FRANCISCI PETRARCHAE FLO[illegible]

[illegible] PHILOSOPHI, ORATORIS, [illegible] ARISSIMI, RE[illegible]ORESCENTIS LITERA[illegible] ALIQ[illegible]OT SECVLIS HORRENDA BA[illegible] [illegible] sepultæ, assertoris & instauratoris, OPERA [illegible] [illegible] præter Theologica, Naturalis, Moralisq; Philo[illegible] [illegible] a[illegible]m quoq; artium encyclopediam, historiarum [illegible] rum, & Poesis diuinam quandam uim, pari cum sermonis maiestate, coniuncta inuenies.

[illegible]IECIMVS EIVSDEM AVTHORIS, QVÆ [illegible]TRVSCO SERMONE SCRIPSIT CARMINA SIV[illegible] [illegible] [illegible]ræ[illegible]orum glori[illegible] La[illegible] hac ætate doctissimis [illegible] [illegible]antia supera[illegible], [illegible]. Hæc quidem omnia nunc ite[illegible] [illegible] a [illegible] uariis mendis, quibus [illegible]teba[illegible] [illegible]rgata, atque innumerabilibus [illegible] inæ integrita[illegible] re[illegible] [illegible]mos quatuor distincta. Quæ uerò unoquoq[illegible] [illegible]mo continentur, uersa pagina Lect[illegible] exhibebit.

INSIGNIORVM ATQVE DOCTISSIMORVM IN [illegible]E LITERARIA VIRORVM, DE HOC AVTHORE *testimonia in Præfatione habes.*

BASILEÆ,
PER SEBASTIANVM HENRICPETRI.

Tomo primo hæc insunt

IO ANNES HEROLD Hœchstettensis, Ioanni Baderio affini suo, S. D.

OCIETATEM humanam, quam uitæ huius quasi communitatem quandam dicimus, æquitate atque huic coniuncta beneficentia contineri, apud bonos, BADERI optime, ueram semper, oraculiq́ instar existimatam sententiam, constat: hinc Respub. benè institutas innocentia claruisse quidem, at perillustri exemplo, omni genere benignitatis ac liberalitatis, tam in suos quàm in exteros excelluisse: inde quoque Ciues priuatos (in quos, omne ex ratione institutæ administrationis, decus deriuatur) subsidia & [illegible] synceritatis suæ accepisse uidemus. Qua quidem in re, maximè [illegible] elucet BASILIENSIS hæc nostra Respublica, cum hac in [illegible]orum consultationes omnes priuatorum uoluntates, in eo uersentur, [illegible] paci[illegible] fruitio, [illegible]olentia nulla perturbetur: ut amicitia cum exteris sarta, [illegible] habeatur: ut in eos, quos iam dudum ergà genus humanum pijs offi[illegible]os nori[illegible]t, & grati, & benefici habeantur. In eo autem albo, non im[illegible] prima [illegible]dem serie censentur, ij uiri, qui eloquentiam ipsam instrumen[illegible] ar[illegible] a[illegible]um dituerunt, ijsdemq́ artibus omnem uirtutis splendo[illegible]ungentes, elaborata ui dicendi, aut patriam suam sæpius periculo præ[illegible]mo exmerunt, aut monimentis & literis mandarunt ea, quæ nescire, ut [illegible] ex ignorantia (quæ rerum humanarum pestis est nocentissima) prohi[illegible]c qu[illegible]a, [illegible]dita, lecta, disputata, tractata, in rerum & actionum huma[illegible] discri[illegible] parata habuisse, Rebus publicis laudi atque utilitati semper [illegible] H[illegible]s inter numerandus uenit FRANCISCVS PETRARCHA, cu[illegible]a quidem existimantium arbitrio, benignitate cœlesti, admiranda non [illegible] potuere, imò ingenij & animi ui æternitatem consequi necesse fuit. [illegible] a[illegible] BADERI optime, testimonijs eorum, qui in literarum maxima [illegible] de h[illegible]uscemodi scriptis, quàm meo calculo uti. Ex quibus mul[illegible] ac ætate Medicinæ Astrorumq́ cognitione nobilissimus il[illegible] Hieronymus Cardanus Mediolanensis, qui in exemplis geniturarum, huius [illegible] natu[illegible] ita delineat.

HIERONYMI CARDANI IVDICIVM.

[illegible]TA in h[illegible]c uiro præclaro egregia fuere. Primùm, carminum suauitas elegans, [illegible]ua per uniuersum orbem celebratur. Secundùm est profundi[illegible]tas sensuum cum studio maximo. Tertiùm, perpetua manens ac indefes[illegible]a, ut etiam in Hispanicam linguam transierit. Quartùm est cœlibatus & orbitas. Quintùm, linguarum pluritas. Percalluit enim Latinam linguam ac Græcam. Suauiloquentia, insuper qua maior præstari

non poteſt autor ... uita longiore, ex elementi hac cœli con ... one

At multos quibus ad uirtutem indoles, ... quoque amor à natura adfuit, memoriam in poſterum integritatis, aut neglexiſſe, aut non deſideraſſe legimus. Quum ſatis magna illa ſcriptionis gloria, quam hic noſter adeptus fuerat, non contentus, diuino aliquo animi motu, proceſſu ætatis reliquis hominibus, uitæ inſtituto ſynceriori, præſtare omninò uoluerit, eo uerò tempore, quo tanta morum licentia, quanta deploratiſsimo ... ſeculo uix eſſe poteſt. ea quoque in urbe, quæ domus eſt habita ac ... ne ... dicam de fortunæ fauore, uel obri... ente, omni ... ſolutionis ... ac luxuriæ inſtrumenta obtrudēte. Sed audiamus Ioannis Bocatij, ætate PE... ARCHÆ ... ri ſimilis, teſtimonium.

IOANNIS BOCATII.

RANCISCVS PETRAR...HA cœleſtis homo profectò ... noſtro ... uo Poëta clariſsimus, non ne ſpreta B... lon... atque Pont. Max. beneuolentia, qua omnes ferè C... rdinali ... uent cupiunt & procurant, & ... eatoris orbis ca... m, ... Vaucl... umin Val ... em clauſam ab ... gnem G... æ ... udine ... cum ... Sor... a fo... ti... lex ... & ... iden ... o... nem ... d... m ... uertutem ... am uillici ... ius ca... ſenio, med... ... a ... contemp... o conſump... e... uide... ſit ut uel... ... tēpori, parua domus & hortu... & ... tum Deo placet, ... uiuunt plurimi. E... pau... p... Credi ... ne igi... tantæ dem... ... fuiſſe Platonem FRANCISCVM PETRARCHAM urbe pel... dum ... Qui à iuue... ſua cœlibem uitam ducens, ad ... ineptæ Veneris ... s ... ut ... ſcent... us ſui ſanctiſsimum ſit exemplar honeſti. ... ui mendacium lætalis e... h...s, qui uitiorum ... nium execrator eſt, & ... enerabilis ueritatis ſacramentum, ... m decus & lætitia, & ... tholicæ ſanctitatis norm... , pius, mitis, atque deuotus & adeo uerecundus, ut inde ... tur Parthenias alter. E... & in ... er Poëticæ ... æ fa... tu..., Orator ſuauis & facundus, cui cum omnis pateat Phil... ophiæ ſinus, eſt ... ingenium, præter humanum perſpicax, me... ria tenax, & rer... n... omnium, pl... ut homo poteſt ille noto ... na ... quo... etiá e... iu..., t... m proſaica, qu... m metrica, quæ plura extant tanto ſplendore refulgent, ... a ... tate redolent, tanto floridoornatu ſpectabilia ſunt, & ... pore ſonantium uerborum melliflua, & ſententiarum ſucco mirabili ſapida, ut cœle... is ingenij artific... o potius, quám humani fabrefacta credantur. Quid multa dixerim? profec... hominem ſuperat & in longum mort... lium uires excedit. Neque ego has laud... ... ed... o quaſi antiquum hominem, & longis ante ſeculis defunct... m commendem, qu... , ... Deo placet, uiuentis atque ual... tis merita refero, quem mo... ores egregij, ... crulis meis creditis, oculata ... uidere poteſtis. Nec dubito ut ex eo contingat, quod ... plurimum famoſis uiris contingere conſueuit, ut ait Claudianus: Minuit præſenti ... famam. Im... dacter aſſero, quia ... ius ſuperet præſentię famam. Tanta enim morum m... eſtate, tanta ... c... oquentiæ ... cundia, tanta etiam urbanitate & compoſita ſenectute con... eſt, ut de eo quod apud Senecam moralem Philoſophum de Socrate di... poſsit. Au... ores ſc... et eius, plus ex moribus, quám ex ue... is ... raxiſſe doctrinæ.

Amplíſsimum ... quidem, & liquidò ueritati ... tum, ... a ... æ atque amori mutuo attribu... ideri poſsit, apud eos nempe, qui ... a æmulatione, alienas laudes in ſuſpitionem rapiunt libenter. Syncera uerò ... a atque ... teſtificatione Magnifici D. Eraſmi Roterodami, qui ... poteſt eſſe laudabilius? cuius quidem de hoc noſtro, uerba hæc ſunt.

D. ERA.

[illegible] dicatoria.

[illegible] eloquentiæ [illegible] Princeps apud Italos uidetur fuisse FRANCISCVS PETRARCHA, [illegible] ætate celebris ac magnus, nunc uix est in [illegible] ingenium ardens, magna rerum cognitio, nec mediocris eloquentia [illegible].

[illegible] intelligi [illegible] potest, ornamenta illa innumerabilia quæ [illegible] Philosophia [illegible] esse nequit) & necessaria, & propria [illegible] cumulatè adfuisse. Quod uero raro in manibus sit, [illegible] tractandum [illegible], quo teretes & religiosas, [illegible] te demulcere, quam sententiarum pondere prehensare [illegible]. Certe uirum hunc emunctissimi [illegible], multa & in se, & in a[illegible] alium [illegible] in eius mente reconditam, habuisse eloquentiæ [illegible] nec alij ulli hactenus concessum. In Libro, quo [illegible] randa grauiter sanè & probè disputat, facilè de[illegible] Ludouicus Viues, uiri omni literatura singularis, [illegible] præcocis & elegantibus ingenij iuuenis, censuris suis [illegible] uerba adscribam.

LVDOVICI VIVIS.

[illegible] LVS PETRARCHA ab hinc annos paulò plures ducentos [illegible] diu clausas reserauit primus, & puluerem, situmque e monumentis [illegible] um autorum excussit: quo nomine plurimum ei Latinus ser[illegible]. Non est omnino impurus, sed squalorem sui seculi non ualuit pror[illegible].

FRANCISCI FLORIDI SABINI.

[illegible] censes'ne Dantem, FRANCISCVM PETRARCHAM, [illegible] m Bocatium Latinæ linguæ fuisse imperitos? minime quidem. [illegible] summam laudis inter eos meruit PETRARCHA, qui primus [illegible] (ni fallor) Latinam linguam diu sepultam, ex ruderibus [illegible] icem asserere adortus est. Quod tamen cum parum fœliciter [illegible] qu[illegible] optimorum [illegible] orum pars [illegible], uel quod [illegible] exa[illegible] perfici posset, ad He[illegible] e hæc re carmine con[illegible]: tantum abest ut quisquam [illegible] n[illegible] mant eius opera Latinè scripta, quæ summum ingenium, ne[illegible] m[illegible] endu[illegible].

[illegible] magis confirmat elogium illud maximi illius H[illegible] parcus alieni operis laudator, seueræ quoque auris arbitrio [illegible] tamen eloquentiæ palmam PETRARCHÆ tri[illegible] barbarie [illegible] obrutarum literarum Latinarum, alterũ facit quasi [illegible] assertorem, inquit enim:

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS.

[illegible] LVS PETRARCHA eodẽ ciue, magistroque suo Dante, Etruscam [illegible] facultatem constitutam planè, & certis adornatam numeris, flagran[illegible] ingenij solertia duriore molliendo & singulari suauitate, uarijs modis

módis flectend[illegible] [illegible]em eloquentiam, ingenti cultura ac[illegible] [illegible]ae elegantiæ fasti-gium perduxerit, eam ꝑ laudem[illegible] [illegible]ere, amatorioq́ præser-tim, castitate, candore, dulcedine nobilium [illegible] & primus, & ultimus, sanis à scri-bendo deterritis, existimetur. Sed tanti uiri iudicium illudens fortuna grauiter fefellit, quum hæc æternæ fœlicitatis spiritum habitura, tanquam temporis ista despiceret, ut ex Latina Aphrica, unde ei in Capitolio insignis laurea præmium fuit, certiorem & nobilio-rem gloriam adsequeretur. Sed debeamus plurimum ingenuo sudore semper æstuanti [illegible]dum literas à multo æuo miserè sepultas, è Gothicis sepulchris excitaret, modò enim tan-quam Italicæ linguæ conditorem & Principem, ab incomparab[illegible] diuini ingenij uirtu[illegible] ueneremur.

Sed quid multis? in doctrina & disserendi ratione PETRARCHA hic no-ster, religione pius, grandis uerbis, sententijs admodum instructus, totus gra-uis apparet: in Historijs, si omninò perfectum neges, satis tamen elegantẽ, nun-quam infantem reperies. In Epistolis est acer, uehemens, nonnunquam dulcis & perfacetus, legendus quidem omnibus, præsertim de Rebus Senilibus, ha-bet enim quo ingenium non solum acuatur, uerumetiam & ali posit. Quis igi-tur neget, uel hunc PETRARCHAM, uel etiam alios uiros huic similes, à Rebus publicis benè institutis, meritò coli? quum etiam in maximis Reip. oc-cupationibus studia doctrinæ nunquam intermiserint semper aliq[illegible]id elucu-brauerint negotijs obruti: uel à regendis rebus publicis, totos se ad rerum co-gnitionem transtulerint, ut hominum mentes excellentissimorum suorum in-geniorum inuentis, ad honestatem uirtutesq́ fingerent, omneq́ suum tempus ea una in re consumpserint. Quis credet Ciceronem ipsum conseruatæ Romæ, quam linguæ Latinæ ac Philosophiæ assertæ gloriæ fructum legisse uber[illegible] rem? quid enim rogo, ea ex urbe, quam ex ferro & facibus truculentissimi Par-ricidæ Catilinæ, eripuerat uigilantissimus Cos. præter stupendas illas ruinas, extat? cum tamen Oratoris illius clarissimi in dicendo maiestas, ac Philosophi summi, præclara tot literarum monumenta, in ipso Vrbis interitu, non modò Latini sermonis puritatem, uerũ penè ipsam etiam ciuitatem Remq́ pub. tuean-tur, testimonium ac exemplar optimorum suorum consiliorum exhibeant. Ea-propter ex ciuibus huius urbis nonnulli, tales uiros splendidissimo, eoq́ im-mortali officio prosequi solent, describendis, atque in plurima exemplaria scri-ptis illorum effingendis, summa quidem artis industria, sumptuumq́ impensa fermè immani. Hos inter fide & diligentia HENRICVS PETRI uir clarus, cùm ne plurimi eorum authorum, qui quæ imitanda, aut uitanda posteris tra-diderunt, intercidant, artis adminiculo prouidere soleat, FRANCISCI PE-TRARCHÆ Florentini scripta omnia typis suis cudit, in quibus oratio-nis genus uniuersum, adipalem quandam dictionem atque Asiaticam magis, quàm tenue aut exile aliquid sonat. Cæterùm hæc scripta maiori ex parte ulti-mam limam authoris non senserunt, uerum ab excessu ipsius, quum aut disper-sa paucorum manibus tererentur, aut in scrinijs abdita seruarentur, pro sanè at festinato & penè præcipiti amicorum officio congesta ad nos peruenisse, uide-ri po[illegible]nt, quandoq[illegible]dem innumeris in locis genuina illa dictio deprauata, aut sententiarum corrupta integritas, qua de re, ut sibi persimilis in lucem tan-dem prodiret, sudandum mihi profectò fuit multum, uigiliarum autem mea-rum testem ubicunque ueteris æditionis exemplum occurret, producere pos-sum. Dissim[illegible]are autem nequeo, quantum hic debeam BONIFACIO A-MERBAC[illegible]O, uiro, quo hæc urbs BASILIENSIS, uirorum o[illegible]o-

rum

[illegible] protulit [illegible]
[illegible] Is quod ex [illegible]
[illegible] mihi atq; charissimus,
[illegible] mihi [illegible] dus, ex
[illegible] E [illegible] R C H [illegible] benignitate con-
[illegible] restitut[illegible], hau[illegible] parum
[illegible] et C[illegible]NRAD[illegible]S
[illegible] d[illegible]sponderi
[illegible] u[illegible]and[illegible]m [illegible]sce-
[illegible] r[illegible] [illegible]æ[illegible] tru
[illegible] pr[illegible]ant[illegible] omnium in-
[illegible] ò[illegible], l[illegible] ac[illegible]s euul-
[illegible]
[illegible] ca[illegible] N
[illegible] h[illegible]
[illegible] NA[illegible]VM
[illegible] ,in[illegible] ue[illegible]gen-
[illegible] A [illegible] uirum ea
[illegible] cen[illegible] carminibus,
[illegible] tissimi COE-
[illegible] S, [illegible]
[illegible] h[illegible],
[illegible] em hanc [illegible]uriorem,
[illegible] fore [illegible] de [illegible] deq; ler[illegible] t[illegible] ipsius, [illegible]
[illegible] comprobem
[illegible] e[illegible] h[illegible] &[illegible] x
[illegible] extat enim h[illegible]c[illegible] quando [illegible]d
[illegible] istin[illegible] de te ad nos ueni-
[illegible] nunquam n[illegible] ntissimam mei memo-
[illegible] a acri[illegible] iudi[illegible] r[illegible] rat[illegible]m igitur hunc
[illegible] est [illegible] mus u[illegible] m[illegible]
[illegible] o p[illegible] el o[illegible],
[illegible] ectum [illegible] o lend[illegible], nunc uel
[illegible] m [illegible] ui er[illegible] a[illegible] s bonas quo amore fla-
[illegible] pueritia[illegible] ru[illegible] i, ampl[illegible] ris, quan-
[illegible] per omnem ui-
[illegible] ru[illegible] ris splendorem ad-
[illegible] eloquentia a[illegible] d[illegible] cen[illegible] ge-
[illegible] R[illegible] H. E q[illegible] n
[illegible] a[illegible] moris [illegible] pta, ri[illegible] dedi-
[illegible] turbulentis[illegible] r-
[illegible] laiore[illegible]
[illegible] ue[illegible] a[illegible] lior[illegible] ce-
[illegible] tu[illegible] exemplo q[illegible] hominis con
[illegible] rob[illegible] depinxit, in utramq; fortunam pa
[illegible] d[illegible] n iudi[illegible]ium, e[illegible] m uirorum
præfer-

Epistola [illegible]

[illegible] q[illegible] [illegible], aut [illegible] nasc[illegible] purp[illegible] [illegible] tes sum[illegible] mo loco [illegible], crede m[illegible] in te stu[illegible] c[illegible] ia atq[illegible] tas qu[illegible] præt[illegible] g[illegible] a[illegible] le[illegible] orum ingen[illegible] a prote[illegible] um[illegible] rou[illegible] les, imo omni [illegible] [illegible] ere & excitare. [illegible] & propter infirmiorem [illegible] nuper d[illegible] mirum [illegible] du[illegible] a[illegible] e[illegible] [illegible] ea quoq[illegible] b[illegible] me d[illegible], uel a[illegible] isti[illegible] a teri[illegible] s. Q[illegible] n vero [illegible] in [illegible] d[illegible] te[illegible] re[illegible] te [illegible] h[illegible] h[illegible] a[illegible] tus s[illegible] a[illegible] b[illegible] orum [illegible] f[illegible] s. pe[illegible] a[illegible] [illegible] us p[illegible] t eam erg[illegible] em a[illegible] rentiam [illegible] d[illegible] rum [illegible] bo[illegible] rum cl[illegible] ro [illegible].

Vale. [illegible] Anno nato

Christo [illegible] LIII [illegible]

[illegible]

DE [illegible]IGINE, VI-TA, CON[illegible]ERSATIONE ET studiorum suorum successu, ipsiusmet autoris Epistola.

[illegible]CISCVS PETRARCHA PO-STERITATI S.

[illegible] tibi forsan de me aliquid auditum, quanquam & hoc dubium [illegible] an exiguum & obscurum longè nomen, seu locorum, [illegible] temporum peruenturum sit: & illud fors[illegible] optabis, nosse, quid hominis fuerim, aut quis operum exitus meorum, eorum maximè, quorum ad te fama peruenerit, uel quorum tenue no-m[illegible] dicris? & de primo quidem uariæ erunt hominum uo-[illegible] fermè qu[illegible]ue loquitur, ut impellit non ueritas, sed [illegible]s, nec laudis, ne[illegible] infamiæ mo[illegible]s est. Vestro de grege u-[illegible]tem mortalis homunci[illegible], nec magnę admod[illegible], nec uilis [illegible] Augustus Cęsar) aut qua natura qui-[illegible]nquo[illegible]q; uerecund[illegible]imo, nisi ea consuetudo con-[illegible]ocuisset, ad[illegible]lescentia me f[illegible]fe[illegible]it, iuuenta corripuit, se-[illegible]tem correxit, experim[illegible]toque perdocuit, uerum illud, [illegible]lescentia & uol[illegible]ptas uana sont[illegible] imò ætatum, tempo-[illegible] m[illegible]rt[illegible]es d[illegible] o tumidos aberrare si[illegible] interdum, ut [illegible]mores [illegible] cant. Corpus iuuenis non magnarum uirium, [illegible]ellenti[illegible] sed quæ[illegible] acere uiridioribus an-[illegible]m & [illegible]um, uiuaci[illegible] oculis, & [illegible] per longum [illegible] ætat[illegible] an[illegible] me des[illegible], ut indignan-[illegible]pus, senectus in-[illegible]. Honest[illegible] par[illegible] Florentinis origine, fortuna [illegible], [illegible] d patri[illegible]. Are[illegible] in e[illegible]lio natus sum, [illegible] d[illegible] unæ, ad auroram, Cal. [illegible] non o[illegible]tatem, [illegible]ed l[illegible]ores, curasque [illegible], lautarum facultas ep[illegible]arum: ego au-[illegible]lætius[illegible] cum exqui[illegible]simis dapibus omnes [illegible] cum[illegible]ellationes, modestiæ & bonis mori-[illegible] uclerat[illegible] fum ad[illegible] finem uocare [illegible] cum amici[illegible] adeo iucundum, ut eorum super-[illegible]en[illegible] socio cibum sumpserim. Nihil mi[illegible] ma-[illegible] militari contraria, sed quia di[illegible] & [illegible] unico [illegible] hon[illegible] in adolescentia laboraui, & diutius [illegible] acerba, t[illegible] is ext[illegible]. Libidinum me pr[illegible], sed [illegible] dicam meu[illegible] hoc secure dixerim, me quan-[illegible] raptum [illegible] tamen semper animo exe-[illegible]um app[illegible] adhuc & caloris sati[illegible], [illegible]n, sed e[illegible] abieci, quasi[illegible]uam [illegible]as [illegible]as me[illegible] gratias agens qui me [illegible] nihil[illegible]mp[illegible]r. Sed ad a[illegible]ia pro-[illegible] c imp[illegible] iudicio meo fui, [illegible]aru[illegible] mus [illegible]rel arum, & fid[illegible]ssi-[illegible] me uerum [illegible] imi, sed offensa-[illegible]. Pri[illegible]n ac[illegible] tatibus, & nobi-[illegible]u. Sed hoc est supp[illegible]cium [illegible]um, ut suo-

 rum

rum sæpissimè mortes fleant. Maximi regum, & [illegible] coluerunt me, cur autem nescio, ipsi uiderint, & ita cum quibusdam fui, [illegible] mecum essent, & eminentiæ eorum nullum tædium, commoda multa pe[illegible] [illegible] tamen eorum quos ualde amabam effugi, tantus fuit mihi insitus amor libertatis, [illegible] uel nomen ipsum libertati, uel illi esse contrarium uideretur, omni studio declinarem. Ingenio fui æquo potiùs, quàm acuto, ad omne bonum & salubre studium apto, sed ad moralem præcipuè philosophiam, & ad poëticam prono. Quam ipsam processu temporis neglexi, sacris literis delectatus, in quibus sensi dulcedinem abditam, quam aliquando contempseram, poëticis literis nonnisi ad ornatum reseruatis. Incubui unicè inter multa, ad notitiam uetustatis, quoniam mihi semper ætas ista displicuit, ut nisi me amor charorum in diuersum traheret, qualiber ætate natus esse semper optauerim, & hanc obliuisci nisus, animo me alijs semper inserere. Historicis itaque delectatus sum, non minùs tamen offensus, eorum discordia, secutus in dubio, quo me uel ueri similitudo rerum, uel scribentium traxit auctoritas: eloquio, ut quidam dixerunt, claro ac potenti, ut mihi uisum est, fragili & obscuro, neque uerò in communi sermone cum amicis aut familiaribus eloquentiæ unquam cura me attigit, miror que eam curam Augustum Cæsarem accepisse. Vbi autem res ipsa, uel locus, uel auditor aliter poscere uisus est, paulò annisus sum, idque quam efficaciter nescio, eorum sit [illegible]dicium coram quibus dixi. Ego modò benè u[illegible]xissem, qualiter dixissem paruifacerem, uentos[illegible] [illegible]loris est de solo uerborum splendore famam [illegible]uærere. Tempus mecum sic uel fortuna, uel [illegible] [illegible]tas mea, nunc usque partita est. Primum [illegible] [illegible] [illegible] neque in[illegible]tegrum Aretij egi, ubi in lucē na[illegible]ra me protulerat, sex sequentes, An[illegible] [illegible] paterno in rure, supra Florentiam quatuordecim passuum millibus, reuocata ab exilio Genitrice, octauum Pisis, nonum ac deinceps in Gallia Transalpina ad læuam Rhodani ripam, Auin[illegible] [illegible] nomen, ubi Romanus Pontifex turpi in exilio CHRISTI tenet Ecclesiam, & tenuit diu [illegible] ante te paucos annos Vrbanus V. eam reduxisse uideretur in suam sedem, sed res, ut patet, in n[illegible] [illegible]um redijt, ipso, quòd grauiùs fero, tunc etiam superstite, & quasi boni operis pœnitente: qui [illegible] modicum plu[illegible] [illegible]ixisset, haud dubiè sensisset, qu[illegible]d mihi de eius habitu uideretur: i[illegible]m c[illegible]lamus er[illegible]t in [illegible]anibu[illegible], sed ipse confestim gloriosum principium ipsum, cùm uita desti tuit [illegible] fœli[illegible]: quam fœ[illegible]citer ante Petri aram mori & in domo propria potuisset. Sine [illegible] successores eiu[illegible] [illegible] [illegible] manfisset, & ipse boni operis auctor erat, siue abijssent, & tanto ipsius clarior uirtus, [illegible] [illegible]orum culpa co[illegible] spectior: sed hæc longior atque [illegible]ncidens est quer[illegible]la. Ibi igitur uent[illegible] [illegible] [illegible] ad ripam p[illegible] riam sub parentibus, ac deinde sub uanitatibus m[illegible] adolescentiam tot[illegible] m[illegible]g[illegible] non t[illegible] ne magnis digressionibus. Namque hoc tem[illegible]ore C[illegible]rpentoras [illegible] p[illegible], & [illegible] [illegible]entem proxima, quadriennio [illegible] me h[illegible]bu[illegible] [illegible] h[illegible] duobus al[illegible]quantu[illegible]m [illegible], Dialecticæ, ac Rhetoricæ [illegible]um ætas p[illegible] dic[illegible], [illegible] [illegible]ntum [illegible] [illegible] [illegible], quòd quantulum sit, charissime Lector, int[illegible] Inde a[illegible] M[illegible] [illegible]num, le[illegible]um ad[illegible] dium profectus, quadrienni[illegible]m ibi altarum. [illegible] Iuris ciuilis corpus audi[illegible], [illegible] [illegible] cœpto insisterem: ego uerò studi[illegible]m [illegible] domue de[illegible] mox [illegible] parentem [illegible] destituit, non quia Legum mihi non placeret au[illegible]ritas, quæ a[illegible] [illegible] & [illegible] æ an[illegible]quitatis plena, qua delector, sed quia earum usus n[illegible] [illegible] perdiscere, quo inhonestè uti nollem, & honestè u[illegible] & [illegible] [illegible] tribuenda esset. Itaque secundum & uigesimum annum age[illegible], d[illegible]mum red[illegible] [illegible]omum uoco Auinionense illud exilium, ubi ab infan[illegible]tiæ meæ [illegible] fueram. [illegible] enim con[illegible] proximam uim naturæ. Ibi ergo iam nosci ego, & familiaritas mea à ma[illegible] [illegible]. Cur autem, nel[illegible] [illegible] nunc me fateor & mirari, tunc equidem non m[illegible] [illegible] ætati, omni honore di[illegible]gnissimus uideret, ante alios expertus sui à C[illegible] [illegible]nensium clara & [illegible] [illegible]lia, quæ tunc Romanam curiam frequentabat, dicam me[illegible] [illegible]llustrab[illegible] [illegible] accitus, & m[illegible] h[illegible] [illegible]io, an & nunc, & tunc certe indebito in honore habitus, ab [illegible] incompara[illegible] [illegible] uiro I[illegible] de Columna Lomberiensi tunc Episcopo, cui nescio an parem u[illegible]derim, [illegible] [illegible] [illegible]asconiam ductus, sub collibus Pyreneis æstarem propè cœleste[illegible], mult[illegible] [illegible] [illegible]tum iucunditate transegi, ut semper tempus illud memorando suspi[illegible]m. Inde red[illegible] [illegible] [illegible] eius Ioanne de Columna Cardinale, multos per annos non quasi [illegible] domino, [illegible]d s[illegible]b patre, imò ne id quidem, sed cum fratre amantissimo, imò m[illegible] [illegible] & pr[illegible]pria m[illegible] [illegible]omo fui: quo temporo iuuenilis me impulit appe[illegible], ut & Galli[illegible] Germaniam p[illegible]grarem & [illegible] aliæ causæ fingerentur, ut profectionem [illegible], meis maio[illegible] approbarem: uera ta[illegible]en causa erat, multa uidendi ardor ac studium. [illegible] qua peregrinatione Parisios primum [illegible], [illegible] delectatus sum inquirere, quid uerum, [illegible] [illegible]e[illegible] [illegible] de illa [illegible] narraretur. Ind[illegible] [illegible] Romam adij, cuius uidendæ desiderio a[illegible] iuuentia ardebam, & hui[illegible] [illegible] hæ ma[illegible]nanim[illegible] [illegible]genitoren Stephanum de Columna, uirum cuilibet antiquorum parem, [illegible]ta colui, atque [illegible] [illegible]eptus fui, ut inter me & quemlibet filiorum nil diceres interesse: qui u[illegible] excellenti [illegible] am[illegible] & a[illegible]ctus usque ad uitæ eius extremum, uno ergà me semper tenore permansit, & in me nu[illegible] etiam uiuit, neque unquam de-

finet,

De Origine & Vita sua.

[illegible] uersus, cum omnium, sed in patriis illius tædiosissimæ [illegible] animo meo infirum ferre non possim, diuerticulum a[illegible] em perexiguam, sed solitariam atque amœnam, quæ [illegible] us ab Auinione distantem, ubi fontium rex omnium [illegible] bellos meos, & meipsum illic transtuli, longa erit historia, [illegible] reges m per [illegible] nos, hæc est summa quod quicquid fe[illegible] t, ibi [illegible] um, uel cœptum, uel conceptum est: quæ tam multa fue[illegible] ex [illegible] eant ac fatigent. [illegible] enim mihi ut corpus, sic ingenium [illegible] tate, q[illegible] m u[illegible] bus. Itaque multa mihi facilia cogitatu, quæ executione [illegible] hic mi[illegible] ipsa locorum facies suggessit, ut Bucolicum Carmen syluestre opus [illegible] olitaria [illegible] ibros duos ad Philippum semper magnum uirum, sed paruum tunc [illegible] en sem, nunc magnum Sabinensem episcopum Cardinalem, qui mihi iam so[illegible] erit [illegible] nun me episcopaliter, ut Ambrosius Augustinum, sed fraterne di[illegible] mo [illegible] uaganti, sexta quadam feria, maioris hebdomadæ, cogitatio in[illegible] p[illegible] ne A[illegible] o primo, cuius numen, mirum unde, à prima mihi æta[illegible] al[illegible] d Heroico carmine scriberem, quod tunc magno cœptum im[illegible] termi[illegible], sed subiecti de nomine Africæ numen libro dedi, ope[illegible] na, d[illegible] lecto m[illegible] tis, antequam cogi[illegible] to. Illis in locis moram tra[illegible] urbe Roma Senatus, & de Paris[illegible] js Cancellarij studij ad me lite[illegible] le Parisius ad percipiendam lauream poeticam euo[illegible] udus, & me dign[illegible] m iudicans, quo me dignum tanti ui[illegible] meum [illegible] totum librans testimonia, parumper tamen hæsitaui, cui [illegible] consilium Ioannis de Columna Cardinalis supranominati per [illegible] ade [illegible], ut cum sibi serò scripsissem, die altero ante horam tertiam [illegible] em[illegible] secutus, Romanæ urbis auctoritatem omnibus præ[illegible] batione co[illegible] eius, mea duplex ad illum extat Epistola. Iui ergo, [illegible] m mearum benignissimus iudex essem, erubui tamen, de me[illegible] quibus euoc[illegible] bar, quod procul dubiò non fecissent, nisi me [illegible] unde Neapolim primùm petere [illegible] itui, & ueni ad illum sum[illegible] Robertum, non regno quàm literis clariorem, quem unicum [illegible] s nostra ætas habuit, ut ipse de me, quod sibi uisum esset, cen[illegible] acceptus fuerim, & ipse nunc miror, & tu si noues, is Lector, [illegible] tus mei causa, mirum in modum exhilaratus est, & iuuenilem [illegible] aus honorem, quem peterem sua gloria non uacare, quod e[illegible] un[illegible] s mortal bus elegissem: quid multa? Post innumeras uer[illegible] o seusamque sibi Africam illam meam, qua usque adeò dele[illegible] gnu[illegible] o munere olceret: quod negare nec potui, certè nec uo[illegible] uene[illegible] m e[illegible] rtum mihi deputauit diem, & à meridie ad uesperam me [illegible] m[illegible] teria, breue tempus apparuit, duobus proximis diebus idem te[illegible] die tertio me di[illegible] num laurea iudicauit. Eam mihi Neapo[illegible] t[illegible] m mul[illegible] is urg[illegible] at, uic[illegible] amor Romæ, uenerandam tanti [illegible] e [illegible] m meum cernens, literas mihi & nuncios ad Se[illegible] m[illegible] suum, magno fauore protessus est, quod quidem [illegible] m prim[illegible] dicio consonum fuit, hodie & ipsius, & [illegible] di[illegible] m non probo: plus in eum ualuit amor, & ætatis [illegible] qu[illegible] mihi bet indignus: tanto tamen fretus, sibiusque iudi[illegible] lennitati interesse potuerunt, lauream Poëticam, [illegible] is etiam, & carmine, & soluta oratione [illegible] pistulæ [illegible] æ [illegible] m uer[illegible] quæsiuit inuidię. Sed hæc q[illegible] historia [illegible] digressus Parmam ueni, & cum illis de Corrigia [illegible] sed inter se male concordibus, qui tunc urbem [illegible] am tali [illegible] te[illegible] memoria hominum habu[illegible] ciuitas illa, nec ærare hac, [illegible] m tempus [illegible] ergi, & susceptì memor honoris, sollicit[illegible] que [illegible] e q[illegible] odam in montana con[illegible] dens, forte trans Entiam a[illegible] Plana dic[illegible] r, adijssem, [illegible] tò loci specie percu[illegible] us, ad [illegible] re[illegible] mi, qui sopitus [illegible] batur excitato, scripsi ali[illegible] aliquid, donec Parmam rediens, & repostam [illegible] empta, nunc etiam mea est, [illegible] anto ardore [illegible] pus illud, [illegible] xi ut ipse quoque nun[illegible] stupeam. [illegible] nde reuersus ad fon[illegible] Transalpinam redij, cùm iam quart[illegible] m & [illegible] mum ætatis an-

num

num post terga relinquerem, diuque & Parmæ, & Veronæ [illegible] ubique Deo gratias, charus habitus, multò amplius quàm ualerem. Longum p[illegible] optimi & cuius nescio, an è numero dominorum quisquam similis, sua ætate ui[illegible] scio, quod nullus Iacobi de Carrharia iunioris famæ præconio beneuolentiam adeptus, nuncijs quoque & literis, usque trans Alpes, quando ibi eram, & per Italiam ubicunque fui, multos per annos tantis precibus fatigatus sum, & in suam sollicitatus amicitiam, ut quamuis de fœlicibus nil sperarem, decreueram tandem ipsum adire, & uidere, quid sibi hæc magni, & ignoti uiri tanta uellet instantia: itaque serò quidem Patauium ueni, ubi ab illo clarissimæ memoriæ uiro, non humanæ tantùm, sed sicut in cœlum fœlices animæ recipiuntur, acceptus sum tanto cum gaudio, tamque inæstimabili charitate ac pietate, ut quia æquare eam uerbis posse non spero: silentio opprimenda sit. Inter multa sciens me clericalem uitam à pueritia tenuisse, ut me non sibi solùm, sed etiam patriæ arctiùs astringeret, me Canonicum Paduæ fieri fecit, & ad summam si uita sibi longior fuisset, mihi erroris & itinerum omnium finis erat, sed heu nihil inter mortales diuturnum, & si quid dulce se obtulerit, amaro mox fine concluditur, biennio non integro eum mihi & patriæ, & mundo cùm dimisisset, Deus abstulit, quo nec ego, nec patria, nec mundus (si non me fallit amor) digni eramus. Et licet filius sibi successerit prudentissimus, & charissimus uir, & qui per paterna uestigia, me charum semper atque honoratum habuit: ego tamen illo amisso, cum quo cùm magis mihi præsertim de ætate conuenerat, redij rursus in Gallias stare nescius: non tam desiderio uisa millies reuisendi, quàm studio, more ægrorum, loci mutatione tædijs consulendi.

VITA

VITA FRANCISCI PETRARCHAE V. C. PER HIERONYMUM SQVARZAFICHVM ALEXANDRINUM, AD PETRVM CONTARENUM Venetum Patricium scripta.

QVANQVAM non sim nescius FRANCISCI PETRARCHÆ uitam haud facilè scribi posse: tamen onus hoc aggrediendum, mei muneris esse duco, fateor multos illam scriptitasse, sed multa sibi inconuenientia. seu negligentia, seu quia nota illis non erant, scripta non esse conspexerim. Et tam caliginosè nonnulla referuntur, ut illum, quem illustrare uoluerunt, non seruato scribendi ordine, obscurum potius reddiderunt, itaque [illegible] ui ipse mecum, uicem tanti uiri, ut qui literas Latinas per [illegible] sopitas, ad nos reuocauerit, sic oblitera ferre non potui, & [illegible] lius cogitatio multarum rerum, nouarum & ueterum nunquam [illegible] fuit: sic nos etiam (pro uiribus) omnes eius partes attingemus, [illegible] moratu digna uidebuntur. Fuit igitur FRANCISCVS PETRARCHA ge[illegible] tinus origine, & antiqua, & fortunæ mediocri, patre Petrarcho, matre Læ[illegible] gente. Fuit pater in ea ciuitate scriba reformationum, quod officium, cum [illegible] cuit annos: sed cum factiosis (quibus semper ea ciuitas plena est) à quibus [illegible] ò ante pulsus fuerat, in suspicionem uenisset, unà cum uxore exilio mulcta[illegible] tulit, hunc ibi in exilio filium concepit & peperit. Natus est anno à natali [illegible] xiij Cal. Sextilis, ad auroram die Lunæ, & in festo sanctæ Margare[illegible] & d[illegible] crimine (& ut uerbis suis utar) ut non obstetricum modo, sed medi[illegible] an[illegible] mis haberetur: tunc Cæsareos fasces Albertus dux Austriæ, inter Germa[illegible] Primum ibi annum, & non integrum suæ uitæ egit, mater deinde multorum [illegible] lio reuocatur, infantulum in uillam paternam secum detulit, loci nomen [illegible] Florentino XIIII millia passuum procul a ciuitate. Alter autem filius Ghi[illegible] a m[illegible] at natu, cum patre remansit: sperabant exules (quorum magna [illegible] erat [illegible] patriam reuerti, ferebatur Albertum Austriæ ducem, quem supra [illegible] Italiam pe[illegible] turum, & Gibellinam factionem, quam propriam sibi habuerat, in [illegible] rurum. Petrarcha cum matre ruri commoranti, usque in annum septimum [illegible] is pater, uidens in patriam reditum incassum iri, rure reuocata uxore, & filio, [illegible] sed [illegible] us tota [illegible] uscia circumuagatus. Ferebatur puellus, præualidi cuiusdam [illegible] pannis obuolutus, ne tenellum corpusculum aliquo tactu offenderetur: & (ut i[illegible] ter quam Metabus Camillam, nodoso de stipite pendentem, ne periclitaretur [illegible] in transitu Arni fluminis equus lapsu pedis genuflectitur, & iuuenis ille, in qui[illegible] ar[illegible] itu, & dum sibi creditum onus saluare nititur, propè uiolentia gurgi[illegible] E[illegible] cum Pisas uenit, annorum septem: octauum illic egit, cum tanta spe [illegible] audi[illegible] ut ab omnibus desideraretur. Tantam ingenij famā pro indole con[illegible] omnes excederet, & mores puerorum, ab eo tanquam magno censor [illegible] m iud[illegible] tio & maturitate, ut ab omnibus laudaretur. Erat facie pulchra, [illegible] es, ut coruscantes scintillę, intuitus sapientię plenus, qui uigor represénta[illegible] T[illegible] m uerò corpus, pro ętatis initio decorum & solidum, sic singula correspō[illegible] [illegible] bili eloquentia dicā? Quę tanta esse demonstrabatur, ut quibus[illegible] ea ut posset. Ordo, & summa rerū eius pueritię ista fuit, quæ deinde ges[illegible] hu[illegible] ater cognoscens in Italia uitam degi non posse, in Galliam trāsalpi[illegible] ratu[illegible] aliquid lucelli ad familiam nutriendam cōsequeretur: nam mor[illegible] [illegible] Pont. Clemen[illegible] V. successor fuit, & eius sedem Auinioni posuerat, omnes [illegible] ic & ipse relicta Pisa, Auinionem perrexit, & quia onus ine[illegible] iter eligit, & nauigando haud procul. Massiliæ naufragium passus, & pa[illegible] familia submergeretur. In curia nouæ Babylonis (ut ipse ait) tabel[illegible] seu ut aliqui uolunt mercaturam: quęstus enim gratia Auinioni mo[illegible] om confluentiam, qui sedem Apostolicam prosequebantur, nec [illegible] æ g[illegible] ntis ing[illegible] e capax erat, proinde publico edicto tactum fuit, quos haberet

quisque filios, pariter pueros, & fœminas, & gens, quæ in[illegible] uideretur proxima in oppida, & uillas adduceret. Puer quoque Franciscus, Carpe[illegible]itritur, quod Auinioni ad Orientem proximum est, sed dum in hoc oppido, per qu[illegible]moratus esset annos, in quo quidem tempore literas primùm libare cœpit: inque hi[illegible] duabus urbibus, Grammaticam, Dialecticam, atque Rhetoricam, quantum in scholis percipi potest, edicit, cuius de ingen[illegible] acrimonia, præceptores admirabantur, ut aliquod diuinum in illo intuerentur, persæpè patri dixerunt: Te beatum reputamus Petrarcho, quandoquidem filium, ad omnes d[illegible]iplin[illegible]s capescendum promptum habentem ingenium, genuisti. Percrescebat tunc temporis Dantis fama, & iam nonnulla sui libri demonstrabantur capita, qui illum magnum & [illegible] per ora doctorum hominum uolitare faciebant, Franciscus illum æmulabatur, & [illegible] studiorum eius incendebatur. Inde ut Iurisconsultus euaderet, ad montem Pessulanum, famosum (est ob literarum studia oppidum Galliæ Transalpinæ, patris iussu) ut legibus studeret, misit, & ius ciuile per quatuor continuos annos audiuit: præceptores habuit Ioannem Caldarinum Bononiensem, & Bartholomæum de Ossa, patria Bergomensem. Iurisconsultos consumatissimos, à quibus diligebatur. Sed parùm ipse legibus studebat, non sponte etiam ad illas perdiscendas ductus fuerat, & magnus fuisset legum interpres, nisi proposito defuisset. Summa eius delectatio, haud quaquam in illis: sed in Cicerone, & Virgilio, & histori[illegible] cognoscendis erat. Ius ciuile asperum, insipidum, tædiosumque esse dicebat. Inde ex Monte Pessulano Bononiam mittitur: illic quidem primum cum Ioanne Andrea, & Cyno Pistorien[illegible], qui pu[illegible]ce leges profitebantur, in amicitiam uenit, & quoad uixerunt firmissimam habuit. C[illegible] studia non abhorrens, sed cùm uacaret ocio prosequebatur, illius captus suauitate, [illegible]è Franciscum secum habebat, nec desinebat etiam illum hortari, ut inceptum studium pro[illegible]queretur: cui ille studium in quo me hortaris, seruile offic[illegible]m reputo, & mancipiu[illegible], omnibus se p[illegible]æstat, qui illo utitur. Et si paterna non foret reuerentia, si post me curreret (quia lib[illegible]tate uti cupio) non acceptarem. Quis est qui non dicat hæc iura uenalia esse? & ad bene, recteque uiuendum longè alijs studijs esse inferiora? Quid ad faciendum uirum bonum ista conueniunt? sed quis non [illegible]idet ad uirtutem consequendam nihil pertinere? sed cupidum magis, mendacem, iracundumq[illegible] hominem reddunt. Quid mihi est de aqua arcenda disputare? quid de stillicidio? quid si anc[illegible]læ partus in fructibus censeatur? quid si quis legata persolui teneatur? Quinetiam si testamentum septem test[illegible]s caruerit, executioni mandetur, cum ista à legum latoribus luculentè [illegible]xp[illegible]icata sint. Vos uestris commendationibus omnia peruertitis, sunt commendata super commenta, quæ indies noui Legulei scribunt, ut iam euenit ex hoc, id quod ait Comicus:

Intelligendo nihil intelligant.

Sed ut dignitati tuæ, & paterno amore morem geram persequar, & tempus non contriuisse ostendam: sed quis naturam urgentem euadet? non poterat quidem facere, q[illegible] in eloquentiæ studia non persequeretur. Excitabatur multorum amicorum hortatione, [illegible] ab eo epistolas, & carmina laudarent, & in amplissima reponebatur spe, s[illegible] dicendo pers[illegible]uerarer, & sui temporis omnes superare, & antiquis se indubiè adæquaret: cre[illegible]bat [illegible]dies eius laus, & fama, & ut aliquid dignum laude promeret, à multis incitabatur, [illegible], qui iam Ciceronis fundamenta, & disciplinam intelligebat. Patri autem, quæ de filio ferebant[illegible], quam laud[illegible]retur, sed excand[illegible]escens ira, Bononiam pergit, & filio diris uerbis increpato: quid Ciceronem? quid Virgilium? quid scriptores historiarum, & Poëtas denique omnes tibi facere pos[illegible] dicebat: cùm ad consequendas opes non ualerent, sed ut fabellæ, & somnia esse. Iuri au[illegible]m ciuili studeret, quod amplissimum inde honorem, & fructum haberet hortabatur, & commonebat: postea ignem accen[illegible] iussit, ut quotquot filius haberet libros Ciceronis, & Poëtarum omnes combureret, & cùm iam aliq[illegible]os accensus ira igni mandasset, cùm Rhetoricam Ciceronis & Virg[illegible] opus manu teneret, ut in flammas mitteret: non amplius ferre potuit egregius iuuen[illegible] [illegible] pari, genibus flexis, lachrymisque precibus adnixtis, ut tantum nephas ne faceret, & a tanta i[illegible]re abstineret, & si quid esset peccati, à se, non ab illis claris[illegible]iris pœna[illegible] exigeret, exorat o[illegible]tur, adiurat, & patrem amplectitur, osculatur, pollicendo non amplius illos legere. Sed studium sibi impositum sequi, ex ijs patris iram placauit, atque deinde quoad uix[illegible], in[illegible]entius operam dedit. Solebat ipse admodum senex hanc historiam [illegible]re. Cum secundum & uigesimum haberet annum, matrem amis[illegible]t, de qua tanto d[illegible]ernato, ut per aliquot menses steterit, quod consolari non poterat: non defunctæ matris [illegible] anno, patrem diem clausisse extremum audiuit, indoluit satis: sed cum sciret semel mo[illegible]endum esse omnibus, & resoluendum unde manauimus, cum imbecillem hominis stat[illegible] a meditatione cogitasset, eo mœrore se æquiore animo sustulit. Cùm sui iuris factus esset studia [illegible] quæ oderat, deposuit, & quos amabat Poëtas, & Oratores manibus sumpsit. Bon[illegible] igitur profectus, Auinionem redijt, adiutus uiatico à Thoma Siculo Messanensi, a[illegible]ta prosequebatur beneuolentia & amore, ut illum non secus quam fratrem haberet: ib[illegible]ate co[illegible]cebatur, per Epistolas

Per Hieron. Squarzafichum.

... liaritas eius à magnis uiris experiri cœperat: audientium qui ... ac ... nta erat eius ingenii magnitudo, tanta rerum humanarum, ob ... quod memoratu dignum ignorare uideretur: & non minus ... abat: ex quo euenit, ut quo maior quisq; esset in cura, eò mo- ... mque habere. Iacobo, & Ioanni de Columna charus in primis ... & apud Pontificem Maximum cum nobilitate generis, tum ... ecclesiasticarum notitia, magni erant. Ioannes Cardinalis, Iaco- ... erat, a quo in Vasconiam, quæ antiquitùs Aquitania dicebatur, du- ... æstatem propè cœlestem (ut ipse ait) multa, & domini, & comitum ... Regresso in domo Cardinalis per multos annos fetit, non quasi sub do- ... mo ne id quidem (ut Paulus Vergerius ait) sed cum fratre amantissimo imò ... o eius propria fuit. Post hæc animus ... bi persuasit, ut plora uideret, unde à fal- ... bus que, quæ a Rheno & Rhodano co... ntur. In qua quidem peregrinatio- ... coll... ar, ... rima notauit. Ex quod ... mmo opere delectauit Patrium ... m, quidue hi... oricum ... i ... dicer ... tur, intelligere noluit. Principes ... eregrinatione ... derat, ... ignè ab om... ibus suscipitur, ubiq; e fama prænun- ... conspicuum ... lum faciebat, & apud omnes ampl... , & liberaliter habitu ... est. ... s eius urbis contemplandæ cau... a profectus: nam ... ab infantia ... magnit... nemque eius, & omnem uetust... tem ... a mag... mo ... milia genitore Steph... no d... C... umna ... ceptus, ... & ... re habitu ... ut ... supra. Inde uer ... Auin... regressus, & tæ- ... it dinem locumque ... ieris exquireret, & operam tandem rebus ... o ... fiueretur, incidit in ual ... em quam incolæ Clausam apel- ... percommod... s, ad quam desiderab... tuiram Sol... ri... m perducendam, ... mil ... bus ab Auinione distantem, in e... fons pulcherrimus fontium ori- ... uædam, & iocundus aspectus, Sorgia fonti nomen e... . Hanc igitur ... ad ... nulas omnes, ad uictum necessarias d... , cum plures an- ... que aggressus de literis, rum ... scribendo, tu... comp... n, hic de Solitaria uita scripsit ... de Scipione A... ... gressus, cui de su... iecti nomine Africæ nomen dedit: de quo p... ... Vergerios scribit) qui... quid ferè omni ætate composuit, aut præ ... ere c... gitauit, eo fuit in loc... . Captus etiam dum ... staret amore ... to ... mine Lauram uo... it & ardenter ... um am... uit, & mul... carmina, ... impo... it, & undi... e quantum ingenij ualuer ... s, in omni g... em ... haru... igitur rerum meritò, non ... ab ... n ... us fo... m, ... d a ... at ... ma eius ... u ... ique er... sp... fa: ... t uno namque die, m... rab ... le di- ... ... c ... ustris ... locis Roma, & Parisijs, literæ ... cnerunt, quæ ad per- ... am ... euocabant, ut quasi de industria hæ duæ clari... mæ in terris ... ho... ient. De Parisi... o Gallici nominis princeps & scriba, qui in ea ... rbe uerò Senatores utrique in hanc sententiam exhortationes, ... optimo deberetur ei, ac Poetis dari soleret, eam apud se Lauream ... u Parisio, Senatores ut Romæ sumeret, mul... s persuasionibus ... te ad quos se flecteret perdiu fuit. Tandem Col... mn... m con- ... m ... onendam esse constit... t: non e... m deerant qui Parisium ob ... se lem præponendum esse censebant, sed ... omam ... æposuit, ... bar, & in ea etiam Po... æ donari laur... permulti essent. ... tur di- ... rens, ... i ingenium suum excuriendi ... m commit... rer, d... ... que au- ... R ... que Neapolim ad illum summum Reg... m & Phil... m ... mi- ... m. nam tantæ erant in amplissimo Rege, ut tantæ rei ... o- ... s ... iatum inuitus ipse suscepit, ... fecit, ... ind ... , cur præ omnibus ipse ... , ... idoneus uidere ... , & ... fiduciam, ... ndem pro quo ... cato deputato die, & ... me- ... crescente materia, unius diei tempus breue ap... aruit, duob... e- ... m ... post innumeras uerborum collationes, di... putationesq; ... tum ... historij ... m de eloquentia facultate, tum de Rhetoricæ p... ... us se habuisset, die quarto, dignum eum Laurea iudicauit ... li- ... m magi... quàm perfectum opus: & multis hinc inde carmini- ... Rex ... seque tædere permult... m, ac uehementer dolere facere- ... dijs ... s opem ... m non dedisset, & librum non parua cum gra- ... et, & persuadere etiam non desti... it, ut Neapoli illam su- ... non potuit. Romam ex ordine laur... um, pr... o de

 more

more Regijs cum literis, ac legatis ad Senatum misit, quibus iudicium suum magno fauore professus est. Vrbis tunc Senatores, Vrsus comes Anguillariæ, & Iordanus de [illegible]js Visi erant, qui tanto Regis freti iudicio, ac testimonio approbatus, tum ipso in Capitolio, summa dudum Romani imperij arce cum celebritate, & lætitia ciuitatis, grandique conuentu nobilium, & peritorum, qui undique ad istam rem uisendam, honorandamque uenissent, ac frequentissimo P. R. approbante. Petrarcha noster id primùm è more, longa, & pulcherrima oratione petens, declaratur à Senatoribus his esse historicum, & poëtam, deinde corona poëtica, ut priscis mos erat, coronatur, & ad ampliandum munus, ciuitate acclamante populo, donatus, & conuenienti (ut gratias redderet) habita oratione. Cum magna nobiliumque caterua, ad ecclesiam beati Petri Apostoli profectus, in quo quidem templo, cum deuotione, & reuerentia coronam choro applicuit, & per multos pependit annos. Fuit hoc ut ex suis Epistolis coniectari licet, natiuitatis suæ anno septimo & trigesimo, idibus Aprilis, quo Ecclesia celebrat sanctum Resurrectionis pascha, de qua, & carmina, & soluta oratione extant Epistolæ: hic honor per multa sæcula iam desuetus, & si multum fuit decoris, ita & plurimùm ei quæsiuit inuidiæ, cuius multorum maleuolorum dictis, alijs aliud obijcientibus, sed impatiens sui nominis detractionis, in omnes styli acie acriter ultus est. Laureatus uerò quæ dixerit, quæ fecerit, apud quos fuerit, quas urbes adierit, quotiens ad suum fontem Sorgiæ ex Italia ierit, quotiens ad Italiam ex ipso fonte redierit, quàm diu singulo in loco manserit, & si memorari soa cum laude omnia possent, tamen uereor si recensuero, ne legentibus plus tædij, quàm gratiæ sim facturus, cùm plura enim loca studio peragrauerit, tum uidendi, tum gratæ sibi usque inueniendæ sedis, obiuit. Quippè itinera eius, mores, ac libros, quos composuit, paucis, ac summatim expediam. Primùm igitur, ut lauream sumpsit, ex urbe profectus est, ut Galliam transalpinam peteret, ad Ioannem Columnem Cardinalem, sed Parmæ retentus ab illis de Corigia, qui tunc ciuitatem illam gubernabant, & aliquantulum illic exegit, ut in una suarum Epistolarum ad dictum Cardinalem scribens ait, hodierno die, quod tibi gaudium quoque significo, ductu, & auspicijs amicorum tuorum de Corigia Parmam ingressus sum: hic ergo precibus eorum uictus, quibus ueniam accessuram ipsi sperant, & ego non dubito, æstatem agere, quod indulgentiæ, non necessitatis esse certum est. Et ecclesiæ Cathedralis archidiaconus (ut aliquid sibi conferre uiderentur) designatur, clericalem quidem à pucro duxit uitam. Et hic primùm memor, sollicitusque ne indignè suscepti honoris ingratus uideretur, & cùm non urbanis strepitibus, sed syluestris silentijs delectaretur, sicuti ille, qui nec legum, aut Reipubl. curis, sed solitudini, & ocio natus esset. Elegit solitarium locum, trans Entiam amnem, in Regij Lepidi finibus, quæ Plana sylua dicitur cum Musis amœnitate loci captus sedijt, & ad intermissum studium Aphricæ se contulit, sicque seruore animi, qui sopitus uidebatur excitato, modò in solitudine, modò Parmæ pluribus continoatis diebus, finem operis imposuit, sed reuidere postea quòd sibi minimè honoris fuit, neglexit. Inde rursus ad fontem Sorgiæ, & solitudinem transalpinam regressus, amore Lauretæ ductus, in cuius laudem multos composuit rythmos, tanta cum grauitate sententiarum & uerborum eruditione, ut antecessores, & sui temporis omnes superauit, & usque in præsentem diem facilè Princeps appellari potest. Interdum supra rythmorum styloe grandiloquus efficitur, tamen in affectibus amatorijs explicandis, est præcipuus, & ut Paulus Vergerius scribit, habuisse à Colutio Saluiato, qui dicebat ab ipso Petrarcha audiuisse, melius se omnia quæ scripserat facturum, præter eius in lingua uernacula scripta, ubi ingenoè latebatur, seipsum in illis uicisse. Benedictus, qui Clementi in Pontificatu successit, ne tantus amor uacuus haberetur, ut illam in uxorem acciperet, persuasit, & ut facilius adduceretur, concedebat beneficia teneri posse, & alia etiam insuper rogare, sed Petrarcha, qui animum procul à nuptijs habebat, uim tanti amoris, pro coniugio amittere non debere respondit: nam quæ de ea indies dicere cogitabat, cùm usus illa fuisset, omnia essent omissa: Laureta quæ monstrari digito gaudebat, matrimonium libenter contraxisset, quia in delitijs teneri minimè uerebatur, sed opinione frustrata, alio nupsit. Sed interim, extincta est illa Columnensium gloria, sed nimium caduca familia, quorum interitu, tanto mœrore consternatur, ut mori secum uòluerit, qui diutiùs esse in uita: dum in curia in pretio esset, & undique à Principibus, & à Pontifice pollicerentur honores. Erat soror Petrarchæ, quæ iam duodeuigiori habebat annos, quæ Auinioni ubi orta, cum Ghirardo morebatur, eleganti forma, insignis moribus, & uirtutibus prædita, cuius pulchritudine, & forma perditè deperibat Pontifex, ut illa potiretur, multa fieri fecit experimenta. Cogitauit præmijs, & honoribus Petrarcham in suam trahi opinionem, Cardinalem se facturum promittit, dummodò illa suo concederetur arbitrio. Franciscus qui in omni re Deum præ oculis habebat, cui nihil est occultum, ut ille qui nihil comere, nihil fingere, nihil dissimulare didicerat, ut debuit, ira commotus, & id quod lingua, fronte atque animo habebat respondit, tam fœtidum galerum capiti non esse ponendum: sed fugiendum, abominandum omnibus tanquam nephandum, & dedecorosum: & si reuerentia nominis, quæ uices Dei in terris gerebatur, non teneret, calamo tantæ rei se uendicaturum, & fecit prout Philelpho placet, in una sua morali cantilena, quæ incipit: *Io non po' piu cantare como solea*: nihilominùs Pontifex furori impatiens. Alterum fratrem Ghirardum

tentare

Per Hieron. Squarzafichum.

[illegible] pros, lor[illegible]em, quo facinora audito, & Ecclesiam Dei [illegible] [illegible] adiit, I[illegible]aliam uersus ire cœpit, frater pœnitentia [illegible] m[illegible], & Chartusiensi ordini, in conuentu ac [illegible]tus, se deuouit. Ipsæ eum Parmæ ubi Ac[illegible] domo [illegible], tum Mediolani cum principibus V[illegible] [illegible] magni, ab omnibus reueretur & persæpe euen[illegible], [illegible] dextra p[illegible]is pedum, gladium sinistra gerebat, in [illegible] præcederet. Venetiis cum Andrea Dand[illegible] [illegible] duc[illegible]us, & cum alijs multis patricijs, & [illegible] ex epistolis suis, & aliorum multorum [illegible] [illegible]t, de d[illegible]bus, ubi nunc Lucas de Molino, qui [illegible] [illegible] erant honores, quos recipere recusabat, quia nihil magis [illegible] charus habitus esset Iacobum Carrariensem iuniorem Pa[illegible] [illegible] per [illegible] usque trans alpes, & per alia Italiæ loca, ut [illegible]tat, adire uoluit, & uidere quid sibi hæc magni, & ig[illegible]o[illegible] [illegible]m profe[illegible]us, a quo, ut ipse ait, clarissimæ memoriæ [illegible], [illegible] de Ambrosio, inquit, Augustinus recipiuntur animæ [illegible] [illegible]ret, clericalem uitam, usque a pueritia tenuisse, Canoni[illegible] [illegible] dominus ui[illegible]it, quod breuissimum tẽpus fuit, secum habuit. [illegible]um daret, ad quem amabat fontem Sorgiæ reuersus, ubi [illegible] [illegible] motu proprio honores, & magnos quidem offerebat, se [illegible] [illegible] & dignitatum amator gratias Pontifici egit, & Ita[illegible] [illegible] etiam maledictis inconstantiæ uirum, qui cognoscens, inu[illegible] [illegible], & cæteri [illegible] indecoræ fuit, constantissimum, qui [illegible] [illegible] quietum [illegible] que locum quietis inuenisset, hoc enim erat, [illegible]t. Aretini [illegible] ipsum apud eos esse natum, ut cum [illegible], cum [illegible] & crucibus, & sanctorum reliquijs, & pro [illegible] statuerunt domum in qua natus esset, uicum appel[illegible] [illegible] appellari, & quo erat statu, semper de publico conser[illegible] [illegible] sibi enim non petenti, neq; speranti, & redeunti ad [illegible] habebat omnia patris bona restituit, uidere sedem patri[illegible] [illegible] Florentiæ amicitiam contraxit, tanta enim fuit, ut si una illo[illegible] [illegible] fuit uis eius amoris, ut alterutram faciem in gemma an[illegible] [illegible] uersuum epistola:

[illegible] te mihi semper imago,
[illegible] præsens me[illegible] ut sedit, mecumq; quiescit
[illegible].

[illegible] atis, cum iam uergeretur in senium. Patauii sedem fixit, quo à [illegible] uiro Francisco, seni[illegible] eius Iacobi filio, per paterna uesti[illegible] [illegible] iure montano inter Fugancos montes, ut in solitudine el[illegible] [illegible] multa [illegible] plurima uidi[illegible], & maiora meditatus est. Acci[illegible] [illegible] cupiditas, & ut amicos reuiseret sed quo[illegible] [illegible] ut illorum ciuium [illegible] est, amplius mane[illegible] [illegible] habebant, semper in magno precio habuit, ut abun[illegible] [illegible] M[illegible] autem [illegible] tempe[illegible] [illegible] studia [illegible] & hæc [illegible]cum [illegible] Piccinus de S[illegible] ori[illegible] [illegible] & [illegible], maxima hic [illegible] [illegible] h[illegible] auaritia, quæ [illegible] ue[illegible] [illegible] disciplinarum ignarum, [illegible] Petrarcha. S[illegible] commorabatur, & studiis [illegible] Cum iam septuagenarius minus una die, esset apoplexiæ [illegible] Francisci Aterici, spiritum suo creatori [illegible] literatorum iactura fuit, in illa rurali ecclesia tumu[illegible] [illegible] ipse dum uiueret Capellam in honorem Beatæ Virginis [illegible] ne tam uili loco sua remanerent ossa, sepulchro [illegible] corpus refossum, deinde funere celebrato, in illo clauditur [illegible] dum uiueret composito:

Frigida

Vita Fran. Petrarchæ

Frigida FRANCISCI, *lapis hic tegit ossa* PETRARCHÆ,
Suscipe Virgo parens, animam, Sate Virgine parce.
Fessaq́; iam terris, cœli requiescat in arce.

Obijt XIIII. Calend. Sextilis, anno à natali Christiano M. CCC. LXXIIII. Vir quidem magnus, omnibus seculis fuisset, sed suo mirabilis, qui inter tot uitiorum sordes, & inter tantam ignorantię caliginem, in clarum lumen, & uirtutis scientiæ euaserit. Itaque nunc de moribus eius agendum esse censeo. Sed priùs facetia (& hercle uera) mihi narrata, ab illo dignissimo & doctissimo uiro Iacobo Zeno, olim Episcopo Patauino. Dicebat quendam fuisse rusticum uirum Arquade, cum grauiter infirmaretur, Archipresbytero ad se accersito, dixit: Velle de centū aureis Ecclesiæ facere legatum, ut in sepulchro Petrarchæ poneretur. Archipresbyter re audita, Patauium ad Episcopum tendit, cui negotium exposuit. Zenus qui uerè Episcopus fuit, quin rusticum non laudaret, facere non potuit, quòd tantam clarorum uirorum existimationem faceret, quòd in magno sepulchro tumulari, & in miscendis ossibus nobilitari credebatur. Tamen inhibuit præsul, & sub graui censura, ne tanto facinori consentiretur, quia per pecuniam sepulchrum uiolare nō decebat, ad quod uisendum, multi docti proficiscebantur, & cum hoc tantum facinus perpetratum foret, nomen in perpetuum fuisset omissum: nunc ad mores ut diximus ueniamus. Fuit uenerabilis in aspectu, & maiestas quædam inerat, ut ipsum uidentes induceret, etiam qui eum non cognoscerent, solo tamen uisu reuerendum, & sapientissimum iudicarent, quòd uno potest comprobari exemplo. Scribit Iosephus Briuius Mediolanensis, in quodam suo panegyrico. Cùm Petrarcha semel esset Mediolani, in aula dominorum Vicecomitum, inter multos purpuratos, & nobiles uiros, Galeacius qui tunc dominus erat imposuit filio, qui primus postea Dux Mediolani fuit, tunc puer adhuc, ut sapientiorem de astantibus ostenderet. Puellus oculis hinc inde uolutis, Franciscum adiuit, & manu apprehendit, & patri cum omniū admiratione monstrauit. Quid ab hominibus? Cùm à pueris eius cognoscebatur aspectus? Conuersatio eius honesta, & iucunda omnibus extitit, ut nullus mœstus ab eo discederet, oculi non deformes, sed uiuaces. Visus adeò firmus, & acer, ut non sexagenarius literas, etiam minutissimas legeret, nullo uitreorum oculis præsidio. Corpus habuit dexterrimum, usque ad senectutem, quòd pinguescere cœpit. In fine apoplectico morbo (ut diximus) plurimum torquebatur. Ob eamq́; rem, qui famuli erant, liberum ab eo accessum habebant, consilia Medicorum adeò spreuit, ut nunquam eorum pharmacis uti uoluit, naturam sibi magistram, Medicorum consilia uana esse dicebat. Aditus uerò ad eum cum bene ualeret nulli difficilis. Nulla in eo superbia, nulla pompa, irascebatur interdum, sed sibi potius quam alteri nocebat, beneficijs obliuiscebatur nunquam. Amicitias quantum potuit officio conseruauit, nihil illi optabilius, nil gratius, nihil iocundius, quàm pro amicis rem agere, & bene dicere, & omnia pro illorum beneficijs, cùm opus esset postponere, ut nulli obesset summopere quæsiuit, & si quis sibi intulisset iniuriam, æquo ferebat animo, nunquam uindictam habere uoluit, sed patientia & oblectatione cuncta sedare. Diuitiarum contemptor fuit eximius, non ut illas (ut ipse de se ait) non desideraret, quòd cæteri, sed curas, & labores quibus diuitiæ retrahuntur oderet, sic quod supra uitæ necessitatem pro statu suo, cùm posset amplas habere, contempsit. Famulitio modico usus, famulorum multitudines inquietum hominem faciebant. Mensæ apparatus nullus erat, tenui uictu, & cibis uulgaribus uitam egit, plurimùm fructibus arborum uescebatur, ut libidinem extingueret, quia (ut de se ipse scribit) cum ad quadragesimum ætatis peruenisset annum, cum adhuc satis caloris esset, & uirium memoriam libidinis ita abiecit, quasi nunquam fœminam cognouisset, aut uir esse desuesset. Vinum dilutissimum bibebat, & sæpe frigida aqua sitim sedebat, stans sæpe cœnabat. Commessationes opulentas, & lauta conuiuia prorsus abhorrebat. Pompa ei multum displicebat, non tantum ut humilitati sit contraria, sed quia difficilis, & quieti aduersa est. Audissimus tamen honoris, & gloriæ fuit, quæ res a magnis ingenijs haud facile separari potest. Nunquam sine socio cum fieri potuit cibum sumpsit. Gratulabatur, si ad mensam sedentis amicorum, quispiam ex insperato uenisset. Iuuenis multum in libidinem pronus fuit, filiam habuit, quam Franciscolam nomine appellauit, ex qua nepotem, & generum uidit. Sepultura eius cum literis marmore sculptis adhuc Tarcisij conspicitur, ante ostium Ecclesiæ Diui Francisci, Franciscoli eius gratissimi uiri impensa, ex qua muliere illam genuerit, haud compertum est. Ni fuisset id quod Orator clarissimus, & historicus facundissimus Candidus December mihi narrauit, cum de eo Ferrariæ semel loqueremur, (magna consuetudo cum uiro illo mihi fuit) dicebat audiuisse à patre suo, qui Petrarchæ contubernio usus fuerat. Tempore quo Mediolani morabatur, elegerat pro solitudine sibi locum, haud procul a ciuitate quod Linternum (ad instar Scipionis uillam) nominari uoluit. Nunc ab incolis corrupto uocabulo Infernum nuncupatur. Mulier quædam illorum de Beccarijs pulchra uidens, ad rus suum (quòd parum ab isto distabat loco) æstiuis temporibus ueniebat, amore eius capta, hanc illi genuisse gnatam ferebatur: Sed de hoc ueritas apud suum remaneat auctorem: Quater in hebdomata ieiunabat, sextam feriam pane & mera aqua transigebat, tonitrua & fulgura expauescebat, somni fuit parcissimus, uestitus fere semper dormiebat. In media nocte

Per Hieron. Squarzafichum.

nocte([illegible] decet [illegible] bar, & quantum poterat diuinum soluebat officium. Deinde ad [illegible] os reue [illegible] s, aut [illegible] bat, aut scribebat, quæ ordinatim ad studium pertinebant. Id [illegible] àm max [illegible] auit, ne temporis quicquam admitteret, de ocio (ut Cato scripsit) ra [illegible] onem [illegible] debere. Ad doctrinam quamcunq; uoluisset applicuisset ingenium, sed moralis [illegible] m studuit, & artis Poëticæ facultatis historicos, Oratores legit omnes, [illegible] & T. Liuio delectatus, in processu temporis poëtarum libris, [illegible] tur. Multum ad notitiam uetustatis incubuit, in historijs scribendis [illegible] mum, sed multum illorum discordijs offensus. Sed annosior factus sacris literis in- [illegible] non paruam dulcedinem abdiciam, quam aliquando contempserat. Stylus [illegible] s e [illegible] agi [illegible] in consolando dulcis & in admonendo liber. Interdum iocatur sali- [illegible] us, ut ille qui magis Senecæ densitatem, quàm Ciceronis amplitudinem imi [illegible] ex hoc recentiorem Senecam ipsum appellauerim. Dicant quicquid uolunt [illegible] clarus & potenti, ut stylus librorum indicat, atq; uerè dixerim, ille fuit qui per [illegible] m, & iam benè incognitam dicendi facultatem, in nostra tempora reuocauit, [illegible] mmos & eloquio. Scripta eius quocunq; in genere habentur ista sunt. De ui- [illegible] medio utriusq; fortunæ. De uita solitaria. De ocio religioso. De secreto con- [illegible] m. Liber Epistolarum sine nomine. Itinerarium, & Liber Rerum memoran- [illegible] na Ioanni Columnæ inscripta, duo magni Epistolarum libri, uidelicet Iuue- [illegible] olæ, & hæc soluta oratione. Duoq; ad maternam siue uulgarem linguam So- [illegible] umphorum, & Rithmorum. Triumphos non emendauit, nam ipso mortuo [illegible] ci [illegible] uis, in uno alligati fasciculo. Nondum exierant in publicum, quia ulti- [illegible] mam, ut luce clarius uideri potest, ut in triumpho de Fama, in quo multæ [illegible] d uitium est maximum. Nam duo illa capella ad unum redigenda erant, [illegible] & resecanda. Bucolicum carmen in duodecim Aeglogas diuisum. Liber [illegible] m, & Psalmi pœnitentiales magnæ deuotionis pleni. Hos omnes Paulus [illegible] us [illegible] ita comprehendit:

[illegible] celebrare uiros, medicamina utrumq;
[illegible] igere in fortem, tranquillæ munere uitæ,
[illegible] ere Franciscus potuit, tractauit anhelos,
[illegible] potens triplici materno flumine amores.
Carmina pastorum, sensus condentia miros,
[illegible] n caneret, magnum gracili spirantia auenæ
A[illegible]icam cum scriberet, fausto rem nomine dignam,
Multaq; præterea uario deprompsit ab ore,
V[illegible]ma sacratis studijs: dans tempora uitæ.

[illegible] a libro pro huius Poëtæ excusatione, dicam quid sentio, & perstringam id [illegible] fine u[illegible] æ Petrarchæ scripsit. Librum imperfectum esse eius demonstrat æditio, [illegible] pt[illegible] res se habuerit non procedit. Nam si secundi Belli summa spectetur, [illegible] Vt Scipionis ex Hispania transitum ad Syphacem. Sed quia pleris- [illegible] numeretur, fortè de industria Poeta intermisit. Sed præter, hoc neque traie- [illegible] in Af[illegible] cam, neque castrorum Syphacis nocturnam exustionem, aut ut postea [illegible] rubal aperta acie uicti sunt, neque ut infidus Rex tandem in suo regno à Mas- [illegible] eratus, & captus sit: sed hæc omnia (ut Vergerius scribit) ratio inducere po- [illegible] pugnam, quæ inter duos summos Duces, scilicet Scipionem & Hannibalem [illegible] de [illegible] t, quæ bello finem posuit, ne similitudine rerum lectorem offenderet, sciens, [illegible] ensque h[illegible] prætermisit. In ultimò quoque libro in quo plurimum sibimet loci fecit, [illegible] um om[illegible] d poni, ut annotata subscriptio demonstrat debuisset. Sed hi defectus for- [illegible] cendi non [illegible], quum cæterarum rerum splendore teguntur, & reliqui corporis pulchri- [illegible] iustriorem reddunt. Sunt præterea quod monstrat non fuisse correctum opus, uer- [illegible] ari, & imperfecti (ut est creberrimè apud Maronem nostrum) aliquando & imp[illegible] [illegible] æ, sunt & male mensuratæ syllabæ, tamen ipse in margine notauerat, ut ex multis [illegible] uideri potest, ut signatæ conspiciunt. Sed ut omnia breui concludantur: constat [illegible] ud cœpit e Poema, & in breui tempore, quodam iuuenili ardore ductum ad finem [illegible] m, quantò futurum fuerit excellentius nemo ambigit. Nihilominus refertum [illegible] documentis, & plenum Poëticæ fictionis. Magna in eo est uetustatis, & naturæ [illegible] quentiæ uis, magna præcipiendi facultas, quòd si ultimam imposuisset ma- [illegible] neglexisset, præclarum sane euasisset opus. Nec dubito istam fuisse causam, [illegible] de eo [illegible] in fine senserit. Nam cùm semel Veronæ esset, & cum ad uidendum i- [illegible] n [illegible] e [illegible] stum, & ut illi complacerent, ad id quod loquebatur propositum, carmi- [illegible] Af[illegible] ceperunt, protinus cum audiuit lachrymas emisit, rogans ne ulterius pro- cederet.

tederét. Cùm percunctaretur, quare hoc faceret, respondit. Vtinam datum esset, ut istud opus abolere possem, profectò nulla res magis grata, neq; iocunda foret, quam illud proprijs manibus comburendum. Vergerius enim non minus clarè hoc demonstrare uidetur, allegat eius epistolam, quam scribit ad posteritatẽ, in qua de se, deq; rebus suis scribit. Sic enim de isto inquit libro. Raro enim pater aliquis tàm mœstus filium unicum in rogum misit, ut ego librum illum, quem mihi multo labore genuerã, & si scias quisquis hæc legis, quanto id fecerim dolore, & omnes meos labores eo inopere perditos acriter tecũ uoluas, uix ipse lachrymas cõrineas. Hæc enim scripsit anno uno anteqoam moreretur. Sed quicquid fuerit lectorem æquum meliorem partem tenere decet. Hæc enim mi Contarene dignissime, quæ de uita eximij nostri Petrarchæ habere potui, scias uelim, nihil me temere scripsisse, secutus enim sum Paulum Vergerium, Cichum Pollentanum, Leonardum Aretinum, & Philelphum, & eius auctoris scripta, quantum potui: ex meo Marte nihil positum esse scias, si quid iniquus fortè lector reprehenderit, faciat meliora hortamur, ut nomen tanti uiri clarius elucescat. Ego hanc uitam tibi mitto, quæ cum priscis illis clarissimis oiris comparari potest, ut meam erga te fidem & obseruantiam aliqua ex parte notam facerem, simulq; intelligeres, amare me dignitatem tuam, quam indies crescere minimè dubito. Has lucubrationes, quas, inter tot meas tribulationes, & angustias scripserim, sicuti ille qui à maris latronibus in mari Pamphylio (Perugia Buscaglino duce) qui olim Cantabri dicebantur, cùm è Cypro uersus Italiam nauigarem, de omnibus quæ possideram spoliatus existo, & nonc ab effera geore Gallorum bis factus sum prẹda, tibi quales sunt mitto. Rogans, cùm ab occupationibus fiscalibus, quibus indies iussu serenissimi Ducis domini detineris, ac etiam post quotidianos ciuilium defensionum, Forensiumq; labores, quos ob tuam peritiam, bonitatem, iustitiam, & doctrinam exerces, ut oppressos erigas, & adiuues. Quę est (ut inquit Cicero) melior in hominom genere, quàm eorum qui se se natos ad homines iooandos, tutandos, conseruandos arbitrantur, præsertim ijs, qui iniuriam patiuntur. Quanta sit tua æquitas, & iustitia, ab omnibus abundè cognoscitur. Cùm igitur paulum ab ijs uacaueris, rogo, oro, atq; contendo, ut hæc mea legere non dedigneris, & si abs te comprobari sensero, me aliquid boni fecisse reputabo. Vale, Literatorum decus.

IN

IN FRANCISCI PETRARCHÆ OPERA OMNIA, RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM INDEX VTILISSIMVS.

††† de.

senes

INDEX

[illegible]S INDICIS IN OPERA [illegible]ANCISCI PETRARCHAE.

FRANCISCI PETRARCHÆ V. C. IN LIBROS DE REMEDIIS VTRIVSQVE FORTVNÆ.

PRÆFATIO.

CVM Res, fortunasq; hominum cogito, incertosq; & subitos rerum motus, nihil fermè fragilius mortalium uita, nihil inquietius inuenio. Ita cunctis animantibus naturam miro remedij genere consuluisse uideo, ignorantia quadam sui, nobis solis memoriam, intellectum, prouidentiam, diuinas ac præclaras animi nostri dotes, in pernitiem & laborem uersas. Tam superuacuis enim semper, nec inutilibus modò, sed damnosis atq; pestiferis curis obnoxij, & præsenti torquemur, & præterito futuroq; angimur, ut nil magis metuere uideamur, quàm nequando fortè parum miseri simus. Tanto studio siquidem miseriarum, causas & dolorum alimenta conquirimus, quibus uitam (quæ si ritè ageretur, fœlicissima prorsus ac iucundissima rerum erat) miserandũ ac triste negocium efficimus, cuius initium cæcitas & obliuio posidet, progressum labor, dolor exitũ, error omnia. Quod ita esse, quisquis uitæ suæ cursum, acri iudicio remetietur, intelliget. Quem quietum quæso, quem tranquillum, quem non laboriosum magis atq; anxium diem agimus? Quòd unquam tam securum aut tam lætum mane uidimus, ut non ante crepusculum sollicitudo mœrorq; subrepat? Cuius mali & si in ipsis in rebus, multa insit occasio, nisi tamen nos fallat amor, nostri causa maior, siue ut ingenuè fateamur, culpa omnis in nobis est. Vt uerò sileam reliqua, quibus undiq; erudimur, quod illud est bellum quamq; perpetuum, quod cum fortuna gerimus, cuius nos facere poterat Virtus sola uictores, nos ab illa uolentes, scientesq; desciuimus. Soli igitur imbecilles, exarmati, non æquo Marte cum implacabili hoste congredimur, quos illa uicissim, ceu leue aliquid attollit ac deijcit & in gyrum rotat, ac de nobis ludit. Vinci tolerabilius foret, nunc ludibrio etiam habemur. Id uerò quid aliud, quàm leuitas ac mollities nostra fecit? Idonei nisi fumus, qui pilæ in morem, huc illuc tam facilè iactatemur, animalia æui breuissimi, sollicitudinis infinitæ, quibus inscijs, cui puppim littori, cui animum consilio applicemus, pro consilio interim sit pendere, ac præter præsens malum & à tergo quod doleat, & ante oculos semper habere, quod terreat: quod præter hominem, animantium nulli accidit, quibus præsentia euasisse plenissimam securitatem tribuit. Nobis ob ingenium & acumen animi, semper quasi cum Cerbero tricipiti hoste, luctandum est, ut eatione caruisse propè melius. In nosmetipsos, æthereæ naturæ præstantioris arma uertentibus, huic malo obstare subdifficilè est, uetustate iam & consuetudine, radicato: enitendum tamen, in quam rem, præter generosi animi conatum, (cui nihil est arduum, nihil inexpugnabile) & sapientum hominum crebra colloquia (quamuis id genus raresc[illegible]) & multo maximè iugis lectio, ac peruigil, scriptorumq; nobilium monumenta profuerunt, modò salubribus monitis, consensus animi non desit, quem unum in terris, sani consilij, uiuum fontem asseuerare non uereat. Quamobrem si uel plebeis scriptoribus, pro affectu nudo, gratiam aliquando habitam scimus, pro eo quod iter aperuisse sequentibus uisi erant, quanta (oro te) gratia, claris ac probatis scriptoribus est habenda, qui multis ante nos sæculis in terram uersi, diuinis ingenijs institutisq; sanctissimis, nobiscum uiuunt, cohabitant, colloquunturq; interq; perpetuos animorum fluctus, ceu totidē lucida sydera, & firmamento ueritatis affixa, ceu totidem suaues ac fœlices aueæ, totidem industrij ac experti nautæ, & portũ nobis quietis ostendunt, & eò uoluntatum nostrarum lenta carbasa promouent, & fluitantis animæ gubernaculum regunt, quoad tantis procellis agitata consilia, tandem sistat ac temperet. Hæc est enim uera Philosophia, non quæ fallacibus alis attollitur, & sterilium disputationum uentosa iactantia, per inane circumuoluitur, sed quæ certis & modestis gradibus, compendio ad salutem pergit. In hoc te studium hortari, amicum forte, sed profectò necessarium non est. Natura te uatiæ lectionis, multiplicisq; notitiæ auidum fecerat, fortuna, quæ ut aiunt, magnæ rerum partis imperium tenet, turbido quodam ac profundo negociorum & curarum pelago iactandum dedit: cæterum non ut legendi ocium, sic noscendi desiderium eripuit, quò minus semper literatorum hominum delectatus amicitia & conuictu, & occupatissimis diebus, ociosas horas, quotiens licuit furatus, quotidie instr[illegible], quotidie rerum memorabilium doctor fieri uelles: ubi illa, qua nulli cædis memoria, sæpe [illegible] usui solitum, tibi sumi estis. In quod si ab ineunte ætate pronus eras, eò nunc putam[illegible] pronior, quò serotinus matutino uiatore feruentior, atque animo saltem promptior esse [illegible] quandoquidem hæc uulgaris est querela: Crescere iter, diemq; decrescere. Quod utique [illegible] hoc uitæ tramite accidit, ad uesperam propinquantibus, & uix multum superesse cernentibus. Non mihi igitur es hortandus, ut facias quod semper auidissimè fecisti, admonuisse sufficerit, ut intendas animum, ne quæ te hinc humanarum rerum cura dimoueat, quæ plerosque mortalium, post egregios labores in ipsa consumatione maximorum operum, auertit. Hoc adiecto, ut quia simul omnia uel legere, uel audire, & meminisse non potes, utilissimis quidem, & quoniam breuitas est amica memoriæ, breuissimis quoq[illegible] fulcias. Non quod ego suadeam, operosiora illa & maiora sapientiæ consulta negligere,

Præfatio.

[illegible] u[illegible] æ certamine tueare, sed ut his interim breuibus ac præ[illegible] continuis armis, contra omnes insultus, omnemq; [illegible] [illegible] &tis [illegible] ex enim nobis est duellum cum fortuna, & [illegible] [illegible]rtem unicam uulgus nouit, eam scilicet, quæ [illegible] [illegible]nt, hanc tamen ipsam difficiliorem arbitrantur [illegible] [illegible] o [illegible] inientis: Difficilius esse tristitia sustinere, quàm dele[illegible] [illegible] ium scribens Maius est, inquit, di[illegible] cilia perstringere, [illegible] [illegible]nt [illegible] uiros hisce [illegible] durum quidem & temeritatis [illegible] [illegible]gentis Hinc auctoritate igitur, hinc ætate permoueor, sed alie[illegible] [illegible] c[illegible] rit a[illegible]ctoritas Neq; enim imperari potest, quin quale quid[illegible] [illegible]ion[illegible] m habeat Marci Bruti uerba sunt, scribentis ad Atticum, [illegible] [illegible]rim de re qualibet iudicare possum nisi quod sentio. Nisi [illegible] [illegible]d qui tacit, Iam non ipse iudicat, sed iudicata comme[illegible] [illegible] num, omniumq; sic sentientium cudina præteruectus, si de [illegible] m[illegible] arie de [illegible]rtutibus disputarum, neque semper difficilioribus [illegible] o ui[illegible] m[illegible] interuie[illegible] tes lucum obtinuisse modestiam, siue eam tempe[illegible] [illegible] am[illegible]n, [illegible] de [illegible] o agitur, attinet, difficilius prosperæ fortunæ regimen [illegible] q; [illegible] apud me formidolosior, & quod constat insidiosior est toe [illegible] co[illegible] r, non me scribentium fama non uerborũ laquei, nodiq; [illegible] u[illegible] adigunt exempla, & magnum difficultatis argu[illegible] [illegible] exilium, qui carcerem, qui supplicium, qui mor[illegible] [illegible] æquo a[illegible]mo t[illegible]erint, multos ui[illegible] qui diuitias, qui honores, qui [illegible] ro me [illegible] te, contra omnem aduersæ fortunæ uiolentiam inui[illegible] [illegible] human[illegible] r animi, quod minæ non fregerant, inflexêre blandi[illegible] [illegible] mitior c[illegible]p[illegible] esse fortuna, incipit mens emollita tumidior fieri, [illegible] [illegible]o[illegible] eritate [illegible]o[illegible]cipere Neque de nihilo dictum est, iamq; apud no [illegible] m [illegible] la[illegible] ni labori [illegible] ferre prosperitatem neq; casu Flaccus ait:

[illegible]

[illegible] æ[illegible] studio[illegible] nesciretur Cæterum Seneca ipse, fortunæ [illegible] rat, & [illegible] du[illegible] prima fronte [illegible]idior) breui admodum ser[illegible] [illegible]m in manibus e[illegible] uulgi, cui ego, nil addere, nil detrahere meditor, [illegible] [illegible]s, nostram dedignatur limam, & mihi meis rebus intentio, nec [illegible] [illegible] sed quoniam & uirtus & ueritas publicæ sunt, neq; studium an[illegible] [illegible]stræ, cui exc[illegible] tan[illegible]æ, atque adiu[illegible]æ noscitur in [illegible] tutum de [illegible] d[illegible] uni[illegible] o præstitit, id Azoni meo, nunc quantum [illegible] m[illegible] nio d[illegible]bit[illegible] præstare propositum est mihi. Insuper & partem [illegible] u[illegible] re[illegible] mi[illegible] am, [illegible] re. Virtuq; autẽ sciens pauca permiscui, [illegible] excelle[illegible] defectus, quod & si extra propositum, [illegible] [illegible] im [illegible] lætos quoq; mœstosq; animos [illegible] ura uiderentur Quibus [illegible] [illegible]is, occ[illegible] numemor ac tempo[illegible]s, qui paucissimis dre[illegible] [illegible] n[illegible] deri[illegible] Ego solus hdei iudex sum Studui, hercle, nõ unum[illegible] [illegible] e[illegible] men[illegible]s quisque hæc [illegible]ugeri[illegible] utilius uisum est con[illegible] [illegible] hoc [illegible]enere studiorum [illegible]uit non tàm scribentis laus, quàm le[illegible] [illegible] st: ad id maxim[illegible] respexi, ne aem[illegible]rium euol[illegible]ere, ad [illegible] m[illegible] n[illegible] quin mali omnis & nocẽtes boni, atq; Virtut[illegible] q; For[illegible] [illegible] uasi duplicis morbi, ut non ine[illegible]cax antidorum, [illegible] tem[illegible] ad manum (ut aiunt & in promptu habeas. Nam ut [illegible] men utraq; tolleranda est, & hæc quidem freno indiget, il[illegible] [illegible] m[illegible] iend[illegible] ac subleuanda fatigatio. Hanc ergo uarietatem [illegible] cui[illegible] q[illegible] d[illegible] ribere, tu occurrebas dignus eo munere, quo [illegible] ui[illegible] o, sed tu me solus, ut scriberem excitabas, non qui[illegible] [illegible] [illegible]nt[illegible] um, [illegible]d rebus [illegible], & in utranq; partẽ, abundin[illegible] [illegible] b[illegible] m[illegible] in del[illegible] imus, multos magno impetu rota[illegible] [illegible], n[illegible] m, nec sum[illegible] us, quosdam ex altiore fasti[illegible] o pro[illegible] [illegible] n, uel suorum ma[illegible]ibus, è summo so[illegible] [illegible] mi[illegible] Ann[illegible] mutuemur & exules nuper, & [illegible] e tranc[illegible] duri[illegible] imum celatu est) & laqueo enectos fur[illegible] [illegible] re[illegible]um n[illegible] tura dederit, nec dedit regnum fortuna, nec ab[illegible] [illegible] eri[illegible] ux, quod [illegible] am, nostra æ[illegible]s [illegible] ueniet. Iam io primis trai[illegible] [illegible] dum[illegible] tus, u[illegible]q; ad stuporem omnium qui te norant, intra [illegible] am ac [illegible] lutem tuam, in solo medic[illegible] [illegible]is auxilio [illegible] penitus tuum illud pr[illegible]tinum robur am[illegible] non inse[illegible] [illegible] rauitatis: ut q[illegible] o[illegible]m pené Aeripes fueris, nunc ac[illegible] [illegible], aut humer[illegible] us, le[illegible] terram passibus metia[illegible] [illegible], te Dominu[illegible] ui[illegible] at q; exul[illegible] m, [illegible] tamen, ut nih[illegible] ob curior ex[illegible] uide-

uidetére Nulli feré nostrorum hominum p[illegible] principum [illegible]uor, [illegible] par[illegible]uria, ut cùm pauló ante certatim in amicitiam tuam niterentur idem ipsi, de nul[illegible] [illegible] [illegible]tdes [illegible] mox ex[illegible]m, quasi communicato consilio cônspirarent, & pars quidem tuum ca[illegible] [illegible] peteret [illegible]uro prius ac gemmis, largifluis'que muneribus tot per annos propitiæ ac [illegible]uen[illegible] [illegible]æ, & quæ [illegible]is omnibus grauior iactura est, amicis atque clientibus, uniuersa'que familia, duris q[illegible] [illegible]uersi tormentorũ ac mortium generibus, spoliatũ. Pars quæ clemẽtior fuit, illud ingens patr[illegible], [illegible] [illegible]omines, domos, [illegible]da, inuaderet, ut qui modo te uiderant, mox é summis o[illegible]bus, ad [illegible] red[illegible], ceu [illegible]liquod fortun[illegible] prodigium mirarentur. Amicorum (ut dixi) pars perijt in [illegible]uperstrib[illegible] [illegible]rit [illegible] des [illegible] que quod assolet) cum prosperitate fauor hominum, ut dubitare posses, an amicorum [illegible], an fid[illegible] [illegible]es interitum. Accessit in medio rerum æstu, ægritudo pené ultima, & tàm morti proxima, u[illegible] quem uiuere amplius non posse persuasum esset, extinctum fama uulgaret. Et hic morbus, hæc pauperi[illegible]s, hic laborum cumulus, pulsum patria, procul domo, in alienis terris ac laribus circumtonante bello semiobsessum oppresserant, ne quid omninò interim tibi cum his amicis, si quos aot[illegible] [illegible]u[illegible] fecerat, aut fortuna dimiserat, seu colloquij, seu literarum posset esse commercium. Nihil om[illegible] præter carcerem defuit ac mortem, quamuis nec carcer de fuerit, dum fidissima coniunx, & pars suorum uiscerum nati omnes natæque ab hostibus capti essent, nullo prorsus tibi relicto solatio tantæ prolis. Nec mors quidem fuit, dum & tu secum assiduè luctareris, & unus ex filijs, iam tunc teneram & insontem animam [illegible]n carcere posuisset. Quid multa? impletum in te uno uidimus, quod de duobus summi[illegible] uiris Caio [illegible]ario, Magno'que Pompeio legimus, quid boni scilicet, & quid mali possit, haud unquam l[illegible]ta in stibus miscentem, in te, tuis'que pignoribus secretim explicuisse, fortunam. Cuius olim cùm b[illegible]ndicias, non tàm insolenter, ut plærique fœlicium, tùm uerò minas, nuper atque impetum, tàm forti, tamque inuicto animo tulisti, u[illegible] uel, ob hoc unum, multis qui antea tuum nomen oderant, te amandum, mirandum'que præbueris. Habet enim hoc proprium uirtus, ut in amorem sui bonos erig[illegible]t, in stuporem malos, id'que cum omni[illegible] [illegible]tus habeat, tum præcipuè fortitudo, cuius inter fortunæ tur[illegible]es ac tenebras rerum terribilium, & tranquillitas gratior, & lux ipsa conspectior est. Mihi uerò non solùm ad antiquum tuum amorem (quod impossibile factu rebar) multum nouæ beneuolentiæ adieceris, sed alio festinantem calam[illegible]m, ad hæc non suo tempore scribenda deflexeris, ut & in [illegible]ceip[illegible] is meis, animi tui uultum uelut in spe[illegible] [illegible]ntemplaris. Et siquid ibi minus excultum apparuerit, [illegible] bona fide d[illegible]spliceas, ad hunc modũ [illegible]oimes, atque ita te instituas, ut seu solitis, seu nouis artibus, q[illegible]æ innumerabiles ei sunt, tecum posthac fortuna uariauerit, nulla te species rerum tuebet, sed paratus ad omnia, promptus ad singula, dulcia pariter & amara despicias. Fidentissimè ab aduerso Maconianum illud exclamans:

Non ulla laborum
O uirgo noua mi facies inopinaue surgit.
Omnia percepi, atque animo mecum ante peregi.

Nec me fallit, ut in corporibus hominum, sic in animis multiplici passione affectis, medicamenta uerborum multis inefficacia uisum iri, sed nec illud quoque me præter[illegible], ut inuisibiles animorum morbos, sic inuisibilia esse remedia. Falsis opinionibus circumuenti, ueris senten[illegible] liberandi sunt, ut qui audiendo cecideeant, audiendo consurgant. Ad hæc qui quod habuit egen[illegible] [illegible]ns obtulit amico, quantulumcunque est, pleno amicitiæ functus est munere. Animum enim specta[illegible] amicitia, non rem, quæ parua, licet magni amoris indicium esse potest. Ego quidem, ut magnificum, quod'que tibi opto, sic quid aptius hoc tempore largiar, non habeo. Quòd si ualidum senseris, ipsa quæ pretium rebus facit utilitas, commendabit, sin inualidum, excusabit amor noster. Sic autem ad legendum uenies, quasi quatuor ille famosiores & consanguineæ passiones animi: Spes seu cupiditas & gaudium, metus & dolor, quas duæ sorores, æquis partibus prosperitas & aduersitas peperére, hinc illinc humano animo insultẽt: quæ uerò arci præsidet Ratio, his omnibus una respondeat, clypeo'que & galea, suis'que artibus & propria ui, sed cœlesti magis auxilio, circumstrementia hostium tela discutiat. Ea mihi de tuo ingenio spes est, ut unde uictoria fiet, facilè indices. Non te diutiùs traham, sed ut propositum meum noscas, index operis Epistola præmittenda erat, quàm si ascribendam duxeris, utrunque metiens uideto, ne longior Præfatio libellum breuem, non aliter quàm prægrande caput exiguum corpus premat. Nihil est enim, sine mensura ac partium proportione, formosum.

FRAN-

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. DE REMEDIIS VTRIVSQVE FORTVNAE,

LIBER I.

AD SPLENDIDVM, NATALIBVSQ. CLARVM VIRVM AZONEM CORREGIVM, PRINCIPEM PARMENSEM, amicum suum.

DE AETATE FLORIDA ET SPE VITAE longioris. Dialog. I.

Interlocutores.

GAVDIVM ET SPES, RATIO.

ETAS florida est, multum superest uitæ. R. En, prima mortalium uana spes, quæ multa hominum millia & fefellit, & fallet. G. & S. Florida est ætas. R. Inane gaudiũ & breue, flos iste, dum loquimur, arescit. G. & S. Aetas integra est. R. Quis integrum uocet: cui multum deest, & quãtulum sit quod restat, incertum est? G. & S. Atqui lex est certa uiuendi. R. Quis hãc legem tulit? aut quod istud legitimum tempus est uitæ? Iniquissima uerò lex, quæ non omnibus una est, immò tam uaria, ut nihil incertius in hominum uita, quàm ipsius uitæ modus sit. G. & S. Est tamen & modus aliquis, & uitæ meta, quam sapientes statue[illegible] R. [illegible]m uitæ statuere, non qui accipit, sed qui dat illam Deus, potest. Intelli[illegible]m, aut si natura potentior est, octogesimum cogitatis annum, atque [illegible]o prouectos, maneat labor & dolor, nisi forte longius spem promouit [illegible]um hominum, ut multum, centum anni quò quàm rari ueniant, ui[illegible] quod paucorum est, quantulum tamen nunc etiam, si id est? G. [illegible] iuuenum uita securior, & à senectute remotior, & à morte. [illegible] illa tamen periculosior uitæ pars, quam securitas nimia [illegible] uicinius quàm mors uitæ, cum distantissima uideantur, con[illegible]a præterlabitur, semper hæc instat, quocunque fugieritis præstò est, & [illegible]. G. & S. Iuuenta nunc saltem præsens est, & senectus absens. R. Ni[illegible]ra, nihil insidiosius senectute, illa non stat, mulcendoq; fugiens abit, ista [illegible]entium pedentim subiens, improuidos serit, & dum longinqua fingi[illegible] G. & S. Aetas in ascensu est. R. Insidiosissimæ rei fidis, ascensus iste [illegible]reuis, tempus instabile, furtim, nullo pedum strepitu, inter somnum & [illegible]oc temporum celeritas, uita q; breuitas, ut in fine, sic in principio nota [illegible] in[illegible]nitum quiddam, exeuntibus nihil, & quot secula uidebantur, [illegible]nera: sic tũ demũ fraus noscitur, dum uitari nequit. Vnde est, quod sæ[illegible] ætati, incredula simul & inexperta est, & contemptrix alieni con[illegible] iuue[illegible] errores, licet innumerabiles & immẽsos, his ipsis tamẽ occul[illegible]uorũ [illegible], nil melius, quàm senectus detegit, & dissimulantiũ, conniuen[illegible] prius quod esse debuistis aduertitis, quàm quod esse uolui[illegible] iam a[illegible]d non potestis. Quod si quis in tempore, aut per semetipsum [illegible] aut [illegible] credere, ille mihi unus ex millibus præclarus ac fœlix surgeret [illegible]m mul[illegible]s anfractibus ageret uitã, cuius unica, tuta & recta per uirtutẽ uia [illegible] indecerpta est R. Quomodo indecerpta est, quæ ex quo esse cœperit, [illegible] minutissimis portiũculis, dum datur eripitur. Siquidem motu per[illegible]cat momenta, horas, horæ diem rapiunt, is alium diem trudit, isq; alium &

nunquam quies. Sic menses præterreunt, sic anni, sic ætas currit & properat, & ut Cicero ait, uolat. Quodq; ait Maro:

Celeres neq; commouet alas.

Ita ceu naui iter agentibus, nec sentientibus qui uehuntur, sæpe, nec cogitantibus finis adest. G. & S. Aetas incipiens, ab extremo procul abest. R. Intra breuis uitæ spatium nihil est procul. G. & S. At nulla pars à fine distantior quàm principium. R. Nulla quidem, sed tunc rectè diceretur, quando omnes æquis spatijs uiuerent, nunc pluribus uijs, & sæpius prima ætas in mortem incidit, quo fit, ut plærunq; uicinior sit extremo, qui remotior uidebatur. G. & S. Certè florentissima est ætas. R. Et si ad hoc pauci animum aduertant, tamē ex quo loqui cœpimus, mutatio aliqualis incessit, & modò per singulos syllabarum tractus uitæ aliquid excidit, aliquid de caduco ætatis flore subtrahitur. Quid autem, quæso, plus habet hic mobilis & nitidus adolescēs, quàm ille impurus & squamosus senex, præter hunc, quem loquimur ætatis breuem & caducum, immò assiduè cadentem florem? Vbi quid tàm dulce, tàm iucundum non intelligo, cùm sciat dicto citius se futurū, quod ille nunc est, uel si nescit, insaniat. Nisi fortè è duobus capitali simul supplicio addictis, ille fœlicior est habendus, qui nouissimè iussus est dare colla securibus, qui mihi quodāmodo ipsa dilatione miserior uidcatur: quanquam est par horum conditio & illorum, huic enim interuenire aliquid potest, unde collegæ supplicium euadat & uiuat, iuuenem senio eripere, sola mors potest. Ad summā, paruo temporis in spatio, non stat magna fœlicitas, & ingentibus animis, breue nihil optabile est. Expergiscimini consopiti, tempus est, calligantesq; oculos aperite, assuescite iam tandem æterna cogitare, & amare, & optare, simul autē peritura contemnere. Condiscite ab his spontè discedere, quæ uobiscum diu esse non possunt, & animo illa relinquere, antequam relinquamini. G. & S. Aetas est stabilis, uirensq;. R. Mentiuntur, qui nescio quam ætatem stabilem dicunt: nil uolubilius tempore, tempus uerò uehiculum est ætatum omnium. hoc stabile fingitis? ô uanitas nihil est stabile, nunc maximè rapens.

DE FORMA CORPORIS EXIMIA. DIAL. II. GAV.

FOrma corporis eximia est. R. Nihilo firmior est illa quàm tempus, cum eo uenïens, cum eodem fugit: siste si potes tempus, poterit forsan & forma consistere. G. Forma corporis egregia est. R. Fragili niteris fundamento. Corpus ipsum umbræ in mortem præterit, tu momentaneum corporis accidens, tibi mansurum spondes? rucre quæunt accidentia, stante subiecto, nequeunt illo ruente non ruere. Atq; cunctis ex qualitatibus, quæ mortali cum corpore fugiunt, nulla uelocior quàm forma, quæ mox ut amœnum flosculum ostenderit, ipsos inter oculos mirantium atq; laudantium euanescit. Breuis hunc pruina percusserit, leuis hunc aura decusserit, subitò uel inimicæ manus ungue decerpitur, uel prætereuntis morbi calce deprimitur. Deniq; gloriare, & exulta ut libet, ueniet certè magnis passibus, quæ te uelo tenui latentem detegat, quanri etiam sit forma uiui hominis, mox ostendit: nec mors sola, sed senectus, & paucorum spacium annorum, immò uel unius lucis repentina febricula. Postremò, ut nihil externum incidat, per sese stando diu tandemq; consumitur, & in nihilum redit, neq; tantum gaudij ueniens tulit: quantum fugiēs fert doloris. Hæc ni fallor expertus erat aliquando formosus ille Romanus princeps Domitianus, qui amico scribens: Scias, inquit, nec gratius quicquam decore, nec breuius, quamuis etiam si durabile, perpetuumq; naturæ donum esset, nō intelligo, quid tantopere expetendum habeat, iste nō solidus, nec in ipso homine, superficie tenus fulgens decor, multaq; fœda cōtegens, & horrenda, leuissimoq; cutis obtentu sensibus blandiens & illudens. Veris igitur ac mansuris bonis delectari conuenit, non falsis atque labentibus. G. Forma corporis elegantissima est. R. Habes uelum oculis, laqueum pedibus, alis uiscum, haud facilè seu uera discernere, seu uirtutem sequi poteris, seu in altum euolare animo: multos enim ad honesta pergentes, forma detinuit, detorsitq; contrariam in partem. G. Forma corporis mira est. R. Bene ais mira. Nam quid uanitate mirabilius? quot delectabilibus abstinent formosi iuuenes? quos suscipiunt labores? quanta sibi inferunt supplicia ut formosiores, non sint quidem, sed appareant? unius formæ studio & ualetudinis, & uoluptatis immemores. Quantum uerò interea temporis commodum effunditur, quot honesta interim, quot utilia, quot postremò necessaria negliguntur? Tuum igitur breue, caducumq; bonum, & inane gaudium, sine inuidia tibi habeto. Habes hostem tuum domi, quidq; est peius, delectabilem ac blandum, habes raptorem quietis ac temporis, perpetuumq;

[illegible] habes & materiam laboris uberrimam, discriminum caussas, tormenta li-
[illegible] quære [illegible] diodrj quàm amoris aditum. Fies mulierculis forsan ama-
[illegible] au[illegible] forma corporea coniugalis zelus accenditur. Nulla enim res arden-
[illegible] m [illegible] rma, n[illegible] animum mouere potentior, atque ideò nulla suspectior.
[illegible] magn[illegible] est. R. Solet hæc stultos adolescentes, quo non expeditur-
[illegible] ut libitum, [illegible] licitum frui putant, neque quid deceat attendunt, quæ
[illegible] acerb[illegible] ac tu[illegible] is [illegible] ritus causa fuit. G. Forma corporis rara est. R. At
[illegible] quando oris habitus hic colorq; mutabitur: cadet flaua cæsaries,
[illegible] eneras genas, & serenam frontem, squallentes arabunt rugæ, lætas o-
[illegible] da sydera, mœsta teget nubes, leue dentium ebur ac candidum, sca-
[illegible] at[illegible] e atteret, ut non colore tantum, sed tenore alio sint: recta ceruix at-
[illegible] ruescent, guttur lene crispabitur, aridas manus & recuruos pedes su-
[illegible] suisse. quid multa? Veniet dies quo te in speculo non agnoscas, & hæc
[illegible] e multum extimas ne quid improuisis monstris attonitus, non prædi-
[illegible] iam tibi si ui[illegible] is dicto citiùs euentura denuncio, qui si mihi nunc credis,
[illegible] a beris transformatum. G. Forma interim clara est. R. Quid hic di-
[illegible] illud Apuleij Madaurensis: Expecta paulisper, & non erit. G. For-
[illegible] s excellens est. R. Quam mallem formam animæ excellentem, est
[illegible] pulchritudo multò suauior certiorq; quàm corpori, & ipsa quoque
[illegible] dr[illegible] is atque apta suarum partium dispositione subsistens. Illam o-
[illegible] impendere dignum erat, quam nec dies longa detereret, nec morbus ex-
[illegible] rs ipsa, nunc caduca miramini. G. Certè nunc saltem insolita forma
[illegible] alijs multis optanda mediocritas, sin ac tali forma, nec tibi placueris,
[illegible] s placere curaueris, ususq; fueris castè, sobriè, modestè, non exigua tuę
[illegible] itura. G. Præclara facies animum honestat. R. Immò quidem ex-
[illegible] in periculum trahit. quid uerò attinet gloriari eo, quid neque tuum sit,
[illegible] uare possis? quod habuisse nulli, proiecisse multis gloriosum fuit? Mitto
[illegible] n non naturalis forma nobilitat, sed accersita deformitas. G. Vt uirtus a-
[illegible] s f[illegible] mæ iuncta sit, studeo. R. Si id effeceris tùm demum uerè mihi, tunc un-
[illegible] fueris, formaq; clarior uidebitur, & uirtus gratior. Quamuis eum errare
[illegible] qui ait:

Gratior est pulchro ueniens è corpore uirtus.

[illegible] a mihi tamē iure reprehensus uideretur, si dixisset, maior, aut perfectior, aut
[illegible] dicendo gratior, non rem ipsam, sed spectantium iudicia respicit, non mi-
[illegible] Virgilius qui hoc ait: Et ad summam, ut nihil in se solidum habet formæ
[illegible] bile, sic si ultrò obuenerit, uirtuti addita, neq; utriusq; de precio error sit,
[illegible] mentum dici patiar, non inamœnum uisui, breue tamen ac fragile: solam
[illegible] mæ dixerim, atq; infaustum, tristis insigne ludibrij.

[illegible] ALETVDINE PROSPERA. DIAL. III. GAV.

Q[illegible] od ualetudo prospera est? R. Quicquid de forma non diximus, repeti-
[illegible] ita. G. Valetudo corporis firma est. R. En senectus ab aduerso, mille
m[illegible] rum armata generibus, contra ualetudinem interea uoluptas militat, sa-
[illegible] e certamen. G. Valetudo corporis læta est. R. Inconsulta iucunditas,
[illegible] uæq[illegible] e negligentes & incautos facere soleat possessores suos, & sæpè mor-
[illegible] qu[illegible] ualitudini propriæ diffidentis intentio, declinasset. G. Valetudo cor-
[illegible] a[illegible]. R. Bene utere, alioquin leue bonum, quin & graue malum, si ut solita est,
[illegible] iam caussa sit. Multis periculosa & pestilens sanitas fuit, qui tutiùs ægrotas-
[illegible] Valetudo corporis optima est. R. Res pergrata multumq; utilis, seu corpore
[illegible], seu animo est. Sed ut quarundam radicibus herbarum, inest uis ueneni, quę
[illegible] arum re[illegible] m immixtione purgata est, salubre poculum è pluribus fit, quod ex uno
[illegible] u[illegible] et: sic corporea sanitas, ne noxia sit habenti, non aliter quàm adiuncta
animi prospera ualitudine temptanda est. Nusquam peius sano in
corpore æger animus habitat.

DE SANITATE RESTITVTA. DIAL. IIII. GAV.

LOnga ęgritudine liberatus gaudeo. R. Gratiorem fateor sanitatẽ redditam, quàm retẽtã, ingratissimi mortales uestra uix aliter quàm perdẽdo cognosciti, & perdita ergo uos cruciant, & recuperata lętificant. G. Grauissima febris me destituit. R. Grauissimas febres Medici dicunt, quæ ipsis in ossibus & medullis æstuant, quantò illo sunt grauiores, quæ in anima intus latent, his te maximè liberatum uelim. G. Aegritudo abijt. R. Aegritudo præsens sæpe profuit, dum debilitatis uiribus corporis, animæ sanitatem peperit. Consequenter igitur, & digressa nocuit, & animæ lumen imminuit, & corporis auxit insolentiã. Quamuis mala, quamuis pessima ægritudo uideatur, optabile malum tamen, quod mali remedium sit maioris. G. Tandẽ ægritudo longior finem habet. R. O stultissime, sic tu reris mortem effugisse? ad quã curris assiduè. Nunc propinquior morti es, quàm dum illi contiguus uidebaris: irremeabile uobis est iter, neq; ulla eius in parte subsistitur, neq; diuersorium, neq; lentior usquàm gressus, & somnus, & uigilia, & labor, & requies, & morbus, & sanitas æquè sunt gradus ad mortẽ. G. Ancipiti ægritudine absolutus sum. R. Creditricem habes infallibilem, dilata dies solutionis est, sed non cassa ratio: habes ægrotari iterum & mori.

DE VIRIBVS CORPORIS. DIAL. V. GAV.

VIrium satis, imò multum contigit. R. Quæ de forma ac ualetudine dicta sunt te-lege: similium similis disciplina est. G. Multum est uirium. R. Vide ne quid aggrediare uirium fiducia, quo imbecillis appareas. G Abundè est uirium. R. Taurina gloria est. G. Plurimum est uirium. R. Plusculum Elephanti. G. Virium nimium est. R. Facile crediderim id quidem, super excessus autem in uitium uergit, seu ipsum est uitium. G. Nimis est uirium. R. Nimietas hæc, si ad mediocritatem redeat bene erit, quid si ad defectum transeat, quid si hoc robur fragilitas insignis excipiat? Crede mihi, nullæ tantæ usquam corporum uires, quæ uel labore immodico, uel morbo acri, uel cuncta uincente senio non frangantur, infatigabilis & inuicta uis animi est. G. Ingens robur corporis est. R. Nemo Milone robustior, clariores multi. G. Vastũ & præualidum corpus est. R. Præstantissima rerum uirtus, mole corporea non eget, in animis habitans. G. Nihil his uiribus difficile. R. Immò impossibilia permulta, atq; illud in primis ut qui in corpore spem posuit in altum scandat. G. Iam supra hominem uires sunt. R. Hac in re, qui superior cunctis hominibus euaserit, tamen animantibus inferior erit. G. Nihil his uiribus metuendum. R. Immò nunc maximè. In magnam enim uirium fiduciam, magnis uiribus accingitur fortuna, & interdum ex æquo congredi indignans, ut ostendat quàm fragile animal est homo, dum sibi etiam robustissimus uidetur. Giganteos uiros, leni pręlio confecit. Herculem ab omnibus inuictum, uis latentis mali uicit, Milonem ipsum cunctis celebratum & cognitum palæstris, arbor una detinuit, lacerandumq; feris obtulit, sic robur illud eximium corporis sine exemplo, fissæ quercus robori impar, inuentum est, tu uiribus tuis fidis? G. Vires immensæ suppetunt. R. Omne immensum laborat mole sui. G. Vires in augmento sunt. R. Natura fermè rerum omnium hęc est, ut cùm ad summam peruenerint descendant, idq; nõ æquo gressus, ascensus enim lentior, descensus præceps. Hæ quoq; uires cùm crescere desierint, non consistent, & immò quidem clanculum, pòst apertius tandem ruent. Omnes res mortalium præter animum solum æquè fugiunt, sed nõ æquè omniũ fugæ uestigia apparent, nisi fortè minus eũt animalia, quæ uel tenebris, uel tacitò repunt nisu, uel quoniã id quoq; traditur itineris indicium caudis præmunt. G. Corporis mei uiribus glorior. R. Quid faceres tuis? cogita uerò quantarum ipse sis uirium, istæ enim non tuæ sunt, sed hospitij, immò carceris tui uires. Vanum est autem, cum ipse sis fragilis forti habitaculo, dicam melius, forti aduersario gloriari. G. Viribus meis lætor. R. Quid hic dicam nisi Poëticum illud.

Non longum letabere, inq; lettiæ locum, uenient querelæ.

Meministi ut is ipse, tàm ualidus, quem bis modo memoraui, de suis uiribus in senectute queritur.

DE VELOCITATE CORPOREA. DIAL. VI. GAV.

S[illegible] pernicitas multa est. R. Refert quónam cursus intendatur, multos sua uelocitas [illegible] in exitium tulit. G. Pernicitas mira est. R. Curre mortales ut libet, cœli ue[illegible]tas uos præcurrit, & ad senium, & ad mortem applicat, illud uobis cursum eripi[illegible] motum illa. G. Pernicitas summa est. R. Eò tendit, ubi desinat. G. Pernici[illegible] est. R. Illò properat, ubi tarditas multa erit. G. Pernicitas infinita est. R. [illegible] libet, ubi se exerceat non habebit, siquidem puncti uicem, terra omnis obtinuit. [illegible] itas inex[illegible]mabilis est. R. Hæc ingenij laus est, cui maria & cœlum, & æterni[illegible] turæ spacia, recessusq́ & arcana rerum omnium patent. Corpus puncti, momen[illegible]tu circunscriptum, quo sua pernicitas latura, atq; ubi depositura est, non'ne enim [illegible] èpateat hoc spacium seu temporum, seu locorum, nihilominus quocunq; sese [illegible]sepulchrum currit. Illæ saltem angustiæ, sine ullis, aut Astrologicis coniecturis, [illegible]etricis demõstrationibus notæ fuit: ita eò curritur, ubi profectò non curritur. [illegible] modò mihi pernicitas est. R. Cùm omnes homines excesseris, lepuscu[illegible]lum [illegible]bis. G. Pernicitas stupenda est. R. Hęc plerosq; pendentibus, & præru[illegible]ptis locis [illegible]ta, plano calle destituit, quosdam per propugnacula turriũ, per antennas na[illegible]u u[illegible]ag[illegible] montium innocue uolitantes, pòst leui pedis offendiculo, in uia publi[illegible]ca[illegible]ictosq; nouitætas nostra. Anceps est, contraq; naturam insueta, grauium [illegible] leuitas, uolucremq; hominem non diu factura: nam etsi inoffensa proces[illegible]men citò desinet breue robur hominis, breuior pernicitas. G. Valde nunc agi[illegible] Et asellus agilis iuuenta, & senio piger pardus. Spacio leuitas ingrauescit. Pri[illegible]mulos habet, frenos ultima: quicquid es, non eris diu, & si esse cupis, cura ut sis bo[illegible]us, [illegible]um uirtus sola non metuit.

DE INGENIO. DIAL. VII. GAV.

AT [illegible] ingenium uelox est. R. Ad uirtutes utinam, alioquin quò uelocius, eò propiùs [illegible]. G. Ingenium expeditũ est. R. Si & bonis artibus applicabile, præciosa [illegible] suppellex, si minùs onerosa, periculosa, labonosa. G. Ingeniũ peracutũ est. R. Ingenij non acumen, sed æquabilitas atque constantia, uerã laudem atq; perpe[illegible]erentur, quorundam acumen, tenui cuspide frangitur, primoq; molimine deficiet: [illegible]ma etiam, si ad ultimum extenuentur, infirma sunt, sic robur omne, tenuitas atterit. G. Acu[illegible]imum ingenium est mihi. R. Nihil sapientiæ odiosius acumine nimio, nihil uero [illegible]phanti molestius quàm Sophista: ideò inuisam Palladi finxère ueteres ara[illegible]tile opus ac tenues telæ sunt, sed fragiles, nulliq; usui. Vt mucronis ergo, sic [illegible] non penetret modò, sed subsistat. G. Promptum ac uersabile ingenium [illegible] Marco Catoni Censono tributum est, quod literis simul atque armis, belli[illegible] & u[illegible]banis, ac rusticis artib. æquè foret idoneus. Quid ex parte Græci suo tri[illegible]ondæ, Persæ autem Cyro. Tuum hoc uersabile, quónam uergat neu uersu[illegible]tum f[illegible]uid non agile, sed leue potius, & inconstans habeat, caueto. Aliud est enim [illegible]n po[illegible]e con[illegible]ere, aliud facilè ire posse quò uelis. G. Ingenium est excellens. R. Mul[illegible]m r[illegible]fert, quo in genere excellas: huius enim quoque uerbi significatio uaga est, uerùmq; est, [illegible] intendens ingenium ualere. Malo igitur ingenium bonum quàm excellens, quod i[illegible] malum flecti nequit, hoc in diuersa uolubile est. Nam & Crispus, Lucium Catilinã m[illegible] animi fuisse ait, sed ingenio malo, prauoq;. G. Ingenium magnum est. R. Bo[illegible]n[illegible]io, & modestum, magnitudo sola suspecta est, sæpe magnum ingenium, magno[illegible]malorum fuit. Raró autem magni errores, nisi ex magnis ingenijs prodière.

DE MEMORIA. DIAL. VIII. GAV.

MEmoria ingens data est. R. Ampla ergo domus tædij, & atrium fumosarum & magnum, ubi multa displiceant. G. Memoria est multarum rerum. R. Mul[illegible] in rebus pauca delectant, plurima cruciant, & sæpè delectabilium mœsta recordatio est. G. Rerum adest uariarum memoria. R. Si bonarum, benè, si [illegible], quid hinc gaudes? Parum'ne triste est, uel tulisse mala, uel uidisse? nisi uel quondie

recurſent, uel ſub oculis ſint ſemper? G. Memoria diuerſarum rerũ ſuppetit. R. Et culparum, & delictorũ, & ſcelerum, & ignominiarum, & repulſarum, & dolorum, & laborum atque diſcriminum, quamuis huic ultimæ uoluptas quædam (ut aiunt) ſit adiuncta, memoriæ. In quo tamen intelligitur, non tam præteritorum malorum cogitationem, quàm præſentis boni delectationem iucundam eſſe. Itaque neminem laboris ac periculi meminiſſe iuuat, niſi quietum, aut ſecurum. Paupertatem læte meminit ſed diues, morbum ſed incolumis, ſeruitutem ſed liber, carcerem ſed ſolutus, exilium ſed reuerſus, ſola ignominiæ memoria, in medijs licet honoribus triſtis eſt, adeò nihil delicatius, uel incurabilius eſt, q̃ fama. G. Memoria multiformis eſt, & multorũ temporum. R. In recordatione multiplex moleſtia. Quædam nempè conſcientiam uellicant, quædam pungunt, quædam uulnerant, alia confundunt, alia exterrent, alia deijciunt: unde fit, ut memorantium ora, rubor, pallorq́; uiciſsim in ſilentia occupent, quòd peſsimis hominum plerunq; accidunt, inceſſusq; ſit uatius, uox incerta, & quæ ſunt eiuſmodi animi memoria laborantis indicia. G. Memoria prompta eſt. R. Mallem uoluntas pia, caſtum'q; deſiderium, & honeſta conſilia, & actus innocui, & uita probri neſcia. G. Memoria apprimè tenax eſt. R. Vnde hæc igitur obliuio cœleſtium preceptorum, quę tàm pauca ſunt numero? unde obliuio Dei unius? unde obliuio ſuimet? G. Memoria admodum tenax eſt. R. Terrenarum & inutilium rerum credo, quónam uerò, & quò uaga hæc, uolatiliſq; memoria, quæ cùm cœlum, terramq; peragrauerit, in ſeipſam neſciens reuerti, quod unum neceſſarium ac ſalubre erat, obliuiſcitur? In qua & ſi ſorte aliquid delectationis interdum, ſępè tamen anxietatis eſt plurimum. Nec immerit ò Themiſtocles, cùm ei quidam memorandi artem à Simonide tunc inuentam pollicerctur: Malle ſe ait, obliuionis artem, quàm memoriæ diſcere: & licet hoc ille ſuo quodam iure reſpondiſſe uideatur, ut qui naturæ dono illo ſupra fidem excelleret, cuius q; memoriam innumeræ quidem rerum, atque uerborum imagines prægrauarent, ferè tamen omnibus conuenit, ita omnes & dediſcenda diſcitis, & diſcenda dediſcitis, in his, tantum quorum utilis eſſet obliuio, memoriam exercentes, inq; id naturæ finibus non contenti, inſaniam arte laxatis. G. Memoria omnipotens eſt. R. Titulus hic, uni ſuus eſt Deo, multipotens dicere noluiſti, ſi quæ tamen inſignis memoriæ uis eſt, quod omni curioſitate meliuſ fuerit damnoſa reijciat, ſtringat utilia, neque tamen ſedulò quæ delectent aggreget, quàm quæ proſint. G. Memoria optima eſt. R. Optimo nihil eſt melius, quod ſi fidem dicto quæris, ut in optimis te memorem præbeas, oportet, memento peccati tui ut doleas, memento mortis ut deſinas, memento diuinæ iuſtitiæ ut timeas, memento miſericordiæ ne deſperes.

DE ELOQVENTIA. DIAL. IX. GAV.

AT præclarum eſt eloquium. R. Magnum fateor inſtrumentum gloriæ, ſed anceps cuſpide gemina, & hoc quoque qualiter uti ſcias, refert plurimum. G. Eloquium torrens eſt & rapidum. R. Haud ineptè quidam, ſtulti atque improbi eloquentiã furioſi gladio æquiparant, utrunq; enim Reipub. expedit inermem eſſe. G. Eloquium clarum eſt. R. Clarum aliquid uariè dicitur, clarus ſol, clarum incendium. G. Præfulgidum eloquium eſt. R. Et lugubres cometæ, & infeſti gladij, & hoſtiles galeæ fulgent, ut fulgor eloquentiæ glorioſus ſit, ſanctitate & ſapientia temperetur. G. Copia eloquij ingens eſt. R. Siquidem iuncta modeſtiæ, magnum aliquid, ſupraq; communem hominum menſuram non inficior, alioquin mutum eſſe præſtabat. G. Eloquentiæ ſatis eſt. R. Satis loquentiæ, parum ſapientiæ, fuiſſe in homine illo ſceleſtiſsimo Catilina apud Criſpum legis, neque is quidem gloriam eloquentiæ quæſiuit ullam, quanquam altiore iudicio, non eloquentia, ſed loquacitas illa fuit. Verus enim orator, hoc eſt, eloquentiæ magiſter, niſi uir bonus eſſe non poteſt. quod ſi bonus & ſapiens, putabas ad oratorias laudes, perfectumq; munus eloquentiæ, hunc uerborum impetum, qui ſępè procacibus atq; inuerecũdis uberior eſt, ſiue hanc ipſam dicendi peritiã ſatis eſſe, fallebaris: linguæ uolubilitas, & uerborum copia, atq; etiam artis quædã, ſceleratis, pijsq; cõmunia eſſe poſſunt. Id qđ quæris, bonorum eſt, non omnium quidẽ, ſed pauciſsimorũ, ita ut mali omnes huius laudis exortes ſint, ad quam ſcilicet animi bona, quibus carent, uirtus ac ſapientia requiruntur. quod ut ſic eſſe non intelligas, dicam. Sed memineris duarum, de quibus loquor, rerum diffinitiones in mentem redeant, quarum altera: Catonis, Ciceronis eſt altera, ille ait. Orator eſt, uir bonus dicendi peritus. iſte autem: Nihil eſt inquit aliud eloquentia, niſi copioſè loquens ſapientia. Ex his uides ad oratoris, atq; eloquentiæ eſſentiam, & bonitatem, & ſapientiam

[illegible] c tamen sufficere, nisi & peritia adsit, & copia. ita ut primæ illæ ditæ uirũ bo[illegible] duntaxat, hæc autem solæ nec bonum, nec sapientem, nec eloquentem qui[illegible] quacem. Omnes uero coniunctæ perficiant, oratoremq́ͅ, eiusq́ͅ artifici[illegible] protectò rarius atq́ͅ altius est quàm putent, qui in multiloquio situm sperant. T[illegible] oratoris nomen, & eloquentiæ ueram laudem quæris, uirtuti & sapientiæ pri[illegible] ude. G. El[illegible]uentia plena atq́ͅ perfecta est. R. Pleno atq́ͅ perfecto nihil deest, d[illegible]t autem multum si præmissa defuerint. Ante igitur quàm de uniuerso pronuncies, hoc unum ta[illegible]tus tecum uolue. G. Eloquentia summa est. R. Supra summum nihil est. His [illegible]ntibus, iam summa non erit, sed caducum quiddam & informe, cui fundamen[illegible]q́ͅ detraxeris. G. Eloquentia dulcis & ornata est. R. Dulcedo & ornatus [illegible] quid blandum, seu dolosum, non uirile, nec syncerum præfert, sed non pluris [illegible]os iudices suauis, & compta uiri fallacis oratio, quàm uel meretricis fucus, uel m[illegible]rus, uel phrenetici robur, uel auari aurum: quicquid est quãuis appareat ac mul[illegible] præcipuum essentiale defuerit, nihil penitùs, aut nihilo proximum uideri debet. G. [illegible] fiducia magna est. R. Magna sæpe fiducia, magnis periculis uiam fecit, ut animum [illegible]at atq́ͅ adiuuet, frenum accipiat. sese nouit quid agendum instat, examinet: absit ins[illegible]ter, & contemptus, sin progressa liberiùs uinum obliuisci cœperit, non iam fidu[illegible]itas, & audacia est, quo nihil est à sapiente remotius. Hæc in rebus omnibus a[illegible]ctu speciosior, sic effectu periculosior ignauia est: illa enim domi pigros et in[illegible]et, hæc impellit ardentes, & quos æstimabatur promotura præcipitat, hæc sæpe [illegible]nos uiros ostendit imbelles, cautissimos probauit incautos, utq́ͅ ad te redeã, qui d[illegible] uidebantur, infantissimos patefecit. G. Eloquentia ingens est. R. Vt sit fi[illegible] inter uitia infinita, eloquentiam habitasse, ue[illegible] locum teneat auctoritas, ne[illegible]it, quod eloquentiæ princeps in Rhetoricis scribit: Eloquentiam sine sapientia [illegible] ut liquet superioribus aduersantur, ista tamen, quolibet modo sumpta eloque[illegible]tè quo maior, eo damnosior, funestiorq́ͅ si sola est. G. Eloquentia singularis est. R [illegible] quæ singulares uiros & Græcorum, & nostros in perniciem traxit, quod ita [illegible]enes & Cicero, & Antonius non negabunt. G. Eloquentia plausibilis est. R [illegible]ter & absque iactantia utare, uix ulla re citiùs multitudinis amorem tibi con[illegible] quæras, si quo nisi meræ uirtutis artificio quæri potest: sin arroganter atq́ͅ [illegible] periculè tibi discrimen, & multorũ odia conflauens. Sapientis dictum est cuiusdam: M[illegible]ita in manu linguæ. Non unius uerò tantum hominis, sed multorum. Quorundã [illegible]tas euertere Respub. euertentq́ͅ: pessimũ, nocentissimũq́ͅ mali hominis membrũ [illegible] nihil hac mollius, nil hac durius. G. Eloquentia sonora est. R. Et sonorum fulm[illegible] Eloquentia florida est. R. Et floridum attonitum, denique uersa ut libet, & re[illegible] & [illegible]iæ uiam habes arduam, & inuidiæ pronam ualde.

DE VIRTVTE. DIAL. X. GAV.

NVnquid non saltem de uirtute licet gloriari? R. Vt liceat, in illo tantùm licet, qui uirtutis, & omnis boni auctor, solus atque largitor est. G. Magna est animi uirtus. R. Vide autem, ne quo maior credi, minor sit. G. Spectata uirtus in rebus dubijs est. R. Proprium est uirtutis, non quid actum, sed quid agendum [illegible], nec quid absit sibi, sed quid desit attendere: unde est, ut sæpè illam non de quæ[illegible] gloriantem, sed de quærendo solicitam uideamus. Dicerem si liceret, auaram atit certæ auaritiæ similem esse uirtutem. Iugiter sitit, quotidie inardescit, quò plus quæsierit, eò sibi pauper [illegible] uidetur, & plus appetit: nullus illi desiderij modus est, nullus sat magnus cumulus meritorum. Virtus supra humanum morem est. R. Vereor ne superbiæ sit ista professio [illegible]tutis. G. Virtus longè clarissima est. R. Fundamentum ueræ uirtutis hu[illegible] nec tanta claritas [illegible]a est, quam elatio non obscuret: scit ille, qui clarissimus creatus, [illegible]m efferens, non o[illegible]ris tantùm, sed princeps fieri meruit tenebrarum. quod si illi [illegible] alij de se sperent. G. Virtus eximia est. R. Non solet uirtus esse iacta[illegible]ratrix sui, sed imitatrix alieni. Itaq́ͅ semper anhelans, semperq́ͅ altiùs aspirans, [illegible]omparat, parui pendit. G. Virtus consumata est. R. Nunquam hoc uirtus [illegible]at, non confid[illegible] nihil arrogat, scit hoc tempus esse militiæ, non triumphi, atque i[illegible]am torpet, & semper in actu est, semper quasi nunc incipiens accingitur. Quæ [illegible]fecisse, seq́ͅ un[illegible]q́ͅ consumatam credit, crede mihi, non est uirtus, error est uirtuti [illegible]atque aduersus. Quisquis ad summam peruenisse se credit, in hoc primum fallitur.

quod ubi credit esse, non est: deinde quòd illuc ferentem uiam aberrando deseruit, dumq́, quod non habet anticipat, quod habere potuisset, sponte sua negligit. Siquidem nil tam profectui aduersum, quàm perfectionis opinio: nemo studet agere, quod peregisse se putat, error hic sæpè magna parantibus obsistit, iamq́ alta pensantibus. G. Virtus pro humana capacitate plena est. R. Si omnem uitā ante oculos ponis, perq́ dies singulos actuum, ac uerborum, & cogitatuū rationem à teipso exigis, incorruptus rerum arbiter tuarum, uidebis quantum uacui in anima sit, quantum uitia occupent. G. At saltem communis, & mediocris est uirtus. R. In rebus altißimis, uix mediocritas locum habet, ueruim habeat, non tamen hæc gaudij materia, sed laboris, ac studij est. nam quod ad summam disponitur, donec eò peruenitur, non quiescet. G. Aliqua est uirtus. R. Huius quoque iudicium linque alijs, & si qua est uirtus: non ibi finis gaudij, sed in illo ad quem uera per arduum uirtus ducit. Eam nempè Philosophiam profitemur, quæ non fruendum uirtutibus, sed utendum docet. Nondum plenè igitur gaudendi tempus est, tot nunc etiam uitæ periculis circumfusis, sed optandi potiùs, sperandiq́: gauisurum te sperare potes, sic tamen ut metuas doliturum. G. Si quid boni est, sentio, unde sit & in illo gaudeo: quicquid autem deest, scio unde poscendum sit, & de illo spero. R. Hæc est uirtus, & iam tuum iter ad uerum gaudium inuenisti.

DE VIRTVTIS OPINIONE. DIAL. XI. GAV.

QVisquis ego sum, opinio de me hominum bona est. R. Opinio rem non mutat. G. Bonum me, communis habet opinio. R. Quid si malus tu? nónne opinio falsa est? Scientem certè falso gaudere, dementia est. G. Opinione uulgari bonus dicor. R. Nihil est, quod non sibi fingere posit opinio: bonum autem seu malum, quod in animis habitat, neque diuersis opinionibus, neque ter.nunculis uariatur, non si cuncti igitur te mortales bonum dixerint, bonus fies. G. Bonum mihi saltem est nomen. R. Melius esse nomen bonum, quàm diuitias multas, Hebræorum sapiens ait, idemq́ alibi: Melius est nomen bonū, quàm unguenta præciosa: Et ualorem boni nominis, & odorem famæ his uerbis expreßit, comparatione scilicet auri, & unguenti. Quomodo autem seu nomen, seu aliud quicquam esse potest bonum, si sit falsum? qualecunq́ igitur sit nomen impij, non fit ideò minor impietas. Non inani igitur nomine glorietur, sed illud eiusdem Sapientis audiat: Nomen, inquit, impiorum putrescet. Et illud alterius: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, illa si intus tibi obstrepit, quid tibi proderunt adulantium susurri? quid blanditijs aut fictionibus partum nomen? E radice mala, nihil boni oritur: neq́ hinc igitur ortum nomen bonum dixeris, eum uerum dicere non posis. G. Bene de me sentiunt ciues mei. R. Non refert quid de te alij sentiant, sed quid tu. G. Bene de me loquūtur ciues. R. Noli credere, quid loquantur, nesciunt, & cupidè mentiuntur, pruritu quodam linguæ in utranq́ partem nimio, & consuetudine in naturam uersa. G. Bene de me plurimi loquuntur. R. Ignorantibus credere, quid est aliud, quàm uolentem falli? G. Bene de me loquitur uicinia. R. Dulciloquio forsan, aut muneribus delinita, aut de te aliquid sperans, nunquam uel amanti credideris, uel spernenti. G. Vicini mei nomen meum celebrant. R. Alter alterum decipit, omnes te. G. Bonum mihi testimonium ciues dant. R. Est intùs in anima testis incorruptior, certiorq́: conscientiam tuam interroga, illi crede. G. Bene de me homines opinantur. R. Opinio ambiguæ nomen est rei, certißima res est uirtus. G. Ego ipse mihi uir bonus uideor. R. Ergo es malus, boni enim sibi displicent, seq́ accusant. G. Et mihi uideor, & alijs bonus. R. Quid si tu malus, illi autem stulti? G. Bene de me sperant ciues. R. Cura ne spes ciuium falsa sit: turpe est de se sperantes, cùm posis aliud frustrari. G. Credo sim, de quo non frustrà sperent multi. R. Si id esses, id non crederes, malum est alios, pesimum autem seipsum fallere. G. Omnes me uirum bonum putant. R. Quid si tu contrarium scis? G. Omnes me uirum bonum dicunt. R. Et tu credis omnibus? num te autem dici pudet, quod non es? sed est hoc nobis insitum inter cuncta mirabile, de nobis, nostrisq́ de rebus, quamuis occultis, plus cuicunque, quàm nobis credere. Iuxtaq́ Flacci sententiam, *& mendacem timere infamiā, & falsa gloria delectari.* G. Totum uulgus una uoce me laudat. R. Nulla pronior ad errorem, atque ad præcipitium uia est, quàm per uulgi uestigia: quicquid pænè uulgus laudat, uituperio dignum est. G. Cunctis hominibus placeo. R. Placentes hominibus

Deus

Deus spernit, & placere hominibus displicere est Deo: contraria contrarijs gaudent. G. Viri bonum nomen habeo. R. Vitæ constantia, & honestate seruandum est, alioquin facilè euanescet, uetus est enim. G. Multæ sunt in populo laudes meæ. R. Seuisti in aggerando arbores caducas. G. Magnæ inter doctos etiam laudes meæ sunt. R. Si ueræ erunt: & ut ait Cicero, radices agent, & propagabuntur: at si fictæ, celeriter, tanquam flosculi decident. G. Omnes uno ore meam prædicant uirtutem. R. Non in hominum flatu, neque in propria uirtute, quamuis uera, sed in ipso uirtutum omnium auctore gloriandum, qui contrarium facit, non modò, non assequitur assertione hominum, quod non habet, sed idipsum quod habet, uel imminuit, uel amittit. G. Vulgus omne me prædicat. R. Dixi & repeto, quicquid uulgus cogitat uanum est, quicquid loquitur falsum est, quicquid improbat bonum est, quicquid approbat malum est, quicquid prædicat infame, quicquid agit stultum est. I nunc, insanorum sermunculis gloriare.

DE SAPIENTIA. DIAL. XII. GAV.

SApientiam consecutus sum. R. Rem magnam, si uera esset, & inseparabilem à uirtute: illam igitur approbasses, hæc probata esset, sed utraque opinione aliquantò facilius est, quàm re. G. Sapiens sum. R. Crede autem mihi, nunquam si uerè esses, diceres: sapiens enim quantum est quod sibi desit, intelligit, non gloriatur itaque, sed suspirat. G. Sapientem me profiteor. R. Benè irent res, si tot essent sapientes, quot sapientiæ professores, nunc illud perdifficile est, hoc uerò facillimum. G. Sum sapiens. R. Si uerè sapiens esse uis, noli id quidem opinari. Credere se sapientem, primus ad stultitiam gradus est, proximus profiteri. G. Studio ad sapientiam perueni. R. Vtique sic ad illam peruenitur, sed an tu perueneris recogita: non est enim res studij breuis, egens aliquot annorum, ut reliquæ artes, tota, uel longissima opus est uita. Si quis (ut aiunt) tota die currens peruenit ad uesperam satis est. Notum est illud Platonis, ut alia multa, præclarissimum quod Ciceroni placet, & mihi: Beatum, cui etiam in senectute contigerit, ut sapientiam, ueras que opiniones assequi possit. Has tu, an calle medio obuias habueris, an nescio quo Pegaseo equo uectus ante tempus attigeris, incertũ, tàm citó sapiens euasisti. G. Sapientiæ perfectionem cœlitùs accepi. R. Est fateor, cœleste donum sapientia, sed magnus cœli amicus erat, & cœli amicus qui dicebat: Non quod iam acceperim, aut perfectus sim. G. Sapientiam cupidamente comprehendi. R. Vt pecuniæ, rerumque multarum mala, sic sapientiæ cupiditas bona est, sed an tu tantæ rei capax sis, uideto. Certè ille idem: Ego me (inquit) non arbitror comprehendisse. Et ille quoque permagnus erat, qui cum Deo de seipso loquens sic aiebat: Imperfectum meum uiderunt oculi tui, hoc est, proprium sapientis, imperfectionem suam nosse, ac fateri. G. Sapiens dicor. R. Non te tuæ, neque alienæ unquam uoces sapientem fecerunt, sed res ipsa. G. Sapiens uulgò dicor. R. Vulgus insanos sapientes dicere, & sapientes insanos, iure suo didicit, quod est, ut falsa pro ueris, uera que pro falsis habeat? Nihil est à uirtute, uel à ueritate remotius, quàm uulgaris opinio. G. Omnes prædicant me sapientem. R. Ad famam fortasse aliquid, ad sapientiam nihil omnino. Sentio autem superscriptionibus innitaris litterarum, quibus nihil est liberalius: non satis est facere sapientes, qui non sunt, sed egregios, & insignes faciunt, ac uerecundos. Serenissimos insuper & illustres, ut iam simplex sapientiæ titulus sit pudori, qui, quam paucis conueniat stupor est, obsoleuit tamen inter titulos clariores, quos qui scribendo sic accumulant, sciunt se mentiri, sed urbani, uel mendacio fieri uolunt. Vos, qui legitis non ueros modo, sed citra uerum sistere illos rati, publico errore fallimini. Nemo est, qui de suis rebus interrogatus omnes alijs de se credunt: uis autem noscere quàm sis sapiẽs, uerte oculos retrò, recordare quotiens in hoc uitæ cursu cespitaueris, quotiens oberraueris, quotiens offenso pede cecideris, quot pudenda, quot dolenda, quot pœnitenda commiseris: tunc si audes, te dicito sapientem, credo autem non audebis. G. Scio me sapientem. R. Literatum fortasse dicere. Sunt enim planè literati aliqui, uerum licet pauci: sapientes autem penè nulli. Aliud est sapienter loqui, aliud sapienter uiuere, aliud dici, aliud esse sapientem. Fuere qui dicerent sapientem nullum, id quàm uerum, falsumue sit, non disputo. Certè nimis præruptа sententia est, & ad desperationem prona, & studio aduersa sapientiæ. Hebræi sapientem Salomonem suum prædicant, qui quàm sapiens esset, turba coniugum, pellicumque testatur, multoque maximè dijs alienis cultus exhibitus. Romani sapientem Lælium, & Catonem. Græcia ipsa dum floruit Septem habuisse dicitur Sapientes: hi quoque hoc titulo in-

digni sequentibus uisi erant. Qui excusant, dicunt non eos illum sibi titulum assumpsisse, sed ab errantibus populis traditum possedisse. Vnus tantùm fuit sua professione, suoq; sapiens iudicio, stultissimus omnium Epicurus, quem titulum cum Metrodoto participare uoluit, nec honorificum amici donum ille respuit, seq; etiam sapientem dici æquanimiter tulit, ut sua illa qualis gloria, error esset alterius. Vnus quoque sapiens Socrates oraculo dictus Apollinis, forsan ideò ut uitium illum sapienti proximum, falso testimonio, falsus Deus ad amentiam atque insolentiam irritaret. Hæc de antiquis sapientibus dixerim. Fœlicior ætas nostra, quæ non unum, duos ue, uel septem, sed in singulis urbibus, ceu pecudum greges numerat sapientum: nec mirùm sanè multos esse, qui tam facilè fiant. Venit iuuenis stultus ad templum, præceptores illum sui prædicant, celebrant seu amore, seu errore, tumet ille, uulgus stupet, plaudunt affines, & amici, ipse iussus in cathedram scandit, cuncta iam ex alto despiciens, & nescio quid confusum murmurans. Nunc maiores certatim, ceu diuina locutum, laudibus ad cœlum tollunt, tinniunt interim campanæ, strepūt tubæ, uolant anuli, figuntur oscula, uertici rotundus, & niger pannus imprimitur. His peractis, descendit sapiens, qui stultus ascenderat, mira prorsus transformatio, nec Nasoni cognita, sic fiunt hodie sapientes. Verus sapiens fit aliter. G. Sapiens sum. R. Solent, qui de se magnificè sentiunt, præfidenter maiora uiribus ea aggredi, inq; nisu medio prolapsi suo, uel periculo, uel pudore condiscere, quàm iusti rerum æstimatores fuerint suarum? Præstat igitur (mihi crede) falsas opiniones abijcere, insolentiam deponere, insipientiam circunspicere, & optare, ne qua experiendæ sapientiæ necessitas incidat, que declaret de te nihilo gloriatum. Hęc rectior, tutiorq; quærendæ sapientiæ uia est. G. Credo ego ad sapientiam peruenisse. R. At si mihi obsequeris, ad illam potiùs assurgendo, nitendoq; peruenies, quàm credendo. Nihil altius ascendit, quàm humilitas operosa.

DE RELIGIONE. DIAL. XIII. GAV.

Religione glorior perfecta. R. Religio optima ac perfecta una est, supra Christo nomen, supraq; petram firmissimam fundata. Reliquæ omnes superstitiones uanæ, & deuia, & errores sunt, quibus est iter ad tartarum, atque ad mortem, nō hanc momentaneam, sed æternam. Et quot putas, quantiq; uiri huius ueræ religionis inopiam miserabilem passi sunt, cunctis in rebus alijs altiores? habent illi, quòd æternum gemant, habes tu unde glorieris, & gaudeas, non in te quidem, sed in eo, qui te summa in re, tantò maioribus præferre dignatus est, quā nil maius, nil melius tibi tribui poterat in hac uita. De qua loqui aliquid uberiùs non grauarer, ni res ipsa cœlesti lumine penè iam omnibus nota esset. G. Pijs sacris initiatus sum. R. Pia sacra religionis huius sunt tantummodò, reliquarum omnium sunt furores, ritusq; sacrilegi. Neque tamen initiatum esse sufficit, maius est fortè, quàm putas, de uoto licet animo dulce negotium: Non enim Deum nosse satis est, quod & dæmones faciunt, qui oderunt, amor & cultus exigitur: his ex rebus constans, quæ unnam tàm benè implerentur ab hominibus, quàm sciuntur. G. De uera religione mihi placeo. R. Placere sibi superbire est. Hæc autem uera religio, quæ te Deo, & Deum tibi religat, humilitatem pijs mentibus inserit, insolentiam extirpat. Sic tibi igitur gaudere permissum, ut quantò lætior, quantoq; religiosior, tantò sis humilior, & operibus bonis affluentior. Illi gratias agens, qui tibi ex hac mortalitate rectum iter ostendit ad æternam uitam. G. Veram religionem (Deo gratias) sum adeptus. R. Bene ais, Deo gratias. Custode autem illam benè ab erroribus, à negligentia, à peccatis, & sic habe, si hanc assecutus es, & in ea te exerceas ut dignum est, cessare controuersiam, de qua modò litigauimus: cùm sit scriptum sacris in literis. Pietas est sapientia. Et per alium: Initium sapientiæ, est timor Domini. Neque idipsum tacitum in prophanis, cuius rei Lactantius meminit. Instit. 2. Affirmat (inquit) Hermes, eos, qui cognouerunt Deum, non tantùm ab incursibus dæmonum tutos esse, uerùmetiam, ne fato quidem teneri, una (inquit) custodia pietas. Etenim pius homo, neque dæmoni pessimo, neque fato subiacet. Deus enim liberat pium ab omni malo: namq; unicum, atque solum bonum est hominibus pietas. Quid sit autem pietas ostendit alio loco, his uerbis: Pietas enim scientia est Dei. Eandemq; sententiam Asclepium in sermone quodam regio, latiùs explicasse confirmat. Vides, ut obstinatissimi duo pagani, nostram circumuelant ueritatem:

Tanta est ueri uis, ut linguas sæpe hostium
ad se trahat.

DE [illegible]BERTATE. DIAL. XIIII. GAV.

IN[illegible] sum. R. Non qui nascitur, sed qui moritur liber est. Multum fortu[illegible] nas[illegible]entem in extinctum nihil, expugnat urbes munitissimas, armatos fun[illegible]it[illegible] potenti[illegible]sima regna subuertit, inexpugnabilis arx sepulchrum: Illic regni[illegible]us, n[illegible] Fortunæ. Itaq; limen illud ingressi, soli mortalium uitæ huius ab insulti[illegible]b[illegible]hunt [illegible] h[illegible]um tactas, & ignoras, non dico ad sepulchrum, sed an liber hodie in [illegible]. Libertas nostra tenuissimo nitens filo, sicut alia, quibus fidimus om[illegible]s[illegible]pe[illegible] & caduca est. G. Liber sum. R. Idcirco te, ut reor, liberum dicis, [illegible]lum habes. sed A[illegible]eum audi Senecam: Bona, inquit, ætas est, forsitan [illegible]qua ætate Hecuba seruire cœpit, qua Crœsus, qua Darij mater, qua Plato, [illegible] ille te admonet exemplis. Multa sunt alia uel tacita Senecæ, uel ignota: A[illegible] Regulum meministi, indignum prorsus hoc ludibrio, passum ta[illegible] [illegible]bi recen[illegible] annis Valerian[illegible]s excidit? quorum ille modò dux, hic autem [illegible] Roman[illegible] m[illegible]xq; ille Carthaginensium, hic Persarum seruus, ille truci sup[illegible] luc[illegible]longa & misera contabuit seruitute. Quid Macedoniæ, Numidiæq; [illegible] hinc [illegible]h[illegible]cem memorem, atq; Iugurtham? regni omnes e culmine Ro[illegible]m[illegible]ncula. M[illegible]tto ueteres Regum casus, ætas tua quondam regum irusit in car[illegible]c[illegible] una hora, & primum regem, & ultimum seruum uidit, siquidem eò quisq; [illegible]est, quò fœlicior liber fuit. Noli igitur libertate tume[illegible]ere, quoniam non ex [illegible] ex regibus tàm subitò serui fiunt. Nec miraberis, cum secundùm Platonis [illegible]minus ex seruis etiam Reges fiant: mutãtur assiduè res humanæ, nihil sub [illegible] tanta uerti[illegible]ine firmum aliquid, ac mansurum [illegible]peret: neq; uerò te libe[illegible] q[illegible]d esse dominum tibi non uides, quòd parentibus ortus ingenuis, nec [illegible]uenundatus sis. Sunt nobis inuisibiles animorum domini, & in ipsa ho[illegible] e[illegible]s pestis est. Nascendi genus obnoxium peccato, qua nulla grauior ser[illegible] [illegible]ult[illegible]ostes, & bella clandestina, sunt qui miseras animas nũdinen[illegible]t[illegible]p[illegible] [illegible]tus, uoluptates fœdissimæ dominarum, quæ nos inenodabili [illegible]e[illegible]ent[illegible]te num[illegible], & libertate gloriamini. Sed uos cœci, nihil nisi corporeum [illegible]e[illegible] [illegible]i mo[illegible] subest domi[illegible]o, seruum dicitis, illum uerò, qui mille im[illegible]a[illegible] p[illegible]mitur liberum iudicati[illegible], eleganter ut reliqua. Profectò autem li[illegible], sed [illegible]rtus. G. Liber [illegible]um. R. Planè[illegible] prudens es, si iustus, si [illegible] innocen[illegible], h[illegible]um si quid abfuerit, pro ea te parte seruũ scito. G. [illegible]na[illegible]sum. R. Vrbe[illegible] quoq; tu liberas, tua ætate pro exiguo flexu rerum, [illegible]as n[illegible]sti. Quod si uel notiora, uel clariora sunt uetera, Lacedæmon, & Athe[illegible]æ u[illegible]es, c[illegible]ule primum, mox extremum passæ sunt iugum. Hierosolyma sancta [illegible]e[illegible]at[illegible] æternæ mater tẽporale, & Romanis seruiuit, & Assyrijs, nunc seruit Aegy[illegible] [illegible]a ipsa non solum libera, sed domina gentium suorũ primum ciuiũ, pòst etiam ui[illegible] [illegible]hominum serua fuit, ut nemo unquam libertati, nemo uel imperio suo fidat.

DE PATRIA GLORIOSA. DIAL. XV. GAV.

G[illegible] patria natus sum. R. Plus negocij habes ut in lucem itenias, fulgent [illegible]im astra per noctem, & Bootes ad solis radios habet, & lucifer. G. G[illegible] p[illegible]tæ ciuis sum. R. Bene si uirtutum hospites, uitiorum hostis, for[illegible]n[illegible]t illud, hoc tuum est. G. Patria mihi fœlix ac nobilis est. R. Re[illegible] [illegible]Hanc numerus incolarum, hanc insignis opum magnitudo, hanc spe[illegible] [illegible]s[illegible]se nobilitat. Salubris aër, clari fontes, mare proximum, tuti por[illegible] [illegible]c[illegible]n[illegible]is pa[illegible]ria u[illegible] dicitur uini ferax, olei, frumenti, frequens armen[illegible] [illegible]is & argenti[illegible] onam terram dicitis ubi fortes equi, ubi pingues [illegible]ce[illegible]cia demum poma n[illegible]tur: ubi autem boni uiri, id nec quæ[illegible] quæ[illegible]di[illegible]um dici[illegible]s æ[illegible]imatores egregij. Atqui summa patriæ laus, so[illegible] [illegible]m. Re[illegible] ergo Vir[illegible]s, gloriam ac fœlicitatem cùm describeret Roma[illegible] [illegible]d q[illegible]æ sol[illegible]rel[illegible]ictis dig[illegible]atus attingere, unam urbis, & imperij magnitu[illegible]din[illegible]m a[illegible]git animorum. Fœlicem denique prole uirum dixit: ea est enim ue[illegible]m[illegible]fœ[illegible]s u[illegible] nobilitas. G. Præclara ciuibus bonis patria est. R. Quid si tu [illegible] Quid [illegible]laritas ipsa te prodet, eq; lateribus eruet, & in apertum trahet, promptiùs in luce

in luce notabens. G. Famosissima est patria. R. Non tàm infamis esset Catilina, nisi tàm famosa in patria natus esset. Caio etiam & Neroni alter infamiæ aceruus. Imperium accessit, & mundi natos in uertice fortunæ fauor extulit, quò latiùs noscerentur. G. Nobilissima in patria uiuo. R. Multorum aut contemptui patens, aut inuidiæ: sine altero in magna urbe uix uiuitur, illud tutius, hoc clarius malum, utriusque autem hæc ipsa quam prædicas natalis soli nobilitas causa est, tot inter oculos mille sunt latebræ. G. Notissima ex patria sum. R. Malim per te patria, quàm tu propter patriam notus sis, nisi uerò per te fulseris, quid tibi lux patriæ præter tenebras allatura est? Multos habuit claritas magnæ urbis obscuros, quos abundè claros parui ruris obscuritas habuisset. G. Inclyta mihi patria est. R. Est qui suas sibi laudes habeat, tuas q; participet, quicquid benè gesseris, prima quodammodo patriæ laus erit. Fuit qui Themistoclis gloriam Athenis ascribere niteretur, qui planè pergrauiter, & ut talem uirum decuit, respondit: Cuius enim sibi Seryphi angustæ & ignobilis insulæ: quidam incola, inter iurgia obiecisset, non enim sua, sed patriæ gloria clarum esse. Neque hercle, ait: aut ego obscurus si Seryphus, aut tu si Atheniensis clarus esses. Non splendori patriæ, sed uirtuti propriæ fidebat, uirilius planè quàm Plato, maior licet ille Philosophus. Sed exiliunt interdum in magnis etiam ingenijs, magni & mirabiles errores. Is ergo inter cætera, magnæ suæ fœlicitatis claritatem patriæ ascribebat, ut enim totum noris, hac in parte excellentis uiri animum, aiebat Plato, se pro multis gratias agere. Rectè id quidem, modò intelligat, cui, quibusúe pro donis gratiæ sint agendæ, ille uerò naturæ gratias agebat. Primùm quod hominem eum, & non mutum animal, quòd marem, & non fœminam, quòd Græcum, & non Barbarum, quòd Atheniensem, & non Thebanum, deniq; quòd ætate Socratis, nō alio tempore genuisset: ut scilicet esset, à quo doceri posset, atq; instrui. Vides inter gratulandi, gloriandiq; causas, ut Atheniensem quoque ponat originem, quid hic dicam, forsan expectas. Ego uerò, etsi de hoc uno sermo sit institutus, quando tamen tanti uiri mentio incidit, quid de hoc toto illius sermone, & alijs sit uisum, & mihi etiam uideatur, dicam simul. Scio quosdam claros ac disertos uiros incunctanter asserere, nihil unquam ab aliquo esse dictum delirius, quorum in sententiam, quin (ut dici solet) eam, pedibus parum abest. Nam, quid quæso attinet his gaudere? quæro enim quid si barbarus? quid si mulier natus esset? An' non multi Barbari, multis Græcis & uirtute, & ingenio meliores extiterunt? an' non fœminæ aliquæ, & rerum gloria, & inuentione artium quibusdam uiris optabiliores? quid deniq; si bos? quid si asinus nasceretur? Quid ad hunc ipsum de quo loquimur Platonem, qui iam non Plato esset? sed id potius quod natura parens edidisset. Nisi fortè Pythagoricæ credebat insaniç, è corpore in corpus animas commigrare, quo nihil unquã certè stultius: nihil impudentius, nō dicam à Philosopho, sed ab homine dictũ fuit, nihil magis ueritati dissonũ ac pietati, nihil demũ à quo religiosæ aures magis abhorreant. Quid deinde? an Atheniensem nasci clarum adeò, ut non æquè clarũ esse posset alibi Thebis etiã natum esse? An' non Homerus, & Pythagoras ipse, & Democritus, & Anaxagoras, & Aristoteles, & mille alij alibi quàm Athenis nati, clariq; habiti, nō minus quàm qui nati sunt Athenis? Ac ne à Thebis abeam, quas spernere Graij solent: an' non si ingenium quæratur Thebis natus est Pindarus? quem imitatione prorsus inaccessibilem Flaccus ait. Si rerum claritas gestarum, Liber pater, atq; Hercules tam famosi, ut Alexander Macedo contemptor omnium fermè mortalium, illos duos ut altissimum atq; ultimum signum gloriæ sibi proponeret imitandos. Sint utrunq; non' ne recenti memoria, & penè ante oculos erat Thebanus Epaminondas summus philosophus, summus dux, Græcorumq; omnium recto sub iudice omnis æui princeps? Hic est, qui Lacedæmones penè funditus euertit, & Athenienses Platonis sic exterruit, ut eo mortuo, quasi summo terrore liberati, illicò se in luxũ, ignauiamq; resoluerent. Quo adhuc etiam apud Thebas florente, quod Athenis inertiũ, & stultorũ millia fuerint, quis facilè animo metiatur? Non igitur quod Athenis, sed quod talis natus esset ac genitus, hoc est, tali ingenio, taliq; animo, tali deniq; & parentum indulgẽtia, & rerũ temporalium facultate, ut erudiri posset, & ad omne bonum opus institui, gratias agere decuit, tàm anxiè doctum uirũ, illi Deo qui hæc ei dederat: Non Socrati, nō Athenis, cuius in schola, & in qua urbe, quot & iniqui fuerint, & indocti, opinari promptiùs sit quàm noscere. Et ut urbem sileam, habuit schola illa inter multos Alcibiadem & Critiam, illum patriç hostẽ, hũc sæuissimũ tyrannorũ, quibus quid præceptor Socrates contulerit, Plato ipse respondeat, uel sic intelligens, quàm inane est, quod terreni doctrina præceptoris discipulorum auribus instrepit, nisi gratia magistri cœlestis aspiret, sine qua nihil omninò Socratem potuisse, quanquam Dei mendacis oraculo (ut prædictũ est) sapientissimũ iudicatũ, inter duas tamẽ simul uxores procacissimas anus, ipse, uel alius quantũ libet eum excuses ineptissimè conuersatũ.

Sed

Sed ... incidentes, præter unum illud, quo Platonem talem uirum hac eadem ... fuisse cognosceres, non ut magni comitis clypeo ... illum uites, cui succubuisse summa etiam cernis in- ... ago. R. Multa sunt amplæ urbis incommoda, distat ... oce, hoc corpori, distans opifices atq; amici, qua qui- ... otiosum uiuere, negligere inhumanum: audis ut de hoc

... egerint, hic extremo in Auentino, Esquilijs ... ferendus uterq;.

... profecturus domui tuæ dispone, quando & an ... minis cum ... est. Sæpe etiam cum errore, ferro ac magnete ... ruinam, hac theatrum uites, hac balneum effu- ... mille ... urbium populi, inter quos nauigans domum tuam ... uix te ad illam peruentura sperans. Et hoc quoq; apud ipsum

... Philippus orator
... nimium distare carinas.
... natu queritur.

... essent omnes, Quicquid quæritur iuxta est. G. E par- ... migraui. R. E tranquillo portu procellosum spon- ... ide ... quia loci ... Fecit hoc tamē & gens ... petens, è Tusculo Marcus Cato, ex Arpino Marius ac Cicero, ... Sed ... tales uiri? Non tutò quidem in exemplum trahitur, ... est. Postquam tamen solutis funem omni ... consilio cœptum regens, quod hic bo- ... es summi. ... quos ad gloriam sequi uelis, erit ubi ... posis de laude contendere, pudebitq; testium tantorum. Mul- ... dabat, contudit ... ad ignauiam profligandam, fæ- ... quam uirtus. Et hi hercle quorum proxime memini, & accitus Cu- ... Corduba profectus Seneca, Leptiq; ueniens Seuerus, multiq; a- ... magni uiri, ut aliquantò maiores Romæ essent, æmulatio uir- ... exemplorum præstitit. Stude ergo quod unicum bonum est, in ... nihil aliud migrando quæsieris, quàm ut te coram plu- ... nudet.

... GENEROSA. DIAL. XVI. GAV.

O... R. Rursum mihi redis ad ineptias, quid ad te? G. Propa- ... est. R. Alienorum ridiculosa iactantia, auorum merita ... sunt, nec aliud magis posterorum maculas aperit, ... gloria. Sæpe alteri commodum uirtus alterius tulit: ... ab alio non expectes. G. Magna est nobilitas ... Mallem per te alij quàm tu per alios noscereris: uerum age ali- ... Nam & ... aliquid extitisse laude dignum, nunquam no- ... sanguinis ... Omnis propemodum sanguis est ... alterο ... fit, non id nobilitas, sed sanitas. G. Ma- ... R. Quid si maior obscuritas tua est? Corpus semper, & pa- ... parentibus acceptis, claritatem & qui habet, raro in filium transfert, & ... in filio illam uidet. Quantum patre clarior Cæsar? quantum ... si per manus tradi claritas posset, quā clarus futurus esset, in- ... pater, illustrare non potuit, infinitam suæ lucis eclypsim pas- ... habet hæreditas, iudicio testantis eximitur, nec nisi de ... solennitas testamenti. Mille ego nunc tales clarissimorum ho- ... enumerem, si uacet, & si expediat, summū tenes. G. Ingens ... amplius ea claritas præstabit, quam ut latere nequeas si uelis, ... latibulum & secretus rerum trames eripitur: quicquid ... domi ... & quid cœnes, nosse uicinorū studium, & uelut ... remiserint, sic totum rei familiaris arcanum & quotidianī uictus

uictus ratio. quid cum filijs, quid cum seruis, quid deniq; cum uxore, & ad unum actus omnes, ac uerba de rebus licet minimis inquirētur, quoq; altius stomacheris, ab his maximè quorū nihilo interent. Hic igitur tuæ claritatis est fructus, utq; si uel modicum aberres, dedecus gentis, & monstrati desertor itineris longè inexcusabilis habeâre. Hoc est enim suum ac perpetuum gentilitiæ claritatis, reliqua illa cōmunia undecunq; partum decus infestant, quoniam difficile est clara recondere. G. Clarissimè natus sum. R. Stultè: claritas non nascendo quæritur, sed uiuendo, sæpè etiam quod miraberis moriendo. G. In multa luce natus sum. R. Turpitudinem caue quæ obiectu lucis insignior fit atq; conspectior, id ni feceris, in tenebris natum fuisse melius foret. Adulteri & fures, & omnis turpium cohors tenebras quærunt, sola lucem non refugit, fœda hæc & falsa nobilitas, cognosciq; appetit, cui unum uitandæ infamiæ consilium sit nesciri. G. Antiqua nobilitas est generis. R. Antiqua igitur uirtus fuit, sine qua uera nobilitas non est. G. Peruetusta nobilitas est. R. Vetustas nimia claritatem rebus eripit, & parit obliuionem, quot fuerunt nobiles familiæ, quarum hodie memoria nulla est? quot tu ipse florentissimas uidisti, quæ paucis annis ferme ad nihilum rediêre? Vnde præsagium facias de his modò florentibus, deq; his nunc primum erumpentibus capiteq; tollentibus. Omnia tempus imminuit consumitq;, senescunt non modò familiæ, urbes, mundus ipse, nisi fallimur, ad extremum uergit. Tu qui uetustate gloriaris, uide ne gloriam ipsam uetustas extinxerit, neu iam radix aruerit, cuius floribus uis ornari. Omne quod in tempore oritur, cum tempore occidit. Vestra quoq; nobilitas tempore incipit, tempore desinit. Et quam longa dies peperit, longiorq; auxerit lōgissima subruit. Fieri potest, ut quo te nobilem fingis esse desieris, esses fortè nobilior, si serius incepisses. G. Inueterata nobilitas est. R. Inanis ambitio, nec suo merito, sed aliorum obliuione subnixa. confusa nempè sunt omnia, & perplexa successionum series, hæc inter tibi accidit, nō nobilior ut esses sed ignorior. Origo cunctorum una est, unus parens humani generis, unus fons uniuersorum, qui uicissim modo turbidus, modo nitidus ad unumquemque uestrum peruenit, ea lege, ut quod paulò antè clarum erat, mox obscurum fiat, & quod obscurum, clarum. Ita non de fonte dubitatio est, sed quibus alueolis hæc clari sanguinis (ut dicitis) ad uos unda profl[illegible]erit. Hinc est ut qui heri arabat, hodie militet, & qui per urbes medias ardentem cornipedem aureis habenis regere solitus superbus incesserat, per squalentē campum pigros boues humili pugione sollicitet. Verumq; Platonicum illud: Libet opinari neminem Regem, non ex seruis oriundum, neminem seruum non ex regibus. Ita uerò uicissitudo hæc, & conditio statuum humanorum, uariabilis atq; inconstans est. Vt iterabilis quoq; sit semel & pluries, ne mireris, si uel arator ad militiam, uel miles redeat ad aratrum. Ingens rerum mortalium rota est, & quia tractus est longior, breuis hunc uita non percipit: quod nisi sic esset, & ligones regum, & agrestium diademata, cernerentur: nunc hominum memoriam occup[illegible]tam, [illegible]entamq; alijs, tempus fa[illegible]it & hæc est illa tota uestra nobilitas, qua tumidi delatiq; inceditis uanum genus. G. Auorum clara prosapia est. R. Quousque uagaberi[illegible], de te a[illegible]r. Tu mihi, nescio quos in tuum locum substituere nitens, qui pro se fortè aliquid, pro te nihil, nisi ipse tuis testibus causam instruxeris responsuri sint. Proinde aui isti uel proaui clari fuerint. tum scilicet, dum è uulgari acie uirtutum sese alis attollere cœperant. Ea nobilitas radix ultima. Sed perge altiùs, exquire acriùs, proauorum attauos obscuros inuenies & ignotos. Ad summam, hæc nominum atq; imaginum claritas, & perbreuis est, & quantulacunq; est, tua certè non est. desine igitur tuum nomen alienis obumbrare uirtutibus, ne uno quoq; suum reposcente, nudus ipse de proprio rideare. G. Nobilis sum. R. Quantum sit nobilior rusticus uir fortis, quàm ignauus nobilis, scies cum libraueris. Quantò sit melius nobilitatem fundare quàm euertere, si exemplis eges, domi militiæq; affluunt passimq; legentibus occurrunt, ut per teipsum mensor, censorq; reliquorum fias. Ex omnibus duo paria hominum expendisse suffecerit. altera igitur in lance Marium & Tullium, in altera horum aduersarios, Aulum & Clodium constitue: quo examen uergat & quantum Roma cedat Arpino, quis tam cæcus ut non uideat? G. Nobilis natus sum. R. Iam dixi. Verus nobilis non nascitur, sed fit. G. Insignis nobilitas saltem ista uulgaris à parentibus est relicta. R. Ipsa claritas non nascendo quæritur, sed uiuendo. Verum hic quoq; bonum uideo. Familiaria uirtutum exempla non deerunt, & domestici duces, quorum pudeat deseruisse uestigia: id si labi finis, quid nisi famosum & difficile malum est nobilitas? Nescio autem quomodo difficilior est suorum imitatio quàm exterorum: fortè ne uideatur hæreditarium bonum uirtus, non libens dico, sed res ipsa loquitur. Raro excellentis uiri filius excellens fuit.

[illegible] NE FORTVNATA. DIAL. XVII. GAV.

I[illegible] gen[illegible] sum fortuna. R. Vitam ab inquietudine auspicatus es, haud equi[illegible] pri[illegible] tempestatem fortunam uocant nautæ. Magna ergo fortuna, magna est [illegible] magna uerò tempestas, & consilijs magnis eget, & uiribus. Habes non leti[illegible] m [illegible]. G. In amplissima fortuna natus sum. R. Tunc fortè fœ[illegible] no [illegible] quàm exiguo in flumine natum esse: quod si nemo sanus dixe[illegible] de [illegible] habet nasci in pal[illegible]tio, quàm in casa? ubiq; ortos terra parens exci[illegible] a fortuna natus sum. R. Aduerso sydere soluisti funem, quod si in tem[illegible] cura, ut nox te inueniat in portu. G. In alto natus sum. R. Turbini[illegible] and[illegible] pe prærepta: scitum est illud Lyrici Poëtæ:

Sæpius uentis agitatur ingens
Pinus, & celsæ grauiore casu.
Decidunt turres: feriuntq; summos
Fulgura montes.

[illegible] n alto nasci, nec tranquillum certè, nec tutum est altitudo quantalibet hu[illegible] nquieta est, perpetuoq; fremens tonitru: unde miror quid ita displiceat, [illegible] enim al[illegible]tudo attonet summa. Nam alij hoc uerbo usi sint, cur solus [illegible] Nil præ[illegible]erea tàm altum, quod non & sollicitudini, & labori, & inuidiæ [illegible] ri, & in finem, morti peruium sit. Et sanè omnem fastum, eminentiamq; [illegible] rs in planum redigit. G. Alto & magno in statu natus sum. R. Iam [illegible] psis, & magna rara quies in pelago est, nec in imo præcipitium [illegible] m[illegible]. G. Principium fortunatum fuit. R. Finem respice, ut [illegible] licet in regno, quo fortunatius principium, eò finis est incer[illegible] res hominum turbinis more uoluuntur? ut quietum mare, tempestas [illegible] ne, nubilus uesper insequitur? ut inter initia planũ iter in, confragosum [illegible] nsolentiam improuisa calamitas, & lætissimæ cursum uitæ mœsta [illegible] e primordio dissimillimus finis est. G. In alto cœpi. R. Vide, ubi desi[illegible] a [illegible] descnbitur, & finẽ planè senties, qui principiũ nõ sensisti. G. In sum[illegible] us sum. R. Et seruorũ filios in solio uidimus, & filios regũ in ergastulis.

DE LAVTO VICTV. DIAL. XVIII. GAV.

[illegible] or familia. R. Multum tibi hoc uidetur, parum est, eritq; mox nihil. [illegible] bi, quàm duro agricolæ uermes parcent? an cibo molliore uescentur a[illegible] r tecum, nec te terreo. Scis, & si fortè dissimules te illi conuiuio præpa[illegible] c iam cœnæ tempus instare, certè autem longius abesse iam non pos[illegible] ux, famelicíq; conuiuæ, & quã mensam instituit mors impigra: quid [illegible] æ profuturę sint, uideris. G. Lautissimè ab infantia educatus sum. R. [illegible] en[illegible], neglectis bonis artibus, exquisitis cibis, & peregrinis po[illegible] æcl[illegible]issimam in spem adoleuistis. Sapores atq; odores nosse mi[illegible] s me[illegible]sas, & uasa aurea uenerari, neq; serò, ut uirorum fortium [illegible] bus lenire, sed ambitiosa semper nausea, & damnosis sto[illegible] urrere, cùm tot in eremo sancti uiri esurierint, tot in castris glo[illegible] tq; asperè uixerunt. An si tibi gemmis atque epulis obsesso, hinc [illegible] anus lecta suis manibus olera, cœnantes fictilibus, atq; arantes [illegible] Quintius ac Serranus, aut post hos Cato Censorius Cos. in Hispaniam [illegible] ator redijt, nõ alio quam quo remiges uino usus, omnes notissimi [illegible] urrerent. Illinc Paulus atq; Antonius fontis ad ripam missum cœlitùs [illegible] erecundia ac dolore faucibus hæreret iners cibus: & attoniti gustus [illegible] c[illegible] tares ab his uiris uictu tàm tenui, tamq; humili, labore gauden[illegible] ubactosq; nobilissimos reges, ac populos, & quæ uictoriarum [illegible] propriam, ac mundum, & inuisibiles hostes animæ debellatos: [illegible] pe[illegible] ac [illegible]erbam req[illegible]em uili perdomitum uoluptate? G. Lautissi[illegible] R. Senti[illegible] omne studium in eo est, ut ad fundum miseriæ curiositas fœda [illegible] um [illegible] ac potus elegantia, [illegible] accedat & copia, immò uerò redun[illegible]. Ne succurrit, ut Augustus Cæsar (qui fortassis paulùm te lautior [illegible] enim de illo traditur, minimi fuit, & uulgaris ferè. Sileo quibus uesci

solitus

ſolitus, ne quaſi rusticanus paterfamiliâs contemptui tibi ſit, interq; phaſianos & ficedulas ac pauones tuos, illius principis ſecundinus panis, & caſeus bubalus, & minuti piſciculi rideantur. At quantò melius phaſiani iſti ueſtri, & menſarum decus eximium, & gulæ ſumma fœlicitas, apud Colchon ſemper & Phaſidem latuiſſent, quam huc ad corrumpendum orbem noſtrum, & irritandas illecebras aduolaſſent. Quantò fuit honeſtior ætas illa de qua Naſo ait:

Piſcis adhuc illis populis ſine fraude natabat,
Nec Latium norat, quam præbet Ionis diues.
Oſtreaq; in conchis tuta fuére ſuis.
Nec quæ pygmeo ſanguine gaudet auis.

G. Vino fruor electiſsimo. R. Malè, ſed propriè ais fruor, hic enim eſt finis ueſter, ad hoc nati eſtis: quantò autem tutiùs ſitim ueſtram uinum debile, uel lymphis debilitatum, ſiue purus etiam riuus extingueret, certè princeps ille, de quo nunc loquebar, uini quoque parciſsimus. Nam & id ſcribitur, fuit, ter non amplius ſuper cœnam bibens, dum in caſtris eſſet: uos ter decies ante cœnam bibitis, & in cœna centies, nec numero quantitas cedit, & caſtra ipſis uinoſiora ſunt urbibus: nulla niſi ab ebrijs uel expeditio, uel certamen. Non bibebat ille interdiu, uos diebus & noctibus non ceſſatis: Ille ſi ſitis urgeret, pro potione perfuſum aqua frigida panem, uel lactucula thyrſum, uel ſuccoſi pomi morſum, uel fruſtum cucumeris capiebat: at uos ſitim omni lenocinio aucupâtes, illam uinis ardentibus, & bibendo aliam ſitim parituris, extinguitis, dicam uerius, accenditis. Nec in animum uenit bibere uos ſanguinem terræ, ac uenenum cicutæ, dum ſic uinum bibitis, ut Alexandro Macedoni ſcripſit Androcides. Quibus ſi ille præceptis obtemperauiſſet, profectò amicos in temulentia non interemiſſet, ut ait Plinius, nec ipſe inſuper tandem in temulentia perijſſet. Hæc eadem cibi indifferentis ac potus parcitas, in cunctis ferè claris ducibus atq; principibus fuit, & in Iulio Cæſare ſingularis: quæ quantum ueſtræ ſit præferenda libidini, ſomnus ueſter, illorum induſtriæ & geſtarũ rerum gloriæ collatus, indicio eſt. G. Lautiſsimo fruor uictu. R. Si honeſtis etiam rebus frui uetitum, quãto magis inhoneſtis ac turpibus: nec te pudet in eo quod ad caduci corporis ſeruitium ſpectat, immortalis animæ fructum ponis: Epicureum dogma, ſed infame, olimq; reiectum, deniq; cunctis ex uoluptatibus, quæ corporeis ſenſibus obrepunt animæ, illas eſſe fœdiſsimas diffinitum eſt, quæ tactu, guſtuq; ſeſe ingerunt, quòd illæ maximè uobis cum belluis ſint communes, & in belluinos mores rationale animal incruent, quo nihil abiectius humana ſors patitur. G. Lautis & uarijs cibis delector. R. Et delectare, & fruere, ſi nil melius noſti, ſi nil peius, pudeat amore pecudis pabulo gaudere, aut reconditorium ferculorum fieri, & ſuum dolio munus eripere: deniq; ſic habeto, non poſſe te hanc, quam probas uitam diu pàti, faſtidio eſt uicina ſatietas, ieiunium cibos condit. Nil niſi dulce ac ſapidum guſtat ſames, nil tàm lautum, quod nõ nauſea reddat inſipidum ac ſordidum, ipſi etiam qui delectationi huic intendunt, appetitu & raritate illam acui ſatentur, ut reliquas copia, frequentiaq; contundi, & in nihilum ſæpè & contrarium uerti. Ipſe demum profeſſor uoluptatis Epicurus, tenuem uictum, quaſi unicum ſuæ profeſsionis auxilium, & laudauit, & coluit, quidq; ſobrietati ac modeſtiæ tribuunt honeſti uiri, hoc ille tribuit uoluptati. Vt quamlibet uiuendi uiam eligas, diuerſis finibus unum callem conuenire noueris, uno uictu utendum tenui ſemper ac modico, niſi quem honeſtis ex cauſis, rara fortè licentia, ſed illæſa ſobrietate laxauerit. Victus hic, ſiccos & ualidos & aſpectu placidos facit, & odore corporis nec ſibi, nec alijs moleſto: confer his madidos, æſtuantes, tremulos, olentes: & ut Ciceronis utar uerbis, confer & ſudantes, & ructantes, tunc uidebis, quid inter frugalitatem interſit & crapulam. Et ſi non uirtus, aſpectus ipſe monſtrabit, rectà quónam uergat electio, ut uix ſit quiſpiam tàm gulæ ſeruus, qui acriter re diſcuſſa, non ſobrietatem longè illi præferendam fateatur. Si hæc ſpernis ut leuia, nunquid & morbos etiam hinc naſcentes, mortemq; contemnes? Quæ licet per ſeipſum magnis animis contẽnenda ſit, naturaliter atq; honeſtè, ſeu certè non turpiter inuecta, ſic turpibus cauſis accerſita morte, nihil fœdius, nilq; formidabilius. An uerò non audis Eccleſiaſticum conſultorem: Noli auidiùs eſſe, inquit, in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam: In multis enim eſcis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit, uſq; ad choleram. Propter crapulam multi perierunt, qui autem abſtinens eſt, adijciet uitam. G. Lautis & multiplicibus utor cibis. R. Aſellum tuum ſi nimis preſſeris opprimes, ſi molliùs paueris, calcitrabit. Venter uerò depoſitarius malæ fidei eſt, non inefficax conſilium uideretur ad omnes, & præſertim gulæ illecebras comprimendas exitum contemplari.

Conuiuijs [illegible] R. Lau[illegible]s uictus uoluptatis, conuiuia sunt furoris: quid e[illegible] pomp[illegible] cu[illegible], multos diuites à negotijs honestioribus fortaßis [illegible] co tæ[illegible]o unum in locum cogere, & multos uentres, aut ua[illegible]furos, aut [illegible]o gratiùs implendos arbitrio, exquisitis, & nociuis [illegible] morem ge[illegible]ris palato, multis tædio fuetis, atq; fastidio? Raró e[illegible] conuiu[illegible]as consensus conuenit, uerumq; deprehenditur, quod ait ille:

Tres mihi conuiuæ prop[illegible] di[illegible] entire uidentur.
Po[illegible]entes uario multa diuersa palato:
[illegible]id dem? quid non dem?

[illegible] Sed quid facias: nisi ut penitùs nihil des, & hanc curam illis linquas, qui[illegible] [illegible]t[illegible]r est. Agant quid libet, qui agere nisi aliud sciunt. Nam si tres discordant, [illegible]ient, aut mille? Vix sine tacitis saltem abeunt lamentis. Hoc malè sapuit, il[illegible]oc præferendum fuit, illud gelidum, illud intempestiuum, hoc mœsto obla[illegible] [illegible]l[illegible]u, [illegible]rudum [illegible]lud, hoc lacetum, ille famulus segnis, hic præceps, hic surda[illegible]ax, hi[illegible] clamore offendit, hic silentio, ille [illegible]lotis uasis aquam tepidam, hic ui[illegible]re[illegible]it His qu[illegible]relis non tàm aulæ, quàm uiæ sonant, & plateæ, nec immeritò: [illegible]t iucundius [illegible]omui suæ pransuro[illegible] precibus fatigare, aut quorsum, & sum[illegible]peruaci[illegible] labor, atq; unum in atri[illegible]m turba conueniens, nisi te uicinæ [illegible]e conuiuijs tuis pedester agas uoluptuarium triumphum. Sic tubis cym[illegible] [illegible] pompæ omnia tribui, charitati nihil. Finge postridie unum [illegible] egere quanti sua constitit p[illegible]opsis, nunquam id à conuiuij [illegible]emp[illegible] non id [illegible] præstitum, sed sibi. Quæ quamuis ita esse, non sit du[illegible] [illegible]ad me[illegible]m ebrij deierant, affirmantq; aliquid, percußis enulis, his [illegible] hanc inqu[illegible]t, quam simul facimus ch[illegible]titatem, quibus nec respon[illegible] [illegible]hanc e[illegible]atem, & hanc crapulam. Vera enim charitas demum esset, si [illegible]estram perniciem effunditis, in us[illegible]m pauperum uerteretis, tunc cha[illegible] [illegible]areti[illegible]. Nunc ad uestra conuiuia fastidiosi diuites coguntur, fame[illegible] [illegible] uobis scilicet æstimantibus, gloriosum claris hospitibus abun[illegible] [illegible]ulgus, fontem omnis erroris, auctor insignis: Est enim ut mihi ui[illegible] [illegible]lde decorum, patere domos hominum illustrium hospitibus illustri[illegible] [illegible], qui referre uicem ualeant, sed egentibus clausas esse. Qua in re, haud [illegible]um à Lactantio Ciceronem nouimu[illegible], qui profectò illud melius ali[illegible] [illegible] maxime inquit[illegible] officium est, ut quisq; maximè opis indigeat, ita ei [illegible]. Quod contra sit à plerisq;, à quo enim plurimum sperant, etiamsi ille [illegible] ei po[illegible]sime ùm inseruiunt. Benè nunc ais Cicero, & uerè, nam & ita fie[illegible] [illegible]à [illegible]. Sed ut ad rem redeam, si quærelis, ac fastidio conuiuarum uis ca[illegible] [illegible]. Habent utcunque fortaßis, qui conuiuio interfuêre, quod arguant, [illegible] ipsum arguit, quod conuiuio non interfit, non iam ille conuiua [illegible] p[illegible]us, cuius lingua, non pluris extimanda, quàm gula est, quæ [illegible]da est, sed optanda nonnunquam, dicente Satyrico:

[illegible]ae [illegible]omœdia mimus, quis melior plorante gula?

[illegible] [illegible]icos descri[illegible] [illegible]letiq; risum excitât, quid nisi cor[illegible]m auditi quæ[illegible] [illegible]nma est, co[illegible] censuram, non conuiuando euaseris, parasi[illegible] [illegible]ndo, et [illegible]endo fugaueris, nõ est ad quietẽ uia. G. Con[illegible] R. [illegible]bi studi[illegible]m elegisti, quid huic gustui conueniat, quid illi, qui[illegible] [illegible]elce[illegible]da fames lercu[illegible]s, a[illegible]ritanda salsamentis. En præclaram, u[illegible]lemq; Phi[illegible] [illegible] pri[illegible]us, qu[illegible]s sec[illegible]dus, & quis tertius ingratum stomachum cibus [illegible]o grat[illegible]res nebulas effund[illegible]t? G. Conuiuis delector. R. [illegible] & ut sens[illegible]nt maiores n[illegible]ri, nominis huius auctores non [illegible]laudabo. Dulce est enim, & optabile, & honestum amicis conui[illegible]e[illegible] [illegible]um apppellatis, turpißimæq; rei pulcherrimum nomen [illegible] cum amicis uiui aliter, quàm comedendo, & bibendo, & [illegible]uendo cum docto homine, & erudito (ut ait Cicero ipse) uiue[illegible] [illegible]o[illegible] dulcius noto ac fido colloquio amicorum. Nolite ergo rem [illegible]ere: translucet enim, & quod conuiuium dicitur commessatio esse [illegible] p[illegible]tus apostolum Paulum, clara uoce à malis uos inter cætera à

B commes-

commessationibus, & ebrietatibus dehortãtem, & uidete ne ad turpia nominum splendore rapiamini. G. Conuiuia me delectant. R. Dic quod est, Commestiones, potationes, epulationes, uiscerationes. Hæc si delectant, accipere uilis tu, uilis rei debitor, at si dare, stultus tu, stultæ solicitudinis seruus es. G. Conuiuijs gloriam quæro. R. Mos est uester quærere ibi, ubi quod quæritis non est. G. Spero gloriam conuiuijs. R. Falsa est gloria, uerus error. Alexandrum Macedonem conuiuijs indulsisse usq; ad funestam ebrietatem, legimus, Lucium Verum usq; ad profluuium, amennis impense, flebilemq; imperij iacturam. Quæro alios duos, quem mihi sanum principem, quem sobrium regem his intentum dabis? Nam Philosophos ac Poetas egregios memorare necessarium non est, multoq; minus sanctos uiros, & omninò omnes grande aliquid, piumúe animo agitantes, quibus omnibus haud dubiè tota ea res infamis, & inuisa est. G. Gloria mihi apud uulgus, & multorum gratia, ex conuiuijs est. R. Vilissimæ mercis ingens pretium, coquum fieri, ut gulæ complaceas alienæ. Credo autem, sunt quos gula urget, frenat inopia: his nihil est gratius, quàm aliena cura, & impensa, freno illo absolui, quodq; per se nequeunt, per alios adipisci. Qui hoc eis præstant, clari apud illos, dum id faciant, & famosi sunt, finge desinere, simul desinent clari esse. Tandem ut ego quoque iam desinam, hæc summa est: Conuiuarum conditio delicata est, & querula longeq; difficilis. De parasitis breuem accipe regulam, dum illos affatim paueris, rodent, arridebunt, plaudẽt manibus, laudabũt uirum optimum, liberalem deniq; patriæ Patrem dicent, nihil ad ultimum Graiæ adulationis omiserint, de qua Satyricus loquens, adulandi gentem prudentissimam, & comedam nationem asserit, & reliqua pueris quoque notissima. Sin aliquando cessaueris, siquidem spontè, auarum, sordidum, miserũ diffamabunt: Sin inopia homunculum, nõ malum certè, sed stolidum, & ineptum, teq;, tuamq; domum fugient ut scopulum. Tunc intelliges illud Flacci:

Diffugiunt cadis cum fæce siccatis amici.

De his quidem loquitur amicis: ueri enim maximè in aduersis hærent. & illas domus auidiùs frequentant, quas fortuna deseruit. His ineptijs, hisq; difficultatibus, ut occurras in tempore, & conuiuas tumidos, & scurras, aridos, horumq; omnium uoces, & sententias disce contemnere: & sic habeto, nihil loci recto esse iudicio, ubi totum uoluptati tribuitur, nil uirtuti. Caducum deniq; malis artibus partum nomen, eamq; uulgò, quæ gloria dicitur, apud doctos infamiam esse, non gloriam.

DE VESTITV, CVLTVQ' CORPORIS. DIAL. XX. GAV.

AT egregiè uestior. R. Quæ pura sunt, nuda uideri amant: mos est fœda coloribus abdere. G. Exquisitissimè induor. R. Pubebit cultus exterioris, quotiens quid eo tegatur cogitabis, insana enim ambitio est, fimum tegere purpura. G. Mundissimè uestior. R. Non audisti quid ille uir fortissimus apud Crispum dicat: Munditias mulieribus, laborem uiris cõuenire. G. Vestitus insignis ac mollis est. R. Superbiæ uexillum, nidusq; luxuriæ. G. Vestis singularis, ac insolita est. R. Non obijciam tibi sacros, pauperes, seminudos & rigidis atq; hirsutis togis hibernum frigus arcentes: scio quidem, quod peccatrix opulentia, sanctam spernit inopiam. Ille [illegible] ditissimus hominum, Augustus, cuius altercatione retrò tertia memini, ueste non temerè alia, quàm domestica usus est, ab uxore, & sorore, & filia, neptibusq; confecta. Nam & hoc quoq; de illo scriptũ est. Sic ille cunctorũ dominus, paucas quidem, sibiq; iũctissimas fœminas fatigabat: tu fortassis aliorũ seruus, disiunctissimas fatigas gẽtes, tibi nẽt, tibi pectũt, tibi texũt Belgæ, tibi Persæ, tibi Seres, tibi Indi, tibi Tyrius murex natat, tibi fragiãs bacca hispidis pẽdet arbusculis, tibi oues albicant Britãnicæ, tibi Indica sandix rubet, uterq; tibi sudat Oceanus: Augusto autem uxor & filia, sororq; cum neptibus. Eousq; decreuit uirtus, creuit superbia, sic contrario delectaris: exempla modestiæ uiluerunt. In uictu igitur ac uestitu mul[illegible] optimo principũ contẽpto, post pessimos abiere: Caiũ dico, & reliquos, quorũ ne[illegible] à terg[illegible] nec ciuilis unquã, nec uirilis, nec Romanus certè, nec humanus, sed insanus, & nunc fœmineus, nunc diuinus, ab omni autem parte profusus atq; monstrificus cultus fuit. G. Exquisitissim[è] induor. R. Operosior ornatus, & superstitiosæ curæ intentus, formosis formæ gratiam imminuit, & fulgore suo deformium mendax prodit, oculosq; prætereuntium ad spectandum excitat: itaq; nulla re peius sibi consulit deformis homo, quàm dum formosus uult uideri. Vestis insignior, cultusq; corporis, qui ad formam quæritur, risus mouet. G. Electissimis coloribus exornor. R. Natura rerũ humana arte nõ uincitur, sæpè etiã, quasi indignans se tentari, quò maiore nisu præsumitur, tegiturq;, eò magis ac magis attollit, eminetq;, natiuam mortalis corpusculi fœditatem, nec colores alterant, nec odores, quin aut

magis

[illegible] unt, aut [illegible] m. G. Prætiosis ac uarijs ornamentis ambior.
[illegible] uet, gemmis illud, ostroq; circunda, quó plus or
[illegible] Neu quo [illegible] ad iniuriam trahas, origo nominis inquiren-
[illegible], cur non ut mortui, sic uiuentis rectè dicitur?
[illegible] est, cadet [illegible] continuè. G. Noua & insolitus cultus est
[illegible] deflebam, utiq; execrer ludibria hæc habituum externorum,
[illegible] nibus, fu[illegible]bunda præsens ætas intulit. [illegible]d Dij, homines'q;
[illegible] humana [illegible], fera animo, lingua Latina, barbaricoue habitu,
[illegible] capillo, moribus ad [illegible] horridis, atq; incul-
[illegible] pudentissimè detegentes, [illegible] mentium leuitatem, uano uer-
[illegible] apertissimè designantes. An uero tam uigiles magistri, an
[illegible] odij mereantur, in dubio est, [illegible]orum ingenijs effectum uides, ut
[illegible] esq; [illegible] scorta & matronas, [illegible] iam nil interim aspectu: nec dum sistit,
[illegible], & uariatur insania.

DE O[illegible] ET QVIETE. DIAL. XXI. GAV.

O[illegible] es [illegible] laboribus ol[illegible]. R. Duo humanæ uitæ, bona gratissima, nisi
[illegible] mala illa gratissima fecerit, quod multis fecit, & totidem corpo-
[illegible] pestes, tumorem corpori parientes, animoq; rubiginem. G. Ocio
[illegible] R. Vter [illegible], nulla hic re fruendum, sed utendum multa [illegible]
[illegible] G. Delectabile ocium est mihi. R. Refert multum hoc ipsum
[illegible] diffiniunt. Operosi alteram, atq; ipsa in re [illegible]
[illegible] udia [illegible] quo [illegible] est dulcius. Alter [illegible] & languidi, &
[illegible] nil [illegible] est sepulchro. De primo igitur, sæpè
[illegible] opera, [illegible] & suis auctoribus gloriosa proueniunt: de secun-
[illegible] uam [illegible] torpor, ac marcidus. Primum illud ritè philosophan-
[illegible] um pigris uentri, somnoq; deditis per opportunum, ubi nullo interpel-
[illegible] ac dormiunt. G. Optata perfruor quiete. R. Quies illa, qua per-
[illegible] um finem habitura, non est hîc: uide ergo, qua gaudeas quiete. G.
[illegible] reperi. R. Quietem dicis, an accubitũ uis dicere? an somnum, quem
[illegible] quidam, alij mortis imaginem dixêre? utrúq; [illegible] proprie. G.
[illegible] R. Atqui & euntes sæpe animo quiescunt, & sedentes, iacentesq; a-
[illegible] ipse animalium quies dictus, suos habet abditos dolores, uiuo-
[illegible] turbidos tumultus, atq; horribiles: de quo [illegible], al-
[illegible] quæruntur. G. Ociosus in thalamo requiesco. R. V-
[illegible] eret, an Varia suo in rure dormiens, an Scipio in Aphrica cũ
[illegible] anguibus, Regulus cum utrisq;? Nec quies sine gaudio, nec
[illegible] esse potest. G. Reiectis laboribus, grato recreor sopore. R.
[illegible] onæ, hunc qui reijcit, illas reijcit: contrà, [illegible] & infamiæ ma-
[illegible] tos ad perpetuum soporem urget, atq; præ[illegible]. fouet ille
[illegible] eneru[illegible] ingeni[illegible], scientiam minuit, memori-
[illegible] em. Non [illegible] omnes, indul[illegible] laudentur, somno nõ
[illegible] atos: [illegible] somnum quidam mortem dicunt, sic uitam alij
[illegible] tem ue[illegible] de quid eligas, [illegible]landum certè quod sapi-
[illegible] u[illegible]. G. Long[illegible], & minime interrupto fruor
[illegible] cures [illegible], uaritia, ambitione, metu, mœrore, aut amore
[illegible] cura, cuiuspiam sopor abrumpitur. Profectò, popu-
[illegible] opit[illegible], duces uigilant, exercitu, quod & [illegible] docet, & Ilias
[illegible] animis curæ uigiles impendent, sed sobriæ ac salubres. Au-
[illegible] mum, atq; optimum, [illegible] breuis accepimus, eiusq; e-
[illegible] ario glorians? G. Profundè dormio. R. Et gulo[illegible] & [illegible]
[illegible] mantibus, uiuis [illegible]men, somno [illegible], ac sopiri duntaxat mor-
[illegible] m partem temp[illegible] net, nihil differre fœlices à miseris,
[illegible] ain. Iure igitur [illegible] pars illa pro uiribus curtanda, quæ solam
[illegible] ut: sic [illegible] est, nihil difficultatis allectura uo-
[illegible] en[illegible], aut lucro ex[illegible], & bellatores, & mercatores, & nautæ, to-
[illegible] quidem [illegible] hostium insidias, hi quolibet hoste peio-
[illegible] uetam gloriam, lucrumq; ingens, inter Dei laudes,

ac libellos tuos, partem noctium uigilare non poteris? G. Vigilijs defeſſus, ſomno totus incubui. R. Sic eſt, non mutatis ſtilum, cuncta ferè uno modo agitis, & quæ Deus ipſe, uel natura, uel ars aliqua uobis ad obſequiũ dedit, in ueſtrum dedecus, damnumq; conuertitis, potum, cibumq; ad ebrietatem, & crapulam, ocium, & quietem ad ſomnolentiam, & marcorem, ualitudinem ad uoluptates, formam corporis ad libidinem, robur ad iniurias, ingenium ad fraudes, ſcientiam ad ſuperbiam, eloquentiam ad diſcrimen, domicilium, ac ueſtitum ad pompam, inanemq; iactantiam. Opes ad auaritiam, & luxum, prolem & coniugium ad metum, & ſollicitudinem immortalem. Ite nunc, ſtupete, & quærimini de fortuna, & malis ueſtris ingemiſcite: de bonis mala facitis, deq; cœleſtibus donis compedes uobis, ac laqueos, & uincula animæ conflatis. G. Somno placido delector. R. At non modò reges, & duces, & principes, & Philoſophi, & poëtæ: inſuper & familiarum patres uigilant, ac nocte conſurgunt, quod ad ſanitatem atq; œconomiam, & philoſophiam utile, ait Ariſtoteles: ſed fures etiam, & inſidiatores, quodq; eſt mirabilius, inſani etiam amatores, quos ſuarum mulierculorum memoria, & deſiderium excitat: tu uerò non uirtutis amore, ſomnum oderis uitijs amicum, utq; eleganter ait Flaccus:

Vt iugulent homines, ſurgunt de nocte latrones.

Teipſum ſerues non expergiſceris? Pudeat ſemper tantum in uobis poſſe turpes cauſas, & nil poſſe pulcherrimas. G. Nullo uſquam interpellante, totis noctib. quieſco. R. Videtur quidem Ariſtoteles, quod ſuperius attigi, ita uitam hominis partiri ut dimidiam partem ſomno tribuat, dimidiamq; uigiliæ, dum pro parte dimidia non differre ſtudioſi uitam (ait) à ſtulti uita. Et ſiquidem, pro ſomno noctem, pro uigilia diem uult intelligi: recta fateor ac uera eſt diuiſio: æquis etenim partibus tempus inter ſeſe diuidunt. At ſi ſic accipitur, æquato ſpatio inter partes, differentia certè alia ingens eſt. Nulla enim acrior, nulla altior cogitatio, quam nocturna, nulla pars temporis ſtudentibus aptior. Si autem ſomnum ipſum dimidiam temporis partem dicit, mirabile dictum eſt, ex ore tam ſtudioſi, & tam docti hominis: abſit enim ab anima benè inſtituta, & ſtudijs intenta, dimidium temporis dormire, cum quantum ſuffecerit, quibuſdam, & tertium uoluptuoſis quoq; ſufficiat. Noctu quidem ſurgere qualibet, anni parte conſilium eſt, abſit, ut noctem non hibernam modò, ſed æſtiuam totam dormiant, qui grande aliquid moliuntur. Cæterùm ſemel illam fregiſſe, ſufficiet fortaſsis, quodq; uigiliarũ anticipatum erit, breui ſi res poſcat meridiana uiciſsitudine reſtaurari poteſt. At brumalis horæ noctis ſæpiùs rumpendę, pſallendum, ſtudendum, legendum, ſcribendum, cogitandum, contemplandum, quærendum, ingenio noui aliquid ſemper, & quod ſtudio quæſitum fuerit memoria repetendum. Audiendus quoque eſt Hieronymus ad Euſtachium, ſcribens: Noctibus bis, terq; ſurgendum (inquit) reuoluenda de ſcripturis, quæ memoriter retinemus. Deniq; his ſtudijs fatigati, oculi alterno ſopore recreandi erunt, ne totis noctibus dormiendo, culcitræ incumbendo, ſepulta cadauera uideamini, motu crebro, atq; honeſto uos uiuos, & uirtuti deditos comprobate.

DE SVAVI ODORE. DIAL. XXII. GAV.

SVauibus delector odoribus. R. Hi uel uictui, uel ueſtitui ſubſeruiunt, de quibus quid, ſententiam audiſti. G. Odoribus ſtudeo. R. Odorum alij gulam, alij libidinem irritant. Horum appetitus incontinentiæ notam ſubit, & præſertim uehemens. Alij propter ſeipſos expetuntur, horum ſtudium non turpitudinis nempe, ſed uanitatis arguitur. Vnde eſt ut muliebrium unguentorum odor, aut dapium, quàm florum turpior, aut pomorum ſit, eadem ratio eſt earum delectationum, quæ auribus, oculiſq; percipiuntur. Si unquam Ethicis applicuiſti animum, noſti hæc, neq; te nunc doceo, ſed notæ ueritatis ad memoriam retraho, ut huius generis oblectamenta uideas, uel fœda eſſe, uel leuia. G. Odoribus operam do. R. Bonæ utinam famæ, cuius odor bonus quoq; dicitur, maluſq; maior, multò, latiuſq; ſenſibilis, quàm aromatum, ſi terantur, aut ſulphurum ſi crementur: de his odoribus non nares, ſed mens iudicat. G. Bonis odoribus delector. R. Si ſenſui pares, & uoluptati inhias (ut dictum eſt) aut obſcœnum, aut inane: ſi ualitudinis curam geris, excuſabile, modò cõdimentum rerum omnium, modus adſit. Confortat enim taheſcentem ſpiritum odor leuis, ſed ad omnia ualet, illud Comicum: *Nequid nimis*. Eſt autem ut in multis, in hoc quoq; naturarũ uarietas infinita, nõ ſolùm inter hominem, atq; hominem, ſed inter gentem etiam, ac gentem: ſiquidem uera fama eſt, quamq; magni non reſpuunt auctores, gens, quę Gangis fontem accolit, omnis cibi expers, ſolo mali ſilueſtris odore alitur, peregrè profecturi, nil niſi bonum illud malum, ac uitale circumferunt, tàm fœtoris impatientes, ut ſicut eos puris nutrit, ſic infectus odor interimat: delicata complexio, quæ ſic ui-

uas

[illegible] ad [illegible] obuersa, [illegible] del [illegible] orum [illegible] odoru [illegible] m [illegible] & S[illegible] ris armis domi [illegible] uos [illegible] s dom ie- [illegible] u & [illegible] sobrietas o[illegible] ad [illegible] D. L X. n- [illegible], ne [illegible] in urbem ipsam [illegible] nta ext[illegible] a [illegible] rum [illegible] ut assolet [illegible] re uictrix lasciuia penetrauit. G. Libenter bene oleo [illegible] ium [illegible] lendi, proprij naturalis, non boni odoris [illegible] ob [illegible], atq; ob illam, nedum uiro sed [illegible] am curam solita sensi [illegible] ri fortis offendere. Meministi [illegible] dum, [illegible] illitus, pro collata præfecturas, Vespasiano prin [illegible] paullo mox odore subStomachan[illegible], acri supercilio, [illegible] oleuisses: sic [illegible] tu sine honore, inhibitis seu rescis- [illegible] dum [illegible]. Ita [illegible] semper dedecori [illegible] odor [illegible] huius- [illegible] maximè ubi morû grauis, ac masculus censor fit, quodq; [illegible] Vt Plantius senato[illegible] ordin[illegible], [illegible] pro- [illegible] taris [illegible] abd[illegible] us, unguenti prodi[illegible] us odore sibi quidem [illegible] nem sæuitiæ quæsiuit. Nam qu[illegible] non iure [illegible] Ro[illegible] in su[illegible] priuato discrimine [illegible], etiam [illegible] R. De[illegible], si consilium [illegible], tur- [illegible] m [illegible] us a[illegible] ueuisse. Omne quod turpe est, qu[illegible] artificio- [illegible] honestatis est cumul[illegible] add[illegible] qd & fœdius [illegible] o [illegible] & quam [illegible] rû Ro[illegible] m prop[illegible] dixerim, [illegible] armatæ ho[illegible] legioni [illegible] in [illegible] ribus atq; [illegible] en mollis unguent[illegible] m simul [illegible] orum acies fefellit, [illegible] trâsa [illegible] imas gentes uicit. E[illegible] quoniam singula prosequi lon- [illegible] mi uiri mollita duritie, de reliquis [illegible] oniecturam [illegible] um æstu, ille inuictus ac barbatus, cruento cûm exercitu [illegible] a unguenta, sed penetrabiliora sunt uitia. Itaque eneruati [illegible] penda primordia fuerant, qualë decuit exitus fuit. Quo [illegible] ini semper, uirtutibus, Hannibali tamen unguentis ali- [illegible] is ut [illegible] essent [illegible] obis ut ungerentur. Ex illo sanè multis sæcu- [illegible] stup[illegible] sit legere, quæ de hac re in utrisq; literis scripta sût. [illegible], quo nil altius unguentum ueni[illegible], quod [illegible] pse, [illegible], atq; omnes illecebras uoluptatum extincturus, aduene- [illegible] nto q[illegible] pietate delectatus, ac lachrymis offerentis. Iam [illegible] n multis ætas uestra maiorum [illegible] impar sit, in hoc [illegible] est, & qui his capitur, non c[illegible] mmuni tempo[illegible] um, [illegible] G. Bonis odoribus illicior, & delect[illegible] R. Fie- [illegible] urâ, & ill[illegible] ciant, dum præsentia [illegible] delectent. [illegible] V[illegible] o & uarijs odoribus delectatur [illegible] en- [illegible] la[illegible] esse, quâm fa[illegible] dium. Sed [illegible] sit odo[illegible] us, [illegible] contemptu & o[illegible] ibus uten dum [illegible], ne te, uel tac[illegible] dom[illegible], [illegible] umq; re- [illegible] m longiûs trahant, inhonestis od[illegible] bus, ut re- [illegible] n ue[illegible] ac seclu[illegible] s. In reliq[illegible] is Augustin[illegible] sen [illegible] m [illegible] satago nimis, [illegible] a[illegible] sunt n[illegible] n requiro [illegible] arere. Idem fac[illegible] e qu[illegible] ndo bonis odoribus ma- [illegible]

[illegible] A MVSICA [illegible] DIAL. XXIII. GAV[illegible]

[illegible] R. Ah quantò meli[illegible] s lachrymis, atq; suspirijs: præstat [illegible] cu[illegible] gau[illegible] endo ad [illegible] tum peruen[illegible]. G. Canti- [illegible] R. [illegible] S uolucres, illud mirabi- [illegible] pi[illegible]. No[illegible] a[illegible] A[illegible] nis, ac Delphi[illegible] fa- [illegible] anim[illegible], mul[illegible] qu[illegible] scriptorum [illegible] emo qu[illegible] n He[illegible] d[illegible] Graiæ pater hist[illegible] Ast[illegible] n- [illegible] periculo [illegible] pi-

ſcis tergo inſidiens fidicen. Ad h[illegible]es c[illegible] fallere creditum, [illegible]d uerò non [illegible]tum, ſed compe[illegible]m, ut quondie[illegible] land[illegible]is homo hominem fal[illegible] ad ſ[illegible]mam, [illegible] ad fallendum uoce apertus. G. M[illegible] au[illegible] d[illegible]or. R. E[illegible]a ut a[illegible]t a[illegible]quàm mordeat, & med[illegible] ſl[illegible]it, an[illegible]qu[illegible] [illegible]iat, & [illegible]p, & mulier [illegible]em [illegible]re [illegible]lt delinit, & prædo quem p[illegible], & polypus [illegible]em de[illegible]it, amplectitur, & [illegible]dem pe[illegible] hominum nun[illegible]ua [illegible]es [illegible]t, [illegible] d[illegible] ſe geſtu, & uoce [illegible] quod inprimis de Domitiano principe le[illegible]m e[illegible]. Vix ulla eſt [illegible]. G. Cantu gaudeo, & [illegible]tor. R. Caue, nam ſcriptum eſt: Extrema gaudij luctus occupat. Et rurſus: Ante ruinam exaltabitur ſpiritus. G. Cano dulciter. R. N[illegible] ad [illegible]n: Ipſe præduriter morti proximus olo[illegible]: plures enim gau[illegible]o, qu[illegible]m tu[illegible] p[illegible]. S[illegible] dulcius canentem, inter ipſa ſoni ſuſpiria expiraſſe, recens fama eſt. G. Cantu ac tibijs delectari. R. Non immeritò quidem, ſinguli enim dies te & horæ, & mome[illegible] ad ſ[illegible]um u[illegible]t, quò cum cantu ferri ueſter etiam nunc mos eſt, antiqui & tibijs e[illegible]ebantur. Vnde illud Statij Pampinij:

Tibia cui teneros, ſuetum producere manes.

Tibi utraque funeris pompa placet, illuc te licet ire non ſentias abſque ulla re[illegible] properandi. G. Cantu moueor. R. At quid refert? eſt haud dubiè in animis hominum generoſis maximè potentiſſima muſica ſed effectus ſupra fidem uarij. Vtque om[illegible], quibus res non eget, hos ad lætitiam inanem, hos ad ſanctum, & deuotum gaudium, piasque n[illegible]nquam lachrymas mouet. Quæ uarietas, in diuerſas ſententias magna traxit in[illegible]nia: nempè Athanaſius uanitates fugitan[illegible] canendi uſum in Eccleſijs interdixit. Ambroſius pietatis exercitium appetens, ut caneretur in[illegible]tuit. Auguſtinus utrunque ſe[illegible]m, & difficile hinc ſibi negotium dubietatis exortum, inter confeſſiones ſuas piè meminit. G. Delectat canere. R. Græcia olim delectatur, nunc & ueſtra, apud illos quidem cantus, ac fidium igna[illegible]uiſquis eſſet, indoctus habebatur, quod Themiſtocli Attico Græcorũ clariſsimo, eò quod lyram in epulis recuſaſſet accidiſſe: Epaminondã uerò Thebanum, hanc fortaſsis infamiam declinantem, præclare [illegible]dibus ceciniſſe, auctor eſt Cicero. Mirũm & Socrates tal[illegible] ſenex fidibus operam dedit, ne miremur Alcibiadem, ab auunculo Pericle tibiæ ſtudio [illegible]adi[illegible]um, apud illos honeſtiſsimo, ut[illegible]er liberales artes, hanc quoque condiſceret. Sed uerecundum pueri laud[illegible]mus ingenium, qui cum ab inſigni tibicine, ad idipſum acc[illegible]atas tibias ori applicuiſſet, & collecto ſpiritu genas inflaſſet, animaduerſa deformitate uultus erubuit, atque obiectas tibias aſpernatus, fregit, meruitque (licet tenera ætas) exemplo eſſe, ut totius populi conſenſu ex tunc Athenis tibiarum uſus obſoleſceret. Ad uos ſi non illud ardens muſicæ ſtudium peruenerit, omnium principum mentes occupaturum: o[illegible]cupauit tamen aliquorum animos peſsimorum maximè. Gaius quippè cantandi ſtudioſi[illegible]mus, ſaltandique fuit. Nero quantum cytharæ ſtudio deditus fuerit, & quantam curam uocis habuerit, incredibile dictu eſt. Id enim uerè ſtultum, penitusque ridiculum, quod nocte illa, quæ ſibi uitæ ultima, mundo autem reſpirare [illegible] uel modicum prima fuit, inter quærelas, quas uicina mors, & præſens metus, dolorque dictabant, illud crebriùs atque miſerabilius defleuit, non quod tantus princeps, ſed quod tantus muſicus periret. Mitto alios, ad hanc ueſtram, quæ nunc a[illegible]r, ætatem [illegible] et parati[illegible]r, ue[illegible]nit tamen aurium uoluptas, quâ caſtè, ac ſobriè delectari humanitas quædam: [illegible]pi autem & molliter inuiſcari uanitas multa eſt. G. Suauibus uocum modis cum delectatione detineor. R. O ſi audires ſanctorum ſuſpiria, ô ſi hinc aures tuas damnatorum gemitus, & lamenta percellerent, [illegible] beatorum iubilus, & cantus angelici, atque illa cœleſtis harmonia (quam Pythagoras ponit, Ariſtoteles euertit, Cicero noſter inſtaurat, tibi autem pietas, fidesque ſuggerit, eſſe [illegible]bi per[illegible] etuas, ac prædulces uoces, & ſim[illegible]n cœlorum, ac cœleſtium incolarum primam illam, & æ[illegible]ernam cauſam ſine fine laudantium) ſi hæc, [illegible]nquàm, omnia tuis auribus inferrentur, quàm clarè diſcer[illegible]eres, qu[illegible]entus dulcior, quiſue ſalub[illegible]or: nunc ſu[illegible]do ſenſui [illegible] iudicium committis, de quo hactenus p[illegible]a quidem res nonnul[illegible]s fortè uidebitur, magnos tamen uiros exercuit. Nec ſine cauſa diuini Plato uir ingenij, muſicam arbitratus eſt, ad ſtatum, ſiue correctionem morum, Reipub. pertinet.

DE CHOREIS. DIAL. XXIIII. GAV.

CHoreis gaudeo. R. Mirabar, niſi fidium cantu[illegible], & tibiæ choreas ſuſcitarent, & præſcripto [illegible] more uanitatẽ, uanitas ſequeretur, uerũm maior, mul[illegible]que deformior. Ex cantu enim dulcedo aliqua, & ſæpe utilis, ac ſancta percipitur, ex choreis nihil unquam ni[illegible]inoſum, ac inane ſpectaculũ, honeſtis inuiſum ocu[illegible], uiro indignum. G. Choreis cupidè interſum. R. Corpus animum tegit, ac detegi[illegible] animum iactatio,

[illegible] itagus ac petulans, tal[illegible] aliquid arguit in animo esse, qui non cer-
[illegible] est mod[illegible], cultoribus, nequid effœminatum, agant, aut lo-
[illegible] s, & pect[illegible] latebræ, sæpè paruis indicijs patescunt. Motus,
[illegible] ocess[illegible]s, [illegible] igna sunt animi. G. Dulcedinem quandam
[illegible] O dolcedo ndic[illegible]. Finge enim te choream cernere, neque tibici-
[illegible] mulier[illegible]las, & uiros muliercul[illegible]s molliores in silentio circum-
[illegible] quæso, [illegible]nquam absurdius, aut delirantius uidisti? nunc motus in-
[illegible] æ, hoc [illegible] amentia una aliam regit. G. Choreis delector. R.
[illegible] præsens est, qu[illegible] m[illegible]peratæ delectationis auspicium: Veneris prælu-
[illegible] son[illegible] stupidas, ac m[illegible]ellas circumducere, atque urgere, & stringere, ac spe
[illegible] re[illegible] beræ ibi manus, liberi oculi, liberæ uolāt uoces, pedum strepitus, &
[illegible] s[illegible] soni, & tubarum clangor, concursatio & puluis, & quæ sæpe ludis ad-
[illegible] tæ, & amica scelerum, nox ipsa hæc sunt, quæ timorem ac pudorem pel-
[illegible] im, hec laxamenta licentiæ. Et hæc est, ne me falli facilem putes. illa dele-
[illegible] liciter & uelut innocuē, choreatū appellatione profitemini, & ludi tegmi-
[illegible] enim solos, & inter uiros, seu solas inter fœminas, hæc nonnun-
[illegible] amen separatim exercentur, quidue congressi iterum acturi sint, simul di-
[illegible] ma[illegible] istro absente, quid eo reuerso, loqui debeant meditantur. Tolle
[illegible] m [illegible]ueniosam, atq; improbam, tolle libidinem, sustuleris & choream. Cre
d[illegible] de rege, nemo ante Dominum saltabit, ne quem forte sua uxor irrideat,
c[illegible] irrideatur ante Dominum saltans, siue etiam pandurizans. G. Dele-
[illegible] e[illegible]. R. Sententiam meam tenes, si delectant, propter aliud delectant,
[illegible] dem insulsa res est, & plus tædij allatura, quàm gaudij. Nam quid omni
[illegible] dul, quàm excire uertiginē, & sine termino uiam ire, inter locales s[illegible]
[illegible] to di[illegible] umerat, hos scilicet ante, retro, dextrorsum, sinistrorsum, sursum,
[illegible]. Solus sep[illegible]us infinitus est, atq; hunc ideò, quæ perpetua sunt, hoc est,
[illegible] hunc [illegible] terris perpetuus hominē cogit furor, in cu[illegible]ctis ferè actibus,
[illegible] Ne[illegible]s Orpheus Ixioniam rotam sistit, sed uisibilibus in choreis, ubi ani-
[illegible], co[illegible]ora secum uoluit. Et idcirco, cùm de omnibus dici posit, de his
[illegible] scriptum est: in circuitu impij ambulant. Hic ludus multorum de-
[illegible] e ibi matro[illegible]a diu seruatum decus perdidit, sæpè infelix uirguncula,
[illegible]t, quod melius ig[illegible]orasset. G. Honesto tripudio libenter exerceor.
[illegible] s exercitij delegi[illegible]es, sed quò pergas, & quid uelis uide[illegible], interdi-
[illegible] n[illegible] mainq; præscribi. Quando igitur sic affectus es, sertis morbus,
[illegible] ma a nihil peius, bona nihil est melius, ea tibi in his omnibus lex e-
[illegible] us non potes, modestissimè utaris ac rarissimè, nequid ulla in re
[illegible] e [illegible]ubicunq; non suis etiam in finibus nimis rigor emineat, sitque
[illegible] ludi[illegible]s, [illegible] ati animi relaxatio, & exercitium corporis, non
[illegible] Excm[illegible] entiùs ab[illegible]inuissem, summorum uirorum imi-
[illegible] non enim omne pennatum animal, aquilam sequi potest: imita-
[illegible] t, alij uerò aliud, nonnulli idem aliter, pauci ad plenum, quod i-
[illegible] imus Reip. curis pressum animum, uino leuare, solitus ser-
[illegible] d Græc[illegible] Solon: H[illegible]s aliqs sequi uolens, unū semper officiū aget, bibet,
[illegible] in ac rari[illegible]m, huic immensum & cōtinuum: quod illis remedium, huic e-
[illegible] n in [illegible]ebus alijs pol[illegible] ostendi, sed hoc un[illegible] intelligis, quid est, quod
[illegible] tamen, damnatæ rei patrocinium ut suscipere coegisti, summi
[illegible] n sequaris, uel non mutes accipe, his ipsis, quibus apud Senecā
[illegible] nquillitatem animi stylo inquirit: Scipio, inquit, triumphale, il-
[illegible] et ad numer[illegible] non molliter se infringens (ut nunc mos est, etiā
[illegible] em mo[illegible]icie[illegible] fluentibus) sed ut antiqui illi uiri solebant inter lu-
[illegible] m in modum [illegible]ipudiare non factum detrimentum, etiamsi ob
[illegible] ar[illegible] quibus in uerbis, quid de sua iam tunc ætate sentiret, perspicis, fœ
[illegible] Q[illegible]mu[illegible] autem ille & tripudi[illegible], & uini remissionem probet, ueniēn-
[illegible] m usq; ad ebrietatem dicat, quod à t[illegible]m rigido ingenio dictum miror.
[illegible] arcè utere, tripudio abstine: alia sunt honestiora, remissionum
[illegible] e[illegible]q; animo medeâre. In omnibus tamen optimū fuerit, quod
[illegible] cre[illegible] æc[illegible]q; ages, ita agere, [illegible] quam te hostes tui uideant at-
[illegible] quidem [illegible] satius sic uiuere, ut abstinentiam, & grauitatem tuam ini-

mici stupeant, quàm ut lasciuiam amici excusent. Clarior fama est, cui nec uerum crimen obijcere quisquam potest, nec falsum audet, quàm cui obijcitur, sed purgatur. Accusatorem perfecta uirtus exterret, mediocris irritat. Quod ad sobrietatem attinet, malim te Cæsari similem, quem uini parcissimũ, ne inimici quidem negauerint (ut Tranquillus ait) quàm Catoni. Non Censorium illum senem loquor, de cuius sobrietate iam diximus, sed Vticensem, cui obiectam ebrietatem, Seneca sic refellit, ut dicat, faciliùs effecturũ quisquis (obiecit) crimen honestum, quàm turpem Catonem. Quod ad id uerò, de quo agitur, nullo modo tripudies malim, quàm ut Scipio. Quod si te illùc urget animus, quò nolim, his te saltem ducibus uti uelim, ut si penitùs tibi insedit, illud Lyricum.

Nunc est bibendum, nunc pede libero pulsanda tellus.

Sic uinum bibas ut Cato, sic terram pede pulses, ut Scipio.

DE PILAE LVDO. DIAL. XXV. GAV.

AT delectat pilæ ludus. R. En aliud clamandi ludibrium, saltandíq;. G. Libenter pila lusito. R. Odiosa uobis (ut uidetur est) requies, undiq; labores aucupamini, decoros utinam. Nam si exercitio ludus hic quæritur, utrum, precor honestiorem, fatigationem furibunda iactatio, in qua nihil animo geri potest, an ambulatio tranquilla præstare? ubi & membrorum motus utilis, & ingenij agitatio honesta est. Quem morem Philosophorum quidam sic fecerunt suum, ut hinc secta famosissima nomen sumpserit. An tu uerò Dionysium Syracusium, quàm Stagyriten Aristotelem sequi mauis, quando ut studiosa deambulatione philosophum, sic tyrannum ludo hoc turbido delectari solitum, accepimus: quamuis & modestos interdum animos uoluptas hæc ceperit. Itaque & Quintus Mutius Scæuola, ille augur elegantissimè hoc ipsum fecit, & Diuus Augustus post finem ciuilium bellorum ab exercitijs campestribus, ad pilam transijt: & Marcus Aurelius Antonius, ut de eo scribitur, pila lusit apprimè. Nec tamen, uel quia ille diuini, atque humani iuris peritissimus, uel hi doctissimi, atque optimi principes fuerant, ideò ludus præceps, & clamosus placet: siquidem motus omnis uehementior, præsertim si clamore permixtus sit, honestum dedecet ingenium.

DE LVDO ALEAE, ET CALCVLORVM. DIAL. XXVI. GAV.

ALeæ ludus & calculorum placet. R. Damnosum illud, hoc inane, utroque tamen idem ille Scæuola, quodq; est altius, Augustus Cæsar altero uti solitus, fertur. Neque rursus ideò, quod ille à cæremonijs deorum, atque hominum legibus, quas excellentissimè calluit: iste à curis summi imperij, quod diutissimè atque optimè rexit, tale sibi interdum laboris diuerticulum elegisset, hoc in te probauerim: sunt enim & doctis, ac magnis uiris appetitus quidam peregrini, & sui, quorum si ut doctrinis, sic in moribus imitator fueris, facile labi queas, neq; enim omnium, qui laudantur, laude digna sunt omnia. G. Aleæ ludo delector. R. Quis non delectetur super pictam tabulam, consignatas numeris ossium quadraturas, crispanti cubito iactare, quaq; ille direxerit, trepidantibus digitis rotundas in aciem tabellas mittere. Gloriosum exercitium, & præclarum nomẽ, & currus, & laureas meritutum. G. Calculis libens ludo. R. O' puerile studium, ô perditum tempus, ô curæ superuacuæ, ô ineptissimi clamores, stulta gaudia, iræq; ridiculæ: deliros senes impendere alueo, & pauculis lignis, uagis ac furtim insidiantibus, atq; latrocinantibus, unde latruncularius ludus, apud ueteres dicebatur. Quo lusisse simiam, auctor est Plinius. Miraris: at qui propriè ludus est simiæ, miscere calculos, ac transferre, & post illidere, raptim iactare manus, ac retrahere, insultare aduersario, & collisis dentibus minari, irasci, altercari, fremere, uicissimq; interim (ut Flacci) uerbo utar, caput scalpere, ungues rodere, & ad summam omnia facere, quæ prætereuntibus risum excutiant. Nunquid enim horum aliquid, aut ullum penitùs amentiæ genus omittis? nónne ita torquemini, quasi uel uestra, uel publica salus in dubio sit. multi credo prælio uicissent, si quam ligneis, aut eburneis impenderunt curam, ueris militibus impendissent. Vix rei ullius tam intensum, tamq; ineptum studium inuenias, sed hoc est in regno stultitiæ commune, ut quarum rerum minor est fructus, & cupiditas, & delectatio maior sit. G. Alea delector. R. Ostendam tibi, si consilio uti uoles, generosam atque honestam aleam, quâ olim Athenis docti homines usi sunt: ut festis scilicet diebus, in consilio amicorum, quisq; de literis aliquid in medium proferat, non sophisma lubricum, ut illi, sed solidum pro ingenio proferens ad uirtutem, ad beatam uitã pertinẽs. Dehinc collatione facta, sine inuidia, sine ira, qui inferiores doctiorum iuditio uisi erant, facili quidem mulctentur pecunia, hæc in philosophicas uertatur cœnas, sic tres una,

[illegible] cium studio, [illegible] ingenio ministrabit, quod hinc uictos excitet, [illegible] aturnalia, uos pia festa, & quo illi Atticas, uos [illegible] es lud[illegible]o & ludere iuuet, & lusisse non pudeat.

[illegible] IL OR[illegible] P[illegible]PERO. DIAL. XXVII[illegible] GAV.

I[illegible] R. O'u[illegible]o ingens inexplebilis: ô patrimoniorum fluxus [illegible] u tem[illegible] & fame nubes, & scelerum stimulus, & ad desperã[illegible] q; ludi [illegible], hic meus est dolor. G. At mihi prosper ludi [illegible] R. Tax[illegible] nullus euctus prosper, mali omnes, & miseri: nam [illegible] a[illegible] g[illegible] & qui [illegible], inq; insidias protrahitur. G. Prospere lusi. R. [illegible] p[illegible]ritas, [illegible] calamitatis auspicium fuit: & suas hæc pestis habet il[illegible] omnes perderent, nemo unquam luderet, nunc lucrantur aliqui, [illegible] hac est damni. G. Lusi & uici. R. Bene, nisi in campum redis, alioquin [illegible] p[illegible] nullo in campo uolubilior est fortuna. G. Lusi & uici. R. Lu[illegible] ,q[illegible] isti autẽ hinc, atq; illinc mille diripient, quod perdideris ne[illegible] quid est iustitiæ, quod uincis, nõ fit tuum, at quod perdis, etsi nõ [illegible] desinit. Multa sunt undiq;, quæ ab hac insania bonam mentem [illegible] tuos impetus quidam, auaritia pulsus urgeret. G. Vici in lu[illegible] R. Scio autem te, ab exactore impio fœnus centesimũ accepisse, restitues [illegible] ad[illegible], ut non sit qui repetat, per seipsum euanuerit, tuq; in somnis [illegible] G. Vici, & ditior factus sum. R. Cùm nulla sit stabilis pecunia, sed [illegible] te uer[illegible] p[illegible]cipuè, quæ taxillis quæritur. Taxillorum ludus ni[illegible] maximè qui fam[illegible] illum colunt, sed mutat aliquid, & extorquet, [illegible] bl[illegible] usus erat: nulla enim amarior est iactura, quàm lucri dul[illegible]o. G. Lusi & lucratus sum. R. Gaudere lucro taxillorũ tale est, [illegible] uen[illegible] mox per uenas erumpet. G. Ludo prospero dele[illegible] R. [illegible] est d[illegible] peccari, quàm peccatum ipsum: sunt qui mala consue[illegible] neque post peccatum gaudent, sed tristantur, si fieri posset, non [illegible] maluerint. Quosdam uidimus inter ipsas libidinum flammas, quandam uelut [illegible] doloris, ac pœnitentiæ sentire, & si dici liceat, uelle simul, ac nolle, peiorem licet [illegible]em mali usus, quadam ui detortos, quos haud improbè, quis speret usu excusso, ad [illegible]rem [illegible] posse conuerti: atqui de peccato exultant, quid de his, oro, reliquum [illegible]. G. Delect[illegible] taxillorum ludo. R. Spero fore, ne semper, neu diu etiam delecte[illegible] duè fundatarum [illegible] urbium, tu stabiles taxillos putas? crede mihi uol[illegible] la[illegible] mas gaudium tuum uoluent: neque e[illegible] sic uoluentur, ut uidi[illegible] gaudium, nunc ueros gemitus parabunt. G. Delectat ludere. R. [illegible] ta, & t[illegible] corruptiq; animi, ira enim, & conuitio dignus es: nam quis [illegible] qui homo & non potiùs trux bellua, delectari queat ludi nomine, [illegible] a ate[illegible] etate fœdissima? ubi præter hominum uultus, nil huma[illegible] di, ac mœrore obsiti, confusisq; clamoribus efferati, nec iam [illegible] dec[illegible] morum, non modestia sit uerborum, nec amor erga homines, [illegible] sed iurgia, & rancores, & doli, & periuria, & rapinæ, uulne[illegible] quoq; e. Ni in Deum sæuius potest humana temeritas, di[illegible] ante omnes scelerum officinas, ille ludus infœlix scatet [illegible] teret, crebrò tamen suspectantes, quid labris cordis a[illegible], [illegible] Q[illegible] homo, non dicam tractare manibus, sed spectare ocu[illegible], & non angi pr[illegible], fugamq; scelesti spectaculi fœditate? G. Delector tamen [illegible] R. Vide [illegible] ceterum imprecatio in tuum caput incident, mala consuetudi[illegible] quo nil d[illegible]tu leuius, nil euentu grauius, propiusq; exitio est. G. Delector [illegible]o. R. Abijcienda e[illegible] delectatio inhonesta, & si non uirtutis, at saltem fa[illegible] cura. Nam [illegible] aliud in actibus hominum inuenias, ubi tàm clarè [illegible] tur uidisti alacriter in prælium descensuros, in hoc ludo tremere, [illegible] te[illegible] suum numerum inuocare. Quosdam sibi magnanimos ac tran[illegible] ua p[illegible] nia & precari & ira[illegible], & in finem furere, quàm multa pro pau[illegible] fecerunt uiri forte[illegible] quæ pro ingenti thesauro alibi non fecissent. Ibi e[illegible] um, sed in primis iræ, atque auaritiæ Regnum est. Meministi, ut Naso, [illegible] on[illegible] tam [illegible]dem, ac superuacuam artem docet, utile tamen interdum a[illegible] atrices moueri, ut ob animi uitia cælanda, ludo hoc, aut simili abstineant,

B 5 necon-

ne conspectatæ ira tumidæ: aut auaritia exhaustæ, amatoribus displiceant suis. Quantò id uiris dignius præcipit, ne non modò hominum, sed Dei oculos omnia uidentis, & bonos animos, moresq; ingenuos amantis offendant. G. Lusi, uici, gaudeo. R. Ludus turpis, damnosa uictoria, gaudium inane. G. Vici gaudeo. R. Omne de suo malo gaudium stultum est, proinde tartareus quispiam ludi huius inuentor fuit, cuius inferi ludibrio ac noxæ: scientes uerò miraculo subiaceant, ac stupori. Nam quid mirabilius, quàm quod ueteri prouerbio uulgatum, uerumq; iugi experientia deprehenditur: Omnes huiusce ludi magistros, nudos esse, atque inopes, & egenos.

DE HISTRIONUM IOCIS. DIAL. XXVIII. GAV.

DElector histrionum iocis. R. Nobilior multa delectatio illa est, de modulatione musica, liberali scilicet quadam arte percipitur, hæc solius uanitatis, & impudentiæ plena est. G. Histrion[illegible]us delector. R. Malim pauperibus, malim amicis humilibus, malim tandem solitudine delecteris. G. Histriones mihi risum mouent. R. Quid tu illis? quotiens de se dominum ridentem ri[illegible] histrio? quotiens se mirantis amentiam admiratus finxit aliquid, quo falso illum, uerè se autem delectaret. G. Histriones doctos habeo. R. Habes de quibus rideas, qui[illegible]q; te rideant. Pestis diutum peruetusta, quæ ab Hetruscis orta, Romæ creuit, adeò, eoq; fiduciæ est euecta, ut Aesopus hinc quæsitum patrimonium incredibile, atq; immensum filio dimiserit, & Roscius uagam, sparsamq; rem, arte collegerit, de histrionica librum scribens, in quo artem suæ oratoriæ, seq; perinde Ciceroni æquare non erubuit: eam scilicet ob causam, quòd affectus animi, conceptusq; abditos, quos Cicero uerbis ornatus uariè pronunciaret, ipse alio modo, sed effectu pari, gestibus aptis exprimeret, & sanè fuit ille mirus artifex, nec scio quid tam durũ esse, uel tàm triste potuerit, quod non facilè lenisset, non dico, qui f[illegible]ci[illegible]limi atq; mitissimi Ciceronis amicitiam ingenio meruit, dignusq; pro quo tan[illegible]us orator uerba faceret, & de q[illegible]o scriptũ opus memoriæ posterorum traderet, est habitus: sed qui te[illegible]cum, ac superbum Syllæ a[illegible]imum inflexit, & ab illo omnium contemptore, admissus in gratiam, anuloq; aureo d[illegible]atus est, qui tot graues, ac seueros senes, Senatumq; illum, per quem frena orbis agebantur, qu[illegible]tiens uoluit ad risum, & ad læ[illegible]itiam coëgit. Qui P.R. tantum, & tàm uarium sic illexi[illegible], ut diurnum salarium, de pu[illegible]lico mille de[illegible]arios, sine gregalibus, ac ministris solus ipse perciperet. Magna merces, quamuis exigua fingatur mone[illegible]a, non sine mira quadam, & in[illegible]ta agilitate animi, hoc fieri posse conf[illegible]serim, ut si quis usquàm Roscius affuerit, non tibi fortè sit uetitum, quod Ciceroni lic[illegible]m fuit, non solùm ludis interdum, sed familiaritate eius, & ingenio uti. Est enim ingenijs, inter se quanquàm studio, & professione distantibus, multa cognatio, ubi uerò hunc quærimus: multum [illegible]reui tempore nouil[illegible]imè artium retrocessêre, ne dicam histrioniam, quæ eò redijt, ut nunc illi deditos, corrupto gustu, falsoq; iudicio esse non sit dubium. Profectò enim consequens est, ut quibus mala benè sapiunt, bona illis ignota sint, & curis nobilibus insuet[illegible] esse, qui uilibus delectatur. G. Multi quotidie me frequentant histriones. R. Frequentare te desinent: cùm tu diues, aut largus, dicam rectiùs, cùm tu stultus, & prodigus esse desieris. G. Magna mihi acies histrion[illegible]m est. R. Imò muscarum, quæ te unctum comitentur, siccumq; destituant, nec destituisse suffecerit, nisi hunc plausum par sequatur infamia. Sunt linguæ quibus quies, ac silentium pœna est, unquam uerò nisi de alijs loqui iuuat, aut falsò laudant, aut liuidè detrahunt: & quorum nequeunt mordere diuitias, famam mordent. Vna est histrionum, atque parasitorum lex, utriq; blandirijs armati post fortunam eunt. Verùm illis uentrem implesse satis est, his alia fames, cibi mentio iniuriæ genus, est implenda cupiditas, fundo carens.

DE LVDIS PALAESTRICIS. DIAL. XXIX. GAV.

PAlæstricis delector ludis. R. Si spectator uanus, si luctator insanus. G. Palæstricis exercitijs uaco. R. In singulis uerbis, cuius domini mancipium sis, apparet: nempè hæc, ut superiora corpori seruiunt, quod ut pauló antè commemini, & aliquanto honestiùs sine impetu, & sine strepitu fieri potest. Et est agitatio quædam animi nobilior, quàm si nosses, hos corporeos conatus & sperneres, & odisses, sed uos animum, quasi hospitem degenerem atque inuisum: corpus ut dominum generosum, ac dilectum colitis, illi seritis, illi metis, illi aratis. Iure id quidem, illud iniustius, quòd eo omnia refertis, curaq; animi posthabita, noctes illi insomnes agitis, illi suspiratis, uota illi facitis, ingenuasq; artes illi discitis, illi demùm obsequimini, ac seruitis, sumptuosissimo domi-

norum

[illegible] ui nec unquam satis aliquid, nec si quid aliquando [illegible] meritali domino, quicquid [illegible] fuissent pate- [illegible] m necessaria, sed super uacua undique, ac no- [illegible] um pertinent a [illegible] itum, de quibus suo e- [illegible] libidinem, non u[illegible] dent[illegible], quam uestiis ad- [illegible] nunc Ciceronis ore loquitur, unde appareat, quod [illegible] ducumq; d[illegible] m[illegible] lium: at quranimum, ille se- [illegible] fortuna ita declarat, sed mens cuiusque is [illegible] an pote[illegible]. G. [illegible] alæstræ delectat exerci- [illegible] us & ardentes iotæ per a[illegible] [illegible] m, sudor, puluis mirabilis, tenella qui- [illegible] s, hel et[illegible] sensus, indicium in [illegible] qui [illegible] quas p[illegible] a[illegible] [illegible] quam [illegible] dium ur, quantum [illegible] [illegible] at [illegible] quædam, [illegible] oncitorq; [illegible] [illegible] R. [illegible] hæc quidem apud ueteres no[illegible] u[illegible] [illegible] R[illegible] [illegible] agoræ, qui & ipse palæstr[illegible] gni fuerat, [illegible] conspexisset, quam nihil [illegible] am [illegible] Lacedæmonius senex diceret, M[illegible] re Dia [illegible] a num, tamq; altum censebat, tr[illegible] [illegible] & Græcula ueræ laudis extimatio, [illegible] cota. Vnde & Plato tantus philosophus [illegible] s cue[illegible] us, adolescens tamen. Am- [illegible] putant, robur[illegible] corporis, & [illegible] senior, [illegible] um unum, ubi cum summis quoque par es- [illegible] a se transtulit, Socratiq; simulis [illegible] ma [illegible] le teneris annis ignosci[illegible] uanitatis ex- [illegible] R. In hoc sæpe [illegible] mus omnium [illegible] est p[illegible]essa, q[illegible] mihi durum, uel hero[illegible] m [illegible] d[illegible], bo[illegible] humeris, cu- [illegible] h[illegible] us inte[illegible] m come- [illegible] Q[illegible] regno [illegible] talibelluæ succu[illegible] entes [illegible] opere pro[illegible] est, ne [illegible] Quin tu si [illegible] gaudeas, [illegible] de [illegible] porum uiribus, aut [illegible] de opibus ergo, non de d[illegible] [illegible] idq; o [illegible] cuiusquam [illegible] id gloriam. Nu[illegible] peni- [illegible] bes [illegible] Ca[illegible] is hu[illegible] us [illegible] de quo Cri [illegible] [illegible] H[illegible] hæ- [illegible] non minus in th[illegible] quàm [illegible] modò, sed cum absentu- [illegible] Semper enim memora- [illegible] M[illegible] id a- [illegible] sed cum [illegible] aut claris [illegible] quod [illegible] ero, [illegible] ex [illegible] dele[illegible]e, cum [illegible] [illegible] uli, sed immarce[illegible] nx. Hoc [illegible] ét.

[illegible] LIS. DIAL. XX. GAV

D[illegible] R. [illegible] forsan & theatre [illegible] duo lo[illegible] [illegible] gno[illegible] qui[illegible] erit, reddit pe[illegible] [illegible] qui [illegible] asu aliqu[illegible] non [illegible] harena. R. A[illegible] lecta[illegible] ua- [illegible] ueneq; [illegible] eradditaq; sæuit[illegible] & [illegible] hu- nitat[illegible]

nitatem habet, bonis animis rem indignam. Neq; excusat, quod ijs ipsis Romani olim flos hominum delec[illegible] sunt, recto nanq; iudicio urbs illa, alioquin ab[illegible]ma bonorum omnium, atq; ill[illegible]ium exemplorum, nihil [illegible] reprehen[illegible] habuit, reliquisq; deformius, ubiq; noc[illegible]m, magis quàm hinc d[illegible]ium [illegible] hunc [illegible]m studium immodic[illegible]: qua[illegible] fu[illegible]eret bellorum c[illegible]r, domi, milit[illegible]q;, [illegible] cruenta pax esset, cruentæq; et[illegible] in uoluptates. Nisi circo fortassis h[illegible] estius quis dicat [illegible] dixerit [illegible] pariter inhiantes uideas, non modò populum, sed Senatum, atq; ips[illegible] impera[illegible]tores Romanorum[illegible] ic spectaculis capiebantur illi etiam, qui hu[illegible]no generi spectac[illegible]lum facti erant. Rem mirabilem dicam, sed cognitam, uulgatamq; Sic cunct[illegible]um anim[illegible]s theatralis furor ille peruaserat, ut non modò cõiuges Cæsarum, aut [illegible]ias, sed uirgines quoq; Vestales, in publicum, atq; in turbas educeret, quarũ [illegible] nihil exactius, [illegible] fama tenerius, nihil conuersatione secretius: usq; adeò, ut in eis omnis motus, omnis cultus, omnis [illegible]no las[illegible]uior, nota dignus, ac supplicio haberetur, & tamen ijs ipsis in theatro locum assignasse le[illegible]ur, non quicunq;, sed summus atq; op[illegible]mus principum A[illegible]us Cæsar. Neq; minor [illegible]tideò erroris, quò magni errant, sed maior potiùs, atq; con[illegible]. G. Libenter scænicos ludos specto. R. Rem, quæ nec honestè geritur, nec [illegible] cernitur, nec [illegible]le dictu est, an lusor infamior, an spectator, & an scæn[illegible] sit turpior, an or[illegible]ra, nisi quod [illegible] illam sæpè quidem paupertas, in hanc uerò semper uanitas trahit. I[illegible] sanè delicto plurimũ interest, utrum inopia, an libidine, seu superbia quis d[illegible]. G. Amphitheatri spectaculis oblector. R. Damnosa undiq;, & publicè, pr[illegible]q; nocens delectatio. Quod facilè colliges, si in animũ redeat, ex historijs rei huius ini[illegible] progressusq;: quantò publici censi impendio, quantaq; insaniæ cura, quanto demum populi studio, ac labore constiterit. Equidem & tot uana dinumerare difficile est, & tam uulgata, superfluum, mille simul gladiatorum pana, non ludo tantùm satis, multæ, sed prælio elephantorum, tigridumq;, & leonũ, ac pardorum greges, onagrorum quoq;, equorum ferocium, atq; animalium diuersissimi generis, è toto orbe transmissos, omnium terrarum syluis, omniumq; gentium uenatibus Romano famul[illegible]ntibus theatro. Adde illam ædi[illegible] ca[illegible]d[illegible]em exemplo carentem, non imiratione cariturum, conu[illegible]ctas terra, pelagoq; marmor[illegible] c[illegible]lumnas in ludorum usum, & artificum summis in[illegible] expolitas, & uerticibus super[illegible]as, auro rutilãte frondentibus. Cuius princeps insaniæ nominandus est Scaurus, is qui Aedi[illegible]is in theatri scænã, opus dierum paucorum, & quod paucis lignis, ac funibus attolli poterat, suffecturum oculis populi talibus gaudentis, trecentarum sexaginta talium columnarum mõstra intulit, fecitq; opus, ut scriptum tenes, maximum omnium, quæ unquam fuère humana manu facta, non temporanea mora, uerùm etiam æternitati d[illegible]natione, quo p[illegible]omeruit, ut uerissimè diceretur, proscriptione primùm graui ciues ide[illegible] pòst ædilitate leuissima, mores bonos in exiliũ pep[illegible]lisse, ut qui multi perditi temporis [illegible] plebeculæ, multarumq; inutilium impensarum Reipub. auctor, & exemplum fuit. Sed o mirum dictu, mos furorem hunc uicere sequentium furores, qui[illegible] est [illegible]m est ut miraculo operũ, a[illegible]me[illegible] fateri oporteat, præter Romam nihil [illegible] fuisse in toto orbe terrarum. Nam & hoc [illegible]dem scriptum uid[illegible] pene rata terræ in[illegible] [illegible]æ silices, egestæ rupes abditæ, aue[illegible]s, & in [illegible]tulas coacti, inclusum aut exclu[illegible] mol[illegible]bus iratum æquor, suspensa iug[illegible] marium recessu[illegible], deniq; [illegible]tum latè, signatumq; nepotibus iter insaniendi, & [illegible]eta [illegible] nobis [illegible]es au[illegible]rum, nunquam scilicet defuturam esse luxuriam. Et ut cumulatius in[illegible]um sit publicis damnis, accedit calamitas priuatorum, qui spectandi cupidine comped[illegible], & quotidiani inic[illegible]m quæstus immemores, neq; diem labi sentiunt, neq; armatam, ter[illegible]q; instant[illegible]m respi[illegible] egestatem: [illegible]im & priuata in publicam, & publica pernities in priua[illegible]m uertitur. Ne[illegible]ue u[illegible]rò patrim[illegible]niorum iactura grauior, quàm morum, ubi libi[illegible] disci[illegible]r, humanitas[illegible] ded[illegible]ur. Proin de quid de spectaculis speraretis, iam inde ab exordio primus regum u[illegible]orum Romulus omen fuit, qui in h[illegible] rigidam, tetricamq; illam Sabinarum pudicitiam c[illegible]t etsi utcunq; m[illegible]imonij honor texit iniu[illegible]am: at quàm multis hoc po[illegible]modi[illegible] a[illegible]ium, sed ad stuprum, uag[illegible]mq; licentiam fuit uia? Ad summam enim hoc [illegible] [illegible]udicitiam spectac[illegible]lis sæpè st[illegible]atam, semper impulsam uidimus. E[illegible] scelerum furor est, ut pe[illegible]am adulterio glorien[illegible]ur, multarum ib[illegible]ma[illegible]t, pudorq;, mu[illegible]tæ inde domum impudi[illegible]æ, plu[illegible]es am[illegible]ediêre, castior autem [illegible]. Iam uero [illegible] corporum clades, neq[illegible]d p[illegible]rsu[illegible] defi[illegible], quæue non singulor[illegible], sed [illegible]ulorum strages inditio sunt, & risus subitò uers[illegible] in [illegible]tum, elataq; f[illegible]a [illegible]eatri [illegible] plaudentium choris mixtæ lu[illegible]entium cohortes. Au[illegible], ut Curio is, qui ciuili bello, pro Cæsaris partibus in Aphrica occubuit, ut Scaurum, quem o[illegible]ibus

æquare

[illegible] maium [illegible] reum, ut ille, sed ligneum theatrum, [illegible] em gen[illegible]um, ludis uictum, & peri- [illegible] entes interi[illegible]s st[illegible] entesq; ipsi exterius, [illegible] spe[illegible] onius licet magni exu- [illegible] propria, tot millia ei- [illegible] perijt, licet aliquis, sed perire potuê- [illegible] am [illegible], ac ueteres ruinas, quibus sæpe [illegible] pe celebri spectaculo apud [illegible] ninum millia meministi. Hic [illegible] G. [illegible] cum uoluptate detineor. R. [illegible] P[illegible] n est uiri, secundum uerò nec [illegible] ex[illegible] crudo uulnere plus cruoris [illegible] orte pallue[illegible] quid [illegible] delitatis ad scholam ire iuuat? [illegible] oc[illegible]es m[illegible] rum [illegible] tra per uos domi discitis, quàm [illegible] eum, ac magistram errorum plebs [illegible] m[illegible] es [illegible] sæuitia m spectacula docuêre. Mens ho[illegible] [illegible] sed frenanda est, si sibi linquitur, ægrè stabit, si [illegible] M[illegible] aur[illegible] is insci[illegible]tur, sed multò oculis, illis quasi fene- [illegible] umpit nil potentius in memoriam descendit, quàm [illegible] lant [illegible] arum imagines rerum hærent etiam [illegible] bus inge[illegible] perrar[illegible] atque ocyùs abituræ. Quò per[illegible] [illegible] impetus, ut ad hora[illegible] audeas, unde semper doleas: ut uideas se- [illegible] pœniteat? lingula [illegible] ferro hominem, aut ferarum dentibus, ungui- [illegible] quod c[illegible] gsem turbet, & spitum terreat, nescio, quid hic [illegible] us ama[illegible] m, ac triste [illegible] nec ullum in uo[illegible] is [illegible] insaniæ ar- [illegible] m, q[illegible] d quotidie u[illegible] ad mortem miseris delinimentis illectos, & [illegible] dulcedo am[illegible], & [illegible] lectatio inamœna præcipitat. Vna est [illegible] m: quic[illegible] d cupitis, quicquid molimini, quicquid a- [illegible]

DE EQVIS. DIAL XXXI. GAV.

E[illegible] r. R. Færo[illegible] ssimo, & [illegible] metissimo animante, insomniq;, & in [illegible] G. F[illegible] libens circu[illegible] tor. R. Non multò est peius ma- [illegible] api[illegible] ullum animal i[illegible] solentius domino suo est, nec [illegible] de[illegible] bu[illegible], [illegible] pr[illegible] rb um u[illegible] nit, bis equum malè facere: [illegible] superbum [illegible], qui illis u[illegible] ibus, eiq; perni[illegible] ate, pro uili cibo fieri [illegible] gi la[illegible] s. no[illegible] q[illegible] ncm, freno frenari, ferro calcitrari, [illegible] r[illegible] fer[illegible] tene[illegible] rem, [illegible] pem carcerem, ac graue ser- [illegible] qu[illegible] indomitus [illegible] o sese gerat, sed ut do- [illegible] Si [illegible] re[illegible] d[illegible] m est [illegible] los n[illegible] n a[illegible] dit, si subsistendum frena [illegible] pes, [illegible] tendum [illegible] emit. O[illegible] se[illegible] sum [illegible] ud, fidumq; ani- [illegible] mu[illegible] æ iacte[illegible] tur fabu[illegible] æ, anima n[illegible] ile, regium, optabile, co- [illegible] formi pre[illegible] comparetur, anxia nutriatur cura. Imò uerò ani- [illegible] m obsequijs tædia, nemo sapiens emat, nemo diligens pascat: a- [illegible] boris, [illegible] o tumidum, hoc deiectum, nunc impetuosum ani- [illegible] ax. nunc trepidum, nunc uolatile, nunc caducum, hinc culi- [illegible] m hinc dominum suum spernens, diuersisq; [illegible] um uijs in [illegible] m[illegible] ciam, quis morsus aut calces explicet? [illegible] uis hinnitus? & [illegible] is equidem, quot equorum mores, totidem e[illegible] uitum constat [illegible] m studi[illegible] tineor. R. Mirarer, ni[illegible] ingenies uiros usq; [illegible] dio memini[illegible] m. Quis Alexandrum Macedonem non audi- [illegible] texi[illegible] e ur[illegible] emq; de eq[illegible] i nomine appellatam? Sed nihil in il- [illegible] & an[illegible] mi feruor fecit. Mirabilior in Augu[illegible] o quamuis minor [illegible] uio[illegible] e suo instituit, sed sepulchrum, idq; ipsum illi grauitati, [illegible] m Diui Iulij monstrosus sonipes, an ab ipso, an ab alio, ante [illegible] consecratus effigie, dubitari potest, minor multò uel ætate, uel [illegible] nomine penè æqualis Antoninus Verus, (ut sileam) quẽ [illegible] immodicè amabat, exhibuit, certè & uiuenti simu- lachrum

lachrum aureum fieri feci, & mortuo sepulturam, quò grauiùs stomachemur, in uaticano extrui, tot inter sacra ossa ibi condita, & condenda. Vix credibilia loquimur, uera tamen, horum, similiumque conscius uates, heroum animas, apud inferos quoque equorum studio deditas facit: nec minor ideò, sed maior est uanitas, quæ tàm magnos ad se animos trahere potens est. Neue quis priscam tantùm, non modernam amentiam suspicetur, redeat ad memoriam, nec longè loco, seu tempore requirendus. Adhuc enim uiuit, nec dum senuit, & in terra Italica nobiscum degit is, quem nominare nō est necesse, fortunæ utique uir ingentis, nec parui ingenij, consilijque uir, alioquin magni animi, nec insulsi, ubi quid seriò agendum incidit, qui tamen ægrotanti equo, quem amabat, aureum puluinar, ac sericum cubile substrauit: cumque ipse interim podagra uinctus, atque immobilis medicorum legibus regeretur: nihilominus tamen aut seruorum uectus manibus, aut equo altero uix inuectus, & suos medicos secum ducens, equum ægrum suum bis terque quotidie uisitabat, illi suspirās, atque anxius assidebat, illum leniter manu tractans, blando murmure solabatur. Quid multa? nullum medicinæ genus intentatum, nil languenti amico debitum, prætermissum fuit. Fabulam fortassè posteritas uocet, uera res, & magno in populo nota est: ... curam equi gessit, ut propriam, sic extinctum luxit, u... Delectat equitare. R. Est id quidem utile interdum, & celeritati adminiculum, ... rem ..., & nobilitatis insigne: nec inficior gloriosum uulgò extantem, ... uehi, & cunctis excelsiorem, nec uertice solo, sed humeris, & toto penè corpore suprà ...: contra uerò laboriosissimus, & sæpè domino suo pestifer immitis equus. Optes iter pedibus agere, ... nulla est suspirandi, uel minimùm facultas, equestre periculum pedestri luto, seu puluere permutarum uelis. Proinde multos media de morte rapuerunt equi, multos ... item impulerūt, aut alliserunt, aut corporibus oppresserunt. Quid quod non ultimū belli semen equi ..., tolle equos, peregrinos terris incursus, partemque per maximam bellicæ cladis abstuleris. Vt, quod de uentis ... natura, quodque de Iulio Cæsare in historia est quæsitum, expediens ne fuerit, aut flare uentos, aut Cæsarem nasci: & de equis similiter quæri possit, tàm multa sunt utrinque contraria. Nec immeritò, Thessalia, quæ prima equos reperit, domuitque, prima aureum, argenteumque nummum cudit, prima pelagus rate tentauit, Martis seminarium ... est, quod non semel, tot post seculis multo, claroque sanguine patuit. G. Quam me ... iuuet Poëta noster, ubi nobilis equi spiritum, moresque descripsit? R. Ne te terret Hebræorum uates, ubi ait: Ab increpatione tua Deus Iacob, dormitauerunt, qui ascenderunt equos. Excute singula, non tàm illud leue, quàm hoc asperum.

DE VENATV, ET AVCVPIO. DIAL. XXXII. GAV.

At canibus gaudeo. R. Nunc intelligo adolescentis imberbis gaudium, de quo Flaccus:

Gaudet equis, canibus, & aprici gramine campi.

Vide autem, ne & quod sequitur sis:

Cereus in uitium flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus prouisor, prodigus æris:
Sublimis cupidus, & amata relinquere pernix.

Hunc te enim esse metuo, qui gaudium tuum in fugacissimis rebus loces. G. Canibus, ac uolucribus delector. R. Hæc insaniæ deerant, non satis est currere, ac uagari: uolare etiam instituis. G. Rides me, non uolabo equidem, sed uolantibus delector. R. At illæ delectationem tuam despicient abeuntes, nec te noscent, & ingratè se uocanti surdas exhibebunt, quid implumis facies, alta uoluptas tua est: finge redeant, damnosa redit occupatio, iterum clamabis, & oblitus melioris negotij, diem perdes. Iterum rectò acclinis, & oculos fixus in nubem post auiculam tuam flebis, quasi nil necessarij operis uita ferat, ex commodo ociosi, & lenti, uos uolucrum seruos esse gloriamini. Natura uobis duas manus fecerat, uos hanc freno curuans, hanc unguibus occupans. Sic inutiles undique, & uolandi studio manci effecti, ne nihil agere uideamini, multo cum strepitu ante diem surgitis, & quasi sint hostes in limine, præcipitanter erumpitis, tota dehinc luce iactamini, stagnis, syluis ac uepribus, implentes cuncta clamoribus dissonis, & incondito ululatu, inque hoc spiritum nulli maiori rei habilem effundentes: spiritum, quò maiores uestri bello terrebant hostes, pace iustitiam defendebant. Serò autem te, ueluti benè gesta domi sederis, alternantes quàm benè, uel auis hæc uolauerit, uel ista digesserit, quot sint caudæ, quot alarum plumæ superstites,

quos

[illegible]. Non ne hæc [illegible]mnis scientia uestra est, hic amor, hæc fœlicitas, & hoc totum, [illegible] tricι patriæ, quod parentibus, quod amicis redditis: accipitres, [illegible] es in nubibus, & laniatæ prædæ paululum, & sudorem, & pul[illegible] lucis historiam. In hac enim indefessi semper, & ualidi, deli[illegible]na, Liuij historias, & Ciceronis orationes, sacrasq́, nec pu[illegible]uitis. Quis hæc inoffensis auribus audiat? quis uos ferat, ad aliud [illegible] modò uiuitis, hæc agentes. G. Canibus atque auibus delector. [illegible] illustrium multos, equis, quosdam canibus delectari solitos audiui[illegible]anus imperator non equis solùm, sicut hi, quos suprà memoraui, sed [illegible]la constr[illegible]xerit oppidumq́ insuper, eo loci, ubi ursam prospera uena[illegible], & mactare solitus, & leonem, auibus nullum scie, unde & [illegible] Ma[illegible]m, Augusti nepotem, quòd dare his operam adolescen[illegible]. Vena[illegible]ulenter exerceor. R. Fuit hæc quondam Latinorum, nunc [illegible]a est, qu[illegible] & res probat, & ill[illegible]rum scriptores aliqui gloriantur: itaque [illegible]m [illegible] a uenatio est. Summus apud illos Regum, quantum ab ar[illegible]no semper exercitus, ad extrèmum morti pr[illegible]ximus, ue[illegible]ctuus, atque incommoda resouet. Mirum dictu, in rege præ[illegible]a st[illegible] inclioribus abhorrente, sed gentilitium hoc illi erat, ut perhi[illegible], [illegible]. Neque hanc gloriam Gallis Itali eripiant, neque u[illegible]lit de ua[illegible]nam & [illegible] errore seposito, in rem ipsam figis oculos, seminobilium ultimi [illegible] uide[illegible]us, quos à rebus ardu[illegible]s, torpor quidam, & ignauiæ comes, dif[illegible] autem pudor, ac super[illegible]a dehortantur ac retrahunt. Ad honestum [illegible]as colunt, non ui[illegible]am solitariam acturi, cui non minùs, quàm politi[illegible] feris, ac canibus, & uolucribus conuicturi, quod non lacerent: nisi il[illegible]liq[illegible]a iuncti essent, qui si ex hoc uoluptatem quandam, seu solam tempo[illegible]nt, utcunque stulti, uoti compotes forsan euaserint: sin nescio quàm seu in[illegible]ficentiæ gloriam aucupantur, errant, quæ nam quæso, non principibus [illegible]enuis est gloria mechanicis, imò & seruilibus delectari, atque negotijs? Vna [illegible]: nam qui liberalibus studijs, quæ maiores coluerunt sui, atque omninò li[illegible]ellum, quónam potiùs, quàm ad hostilia castra transfugerent? Sed pude[illegible]ntiquam respiciant, secq́ cum maioribus metiantur ac comparent. Sæpè [illegible]uerunt, & Platonem philosophantem, & Homerum poëtantem, & Tul[illegible] Cæsarem triumphantem, uenantem puto non legerunt.

DE NVMEROSO FAMVLATV. DIAL. XXXIII. GAV.

M[illegible]uchor famulatu. R. Obsideor dicere uoluisti. G. Magnus cir[illegible]o [illegible]amulorum. R. Dic quòd est hostium, à quibus, quo nihil est du[illegible]s cauere, qui latebras domus introspiciant, prodantq́ consilia, quæ [illegible]dant, quiq́ præter futura continua, quod nulli unquam accidit [illegible]m, pascendiq́ sint, inq́ ipsis penetralibus habendi. Durũ ac du[illegible]ce [illegible]ns, & [illegible]ndigns, ubi sub tuis signis, hostilis muros habet exerci[illegible]nt. R. Multi serui, multæ lites, multæq́ discordiæ, multa de[illegible]a, [illegible]m uel spectator fœdus, uel laboriosus compositor sis oportet, [illegible] medius [illegible]s seruias, iudex factus ex domino. G. Mul[illegible] R. Cur[illegible]um animal seruus ad inquirendum, negligentissimum [illegible]s, & quid co[illegible] osse uult, quid iubeas ignorare. G. Seruos [illegible] R. Melius pau[illegible] seru[illegible]t, quàm multi, siue ideò, quòd gratum obsequiũ [illegible] quòd ubi mult[illegible] sunt, alter alterius aspiciens manus quiescit laborem su[illegible] pudor, [illegible] inertibus gloria est, quòd ita norunt omnes, nullus consulit, [illegible] multitu[illegible]ne delectetur. G. Mihi multi serui domi sunt. R. Vbi serui [illegible]repitu[illegible], pauca seruitia, & secretum nullum: quot seruorum linguæ, tot præco[illegible]iorum aures, atque oculi, tot domorum rimulæ, quibus illa etiam, quæ [illegible] di[illegible]untur. Pertusum uas ac futile seruilis animus, nihil continet quic[illegible]x effluet. G. Multos seruos domi habeo. R. Multos sibilos, linguas [illegible]æ [illegible]acis uirus abditum, multos quoq́ profundos, & capaces uentres, [illegible]am au[illegible]e, thalamo dedecus, pestem penu, uoraginemq́ perpetuã. [illegible] di[illegible]le est, multos impossibile. G. Multi mihi serui domi [illegible]bi esset. Nihil est peius, quàm dum malarum qualitatem rerum quanti-

quantitas adiuuat, aut numerus, pauci serui mali, multi autem pessimi. G. Multi mihi seruiunt. R. Recte quidem si promissio & res ipsa, quæ promittitur, unum essent, nunc inter utranq; quid intersit, sentiunt experti. Promittunt fateor, promissiq; Deos testes, uocant, ne soli scilicet solos fallant: exige autem promissi fidem, nulla erit. Multum esset, & abunde fidei satisfactũ, modò ne uiolarentur, neue afficerẽtur iniurijs, quibus est obsequium promissum, nunc promisisse sat est. Quid quod præter seruiendi uotum, omnium quoq; notitiam profitentur, ubi ad experientiam uentum est norunt: paucissima, uolunt nihil, nisi quòd uenter, soporq; suaserit ac libido. Nil humilius, nilq; abiectius horum ingressu, nil insolentius, nilq; infidius progressu, nil inimicitius demum, nil odiosius corũ egressu. Durum est cogitare, ne dicam pati, ut per dominorum domos inflati, elatiq; ambulant, seruitiumq; polliciti, dominium usurpant, exercentq; tyrannidem, & quasi ad uastandum conducti: non tantùm deuorant uniuersa, sed spargunt, gulamq; largitionibus adiuuant, de alieno prodigi, auarissimi ad rapinam. Quos si quando ad se pudor, aut necessitas reflectit, ut se seruos esse meminerint, quàm superbè, quàm querulè, quantoq; cum murmure seruiãt, quis ignorat? ut meritò possit non pretio emptum modò, sed gratuitum quoque seruitium huiusmodi fastidiri. Ad extremum, qui clandestinas domi agebant, ubi limen excesserint, cum inuisis dominis, apertas inimicitias linguis agunt, armis si liceat acturi: et si quis horum fortasse conuitijs abstinet, nõ id prioris amor domini, sed sequentis timor efficit, cui ob hoc uilis, suspectusq; fieri metuit de se similia coniectanti, quibus ex rebus, nisi oculos timor obstrueret, sole clariùs cerneretis, quantò sit satiùs omni tali seruitio caruisse. G. Vtrumq; mihi latus serui ambiunt. R. Serui nomine, re (ut dixi) hostes acerrimi atq; impij, & absq; his uiuere superbia uestra non potest: inq; hoc (ut in multis) malo uestro miseri gaudetis, in hoc maximè diuitias optatis, in hoc terras, & maria pererratis, in hoc aurum & cumulatis, & spargitis, ut acies hostium uestrorum densior fit indies atque munitior. An fortassè non ita est? an aliud concors diuitum habet opinio? nulla ferè alia re mediocris fortunæ benè institutam domum, opulentissimæ Persarum, aut Lydorum regiæ cedere, cum in multis excedat, quàm quod illa plures pascit, & lautiùs. G. Seruorum me circumfusa cohors. R. Imò sub obtentu seruitij, urget, & comprimit, sonorisq; compedibus uinctum trahit, ut & tibi iure optimo dici possit, quid fecisti miser? ut tot custodibus indigeres. G. Serui me undique circumuallant. R. Nulla fugæ, nulla spes igitur est salutis: malo quidem suo pertinaciter delectari, desperatæ dementiæ est. Atqui ob hoc unum & optanda paupertas, & amanda erat, ut cùm certis opum malis nexibus, tum uel maximè te seruorum dolis, ac fastidio liberaret.

DE MAGNIFICENTIA AEDIVM. DIAL. XXXIIII. GAV.

MAgnificentissimæ mihi sunt ædes. R. Quid hîc dicam, nisi Tullianũ illud: Ornanda est dignitas domo, non ex domo tota quærenda, nec domo dominus, sed domino domus honestanda. G. Ornatissimæ ædes sunt. R. Quid hinc tumes? Architecti laus est, non tua. G. Aedibus amplissimis habito. R. Vbi fures latitent, tu uageris, serui luxurientur, uulgus hæreat, liguriant parasiti, multiplicis tædij capax locus. G. Maximis ædibus habito. R. Vna est urbium, & domorum lex, non statim meliùs habitat qui latiùs, neque enim quàm latè habites, sed quàm lætè requiritur ad beatam uitam. Sæpè uel in palatijs Regum labor, dolorq; habitant, uel in tugurijs inopũ quies, & gaudium, quod si amplitudo domus, aut forma præstaret, nobilissima artium esset architectura. G. Regijs ædibus habito. R. Quasi uerò curas, morbosq; locus arceat, siue ad prehendenda turrium fastigia mors egeat scalis? Nonne in regia Tullus Hostilius habitabat, quando ictus est fulmine? in regia quoq; Tarquinius Priscus, quando percussus est ferro? in regia deniq; Superbus, quando pulsus est regno? nullus locus periculis inaccessus, nullum limen morti clausum. G. Habitatio mihi propria, atque perpetua est. R. Imò uerò parui temporis incolatus, instat dies commigrandi, ciuem fingens, aduena es, conductoq; habitas, ueniet qui te nudum laribus his exturbet. G. Clara quidem, & angusta domus est. R. Hinc digresso fusca erit, & angusta. Sed & nunc, si uerè domum tuam respicis, obscura & atra illa prorsus, & caduca est, quæq; indies tantis adminiculis uix fulta substat, assiduè latiscens, casusq; sui nuncia: Et quæ certè nec à ruina ultima longè sit, nec interim generosum incolam delectet ut domus, sed angat ut carcer, ubi mors aderit, unde optet absolui: i nunc ergo, uel alienis ædibus, uel tuo carcere gloriare.

DE ARCIBVS VALIDIS ET MVNITIS. DIAL. XXXV. GAV.

MVnitissimis arcibus habito. R. In ædibus aliquid boni est, in arcibus mali multum, illę protegunt ab æstibus, à uentis, ab imbribus: hæ animum possidentis solicitudinum procellis obijciunt, & securitati politicæ curas afferunt, & pauores. G. Arx mihi præualidis mœnibus cincta est. R. An excîdit illud, Spartani dictum, qui amico patriæ muros ostentanti: Si hos, inquit, fœminis extruxistis, rectè quidem, si uiris, turpiter. G. Arcem, habeo fortissimam. R. Quid: nisi impatientia, & superbia, & auaritia uestra fecit, ut arcibus opus esset? Quantò esset honestiùs, æquo iure cum hominibus uiuere, & in plano, cultisque in agellis habitare, quietos carpentem somnos, quam te rupibus hispidis inclusisse, nocturnis excubijs ululantem, teque tua miseria suspectum, & inuisum omnibus reddidisse. An & Publicolæ factum excidit? qui quamuis inter primos urbem Romam seruitio regio liberasset, sentiens tamen se situ ædium plebi, ut scipsum, licet indignam, opinione liberaret, domum suam de mōte deposuit. G. Arx inexpugnabilis est m[illegible]. R. An illud uetus prouerbium non audisti? Nullum inexpugnabilem locum esse, in quem asellus onustus auro possit ascendere. Trahit oppugnationem arx munita, non impedit. R[illegible] aliquantulum Senonum insultibus arx Tarpeia, Pœnorum Tarrentina, donec utrique opportuno remedio succursum est: illi Camillus affuit, huic Fabius. Sed an gemina arx Locrensis, ab ipso defendi quiuit Hannibale: profectò nec Ilion ipsum, nec Byrsa defe[illegible] nec Corinthus, quæ una per uetustam inexpugnabilis famam habuerat, sed ha[illegible] Mummius uictor eripuit. Non'ne ante hos septuaginta annos, Prænæstina arx, [illegible] scio, an ulla usquam fortior esset, atque munitior, ab illo magno hoste, quia armis non [illegible] blanditijs ac promissis fallacibus capta fuit, ac diruta? & uix tandem uelut è longæ [illegible]re fragilior, resurrexit. Ad summam, nil inexpugnabile, tutum nihil ab humanis frau[illegible] est. G. Arce subnixus munitissima nil timeo. R. Arces pestiferam multis confi[illegible] præbuêre. Multi, qui tuti sine arcibus in pace uixissent, arcium fiducia ausi sunt, und[illegible] arcibus periêre, ut illic potissimùm audacia domaretur, unde orta erat. Non sunt [illegible]endum irritandi animi, sed frænandi: omnis magna securitas, nisi quæ de Deo oritur, [illegible] est. G. Habito in arce munitissima. R. Vt sit aliquid arx hæc tua, quid est aliud, [illegible] quàm refugium quoddam, & degeneres latebræ ad perferendam obsidionem, quod [illegible] Liuius, Miserrimum est in bello. Quando unquam audiuisti, ubi unquam legisti Iu[illegible] Cæsarem, utrunque Aphricanum, Magnum Pompeium, Marium, Alexandrum, Pyr[illegible]m, Hannibalem, aliosque uiros magni nominis, sese arcibus continentes, & non potiùs ar[illegible] insultantes. Arces scito non receptacula fortium, sed inertium esse latibula. Certè hac [illegible]te Stephanus Columnensis æui omnis illustribus uiris par, cùm in eius auxilium ad famam sui nominis uenisset, nobilis quidam uir externus & incognitus, essentque die quadam [illegible]ui, & ancipiti prælio, & ingenti turba hostium circumuenti, ille periculum uidens acces[illegible] propiùs, & ub[illegible] inquit, O Stephane arx tua est? Ille subridens, ut qui nec domum propriã [illegible]n Romæ haberet, manu ad pectus apposita. Hæc quidem, inquit, arx mea est. Vo[illegible]o auctore dignissimam: sic est autem, sancti, & deuoti uiri, omnem spem in Deo ha[illegible] ac politici in uirtute, fortes & bellicosi in armis, tumidi, & ignaui in muris atque a[illegible].

DE SVPPELLECTILI PRETIOSA. DIAL. XXXVI. GAV.

IN ampla domo supellex eximia est. R. Superuacuo in spacio, pondus inutile, illa furibus latebras dabit, hæc prædam, utraque periculum tibi, alimentum incendio, atque liuori. G. In domo speciosa, supellex copiosa est. R. Illa cum te loco mouetis, deserenda est, hæc si uti uoluens sapientissimè transferenda est, & plus difficultatis allatura; quàm u[illegible]tatis, plus oneris quàm honoris. G. Multa mihi uarij generis suppellex domi est. R. [illegible]e bellum non cum furibus modò, sed cum muribus, tineisque & araneis, & rubigo, fu[illegible] & puluis, & imber in uos dimicant, ò diuites, delicati, quibus armis hos hostes, arce[illegible] G. Pretiosissima est suppellex. R. Non rei pretium, sed contemptus diuitem fa[illegible]quin, & quærendo cupiditas crescit, & paupertas cupiendo: ita fit, ut nihil magis ino[illegible]ciat, quam auari opes, quarum si ęstimatio exacta, uerique iudicij sequax cōtemptus ac[illegible] demum ueris diuitijs uera est uia: ego te diuitem, dum uana miraberis non putabo, [illegible]us aurea, stellantique gemmis ardentibus tectum omne suppellectili opertum, refer[illegible]bi uideam. G. Inuidiosa suppellex, & præfulgida est. R. Pro captu oculorum, [illegible]tan animorum: uerè autem onerosa rerum colluuies, ac turbida, sed auaritia nihil

usquam ieiunius,nihilq́ miserius, cuius famem, & quærenda excitant, & quæsita non satiunt,dumq́ sperata fulgebant,pollessa sordescunt. Itaq́ sæpè diuitias,dum quæsisse putaueris,sollicitudinem,& nauseam quæsiuisti.Hæ nunc tibi charę sarcinæ,si uel chariores aliæ se ostenderint, uel stuporem assiduitas dempserit, uiles erunt:esto autem charę sint, & maneat stupor,non'ne etiam error manet,isq́ difficilis,atque perpetuus? Siquidem quærendi studium unum sunt,seruandi labor est multiplex, nunquam deerit quod reuisas, quod numeres,quod complices,quod excutias, quod abstergas, quod oculos simul & mulceat, & offendat. G. Suppellex immensa est. R. O' hominem qui impedimentorum suorum magnitudine delectatur.

DE GEMMIS ET MARGARITIS. DIAL. XXXVII. GAV.

GEmmarum fulgor,& species delectant. R. Rerum fateor terrestrium,& mortalium uanitatis pars non ultima, exiguo in lapillo patrimonia magna claudentium,cuius pretium instabile,& incertū,quotidieq́ uanum,quòd & sola mercantium fama,& diuitum insanorum credulitate dependeat, undè diu spretæ inopinis pretijs attolluntur, & gemmarum famosissimæ subita premuntur infamia. Nescio quibus notis erumpentibus non tàm ipsis, de quibus agitur,in rebus, quàm in opinionem hominum ista callentium Præclara quidem illa prudentia, quæ neglecto cultu Dei atque animi,& utriusq́ notitia internoscendis lapidum uenis inuigilat:sed sic est mos. Neque nunc primùm in pretio sunt,quibus pretia uafrè finguntur:uera enim pretia, uel nulla sunt penitùs, uel ignota:quod uerò periculosa uanitas, quàm tremulum, quàmq́ anceps iuditium', ipsos inter artifices facilè est iuditium,memoria repetentis,id quod nuper accidit, ut per breuem gemmam.Carbunculus is erat,decem millibus aureorum,ille uir fortunę maioris,quàm ingenij,cùm emisset diu se cunctatum fuisse iactabat,quòd naturalem, & communem fulgor excedens suspitionem faceret,eius artificij peritissimo cuidam,cuius consilio utebatur,non ueram gemmam esse,sed uitrum aliquod,seu quiduis aliud in eam speciem, non natura gentium,sed nescio qua super naturali, & mira quadam arte conflatum. Quæ quidem hæsitatio,quid nisi cōfessio quędam erat,uitrum tale uisui pulchrius esse, quàm gemmam, quamuis forsan illa solidior sit? De hoc tamen ipsi iudicent, qui uel in hoc quæstu pecunias aliò uertendas honestiùs,uel in hoc cognitu melioribus debitum tempus,perdunt. Quod si dicta cunctatio iusta fuerit, quid hinc sequitur, quis non uidet, quæ'nam scilicet ambitio, & quanta sit cæcitas non rei formam ac substantiam, sed nudum nomen tanta mercede captantium? G. Nil mihi gemmis est charius. R. Credo hercle non uirtus, non fama,non patria,non uita ipsa,utq́ illa duo sileam,quibus uobis nihil est uilius:duo hęc ultima, cunq́ his diuitias ingentes,& quicquid preciosissimum iudicatis,unius gemmę pretio,atq́ amori succubuisse monstrabo,& exilio illā,& inopia, & si illa tulisset morte seruatā. Cui enim quæ so non est notum Nonij consilium? Romanus hic senator fuit,uir locupletissimus, gemmamq́ habuit 20000.æstimatam,gemmæ nomen Opalus.Mittit hunc India colorem penè omnium uarietate præfulgidum, huius fama excitatus, accensusq́ cupidine Antonius triumuir,homo omnium superbissimus,atque auarissimus, & cui quicquid natura libitum, fortuna licitum fecisset, cùm iniusto gemmæ desiderio, ut fit, crudele possessoris odium concepit,hinc in illo publico proscriptionis incendio,quo tot patriæ lumina penère, Nonij nomen arsurum cum reliquis,ob hoc unum crimen,quod formosæ, tyrannoq́ placitè dominus rei esset insertum est.Ille autem,cui Ponticus saltem fiber exemplo esset, ut pernicioseia ctura sarcinulæ libertatem redimeret,ac salutem illam ipsam,sibi ut auguror præsenti discrimine chariorem,sic amplexus aufugit,ut ea salua,nulla sibi uel patrimonij,uel patriæ cura esset,cùm illa paratus exulare,& mendicare,& ad extremum mori. Quis non magni æstimet,ad quam uir senatorius sic affectus sit? & profectò fatendum alterum, aut magni pretij eam fuisse,aut parui animi possessorem.Sed quid horum uerius, ut diffiniam non expectas, & si autem huius, ac reliquorum simile iuditium, seu contagium animorum, latè serpens, uulgi mores infecerit,magna tamen ingenia,nec nummis delectari,nec omninò alia, quàm uirtutis pulchritudine tangi decet,nisi ut per hæc breuia,quæ delectant oculos, experrecta mens in amorem, ac desiderium æternæ pulchritudinis rapiatur, quo de fonte, quicquid est pulchrum,prodit. G. Excellentibus gemmis allicior. R. Hanc excellentiam non natura fecit,sed opinio,quæ apud quosdam Carbunculo palmam dedit,apud alios Adamanti.Illa uulgò ac plerisque gemmarijs æui huius æstimatio, ista ueteribus quibusdam rerum scriptoribus probatur, secundùm quos non modò gemmarum, sed rerum omnium terrenarum pretiosissimus Adamas, regum olim,atq́ non omnium, sed præcellentium gemma

fuit

[illegible] rei tantùm, & tam uelox, quàm luxuria ac superbiæ incrementum
[illegible] m etiam esse cœpit, & iam plebis in digitos sensim uenit: huic proxi-
[illegible] A[illegible] am Margaritam l[illegible]cant, & huic itidem Smaragdum, nescio quidem
[illegible] Nam [illegible]llorum rubor, pallorq́ gratus est, cur non æquè horum candor,
[illegible] tiorq́ nunc etiam Saphiri quærela, quo uix aliud terra parit,
[illegible] Verùm (ut dixi) furor hic hominum non natura nobilitat, diuitum nu-
[illegible] tabulæ, qui facilè ista contemnerent, si quo unquam honestiore
[illegible] tenerentur. G. Fulgidæ animum mouent gemmæ, & suauiter can-
[illegible] R. Mouent ais, imò sternunt, calcant, molliunt, & eneruant. Qua de re
[illegible] um, atq́ mulierum exempla congerere, non te doceam, sed obtundam. V-
[illegible], & id maximum attingam, ut intelligas, quàm periculosus iste furor sit in-
[illegible] qui eminentissimos, fortissimosq́ peruaserit. Magnus Pompeius, con-
[illegible] Romanorum ducum, horum dico nouissimorum, qui quantum magnitudi-
[illegible] n cæteris antecelluit, tantùm modestia uirorum, uitæq́ frugalitate maio-
[illegible] ab Hispania, pacato rediens occidente, compressisq́ prædonibus,
[illegible] is loc[illegible] conuenarum nomen, ob hoc inditum in seculum, id durat. Il-
[illegible] montibu[illegible] lo[illegible] rum forsan asperitate, modestia adiuuante, atque ætatis, ui-
[illegible] m comp[illegible]cente, masculum trophæum, putamq́ & rigidam sui oris imagi-
[illegible] nunc magnus, atq́ magnificus, quamuis adolescens annis, moribus senex,
[illegible] ni. Idemq́ postea captis piratis, & Oriente perdomito, quasi cum loco mu-
[illegible] e æquè alia parte orbis, ipse alius reuersus, non militarem, sed fœmineum, se
[illegible] in morem, uultus suos iam uiriles, ac solito molliores, non ære fictos, aut
[illegible] uetis atque exquisitissimis margaritis in triumpho tulit. Exprobratio non
[illegible] unum in caput expositi, non sine insultatione quadam uictoris omnium po
[illegible] ne principum sequentium. Quid non enim à tyrannis Roma iam serua
[illegible] era, ciuis amantissimi talem hanc insolentiam aspexisset? neque reliqua
[illegible] lia magis aut sobria, nō arma & equi domitarum gentium, ut mos erat
[illegible] tur currus, aut phaleræ, quod uilissimum in eo legimus, aurum fuit,
[illegible] ar[illegible]tæ. Inter multa alueus ingens tibi, & ingentium thesaurorum or-
[illegible], gemmis è singulis constarent, & uasa aurea, & uestes, & statuæ,
[illegible], solido ex auro immensi ponderis, lectiq́ aurei, & coronæ plurimæ
[illegible] m[illegible]s intextæ. Deniq́ mons aureus illic fuit, formæ illæ mirabiles,
[illegible] æ, cer[illegible] ac conibus, & figuris uarijs animantium frequens, nec non arbo
[illegible] pomorum genere consitis, ramos aureos tegentibus margaritis montis
[illegible] ex re[illegible]us horologium, artificio ubiq́ uincente, materiam uoluebatur, mira
[illegible] um his, qui mirari mania dedicerunt. G. At his rebus maximè dele-
[illegible] d quidem, teq́ hunc triumphum, & cupidè spectaturū reor, & cupidiùs
[illegible] possessurum, id tibi passionati status animi suadet. Crede autem &
[illegible] um usq́ adeò delectant, semper animi, & sæpè corpori nocuerunt. Illius
[illegible] r triumphantis gloriæ, nil unquam magis obfuit, non Thessalicus dies,
[illegible] as: ubi enim fortunæ succubuit non totus, hic uitio totus: ibi aliena
[illegible] sua fragilitas, sua fuit ambitio. Illic ergo potentiam & uitam, hic ani-
[illegible] insignis [illegible]am, magnisq́ laboribus partum Magni nomen, im-
[illegible] uictor olim contra Hispanos bellicosam gentem, quàm con-
[illegible] os app[illegible]t, eoq́ mirabiliùs, quòd in ipsa quoque Asia, ali-
[illegible], a[illegible]is, c[illegible]m se [illegible]mplo Hierosolymæ omnium opulentissimo
[illegible] a[illegible]mum præbuisset. Ad ultimum urgenti uitio non restitit, neq́
[illegible] atque uni[illegible]s ut semper fuerat, sed quasi unus ex multis captus,
[illegible] gemm[illegible]m fulgor, et uis margaritarum, idq́ auri pondus fuit: uicerat iam
[illegible] le[illegible]um Asia, sed parum est uitijs uictum suis, uincere. Illud magnum,
[illegible] em nullus fermè ducum stetit inter Asiæ delitias, quæ in orbem
[illegible] in patria uicerunt. Nempè si fateri uerum uultis, ubiq́ gen-
[illegible] na uicti estis. I nunc, & amicas oculorum animorum hostes, &
[illegible] minas [illegible]le. G. Gemmis delector ardentibus. R. At hic
[illegible] x ap[illegible]etitus, una uanitas. Audisti ut Pyrrho illi, qui cum Ro-
[illegible] olim pretiosissimus hominum iuditio, nunc eodem,
[illegible] uilissimus, in quo quidem species rerum diuersarum repre-
[illegible] hominū, iumentorum, fluminum, nemorum, uolucrum, fera-

tumque nulla penitus manu artificis, sed naturæ. In anulo sanè Pyrrhi regis (ut Solini uerbo utar) non impressis, sed ingenitis figuris, Musæ nouem, & Apollo erat choreæ nobilis citharista, sparsis ita, nexisque inuicem gemmæ notis, ut tot imaginum, in tàm paruo spacio unaquæque suis discerneretur insignibus præclaris, tu erat anulus, addiditque gratiæ regis nomen, pluris enim fiunt res illustrium. Sed quid, oro, illi contulit Achates suus, an bello inuictum, an non dicam morti, non hostili gladio, sed saxo, quòd fœminea etiam torsit manus, exemplum fecit? Quid inquam hunc uel Pyrrho profuit habuisse, uel hoc nocuit caruisse. Fabricio, Curio que, quibus ille uictus, atque Italia pulsus est, ducibus? Affirmate ausim, neutri horum unquam sellurum animo fuisse, ut horrentem galeam, rigidumque nec auro, nec gemmis insignem gladium anulo regio permutaret, sic mollia quæque despiciunt uiri fortes. Quomodo uerò anulum regis ambirent, qui sola uirtutis fiducia, regem ipsum, & regias opes, regnumque contempserant? Contra autem uos animorum diffidentia cuncta miramini, & qua si beatos factura concupiscitis, uirtus sola contemnitur. Est & gemmæ alterius fama uetustior, quam Samiorum tyrannus Polycrates habuit, ferunt fuisse Sardonicem: is lapillus inter multa pretiosa ditissimi hominis, pretiosissimus habitus, quamobrem qui nihil unquam sensisset aduersi, palàm obsequentis, & clanculũ insidiantis fortunæ inuidiam placaturus, nauigio in altum prodijt, anulumque ipsum, in quo gemma erat, manu propria demersit, uel sic saltem, semel doliturus in uita, uisus sibi callidè transegisse, cum fortuna si tot lætis, hoc unũ triste pensaret. Illa uerò nec falli, nec facilè potest mulceri, mala bonis æqua lãce componens, plusculum exigebat pro diuturno fauore, breue quidem, sed prædurum, ut qui per omnem uitam fœlicissimus sibi, atque alijs uisus esset, in morte miserrimus uideretur, essetque miserrimus, hinc uitijs, hinc supplicijs omnibus unum caput urgentibus. Itaque uelut oblatum respuens, ô fortunæ ludos, pisce quodam internuncio, qui tunc ore anulum exceperat, captusque illicò, mensæque eius appositus fuerat, anulum illi suum, non sine quodam spectantium stupore, restituit. Eam gemmam, multis post sæculis, Augustus Cæsar, & pretio tactus, & miraculo insertam aureæ coronæ ad ædem Concordiæ dedicasse fertur. Hic rursus interrogo, quid hoc uel tyranno profuit, habuisse patriam affligenti uel Pythagoræ obfuit caruisse, communem sibi cum illo patriam, & domum propriam, & amicos morum eius odio relinquentis? nempè tyrannus ille patibulo affixus omnium iuditio, cum summum supplicium pateretur, maiore etiam dignus erat, iste Philosophus in pace obiens, pro Deo cultus, domus eius pro templo habita est: tantùm inter illius gemmam atque huius pallium interfuit. Neque uerò seu Policrati tunc Sardonix ille, ne morsu uolucrum sensus in cruce marcesceret, seu modo Ioanni Galliarum Regi, nec acie uictus in manus hostium perueniret, suus ualuit præstare Carbunculus, quem die illa, in digito eius inuentum, ereptumque sibi & pòst annos ab amico quodam, orbe alio redemptum, remissumque cernere fuit ac tangere rem pretij infiniti: sed nullius efficatiæ, nulliusque operæ, nisi cuius, & reliquæ id genus. Gemmas enim lucidas non nego, ne sensui contra dicam: nego utiles, nego ullam uim habere, nisi illam, quæ uulgò etiam fertur, possunt feras auarorum quoque diuitum c[illegible]ungere, atque arculas exhaurire. G. Vtcunque in pretio sunt gemmæ, hæque animum delectant. R. Atqui dementiæ summæ est, multam curam rebus impendere, quæ & si aliquid uideantur in se nihil sunt. Hoc est enim, errore oculorum, ac præstigio delectari: quid in his laboras, quæ non dico fœlicitati nõ cõferunt, sed nec miseriæ detrahunt, præsentes, neque contrario abeuntes. Et si multa æquidem hic à multis, & mirabilia scripta sint, non ueritati rerum, neque utilitati legentium, sed stupore operam dantibus, præcipueque à Magis, qui his nugis, libros integros implere (tantùm erat ocij) potuerunt. Mihi tamen hac in parte cum Plinio Secundo planè conuenit, & scripsisse eos, ego quoque non sine contemptu, & risu generis humani, arbitror, ut & stultam credulitatem uanis opinionibus implicarent, & se ipsos nostris ineptijs oblectarent. G. Delector gemmis, quibus credibile est aliquam uim inesse. R. Quæ nam illa sit audisti, ut si alia, quantula tamen illa, est mercatorum, ac scriptorum collata men[illegible]acijs, non Graia tantùm arte confictis, sed uestra etiam assensione auctis atque firmatis, quæ multò est satiùs uel prudenter arguere, uel magnifice contemnere, quàm calere omnia gemmarum precia, uirtutesque & uitia. Hic enim à Plinio, cuius multa placent, ualdè dissentio: Ille quidem falsas deprehendendi artes, seu notitiã quandam pollicetur, quando (inquit) etiam luxuriam aduersus fraudem muniri decet. Mea uerò sententia non munienda, neque armanda luxuria est, sed inermis, & sola circulatorum inter armatas acies deserenda, ut circumuenta sæpiùs & illusa, quando aliter non potest, saltem damnis, & fraudibus castigetur.

[illegible] ARVM P[illegible]VLIS. DIAL. XXXVIII. GAV.

I[illegible]. R. Cauari gemmas ad pocula, luxuria uetus est, non uitrum [illegible] profectò pulcherrimam, mundissimamq; despiciens, sed argen[illegible] [illegible]manæ olim cupiditatis ultimam metam: inuentumq; aliquid [illegible] excederet, non sat digna, magni mali causa. Vidit hoc Poëta, [illegible]

[illegible] excidijs urbem, miserosq; penates,
[illegible]mina bibat, & Sarrano d[illegible]rmiat ostro.

[illegible]anit[illegible] obuium, & ut scires unde ortum, addi[illegible] [illegible]m causa, ut cum calix argenteus diuino cultu sa[illegible] [illegible] parum [illegible] pre[illegible]m faciente periculo, gemmæ etiam pere[illegible] [illegible]us bi[illegible] infœlix homuncio, & polluta mendacijs, atque [illegible] a[illegible]et res & potui incommoda u[illegible]luptate, interpellante metu [illegible]stodiæ difficilis, & saluti anceps, & ueneno aptissima. Verum [illegible]terius [illegible]tæ.

Nulla [illegible]untur fictilibus,
Tunc illa [illegible] pocula sumes gemmata.

G. [illegible] c[illegible]um reor. R. Superbia dum se attollat, nec descensum cogi[illegible] [illegible]el be[illegible]bit[illegible]tis, quàm [illegible]curè, ambitiosè quàm sapidè: [illegible] uitia uitijs [illegible] parcius aliquando [illegible] sapor, quàm insolentiam scyphi color. [illegible]emmarum radios, [illegible]porem nullo non pretio æstimandum arbi[illegible] [illegible]n pecuniæ, sed uirtu[illegible]s. N[illegible] ille Virgilianus euersor patriæ, hoc [illegible] pretio gemmam quærit: In[illegible]a scilicet, & pietate, properans his annis [illegible] gemma bibat ciuem, atque hominem obliuisci? G. Libenter gem[illegible] R. Est fortasse alia desiderij, tàm intensi radix, neq; solus fulgor allicit, [illegible]s. Nam quis [illegible]mnes gemmarum uires, atq; uirtutes explicet? ita dico [illegible]untur, aut scribuntur, pars septima uera esset, sed nec septuagesi[illegible] [illegible]cto centesima. Quod si (ut P[illegible]nius ait) nulla fraus uitæ lucrosior, quis [illegible]r. no[illegible] quod ge[illegible]marum quàm cæterarum rerum crebrior sit [illegible]s[illegible]as pretiosas fa[illegible]r, sed quod nusquam rarior est ueritas, neq; e[illegible] [illegible]n[illegible] c[illegible]pia, uel maior li[illegible]entia mentiendi uel m[illegible]acij fructus [illegible]e[illegible]or, uel consuet[illegible]do fre[illegible]r. Quod [illegible]quid p[illegible]orsus ex om[illegible] [illegible]uan uerum [illegible] qu[illegible] a[illegible]ctoritas, & super illam [illegible], ebrietati r[illegible]ere Amethy[illegible]mue[illegible]au[illegible]æ sit, cur ebri[illegible] [illegible]emina deseruiat? Ludo tecum [illegible]pe it[illegible]cos parit, nem[illegible]e, ut hoc uni [illegible] nisi quòd uoluptatis [illegible]genium [illegible], ut [illegible]um gustu bibentis de[illegible] [illegible]ac sensibus delinitis, ambitiosior le[illegible]orq; sit eb[illegible]ietas. Hæc ni fal[illegible] [illegible] certior causa est, cùm in reliquis, tum in hac ipsa, quæ aduersus e[illegible] [illegible]ligitur, de qua triumphare sobrietas sola potest. Vti uino modico [illegible] sententiam, eoq; ipso non ad uoluptatem, sed ad utilitatem, [illegible]pe[illegible]lenda [illegible] in quā exiguo, & fragili, lymphisq; perdomito: [illegible] seu fu[illegible]a euadere, seu aquarum diluuio ex[illegible] [illegible]agno, ac feruido, potuq; crebro & nimio, [illegible]entiæq; [illegible]ter[illegible]m inesse, eam quocunq; te uertens ocu[illegible] [illegible]mentis posse dissimu[illegible]ari. H[illegible] sunt arma contra monstrum [illegible]o[illegible] gemmis omninò ullus est locus? Mentiti sunt id Magi, [illegible] ore sobrietatis intrepidi biberent. Perfidè quidem Ma[illegible] [illegible] credulum uulgus, ut omnia. Summa igitur rerum est, [illegible] nectar quàm uoluptas, difficultatibus excita & in[illegible] [illegible] conditionis obliuio, timorq; animi, lethifer, quo [illegible] qu[illegible] ita nil gratius, non dic[illegible] uirtus, bonum ingens [illegible], ne[illegible]us, non securitas, non opes, non denique uo[illegible] [illegible]s, [illegible]m[illegible] bonum, cuncta hæc [illegible] ce[illegible]re superbiæ. [illegible] cup[illegible]los fecit, quæ semper inutiles, sæpè damnosæ sunt, [illegible]ant[illegible] igitur effectum est, ut occupati semper, ac trepidi, [illegible]nplorum instar altarium habeatis aureas, atq; gemmatas, [illegible]aritiæ, luxuriæq;, ambitionis, atq; superbiæ c[illegible]us expo-

 sitæ,

sitæ, quæ in uos omnes ac singulæ sæuiant, primas sibi partes (ut est dictum) uendicante superbia. Auaritia quippe quod nomen sonat, utcunque fortassis auro contenta, quiesceret, luxuria epulis, & uoluptatibus suis, sola superbia non quiescit, quamdiu aliquid supra se uidet, ut quę ab initio rerum Deo par esse tentauit, hęc, eademque uos cogit laboriose gemmas quęrere, studioseque uel nectere, uel cauare, ut pdcūtes, sedeniesque in [illegible], inque cōuiuio radiātes, ac stellati cœlo semper inuidiam faciatis. Hac duce igitur, ut ad rem redeā, in habitaculo, & in ueste, ciboque, & potu, [illegible] rebus omnibus, quæ humanæ necessitati, seu incūditati inuentæ erant, speciosum aliquod, [illegible] gidumque periculum miscuistis, eoque crescendo malum prodijt, ut ex gemmis, non modo iam pocula, sed peluès, ac lebetes, & mortaria, & ahena conspiciamus. Victrix plane de superbia, gemmea pocula requirebas, omne tibi ex eadem materia uasorum genus tui afferūt ministri, neque tam minus est commune, gemmam hos in usus, quàm in usum frugum terram fodere, sic consuetudo facta est uobis, quæ luxuria maioribus uestris fuit. G. Chrystallinis poculis libens utor. R. Parco iam gemmis, concreta illas glacies excusat, nescio quid plus uitro habens, æquè enim frangitur, & sarciri nequit, nisi quòd quæsitu difficilior, & uel de longinquo ueniens, uel quæ propinqua est inter alpium scopulos, rupesque inuias, & algentes tenui fune pendentibus eruenda, ob eamque rem charior, uestras cupiditates irritare potentior. Itaque Neronem legis infoelici perculsum rumore, seu damnis ex omnib. christallinos duos calices forte elisos: grauissime doluisse, seu quod alter, puta, uetior historiæ sensus habet, ira feruidum præcipiti, & ætati suæ infensum, & posteris inuidentem, ne quis unquam ex his biberet manu propria collisisse. En fortunæ durioris expiatio nil inuentum, in quo grauius sæuitiæ magister iracundiam exerceret, in chrystallum sæuit, qua nullæ tunc sibi deliciæ chariores. Excusatio minorum, dicat aliquis imitari principem: sed Neronem sequi, nemo bonus optauerit. G. Chrystallinis gaudeo. R. Nec attendis quam caduca, quàm fragilis delectatio tua sit, sed hic mos est uester, naturæ propriæ simma exoptaris, cúm imbecillitas uestra firmum aliquid cui hæreret, & uestri melior pars cœlestis alt[illegible] aliquid, quòd spectaret, & optare, & quærere debuisset, utrique deb[illegible]ta, at[illegible]ima quæritis. Benè autem habet, quod murrhina hodie lautitijs excessere Veterum [illegible]ror incredibilis, eadem illa uictona, quæ pere[illegible]na multa uobis intulit. Ipso de quo diximus) triumphante Pompeio in Italia, inque urbem Romam transuecta, ex Asia semen inutile, sed [illegible] creditum persertili, colonisque impigris, itaque in breui auctum usque adeò, ut murrhini unius pretium, septuaginta talenta talenta, calicisque illius ab amante quandam cupide conuulsum dentiū labrum, & [illegible] amoris mirabiliorem exitum, ut cicatrix illa nobilitans uasculum, & famæ eius, & pretio [illegible] augmentum. Non igitur hac in parte luxuria, qua nulli cedit ætati, neque super[illegible] minor est [illegible], qui [illegible] maiorum, sed utriusque subducta materia est murr[illegible]is, non solum usu [illegible] deficientibus, sed i[illegible], pro quibus noua luxuriæ species inua[illegible]. Auellan[illegible] radix ad [illegible] ipsum quoque cicatricibus honestandus furor [illegible] præcip[illegible] Galaria[illegible] tenerent hos in usus nuper arbores, aliæ peregrinis n[illegible] ad[illegible] alijs atque al[illegible] sed eadem uanitate, ueniente que nec ullus erit no [illegible] dus, donec [illegible] poculis murrhinorum tactantia uita sit. In uno planè fateor [illegible] infaniæ, quod [illegible] succinos nullo usu sola, sed habendi libidine [illegible] abantur, u[illegible] de [illegible] nde & Nero ipse non præcipuum modo, sed hom[illegible] sumus, malæ d[illegible] & [illegible] occisæ coniugis, flauos crines, hoc sub nomine, ceu titulum meditatus eximium, adoptasse legitur carmine, e[illegible]. Fuit atque quod stupeas, [illegible] illud ingenij amicum Mu[illegible] quo [illegible], quod autei uiderentur, succeinos [illegible] dixit: O' [illegible] atque infaustæ blanditiæ, decorumque & laudatum caput, calce impia ad inferos detrudendum: at uos succinos, & habetis, & aspernitis, aut certe modestiùs colitis, & partiùs æstimatis.

DE GEMMARVM SIGNIS. DIAL. XXXIX. GAV.

SIgnis gemma expressis multum [illegible] cor R. Accessit non infimo ad [illegible] decus quidā artis ornatus, & mi[illegible] in [illegible] figurorum usum gem[illegible] [illegible] quidem inter ingenti [illegible] numerati [illegible] & Amethistus inter lapides, uel impressioni facilis, uel succe[illegible] prosper ut perhibent, & inter art[illegible] primum sibi P[illegible] teles sumpsit nomen, eò quod unus ecunctis sui generis idoneu[illegible] Alexandro usus est[illegible] pendæ [illegible] tons imagini, qua postmodum Diuus Augustus usus est, cum gemm[illegible] rat uti [illegible] us, in iocos hominum abijsset, ut Sphinx ænigmata af[illegible] erre diceret[illegible] ut præter exactionum difficultates, ipsa quoque signi perplexitas [illegible] mo prin[illegible] parere uderetur inuidiam. Huic proximus uel ingenio, uel ætate Apollonides fuit, & Cronius: post

hos

fuit, cuius cum opera exprimeret, nomen filusſ... diui Augusti sculpsit effigiem, qua ad extremum, ... principum usi sunt, ea uel Cæsarei oris ueneratio, uel ad... de gemmis habito sermone, quas seu natura intre... habet, seu ars causas, quæro ex te, quãtò amplius delecta... ore parabilis, splendor æthereus, mò ne is equidem, sed ... in locis est: Rutili Carbunculi, uirides Smaragdi, ferent ... sunt nec solis fulgor, aut syderum, nec terræ uiror, aut ... nitidus tantùm auroræ: Stupetis facies, manu homi... petis ingenium: imò uerò neq; illum ueneramini, ... tis, qui gemmas ... fas, quicq; ingenium, qui manus, ... crerent, ut, atq; intelligerentur & fierent: O semper uilium ... contemptores.

DE TABVLIS PICTIS. DIAL. XL. GAV.

P... R. Inanis delectatio nec minor uanitas, quàm magnorum ... quàm antiqua. Siquidem omne malum exem... uel auctorum pondus adjungitur, uel anno... consuetudinis robur ingens consenserit, & ut bona in me... Sed utinam ... maiores uestros uanis in rebus faciliè ... uirtutem ... & gloriam miraremini cum quibus pi... G. Vide ... pictas tabulas miror. R. O mirus lu... ... ita non solum artis, sed naturæ ope... G. ... R. Quid de hoc sentiam, ex iam di... ... delectatio si consilio regeretur, ad amorem ... Nam qui unquam ... appetens, fontem o... cœlum suspicere non audetis, & obliti opificem il... ... uilissimas picturas aspicitis, atq; unde translatus e... intellectus. G. Pictis tabulis delector unicè. R. ... in quibus & pretium, & ars placet, ac uarietas, & curiosa ... atque immobilium ... imaginum, & postibus e... ... luminum ... eductæ, ut hinc erupturas paulò ... in rei periculum, ... maximè capiuntur, longe ... stupore ... ac uener... ... principium ... atque in... ... principes ... e... ... Romæ in templo Deorum, aut Cæsarum in ... consecrarunt. Neque ... nisi ipsi huic arti de... ... appellaret, quem ... sapientissimi Philoso... ... Vnde ... ut pictura ... apud ... ut naturæ con... ... ciuitate esset, apud Graios uerò, si ... Plinio creditis, in ... haberetur. Mitto hæc quoniam, & intentæ breuitati, & præsenti pro ... uideri enim possunt morbum ipsum, cuius remedium ... nam excusare. Sed iam dixi, nihil errori de... ... quidem ideò attigerim, ut liqueret mali huius quanta ... conspiratum, cui & uulgus errorum princeps, & ... dies, cumulusq; ingens omnium malorum semper aucto... ... animos ab altiore furtim contemplatione dimoueat, ... & adumbrata, fucis inanibus usq; adeò delectant, attolle ... um ... animam intellectu, cœlum astris, floribus terram ...

DE STATVIS. DIAL. XLI. GAV.

A... R. Artes uariæ, furor idẽ, ipsarũ fons unus artiũ, unus finis, ... G. Delectant statuæ. R. Accedunt hæc quidẽ ad naturã pro... enim uidentur tantùm, hæ autem & tanguntur, inte... ... perennius corpus habent, quam ob causam picturæ uete... ... numerabiles superfint statuæ. Vnde hæc ætas in multis erro... siue quod inuentu ... proximum, elegantissima consuma

trix, limatrixq́ue, cum in genere quolibet sculpturæ, cumq́ue in omnibus [illegible] is, ac statuis lon[illegible] imparē se negare temeraria, impudensq́ue non audeat. C[illegible] terea p[illegible], [illegible] res, unus (ut diximus) fons artium graphidem dico at[illegible] pro[illegible] o [illegible] nt [illegible] æuæ, paritérq́ue floruerint (siquidem una ætas & Appellem, & [illegible] rgotel[illegible] & L[illegible] sippum h[illegible] uit) quod hinc patet, quia hos simul ex omnibus, Alexand[illegible] [illegible] m[illegible] us del[illegible], quorum primus cùm pingeret, secundus sculperet tertius [illegible] atq́ue [illegible] atuam excu[illegible] e-ret, edicto uetitis uniuersis, qualibet ingenij, artisq́ue fiducia [illegible] m re[illegible] is [illegible] gere. Nec minor hîc ideò furor quàm rel[illegible] qui, imò ue[illegible] ò omnis morbus [illegible] o fu[illegible] or, quo [illegible] biliore materia subnixus. G. At me statuæ delectant. R. Non te [illegible] lùm [illegible] ut plebeis comitibus errantem putes, quanta olim dignitas statuarum, quantumùe apud antiquos, clarissimosq́ue hominum studium, desideriumq́ue rei huius fuerit, & Aug[illegible] sti, & Vespasiani, ac reliquorum, de quibus nunc dicere longum esset, & impertinens, Cæsarum ac Regum, uirorumq́ue secūdi ordinis illustrium, solers inquisitio, & repertarum cultus, & custo[illegible], & consecratio [illegible] udi-cio sunt. Accedit artificum fama ingens, non uulgò, aut mutis duntaxat operibus, sed latè sonantibus, scriptorum literis celebrata, quæ tàm magna, unq́ue parua de radice nasci posse non uidetur. Non fit de nihilo magnum, esse uel uideri oportet de quo [illegible] ma[illegible] ni tractant. Sed his omnibus suprâ responsum est, eò autem spectant ut intelligas quan[illegible] nisu obstandum tam uetu[illegible] to, & tàm ualido sit errori. G. Varijs delector statu[illegible] R. [illegible] arum quippè artium, manu naturam imitantium una est, quam plast[illegible] en [illegible] c. [illegible] æc gypso, & ceris operatur, ac tenaci argilla, quæ cognatis licet artibus, cunctis amiciti[illegible] ui[illegible], aut certè minùs inimica modestiæ in primis & frugalitati, quæ magis fictiles, qu[illegible] m aureas Deorum, atque hominum formas probant q[illegible] id hic tamen delectabil[illegible], quid [illegible] s [illegible] tereos uultus ames, non intelligo. G. N[illegible] ilibus statu[illegible] del[illegible] cto. R. A[illegible] [illegible] m agnosco, pretium ut auguror, non ars placet. Vnam tu auream artificij me[illegible] oc[illegible] is, mul[illegible] is æneis, atq́ue marmoreis, inul[illegible] q́ue maxim[illegible] plasticis præferendam duxeris, haud [illegible] sequidem, ut [illegible] h[illegible] bet æstimatio rerum præ[illegible] ns, hoc est, aurem a[illegible] rum amare non [illegible] quæ ui ex uili materia nob[illegible] is, sic [illegible] uro rudis, ex auro [illegible] eri potest. Quan[illegible] extimares, siue illam regis Assyrij ex aur[illegible] [illegible] xaginta cubit[illegible] quam n[illegible] ad[illegible] e[illegible] ale fuit, quamq́ue hodie inul[illegible] ultrò suam ut facerent adorarent [illegible] illam cu[illegible] it [illegible], quam ex ma[illegible] ti topazi[illegible], mirum dictu reginæ Aeg[illegible] act[illegible] m legis, p[illegible] n[illegible] q[illegible] re[illegible] s, cuius e[illegible] er[illegible] [illegible] ntentus de materia qu[illegible]. [illegible] Ar[illegible] fi[illegible] o[illegible] delectant statuæ. R. F[illegible] statuæ insignia [illegible] m, [illegible] ocu[illegible], p[illegible] ne[illegible] tur [illegible] ui mag[illegible] a [illegible] t, aut m[illegible] n pro Repub. o[illegible], q[illegible] de[illegible] æ[illegible] leg[illegible] s, à reg[illegible] [illegible] u[illegible] s libe[illegible] ç Afric[illegible] s m[illegible] do a[illegible] ni, as spe[illegible] ata mod[illegible] n[illegible] recep[illegible] t, [illegible] post [illegible] re[illegible] n po[illegible] t. P[illegible] e-b[illegible] o[illegible] ac [illegible] is, [illegible] m[illegible] us Victe[illegible], [illegible] po[illegible] r di-u[illegible] s, m[illegible] no [illegible] o n[illegible] pere[illegible] a [illegible] an[illegible]. G. Artificiosæ placen[illegible] æ. R. Ar[illegible] fi[illegible] te[illegible] [illegible] stio autem, ut tua delect[illegible] a[illegible] plena [illegible], m[illegible] nobil[illegible] as [illegible] t: neque [illegible] tamen aurum, quam [illegible] s Phydiasq́ue c[illegible] n[illegible] uera delect[illegible] io nulla est, aut uera no[illegible] itas [illegible] ex te[illegible] licet rutil[illegible], incus, mallei [illegible] es, carbones, ingeniu[illegible] n, laborq́ue mechanici, quid hinc uir[illegible] optabile, uerèq́ue m[illegible] gni[illegible] cum fieri possit c[illegible] gita. G. Non delectari statuis non po[illegible] um. R. Delectari hom[illegible] um [illegible], si modeste [illegible] at tollerabile, his præsertim, qui ingenio excellunt, ni[illegible] i enim obstet [illegible] uor, facile qu[illegible] que, quod [illegible] se amat in alio ueneratur. Delectari quoque sacris ima[illegible] nibus quæ spectantes beneficij cœlestis admoneant, pium sæpè, excitandisq́ue animi[illegible] ut[illegible] e: prophanæ a[illegible] [illegible] m, etsi [illegible] erdum moueant, atq́ue erigant ad uirtutem, dum tepentes animi [illegible] erum nob[illegible] m [illegible] emoria recalesc[illegible] unt: amandæ tamen aut colendæ æq[illegible] o ampliu[illegible] non [illegible], ne au[illegible] [illegible] [illegible] æ restes, au[illegible] auatit[illegible] mini[illegible] æ, aut fidei sint rebelles, ac religioni ueræ, & præcepto [illegible] m[illegible] issimo: Custodite u[illegible] à simulachris. Profectò autem [illegible] hic quoque illum aspicis, qui solidam terram, fretum mobile, uolu[illegible] le cœlum fecit, quiq́ue n[illegible] fict[illegible] s, sed ueros, uiuosq́ue homines, & quadrupedes te[illegible] ræ, pisces mari, cœlo uolucres dedit, puto ut Protogenem, atque Apellem, sic etiam Poly[illegible] letum spernes, & Phydiam.

DE VASIS C[illegible]RINTHIIS. DIAL. XLII. GAV.

Qvem non moueant uasa Corinthia? R. Assuetum cœlestibus, terrena non qua-[illegible] unt [illegible] c collata [illegible] lis modicum, sic nihil, sic deniq́ue tædium, atque fa[illegible] dium graue [illegible] int: q[illegible] omodo autem animus memor originis, cauernis terrestribus inhiet, aut, [illegible] n[illegible] cat qu[illegible] d ex illis effoditur, dum cœlum, solemq́ue, ac stellas seipsum uidet, supremumq́ue horum omnium artificem cōtemplatur? G. Corinthijs delector.

R. Ne-

[illegible] terræ partu, [illegible] d officinæ nigranti [illegible] ac squalent-
[illegible] prædæ [illegible] delectant? Ad historias redi,
[illegible] flammis [illegible] miceret auro, hinc&
[illegible] forte [illegible] cu[illegible]ant, statuis, quarum a-
[illegible] actis, [illegible] orum uenæ ibi
[illegible] ore metallo, & pretiosioribus ualis
[illegible], non [illegible] ea urbe con-
[illegible] Ad hunc modum tunc Co-
[illegible] uasa [illegible], uestros ca-
[illegible]. R. [illegible] magis, nisi Au-
[illegible], [illegible] apud egregios scri-
[illegible] temq; [illegible]um, proscriptione Trium-
[illegible] modi ua[illegible] rum desiderio pri
[illegible] appellato ad æternam laudati ducis
[illegible] optimum pessimumq;
[illegible] ad [illegible] iam causa mouit hu-
[illegible] minor, qui pecc[illegible], & minor causa peccan-
[illegible] linguæ [illegible] uulnus euadant, iudi-
[illegible], atque [illegible]. Non parcit Regum
[illegible] libertate [illegible] fibulat, garriat
[illegible] es ue[illegible] sc[illegible], subscribit statuis, nuti lo-
[illegible] ferit. Sic sæpe leuibus ex causis graues
[illegible] nomina, id[illegible] si principum
[illegible] debe[illegible] a medio[illegible], inimi-
[illegible] R. A[illegible] pe[illegible]s [illegible]ribus, oculisq; fulgoribus
[illegible] a Corinthijs, quantum uel pa-
[illegible] ra [illegible] uel diuinis, humanisq; cultibus a-
[illegible] hæc Cæsaris nota est, proscripti illi secu-
[illegible] od ad diuinum cultum, tum propitiam magis
[illegible] us co[illegible]retur, nec mihi dubium, nec Senecæ
[illegible] quamuis [illegible] probrum graue apud popu-
[illegible] in [illegible] ræt[illegible] in peperisse, maximoq;
[illegible], indign[illegible] pu[illegible] o muner[illegible] uideantur, e
[illegible] quem [illegible] mul[illegible] ud[illegible] us e[illegible]runtur. Sunt
[illegible] mæ moribus [illegible] s ut modesti patrisfami
[illegible] honesta Re[illegible] regi debet, ut frenato gressu
[illegible], atq; tranq[illegible] atus [illegible] Q. Aelius Tubero,
[illegible] ubus [illegible] frugalitate[illegible] seruem, uteq; ait
[illegible] bat, ocu[illegible] os popu[illegible] ciui[illegible] stendi[illegible]n
[illegible] es ab illa [illegible] ate ad hanc [illegible] litem
[illegible] aureos, gemm[illegible] cum [illegible] ym-
[illegible] m mirari [illegible], & tel[illegible], quæ G[illegible] nus Im-
[illegible] de alias, atq; alias [illegible] species, quæ
[illegible] bus, non hederis m[illegible] do [illegible] pampinos,
[illegible] genus [illegible] borum [illegible] fer[illegible] & uolu-
[illegible] oculis uid[illegible], au[illegible] uris, u[illegible] m[illegible]ns fuxit, in
[illegible] mira[illegible], [illegible] inh[illegible] ans, de qui[illegible] us
[illegible] ul escit [illegible] cre[illegible] nte superbia. Pridem
[illegible] isq; de uera rerum ui[illegible] extimatione, lau-
[illegible] s fa[illegible]. G. Ego uerò Corin
[illegible] , fu[illegible] usit inc[illegible] ndio, & mu-
[illegible] id n[illegible] uum, sæpenumero uictores
[illegible] Scipio Asiaticus, & Manlius
[illegible] ctisq; [illegible] atq; aureis uestibus, exq[illegible] æq;
[illegible] coci[illegible]: hic Pompeius gemmi[illegible] ac mar
[illegible] C[illegible]thijs subiugauit, ut dum [illegible] di-
[illegible] hostium triumpharent. G. Cupide Corinthijs
[illegible] q; aurea meliorem cibu faciunt, neq; Famia peiorē,

necq; omninò qualitatum rerum, sed ex morbo animi hæc uestra cupiditas orta est, seu ipsa potiùs morbus est animi. Cui, ut consulens conualescas, pro multitudine tot uxorum, unam arripe utilem, ac salubrem, ut scias ipse suum uas in sanctificatione, & honore, sicut scriptum est, non in passione desiderij possidere.

DE LIBRORVM COPIA. DIAL. XLIII. GAV.

Librorum copia magna est. R. Opportunè admodum de his sermo oritur. Nam ut quidam disciplinæ, sic alij uoluptati, & iactantiæ libros quærunt. Sunt qui hac parte suppellectilis exornent thalamos, quæ animis exornandis inuenta est, neq; aliter his utantur, quàm Corinthijs uasis aut tabulis pictis, ac statuis, cæterisq;, de quibus proximè disputatum est. Sunt qui obtentu librorum auaritiæ inseruiant, pessimi omnium non librorum uera pretia, sed quasi mercium æstimantes. Pestis mala, sed recens, & quæ nuper diuitum studijs obrepsisse uideatur, qua unum concupiscentiæ instrumentum, atque una ars accesserit. G. Librorum larga copia est. R. Operosa, sed delectabilis sarcina, & animi iucunda distractio. G. Ingens est copia librorum. R. Ingens simul & laboris copia, & quietis inopia, huc illuc circumagendum ingenium, his atq; illis prægrauanda memoria. quid dicam? Libri quosdam ad scientiam, quosdam ad insaniam deduxere, dum plus hauriunt, quàm digerunt: ut stomachis, sic ingenijs nausea sæpius nocuit, quàm fames. Atque ut ciborum, sic librorum usus pro utentis qualitate limitandus est, in rebus omnibus, quod huic parum, illi est nimium. Itaq; sapiens non copiam, sed sufficientiam rerum ambit: illa enim sæpè pestilens, hæc semper est utilis. G. Immensa copia librorum est. R. Immensum dicitur, quod mēsura caret, sine qua, humanis quid in rebus rectum ubiq; conueniens, ... Et in his etiam quæ optima iudicantur immensitas, atque immoderatio fugienda, semperq; præ oculis habendum illud Comicum: *Ne quid nimis.* G. Librorum inæstimabilis multitudo est. R. Maior ne tibi, quàm Ptolemæo Philadelpho Regi Aegyptij? quem Alexandrinæ bibliothecæ, quadraginta librorum millia coaceruasse compertum est, qui tamen diuersis ex locis, diu magno studio quæsiti, simul omnes arserunt: quod elegantiæ regum, curæq; opus egregium fuisse, ait Liuius, quem Seneca reprehendit, non id elegantiæ, curæq; regiæ opus dicens, sed studiosæ luxuriæ, imò ne id quidem, sed libris plurimis conquisitis spectaculis inaniter ostentatis. Et Liuij tamen dictum, & Ptolemæi factum, utrumque forsitan Regiæ opes excusent, & in longum publicis usibus prospicientis regis intentio in hoc certè laudabilis, quod sacras literas mundo non utiles modò, sed necessarias, summa diligentia, atque impensa per electos ad tantum opus uiros, in Græcam linguam ex Hebræo fonte transfudit. At quid facias priuatis non æquantibus, sed superantibus appa[illegible] reges [illegible] eundem [illegible] o doctrinæ uiri ingentis, sed maioris curæ plurima [illegible] rerum, [illegible] uoluminum, duo & sexaginta millia librorum fuisse legimus, quos omnes Gordiano iuniori, cuius patri fuerat amicissimus, ille moriens reliquit, magna prorsus hæreditas, & multis sufficiens ingenijs, unum uerò quis dubitet oppressura? Quid enim, ut sileam quod nil aliud egisset unquam, nullum illi uel scribendi studium fuisse, uel quærendi labor, [illegible] omnium tot uoluminibus comprehensorum legere, atque intelligere laborasset, at non satis habuit negocij librorum loca, ac librorum titulos, & authorum nomina, & librorum formas numerumq; cognoscere? Pulchra uerò ars, quæ de philosopho librarium facit: crede mihi, non est hoc nutrire scriptis ingenium, sed necare mole rerum, atque obruere, uel fortasse medijs in undis more Tantaleo siti animam torquere rebus attonitam, degustantem nihil atq; omnibus inhiantem. G. Libri innumerabiles sunt mihi. R. Et errores innumeri, quidam ab impijs, alij ab indoctis editi. Illi quidem religioni, ac pietati, & diuinis literis, hi naturæ, ac iustitiæ, moribusq; & liberalibus disciplinis, seu historiæ, rerumq; gestarum fidei: omnes autem uero aduersi, in quo omnibus, & præcipuè primis ubi maximis agitur de rebus, & uera falsis immixta sunt, perdifficilis ac periculosa discretio est. Vt ad plenum autorum constet integritas, ipsis scriptorum inscitiæ, inertiæq; meditatur corrumpere omnia, miscereq; cuius metu multa iam, ut auguror, à magnis operibus clara ingenia reflexerunt, meritoq; id patitur, ignauissima ætas hæc culinæ solicita, literarum negligens, & coquos examinans non scriptores. Quisquis itaque pingere aliquid in membranis, manuq; calamum uersare didicerit, scriptor habebitur, doctrinæ omnis ignarus, expers ingenij, artis egens. Non quæro iam, nec quæror orthographiam, quæ pridem interijt, qualitercunq; utinam scriberent, quod iubentur, appareret scriptoris inanitas, rerum substantia non lateret. Nunc confusis exemplaribus, & exemplis unum scribere polliciti, sic aliud scribunt, ut quod ipse dictaueris, non agnoscas. An si redeat

[illegible] ueterum illustrium, ante omnes Plinius Secūdus, sua scripta [illegible] extantes, nunc aliena credent esse, nunc barbara. In [illegible] nas Literæ sacræ stant, cùm maiore hominum studio, [illegible] pignata, suas sanctas historias, diuinasq; suas leges, [illegible] atem [illegible] inuentionibus largiente, reliquorum [illegible] bi- [illegible] perire. Hic ingenijs damni nullum est remedium, [illegible] & uirtutum, & morum damna ingentia ne- [illegible] literarum iactura, inter minimas nume- [illegible] non in agris, aut in syluis, sed in maxima, [illegible] pastor, aut rustic, sed uir nobilis, magnusq; [illegible] turum, ne quis unquàm suam patriam [illegible] pectoris. Fertur tale aliquid sensisse Lici- [illegible] uirus, ac pestem publicam nominabat sed origo il- [illegible] ad Cæsarem nomen ascendisset, naturam tamen [illegible] ecit:

[illegible] qui non modò perire literas patiuntur: sed exoptant [illegible] contemptus, atq; odium: breui uos in profundum [illegible] à proposito decrrem & scriptores nulla frenati lege, [illegible] non fabris, non agricolis, non textoribus non [illegible] in alijs leue periculum, in hac graue, sine delectu [illegible] uastatrib is certa sunt precia. Nec uerò hæc scri- [illegible] nore lu [illegible] nouum, quàm studiosorum publicisq; rebus præsi- [illegible] n rei huius cura fuit, oblitus quid Eusebio Palęstinæ [illegible] non nisi ab artificibus, neq; antiquarijs, & perfectè [illegible] G. Librorum bona copia est. R. Quid si capax animus [illegible] ad Senecam seruorum suorum scientia gloriantem: [illegible] d aliquantò tu stultior, uterq; equidem alieno, ue- [illegible] librorum nil ad te pertinentium ingenio gloriaris? [illegible] habent, nosse sibi uideantur, cumq; ulla de re [illegible] armario meo est: hoc tantum, idq; sufficere opinantes, [illegible] conticescunt, ridiculum genus. G. Libris affluo. [illegible] eloquentia, & doctrina, multoq; maximè innocentia, & uir- [illegible] & haberentur, nescio an emptores totidem re- [illegible] hæc animos: qui quando oculis non uidentur [illegible] librorum copia doctos faceret: aut bonos, do- [illegible] possent, qui doctissimi, cuius sæpe contrarium uide- [illegible] libros habeo. R. Vide autem ne impedimenta [illegible] m multitudo bellatorum, sic librorum multitudo mul [illegible], inopia orta est, qui ultro adsint, non abijciendi [illegible] sumq; melioribus, & cauendum, ne qui forsan in tem [illegible]. G. Multi, & uarij mihi sunt libri. R. Falli [illegible] & qui uno calle certus ibat, hæsit in biuio, multoq; ma- [illegible] sæpe [illegible] rum unum efficaciter elegisset, ut utiliter mul- [illegible] centibus, doctis pauca sufficiunt, nimia utrisq; [illegible] agilius G. Librorum nobilium [illegible] R. Librorum numero nemo qui nunc occurrat [illegible] neque id [illegible] tam [illegible] ded [illegible] [illegible] po [illegible] ma [illegible] gloriam quæres, [illegible] [illegible] crebroq; n [illegible] ude [illegible] o- [illegible] studiosior nemo est. G. [illegible] multos li- [illegible] nes, qui forsan [illegible] & loqui possent, [illegible] cont [illegible] nescient tacit. multa qui- [illegible] d persæpe unus iners afflluit [illegible] is multi egeant [illegible] studio.

QVid quod ipse libros scribo. R. Morbus publicus, contagiosus, insanabilis, omnes sibi usurpant scribendi officium, quod paucorum est, unus hoc correptus malo, multos inficit. Aemulari enim pronum, imitari arduum, unde indies crescit ægrotantium numerus, simulq; uis ægritudinis ingrauescit, quotidie plures, quotidie peius scribunt, quoniam sequi facilius, quàm assequi. Scitum, recq; compertum, & cum tempore clarius est illud sapientis Hebræorum: faciendi plures libros nullus est finis. G. Scribo. R. Suis utinam se finibus tenerent homines, rerumq; ordo constaret, qui mortalium temeritate confunditur. Scriberent qui sciunt, & qui possint, alij legerent, uel audirent. Itáne parua enim animi uoluptas intelligere est, nisi manus ad calamum præsumptuosa festinet? & quisquis libri particulam intellexit, seu intellexisse uisus est, sibi illicò libros scribere, uideatur idoneus? Hæreret utinam memoriæ unum Ciceronis nostri dictũ, in Tusculani suo uelibulo, ne quem lateat claro scilicet, ac patenti loco positum. Fieri enim (inquit) potest, ut rectè quis sentiat, & id quod sentit eloqui politè nõ possit, & sequitur: Sed mandare quenquã cogitationes suas literis, qui eas nec disponere, nec illustrare possit, nec delectatione aliqua allicere lectorem, hominis est intemperanter abutentis, & ocio, & literis. Sunt quidem Ciceroniana ista uerissima, sed ea iam usq; adeo uulgaris abusio est, ut nemo non sibi uni dictũ putet, quod illi olim sacratissimo exuli, qui non de arescenti[illegible]us nullis, sed de ipso ueri fonte potauerat, quæ scribebat, dictum est, & sæpius repe[illegible]: Scribe, cui præcepto, contemptores præceptorum omnium, omnes obediunt, [illegible] scribunt. Quod si in his, qui alienos scribunt libros, magni diximus esse periculi: [illegible], in his qui proprios, recentesq;, quibus dubias, atq; damnatas mundo i[illegible]uehunt [illegible], seu quòd in his malum est leuissimum, stylo obtundunt incondito, & agresti, si[illegible] ut c[illegible]s desit ingenij, iactura saltem temporis, laborq; aurium, tædiumq; non de[illegible]t? Hic ue[illegible]ũ hodie nõ aliud fructus inuentionũ, aut inficere, aut afficere, reficere a[illegible] au[illegible] nunquã, aut perraro: omnes tamen assiduè libros scribunt, nec ulli ætati, tanta uel scribentium, uel diss[illegible] copia, tanta scientium, atq; eloquentium fuit inopia. horum de libris accidit, quod ib[illegible] Cicero idem ait. Itaque suos libros (inquit) ipsi legunt, cum suis nec quisq[illegible], præter eos, qui eandem scribendi licentiam, sibi permitti uolunt. Quod quidem C[illegible] ætate rarum fuit, nunc commune est: omnes igitur attin[illegible]t, quia scilicet eandem l[illegible]tiam uolunt omnes, sic se mutuò cohortantur, impelluntq; scribent[illegible]s, inania & laud[illegible]tes, laudemq; similium fallis de laudibus aucupantes. Hinc illa igitur scriben[illegible] audacia, rerumq; confusio, ne tu ualde tibi placeas libros scribens. G. Scribo libros. R. Me[illegible]us fortassis illos legeres, optimè autem in uitæ regulam l[illegible]cta conuerteres, tunc enim [illegible] notitia literarum, dum in actum transit, seq; ipsam rebus ap[illegible]ob[illegible]t, n[illegible]n uerbis, al[illegible]rum sæpè deprehenditur, quod scriptum est: Scientiam inflar[illegible] Clarè, uelociterq; [illegible]re, multa simul, & grandia, eademq; tenaciter meminisse, & ornatè e[illegible]qui, & art[illegible] scribere, & pronunciare suauiter: hæc omnia, nisi ad uitã referan[illegible], quid sun[illegible] aliud, quàm [illegible]anis instrumenta iactant[illegible], inutilisq; labor, ac strepitus? G. Libros scribo. R. Forsan [illegible]ius arares campum, [illegible]tegẽ [illegible]asceres, telam texeres, maria nau[illegible]ares: multi quos natura mechanicos fecerat, illa [illegible]ita atq; obluctante philosophantur, c[illegible] à aliquos philosophiæ aptos, natos in aruis, aut pascuis, in scamnis opificum, aut nautarum trãstris fortuna deuinuit unde effectum, quòd mirentur causarum inscij, ut in mari medio a[illegible] rure, in syluis, inq; officinis acria, & erecta reperiantur ingenia, cùm in scholis exanguia, ac deiecta sint. Difficile enim uincitur natura[illegible] uincitur. G. Scribo ardenter. R. Quantò ardentiùs olim multi, quorum ardor sic [illegible]s est, ut scripsisse illos, nisi id alij scriberent, nesciretur? nullum opus humanum semper durat, & mortalis labor nihil ef[illegible]t immortale. G. Scribo multa. R. Quantò plura alij, quis Ciceronis libros, aut Varroni[illegible] enumeret? quis Titi Liuij, aut Plinij opera metiatur? Græcorum unu[illegible], sex millia librorum edidisse traditur. O` ardentem spiritum, si uera res est? O` longum ocium, ac tranquillum? Certe si unum, duosúe, aut omninò paucos libros benè scribere, multi negotium est laboris, tot unum millia scripsisse, non tàm facile est credere, quàm mirari. Summi tamen attestantur auctores, quibus non credere durum sit, quiq; hunc numerum nõ auditu sibi, nec uisu solo, sed eorum librorũ lectione compertũ dicant. Quos si unũ omnes legere potuisse mirabile, quantò mirabilius est scripsisse. Longum est enumerare, qui uiri apud uos, qui uerò apud Græcos, & quæ scripserint, quorum nullus ad plenum studiorum fortunatus fuit, sed horum aliqua, illorum aut magna pars quorundam omnia periêre. Tu de tuis quid præsagias uideo. G. Scribo,

&ca

&ca [illegible]. R. Si ut ingenium exerceas, ſcribendoq; alijs te do- [illegible] m [illegible] eri q; me[illegible]oria præſens tædium effugias, excuſo, ſi ut [illegible], & in ſanabili medeâre, miſereor. Sunt nanq; [illegible] neſcis, qui [illegible] ie[illegible]nt deſinere, & uelut ex præcipiti decurrentes, nolenteſq; [illegible] di impetus ingens eſt. R. Melancholiæ ſpecies infini- [illegible] libros ſcribũt, huic ſcribere furoris initium eſt, huic exitus. G. [illegible] R. Si poſteris profuturus nihil tatiùs, ſi tibi nudum nomen [illegible] G. Multa ſcripſi. R. O præclarã inſaniã, & miramur ſi mem- [illegible] G. Scribo & hinc famã ſpero. R. Dixi iam meliùs forſitan [illegible] ſumi enim tutiùs, quàm in ueto ſcritur. Atqui famæ ſtu- [illegible] ur quoſdam claros, ſic innumerabiles ſtultos, atq; inopes in [illegible] ces ſpectaculum uulgò fecit. Ecce dum ſcribitis, meliori- b [illegible] pus elabitur, extra uos rapti, ſopitiq; non aduertitis, donec ſerò uos [illegible] peritis. G. Scribo tamen famæ cupidus. R. Mirum ſtudium de [illegible] Ce[illegible] e[illegible] ue[illegible]os optare, nauticum putabam.

[illegible] AGISTERIO. DIAL. XLV. GAV.

A [illegible] ligmtus ſum. R. Mallem fateor diſciplina, magiſterio enim in- [illegible] udi nihil eſt turpius. G. Magiſter ex metiro factus ſum. R. Vt [illegible] s, non niſi diſcipulus meruiſti, obſequentem atq; humilem [illegible]o- [illegible] s oporter, alioquin aberraſti in uia, quę ad magiſterium ducebat. [illegible] am ſine magiſtro ad ſcientię gradum altiſsimum conſcendiſſe, idq; [illegible] mis prædicaſſe, literiſq; mandaſſe. Sed his labor, & ingenium, [illegible], & aſsiduitas, & perſeuerantia pro magiſtro fuit, nec internus [illegible] t nunc mihi de communibus ſermo eſt. G. Magiſter dicor. R. [illegible] magiſterij falſum nomen obſtitit, dum de ſe plus omnibus, [illegible] antur, ſed non erant eſſe crediderunt, quod eſſe poterant non [illegible] n. R. Vidiſn uini acidi tabernam, picturis aut floribus [illegible] lli poſsit, ſed nunquid & caupo ſuis fallitur artibus? Sunt [illegible] longo uſu fallendi, alios, ad extremum, & ſe fallere inci- [illegible] a iquando perſuadeant ſibi, & quod falſum ſciuerint, uerum [illegible] gloriâre, quod [illegible] digno obtigit, nihil noui: ſin indigno, duo [illegible] a [illegible] ere pudeat, & notior ignorantia tua ſit.

[illegible] STVDIORVM. DIAL. XLVI. GAV.

T [illegible] exornor. R. Fœcunda frondiũ eſt uanitas, ſed inanis fru- [illegible] G. T [illegible] multis abundo. R. Si ueris, grauis ſarcina, ſin falſis, & fœ- [illegible] Q[illegible]d opus eſt, & titulis, quibus uia latior inſit, aut dedecus? Vir- [illegible] titulo contenta, ſibi eſt titulus. G. Theologię titulum [illegible] is ſcientię profeſſores, hodie, quòd indignans dico, ſacrũ [illegible] Dialectici dehoneſtant, quod niſi ſic eſſet, non hęc tanta, tàm [illegible] agiſtrorum. G. Philoſophię magiſterium merui. R. [illegible] rẽ ſapientiæ pollicetur, quiſquis hanc igitur uult, aman- [illegible] m pu[illegible]t operoſus, aut difficilis hic titulus, modò uerus [illegible] entia, philoſophus uerus eris. Veram ſanè ſapientiam, non [illegible] gere poſſunt, uel amare. Ad id ergo res redit, quod eſt [illegible] ia. Philoſophi autem ueſtri, huius ſententiæ contemptores, [illegible] nunc [illegible]cebam, ad uerboſam, nudamq; Dialecticam ſunt reda- [illegible] n de natura temerariè fabulantes, illi omnipotentiſsimam [illegible] us circunſcribunt, & ſubſannãti, ridentiq; Deo, ſuæ inſo- [illegible] de naturæ arcanis, ita diſputant, quaſi è cœlo ueniant, [illegible] uerint, obliti quod ſcriptum eſt: Senſum domini quis [illegible]. neq; noſtrum audientes Ambroſium, qui ſæpè id mul- [illegible] o in quo fratris obitum luget, præciſè admodum, bre- [illegible] diſputantes, quid loquantur, ignorant. G. Artes pro- [illegible] d[illegible] m, multas noſſe difficiliùs, melior ſanè, tutiorq; con- [illegible] tis, & pœnitentiæ, hæc leuitatis, & inſolentiæ

plena

plena eſt: multò certè facilius indulgentiam confeſsi quærunt, quàm ſcientiam profeſsi. G. Diuinæ atque humanæ ſapientiæ titulum conſecutus ſum. R. Sapientia titulis non eget, per ſeipſam clara eſt. Quis lucernam (quæſo) unquam ſoli, ut uideretur adhibuit. Multi & cum his titulis obſcuri, & abſque his clariſsimi euaſère: ſæpè nullum bonis, clarum malis mercibus lignum fuit. G. Quid quod Poëtica laurea comam ſtrinxit? R. Superior unus eſt labor, uerum quærere, ſed hic duplex, quærere & ornare, atq; ad aurium oblectationem fingere, magna res eſt, ardua difficilis, eoq; rariſsima. Veri nempè poëtæ utriq; operam dant; communes uerò primum negligunt, contenti phaleris. G. Rarum laureæ partum decus. R. Quæſitum unde Rempub. remq; familiarem uni poſthabeas curæ, quæſitum iter ad inopiam, ni ſedenti ultrò prodiga tibi opes conuehat fortuna, quæſitum unde alijs amens, alijs inſolens uideare. G. Mihi ipſi lauream decerpſi. R. Virentiſsima arbor ſi decerpitur, confeſtim niſi ingenio uberi, uigiliq; ſtudio rigetur, aruerit. G. Parta mihi laurea. R. Partus labor, partus liuor, ſeu illa ſtudiorum, ſeu armorum merces eſt. Tener ille ramulus, animo tuo nihil omninò, ſignũ uertici præbuit, inane, oſtendensq; te multis, quos meliùs latuiſſes: quid aliud, quàm te morſibus obiecit inuidiæ? pace, belloq; multis inſignia nocuère. G. Artem oratoriam ſum profeſſus. R. Mirum audio: ea nempè in deſuetudinem abijſſe, iampridem uiſa erat, ut quæ immenſis, & innumerabilibus rebus conſtat: unde fit ut Oratores ipſis etiam uatibus rariores ſemper fuerint. Proinde fuère qui dicerent: oratoris proprium, de omni re copioſè, ornateq; poſſe dicere: quamuis ea ſententia [...]elut arrogantiſsima ſit reiecta. Quantis ſanè de rebus, & ſi non de omnibus dicere habeat Orator, adhibita in ſingulis artificioſa, & dulci quadam eloquentia, quæ per ſeipſam magna res eſt, æqua ſi lance librauerìs, obſtupeſces, teq́ue fortaſsè profeſsionis temerariæ pœnitebit, ut caueas ne dum ſcire, uel infinita, uel omnia uis uideri, nihil ſcire uideans, & quod ſæpè accidit, ſub ſcientiæ profeſsione multiplicis, ignorantia deliteſcens, neceſſariò in apertum exeat. G. Liberalium ſum profeſſor artium. R. Sæpè etiam plus habet ea res audaciæ, quàm doctrinæ: ad unamquanque artium breuis eſt uita, unus tu ſufficis omnibus? una ars, uni ingenio ſatis eſt, ut ad ſummum æſtuando, & anhelando perueniat: multas deguſtaſſe, quantum cœpti neceſsitas, expoſcit. Idq́ue ipſum noſſe, quàm profeſſum eſſe, modeſtiùs: addam quod doctiſsimis uiſum eſt, unam ipſam omni ex parte cognoſcere, nulli etiam illuſtrium contigiſſe. De ſola nempè Rhetorica notum illud Senecæ: Magna, inquit, & uaria res eſt eloquentia, nec adhuc ulli ſic indulſit, ut tota contigerit: Satis fœlix eſt, qui in aliquam eius partem receptus eſt. Id ſanè quibus uiris, & quantis teſtibus uerum probet, audiſti: quod cùm ita ſit, quid agant, & quid audeant, cogitent agmina profeſſorum, penè iam uulgus æquantia, tàm ruditate, quàm numero, quæ non una quidem parte contenta, ex quo omnes inuadunt. O fiducia ingens, ſed iam publica? G. Quid de medicinæ tandem, iuriumq; profeſsione dictura es? R. Adhoc ægri tui, clientesq́ue reſpondeant: quid illis unquam ad ſalutem corporis, uictoriamq; cauſarum titulus iſte profuerit? tibi ad lucrum forſitan ſæpè profuit. In hoc artes, ſiue artium nomina quæritis, & quod ſcientiæ defuerit, ſuppletur titulis, atque habitu, uerumq; illud Satyrici:

——Purpura uendit

Cauſidicum, uendunt amethiſtina.

Nec id minus.

Vt redeant ueteres, Ciceroni nemo ducentos,

Nunc dederit nummos, niſi fulſerit annulus ingens.

Poſtremò hæc tibi horum omnium ſumma erit, eſſe quoſdam raros, quorum ſolida & honeſta ſint ſtudia, horum finis eſt ueritas ac uirtus. Hæc eſt rerum notitia, morumq; correctio, uel uitæ mortalis ornamentum, uel æternæ aditus. Reliquorum uerò, quæ ingens turba eſt, pars gloriam petit, præmium inane, ſed fulgidum. Maiori autem parti, unus fulgor pecuniæ, finis eſt, præmium non exiguum modò, ſed ſordidum, & labori impar, nec ingenuo dignum niſu. Hiſq́ue omnibus titulus (& ut dixi, habitus, non ſpernendus quidem (ad id enim, quod intendunt ualet, mortalium, & præſertim uulgi, horum ope egentis, animus, iudiciumq; umbris eluditur) magna pars rerum opinionibus agitur: at uirtuti deditos, titulis gloriari alienum prorſus, atque abſonum: imò uerò ne poſsibile quidem reor. G. Multa profiteor. R. Præſtat unum benefacere, quàm multa promittere. Benè irent autem res humanæ, ſi quod profitentur homines, id eſſent.

DE TI-

DE TITVLIS NEGOCIORVM. DIAL. XLVII. GAV.

PRocurator regis sum. R. Ergo hostis populi. G. Procurator fisci sum. R. Et R[illegible]ub. inimicus. G. Negotiorum gestor regius sum. R. Sua negotia gerere lab[illegible]nosum est, quid censeas aliena, præcipueq́ potentum, quibus placuisse perpetu[illegible] seruitus, displicuisse discrimen, supercilium grauem, paratumq́ pro leui etiam offensione supplicium? G. Negotia regis ago. R. Rationem duro sub iudice redditurus, n[illegible] omnium spolijs, tuoq́ odio, & crimine uix implendam. G. Regis negotia procuro. R. Vide ne cùm procuratio ipsa difficilis, tamen difficilior sit ratio, tamq́ inextricabil[illegible] quod de multis uidimus, patrimonium, famã, tuumq́ caput implicet. G. Regius proc[illegible] R. Displicendum multis, ad extremum domino, quodq́ periculosius D[illegible]q[illegible] regis emolumento, grauia regni mala, & ingentia damna populorum, uel dis[illegible]da [illegible] perpetranda. G. Procurator regis factus sum. R. Quo primum die in [illegible]m domus tuæ limen attigit, tibi uiuere desijsti, libertas inde, & quies, & iucunditas a[illegible]ere, pro his seruitutes, labor, occupatio, metus, dolor, afflictio, & mordaces subierunt curæ [illegible]am non uiuis, etsi spires, occupatorum enim uita mors, qui cùm miseri omnes sint, i[illegible]nt omnium miserrimi, qui pro alijs, maximeq́ pro regibus, aut tyrannis, seu quibuscunq́ [illegible]tentibus occupantur. G. At sum iudex. R. Sic iudica, quasi mox ab alio iudicandus. Vnus est omnium iudex, unum tribunal corruptum, ante illud stabitis mortales, quid [illegible] corio iudicis sellæ iudiciariæ impresso, & barbarica admonitione iustitiæ o[illegible] est? [illegible] sella quisquis iudicium sedet, ubi si iniustè iudicabitur, nec pecunia, nec gratia [illegible]iles, nec indignæ preces, nec inanes minæ, nec diserti proderunt patroni. G. Co[illegible]p[illegible]riæ meæ sum. R. Difficillima gloria. Rarum est quidem, sic consulere ut p[illegible]s, & placeas. Vt sit enim, in uerbo ueritas, in consilio fides, in commisso silentium, in ora[illegible] suauitas, euentum fortuna moderabitur, is cõsilio pretium dabit. G. Præfectus u[illegible]m. R. Belluam indomitam, utq́ ait Flaccus: Capita multorum tenui frenas loro, atq́ m[illegible]ensam solus agitatam, magnis fluctibus puppim regis. Parua domus ęgrè regitur: m[illegible]is, quàm difficile sit regimen, uideto. Parum'ne tibi curarũ domi erat, qui publicas [illegible] Quid, quod non difficile modò iam officiũ, sed uile est. Pręfectũ urbis, uillicũ [illegible]cat, statũ notans temporũ illorum, qui si tunc uillicus, quid nisi nũc syluicus seu [illegible] Cœperat ea ætate uilla esse Roma, iam sylua est. G. Sum pręses puinciæ. R. Ho[illegible] ex[illegible]o damnatus. ocium domesticũ, externa sollicitudine permutasti. Dulce nihil [illegible]um speres, amara & turbida pręsidentium sors, festis diebus, ludisq́ & con[illegible]r, muneribus clausum limen, & apertum litibus tectum, iocis uacuum, plenũ quæ[illegible]m[illegible]ijs, ac iurgijs, quicquid languidum, quicquid ægrum, quicquid marcidũ in prouinciæ uisceribus latet, totum tibi tractandum, curandumq́ obtigit, durum opus, quanti sempè negotij sit, multos corrigere, hinc patet, quod sese corrigunt paucissimi.

DE TITVLIS BELLORVM, MILITIA, ET DVCATV. DIAL. XLVIII. GAV.

M[illegible]tari cingulo exornatus sum. R. Paucáne tibi uitæ mala uisa erant, nisi militiam addidisses, qua uel inquietus semper, uel inglorius, uel periculo expositus, uel contemptui sis oportet. G. Militiam sum professus. R. Hanc nascendo profitemini, quid professione alia opus erat? hic ferro corpus, hic animum dolis, hic argu[illegible] linguã armat, nemo uestrum est inermis, hic sent; hic ædificat, hic declamat, ille causas orat, hic pedibus, ille equo, seu carpento uehitur, hic currit, hic nauigat, hic paret, ille imperat. Nemo uestrûm ociosus: Quæ'nã hæc noua militia est? Hic in castris, hic in rostris, hic in [illegible]holis, hic in nemore, hic in agro, hic in pelago, hic in palatio, hic domi, hic peregre uitam agit. Omne[illegible] militant, neque homines modò, sed militare in syluis catulum, Flaccus ai[illegible]tantium quidem mulia sunt genera: Militia una est, uita hominis super terram, quam [illegible] militiam d[illegible]ffiniuit, ille mihi demum uero, & acri iudicio rem librauit, modò mili[illegible] addidisset. G. Armatæ militiæ sum ascriptus. R. Quid armaris externùs, [illegible] anima bellum est, illam uitia obsident, atq́ oppugnãt, quis hic ferro locus, nisi illud ad[illegible]c[illegible]rporis, nõ ad animæ tutelam induitur? Sunt enim, qui dicant, nihil pulchrius uiro [illegible]ego, quid pectus, & quid caput ferreum pulchrius habeat, quàm pacificum & [illegible]n uideo. Quando autem hæc uoluptas tibi est, age, ferro membra constringito, [illegible]q́ galea excipiens, ferro indutus, clypeo operire, humi dormiens, classico excitabere,

citabere,adeptus tibi magnum aliquid uidebare, sed errabas,anceps & cruentum officium elegisti. Multæ sunt autem fraudes spei,multæ sunt fateor catenæ, quæ animos boni illius, quod omnia appetunt,inconsultè auidos in exitium trahunt: neque inficior, quosdam militia ad amplissimas opes, siue etiam ad summum imperium peruenisse. Crede autem mihi, plures ad inopiam, ad carcerem, ad seruitutem, ad uiolentiam, subitamq; mortem eodem tramite peruenerunt. Tu,ex quo militiam profiteri animus fuit, nisi dehonestare artificium tuum uis,semper animum in numerato habeas oportet, semperq; ad res tuas Cæsarea uox illa circuntonet. Disce ferire,disce mori,syllaba una breuis, aut longior tua facta uitiabit,uel occides,ad utrumlibet hons, locisq; omnibus te paratum exhibe: hæ artes deliciæ tuæ erunt. Sine uerò Satyricum loqui, præmia militiæ numerantem, innumerabilia equidem præfatus,uix paucissima colligit,in quibus prima, & summa licentia est peccandi. Præmium herclè non tam iustis uiris optabile, quàm armatis legibus,ut aiunt, inter arma silentibus. G. Militiæ filium ascripsi. R. Est id fermè usitatum, ut militis filius miles sit, non potest enim nisi,quam habeat hæreditatem filio pater dare,arcum, scutum, gladium & bellum,& quod ludum conficit auro tincta calcaria. Sed quod patri diximus, sibi filius dictum sciat. G. Belli dux,uictorijs clarus sum. R. Quantò melius pacis dux uirtutibus clarus esses. G. Multa bella confeci. R. Quietem tibi,atq; alijs abstulisti, clarum opus? G. Victorijs,atq; triumphis notus sum. R. Sæpè malum bono notius, & atra tempestas serenitate famosior. Denique parasti busto titulos,uulgò fabulam,tibi nihil.

DE AMICITIIS REGVM. DIAL. XLIX. GAV.

Q Væsiui mihi regum amicitias. R. Hominum uera amicitia rara est,ut tibi regum fingis amicitias,quos fortunæ splendor, tumorq; animi omnium imparium contemptores facit. G. Regibus charus sum. R. Vilis ergo tibi est anima, uirtus, fama,quies,ocium,securitas. Notus est mos Regum,uix diligunt, nisi qui his omnibus neglectis, & abiectis,illorum se sæuitiæ, ac libidinis,& auaritiæ seruum fecit. Si ergo charus es regibus,non est,quòd amplius de te quæram, uilis es tibi. G. Ego autem bonitate,ac uirtute sum charus regibus. R. Quid respōdes Crispo? Nam regibus, inquit,boni,quam mali suspectiores sunt, semperq; his aliena uirtus formidolosa est. G. Regi meo bonis artibus sum charus. R. Quibus,quæso,aucupio? an uenatu? Horum enim studiosum in præcedenti quodam colloquio te notaui: an uerò militia? de qua proximè disputatum est,quæ nisi largo sanguine,magnisq; periculis honestetur,non militiæ, sed militaris ignauiæ nomen tenet,non Regum modò iudicio sed uulgi. G. Bonis artibus regi charus sum. R. Vanitate an periculo? an criminibus forrasis,homicidio,ueneficio,lenocinio,proditione,blanditijs atque mendacijs. Mala peste,sed publica,quamq; usus excuset, & cōmendet urbanitas. Hæ sunt quidem artes pro merendis regibus aptiores, quibus inimicitius nihil est,quàm uirtus,& literæ,in his igitur nulla spes ad amicitias regum, odij potiùs causa sunt.Sic inter sapientes,ac fortunam rara est pax. G. Magnus apud regem sum. R. Maior'ne,quàm apud Alexandrum Lysimachus, apud Tiberium Seianus, utriusque magnitudinem,& ruinam nosti, etsi de primo uarient scriptores, linquo alios, longa est historia. G. Charus sum regi meo. R. Meliùs esses incognitus, meliùs forsitan odiosiùs, fugeres enim quod nunc sequeris discrimen. Peior est ambus inuitantis aucupis blanda modulatio, quàm uillici sonitus deterrennis. G. Meo sum charus regi. R. Sunt quorum dubites,periculosior'ne sit charitas an odium, sed peiores serpentibus, quibus insunt ueneni mixta remedia.His uerò nil nisi pestilens,ac nociuum inest, seu oderint, seu diligant propè par malum,nisi quod odium fugat, amor detinet. Et ad summam, regum amicitijs, præter regna ipsa,nil usque inquietius, nilq; periculosius. Etsi hoc periculum non ignorem,frustrà sæpè multis optatum, sæpè magnis emptum,quæsitumq; periculis, (sic est usus hominum, sic periculis emi periculum unum magnis maximum) mira res, bonum ingens spernitur gratuitum,magnis malis maius malum quæritur. G. Spero me regi meo charum. R. Id de quo speras, quale sit cogita, fundamentum fragile, tremulum, caducum, crebræ, notæq; regum indicant ruinæ. Vertex nubilosus, turbidus, inquietus, quod sic esse ita reprobat multis, occupata difficilis. Vide ergo ubi struxeris, ut fortuna,sic uoluntas regum uaria, & inconstans ac semper incerta, quanquam nec stantibus illis, boni aliquid ista res habeat,mali multum. G. Amicitiam regis mei multis periculis, ac sudore promerui. R. Heu quantò tutiùs, quantòq; faciliùs regis omnium amicitiam meruisses.

DE AMI-

DE AMICORVM ABVNDANTIA. DIAL. L. GAV.

AMicitijs abundo. R. Mirum tibi uni rei huius abundantiam esse, cuius quidem cunctis hominibus penuria tanta sit, ut ex omnibus seculis, uix paucissima memorentur amicorum paria. G. Mihi amicitiæ multæ sunt. R. Fucatæ igitur, ueræ enim amicitiæ rarum bonum usq; adeò, ut qui unam, longa licet in ætate quæsierit [illegible] uator rerum talium sat industrius habeatur. G. Amicitijs fœlix sum. R. Hoc scire non pot[illegible] nisi rebus alijs sis infœlix, uerum enim est illud. *Fœlix se nescit amari.* G. Amicitiæ certæ [illegible] R. Ergo, & aduersitas certa est: uerum est enim illud quoq;. *Amicus certus, in re incerta* [illegible] G. Amicitiæ multæ sunt. R. Huius rei iuditium experientiæ committe, non fa[illegible] mentiri solita, pauciores erunt fortassis quàm reris. G. Amicitiarum nimis m[illegible] est. R. Mitte superuacua, in rebus omnibus, qui quod satis est habet, am[illegible] G. Amicorum satis magna copia est. R. Ad idipsum neq; populo Ro[illegible] dum maximè floreret, neq; ulli mortalium contigisse, apud illustrem legis hi[illegible] Amicitiæ multæ sunt. R. Dixi iam, fictæ igitur, aut equidem imperfectæ, ut P[illegible] lacet, quoniam fieri potest, ut uno tempore cum altero amicorum sit gau[illegible] mq; cum altero, aut inter illos orto odio, uel hinc fidem, uel illinc, uel utrinq; desere[illegible] cesse. G. Copia est utilium, ac delectabilium amicorum. R. Sentio, ad [illegible] as descendis, quæ tamen ipsæ simul plures uix esse possunt, quod multis re[illegible] anterq; conuiuere operosissimum sit, animo præsertim in executione cuiuspiam [illegible] s, atq; ingenij operis occupato. G. Amicos qui prosint, & delectent habeo. R. [illegible] amicitiæ, quarum delectatio uel utilitas fundamentum est, nam & stantibus [illegible] t & [illegible] edentibus ruunt, id non possibile tantùm, sed perfacilè, imò uerò prope, necess[illegible] mq;, hæc plerunq; uel fortunam sequuntur, uel ætatem, formæq; gratiam, quibus [illegible] At quæ in uirtute fundantur immortales sunt, eò quòd uirtus ipsa quiddam [illegible] mum q; sit, & ut uerbo utar Aristotelis, mansurumq;, quoniam mori nequit. Ideò [illegible] er honestum diliximus, diligimus uel extinctos. G. Amicos ni fallor fidos ha[illegible] Vide autem ne fallaris, neúe experiri cupias: nam sæpè cuius rei fuerat dulcis opi[illegible] m fuit experimentum. G. Amicos puto bonos habeo. R. Vnde id putes, e[illegible] na, atq; illud in primis quantum ipse ames: sunt enim qui non amant, & amari p[illegible] nihil est stultius. Isq; communis error est diuitum, amorem pretio emi credunt: q[illegible] æritur amore. Generosissima res est, bonus animus, non herbis, neq; carmini[illegible] mouetur, non auro aut gemmis, non ad extremum ferro flectitur, amando uin[illegible] q;. Estq; hæc Hecatonis Græci philosophi, amatorum notissimum, quod [illegible] r, & mihi. Si uis amari ama, quanquam & hoc ipsum sæpè frustrà est, tàm [illegible] q; imperscrutabiles ac profundæ sunt pectorum cauernæ, tàm uenenosi atque [illegible] placabiles quorundam animi, ut & culti spernant, & amati oderint, nec con[illegible] affectui uicem reddere, quod nec belluis quidem, nisi atrocissimis acci[illegible] r obsequio, & si credi potest, amore ad odium irritatur, q; periculosissimũ, & [illegible] auissimum humana simplicitas experitur. G. Credo amicos optimos h[illegible] R. E[illegible] quidem amicitiæ perpetuum epitheton, quod & si linguæ absit, adest [illegible] q; breuius loqui potes. Dic amicos, unà optimos dixeris. G. Habere a[illegible] cre[illegible]. R. Caue ne falsum credas, ne quando te aliter credere ipsa res cogat. Abyssum [illegible] mentis non est hominis, nunc amicos uobis uina conciliant, lachrymæ autem p[illegible] an[illegible] quod debuit primum esse nouissimum est. G. Amici in hoc statu rerum mul[illegible] R[illegible] um credo fœlicium, ita enim fermè accidit, ut & si fortuna omnis amicitijs [illegible] amicorum copia maior sit, cui rerum cæterarum indigentia minor est. sic [illegible] inopia, copiamq; comitetur copia. Crescat siue adueniat egestas, decrescit [illegible] ùs detegentur amicitiæ: qui amici tui fuerunt, qui fortunæ, illa uidebi[illegible] sequentur illam sui, hæc melior, illa densior caterua. Nec est quod mirari [illegible] x[illegible] au[illegible] illos abscedere, qui solam uini dulcedinem sequebantur, aduersitas [illegible] sex potatorem. G. Innumerabiles habere uideor amicos. R. Benè ais [illegible] tibi autem hæc opinio, cùm omnium ueræ amicitiæ raræ sint, innumerabiles [illegible] suasum autem debet esse in primis, nisi inter bonos amicitias non constare, [illegible] ùs estimabis, quot non dicam tibi, sed humano generi amicitiæ puræ sint, cum [illegible] peris, quot sint boni. G. Amicos habeo complures. R. Notos dic. Idq; [illegible] ter sis dicturus, in dubio est. Nullum enim animal, nulla merx difficilior cogni[illegible] no. G. Amici multi sunt mihi. R. Contubernales forsan aut conuiuæ, hi

enim nisi epulæ desierint non deerunt: amici autem pauci semper pauci, sæpè nulli, sæpè quod iniquissimũ est, amici nomẽ domesticus hostis tenet, & sub uelo fictę beneuolẽtię, familiares insidiæ delitescunt. G. Supra necessitatem sunt amici. R. Apprimè necessarius ferè omnibus, maximeq; potentibus deest semper, qui scilicet inter tot assentatorũ mendacia, uerum, loqui audeat, & uelit, qua in re multis amico, utilior hostis fuit. G. Multos habeo amicos. R. Crede mihi pluribus indiges, sanctiorq; esset orbis terrarum, & quietior, si tot essent amicitiæ, quot feruntur. G. Amicum habeo. R. Multum est. Nil amico charius, nil rarius.

DE AMICIS INCOGNITIS, NISI PER FAMAM. DIAL. LI. GAV.

FAma præsens, absentes mihi peperit amicos. R. Est id quidem aliquando uisum, ut non solùm incognitos, sed hostes quoq; fama faciat amicos. Fecit Masanissam Scipioni, ut qui in omni Carthaginensium equitatu primus esse consueuerat, in omni Romanorum equitatu aduersus Carthaginem primus esset, neq; hostes tantùm proprios, sed prædones, qui publici omnium mortalium hostes sunt. Eidem illi famæ splendor attraxit, qui Linterni ad eum in exilio habitantem facto agmine uenientes, sic, ut primo aspectu terribiles uiderẽtur, ubi se suspectos intellexerunt, positis minis atq; armis, & dimissis satellitib. insuetam mansuetudinem induti, soli prædonum principes accesserunt, eumq; ceu numen aliquod, domumq; eius, ut templum deuotissimum uenerati, dextra illa uictoriosa multis osculis fatigata, affixisq; muneribus domus in limine, qualia deorum aris affigimus tunc erat, quasi ingenti lucro aucti, quod uirum illum conspexissent, & tanquam coelesti uisione alacres abierunt. Hoc illi uni contigit, quære alium, ubi eum, quæso reperies? Vt tamen alijs accidat, & nominis claritas absentem conciliet amicum: multum enim in rebus, non inficior, potest fama. Nunquid tamen non uerendum erit, ne quod ait quidam: *Minuit præsentia famam*. quã multi quos absentes stupuerunt, corâm positos contempserunt. Tenera res est iuditiũ humanũ, facile flectit̃. G. Fama mihi amicos trãs alpes, & trãs maria quæsiuit. R. Vestra ferè omnia friuola æq;, & inania sunt, nam quis usus, aut quis fructus fuerit illius, à quo nec uisus, nec uidẽdus, quemue nec uideris, nec uisurus unquam sis. Vitia uestra præsentes quoq; amicitias inutiles faciunt, & infidas, quamuis non sint illæ quidem, sed dicantur amicitiæ. Quid nunc igitur de his tuis amicitijs speres? uide, *Obsequium amicos parere*, ait Comicus, imò herclè ueri amici, uix multis obsequijs pariuntur: tu credis amicum paucis, fortè, & ne tuis quidem uerbis, quæsiuisse bonæ spei es. G. Fama ab extremo terræ mihi attulit amicum. R. Fama contraria illum tibi auferet, eoq; faciliùs, quò patentiores malis, quàm bonis relatibus aures sunt. G. Fama mihi bonum peperit amicum. R. Vnde scis, quam bonus sit, quem nunquam uideris, rogo, cùm illi ipsi quos quotidie uides, atq; alloqueris, quales sint tanto in tempore nondum scias. Sæpè uos credulitas uestra circumuenit, libenter creditis, quod optatis, multum fidei famæ tribuitis mendaci, speras eius animum uidere: cuius nunquam frontem uidens, cùm sint inter notissimos quoq;, tot pectorum diuersoria, tot latebræ. Difficilè est enim amicum, nisi in magna aduersitate cognoscere, operosiùs est illum noscere, quàm quærere. Vna sæpè hora, paucis uerbis quæritur, qui uix multis annis, atq; experimentis agnoscitur. Voco autem amicum ut uulgus: uerus enim non antè quæritur, quàm probetur. Nec amicum probant aliorum uerba, certè nec propria, sed experta charitas, fides. G. Amicum mihi de longinquo fecit fama. R. De te aliquid mentiendo quispiam tibi amicum dedit de te uera loquendo, uel forsitan mentiendo, itidem tibi, hunc ipsum alter eripiet. Quibus uijs fiunt, crescuntq; omnia, eisdem facilè resoluuntur, & natura uult, ut citò aucta, citò desinant.

DE AMICO ET FIDELI. DIAL. LII. GAV.

AMicum unum fidum, & expertum habeo. R. Sæpè experiendo uestrum errat acumen, & dum uosipsos peritissimos iudicatis, in hoc ipso, ac perinde cæterarum rerum in æstimatione fallimini. G. Scio ego, non æstimo amicum mihi esse fidelissimum. R. Et quot putas idem credentes, imò ut sibi uidebantur, & scientes, cum ad arctissimum uentum esset examen, sese lusos, inuenerunt? Vnde uerò tot quotidie de amicis prodeunt querelæ, nisi, quia quos fidissimos habebatis, inuenistis infidos? Nullus rei tam difficilis, quam humani animi coniectura, extimatioq; est. G. Nihil conijcio, extimo, ut dixi, sed scio amicum uerissimum me habere. R. Habes rem aut optimam, aut pessimum errorem. G. Nullum rei huius errorem habeo, sed amicum multis, ac magnis ex-

pertum

[illegible] us. R. Habes ergo rem dulcissimam, sanctissimamq́, qua una post uirtutem, [illegible] in hac uita, seu natura, seu casus aliquis, seu labor, ac [illegible] de [illegible] parentes, dulces filij, dulces fratres, possunt tamen amarescere, nec paren[illegible] quidem deterunt esse, nec filij cùm dulces esse desierint: at amicus solus [illegible] esse non desinit. Chari, inquam, sunt parentes, non'ne autem [illegible] regno patrem expulit? Nicomedes Prusiam Bithyniæ regem, suum pa[illegible] agitantem, uita priuauit? & Ptolemæus hinc Philopater di[illegible] matre insuper, & fratre occisis, ad ultimum & uxore Eurydice interfecta, ac [illegible] scortorum sic rexit arbitrio, ut nihil in regno proprium haberet præter [illegible] regis nomen. Non'ne & Orestes Clytemnestram matrem, Agrippinam Ne[illegible] Thessalonicen interfecit? Chari filij: Non'ne Theseus Hippolytum, [illegible] rex Macedoniæ Demetrium filium adolescentem optimum, iussit occidi. [illegible] æus alter, aduersum pietatis nomen, & ipse quoq; fidissimus rex Aegy[illegible] des rex Iudææ unum, & Constantinus Romanorum imperator unum [illegible] filium interemit? Nonne Maleus dux Carthaginensium, Carthalonem fi[illegible] & matres quarum amor hinc intentior, hinc mitior sexus, in filios fæ[illegible] omnibus Medæa, quid Laodicæ, Cappadociæq; regina, quæ regnandi cu[illegible] quinque mactauit. Chari (inquam) parentes. Repeto enim chari filij, chari [illegible] uno exemplo omnis claudatur impietas, Phraates rex Partorum omnium [illegible] imus, omniumq; mortalium regnandi non cupiditate, sed rabie, furijsq; a[illegible] dem senem & afflictum patrem: ad hæc & triginta fratres suos, dicti regis filios, [illegible] per [illegible] um occidit, ne quis superesset in Parthia, qui regnâret. Sed uetusta hæc. [illegible] recentiore memoria inter patrem, & filiũ de regno in Britannia certatum [illegible] udiuimus? tertius inter fratres in Hispania decertari uidimus? quanquam talium [illegible] maxime fraternorum crebra adeò, & noua, & uetera sint exempla, ut penè la[illegible] uenire, qui amici fratres fuerint, quàm qui hostes: utrunq; postponimus. [illegible] m nunc non exempla colligimus, quid præterea? an non chari coniuges, cha[illegible] ed interrogabis Agamemnonem, ac Deiphobum, & de uestris Claudium Cæ[illegible] rem percunctaberis Aphricanum: hi tibi, quàm chari fuerint uxoribus suis [illegible] à uero Octauiam sciscitare, & Arsinoén, quid illa de Nerone suo, hæc de suo [illegible] æo. Illa de adoptiuo, hæc de naturali fratre, utraq; de marito. Illa quidem in sci[illegible] experta testabitur. Eminentia ut uides, & clara decerpimus, uulgus, & urbes, [illegible] hominum his plenam quærimonijs præterimus, quibus ita se haben[illegible] [illegible] cere illorum, qui charissimi uideantur, odijs sæpè latentibus, sæpè e[illegible] [illegible] it amantudo, sola amicitia odijs uacat, nemo unquam non di[illegible] aut prodidit amicum, sed ne læsit quidem uolens: quamobrem si amicum ue[illegible] em prædictas inuenisti, magnas te diuitias inuenisse credito. Illud uide, ne, ut ma[illegible] mum rebus dedita uilibus, nobiliumq; contemptrix, & agris, aut mercibus [illegible] ac uirtuti [illegible] colendis intentior, quod optimum nactus es, negligas. Si tan[illegible] editis cultor [illegible] æ auri, & argenti, atq; orientalium lapillorum, quæ sunt ter[illegible] purgamenta, quanta diligentia amici cultui impendenda est, rei pretiosis[illegible] quia nunquam re offensus, ne quo unquam uerbo alienatus effugiat, se[illegible] d [illegible] lesia [illegible] cum: Sicut qui dimittit auem de manu sua, sic reliquisti pro[illegible] [illegible] non eum capies, non illum sequeris, quoniam longè abest: effugit enim, [illegible] quoniam uulnerata est anima eius, ultra eum non poteris colligare. [illegible] habes, ac suaue, operosum tamen ac difficile quæsitu, inquam, ope[illegible] a. Magnus thesaurus est amicus, sed magna seruandus cura, magno si [illegible].

[illegible] TIARVM COPIA. DIAL. LIII. GAV.

S[illegible] is. R. Iam non miror, si & amicitijs abundare uisus eras, non est [illegible] locupletum limina, uulgaribus amicitijs, & simulatis obse[illegible] [illegible] Opum magna uis est mihi. R. Anceps, & onerosa fœlici[illegible] æ plus [illegible] habitura, quàm gaudij. G. Diuitiæ exundantes sunt. [illegible] quies, exundansq; iucunditas, uix diuitem inuenias, qui [illegible] in med[illegible] ritate, uel honesta etiam paupertate fateatur. G. Multi[illegible] R. S[illegible] itas gaudium, trãquillitas decreuêre, quæ si cum illis cre[illegible] rum diuitias pateter, sed hortater. G. Opes multas habeo. R. Ha-

bes rem quæsitu difficilem, custoditu anxiam, amissu flebilem. G. Magnæ mihi diuitiæ sunt. R. Sparsæ si fuerint decrescent, seruatæ, non te diuitem, sed occupatum, non dominum facient, sed custodem. G. Diuitias habeo ingentes. R. Vide ne potius habeare, hoc est, ne non diuitiæ tuæ sint, sed tu illarum, neq; illæ tibi seruiant, sed tu ipsis: nam sine scis plures multò sunt qui habentur, quàm qui habent, multoq; crebriores, quos propheticus sermo notat. Viri diuitiarum, quàm diuitiæ uirorũ. Sic uos uestra cupiditas, uilitasq; animi, de dominis seruos facit, usus quidem pecuniæ notus est, ut naturæ necessaria compararentur. Pauca simul et exigua, longeq; facilia, quicquid excesserit graue est, nec iam diuitiæ, sed uincula, sed compedes, nec iam corporis ornamenta, sed impedimenta animi, & sollicitudinum atque formidinum acerui. G. Diuitijs plenus sum. R. Caue ne te rumpant, omnis enim plenitudo quærit exitum, multis mortem attulêre diuitię, requiem ferè omnibus abstulêre. G. Opes habeo immensas. R. Bonis moribus rem aduersam, nimiæ opes, non modo singulorum hominum, sed populi Romani corruperunt mores, miramq; illam, & eximiam fregêre uirtutem, qui tamdiù clarus, & tamdiù iustus, atque integer, quamdiù pauper fuit, in ægestate uictor gentium, & quod est gloriosius, uictor sui, domitorq; uitiorum, à diuitijs uictus est atq; pessundatus. Nota loquor, quid nunc tibi diuitijs sit sperandum, uides. G. Diuitijs affluo. R. Quantum mallem uirtutibus abundares. G. In diuitijs requiesco. R. Consopiti estis in uepribus miseri, grauis sopor, qui non sentit aculeos: ueniet hora, quæ uos excitet, & exponat luce clarius, id, quod scriptum est? Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes uiri diuitiarum in manibus suis.

DE INVENTIONE AVRIFODINAE. DIAL. LIIII. GAV.

Aurifodinam inueni. R. Hæc spes opũ multis inopiæ, nonnullis exitij caussa fuit, dum neglectis omnibus alijs curis, huic uni deditis, & laboris plurimum, & lucri modicum res habuit, dum ad hanc auri cupidinem cœlo, & sole derelicto, in tenebris æuum agere didicerunt, cœco & noxio ante tempus uapore consumpti. G. Aurifodinam casus obtulit. R. Vt auersus à contemplatione cœlestium terrestribus inhæres, neq; tantummodo humi acliuis, sed sub terra mersus infœliciùs uiuas, & breuiùs. G. Aurifodinam ingredior. R. Nero Cæsar suprema illa sua nocte terribili & misera, sed sibi debita, ut quoddam specus ingrediens, ignominiosam mortem, & ludibria populi persequentis euaderet, à suis admonitus, negauit uiuum sub terram se iturum: tu nullo metu impellente, sed auaritia rapiente, uiuus is sub terram, neq; te hinc almum cœli lumen retinet, illinc atræ telluris horror excludit. Quid mirum, si per omnes terras quærendæ diuitiæ hominis fatigantur, quando & sub terra quæsitæ, & effossæ tartareos exagitant manes? utque ait Naso:

——itum est in uiscera terræ,
Quasq; recondiderat, Stygijsq; admouerat umbris.
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

G. Aurifodinam inueni. R. Vetus est uerbum, sæpè unus leporem mouet, alter capit. In ueniendi prædam quam plurimi concupiscant, unus rapiat, & tu ille forsitan unus non sis. Circum optabilia fit concursus, & periculum est inuenisse unum, quod cupiant multi, nullus partiri uelit. Hæc est causa, cur cùm Italia, ut ait Plinius, metallorum omnium fertilitate nullis cedat terris, interdictum id uetere consulto patrum, atque occultatum est, ut Italiæ parceretur. G. Auriferam terram fodio. R. Labor certus, euentus ambiguus: quid si multum fodias, nihil inuenias? Quid si multum inuenias, sed non tibi? quid si tibi inuenisse peiùs sit, & nihil inuenisse erat melius? Humano sæpè gaudio mœror est proximus. G. In aurifodinam descendi. R. Inter homines quæri solet, quod inuentum mergat in tartara; tu apud tartarum quæris, quòd te tollat ad superos? G. Aurifodinam reperi. R. Pronum iter ad inferos inuenisti.

DE INVENTIONE THESAVRI. DIAL. LV. GAV.

Thesaurum reperi. R. Caue dolos, & insidias fortunæ hamis esca prætenditur; uiscus & laquei blandum aliquid præ se ferunt. G. Thesaurum inueni. R. Multis thesauris mors fuit, ut nullum corpori periculum sit, discrimen est ingens animę. Non satiant opes desiderium, imò nec mingant, sed accendũt, humana cupiditas successibus inaidescit, & crescente auro, crescit auri sitis, & quærendi studium, minuiturq; uirtus, quæ una mors animæ est. G. Thesaurum mihi sors obtulit. R. Pondus infestum, contrariumq; modestiæ: nil sibi non arrogat, quæ repens fortuna beauerit. G. Inscius in thesaurum incidi. R. Tutius forsan in colubrũ incidisses, cùm enim diuitiæ auri, & ar-

[illegible] iam afferre soleant: idq; sit omnibus proprium tum præcipuè re-
[illegible] nocēt, dum & itero aliquid detrahūt indies, & opinionibus fal-
[illegible] p[illegible] iunt stuporem, improuisoq; impetu mentem turbant.
[illegible] tum domi abdidi. R. Quod in hac tua lætitia summum est, inue-
[illegible] m terræ fæcem, pudeat cœlestis naturæ animū his attolli. G. The-
[illegible] it repentè. R. Hunc mansurum credis, & repentè desinet? Quæ-
q; [illegible] occidunt. Subitæ opes, quasi fœlicitas somniantis.

[illegible] FOENORE. DIAL. LVI. GAV.

P[illegible] in [illegible] fœnore posui. R. Est, & qui benè inuentis malè utitur, & qui ma
[illegible] & pessimè, ut pecuniam inuenisti, non ut diues fieres, sed ut malus,
[illegible] ut auguror futurus, ni pecuniam inuenisses. Sunt enim qui successi-
[illegible] sunt, non Dei munus agnoscentes, neq; illi saltem, similes, de quo
[illegible] bitur tibi cum benefeceris ei: sed opertum sibi cœlitùs nequitiæ semi-
[illegible] ergo pecuniā, qua dedecus mercareris, & exanime metallū, animæ
[illegible] fœlix. G. Fœnus benè posui. R. Malum non benè poni dixeris, sed
[illegible] malum pondus excuteris, benè erit, alioquin ubicunque posueris, dum
[illegible] esse non desinet. G. Fœnus optimum benè collocaui. R. Quo-
[illegible] malum, uideris, sanè quantò opimius malum, tantò & peius. No-
[illegible] Prod[illegible], quasi ex adipe iniquitas eorum. Quantò ergo ditior fœnera
[illegible], tantò maior auaritia, maior impietas. G. Fœnori studeo. R. An
[illegible] melius studere? an erant multæ, sed huic aptiùs erat ingenium? an
[illegible] applicares: quo nescio, an illud usquam fœdius inue-
[illegible] sen prorsus, & delecti animi, tāq; inertis indiciū. Tot undi-
[illegible] es, [illegible] uiæ, pessimam omnium elegisti, quod quietior uisa est sedere,
[illegible] me[illegible]are [illegible] es, ac uelocissimi finem mensis expectare, non intelligens tibi quoq;
[illegible] & men[illegible]s, & annos currere, & ut nexis tuis, sic & tibi terminum instare, sic in-
[illegible] ic tibi, ut naturæ debitum soluas turpiter parta destituens, & incertus. Ex-
[illegible] pauperibus, quô ignotos dites, & futuri semper metuens iudiciŋ, & obscœ-
[illegible] n dominus, sed custos pauidus rapinæ, fame pressus, & infamia. Mirarer in ur-
[illegible] s huic flagitio locum esse, nisi esset & reliquis. Itaq; cùm paulò ante hoc tem-
[illegible] es ut leprosi à consortio, hominum segregati agerent, nec tantùm ad eos
[illegible] er nisi egenus, sed etiam, ut malè olentes, atque contagiosi ab obuijs uitaren-
[illegible] n modo cum populo, sed cum principibus conuersantur, & matrimonia
[illegible] di[illegible] tates adipiscuntur. Tanta est uis auri, imô quidem quod pro monstro
[illegible] eus omnipotens malè perdat, principes fœnerantur, tam leuis animæ,
[illegible] a [illegible] suauis undecunq; quæsitæ pecuniæ odor est. G. Fœnerari iuuat.
[illegible] del[illegible] o & misera. G. Fœnerari solitus sum. R. Si Catoni credimus, ho-
[illegible] Fœnerator sum, artificiū aliud non didici. R. Hic auaritiæ clypeus,
[illegible] t[illegible] d[illegible] r. Quod si discere uolenti quoq; difficile est, quid discat inuitus. G.
[illegible] a[illegible] r R. Semper igitur miser eris, semper cupidus, semper inops.

A[illegible] R[illegible] FER[illegible] ILI, ET EXCVLTO. DIAL. LVII. GAV.

F[illegible] a[illegible] er est mihi. R. Vim fœcundatoris intellige, donisq; cœlestibus sic utere,
[illegible] largienti, quod ita demum ritè facies, si & sobrietatem, & modestiam
[illegible] as non excluder, & ubertas in partem egeni ueniet, atq; amici. Nil soli dulce,
[illegible] id[illegible] m. G. Agrum fertilem exquisitissimè colo. R. Non homo terræ, sed
[illegible] seru re debuerat, hominū culpis effectū est, ne terra possessori suo sine labore
[illegible] iculta messem horridam, lappas, & tribulos paritura. Hanc ferro sollicitare, mi-
[illegible] s mollire, mortalis coëgit indigentia. Hinc agriculturæ fluxit initium, sanctis-
[illegible] sima[illegible] ndā uitæ, nūc uni ex multis, & prisco labori, & nouis uitijs ob-
[illegible] nihil m[illegible] dig, atq; auar[illegible] iæ, inaccessum, rusticas etiā casas urbana piacula per-
[illegible] m[illegible] s [illegible] m rusticos malos fuisse conuenit. Vnde illud Poëticum:

Extrema per illos iustitia excedens terris uestigia fecit.

[illegible] ne [illegible] m [illegible] erant nouissimi, primi sint, ut si unquā esset ad uirtutem re-
[illegible] n[illegible] s, in hoc quoque sint ultimi. Nunc ad ipsam agriculturæ artem
[illegible] mi [illegible] ta uiris, atq; ingenijs in pretio sint, in qua ut multis in rebus,
[illegible] enso[illegible] ius tenet, de quo cum uerissimè scriptum sit: optimus senator,

optimus orator, optimus imperator, tandem laudis, ad cumulum illud est additum, sine æmulo, siue sine exemplo sui temporis agricola: quem puderet igitur cum Catone terram colere, quis omninò sibi turpe aliquid duceret, quod pulchrum, ille sibi duxisset, qui præter corporis, atq; animi uirtutes, rerumq; gestarum gloriam etiam de Hispania triumphasset? Quis sollicitare atq; hortari boues erubesceret, quos in sulcum urgeret illa uox quæ tot magnos exercitus in prælium accendisset, tot ancipites causas disertissimè perorasset? quis rastrum, atq; aratrum fastidiret, quod illa triũphalis, ac philosophica manus attingeret? quæ insignes de tot hostibus uictorias peperisset, tot de rebus optimis præclaros libros scripsisset, siue ad philosophiam, siue ad historiam, siue ad usum uitæ spectantibus, quales sunt, quos, de hoc ipso, quod nunc loquimur, scripsit. Primus equidem uos colendi agri præcepta collegit in formam artis, ac redegit in literas, secunq; illum multi alij, quorum quidẽ humile illud, ac depressum artificium, nobilissimis atque altissimis uersibus extulerunt, quos tunc memorans, nec humanæ immemor necessitatis agriculturã certè non improbo. Nunquam tamen aut scriptorum claritas, aut inopiæ metus coget, ut liberalibus, & honestis artibus præferendam censeam, nec æquandam quidem: quamuis enim eosdem duces simul illustres, & agricolas primum illud imperij tempus habuerit, mutata iam spatio res est: neque ut fragilior nunc natura est, ad res tam uarias ingenia uestra sufficiunt. Hac ætate igitur excellentibus uiris agriculturæ operam dare nõ pro arte, uel negotio, sed pro ocio, & curarum alternatione permiserim, utq; interdum teneros ramos, pubescentibus gemmis inserere, luxuriantia folia curua falce compescere, lasciuos palmites prolis in spem scrobibus cauis infodere, sitientibus pratis quærulos riuos, prono calle deuertere. Illos si nam sic fodere pertinaciter, atq; arare, totoq; animo incumbere terris, nisi necessitas cogat, indecorum atq; indecens docto, fortiq; uiro arbitror, cui nobilioris exercitij deesse materia uix possit. Natura parens optima, dum multas mortalibus artes daret, ipsa etiam distinxit ingenia, ut cui quisq; erit aptissimus, illi insistat. Videbis aliquem, qui mediocri ingenio tàm solerter, aut arua sulcet, aut maria, ut hac in re cuiusuis acumen philosophi nulla sibi conferri possit industria: stultum & inglorium fuerit cum alio, non in tua, sed illius arte contendere, ubi toto maior uertice, minor appareas, & uictor in maximis multis, ac paruis in rebus facilè uinci queas. G. Ager hac mihi æstate perfertilis fuit. R. Proximam operire, præsens sæpè fertilitas, uenturæ sterilitatis arrha est. Rara quidem sine intermissione prosperitas. G. Diligenter agrum colui. R. Benè, si nil melius quod faceres fuit. G. Colui uineam exquisitè. R. Lætam cum illa fortè uindemiam pactus, an & cum pruina aut etiam cum grandine pepigisti. G. Solito largiùs aruum seui. R. Plures pasces grues rure, plures domi mures, uolucrum hospes, ac uermium, lolij excussor, areæ compactor, horrei architectus, metentium seruus, ac terentium. G. Seui agrum largiter. R. Esto in spe bona metes quod seuisti, triticum atq; sollicitudinem, nisi illud est uerius, quod triticum plurimorum, sed anxietas tua est, & ut propriè dixerim, ager ipse est animus, cultus intentio, semen cura, messis labor, hanc uberrimam percipies. G. Rus optimè colui. R. Dicam quod mireris. Illi ipsi antiqui agricolæ, uiri fortes, quibus gloriæ fuit agricultura, colendum benè censuerunt, sed non optimè: incredibile primo forsan auditu: at experientiæ comprobatione uerissimum, uix enim fertilitas sumptum æquat: estq; apud ipsos ueteres, hominis atq; agri comparatio non inepta, ut uterq; si sumptuosus fuerit, quamuis & quæstuosus, reliqui nihil, aut modicum fit, neutrum magni igitur existimandum. G. Summo studio terram colo. R. Tete mallem coleres, sed terrestre animal, terrã amas, nec multum cum tu illam, quam nũc percolis impinguabis. Cole agrorum, atq; arborum quantum uis, neq; multos terræ pedes ad ultimum occupabis: neq; ut ait Flaccus.

——harum quas colis arborum
Te præter inuisas cupressos
Vlla breuem dominum sequetur.

DE VIRIDARIIS. DIAL. LVIII.

GAV.

AMœna mihi sunt uiridaria. R. Habent hæc interdum fateor honestæ aliquid uoluptatis, nonnunquam etiam inhonestæ. Acq; igitur studiosos, ac uoluptuosos uideas, umbrosis secessibus delectari. Nam & ingenium locus excitat, & ad pœnitentiam quosdam, alios ad incontinentiam, & lasciuiam exhortatur: nec de nihilo est, quod summus Orator dum infesto reo adulterium obijceret, amœna in quibus id commissum esset loca descripsit, quasi ad flagitium stimulos. Non locis ergo, sed animo gaudendũ est, si talis obtigit, qui benè locis omnib. uti nôrit. G. Secretus uiretis affluo. R. Secre

tum

[illegible] etum,& fecessim Capreæ quis ignoret? pudet,pigetq; exequi, quæ itidem [illegible] nex hircinus,loca ipsa sepofita, quibus probris infecerit, quantò [illegible] arido [illegible] exul Scipio Aphricanus uixerat, quàm suis in uoluptatibus [illegible]: Repeto [illegible]tur,non in locis, neq; ullis præter animum in rebus ha[illegible] unde & qui sol tariam u tam, recessusq; abditos laudauerunt, [illegible] animus ut fuiret,& non aliter: proinde quem tu de uiretis tuis [illegible] dum erit:at tum demum quid pronunciem uideto, nam si locis [illegible] tua nunc iustertius non erant, & tua fortuan cras non erunt, ac si ritè [illegible] sunt, alieno procul dubio gloriaris, quis hic gloriæ tuæ locus? [illegible] æstatem alpes, si Olympus nubibus altior, si ramosus ac frondifer [illegible] idus Ticinus, si amœnus Athesis? si sonorus Sorga? Hæ si laudes [illegible] minum,sed locorum, tuum sit expedit quo lauderis. G. Decoris [illegible] R. Refert quæ nam curæ interim tuo in pectore spacientur. Nam quid iu[illegible] urnea unguenta olida condidisse? quid pulchris in locis turpem animum? [illegible] tissimi floruerunt uiri? quot in pratis uirentibus turpes adul[illegible] non animis solùm,sed corporibus,uitaq; hominum, interdum [illegible] compertum est, non tantum haustu aeris immodico, sed ferro e[illegible] Quis non legit apud Curtium amœnissimos nemorum recessus,& [illegible] ma[illegible], regum ac satraparum curam & præcipuam, ut perhi[illegible] ebrij,ac uesani Regis adolescentis, interfectus est Par[illegible] Macedonum primus ducum. Quis non nouit Caietam lit[illegible] nullus sub cœlo pulchrior,nullus amœnior, illic iussu temulenti, & [illegible] Cicero,& poterat utcunq; tanto uiro locus conuenire,ut post[illegible] fato uet[illegible] erat, [illegible] in rure moreretur, florentissimus ora[illegible] & modus,& auctor mortis prorsus indignus fuit. Spaciabatur il[illegible] urbanas fugiens procellas,& uel ad philosophiam, uitæq; cul[illegible] quid cogitabat:uel Rempub.miseratus, de statu patriæ conceptum [illegible] m oblectatione leniebat, quando ab illo omnis hoste uittutis, im[illegible] uirum abstulerunt mundo, qualem ut auguror, secula nulla restituēt. [illegible] lectabilia sæpè insidijs opportuna sunt,dum licentius ibi, laxiusq; degitur, [illegible] à circumspectione periculi. Nam & laqueo densis in syluis feræ, [illegible] in ramis uiridibus capiuntur. G. Lætus in uiridarijs,& curarum [illegible] R. [illegible] rarumq; uacuitas cautioni semper aduersa est.Dum sua nem[illegible] em humani generis statum omnes acriter cogitant, uix [illegible] quisquam uiuit,neq; locorum species, neq; opum spes [illegible] malorum. G. Libenter in uiridarijs meis uersor. R. [illegible] apri,& ursi non referre autem ubi sis, sed quid ibi agas. Nun[illegible] fuerit,sed tu locum,neque id aliter quàm præclarum ibi, & insigne a[illegible]

DE GREGIBVS ET ARMENTIS. DIAL. XIX. GAV.

G[illegible] gregibus & armentis. R. Brutinum gaudium. G. Armentis ac gre[illegible] undo. R. Belluina prosperitas,quam belluæ peperere. G. Amo gre[illegible] armenta. R. In omni amore amantis & amati similitudo suspecta est. G. [illegible]ata, greges amo. R. Amatis omnia,nisi uos inuicem ac uirtutem, quæ [illegible] amanda negligitis,& quę negligēda diligitis. G. Amo armenta,gregesq;. [illegible] um uilium amatores, olores nobilium,amatis quæ nec se amari sentiunt, [illegible] uicem reddunt. Cum interea nec uos uicem reddatis amantibus,totumq; [illegible] auantia, ut non modò seruum ingenuo, sed pecus homini præferendum [illegible] G. Armentorum,gregumq; ingens copia est. R. Si per teipsum illos paue[illegible] occupatissimus pastor eris. Officium uile, laudatum licet à multis antè alios à [illegible] per alios,non tu pastor,sed pastorum seruus,pastorumq; dolis expo[illegible] nus obstiterit,nunc præcipitium,nunc morbus, nunc abactor, quotidie de[illegible] de damnum ubi,dolorq;,& illusio.Magna uerò pars mali sue[illegible] G. Armentis ac gregibus diues sum. R. Laudatæ diuitiæ, sed incertæ, [illegible] obnoxiæ fraudibus, rapinis, pestibus, quæ tàm crebræ, tamq; ualidæ [illegible] greges [illegible] lacerent armenta.Nota pestis,quam Lucretius, quamq; il[illegible] de[illegible]. Et quàm multas putas famosas minùs,scriptorum penuria,sed

damnosas æquet? G. Diues sum gregibus & armentis. R. Vagæ,patentesq; diuitiæ, quæ non dicam,arcula,ut aurum,ut gemmæ, sed ne domo licet amplissima claudi possint, iam nec à seruis,nec à furibus, nec à feris atrocibus tutus es,omnibus in tuas diuitias datum ius. G. Gregibus & armentis gaudeo. R. Gaudes semel, doliturus millies,nullus dies sine rumoribus mœstus ibit,nunc irruerint Sabæi,tulerintq; omnia, nec'n in pueros gladio percusserint,ut pecuoso illi quondam nunciatum seni est,nunc bos cornu fregerit, nunc ecus equus,nunc nagantem lupus agnum,nunc infectum gregem mors inuaserit, non sat miseri uestris malis,& mortalitate propria uisi estis, nisi mortes quoque brutorum animalium legeretis.

DE ELEPHANTIBVS ET CAMELIS. DIAL. LX. GAV.

Sunt mihi elephantes. R. Cui quæso usui,pacis'ne, an belli? his duo illi notissimi hostes Italiæ Pyrrhus,& Hannibal,quibus Romanas dum turbare acies sperant,suas turbauere.Animal graue prorsus,& enorme,quodq;, ut ex historijs nosti, sæpe suis exitio fuit:aspectu mirum,& mole,& specie,& odore:& stridore terribile, eiusq; tu autem inutile,procurationе difficile. G. Est mihi ingens elephas. R. Fuerunt olim in Italia elephantes,non uenatu quæsiti quidem, sed ab hostibus capti, & in triumpho ducti, quiq; prima fronte terruerint olim Italos, uictores in capitalium securi, erepti autem Pyrrho:Carthaginensibus uero non erepti tantum, sed etiam interdicti. Sic enim in conditionibus pacis,quam u ctis petentibus nominatim cautum, ut & quos haberent domitos traderent,& alios non domarent, ita sensim obsoleuit usus elephantium,non solum in Italia , ubi longè aduenæ,ubiq; aducti erant,sed in Aphrica etiam, & Aegypto, quæ illorum sunt uiciniores origini. Itaq; & in Italia nostrorum memoria,unicum Federico Romanorum principi fuisse,& nunc Aegyptio tyranno, non nisi unicum esse fama est:Vtrunq; uero ad spectaculum potius quàm ad usum. Sic in India, atq; Aethyopia exterarum tædio gentium liberam, Syluas patrias incolunt elephantes.Tu quis es,qui elephante gloriari uideris: Alter hic Hannibal,qui uno uectus elephante,unoq; fretus oculo, Italiam fatigauit? Ego hanc belluam & ui humani æmulam intellectus,ab auctoribus proditam,& moribus mitis insignem, habendo tamen inutilem,& ineptam,& Regiæ potius luxuriæ, quàm fortunæ habilem dico, quæ domum impleat,horreum exhauriat. G. At Camelos habeo. R. Vna est penèratio utrorumque,nisi quod elephas turribus, camelus sarcinis ferendis idoneus, eoq; utilior, aptiorq;, si consilium petis, utere bellиis, quas his ubi uitam agis mundi partibus genuit natura parens prudentissima,quæ & belluas, & alia suis quæq; climatibus apta distribuit. G. Camelum habeo. R. Tria millia habuit,& amisit Iob,& morbi,& rapto res,& infecta pascua,& ruinæ,& mille casus uestra undiq; armenta circumsident.Campi, & colles,& mœnia perduntur assidue,quid his facias,quæ nō stant? Bona uestra ferè omnia in perpetuo motu sunt,& quam insita uirtute animi deberetis famam quærere,peregrinorum animantium nouitate sectamini.

DE SIMIIS ET LVDICRIS ANIMALIBVS. DIAL. LXI. GAV.

Simia delectabilis est mihi. R. Fœdum animal aspectu,triste animal effectu, de quo quid aliud,quàm tædium speres? quicquid domi reperit,aut conspicit, aut spargit, aut his atq; huiusmodi delectans, utiq; delectabilis simia tua est. Monstrosam belluam uocat Cicero,nec minus aliquid mirum dicit,quàm urnam sortium euertisse,idq; pro ostento Græcorum in historijs scriptum esse, iure optimo doctissimus uir irridet, cum uerè mirum potius uideri debeat,si non omnia uertat,ac dissipet. G. Ludicris animantibus abundo. R. Turpe simul, & ludicrum esse aliquid non potest, quis enim turpitudine ludus est? quinimò ab omni,quod oculos,aurisq;,& nares,& animum afficiat, fugiendum est,corrupti gustus est, amara diligere. Sed hic uester est mos, turpibus delectari, neque uerò turpia,& inepta tantùm animalia,sed quo nihil est fœdius.Obscœnos etiam homines, linguaq; & moribus odiosos,in delitijs habetis. Et ad summam,quantò quidque desformius,tantò uobis acceptius,chariusq;,hæc in rebus omnibus uniformis est regula,hic amor, hæc indoles, hoc studium, hæc uestri iudicij laus est.

DE PAVO-

[illegible], PVLLIS, GALLINIS, APIBVS, ET COLVMBIS. [illegible] AL. LX[illegible]I GAV.

P[illegible]. R. [illegible]m can[illegible] argiocultis, reperisse consilium fuerit, ne [illegible] ia re[illegible]ularum pel[illegible]is. G. Pauones multos habeo. R. [illegible]n in[illegible]r, atq; amœnam, sed hęc uoluptas oculorum mul[illegible]pens[illegible] est, qu[illegible]bus contrà illum tartareæ uocis horrorem, uel su[illegible]io o[illegible]is sit ut [illegible]am omni peius tædio, uicinorum odium, ac la[illegible] pe[illegible] & nihil intentatum relinquenti gulæ pareatis, nec aliena, [illegible]is, obliti hanc u[illegible]s olim fortissimis sollicitudinem non fuis[illegible]icia, [illegible] uolucres tutæ erant & præter pennas nil in pa[illegible]one pla[illegible]ne, quid in hac aue tantoperè place[illegible]t inuenio, præter n[illegible]bli[illegible]rescere [illegible], [illegible]ngum etiam in tempus si se[illegible], [illegible]d & [illegible] fe[illegible]t Au[illegible]. Ita ue[illegible]ram tamem, nisi [illegible] ambi[illegible]. Pau[illegible]em c[illegible] gratia Romæ [illegible]nus occidi[illegible]e fertur [illegible] mori[illegible]us delicatus, & m[illegible]is ut fœm[illegible]na, sed qui mo[illegible]habe[illegible] imit[illegible]ores. G. Pull[illegible]s n[illegible]io. R. Impedimen[illegible] areæ [illegible], qu[illegible] in[illegible]ulis, & puluereum s[illegible]lum semper, [illegible]. G. Gallinarũ magnu[illegible]umerus. R. Ut cessent tæ[illegible] cri, magno pretio, longisq; d[illegible]ribus exiguum ouium [illegible]. R. Non mor[illegible]is modò sed uol[illegible]tilis, & fug[illegible]iua fœli[illegible]ulta [illegible] mihi. R. Non minùs in quol[illegible]bet, quam uel in ma[illegible]s est, nunc examina fugient, nunc pugnabunt reges, [illegible]actu [illegible]uixeris rex egebit ut salua sit, sæpè omnia expertus, nil profe[illegible]eris, nudus sis: proinde si seruandi studium cum melle cõtu[illegible]. Sed columbis afflito. R. Atqui apum in thalamis siletur per [illegible]lumbario autem nũquam, uix est animal inquietius columbo. [illegible]a. R. Sunt qui litigent, & qui gemant, qui diebus domum [illegible] fra[illegible]gant: en magni gau[illegible] materia.

[illegible] P[illegible]CINIS. DIAL. LXIII. GAV.

P[illegible]xisse gaudeo. R. Non puto fœli[illegible]ius extruxeris, quàm Salo[illegible]e[illegible]s ad u[illegible]uersa opera, quæ fecerint manus [illegible]æ, & ad la[illegible]daueris, [illegible] debis [illegible] omnibus uani[illegible]atem, & a[illegible]ctionem a[illegible] fueris forta[illegible]e dol[illegible]as, iacturam existimans, & temporis, & im[illegible]tas. R. Non sa[illegible]is est gulæ omnes terras lustrare, atque etiam [illegible]us arcer erigitur. G. Piscinas impleui. R. Libertatem [illegible] domũ, quosq; illa sanos fecerat, ægrotare docuisti. G. Coë[illegible]im aquis intulisse in Iulio Cæsare tanto illo quidem uiro, nota[illegible]d[illegible]des: quid te igitur speres? G. Pi[illegible]is in uiuario conclusi. R. [illegible]imperio coërcetis, quid mirum si pigris quoque pis[illegible]ibus im[illegible]sti a potestate, & uestris subiecta sunt pedibus, labo[illegible]osi & cupi[illegible] ru[illegible]mum quem regere, & frenare uel nõ potestis, uel quod est ue[illegible]ag[illegible]is, & indomitus ille uos agitat, & in omne uanitatum genus [illegible]s, im[illegible] rationi subditus, atq; obediens esset, ad meliorem fi[illegible]du[illegible]er, p[illegible]retq;, ut multa quæ cupitis sperneretis. G. Pi[illegible]h[illegible]eo. R. Cum omnia subdita [illegible]t uobis, unde quàm deco[illegible]u[illegible]ptati rei omnium utilissimæ, rerum nobilis[illegible]mos omnium, [illegible] Se[illegible]c est: omnibus imperare uultis, ut libidini seruiatis, neque uerò [illegible]c plel eius sed antiquus & illustrium. Piscinas ac uiuaria ostrearum, [illegible]ius. Orata Baiano in li[illegible]ore: sub idem tempus reliquorum piscium [illegible]us Murena, uterq; cognomen, seu illud agnomen à pisce sortitus: en [illegible]n[illegible]auisse quod ille scilicet oratam appetijt, hic murenam. Et qui A[illegible]ci titulos mereantur & forsitan non curarum minus hi suis in pisci[illegible]ndi[illegible]idis, inq; suis uiuarijs extruendis susceperant: quàm Scipio, & [illegible]a, [illegible]comanda patria, suisq; uictorijs, ac triumphis. Ita penitùs ue[illegible]am d[illegible] quantitate curas hominum penè pares, qualitate uerò longè [illegible]c[illegible]t mala semper exempla, imitatorum turbis affluunt, secuti sunt Licinium

hunc nobiles uiri Philippus, Hortensius, ac Lucullus, uir alioquin memorabilis, qui uiuario simplici non contentus, illic propè Neapolim montē scindi fecit, non minori sumptu, quàm quo sibi aliam erexerat, requiem captis piscibus meditatus, fluctus æquoreo scissę rupis claustris, instar tranquilli portus immisso. Quam ob rem Magnus Pompeius, ut qui non uiuaria, sed imperia cogitaret, haud illepidè tunc Lucullum Xerxen togatum, hoc est, montium effossorem nuncupabat. Quid de alijs? Murenarum uiuaria primus fecit Curius quidam, nescio quis, nam cùm omnibus murenis suis adhuc malè nobis erat, quarum illa copia tanta fuit, ut earum sex millibus triumphalem cœnam Iulij Cæsaris adornaret. Vt hic quoque suos imitatores habuit, nominatim Hortensium oratorem, de quo suprà diximus, uirum qui nunquam molli defuit exemplo. Ita uestræ literæ, sæpè nihil detrahunt insaniæ, nonnunquam uerò, quod mireris adijciunt, dum licere sibi omnia existimant, qui literas didicerunt, & multa sibi arrogant, quæ sine literis non auderent. Et hic ergo uiuarium habuisse dicitur baiani tractus in littore, ibique inter cæteros pisces sic murenam unam dilexisse, ut extinctam luxerit. En amor egregius, en docto grauique uiro dignus fletus, qui nec sui temporis bella domestica, neque proscriptiones, ac ciuium mortes fleuisse legitur, nec Cannensem, si suum in tempus incidisset fleturus fuerit ruinam, murenæ obitum fleuit? Tanta hæc leuitas facit, ut iuniori uenia debeatur Antoniæ, ætas ac sexus excusabiliorem reddit ineptiam, quæ murenam suã tamen non defunctam gemuisse, sed uiuentē aureis in auribus coluisse traditur. Sic ut Baulos (id erat uillæ nomen) ipsis Baianis in finibus multos spectaculi nouitate contraheret. Fuerūt & uiuaria cochlearum, & aliæ piscium uanitates, atque in primis lupus Tyberinus, inter duos præcipuè pontes captus. Sed satis multa de alienis erroribus: tu quò plures his implicitos uides, eò diligentiùs caue, ne similibus impliceris, neque tibi nunc usum piscium, sed nimis magnam curam rerum ignobilium interdico.

DE AVIARIIS, AVIBVSQVE LOQVACIBVS, ET CANORIS.
DIAL. LXIIII. GAV.

Aves uarias in auiario conclusi. R. Iam piscium minùs mirer ergastula, sunt & uolucrum, quibus latior, ac liberior patria cœlum erat. Inuenit gula uenationem, inuenit piscationem, inuenit aucupium, nec cœpisse satis est, quas liberas natura creauerat, nisi etiam asseruentur. At quantò erat honestiùs gulam cogere parabilibus, atque facilibus contentari, & syluas feris, maria piscibus, aeremque uolucribus linquere, quem in his tantum studij poneret, quàtum si captandis in uirtutibus poneretur, illas pridem: nam minimè sunt fugaces, optimo studio quæsitas, intra animi habitum clausissetis, unde nec effugere possent, nec auferri. G. Auibus auiarium impleui. R. Rem nequaquam necessariam, & quæsitu, nec minus custodia difficilem, peruetustā tamen, cuius ante M.CCCC. annos, Romæ auctor fuit, Lælius quidā cognomento Strabo, uir eques ter, non ille quidem Lælius sapiens habitus, qui si auiaria reperisset, nomen sapientiæ perdidisset. Quædam sunt inuentu, ut uidentur utilia, ac iucunda, quæ tamen ingenia alta dedeceant. Qui piscinas, qui auiana inuenerunt, quid aliud, quàm gulæ studiū habuerunt, quod uirtutis cultoribus alienum est. G. Inclusi pingues turdos, & turtures. R. Sed non tardos tortores, tot illecebris irritata gula, supplicia exigit stomachi laborantis. An non Satyricum illud audisti:

Pœna tamen præsens cum tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pauonem in balnea portas.

De Pauone loquitur. Formosa etenim, & famosa est auis, sed non sola, quæ præcipitem gulam plectat. Gulæ quidem oblectatio, gustus breuis, ipse quoque mox in nauseam uersus, ni coërceas. Pœna autem longa eruditas indigestibilis, morbi, sæpè etiam & mors. I nunc turdis pinguibus, ac turturibus gloriare. G. Habeo loquaces coruos ac picas, & psitacos. R. Lætatus is Augustus Cæsar, eos magnis emit pretijs, qui uictorem, ac triumphatorem Cæsarem salutarent, eumque subinde alij, atque alij ingererentur, satis se salutatorum talium domi habere respondit, ponens illi metam uanitati, nisi coruus ipse nouissimus ioco illo mirabili pluris se, quàm cæteros redimi coëgisset. Et hæc quidem in Saturnalibus leguntur. Quid in naturali uicini nostri Veronensis historia, Coruus ille tam docilis è sutrina, ubi impensè alebatur, in publicum euolare solitus, & Tiberium Cæsarē, Drusumque, & Germanicum nominatim, totum denique Romanorum populum salutare, tanta plebis gratia, tantoque omnium fauore, ut cùm eum uicinus, uel inuidia, uel ira percitus occidisset, ingenti omnium mœrore occisor ipse, ex ea uicinia pulsus primùm, deinde etiam à populo interfectus sit: coruus autem operosis exequijs, & solenni funere elatus, ac traditus sepulturæ. O ineffabilis populorum semper insania, in illa urbe, fletu & sepultum coruum, & eius interfe-

ctorem

[illegible] m mortem [illegible] ctatum, in qua nec Africanus Maior sepulchrum ha-
[illegible] rem: [illegible] Dijs placet, coruus hic populum salutabat, ut diximus, illi
[illegible], sed salutem populo, gloriamq; cótulerant: adeò gratior uox coruo-
[illegible] illustrium. Neget nunc aliquis, rutum sese populi consensu iudi-
[illegible] m [illegible] ribus non sit mirus publicus hic uirorum fortium contem-
[illegible] rumq; loquatium miratoribus, & diuinæ uoces, & cœle-
[illegible] G. Formosus est mihi psitacus. R. Solus nempè omnium tor-
[illegible] nix, & ipse etiam auium torquatus, & prætcrea suæ unicus spe-
[illegible] magnus, & præsertim principum, planè quasi adulatorem il-
[illegible] hon illud inn [illegible]:

[illegible] obi [illegible] torum nomina disc [illegible]
[illegible] didici, per me, dicere Cæsar aue.

[illegible] a. R. Cùm perrari sint homines diserti, tibi disertissima pica
[illegible] ox est sedula: Vnde & illud:

[illegible] erta dominum te uoce saluto,
[illegible] me non [illegible] eas, esse negabis auem.

[illegible] ione, discendiq; studio, mira, nescio, an uera narrantur: illud in
[illegible] m [illegible] uerbum [illegible] oblita sit, angi illam grauiter, & affligi, mole-
[illegible] testari, si ipsum ei uerbum ad memoriam reducatur, mi-
[illegible] is seu uerbi difficultate, seu memoriæ imbecillitate uifica-
[illegible] mori: uriam minùs mira Homeri mors Poëtæ sit habenda,
[illegible] te uer [illegible] picis omnibus hæc docilitas datur, sed his tantùm,
[illegible] percipiunt, & apud uos uulgò glandariæ uocitantur, pica-
[illegible] ingenio. G. Dulcisonam, canoramq; lusciniam nactus
[illegible] um, Græci, Latiniq; sermonis dociles inueniri, & turdum
[illegible] anos imitantem, Romæ fuisse, auctor est Plinius Secun-
[illegible] licè notum fuit, quem seriatim plurima uerba proferen-
[illegible] sæ [illegible] plius Plinij patria, & audire tibi contigit, & mirari: nam
[illegible] t, ut mirabilis iam esse desierit. Quotiens hunc audisti, cibos u-
[illegible] oce p [illegible] entem? quotiens nutritorem suum proprio nomine uo-
[illegible] t, multa illi gestuum, ac uerborum dulcedine blandientem: quo-
[illegible] te [illegible] im cogeret, nec omninò alitis, sed ueri risus hominis cre-
[illegible] a sint tamen hi omnes, lusciniæ præsertim, multò melius, mihi cre-
[illegible] rent, quàm uestris in caueis, nisi quia uestra cupiditas nihil extimat,
[illegible], cùm natura fecerit cuncta communia, sic ultra suos fines, atq;
[illegible] auar [illegible] a. G. Aues innumeras congregaui. R. Vtinam has siue
[illegible] eerit, siue unus, siue est nullus, siue illud in finem recipi-
[illegible] è [illegible] no urbis DCCC. auem hanc ex Arabia in Aegyptum e-
[illegible] delatam atq; in Comitio spectaculo populi expositam, su-
[illegible] ortem obijsse, quod ultimum falsum esse non dubitant,
[illegible] res. Ita cùm omnes aues habueris, mirabilem, pulcher-
[illegible] dolens & indignans iocor: Vt quid enim semper pueri ina-
[illegible] Vt q; ait Salomon: Vsque quò paruuli diligitis infan [illegible] am? quin ali-
[illegible] ec [illegible] onem meam. Vt idem ait. Siquidem ipsa eadem sunt,
[illegible] s in s [illegible] us agere, nidificare, & pasci, & canere, & errare: uos
[illegible] im pandite atque humo uos attollite, enitimini non uolucres
[illegible] q; his omissis, de quibus loqui pudet, si quid habes, quo lætari
[illegible]

[illegible] GII CLARITATE. DIAL. LXV. GAV.

V [illegible] nobilem. R. Mallem tibi non tantùm picas, ac psitacos, sed bu-
[illegible] c [illegible] q; domi esse: illi canerent, ista iurgabitur: illi aliquid nuntiarent, hæc
[illegible] excludere liceret, hanc nõ licet. G. Claro coniugio ornatus sum.
[illegible] ui [illegible] ctu [illegible] es catena, unde te sola mors liberet. G. Claro coniugio
[illegible], fœlicissimus cœlibatu. G. Pulchro coniugio illustratus
[illegible] o, deformis facilè fastiditur, formosa difficilè custoditur, ea
[illegible] atq; animi castitatem lis propè perpetua est. Sed, ut quod
[illegible] formæ pudicitia iuncta sit, uberius tecũ agam: accedant & fœ-
minea

mineæ dotes aliæ, nobilitas, ſenſus, opulentia, fœcūditas atq; facundia, famæ integritas, morum candor: Scito tuum limen his immixtam ſubintraſſe, ſuperbiam, ut ſcripſiſſe iure Satyricus uideatur: malle Venuſinam, quam Corneliam Graccorum matrem, Africani filiam, paternis triumphis, ac gloria inſolentem. G. Nobile coniugiū, & honeſtum obtigit. R. Quid de faſtu, faſtidioq; ais? parū ne fœminei mores noti? diſce ſeruire, diſce pati, diſce charos perdere, uni coniugio uacandum eſt, amicitiarum ſcopulus uxor imperioſa, & uiri affectuum moderatrix. G. Generoſa mihi uxor obuenit. R. Grauis ſarcina, duræ compedes, liberos humeros, atq; olim liberos pedes prement. Durum dictu, durius cogitatu, duriſsimumq; perpeſſu, non unius lucis, ſed totius uitæ hoſpes, forſitanq; hoſtis uacuam præſidijs inhabit domum. Vnde illam, ut dixi, ueteris repudij ſpe ſublata, ſola ſcilicet mores excludat. G. Coniugem gratam duxi. R. Erras, illa te duxit, diu nimiū fueras tuus, acceſſit ſponſa domina, carnifex priuignis, æmula ſocrui, familiæ iugum, coquinæ labor, onus penui, ſumptus arculæ, ornamentum aulæ, diurnum ſpectaculum feneſtræ, lux nocturna cubiculo. G. Vxor mihi uenit amantiſsima. R. Cum amore ſi neſcis, zelus & ſuſpiciones, & querelæ ſubeunt, immortale duellum domi habes, ipſis ex uoluptatibus, & iocis inimicitię erumpent, nec ad menſam, nec in thalamo tutus eris, nullum tempus litigio uacabit, media nocte pugnabitur. G. Exoptatas nuptias contraxi. R. Cum coniuge nuptias, cum pace diuortium. G. Vxor cōtigit cui unicè placeo. R. Melius forſitan diſpliceres, non te amando præmeret, atq; attereret, & cogitare, & res tuas agere, & ſomnū carpere sineret, nunc uxori placens, nil quod tibi placeat præter illam ſperes, totum ſibi te uendicat, nec ſufficies totus. Si quo forte ire uelis, fugere te, fugæq; cauſas fingere, ſi quid agas oblitum ſui, ſi quid cogites iratum ſibi, ſi cibo abſtineas ſordere res ſuas tibi, ſi ſomno ceſſeris, externa te Venere feſſum dicet: denique ut uxori placeas, tibi atq; alijs inutilis ſis oportet. G. Vxorem habeo, quæ me ardenter amat. R. Melius amaret caſtè, piè & ſobriè, ac uerecūdè. Ardens enim amor, quid niſi incendium eſt animæ, qua ardente, quis' nam ibi modeſtiæ? quis reuerentiæ coniugali, quis tranquillitati locus, aut quieti? Ardenter te amat uxor, niſi uiciſſim ſe amari ſenſerit tepeſcet, amoremq; odio mutabit, ſin æquandus tibi eſt amor, & tu ardeas neceſſe eſt, uniq; deditus ſis amanti, zelotypæ coniugis uir inſomnis, nunc blanditijs, nunc querelis, fictiſq; criminibus excitandus, exercendusq; per noctem. Seu licentius oculum deflexeris, ſeu ridenti lentiùs arriſeris, ſeu uicinam ſalutaueris, ſeu formā alterius laudaueris, ſeu domum ſeriùs redieris: poſtremò aliquid feceris, aut dixeris, quo ſuſpectus, læſiq; reus ſis amoris, quæ ſi uita dici debet, quæ'nam mors dicenda ſit neſcio. Et hæc quidem, de ardenti tuo amore ſententia noſtra eſt. G. Eſt mihi perpetua thori conſors. R. Et ſomni perpetuum exilium, maritalis lecti rarus, ac tenuis ſopor eſt, hinc uoluptas, hinc iurgia, quies nuſquam. G. Habeo uxorem fideliſsimam. R. Fuiſſe fideles aliquas non nego, uſq; etiam ad mortem, & profectò homini, qui hoc uitæ genus elegerit, magnæ diuitię coniunx bona & fidelis, maior tamen eſt acies aduerſa, nempè etiam illuſtriū, multi dolo coniugum periêre. Sileo Danai truces, & cruentas nuptias, & infamem noctem, miſeramq; tot ſimul iuuenum ſtragem. Non hoc illi quorū ſuprà meminimus grauis Agamemnon, non Phryx Deiphœbus neget, non ex ueſtris Africanus minor, non poſtremò recentior Alboinus rex, cuius ab impudica, & ſæua fuſus coniuge, nitidi Atheſis ripam ſanguis infecit. G. Vxorem nobilem, caſtam, māſuetā, humilem & obſequioſam, piam, fidam reperi. R. Mirus auceps, corniccem candidam inueniſti. Vix eſt tamen, qui inueniſſe ſe fuſcam putet.

DE VXORE FORMOSA. DIAL. LXVI. GAV.

FOrmoſa mihi uxor obuenit. R. Difficilem prouinciam nactus es, uigila, dixi iam, durū cuſtodire, quod à multis appetitur. G. Forma eſt uxoris excellens. R. Solet forma corporis, ut multa alia paritate gaudere, imparitatem ac diſsimilitudinem aſpernari. Si par igitur tibi forma eſt exerceberis, alioquin contemnens, utrunq; laborioſum. G. Forma coniugis magna eſt. R. Et magna ſuperbia, uix eſt aliquid, quod æquè animum tumefaciat, & extollat. G. Forma uxoris eſt maxima. R. Vide ne caſtitas parua ſit, ſcitum eſt illud Satyricum:

Rara adeò eſt concordia formæ atq; pudicitiæ.

Vt hæc conſtet, morum inſolentiam quis ferat: & quotidiana faſtidia? G. Formoſiſsima eſt uxor. R. Habes domi idolum ſumptuoſiſsimum, operoſum, uidebis indies peregrinos, nouosq; habitus, lauda hinc corporis habitudinem, quam omnia deceant, hinc ingenium inuentricis ad cuncta uerſatile, tum iacturam patrimonij lucrum uoca. G. Habeo uxorem formoſiſsimā. R. Habes idolum litigioſum inſolens, quod affuſus colas, quod

extra

[illegible] d [illegible] spendeas. Submitte collum iugo, & con- [illegible] bertatem procul abijce. Dicebam mo- [illegible] des, ne quando oculos ab illius fronte diuerteres, [illegible] nias, quicquid respueris capitale erit, omnis fa- [illegible] sium, & nutum dominæ suspensus obserua, man- [illegible] aliquandiu formosam thori sociam am- [illegible] & candido natos ex utero, tanquam poma nobilio- [illegible] G. Vxorem habeo formosam. R. Venenum dulce, [illegible] n seruitutem. G. Forma delector uxoris. R. Vana, bre- [illegible] aciu. & præsertim fœmina: qui uxorem propter formam di- [illegible]

[illegible] ET FAECVNDA. DIAL. LXVII. GAV.

F[illegible] R. Multas tibi curas, multos pariet labores, uxor sterilis [illegible] quidem sarcina domus est multiplex. Notũ est illud Co- [illegible] nõ ibi miseriam uidi, nati filij alia cura. G. Non fœ- [illegible] fecunda est. R. Hinc filij & nutrices aderũt, hinc sales, & [illegible] qua disputes ac declames, & Satyricum nõ audisti, ubi ait:

[illegible] be[illegible] qua uincta recumbit,
[illegible] tium sermone rota o,
[illegible] ema: nec historias sciat omnes.

[illegible] m[illegible] iamq; aliquid impolitum, commune aliquid [illegible] & unsione non poteris, frustraq; eiusdem Satyricum illud

[illegible] simum liceat fecisse marito.

[illegible] importunius procaci fœmina, & tacere nescia.

[illegible] PIMA DOTE. DIAL. LXVIII. GAV.

D[illegible] sum opima. R. Et opima tyrannide, malum malo additum. Super- [illegible] alis d[illegible] tumuli, dos & forma. G. Multum dotata uxor est mihi. R. [illegible] ata [illegible] ore nihil est importunius, nihil intractabilius, nil sibi non lici- [illegible] s o[illegible] es mariti comparat egestati, quæ uirum pascit, domi- [illegible] G. Magna dos meum subijt limen. R. Vnde dos ingre- [illegible] quod bene prouiderat Lycurgus, cuius lege cautum fuit, ut [illegible] o ut uxores eligerentur, non pecuniæ, securusq; matri- [illegible] llis frenis dotis tenerentur. Vtrumq; sapienter: nam & [illegible] uxor, sed pecunia nubit auaritiæ, & est utique magna [illegible] G. Ingens cum uxore dos obuenit. R. Muta [illegible] e uxor subijt, quam libentius exclusisses, si sola posset [illegible] m, ubi non spe prolis ad cubiculum uiri uirgo, sed ad [illegible] deducitur. G. M[illegible] nam mihi dotem uxor [illegible] libertatis tuæ, quæ si tibi chara esset, ut decuit, [illegible] G. D[illegible] ima mihi uxor obtigit. R. De moribus ni- [illegible] de moribus cogitasti, deq; optimis fœminæ dotibus, fi- [illegible] m[illegible], sunt uobis illi contemptui, & solùm in nuptijs uestris [illegible] auaritia, & libido, pronubæ matrimonijs his condignæ. [illegible] x. R. Vide, an non Themistocleum illud consilium, [illegible] pecunia, quàm pecuniam uiro indigentem: rectè etiã ad fœmi- [illegible] G. V[illegible] pr[illegible] ues est. R. Quantò melius erat, cum inopi requie- [illegible] a [illegible] melius esurire cum paupercula humili, quàm cum inso- [illegible] dos immensa est. R. Consequens est, ut elatio animi [illegible] m [illegible] illus. Non audebis uitia reprehendere, dum respicies [illegible] m[illegible] lam, per quam te memineris superbire, nec fastidia dun- [illegible] a [illegible] & iniurias tolerabis. An fortè non Aurelij Antonij [illegible] Philosophi cognomen ob imperium non omisit, qui cùm [illegible] & amici, ut eam uel occideret, uel saltem dimitteret hortaren- [illegible] us, reddamus & dotem: dos autem erat imperium.

Vides,

Vides, ut ingentis uiri animum dos frenabat, tuum forsitan non frenabit? G. Dos permaxima, infinita, inextimabilis est. R. Dos matrimonij oneribus supportandis, non auaritiæ æstibus irritandis, inuenta est: itaq; quò magis illam exaggeras, magis infamas, ut quæ utrinq; mole sua noceat, & hinc dantis impudentiam, hinc cõcupiscentiam accipientis au-ctura sit. G. Est mihi maxima dos uxoris. R. Non quanta sit dos, sed qualis sit uxor refert, & in dote ipsa, non quantitas certè, sed qualitas existimanda est, unde scilicet profecta, quibus parta modis multæ magnæ dotes, malis artibus sunt quæsitæ. Heliopolitanũ & Punicum morẽ nosti, quorũ nuptijs non pietate patria, sed stupris, ac dedecore dos cõstabat.

DE GRATIS AMORIBVS. DIAL. LXIX. GAV.

GRatis fruor amoribus. R. Gratis insidijs opprimendus. G. Gratis uror amoribus. R. Benè ais uror: est enim amor latens ignis, gratum uulnus, sapidum uenenum, dulcis amaritudo, delectabilis morbus, iucundum supplicium, blanda mors. G. Amo, & uicissim amor. R. Primum nosci potest, secundum in ambiguo est, nisi fortè nocturnum mulierculæ tuę murmur, in testimonium trahis. G. Amor haud dubiè. R. Persuasit, ut uideo, nec magnum persuadere uolentibus: Omnis amans cæcus & credulus. Quod si fidem iuramento amatorio uis inesse scriptum, ab amãte chirographum tenera in glacie, testibus austris in medium profer. Sed ô insane, nihil unquam impudicæ, præsertim credas fœminæ, sexus, ardor, leuitas, cõsuetudo mentiendi, fallendi studium, fructusq; fallaciæ, hæc singula, multoq; maximè hæc omnia, quicquid illius ore prodierit, suspectum faciunt. G. Amo quod iure animum delectet, & dulciter ardeo. R. Credis ex me audire, quod ille magister amorum ait: Vt fœliciter ardens gaudeas, & uento tuo nauiges uoluptatis: id quidem non consilij est. Ego uerò, quò suauiùs arseris, eò cautius ex incendio fugiendum consulo, tunc sunt mala periculosissima, cùm delectant: sæpè suauitatem hanc durissimus finis exasperat. G. Amo, amorq;. R. Vt sit ita, quid nisi duplex est nodus, nexus arctior, graue discrimen? meliùs de te sperarem si amares tantùm, nõ etiam amareris. Etsi enim facilitatem amoris, atq; difficultatem æquè nociuã quidam dicant, quod facilitate animus capiatur, cum difficultate contendat, ego tamẽ ita sentio, nihil ad amandum efficatius, quàm amari, contraq; nihil esse, quod magis ab amando deterreat, quàm scire se non amari, nec amatum iri credere: quamuis id non facilè creditura sit cæca, & cupida mens amantis, qui unus est ex illo grege, de quo scribitur, quod:

Qui amant ipsi sibi somnia fingunt.

G. Amo ego cum gaudio. R. Qui quam malè sibi est non sentit, obtorpuit: qui malo suo gaudet, insanit. G. Apud me fateor delectabile est amare. R. Odiosum mallem ac molestum, quò & fuga mali promptior foret, & propinquior spes salutis, nunc delectatio morbum alit, sanus eium fieri respuit, quem delectat ægrotare. G. Vt libet, apud me quidem ingenium est amare. R. Vt quisque sapit & loquitur, apud me uerò seruile prorsus & languidum, & quòd fortissimos etiam uiros emolliat, eneruetq;, dicam quòd nemo est qui nesciat, nemo erit qui audiens non miretur, si magnarum rerum recordatio, uel scientibus admiranda est. Néue omnia sequar, quód nec necessarium puto, nec possibile, duarũ toto orbe clarissimarum gentium, duos longè præstantissimos duces, ad memoriam reuoca, Iulius Cæsar uictor in Gallijs, in Germania, in Britannia, in Hispanijs, in Italia, in Thessalia, in Aegypto, idemq; mox in Armenia, in Ponto, in Africa, & rursus in Hispania supremo Marte uicturus: in medio tantarum uictoriarum ab amore regio, interim apud Alexandriã uictus est. Hannibal apud Ticinum, apud Trebiam, apud Trasimenum, apud Cannas uictor, ac demùm in patria uincendus sua, prius apud Salapiam Apuliæ oppidum, quo inexcusabilior sit, meretricio amore subactus est. Quanta tibi uidetur mali uis, quæ tàm duros animos, tàm rigida pectora leui frangat incursu: tàm rapidos pedes, tàm fortia brachia, fragilibus uinculis liget? Linquo fabulosa, & uetera nimis. In belluas transformatum Iouem ridiculis, Martem uinculis implicitum duris, nentem pensa digitis Herculẽ, ad hęc & Leandrum fluctibus, Biblida lachrymis, Prochryn telis uiri propria cuspide Pyramum, Hyphin laqueo pereuntem. Quodq; est certius atque sonantius, & Græcorum duces de amore certantes, & notis Troiam flammis ardentem, absque his omnibus, & mille similibus, satis duo illi, quos præmisimus ad probandum de quo agitur, uel magnitudine nominum, uel historiæ fide sufficiunt. G. Amor, quid de odio dices, si amorem damnas? R. Vt tu accipis, utrunque damnabo, neq; ideò bonum aliquid dicam, quod aduersum malo sit. Duo enim extrema, sibi inuicem aduersa, pariterq; à medio, hóc est, à uirtute distãtia pariter mala sunt. G. Ergo malũ est amare. R. Hoc est fateor. G. Malo hoc nihil melius inuenio.

R. Cre-

R. [illegible] cle, ut est animus sed tua rerum opinio nutat. G. Oderint quos delectat, e-[illegible] R. Odium atq; amorem in differentia dixerim. Nam ut odisse uitium, & ama-[illegible] æquè laudabile est: sic seu uirtuti odium, seu uitij amor, æquè damnabile: & ad [illegible] quod per seipsum sic laude, uel infamia dignum sit, quin paucis ad-[illegible] alterius. Tu quid ames uideris. G. Quid amē, [illegible] R. [illegible] idem amant: fuerunt qui amarent Deum tàm enixè, ut [illegible] & seipsos, uitamq; suam proiecisse lucrum ducerent. Fuerūt [illegible] uida uirtute, aut pro patria idem facerent: numerarem nisi in-[illegible] G. Ego nec in cœlo fui, unquam nec uirtutem uidi, amo quæ cerni [illegible] amas, [illegible] quod cerni potest, nil igitur magnum amas, quid, quòd di-[illegible] simo: Nolite amare quæ uidentur, sed quę non uidentur [illegible] temporalia sunt, quæ autem non uidentur, æterna. Vos autem cæci a-[illegible] non dicam amare, sed nec intelligere, nec cogitare qui-[illegible] & pudendos affectus, honesto tegentes uelo, li-[illegible] em. Illum colitis illum fandi licentia Deum facitis, ut probra uestra, quæ [illegible] excuset. Quid enim Deo auctore sit perperam? Ite iam erigite Deo [illegible] porrigite, ille uos ad cœlum euehet. Imò uerò cœli Deus, illum & uos [illegible] G. Iuueniles ludos in calumniam trahis, amo, da ueniam. R. Si ab [illegible] ipse tibi ignosce, neq; enim aliū, quàm te lædis, & ah miser, quos [illegible] agis? G. Iuuat ita uiuere, nec intelligo quid'nam uetet. [illegible] miserius delectari, miserrimum excusare, atq; amare peccatum, & [illegible] materia est cùm ad studium uoluptatis, opinio quædam honesta-[illegible] nec possum aliter nec uolo. R. Posses, nempè si uelles, & forsan [illegible] Siquidem cùm in multis, tunc præcipuè in hoc morbo e-[illegible] tatum frustra remedium, ultrò dies longior afferat. G. Nulla me [illegible] R. Age igitur, lude, insani, somno lætare, experrectus flebis. [illegible] sed canam meq; ipsum more amantium carminibus consolabor. [illegible] de quo multa dici possunt, & quādo huc me trahis infilitam: Inter mul-[illegible] amentia, non solum apud uulgus, ubi consuetudine in natu-[illegible] excusabilis, sed apud utriusq; linguæ doctissimos. Nam & Poetas [illegible] de alienis, multa de suis amoribus plausibiliter conscripsisse [illegible] infamiam merebantur, eloquentiæ gloriam consecutos. [illegible] ætas sexus, animi leuitas, puellam excusant. Sed quid A-[illegible] uterq; non poeta modò insignis, sed uir fortis, & re-[illegible] Seu quid ex uestris Ouidio? Catullo? Propertio? Ti-[illegible] amatorium est poema, quanquam quid poetas, quibus [illegible] & non potius uitæ duces arguā philosophos. Vbi hera-[illegible] plus uel ois fuisse, quàm Græcis, uix enim occurret horum ali-[illegible] non dicam, tale aliquid fecerit, sed non libere, totum hoc uanitatis gē [illegible] Apud illos tamen, non communes quosq;, sed seuerissi-[illegible] ipsumq;, quòd mirabeis, Platonem, in hoc errore uersatos sci-[illegible] dem sapientem uolunt Stoici, & sanè si de amore conueniat non fal-[illegible] Deum sapiens ut dixi, amabit & proximum, amabit uirtutem, sapien-[illegible] es, [illegible] os, fratres, & amicos, & si uerus sapiens fuerit, etiam inimicos a-[illegible] os fateor, sed propter eum qui hoc iubet. In his omnibus, oro te, quis [illegible] Sic enim Ciceronis Tusculano diffinitum legimus, amorem ipsum [illegible] faciendæ, ex pulchritudinis specie. Quis tàm cæcus, ut non uideat, [illegible] udo? Rectè ergò quærit illic Cicero: Quis est enim, inquit, iste [illegible] n deformem adolescentem quisque amat, neq; formosam anum, ni-[illegible] lineamentis suis, sunt huius amicitiæ fundamenta, quæ hone-[illegible] tame apertis, sanisq; oculis facilè cernitur? itaq; tota res [illegible] rerum natura, sine sollicitudine, turpiq; desiderio, sine [illegible] permissus sapienti. Vacat enim omni libidine, ut Cicero [illegible] re animi, quæ maximè uitanda sunt sapientibus. Cæte-[illegible] facies [illegible] sic mutari ueritas rerum potest: sermo autem nobis, nūc [illegible] us est, qu [illegible], multisq; alijs magnis malis uacare, nullo [illegible] Stoicis. Ad Platonem uenio. qui philosophorū princeps, [illegible] m Deus. Etsi in hoc multi litigent, in omni autem quæstione,

non

non plurimum, ſed maiorum, meliorumq; iudicio ſtandum eſt. Plato (inquam) utique ſummus uir, de amoribus ſuis etiam turpibus, quanquam uero philoſopho, nulla libido non turpis, & inconceſſa ſit (pace tanti uiri dixerim) multa licentiùs ſcripſit, quàm quibus Platonicum nomen ſcribendum eſſet. Scripſit tamen, & quod nollem ſcripta extant, neq; tàm celebris famæ notam, neque iudicium poſteritatis erubuit, curam hanc, metumq; omnem uincentem, impetu paſsionis animum urgentis, ſtiliq; dulcedine calamum excitantis, quæ uel in turpi, pudendaq; materia tāta illi eſt, ut Epicureis magis, quam Platonicis in rebus, quaſi ſolis in luto Platonici radios cernas ingenij, & hanc ipſam poſt Platonem, multis uideo cauſam fuiſſe, ut ſcripta relinquerent, quæ uel honeſtiùs non ſcripſiſſent, uel conſultiùs deleuiſſent, multis utidem faciant futuram eſſe coniicio, ſed famoſiorem attigi. Proinde quod ad reprehenſionem attinet inſaniæ talis, & aliqua diximus, ac multa, & uaria dici poſſunt: quod ad remedium uerò non pauca. Nam ad illam, quam dicis, conſolationem mali huius, quam tibi de carminibus prouenturam fingis, breuiſsimum Flacci carmen, ac percunctatio illa, pro reſponſo ſit:

Hiſci ne uerſiculis ſperas tibi poſſe dolores,
Atq; æſtus, curaſq; graues è pectore pelli?

Loquendo, canendoq; amor alitur, accenditurq;, non extinguitur, nec lenitur, ut quos memoras cantus & carmina, tuorum non fomenta, ſed irritamenta ſint uulnerum. G. Credere iam tandem admonitus, expertus incipio, quamobrem ſi libet omiſsis alijs, ad remedia ſtilum uerte. R. Multi olim iſta conquirere niſi ſunt, in quibus Naſo mirus medicus, morbi amantior, quam ſalutis, cuius quædam leuia, quædam fœda, uel inefficacia tamen eſt aduertere. Scripſere alij, inter quos Cicero, breuiter, potenterq;, ad ſummam pauca, hæc ſunt, quę de multis electa probauerim, loci mutatio, quæ ut corpori, ſic animo ægrotanti ſalubris interdum eſt: euitatio omnium, fugaq; diligens, quibus amari uultus in memoriam retrahatis, occupatio quoq;, traductioq; animi ad alias curas, nouaſq; ſollicitudines, quib. morbi ueteris ueſtigia deleātur. Cogitatio uehemens & aſsidua, quàm turpè, quàm triſtè, quàm miſerum. Poſtremò, quàm breuè, quàm labilè, quàm nihil ſit omninò, quod difficultatibus tantis appetitur, quàm facilè, quàm totq; meliùs, uel impleri aliter, alijſq; uijs, uel contemni penitùs poſsit, atq; abijci, interq; rerum uiliſsima deputari. Multos præterea curauit pudor, quod maximè generoſis animis accidit, dum obuerſatur infamia, riſioq;, dumq; ſe digito ſignari, uulgiq; fabulam fieri dolent, dum ſub oculos redit rei fœditas, fructu uacua, plena dedecore, plena periculis, plena doloribus, ac pœnitentiæ cauſis. Ad extremum, proderit excuſationibus, ac falſis opinionibus reiectis, ueras inducere, nihil hîc naturam, nihil fatum, nihil ſtellas agere, nihil deniq;, niſi ſolam animi leuitatem, atq; liberum iudicium. Eſt enim in ægrotantis arbitrio, ut ſanus fiat, mox ut bona fide uelle cœperit, & blandæ conſuetudinis nexus dulces abruperit, laborioſum certè, ſed uolenti poſsibile. Et quidem ut grauiſsimè, ait Cicero, illud quod in omni perturbatione dicitur demonſtrandum, nullam eſſe, quæ niſi inopinabilem, niſi iudicio ſuſceptam, niſi uoluntariam. Etenim ſi amor naturalis eſſet, & idem amarent omnes, & ſemper amarent, & idem amarent, neq; alium pudor, alium cogitatio, alium ſatietas deterret. Nempè hoc ultimum, ſatietas à quibuſdam inter remedia ponitur, ab alijs aūt amor nouus, quo ut cenſet, uetus amor, quaſi clauo clauus pellitur. Quod quamuis Artaxerxi Perſarum regi, quem Aſſuerum ſacræ uocant literæ, & ſuggeſtum ab amicis, & effectum utile deprehenſum, auctor expreſsior ſit Ioſephus, de euentu quidem nō litigo, de electione pronuncio. Itaq; duo hæc utilia fortaſsis interdum, ſemper certè periculoſa crediderim, ſi neq; horum aliquo, neq; omnibus conualeſcas, ad morbi cauſas animo recurrendum erit. Hæ uerò, ni fallor, primæ omnium, ac maximæ ſunt, ualetudo, & forma elegans, ocium, iuuenta. Vt corporis ergò, ſic animi morbis contraria optimè medebuntur ægritudo, deformitas, inopia, graue negotium, ſenectus errorū iuuenilium, caſtigatrix eximia. Hæc mihi ſunt ultima, dura quidem, ſed pro magnitudine peſtis optanda remedia.

DE ORTV FILIORVM. DIAL. LXX. GAV.

NAti mihi ſunt filij. R. Geminatum malum, pondusq; domeſticum. G. Filij mihi ſunt nati. R. Laborioſa uxor, laborioſior amica, laborioſiſsima demū proles. G. Nati filij. R. Dulcedo amariſsima, & fel melle circumlitum. G. Nata mihi dulcis eſt ſoboles. R. Fontem tibi grauium curarum domi natum credito, nunquam ſine metu, atq; angoribus uitam ages. G. Filios genui. R. Nec timere, nec ſperare, nec nota facere nouerat. En diſces tuo periculo, diſces & parentes orbos miſerari, diſces & in breui uita longas curas texere, teq; lōgiora negotia ordiri, diſces his, qui ni-

bil ad

[illegible] furus nunquam fis disponere. Ad postremum disces a[illegible] ardentissimè diligere, tepidissimè diligi duras artes. G. [illegible] R. [illegible] intelligere incipis, quid ipse debeas parentibus tuis. G. [illegible] inexhausto percolendam studio, quæ re dum uiuas [illegible] ,& fort. ille post obitum fructus legas. G. Filij mi[illegible] mat sempiternus dolor. Interim solamẽ aml iguũ, certa [illegible] R. [illegible] unde uiuus doleas, mortuus agnoscãs, habes & un[illegible] G. Pater filiorum sum bonorum. R. Quantò meliores hij, [illegible] Nescis quam dolendi materiam gignendo quæsie[illegible] patefeceris, quantum in te ius morti, miseriæq; [illegible] Quoties miseri dico ego. G. Optimorum pa[illegible] esse desinas, quod de[illegible] cur tam diu uixeris. G. Votiua fœlix, [illegible] gaudium, & sæpe mœstum gaudium, [illegible] profecte, quorum fœlicitati nil magis obstitit, [illegible]

[illegible] O INFANTE FESTIVO. DIAL. LXXI. GAV.

I[illegible] est mihi. R. Ne ista festiuitas in dolorem desinat, & quo [illegible] tuus fuerit, eò mœstior sit digressus. G. Infans est. R. Ca[illegible] ila, sæpe ipso flore præciditur, utq; nil dulcius, sic ferè nil ama[illegible] blandissimus, atq; multiloquus. R. O' ne istæ blanditiæ [illegible] dulcissima fateor, infantilis aspectus, & alloquium, utq; est

[illegible] uultus, & uerba ligatis
[illegible] modis.

[illegible] t: dum audiri amplius non possunt cruciant, nec sine sensu [illegible] humanis in rebus, sed in nulla magis, dulcedini oppo[illegible] G. Delector filio infante iucundissimo. R. Non prohibeo [illegible] in omnibus modum quæro, sine quo nihil bene agitur. Vo[illegible] potes, & partiùs dolere, & moneo cogitare, fa[illegible] uel in caducum te parietem inclinaueris, quod [illegible] princeps, [illegible] um Achium ucrum, puerum pulchrum, sed fragi[illegible] Maroneum illud:

[illegible] terris hunc tantùm fata, neq; ultra

[illegible] o. R. Sic gaude ut dolsturus, siue ille, ut dixi, acerba morte [illegible] grauius, quodq; sæpissimè accidit, è gratissimo infante, fit [illegible] G. Multum gaudeo de infante filio. R. Nemo tam [illegible] multum gaudeat, fructus est expectandus, tunc gaudendũ [illegible] dines, & uredines metuendæ sunt, frenandumq; me[illegible]

[illegible] ATORVM FORMA. DIAL. LXXII. GAV.

I[illegible]. R. Si tu am tibi formam contemnendam, me docente di[illegible] intelligis. G. Forma filiorum magna est. R. Ma[illegible] men fœminisq; permaximum. Imprimum pulchritudo, & casti[illegible] in nec [illegible] uixq; si uelint liceat, cum humana omnia, tum in [illegible] male rata est, præsertim ubi formæ egregiæ iuncta est. Sunt quibus [illegible] tenet inuidia, dolet, irascitur, nihil ulto: quidam illæsi inter [illegible] perpetua, & ad ultimum inconcussa uiguere tyrannide. [illegible] nautæ, quot per syluas saluis mercibus prætererunt mercatores, [illegible] quam tu mihi formosam intentatam dabis? Castali[illegible] quis animus muliebris corruptorib. tot resistet? Admouen[illegible] machinæq; munerum, & latentes sub terra fraudum cuniculi. [illegible] manu improba iis affertur. Si fidem quæris, famosissimos ra[illegible] forma multos tentauit, ac tentandos præbuit, quosdam strauit, uel [illegible] morte [illegible] apud Hebræos exemplum tentationis acerrimæ Io-

E seph,

ſeph,ſed diſcrimen,prouidētia cœleſtis in gloriam uertit. Apud Graios Hippolytus, & Bellerophōtes, apud uos Spuria,ne tentaretur proprijs ſe manibus deformauit. Non apud primos uirgo Thamar,non apud ſecundos Graia Penelope,non apud tertios Romana Lucretia,tuta fuit,non apud omnes plurimæ,uel tentatę paſsim, uel oppreſſæ. Hi ſunt formæ labilis,& caducæ fructus,qui perſæpè nō opulentas tantùm domos,ſed ingentes urbes,& magna nonnunquam imperia euerterunt. Notæ ſunt hiſtoriæ. Certè niſi formoſa adeò eſſet Helena, Troia manſiſſet incolumis:niſi tàm formoſa Lucretia, Romanum regnum non tàm uelociter corruiſſet:niſi tàm pulchra Virginea,nec tàm citò decemuirale illud imperium defeciſſet,nec Appius Claudius tantus legifer Romanus libidine uictus, famam in roſtris, tam in uinculis finiſſet. Deniq; ſi formoſę minùs innumerabiles aliæ fuiſſent, non tot raptę, aut deceptæ,in probra,tantasq; animæ ruinas,ex arce pudicitiæ cecidiſſent. Quare effectus formæ bonos quos inueheris,renuncia, ut cum contrarijs comparentur. G. Formoſiſsimus filius eſt mihi. R. Forma hæc Meſſalinæ cuiuſpiam cum libidinem excitarit, elige utrum uis,aut neget,& amantis imperio occumbendum,aut annuat, & Claudij gladio pereundum erit. Caſtitate igitur mortem, adulterio autem nihil exiguam læti morulam quæſierit,& hoc ſibi illa inclyta, & excellens forma contulerit. In hoc ergo,ut in reliquis,mediocritas bona, ſi extremorum alterum eligendum eſſet, forma gratior,ſed gibbus eſt tutior. G. Eſt mihi nata pulcherrima. R. Circumſpice inſidias,uim caueto,Iaſonem putas, aut Theſeum,aut Paridem unum eſſe? mille ſunt. Filiam habere ſollicitudo eſt, laborq́;, formā adijce,metus fit,quem niſi morte, aut ſenectute non fugias, nuptijs nanq; alterius in domum metum transferes,non extingues. G. Pręclara natorū forma glorior,& exulto. R. Gloriari & lætari forma ſua iuuenes inane utiq;,ſed uulgare eſt:gaudere autem ſenem forma iuuenum ſuorum,quam uanitate plenam,ni deſipiat,obiectamq́; periculis uidet:ſtultū prorſus & inſaniæ proximum. G. Cœleſtis filij forma eſt. R. Legiſti reor Iliad. Homeri lib. 24. ubi Priamus de Hectore ſuo loquens: Non inquit,apparebat uiri mortalis filius, ſed Dei. Dixit hoc ille, ſed Achilles ei oſtendit hominis illum mortalis filium eſſe non Dei, & tui nunc filij,cœleſtis forma,quam memoras memento,eripi,fœdariq; poteſt,& dum durat, quanti pretij ſit extimatio prærupta eſt. Hos errores tamen,& has nugas,paternus amor immodicus,& recti iuditij hoſtis parit. G. Formoſiſsima mihi filia eſt. R. Vt nil aliud,ſumptuoſiſsima domus erit.

DE FILII FORTITVDINE AC MAGNANIMITATE.

DIAL. LXXIII. GAV.

EST mihi filius uir fortis. R. Quantò ille eſt fortior,tantò tu timidior ſis oportet. In nullos enim homines,plura pericula,quàm in ſui contemptores, hoc eſt, uiros fortes,congerit fortuna. Nec immeritò. Cæteri enim ſeſe abdunt, euitantq́; impetum, illi ſe obijciunt fulminanti. Recurre memoria præteritum tempus. Fortiſsimos ſore omnes uiolenta morte,conſumptos inuenies. G. Fortitudo filij ingens eſt. R. Fortitudo pulcherrima uirtus eſt,ſed comitata caſibus uarijs,paratas lachrymas, & inſtructum feretrum habeto. Omnibus mors uicina,uiris fortibus cōtigua eſt. G. Vir fortiſsimus eſt filius. R. Eſt qui patriæ libertatē, forſitan ſtragē hoſtibus ſibi,decus, tibi fletū, aliquando metū ſemper afferat. G. Natus mihi fortis, ac magnanimus eſt. R. At quid aliud interfecto in filio Creon gemit,niſi magnanimū bellicæ laudis ardorem? Quid Euander in Pallante ſuo,niſi nouam gloriam armorum,& prædulce decus primi certaminis? Quid aliud Priamus Hectorem paueri monet, niſi ne Achillem ſolus expectet? Quid'ue aliud hunc ipſum mater anxia precatur,niſi,ut fugiat bellicoſum uirum? quid deniq; aliud uxor Hectoris, poſt uiri mortem,fati ignara timere ſe dicit, niſi probitatem uiri miſeram,& feruorem animi,non ſe in acie continentem bellatorem,ſed cæteros præcurrentem,quod ipſum iam antè ab initio formidabat:ubi euntem ad bellum his uerbis alloquitur: Demonice,corrumpet te tua uis,neq; miſereris filij pueri,& mei miſeræ matris,quæ citò uidua tui ero? quid poſtremò Achilles genitrix pro nato timida dum diceret:

Iam pelago terriſq; meus quæretur Achilles,
Et uolet ipſe ſequi.

Dumq́; illum fruſtrà iam feruentis belli motibus ereptum: & imbecillem tranquilli ſenis in regiam,inuectum uirgineis latebris occultaret? Omnes hos quidem fletus, & hos metus nihil aliud,quā martia uis,& uirtus animoſa pepererat. G. Valde mihi magnanimus eſt filius R. Magnus animus,ſine magna potentia ſtultitia magna eſt, Magnanimitas recta hominum eſt paucorum,quamuis & qui potētiſsimi uidentur, quàm ſint fragiles multa etiam

præter

[illegible] declarat, ut breuiter, ueteres dici possit: nihil imbecillius [illegible] G. [illegible] est mihi magnanimus. R. Gaude ergo, habebis ma[illegible] quietis: & sæpè optabis non tam ma[illegible] [illegible] clara est fortitudo, magnanimitas speciosa utraq; ue[illegible] [illegible] da [illegible] modestia & tranquilla.

[illegible] CASTITATE. DIAL. LXXIIII. GAV.

C[illegible] R. Fecunditas magna sed [illegible]: quantò enim castitas maior, [illegible] nihil tam ardenter inuaditur, quàm quod castis ex[illegible] [illegible] multum [illegible] cupitę rei, difficilis fieri esse custodia. G. [illegible] R. [illegible] optima, [illegible] materiam præbet. Magna [illegible] spectata, matronæ nobilis castitas, ucsanum iuuenem in [illegible] bonorum donis abutitur nequitia repro[illegible] R. Opta, ut perpetua sit. Apud Poetam le[illegible] [illegible] fœmina. Quod [illegible] non diceret, nunquid minus ideo certum esset? [illegible] iudicas [illegible] postquam annis uideris: & ita præsentium ul[illegible] iudicè actu [illegible] perditi [illegible] pœnituisse uide[illegible] ætate [illegible] G. Castissima est mihi filia. [illegible] cuius est [illegible] etatis agens, ad custo[illegible] [illegible] peruenerit, [illegible] [illegible] uideas, magis [illegible] regni [illegible] rarest. [illegible] cum sit enim in [illegible] bus rara constantia tum in [illegible]

[illegible] GENERO. DIAL. LXXV. GAV.

O[illegible] mihi. R. Debet esse uel filio charior, siquidem filium casus [illegible] acceptum igitur hic fert, quæ nepotum debitrix, filium [illegible] G. Generum optimum fors tribuit. R. Sunt hoc in genere, [illegible] exemplar laudatò, uel nũquã tàm fidelis patri filius fuit, [illegible] Agrippa, quàm Antonino Pio Marcus Aurelius, erga quẽ [illegible] annis, ita se gessit, ut non modo amorem eius ac[illegible] ut filius fide perpetua, ac fedulitate meruit. Ar non ta[illegible] non suis meritis, sed maius ingenio principis fi[illegible] [illegible] & concordem generum [illegible] R. Vide ne [illegible] concordiam hanc [illegible] Quis enim non ui[illegible] uideri. Sit autem uita [illegible] forsitan aspi[illegible] mutantur habitus atq; [illegible] animorum, oc[illegible] inter socerum, ac generum possint esse discordię, [illegible] & Numerianum Apri [illegible] nefario increm[illegible] & defuncti soceri, & generi uiuentis oblitum, [illegible] imum est exemplum.

[illegible] NVPTIIS. DIAL. LXXVI. GAV.

S[illegible] R. Si nosses ad liquidum, quid est fœmina, quid ue de [illegible] dem nuptias celebrasses. G. Secundas nu[illegible] R. Si non te primæ nuptiæ domuerunt, iam secundas [illegible] celebrabis & tertias. G. Secũdis nuptiis intendo. [illegible] habens, nouercam super inducit, suis manibus in suã [illegible] ut libidinosa uel senectus, qua nihil est tur[illegible] honestè [illegible] posset, inquam, fortassis uri[illegible] diuina lege uetitum esset, concubinali obsequio subueniri, [illegible] tranquilla turbari, quod Tito, ac Domitiano susceptis fi[illegible] princeps fecit, & ętate hac Stephanus Columnę, haud im[illegible] [illegible] dus. G. Ad secundas nuptias intendo. R. Potes id [illegible] diuinis quidem legibus paternibus magis, quàm lau[illegible] de hac re Paulus tractat apostolus. Certè etiam apud gentiles [illegible] libertas, permissam rem potius, quàm probatam intelligere est.

Siquidem multorum matrimoniorum experientiam, quasi legitimæ cuiusdam intemperantiæ signum esse, uestri maiores crediderunt. Quæ amplexus Hieronymus, quàm multa cõtra secundas nuptias, quanque acriter scribat, non est promisse breuitatis inserere: quæ quàuis in fœminas, non in uiros etiam dici omnia uideantur, & haud dubiè, sexus ille maioris sit debitor castitatis, ac pudoris, plus tamen prudentiæ, ac constantiæ debent uiri. G. Secundis mihi nuptijs est opus. R. Mirarer, nisi mores uestros nouerim, non tantùm superuacua, sed damnosa etiam uobis necessaria effecistis: tu uerò durissimi otis sis, si ad te frenandum uxore opus est altera. G. Ad secundas nuptias festino. R. Age, age dum feruor durat, cùm refrixerit dolebis: nõ notasti quàm dulcis est sopor in uacuo cubili. Solum iam fœdum, & miserum auctum cogitas, qui transit, & uulnerat.

DE NATORVM CONIVGIO. DIAL. LXXVII. GAV.

NAtorum nuptijs sobolem propagaui. R. Honestior aliquantò hæc quidem cura, quàm superior, & tamen sæpè uitium propago, quàm sobolis utilior fuit: illa dulci mero dolium, hæc amaris curis animum impleuit. G. Nuptui natam dedi. R. Si proinde, sique fœliciter, & si iam seruasti, & filium, ut modò dicebam, uel filio melius inuenisti, ni minus, & illam perdidisti, & tibi hostem, tyrannum filiæ quæsiuisti. G. Viro filiam collocaui. R. Si bonam, dulce pignus, ac suaue tibi ereptum, alienis laribus inuexisti, at si malam, graui fasce, quò alium premeres, te leuasti. G. Filiam uiro dedi. R. Noli nimium hinc gaudere. Multis anxiæ, & infœlicis uitæ principium fuerunt nuptiæ, ut læte omnia succedant operosa res est coniunx, in laboriosam coloniam, durumque negotium, quam amabas misisti. Nascentur filij domi, illi futis scaturiet fons curarum: finge non nasci, & idipsum miserum, molestumque: sic fœcunditas onerosam, sterilitas odiosam faciet, mansisse tecum, forsan optabit, pietatemque tuam hanc odent. G. Filiæ uirum dedi. R. Ociosæ finem uitæ, principium actuosæ, rei farcinam familiaris grauem, mundi notitiã, experientiam sumpsis. G. Filia uirum habet. R. At perdidit libertatem, uirginitatem requiret, non æqua permutatio. G. Dedi filio uxorem. R. Grauior est immissa nurus, quàm emissa filia, semper intestinum malum, periculosius extremo est. Patefecisti arcem hosti fortsitan, aut profectò participi iam nõ solus dominus rerum tuarum, refert qualis intrauerit. G. Generosam filio coniugem, quæsiui, & diuitem, & formosam. R. Cur quod sequitur supprimis, & superbam, & importunam? & coniugi, uitæque tuæ æmulam? Inter socerum & nurum uetus est bellum, nec soceri maior est gratia, sed metus, una est amborum ratio. Nullum animal tàm primi loci appetens, quàm fœmina, illum sibi filius nobis interdictum uidens, quid nunc animo uoluat, & quid oret, haud difficilis coniectura est. G. Vxorem filio dedi. R. Quid scis an immortale illi tædium, tibique dederis, an utrique clandestinum forte discrimen. Multæ uiros, socerosque perenne confecére fastidio, quædam uenena, ferroque aliæ peremére. Quot habebat filios Aegisthus, si nurum nullam habuisset? Inuenta est, quæ præcipiti libidine dominandi, & secundi fortis impatientia, quo maturiùs uirum, secum regnantem cerneret, genitori proprio causa mortis cùm fuisset, supra cæsi corpus currum ageret. Si hæc patrum merces, quid sperare debent soceri? G. Nuptijs filiæ celebrans gaudeo. R. Quotiens hanc celebritatem dispar fœdat euentus, & cantus, & epulas, & choreas, luctus sequũtur, & lachrymæ, & tumultus? Ineptum omne gaudium immodicum, ex his præsertim rebus, quibus dolor oriri possit, & soleat. G. Vxorem filio simul, & filiæ uirum dedi. R. Sarcinas permutasti, alienam tuis, alienis tuam humeris curam fers.

DE NEPOTIBVS. DIAL. LXXVIII. GAV.

NEpos ex filio natus est mihi. R. Ingens amor filiorum, iugis cura, habet tamen & finem, & metam aliquam. Si ultra progreditur, nullus sollicitudinum modus est, & ex filio natus, & qui ex illo nascitur, omnes denique tuam nascuntur in pœnam, quorum numerus quorsum pergat, seu pergere possit intelligis. Ille quidẽ Israëlitici parens populi si sic affectus, ut tu es, primorum patrum uitæ tempus implesset, quanta quæso curarum sarcina humeris fessi senis incumberet? Præter enim fœminas, pueros que, & sacerdotes, atque inhabiles suo de sanguine paucis seculis sexcenta, & eò amplius uirorum bellantium millia prodiêre. I nunc, & nepotum exercitibus gloriare, in quibus, & si fortè aliqui sunt fœlices, innumerabiles miseri sint oportet. Quid ergo amandi sunt non tantùm filij, ac nepotes, sed omnes omninò homines: amandi, inquam, in illo, in quo fratres estis omnes, nec curis tamen, nec immodico gaudio indulgendum, ne & in præsens contrarijs crucieris affectibus, & aliquando te gauisum esse pœniteat, pudeatque, quem ut infantulum

[illegible] dilexeris, uirum ualde oderis, quod persæpè accidit. G. Natus est nepos mihi. R. [illegible] quod hunc quem faustum putas, uel nepotis turpitudine, uel ui forsitan fortunæ [illegible] m quandoq; dicturus es diem? quid, quod tibi natus, mox forsitan, moriturus, & [illegible] allaturus est, quam attulerit lætitiæ? Multi sunt uarij, subditi, & inopi hominū [illegible] ntium innumeri. Si omnes uiuerent qui nascuntur, humanum genus terra nō [illegible] rent dico non semper: nam si id facerent homines non essent, sed usq; in senium, [illegible] d le gitimam ætatem. Stultum est magnum gaudium de re breui utiq; & incer [illegible] a sit. Quod & in filijs, & in nepotibus uerum est, sed eò magis in nepoti [illegible] nunc in pronepotibus, quo à radice absunt longiùs. G. Nati sunt mi [illegible] tres ex filia, ex sorore. R. Hi iam minus ad te pertinent, hoc gaudium, & [illegible] ram cede. G. Natus est mihi nepos ex fratre. R. Et Anneo Senecæ [illegible] ua pars Hispanæ facundiæ, Micipsæ Numidarum regi, Iugurtha non [illegible] m Libycę perfidię nepos fuit, regni euersor, fratrum interfector. G. Na [illegible] s ex sorore. R. [illegible] Platoni Pseusippus ex sorore nepos, ac philosophiæ [illegible] Pericli talis nepos Alcibiades, turbator patrię, & bellorum Græciæ con [illegible] nio Superbo [illegible] rutus, qui regia illum sede deiecit, & uir magnus, & patriæ [illegible] us auunculo. G. Natus est nepos ex filia. R. Ennio, Pacuuius uerecun [illegible] epos ex filia, & poëticę successor fuit. Antonino autem Pio, Commodus [illegible] leuissimusq; hominum. G. Est mihi ex filia natus nepos. R. Ro [illegible] Numitoris ex filia nepotes, auum maternum in Albanum regnum resti [illegible] artius, ex filia Numæ nepos, auitum regnū Romæ tenuit magna cum glo [illegible] em Astyagis nepos ex filia maternum regno auum expulit Medorum: quæ hi [illegible] dunt, ut de hoc nepotum ortu, quantum sperari potest, tantùm possit & metui.

DE FILIIS ADOPTIVIS, ET PRIVIGNIS.
DIAL. LXXIX. GAV.

A[illegible] filium. R. Adoptio pedissequa est naturæ, & cùm sit illa nobi [illegible] hæc [illegible] quodq; illa sine consilio gignentis casu quodam, hæc adoptantis [illegible] operatur. G. Adoptione bonum filium quæsiui. R. Debuisti id [illegible] neglectum, non ut genitura, sic electio excusabilis. Nihil habes in con [illegible] unam quod retroqueas. G. Filium adoptaui. R. Opportunum hoc [illegible] uili repertum iure multis utile, multisq; fuisse pestiferum constat. Bo [illegible] aum Ne ua, sed Traianum in sua adoptione deceptum, quibusdam scri [illegible] Nam Augustum in Agrippæ nepotis adoptione circumuentum, mox [illegible] in Tiberij autem uel adoptione, uel successione, non deceptum, [illegible] us penè coactum uideo, quòd & sermo eius indicat, & præfatio testa [illegible] uius paulò antè memini) prorsus infœlix adoptator fuit, qui non fi [illegible] n draconem regiæ, filijsq; suis immiserit, quos etsi moriens hortetur, ita ui [illegible] s adopiasse uideatur, quàm genuisse, ipse tamen meliores adop [illegible] ntur. Neq; id mirum, cum illud experientia, & consilio mutatur, hoc [illegible] n contrà: non peiores modò, sed pessimi omnium adoptantur. Fusca e [illegible] rx est homo. G. Priuignum bonum habeo. R. Rarus est priuignus [illegible] tricus. G. Bonus est priuignus mihi. R. Vt sit bonus, quid ad te, nisi [illegible] cur tor gaudes. Tibi enim quid uirtus aliena contulerit, nisi ut tuo [illegible] pandatur [illegible] nauia. G Priuignus est mihi optimus atq; fidissimus, [illegible] us. R. Fieri id quidem potest, talis Augusto fuit Drusus, sed non Clau [illegible]

[illegible] ELLENTI PRAECEPTORE. DIAL. LXXX. GAV.

E[illegible] præceptore glorior. R. Alieno nec dum desinis gloriari? quid ad te ex [illegible] crede mihi, quod sæpè reitero intra te sit oportet, quot te [illegible] m. G. Præceptore glorior excellenti. R. Sanè illum interim re [illegible] det [illegible], & si licet etiam gloriari, quamuis & si excellens uerè est mini [illegible] te au [illegible] uidetimus. G. Est mihi præceptor insignis. R. Qua [illegible], ante enim quid pronunciem non habeo, quàm multos stultos [illegible] putas, scholam Socratis ac Platonis? quàm multos absq; præceptore [illegible] m euolasse, ut præceptores fierent aliorum, qui præceptoribus caruis [illegible] n V[illegible] præceptorem legimus, Horatius Flaccus, de suo nihil, nisi quod pla

gosum dixerit, uerberum puerilium, credo, meminerat. Cicero autem, suum laudibus amplissimis celebrare noluit, nec ualuit: contrà huius filius, quantis præceptoribus, patre scilicet & Crauppo, illius ætatis philosophorum principe, si quid ipsi credimus Ciceroni, quantus nebulo, quamq; famosæ ebrietatis euaserit, notum est, qui solo patris, uel tacentis aspectu doctus, ac sobrius euasisse debuerit. Plato ipse, etsi, ut suprà memini. Socratis magisterio glorietur, maior tamen est gloria Socratem excelsisse, quàm sub Socrate didicisse. G. Scientissimus præceptor est mihi. R. Scientia præceptoris discipulo utilis esse potest, gloriosa esse non potest, quinetiam quod mireris est, qui tibi, famam minuat, ignauiam exaggeret: iactantiç, excusationibusq; aditum preclusisti. Quicquid sciuens præceptor dabitur, quicquid ignoraueris tuum erit, est ergo non unde glorieris, sed unde aspires ad glonam. Habes & quem sequi uelis, atq; assequi, non quem te esse putes, quod discipulus eius sis. Est deniq; non quod habeas, quod habere cupias, & quod speres, idq; non sine ingenii tuo studio ac labore. G. Est mihi præceptor assiduus uir clarus. R. Atilli, de quo diximus, Ciceronis filio, duo erant summi uiri, quorum alter libris eminus, alter uerbis cominus in eum incubuerat, & quid profecerit, audisti. Quàmmultos uerò è filijs principum, præceptores simul complurimos habuisse comperimus, sed quid refert esse, qui doceant, si qui discat nemo sit? Patiente indisposito frustrà nititur uis Agentis. Certè si doctos uiros propiùs spectare uel alloqui, doctos faceret spectatores, & si paucos uirtutis, aut doctrinæ cupidos uideamus, magna circa eos esset tamen, & importuna frequentia.

DE INSIGNI DISCIPVLO. DIAL. LXXXI. GAV.

INsignem discipulum penè filio chariorem casus obtulit. R. Importunum negotium, puerilis ingenij nō æquis gressibus ingenium coaptare, & in unū semper infantem defixos oculos, atq; animum habere, ad illius tollerantiā intellectum tuum, uocemq; submittere. Quod si discipuli plures sunt, cumulatior fit congeries laborum, ucrti continuè huc illuc, utq; ait Satyricus:

——Tot puerorum.
Obseruare manus, oculosq; in fine trementes.

G. Vnus, isq; clarissimus est mihi discipulus. R. Pro uno discipulo claro, multis obscuris iudicijs te obijcis, quicquid ille deliquit, in tuum caput redundabit: en doctrinam, inquient, en facundiam, en mores. In hoc magistrum inspice, nulla quam ingeniorum certior effigies. G. Discipulum sum nactus illustrem. R. Age ergò, magna spes est, gloriæ profectus ingenio illius dele[illegible] tus culpæ tuæ dabitur. Cùm ut Plutarchus philosophus ad Traianum principem discipulum suum scribit: Sermo publicus, delicta discipulorum, refundere soleat præceptores. Quod multi legimus passi sunt: inter quos Quintilianus & Seneca, & ipse Philosophorum pater Socrates. G. Præclari discipuli sunt mihi. R. Melius modesti, quanquam uera claritas sine uirtutis radio nulla est. G. Magni discipuli curam gero. R. Triformi congrederis Chimeræ, hinc ut puero prosis, hinc ut parentibus placeas, illinc autem ut Reipub. rationem reddas, quam de tuis manibus exiget, rudemq; illum tibi creditum, eruditum repetet. G. Pueri nobilis mihi cura cōmissa est. R. Suspecta est ætas, & suspecta nobilitas, illa spondet immemoriē, hæc superbum. G. Pueri mihi creditus, me uetur. R. Quid dices dum te despiciet adolescens, uir fortasse uix nouerit? nota fides pueri, nota constantia est. G. Puer mihi creditus, me amat. R. Inexpleto parieti imaginem impressisti, illo crescente delebitur: firmus amor solidam poscit ętatem. G. Clarus puer edocendus in sortem uenit. R. Inquieta sors, euentus ambigui, quędam ingenia nullo studio erudiuntur: est ubi pater impensam, pręceptor operam, puer tempus amittit: docilem doce, indocilem ne fatiges, nec illum, teq; simul frustrà atteras, ægrè uicit ars naturam. G. Discipulus tener, nec indocilis obtigit. R. Etsi in lubrico stas, atq; in fluxo struis, age tamē fideliter cōmissum. Si plena ætas accesserit, poterit meminisse, alioquin sua erit obliuio, fides tua, magnū satis ipsa sibi uirtus est præmiū. Conscientia bonorū operū nihil est dulcius, non te terreat ab honesto desperatio præmiorū, quia nullū etiā in hac uita rectè factū præmio caret, cuius ut sapientibus placet fructus uberrimus est, fecisse atq; in silētio meminisse. G. Inuecti discipuli spei. R. Et magnæ sollicitudinis, & profectò si bonus fiat, filium tibi cor genuent, lingua peperent. Sin malus, hostem qui te dum timuisse recordabitur oderit. G. Discipuli claritas ingens est, qua illustrari spero. R. Moderata claritas oculos delectat, immoderata perstringit, præterea nullus te nisi tu luceas illustrabit, & si detegat ueri lumen ab initio esse. G. Magnus est mihi discipulus. R. Non maior puto quàm Senecæ, præceptorum alios protexit, alios oppressit, discipuli magnitudo his portus fuit, his scopolus.

DE PATRE BONO. DIAL. LXXXII. GAV.

H[illegible]co patrem bonum. R. Bonum nosse tuum breue est. G. Patrem habeo op[illegible] R. Aut ille tibi luctū pariet, aut tu sibi. G. Indul[illegible] mihi pa[illegible] R. S[illegible]rdo seruatur, [illegible]ni fletus hæreditas te manet, illūq; si peruer[illegible] G. Pa[illegible] adhuc habeo. R. Vtere sedulò, fugitiua meū[illegible] pater senex. G. [illegible]grandæu[illegible]m. R. Non est locus inertiæ, festina carpere fructus extre[illegible] ar[illegible]nosa. Charo latere inhære quantum potes, cupide illum, uide [illegible]ituri um, cupidiusq; audi, & extremos monitus memori mente recondito, [illegible]ter acturus necessarijs permunito: egebis illo consultore, quæresq; cum [illegible]mi. G. Patrem habeo decrepitum. R. Propera nouissima pietatis offi[illegible]e dum licet, si quid nunc omiseris, dolebis semper. G. Patrem pium ha[illegible] qui ante te mori cupiat, post te uiuere metuat. G. Habeo patrem o[illegible] Habes quem priusquam habere desieris uix agnoscas, habes & quem per[illegible]

[illegible] MATRE AMANTISSIMA. DIAL. LXXXIII. GAV.

A[illegible]a mihi est mater R. Ac tu [illegible] pauor, desideriumq; perpetuum. G. [illegible]hi amantissima. R. Maximus patris amor, matris uehementissimus, [illegible]usq;, ut uix eum, ni[illegible] admodum filij pietas æquauerit. Pulchrum [illegible]mq; est inter parentes & filios de amore ac pietate certamen, uincat [illegible]tis fons [illegible] affluxerit, at nunc usq; uincere soliti sunt parentes, [illegible]m ea [illegible]pietas, aut maiori reuerentia, quæ sperare aliud cogat, quod [illegible] etiene[illegible]m in terris cœlo gratius spectaculum fingi queat. G. [illegible]. R. E[illegible]o illi saltem bonus filius, scito te illi primum pondus ac tæ[illegible]ac[illegible]rimum dolorem, post cōtinuum laborē, trepidamq; sollicitudinem. N[illegible]rieumq; uberum: quot illi somnos, quotq; seu cibos, seu iocos tuis fleti[illegible] aut metus, aut dolores tuis casibus peperis, & fortasse nonnunquam [illegible]rdia. Sæpe enim ut dolor filiorum, mortis sic gaudium uitæ miseras ma[illegible]tuit hoc ultimum eo elatiùs die, quo reliquiæ cladis ad Trasumenū [illegible]parso agmine repetebant, duę matres filijs, quos in acie cecidisse referen[illegible]ectis insperati gaudij non capaces, efflarunt spiritus: his atq; alijs ef[illegible] h[illegible]mines maior esset ingratitudo, quàm quæ in matrē admittitur. G. [illegible] genitrix. R. Quotiens hanc aspicis [illegible]ul ter[illegible] intuens, co[illegible]a un[illegible]àm te angust[illegible] habitaculū e[illegible], quàm angu[illegible] ex[illegible]. [illegible]terum te [illegible]ę matris omniū fe[illegible], [illegible] unq; ergo laxari[illegible]q; rap[illegible]bus, super[illegible]iæ atq; auaritiæ frenum [illegible]nge.

[illegible] FRATRIBVS BONIS, PIISQVE SORORIBVS, AC FORMOSIS. DIAL. LXXXIIII. GAV

P[illegible]es habeo. R. Ratum, nam parentes ferè semper amant, fratres sæpè inuf[illegible]de[illegible]iciunt, raramq; ideò fratrum gratiam, Nasonis ore ueritas clamat, ubi [illegible]rum, & omnium penè, nisi parentum notatur impietas. G. Fra[illegible]imi. R. Mi[illegible]r planè, bonos esse sat est, sæpè enim mali sunt ali[illegible] peiores hosti[illegible]s, quò minus contra domesticas insidias est caute[illegible]trum, ne latentes eruam, neu præsentes lædam, satis notissi[illegible]atre[illegible] ac Romani indicant. Quæ quidem infamia, cur u[illegible]is [illegible] non uideo. Primos mundi fratres aspice: alter alte[illegible]du[illegible]atu horridum scelus audis. Siquidem rex Parthorum, cu[illegible]parricidia in patrem simul ac filium admissa, triginta insuper [illegible] non ueritus tanto, ac tali sanguine, & regnum malè par[illegible] consortis extinguere. G. Fratres boni sunt R. Non[illegible]u[illegible], tunc erumpet iniquitas, igne aurum, auro animus pro[illegible]æ uid[illegible]ur pax, pauxillum, auri, si adhibeas lis erit. G. Pij sunt [illegible]fan tuus, aut orbitas illos tibi conciliat: coniugio detegentur tuo, [illegible]cessionis amissa, quæ impatientissimos quoq; multa pati docuit. [illegible]m[illegible] fratres habeo. R. Debet id quidem ita esse, nisi liuor obstet, aut ti[illegible]as, & habendi sitis, diuini omnes, humaniq; iuris dum expleri studet imme-

mor: inter parentes enim, filiosq; quantumlibet sit amoris, conuersatio tamen dispar, diuersiq; mores sunt filij, & si citò parres uideant, serò agnoscunt. Patres, etsi filios statim ament, serò illos, sæpe etiam in senectute suscipiunt. Fratres antequàm nascantur, & postquàm nati sunt, in eodem domicilio, eisdemq; in cunabulis, æuo pares uersantur, ac moribus ilicet in lucem editi, se uicissim cernunt, uno cibo aliti, [illegible] parentibus, ijsdem socijs, ijsdem ludis, ijsdem scholis, ijsdem præceptoribus, ac nutritoribus assuefacti, pariter pubescunt, pariter adolescunt. Vndiq; paritas, multisq; & ualidis nexibus iunctus amor, nisi hos aduenientiæ soluant causæ, duræq; mentis asperitas frangat, quod commune est adeò, ut nesciam an fraterno ullus amor maior esse debeat, an ullum odium maius sit, an indignatio ulla profundior, tàm turbida semper æqualitas, tàm paris impatiens mens humana. G. Aequos, piosq; fratres habeo. R. Serua illas æquitate mutua, ac pietate, delicatissima res est amor, serua illam, difficilè quæritur, facilè perditur. G. Sed sorores habeo bonas. R. Graue pondus, sed iucundum ac [illegible] adolescentium primus labor, quo se effectū sui iuris exerceat, unde primam pietatis atque indolis famam quærant. G. Bonas habeo sorores. R. Curaur illæ bonum fratrem habeant, teq; superstitem, & si communis pater obierit orbitatem non sentiant. G. Pulcherrimæ sunt sorores. R. Custos rei labilis, uigilantibus oculis, dolos caue, circumfusa te procorum cohors excitet, difficilis est unius formæ custodia, quid multarum reris? [illegible] ex [illegible] ctiorem pudicitiæ, quam auri curam esse decet, quantò & pretiosior, & irrecuperabilior illa est. Sanè uirginicam castitatem nulla arte melius, quàm matrimo coniugio præseruabis. G. Formosæ mihi sorores domi sunt. R. Ne diutiùs tibi sint, uide, multas aptiùs ornabunt domos.

DE BONO DOMINO. DIAL. XXXV. GAV.

Dominum bonum habeo. R. An habeas, an uerus habeans cogita, sed loquentium mos est, sic dom[illegible] habeus, ut scabiem, siue ut iuisim, multa sunt quæ habentur inuitis po[illegible]nbus, molestè opus, quibus non liceat caruisse. G. Bonū dominum habeo. R. Libertatem igitur amisisti, hunc & illam uno tempore nemo habet. Iam neq; sorores, de quibus modò agebas, neq; filiæ, neq; nurus, neq; coniunx demum ipsa, neque patrimonium, neque uita in tuto sunt, propter unum, quem habes dominum, habere simul omnia desijsti. G. Bonum mihi, & patriæ dominum sors dedit. R. Incompassibilia, penitusq; contraria, nam si bonus non dominus, si dominus non bonus, præsertim, si de se d[illegible] minum dici uelit. G. Bonus est dominus. R. Boni sunt parentes, boni fratres, ac filij e[illegible] [illegible]ssunt, amici autem semper boni, alioquin nec amici sunt, dominum bonum dici, blandum [illegible] ndacium atq; adulatio nota est. G. Optimum dominum habemus. R. Re[illegible]torem popu[illegible] fo[illegible] & Reipub. defensorem, quo nil actuum humanorum acceptius. D[illegible] [illegible] illum ue[illegible] dicam optimum, sed bonum, & non potiùs pe[illegible]mum, quis duxerit, [illegible] quod habent optimum, libertatem summum ac præcipuum ui[illegible] bonum, suis ciui[illegible] us eri[illegible]t, proq; unius explenda uoragine, quæ expleri nequit, tot millia miserorum liceis ocul[illegible] tuen poteft. Neq; eum & si non iustitia, aut misericordia, saltem pudor à tam mœsto tetra [illegible] spectaculo, sit licet affabilis, sit blandiloquens, sit postremò munificus in paucos de multorum spolijs. Hæ sunt autem artes tyrannorum, quos uulgus dominos uocat, carnifices expectitur, hæc præstigia attonitis ingerunt luminibus, hanc hamis, & laqueis prætendunt escam, sic credulos aucupantur. G. Dominum habeo præpotentem. R. Is in cœlo unus est, qui se iure [illegible] dominum dixit, & dici uoluit. Nam terræ dominus Augustus Cæsar, e[illegible] ue[illegible] le Dominum dici: ille deorum Deus, iste hominum imperator, ille maiestatem tenuit, iste modestiam. Deniq; & super hoc P. R. grauissimè corripuit. Sic enim de ipso [illegible]ptum est, & Domini appellationem ut maledictum, & opprobriū semper exhorruit, q[illegible]od [illegible] essorem quoque longè rebus omnibus imparem, tamen obseruasse compertum est, qui licet dominandi auidus, titulo tamen dominationis abstinuit, atq; ita se inter ambitionē, & uerecundiam medium tenens, esse dominus uoluit, dici autem noluit: ut qui sciret [illegible]um esse, quod cuperet, saltem exprobrationis iniuriam uitaret. Dum enim, superbumq; & graue nomen est dominus, illic maximè, ubi amor libertatis ac seruitij pudor est. Secut[illegible] horum uestigia Alexander hic Romanus princeps, ut priuato sibi non altius scribi uoluit. Nam ille alter Macedo, nō dominus modò, sed Deus dici uoluit. Quem secuti animo huius temp[illegible]is latrunculi, una urbe, uel altera uix insignis oppressa, nō tantùm dici uolunt, sed di[illegible] [illegible] homines erubescūnt, atq; ad iniuriam trahūt. G. Dominū habeo uerè optimum. R. Ve[illegible]nus est dominus, quem si habes, honestissima, regnisq; fœlicior seruitus tua est. G. Iustum dominum, regemq; optimum habemus. R. Inter regem, & tyrannum

[illegible] ernant Graij, secundùm quod Poëta noster de rege loquens ait:

Pars mihi [illegible] erit, dextram tetigisse tyranni.

[illegible] ut [illegible] non nisi propositum, uitæq; series facit. Qui iustitia regit, ac re- [illegible] est Rex. Atqui ex altiore fastigio nō salutis publicæ speculator, sed [illegible] curat [illegible] rapinam cogitans, uel uindictam, cupiditati aut iracundiæ [illegible] animi motibus, cedit, is malorum dominorum seruus, & si [illegible], sceptro aureo, ac ueste purpurea superbus incedat, utiq; rex non [illegible] supplicium populi promotus prædo, eoq; loci positus, unde [illegible], at [illegible] probans, illos puniens, cunctos uexans & agitans: igna- [illegible] nutu tamen illius, qui mala bonos uertit in usus, iustum [illegible] us exequitatur, quasi æquam pij iudicis sententiā [illegible] patria. R. Rarum bonum, & Reipub. fœli- [illegible], futuri metus rerum fœlicium, semper suspecta breui- [illegible], inde uenturas cumulaturus miserias, obseruaret ani- [illegible] tot [illegible], quæ [illegible] prosperum longum finit: li- [illegible] con [illegible] deijciunt, unde optimum quidam semper pro- [illegible] quod [illegible] prosperitas duraret. G. Iust[illegible]m & clemen- [illegible] ta, ne m[illegible]m regni sortem lugeas: bonus enim [illegible] pessimus.

[illegible]ERENITATE AERIS. DIAL. LXXXVI. GAV.

[illegible] atque iucundus. R. Iam quis arguat cœlestem humi animum hære- [illegible] appendit[illegible], & amorem uestrum in eo ponitis elemento, quo nullum [illegible] atque tranquillus est. R. Expecta, dicto citiùs nubi- [illegible], alio te sub cœlo positum credas. G. Serenus ac tranquillus [illegible] serenus ac tranquillus esset animus tuus utilis quidem illa se- [illegible] quàm nec nubes occupent, nec quatiant uēti. G. Serenus [illegible] statim optimū, imo uerò prouincias nubilosas, serenis esse fa- [illegible] prælatū legimus orienti. G. Aër hic lucidus me delectat [illegible] uetitum, mod[illegible] in Deum, uelut omnis boni fontem tota [illegible] in rebus temporalib. æternus rerum conditor laudetur: alio- [illegible] Si uidi Solem cum fulgeret, inquit Iob, & Lunā incedentem [illegible] abscondito, & osculat[illegible] sum manū meam ore meo, quæ est [illegible] Deū altissimum? G. Serenissimus est aër, talis utinā [illegible], sed d[illegible] talem serene nō possis, temporū uicissitudo per- [illegible] à Cicerone laudata est. G. Serenissimus est aër, atq; u- [illegible]. R. Ne[illegible] quàm citò sit tædium hæc serenitas allatura sit, nil tam de- [illegible] inane[illegible]num reddat. Nullum efficatius remedium contra uitæ [illegible], locorumq; uarietas. Hac fouetur, & pascitur mens humana, & ut [illegible] qualitate rerum non potest, saltem uarietate satiatur.

[illegible] SPERA NAVIGATIONE. DIAL. LXXXVII. GAV.

N[illegible] t prospera. R. Sentio Neptunus tibi laqueos tēdit. G. Tran- [illegible] bet mare. R. Insidiosa tranquillitas, utq; ita dixerim, esca nau- [illegible] idum mare, nullus hominū nauigaret. G. Mare mihi blan- [illegible] est. R. Suspecta suauitas prædonum, blanditiæ minæ sunt, hæc [illegible], esse al[illegible]d putes, monstroq; gelidus quæras, ubi est æquor il- [illegible] tam multi, tamq; horribiles aquarum montes? unde hic [illegible]? & minacibus spumis surgentes fluctus in nubila? Ne- [illegible], & q[illegible]am ferox bellua, quid ue illi à Poeta mōstri nomē im- [illegible] olius in rerum natura, nihil cui sit minus fidei, minusue con- [illegible] tam crebra, tàm periculosa, tàm subita: nihil denique sev [illegible]um [illegible] immitius. G. Placidum nunc æquor, immotumq; est. [illegible] unteq, tu pelago tribuis ut conli[illegible], simulatus torpor, noli [illegible] ementia est. G. Nunc saltem placidè nauigaui. R. Nul- [illegible], ut non aliquid dulce præsentiat. G. Prosperè naui- [illegible] nauigant, & uiri sanctissimi naufragantur. G. Nauigaui [illegible] pergis, infœliciter nauigabis.

DE VOTIVA PORTVS APPREHENSIONE. DIAL. LXXXVIII. GAV.

IAm portum attigi, iam in littore sedeo. R. Multi in portu perecre, plures in littore, permutasti periculum, non fugisti. G. Terram attigi. R. Ita hoc dicis, quasi terrę discrimina uel minora, uel pauciora quàm pelagi, quàuis occultiora sint, non ne hoc in æquo posuit, is qui utrobiq; multa & grauiora pericula, per uarietatem pertulerat. Neque uerò sine causa pauper ille scrutator aquarum, apud Statium moriens:

Hyemes, notosq; laudat,
Et experti meliora pericula ponti.

G. In terra sum. R. Casibus eò pluribus patens, quò plus hominũ terras incolit, quàm maria: siquidem maxima pars malorum homo homini est, sic inde mors peruenit, unde auxilium debebatur, ut sileam pestiferas animantium species, quibus ea pars rerum scatet. G. Terra sub pedibus saltem stabit. R. At qui sæpè non stetit, utq; antiqua prætereeam, Achaiamq;, & reliquam Græciam, & Syriam, atq; alias ubi & urbes haustæ olim funditùs, & collapsi montes, & demersæ insulæ, ut omittam ueteres uestrorum montium casus Aetnæ ac Vesæui: apud uos nuper ipsa urbium caput Roma contremuit, quodq; ciuilis belli temporibus pro monstro habitum: Alpes hac ætate grauissimè tremuerunt, & conuulsæ rupes altissimæ, solis radijs insuetũ a seculis præbuère iter. Hispaniæ & Germaniæ bona pars corruit: uidisti modò stantes urbes, uidisti solidas arces atq; oppida, paucis post diebus miserabile spectaculum, atq; terrificum humi passim strata omnia, quin & solito mœstiorem Rhenum ipsum, quasi flentem labi, deformatam ruinis utranq; ripam, eamq; pręcipue quæ ædificijs ornatior fuerat, querulis abluentem uorticibus. Desine iam securus esse, ubi securitas nulla est. G. Sub pedibus terra est. R. Non tam certa sedes domicilij, quàm sepulchri. G. Ad terrã peruenisse gaudeo. R. Similia similibus gaudent, & tu terra es. G. In terram redij. R. Nondum quidem, sed redibis citò.

DE CARCERIS EXITV. DIAL. LXXXIX. GAV.

IVuat carcerem euasisse. R. Est hæc, fateor, intermissa gratior libertas, ac reddita quàm seruata, sed nõ omnia, quę delectant prosunt, sæpè nocua sunt dulcia, & amara salubria. sæpè non carcer modò, sed mors utilis fuit, sæpè uita, & libertas inutilis. G. Carcerem euasisse gaudeo. R. At qui modò gaudebas portum apprehendisse, nunc gaude portum euasisse, carcer multis portus, multis refugiũ, & arx fuit, & in libertate perituros seruauit, in uinculis ligata & clausa, diligẽtiùs asseruantur. Nesciunt mortales ceci quid expediat, & idcirco mala sua concupiscunt & assecuti gaudent, unde mox doleant. Neue longiùs exemplum quæras, uidisti nuper uirum illum animosi, & magni potiùs quàm constantis incœpti, qui aduerso tempore, se patronum Romanæ Reipub. profiteri ausus, ipse sibi tribui nomen assumpserat: de hinc uariante fortuna. Vrbe depulsus, Romaniq; primũ principis, post Pontificis lapsus in carcerem, utrobiq; habitus atq; honeste, tandem leua alite emissus, gladijsq; hostium non occisus tantummodò, sed discerptus, puto moriens carcerem suspirauit. G. E carcere lætus exiui. R. Ibis per rostra turbida litibus, per plateas urbiũ, tumultusq; negotiorum, & tempestatem libertatem putans gratulabens, dum quem clauis una cõcluserat, mille stringent laquei, cumq; læti omnes è procellis portũ petant, unus tu nauta mirabilis è portu lætus in procellas redis. G. E carcere digressus gaudeo. R. Bonũ in hoc, ut in reliquis consilium erat, neq; nimium gaudere, neq; nimium dolere, sed æquanimitatẽ omni in statu, ceu uitæ gubernaculum tenere, in tantam pręsertim caligine futurorum, neq; tàm miserum est, ut fertur intrasse, neq; tàm faustum carcerẽ exiuisse. Quotiens carcer libertati hostis propitius est saluti, quotiens optata uotis omnibus libertas in perniciẽ, & in mortem uersa est. G. Exiui ex carcere. R. Latiori de carcere multi hominem casus eripiunt, ex angustiori autem sola mors eruit. G. Molesto de carcere discessi. R. Potes in hunc carcerem reuerti, in illum alterum cum semel exieris, non redibis hoc in tempore.

DE TRANQVILLO STATV. DIAL. XC. GAV.

REbus ritè compositis, tranquillus ago. R. Scilicet, ut tua nauis fluctibus maris, sic animus uitæ curis explicitis, portum attigit laborum ac terrorum. Sed non ita est, nunc maximè metuendum, nescis quòd res hominum nõ stant, qui uolubili in rota sedet altior, is proximus est ruinæ. G. Optato eũt omnia. R. Benè ais, eũt omnia: nihil enim manet. Ante ergo quàm fœlix uidearis, spei fortè aliquis, pòst locus est metui, ad extremum luctui, gaudio autem nunquam, gaudium loquor uerum, donec ad

uera

[illegible] stabiliora bona peruentũ sit. G. Rebus prouisis humanitùs cõquiesco. R. Sum-
[illegible] n humanarũ [illegible] labor & mœror: in his igitur requiescis? durũ caput, & lodice ferrea,
& [illegible] ãs puluinar. G. Opiperè prouisa sunt omnia. R. Expectata puto mer
[illegible] periculum euasisti, extruxisti domũ, exarasti aruum, putasti uineam, ri-
ga[illegible] arcam [illegible] arbores, effodisti nuos, texuisti sepem, columbariũ e-
[illegible] es in pascua, [illegible] pes in aluearia, sementem in sulcos, nouas merces in maria,
[illegible] tum [illegible] œnus, ple[illegible] arcula, diues aula, cultus thalamus, referta horrea, spu-
[illegible] prouisa dos [illegible] coniugium nato, empta populi gratia, blando ambitu, parta
[illegible] te opibus summis, atq; honoribus stratũ iter. O' fœlicẽ te. Restat ut gau-
[illegible] loei [illegible] tua est, mea uerò longè alia restat, ut moriare. Rarũ ualdè inter
[illegible] id o quæs[illegible] multo fruantur tempore, longus labor, usus breuis. G.
[illegible] bus stabil[illegible] tu sum. R. Quomodo aũt rebus euntibus tu stes ui-
[illegible] non uid[illegible] o. G. Rebus ad uota fluentibus lætus sum. R. Nunc igitur
[illegible] nd [illegible] speras'ne hi[illegible] diu aliquem lætum esse? Morere dum lætus es, antequã
[illegible] s, quod iam dixi repetam. Est enim minimè tædiosa rerum utiliũ, sed iu-
[illegible] eministi ergo quid apud Ciceronem Lacon ille ait, seni Rhodio Diago-
[illegible] lenibus licet ex causis, quas audisti suprà cum de palæstricis ageremus.
[illegible] tur, non cœlũ ascensurus es, grauiter id quidẽ: nam quid ampliùs expe
[illegible] n hac rerũ tata uertigine, nisi ut lætus esse delinat, esse tristis incipiat. Itaq;
[illegible] Diagoras [illegible] o paruit amici, spectãte quidẽ & plaudente populo in-
[illegible] plexus & oscula expirauit. Scriptũ est hoc in libro noctium Atticarũ.
[illegible] quàm tristitia penêre. Omnibus ergo qui sapiunt, sed maximè
[illegible] tanda, de hac semper, & præsertim in tẽpore prospero cogitandũ, illa
[illegible] enet. G. Laboraui, en quiesco. R. Omnes quidẽ id speratis, sed
[illegible] ne[illegible] stylus enim uitæ alius, multumq; finis à proposito diuersus. Hæc tua
[illegible] aut falsa est, aut quod est uerius utrunq;, quid hic requiem somniatis? Sic
[illegible] tatẽ æger sanitatem somniat, sic sopitus esuriens opimas dapes: sed en
[illegible] sq; confestim discussurus hæc somnia. Nolite aũt falli somnijs, atq; opi-
[illegible] us est plena uita mortalis: nolite uobis hîc requiẽ spondere: Credite mi-
[illegible] post laborem mors. G. Omnia quæ in rem uisa sunt supperũt. R.
[illegible] s plura s[illegible] t, quàm necessaria, sed hic humani animi mos est, ut pfessus
[illegible] udio se oneret quantò uix exonerare debuerat. Itaq; peregrino fasce
[illegible] u niu uult, ruit, & pro cœlo illi terra est. G. Cumulata sunt omnia, iam
[illegible] N[illegible] uigation[illegible] in fine igitur: Est enim præsens uita simillima procelloso
[illegible] tore [illegible] ius in morte, uterq; portus rectè dicit: profectò aũt magna mor-
[illegible] u tæ adminiculis, anxia inter ipsos apparatus rerũ moritur, nisi q; iam utr-
[illegible] idum mor[illegible] præuertat, paucis accidit ut ad optata perueniant, hisq; i-
[illegible] quæst[illegible] s u[illegible] us eripitur, ut gaudij breuitas quædã, uelut accessio fit do-
[illegible] in morte quæri solitos notum est. G. Iam peractis laboribus securus
[illegible] c[illegible] n [illegible] laque[illegible] s secura auis uolitat, piscis inter hamos ludit, inter pla-
[illegible] pl[illegible] est, & pauoris minus, ars fortunæ est, ut licentiùs feriat, metũ
[illegible] laboraui, ut in finem quiescerem securus. R. Securitatem, &
[illegible] collocasti & ui[illegible] sti mœstus, ut lætus moreris, insulsum uitæ, mor-
[illegible] de[illegible] u[illegible] ns, & quietis, & tristitiæ, & gaudij qualitate cõueniat. G.
[illegible] quibus instructior uita esset. R. Imò uerò quibus mors mo-
[illegible] egotl[illegible] medicorum, iam frequentes aderunt, stratumq; circumstre-
[illegible] res t[illegible] mentarij, erunt & qui gaudium præmant, & qui fletum simu-
[illegible] p[illegible] m, seram mortem taciti increpẽt, & qui crilìm seruent, & qui pro-
[illegible] qui [illegible] d[illegible] er aureũ præstolent, tot hæc tibi conquisita, undiq; uitæ con-
[illegible] no[illegible] me[illegible] s ui[illegible] as, sed ut comitatior moriaris. Non penitùs operã per-
[illegible] m[illegible] l[illegible] rue[illegible] & libitinæ sumptus, & funeris pompa non deerunt. G.
[illegible] nia, quies[illegible] dum est. R. Iam dixi, uitæ requiem, & solatium quære-
[illegible] ac tædium inuenisti. G. Cuncta disposui, prosperitas parta est. R.
[illegible] simæ, ac fu[illegible] cissimæ spei nidum, quæ ubi primũ adoleuent euolet, mœ-
[illegible] nqu[illegible] e uel in plumis pereat. G. Longo succedit quies labori.
[illegible] d[illegible] fort[illegible] s[illegible] nulla potiùs dici posit. multorum sæpè studium annorum
[illegible] mò cùm semper ferè gradarij sint progressus, raró nõ repentini exitus
[illegible] er longas curas ad securitatis initia uentum est. R. Sollicita multum
de prin-

de principijs humana curiositas, finem cæca non prospicit: densa uenturi caligo temporis, mortalis aciem frustrauit obtuitus, deliberario utiq; nostra sit cōsummatio fortunæ. Dicam melius: Dei est, cuius in manibus sortes sunt hominū, non quas ipsi uobis opinione uestra, speq; improba fingitis, sed quas ille à præscientia sua uidet: eius est autem illa uox. Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te, quæ autem parasti cuius erunt? Cōminatio horrenda, quæ nisi spes, somnosq; mortalium interrumpat, obsorduistis haud dubiè.

DE POTENTIA. DIAL. XCI. GAV.

Potentia magna sum. R. Ergo & inuidia. G. Potentia multa sum. R. Et in periculis multis. G. Potentia sum ingenti. R. Et laboribus infinitis, & inextricabilibus curis. G. Multa possum. R. Quò plus in alios potes, & plus alij in te. G. Potentiæ est plurimum. R. Quò potentiæ magis, eò maius in illam imperiū fortunæ tepidè se exercet, in paruis uberem eligit materiam, in magna lignorum mole, crepitantiùs sæuit incendium, magna prosperitas magnæ uiam facit aduersitati. Nec quenquā facilè planè miserum uidebis, qui non ualdè fœlix habitus fuerit, non potest ignoti hominis, nota esse calamitas. G. Quod uolo & possum. R. Cura ergo, ne quid mali uelis, & scito quò potentiæ plus, eò plus esse negotij minus, uel licentiæ. G. Potentia ingens sum. R. Quid scis an diurna, piget exequi, potentes breui ad impotentiam, seu qui reges ad infamiæ seruitium sunt redacti. Vepricoli & lubrici sunt humanorum gradus ascensuum, tremulus uertex, præcipitium horrendum, ægrè conscenditur ad eminentem statum, anxiè ibi consistitur, grauiter inde, & repentè descenditur, id sic esse non singuli tàm reges, aut populi, sed maxima etiam testantur imperia. G. Armis atque opibus potens sum. R. Vera & firma potentia in uirtute fundata est. Fundamentum si detraxeris, quò maior, eò periculosior structura, quid implere opibus domos iuuat, arua ligonibus, maria classibus si intus interea domestici hostes animum oppugnant atque expugnant? Vis ut te potentem fatear, illos doma, finibusq; tuis pelle, uince iram, uince cupiditatem, uince libidinem, uince teipsum famæ atque animæ hostem tuæ. quæ nam ista potentia est uincere alios, passionibus suis uinci? G. Fundata in solido potentia est. R. Quo pacto cum uita ipsa mutetur assiduè. ô quid rumes imbecillum animal, de potentia disputas, de anima interim periclitaris, quam dicto citiùs, uel naturæ uis occultior, uel exigui morsus animalis, uel extremi, contemptissimiq; homines sæpè potentissimis abstulêre. G. Potentia egregiè stabilita est. R. Vbi quæso? In arenis ac fluctibus, an in uento, an in ipsa, ut perhibēt, fortunæ rota, quin tu amice, malè susceptam pone fiduciam. Nulla hic stabilis potentia, utq; uel impropriè, ex prima quod sentio nulla potentia potens est.

DE GLORIA. DIAL. XCII. GAV.

Sed inueni magnam gloriam. R. Magna in exiguo qualiter explicentur, non intelligo, si temporum, ui locorum angustias metiare, magnam hîc gloriam non esse fateberis. Non ingeram tibi, ut terra omnis punctus est, cuius ipsius partem maximā, natura fecit inhabitabilem, atq; inaccessibilem fortuna, ut tempus præsens puncto minûs, idq; ipsum semper instabile, fugaxq; tam rapidæ, ut uix illā animo sequi possis. Duæ reliquæ temporis partes semper absentes, ita ut altera nos lubrica memoria, altera expectatione anxia fatiget, ut omne simul tēpus, aut diluuijs, aut æstu nimio, aut peste aliqua, aut cœli inclementia uel terrarum, aut deniq; per seipsum lapsu proprio ita discerptum atque confusum sit, ut una sæpè ætas, propè nil habeat commune cum altera. Neque minùs in temporibus, quàm in locis uideas exiguo interuallo notissimum non agnosci. Hæc, inquam, & quæ sunt id genus plurima transeo. Vulgata sunt omnia, quibus liquidò cernitur, quæ nam hæc mortalis, ac terrena gloriæ magnitudo est. G. Quam conditio mea fert gloriam sum adeptus. R. Si indignam, breuem hercle, at si dignam, gaude: non quod habeas, sed quòd merueris. G. Gloriam quæsiui. R. Gloria uera nisi bonis artibus non quæritur, unde tibi partum nomen uide: sic intelliges an gloria uera sit, famam si casus dedit, eripiet. G. Multum est gloriæ. R. Caue ne quam gloriā ueram putas, imago falsa sit gloriæ. In rebus hominū multa regnat illusio. G. Primum est gloriæ. R. Vt nemo pauper, magnę pecunię famā quęrit, nisi ut fallat, sic nemo ignauus, magnę uirtutis opinionē, uterq; tamen si cōscius, quicquid de se alij loquantur, quantū uel pecuniæ in arcula, uel uirtutis in animo sit. G. Insignis est gloria. R. Si ex merito modestè utere, ne supbiæ illi notā applicueris, si minùs, fac ne diu populū fallas. G. Præfulgens est gloria. R. Vel mereri stude, uel graue non tuum indumentū exue. Inglorīū esse præstiterit, quàm mendacio gloriosum:

[illegible] feruntur, quid de falsa speres: cùm omnis fictio difficilis sit, [illegible] undique obseruant. Rari nempè sunt gloriosi, hos propter [illegible] uulgus odit. Graue est inter tot hostium [illegible] non potes, in te tanto studio defixos. G. Gloriosus [illegible] res, & certè tutiùs. Hoc grauiter dixit is, qui [illegible] C. Clarus atque notus sum, longeque conspicuus. R. Li[illegible] conspecta prætereat? Quid quod pauci sunt, quibus [illegible] quorum famæ non noceat ad plenum nosce? Notissi[illegible]

[illegible] mam.

[illegible] Rari sunt homines quod uidentur. G. Glorio[illegible] debes scis. Si parumper emerseris, quò plus gloriæ [illegible] G. At gloria uera est. R. Id nemo [illegible] nouit: [illegible] animum [illegible] in rebus [illegible] Gloria qui[illegible] uirtutis est, illam com[illegible] illam se[illegible]qui[illegible] Q[illegible] adolescentibus claræ indolis uidemus, quos ante [illegible] hominum claros facit, quæ quibusdam uelut [illegible] os ex[illegible] erigit, & impellit, ad æquandam spem [illegible] præcipitat, hinc transformatio illa ridicula cla[illegible] Laus quidem sapienti utilis, stulto nocet: ex his [illegible] cuiuspiam sit oportet, tuis ne igitur gloriam ue[illegible]

[illegible] IN MVLTOS COLLATIS.

[illegible] XCIII. GAV.

B[illegible]tos contulisse gaudeo. R. Multos ingratos experiens dolebis. [illegible] effudi. R. Rectè ais. Nam si accipientium animos in[illegible] magna pars perditur. G. Multi meis beneficijs sunt obstri[illegible] relaxabunt, alij forsan munijs beneficia pensabunt, [illegible] sunt quærimoniæ, quam multi de benefactoribus quæruntur [illegible] adeò, ut non tàm crebræ de hostibus sint querelæ. Au[illegible] Pompeio quærentem Photinum, apud Senecam uerò Sabinum de [illegible] as aut antiquitatem uoco, urbes medias contemplare: utei o[illegible] Omnis au[illegible] ingratitudinis triplex, nisi fallor, causa est: [illegible] alijs beneficia, suas ducit iniurias, in se collata non aspicit. [illegible] censet, uel præferri sibi aliquem indignatur. Cupidi[illegible] accenditur & dum quærendis inhiat, quæsita non me[illegible] stultitiam diceres ea uero non huius tantùm, sed [illegible] opinionum peruersitas & cupiditas, [illegible] nulla largitas non angusta est. G. Beneficus [illegible] magnanimitas, fertur nonnunquam collati, accepti [illegible] careat, apud me tamen uerus magna[illegible] humanum est rerum, atque ideo quæcunque euenit, ma[illegible] animo ma[illegible] cedam, & rariora uoluerit: [illegible] fiat obnoxius, quamuis exiguum, graue est libertatem [illegible] quam primum solui uarieque uelit. De hac igi[illegible] beneficium, inquit, qui dedit taceat, narret qui accepit [illegible] uenena, seu uulnera [illegible] hinc exprobratio largien[illegible] ingratitudinis, ac beneficij nouerca: Illa ingratitu[illegible] beneficium in se extinguit, hæc in altero. His tot [illegible] medeare. G. Multis benefeci. R. At pluribus non [illegible] Est autem nescio quidem unde, minior offen[illegible] memoria: sæpè ingentis be[illegible] aut nullos, aut [illegible] autem tibi multi [illegible] feceris, memores ac feruen[illegible] R. Sunt multi [illegible] fuisse periculum sit, [illegible] em benefic[illegible] quæ[illegible] quod [illegible] exigui debitum leue [illegible] & debere pudet, & piget [illegible] & nihil est tertium, [illegible] inuitus debet, ita dum debentem pudor beneficij, exper-

tos do-

tos dolor agitat, inter Scyllam & Charybdim fertur cymba benefici, effectumq; ut multos,
qui parcè atque illiberaliter tuti uixissent, liberalitas insignis in discrimen traxerit. Siquidem
inter malos impunè bonum esse, non licet, durum dictu, sed dicendum tamen. Animal in-
gratius homine nullum est. G. Late me beneficium præbui. R. Quidam sunt benefici,
nec tamen beniuoli, quos magnitudo hominum necessitas multa largiri cogit. His etiam,
quos non modò nō diligunt, sed nec noscunt quidem, quibus si se ob beneficia charos spe-
rant, ualdè eos fallit opinio. Nemo facilè non amantem amat: mutuus nexus animorum, ac
reciprocus est amor. Munera sæpè necessitati, amor uerò iuditio tribuitur: ut ergo beneficia
benè collata, & læta fronte, pioq; animo dignis exhibita, nunq; gloriosa negauerim, sic mul
ta, imò uerò partem maximam, seu hæc dantium, seu accipientiū culpa est, perdi ac proiect,
nemo usquam est qui dubitet. Et est facilior, breuiorq;, ac rectior, quam suprà tibi ostendi-
mus, amando scilicet ad amorem uia, qua pergenti, uerum quoque si benefici nomen ac-
cesserit, clarum te, supraq; fidem multis amabilem efficiet. G. Multa & magna contuli.
R. In rebus non quid, sed qualiter, quòue animo fiat, refert apud Deum atque homines,
& magna sæpe inuisa, & modica grata sunt, nudum præ omnibus cor attendi, & sacrificio
paupens pr[.]batu[.]. & munere.

DE AMORE POPULI. DIAL. XCIIII. GAV.

POpulus me amat. R. Subsiste paululum, mox oderit. G. Populus me diligit.
R. Propera, nondum finis, ut dies unus, sic uita omnis à fine describitur. G. Po-
pulo charus sum. R. Quis illi Scipionibus charior? Quis Camillo? Quis Rutilio
ac Metello? Quid Them[i]stoclem loquar, aut Milciadem, quid hoc genitum Cymo-
nem aut Ar[i]stidem, quid Te[..]a, quid Solonem, quid Hann[i]balem, quid Lycurgum qui ci-
ues, oro te, quàm quisque, quàm breuiter populo suo charus, omnium notus finis, & uel in
contemptum, uel in odium uersus amor, atque indigna rebus præmia, fori labor, acc[u]satio,
mors, exilium, catenæ. G. Multis in populo charus sum. R. Malis igitur, pauci enim
boni, atque malorum, malis artibus quæri amorem constat: si uerò similitudo quædam pa-
rit amicitias, ut prudentib. placet, qui sis existima, qui multis in populo charus sis. G. Po-
pulus me amat. R. Serenum hybernum, aura æstiua, quies maris: lunæ status, amor po-
puli, patria hæc si confe[r]untur mobilitatis ultimo palmam do. G. Populus me honorat.
R. Labijs credo, cor autem eorum longè est à te, non est enim tibi fidelior quàm Deo ratiô
quicquam ex animo facit uulgus, nisi tumultuari, & furere, & sæuire. G. Populus me re-
uerctur. R. Non faciet diù, facilè enim ruit, quod non certo iuditio stabilitū est. G. A-
dens in me populi fauor est. R. Ardenti principio sæpè medium tempeties, finis algidus
fuit, quod aut crebrius ulla in re, quàm in studijs populorum cernas. G. Populus me lau-
dat. R. Stultorum laus apud d[o]ctos infamia est. G. Populus me suspicit. R. Leui re-
cum alternatione despiciet, semper enim alterum extremorum tenet, medium uer[o] nun-
quam, ut qui habitantem ibi hostem metuat. G. Popul[u]s me colit. R. Mirabor si tam
inculto cultore fructifices. G. Populus benè de me sentit. R. Sine ullo delectu iudica-
re solitus utranque in partem. Itaque uulgi sententia ueros inter iudices contrarij arg[u]men-
tum est. G. Popul[u]s benè de me æstimat. R. Suspecta sanis ingenijs æstimatio in[ ]no-
rum, mallem te populo incognitum quàm probatum. G. Populus multa de me[ ]
tur. R. Et tu er[g]o popularibus auribus fidis, atque agens quod licet, magnis olim u[ ]
uenisse noueris, non minor tamen est uanitas gaudere statu tenui & incerto. G. Populus
me miratur. R. Et ego te miror, qui hoc in gloriam tuam trahas. G. Populus me amat.
R. Non hæc la[u]s, sed fortuna tua est, populi mos est, ut sæpè amet indignos, sed à quibus
indigni amoris sæpe, dignissimam fert mercedem.

DE OCCUPATA TYRANNIDE. DIAL. XCV. GAV.

INuasi tyrannidem in ciues meos. R. Rependisti dignam uicem stultis amantibus, il-
lite æquo altiùs extulerunt, illos tu iniquo iugo seruitij depressisti. G. Tyrannidem ar
ripui R. Abstulisti libertatem alijs, securitatem tibi, requiem utrisq;. G. Tyrānidem
consecutus sum. R. Statum certi laboris, euētus ambigui, sed ut plurimum infœlicis.
Non te ad historias ueteres, atq; externas mittam: quis Phæterei Alexandri exitus? quis Dio-
nysij Syracusij? quis Agri[g]ētini Phalaridis? quis Annonis Pœni? quis Clearchi Heraclien-
sis? quis Ephirensis Aristotimi? quis Lacedæmonij Nabidis? Quis Hipparchi deniq; Athe-
niensis? quem occidisse immortalis gloria interfectoribus fuit, non ad recentiores atq; do-
mesticas, Cassium, Meliumq;, & Manlium Romanos ciues, Catilinam quoq; & Gracchos
&Apu-

[illegible] quidem, sed tyrannidem affectantes, inq; impijs conatibus de- [illegible], atque oppressos? Non postremò ad illos qui maiores non [illegible] tritem texere tyrannidem atq; iniustam, Caium scilicet & Ne- [illegible] nondum ac Basi anum, reliquosq; eius ordinis, solo nomine [illegible] amicus huius fuit. Sed ad alios quos auorum, pa- [illegible] ac regum præsens uidit. Hos ego ne distantibus te fa- [illegible] & contemplari iubeo, uidebis usitatum, & communem tyrannorum [illegible] aut uenenum, uereq; illud à Satyrico dictum dices:

Ad generum Cereris sine cæde & uulnere pauci,
Descendunt reges, & sicca morte tyranni.

[illegible] quos exerceo. R. Prædam atq; carnificinam, auro implendus & [illegible] s monedula, en exemplum.

Nec missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

[illegible] tôue animo, seu sanguinem illum fundis, pro quo seruando si homo es- [illegible] tibi fundendus erat, seu ciuibus tuis aurum rapis, quod diris prædo- [illegible] ians, qui tuis pascendi opibus fuissent, ditansq; à quibus omni in genio [illegible] s, sic mai rum uel exempla, uel monita uiluerunt. Sed hoc pessimum [illegible] ut quibus fidendum est, metuant semper, fidantq; quibus fidei ni- [illegible] malum hinc immensus irrogatæ iniuriæ faciunt, hinc indignis erogata [illegible] ne turbatus ordo rerum amici ex hostibus, hostes ex ciuibus. G. Ty- [illegible] R. Nunquid id esses, illam tuam esse patriam meminisses? Si ob- [illegible] æ matris effigies, nunquam fratres lacerares tuos, cum quibus æ- [illegible] adolescentiam egisses, eodem cœlo usus, iisdem aquis, iisdem atq; fa- [illegible] us, qua nunc mente de illorum tergo potes ludere, atq; illis flenti- [illegible] nô impudentia, in ea urbe uiuis, in qua uitam tuam omnibus scis [illegible] ctus optabilem, ubi esse neminem certus es, qui non male perditum te [illegible] rege sæuissimum. G. Tyrannidem accepi. R. Si prætento præ- [illegible] ram te miseram subijsse sarcinam intelliges, tutâ agebas & quie- [illegible] gis amentiam: nulla tibi sine metu ac tumultu animi dies, [illegible] suspectus cibus, nullus sopor imperterritus, dum ubiq; ceruici- [illegible] mucronem, quem amico opes, fortunasq; suas miranti, non ine- [illegible] Dionysius tyrannus quidem, sed tyrannidis æstimator acutissimus. [illegible] R. Ferro quæsitam, ferro etiam seruaturus, ferro for- [illegible] præclaras planè diuinas comparasti, esse omnibus odiosum, atque terrifi- [illegible] perpetuo grauem metu. Vt enim periculi nihil sit, quod [illegible] natura ciuium præstat apta seruitio, quando tamen pauor aberit a- [illegible] huius, quod legitimi nomen habet imperij inetarot ac fundator pri [illegible] R manô non exquite? Necesse est, inquit, multos timeat, quem timēt [illegible] est quam posuit Naiot

[illegible] metuit, quisq; perire cupit.

[illegible] *Quem metuunt oderunt, quem quisq; odit perijsse expetit.* Vt tamen [illegible] omnis cesset, quod nonnullos tyrannorum uel nutrita publi- [illegible] spondet ignauia, an non saltem ullus est pudor, his præ- [illegible] dignum præter iniustam uim rebus omnibus imparem. G. Ty- [illegible] R. Humanitatem ergo & iustitiam exuisti, simul procellosam uitam & [illegible] dubiam mortem elegisti: infœlix, de quo sola patria, quæ te genuit atq; [illegible] et. An uero non ille sat miser est, quem miserum uolunt omnes: at non ille [illegible] im miserior esse non possit, quin sit dignus esse miserior. G. Habeo sim- [illegible] locum. R. Habes in ciuibus tyrannidem, in arenis domum, in uepribus [illegible] sedem, in rapinis inopiam, in miserijs inuidiam.

[illegible] REGNO ET IMPERIO. DIAL. XCVI. GAV.

E[illegible] re Rex sum. R. Id enim uero occultum diu esse non poterit, quid [illegible] em, tyrannumq; iam diximus: quid autem iuuat dici regem, si tyran- [illegible] co cognomine, sed in uera iustitia regis, regniq; salus sita est. Mi- [illegible] qualitatem dominij reformare, teq; de reliquo sic agere, ut Rex ue- [illegible] partem, in quo iuste successeris parenti, tyrannica uexatio- [illegible] laudis progressu ac fine, quam in principio terū est. G. Rex sum.

sum. R. Meliùs sub iusto Rege ageres atque tranquilliùs, quam rex ipse. G. Regni solium conscendi. R. Locum latè conspectum, patentemque omnium indicijs, eoque periculosum ignauiæ, laboriosum uerò, difficilemque uirtuti. Bonis enim Rex seruus est publicus. G. Regni solio euectus sum. R. Ut meritus uideâre, tuas res, reque ipsum obliuiscere, populum tuum, & Rempub. cogita, quo die primùm Rex fuisti tibi mori, alijs uiuere incœpisti, quodque durissimum est, ingratis, & iniquis æstimatoribus laboris tui. G. In regiam ueni. R. Aliquid ibi forsitan periturae gloriæ reperturus, sed quietis nihil. G. Iustè regno. R. Benè agis, gratissimamque rem Deo, scito autem seruire te quærulis, & uix tibi ante obitum gratiam relaturis, raro tam iustus quisquam regum fuit, ut non charior populo successor foret: is cùm uenerit alter optabitur. Hi sunt uulgi mores odisse præsentia, uentura cupere, præterita celebrare, quando ergo defuerint querelæ, si omne præsens bonum sordet, nilque omnium placet, nisi quod cruciat, seu perditum, seu speratum. G. Sceptrum, & diadema sortitus sum. R. Fulgidas compedes, claramque miseriam, quæ si plenè omnib. nota esset, crede mihi non totiens uno de solio litigarent duo, sed plura essent regna, quàm reges. G. Purpuram indutus sum. R. Non cultus exterior, sed internus habitus, & mens regia, regem facit: Alexandri Romani principis dictum fuit, Imperium in uirtute, nõ in decore consistere. G. Ad regnum prouehor. R. [illegible] nunc in dubio uertitur subiectorum status, an fœlices, ea quæ hic fingitur fœlicitas, an miseri sint? nempè mortalis regni fœlicitas rex bonus: te in dubio labor manet, & graue negotium. G. Rex sum, nil non licet regi. R. Nulli minus, imò uerò, quod olim licuit, iam non licet: & fortè si de regno licentiam aucuparis, nõ te regem noueris, sed tyrannum. G. Rex sum atque omnia possum. R. Imò nihil nisi, quod decet regem, cuius, ut dixi, minor licentia quàm priuati est. Sin hoc calle uoluptatem petis, falleris, & tota, ut aiunt, erras uia. Voluptas à tergo longè est, hac ad laborem itur & ad gloriam. G. Rex sum, eritque mihi iam certa tranquillitas. R. Imò si qua olim fuit perijt, stultus nauta, qui relicto portu, in altum uela facit, tranquillitatem quærens. G. At Romanus imperator factus sum. R. Clarissimum nomen, sed durissimum officium: Magna seruare difficile est, quid collapsa erigere, sparsa colligere, recuperare perdita, deformia reformare, & deserti culturam ruris, multisque diu neglectam suscepisti, multis egent dura arua legionibus, multis prata riuis arentia, æstuandum, algendumque tibi est, si successerit. Tu hinc laudem, reliqua successor tuus metet, illi seueris, sera est messis, multas poscit æstates. G. Ascendi ad Imperium, iam quiescam, & securus uiuam. R. Falsa te habet opinio, nunquam minùs, tunc in excelsum montem, ut uentos, & fulmina euaderes, ascendisti? Non legisti Horatianum illud:

Sæpius uentis agitatur ingens
Pinus, & celsæ, & grauiore casu:
Decidunt turres, feriunt{que} summos
fulmina montes?

Et quantò aliter de hac status eminentia sentiebant experti principes, Augustus & Diocletianus? quorum alter, ut legimus, de dimittendo imperio cogitauit, alter autem dimisit Imperium, nec reuocatus assensum dedit. Quantò aliter Marcus Aurelius & Pertinax? quorum primus adoptione ad spem imperij euocatus, solito tristior effectus, mirantibus amicis multa de malis imperij disputasse: alter imperator effectus, semper imperium horruisse memoratur. Magnus est ad imperium ascensus, magni in imperio labores, magni quoque iam ascendens ex alto casus, si mihi non credis, Iulium Cæsarem interroga, Caium quoque Caligulam, & Claudium, & Neronem, & Galbam, Othonem, Vitellium, Domitianum, Commodum, Pertinacem, de quo proximè dictum est. Bassianum præterea & Macrinum cum filio Diadumeno, fœdissimumque omnium Heliogabalum, longeque dissimilem moribus Alexandrum, utriusque etiam quod mireris cum filio matrem. Maximos quoque & Maximianos, & Maximos, & Gordianos, præterea & Philippos, & Decium, Gallumque, & Volusianum, & Valerianum insigni calamitate notabilem, & contemptorem paternæ miseriæ Gallienum. Aurelianum denique, & Probum, Iulianum & Licinium, & Constantinum, & Valentem, & Gratianum, Valentinianum. Ac ne ad fastidium cuncta complectar totam illam tyrannorum simul, & principum seriem percunctare, uno tibi ore omnes responsum dabunt. Eodem se calle ad ruinam atque imperium ascendisse. Et tu illic tibi requiem fingis ad securã uitam, ubi omnes periculum, & laborem, multi miserabilem exitum inuenêre? non hoc sibi fingebant illi quatuor, quos ab initio nominaui: non Antonij Pij principis maternus auus Arrius Antonius, homo sanctus, ut historiæ loquuntur, ut ego fateor, uir prudens: Neruam miseratus quod imperium accepisset. Verè enim frustrà principes premit inuidia, cum illis

potiùs

[illegible] possum. R. In hostes publicos [illegible] ascensu [illegible] parata [illegible] potes bonis, aut [illegible] hostis [illegible] quod m[illegible] patri, [illegible] hoc genus summus ille princ[illegible] æ imperii potius nomen implere dicitur [illegible] G. Imperator sum [illegible] potero. R. Vi[illegible] potestatem, excellentibus & fortunæ [illegible] eò avidius quisque quò ubior, in[illegible] tuent illud [illegible] principis qui ut [illegible] factus [illegible] tor dixit: [illegible] Gene[illegible] cum. G. Imperator sum, ergo iam the[illegible] spectat [illegible] rerum, si sumptuum [illegible] mortalium hac in parte, sed [illegible] tamen ex omnibus [illegible] quidem Ca[illegible] quadri[illegible] margaritas pre[illegible] ingentis [illegible] quibus non famem [illegible] cere [illegible] montium terra [illegible] celeritate certare. Nem[illegible] unasque rapinas est compulsus. Illud [illegible] animo de[illegible] arat, & [illegible] quo duo m[illegible] [illegible] pe[illegible] bus, fle[illegible] cuius enormi[illegible] omne[illegible] prodigus, & [illegible] [illegible] partem urbis occupa[illegible], ut [illegible] profusus est, [illegible] quo

[illegible] Veios migrate [illegible]:
[illegible] p[illegible] domus.

[illegible] n lignis, nomine pretium, auro enim & gem[illegible] udinis, ut in uestibulo Col[illegible] ssus centum ui[illegible] laquearibus aureis atque eburneis tabulatis, & [illegible] diebus ac noctibus sine intermissione [illegible] æd[illegible] circumdatum litore urbis in m[illegible]: [illegible] omnium generibus animalium refertæ. In hac [illegible] quod Colossœum uulgo [illegible], m[illegible] spectantibus afferunt, [illegible] omnia, dum quod mi[illegible] [illegible] Ita non dicam exc[illegible] ne, imple[illegible] qui [illegible] est [illegible], ut dedi[illegible] ans dom[illegible] ipsam, non amplius [illegible] m tandem, q[illegible] tali homo habi[illegible] Mi[illegible] [illegible] nullam inter minus mille caru[illegible] calceatis argen[illegible] purpureis atque coccineis fimi[illegible], ac reliqua si[illegible] [illegible] Se[illegible] illa non stupen[illegible] stupentior[illegible] aspi[illegible] [illegible] a M[illegible] monte, uen[illegible] ad Au[illegible] [illegible] mos po[illegible] [illegible] Au[illegible] usque [illegible] montes, ut [illegible] maritimis ca[illegible] & pelagi [illegible] dium de[illegible] Longitudo quidem ut [illegible] ut Tranquillus numerat, millia passuum centum [illegible] pax [illegible] ex aduerso iter ag[illegible] [illegible] Italiam, [illegible] nemque Remp. ub. ex[illegible], mors sola consuluit. Hinc [illegible] ut Aurelius Verus,

F

qui:ut omittam cetera, cœnam illam fecit, cui si par prandium facere voluisset, nescio an Romana res sufficere potuisset: quo an sito frater eius Marcus ... ... us, iam modestæ amicus quam hic hostis, ingem... se fecerat, Reipub. ... ... Linquo alios, nimis multi sunt enim, nec me fallit posse ex ... uidere remedia, breuiora pollicitis: sed delectat interdum doctum seu ... strux ... um, fructiq; hominem ... insanias audire, ... illi ... pro contrario ... unde sibi, ut ... temis ueloq; ... endum sciat. Hæc autem ... ut rece ... quid est, quod ... ras, ut enim frugalitati, & modestiæ haud sane magnis thesauris est opus, sic prod ... luxuriæ, neq; thesauri, neq; imperia ipsa sufficiunt. Ex hac causa, non tantùm medio ... tunæ homines, sed principes quoq; pæne ... ines, eos dico, qui ne potuino uictui opera ... dere, necessario rapinas, & prædam mi... quæ multis sel... mors occ...

G. Nunquid unius hominis impensæ, tot urbes non sufficient. R. Hi ubi re... de quibus multa diximus, innumerabilesq; alij, quos par pestis ... dedit exitio. Ad ... nam uero profundissimû hoc sumptuum, ut sic dicam, specus, quasi illud olim Cur... o... ibus expleri ullis, sed uirtutibus ante alias modestia cohil ... prodesit meminisse, alienum esse quod prodigis, & hic quoque ... Hadri... um, sæpe ad memoriam reuocasse, quod sæ... ille, & in co... legitur dixisse. Ita se Rempubl. gesturum, ut sciret populi rem esse ... principe dignum uerbum. G. Regno & ulcio mea est. R. Tua quidem ... neque enim mentitur is, qui ait: Mea est ultio. Profectò autem si uerus es rex, nihil tuum ... est quam ultio, nihil magis quàm clementia. Natura utinam, ut apum, ... aculeo ex... masset, nunc libero animali exemplum dedit, non ... in ... ere, sed ante ... aculeum ... plebeum enim illud, hic ... sine clementia rex non eris, ac ne homo quidem, sed quid infabilis ... G. Imperator sum Romanus. R. Habes & Neronem, & Vitellium ... ad hos tres tota non mod... omnium principum, sed hominum ... ergo tibi ducem elige, si recentioribus delectaris habes eiusdem ordinis Troia... ... um, Galienum. G. Sum Romanus Imperator, mundi dominus. R. Fuit qu... dum propè ueraciter pot... quorum uerò redierint res uides, ut intelligi detur, qu... tu... m stultus & ignauis magna committere, quanta prouidentia, quantum in ... qui intus labor, quantacq; diligentia, quantum in torporem incidit. Non est amplius ... materia Romanorum Imperium, sed humanæ fragilitatis & fortunę uarianus ... Imperio clarus sum. R. Clara nomina res obscuræ: mundi fraudes, humana ... sunt unci, quibus huc illuc faciles animi trahuntur. Pulchrum imperij, pulchrum re... men, sed imperium, & regnum di... omnium officia, si rite gerantur. Alioquin & periculosa plus, & mortifera, neq; denihilo dictum illud regium laudatur. Diadema n... lem potius, quàm fœlicem pannum, plenum curis, periculisq;, & miserijs multis, quem cognoscens, nemo non ambiat modo aut parto gaudeat, sed ne oblatum ultro recipiat ... cum humo leuet. Proinde expergiscimini aliquando mortales, aperite oculos, ... per fallis caligate fulgoribus, uestra metimini atq; æstimate ... spulcula, circumspi... bus septi estis angustijs, nolite Geometras ac philosophos contemnere, terra omnis ... est, uos caduci, ac fragilis, & incerti exitus, & cum iuuenes, & cum sani estis, cum ... tamini cum ascenderi creditis descenditis, & cum stare ... lemini, tum maximè ... nec nullum animal magis suarum uirium obliuiscitur, ac sæpius uermes semimortui, ... & impetia somniatis. Mementote uos punctum perexiguum, seu uerius, ut sic dixerim ... imo ne minimam quidem puncti partem possidere. Hanc superbi incolæ ... mi... mox præmendi, neq; amplius ex uniuerso possessuri, quàm quod frigentibus mem... ac pallidis occupatis. Ite nunc cæci, & insani, elatosq; uultu tumidi, quod natura an... sat, laxate animis, & iunctam immensa, & moribundi immortalia cogitate, itaq; hoc ... ridiculosa & insana in... ad momentum rapidi temporis, hic ... hic ... uindictas, hic spes an... hic honores uarios, hic diuitates inex... hic furores dem... uestros, hic ... principatus & imperia, hic classes, hic acies, hic belli molumina ... insan... tis, hic imperatores fuerit, siue aratores, siue diuites, ... tri... hanc ... pat... am, totumq; hoc regni, & imperij ... R. ... m Imperatores fiunt, homines ... hoc est illud Tyberij Cæsaris, qui amicum ... commemo...

m

[illegible] m actuum, in memoriam pristinæ familiaritatis adducere, cum uix aperto ore, hoc u-
[illegible] um emi [illegible] t: Meministi: præueniens interrupit, nec passus est explere quod cœpe-
[illegible] nre ait: Quid suerim non memini: uocem improbam ac superbam, nec amici-
[illegible] sed to [illegible] us humanitatis immemorem. G. Ad Romanum imperium a[illegible]en-
[illegible] hinc gaudes, & in aculeum a [illegible]enditur, & in crucem. Contrà uerò & in le-
[illegible] le d[illegible]tur, & sepius in imo quies habitat: uonnullis opprobrium, mul-
[illegible] mnib[illegible]s labor est scandere.

DE EXERCITV ARMATO. DIAL. XCVII. GAV.

E[illegible] m arma[illegible]m habeo. R. Mirabar nisi regnum atq; imperium exercitus,
[illegible] m[illegible] ria miseriam sequeretur: atqui Seneca Scipionem Africanum cœlo te-
[illegible] it, non quia magnos ducit exercitus, quos & furiosi, nocentesq; duxerunt,
[illegible] regiam moderationem, quam nunquam certè dat exercitus, sæpè eripit, sæ-
[illegible] enim tam solida uirtus est, quam tot sceleratorum, totq; carnificum cru-
[illegible] atio, exemplumq; non deterreat? G. Magnum habeo exercitum. R.
[illegible] campis uitam agas, neq; enim aut urbes exercituum sunt capaces, aut benè
[illegible] tesq; cohabitant armati. G. Fortissimum habeo exercitum. R. Habes
[illegible] s excidium, si hinc gaudes, ad cœlestem certè non pertines ciuitatem.
[illegible] m ingentem. R. Habes utrunque ad latus hostes armatos, quos
[illegible] t, nec ulla [illegible]m anceps profectò negotium, & graue. G. Mihi multæ
[illegible] ne[illegible]. R. H[illegible]n tædia nemo facilè atq; molestias, insolentiasq; diutu-
[illegible] experiendo con[illegible]s. Et quantò sit sanius solum uiuere, quàm cum
[illegible] profectò nullæ iniuriæ, nulla perfidia, nulla crudelitas castrensium mo-
[illegible]æ [illegible]unt. Intelliges per teipsum, quàm sit uerus pueris quoque notissimus

Nulla fides, pietasq; uiris qui castra sequuntur.

[illegible], ac rector exercitus sum. R. Tutius pastor tygridum forsitan ac
[illegible] mansuefieri corda ferarum, at quorundam hominum non possunt, &
[illegible]m serians feræ, odia hominum improuiso erumpunt, hi quos tuos reris,
[illegible] mi[illegible] uocant, heu q[illegible]m paruo pretio uenale genus, & instabile? quàm leuibus
[illegible]tur, & ex mi[illegible]tibus hostes fient? Blandi uultus in horrorem, dataeq; tibi
[illegible] an in perniciem conuertentur, neq; si fiat nouum erit, aut insolitum. Ad
[illegible] motus ille terribilis, quando aduersus Iulium Cæsarem suus exercitus insur-
[illegible] d[illegible]tum est:

[illegible] non ille ducem potuit terrere tumultus?

[illegible] redibili sua constantia ac uirtute, motum omnem compressit, & puni-
[illegible]uit, exer[illegible]itum atq; obsequium reduxit. Fecit idem ad Antiochiam A-
[illegible] princeps, successitq; magnificè. Sed procede paululum, breui idem
[illegible] is [illegible]erfectus est. Eodē modo iam Pertinax antè perierat: si duo
[illegible] S[illegible]bus, sic Balbinus, & Maximus, sic Probus dux clarissimus,
[illegible] Val[illegible] iunior optimi fratres. Ille à suis legionibus, hic à suo comite
[illegible] numerabil[illegible] alij a suis hostibus inuicti, suis exercitibus periere, & quos mili-
[illegible]nt, inuenere carni[illegible]es. Vide ergo quo gaudeas, tuus hic exercitus, trux immitis,
[illegible]ua multorum est capitum nihil non ausura, iram illam uel inopia, uel auari-
[illegible]te. G. Mihi exercitus ingens est. R. Pompeio quidem Thessalico prælio, ut
[illegible]hil maius exitio fuit, quàm ipsa exercitus magnitudo, & ferme in omnibus bel-
[illegible] semper exercitus succubuit, & minor uicit.

DE CLASSE INSTRVCTA. DIAL. XCVIII. GAV.

CLassem habeo instructam. R. Et instructos aër uentos, instructos æquor flu-
[illegible], & instructos scopulos, terrestre animal, quid tibi cum pelago? G. Instructa
est [illegible]is. R. Instructæ tempestates, instructa naufragia, periculis tuis gaudes, &
[illegible]oribus, & impensis quarum nullus est modus. Vestrarum omnium insania-
[illegible]o[illegible]issima est classis. G. Classis instructa est. R. Hanc cœli, & maris disijciet,
[illegible] instructam sparget ac destruet inopina tempestas, de qua non cogitare, dum
[illegible] G. Classem habeo in mari. R. Parum'ne terra uobis discriminum at-
[illegible] etiam uexarentur? non satis est terras, unde nocēs ferrum, quod Naso ait,

ferroq; nocentius aurum eruatur, effodere, ipsa, quoq; horrida,, & quæ primi homines tantummodò mirabantur, maria penetralsis, ubiq; laborem, ubiq; periculum conquirentes, inq; hoc unum uigiles, atq; solliciti, segnes ad reliqua. R. Magnæ cum classe maria sum ingressus. R. De regressu, cogita, ingredi nempe perfacile est. Solet æquor intrantibus planum esse, progressis sæpe monstrosum ac difficile, tamen inter homines naros, inter Delphines & Tritones uitam agere, mira uasti animi uoluptas. G. Magna mihi classis, & ualida est. R. At fortasis unius, cuiusq;, uel breui in scalmo, uel sicco de littore, insidias piscibus tetendisses, quàm classe armata uim gentibus intulisses. Multis quidem classis eximia noxam dedit audaciam, eoq; impulit, ubi optarent domi esse. Hoc & Graij Troia reduces, Caphareum ad montem, nominanim uerò Lacedæmones Arginusis, Syracusio Athenienses in littore, & Carthaginenses ad Aegeates insulas didicere. Multa sunt classibus pericula, non ab hostibus tantum, sed ab ipso mari, deniq; cum moriendi genera plura essent, hoc unum genus est additum Oceæci, uitæq; quàm maximè diligitis prodigi, mortē undiq; quàm super omnia timetis, arcessitis.

DE MACHINIS ET BALISTIS. DIAL. XCIX. GAV.

OMnis generis machinas habeo. R. Et hic quoq; furor regius, habere unde multis noceas cum uelis, quos beneficentißimos hominum esse oportuit. Et ob hoc unum regnis impositi, & reges dicti sunt, ut regant homines, atq; ab eis ceu parentes colantur, amenturq;. Quidam etiam patres patriæ appellati, cuncta in contrarium agunt, ut ceu tortores, ac prædones publici, cunctis formidabiles atque inuisi sint. G. Abundo machinis ad euertendas urbes idoneis. R. Quantò melius extruendas, seruandasq;, tu fortasse gloriosius putas euertere, & uideri mauis tui tēporis Poliorcetes: sed non semper urbes machinis euertuntur. Cæsar quidem bello Gallico, cùm aduersus Atuaticos turres maximas erexisset, primùm contemptui hostibus fuit, quasi rem impoßibilem humanis uiribus moliretur: ubi autem moueri & mœnibus applicari illas uidere, è contemptu in stuporem ac pauorem uersi, omissa defensione ad deditionem confugēre. Ac ciuili bello ipsius Cæsaris dux Brutus, ad Maßiliam q; quē erectis atq; admotis parem stuporem obsessis iniecerat, sed non parem metum, itaq; egreßi turres & machinas incenderunt. G. Abundo machinis, & balistis. R. Omnia ferè quibus glorians ad iniurism alienam potiùs, quàm ad tuum decus spectant. Quantò erat honestius atq; homine digniùs abundare misericordiæ instrumentis, quàm sæuitiæ? habere quibus hospitalis & amicis, & egentibus esse posses, quàm quibus urbes immeritas oppugnando, quietem publicam perturbares? G. Habeo machinas ingentia saxa torquentes. R. Saxa torquere furiosum est. G. Habeo machinas, & balistas innumeras. R. Mirum, nisi & glandes æneas, quæ flammis iniectis horrisono tonitru iaciuntur. Non erat satis, de cœlo tonantis ira Dei immortalis, homuncio, nisi (ô crudelitas iuncta superbiæ) de terra etiam tonuisset, non imitabile fulmen, ut Maro ait, humana rabies imitata est, & quod è nubibus mitti solet ligneo quidem, sed tartareo mittitur instrumento, quod ab Archimede inuentum quidam putant, eo tempore, quo Marcellus Syracusas obsidebat. Verum ille hoc ur suorum ciuium libertatem tueretur, excogitauit, patriæq; excidium, uel auerteret, uel differret, quo uos ut liberos populos, uel iugo, uel excidio prematis utimini. Erat hęc pestis nuper rara, ut cum ingenti miraculo cerneretur, nunc ut rerum pessimarum dociles sunt animi, ira communis est ut unū quodlibet genus armorum. G. Balistis affluo. R. Melius helli odio, & studio pacis afflueres, cùm cætera quidem arma inquieti animi, & degeneris signa sint, nec pacificis quidem grata, & bellatoribus inuisa magnanimis. Deniq; sic habeto. Qui balistam primus inuenit, ille aut pauidus fuit, aut proditor nocendi auidus, & metuens hostes, itaq; cogitauit quod Lucanus ait:

Longè tendere neruos,
Et quò ferre uelint, committere uulnera uentis.

Idq; de omni genere mißilium puta, fortis bellator cóngressum hostis exoptat, quem sagittarius uitat.

DE THESAVRO REPOSITO. DIAL. C. GAV.

THesaurum in bella reposui. R. Rem malam in usus pessimos. Quantò tibi alijs erat utiliùs, hunc amicorum patriæ ulibus aceruasse, maximeq; necessitaribus indigentium, ille demum thesaurus uerus esset, & thesauri pretium cœlestis, nunc pretium est inferni. G. Thesaurus suppetit in usum belli. R. Thesaurus animi

[illegible] extenuat, bellum uiros, utrunq; pestiferum. G. Magno thesauro subnixus in bel[illegible]m. R. Solet iste thesaurus possessori suo perdendi metum afferre, hostibus lucri [illegible] bellandi simul audaciam. Quis non alacer in bellum eat, quo quærere multum pos[illegible] amittere? pugnasse quidem feruidè inopem ac uicisse, eundemq; mox diuitem re[illegible] [illegible]pud [illegible]laccum legis, & profectò si ad clarissima rerum exempla inflecteris, uidebis [illegible]s dum fuere pauperes, omnium gentium fuisse uictores, tum uinci cœpisse, dum [illegible]nt, ita ad aduentum diuitiarum discessêre uictoriæ ac uirtutes, simulq; opum, [illegible]æ ac libidines subiêre, ut nō immeritò scriptores quidem temporum illorum [illegible] paupertatis interitum questi sint. Virtutum nutrix optima est paupertas, opu[illegible]m. Victo[illegible]m de thesauro tuo speras, hinc potiùs metuendum, multos paui[illegible]es, omnes timidos ac superbos, nullum penitùs uirum fortem fecêre diuitiæ. [illegible]m mihi thesaurum aggregaui. R. Tibi curas, & inuidiam, hostibus stimulos, [illegible]nem addidisti.

DE VINDICTA. DIAL. CI. CAV.

H[illegible] manus uenit, ultionis oblata est facultas. R. Imò, experimentum tui an[illegible]cipium, an clementiæ sis amicus: quod nisi ad utranq; ferri posses, incertum [illegible]i enim esse credunt quod non sunt, experti autem quid sint, sciunt. G. [illegible] hostis in manibus, ulcisci possum. R. Alij potentiæ fines sunt, decoris a[illegible]is, sed quid deceat æstimandum est, ne si quantum potes uelis, nil posse sit [illegible] Vlcisci possum, nil dulcius est uindicta. R. Ira nihil amarius, quàm cur qui[illegible] dixerit, miran[illegible]oleo, sin dulce aliquid inesse consenseris, dulcedo est ira, uiro in[illegible]opria belluarum earumq; non omnium, sed præmordacium, atq; ferocium. Nil [illegible]ius quàm sæuitia, & feritas, contraq;, nil homini suum magis quam miseri[illegible]s, quibus nihil tàm contrarium, quàm uindicta est, & quicquid animi impe[illegible]nem committit asperius. Quod si omninò uindictæ nomen dulce est, o[illegible] que multa cum gloria uti posis. Nobilissimum uindictæ genus est, parcere. [illegible] R. Multò est satius, multoq; formosius obliuisci iniuriam quàm ulcisci: [illegible]a est obliuio, quàm offensæ: hanc summus Orator summo duci, summæ [illegible], quod scilicet nil soleret, nisi iniurias obliuisci. Nihil autem prohibet unius lau[illegible]n ereptam, ad plurimos peruenire. Hoc inter multa præcipuum præ cunctis o[illegible]ent animi bona, non decrescunt sparsa, nec pereunt. Summè igitur, & tu tibi no[illegible]m hanc opinionem Cęsaream, quæ te multò faciet clariorem quàm cyneam tarma[illegible]emoria sua. Illa enim naturæ fuerit, hæc uirtutis. G. Vlcisci iuuat. R. Vltionis [illegible]a delectatio est, misericordiæ sempiterna. Duorum nempe delectabilium, illud [illegible]od diutiùs delectat. Fac tu hodie, quo perpetuò delecteris: nulla uerò ma[illegible] delectatio est, quàm quæ de puritate conscientiæ, & rerum benè gestarum [illegible] G. Honestum est ulcisci. R. Honestiùs misereri: multos clemen[illegible], [illegible]ltio. Nihil tàm necessarium inter mortales, nihil tàm commune, [illegible]nem [illegible]en[illegible] qui non peccet: nemo cui non misericordia opus sit, quàm negata, [illegible] mu[illegible]s criminum, & culparum extricabit nodos, aut dissutū, diruptumq; societa[illegible]anæ fœdus sarti[illegible]emper inter sese homines, semperq; in illos decertabit ira Dei. [illegible]erit aut litium, aut pœnarum finis, nec cessabunt arma, nec fulmina. Parce igitur, [illegible] & compesce animum, fac tu homini, quod tibi ab homine fieri uelles, quod à Deo [illegible]enter à Domino ueniam petit, qui conseruo illam suo negat. Homo homini[illegible] [illegible] à Deo quærit medelam? In hominem sibi similem non habet misericordiam, [illegible]s [illegible]uis deprecatur? G. Non infero iniuriam, sed ulciscor. R. Quid refert, [illegible]us pec[illegible]es, an ultimus? non est æquum ut quod in alio improbas, in te probes. Vis'ne [illegible]am in hoste damnatā sequi, fierìq; illi similis moribus, cui dissimilis animo sis, quidq; [illegible]mum habet, tuum facere? G. Volo quidem & licitum est ulcisci. R. Nec de[illegible] nec ulla id licitum lege est, ut defensio licita sit, ultio uetita. Scriptum est: qui uin[illegible]tà Deo inueniet uindictam. Et rursus, ut paulò antè dixi: Mea est ultio, & ego re[illegible]n tēpore, dixit Dominus. Illud tempus expecta, sine ille te uindicet, qui & offen[illegible] dominus, & offensi. Solet inter seruos domini communis esse cognitio, siquid in[illegible]es: si qua tibi perfectionis habitus cura est, opta potiùs atque ora, ne ille quidem [illegible] hic hostis crimen in tuam uerteris salutem. G. Vlcisci est animus. R. Da iræ [illegible] consilio tempus, frena impetum, differ aut desinet, aut lentescet. Breuis hora se[illegible]æquos. G. Vlciscar. R. Vno actu multos offendes, una iniuria sæpè innu-

merabiles hoſtes fecit. G. Vlciſcar. R. Plus teipſum læſeris, quàm hoſtem, illi corpus forſitan aut opes, tibi animam, famamq; corruperis. G. Vlciſcar. R. Quotiens ulciſcendi ſtudio iniuria geminata eſt, læſo ſæpè unicum diſsimulaſſe remedium, ſæpè uel quæſtum eſſe, uel nutu tacito ſenſum iniuriæ prætendiſſe periculum fuit. G. Perdere hoſtem poſſum. R. Melius eſt amicum quærere, quàm hoſtem tollere, ſed utrunque ſimul optimum, quod nulla arte melius, quàm parcendo fit cùm ulciſci poſsis. Aptiſsimum tollendis hoſtibus inſtrumentum eſt lenitas, in quo ſi creditum eſſet, Herennio ſeni ſapientiſsimo, nec Samnitum exercitus modò uictor, collo iugum Romanum, nec iugũ primò cum reliquis, mox ſecutim ſolus Imperator Pontificus pertuliſſet. G. Vlciſcendi pungor aculeis. R. Reſiſte cogitationibus pijs, exemplisq; omnibus quæ leniorem in partem inclinare animum poſſunt, & in primis memoria uitæ breuis & ambiguæ. Hæc enim Senecæ cui aſſentior, efficaciſsima uidetur de iracundia lenienda: cui is ipſe quem memoraui doctor accedit. Nam quid aliud ſentiebat, ubi ait? Memento nouiſsimorum, & deſine inimicari. Sic eſt enim nilq; inimicitias magis alit, quàm conditionis obliuio. Siquidem iſte cuius mortem ſitis, ne dubita, moriturus haud dubiè eſt, & idipſum citò, fortaſsè hodie tuq; illum forſitan, quod non cogitas præcurſurus, expecta paululum, ſubſiſte, fiet quod fieri optas, & quod metuis fiet. Cæterùm mors quam hoſti paras, ſine tuo illi ſcelere præparata eſt, quid iuuat fati curſum properantis impellere, & morituri ſanguine, morituras manus inficere, non ſceleſtum modò, ſed ſuperuacuum eſt impietate tua, proximum ac feſtinans tempus arceſſere, quod ſi ualdè uelis, nulla poſsis pietate repellere, aut differre, quantò tranquillius, atque honeſtius ille integer & illæſus, tu ſiccus, & innocens, quàm uterque cruentus, & tu noxius hinc abibis. G. Vrgeor ulciſcendi ſtimulis. R. Caue ne ceſſeris, ſed oppone eis memoriam eorum, qui non tantum mites hoſtibus, ſed fauentes ac benefici fuère. Contraq; illos tibi propone, qui membratim cæſis hoſtibus, ad hanc rabiem ſpirantes, nec quicquam in non ſenſura cadauera ſæuierunt. Dehinc tecum elige, quorum ſimilis eſſe malis, neq; actus ſolos, ſed & uerba confer. Pars enim non parua crudelitatis in uerbis eſt, crudelis pes, crudelior manus, crudeliſsima lingua eſt. Sæpè animi ſæuitiam, quam manos non æquauerat, lingua tranſcendit. Illa uerò optima, ut crudelitatis, ſic dementiæ teſtis eſt. Sonet igitur ad aurem tibi illa cuius non multo antè meminimus Hadriani uox, ſimulq; illa Tyberij, de quo ſcriptum eſt, quod cùm audiſſet, unum è reis Carnulium nomine, anticipaſſe mortem, exclamauit: Carnulius me euaſit. O' uox ferox, & ſi dici poteſt, ipſo uocis auctore ferocior, quid uſitati ſupplicij cogitabat, quem ſe in uinculis manu ſua perimens euaſiſſet? Ecce duo igitur unus ſtatus, ſed mentium diuerſarum, uno & eodem uerbo quàm uariè, uſi ſunt. Ille ad præſentem hoſtem euaſiſti, ait, hic de abſente, euaſiſti inquit: ille ſuo hoſti uitã donauit, hic inuidit mortem. Elige quid horum potius ac te dictum uelis dici, an tranquillum illud uerè principis, an illud alterum immanè carnificis. Nec ignoro quàm ſit promptiùs iubere iſta, quàm facere, & quid obijci poſsit intelligo. Difficilius in ſuis, quàm in alienis iniurijs mitem eſſe, difficilè fateor, ſed bonum, de bono autem ac difficili omnem eſſe uirtutem, nec tu neges uirtutis amatoribus ſunt cuncta facilia. G. Fixum eſt ulciſci. R. Vincit pars deterior, obſta illi, dum adhuc potes, uictoriamq; illi priuſquàm ea uti cœperit, eripe, ſtratamq; manſuetudinẽ attolle. Memento te hominem, multos quidem uindicaſſe pœnituit, neminem pepercisse. G. Vltus ſum. R. Vinci ab hoſte præſtabat, hoſtis uictorem uicit ira.

DE SPE VINCENDI. DIAL. CII. GAV.

BEllo uictoriam ſpero. R. Cùm fallax ubilibet, tùm in bello fallaciſsima eſt. Nihil ex præmeditato agitur, inopiæ erunt omnia, prudentiſsimus atq; exercitatiſsimus militarium rerum fuit, qui dixiſſe fertur, nuſquàm minùs, quàm in bello euentus reſpondere. G. Victoriam ſpero. R. Pacem haberes utiliùs, eiuſdem ducis uerbum memorabile traditur: Melior, tutiorq; eſt certa pax, quàm ſperata uictoria. G. Bello uictor ero. R. Quid ſi uictus? hæc ſpes multos in exitium egit, ſine uictoriæ ſpe: nemo uolens in aciem deſcendit. G. Bello ſuperior euadam. R. Futuri uerbum temporis. Omnis enim de futuro ſpes, & futura omnia ſemper ambigua. G. Bello uictor remeabo. R. O' ſpes hominum inanes, nec uictor fortaſsè, nec uictus remeabis, ſic tibi reditum ſpondes, apertumq; inter gladios iter, acri deuotum claſsico Marti caput. G. Eſſe uictor ſpero. R. Et qui contrariũ ſperet, uel falli, uel utrunq;, uel alterum ſit neceſſe. Poteſt uel alter, uel uterq; dux partium, ſeu alter ſeu mutuis uulneribus ſimul occumbere, quod & ſæpè credo alibi: & quod nunc meminerim, Thebis ultimo inter fratres impios congreſſu, & Romæ primo poſt exactos reges accidiſſe proditum ex bello: ut Superbi regis filium, Brutus Coſſ. ad in-

feros

[illegible] A[illegible] m uictoria nulla est, quo seruato, sæpè tamen a[illegible] es. V[illegible] biq; igitur ambos doces [illegible] uictoriæ fraudatos com[illegible] m commune, tamq; quot [illegible] nium est [illegible] aciem profi[illegible] [illegible] ha[illegible] tibi [illegible] fraudandus? G. [illegible] M. V[illegible] semper [illegible] sæpè tristis & sanguinolenta [illegible] est, non ha[illegible] mine quæritur [illegible] emitur [illegible] sanguis est pretium, [illegible] [illegible] rpax [illegible] icem perdat, ita tuis uincentibus uici potes. Quid [illegible] m? Non [illegible] miseræ, quot sunt peccata uictoris. Quod [illegible] nec [illegible] tus eo quam uincitur [illegible] miserior sed [illegible] [illegible] mnia [illegible] tui. G. Vincam. R. Vt ad summam redigam, [illegible] [illegible] in dubio est.

DE VICTORIA. DIAL. CIII. GAV.

A[illegible] R. Caue ne te uincat ira, superbia, crudelitas, furor, rabies [illegible] enim [illegible] s, & uictorum [illegible] inutiles, & horrend[illegible] [illegible] Nondum te uocat ad calcu[illegible] a [illegible] ex uiolenta & pertinax [illegible] cum qu[illegible] [illegible] olim est ma[illegible] G. [illegible] bello. G. Vicimus[illegible] m. R. Quo[illegible] [illegible] alia? quotiens autem [illegible] R. [illegible] maxime, quæ uoluuntur, & stare nesciunt. [illegible] euentus est dubius, & de læti tribuna, [illegible] G. Magnam uictoriam quæsiui. R. Nil tam magnum, [illegible] uulnerum, ac funerum uictoriosa pars computat [illegible] [illegible] las interroga. G. Magnæ uictoriæ fors fuit. R. Vix potest [illegible] [illegible] constare, de bello omnium maximo, omnium maximus [illegible] [illegible] uaria fortuna, anceps[illegible] Mars fuit, ut propius periculo [illegible] G. [illegible] nemica. R. Non est plena uictoria, ubi armatus hostis [illegible] [illegible] hunc oppresseris, alij renascentur, quasdam nempe uicto [illegible] [illegible] um, [illegible] odia ferro trunca repullulant, densanturq; & rediuiu[illegible] [illegible] res, non ut fortasis imaginatio uehemens olim Cassio à se [illegible] [illegible] illo suo die obuiam dedit, tàm tremendo aspectu, ut aud[illegible] [illegible] erat, defuncti species in fugam uerteret: sed ita, ut [illegible] [illegible] terrorem moueant in illos, qui ulcisse uid[illegible] bantur. G. [illegible] R. Stulte, dum erunt homines, non deerunt hostes. Tu [illegible] uos triumphos, edomitumq; orbem non defuisse hostem [illegible] [illegible] fortasin hostis deerit, at pugnanti nunquam. G. Victor [illegible] [illegible] bus uictoria fructuosa est, uti autem dico, nō eo mo[illegible] [illegible] d qui Hanno Reipub. cōsuluerat. Nam profectò usus, fru[illegible] [illegible] est neq; ad alium quàm ad pacis finem, ista bella suscipiuntur. [illegible] R. Vide ne euolet, alata est.

DE [illegible] MORTE. DIAL. CIIII. GAV.

D[illegible] tus sum. R. Sperare de inimici morte aliquid, seu cuiuspiam [illegible] dere, illi forsitan sit permissum, siquis usquam esset immortalis: [illegible] rius mortem, quæ tibi possit antè contingere, uel gaudere, id ho[illegible] [illegible] tibi necessariò euenturum sit stulta spes, inane gaudium. G. [illegible] R. De tua alius mox gaudebit. G. De inimici morte [illegible] uestræ conditionis memoriam haberetis, nunquam homo de [illegible] quando enim quæso duorum, qui simul ad supplicium duceren[illegible] [illegible] gaudium cœpit? sciens sibi idem supplicij genus instare, & non [illegible] ingemuit? G. De inimici morte gaudium sensi. [illegible] rs hominum uoti compotes forsent, & optare uitam frustrà [illegible] tem priùs optauerint, dum intelligere incipiunt in suam se [illegible] s sunt effectus uiri, quicquid uultis, ualde uultis, quòd de [illegible] Cæsar, fertur. Imò uerò nimium uultis, nec feruens desiderium

moras fert, itaq; quicquid uultis, hic non modò uota impia, sed uenena, sed cædes, & quicquid homo in hominem struit, nocentissimum animal in suam speciem. Multa uero optatis, quæ si in consilium ratio esset admissa, timeretis, & uarietas uotorum malæ electionis argumentum est, nec prius ad rectum redit impetus, quàm inconsulti affectus infaustis castigentur effectibus. G. De morte hostis gaudeo. R. Si est hostis inglorius, de ipsius morte gaudere turpe est, & dolere superfluum: si in illustris, honestius, piusq; est dolor & si non propter hominem, at propter uirtutem, quæ indies rariora habet hospitia Sic Metellus Macedonicus Africani iunioris, sic Cæsar Pompeij, sic Alexander Darij mortem fleuit. G. Gaudeo de inimici morte. R. Quomodo de illius morte gaudeas, quem diligere iuberis, non ut hominem, sed ut proximũ eiusdẽ opus opificis? G. De inimici morte gaudeo R. Non audis fortissimum, an contemnis consilium notissimum Sapientis. Noli, inquit, de inimico tuo mortuo gaudere sciens, quoniam omnes morimur, & in gaudium uolumus uenire: sanum prorsus seu consilium, seu præceptum.

DE SPE PACIS. DIAL. CV. SPES.

Spero pacem R. Melius est pacem seruare, quàm sperare, stulti enim est fastidire res certas, ambiguas spes amplecti. S. Pacem spero. R. Tenuisses cum arctius, nec abire sineretes, quàm sperares, quid enim si ad hanc spem impatientia te duxit tua, ut sperata [illegible] angi et gereres, quo gaudendo uti poteras? S. Pacem spero. R. Spes pacis multos perdidit, sperata es paci succedens, insperata calamitas in autos obruit, [illegible] plebesq;, quos expertos inuenerit læsisset. S. Spero pacem. R. Quid tamdiu speras, quod mox assequi in tua situm manu est? rari sunt, qui pacem non inuenianr, si bona fide uel cœperint, sed hi ipsi quibus dulce nomẽ pacis, pax amara est. Pacem itaque petentes, paci obstant. Quatuor uobiscum habitant pacis hostes, auaritia inuidia, ira, superbia: has in exilium pellite, pax æterna erit. S. Spes pacis haud dubia est. R. Inter spem pacis, & pacem multa incidunt, leue uerbum, gestus facilis compositam sæpè turbauit pacem, ipsi tractatus, pacificiq; sermones, ferro sæpè franguntur, animosq; acuit bellum, atque asperat pacis spes. Sic amicitiæ mentionem irritam, quasi cotem dixeris odiorum. S. De pace agitur, pax erit. R. De pace crebrò nec quicquam agitur nonnunquam uerò periculosè de pace agebant, atque egerant, & Gallorum, & Pœnorum duces, quando illos Camillus oppressit, hos Scipio. S. Post belli finem pax firmabitur. R. Quantò firmata esset unius ante belli principium: quot damnis ac mortibus tempestiua pace esset occursum? sed uos pueri contumaces ac discoli, sine uerberibus non sapitis, in pace bellum, in bello pacem quæritis neq; unquam nisi bello afflicti pacem uel nescere incipitis, uel amare, eamq; ut perditam flentis, sic mox redditam pan leuitate contemnitis, donec nos iterum atq; iterum amissa perdoceat, bona uestra non spernere, mala uestra non cupere, deniq; non ineptire, non furere, quod antequàm assequamini pudeat. Sæpissimè idem uobis audiendum, necaudisse sat est, sæpissimè uidendum & experiundum [illegible] propnè, ut discatis aliquid, sæpissimè uapulandum est. S. Bellum pax sequetur. R. Melius præcessisset bello iter obstructura, nihil insanius quàm spe remedij [illegible] uulneri sese offerre, auxilium non causam dant fomenta uulneribus, ægro salutem optare natura est, sano ægritudinem, spe salutis insania. S. Pax futura est. R. Solet pax urbibus mutationem rerum afferre pestiferam, optima quidem ipsa, sed pessimis circumuoluta comitibus, iniquis legibus, fluxis moribus, occultis odijs, aperta tyrannide. Recordare quid ciuili olim bello præsagus ille dixit, nec fefellit:

——Superos quid prodest poscere finem?
Cum domino Pax ista uenit.

Melior est autem bellicosa libertas uiris fortibus, quàm pacifica seruitus. S. Pacem habeo. R. Interim bellum habes.

DE PACE ET INDVCIIS. DIAL. CVI. GAV.

Pacem habeo. R. Bonum ingens si syncerum esset atq; perpetuum, neutrum sanè est. Nam neq; nouum est, sed commune, nimisq; quotidianum est, ut sub umbra pacis bellum lateat, neq; pacem, quamuis puram, diurnam sinit animorum instabilitas, secum assiduè nõ minùs quàm cum hoste pugnantium. G. Pax quæsita est.

R. Sed

[illegible] amis [illegible] da urbium tutela, quæsita aut lenta segni- [illegible] m in nu [illegible] nep [illegible] melior b [illegible] pax, in hoc uno bel- [illegible] entius. N [illegible] quam Roman [illegible] al [illegible] fet, si bellum [illegible] Roma [illegible] ex [illegible] um fu [illegible], urbibusq; aliis doce- [illegible] at [illegible] cum e [illegible] idq; uir op [illegible] us [illegible] & u [illegible] m [illegible] nnes f [illegible] G. Pa- [illegible] per superba & neg [illegible] ns, sæpe ar [illegible] ant, & [illegible] is mous op [illegible] ne bellum. [illegible] lam bello u [illegible] opu- [illegible] em penit [illegible] tem, mox cum toga [illegible] um ext [illegible] ore mu [illegible] us est, cuius quidem rei, & [illegible] n trahi p [illegible] unt, tamē a [illegible] un [illegible] sufficerint testes duo, [illegible] bello scribitur, neque laudare, neque uituperare [illegible] [illegible] uictorias, Scipionem se P.R. dum exer [illegible] et sæui- [illegible] Secundus uerò uir fu [illegible] ut de illo idem scriptum est, cu- [illegible] a, haud facilè sit dictu, [illegible] um bello melior, an pace [illegible] armatus seruauit, eam [illegible] mo [illegible] gatus omni genere [illegible] t. G. Pacem patriæ part [illegible] letor. R. Quid [illegible] pax [illegible] extinguit, nutritq; quod est pes [illegible] imum. Notum est [illegible] R [illegible] manæ uirtutis mul [illegible] dixisset, inter quas est, [illegible] um intulit:

[illegible] mur [illegible] ge p [illegible] mala: sæuior armis
[illegible] tumq; u [illegible] ulcis [illegible] itur urbem.

[illegible] pax ta [illegible], ut non odiosa sit uiris egregijs comitante luxuria? Cet- [illegible] bet armis, pax uideri nequit, ubi bello domestico uitioru m in- [illegible] te [illegible] ducijs oppugnantur animi, boni mores in exilium pelluntur, uo- [illegible] tis opprimitur. G. Pax firma est. R. Et pacis comit [illegible] s licentia ac [illegible] nec pauciora, nec minora quàm belli. Illa enim corporibus, hæc ani- [illegible] etiam corporibus, itaque multis lorica fœlicior quam tog [illegible], cam- [illegible] tuba quàm tibiæ, Sol quàm umbra. Sunt quibus nil tutius [illegible] prædicantem de se, suisq; militibus audi [illegible] i, pacem uero [illegible] si- [illegible], [illegible] sec [illegible] ndum nul [illegible] bonum fateor, tarò autem sine uitijs [illegible] s. R. Dedisti hosti spacium ad coll [illegible] endas uires, quibus for- [illegible] habe [illegible]. R. Cognatæ inducijs [illegible] diæ sunt, multa per insidias [illegible] iam ta [illegible] a legis, ut nil aliud belli coul [illegible] a licentiùs agitantur, li- [illegible] q [illegible] dam bello inuictos, induciæ confecêre. G. Sunt mihi [illegible] ium tempus, nec pace lætum, nec bellis exercitum, sed du- [illegible] bu [illegible] ubi & tumor paci obstat, & timor bello, nescio an sit [illegible] randi tempus optare fatigati est, miseri autem & insani [illegible]

[illegible] ATV. DIAL. CVII. CAV.

A [illegible]. R. E tempestate in portum fu [illegible] solet, tu e portu in tem- [illegible] tu mirus nauta. G. Pontificium sum adeptus. R. Pa- [illegible] m grauis unius omine tibi cura uidebatur, nil omnium curas [illegible] m sarcinas transtulisses, [illegible] rtes humeri, an fortis ambitio, eò [illegible] um fiunt. G. Ad Pontificium ascendi. R. Quo [illegible] a, utraq; ad la [illegible] rem, altera uero eti [illegible] m ad miseriam ducit, [illegible] m, uel ut optimè cessent ex l [illegible] ero seruu m scito. Sic quid [illegible] iam illorum, quibus cani [illegible] propheticum illud: Qui [illegible] facien [illegible] operationem in aquis multis [illegible] qui ascendunt usque [illegible] ad ab [illegible] ssos, quorum anima in ei [illegible] bel [illegible] ente, propter nego- [illegible] n. Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia [illegible] mi [illegible] olium Pontificatus ascendi. R. Quò mare altius, [illegible] r tempestas. G. Romanus Pontifex factus sum. R. [illegible] eò maior te laborum moles manet: erunt qui te colant, qui

 adorent,

adorent, qui obsideant, ac circunstent, qui tibi serico terram sternant, auro niueos frenent equos, qui uina, dapesque instruant, ac prælambant, priscis pontificibus inauditum obsequij genus: ex diuerso erunt, qui omissis proprijs rebus in te figant oculos, te notent, de te iudicent, & quàm iustè Deus uident, qui denique mores tuos arguant, uerba distorqueant, famam lacerent, uitam carpant, quicquid usquam mali erit, quasi è fonte unico malorum, ex te prodijsse dicent, populi dissordiarum, scelerumque omnium unus tu causa uocaberis: quomodo (inquient) sanum erit Ecclesiæ corpus, cum ægrum ac languidum sit caput? Est'ne, o forte, tanti uel aureum poculum, uel cubile purpureum, uel gemmatus uertex, ut quietis, & famæ pretio quæri nelit. G. In summum Pontificem sum electus. R. Versa ut libet haec in re tam expetita hodie, quod est totum, uel inane, uel dubium est, ut non immeritò quidam summi Pontifices tædio rerum uicti, non supplicium aliud, quàm fœlicitatem illam hostibus suis optauerint: nam ut paucis expediam, summus Pontificatus si ritè geritur, summus est honor, summum onus, summa seruitus, summus labor. At si malè, summum animæ periculum, summum malum, summa miseria, summus pudor, anceps ex omni parte negocium. G. Summi Pontificatus sedem teneo. R. Non tenebis diú, breuis est hominum uita, rerum breuior, Pontificum breuissima, eò quod propter pondus uastarum curarum, ætas ipsa Pontificis Romani tempus angustat, quæ ad hoc culmen, non admodum fessa uix peruenit. G. Summi Pontificatus in uertice sedeo. R. Quo sublimior sedet, eò grauior casus, nec ex alto sine periculo, aut labore descendi. Hac cura descendas sobriè, ne in illo grege reperiaris, de quo dictum est. Tolluntur in altum, ut lapsu grauiore ruant. Ex omni quidem mortali fastigio descendendum nemo dubitat, sed hoc interest, quod iustorum ac sapientum descensus, reliquorú uerò præcipitium ac ruina est, ideoque Pœnus ille dux moriens, qui dixisse fertur: Finis ad alta leuatis, est ruere: non impropriè ait, ut iniustus. G. Summi Pontificatus arcem rego. R. Solebant primi ex hoc statu ad martyrium peti, nunc ad delitias uocari credunt, ideoque certatim hic locus appetitur, & huc omnium fermè mortalium uota suspirant. Quis autem uel Romanum, uel quemcunque Pontificatum aliam cupit ob causam, nisi quò potentior, ac ditior sit? cōtra iustitiæ præceptum præesse quærirur non prodesse, quodque sacrilegium, pudendumque uel dictu est, magnis sæpè muneribus, quin & pactis, & sponsionibus spes emitur sacerdotij pinguioris. O uertigo morum pessima, ad quod olim consueuerant, & deberent cogi homines, inde nunc retrahi non possunt, & tam præceps feruet ambitio, ut non Christianus pudor, ac modestia uideatur, sed ardor, & pertinacia paganorum, quàm in huiusmodi petitionibus tantam fuisse didicimus, ut de Iulio Cæsare lectum sit, quòd Pontificatum Maximum petijt, non sine profusissima largitione, in qua reputans magnitudinem æris alieni, cùm mane ad comitia descenderet, prædixisse matri osculanti fertur: Domum se nisi pontificem non reuersurum: nec enim, Pontifex est reuersus. Liquet autem quo impetu illud ambierit, quo non impetrato uel moriendum sibi certè, uel exulandum esse decreuisset. Hoc illi autem uel sanè licuerit, qui a patria errare propositum fit, regnare: ita iniuriam suam putet, si qua est, ubi potestas altera quàm Cæsar, si tellus ulla duorum est: at Christiano homini cui propositum sit seruire, dominique sui iugum ferre, Pontificatum quomodo liceat ambire non uideo, non modò largitione profusissima, sed quod non multò minus est turpe blanditijs, atque mendacijs indignis uiro artibus, sed communibus adeò, ut hæc ferè iam unica sit in altum uia. G. Romanus Pontifex sum. R. Seruorum seruus diceris, cauéne dominorum dominus fieri uelis, memento professionis, memento debiti, memento Domini, qui meritò nulli magis, quàm uicario læsus irascitur.

DE FOELICITATE. DIAL. CVIII. GAV.

Sum fœlix. R. Pontificatu forsan, aut imperio, aut omninò potentia, atque opibus fœlicem fieri credis: falleris, non fœlicem faciunt ista uel miserum, sed detegunt atque ostendunt, & si quid facerent, miserum potius quàm fœlicem facerent: sunt enim plena periculis, quibus humanarum est affixa miseriarum radix. G. Fœlix sum. R. O miser, qui in tot malis te fœlicem speres. G. Sum fœlix. R. Opinione fortasis tua, quæ quoniam falsa est, fœlicitati nihil addiderit, sed miseriæ multum, siquidem propriam nō nosse miseriam, miseria summa est. G. Fœlix sum. R. Hoc inter carnificū gladios magnus ille Pompeius de se prædicat, quod tamē si profundiùs uerum fodis, nunquam fuerat, ne tum quidem, dum florentissimo in statu fœlicissimus uideretur. G. Sum fœlix. R. Fœlix es,

[illegible] es, & unus uiator insolitus, mirus cursor, qui in hoc scrupeo, & difficili calle sis fœlix, [illegible] mille pericula raptatus iugiter, & ignorās, quo si quidem hic es fœlix, quod nemo un- [illegible] nemo erit, ut auguror. Nam quis quæso hominum fœlix in miserijs? nemo igitur [illegible] uam ex hac miseriarum ualle migrauerit. Duos quidem è cunctis mortalibus [illegible] nt fœlices, in quibus opinatissimus est, Quintus Metellus, & apud scriptores rerum, [illegible] etiam fœlix: sed huic tamen quamuis latè iactatum fœlicitatis nomen, in quibus- [illegible] us scriptis ereptum scio, iniurijs aliquādo grauissimis, & quod dolorem in- [illegible] a auctore suspectis. Iam reliquorū falsa fœlicitas in aperto est, Sylla fœlix tan- [illegible] fœlicem tamen uitæ illum ac mortis atrocitas probat. Alexandri Macedonis [illegible] fortuna prosperrima, uita tamen inquieta semper ac turbida, atque ideò [illegible] x, utriusque mors rapida: ille in medio bellorum cursu, hic post uictoriam [illegible] eneno perijt, hic ferro Scipionum, bellicam fœlicitatem, alterius indignum [illegible] na quoq; alterius, & inulta mors minuit. Longum est euoluere singulorum [illegible] A [illegible] remum uenio: unus omnium ferè omnibus fœlix uisus est Augustus Cæ- [illegible] omnium altissima, diuturna pace, uitæ spatio, ac fine suauissimo, quodq; o- [illegible] orum atque animi tranquillitate perpetua. Quis hunc fœlicissimum ne- [illegible] fœlicem negant, quibus hæc scrutandi studium fuit. Obstat enim extrinse- [illegible] terioris, ac domesticæ uitæ status, & fortuna longè alia, naturalis ac uirilis [illegible] adoptiuorum ac nepotum immaturæ mortes, & quorundam morte peior [illegible] ad hæc & uilissimorum quoque hominum insidiæ, & suorum in se crebræ [illegible], & dilectissimæ atque unicæ filiæ, ac neptis adulteria crebriora: denique [illegible] es, successorq; non placitus, & necessitate magis, quàm iudicio electus, nec [illegible] us nec imperio, si horum ergo nemo fœlix, uel fœlicem alium da mihi, cum [illegible] ne consorte fœlix esto, uel iam tandem uerior sententiæ aurem præbe, [illegible] m dico iterum: Ante mortem nemo hominum fœlix. G. Ego animo fœ- [illegible] Sentio quam fœlicitatem dicis, aut fœlix igitur errore tuo es (ut ait ille) quæ [illegible] xi miseria est: aut uirtute animi fœlix, quæ nec ipsa fœlicitas plena est, quam- [illegible] fœlicitatem uia. Ad postremum cuncta discutiens, me mirari non dissimulo, quam [illegible] atem quidam somniant, promittuntq; alijs, acutissimi homines in multis ac [illegible] mi: nam siue omnium cumulus honorum ad fœlicitatem, isq; indeficiens ac [illegible] s requiritur, & quàm multa desint homini, uitæ studium hoc agenti pro se quisque [illegible] & hæc ipsa quæ adsunt quàm incerta, quamq; labilia sint agnoscit, siue quòd alijs ui- [illegible] la uirtus hoc præstat, certè ipsi, qui secundum uirtutem uitam agunt, quos diffiniūt [illegible] quo [illegible] fœlicitati proximos, non nego uitam ipsam perpetuis tentationum prælijs [illegible] nfestam, periculis semper multis, & grauibus expositi, nec unquam ante exitum [illegible] uod [illegible] ue nesciunt, siue sciunt, æquè miseri sunt habendi. Nulla enim cum errore, [illegible] ne securitate fœlicitas. G. Fœlix mihi ipse uideor. R. Iam responsum habes, si [illegible] em [illegible] faceret, pau [illegible] imi non fœlices essent, falsa ergo fœlicitas tua est, & ea ipsa [illegible] Nulli errore diù contigit gaudere, sola quidē ueritas solida est. Error tenue quid- [illegible] ne, quod inter amplectentium manus, quasi fumus, aut umbra dissiliat. Veniet [illegible] ras ambigat, falsaq; gaudia in aptū protrahat, quæ fœlicitati humanæ uerum pre- [illegible] somnijs ponat. Quære interim ab ijs ipsis, quorum proximè mentio est habita, quæ- [illegible] mnibus qui fœlices uel sibi, uel alijs uisi sunt, ubi nam gentium, quóue nunc in statu [illegible] e ua illa breui fœlicitate, quid sentiant, tacebunt ipsi, sed loquetur ueritas, testabiturq; [illegible] s fœlices, fuisse miserrimos.

DE SPE BONA. DIAL. CIX. SPES.

QVicquid in re sit, spem mihi nullus eripiat. R. Hanc auferre potest nemo, ipsa [illegible] e [illegible] nsim eripit, & inopinis euentibus sæpè lusa consumitur. S. Spero multa. [illegible] t multa metuas oportet, sine metu enim spes non habitat. S. Spero bona. R. Mala igitur times, ut enim opposita spes timori est, sic aduerso de fonte oritur, & necesse est, quod sperare cœperis, eius contrarium ut formides. S. Spero [illegible] d incerta, quorū studio, certa negligere dementia certa est, qui equidem quod [illegible] e [illegible] erat, quod habet obliuiscitur. S. Sperare meliora nō prohibeor. R. Quid [illegible] a, quid si impossibilia, uenturaq; nunquam? quid si peiora, si pessima sunt, quę spe- [illegible] ra tibi [illegible] ngis? S. Iuuat in spe uiuere. R. Dic uerius in spe mori, nam & fu- [illegible] bus præsentia dilabuntur, & qui longinqua prospiciunt, quæ sub oculis sunt [illegible] & qui cras uiuere destinant, hodie non uiuunt, nondum est cuius initium spe- ratur.

catur. Ita cùm spes omnis boni absentis expectatio sit, consequens est, sperantem pro ea saltem parte qua sperat, mali aliquid pati. S. Dulce est sperare. R. Audio quidem multos hoc dicere, sed hanc ego dulcedinem non agnosco, nam si sperare, & optato carere etiam dulce est, quod qui dixerit haud dubiè gestu caret. S. Sperare delectabile est. R. Ergo & pendere & affici, & torqueri spes est, & longi supplicij longa spes est, nil sic animum fatigat, nil sic senium præcipitat: itaque sæpè uir sapiens, spem perditam lucrum uocat, seq; infinita cupidine liberatum ab expectationibus uanis, ad gaudendum bonis suis cogi, gaudet. S. De euentu sors uiderit, ego in spe gaudeo. R. Vide autem ne quando forsan in re doleas, & optasse, & sperasse, & sperata consecutum esse pœniteat: multos quos suspensa diu torserat, ad exitum spes ducta pessundedit, multi uotiuis, & ualdè, licet non sat seris longè spei penêre successibus. S. Nemo mihi tollat spem. R. Nemo tibi tollat tædium, ac laborem animi, audisti ueteri dici solitum prouerbio. Magnus labor expectare. S. Rei bonæ expectatio blanda est. R. Sed & fallax, & anceps, & anxia, si hoc negas, nunquam aliquid expectasti, sed se fallentium inextimabilis turba est, quibus ad id quod agunt nihil prorsus inefficax sese offert, nihil respuit, nulli se negat, flecti facilis, & falli prona crudelitas. Argumentum uerò leuitatis ingens, atque amentiæ dixerim, passim obuias spes amplecti, & his illicò certis ut bonis pasci, ad quas docti omnes, & experti rerum tardi sunt. S. Bonam interim spem habeo. R. Interim dicis: credo dum te illam fefellerit, hic est enim mos, inuiti spem deponitis, nunquam illam relicturi, nisi uos illa relinqueret, quam cum uos sæpè reliquerit, mirum dictu, iterum atque iterum redeuntem cupidè semper excipitis, progressiq; obuiam, quasi obliti ueterum, nouis armatam dolis, inclusi totiens cordis arce reponitis. S. Spem bonam usq; ad ultimum non deseram. R. Quid si diù ante illa te deseruit? an ne illam retrahes, an sequaris, an expectabis ut redeat? age autem spera, quando nihil est dulcius quàm falli. Non ego tibi spem, quam mordicùs tenes eripiam, tantùm illud admoneo, non esse spem bonam, quam tu reris, non est spes bona, quæ bonum sibi proposuit, sed quæ benè. Bonum quidem sperare sceleftissimi quoq; homines possunt, imò & solent. Verè itaque bona spes est, quæ de uero bono ritè concepta est. Hanc qui habet stringat, teneat, neque abire eam, uel in ultimis sinat, sororesq; illi suas iungat charitatem, fidem. Hæc spes læta, dulcis, uerax, fœlix est, quæq; nec sperantem fallit, nec confundit, sed ad optimum prouehit, animumq; interim sperati boni anticipatione lætificat. At uos seu uerum bonum malè meriti speratis, seu malis ueris falsum boni nomen imponitis, iure igitur uestra expectatio, antequam ueniat, mœsta est, mœstior cùm ueniret. S. Humanum sapio, & de his loquor quæ homines uocant bona. R. Huius nominis, doctos olim inter homines longa lis fuit, quæ adhuc pendet, pendebitq; æuum in omne, his unum in rebus, contrà autem illis bona multa ponentibus. S. Linquamus ista Philosophis, ego quæ uulgus dicit bona spero. R. Malum igitur tuum speras, quod uel dilatione te cruciet, uel falce opprimat exoptato. Fac succedat enim, quòd ad corpus attinet, hosti arma paraueris, quòd ad fortunam, uariæ & immitis dominæ iugum subieris: quòd ad animum uerò ipsum, magna etiam pars in cladem ac perniciem uerti queat, quoniam quæ delectant animum, sæpè & lædunt. S. Ieci ego spei bonæ anchoram, nec mouebo. G. Atqui solent nautæ tempestate orta nauis anchoram præcidere si diuelli nequit, relictaq; illa fugam cape, non enim quod tranquillo mari apud Poëtam:

Dente tenaci anchora fundabat naues:

In magnis quoque pelagi motibus accidit, ubi non naues fundat illa, sed alligat, & naufragio uinctas tradit. Nec, herclè, aliter inter procellas humanarum rerum, spes affixa & tenax, multos in exitium traxit, qui abscissa utique, & abiecta spe incolumes euasissent. Sæpe igitur subtrahenda spei anchora, uel si hæreat euellenda, si ne id quidem liceat, abscindenda, rerumq; sub fluctibus relinquenda est, ut liberam uitæ pronam gubernaculo prouidentiæ dirigas ad salutis portum. S. Benè spero. R. Benè sperando, & malè habendo, transit uita mortalium.

DE HAEREDITATIS EXPECTATIONE. DIAL. CX. SPES.

HAereditatem orbi senis expecto. R. Modò te tranquillum prædicabas, ipse tibi ne contrarius sis attende, nunquam expectatio, tranquillitasq; cohabitant, uix ullum uitæ tædium expectatione molestius. S. Expecto senis hæreditatem. R. Nescis quid ille forsan expectet, est ea quidem inter homines uulgaris insania, ut ferè omnes non coæuis tantùm, sed iunioribus quoq; diutiùs se uictores sperent, inuiti sua

de morte cogitat mortales, de aliena autem libenter, cùm tamen contrarium agere eſſet utilius. S. Senis hæreditatem ſpero. R. Quid ſi ille interim tuam ſperat? falli alterutrum eſt neceſſe. quot autem ſenes inuenias mortem iuuenum expectaures? Et ſanè nemo tàm ſe[illegible] qui non poſsit annum uiuere, nemo tam iuuenis, qui non poſ[illegible] hodie mori. S. Hæreditatem orbi ſenis ſpero. R. Iuſtiùs hanc ſperabat ſuus, iuniorem iuſtior ſpes eluſit. S. [illegible]itas o[illegible]bi ſenis ad me uenit. R. Quid ſcis, an ad illum tua? Gaio Claudius, Nero [illegible] [illegible] Do[illegible]ano Nerua, Commodo Pertinax ſucceſsit, & ſucceſsionum talium plena ho[illegible] [illegible]. S. Orbi ſenis hæreditas me manet. R. Quem nō fallere poſsit uolens, qui q[illegible] fef[illegible], cui ſuperuiuere nequeat, qui filio ſuperuixit. S. Orbi iam ſenis elog[illegible]æres ſum. R. An tabellas forſan adamantinas, unde non facilè deleaxis? an i[illegible]g[illegible] m[illegible] cuibus cauſsis teſtamenta mutant ſenes? multis in ipſo uitæ exitu, quod per om[illegible] uoluere diſplicuit. S. Hæredem me uult orbus ſenex. R. At qui poteſt n[illegible] autem indignantius orbo ſene, ac diuite, ubi ſua diligi, ſe[illegible] ſperni ſenſerit, actū eſt. [illegible]editas orbi ſenis promiſſa eſt. R. Ea utinam innocentia atq; ea mortalibus fid[illegible]ur & nunquam, niſi honeſta promitterent, & ſemper promiſſa ſeruarēt. Nunc nec p[illegible]m[illegible] modus, nec promiſſa frangendi pudor ullus, quod in hæreditate potiſsimùm [illegible] cre[illegible]es putant. Itaq; uoluntatem teſtatoris [illegible]mbulatoriam leges uocant. Non t[illegible]emam, nota res eſt, legiſti credo, quibus hoc accidit, nō ſolùm ut uiuentis prom[illegible]itas, ſed ſupremo etiam mo[illegible]ntis amplexu, & oſculo, anuliſq; aureis don[illegible]pud illos indubiæ ſucceſsionis indicium erat, cùm interim & hæredes alij, &[illegible] penitus nulla eſſet in tabulis teſtamenti, tantum media de morte perfidia [illegible]ur uiuorum fraudibus immunem reris, cum dolis mo[illegible]tium circumu[illegible]mos etiam & illuſtres uiros? nam ne ſingulis immorer, genus hoc ludibrij p[illegible] Lucullus uir ampliſsimus: quodq; eſt altius Auguſtus Cæſar, horrenda, longaq; mir[illegible]lis libido fallendi, quę nefarias animas, nec in morte deſtituat, ſed ſic eſt mos, & [illegible]mi[illegible]n hæreditate ſpem defigis, quàm fruſtrari poſsit, & uita longior teſtantis, & b[illegible]des quāquam hic ceſſantibus, mutandi cauſa propoſiti poſsit eſſe iuſtiſsima, ſuus h[illegible] noua ſenet oriens progenies. Siquidem octogenario maior Cato filium genuit, no[illegible]ario: iam propior Maſaniſſa, idq; hac etiam nunc ætate ueſtris ſenibus euenit, qui utin[illegible] priſcis illis, ut gignendi ui, ſic uigore animi pares eſſent. Quæ cùm ita ſint, hæres certè [illegible]mu[illegible]tori obſtat, atq; improbam ſpem præcidit. S. Iam teſtamento ſenis hæres ſu[illegible] R. [illegible]ed uiuentis forſitan, & uicturi, teſtamenta autem in uita fiunt in morte firman[illegible]nus & cadauer cogitas, lupus quidem expectatione laſſandus, & media. S. Hære[illegible]e[illegible]ecto calle uentura eſt. R. Quid quod ut teſtator, ſic hæreditas caſibus ſubia[illegible]q; ſemper quem uelis habeas hæredem, & ſæpè nil aliud, quàm inane nomē ſit hæ[illegible]ias. Quid quod interim uaſto pretio parua res emitur, dum credulum ſenem, & obſe[illegible]u[illegible] miſſum, & indignè uiro blanditiæ promerentur? nulla eſt tanta utilitas, quæ de[illegible]mpendio æſtimanda [illegible]. S. Nullo legum, aut fortunæ obice, hæreditas ad me uenit. [illegible] V[illegible]n[illegible]e id noſti, cùm ſit ſcitum illud Marci Catonis ſapientiſsimi ſenis dictum: Sæpè (inq[illegible]a[illegible]diui inter[illegible] atque offam multa interuenire poſſe. Eſto autem nihil interueniat, ſed [illegible]p[illegible]rata[illegible] cru[illegible]at hæreditas, non manebit tecum, ſed à te rurſus ad alios migrabit. Volubil[illegible]a ſunt b[illegible]na mortalium: rotundam nummi præcipuè formam dicunt, ut perpetuo toretu[illegible] motu. Quæſiuiſti hæreditatem ſucceſſori tuo, mœſtus forſitan gauiſuro, ſollicitus ocioſo & [illegible]peraſti de alio, propter quod idem alij de te ſperent.

DE ALCHIMIA. DIAL. CXI. SPES.

SPerò Alchimiæ proſperos exitus. R. Mirum unde id ſperes, quod nec tibi unquā uerè a[illegible]cidit, nec cuiquám, & ſi accidiſſe nonnullis fama fuerit, ab his ficta, quibus id credi expediret. S. Spero Alchimiæ ſucceſſum. R. Et quem quæſo præter ſumum [illegible]nerem, ſudorem, ſuſpiria, uerba, dolos, ignominiam? hi ſunt enim Alchimiæ [illegible]eſſus, qu[illegible]bus inopem nunquam ad diuitias euectum, multos à diuitijs ad inopiam re[illegible] ſæpè uidimus. Non tamen illud attenditis, tàm blandum eſt ſperare, & falli, huc agit [illegible]itiæ ſtimulus, impulſa dementia, ut uerum opinioni quod optatis, falſumq; quod [illegible] Nocaſti [illegible]ne aliquos prudentes, in reliquis hac inſania laborare, quoſdam opulentiſ[illegible]e[illegible]anitate conſumptos, dumq; opulentiores fieri ſtudent, & fœdo quæſtui inhiant, [illegible]rodigere, cenſuq; omni in ſuperuacuis effuſo, tandem neceſſarijs etiam deſtitu[illegible]litate depoſita mœſtos ſemp atq; anxios, dum nec cogitare aliud quàm folles, & carbones, nec alijs quàm ſuæ hæreſis conuiuere didicerunt, in ſylueſtres penè

homines

homines euasisse. Nõnullos denique amissis primum animi luminibus, in hoc exercitio corporeos insuper oculos amisisse. S. Promissum ab artifice aurum spero. R. Refert cuius artis artifex quid promittat, sunt quibus promittentibus nihil credi possit, eoque minus si promissum iusiurandi religione firmauerint. Sed ô cæci, parum'ne erat ueris in metallis, quæ terra fert furere, nisi uos mendacio defossa torquerent? parum'ne à uirtutibus aberrasse, nisi errori damnum, damno labor, & labori pudor accresceret? Hic qui tibi aurum suum spondet, cum tuo auro improuisus aufugiet. Noui nihil narro, mos est publicus, & quamuis igne commissa fraus sæpè igne purgetur, nihilominùs delusus deceptoris tui supplicio, non indemnior, sed nonor remanebis, digitoque monstraberis, atratus ac stolidus, flando exhaustus, flammis afflatus, aspersusque fuligine. S. Magna mihi promittit Alchimista. R. Dic ut ea sibi præstet, quæ promittit alijs, primumque suam pellet inopiam: est enim ferè mendicũ genus hominum, cumque se pauperes fateantur, ditare alios uolunt, quasi aliena illis, quàm propria molestior sit paupertas. Sicut miseri se alios miserari dicere soleant impudenter, & ignotis etiam interdũ magna promittere. O' turpis promissio, & ô stulta credulitas. S. Alchimiæ artem didici, diues fiam. R. Imò quidem si fuilit, esse delines, ars nempè quam memoras, nullam esse nisi mentiendi artem dicimus ac fallendi: Age autem, quãdo ita fert animus & incumbe, prædico autem tibi, quod te lucrum ex hac arte maneat, domus tua miris hospitibus, ac miris erit impedimentis plena. Erunt ibi esores & potores, idque haud immeritò, quos ignis exiccat & cupiditas. Erunt sufflatores, deceptores, derisores, omnis angulus habebit pelues, & lebetes, & phialas olentium aquarum, herbas præterea peregrinas, & externos sales, & sulphur, & distillatoria, & caminos. Deque his omnibus tibi in finem curas inutiles, & stultitiam cordis, oris obscœnitatem, & squalorem, & caliginem oculorum, ac sollicitam conflauens paupertatem, quodque his omnibus penè dixerim, circulatoris nomen, & nocturnis in tenebris, atque infames inter latebras furum uitam. S. Spero effectum propositi uotiuum. R. Sperare hinc forsitan, & gestire dabitur, non gaudere. S. Ad propositi terminum propinquo. R. An Mercurium cõgelasti? an quid aliud uanitatis? Nunc maximè à proposito longè es, semper rebus aliquid defuerit, dolis nihil.

DE PROMISSIS ARVSPICVM. DIAL. CXII. SPES.

ARuspices mihi multa pollicentur. R. Inuenisti ecce aliud genus hominum, cui si credas semper pendeas, semper speres: nam neque res unquã aderunt promissæ, neque enim unquam deerunt promissores, sicres hinc profugas captans, hinc promissis impulsus, Ixionio semper more rotaberis. S. Spem bonam mihi tribuunt Aruspices. R. Non maiùs spem credulo, quàm metum pauido inferre, contantes animi neutram in partẽ facilè inclinat. S. Multa undique mihi promittunt Mathematici. R. Nihil promptius quàm promissis affluere, ijs qui careant pudore, quos mentiri autem pudet, ad promittendum tardi sunt. S. Læta spondent Mathematici. R. Spõsores quære alios, seu pignus promissi, fragile genus est, nudo uerbo malè creditur. S. Multa promittũt Mathematici. R. Quære qui promissum impleat, satis est spem dedisse, non potest unus dare omnia. S. Promissis Aruspicum experrectus sum. R. Consopieris euentibus, nihil euenit promissorum. S. Magna iubeor sperare. R. Mirum ut animus hominis, qui uirtuti contumax est, uanitati uerò nimis obediens, unum aliquid, idque optimũ iubeat illa contemnitur, quicquid hæc iusserit difficile licet ac pessimum paretur. S. Mathematici læta pronunciant. R. Miri homines, futura qui nouerint, præteritorum atque præsentiũ ignari, & quæ in cœlo fiunt ita nuncient, quasi consilio cœlestium interfuerint, recentique nunc inde ueniant memoria, cùm tamen interim quid in terris, quid in patria, quid in domo, quid in thalamo suo fiat nesciant. Sic penitùs uerum est quod apud Tullium legis: Quod est ante pedes nemo spectat, cœli scrutantur plagas. S. Magna nũciat Mathematicus insignis, & uerax. R. Quo diuinus insignior, & mentiendi libertas maior, & fides pronior mendacio est: sæpè quidem mirari soleo, nosterque non immerito miratus est Cicero, quid hoc in genere nouum, insuetumque accidit, ut cùm in cunctis hominibus multa uera memorabili uno mendacio obscurentur, & suspecta fides in posterum loquentis fiat, in his contrà grauibus mille mendacijs, una leuis ac fortuita ueritas, uelum quoddam, & mendaci publico fidem quærit. si quando uel semel (quoniam nemo tàm mendax unquam fuit, quin quandoque uerum diceret) nolens etiam aut ignarus, uni horum ueri forte aliquid effluxerit, actũ est, si casura hodie de cœlo astra denunciet credetur. Denique sine ulla suspicione mendacij mentiri potest omnia, quisquis semel potuit non mentiri. Vnum enim illud memorat præceps in futurum prominens, & præteriti sic oblita credulitas, ac deceptoribus suis fauens.

S. Diui-

[illegible] R. [illegible] credere furor est. Certè [illegible] uamus [illegible]
[illegible] nomen à Græcis inditum, quàm [illegible]
[illegible] autem quod est μαντικὴν à
[illegible] Hanc [illegible] tores imo omnes [illegible]
[illegible] quam [illegible] inter multos [illegible]
[illegible] ipsum professionem [illegible]
[illegible] omnibus [illegible] sen
[illegible] improbent [illegible], quid tandem
[illegible] primus, [illegible]
[illegible] ciarum [illegible] detac
[illegible] omnis non tantum [illegible], sed
[illegible] nec sancti modo, sed [illegible] docti
[illegible] ue ab hi [illegible]
[illegible] atque artem fa-
[illegible] sic [illegible]
[illegible] quicquid euenerit [illegible]
[illegible], qua in re [illegible], qu[illegible]
[illegible] nudum est, sed [illegible]
[illegible] Cato [illegible]
[illegible] aruspices [illegible]
[illegible] quam dixi μαντικὴν [illegible]
[illegible] e nentia. [illegible]
[illegible] adeò [illegible] à [illegible]
[illegible], sed temeraria [illegible]
[illegible] dignos uos, qui ab homunculis nō ter-
[illegible] qua [illegible] ludant notitiam artis habētibus, [illegible]
[illegible] auctore fallamini. S. Persuasum [illegible]
[illegible] læta & tranquilla est. R. Imò quidem am[illegible]a, tri[illegible]
[illegible] bi[illegible] sensuū iudicatis. Persuasum [illegible] nullo ne[illegible]
[illegible] quibusdam persuasio [illegible]
[illegible] um, u[illegible] autum, & [illegible] lætum in [illegible]
[illegible], si de hac re uicino. [illegible]
[illegible], ta[illegible] deprehendes, qu[illegible]
[illegible] moderatore Pompeius, C[illegible] &
[illegible] quod [illegible] magno quidem, omnium[illegible]
[illegible] Chaldæi omnes, aruspicesque promiserant, [illegible] præcla-
[illegible] idque quàm uerum fuerit non expectas au-
[illegible] quàm longissimè ab Italico, Romanoque orbe sectis [illegible]
[illegible] totoque diu formidatis orbe capitulis reliqua inhu-
[illegible] ac uolucrum rostris exp[illegible], cæsi & laceri, miserandū
[illegible] nega, qui tam [illegible] S. Gra-
[illegible] fortunam, miser homo fu[illegible] nunciam
[illegible] hoc stultius [illegible] qu[illegible]
[illegible] præcipuit ruinæ, & Agrippæ He[illegible] in-
[illegible] initium nunciauit [illegible]
[illegible] Virgilij carmine carmē [illegible]
[illegible] nomen, humanæ dementiæ [illegible]
[illegible] rum modò rerum, sed [illegible] quoque quæ [illegible] uobis
[illegible] mentis [illegible] bus, ulla pars rerum uacet. Itaque [illegible]
[illegible] lapsas [illegible] nonq [illegible]
[illegible] uno ille [illegible]
[illegible] pe[illegible] flen[illegible]
[illegible] est. O [illegible]
[illegible] in f[illegible] S. L[illegible] derant [illegible]
S. Læ[illegible] R. M[illegible]
[illegible] sæpè [illegible] de
[illegible] R. Q[illegible]
[illegible]
[illegible]

uerum innumeris fal[illegible] stimulatur uenturoq; inhians præteritū mens non [illegible] iam non diuini. R. Impostores ego hos non mir[illegible] quidem ore [illegible] pal[illegible] [illegible] io, sed uos stupe[illegible] qui ill[illegible] um uentri animas, & ingen[illegible] a [illegible] est a [illegible]s: [illegible] tu teneas u[illegible] deri, fin[illegible] e sequi uoles, expectabis æquanim[illegible] & [illegible] te, sed astr[illegible] um creator ac [illegible] gnator sanxerit, age[illegible] [illegible] re [illegible] dignior. [illegible] e euentu [illegible] non tibi ueniat in animum [illegible] uer[illegible] s [illegible] tibi, denique [illegible] e habebis, futura nosse dur[illegible] m [illegible] ere [illegible] n[illegible] c expedire si liceat.

DE LAETO RUMORE DIAL. XIII. SPES.

LAetus rumor in[illegible] n[illegible]. R. Noli famę [illegible] xer[illegible]. S. M[illegible] læt[illegible] ciant rumores. R. Sæpe rumus [illegible] de[illegible] s. S. Qu[illegible] afferta [illegible] m, penitus e[illegible] non p[illegible]. R. M[illegible] [illegible] tota miscere pau[illegible] is ueri [illegible] [illegible] m[illegible] no[illegible] [illegible]. S. R[illegible] me[illegible] s [illegible] primus [illegible] ax[illegible]. R. At n[illegible] a[illegible] re[illegible] recēntes e[illegible] [illegible] actum [illegible] al[illegible] cum multi fecerint, a[illegible] um breui men dac[illegible] ditum inter manus c[illegible] m[illegible] ci[illegible] malum, [illegible] dę [illegible] ex[illegible]:

[illegible] bi[illegible] e uiget, uiresq; acqu[illegible] eundo.

S. Hactenus læt[illegible] fama e[illegible]. R. D[illegible] f[illegible] m[illegible] mœ fac[illegible] des sequitu[illegible], crebe[illegible] fe[illegible] n[illegible] [illegible] d[illegible] p[illegible] cam, læt[illegible] d[illegible] d uir doctus [illegible] ens [illegible] h[illegible] el contrarium esse, [illegible] d[illegible] S. L[illegible] torum [illegible] moueor. R. [illegible] ecia [illegible] em d[illegible] [illegible] m, rumuscul[illegible] is agi, tu [illegible] e est, licet [illegible] s fal[illegible] nerō [illegible] M[illegible] esse [illegible] id[illegible], ue tumq; mœrorem auxi[illegible] gaudij memor[illegible].

DE EXPECTATIONE FI[illegible] I, VEL AMI[illegible], VEL [illegible], [illegible] RIS. DIAL. CXIII[illegible]. SPES.

SPero fr[illegible] re[illegible]. R. Speras gaudi[illegible] p[illegible] S. Spe[illegible] amicum [illegible] re. R. Rem prædulcem spe[illegible] [illegible] tan[illegible] quem expectas iam [illegible] p[illegible] [illegible] mille sunt genera, u[illegible] S. [illegible] c[illegible] pe[illegible] [illegible] ato[illegible] n[illegible] ero. R. Su[illegible] hæc [illegible] s a[illegible] d[illegible] m[illegible] u[illegible] tu[illegible] Qu[illegible] m mu[illegible] t[illegible] [illegible] M[illegible] h[illegible] reditum expe[illegible]. [illegible] m e[illegible] e[illegible] potenti[illegible] fo[illegible] e [illegible] antis [illegible] ut igitu[illegible] Cæ[illegible] m dare [illegible] aue[illegible] is pat[illegible] S. Spera[illegible] m[illegible] & expe[illegible] hoste quolibet carente[illegible]. R. Q[illegible] ens u[illegible] [illegible] priuator[illegible] expers, an pu[illegible] [illegible] uce, bellum human[illegible] [illegible] m[illegible] hæc [illegible] terris ex[illegible] lei, [illegible] us q[illegible] s [illegible] in[illegible] lius & r[illegible] [illegible] pe[illegible] add[illegible] se oc[illegible] incurlus an[illegible] ce[illegible] a[illegible] [illegible] s [illegible] gator rerum [illegible] d [illegible] cu[illegible] bu[illegible] [illegible] sunt c[illegible] s hum[illegible], tot [illegible] m[illegible] pem tuam, non dicam [illegible]. Vt nihil [illegible], m[illegible] x[illegible] a[illegible] xi, & [illegible] & [illegible] rantibus co fo[illegible] & [illegible] ter & [illegible] ciati, [illegible] ium ge[illegible] n[illegible] detur ex[illegible]. S. Spe[illegible] m. R. Q[illegible] se[illegible] per, re[illegible] at D[illegible] ut omn[illegible] mit[illegible] ch[illegible] [illegible] uo um m[illegible] c[illegible] memo[illegible] iamusq; ad hæc [illegible] ermanorum i[illegible] [illegible] gloriaretur, [illegible] s au[illegible] t [illegible] a[illegible] sculptum [illegible]

[illegible] Augusti, qui cum [illegible] ... Reipub. quæ de [illegible] expectatum [illegible]

[illegible] nubibus, fractoq; [illegible]

[illegible] Germanicus.

[illegible] in rebus est reben[illegible] ... Nova [illegible] ... de qu[illegible] ... nepos ex [illegible] ... sine lachrymis [illegible] ... quendam [illegible] ... deploraret [illegible] ... hæc autem [illegible] ... qualem [illegible] expe[illegible] Romæ [illegible] ... expe[illegible] ... expect[illegible] ... & [illegible] R. [illegible] expe[illegible] ... prohibet [illegible] ... Neq; enim [illegible] sine reditu [illegible] ad extremum [illegible] expectationib. [illegible] si non vides, aut [illegible] ... R. An [illegible] aut bos [illegible] ... aut [illegible] ... R. [illegible] cras, quid iam metuas ignoro. Sic est [illegible] rem.

[illegible] RVM TEMPORVM.

[illegible]

R. [illegible] tempora [illegible] ... tempo[illegible] a bona [illegible] ... lætior [illegible] R. Nullum tempus [illegible] ... dubijs bene [illegible] ... vitam vel [illegible] ... ad [illegible]

tam

tam in [illegible]dinem atq; [illegible] senectam & senium in querelas ac lamen[illegible] quæ'nam hæc temporum c[illegible] est. [illegible] fateor, hæc natura est: uos illa du[illegible] cupare negligi[illegible], non est [illegible], sed culpa. Vos naturam culpatis, culpam exc[illegible] non noua. S. Spero læti[illegible]ra tempora. R. Lætitia seu tristitia temporum, ut di[illegible] tempo[illegible]us, sed in uobis est eo autem quo intelligis non modò lætiora tibi sper[illegible] sed [illegible]hora perpendes, si ad ætatem ipse tuam respicis quæ indies tristior, ut à Po[illegible] b tu[illegible] & [illegible]risq; in senibus in[illegible] sanè [illegible] oculos in terga reflexeris [illegible] num [illegible] æ[illegible]ma[illegible] annos tuos cœpe[illegible]s, [illegible] incipies desperare [illegible] speras. Non est cur [illegible] fu[illegible] rerum [illegible]res, non meliora [illegible] tēpora, uereor [illegible] ne peiora. Cur quæso [illegible] p[illegible]res [illegible] homines quod & in [illegible] [illegible]unarunt um, & apertis indicijs res declarat, [illegible] [illegible] bonæ tempe[illegible] spe magnu[illegible] quid de u[illegible] nobili ac mode[illegible]a iuuentu[illegible] pitu, à qua ego quidem opini[illegible] longè a[illegible]sum [illegible] nil enim boni penitus men[illegible] p[illegible] [illegible] uitiu[illegible] ac ruinam prona sunt omnia. S. Mala sunt tempora, meliora uenient. [illegible] mnē ætatem de moribus suis qu[illegible] [illegible] quit Seneca, adde ego omnem habuisse [illegible] feretur, hab[illegible]uram [illegible] omnem cunct[illegible] [illegible] quod quærat [illegible]. S. Spero lætio[illegible] tem[illegible] R. Vna est hac u[illegible] [illegible] tora si habeas nō expectes [illegible] ipse tibi æt[illegible] [illegible] quod sine ui ture fieri [illegible], [illegible] hoc feceris, læta erunt omnia, triste nihil. S. Mel[illegible] tem[illegible] expecto. R. Vt uenia[illegible], quid est dubium, certe illis uenient[illegible]is tu recedis. Quanto c[illegible] tiu[illegible] tè uti præsentibus, quam anxiè expectare, quæ uel forte non ueniant, uel minimè sis usurus.

DE [illegible]PERATO PRINCIPIS ADVENTV. DIAL. [illegible]VI. SPES.

PRincipi[illegible] ad[illegible] [illegible] spero. R. Vt multa time[illegible] [illegible] da [illegible] nostr[illegible] [illegible] tar[illegible]t. Vtranq; [illegible] tem peruma [illegible] S. [illegible] [illegible] ad[illegible] R. Qu[illegible]o sperare honest[illegible] [illegible] [illegible] sperat. S. Spe[illegible] principem [illegible] R. [illegible] [illegible] s. Fuit enim quando & p[illegible] ipes [illegible] per[illegible] p[illegible] poten[illegible] imperium principal[illegible] [illegible] populi p[illegible] S. [illegible] [illegible]pem ue[illegible] ego & Respub. speramus. R. T[illegible] quid p[illegible] in [illegible] ipso facile [illegible] spes hæc Reipub. stulta e[illegible] [illegible] nisi [illegible] [illegible] quod pestiferum [illegible] sit expertus. S. Spe[illegible] principem u[illegible] R. [illegible] si- [illegible] rerum [illegible], [illegible]tiones urbium, no[illegible], famem, [illegible] d[illegible] [illegible], hæc uel [illegible] singula moderni [illegible] cum pri[illegible] [illegible]s ue[illegible] [illegible]. Si h[illegible]c placent, principem [illegible], [illegible]m formidab[illegible] certè [illegible] me[illegible] est, plenum [illegible] & rumorum [illegible] aut[illegible] [illegible]m, & f[illegible] [illegible] uer[illegible] ta[illegible]. S. [illegible] [illegible] uum principem. R. [illegible] ut quo[illegible] adu[illegible] [illegible]em a[illegible], cred[illegible] te [illegible] um aliquo [illegible] xam[illegible] lum [illegible] audi[illegible], nec spe[illegible] [illegible], sed [illegible] alt[illegible]m labi oportet. Timere e[illegible]m adu[illegible], & [illegible] [illegible] n est naturæ. Sp[illegible] a[illegible] m[illegible], & naturæ est oppositum [illegible]. S. Spe[illegible] [illegible] pe[illegible] futurum. R. C[illegible] præter[illegible] tem uideris, scito te [illegible] Reipub. [illegible] aspicere, uel mem[illegible] tuam, uel parent[illegible] interroga, tuos e[illegible] & p[illegible] [illegible] petes, [illegible], d[illegible] tu filijs, & nepo[illegible] tuis annu[illegible] [illegible] Dic enim quæso, quando unqu[illegible] m[illegible] n[illegible] [illegible]ram aqu[illegible] [illegible] dæ sperauerint. Liceat uerum [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] auidissimum animal est homo, cæteris capien[illegible] [illegible] homo sol[illegible] fan[illegible] [illegible]pit[illegible]

DE SPE FAMAE P[illegible]ST [illegible]BITVM. DIA[illegible] CX[illegible]II. SPES.

MOr[illegible] post [illegible]m famam spero. R. M[illegible] famam se mer[illegible]nt, cum infamiam [illegible] & ceu ui[illegible]tore[illegible] errore[illegible], dum acc[illegible] [illegible] [illegible] procedunt. S. Fam[illegible] sum in uita, famelorq; p[illegible] mortem [illegible] [illegible] fateor in [illegible] [illegible]de & Annæus Sen[illegible] epistola q[illegible], [illegible] sæ gratia ap[illegible] [illegible]. Et Statius [illegible] [illegible]tem fam[illegible] [illegible] suo oper[illegible], a[illegible] [illegible] Ouidius Naso [illegible] nomen indelebile [illegible] populi le- g[illegible] [illegible] [illegible] secula fama [illegible] [illegible]. Neq; h[illegible] [illegible] horum ta[illegible] S[illegible] sperantes su[illegible] [illegible]em Mu[illegible] de seipsis [illegible] [illegible], nec [illegible] promitte[illegible]. S. [illegible] motu[illegible] [illegible] tuo, [illegible] fama[illegible]? R. Quia hoc q[illegible] di[illegible]m, [illegible] uulgare [illegible], [illegible] multi in

urta

[illegible] post obi[illegible] sint incogniti & obscuri. Miraris causa rei huius in promptu
[illegible] n, sermo c[illegible]mptus ac lepidus, blandum supercilium, clara frons, beni-
[illegible]cia in [illegible] protectio in clientes, hospitalitas in externos, in cunctos
[illegible] a iuuenibus famam quærunt, ea uerò mox ut hinc abierint, non
[illegible] illos n[illegible]teram superfunt, quòd ipsum quàm breue sit con-
[illegible] d[illegible], non [illegible]lido radicata, naturale est ut fundata debiliter,
[illegible]tur: V[illegible]t fama durabilis, aut uitæ sanctitas, aut gestorum
[illegible] præst[illegible]bit elegantia. Rarum decus, loquaces isti & urbani,
[illegible] osten[illegible]untur, non nisi quantum loqui poterunt,
[illegible] dum h[illegible] apparatus tàm celeriter, & has pompas, hanc
[illegible]a, in ten[illegible]m fumum euanescere: durum fateor, sed
[illegible]n præbuer[illegible]t, ambitioni aut lucro, aut somno dediti,
[illegible] S. [illegible]mam inueniam post mortem. R. Fama nil unquam
[illegible] nocuit, quid enim pernitiem, ac mortem Ciceroni, ac De-
[illegible] fama c[illegible]nseruit? Idem de Socrate ac Zenone, & mille alijs
[illegible]es. [illegible] uerò n[illegible] fama scientiæ, & ingenij dedit causam filio Gnosij
[illegible]b At[illegible]eniensibus mactatei? Quid Oetę Colchorum regi Argonautas
[illegible], uerè autem prędones, nisi fama diuitiarum. Nam quid signi-
[illegible]fum illud aureum, uelut arietis: nisi opes multas, latéq; uulga-
[illegible]ales, opumq; inopes uerarum, uelut arietis uelleribus uestiuntur.
[illegible] V[illegible]lit ita, quid hinc magnum concipis, esset aliquid fortè fama, si no-
[illegible]q; accidit in uiuis. Nunquid laudari proderit ab his, qui te si ui-
[illegible] enim quæso, si Homerum uideas & Achillem, si Virgilium & Au
[illegible] abibunt, cùm tam nota, & tàm clara sint nomina? crede mihi,
[illegible]rte dupliciter uanę sunt, quod nec sperata proueniūt, nec ut proue-
[illegible]od [illegible]mittunt. Ferè enim plus in spe sunt humana omnia, quàm in re. Mit
[illegible]nes, & uana desideria, contemptisq; terrestribus. Iam tandem & optare di
[illegible]estia.

[illegible]A EX AEDIFICIIS SPERATA. DIAL. CXVIII. SPES.

E[illegible]iam spero. R. Nesciebam calce & arena, & lignis, & lapidibus glo
[illegible]ebamq; quod rebus gestis, & uirtutibus quæreretur. S. Aedifi-
[illegible]iam paro. R. Sed fragilem ac caducam, omnia quæ manu homi-
[illegible] uel manu hominum euertuntur, uel stando & durando deficiunt:
[illegible]ę præualidas, longa dies, è cunctis uestris operibus nullum senio re-
[illegible]r quibus hæc tua gloria fundata est, ipsam quoq; corruere est ne-
[illegible], [illegible] ice ad antiqua quæ ignota tibi quidem esse non possunt, ubi est
[illegible] superbum? Vbi Byrsa Carthaginis? Vbi turris & mœnia Baby-
[illegible]o & serpentum. De Babylone loquor antiqua: altera nempè.
[illegible]r adhuc stat, citò itidem casura, si essetis uiri. Vbi sunt deniq; te-
[illegible]bus celebrata? atq; ut ad propinquiora ueniamus, ubi est,
[illegible]s aurea? quæ quantùm fatigauerit Architectos cogita lectores e-
[illegible]m domus unà cum alijs ædificandi furoribus, quibus omnes
[illegible]n compulit & rapinas? Vbi sunt thermæ Diocletianæ, & balneum
[illegible]rum Marij, & septizonium Seueri, & eiusdem thermæ Seuerianæ?
[illegible] attingam, ubi est Augusti forum, & ædes Martis ultoris, ubi ę-
[illegible] Capitolio, & Apollinis templum in Palatio, ubi eiusdem porticus ac
[illegible]ca pa[illegible]iter & Latina, ubi porticus altera & basilica Gaij, Lucijq; nepotum
[illegible] extru[illegible]a, & porticus tertia Liuię coniugis & sororis Oct[illegible]uię, thea-
[illegible]pera per illustres uiros iussu eiusdem principis & hortatu, multis
[illegible]ntis impensis ædificata? Martij Philippi ædes Herculis & mu-
[illegible] æ[illegible]ianæ, Asinij Pollionis atrium libertatis, Munacij & Plancij
[illegible] Cornelij, Amphiteatrum Statilij Tauri? innumerabilia prę-
[illegible]cùe eam per singulos, ubi sunt tot luxuriosa principum pa-
[illegible]ia. Quærere urbem totam, aut nihil inuenies, aut perexi-
[illegible]. Tu de tuis quid speres uideris? Certè Augustus omnium
[illegible]ia reliquisset, iampridem omnis eius gloria corruisset. Nec
[illegible]um quæ parauerat, in ipsos ædificantes ruere, sed pia etiam loca

hac ipsa ætate in eadem urbe alia ceciderunt, alia tremuerunt, & nunc uix ponderibus suis stant, præter unum Pantheôn Agrippæ, quod dijs erectum, sancti possident, & Mari[illegible], antiquissimam illam domum sui nominis uirtute sustentat. Crede mihi alijs quàm lap[illegible] fundamentis eget gloria ut mansura sit. S. Ex ædificijs gloriam quæro. R. Quære illam igitur ubi est, nihil unquam inuenies ubi non est: uera quidem gloria non est in mœnibus neq; in saxis: Sunt fateor rerum uulgò iudices, qui dicant tribus modis gloriam quæri, gerendo magnum aliquid, quod de te scribant auctores idonei, uel scribendo aliquid [illegible] mirentur & legant posteri, uel insigne aliquid opus extruendo, ut sit ita, ultimum tamen omnium & minimum, ac caducum. S. Relinquo opera ædificiorum, quibus moriens [illegible] meeum glorior, & à posteris gloriam spero. R. Gloriatus est Augustus ipse, de quo di[illegible], quod urbem marmoream relinqueret, quam lateritiam accepisset, quæ tamen gloria n[illegible] alijs rebus adiuta esset, quònam fuerit peruentura conspicimus. Proinde cum meli[illegible] curis morere, stabilesq; spes amplectere. Ista etenim quibus fidis, & nullius pretij su[illegible], & te illicò consequentur, [illegible] ipsam, unde sumpta, terram reuertentur. S. Aedificaui domos unde laudem spero. R. Laudabunt forsitan illas qui inhabitabunt, breuis laus & angusta, qui pòst uenient, uel illas non inuenient, uel à paganis, ut uulgò dicitur, factas dicens, tuum nomen ignotum erit.

DE SPERATA GLORIA EX CONVICTV. DIAL. CXIX. SPES.

Spero gloriam ex conuictu. R. Refert multum quibus con[illegible], sunt [illegible]dam, utinamq; non plurimi, quorum conuersatio sit infamis. S. Scio [illegible] an[illegible]bus, aut bonorum contubernio gloriam non quæri, ego hoc ul[illegible] [illegible]ero, uel bonorum exemplo bonus fieri, uel si nihil aliud horum, uel familiaritat[illegible] [illegible]am gloriam mihi fore. R. Sit id quidem in adolescente præcipuè ligni op[illegible]mũ, qui nisi bonum animum haberet, nequaquam iungi bonis optaret: est enim amicitiarum ac familiaritatum ferè omnium causa, nexusq; similitudo quædam. Age ergo, si quos imitaris æquaueris benè erit, si minus, modò quod in te est nihil omiseris, ipsa uoluntas bona laudis, & gloriæ præmio non carebit. Prima enim, & maxima pars uirtutis, est bonum uelle, quod nisi præcesserit non sequetur uirtus. S. Familiaritate bonorum glorior. R. Laudo id quidem modò, nec te lucri cuiuspiam, nec alia spes inducat, coep tua tantùm pergat intentio, ut similis illis fias: alioquin quod propter gloriam solam fit, ueram gloriam non meretur. S. Ex bonorum conuictu gloriam spero. R. Spes quidem magna, nec improba, quando & in scientia, & in eloquentia, & belli pacisq; artibus obseruando & imitando fit. Multi olim illustres ex conuictu illustrium euasere. Illud uide, ne aut tibi pro bonis ducibus malos elegeris errore aliquo, aut bonorum flebili raritate, & uirtutum huius ætatis inopia, prorsus assequi nequeas quòd intendis.

DE MVLTIPLICI SPE. DIAL. CXX. SPES.

Multa spero. R. Multa in spe, multa est uanitas, multusq; fallendi aditus fortunæ. S. Spero multa. R. Spem multiplicem, multa destituunt. Qui mod[illegible]cum sperat, iter casibus arctauit atque nihil obstruxit. S. Valetudinem bonam spero. R. Mortalitatis obliuionem. S. Spero longam uitam. R. Diuturnum carcerem, ubi multa feras, multa uideas quæ nolis. S. Membra uiuacia. R. V[illegible]cula tenacia, grata tamen unde metuas absolui. S. Formam corporis elegantem. R. Voluptatum stimulos. S. Annorum prosperos exitus. R. Pudendi materiam, dol[illegible] diq;. S. Amicæ communem mortem. R. Breue, fœdumq; nescio quid. S. Pe[illegible]di licentiam. R. Infœlix gaudium, pœnitentiam longa[illegible]m. S. Vlionis occa[illegible]. R. Aditum sæuitiæ. S. Agile corpus ac ualidum. R. Manc[illegible] [illegible]um c[illegible] & [illegible]belle. S. Diuitias multas. R. Grauem sarcinam ex lappis, & tribulis. S. E[illegible] equoribus uenturas naues. R. Latè dispersam sortem, intra monstra maris, ac [illegible] agitatam fluctibus, tractam funibus, pulsam uentis. S. Lucrum de conceptis merci[illegible]. R. Escam quæ te perpetua sollicitudine capiat, lucroq; unico in multa credi[illegible]m damna præcipitet, mercator nouus est facilis ad credendum, expertus multa circunspicit. S. Honestas filiæ, nuptas filioue. R. Nulla fermè res tàm crebro fallit & tàm grau[illegible]ter. S. Magnam potentiam. R. Inuidiosam miseriam, opulentã inc[illegible]iam, pauidã superbiam. S. Regnũ & imperium. R. Præcipitium & procellas, & sub stellanti diademate fuscum supercilium, cor anxium, infœlicem uitam. S. Honores fori. R. Puluerem ac strepitum. S. Coniugium & natos. R. Litigium & curas. S. Mihi militiam, & uxorem filio. R. Tibi laborem

[illegible] S. Vetulæ obitum uxoris, & coniugem iuniorem. R. Attri- [illegible] ludo uinciaris. S. Ingenium, linguam, literasq;. R. In [illegible] quibus tibi atq; alijs somnum frangas. S. Laudationem fu- [illegible]. S. Auream pyramidem. R. Donum pictam cæc[illegible] S. [illegible] R. Leuc[illegible] auras post naufragium. S. Nomen apud posteros. [illegible]. S. Hæredem meum. R. Patrimonio amicum tuo, & tibi [illegible]

[illegible] SPERATA. DIAL. CXX[illegible]. SPES.

A[illegible] Quid sperare mauis quàm habere pacē? hanc mox ut bo- [illegible] S. Spero pacem animi. R. Pacem sperare bellā- [illegible] unus tu: quod ipse tibi abstuleris, impuden [illegible] S. Spero animi pacem. R. Vnde piccor[illegible] aut [illegible] dare? sic ut illam tibi nemo alius, quàm tu possit [illegible], plenam animo quælicet pacem. S. Spero [illegible] R. Quid [illegible] quod agis aduersum paci est, contraq; [illegible] spem [illegible] homines ut salui essent, qua[illegible] penitur, quæ emend[illegible] pax est ac requies. S[illegible] [illegible], ut non unius hominis unum pectus, sed mul- [illegible] uideatur. S. Quietem spero. R. Mirum un- [illegible] mortale genus, [illegible] quidem quod speras [illegible] adeptus ess[illegible]s, [illegible] transf[illegible] rursus aliò, ita ne crastinus dies hodierno sit [illegible] pœnitentibus, sunt nempè quibus nihil sit gratius quàm spe- [illegible] rerum nullis euentibus permutatam uelint, quibus ego [illegible] procrastinantes omnia, bonisq; se suis interim [illegible] inter ir- [illegible] intelligant, inaniter se spērasse, & in tergum [illegible] uideant fru- [illegible] m erat. S. Spero pacem, requiemq; animi. R. Magna [illegible] est, magna pars mortaliū uento pascitur, & in somnijs gau- [illegible] d[illegible] mos labores, & bella descendunt?

[illegible] AETERNAE. DIAL. CXXII. SPES.

S[illegible] R. Nulla maior, nulla pulchrior, nulla sanctior spes, modò [illegible] unt enim qui semper, qui malè agendo bonū sperent, quò [illegible] Aeternam uitam spero. R. La est uirtutum consanguinitas [illegible] plus disputatum est, ut necesse [illegible] eum, qui unam habet, [illegible] consequens, una uirtutum carentem, cunctis carere uir- [illegible] est, quid de theologicis opinemur, itaq; si spem habes, [illegible] idem, si qua harum desit, non iam spes ulla, sed præsum- [illegible] æternam. R. Rem bonam, mo[illegible] optimam speras, il- [illegible] nè. Sunt & qui bona male agant, nec minus infallibi- [illegible] hat aspicit, nec minus aduer[illegible] quam u[illegible] librat ac [illegible] R. Num cœlestes tantùm, sed terrestres domini de [illegible] rò ab his quibus se charos ac dilectos sciunt aut qui si [illegible] elles, redire in gratiam optant [illegible] ad [illegible] diam con- [illegible]. R. Vitam temporalem corrige, hac ad illam pergi- [illegible] R. Vna omnium spes est, quæ si ritè illam concipis, & fœ- [illegible] Aeternam uitam spero. R. Primum est ut misericor- [illegible] utranq; sobriè ac modestè. S. Spero æter- [illegible]. R. O fœlix, nisi te spes ista fefellit.

[illegible]INIS LIBRI PRIMI.

IN LIBRVM DE REMEDIO VTRIVSQ. FORTVNAE, SECVNDVM, FRANCISCI PETRARCHAE. V. C.

PRAEFATIO.

EX omnibus quæ mihi lecta placuerint uel audita, nihil penè, uel insedit altius, uel tenacius inhæsit, uel crebrius ad memoriam rediit, quam illud Heracliti. Omnia secundum litem fieri: sic est enim, & sic esse propemodum uniuersa testantur. Rapido stellæ obuiant firmamento, contraria inuicem elementa confligunt, terræ tremunt, maria fluctuant, aër quatitur, crepant flammæ, bellū immortale gerunt uenti, temporibus concertant secum, singula, nobiscum omnia: uer humidum, æstas arida, mollis autumnus, hyems hispida, & quæ uicissitudo dicitur, pugna est. Hæc ipsa igitur quibus insistimus, quibus circūuehimur, & uiuimus, quæ tot illecebris blandiuntur, quàm sint si irasci cœperint horrenda, indicant terræmotus, & concitati semper turbines, indicant naufragia, atq; incendia seu cœlo, seu terris sæuientia. Quis insultus grandinis, quis nimbus imbrium, qui fremitus tonitruum, qui fulminis impetus, quæ rabies procellarum, qui fremitus, qui mugitus pelagi, qui torrentium fragor, qui fluminum excursus, qui nubium cursus, & recursus, & incursus? Mare ipsum præter apertam ac rapidam uim uentorū, atq; abditos fluctuum tumores certis uicibus alternantes, certos, statutosq; fluxus ac refluxus habet, cùm multis in locis, tùm copiosius in occasu, quæ res dum manifesti motus latens causa quæritur, nō minorē Philosophorum in scholis, quàm fluctuum ipso in pelago litem mouit. Quid quod nullū animal bellis uacat? pisces, feræ, uolucres, serpentes, homines, una species aliam exagitat, nulli omnium quies data, leo lupum, lupus canem, canis leporem insequitur. Est & canum stirps audentior, non lupis modò resistere, sed leones, pardos, apros, ursos infectari solita atq; aggredi: quorundam uerò tám generosa ferocia, & tam nobilis fertur elatio, ut ursos fastidiant, in solos elephantes, aut leones dignentur irruere, qualem unum Alexandro regi missum, contemptuq; illi nihil cognito, cōtemptum, occidiq; iussum legimus, missumq; inde alterum, probatum, quia adeo mirum, dilectumq; regi unicè, atq; in delitijs habitum. Nam ipsius canis erga hominē cui fertur amicissimus quanta sit charitas, nisi quam conciliat spes cibi, præter morsus & latratus implacabiles, nō tamen Actæonis fabula, sed discerptus uerè probat Euripides. Vulpinam fallaciam unam quidem ex multis audiui: aiunt piscatores cum ad urbem pisces deferrent, quod æstate libenter noctu faciunt, aliquando uulpeculam ceu exanimem calle medio transuersam habuisse, quam arreptam decoriaturi ex commodo cum supra sarcinam proiecissent illam, ubi se piscibus affatim implesset subito prosiluisse, mirantibusq; illis atq; indignantibus effugisse. Iam qui oro alij uulpium doli, qui luporū ululatus, quod murmur ad caulas, quæ coruorū, miluorumq; circa columbarum domos, ac pullorū nidos insidiæ, quod inter se, ut perhibent naturale æternum atque odium? Alter alterius inuadit nidum, effractisq; ouis spem prolis interimit: nam cucullo enim unus quidem, alterq; est hostis, omnes ferè auiculæ illi insultant, profugo semper & querulo. Quænam præterea, & quales mustellarum contra aspides insidiæ? quod circa diuitum thalamos acumen furum? Quænam ex diuerso cuiusque pro se suo in genere excubiæ, quantaq;, quamq; uigil repugnantia est? quis uenatorum, quisue aucupum artes ac laqueos, quis piscatorum hamos ac retia, horumq; omnium labores, uigiliasq; explicet? aut hæc contra, ferarum auium, piscium ingenia? quæ cuncta quid sint aliud, quàm litium instrumenta? Age quinam asylorum aculei, uesparumq; hisq; cum pestibus? quæ boum prælia, qui sudores? nec maior canum, equorumq;, aut reliquorum quadrupedum pax, quiesue. Quæ muscarum æstiua tædia, quæ niuium, quas muscas albas ludo dicunt, hybernæ molestiæ? Quæ soricum perennis inquietudo, quæ pulicum pernox obsidio, quæ culicum lis diurna, quæ anguium, ranarumq; cum ciconijs, quæ pygmeorum bella cum gruibus? quas inter Arimaspos & Gryphes pugnas excitat auri sitis, ut quorum maior improbitas, haud facile iudicem, nisi quod illi rapinam, hi custodiam moliuntur, illos auaritia stimulat, hos natura. Idem & custodiæ studium, & prædæ distantissimo mundi tractu apud Indos inuenio, ut quoque suum aurum, contra parem gentis auaritiam formicis quibusdam incredibili mole, & mira feritate tuentibus. Basiliscus angues reliquos sibilo terret, aduentu fugat, uisu perimit. Elephantem draco spiris implicat seu perosus, est enim incertum. Vnde nonnullis animantibus inter se naturale odium, seu æstate algidum sitiens cruorem, quod & quidam tradiderunt, & pugnæ exitus facit ut credi possit: si uerum est, alterum exanguem, exiccatumq; emori, alterum immani hostis hausto sanguine, ceu bello uictorem, uictumq; delinis, & nimio potu ruptum, commortuumq; procumbere. Multa præterea genus hoc, atque in primis acerrimus epotæ dolor hirundinis, & uisi, uel auditi muris uestigia ostendunt, mirum dictu, tantum animal, & tantarum uirium, tam pusilli hostis horrere conspectum. Sed sic sine lite atque offensione nil genuit natura parens. Leo ipse generosissimum ac securum animal, pro defensione fœtuum ferrum spernens, neu fore uisum terreat, nec aspiciens quidem rotarum strepitum uacuos currus agentium, & gallinaceorum cristas, quis non stupeat, si uera fama est, magisq; etiam cantus. super omnia uerò flammas metuere crepitantes traditur: ea ergo huic generi lis propria est, præter illam communem feris omnibus uenationem. Est & sua lis tygribus raptæ prolis, & profugi hostis ludificantis instantem, atque ingenio retardantis. Lupo una semper cum fame perpetua, rusticisq; ac pauoribus lis manet.

[illegible] quæ nam uero mansuetis gregibus est quies. Quantis nisibus, [illegible] ment [illegible] certamina [illegible] quæ nam [illegible] qui reditu ad [illegible] [illegible] inter se [illegible] [illegible] em fit, qu [illegible] [illegible] [illegible] quantus ar [illegible] quinquam est [illegible] animal [illegible] sobolis [illegible] metus exaspe- [illegible] & cruore [illegible] tera detinent, totis corpo- [illegible] re tanta [illegible] cupiditas, tantu [illegible] cedendi pu [illegible] se perurment [illegible] langoribus in- [illegible] atum enim & com- [illegible] m, auis autem [illegible] pisce, [illegible] uor [illegible] & flumi- [illegible] ideatur & suis [illegible] [illegible] ae m [illegible] rorum [illegible] quidem respu [illegible] omnes pro- [illegible] innumerabil [illegible] quas aer, & [illegible] præda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ram [illegible] [illegible] [illegible] quorum [illegible] Atque ita [illegible] æternum [illegible] uidemus [illegible] quod [illegible] nec int [illegible] potest [illegible] quamuis si [illegible] ordia, qu [illegible] [illegible] consilio [illegible] est [illegible] inter amicos [illegible] clara [illegible] est ta- [illegible] cum consensio, ex qua [illegible] & [illegible] in pa [illegible] lum, & [illegible] consensione [illegible] [illegible] dam [illegible] feras [illegible] ce, quas ferro indomitas [illegible] tens amor [illegible] quanto eum murmure ueniunt, ad id quod cupidissime [illegible] sed co [illegible] in aliæ dum coeunt magnis [illegible] hæ rapidi un- [illegible] quod de natura uiperea magni [illegible] uiri, quant [illegible] rum [illegible] [illegible] sua quadam naturali, sed effrenata dulcedine, [illegible] [illegible] unde tam prægnans [illegible] cum pariendi tempus ad- [illegible] ultionem patri [illegible] erumpere [illegible] ima uota, proles & [illegible] genera [illegible] penitusque [illegible] m [illegible] coitus, matrem patrus [illegible] r. Apum [illegible] contempla- [illegible] nam non modo [illegible] cu [illegible] proxi [illegible] ciuiles [illegible] ut ita dixe- [illegible] nidos intuer [illegible] animal & ut memo- [illegible] clamoribus uitam ducit. In [illegible] in castris [illegible] quid, nec nocte quidem [illegible] autem insultus [illegible] eamque ob caulam Veneri [illegible] rum, [illegible] columbam circum [illegible] persequitur [illegible] sic & mu [illegible] minus'ue, labo- [illegible] & quam ing [illegible] intentio, qu [illegible] infirmioribus [illegible] quid pânis [illegible] caries [illegible] nocturnique [illegible] trabium [illegible] larum maximè [illegible] neglecta. Qua [illegible] ut fumosis tectis [illegible] templi [illegible] uoque sacra [illegible] & [illegible] bus, sacrisque opi- [illegible] rerum polies, & me [illegible] & litera [illegible] am quod nisi [illegible] uam pericli, uel [illegible] etiam causa est, & mana [illegible] lum graue nescienti [illegible] intuli [illegible]. Præterea quid bru- [illegible] bus seu anser aduen [illegible] seu grus do- [illegible] genus. Vnde illud Ge [illegible] quod [illegible] ra- [illegible] r. Rure enim nunc Ita [illegible] ex m [illegible] [illegible] am & insultus uolucrum [illegible] & lapid [illegible] & uill [illegible] [illegible] quid ærugo herbis, eruca [illegible] radicibus; quid

[illegible] *formica senectæ.*

[illegible] ætitudo, ut dum brumæ suæ consulit nostram tur- [illegible] exper [illegible] quanto non solum tæd [illegible] sed & damno [illegible] da [illegible] expeditione festinum agmen, ut non tant [illegible] m agros, sed [illegible]

 cas, &

cas, & thalamos, & promp[illegible] pulentur. Iam credere incipiam, [illegible] finib[illegible] ca[illegible] haud longè à nauigantibus [illegible], formicarum scatebris, ac [illegible] um: tale aliquid [illegible] tinis quoque memorant in [illegible], & ego uel utrobique, uel ubique [illegible] ediderim. S[illegible] per non agresti quidem, se[illegible] ana pau[illegible] minus pepulerũt dom[illegible], ut [illegible] lcis, ad extr[illegible] gæ rerum remedio opus esset, Apulei[illegible] dem habeam, [illegible] sumptum ab [illegible] hominem & [illegible] mirarique me non negem, qu[illegible] est, quod quidam sollicitud[illegible] um [illegible] formi[illegible] hac longos texuère sermones, par[illegible] moniam, atque indu[illegible] icant. Bene hercle, [illegible] m[illegible] citudo laudabil[illegible] esset, exem[illegible] um fori [illegible] tur prædonibu[illegible] idoneum, non h[illegible] ibus [illegible] suo [illegible] siue cuiusquam iniuria men[illegible] est. At soll[illegible] m animal, quis ne[illegible] t, [illegible] imp[illegible] obum, ed iniustum, [illegible] uiuens, nul[illegible] ius industriæ, nisi in [illegible] alum nullius usus, ac [illegible] om[illegible] odi, [illegible] multiplicis. Cur [illegible] hoc exemplum dederint, cur hoc anim[illegible] laudauerint, dic[illegible] iterum miror, p[illegible] æcipuè cùm ad [illegible] industrium, prouidentissimumque animal, nul[illegible] noxium m[illegible] utile, [illegible] & a[illegible] arte quada[illegible] estiter insita, & [illegible] o illo nobili labore subuen[illegible]. Q[illegible] d nunc ego damno[illegible] eloquar uberta[illegible] excrescentium luxurient filiorum contra quam peruigil ex[illegible] ubat, & præ du[illegible] un[illegible] uibus arma[illegible] gr[illegible] ola, & ulnici su[illegible] n[illegible] us falce frondator quid [illegible] ppas, & tribulos, atque an[illegible] am [illegible] mpe[illegible] em, re- nascentium s[illegible] pium [illegible] radicum, litium ac laborum materiam [illegible] em? qu[illegible] imbrium bella[illegible] rentium, & moles n[illegible] uium, & uredinem pruinarum, & asper[illegible] atem, & uiolentiam glaciei, & [illegible] o[illegible] um repentinos impet[illegible], & uaga fluminum incrementa, tota sæpe [illegible] & ma[illegible] o[illegible] po[illegible] u[illegible] s [illegible] in primis rusticorum [illegible] pta quassantium, quorum in tot malis [illegible] terrestri[illegible] & in terra sempe[illegible] a[illegible] itu[illegible] a gitur uita? Atque [illegible] d[illegible] icatorum ac diuitum de tædijs aliquid d[illegible] am. [illegible] uis no[illegible] u na[illegible] m be[illegible] a non pertulit: bub[illegible] & oblatrantium limine ca[illegible] um [illegible] uacuas excub[illegible] & [illegible] n te- gul[illegible] nudinantes, ac tranq[illegible] a[illegible] tenria horien[illegible] occen[illegible] ibus, [illegible] inor [illegible] attareo[illegible] nt[illegible] cesti fortium occentus, & quicqui[illegible] inter [illegible] enebras imp[illegible] rtunu[illegible]. His accedu[illegible] nt & [illegible] n[illegible] iam coaxatio, & matutini plan[illegible] run[illegible] num ac minæ [illegible] delle [illegible] m pute[illegible] ac Tereum. [illegible] m d[illegible] m a[illegible] ram quietem, & cicadæ stridulæ [illegible] pr[illegible] ace[illegible] corui & ru[illegible] edi[illegible] nt a[illegible] m, & mugitu[illegible] boum, & magno pretio parua oua uendenti[illegible] um [illegible] rum cõcentus inco[illegible] is [illegible] e car[illegible] n[illegible]. Super omnia uero uel [illegible] itus, u[illegible] clamo[illegible], & stultorũ risus, quo in ept[illegible] [illegible] r. n[illegible] a est, ut Catullus ait: & [illegible] brio[illegible] m c[illegible] ntus ac giudia, qu[illegible] bus nihil est tristi[illegible] [illegible] rigant[illegible] m [illegible] & an[illegible] e conuiuium seu garrit[illegible]: & puerorum nunc prælia, nunc l[illegible] menta, & n[illegible] um uel nuuia en[illegible] ida, uel choreæ, & uxorum uiros arte lugentium [illegible] rentum uenna[illegible] un[illegible] e[illegible] itus. Adde his fori turbas, ac strepitum, altercationi[illegible] ntium, & ementium, hi[illegible] c[illegible] p[illegible] us hinc uendentium iuramenta. Adde l[illegible] n[illegible] ti[illegible] cum l[illegible] m u[illegible] ce mulcentium me[illegible] os c[illegible] hinc [illegible] dibus lanas ac uel[illegible] era conglob[illegible] ta pulsan[illegible] um, intu[illegible] dam n[illegible] ulicam, [illegible] telas pe[illegible] t[illegible] inc follium fabrilium raucos flatus, & acutos sonitus [illegible] alleorum, quibu[illegible] scissa æqui[illegible] h[illegible] n[illegible] nox additur, ut nullum uel quieti datum tempus, l[illegible] bus sit immunè. Vt uer[illegible] in[illegible] r[illegible] ng[illegible] ius attingam, qui[illegible] l cum ferro magnes habet, uel cum magnete adamas, [illegible] ori[illegible] t[illegible] ultior, lis aperta est. [illegible] nes [illegible] uidem ferr[illegible] m trahit, ad[illegible] e ad[illegible] mantem, [illegible] re delinet, [illegible] mit te[illegible] it traxerit, utrobique [illegible] s mir[illegible], se[illegible] quod pigro, & informi lapidi natura, quasi [illegible] un- co[illegible] derit, aduersus rig[illegible] um ac præualidum meta[illegible] lum, seu quod [illegible] lo[illegible] de lapide altero [illegible] fur- [illegible] ait, quæ non primæ [illegible] is [illegible] is scilicet noua lis est, & [illegible] hoc u[illegible] rimum m[illegible] negent. [illegible] cum ex- periendi hactenus uel occasio de[illegible], uel uoluntas itaque nihil affirm[illegible]: prim[illegible] m uero notum [illegible] ne affirmari quidem sit necesse. Veru[illegible] eg[illegible] breui nimis in tempore & [illegible] ngust[illegible] in spatio. opus ingens ma- gno impetu aggressus, iam hinc [illegible] ideo, ad h[illegible] nc rem plus mih[illegible] animi esse, quam u[illegible] nce mihi, nec cui quam sanè unum hoc agenti, ex cõmodo facile futurum, [illegible] la [illegible] se[illegible] ut, ex quibus [illegible] ppareat, omnia [illegible] cundiim litem fieri, quæ seu magna, s[illegible] u parua magn[illegible] mira[illegible] o fiant, [illegible] n[illegible] dum tamen [illegible] d ma- xi[illegible] num stupendumque inter summa & extrema naturæ prodigia numeratum attigi. S[illegible] d attingam [illegible] au c.s. Echineis semipedalis pisciculus, nauim quamuis immensam uentis, undi[illegible] uentis, uelis actam, reti ne[illegible], solus elemen[illegible] um atque hominũ u[illegible] retundens n[illegible] dem a[illegible] ual[illegible], quam n[illegible] postibus adhærendo. nu[illegible] lo demum conan[illegible] ine sed natura ipsa, quod [illegible] scriptis illustr[illegible] bus [illegible] rum e numer[illegible] ta men incredibilium haberetur, si de oceano Indico fortassi [illegible] Scythico scri[illegible] tũ e[illegible] et, & no[illegible] in nostro mari monstrum hoc Romanis imperatori[illegible] us accidi[illegible] et. Animaduer[illegible] enim m[illegible] ca[illegible] tota classe, prodeũ[illegible] e nauis una uelut in an[illegible] ris staret, ne[illegible] rorsus loc[illegible] moueretur, d[illegible] en[illegible] s expertis, manu ut dicitur, comperta ueritas & limacis instar [illegible] ci[illegible], cla[illegible] insi[illegible] qu[illegible] d esi pri[illegible] cipi indignanti, tantum in se p[illegible] tus e[illegible] anillum animal, id[illegible] que unum p[illegible] cip[illegible] uum [illegible] amisisset. N[illegible] d al[illegible] monstri [illegible] igium receptus, tant[illegible] m illam exterius inhærendi e[illegible] nescio qu[illegible] m [illegible] n uauti- [illegible] enus, non silu[illegible] e equidẽ quàm af[illegible] rmasse maluerim, [illegible] inauditæ m[illegible] auem quã- [illegible] e & ob id ipsum suspecta mihi est fama. [illegible] sse circa m[illegible], s[illegible] d to[illegible] rostro prahen- [illegible] n quam Rochum nostri uocant, quæ non modo sin[illegible] antes, a[illegible] terribilẽ mor- [illegible] ui[illegible] secum tollat in n[illegible] bila, & pendentes in aëre m[illegible] periculo à na- [illegible] fer[illegible] quanta uero uis auaritiæ est, quæ neque alijs mul[illegible] neque [illegible] oc[illegible] u[illegible] mma[illegible] u[illegible] ne deterritos, sequaces suos prædæ aui[illegible] os prædam [illegible] acit e lam uer[illegible] e de inu[illegible] bilibus aliquid [illegible] prum traham, qu[illegible] nta commixti one c[illegible] ntr[illegible] riorum fit notitia temperie [illegible] inter [illegible] as contrarieta- te [illegible] uersan[illegible] ium extremorum [illegible] d medium uirtuti[illegible] per quas [illegible] ifferent[illegible] s, quant[illegible] [illegible] cordiam uo- [illegible] ad m[illegible] sicam e[illegible] nco[illegible] m peruenitur. Denique quæcun[illegible] e s[illegible] t exc[illegible] te. & percutie animo cer- [illegible] terra[illegible] maria æque in [illegible] mn[illegible] o æthere & in fundo pelagi [illegible] riatur [illegible] ibus æque in [illegible] uls, & in [illegible] æ[illegible] ue in desertis arenarum, & in pl[illegible] teis urbium [illegible] æterna est. Nec enim uarietate re-

rum

[illegible] primordio inter æth[illegible]ltus in i- [illegible] pu[illegible]na[illegible] ditur [illegible] in[illegible]o [illegible] res, u[illegible] mor[illegible] las [illegible] di[illegible] qu[illegible] ue[illegible] [illegible] unu[illegible]m, [illegible] [illegible]o, ulq[illegible] m[illegible]mum [illegible] & [illegible]or animan- [illegible] turbidum[illegible] tra[illegible] ur[illegible] le age- [illegible], [illegible] secum de quo mox dicam. [illegible] [illegible] nem machinetur, ut cæ- [illegible] collata, [illegible] næ- [illegible] dim, [illegible] quæ [illegible] [illegible] nascenda [illegible] alia quam [illegible] illa [illegible] in orbe [illegible] um [illegible] & inen[illegible]da [illegible] rerum [illegible] ad [illegible] ræla [illegible] o, quod cum [illegible] cœp[illegible] [illegible] mni[illegible] le potest, ne [illegible] hanc litem, [illegible] æ ue- [illegible] Carneades, philo[illegible] hicæ [illegible] anxius, [illegible] fur. Annæus Senec[illegible] fo- [illegible] cordia est, id[illegible] quam uerum [illegible] qui & [illegible] ani- [illegible] N[illegible] cæteró aliorum [illegible] ma tr[illegible] quæ [illegible] consilijs Rhetorum, [illegible] a[illegible] edicorum [illegible] [illegible] clamores inter Causidi[illegible] quam bene con[illegible] ips[illegible] [illegible] e conc[illegible]rdi[illegible] medicorum testimonio [illegible] x [illegible]rorum [illegible] cer- [illegible] e [illegible] breuissima. [illegible]anta est præterea de [illegible] de religio- [illegible] terat[illegible] um uerbis hominum, [illegible] po[illegible] ulorum [illegible] mu[illegible] sit ueritas, unumq; sit in rebu[illegible] uerum, em[illegible] Aristoteles, [illegible] p[illegible] antesq; sententiæ, ipsi sueti agitant profe[illegible] Quid de [illegible] uar. uix duos in magna urbe c[illegible]ncordes, [illegible] multa, tum [illegible] argui: nam quis unquam tam [illegible] uplet[illegible] del[illegible] catr[illegible] atris- [illegible] non ibi [illegible] mutauerit ut quod uni studium [illegible] it extruer[illegible], alte[illegible] it uo [illegible] ae [illegible] fenestræ, o[illegible] structa ostia, passimq; uetustis: in p[illegible] rie[illegible] us noug [illegible] nis [illegible] antum, sed in no[illegible] tris patimur, sua dum cuiusque [illegible] nt [illegible] secum

mut[illegible] quadrata rotundis:

[illegible] que cum alijs, qui sibi secũ sit. Iam qui uestigi[illegible] m modus, quæ[illegible] [illegible] in urbibus quæ municipiorum sciti, non u[illegible] a[illegible] n[illegible] eum [illegible] quæ nam ducum in ordinanda acie, quæ nam magi[illegible] trat[illegible] in [illegible] n- [illegible] capiendo consilio di[illegible] aritas, quæ ue di[illegible] cordia e[illegible] Didic[illegible] [illegible] me[illegible] dum mari, cœloq; mortem minantibus, nocte l[illegible] c[illegible] m bibus [illegible] te[illegible] entibus, puppe iam lat[illegible] cente, [illegible] semi[illegible] ppleta [illegible], nautæ [illegible], [illegible] ntr[illegible] ijs studijs, atque opini[illegible] nibus obstinatissime [illegible] igarent, ad- [illegible] Quæ [illegible] piorum prælia cum me[illegible] nis, cum atrame[illegible] o, cum ca- [illegible] m[illegible] m m[illegible] leis, cum incude. quæ aratorum cum sti[illegible]a, cum uomere, i- [illegible] mil[illegible] tum, nun dico c[illegible] m hoste, sed cum equ[illegible] at[illegible] e[illegible] mis pro- [illegible] uant aut comprimunt. quid dictantibus, scribe[illegible] u[illegible] negocij [illegible] ta c[illegible] ut interio, illos uel expleta percipere ue[illegible] t, h[illegible] ta, hinc [illegible] u[illegible] co[illegible] itans quàm quid aire sed quid [illegible] gillat[illegible] n a[illegible]o. [illegible] ul- [illegible] icat, r[illegible] uæ uerò, ut quidam notæ d[illegible] ce[illegible], s[illegible] tentis a- [illegible] e eorum [illegible] m, quæ delectare [illegible] me [illegible] te [illegible] ur. [illegible] m quæ in tan- [illegible] um literis amarissime scientium, qu[illegible] d prædul[illegible] ter me [illegible] m uol[illegible] tibus dicam uerius, imo quanta secum lis, af- [illegible] us est [illegible] a[illegible] s[illegible] nitu[illegible] consensu[illegible] est omni lit[illegible] nef[illegible] ior. Cre- [illegible] ærati plu[illegible] li[illegible] el[illegible]e, plus inextri[illegible] abilis, [illegible] bori[illegible] q; ue[illegible] oc[illegible], [illegible] e tam miseros aut tàm mœsto[illegible]. Postrem[illegible] quæ [illegible] æ- [illegible] en[illegible] quæ nam uiris cu[illegible] paupertate a[illegible] e am[illegible] tione [illegible] ia[illegible] en[illegible] an[illegible] tas quod de[illegible] ud s[illegible] um[illegible] um ætate [illegible] m[illegible] cum m[illegible] rte, [illegible] id[illegible] sp[illegible] quoq; [illegible] mort[illegible] mole- [illegible] Pol[illegible] em hunc [illegible] ermonem [illegible] e rerum argum[illegible] ris xe[illegible] [illegible] m iu[illegible] q; h[illegible] nc prol[illegible] euin[illegible] obtin[illegible] e, [illegible] iuius [illegible] hæc ipsa præfatio libri modum excedat, i[illegible] aq; frenanda [illegible] d[illegible] minam ergo omnia sed in[illegible] rimi[illegible] mnis h[illegible] minum [illegible] ter [illegible] mil[illegible], de qua paulo ante [illegible] ximi[illegible], &c[illegible] tæ [illegible] r utinam, [illegible] r[illegible] ita[illegible] ta est. neq; enim [illegible] ontra al[illegible] am, [illegible] tra suam, [illegible] uum, sed c[illegible] tra semetipsum. Idq; [illegible] in superficie ista corp[illegible] rea,

 quæ

quæ nostri pars uilissima atq; ultima est, & in intimis animę penetrabilis quisque secum se [illegible] assiduè [illegible] lum habet, nam & corpus hoc, quàm cõtrarijs æstuet ac turbetur humoribus, ab h[illegible] physicos [illegible] cunt, quare animus quàm diuersis, quamq; aduersis secum pugn[illegible] affec[illegible]bus, unusq[illegible]que n[illegible] n aliu[illegible] quàm sese interroget, sibiq; respondeat, quàm uario, quamq; reciproco mentis impu[illegible] mod[illegible] huc [illegible] pitur, modo illuc, nusquam totus, nusquam blandus, secum ipse dissentiens, [illegible] discerpens. Nam u[illegible] leam reliquos motus, uelle, nolle, amare, odisse, blandiri, [illegible], irridere, fallere [illegible], misereri, parcere, irasci, placari, labi, deijci, attolli, titubare, [illegible] stere, progredi, retrouerti, in[illegible] sinere, dubitare, errare, falli, nescire, discere, obliuisci, memi[illegible]e, inuidere, contemnere, mirar[illegible]. despicere, simulq; suspicere, & quæ sunt eiusmodi, quibus utiq; nihil incertius fingi potest, q[illegible]e sine ulla requie ab ingressu usq; ad exitum fluctuat uita mortalis. Quæ n[illegible] tandem, illa p[illegible] m quatuor tempestas acrabiles, Sperare seu Cupere & Gaudere, Metuere, & Dolere quæ rerum [illegible] pulos, procul [illegible] portu miserum alterni flatibus animum exagitan[illegible], quas al[illegible] fortassè, imo [illegible] aliter sub uno ne integro quidem uersiculo, & ut Augustino placet, nor[illegible]ma ueritate Virgilius [illegible] de quibus ad utramq; partem, & plura quidem, & pauciora dici posse scio. Verum ego nec h[illegible] modum studui, nec copiæ, sed quæ de communi uita hominum, [illegible]quo se obtulerunt ordine scri[illegible] tis inserui, ne legentem, uel inopia, uel fastidio fatigarem. Neq; uero te moueat fortunæ nomen, non tantum in ipsis inscriptionibus, sed operæ repetitum sæpe quidem ex me, quid de fortuna sentiam audisti, sed cum his maximè qui doctrina minus fulti essent, hæc necessaria præuiderem, noto il[illegible]s, & communi uocabulo usus sum, non inscius, quid de hac re lateat alij breuissimeq; Hieronymus ubi ait: Ne[illegible] fatum nec fortuna, communis ergo acies suum hic loquendi morem recognoscet. Doc[illegible] autem, q[illegible] pern[illegible]nt, quid intendam scient, nec uulgari cognomine turbabuntur. Bipartiti sane operis, passi[illegible] ac fortunæ, de parte altera, quæ uisa sunt diximus, de altera quæ dehinc uisa fuerint, dicemus.

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. DE REMEDIIS VTRIVSQVE FORTVNAE,

LIBER II.

AD SPLENDIDVM, NATALIBVSQ. CLARVM VIRVM AZONEM CORREGIVM, PRINCIPEM PARMENsem, amicum suum.

DE DEFORMITATE CORporis, Dialog. I.

Interlocutores,

DOLOR, RATIO ET METVS.

GISSE mecum nimis illiberaliter naturam queror, quæ difformē [illegible]. R. O' quot fac[illegible] ext[illegible]nxit, quod occurrit [illegible] D. Deformem genuit nat[illegible]. Non dedit quod delecte[illegible]d p[illegible] ded[illegible]s est, m[illegible]te querelas. D. Non dedit [illegible] gratiam natura. R. Dare noluit, quod ægritudo cor[illegible]peret, quod senectus c[illegible] peret: ded[illegible] fon[illegible] qu[illegible]d nec mors ipsa contingere audeat. D. Formam [illegible] a negauit. R. Si formam animo largita est, maxim[illegible] exi[illegible]gui repulsam, alta mente de[illegible]o, & offensam specu[illegible]ntia solare. D. Inuidit natura [illegible]mam corporis. R. N[illegible] nun[illegible]it, sed e[illegible]uit dare, quod quotidie minuatur & pereat, uera liberalitas mansuro munere noscitu[illegible] ut [illegible]a & caduca auari etiam donant. Forma fugax & fragile naturæ donum, paucis ad utilitatem, multis ad perniciem, nulli ad salutem ueramq; gloriam data est. D. Forma [illegible] h[illegible] corporis neg[illegible]a est. R. Raró admodum forma, in[illegible] honestasq; uno sub lare habita[illegible] benè [illegible]ibi ac[illegible]idit, si peiori exclusa, hospes melior te[illegible]um est. D. Nullum formæ decus obtigit. R. Quid hinc doles, aut

[illegible] animo tolltis? in quod tibi necessariam, aut omninò [illegible] esse corporis formam putes. multos forma facit adulte-[illegible] a uoluptatum duxit ad infamem mortem, qui defor-[illegible] t, & quid multos dixit? innumerabiles in discrimen, [illegible] D. [illegible] me deformem genuit natura? R. Vt ipse te orna-[illegible] tecum esset in lecto, in grabatulo, in feretro, in sepul-[illegible] parentum. Pulchrius est pulchrum fieri quàm nasci: [illegible] Corporis multa deformitas me premit. R. Defor-[illegible] quædam portio est, tu crede dicentibus, nõ [illegible] sed pulchritudine animi corpus ornari. Non te hoc i-[illegible] animi materiam, assurgendiq; aditum per uirtu-[illegible] genuit. R. Si deformem Helenam genuisset, [illegible] forrasse Ilion adhuc staret. D. Deformis in lu-[illegible] R. Pau[illegible] formam corporis amarunt, nullus optauit, quidam e-[illegible] fecisse laudatur ille Tuscus adolescens, qui preclari uultus eximiam [illegible] mul[illegible] aduersamq; famæ suæ senserat, & pudicitiæ alienæ [illegible] formauit, quam tibi dissimilis qui id optes, quod ille sibi obstulit, & [illegible] D. Forma careo. R. Tutiùs est caruisse, quo in ex-[illegible] sæpè uenturus sis. Multis forma nocuit, cunctos [illegible] uarios molliuit, & uinci faciles dedit, atque ab honestate [illegible] D. Deformis, & breuis nimium statura est. R. Non est, ut [illegible] incommodum, longè conspectior est statura, breuis expedi-[illegible] R. Quid uetat, ut in parua domo, magnum ui-[illegible] habitare? D. Corpus [illegible] R. [illegible] la-[illegible] nõ es [illegible] sed leuis, & facilis, & ad cuncta [illegible] D. Per exi-[illegible] Qu[illegible] am de exigua conquestus est sarcina? iuxta hercle dolen-[illegible] sed indutus, neq; ipse tibi tędio, sed usui sis. D. Cõ-[illegible] R. V[illegible] sum nihil nisi uirtus, sic contemptibile nihil nisi uitiũ. [illegible] D. Exigua corporis statura est. R. Non staturam corpo-[illegible] animi hunc si longa, si recta, si ampla, si magnifica, si decora est [illegible] illa al-[illegible] rem. Non solum domi, sed ne militiæ quidem, nisi magis obesse ui-[illegible] summus dux, non longos, sed torosos, & ualidos milites eligebat, [illegible] consultò faceret, crebræ & ingentes iudicant uictoriæ. Habet cor-[illegible] plus oculũ, non uigoris. D. Breuis est statura. R. Hæc non [illegible] & magnus esse possis, insuper & rex, [illegible] tulerit, & imperator, etsi [illegible] corpore, Iulius Cæsar statura fuerit excelsa, breui tamen Ale-[illegible] stus Cæsar, nec eorum magnitudini breuitas obstitit, nec detraxit [illegible] & maior. R. Assurge animo, cresce uirtutibus, maior eris [illegible] hoc [illegible] incrementum. D. Cuperem esse formosus. R. Disce [illegible] est amare periculum suum, stultum optare quod nullo [illegible] contra naturam formosus fieri studes, nil ultra proficies, quã [illegible] D. Formosus esse ne quicquam nitor. R. Nitere autem bonus [illegible] multa præcipuum uirtus habet, quæri potest, [illegible] fortunæ, nec obstante illa quæri ualeant, nec serua-[illegible] atq; illa obluctante clarius nitet.

DE [illegible] BILLITATE. DIAL. II. DOL.

N[illegible] me [illegible] lem. R. Vt in putri uagina ensis ferreus, sic in fragili [illegible] latet. D. Imbecillis [illegible] sum. R. Non eris ido-[illegible] fodiendo, sed honestis studijs, sed iustitiæ impe-[illegible] rem agit, at prudentia [illegible] Vita quasi na-[illegible] aciata, suos remos habet, [illegible] gubernaculũ, à ui-[illegible] uertere. D. Imbecillis genuit natura. R. Quid [illegible] perpetuum robur erat, an non robustior ægritudo? Vt sileam [illegible] hominem debilitant, atq; enecant, animi robur opta-[illegible] nec fortuna. D. Corpore imbecillis sum. R. Animum [illegible] artes, quas meliores esse, diuturnioresq; non ambigis, laborem corpo-

corporis linque rusticolis, nautis, fabris. D. Nullæ mihi ab origine fuere uires. R. Ad idipsum non habuisse, quàm perdidisse tollerabilius est, nempè si fuissent non mansissent, nam & Milonis senuerunt uires, & Herculis senuissent, non sic Socratis, non Solonis, non Nestoris, non Catonis. Melioribus utere: nil potest delectare magnum animum, quod non duret. D. Corpusculum imbecille est. R. Si organum inhabitanti animo sufficiens fuerit, satis est uirium, corpus namque propter animi seruitium fecisse naturam nemo tam corporis seruus est, qui nesciat, id si proprio munere fungitur, quid accusas, seu quid amplius requiris? Nam qui ingenio fragiles, corpore prævalent, hi belluis proximi accedunt, & sæpè quod miserum est, alijs seruiunt, sæpè uerò quod misetrimum, atque ubi humanæ miseriæ summa est, animum ipsi suum seruire corpori suo cogunt, seruituie fœdissima. D. Corpus inualidum est mihi. R. Vera & generosa uis hominis in animo est. Corpus est, quali quædam domus animi, quam robusta, quàm fragilis, nihil ad hospitem paucorum præcipuè dierum, modò ne corruat, tunc migrandi necessitas in illud, idque perpetuum domicilium, hinc exclusos transfert. Plus dicerem, si plus capere posses, nec uulgari strepitu prorsus obsurduisses: corpus ipsum non animi domum esse, sed carcerem, nec amicum certè, sed domesticum hostem, cuius tibi fragilitas sit optanda, quo tu liber maturius sis ac uictor. D. Nullæ sunt mihi uires. R. Nullæ penitus dum ualeas, non sunt, quod si non uales, alia est quærela. Non ergo nullas tuis dicere, sed paruas uires. Non es ... ut ille coætaneus tuus, neque is, ut ille alius, neque ille ut bos, ut que elephas, suus cuique uirium modus est, cuique quod sat esset, indulgentior natura distribuit parens optima, & suorum fœtuum amantior quàm quisque sui. Non potestis de defectu quæri, de imparitate quærimini, turbidum genus & querulum, qua sublata mundi decor intereat nec ... esset, sic quod optimum est in rebus, id seris egerrimè.

DE ADVERSA VALETVDINE. DIAL. III. DOL.

At aduersa ualetudo est. R. Quod expectabam audio, cognatæ etenim sunt querelæ, at si caro spiritui hostis est, uicissimque contrà se militant, quod in se expe... ille magnus uerè amicus, in omnibus uerum dixit, consequens est, ut quod alteri obest, prosit alteri, quod si spiritus carne nobilior, meliorque est, cui maximè sit fauendum uides, ac ... ortasis intelligis ualetudinem, quam aduersam dicis esse prosperrimam. D. Inualida ualetudo est. R. At est ualida hortatrix parsimoniæ, dehortatrixque libidinū, & magistra modestiæ. D. Mala est ualetudo corporis. R. Si ualetudo animi bona est, pone solicitudinem quicquid corpori euenerit, saluus es. D. Corpus ægrum, infirmumque est. R. Multi ad salutem animæ profuit corporis ægritudo, ille uir alius ex humili, ex aquis uectus ad sydera, cœlique clauiger effectus, cuius umbra sola morbos corporū, molestiasque pellebat: interrogatus aliquando, cur filiam suam graui morbo præssam sineret, respondit. Sic expedit ei: tu quid scis, an & tibi sic expediat? D. Diu corpore sic affectus sum. R. Ille idem de quo loquor, filiam mox ut tuto sanam fieri posse cognouit, & sanauit, & sanandis alijs habilem fecit: & tu facito, ut secura tibi sanitas tua sit, fortassè sanabere. Denique quod tuum est, animum cura, cœlestique medico curandum offer. De reliquo unum hoc intrepidè dixerim, & si non quod iuuat at profectò quod expedit spera. D. Valetudo anxia est. R. Est quæ obliuionem, somnumque discutiat, & torporem abigat. D. Valetudo infirma est. R. In infirmitatibus gloriare, & uirtutē perfice, duo hæc unius magistri ore didicisti. D. Valetudo misera est. R. Comes iniucunda, sed fidelis, quæ te crebrò uellicet, iter signet, & cōditionis admoneat, optimū in periculi monitor fidus. D. Valetudo corporis extrema sine remedio est. R. Sile & gaude, ruinoso carcere uinctum te, egrediēte facilius ac citius.

DE IGNOBILI PATRIA. DIAL. IIII. DOL.

Ignobilis patriæ ciuis sum. R. Esto tu nobilis ... uetat, nihil cum patriæ nobilitate ... habet. D. Paruæ ... ola sum. R. Et magnæ urbes ... imò ferè ex his constant ... paruæ magnos quosdam habuēre. Quin in syluis abiectus, ac nutritus Romulus, omnium urbium reginam urbem Romā condidit ... tere uoluit, in maxima urbe genitus Catilina. D. In exigua patria natus ... R. Magnificat eillam studere nihil æquè ciuitatē amplificat, ut ciuium uirtus ac gloria ... aut fertilitate melius, atque opibus ... putat, fallitur, ut singulos uiros, sic urbes, & regna, & imperia, non uetustas, non turres ac mœnia, non plateæ, non palatia, ac templa marmorea, non statuæ, non picturæ, non aurum, non gemmæ, nō campi legionum,

[illegible] lafs um pleni portus, non peregrinis referta mercibus emporia, & luci amo- [illegible] n postremò ciuium forma, uel numerus, non rerum copia, ex- [illegible], non purpureæ chlamydes uirorũ, onustæq; miris cultibus, non saltus, [illegible] ptat s, sed uirtus sola nobilitat, gestarumq; rerum fama, quàm uiri pa- [illegible] ciuis sum. R. Nescis Biantem Prienæum fuisse, [illegible] Anacharsim Scytham, Democritum Abderitem, Aristotelem Sta- [illegible] Lælium, Tullium Arpinatē. Chous Aegei maris breuis insula, & [illegible] dem Philemon [illegible], & medicorum patrem, & sculptorum ac pictorum [illegible] cratem [illegible] licet & Phidiam, & Apellem, ut intelligi possit ingeniorum ma- [illegible] angustias non obstare. D. Ignobilis est patria. R. Nobilitare tu il- [illegible] uelis, potes, cum te illa facere non possit ignobilem. Nec Numæ qui- [illegible] Romanum regnum, nec Septimio Seuero ad imperium obstitit soli nata- [illegible] o hominum Augusto, etsi recens Romana, quia ipse scilicet in palatio [illegible] en genitus antiquior Veliterna est, Caio Antias, Vespasiano autem uici [illegible] orii rà uciò Larissæ famam uulgauit Aeacides, & Pelleum à seculis fu- [illegible] mile, quod Philippus erexerat, Alexander ad cœlum tulit. Non satis est [illegible] patriæ non nocere, nisi ciuium claritas patriæ prosit. Asylum ignobli- [illegible] um Roma fuit, quæ non antè claresceret, quàm res illam gestæ, & suo- [illegible] s ciuium illustrasset. D. Obscuræ patriæ sum addictus. R. Lumen [illegible] o inter tenebras nitescas, in quibus hoc saltem boni erit, ut uel parua lu- [illegible] e, sic uel illa te clarum faciet, uel tu illa. D. Humilis patriæ habitator [illegible] humilis, habitatorq; tui animus humilis sit, habes publicæ matris exē- [illegible] extend [illegible], [illegible] his tantùm, quas tibi uirtus alas fecerit: his enim uti li- [illegible] co [illegible] s mod [illegible] diximus. Proinde mort [illegible] s hoc saltem insolentiæ [illegible] de sol [illegible] patriæ nobilitate superbiunt, stultum genus.

[illegible] ORIGINIS OBSCVRITATE DIAL. V. DOL.

O [illegible] parentibus natus sum. R. Non est forsan ut tu reris odiosa conditio, ne- [illegible] optabilis, ignobilem nasci, utramuis uitæ uiam spectes. Nam seu uo- [illegible] bus obsequi uulgiq; uestigijs tritum iter sequi statuis, excusabilior fiet, [illegible] dul [illegible] ibus domesticis carens error, cessabitq; improprium illud acerrimum, [illegible] parentibus claris, eo quòd nulla tibi domi sit claritas quàm obscures. Sin [illegible] pede signatam eligis, eò clarior fies, quò maioribus tenebris præssus, [illegible] fieri, tota claritas tua erit, rerũ particeps tuarum ullus occurret. Nulla [illegible] tura erit imitatio, nihil tibi parentes eripient, nihil aui, proauiq;, [illegible] quicquid benè gesseris, solus inde famam metes, solus inde lau- [illegible] generis, fundatorq; uocaberis, quod non fieret si nobilis natus esses. [illegible] tibi nouæ laudis occasio data est, nobilem per te fieri, & nobilita- [illegible] pere, dabis hoc posteris tuis, ut nobiles nascantur, quod parentes tibi non [illegible] est multò nobilitatem fundare, quàm fundatam ab alijs inuenisse. D. [illegible] R. [illegible] clarior est habitus ille pastorius urbis Romæ conditor, [illegible] p [illegible] rt, & [illegible] culmo exiguam, ac squallentem regiam texit, quàm to [illegible] [illegible] mœ [illegible] a, testudinesq; marmoreas, atq; aureas crexere, tanta sem [illegible] æ a [illegible] m [illegible] principij laus est. D. Ignobili primordio genitus sum. [illegible] n [illegible], d [illegible] principijs enim labor, de fine fructu [illegible], qui si immaturus carpi- [illegible] pote [illegible] t. D. Radicem gloriæ præcidit ignobilitas. R. Non præ- [illegible] calc [illegible] s, ut ual [illegible] or licet serior surgat, cæterùm non ignobiles modò, [illegible] genere hominum dabo, qui uirtute atque industria euasêre notissimi. [illegible] em uirtus facit, non intelligo, quid quenq; uolentem fieri nobilem im [illegible] us ut nobilitate alios quàm seipsum. D. Ex ignobilib. parentib. [illegible] des, Demosthenes, quorum primus marmoranum [illegible] em mat em [illegible] dus matre, patreq;, ultimus non solùm humili- [illegible] s ru [illegible] anis parentibus fuit, nec se libertino ac præcone [illegible] cru [illegible] t, [illegible] amen ad insignem gloriam, & summi principis gra- [illegible] ade [illegible] s omnes colla submiserant, cuius è manibus magna [illegible] omn [illegible] fermè mortalium, præcipuaeq; nobilium spes pendebant, [illegible] meruisse notitiam summis licet hominibus summum e- [illegible] quos Romam scilicet, Mantuanum, Venusinumq; rus

miseras,

miserat, amicitiam & conuictum ceu grande aliquid, blandis ac dulcib. epistolis flagitaret, & quam multos tunc in palatio nobiles, ut saepe sunt inutiles, atq; indoctos credimus fuisse, quibus horum nobilis ignobilitas atq; inuidiosa, nec immeritò uideretur. D. Parentibus sum obscuris. R. Non mouent animum haec exempla: altioribus agam, Marcus Cicero, ut de illo scriptum est, ex ordine natus equestri, de radice humili, per egregias artes, perq; honestos gradus, ad Consulatum uenit, quo nescio, an alter unquam salubrior Reipub. Consulatus fuerit. D. Rustica & ignota patrum series est mihi. R. Sordent haec ut uideo: altiùs etiam nunc aspiras. Certè & Marius rusticanus uir, sed uerè uir, ut conciuis suus ait Cicero, diu arator apud Marsos fuerat, Romae septies Coss. tanta gloria, ut bis Italiam obsidione, & metu seruitutis liberasse eum, cõpatriota licet idem suus, uerè dixerit: & Marcus Cato plebeiae uir originis, paruiq; oppidi diu quidem obscurus incola, pòst in maxima urbe clarissimus aduena, mox ciuis eximius & Coss. & Censor fuit. Si ne id quidem satis est, & fortassè regnum cogitas, profectò neq; illud sperare suffragio meritorum, humilitas uetat originis. Tertium & quintum, & sextum Romanorum regum ad memoriam refert Tullius Hostilius, ut probati perhibent auctores, & si apud alios de illo tale scriptum fr, infans in agresti tugurio educatus, in adolescentia pastor fuit. Tarquinius Priscus, patre negotiatore aduena, nec Italicę super originis. Seruius Tullus, serua, quamuis ut alij u[illegible]lunt, captiua quidem, alioquin uerò nobili matre natus, uirtute regnum Romae meruit: nec miraberis si Platonicum illud tenes. Neminem regem non ex seruis, neminem seruum non ex regibus descendere: sic res hominum, longa aetas, ac fortuna permiscuit, sileo caeterarũ reges gentium è pecudum gregibus uilissimarumq; artium tabernis, ad inopinum subitò diadema subuectos. Alexander Macedo hortulanum in Asia regem fecit, & fuit ex illis actibus laudatis iste non ultimus. Contraq; alios sileo è regni fastigio ad seruitium usq; prolapsos, sic suas res fortuna moderatur, tamen plurimum potest uirtus, per illam tutò conscenditur ad supremos gradus, cuius calle deserto, sciant reges se in tremulo stare, neq; descensum modò instare, sed ruinam. Quae nam igitur ut ad te redeam ista calamitas n[illegible]scendi, cui nec spes regnandi eripitur, nec successus? D. Obscura de radice prodeo. R. Omnis radix obscura, & squalida est, unde tamen & florid, & frondentes rami prodeunt, non unde quicquam prodiderit, sed quale sit quaeritur. D. Parentibus infimis natus sum. R. Sentio summum ad imperium stylum uocas. Septimius Seuerus, de quo suprà diximus, equestris, & ipse ordinis Aelius Pertinax, & ipse libertini filius, & lignorum uilis utiq; negotiator mercis, uterque Romano praefuit Imperio, cui & Philippus pater, ac filius, Arabes, humillimi generis, & Maximinus, & Maximus praefuere. Obscurissimis ille parentibus ac barbaris, quorumq; cùm arrepto imperio, puderet, hic ferrario, an lignario patre genitus incertum. Certè Vespasianus inter bonos principes numeratus, è non clara stirpe clarissimus, & rempub. gessit eximiè, & duos ex ordine filios successores imperij uirtutis unum habuit. Quid minora prosequimur cùm super ipsius Augusti Caesaris origine ambiguitas multa sit: summa est, humanae cursum sortis origine non pręuerti, undecunq; licet assurgere, seu fortuna manum porrigat, seu uirtus. D. Humile nimis atq; infimum genus est. R. Quod ad humanae potentiae gradum spectat, exempla posuimus, quibus iam iri altiùs non possit, unum restat, non imperio, aut regno, sed suapte aliã quadã maiestate memorabile. Ventidius Bassus Asculanus, matre humili, patre ignoto, capta patria iam pubes in triumpho Gnei Pompeij Strabonis, qui Pompeij Magni genitor fuit, inter captiuos alios ductũ, idem postea uariante fortuna, dux P. R. contra Parthorum regem, & antiqua potentia & recenti uictoria insolentem, foelicissimo pugnauit euentu, & filio regis interfecto, caesisq; hostium legionibus, quòd ad eum Romanorum ducum fata permiserant, insignem illam Romanorũ stragem, & Crassorum mortem magnificẽtissimè ultus, ipsum in quo uictus alienos c[illegible]rauerat, ac carcerem uinctus intrauerat, uictor ac triumphis Capitolium, proprijs curribus honestauit, & Romanorum carcerem facie captiuorum hostium impleuit, & quo gratius spectaculum esset mirabiliorq; uictoria, eodem ipso die parta erat reuolutis annis, quo clades illa terribilis apud Carras accepta fuerat. Quis ambitiosus adeò, tamq; auidus regni est non hanc gloriam sine regno, quam inglorium regnum malit? quid, oro, nocuit Ventidio ad foelicitatem, & ad summum decus, quod humiliter natus esset, & prima aetate fortuna humili usus ac misera certè uirum Asculi despectum, Roma suspexit, et claris suorum ciuium nominibus, illud peregrinum fuscum nomen inseruit. Hae sunt ad ascensum scalae, hi uirtuium gradus, quibus non ad gloriam modo, altioremq; fortunam nitend[illegible]erando, uigilando, sed ad coelum usq; peruenitis, proinde & tu natus humiliter, ut conscendas enitere, primum & ultimum uirtutis in uestigio pedem figens, nec declinans alicubi, nec subsistens. D. Humile

[illegible] quæ sequuntur [illegible] me latet [illegible] [illegible] fortunæ [illegible] maximè moder[illegible] [illegible] ferim, de [illegible] non [illegible] [illegible] inchoetur, cui cum his [illegible] Satyr[illegible], [illegible]

[illegible] *[illegible] incipentem*
[illegible] re rubi[illegible]m.

[illegible] & hanc tantam syderum uim negamus, condi[illegible] a quo creatum nullum penitùs ab hoc uirtutis, & [illegible] D. [illegible] generis multa est. R. Quid tu au[illegible] quid hinc tibi nunc deesse sentis, nisi ne fumosis [illegible] familiæ [illegible] plenum titulis, spectaculo [illegible] de his quos [illegible] noueris elato [illegible] fabu[illegible] R. [illegible] non nasci tantùm, sed & uiuere quibusdam [illegible] Item à Cicerone positum, non legisti illud [illegible] [illegible] fortunatum esse, dicit quod inglorius sit, atque igno[illegible] [illegible]entem.

[illegible] A [O]RIGINE. DIAL. VI. DOL.

O[illegible] sed obscœna est. R. Vera & summa obscœnitas [illegible] pulchra sunt omnia. D. Male natus sum. R. [illegible] bene moritur, at qui male uixerit bene natus esse [illegible] quàm fulgido tramite cæcus incesserit, aut quid re[illegible] uenis? D. In peccato genitus sum. R. De[illegible] profectò nemo non in peccato nascitur, cauete autem [illegible] ne his quoque purgatio sua desit, sed prima illa deformi[illegible] [illegible] abluitur, niueusque animam candor [illegible]. D. Male [illegible] [illegible] te [illegible] male genuerit, tu bene genitus [illegible], nisi alieno [illegible] originis. R. Iam quod alieno tumescitis non [illegible] omninò ubique potius, quàm in uobis bona, [illegible] [illegible] m in uobis esse non possunt. Quod [illegible] pudendum [illegible] [illegible] quod [illegible] crimen, aut quis pudor impudicus pater? [illegible] [illegible] deas caue, atque illi dissimillimis hac [illegible] [illegible] [illegible] as [illegible] las impressisse non potuit, in te [illegible] & ex te [illegible] [illegible] clarus fias. D. Inhonestis parentibus in lucem ueni. [illegible] debet, sed non ut uerendus, sic sequendus omnis si [illegible] igitur, in diuersum abi, si uetius est parens, de[illegible] [illegible] tabit. Vnus hic inuentus est modus, quo paren[illegible] [illegible] filiis ac decorum sit, uiuendo aliter, [illegible] scili[illegible] [illegible] tac[illegible] [illegible] dissimilitudo uitæ [illegible], a [illegible] dicitur. O quantum sene suo modeste[illegible] [illegible] [illegible] quàm [illegible] prudentia iuuen[illegible] [illegible] onerosa est, [illegible] to [illegible] uer[illegible] [illegible] [illegible] amr? D. Damnata de Venere [illegible] [illegible] impudici patris honestus filius esse, & dici, [illegible] [illegible] seu uituperatione, illa præcipue [illegible] [illegible] iuste reprehenditur, seu laudat, [illegible] [illegible] contrario admotum. Cæterum ut [illegible] pro[illegible] [illegible] famiæ propria causa sit oportet, neque [illegible] [illegible] alterius nititur, sic unius culpa etiam [illegible] [illegible] quàm corporis, aut fortunæ, [illegible] ne [illegible] ant [illegible] raque leges genitus sum. R. N[illegible], [illegible] sage omnia, in hoc quidem nullum peni[illegible] [illegible] [illegible] ribus [illegible] rationem reddes, & qua[illegible] [illegible] legum ciuilium extendatur, Deus [illegible] que[illegible] [illegible] [illegible] tem [illegible] imputat, nec filio patri[illegible] [illegible] Philo[illegible] [illegible] eg[illegible] ab ipsis Philosophis accepisti. Legi[illegible] [illegible] pre[illegible]

pressus, diuino simul, ac philosophico iuditio releuatus, habes [illegible] eo minus ut patrimonij, sic publicæ uirtutis hæreditas [illegible] hominum [illegible] meritis datur, & antequàm nascerere [illegible] ualiq; meruisti. D. Origo illicita & incesta est. R. Q[illegible] nasci qu[illegible] dicito sunt Romulus & Alcides, Perses [illegible] Rex fuit [illegible] legitimis fratribus regno exclusus [illegible] sed exclusus tamen. Alexander Macedo Philippi [illegible] nisi philosophum in extremo uitæ, Alexandrum non [illegible] Olympiadem, [illegible] ob causam repudia[illegible] dete. Constantinus ipse, ex concubina genitus, licet [illegible] Adde [illegible] quàm mendacio uer[illegible] Ad [illegible] quod [illegible] unde unq; [illegible] ortos extiterit, satis est [illegible]. D. Male [illegible] bene morere, qual[illegible] nec [illegible] potes, [illegible] quod ad te non pertinet, [illegible], non [illegible]
D. Turpiter natus sum. R. Moriamur [illegible] moriam omnem fœdæ originis de[illegible] bunt hoc [illegible] n[illegible]. D. Pudet infamiam parentum. R. Pone [illegible] tet Deus, una omnium mater terra.

DE SERVITVTE. DIAL. XII. [illegible]

SEruus in hanc uitam intraui. R. Ne doleas, liber egredere [illegible] ut multi, qui ex aduerso intrarunt liberi, serui exeunt. D. Seruus [illegible] natus sum. R. Li[illegible]raliter uiue, meliore tui parte liberum esse nil prohibet, una est peccati [illegible] sed quæ premere nescit inuitos, illam excute liber es. D. Seruum [illegible] luit fortuna. R. Potest uelle contrarium, etsi m[illegible] bus suis [illegible] nosti ludos & præstigia, non liber modò, sed [illegible] te quanquam quid uelit, aut quid nolit, nihil ad rem, [illegible] sit in [illegible], quod [illegible] n[illegible]lum [illegible] in animum ius habet. In omni autem aduersus [illegible] certamine, [illegible] hoste poscendum auxilium: Sæpè quem fortuna seruum [illegible] liberum uirtus fecit. D. [illegible] R. Iugum qui fert uolens, leue efficit, [illegible] tibi [illegible] cum, ac pe[illegible] immortale, dominiq; tui quamuis potentis arbitrio exemptum, [illegible] te [illegible] domino ditiorem faciet. Sapientiæ [illegible] asseret, dictum [illegible] est, a Cicerone firmatum. Solus sapiens liber [illegible] nulla est. D. Sub durissimis dominis [illegible] traho. R. N[illegible] fide, & [illegible] fortasse adeo, ut quod multis accidit, [illegible] bertas, [illegible] te seruum luges, [illegible] & aliunde. Hunc siquidem temporalis [illegible] ret, hunc æternum. Scis quanto periculo Malchus [illegible] persequentem [illegible] sed eu[illegible] de d[illegible] cogita, hic te nunc [illegible] omnem [illegible] diuitem amisisse, quid sibi utile dominum [illegible] libertas, multis est [illegible] graue iugum hominum, quibus cura [illegible] est, qui ex[illegible] fer[illegible] æquanimis. Huic [illegible] seruus [illegible] dominis, imò [illegible] est [illegible]. Non habebis [illegible] ne la[illegible] pul[illegible] tum [illegible] forensibus procellis, & con[illegible] [illegible] rditas non [illegible] aut annonæ caritas [illegible] quens sæpe [illegible] D. Difficilis & imperiosus [illegible] causam in [illegible] animo [illegible] ipsum iubere credens [illegible] aliquid, [illegible] ad honesta quamuis [illegible] patitur, sic ad [illegible] liberū [illegible] d gloriosum [illegible] fidei [illegible] alter seruus d[illegible] omnia, alter uero [illegible] in [illegible] timore domini [illegible] ad [illegible] tantùm bonis & m[illegible] exhibeant, sed etiam d[illegible] decet, sed mores eius qualesunq; perferre. Qu[illegible] patientia serui est & [illegible] gratia [illegible] apud hostes [illegible] potentia [illegible] semper oportet, sunt enim qui [illegible] imperi[illegible] domini [illegible] ris a[illegible] tuis dominus, no[illegible] seruus habebit [illegible] ed ant [illegible] præcip[illegible] ras retrahat, non la[illegible] pta, uel [illegible] gata præmia, uel quod est [illegible]simum, irrogata supplicia, in omni-

[illegible] at ; inhonestas abfuerit: alioquin cont[illegible]ia & li-
[illegible] iniquis præceptis ac turpibus [illegible] onendus e[illegible] ler
[illegible] um alter ait: qui conseruos obedire per omnia do
[illegible] ad oculum seruientes, quasi hominibus placẽtes, [illegible]
[illegible] is uides status tui conditio qu[illegible] nam [illegible] non totus
[illegible] neq[illegible] D. Superbo domino seruio. R. Quid
[illegible]. Forsan uxori, forsan meretriculæ, forsan his ipsis qui-
[illegible] rum seruo[illegible] seruos undique cernimus? postremo quæ durissima
[illegible] forsan [illegible], hoc est, uitijs & pass[illegible]s, ac molentis affectibus
[illegible] Pauc[illegible] ueritate sunt liberi, & si qui sunt, eò illis laboriosior ui-
[illegible] Multo enim ei[illegible] multoq; facilius fidelis serui, quàm iusti regis implen-
[illegible] iam priuati, & de præterito iudicantis, & experiẽtia edocti, dictum
[illegible] d[illegible] quàm benè imperare, propter quod uideri potest, [illegible] ipsum
[illegible] itur sortem tuam lætus amplectere, fulcam fateor atq;
[illegible] ac [illegible], nisi fortè fœliciorem reris in spectaculo anhelanti[illegible],
[illegible] In seruitium mea me mors impulit. R. Liberis fa-
[illegible] n[illegible]simum, ac nece[illegible] humanis aptissim[illegible]
[illegible] cunque [illegible] est, sic uim ipsam necessitatis eluseris. Per fortu[illegible]
[illegible] etiam sponte subiêre, utq; alios seruitio liberarent, [illegible]
[illegible] m Paulini nome[illegible] Nolani p[illegible], cuius spon-
[illegible], ut [illegible]. Quidam paruo pretio uen[illegible] ut serui ef-
[illegible] abs[illegible]uerent, atq; ad ueram reducerent libertatem, in
[illegible] Ae[illegible], hæremicola nobilitatus est. Hæ[illegible] magis exem-
[illegible] & tu tale aliquid, quo uel utile al[illegible], uel fac[illegible]
[illegible] quidem quod non habeas optare, sed eo qu[illegible] habeas be-
[illegible] ontingit, hoc paucis. D. Mortali domino mortalis
[illegible] e, ille tibi, & libertatem [illegible]ondet & regnum, quam[illegible]
[illegible] eriam date, nec sperare meliora sit ue[illegible]um. Et Teren
[illegible] dic[illegible], haud serui[illegible] quidem ingenio, & Comœdias scripsit haud seruili
[illegible] & inter poetarũ duces meruit locum. Quomodo ergo uirtutem
[illegible] pediet, quæ nec aduentitia studia, nec externã gloriam
[illegible] ipse[illegible] m delatus, tamen ut scriptum e[illegible], quia Philosophus
[illegible] enerosa professio, quæ maiorem domino seruum facit. Et est haud
[illegible] maior [illegible] docto domino, quò fortuna qualibet maior est animus,
[illegible] a m[illegible], & in seruo libera. Obstare seruitus potest fori acti-
[illegible] m re[illegible] at non uirtus, non industria, non fides. Tyro Cicero-
[illegible] ertatem adeptus, elegantem de patroni iocis librum posse
[illegible] erator exercitus, aut senator esse, at Philosophus, at Ora-
[illegible] an[illegible] etiam di[illegible] cusso seruitio imperator, & rex quoq;. Neque
[illegible] um ab hoc gradu peruenisse aliquos nouimus, sed ad cœlum
[illegible] are homini, Deo potest, eiusq; militiæ stipẽdium est regna-
[illegible] o[illegible] gelorũ, horror dæmonũ, Dei autem seruus, & seruus
[illegible] atq[illegible] a cœle[illegible] fœlicitati, terrena seruitus nihil nocet. D. Seruus
[illegible] i, consuetudo luctum leniat, si minus, spera posse te iterum non
[illegible] f[illegible]eri. D. Seruus sum. R. Si speras mali finem, minuat spes
[illegible] neq; mal[illegible] malo cumules, neq; te angas superuacuæ sciens,
[illegible] manæ dementiæ summa est. Sed certe nihil est desperãdum, si cun-
[illegible] quæ te [illegible] domino dissoluat ac liberet.

[illegible] DIAL. VII. DOL.

P[illegible] [illegible] ere nequeo. R. Sæpè q[illegible]dem paupertas mode-
[illegible] mo, quòd nequaquam Philosophi [illegible] uerat, hæc
[illegible] me[illegible] limen obsidet. R. Non obsidet, sed custodit,
[illegible], ut quæ urbem Romam multis olim seculis cu-
[illegible] paupertatis sobriæ atque sollicitæ, luxus iners, sopor mar-
[illegible] n subeunt. D. Domum meam paupertas inuasit.

 R. Vltrò

R. Vltrò illi ut occurras conſulo, ueniente læto animo bipatentibus ualuis excipiens atque amplectens, prima enim fronte rigida ac ſubtriſtis, nec immerito uiatori ac uiro armato exæquata, eò quod celer, minaxq; ſit aduentus eius: at cum in familiaritatẽ admiſſa fuerit, & minimè ſumptuoſa, & ſecura, ac facilis hoſpes erit. D. Foribus meis paupertas inſultat. R. Aperi ocyus antequam uectes ſubita ui confringat, atq; oſtijs uulſis à cardine uictrix introeat, ut enim reſiſtentibus permoleſta, ſic cedẽtibus periucunda eſt. D. Domum meam paupertas irrupit. R. Aduerſus fures, & peiores furibus uoluptates, peruigil excubitrix, aduerſus uulgi morſus, & inſulſa iuditia, atque auaritiæ ſeu prodigalitatis infamiam, quæ raro alibi, quàm locupletum ſedet in limine. Ab his malis nullo melius ingenio cuſtodiri potuit domus tua, quàm illam cuſtodit et paupertas. Vt diues, & ſi largus ſit, ſi quid tamen ſibi reſeruat, auarus uulgò dici ſolet, ſic pauper cupidus quoq; largus habebitur, inuidet opibus uicinia, pauperiem miſeratur, illas cupit, ac uituperat, hanc horret, & laudat. D. Domum meam occupat paupertas. R. Iam nullus tibi ſuperbiæ locus erit, nec inuidiæ, nec damnis inſignibus, nec damnorum metui, nec ſuſpitionibus mille, nec inſidijs, nec nauſeæ, nec podagræ diuitum hoſpitibus: quibus exclusis habitatura latius, tecum quies, & tranquillitas, & uirtus cui eò plus loci erit, quo fortunæ minùs. D. Lares meos dura ſubijt paupertas. R. Quid quæraris ſcio: mollius diuitiæ ſubijſſent, ſed paupertas tutiùs. Nullæ autem opes ſunt, quibus non ſit anteponenda ſecuritas. Cùm ad fœlicitatem enim omnia quæcunq; agunt, cupiuntue homines, diſponantur, eſſe illa ſine opibus quidem poteſt, ſine ſecuritate non poteſt. D. Paupertate importuna diu premor. R. Vt nihil importabile diu fertur, ſic nihil breue difficile. Sed hoc dicis grauius, excute autem illam cum diuitijs, an plus auro tribuis, quam uirtuti? an & hoc in Paradoxis Stoicis non legiſti, quod ſolus ſapiens diues eſt. An legiſti forſitan, ſed ſpreuiſti, quod pleriſque faciunt legentes, ut fabulentur ornatiùs, non ut melius uiuant, nihil ad honeſtatem, omnia ad ſcientiam atq; eloquentiam referentes, quo nihil eſt uanius.

DE DAMNO PASSO. DIAL. IX. DEL.

OPes cunctas trux fortuna præripuit. R. Non tibi fecit iniuriã, ſuum tulit, ſed uetus, & nota hæc ingratitudo eſt, dari immemores, meminiſſe ablati, itaque raræ ac repentes gratiæ, crebræ ac feruidæ ſunt querelæ. D. Fortuna ferox uitæ quoq; neceſſaria ſubtrahit. R. Neceſſaria ſubtrahere poteſt nemo, quãdoquidem uerè neceſſariũ eſt, nihil ſine quo benè uiuitur: dico autem benè, non uoluptuosè, non inſolenter, aut ſplendidè, ſed prudenter, ſed ſobrie, ſed honeſtè, in quibus nullũ ſibi ius eſſe, quamuis inſolens fortuna fatebitur. Et certè cùm nec toto quod eſt uſquam auro, neque omni gemmarum pompa atque omnigenum rerum copia, cupiditas explcatur, paucis admòdum, & ſi deſint, leui linguæ, uel manus artificio comparandis tollitur, aut lenitur neceſsitas naturalis, ſic uirtuti modicum, uitio nil ſufficit. D. Victum, ueſtitumq; neceſſarium auara ſors negat. R. Aliunde petendum. Virtus liberalior quàm fortuna eſt, nihil negat, niſi quod & permiſſum noceat & negatum proſit, nihil eripit niſi quod habuiſſe damnoſum, amiſiſſe utile ſit. Non differt, non imperat, non retrahit manum, non rugat frontem, non attollit ſupercilium, nullum deſpicit, nullum deſtituit, nullum fallit, non ſæuit, nõ iraſcitur, non mutatur, una ſemper & ubique eſt, niſi quod magis, magiſq; deguſtata dulcior indies, & propius conſpecta fit pulchrior. Vt ſis igitur uerus diues, ab hac peſte non te faſtidiet, nec repellet, quamuis exerceat, difficilis habet aditus primos, cætera prona, iucunda, facilia. Semel uerò ubi ad illam perueneris, non ſenties paupertatem. D. Spoliauit me bonis meis omnibus fortuna. R. Fallit te opinio, malum cõmune mortalium: nam profectò non bonis, & ut bona permiſerim, non tuis, ſed quæ tua forſitan uulgi more crediderasː minorq; ſi nondum intelligis aliena. D. Fortuna me nudam [illegible] atq; inopem. R. Virtus te ueſtiet ni reſpuis ac ditabit, niſi forte [illegible] aurum, & [illegible] quam decorum generoſæ mentis habitũ facis: quod ſi faceres, tunc uerè inopem, [illegible]q; te dicerem. D. Contra fortunæ impetũ, & inopiæ moleſtias, nullo ſatis artificio tutus ſum. R. Quid miraris? artificium tuum omne, & arma, quibus te tueri cogitas, in manibus hoſtis ſunt, illa capulum tenet, in te cuſpis obuerſa eſt, ſi conſilium quæris, his omiſsis, age aliud, artibuſq; illis ingenium applica, in quibus fortuna ius non habet: non diuitijs unius, ſed uirtute diuitiæ quæruntur. Virtus una contra fortunã omnem, contra pauperiem ars optima. Legiſti ut ad littus Rhodiũ naufragio eiectus Ariſtippus, & ipſe nudus, inopſq; rerũ omnium,

quas

[illegible] Geometricas defix[illegible], exclamans confola- [illegible] desertis locis applicuisse, cernere se ho- [illegible] ad gymnasium literarum recto cale contem- [illegible] amicitias opti- [illegible] sed etiam socijs dictum ac uestitum, & [illegible] quærerent, quis se nunciari domi uel- [illegible] parandas, quæ naufragio non perirent, quas [illegible] tempestas eriperet p[illegible] lare. D. Rerum atque ani- [illegible] pem facit, & miserum. [illegible] dictum te [illegible] arbitror: quid uerò lectio [illegible] tuos lecta conuertere. D. Domo, fami- [illegible] latus, qu[illegible] me uertam? R. Ad [illegible] comitatum [illegible], & ornatum præ- [illegible] est Theop[illegible] memorabam dictum, [illegible] neque in alienis peregrinum, neque [illegible] amicorum, sed in omni ciuitate esse ciuem, di- [illegible] doctrinarum, sed [illegible] stabili, sed [illegible] ma con- [illegible] quid consilij capiam. R. Pa- [illegible] ex rebus pereunt [illegible] fortuna moderatur, ex [illegible] extra fortunæ regnum procul in tuto positum, lædi [illegible] tradunt, quo [illegible] repudietur, [illegible] exornat possessoribus suis, & [illegible] mo- [illegible] attendens illa nobilis morum, & eloque[illegible] & [illegible] tas, eum Græcarum omnium leges urbium, indi[illegible] [illegible] compellerent, eos solos statuit ali oportere, qu[illegible] [illegible] certum sui [illegible] effent. D. [illegible] [illegible] modo [illegible] non u[illegible] deo: sed [illegible] non m[illegible] sed [illegible] uobis desint, [illegible] illa tangere non audetis, & hæc assequi non uale- [illegible] D. Nimium pauper d[illegible]o. R. Solare [illegible] Valerius Publicola [illegible] Romanæ libertatis [illegible] [illegible] quia de proprio non [illegible] Aemilius Macedonum regum uictor, hnitorque regni famo- [illegible] pecuniæ inops fuit, ut nisi agelli tanti uiri uendito, [illegible] Regulus, [illegible] neus Scipio, Quintius Cincinatus, Fo- [illegible] in Aphrica maximas res [illegible] propter uillici mortem, [illegible] propter [illegible] dotem, missio- [illegible] nisi Senatus rempub. consulens, optimo- [illegible] autem quartana agri iugera aranti, Senatus & [illegible] imperium deferetur. His ac[illegible] Cu[illegible] [illegible] oblatas contempsere diuitias, & nihil præter [illegible] habentes ditissimum, Græciæ regem ac potentissimum [illegible] ac ferro inexpugnabiles [illegible] Et qui[illegible] [illegible] exemplar [illegible] [illegible] paupe[illegible] [illegible] poterat. at Varius [illegible] gabalus [illegible] [illegible] imperij, uentris onus, dicti [illegible] [illegible] an non [illegible] [illegible] rum cœnas, [illegible] manus [illegible] [illegible] terminus humanorum, [illegible] factum, [illegible] certè non arguerem [illegible] [illegible] ab homine [illegible] [illegible] ferro, ac [illegible] uelut, [illegible]

ſpretis optimis, ſic peſſimis alluunt? D. Pauperem in laboribus uitam d[illegible] Clean tes hauriendæ aquæ, & [illegible]nd[illegible]s oleribus, Plautus ſarcinas m[illegible] [illegible] u[illegible] ge[illegible]te in [illegible] [illegible]ille philoſophus. [illegible] pe[illegible] hortulanus, [illegible] temporũ neceſſariæ delitas [illegible] erat, [illegible] loſophicis ille uigilijs dedicans, [illegible] ſcribẽdis quas uenderet C[illegible] [illegible]nus [illegible] nis uir doctrinæ multiplicis, ra[illegible] inter ſuos eloquij [illegible] quoque luminis principis in[illegible] idem ſumma rerum omnium, etiam cõmunium egeſtate uitam egit. Pauper natus eſt [illegible] cus, inops uixit Pacuuius, inops Statius, uterque uictus cauſa, fabulas uenditauit, in[illegible] [illegible]um aliquando Virgilius, donec præter ſuum morem, ope[illegible] ingenio acceſſere[illegible] ulta[illegible] ta[illegible] libet h[illegible] .E[illegible] omi[illegible] o illos, qu[illegible]am nimis multi ſunt, qu[illegible] o[illegible] de[illegible] n[illegible]piam n[illegible], ſed tamen [illegible]m, nuditatem, & extrema om[illegible] [illegible] non æquis tantum, ſed lætis atque exultantibus animis el[illegible]. [illegible] q[illegible] exem plis humilibus atque terreſtribus non moueris ipſe cæli dominus? Hic pauper [illegible], ut exem plo doceret hanc inopiæ uiam eſſe, qua tamen ad ueras di[illegible] pergeretur. Ip[illegible]am, per quem reges regnant, pauper natus, pauper uixit, nudus ob[illegible] cuncta inter [illegible]e quebant[illegible] elem[illegible]: tu homuncio dom[illegible] mol[illegible] [illegible] ſolentiæ. Certe qui[illegible] c[illegible]an[illegible] a[illegible], [illegible] nulliusque egens rei opes re[illegible]as [illegible] [illegible] animo inopi ac deiecto nu[illegible] o[illegible], [illegible] d[illegible] at[illegible] re[illegible] tas, nẽpe ille alieno niti[illegible], h[illegible] rio [illegible]. Ac[illegible] arc[illegible] no iactura eſt, [illegible] prio. D. Pauperrimus ſum. R. Si neceſſitatibus obſequens, pau[illegible] iam [illegible] tes, [illegible] cupiditatibus nunquam dites. D. Hactenus pauper, nũ me[illegible]. R. Fortuna hominum non ſtat, & u[illegible] ex[illegible] us a[illegible] ex[illegible] t[illegible] ad [illegible]s magnas creber eſt [illegible]s. Legimus [illegible] hiſtoricum, ut Abdolominus quidam Ale[illegible] ſu p[illegible] don[illegible]ex, & contemptu regni maior eſt habitus quàm regno. C[illegible] n le[illegible] potes, & Romulus [illegible] paſtorali tugurio, tantæ urbis conditor R[illegible] manum [illegible] ma ſuſcepit, & Regum Sextus ex humillima, ut quidam crediderunt [illegible]m, regni culmen aſcendit, nec Alexandri Piramidæ, nec Cyri, [illegible] Pl[illegible] ſiſſimi inter opulentiora primordia, aut alia [illegible], q[illegible] nus qui fuit, & [illegible] ſæpè e[illegible] Romæ [illegible] honorum gradus [illegible] ce narius arator, prim[illegible] ar[illegible] an[illegible]os egerat, & de[illegible] de[illegible] pl inter [illegible] ſuos ſeptem Conſulatus præter latebras paluſtres, ac carcerem [illegible] mendicauit panem. Iulius Cæſar futurus mundi Dominus, & teſtamento [illegible] mundi rel[illegible] turu[illegible], adoleſcens pauper fuit. tu hac talium comitiua non p[illegible]es, au[illegible] er[illegible], aut e[illegible] n e[illegible]? D. [illegible] au[illegible] um. R. Bene habet & [illegible] ex e- [illegible] arduum ite a[illegible] el[illegible] [illegible] ſ[illegible], & p[illegible]is, [illegible] ſ[illegible] [illegible] æ, [illegible] a[illegible] ac[illegible] par[illegible]s, to[illegible]que [illegible] greg[illegible] a[illegible] b[illegible]e [illegible] que [illegible]m. Denique amiſſis ope[illegible], cum a[illegible]s ta d[illegible] c[illegible]m uo[illegible] ut ſecuritat[illegible]m, humilitatem, ſobrietatem, requiem, m[illegible] pertatis comites, [illegible] boni aliud [illegible] ſecum afferret, quàm quod & fal ac[illegible] lant[illegible]um, & ſe[illegible]um tyrannide ſuperborum liberat, abunde erat cauſ[illegible] [illegible] eſſet, ſed o[illegible] ma, im[illegible] eti[illegible] arcellenda pauperies. Sed iam ſatis [illegible] ro re[illegible] ela e[illegible] q[illegible] te [illegible]rer, [illegible] olim ferme in [illegible]s [illegible] us, [illegible] creb[illegible]s lame[illegible]m, ade[illegible] inter homines paupertate m[illegible]us. D. Pauper [illegible]m in [illegible]a. R. Eris lætior in morte, nemo tam paupe[illegible] ns nol[illegible] [illegible]ixiſſe, [illegible] [illegible]ior.

DE TENVI VICTV. DIAL. [illegible]

T[illegible]s eſt mihi. R. Et tenuis uoluptas, & [illegible] etas. an tu gulæ [illegible]m malles? D. Aſper eſt u[illegible] is ſer gulæ [illegible] [illegible] s carui[illegible]e, cum ad manum [illegible] [illegible] & ſeruari, [illegible] ſuas u[illegible] [illegible]ebras, Ciceronis u[illegible] re eſt [illegible]a no[illegible] [illegible] eq[illegible]res. D. Dur[illegible] e[illegible] R [illegible] [illegible]ptati: quos autem magni ui[illegible] uoluptatibus abdicates, [illegible]ne quem

[illegible] ... fuiis (?) ... possent ... [illegible] ... etiam ... posset, sed iuncta ... uirtutum ... [illegible] homo quidem uideri potest ... [illegible] a cum ... & ... [illegible] ... dices ... nequeat ... [illegible] D. ... tus est ... R. ... nimis am- ... [illegible] ... m, te autem ... in animam ... [illegible] ... tum ... & ... [illegible] conditas, omnesque ... facie, dum ... [illegible] ... uitæ ... Hac inim- ... [illegible] ... bus animis, ... tentem, ... [illegible] ... unde ... Hac po- ... [illegible] ... animo ... & pe- ... [illegible] ... ambrosia, ... pallis ... [illegible] ... aliter ... [illegible] ... quod ... [illegible] D. ... me uictus ... R. Malo ... tu- ... [illegible] ... capitis auferet ... uer- ... [illegible] ... & ... [illegible] ... opinionum, ... [illegible] ... corporis ... animi bo- ... [illegible] ... partac ... diuinis ... [illegible] ... R. Contra ... [illegible] ... magna ... [illegible] ... hominibus tempera ... [illegible] ... D. ... modus ... uictus est ... R. ... [illegible] ... [illegible] ... semper ... [illegible] ... esse ... [illegible] ... [illegible] ... omnium ... & in ... [illegible] D. Victus tenuis ... [illegible] ... ac ... [illegible] ... damnat nec ... placeat, ... [illegible] ... uoluptatem ... ponit, ... quem tu ... [illegible] ... dixit: ... [illegible] ... erro- ... [illegible] ... cedum ... [illegible] ... multum ... [illegible] ... dom ... [illegible] ... quod ... [illegible] ... autem ... plures, una tam ... [illegible] D. Defauto ... ad tenuem sum redactus ... [illegible] ... inopia. Optimum est sponte agere quod ... [illegible]

[illegible]

[illegible] R. ... non ... [illegible] D. ... [illegible] R. ... [illegible] D. ... [illegible] R. An ... [illegible] D. ... [illegible] ... & quæcunque sub ipsis ... [illegible]

talis ambitio meditata est, quid ad febrem, quid ad mortem, ipsamq; de qua loq [illegible] rientium nuditatem? An ut equum phaleræ, sic parietem aulæ delectant [illegible] re ista o[illegible] los possint intuentium, sensi carentibus delectabile, aliquid inesse potest, delectatio a[illegible] tem nulla est. D. Nudus inop[illegible] natus sum. R. Humanas res pen[illegible] omnes alterna sors uar[illegible] eadem quasdam æquat, quo re[illegible] quarum soleat imparitatem, har[illegible] m prima & maxima e[illegible] ipsa hæc originis ac mortis æqua[illegible] tas. Multi & u[illegible] uiuent[illegible] m [illegible] amictus, nuditas [illegible] nascen[illegible] ium atq; morient[illegible], n[illegible] quod illi multa reperiunt ig[illegible] hi omnia deserunt [illegible] tes, ut exigui damni sens[illegible] m debeat ipsa rerum pereuntium leni[illegible] nitio. D. Nud[illegible] in hanc miseram uitam ueni. R. Id recolens, animo æquiore abibis nudus.

DE N[illegible]MEROSA PROLE GRAVIS SAR[illegible]INA D[illegible]AL. XII. D[illegible]

NVmerosa prole prægrauatus sum. R. Auro etiam atq; opibus imb[illegible] es hu meri premi possunt, nemo tamen id queritur, sed sic premi gaudet, at qui prima inter uestræ fœlicitatis dona numerantur filij, his'ne te igitur prægrauatū, & non potiùs subleuatū dicis? D. Multos inter fi[illegible] ios inops sum. R. Im[illegible] uerò [illegible] diuitiæ tuæ sunt: quomodo inter diuitias sis pauper uideri [illegible] id enim nō nisi & auari [illegible], & bonorum suorum ingratis accidit. D. Filiorū in tu[illegible] a egestate sordida laboro. R [illegible] non labor, sed requies sunt parentū, lenimen labo[illegible] a[illegible] omnis [illegible] fo[illegible] næ [illegible] b[illegible] sunt, alioquin non de numer[illegible], sed [illegible] e moribus [illegible]. D. [illegible] rum acie [illegible] sum. R. C[illegible] non potius co[illegible] s & uallatus [illegible] d & matres ornamenta sua [illegible] nt non a[illegible] prædiues mulier [illegible] dom[illegible] riabunda, [illegible] a illa longe pret[illegible] talet ornamēta, gener[illegible] nem prouocata, colloquiū de in[illegible] ria produxit, donec [illegible] tūc pueri, qui magni post fuêre uiri: quibus illa c[illegible] spectis uersa in [illegible] tā [illegible] ra mea (inquit) hæc sunt, præclarè quidem, & ut tanti patris fi[illegible] iam decebat. Tu autem o[illegible] amen[illegible] a hæc tua uocas impedimenta. D. Quis tot pascet filios? R. Is qui te à iuuen[illegible] a pascit in seniū, qui non solùm homines, sed pisces, & quadrupedes pascit, & uolucres. [illegible] Quis tot natorum corpora uestiet. R. Is qui non tantùm animantia, sed agro[illegible] her[illegible] is, ac floribus, & frondibus syluas uestit, & quid scimus adhuc forsan hi filij te no modo pasce[illegible] t, ac uestient, sed etiam tuebuntur, ac honestabunt. Humanarū rerum ut a[illegible] uolup[illegible] te aliæ i[illegible] cipiunt, in laborem ac dolorem desi[illegible] unt, [illegible] econtrà aliæ ama[illegible] principio inceptæ [illegible] ne clauduntur. Qualis est sors uirt[illegible] osa[illegible] omnium ferè action[illegible] m, quæ ingrell[illegible] t, ac progressos mulceant. D. Pauper cum [illegible] ijs multis sum. R. Miraris qu[illegible] uirorum non legeris paupertatem, diuersa sunt operū genera, & [illegible] aria dona fort[illegible] næ: n[illegible] omnia contingunt, alijs uagæ merces, alijs rigens tellus exangue, alijs metal[illegible] iuæ [illegible] i diuitiæ obtigêre filij, an uerò boues, & pecudes, & asini, cameli, & profu[illegible] apes, & c[illegible] lum[illegible], & pulli, & pauones, serui deniq; & ancillæ in diuitijs habebūtur, soli [illegible] excludentur [illegible] O quàm m[illegible] lti mihi sunt filij. R. O quàm plures alijs, quinqua[illegible] inta fuêre P[illegible] amo, triginta Orodi Parthorum regi, centū quindecim regi Persarum Artaxerxi [illegible] u- tem E[illegible] othynio regi Arabum, quorū fiducia fines hostiū alternis ag[illegible] ress[illegible] s, [illegible] gyptum, Syriamq; uastauit. [illegible] est sanæ potentiæ genus quoddā m[illegible] o autem quid dicturus sit, hi [illegible] memoras, magni omnes rege[illegible] Nu[illegible] quid uero rex fuit A[illegible] pi[illegible] s Claudius profe[illegible] ò ne diues quide[illegible] delicet quo propriū d[illegible] bch[illegible] ntur, & paupertati cæci accesserat [illegible] mē de eo scribens Cicero. Q[illegible] r, [illegible] quit, robustos filios, & quinq; fil[illegible] as [illegible] tantas c[illegible] entelas [illegible] regebat & cæcus, & senex. Neq; id mirari est, qu[illegible] a benè regere cum [illegible] e[illegible] lus incommodis, ipsam quoq; rempub gubernaret [illegible] ma[illegible] m defe- ct[illegible] u[illegible] m[illegible] na pars in mor[illegible] non in rebus est: non [illegible] t Appio fo[illegible] e[illegible] nec optabat sua [illegible] te[illegible] tentus, exi[illegible] uos no lautitijs, sed uirtutibu[illegible] adorn[illegible] bat [illegible] ictu tenui amplam fa[illegible] m n[illegible] eb[illegible] t. Quodq; multi reges mœsti fa[illegible] unt & [illegible] le, & æqua- n mi fa[illegible] nim fo[illegible] tunam appentui, sed fortu[illegible] æ. [illegible] a [illegible] entum. Non erat A[illegible] e[illegible] concius quidem sui Cra[illegible] d[illegible] m alia, quam- [illegible] s [illegible] nec ad alienam sortem, sed si[illegible] ur bo[illegible] r, a[illegible] suam propriā le fo[illegible] ac [illegible]. Certe nec eg[illegible] exigo, ut tu sorte alia, [illegible] in te nec- q[illegible] o, [illegible] regio[illegible] uos pascas, aut uestias. V[illegible] re[illegible] ene[illegible], & uestiuntur

[illegible] melius, nec diutius, nec lætius, & quod constat, nec se- [illegible] nec sanius. [illegible] his omnibus unū habent quo excellant, pom- [illegible] Suus cuiq; uiuēdi modus, sua est mensura: nec idcircò me- [illegible] tugurio sæpe lætos uideas, mœstos in regia. Non est omnium [illegible] unus ille cui dicitur: Aperis tu manum tuam, & im- [illegible] ne. Quid ad rem uasorum, seu magnitudo, seu paruitas, ubi [illegible] multa desunt pauperibus, quantò plura desunt regibus, cum [illegible], expertumq;:

[illegible] Desunt multa.

[illegible] multos filios [illegible] esse. R. Quid sub cœlo mihi nō laborio- [illegible] credo [illegible] atem, qua tamen nihil est in fine laboriosius, ni- [illegible] culcos, an non legis apud Flaccum:

[illegible] Vita labore dedit, mortalibus.

[illegible] non ineleganter, hac in parte luserit: cùm enim bona omnia [illegible] omnes uno ore fateantur, non donata dicit ille, sed [illegible] enim ait:

[illegible] omnia bona.

[illegible] D. Non inter ueras sentētias illa est. Nō posse [illegible] molestia? Nec minùs illam. Omnē uitā esse tormentū: quid [illegible] subibūt? crede mihi, quocūq; te uertas, quęlibet fortunę [illegible] difficultates uitæ aderūt: quid lamentis inanib. opus [illegible] R. Si dicis, quasi fœlicitate deprimaris tua, & noua prima [illegible] fers grauiter, mirū genus impatientiæ. D. Quid ue- [illegible] tes expediet? R. Vnus est, & fœminarū Deus, & marium, [illegible] is ingeniū, & uiuendi artes, sic is suas dotes dabit. Itaq; [illegible] Quod in te est, optimum dotis genus fuerit, [illegible] lias [illegible] iudicio placere ualeant, atq; amari. Dotem habuit Roma- [illegible] ind[illegible] æ castiores, eaq; fœliciores fuerint? Non fa- [illegible] uirtus. fac si potes, ut tuarum non pecunia optabilis sit, sed [illegible] ia, patientia, fides, humilitas. His ornatæ gemmis filiæ tuæ, [illegible] æ, limen adeant coniugum non diuitum, sed probo- [illegible] ita, uitaq; dulcior, quàm in thalamis, atq; atrijs regum fuit.

[illegible] AMISSA PECVNIA. DIAL. X[illegible]. DOL.

P[illegible] Et cum illa curas multas, periculumq; perpetuum. D. Per- [illegible] laborē custodiæ, & perdendi metū. Sic perdendo pecuniam, [illegible] & præstantius amisso, securitatē, & requiem inuenisti. D. [illegible] R. Benè si te illa non perdidit, quòd iam multis possessoribus [illegible] forma est, uenenosus fulgor, ac pestifer: itaq; uelut serpens [illegible] do oculos, animā ferit. Proinde si hinc sanus es, gaude tibi ab- [illegible] illæsum inter pericula euasisse, lętus, stupensq; recogita: sin in- [illegible] scito, quò facilior ad salutem reditus sit. D. Amisi aurum [illegible] Quid [illegible] animo cū terrestribus purgamentis? qui uirilius philoso- [illegible] m inter bona non numerāt, qui molliùs, bona dicunt, sed nō ani- [illegible] siue nō bonū, siue non tuū fuit, æquè nulla tibi materia est quę- [illegible] dici uel[illegible] s, quod multi, magniq; negāt uiri, nō [illegible] certè, sed [illegible], ita nec tu de tuo aliquid, nec de tuo illa quidē perdidit, sed [illegible] am R. Vt nō amisisses [illegible] tua esset, sic si tua nō erat ami[illegible] ere [illegible] a, e[illegible] erat, quem secuta est, imo ne illius qui[illegible], sed fortu- [illegible] ad usum magno sub fœnore mutuat. Disce iam [illegible] D. Pecuniā amisi. R. S[illegible] adeo [illegible] tuæ, quo[illegible] [illegible] al[illegible] uid demi doleas, disce illa coquirere, quæ [illegible] ua [illegible] pro [illegible] tio facilior & possessio nobilior, certiorq;. Virtutem si [illegible] ientiæ contemptores, cultoresq;, & amatores pecuniæ [illegible] bus consilijs ac monitis, quæcunq; per [illegible] aq; [illegible] humanæ partem insaniæ dicta sunt. Au[illegible] Satyricū

uestrum protestantem. Nam diues qui fieri uult, & citò uult fieri, atq; his dictis addentem:

—Sed quæ reuerentia legum?
Quis metus, aut pudor est unquam, properantis auari?

Hanc sententiam Hebræorum sapiens, quàm paucis absoluerat: Qui festinat ditari (inquit) non erit innocens. Audistis alium ex uestris, seu Satyricus sit ille, seu Lyricus dicentem:

Non domus, non fundus, non æris aceruus, & auri,
Aegroto domini deduxit corpore febres:
Non animo curas.

Dixerat hoc externus sapiens ille breuissimè. Non proderunt diuitiæ in die ultionis: & addiderat quod prodesset. Iustitia enim (inquit) liberabit à morte. Cùm ergo pecunia quam amissam luges, in necessitatibus summis, nec corpori possit opem ferre, nec animo, mirum, cur tantopere, uel optari absens ualeat, uel amari præsens? His atq; alijs motus Orator uester, nihil est, inquit, tàm angusti animi, tamq; parui, quàm amare diuitias. At Orator Ecclesiasticus: Auaro, inquit, nihil est scelestius, nihil est iniquius quàm amare pecuniā. Et quàm multorū in hoc unū consentit, imò quam nullius dissentit auctoritas. Frustra quidem præualuit sapientū sententijs uulgi furor, itaq; ut nullum iniquius, sic nullum ardentius uotū, quàm pecuniæ est, ut ex qua pendere omnia, quæ optantur persuasum sit. Clamant aduerso doctissimorū uoces hominum, clamat experientia, & ueritas, clamat uetus, & recens exemplorum turba, magnam pecuniam nulli utilem, multis fuisse pestiferam, cum peccato ac labore quærendā, cū sollicitudine ac pauore seruandā, cum querelis ac mœrore perdendam. Dicant pecuniæ amatores, quid uel in his uerbis falsi, uel in suis operibus boni sit. Et ut uera sit æstimatio tā laudatæ rei, quid de hoc quisq; uiderit, aut legerit intentū ac syncerū spretis uulgi clamoribus, sepositisq; fulgoribus metallorū, ad memoriā reuertat. quia uero no esse omnib. uidendi, experiendiq; sors eadē fuit, illa animū subeāt, quæ famosa auctoribus scripta, nulli unquā docto legēdi, audiendiq; defuit facultas. Nonne ergo pecuniā peregrinos mores intulisse, & molles diuitias turpi luxu, sæcula prius integerrima fregisse? nonne ipsas quoq; diuitias, auaritiam, & abundātes uoluptates, desiderium per luxū atq; libidinē percundi, perpendiq; omnia inuexisse, & scriptum, & reipsa sæpè compertum est? Non ne auarum semper egere? Non ne uoces ferrum, ferroq; nocētius aurū, sacramq; auri famem, nil nō mortalia pectora cogere, pecuniæq; aspectu debilitatos spiritus? Nonne aurū per medios ire satellites, & perrumpere saxa potētius ictu fulmineo, atq; pudicitiæ simul ac uitæ insidias prouenire? imbre aureo Danaës expugnata uirginitas, ac uatis Amphiarei, Argolici casus probat, auaræq; simul coniugis una siquidem ruinæ duplicis causa fuit aurum fatale, quòd benè spretum, Argiæ Eriphylæ malè optatum, malè partum illius penates irripuit, sceleremq; ingentia femina nouit, non ne opes falsas & caducas, neq; præstare posse quod spondeant, neq; lenire animi [illegible], sed accendere, neq; curas fugere, sed arcessere, neq; necessitates tollere, sed augere, [illegible] meq;, & propriè dictum?

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Et illud: Neminem pecunia diuitem facit, imò contrà, nulli non maiorem sui cupidinem incussit. Neq; illud minus.

Crescentem sequitur cura pecuniam,
Maiorumq; fames.

atq; illud: *Multa petentibus*
Multa desunt.

Et permultis eos indigere, qui permulta possideant. Deniq; quicquid sint, non esse perpetuum, nec longæuum quidem, ut quod positum sit in manibus fortunæ sine permissione uolubilibus subiectū casibus, & saltem morte perdendū. Diues enim cum dormierit nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inueniet, neq; id ipsum suum nihil in quem uolet transferre, quia in imagine pertransit homo, sed & frustrà conturbatur, thesaurizat, & ignorat cui congregabit ea. His, ac mille similibus c[illegible]cunq; [illegible]nan[illegible]bus doctorum uocibus hominum, obstruxit aures infinita cupiditas, ut iam [illegible] [illegible]ibus huius sæculi præcipitatur. Non sublime sapere, nec sperare in incerto di[illegible] sed in Deo uiuo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum, benè agere, di[illegible] [illegible] operibus bonis. Nam qui uolunt diuites fieri, harum scilicet quæ uulgò [illegible], incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia, & [illegible], quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Non ma[illegible] hunc

[illegible] em, quàm qui ait Nolite [illegible] erare in iniquitate, & rapinas nolite con [illegible] [illegible] ite cor apponere: neq; hunc magis, quàm ipsius [illegible] di- [illegible] [illegible] s cornet, neq; rurius his omnibus magis illum, qui fu [illegible] [illegible] a cœlesti, ni [illegible] ab insanis planeq; furentibus, contemni nequit, [illegible] [illegible] rum comites, uoluptates atq; sollicitudines spinas dixit, [illegible] [illegible] cantes. Dixit hoc, cuius in ore non est inuentum menda- [illegible] [illegible] erita [illegible] uer untamen putas inueneri fidem in terra? nullam [illegible] [illegible] spines, suauitatem unicam, atq; dulcedinem mundus [illegible] [illegible] gemmas & lapides, aurum & inutilem summi materiam mali, [illegible] [illegible] tant, certatimq; omnes ut summum bonum præ omnibus [illegible] aut [illegible] nice proclamatur:

[illegible] pecunia primum est,
[illegible]
[illegible] teris:
[illegible] ,atq; excute soler.
[illegible]

[illegible], sed magnum Dei pauperies opprobriũ iubet, quid [illegible] mq; quotidie cernitur, quod ab alio dictum est:
[illegible] tamen mouisti opes.
[illegible] scele [illegible] s in [illegible] gni præmio, & occasione proposita,
[illegible] ydorum obtruncat, & auro
[illegible]

[illegible] mnes amicos in consilio, in cõuiuio, in chorea, dehinc modi- [illegible] aureum, sed pomi frustum iaciat discordia: his o'im ar- [illegible] entur. Sicut autem auro nihil scelestius quæritur, sic, [illegible] erditur. Peccarum nempè ingens animæ iactura contem [illegible] um spernitur, & amissum tempus inter leuia numerat [illegible] parentes, lentissimæ cõiuges, sæpe uerò læt [illegible] sim [illegible] illud:

[illegible] pecunia ueris.

[illegible] q; [illegible] am satis, nunquam parum, semper minus dicitur, [illegible] animis, nil dicendo aliud quæritur, nisi odium, aut con [illegible] [illegible] bus, uel simulatis creditur, uel insanum. D. Per- [illegible] [illegible] diutem somniabas. D. Pecunia quã amabam pe [illegible] neq; odium, sed frugalitatis studiũ, auaritiæq; fugam, lau [illegible] pati non posse aurum, infirmi est, parumq; sibi fidentis, [illegible] Magnus ille est (inquit Anneus) q [illegible] fictilibus sic utitur, [illegible] le minor est, qui sic argento utitur, quemadmodum fictili- [illegible] eu uirtutem, non in rebus esse, sed in animis. Nec amatorem [illegible] is cõtemptorem, præsentisq; dispensatorem egregium, ma- [illegible] e dictante scripsit Cicero. Cum amorem enim diuitiarũ an- [illegible] unxi [illegible] nihil (inquit) honestius, magni [illegible] cent usq; quam [illegible] habeas, & si habeas ad beneficentiam, liberalitatemq; confer [illegible] & O' utinã mihi simulq; illis omnibus fides esset, nusq; [illegible] [illegible] culum, seu tàm surdum esset. Inexhaustus labor homin [illegible], [illegible] & maria uersans, probat auaritia, atq; amore cultuq; diui [illegible] arum [illegible] indictum. D. Pecuniam magnã am [illegible] R. Ma- [illegible] ra [illegible] ul custodis officium, ut incipiens dixi: nempè de do- [illegible] as fecit, omnia facere, atq; omnia pati iubens, [illegible] [illegible] e in opportunitates, usq; homin [illegible] inne [illegible] [illegible] timere & angi, & circumspicere domorum incendia, [illegible] an neq; alijs prodesse, neq; sibi, sed exanime rãtum & in- [illegible] ræ sunt. D. Pecuniam domi dimissam ab [illegible] [illegible] est, & certe nõ proprium q [illegible] od [illegible] uel ui eripi po [illegible] st. [illegible] atam, non inuenio. R. Dicam tibi non antiquam rem: [illegible] egregius quidam uir, possessionum antiquarum diues sa-

tis, ditior uirtutũ, sed pecuniæ non ita, ut cuius non custos, sed dispensator, ac dominus esse didicisset. Erat illi filius primogenitus, [illegible] negotijs apprimè industrius, qui uigili cura, & parsimonia ingenti, magnas opes, multumq; auri quæsiuerat, [illegible] erat miru [illegible], in patre senectuuenilis largitas, & in iuuene filio senilis tenacitas: sæpe illum [illegible] hortabatur, ne suũ ingeniũ fraudaret, ne pietatis obliuisceretur, ac famæ, ne ue in comparatione auari, & decus & debitum, & naturalia sibi iura uilescerent: denique ut [illegible] imet, & [illegible] nosæ matri, & fratribus paruis, & consanguineis, & amicis, & egentibus prodesset aliquando diuitias suas uellet hos enim usus, non custodiam tantùm ac supplicium partas esse docebat: hoc pater, se [illegible] uel [illegible] do [illegible] ur, uel auaro. Contingit tandem pro repub. [illegible] um abesse, & cum electis [illegible] ad Romanũ Pontificem proficisci, quo digresso, statim pater occasione arrepta, nouis [illegible] lami, arculæq; clauibus introgressus, thesauru nulli utile, è latebris eruit, seq;, coniugem, & filios familiamq; omnẽ exquisitissime induit, emit equos ornatissimos, uasa argentea, suppellectilem speciosam, ultimo domũ amplam, sed [illegible] cultam, nouis auxit [illegible], & picturis insignibus adornauit, muniuitq; rebus omnibus, quas liberalis & lauta, & abundans uita exigit, multa præterea pauperibus dedit. Sacculos uero in quibus aurum [illegible] filij fuerat, arena, lapillisq; flumineis plenos, obstructosq; & obserata, omniaq; quibus in [illegible] fuerant dimisit. Quæ cuncta breuissimo tempore gesta sunt [illegible] g [illegible], & pecunia promota esset. Redeunti [illegible] fratres ob [illegible] occursi [illegible], indumentaque [illegible] miratus, quidem [illegible] ius essent equi unde illæ [illegible] atque omnium [illegible] simplicitate [illegible] tris esse, multosq; alios dom [illegible] fabulo sublimi [illegible] dixerunt, utrinq; etiam [illegible] duplici ac regio esse uesti [illegible], magisq; singula [illegible] mirari inde [illegible] limen attigit, uix patrem, uix ipsos parietes recognosceret, nec [illegible] pore plenum atq; extasi [illegible] lamum atque [illegible] multum cerneret, parumper animo conquieuit. [illegible] tia, ac festinatio amplius non [illegible] ebant, raptim arculam aperuit, sacc [illegible] more turgentibus atque obstrusis, iam [illegible] urus ab [illegible] mox ne [illegible] op [illegible] ex [illegible] mum rediens, in thalamo se inclusit, arculam aperuit, sacculos [illegible] nam [illegible] reperiens, exclamauit: Ac [illegible] pater, [illegible] inquit [illegible], aut quid fles? Amisi (inquit ille) pecuniam quam multis [illegible] ribus in his sacculis dimiseram, spoliatus [illegible] in [illegible] pater. Ad hæc genitor quomodo (ait spoliatus es? non'ne sacculos omnes plenos uides? ille autem gemens. Arena [illegible] pater non pecunia est, simul hæc dicens [illegible] sacculos ostentabat tum senex [illegible] [illegible], quid (inquit) refert fili apud te, arena'ne, an pecunia plena [illegible] b [illegible] m, præclaræq; sententiæ: siquidem apud multos otiosa pecunia est, [illegible] nisi quod locum occupat, atq; animum, apud plures malè, atq; improbè [illegible] au co demum fructuosa est. D. Amisi pecuniam quam amabam. R. Tu [illegible] xatus es, nam amor pecuniç auaritia est, minus hanc amabis, minus hanc optabis: [illegible] il lud Satyricum experimẽto cognitum, quod [illegible] hanc opt [illegible] tem a [illegible] o est Magni etiã boni, cui inseparabiliter malum manus a [illegible] [illegible] dulce uitæ præsidium. R. Quid scis an amarũ potiùs excidium, pl [illegible] pter opes, quàm propter inopiam periere.

DE VADIMONIO. DIAL. XIIII. D. [illegible]

VAdimonio exagitor. R. Amissam pecuniã queriebare, iam p [illegible] eris, Non'ne te ultrò obligans pecunia proie [illegible], uulgaris [illegible] qua per facilè, & pe [illegible] perdideris, & amicum? D. P [illegible] meam. R. Protecto eam solues, & nil debere, ac sine c [illegible] pedi [illegible] ager, quam [illegible] tuo d [illegible] ces [illegible] modo. D. Vadem pro amico dedi me. R. Da post hac amicis [illegible] us, aurum, argentum, uinum, oleum, frumentum [illegible], prædia, consilium [illegible] um, cum amici demum omnia pa [illegible] am tuam dede [illegible] ertatem. D. [illegible] pro altero, e [illegible] soluendi d es a [illegible] adfuturam ignorabas, an te uict [illegible] sperabas, an non hærede [illegible] item [illegible], qui spontaneis uinculis inuolueris? [illegible] c au [illegible] habet, quod in caput er [illegible] redundat erroris, sen tio a [illegible] fefellit: Media promissionis inter, ac [illegible], uana mẽte metimini. Qui [illegible] reliqua tẽpora longa uidẽtur, du spectẽ [illegible] præte [illegible] ima. Volunt

enim

[illegible] menses, anni lustra, secula, & quæ distantissima [illegible] um [illegible] ersi tuo mensium tunc stupetis, si aperit [illegible] uideretis. Sed uos quasi tempus desiderio ue- [illegible] cuentuum [illegible] his terminum, nec ituros dies fingitis, atque [illegible] tecti. Verbo placidi uobis esse uidemini [illegible] promissa clandestina mox in publicum [illegible] os allatura [illegible] D. Despondi pro meo amico. R. [illegible] remedio succurrendum: non te illaqueas, [illegible] dicerem, si succurri aliter, quàm promittendo [illegible] quod implere nō possis, stulte facias: at si pos- [illegible] ellis, & prodigi promi[illegible]rem, quasi uerò res [illegible] as defuisse in [illegible] ore [illegible] opi facultatem: [illegible] dum destitutus sis, nōdum ergo didiceras, ut fal- [illegible] ultimas quod [illegible] crebrò uo [illegible] fallat, nihil est tamen [illegible], & tam blanda est, [illegible] latenter [illegible], [illegible] me addixi. R. Credo oblitus illud Thaletis Mi- [illegible] adesse noxam, & quid de hoc ille [illegible] sapiens dixe- [illegible] crediderim, quodque in Latinum uersum ab Ausonio, ad

[illegible] *noxa [illegible] est.*

[illegible] exempla [illegible] bem prædes, unde [illegible] pœnitudinis reos, sed no- [illegible] uerum dicat, & secum putet, spondere quan- [illegible] D. Memetipsum sponte [illegible] ligans erraui. R. Error hic pur- [illegible] non e[illegible]it, ubi admissus est purgabitur, de illorum enim genere [illegible] secum [illegible] unt. D. Promissione me obstrinxi. R. Solutio- [illegible] nexuit, manus soluat, proderit uinctum fuisse cum [illegible] s.

[illegible] NS [illegible] TEMPORIS. DIAL. XV. [illegible]

T[illegible] on [illegible] eo. R. Esset hæc eò iustior, quàm superior querela [illegible] le- [illegible] quàm tēpons, quod nec necessaria ad bene uiue[illegible] est [illegible] poteit, tēpus & necessariū, & prorsus irreparabile e[illegible] [illegible] aūt tempus eripitur: quamuis illud fatear [illegible] [illegible] exaggerant, iustam tamē querelæ caus[illegible] [illegible] D. Nolens ego tēpus amitto. R. Qu[illegible] nolentem [illegible] nū mater? Solum hoc unum uitiū, ait Com[illegible]us, affert [illegible] [illegible] ad rem omnes quàm fat est. Senex hic quidem nota[illegible] o- [illegible] facti sunt, omnem ætatē, omnem statum, omnem se- [illegible] & aspectum uitæ breuis hom[illegible] eripit, [illegible] ne [illegible] onsumitis uestri, & uestratū pene iam im[illegible] [illegible] tes inuaderet, posset & nolenti tēpus eripi, & iusta [illegible] super p[illegible] [illegible] monia. D. Non mihi cupiditas tempus extorquet, sed ne- [illegible] necessitas ista est, quæ tibi præripit, quod unum ex omni- [illegible] honores, potentiā, clientelas, imperia, & quæ sunt huiusmodi [illegible] tēpus inuito nō eripitur, sed ipsum per se [illegible] nec ante perpēdius quàm consumptū est tum q[illegible] [illegible] sed [illegible] etur culpa. D. Me necessitas [illegible] cogit tem- [illegible] hæc tam [illegible] necessitas [illegible] cupidi[illegible]as [illegible] as, dom[illegible] peterras uiscera, sensum hebetat & [illegible], [illegible] us eripit. Quod si forte nec tuis, nec alienis cupi- [illegible] tēpus impe[illegible]itur, no[illegible] hæc tēporis amissio, sed [illegible] char[illegible]issimæ, quæ [illegible] terris [illegible] largitus, & uiri boni, [illegible] nō ignorē homines, [illegible] [illegible] ate, cùm id demum maxime [illegible]

quod

quod illi istu [illegible] n. Et q [illegible] an [illegible] que po [illegible] ul iter [illegible] e di [illegible] ces: quod si cred [illegible] nulla [illegible] mos [illegible] ia, [illegible] tempus, sed te [illegible] dium iacere [illegible] am [illegible] tem [illegible] quod [illegible] erim. Deo tuo, non dico dona [illegible] sine ui a non geritur [illegible] iciate, ingens at [illegible] inextimabile lucrum [illegible] po [illegible] impendio, æternitatem quæris, quis unquam mercato [illegible] tione tam pro [illegible] ulus est? D. Pe [illegible] rsus aliam hi perd [illegible] tem [illegible] oris causa est. R. N [illegible] te tell [illegible] m [illegible] dicis, nam si p [illegible] ter [illegible] propter amorem, seu [illegible] a [illegible] g [illegible] s fallis, omnium eadem est ratio: quam auaritiæ d [illegible] m [illegible] la est uiolenta: quod & sano patet intellectui, & à Cicerone m [illegible] disputatum [illegible] crebe rime repetitum est. Si nil horum in causa, quod aliud est quam torpor, & ignauia [illegible] f [illegible] reue [illegible] r, quod ait Seneca, Turpi [illegible] est iactura, quæ per negligentiam fit [illegible] V [illegible] am [illegible] t. R. [illegible] dum c [illegible] te [illegible] tis [illegible] eat, [illegible] tet p [illegible] or ac [illegible] ed [illegible] sanctiosque cogitatus, qui maxime in eo statu [illegible] pus certe non perdit [illegible] usquam m [illegible] Quæ pro [illegible] do [illegible] n Phalari [illegible] unt, & in [illegible] do i Cyrene [illegible] c [illegible] is, [illegible] ulpa [illegible] A [illegible] ex [illegible] c [illegible] tes, quæ [illegible] æ: [illegible] a [illegible] s [illegible] o [illegible] tone [illegible] m fe [illegible] tempus pe [illegible] rem ullam ab [illegible] d [illegible] utinam [illegible] n [illegible] summa [illegible] de [illegible] e [illegible] am [illegible] e [illegible] s [illegible] c [illegible] Ad [illegible] hoc tempus de [illegible] q [illegible] dicitur haud dub [illegible] V [illegible] g [illegible] tem [illegible] qu [illegible]

[illegible] TAX [illegible]

TAxillorum in ludo perdidi. R. Non ne tibi dixeram, dum [illegible] cere [illegible] esse nō lucrum? D. Ludo exhaustus sum. R. Hic est [illegible] d [illegible] dictis per exiguo [illegible] imum exh [illegible] re: Crede autē [illegible] dendū, quam d [illegible] gaudio ex [illegible] as. Melior est ac [illegible] [illegible] llacia [illegible] d te [illegible] lum ad lu [illegible] ag [illegible] nem uoca [illegible] at, hoc te dam [illegible] de ret [illegible] est turpi freno re [illegible] to agere, quàm [illegible] benis aureis præceps in deuii [illegible] a [illegible] D. [illegible] udo taxillorum. R. [illegible] in lud [illegible] mor [illegible] quid egeris pro [illegible] at [illegible] a [illegible] sanabili frustra remedia cogerēt [illegible] b hoc baratro, nec te d [illegible] m [illegible] um re [illegible] at [illegible] dor [illegible] bi [illegible] s [illegible] r, nec quicquam o [illegible] g [illegible] re [illegible] are.

[illegible] A [illegible] R [illegible] VDI [illegible] A [illegible] XIII [illegible]

SPonsam m [illegible] sententia iudicialis eripuit. R. A [illegible] al [illegible] aus a [illegible] a [illegible] D. Iudiciali sententia sponsam [illegible] m [illegible] R. C [illegible] in co [illegible] s ferro a [illegible] p [illegible] dam [illegible] simum genus auro ipsas coniuges emisere [illegible] pr [illegible] um est [illegible] insi [illegible] æ, hinc ra [illegible] æ, hinc p [illegible] ece [illegible] hinc pre [illegible] a [illegible] c ul [illegible] ma rer [illegible] m [illegible] tam temporali [illegible] o [illegible] m, d [illegible] minia uo [illegible] tur, quodque est unius, ita [illegible] r [illegible] anl [illegible] rum, quo [illegible] re [illegible] us ut [illegible] us ferendum, in damnosis ac gr [illegible] quid mi [illegible] autem uol [illegible] humana. Homo ipse uoluitur & n [illegible] tat sed [illegible] flos egred [illegible] tur, & c [illegible] nteritu [illegible] f [illegible] git uelut umbra, & n [illegible] nq [illegible] am in e [illegible] sponsam q [illegible] æreus [illegible] q [illegible] ndo & [illegible] as dec [illegible] do [illegible] [illegible] c [illegible] npo al [illegible] s est iure [illegible] n [illegible] e [illegible] us de [illegible] re, [illegible] ud Virgilium inter illos Latini [illegible] anta [illegible] q [illegible] bell [illegible] s, ut [illegible] rem [illegible] nsa sequitur, uictum [illegible] salua est [illegible] D. [illegible] dex me p [illegible] uit sponsa. R. Aduheraut [illegible] t, leuius [illegible] a cu [illegible] pes pe [illegible] autem [illegible] e [illegible] e [illegible] r spei iact [illegible] ra [illegible] nt [illegible] R. Nam [illegible] d [illegible] cl'ed di [illegible] R. [illegible] [illegible] dine liberat [illegible] r, [illegible] [illegible] d [illegible] uutem [illegible] c [illegible] c [illegible] a [illegible] o [illegible] i [illegible] p [illegible] , ut Satyr [illegible]

du [illegible]

[illegible] mortalibus [illegible] efficax [illegible], & [illegible] lamenta miscere, illa enim [illegible] est [illegible] tatis, partumque uxoris, at [illegible] Apuleium Madau[illegible], ut latro[illegible] ubi perte[illegible] loro [illegible] & incautam [illegible] bus, latr[illegible] os euasisse [illegible] idiota [illegible], de [illegible] nere ui- [illegible] hæc ob- [illegible] mora [illegible] sequen- [illegible] D. [illegible] fam. [illegible] certam [illegible] pe- [illegible] ac libe[illegible].

[illegible]

V[illegible] R. [illegible] præposterum [illegible] in nuptijs. D. [illegible] R. [illegible] us coronat [illegible]: utamus [illegible] dione liberatus es. [illegible] interdum [illegible] R. N[illegible] tibi [illegible] elapsus es, qua[illegible] natali. D. Sed [illegible] omnes dicit, & qui contrarii [illegible] int, ero [illegible] rarum, m[illegible] itan [illegible] tibi, [illegible] te ideo [illegible] agere[illegible] lle [illegible] eras mu[illegible] e. Mu[illegible] te sæ[illegible] semel [illegible] cesserit stulti[illegible], cit[illegible] reperiet, [illegible] la [illegible] speret, [illegible] mare caueat, [illegible] in omnem casum [illegible] nam c[illegible] quod pup[illegible] integra [illegible] N[illegible] in compar[illegible] is sit [illegible] imam, & ad [illegible] quam [illegible] ax- [illegible] dimisisset, hortant[illegible] aliam [illegible] operam [illegible] D. [illegible] sed lucrum [illegible] mus. Notum illud [illegible]

[illegible] am amisi. R. [illegible] el [illegible] las, imp[illegible] imus, [illegible] D. Amo[illegible] R. [illegible] pro [illegible] ad u- [illegible] ab uxore præce[illegible] illam [illegible] ue esset, siue ad [illegible] superuacuum [illegible] D. An[illegible] carus [illegible] us [illegible] o [illegible], animi [illegible] s. Ni[illegible]

con-

consortio, nec me fugit, quàm [illegible] hæc dici soleat, ac [illegible] delectant [illegible] Matrimoniorum, [illegible] expertes, matrimo [illegible] [illegible] gi: Vxorem [illegible] erat, [illegible] habet. Ego contrà nullos de [illegible] [illegible] nisi qui [illegible] coniugij [illegible]. D. Conti [illegible] optimam. R. [illegible] optimæ, quæ [illegible] uidentur, zelo ac [illegible] acrius inardescunt quo [illegible] conflagrare, [illegible] [illegible] querelæ. [illegible] perdidisti uxorem, inuenisti libertatem, [illegible], pacem, [illegible] [illegible] sine litigio noctem ages. D. Sine uxore sum. R. [illegible] iam, tu rerum [illegible] dominus tuarum esse incipis, ante lucem lectulo matutinus domo [illegible] ui, uespertinus regredi, solus [illegible] cũ [illegible] uoles [illegible] dies agere, nullo rationum ex[illegible] re [illegible]. D. Vxorem perdidi. R. [illegible] repudiata requies [illegible] [illegible] reuocanda erit illa tibi uxor e qualibet [illegible]. D. Vxorem [illegible] decoram perdidi. R. Stulti est compedes suas, quamuis aureas amare.

DE [illegible] MORTVNA VXORE. DIAL. [illegible] IX.

VXorem patior molestam. R. Fœliciùs amitteres, at qui modò perd[illegible] [illegible]rebare. D. Vxorem patior [illegible]. R. Primo labori uenia [illegible] miseratio, secundo [illegible] debetur, & quem una uxor non [illegible] gnus est pluribus. D. Infestam patior uxorem. R. In alijs [illegible] culpes: in uxore autem, & præsertim altera, nõ alium quàm teipsum, hoc tibi m[illegible] [illegible]. D. Vxorem patior [illegible]. R. Vdas succendere paleas, te[illegible] quo tibi pr[illegible] est [illegible] datæ, quæ te d[illegible] [illegible] ader[illegible], si m[illegible] atque [illegible]. D. Perdam patior uxorem. R. [illegible] res, non uxor [illegible] nem, uxor Aphricanũ morti dedit, ut Amphiaraum, ut [illegible], ut [illegible] aliosque, quos numerare longum est: alij quidẽ prorsus innumerabiles, [illegible] uxor [illegible] ri cogunt, nec uiuere patiuntur. D. Mala mihi [illegible] explicas, reme[illegible]. R. Erunt qui suadeant ut castiges, & prauos mores [illegible] [illegible] ne[illegible]tio impendas. Ego autem castigandam uxorem, si castigando quid pr[illegible] [illegible] go, si id frustrá est, sola restat patientia, hanc amare, quidque inuitus faceres uol[illegible] [illegible] Varronis Sa[illegible] Menippæam uocant, de officio mariti. Ibi de hac re [illegible] [illegible] lium breue, sed efficax [illegible] uerbis expressum leges:

Vitium coniugis aut tollendum est, aut ferendum.

Hic tollendum posuit pro corrigendum, & dicti breuis quoque, sed elegãs ratio [illegible]tur.

Qui tollit uitium [illegible] commodiorem coniugem præstat,
Qui fert se [illegible] efficit meliorem.

Quod dictum scriptores alij sic interpretati sunt. Eiusmodi uitium uxoris, si [illegible] [illegible] ferendum esse, quod [illegible] possit honestate, quod [illegible] [illegible], eamque [illegible] aliam sententiam [illegible] Varronis. D. Procax & morosa est [illegible] [illegible] res, [illegible] immutari nequeunt, & qualiter foris uiuas, domi d[illegible] cum Socrate [illegible] duas [illegible] pertulit, alij [illegible] res uni ne succumbas sarcinæ? D. Molestam [illegible] [illegible]. R. Cui uerò non possit uxor molesta contingere, nisi qui se nuptijs [illegible] cùm & Hadriano [illegible], & [illegible] nil al[illegible] [illegible] Augusto [illegible] na, [illegible] utraque coniunx dura ac peruersa, moribusque asperis digna repu[illegible]. Et [illegible] [illegible] tamque inuicti uiro animi, cum Paula quadam uiolenta uxore, ac [illegible] [illegible] quod insiens, humili etiam orta progenie, ne quis hominum speret [illegible] inopia, uel [illegible] [illegible] perpetue cælibatu coniug[illegible], subterfug[illegible] [illegible] sed qua fugas [illegible] das sciat, nec lu[illegible], nec ca[illegible] [illegible] ac iug[illegible] suscepit, [illegible] exasperet. D. Importunissima [illegible] ergo uxorem. R. Bene [illegible] ferendũ est etenim, quod deponi nequit et [illegible]. D. Molestam mihi [illegible] uxorem. R. Habes unde patiẽtiæ laudem quæras, [illegible] em optare, unde peregrinari ames, redire [illegible] oderis, ubi uocem exerceas, a[illegible]

DE RAPTV CONIVGIS. DIAL. X[illegible]

VXor m[illegible] præripitur. R. Violentum omne molestum [illegible] fateor: at res [illegible] er te [illegible] ma[illegible] times, quam quæso tantæ mol[illegible] [illegible] pro [illegible] una est uxor [illegible] ius ami[illegible] sio magni [illegible] ne[illegible]. D. Rapta [illegible] [illegible] incommodo corporis [illegible] rem [illegible] e[illegible] [illegible] es ac[illegible] debeatur? [illegible] quis [illegible] mede[illegible] te [illegible] am [illegible] ab [illegible]e

&

[illegible] pie olim dares, quid nunc facies continuam auferenti? D. Ra-
[illegible] raptori debeas, cura ingens, indecisumq; litigium, unà cum
[illegible] periculum, tuæ domus limen excesserit, multi perierunt, qui ul-
[illegible] ter coniugibus caruissent, inter uitæ mala nihil peius, quàm inte-
[illegible] a uxor abijt. R. Si coacta iuit ignoscito: at si uolẽs, uno actu
[illegible] a: nam & adultera suum ad raptorem abijt, & ille tuum uirus,
[illegible] qualem enim mœcho speret, quæ talis fuerit marito? D. Vxor
[illegible] R. Sine paululum, alteri quidem alterius fastidium non longa
[illegible] cogitarent homines, non eò usque præcipites ad peccãdum
[illegible] et ius, sera damnat pœnitentia, nil nisi post factum cernitis, à ter-
[illegible] a frons est. D. Rapta est uxor mihi. R. Hoc genus iniuriæ nec
[illegible] re & Syphaci Masanissa, Philippo Herodes suam abstulit. D. Ra-
[illegible] x. R. Quod semel tibi, bis accidit Menelao.

[illegible]MPVDICA VXORE. DIAL. XXI. DOL.

I[illegible] mi est mihi. R. Mallem rapta esset, aut etiã importuna, moribusq;
[illegible] am lasciuis ac turpibus: ferenda tamen omnia ingenti nisu, ingentiq;
[illegible] mo talium contemptores, innumerabiles sunt hominũ miseriæ, qui-
[illegible] obijcitur. D. Impudica est mihi uxor. R. Pudicitia insi-
[illegible] as, nihil metuit, quæ sibi nihil est conscia: huic malo igitur,
[illegible] iam molesta minus incipiet, minusq; insolens: Læsa enim conscien-
[illegible] imi tumorem, & sæpè obsequentior in reliquis uiro est, quæ se
[illegible] D. Lasciua est uxor. R. Non mirandum si formosa, non curan
[illegible] D. Vxor impudica est. R. Pulchra dum limen uxor subit, subire
[illegible]
[illegible] *concordia formæ,*
[illegible]

[illegible] pè gaudendum est, causam adesse diuortij. D. Adultera uxor
[illegible] sæpe quidem æquè ardentius experiri coniugij, sæpè unum alterius
[illegible] r si muliorum: cogita tu, unquam alij feceris, unde hoc tibi
[illegible] i. Iniusta enim, atq; impudẽs est quærela, pati quod feceris indi-
[illegible] are, alteri quod feceris, lex moralis iubet. &, facere alijs, quod ti-
[illegible] deo digna est, ut illud prophani etiam cogente sententiæ graui-
[illegible] dauerint. Sed mortalis petulantiæ licentia, legum salubrium ab-
[illegible] confundit, itaque passim adulteri occursant, qui cum thala-
[illegible] q; fœdauerint, suas interim cõiuges, uel in publico cerni nolint,
[illegible] eflexit insaniãt, sic seuerus alijs, sic indulgens sibi, sic iniquus re-
[illegible] D. Coniugalis mihi fides frangitur. R. Vide ne tu hanc alijs,
[illegible] uxori tuæ fregeris, nam sunt qui ab uxore exigunt, quod non præ-
[illegible] lo urbanitatis excusent, alienam ut grauissimum scelus seue-
[illegible] cuncta sibi permiserint, cuncta negẽt iniquissimi iudices, qui de pu-
[illegible] impunè passim agunt omnia, & ceu soluti legibus, uaga libidine
[illegible] parumper inflexerit adulterij rea sit, quasi uerò domini, non ma-
[illegible] era[illegible]n uxores, diuinæ atq; humanæ domus sociæ, sed captæ ex ho-
[illegible] o sint ancillæ, cum & si obsequij plusculum, fidei nihil, plus tua tibi
[illegible] tu tibi: par debitum, æquus amor, mutua coniugij fides est, non ex-
[illegible], primamq; illius culpæ partem tribuo. Persæpè enim uxori dux
[illegible] æ u[illegible]t, & inde mali processit init[illegible]m, unde remedium debeba-
[illegible] fœminæ proprius, uiro certè prudentia, atq; constantia sua esse
[illegible] quam in muliere dementia animi leuitas, eò est fœdior, quò uiro
[illegible] D. Coniugis adulterio mœstus sum. R. Vsitatus dolor, ue-
[illegible] a, uix crebrior cõiugij, quam adulterij usus est. Deniq; hoc est,
[illegible] itt nec prohiberi potest, quia scilicet alterum honestas, libi-
[illegible] ergo fœminam unam, tuam totam, atq; integram uoluis-
[illegible] rannorũ, nec regum maximis potuit tua ætate contingere, nec
[illegible] a, ne quos fortè præsentium offendam: tutius est Herculem
ferire

ferire quàm u[illegible]. Ne [illegible] cuncta ueterum attingam, formidat[illegible] imo[illegible] mino-rumq; homi[illegible]mæ parcā, nostri autem hisq; uel in silentio [illegible], alioqui in urbem lustra, scrutare uiciniam, dextera læuaq; aderunt, qui uel neglectu[illegible], ca[illegible]eatam q; thori [illegible]dem lugeant, uel ignari soli uulgò noti decoris rideātur. Crebr[illegible] illa quidem nunquam quæ non auribus modò, sed oculis quocunq; terrarum perrexeris defutura, at maioribus maior inest consolatio. Reges cogita quos uid[illegible] ac te[illegible] dominos, de hinc scriptis, famaq; cognitos recordare, respice & Arcturi fabulam, & [illegible]orias reliquorū, in mentem redeat Olympias Philippi, Cleopatra Ptolęmei, Agamemnonis Clytemnestra, Menelai Helena, Pasyphæ Minois, Phedra Thesei, ne'ue ipsam urbem R[illegible]mā, olim quoq; dum quoddam quasi pudicitiæ templum esset, mal[illegible] huius expertem credas: [illegible] ad memoriam Metella uxor Syllæ, illius qui si eius nosset adulteria, non tantum Romæ, pe[illegible]q; o[illegible]m Italiam uulgata, sed quæ Athenis etiam per Græciam cantabantur, minime ut arbi[illegible]cis nomē sibi prorsus indebitum usurpasset. Post hanc Iulia Agrippæ, quam h[illegible]ne à flagitio uiri uirtu[illegible] sine maiestas patris absterruisse debuerat, simulq; huius filia, & n[illegible]ne, & lasciuia matri par, harumq; [illegible] uitæ, seu fortunę uestigijs hæ[illegible]s Iulia Seueri, non fat pudicitiæ Faustū nomen. Quid Domitiani coniugem Domitiam? quid Herculani[illegible] Claudij, seu quādo hic adulterarum fortunatus coniugum princeps fuit, eiusdem Mess[illegible]nam summu[illegible] imperij probrum loquar, quæ secordem uirum ac cæsareum deseres [illegible]e, noctiu lupanaria circuibat, illa faciēs, quę referri etiam pudor prohibet? quid has eg[illegible]d ue alias stringam, seu quis tam for[illegible]x [illegible]gulus meretricibus non angu[illegible]us sit, quarum cōmemoratio fateor, nec honesta est, nec [illegible]lla ex parte adulterij crimē leuat, quin pot[illegible]s grau[illegible]. Habet tamen haud spernendam consolationis efficaciam, similitudo conspecta n[illegible] ac paritas ærumnarum, nō quod alieno quisquam, nisi maleuolus delectetur mal[illegible] sed q[illegible]d humilioris fortunæ homine, indignanter pati, quæ totiens m[illegible] di[illegible]ominos pa[illegible]s nou[illegible], uel non ferenda mollities, uel superbia u[illegible]deatur. Toleranda c[illegible] f[illegible]ors, [illegible] æq[illegible], quam communem paruis constat ac maximis inuidiosissimisq; mortalium. Proinde non hominibus tantùm nuptas, sed Deo etiam desponsatas, in hæc flagitia labi sol[illegible] ac pròh pu[illegible]or, nec tanti sponsi reuerētia, infœlicem, præcipitemq; [illegible]mam fre[illegible], c[illegible]tem parcere[illegible]enis, ac rabi[illegible] libido, quæ nec cœlo parcit, nec cœlestem metuit u[illegible]nd[illegible]am, seu quibus abstineat [illegible] sacris corporibus abstinendum censet? Nec uer[illegible]tanium hac ætate, monstra hæc tam f[illegible]da libidinum cernuntur, quamuis nulla unquam [illegible]o iudi[illegible]tio fœdiora esse potuerint læt[illegible]q; maioris iram merita, sed æuo illo, quo ita p[illegible]od[illegible] scelu[illegible] erat [illegible] n[illegible] uirtus u[illegible]sa, equidem ac punita noscūtur. Virgines ipsæ Ve[illegible]les, q[illegible]arum exa[illegible]sissimæ [illegible], Tr[illegible]b[illegible]m ac Censoriam potestatem cessisse nō puduit, [illegible]uas f[illegible]orum [illegible]um[illegible]phantium curribus insedi[illegible], ne quoquam fortè triumphus impediretur, q[illegible]as po[illegible]tremò noxios casus obuios à supplicio retraxisse, legumq;, & capitalis sentē[illegible]æ u[illegible] fregisse [illegible]la uirginitatis maiestate comperimus, quarum præterea ex diuerso no[illegible]acin[illegible]s tantùm turpe, sed habi[illegible]s, a[illegible] sermo liberior, pœna graui atque inf[illegible]m[illegible]a non care[illegible]a[illegible] & [illegible]onotis tamen, & deco[illegible]s immemores, & terioris incesti'ire, damnatæq; & defo[illegible]æ su[illegible]erra, uix per historias occursabūt. I nūc, tot exēplis, & tàm claris, & sacris ob[illegible]tus, in tanta pudicitię ruina, tot probris illustriū, concussam paululū humilioribus cubiculi fidem d[illegible]. D. Vxor adultera est. R. In no[illegible]nul[illegible]s mutandæ in melius uitæ causa fuit, qui mar[illegible]m[illegible]pede liberati, reiectioq; gr[illegible]ui fasce ire altius cœperunt, quid te uetat coniugi[illegible] pri[illegible]mum, quoq; tibi gradum facere ad uitæ liberioris ascensum? sæpè & pond[illegible] comes pedes expeditissimos retardauerit, ibis ocius quocunque decreueris so[illegible]s ac uacuus. D. Turpitudine uxoris infamor. R. Ex alieno peccato damnum, dolor[illegible]otest, non infamia, sicut ex aliena uirtute [illegible]udium, non gloria, tua te uirt[illegible]s, aut u[illegible]um efficie[illegible] taut i[illegible]famem. D. Co[illegible]gis uxor infamia. R. Vel sile, uel fu[illegible]e, [illegible]el ulciscere. Medium fecit ille uir sanctus nactus de simplicitate cognomē, & profe[illegible] imum mollenimis, tertium prædurum, medium honesti, humaniq; consilij uideatu[illegible] h[illegible] præsertim quorū media itidem est fortuna. Nam superbis potētibus frustrà lex po[illegible], [illegible]as, libido, ira, impetus, hæ p[illegible]is insole[illegible]iæ leges sunt. Omne uulnus ferro resci[illegible]d[illegible]um putant, multa sunt aute[illegible] q[illegible]æ non ferro egeant, sed fomentis. D. Impudica est uxor. R. Si pari el[illegible]is, ætas fort[illegible]s illam franget, & labor, & filij, & morbi, & rei famiiaris angustia, q[illegible]busdam [illegible]m utile pudor fuit. D. Vxor infamis abijt. R. Opta ne redeat, ne a[illegible]erit serum uot[illegible]m. D. Vxor adulterum est secuta. R. Malles'ne tuum in cubic[illegible]m

adulterum

[illegible] agere, [illegible] D. [illegible]

[illegible]

S[illegible] sterilitas obse- [illegible] esse, sed do [illegible] D. Vxor mihi sterilis [illegible] de sterilitate conque [illegible] uxor [illegible] R. Quid [illegible] tu [illegible] D. [illegible] R. [illegible] Quam [illegible] nullum uxorem, [illegible]

[illegible] ICA. [illegible] CI.

D[illegible] R. Duas se habere filias [illegible] mē, Re [illegible] Augusti [illegible] unum læ [illegible] procacitas, sed reatu [illegible] tamen ita [illegible] Nam Re[illegible] la sua [illegible] quam pre[illegible] latentibus [illegible] Secundum tamen [illegible] certe [illegible] & [illegible] D. [illegible] R. [illegible] Qui [illegible] alteri [illegible] tur. D. [illegible] R. [illegible] qûe & armillas [illegible] Obijce [illegible] domestica cura [illegible] manus in [illegible] illam [illegible] & [illegible] teli[illegible] [illegible] D. [illegible] isto [illegible] autem [illegible] possis, [illegible] unde mœstum te [illegible] esse [illegible] præcipitem [illegible] beat, impossibile [illegible] parente [illegible] à [illegible] Deus [illegible] & [illegible] & [illegible] excipiat.

[illegible] XCIII. [illegible]

A[illegible] D. [illegible] dolor at- [illegible] ex [illegible] a [illegible] mœstus sum. R. [illegible] o [illegible] etiam

autem tua lætus innocentia, nil magis alieno tangeris quam tuo, non patri[illegible] hæreditas sic, & famæ est, & [illegible] el et repudiari posset: onerosam & infamem hæreditatem adire nemo cogitur. [illegible] ut dixi, nominum successio nulla est, nulli agnationum, aut cognationũ gradus, [illegible] re, [illegible] tu [illegible] tibi, seu tu fuscum nomen optaueris, a te illud non, ab al[illegible] petendum er[illegible], tuis opus est meritis. [illegible] quando quidem alienis nec [illegible]dar[illegible] pote[illegible] ne [illegible] a quid tabellionem aspicis, quid testantem, quid amantissimo [illegible] clar[illegible]simoq́ seni tuo fi[illegible] quid horres obscur[illegible]m nec uer[illegible]m decus inde, nec dedecus? non l[illegible]atur fama sed q[illegible]
D. Meorum grau[illegible] [illegible]famia. R. Imò quidem tua te præm[illegible], humanæ miser[illegible] d[illegible]x[illegible] ng[illegible] pone illam [illegible] fasce leuaberis. D. Meorum c[illegible] infamor. R. [illegible]go id quidem fieri p[illegible], sed ut fatear, præstat tamen alienis te flag[illegible] [illegible] alios [illegible]s: multò est enim grauius peccati pondus q[illegible], ill[illegible] [illegible]tia [illegible]a est: contrà autem falsa infamia, ueræ miseriæ nihil habe[illegible] falsa gloria, pr[illegible] animos, illa pungat, hæc mulceat. D. Meorum infamia [illegible] R. [illegible] um, [illegible] miserum, pro[illegible]de dum reliquæ spei sunt, [illegible] su[illegible]ceptæ peri[illegible]r [illegible]at oni tuæ consule [illegible]pes [illegible] abiere [illegible], [illegible] angores deponendos censeo, nam & incassum ni[illegible], & [illegible] mat[illegible] a[illegible] pa[illegible] d[illegible] mentia est. D. Ser[illegible]is probris not[illegible]r. R. Mer[illegible]m pa[illegible] pœ[illegible]m luis, c[illegible]m d[illegible] re notam possis scel[illegible]rum pulsis auctoribus. D. At meorum, qu[illegible]am [illegible] pel[illegible] ne[illegible] uror probis. R. Qu[illegible]m quæso? lam parentum c[illegible]ig[illegible], f[illegible]s n[illegible] perm[illegible] a[illegible], inde tibi igitur nihil in[illegible]famiæ, qu[illegible]n potiùs re[illegible] quasi [illegible] fulgor ex tene[illegible] sci potest. Nam cum uirtutis [illegible]prium [illegible] ultras [illegible], mul[illegible]ò d[illegible] ciuis est ob[illegible]uis, q[illegible]am [illegible]ris ducibus rectum iter te[illegible]e. Sin uxoris, qu[illegible] hic ue[illegible]o te a[illegible] op[illegible]tear & quorum [illegible] remedio memin[illegible], paulo supra monui. [illegible]natorum respice qui uiri, q[illegible]s [illegible] hab[illegible] bius Maximus ac Scipio Aphricanus, & Pompeius Magnus (non enim imperij atq; o[illegible], sed ætatis, & gloriæ sequor ordinem) quem aut Vespasianus ultimum, aut Aurelius Antoninus unicum, aut Seuerus primum. Quos in genere alio Hortensius ac Cicero, quã p[illegible]stremò filiam Augustus Cæsar, aut quem filium Germanicus? magna de luce magnas te[illegible]ras uidebis, & intelliges hoc prolis infortunium nescio quidem unde, sed in maximam quanq; familiam suo iure familiarius scãdere, & cuiq; suas Comicas domi esse, uel ignotas [illegible], uel neglectas. Nec fratrum, nepotumq; deerant exempla, illa posui quorũ propr[illegible] & grauior uiden pudor solet, omniũ una est regula, alterius quisquis ille sit maculas [illegible] a[illegible]ni nec affigi posse, nec hærere.

DE INFAMIA. DIAL. XXV. DOL.

MEa præmor infamia. R. Timui tua ne conscientia præmereris. D. In[illegible]mia præmor graui. R. Sin [illegible]iam, non infamiam, sed infamiæ causam de[illegible] ita, errores hominũ [illegible]to animo proculcans, tua te conscientia solat[illegible]. D. Gra[illegible]ui infamia laboro. R. Ventoso fasce suspiras, sic suapte natura leuem [illegible] ferentis imbecillitas grauem facit. D. Grauis in meum nomen surgit infamia. R. [illegible] quibus orta radicibus, si ueri uiuet, augebitur, alioquin mox aresc[illegible] et ac defluet. D. [illegible]a mihi infamia conflata est. R. Benè ais, Flatus est enim fama, [illegible] etiam im[illegible] adeò quatit ac territat, atqui magna infamia, magnæ famæ princip[illegible] m[illegible] uulgus, & ut [illegible]re suo errori adhæret err[illegible]rem, rebusq; modum cunctarum exc[illegible] cam infamiam im[illegible]odicis laud[illegible]us tandem uicit. D. Multa [illegible]di[illegible]e p[illegible] Circumflantibus uentis in portum redi, & ab aurium procellis, in [illegible] dere, cu[illegible] tranquillita[illegible] [illegible]a est, habens ubi [illegible]orum fessus requiesc[illegible] gaudeas. D. Fusca fama, c[illegible]ientia clara sum. R. T[illegible]nc ig[illegible] [illegible]sima, conscientia turpi c[illegible]perc[illegible] atq; [illegible]ura, ita'ne pen[illegible]s uerum est ill[illegible]d [illegible]

Falsus honor iuuat, & mendax infamia terret.

O rem uanam, uera quidem & [illegible] posse, & terrere, umbras [illegible] [illegible]i. D. Infamiæ sarcina ingens est. R. Si [illegible] c[illegible]lecta, [illegible]uis f[illegible], [illegible] honesti studio gloriosa: si quidẽ bonis artibus quæsita infamia laus est, in[illegible] exulta lucro no[illegible]li, uirtutem nempe rar[illegible]imam mercem, magno licet, & q[illegible] famæ pre[illegible]o comparasti. Is uirtutis [illegible] uerus est, qui in illa nihil penit[illegible]m [illegible]itat. Sed cum reliquorum clarus, tum [illegible]lar[illegible]simus est contemptus famæ [illegible] susceptus, cum profectò fama [illegible]ris f[illegible]us, non a[illegible]o tantùm, sed uita eti[illegible]m [illegible] qui amore uirtutis hanc spreuer[illegible] turus omnia credi debet, quod præ[illegible]m [illegible]d perrarum [illegible]o, quando quidem magna pars eorum, qui uideri uolunt uirtuti [illegible] dare, fama eis ap[illegible]hensa,

[illegible] quod [illegible] [illegible] caracteres im- [illegible] nominis [illegible] ipse a- [illegible] ho- [illegible] tempta [illegible] pu- [illegible] D. [illegible] R. [illegible] D. Vtor [illegible] poste [illegible] leges [illegible] Culpo, [illegible] cisset, [illegible] Varinius [illegible] D. [illegible] R. [illegible] bonam ac [illegible] genus ac [illegible] & [illegible] R. Est [illegible] amor [illegible] maligno sol radi [illegible] & gratia pro factio- [illegible] Proinde [illegible] atque charis- [illegible] moribus [illegible] atque [illegible] ta- [illegible] D. [illegible] te uul [illegible]

[illegible]

[illegible] R. [illegible] radice, boni [illegible] ta- [illegible] D. Laud [illegible] R. [illegible] D. [illegible] ex [illegible]

 [illegible]

[illegible] D. [illegible] R. Vide ergo [illegible] dolea [illegible] ca- [illegible] ad [illegible] dias, [illegible] cam pro pr [illegible] mobili, & [illegible] inscitiæ [illegible] frenum [illegible] custodia [illegible] Si quis in [illegible] non [illegible] dit, [illegible] sæpe [illegible] illud eius Apost [illegible] uerum [illegible] hominum [illegible] malo [illegible] mentu [illegible] dum ergo [illegible] præcipitat, quo [illegible] rum [illegible] tr [illegible] loquitur [illegible] Quod [illegible] est ad [illegible] [illegible] Namut [illegible] [illegible] sunt reperti [illegible] humani fauoris pe[illegible] declinatem [illegible] de Ambr[illegible] A[illegible] accidit [illegible] & metus, [illegible] animo [illegible] quorum [illegible], semper autem [illegible] no eloquio [illegible] uitæ mortalis inconstantiam prohibet [illegible] ratio? Deinceps itaq; ad laudandum tardus, [illegible] (ut dixi) malus error sit, peior est [illegible] D. Laudand[illegible] R. [illegible] dicitur, & sæpe error unus multis obstat erroribus, dum [illegible] semel [illegible] idet, ne [illegible] rum error obrepat, occurrit [illegible]. Laudas [illegible] hoc boni [illegible] m[illegible] lo. D. Indignum lauda[illegible] pu[illegible], an pœnitet R. [illegible] pœn[illegible] & [illegible] sunt, & gradus quidam, ad [illegible] salutem: Pa[illegible] deuia m[illegible] cespita[illegible] perue[illegible] multos q; ide[illegible] qui ut [illegible] amici in [illegible] cu[illegible].

DE AMICIS INFIDELIBUS. DIAL. XXVII. DO[illegible].

De amicis quæror. R. Quid hi [illegible] faciat, qui de amicis quæri[illegible] tuit. D. Amicos [illegible] experi[illegible] R. [illegible] tem amicos credideris, qui non e[illegible] id non modo possibil[illegible] ne est. D. Infideles sunt amici. R. H[illegible] plenus est or[illegible] um amicitia, infidelitasq; non co[illegible] esse amicus, se[illegible] tius [illegible] dideris nu[illegible] quam fuit, cumq; omni[illegible] omnis fi[illegible] lis non fid[illegible] ficti[illegible]. D. In[illegible] amicos. R. Am[illegible] n[illegible] primum in[illegible] animi [illegible] pendunt [illegible] em lætus [illegible] nemorbi[illegible] propter im[illegible] propter [illegible] peste[illegible] tantum tibi [illegible] per[illegible] um [illegible] ca[illegible] rem fuit. D. [illegible] ei, odio [illegible] conjuges, odio [illegible] fratres, [illegible] & ad summam, nulla necessitudo est [illegible] syncera mali huius ignara est, interq; [illegible] & reliquis [illegible] nes adiuncto odio durant, nomenq; [illegible] sed amor accesserit: ami[illegible] neq; [illegible] magis [illegible] amo[illegible] D. Perfidos patior, amicos. R. Sæpe [illegible] in [illegible] ardenti [illegible] multi enim tepid[illegible] amore [illegible] rum [illegible] spesq; om[illegible] to us, qui ami[illegible] ple[illegible] dissi[illegible] das, ne [illegible] graue d[illegible], [illegible] & amici perdit[illegible] hostes, non [illegible] acrior casus, ac [illegible] impatienti[illegible] inter ærumnas amicitiar[illegible] ultimas numerandus erit: ferendus ta[illegible] cedendumq; necessitati & [illegible] ndum tempori. Sed hic casus u[illegible] nc notus est.

DE INGRATIS. DIAL. XXVIII. D[illegible]

Multos experior ingratos graue uitium. R. [illegible] uituperare s[illegible]er- [illegible] nempe mort[illegible] hanc serm[illegible] it, non est la[illegible] [illegible] quod omni[illegible] peruasum est, & [illegible] bilucr insi[illegible] [illegible] locet, est qui ne[illegible] uitiis [illegible] nat

[illegible]

... in ingratos. R. At ... dare nec ... em liberalitas maior, quò spes ... minor est.

[illegible] SERVIS MAL[illegible]S. DIAL. XXIX. [illegible]

MAl[illegible] obsideor. R. Nunc recte ais obsideor, olim [illegible] te, [illegible] obsessus eras, non familiari solùm exercitu, sed h[illegible]. [illegible] premor. R. Tuæ acies contra te militant, [illegible] negotium. [illegible] seruis obsessus sum. R. Eosque qui te obsident pascere cogeris, [illegible] sitas. D. Seruis obsideor pessimis, uoracibus, furibus, mend[illegible], im[illegible]udi[illegible] seruorum epithetis affluere est opus. seruos dic, omnia dixeri[illegible]. D. Seruis [illegible] consulis. R. Quid consulam, seu quid dicam, nisi Terentianum illud:

Here, quæ res in se neque consilium, neque modum
Habet ullum, eam consilio re[illegible]ere non potes.

N[illegible]ta sunt tamen hac in re Senecæ consilia: Viuendum cum [illegible] fami[illegible]titer, com[illegible] menter, familiarem esse iubet. At quibus? nempe his [illegible] totum fami[illegible] genitrix. ad[illegible]it: Non uerberum, sed uerborum castigatione utendum [illegible] erga surdos [illegible] torpentes, domi[illegible]amque mansuetudinem duro pede [illegible] admit[illegible]s, præt[illegible] me[illegible]nem, in con[illegible], in conuictum. Et qu[illegible]s qu[illegible] ut[illegible] cac[illegible] [illegible] insolentes, non ne[illegible] term[illegible]nem teneant, neque c[illegible] habeant [illegible] luus, uterque do[illegible]. & p[illegible]noni, & famæ iegne[illegible] [illegible] gilantissimi cu[illegible]tes. Verum ille ideò fortassis h[illegible] uit, quia i[illegible] seru[illegible] ur, quòd iam ante de amico dixerat. Fidelem si crediderit facies, credo [illegible] mo genere hominum amicos [illegible] seruo[illegible] ex pessimo [illegible] idem [illegible] malè [illegible] pum agnum credideris, agnu[illegible] fie[illegible]. D. [illegible] R. [illegible] quam aliunde quæren[illegible] quod in te est, non o[illegible] deberis [illegible] ue[illegible]s, neque [illegible] siderent, nisi quod [illegible] bus malè pacatis accidit, [illegible] pars ani[illegible] seditio[illegible] ciuium obsidentibus faueret. Vis hoc malo [illegible], seruos [illegible] stigare, neque his Senecæ consiliis [illegible], te si uelis componere, nemo [illegible] pompas abig[illegible] pelle superbiam: ita enim, uel [illegible] seruorum inimicam aciem [illegible] nues. D. Multis seruis obsideor. R. Bene, [illegible] strepitus uel inanis quærit[illegible] a[illegible] quitum, aut iucunditas imperius. Serui [illegible], quod inter prodi[illegible]a numer[illegible] men multi bene se [illegible] ter se c[illegible] dissi[illegible] alter [illegible] alter ad [illegible] spiciens man[illegible] [illegible]m, lo[illegible] sed [illegible] duisse, suum de[illegible] us [illegible] m [illegible] a p[illegible] his namque nunc [illegible] magnauin[illegible] agen[illegible] se[illegible] mili, non tantum [illegible] tunc [illegible] in[illegible] turba, [illegible] cum tot pateant artes abiec[illegible], [illegible], & [illegible] quam titu[illegible] famulatus: nem[illegible] ad seruitium traxit, ut n[illegible] seruire uelle, aliud cogi. Hi [illegible] memore[illegible] seru[illegible] atque [illegible] uirtutem cum libertate perdiderint, quod [illegible] nequeant qu[illegible] uelen[illegible] uente[illegible] cui c[illegible] xcie, in quo m[illegible] dent, atque [illegible] atque hu[illegible] seruitus allum[illegible], [illegible] habuere, nat[illegible], sæpe quo[illegible] de talibus intellex[illegible] Senecam [illegible] D. [illegible] occupant. R. M[illegible] ella, de re quali[illegible] pugn[illegible] m[illegible] proferantur, ac p[illegible] & u medius inter p[illegible]tes sedea[illegible] do[illegible]no, non potes [illegible] expellere, litigantes pot[illegible]. D. [illegible] sine quibus uiuere neque[illegible] quid [illegible]? R. Si eousque peruentum est, [illegible] non audeas, paucitate [illegible] tibi consule, pelle [illegible] c[illegible] lidos, pelle uel facie [illegible] ingenio, uel genere, inter[illegible], atque inculpos tutiùs ages, [illegible] meliores, sed quia minùs au[illegible] coacta uis tieneri, atque [illegible] obstrinxeri[illegible] [illegible] sola quidem, aut [illegible] æstimanda sit. Si quid hac [illegible] magno cum [illegible]rum, qualis [illegible] illa breuis tibi [illegible] per-
rara est [illegible], proximum remedij genus, ipsa, quam [illegible]tas, u[illegible]-
tasque, non plus habens boni, sed m[illegible]
a[illegible]ac[illegible]æ.

[illegible] DIAL. XXX. [illegible]

D[illegible] Quoniam [illegible] erat, [illegible] R. O [illegible] species, quæ [illegible] gaudeas, [illegible] R. Si- [illegible] Cogita quot im [illegible] quot acutiun- [illegible] D. Fugierunt [illegible] R. Et cum his [illegible] & exc[illegible] tacitæq; [illegible] D. [illegible] R. Quis unquam [illegible] constabat [illegible] D. [illegible] R. [illegible] D. [illegible] R. [illegible] esse cupitur, [illegible] fed [illegible] ganda est, de quo fatius est [illegible] tum, dum [illegible]

[illegible] DIAL. XXXI. DE [illegible]

V[illegible] R. [illegible] importunior. R. Grau[illegible] R. Multi [illegible] exactius, seuerius [illegible] D. Acres, amarosq; [illegible] D. [illegible] R. [illegible] R. Duplex [illegible] D. [illegible] hostes [illegible] Nullum [illegible] nec [illegible] Maiorem [illegible] tygres [illegible] homo hominem [illegible] semper atque [illegible] ent, perpe [illegible] Rara [illegible] Rara [illegible] lippus est [illegible] R. [illegible]

DE INIMICIS. DIAL. XXX[illegible]

INimicitias habeo. R. [illegible] æ sis amicus, n[illegible] fortunæ minus cal[illegible]. D. Inimicitiæ [illegible] R. [illegible] tior, mul[illegible] os [illegible] obscuri ma[illegible] car[illegible] nt. [illegible] stes undique [illegible]. R. [illegible] ne [illegible] s, [illegible] ptates [illegible] tes [illegible] fors [illegible], quam custodes, m[illegible] Hinc [illegible] h[illegible] us premor. R. [illegible] quoque suis premun[illegible] tor tuus, isque non [illegible], p[illegible] ire[illegible] ira, metus, odium [illegible] m p[illegible] pœ[illegible] criminis exig[illegible] t, sic [illegible] dum ultio præit offensam, & f[illegible] mabuntur, labora[illegible] t, sudabunt, æ[illegible] tuabunt, anhela[illegible] t, [illegible] nihil ad te: multi sæpe grauibus o[illegible] non alijs nocu[illegible] e. [illegible] sti[illegible] s. R. Et illi secum, & tunc al[illegible] quando cum host[illegible] bu[illegible] p[illegible] qui[illegible] quis alium od[illegible] t, primum animæ [illegible] æ uulnus infligit, proxi[illegible] unquam [illegible] pori, nimia nempe cupiditas feriendi nocendique, mult[illegible] aut[illegible] nu[illegible] sic semper prima par[illegible] mal[illegible] rum in suum auctorem uert[illegible] intere[illegible] m[illegible] pe interim [illegible] læsus [illegible] em pern[illegible] parabatur. D. Vndique m[illegible] onsur[illegible] R. Nunquam clarior, sanctiorque fuit P.R. quam dum mul[illegible] occ[illegible] pax initium ma[illegible] fuit, secũ namque subij[illegible] bl[illegible] h[illegible] p[illegible] s. D. Grau[illegible] micitiæ mihi sunt. R. Magnæ inimicitiæ plerunque magna[illegible] iarum fuere [illegible] ptum. D. Habe[illegible] inimicos. R. [illegible] abe & h[illegible] m[illegible] am de reliquo qu[illegible] euenerit, cura [illegible] m ut h[illegible] mani[illegible] at[illegible] sis ac [illegible] f[illegible] or. [illegible] ita iura c[illegible] m h[illegible] cum quibus ita rem ger[illegible] am[illegible] os fieri poss[illegible] [illegible] hoc [illegible] sc[illegible] quam Biant[illegible] qui [illegible] amic[illegible] diligi [illegible] bet, [illegible] s. Qu[illegible] & [illegible] quamuis a[illegible] audam[illegible] m, nec [illegible] certe, [illegible] Tull[illegible] p[illegible], e[illegible] m [illegible] citiæ [illegible], in odio ergo c[illegible] tandus amor, [illegible] od[illegible] cum illud in rhetoricis Brutus[illegible] eo cons[illegible] præferendum [illegible] quam oditur [illegible] m, sed ma[illegible] s [illegible] dire tanquam amat[illegible] rum. Q[illegible] les Biantem ipsum, callidamque eius, & maliuolam [illegible] sententiam [illegible] t. D. [illegible] habeo. R. Sed [illegible] habe, & a mato temp[illegible] que ita bellum exerceas ut coactus uideare, non f[illegible] o[illegible] m[illegible] mani[illegible] uindictæ studeas quàm gloriæ aut saluti. Sic ut R[illegible] nani[illegible] Annibal[illegible] P[illegible] rhus, cùm uterque host[illegible] & pr[illegible] Pyrrhus Italiam [illegible] a[illegible] tandum modis aut ita actu quo[illegible] bet uera uirtus emi[illegible] cat [illegible] pax honesta uideatur.

DE PRAEREPTA FA[illegible] VL[illegible] ATE VINDICTAE. DIAL. XXXIII.

OPtatæ facultas [illegible]. R. C[illegible] t[illegible] habe[illegible] c[illegible] D. [illegible] p[illegible] R. [illegible] a[illegible] le. D. A[illegible] p[illegible] & speciata [illegible] e [illegible] R. [illegible] le agere, p[illegible] x[illegible] D. Ne[illegible] est oc[illegible] al[illegible] cherrimũ [illegible] dicte g[illegible] s [illegible] che[illegible] a est re[illegible] s am[illegible] lecti optimum[illegible] D. E[illegible] tam mihi u[illegible] R. [illegible] met tempus cito f[illegible] as [illegible] que alter acci[illegible] sse ullo uelis m[illegible] d[illegible] cti [illegible] eniunt, uelle inc[illegible] pi[illegible] t, & [illegible] de necessitate c[illegible] nsus [illegible] inc[illegible] pit, desinit esse necessitas. D. Videbar ulcisci posse, nec potui. R. [illegible] lum agere, potentia in [illegible] est [illegible] quæ omnipotentis est prop[illegible] ia [illegible] præsens excidit. R. C[illegible] ũ [illegible] e manib[illegible] excidisse credito, uide ne [illegible] ho- minum tàm contrariũ quàm [illegible] inhumanitas, per hanc enim homo [illegible] nomẽ indicio est: nullus m[illegible] rbus tàm cõtrarius nec mors qu[illegible] hæc aũt cõtrà. Sæuire in [illegible] mine inhumanũ est, quãuis meritũ, nõ [illegible] motũ sequi, & priua[illegible] m[illegible] doloris naturæ cõmuni[illegible] obl[illegible] perpetuũ [illegible] olebo. R. [illegible] perpetuũ gaudebis, quotiens [illegible] sias & in gr[illegible] re[illegible] m [illegible] a[illegible] quos amicorũ in amp[illegible] x[illegible] d[illegible] m u[illegible] lui & [illegible] im a[illegible] c[illegible] impio partim absfui[illegible] o s[illegible] p[illegible] tẽ con[illegible] um [illegible] D. [illegible] m iram exequi non f[illegible]. R. [illegible] m [illegible] uix [illegible] nias, c[illegible] ptum: Ira uiri, iustitiam Dei non operat[illegible] & [illegible] s al[illegible]

Iræ furo-

[illegible] frenare [illegible] capiat, [illegible] D. [illegible] nec [illegible] pra- [illegible] gloria [illegible] enium, præclara elo- [illegible] cum cũcta collige- [illegible], quæ quanquam sibi mate- [illegible]

[illegible] tali ex causa optabilis

[illegible] DIAL. XXXIIII. DOL.

P[illegible] R. [illegible] quem prædixeram [illegible] finem [illegible] di- [illegible] gratis odit me. R. [illegible] consequens hoc [illegible] D. O [illegible] me popul[illegible] graue. D. [illegible] impar p[illegible] D. [illegible] turbis [illegible] impello [illegible] pro [illegible] R. Non [illegible] D. Populo [illegible]

[illegible] DIAL. XXXV. [illegible]

I[illegible] R. [illegible] quàm m[illegible] D. In- [illegible] R. [illegible] amicis [illegible] secula, cuncti [illegible] narrat[illegible] quàm fu- [illegible] D. [illegible] R. Tolle [illegible] eximi sp[illegible] aut ne [illegible] Sed qui [illegible] & infamis u- [illegible] Socrat[illegible] Socrates. Et u- [illegible] de, [illegible] meum, plane[illegible] [illegible] fatius[illegible] [illegible] magnos inter- [illegible] utem ad tempus, & [illegible] D. Inui- [illegible] uel ignauia uel m[illegible] quàm si sic euase- [illegible] difficilimum. D. [illegible] multorum præ- [illegible] aliud iter inudi[illegible] excellentem gloriam, [illegible] m, ita ut plures h[illegible] gradien- [illegible] id quod fugiunt rela- b[illegible]r.

[illegible] DIAL. X[illegible]

SE[illegible]. R. [illegible] quidem est [illegible] d[illegible], [illegible] l[illegible] nihil et enim [illegible] fa[illegible]. D. Sper[illegible]. R. C[illegible] [illegible] sperare [illegible] ulamo[illegible]. D. Spero [illegible]. R. Si am[illegible] iure [illegible] contempti sunt [illegible] ta ma[illegible] m[illegible] non possunt, hæc [illegible] n[illegible] contemptum qui illis [illegible] [illegible] Homerum Zoilus, Augustum Antonius, [illegible] Ciceronem Calu[illegible] & quod ex Euangelio [illegible] [illegible] hominum CHRISTUM [illegible], [illegible] hoc [illegible] [illegible]. D. Sperno & [illegible]. R. [illegible] quid, [illegible] [illegible] ride[illegible]. D. Sperno [illegible]. R. [illegible] mos h[illegible] sperne[illegible] & nu[illegible] uenerantes. [illegible] placere debet [illegible] quid sub Deorum nomine [illegible] nos [illegible] postulare [illegible] Ph[illegible] M[illegible] quæ prophet[illegible] [illegible] D[illegible]. D. S[illegible]. R. [illegible] m[illegible] contemni [illegible] Periculo[illegible] da didi[illegible] em [illegible] b[illegible] tamen [illegible] dium. O[illegible] sus artibu[illegible] Roma[illegible] mon[illegible] Age & tu [illegible].

DE PR[illegible] MERIS [illegible] DIAL. XXXII.

SEr[illegible] prom[illegible]. R. Q[illegible] ceteris, quod [illegible] est com[illegible] quidem [illegible] ta [illegible] mœsti [illegible] ex radix [illegible] ria [illegible]. D. Mult[illegible], nihil impletur. R. [illegible] in [illegible] b[illegible] ec al[illegible] in[illegible] ingeras. D. Qu[illegible]. R. [illegible] tor est [illegible]. D. O[illegible] debeat [illegible] aliqu[illegible] a te p[illegible] qui diuites [illegible] u, [illegible]. D. [illegible] missa sunt. R. [illegible] cre[illegible].

[illegible] DIAL. XXX[illegible]

REpulsam passus [illegible]. R. Vis ne igitur [illegible] ita ut negari [illegible], unde ne [illegible] tollerandæ [illegible] Magni Pompeij decuerat, [illegible] nescio an quis m[illegible] scriptum est:

[illegible]neq; dari uoluit, sibi posse negari.

Qu[illegible]m multa Cæ[illegible]ribus supra humanam magnitudinem [illegible] negata co[illegible]imus [illegible] grauiter unam aut alteram fer[illegible] quam multa quotidie Deus p[illegible]t ab homine nullius [illegible]ndige[illegible]at. D. N[illegible] p[illegible]m

[illegible] caperet [illegible] in, & ni mandi alijs carp[illegible] [illegible] a prebuit in terra, quid quid [illegible] [illegible] Animus inni [illegible] [illegible] potui [illegible] cul[illegible] [illegible] magna mentis pu[illegible] [illegible] terræ & [illegible] P. Potero nihil preter [illegible] erit arbitri[illegible] D. [illegible] ilam pa[illegible] [illegible] posset [illegible] Opta[illegible] [illegible] [illegible] dice [illegible] [illegible] D. Multum [illegible] [illegible] quam [illegible] R. Viri [illegible] [illegible] plures [illegible] [illegible] A non [illegible] publicum [illegible] D. Quam ó indignè [illegible] [illegible] omnium [illegible] Senatus & populi [illegible] laudatissimos [illegible] [illegible] m Cicer[illegible] [illegible] D. Multum [illegible] am [illegible] V[illegible] [illegible] omnia pro [illegible] Quid [illegible] [illegible] quod in ipso d[illegible] [illegible] re[illegible] [illegible] fuit Aemilius Paulus [illegible] M[illegible] [illegible] rempublicam [illegible] [illegible] [illegible] L. Sylla [illegible] [illegible] cent, [illegible] nō [illegible] fecutus [illegible] post [illegible] imperia, non [illegible] potuit, sed [illegible] [illegible] ferre solicitudinem [illegible] tam [illegible] quando non [illegible] deserenda est, [illegible] ulta [illegible] [illegible] fratris audita [illegible] petitione [illegible] [illegible] cutrum sequi m[illegible].

[illegible] DIAL. XXXIX. [illegible]

[illegible] R. Sed fortasse [illegible] id merita & id sceleri scelus est [illegible] sed ubique fieri iudices, ubique iustitia suum [illegible] [illegible] dum properat: uerumque re ipsa fit quod scribi[illegible] [illegible] Dæmones ex hom[illegible] fieri, quidam opina[illegible] [illegible] libidine, quod ut [illegible] tolerabiliter dictum sit, ma[illegible] [illegible] qua homo mal[illegible], atque [illegible] natus per é dæ[illegible] [illegible] illud fortasse non [illegible] fuerit ut permi[illegible] di[illegible] [illegible] mat qua in re illud duntaxat, ut uidetur, est miserum, [illegible] supplicijs miscentur innoxij & nimis [illegible], crebrumque [illegible]

[illegible] ntiœro,

Quod

Quod ipsum [illegible] sine certa [illegible] D. [illegible] num p[illegible] R. [illegible] aduersa [illegible] & [illegible] p conen[illegible] prosperitat [illegible] R. [illegible] nus. R. [illegible] quam [illegible] Patord [illegible] R. [illegible] [illegible] quo [illegible] Tyranni [illegible] tres [illegible] Duca[illegible] graui [illegible] R. [illegible] D. [illegible] R. [illegible] D. [illegible] R. [illegible] D. [illegible] R. [illegible] lum dom[illegible]

[illegible] PRAE[illegible] EPTORE. [illegible]

E[illegible] R. D[illegible] [illegible] ed[illegible]um est. [illegible] auct[illegible] D. [illegible] nolens [illegible] R. [illegible] um [illegible] uas [illegible]emus, [illegible] alia [illegible] in anima, illu[illegible] [illegible]ptum est, quo in super tacente, [illegible] ultra præcept[illegible], q[illegible] la[illegible]-

[illegible] P. [illegible] fugiens aliū quære [illegible]
[illegible] m ut [illegible] Hispales,
[illegible] & arte [illegible]
[illegible] um trade [illegible]
[illegible] sanctitate clarissimum
[illegible]
[illegible] ne [illegible]
[illegible] Hæc [illegible] non
[illegible] nec præceptor
[illegible] acuendo,
[illegible] Aud [illegible] tu a-
[illegible] præceptor, a quo
[illegible]

[illegible] DIAL. [illegible]

D [illegible] R. Perdis operam [illegible] natura
[illegible] R. [illegible]
[illegible] parce, & tibi cùm [illegible]
[illegible] D. [illegible] rarum
[illegible] quod
[illegible] quod [illegible]
[illegible]
[illegible] D. In ra [illegible]
[illegible] &
[illegible]
[illegible] R. [illegible]
[illegible] nocet, ut [illegible]
[illegible] Ma [illegible] is animū
[illegible] offensus
[illegible] inquit, æque o-
[illegible] est enim hercle,
[illegible] quisquis [illegible] sapiens [illegible] uult, obtusca-
[illegible] rudem [illegible] habeo. R. Contra uentum
[illegible] basa terram pete. D. Contumacem habeo [illegible]
[illegible] tantum [illegible] entem nutus, aconitum ex-
[illegible] ceruicis [illegible] R. Surdo canis, sed si est,
[illegible] consuetudo est,
[illegible] at clam [illegible] scholæ [illegible]
[illegible] R. Sæpe [illegible] quam
[illegible] elephan-
[illegible] naturam
[illegible] tandem à
[illegible] porros.

[illegible] DIAL. XLII. [illegible]

N [illegible] patrem, sic sunt [illegible] res humanæ, ut [illegible]
[illegible] utinam [illegible] impermixtum [illegible]
[illegible] nouerca. R. N [illegible] Virgiliano [illegible]
[illegible] D. No-
[illegible] super [illegible] & nouerca est [illegible] gemina cau
[illegible] quod feras, [illegible]
[illegible] R. Nulla re [illegible] un-
[illegible] R. Alter patrem, [illegible]
[illegible] est mihi. R. [illegible] pius ac patiens,
pietatem

pietatem pa[illegible] deb[illegible] m fœmi[illegible] etiam [illegible]. D. [illegible] est [illegible]ca. R. Noli pa[illegible] ius [illegible], qui [illegible] est pietati, h[illegible] D[illegible] homines erigit, Deumque ad homines inclinat. q[illegible] sæuierit n[illegible] am[illegible] patrem cogita. D. Iniuriosa e[illegible] nouerca. R. [illegible] contemptu [illegible] plectitur. D. [illegible] or nouerc[illegible] D. [illegible] pat[illegible] cum[illegible] & m[illegible] pat[illegible] non e[illegible]. D. O[illegible] nouerca. R. [illegible] m a[illegible] os diligere [illegible] præceptum [illegible] en[illegible] commun[illegible]um. D. Nouerca [illegible]. R. Si patrem [illegible] pat[illegible] non licet, [illegible] & [illegible] quem [illegible] & [illegible] ne fuerit. D. Nimis [illegible] nouerca. [illegible] nus malum fo[illegible] nimius amor [illegible] m[illegible], & [illegible] certe [illegible] lum, aut fugiendum, aut ferendum est [illegible] cum querelæ sæpe [illegible] exag[illegible].

[illegible]RITIE PATERNA. [illegible] X[illegible]

DVrum patrem pat[illegible]. R. D[illegible] fæpe [illegible] non [illegible] ræ [illegible], se[illegible] [illegible]s [illegible] a [illegible] & [illegible] qu[illegible] [illegible] æ [illegible] Ca[illegible] [illegible] R. Qual[illegible] e [illegible] id quidem [illegible] quàm ætatis [illegible]. D. [illegible]. R. Qu[illegible] dura dur[illegible] ca[illegible]x. D. Patrem durum habeo. R. [illegible] erant, sed quæ pro[illegible] D. Dur[illegible]. R. Q[illegible] illi forsan [illegible] uidentur, qui & ce[illegible], [illegible] quæ sub oculis sunt m[illegible]. D. Pater [illegible] mihi durissimus. R. Vide ne [illegible] m perditis moribus inq[illegible]. D. [illegible] pater [illegible]. R. Q[illegible], ille demum d[illegible] inter [illegible] contemni[illegible] mus [illegible] t[illegible] [illegible] adi[illegible] m[illegible] [illegible]s, nel [illegible] r [illegible] euenta [illegible] patris solet [illegible] mitas. D. [illegible] pater. R. [illegible] m, zelus, dolor, metus, [illegible] ex[illegible]sant. D. Durum patrem [illegible]. R. Q[illegible] m[illegible] affectis [illegible] cogant [illegible] ter esse incipit [illegible] n [illegible] intell[illegible], qu[illegible] delectat inque [illegible] de c[illegible] animi, sed [illegible] circumuentum. D. [illegible] R. V[illegible] iudicem [illegible] natura [illegible] g[illegible] pa[illegible] m [illegible] ul[illegible] d[illegible] patremque [illegible] est capax, [illegible]. D. Dur[illegible] pater [illegible]. R. N[illegible]a [illegible]es patr[illegible] Alexa[illegible] o [illegible] am [illegible] pal[illegible] conu[illegible] sed [illegible] laudibus [illegible] dur[illegible] tacendum. D. Habeo durum patrem. R. Hal[illegible] ubi patr[illegible] m, ubi [illegible] iam probes, nullum [illegible] pa tri nul[illegible] honestior [illegible] nil iam [illegible] est quàm [illegible] dignus [illegible]. Sed [illegible] p[illegible] de [illegible] e[illegible] on [illegible] auf[illegible] ante [illegible] pat[illegible] p[illegible] sole[illegible] rerum [illegible] b[illegible] uestra [illegible], qu[illegible] quo[illegible] ad [illegible] fenem [illegible] temporis [illegible]. D. R[illegible]. R. Quid [illegible]us [illegible] pater [illegible]

[illegible]

[illegible] historijs, & apud Marcum Tullium le- [illegible] ium fuit, uulgi forte iudicio [illegible] laudatissimus: tanta di [illegible] Sed bona [illegible] a cognoscitis, ô mortales, [illegible] & [illegible] lugetis, alterum super- [illegible], & ubi habenda patientia, utrobiq; [illegible] atque homines grati estis. D. Durus [illegible] em sustres, nec responsurum [illegible] D. Durum patrem ha- [illegible]

[illegible] DIAL. XLIIII. [illegible]

H[illegible] R. [illegible] parentes [illegible] potestas, fi- [illegible] superbi [illegible] d[illegible] nes. [illegible] D. Filium habeo rebellem. R. Im- [illegible] temp[illegible] D. [illegible] elus ille tam durus pater [illegible] R. [illegible] tate tra[illegible], ad [illegible] bus hexa [illegible] & Dauid & M[illegible] rex, & Se [illegible] re, & in [illegible] post seculi [illegible] pacē [illegible] in patrem conc[illegible] sed quisquis [illegible] D. Impius ac rebellis est filius. R. Ma- [illegible] em [illegible] D. Habeo ignauum, & [illegible] magnus, dissimilimum filium [illegible] longeq; [illegible] dicam amor, sed miseratio debetur ei, quē [illegible] tum diues est, quarum indigentia uerè mi- [illegible] nos fac[illegible] in [illegible] et non uirtutem, ama quod fi- [illegible] remò [illegible] est quod ames, miserere. Proprium [illegible] D. Perditè filius [illegible] uitę. R. Pondus infaustum, [illegible] abijci potest, & qua datur corrige: sic enim aut [illegible] hoc ubi delictum, illud op[illegible]bile. D. Im- [illegible] R. [illegible] quidem [illegible], ac uoluptas in perfidiam [illegible] um dome[illegible] neq; ubi, sed quid natum æsti- [illegible], & domi natos scorpiones occiditis. D. Im- [illegible] re, antequam noceant sapientis est, non te pieta- [illegible] impietas, est ubi su crudelitatis species pium esse, sed [illegible] semper ad misericordiam inclina, mementoq; te pătrem [illegible] anum illud excidat:

[illegible] plicy satis patri.

[illegible] FRATRE. DIAL. XLV. D[illegible]

H[illegible] R. Quid autem ille? ne igitur te concordē habet, una- [illegible] ex d[illegible] bus facere debuit, in duo non iam diuersa, sed [illegible] a [illegible] a est. Graue sed antiquum malum, quod & [illegible] habuêre siquidem uetus urbis Romæ, sed uetu- [illegible] madu[illegible]e. Tu [illegible] od in singulis [illegible] D. E[illegible] mihi [illegible] tot mi[illegible], quid stupeas n[illegible] habe[illegible]. D. E[illegible] mihi [illegible] esse magna in d[illegible] in ipsis mate[illegible] [illegible] m[illegible] ste[illegible] uelamen[illegible] non discordes tan- [illegible] n[illegible] uum [illegible] f[illegible] t, q[illegible] od n[illegible] [illegible] est. R. Mul[illegible] hoc [illegible] sed [illegible] ctus, [illegible] nec qui[illegible], ne[illegible] D. Odio- [illegible] V[illegible] amor æqu[illegible] fratern[illegible] nullu ubi [illegible] a [illegible] partias [illegible] animos atq; [illegible], cum [illegible] r[illegible] recordatio, & quæ- [illegible] semel à recto calle deflexum est, odium & con- tem-

contemptum [illegible] natura rebellantis ardor animi optime quidem pro obsequio [illegible] que humanitate placabitur. Vix est enim tam immite [illegible] tamque asperum ing[illegible] quod non tandem in[illegible]at itera, a[illegible] iugis humilitas uerb[illegible]um & rerum omn[illegible] ficta retractatio. [illegible] ferum, atque inualidum deprehendas, se [illegible] animum non potes, qui honeste quidem atque utiliter cog[illegible] antr[illegible] p[illegible] res erumpat, ul[illegible] remedio utendum erit extirpanda [illegible] radix [illegible] propellenda com[illegible] quo ita te facilem præbueris ut [illegible]ntum [illegible] d[illegible] tantum uirtuti [illegible] ad [illegible]tium inuenias. Impiæ ac sup[illegible] [illegible] [illegible] litu, qui [illegible] [illegible]ralitate franguntur. [illegible]onum [illegible] & [illegible] fra[illegible]erna redi[illegible]ur, [illegible] ualde, nec uerum minus est uer[illegible] [illegible] di[illegible] lorumque materiam [illegible] hæc esse pro nomina, Meum & Tuum, quæ si de uita h[illegible] lerentur, haud du[illegible] tranquillius uiueretur.

[illegible] AMISS[illegible] PAT[illegible]. DIAL. X[illegible].

PAtrem amisi. R. Iustum est [illegible], nec [illegible] as, nihil æquius, quam [illegible] D. [illegible] amisi. R. Pi[illegible] domi[illegible] [illegible] cid t[illegible] semper optauerat, t[illegible] D. [illegible] pu[illegible] R. [illegible] n[illegible]am mag[illegible] [illegible] [illegible]dens [illegible]lam[illegible] animum mœ[illegible] p[illegible] ue[illegible] n[illegible] es de te imp[illegible] b[illegible] ægr[illegible] [illegible] p[illegible] D. [illegible] d[illegible] am[illegible] p[illegible]em ab [illegible] a[illegible] d[illegible] D. P[illegible] patre[illegible] [illegible] præte[illegible] d[illegible] congre[illegible] pate[illegible] p[illegible] unde [illegible] D. Pat[illegible] R. [illegible] ex[illegible] qui p[illegible] ille [illegible], fe[illegible] D. [illegible] R. [illegible] quid sit patre[illegible]

[illegible] AMISSA MATRE. DIAL. X[illegible].

MA[illegible] R. Al[illegible] superest mater [illegible] A[illegible] [illegible] pauc[illegible]rum me[illegible] [illegible] corpus, hæc aut[illegible] D. [illegible] R. M[illegible]una, p[illegible] & matre[illegible] seruabi[illegible] m[illegible] ill[illegible] credo[illegible]us, [illegible] de crur[illegible] mate[illegible] R. [illegible] atam[illegible] est, nam n[illegible] a[illegible] at[illegible] maxime metu[illegible] p[illegible] D. [illegible] c[illegible] mater optim[illegible] D. [illegible] ter hæ[illegible] [illegible] el[illegible] sui affectus, fle[illegible]. D. O[illegible]. R. [illegible] de morte quæri [illegible]dine.

[illegible] AMISSO FILI[illegible]. DIAL. X[illegible].

S[illegible]dam [illegible]um. R. M[illegible] [illegible] ræm[illegible] [illegible]turu[illegible] [illegible]imus. [illegible] hor[illegible] a h[illegible] [illegible] u[illegible] inuenie fec[illegible] [illegible]er- m[illegible] [illegible]er[illegible] ad [illegible] [illegible] f[illegible]ans, [illegible] ede[illegible], seu[illegible] [illegible]d me[illegible], atque [illegible] [illegible]chu[illegible] [illegible] fi[illegible] exc[illegible] R. C[illegible] m[illegible] non posse p[illegible] de[illegible] [illegible] br[illegible] difficile. No[illegible] ed[illegible] hu[illegible] S[illegible] apud Ciceronem Cat[illegible] & L[illegible] [illegible] h[illegible] [illegible] tamen [illegible] impar[illegible]. [illegible] p[illegible]terea [illegible] Aen[illegible] quid [illegible], cui [illegible] Socrat[illegible] [illegible]pulus [illegible] quid [illegible] n[illegible]ner[illegible] [illegible] in n[illegible] [illegible]us hab[illegible]ere. Nec te[illegible] aidem [illegible] rex [illegible]um quem la[illegible] fleuerat non fleuit [illegible] recupe[illegible] ha[illegible]ere, superuac[illegible] [illegible] pietatis [illegible] us [illegible] ex[illegible]

[illegible] ,ambæ illustres quidem & nominata, sed non pariter [illegible] [illegible] excidisset: ideo ait) illum genui, ut esset, qui mo [illegible] tus, maiorisque Corneliæ, sed clariora sunt nomina, [illegible] summum spectantis imperium, ut terræ traditus fuit, [illegible] [illegible] intermittit altera filijs multis, imò omnibus [illegible] tos, inhumatosque conspexerat, cōmiserantibus, [illegible] us, miseramque uocantibus: Non se miseram, sed [illegible] let. Insignis mulier, nec præsentibus misera, [illegible] am opinionem, & consuetudinem in se [illegible], [illegible] memoria solaretur, grata quòd habuisset, quod fami- [illegible] periore successu. & illa quidem mulier, tota [illegible] permanserit, tu uir unico [illegible] lugês? D. Ami- [illegible] met is multos, infinitamque materiam [illegible] & [illegible] moriendum fuit, securum patrem sola [illegible] fa [illegible] quod tibi metuas in tuto est [illegible] [illegible] malum senectutis extulisti. D. [illegible] perdidi. [illegible] quod habueris: at si uitio prædi[illegible]um, [illegible] od [illegible] , seu quod talem dedi, [illegible] [illegible] tapitur. R. Non [illegible] m i [illegible] sunt aditus morti, [illegible] [illegible] is, & sine pauoribus, [illegible] es [illegible] , atque inextricabiles [illegible], [illegible] sumptus [illegible], moram [illegible] undique [illegible] is, [illegible] licet mortis aspectus. D. Acerba [illegible] Anaxagoram audieras? an ob[illegible] [illegible] quod qui sequi debuerat ante [illegible] quidem cum in [illegible] lum penitus mors habet, & senes decrepiti cunctad [illegible] pueri, & infantes primò uitæ de limine retrahuntur. [illegible] s, ille acerbus, nemo non moritur. Hæc summa est, [illegible] quis obierit, & si acerbus fuerit morte maturuit. [illegible] eras morientem, & nascentem [illegible] esses, tunc [illegible] tuam [illegible] optimam lugere: ille iter ambi- [illegible] culis, [illegible] amplius, [illegible] onerit timens (ut [illegible] uitæ dulcedo omnis extincta est. R. Magnum fa- [illegible] sed sollicitum ac graue, & sæpè dulcissima offen- [illegible] amarerum premunt [illegible] is hic filius obla- [illegible] hor[illegible], ac liberior factus, a [illegible] bona de malis elice- [illegible] mœstum fecit. R. At quod restat alacer exige, illi ut- [illegible]

[illegible] CASV MISERO.

[illegible] XL [illegible] DOL.

[illegible] o. R. Humanum nihil flendum, homini præme- [illegible] asum filij sed inscitiam [illegible] defle [illegible] [illegible] ram mortem quæror. R. Nulla [illegible] [illegible] a quo periculo infans tuus immunis est [illegible] [illegible] Qualiter quis pereat, nihil refert, modò ne turpiter pe- [illegible] peccati pe[illegible]. D. Præcipitio periit infans [illegible] [illegible] morbi, q[illegible] [illegible] [illegible] tur. D. Perijt infans meus præcipitio. [illegible] [illegible] us metuenda est D. Infans meus [illegible] [illegible] mors [illegible] longiores, [illegible] D. Periit præcipitio infans meus. R. Præ- [illegible] infans tuus quod fecerunt omnes, et [illegible] [illegible] um erat. & [illegible] [illegible] erat, quæ [illegible] am multa sint, sciunt experti, & in-

 tcati:

tenti: nemo enim non expe[illegible] est non in[illegible] nuasit, multi qui q[illegible] [illegible] uitam agunt, cuius reminisci nequeant experrecti. Perijt inn[illegible] in a[illegible] q[illegible] for[illegible] uiuere nocentissimus perijsset. N[illegible] illum in tuto pos[illegible] de[illegible] [illegible] omnes euasit & præoccupauit. D. Lupus meum deuorauit infantem. R. [illegible] iam uermium est querela. D. Infantis miseri corpusculum, lupus rapuit in cauernam suam. R. [illegible] licis animam infantis, in cœlum angeli rapuere.

DE FILIO, QUI ALIENUS INVENTUS EST. DIAL. [illegible]

ET (quod morte grauius) qui meus credebatur alienus est [illegible] R. Si ad [illegible] munem spectares patrem, Comici consu[illegible] huma[illegible] is alie[illegible] tis. D. Diu alienum filium, ut meum p[illegible]. R. S[illegible] rit, alienum charitas, modò post fact[illegible] n[illegible] p[illegible] eat, [illegible] et [illegible] meus dictus alienus apparuit. R. Aperia[illegible] ad magnum, [illegible] si hunc ipsum, ut hactenus, sic deinceps qua[illegible] uum paueris: d[illegible] m[illegible] atque acceptius Deo eri[illegible] solent enim in[illegible] rati [illegible], ceu [illegible] [illegible] a trum alimenta contemnere, & præterea scel[illegible] e[illegible] a[illegible] Deo creatum hominem non amare, ita u[illegible] d[illegible] tibi quæsieris ex alieno flagitio. D. Pau[illegible] lium, pasce iam, si non ut filium, at ut fratrem o[illegible] m qu[illegible] est [illegible] rens, unus re[illegible] r. Noli te per insolentia m[illegible] mulare, au[illegible] at uc o[illegible] m [illegible] naturæ [illegible] um re[illegible] indere, omne[illegible] em [illegible] es [illegible] quem [illegible] talem meum [illegible] e a[illegible]. R. Vide a[illegible] adis, & c[illegible] m[illegible] dis impu[illegible], falso[illegible] rumores studio con[illegible], [illegible] linguæ [illegible] petu, & quæ sciunt, & quæ nesciunt pari loq[illegible] audacia, [illegible] est [illegible] ne sententia. D. Filium, qui meus dicebatur alienum esse [illegible] R. Cur h[illegible] al potiùs, quàm uxori credis, quia hoc unum saltem nemo certius n[illegible] Illa tibi ce[illegible] dedit, quem nunc alij nit[illegible] eripere, aud[illegible] credo ut pat[illegible] cui forma, & genere par uxor o[illegible] enerat sed [illegible] ma p[illegible] æ an[illegible] a. [illegible] fans pulcherrimus natus erat, quem cum die quodam [illegible] ens [illegible] tis & suspirantem uirum animaduerti[illegible] et, quæ uit [illegible] rans: Vellem [illegible] dim[illegible] a domin[illegible] mei arte pa[illegible] meum sicut tibi constat esse n[illegible]: ad h[illegible] q[illegible] uam tant[illegible] preti[illegible] est o[illegible]. D[illegible] sca[illegible] hoc [illegible] so cert[illegible] e[illegible] facia[illegible]. Cum [illegible] im[illegible] id[illegible] t[illegible] ui propè aderant pr[illegible] cer[illegible] us & spons[illegible] ne [illegible] ([illegible] quit) hic ue[illegible] meu[illegible] nque uir [illegible] illa brachijs p[illegible] ten[illegible] acc[illegible] pe ait, dono eum tibi, iam haud dubie [illegible] s est. [illegible] u altar[illegible] p[illegible] e nitum, & uir[illegible] nnium [illegible] sententijs condemn[illegible] est. Crebræ n[illegible] neri[illegible] lites, ac [illegible] a fu[illegible], p[illegible] a[illegible] e tis q[illegible] o marit[illegible] c est, [illegible] qu[illegible] aliter non p[illegible] s, debi[illegible] pr[illegible] in[illegible] [illegible] urores, coniugij dies primos in[illegible] strepi[illegible] er ep[illegible], & ch[illegible] re[illegible] sa[illegible] & ioco[illegible] & an[illegible] & tympana, reliquam uitam o[illegible] in f[illegible] e-prehen[illegible] des. Nam [illegible] rem adeò ancipitem [illegible] c amare nec ta[illegible] tere, n[illegible] a[illegible] ab[illegible] e[illegible] decl[illegible] ra[illegible] e[illegible] a[illegible] ac[illegible] ma [illegible] a[illegible] o[illegible] re [illegible] sol-uere. D. O[illegible] m uxor non esse [illegible] e[illegible] e uelut a[illegible] d[illegible] ras [illegible] idi[illegible] na [illegible] t hæc. Al[illegible] quarum a[illegible] obitum re[illegible]. D. N[illegible] amor fassa est [illegible]. R. [illegible] assa est idem O[illegible] [illegible] m, nec qu[illegible] re[illegible] m, [illegible] O[illegible] a[illegible] e [illegible] e mulier[illegible] [illegible] æ [illegible] oti[illegible] [illegible] ant[illegible] n or[illegible] ar[illegible] q[illegible] tempus, nullus [illegible]

[illegible] sedebant tune forte pueri omnes humi circa [illegible] ro, atque illi [illegible] ate [illegible] n [illegible] quod audiens omnium minimum minus, qui [illegible] m quam habebat in manu altera, in terram [illegible] erectis adorantis in morem. [illegible] em [illegible], cumque [illegible] patrem [illegible] dam, diuitemque hominem, reassumpto in manibus [illegible]

[illegible] III.

[illegible] propter quod ualde lugeas, nimis enim ue- [illegible] uam. D. Fratrem [illegible] R. Fieri posset [illegible] hostem [illegible] en iactura, rem malam, [illegible] perdidi. R. Perdidisti forsitan, qui te [illegible] quidem [illegible] aditum fra- [illegible] trem. R. [illegible] tum [illegible] æ, quod sæpe [illegible] gloriæ obicem, id quod [illegible] per [illegible] infestior. D. A [illegible] pium & [illegible] olum. [illegible] uerum animi [illegible] impetu non ex [illegible] linquitur, æque [illegible] ernimus immortalem nullum. D. Bon [illegible] R. [illegible] superstes [illegible] anima, [illegible] prope [illegible] ac [illegible] Has [illegible] idem [illegible] immortalibus mortalia damna c[illegible] d si ti [illegible] uos facit. D. Amisi germanum optimum. R. Auide [illegible] morti [illegible] sed segnities tua est, [illegible] suum ex- [illegible] D. Mors meliu [illegible] putabam iam [illegible] um. R. [illegible] eri uidentur, quæ op[illegible] antibus autem fere. D. Vix [illegible] R. [illegible] uehementissimus amor [illegible] indulget [illegible] id est [illegible] aduersum uitat, a[illegible] refu[illegible] it. Vnde [illegible] g[illegible] si fratre [illegible], & morta- [illegible] m mortem [illegible] les, [illegible] D. Sciebam mortalem, sed de morte non c[illegible] ita [illegible] uestra est uix unquam mori credit is mortales, [illegible] quando [illegible] nec [illegible] imo [illegible] cum non mo [illegible] lex immobilis sit naturæ, [illegible] morientes, [illegible] diuertitis, uulgare malum, quod [illegible] est aliud quam [illegible] tanquam [illegible] damnum [illegible] illam [illegible] des, ne [illegible] nescias. Quis [illegible] es ut nesciat, ueritati rerum [illegible] m [illegible] m neque infirmi, neque [illegible] sed [illegible] excus[illegible] e [illegible] etipsos in [illegible] ssimi, qui tanto [illegible] udo [illegible] m tamen, [illegible] namque sese oculis in- [illegible] rum [illegible], & ob [illegible] pidam memoriam in [illegible] quæ uos cogitare a[illegible] quod n [illegible] externis excitent argumentis. Sed [illegible] D. [illegible] & mort [illegible] m [illegible] pars humanarum [illegible] quod [illegible] hic [illegible] etus pr[illegible] ut [illegible] irrepar [illegible] s. Et cr [illegible] pe [illegible] s [illegible] flend[illegible] m p [illegible] Regem [illegible] of [illegible] late [illegible] a[illegible] o [illegible] morte a[illegible] or. R. [illegible] dicta sunt, fratris ad [illegible] quæ iactura par [illegible]

K [illegible] est,

est, ferenda tamen ut reliqua. Uno enim animi robore toleranda sunt [illegible] grauia, et [illegible] editur oppressura sunt. D. Amantissimum fratrem amisi. [illegible] amisisse per [illegible] fuerat, [illegible] ipsa quoque [illegible] D. [illegible] tissimum ipsis ab incunabulis uitæ comitem perdidi, [illegible] R. Non est solus, [illegible] quo uirtus, & honestas habitant, inter quas atq[ue] anxam præcordiis fratris unanimem esse [illegible] mors ipsa uetuerit, sic nec frater tuus perditus, nec tu solus.

DE MORTE AMICI. DIAL. [illegible]

Amisi amicum. R. Si ut debes, in amico uirtutem amasti, illa certe non [illegible] tur, nec moritur, ideo ueras amicitias immortales dicunt, quod nullo un[illegible] dissidio amicorum, nec ipsa demum morte soluuntur, sic [illegible] ordiam, [illegible] omne uincit uirtus, ipsa uero nulla re uincitur. D. Amicum [illegible] R. [illegible] tera cum amiseris, non habes, amicos, charos [illegible] dum [illegible] amisisti, præsentia enim dilecta, ne dicam [illegible] ditur amicorum, recordatio iucunda, & suauis est [illegible] nil dulc[illegible] nens. D. Amicum optimum morte amisi. R. Si commoditates perdi[illegible] utili[illegible] tu [illegible] lum, non amicitiæ quidem po[illegible] pars tempori uiuenti [illegible] præter iam [illegible] morbi occupant, quantum sopor ac uoluptas, quan[illegible] sollicitudinumque diuersoria, & secessus, quantum den[illegible] negotia, [illegible] aliena, [illegible] propria, & illa rerum mul[illegible] [illegible] ex [illegible] de [illegible] [illegible] breues, [illegible] more, quam [illegible] impedimenta, quilaquei. His ac similibus uitæ difficultatibus amicitiæ [illegible] memoriam reducti intelliges quantulumcumque est quod tibi mors abstulerit, na[illegible] [illegible] literas, quod [illegible] perpe[illegible] mors potuit auferre. Audisti apud Tullium de solantem Lælium, [illegible] ut in memoria eius, nec extincti amici fama, nec uirtus extinguitur. Qui [illegible] tibi nunc uiuere prohibet? Sed uos quoniam Scipiones & [illegible] quidem esse uultis, & quia summa non [illegible] me[illegible] desperat[illegible] ut pocium, sic [illegible] nec [illegible], nec [illegible] mors eripuit. R. Amici corpus eripere mors potest, non am[illegible] nim ex illorum genere, quæ nec morti, nec fortunæ subiacent [illegible] rebus libera, & quæcun[illegible] subsunt libertate donare potens est [illegible] cus, sit am facile perdi posset. D. Sine amico remansi. R. S[illegible] bi [illegible] ceteres desunt, nec noui [illegible] inquam defuerunt amici, [illegible] [illegible] reddit opinio: nihil magis Augustum Cæsarem [illegible] suo amicissimum, se[illegible] inimicissimum se fuisse professus [illegible] eum, qui [illegible] hostis amic[illegible] ami[illegible] pulch[illegible] hoste delec[illegible] [illegible] Amicus mihi [illegible] R. In memoria [illegible] nunquam totus obierit. Quid tibi [illegible] aliter, quam m[illegible] [illegible] sed opinionem falsam amicitiæ perdidisti.

DE ABSENTIA AMICORUM. [illegible]

Amicorum torqueor absentia. R. Solet id quidem [illegible] mortem ferre [illegible] dicerit, aliquanto facilius ferret absentiam, [illegible] [illegible] D. Abest mihi [illegible] [illegible] R. [illegible] R. [illegible] animæ suæ Virgilio [illegible] usus [illegible] in prouerbium uenit. Sed [illegible] amicitiæ nocet absentia [illegible] de [illegible] ciat Na[illegible] d uiderim, [illegible] quæ [illegible]

ag[illegible]sce[illegible] redditur, n[illegible] im[illegible] Drus[illegible] D[illegible] n[illegible]utra[illegible]um p[illegible] sum. R. [illegible] q[illegible] d[illegible] saluus, [illegible] doct[illegible] et esse memori[illegible] ex [illegible] p[illegible] tiras amara re[illegible]ordat[illegible]. Qu[illegible] facere ui[illegible] eos, & montes [illegible] me[illegible] aq[illegible] atq[illegible] pelagi[illegible] e loc[illegible] spendas iam [illegible] P[illegible] ca tempe[illegible] intelligi[illegible] q[illegible] m[illegible] ben[illegible] s, uel [illegible] mercium [illegible] D. Dur[illegible] fra[illegible] boraui. R. Si[illegible] di[illegible] s[illegible] ctuu[illegible] d[illegible] men u[illegible] quando amplius crede[illegible] s[illegible] s. [illegible] R. Si primum, [illegible] ue ne[illegible] lec. [illegible] illud Publij n[illegible]:

[illegible]

D. Terribi[illegible] na[illegible] ex cu[illegible]. R. Ne[illegible] quid terr[illegible] us adc[illegible] m[illegible] q[illegible] m in terris, quando[illegible] m[illegible] q[illegible] ci[illegible] s esse [illegible] tetum. [illegible] quam tamen[illegible] la[illegible] æ cre[illegible] s tabul[illegible], dic[illegible] terrenum animal[illegible] terram p[illegible] pelagus.

[illegible]

EX incendio [illegible]. R. An ne igitur eua[illegible] f[illegible] quæ [illegible] Alcibiadem, [illegible] h[illegible] ex ince[illegible] n e[illegible] de[illegible], cœlestis[illegible] q[illegible] s iam ob[illegible] et ex [illegible] cen[illegible]. [illegible] x [illegible] deat Imperator Cai[illegible] s [illegible] ter in c[illegible] a[illegible] nem, [illegible] communibus historijs est fides, [illegible] nis [illegible] omnibus [illegible] nudus, ex incendio euasi. R. Qu[illegible] recor[illegible] Bias ut omnes uolunt, seu Stilbon, ut uult Seneca, qui incensa patria, ad[illegible] pitus, quod nihil suorum bonorũ ex incendio efferret, ut cæter[illegible] mecum porto. Præclare [illegible] e horum alter id dixerit, siue uter[illegible] primi semper auctoris cla[illegible], sed omisso auctore, dicti [illegible] s [illegible] nempe præcordijs uera bona [illegible] nihil eripi [illegible] poss[illegible], sed nemo[illegible] m[illegible] enim sunt, [illegible] nec[illegible] ne[illegible] mores dextra se p[illegible] saluu[illegible] tibi aliq[illegible] e[illegible] ua[illegible] nt, proc[illegible] e[illegible] enim crede, [illegible] eren[illegible], non est [illegible] te[illegible] [illegible] igne [illegible] sumi[illegible] sed p[illegible]. D. Ma[illegible] m me al[illegible] m [illegible] q[illegible] s famam [illegible] e q[illegible] Virgili[illegible] u[illegible] dubiæ [illegible] salutis attul[illegible]. Se[illegible] o [illegible] m [illegible] ammis [illegible] cis [illegible] Roma [illegible] m [illegible] nce[illegible] e amq[illegible] ipsum [illegible] n[illegible] nima ignis [illegible] u[illegible] m [illegible] uestit[illegible] urbi[illegible] ex[illegible] leat es[illegible] [illegible] D. [illegible] ic s[illegible] to [illegible] mea. R. Et tem[illegible] la[illegible] sus u[illegible] a[illegible] & templum [illegible] ce[illegible] de[illegible] nt miserand[illegible] m hos[illegible] ar[illegible] e [illegible] ex[illegible] orbi[illegible] terræ his flammis [illegible] e [illegible] uidet[illegible] m[illegible] se[illegible] co[illegible] ed tr[illegible] m[illegible] untum N[illegible] m[illegible] C[illegible] th[illegible] p[illegible] nquam pene ad ul[illegible] m[illegible] & [illegible] a[illegible] T[illegible] o [illegible] n[illegible] re urbes, arsurumq; mund[illegible] m ipsi[illegible] e[illegible] m[illegible] a[illegible] n, ac terra[illegible] rsus e[illegible] e[illegible] R. [illegible] an id doles. [illegible] es [illegible] a [illegible] rem [illegible] ex[illegible].

[illegible]

G[illegible]. R. [illegible] ll[illegible] c[illegible] a[illegible] cad[illegible] nda [illegible] D. N[illegible] e la[illegible] R. [illegible] laudabile, [illegible]

[illegible] scitu, quant[illegible] Scipiadas & Ca[illegible] Magnum quoque Pom[illegible] Labor Caton[illegible] [illegible] nigrum laboriosa mi[illegible] clarus, a[illegible] est gloria, quo[illegible] [illegible] deq; hoc [illegible] us esse potest magna tractan- [illegible] atque exer[illegible]. Proinde omne genus [illegible] & quam [illegible] unt gloriam per [illegible] continuo. R. [illegible] la- [illegible] nec magis [illegible]de [illegible] R. N[illegible] [illegible] nullo[illegible]. D. [illegible] [illegible] ed acuunt, & exercent, ut autem no[illegible] [illegible] olum, confer cum Alcide [illegible] [illegible] Mario. D. Labor [illegible] [illegible] radicata conuellere. [illegible] hinc labor à scriptoribus ponitur, hinc pauperta[illegible] [illegible] entur molestijs animorum. D. [illegible] la- [illegible] uoluptas, mollis iner[illegible] [illegible]. D. Nimium laboriosa sors est mea. R. [illegible] [illegible] dum dicatæ Deo uirgines [illegible] al[illegible] adulteræ suis interim perfruuntur [illegible], pro augenda dux in tabernac[illegible] [illegible] inter suas acie[illegible] inq; su[illegible] [illegible] e nemo cui uel mo[illegible] ingen[illegible] Benè spera, causa tantum laboris [illegible] [illegible] hominibus, omnes quidem [illegible] ad ig[illegible] [illegible] nec [illegible] [illegible] quibus qui se applicant [illegible] transformant. D. [illegible] [illegible] asseuer[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] R. Quid [illegible] igitur a[illegible] ma[illegible] atque ne[illegible] [illegible] uidere, neque [illegible] ne[illegible] alienis nar[illegible] [illegible] amb[illegible]lare delectat alienis [illegible] es, at ex[illegible] [illegible] termi[illegible] nec [illegible] agere [illegible]

pod [illegible] est pe [illegible] mulieres. D. [illegible] R. Ib [illegible] ne ino agere in præceps [illegible] Non [illegible] palcere non au [illegible] ancipites [illegible] nocti [illegible] bus [illegible] nam [illegible] etiam [illegible] Calceatus forsitan sancti [illegible] patres nostris [illegible] Apo [illegible] ad [illegible] dum [illegible] ne [illegible] pre [illegible] equ [illegible] pr [illegible] pe [illegible] habet [illegible] pe [illegible] annum [illegible] peregreret. Quomodo autem eq [illegible] pedes [illegible] mel [illegible] dem, ille mox in crucem ascen [illegible] Q [illegible] exempla te [illegible] at Romanæ [illegible] parte pedestres fu [illegible] tabat, sed multo [illegible] castra in [illegible] plano [illegible] Roman [illegible] non impedim [illegible] Romani [illegible] non [illegible] esse [illegible] nas [illegible] ent, um dein [illegible] bus, quam [illegible] hos fecerunt [illegible] aduerte [illegible] dem [illegible] num [illegible] re potest, non inermi tantum ac uacuo, & d [illegible] then [illegible] etiam [illegible] & [illegible] r [illegible] dere [illegible] non in [illegible] tibus, in d [illegible] morte [illegible] cum le [illegible] etiam non [illegible] ctos [illegible] ederent. [illegible]

[illegible]

[illegible]

S [illegible] animi [illegible] ardua [illegible] amara [illegible] ur [illegible] gat [illegible]

[illegible] omnia cu[illegible] [illegible] eiem [illegible] q[illegible] rei [illegible] on [illegible] succes[illegible] [illegible] opoitt, & [illegible] Dum p[illegible]deat terrea [illegible] [illegible] ratias a[illegible]te, q[illegible] [illegible] [illegible] scriptum [illegible] [illegible]tem, & [illegible] [illegible] [illegible] spem haber[illegible] [illegible] [illegible]simo [illegible] [illegible] [illegible]ceres, qu[illegible] [illegible] D. [illegible] [illegible] præceden[illegible] [illegible] est. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]tamq; uim habet, [illegible] si temperata f[illegible] [illegible] modestiæ est. D. [illegible] [illegible] uiros plaga fecit [illegible] [illegible] [illegible] Gallos primum, p[illegible] Roma[illegible] Capua. Contra uero Romanam indolem [illegible] a & [illegible] [illegible] & quod [illegible] [illegible] [illegible] disciplinæ [illegible] [illegible] [illegible]s.

[illegible]

V[illegible] R. In[illegible] [illegible] mihi. R. [illegible] [illegible] cum durum ægre fero. [illegible] [illegible] epithet[illegible] [illegible] D. [illegible] [illegible] est [illegible] R. [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] R. A[illegible] [illegible] [illegible] D. [illegible] R. [illegible]

xisti tandem [illegible] e [illegible] is a [illegible] alit [illegible] fit dul cius, id modo [illegible] quod [illegible] omni [illegible] e [illegible], & ipsum [illegible] de [illegible] nec q [illegible] ne. [illegible] aure [illegible] & [illegible] ram [illegible] minem p [illegible] sic semper [illegible] D. [illegible] perditum, & desertum est. R. H [illegible] A [illegible] xa [illegible] edo doluit, neuter excan [illegible]

[illegible]

ID mo [illegible] quod superest à [illegible] R. [illegible] tu [illegible] m mal [illegible] edocuit, quamquam [illegible] exh [illegible] ere. D. [illegible]
R. Contra hoc malum nil querelis agitur [illegible] opus est, [illegible] cit uigilanti sunt qui nihil custodiant, & ac [illegible] fures, [illegible] casio furem facit. D. Limen meum fures [illegible] dent. R. Claude ostium, [illegible] aperi oculos at [illegible] intende, si neglexeris [illegible] raró fur [illegible] stius quæruntur, quibus non fuit dom [illegible] es [illegible] dam p [illegible] sub me [illegible] Arcton, & ideò apud Scythas, ut scriptum uides, nullum [illegible] ratio, quid enim inter syluas [illegible] furari liceret. D. Fures [illegible] meas. R. Suas [illegible] ctas, puta ergo ne [illegible] te [illegible] odiam [illegible] Vtilia [illegible] D. [illegible] simi fures sint. R. Impo [illegible] gen [illegible] optim [illegible] b [illegible] osum, non modò ut pe [illegible] sic enim habe, non enim aliter [illegible] animi ui [illegible] tate aliquem ad hoc trahi. Ha [illegible] immeri [illegible] igitur Aureliu [illegible] Alex [illegible] bonus, [illegible] furum od [illegible] flagrauit, ut de illo scribat Aelius Lam [illegible] talem uidisset, paratum digitum habuisse, ut illi oculum eruere [illegible] isse in [illegible] fam a laborantes [illegible] al [illegible] erit, [illegible] leram euomeret, tot [illegible] inardescen [illegible] loqui p [illegible] et N [illegible] tio generosi animi, uerè ingens furum [illegible] tas quæ [illegible] & sublim [illegible] seam extorqueret. Quinimò cum quidam ex honoratis aliquando [illegible] re [illegible] ta [illegible] ad militiam [illegible] prehensus e [illegible] ere, unq [illegible] à [illegible] egibus, qui [illegible] apud e [illegible] s pat [illegible] fures cum [illegible] entia c [illegible] xit. D. Foris [illegible] ntia atque custodia, sed optima e [illegible] paupertas [illegible] dul [illegible] um uel man [illegible] ce [illegible] uel oculos non ena [illegible] er eo.

[illegible]

APr [illegible] do [illegible] s spoliatus sum. R. [illegible] lege n [illegible] [illegible] ger [illegible] c m. D. [illegible] in [illegible] sa [illegible] [illegible] pa [illegible]

[illegible]

A[illegible] non [illegible] ac [illegible] omnes [illegible] Mon- [illegible] est [illegible] de non [illegible] non [illegible] ces. [illegible] amicum: nec [illegible] Postea ab [illegible] D. Dolo [illegible] rei domo, maxi[illegible] decli na- [illegible] us me fefello. R. [illegible] exci- [illegible] eni si expertis, & probatæ [illegible] exempla, [illegible] essent innumerabilia [illegible] minus est, [illegible] homo [illegible] nec necesse est memento [illegible] circunscriptus. Habet tamen [illegible] uiuente deceptus, cum A[illegible] Notarum est, ut [illegible] Au [illegible] summos honores, atque [illegible] unum hæredem habiturum, et [illegible] cum [illegible] A[illegible] adauer [illegible] dominum morte dedisceret.

[illegible]

A[illegible] ula domus ad multa est [illegible] inter a[illegible] tra fores [illegible] rebatis qui in ea late[illegible] ex [illegible] quod [illegible] proxime [illegible] acilibus [illegible] ponit [illegible] An [illegible] Non [illegible] palatia. [illegible] Cæsar [illegible] Non ampla [illegible] D. [illegible] do[illegible]

pla superbiæ, ornata luxuriæ, [illegible] nullum uirt[illegible] oc[illegible] tu[illegible]. D. [illegible] R. [illegible] is ne[illegible] d[illegible]mus [illegible] ca-tu [illegible] sep[illegible]ulchrum c[illegible].

[illegible]

CArcere claudo[illegible]r. [illegible] Melior est [illegible] carcer quam indig[illegible] ta[illegible] tius [illegible] iustitia [illegible] er sce[illegible] [illegible] ere [illegible] s ne [illegible] de[illegible] n[illegible] q[illegible] ch[illegible], se[illegible] quod d[illegible] a [illegible] tem su[illegible]. D. [illegible] cere [illegible]. R. Qu[illegible] a[illegible] ca[illegible] de[illegible], n[illegible] m[illegible] tu[illegible] [illegible] a[illegible] s[illegible] [illegible], [illegible] æ [illegible] læ [illegible] a e[illegible] f[illegible]t, ex q[illegible] & a[illegible] ca[illegible] m[illegible] m[illegible] h[illegible] im[illegible] is [illegible] am [illegible] ex[illegible] m[illegible] tenebro[illegible] itaque carcere [illegible] [illegible] cem[illegible], hu[illegible] sta non horre[illegible] [illegible] quid, d[illegible] q[illegible] tian & [illegible] temp[illegible] paratus, armatusque [illegible] animus, [illegible] facturus [illegible] e[illegible] ditur [illegible]. D. [illegible] carcere claud[illegible] R. Nullus c[illegible] er [illegible] angu[illegible] [illegible] ore[illegible] s qu[illegible] de[illegible], at p[illegible] u[illegible]. D. Carcere [illegible]. R. [illegible] st[illegible] m[illegible] ne carceri [illegible] ra [illegible] ex[illegible] a[illegible] uerat [illegible] [illegible]. D. [illegible] R. Qu[illegible] [illegible] h[illegible] s[illegible] [illegible] carcere[illegible] q[illegible] æ [illegible] [illegible] c[illegible] re[illegible] [illegible] a[illegible] D. [illegible] R. [illegible] x[illegible] querel[illegible] es, [illegible] te ed[illegible] D. Carcere [illegible] r[illegible] a[illegible] n[illegible] carcerem [illegible] D[illegible] amo[illegible] [illegible] es. T[illegible] hæc anim[illegible] [illegible] hinc [illegible] aut mors, quæ clauem [illegible] habet, un[illegible] s [illegible] ex[illegible] [illegible] ium [illegible] ordia [illegible] innocen[illegible] [illegible] alius [illegible] alius [illegible] te[illegible] is elapsi est, [illegible] d[illegible] m pa[illegible] & [illegible] ad postremum [illegible] s [illegible] fa[illegible] ad [illegible] ne [illegible] [illegible] g[illegible] s, [illegible] tamen [illegible] ex[illegible] m[illegible] [illegible] ad [illegible] g[illegible] iam [illegible] [illegible]m, [illegible] mult[illegible] ad [illegible] um [illegible] mu[illegible], a[illegible] um omne[illegible] quem n[illegible] faceret.

[illegible]

INiusta tortura [illegible]. R. [illegible] nullum nem[illegible] to[illegible] [illegible] entia metus est, [illegible] externa despicio [illegible] a te [illegible] D. [illegible]. R. Tortoris m[illegible] e[illegible] [illegible] minus mali est [illegible] D. [illegible]. R. [illegible] ueteris lamentum, nun[illegible] [illegible] er tormenta [illegible], quia [illegible] accidit [illegible] [illegible] n[illegible] [illegible] [illegible] ætat[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] im [illegible] tes, h[illegible]c h[illegible]beres D. In aculeum [illegible]
[illegible] ascenderis [illegible] nodu [illegible]
[illegible] hunc ami[illegible] a, h[illegible] æ, hunc
[illegible] hunc neq[illegible] ernus, hun[illegible] d[illegible]
[illegible] et peior metus. Perqu[illegible]
[illegible] aculeo pende[illegible]m, sed cum mu[illegible]e sint acu
[illegible] D. T[illegible] R. Aut [illegible] tormentis, aut ui-
[illegible] gaudend[illegible]m e[illegible] exper[illegible] ubi atq;
[illegible] tat ac [illegible] agrantur, ac [illegible] fama
[illegible] e [illegible] id iu
[illegible] dam ni[illegible] [illegible] eluuntur, &
[illegible] horum tæ[illegible] [illegible] quem
[illegible] D. In aculeum tolli[illegible]r. R. [illegible] s, ha-
[illegible] a [illegible] unde a terra d[illegible] m
[illegible] n doles [illegible] D. [illegible] queor.
[illegible] alterum sæpè [illegible] terum semper expedi-
[illegible] nocentis impunitas. D. Torq[illegible] R. Disce
[illegible]

[illegible] DIAL. LXX[illegible] D[illegible]

[illegible] R. Vnius iudicis, aut pau[illegible] o[illegible] u[illegible] dam
[illegible] iudi[illegible]o, quodq; est mel[illegible] s con[illegible] p est
[illegible], siquidem [illegible] is iusti
[illegible] era n[illegible] ata rescindere. D. [illegible] R. V[illegible]
[illegible] tos premit, ubi [illegible] damnatio, [illegible] tos est re[illegible] s.
[illegible] iniat, ut hæ[illegible] peruerti [illegible] iuditio [illegible], ne-
[illegible] on pot[illegible] us damnari el[illegible] iuditio, quam ab
[illegible] est me[illegible] r oppressa iustitia, quam [illegible] nequitia,
[illegible] quam pro[illegible] fortuna, quamuis [illegible], hæc de-
[illegible] me ius iu[illegible] e [illegible] da[illegible] quam [illegible], quan-
[illegible] crimen. In hoc enim [illegible] est, malo
[illegible] n[illegible] celus, & impun[illegible] s, [illegible] scelerum
[illegible] & mult[illegible] um radix [illegible] D. [illegible] dit o
[illegible] in s[illegible] & bene [illegible] habet
[illegible] infamiæ [illegible] cur[illegible]
[illegible] cœlesti ope [illegible] ex[illegible] forum se e
[illegible] endi comite[illegible], Romæ [illegible] s ac Liuius Sa-
[illegible] des, mu[illegible] quod mi-
[illegible] P[illegible] C[illegible] lis, at-
[illegible] clarissimus [illegible] & uel
[illegible] n a[illegible]tus. [illegible] inter m[illegible]
[illegible] alteri, uiolenta[illegible] um conco[illegible] di
[illegible] est. Quisquam ne a[illegible] ns infamiæ
[illegible] damnationem at[illegible] antepo-
[illegible] ia, [illegible] sa[illegible], indebis pre[illegible] ud[illegible] cœ
[illegible] m[illegible] an[illegible] hæ[illegible] & qui h[illegible] po-
[illegible] u[illegible] ucibus in hos ip[illegible] d[illegible] in [illegible]
[illegible] endor. R. Est q[illegible] dicet[illegible] qui sa-
[illegible] eait: Mea est ulti[illegible] & ego retri[illegible] tem
[illegible] s, a[illegible] s in pectore, mag[illegible] to-
[illegible] u[illegible] m [illegible] D. [illegible]
[illegible] ult[illegible] est quam [illegible] in [illegible] alie
[illegible] nunquam D. [illegible] m
[illegible] nippe [illegible] n[illegible] resp[illegible]n-
[illegible] ce[illegible] s [illegible] ont[illegible] anium
[illegible] m [illegible] tolerabilius, q[illegible]
Hic

Hic enim solum supplicium graue est, illic & causa supplicij. D. [illegible] populi iudicio damnatus sum. R. Expectas ut populus in te rectum uideat, quod nec in se, nec in alio unquam uidit? [illegible] innocentiæ argumentum fuerit [illegible] condem[illegible] D. Popu[illegible] condemnat. R. Idem, herc[illegible] me [illegible]tum, sed m[illegible] & magna pr[illegible] m[illegible] amil[illegible]m, de quo nunc loquebar, & L[illegible], denique [illegible] pionem Aphricanum [illegible]sq; Cornelios tales [illegible], iniu[illegible] a[illegible]atos ad [illegible]tium cogit exilium. D. A Rege innocens condemnor. R. Et Regum ple[illegible] sententiæ non [illegible]stitiæ, sed uindictæ sunt, quisq; [illegible] liberius uerbum contra [illegible] emiserit, [illegible]cunque in [illegible] frons obductior fuerit, is læsæ reu[illegible] tis. D. Sed condemnor a [illegible]bus. R. Iniquo iudice [illegible] m[illegible], à [illegible] se dolent qu[illegible]em homines, non [illegible] suum erat, [illegible] quod placit impatienti. Ce[illegible] quibus dixi [illegible]rem condem[illegible]runt, Clodi[illegible]m [illegible] u[illegible]am [illegible] quius, dubitari potest [illegible] pop[illegible], aut fu[illegible] re[illegible] atque [illegible]bus degen[illegible] positum animo esse debet, aspera quælibet, & in[illegible]a [illegible] uenIant, n[illegible] de[illegible] da cum uenerint.

[illegible]xilio. [illegible]

EXpellor iniu[illegible]o. R. Quid tu igitur [illegible]ust[illegible] malles ex[illegible]d ad iniuriæ cumulum, animum in diuersum trah[illegible] enim [illegible] tium, comitem in[illegible]iam quæ multos ciues de[illegible], te [illegible] D. Iniu[illegible] e[illegible]ul[illegible]us sum. R. An [illegible] rex exp[illegible]n tyr[illegible], an [illegible] hostis, a[illegible]pse? Nam [illegible] rex, [illegible] iniustum exilium non [illegible]n iul[illegible] nec [illegible]x qui[illegible]em [illegible] populum gau[illegible]de, sub quo [illegible] exultant, [illegible]t: [illegible] populus, mori[illegible] ille [illegible], [illegible] his [illegible] mu[illegible] eps tyran[illegible] quam sui similem pepul[illegible]et. Non te igit[illegible] patria, sed malorum cœtibus arce[illegible] ne[illegible] in exilium, sed in partem [illegible]norum ciuium cogi putes. At[illegible] stis, ag[illegible]sce [illegible] urræ [illegible] tem, non hostiliter seuit, qui omnia cùm posset, patriam [illegible]ulit, spe[illegible] mores po[illegible] perolus, a[illegible] Tyranni habitum ele[illegible] non modò ne d[illegible]lea[illegible] re uirt[illegible] te[illegible] p[illegible] se, non tu flet[illegible]lem, se[illegible] & pro[illegible]s [illegible] ni atq; [illegible]ptabil[illegible] exi[illegible] se absentiæ c[illegible] h[illegible]. Sp[illegible]te [illegible] te[illegible]uit, Athenas [illegible] L[illegible]urg[illegible] Lacedæ[illegible] [illegible]. D. Ex[illegible] sum. R. M[illegible] ex[illegible]m [illegible], mi[illegible]s [illegible] al[illegible]a fortunæ u[illegible] at[illegible] ria notos reddidit [illegible]res, qu[illegible] te uetat [illegible] qu[illegible] qua[illegible] gnem d[illegible] main coll[illegible]onibus qu[illegible] fiere[illegible] D. In exilium agor. R. [illegible]abe[illegible] h[illegible]us so[illegible]s, quo[illegible]m speciosi[illegible]simus [illegible]mitarus, non se[illegible]um mod[illegible] obliuionem [illegible]fferat. [illegible] n mi[illegible] in exilio Camillus fuit, q[illegible] uis, q[illegible]antus exul, [illegible]as[illegible] hos, no[illegible] m[illegible] spicitos, in C[illegible] mox [illegible]p[illegible]s, pr[illegible]ac[illegible] triæ rependi[illegible] N[illegible] al[illegible]d[illegible] clari e[illegible] exem[illegible]m fateor [illegible] lus tàm nihil exi[illegible]a[illegible]unt, ut Rutili[illegible] reu[illegible]at[illegible]s ab [illegible], cuius [illegible] tale erat, exi[illegible]um amplexus, redi[illegible]m contempserit, seu ne ulla in parte [illegible] licet legibus patriæ obstaret, seu ne fortè exul iterum fieri posset: at Met[illegible] in exilio profectus erat, uoltu atque animo remearet. His Marcel[illegible] mus, qui in belli ciuilis tempus in[illegible]dit [illegible]s nempè, non solitam mod[illegible]o nestarumque [illegible] non omi[illegible] sed [illegible]xit arctius, & p[illegible] x colendo a[illegible]o [illegible] ard[illegible]er in[illegible]buit, ut ad scholas mi[illegible]s hone[illegible]s[illegible]ma[illegible] ad e[illegible] lium uideret[illegible]r. Quod quidem in [illegible], conspe[illegible]ius operum sp[illegible] rum c[illegible]ia maior facit non exi[illegible] mod[illegible] sed [illegible]arceri dulce solati[illegible]m. [illegible] tior. R. Exi[illegible]m breue citò te patriæ tuæ re[illegible]et [illegible]gum [illegible] bit, unde exulent, qui te exulem uol[illegible]ere, dedi[illegible]et que n[illegible]ne, si a[illegible] opini[illegible] [illegible]m aspiceres, u[illegible]de enim ang[illegible]s est [illegible] qu[illegible] ang[illegible]um se a[illegible]t ut q[illegible] extra, in exi[illegible] p[illegible] torab[illegible] a[illegible] o[illegible]s carc[illegible] crates C[illegible]as e[illegible] M[illegible] sum V[illegible] niensem [illegible] re[illegible]et: Socrati autem patria om[illegible] du[illegible] era[illegible]

[illegible]

[illegible] d coelum ipsum, quod h[illegible] patriæ destinati [illegible], ad quam si suspirat animus [illegible] exule [illegible] nam quis patriam [illegible] ubi quisq; perpe[illegible] hæc in terris [illegible] ita erit inqui[illegible]. Vt naturæ [illegible] nes, dum hic uiuitur, terra omnis patria uestra [illegible] mei, quàm animus [illegible] laborat. Non habemus [illegible] Naso:

[illegible]

[illegible] & tu [illegible] nquam [illegible] semper in patria [illegible] sponte peregri[illegible] [illegible] [illegible] tum [illegible] [illegible] D. [illegible] [illegible] cogari, omne [illegible] patien[illegible] D. Ire in exilium [illegible] R. Tu [illegible] omnia, ne [illegible] patiaris: [illegible] omnem [illegible] illi tribuunt, catenasq;, omne tædium, mole[illegible] necessaria [illegible] utrunque ne [illegible] obtentu falsæ mise[illegible], mixtamq; cum [illegible] atq; [illegible] & [illegible] inferri [illegible] urbium plateæ. [illegible] inferre, neque te pati [illegible], sed patriam te in [illegible] perdidi[illegible] te sentias, mali ciues tui [illegible] autem amore absentis ac desi[illegible] [illegible] tem. Illi [illegible] loqui doleant, tu te [illegible] [illegible] neq; reditum cogites, neq; cum illis [illegible] quod à te fieri debuit, ab alio factum [illegible] ultrò in exilium ire. [illegible] nam in [illegible] [illegible] præsentia, [illegible] [illegible] quid [illegible] insuper famoso [illegible] memoria, q [illegible] per famam [illegible] Aphricani [illegible] O. Minor in [illegible] ut multi [illegible] ostenderent. Sine tyrannos [illegible] sine popu[illegible] [illegible] pelli potes, capi, [illegible] uinci autem [illegible] [illegible] spoliari, cum [illegible] D. Exulatum pergo. R. Perge alacer [illegible] secu[illegible] [illegible]. Nihil illi longè est, ubiq; te proteget, qui pro-

[illegible] AL. [illegible]

[illegible] a fuit Troia, obsessa Tyrus, obsessa Carth[illegible] [illegible] a Numantia & Corynthus, euersa [illegible] omnes, quem [illegible] caput Roma [illegible] obsidione tentata est [illegible] Capua, quid Tarentum, quid Syracusas, [illegible] A[illegible] [illegible] & [illegible] & pauca [illegible] rerum [illegible] obsidionem [illegible] sens[illegible] [illegible] Obsessus [illegible] non [illegible], sed Rex in

patria

patria sua fuit, eum [illegible] famæ magis quam [illegible] A [illegible]
nus Macedonum rex [illegible] es Pergami, [illegible] ætat [illegible]
liæ Robertus [illegible] regum minor, si quæ ceteros reges [illegible]
tu homuncio [illegible] lamentaris, obsessus Ambrosius, [illegible] Augustinus [illegible]
simul intra Mediolani ambitum. Obsessus ad ultimum Augustinus [illegible]
sui muros, quo tempore, miseratus lachrymas suas, Deus a [illegible] lum [illegible] ie,
iste regnum transtulit. D. Obsideor. R. Et quis non [illegible] ditur? nos pec[illegible]
sident, illos mo[illegible], hos nimie [illegible] curæ, hos neg[illegible] diuitiæ [illegible]
tas, illos infamia, hos labor [illegible] ebrietas, omnes co[illegible] pere [illegible] ol tis, [illegible]
ille nos carcer [illegible] arcet [illegible] a, Ipsæ o [illegible]
ubi frem tis, & [illegible] assiduis [illegible] ubi [illegible] te [illegible] um [illegible]
dio prælatatis, quia a uobis inc[illegible] ur, quid est aliud [illegible] o, qu[illegible]
parua insula, circunfusa [illegible] mari quod [illegible] m, [illegible]
pellatur in terris, quod tamen tanto nomine [illegible]
omnes, tu te obsessum ut rem nouam narras [illegible]
quod possit ad tutelam patriæ conferre. Hoc [illegible] is [illegible]
operosi senis, quærelæ enim nec tibi, nec patriæ [illegible] ert. D. [illegible]
meam. R. Quid tu [illegible] an aliò malles ob [illegible]
quo scilicet [illegible] obsesso illa non [illegible] et. Cæteru [illegible]
detur, q[illegible] in patria tua pati, ut quantum [illegible]
D. [illegible] patriæ [illegible] tat[illegible] sum. R. [illegible]
a g[illegible] quam m[illegible] ex [illegible] a
atque [illegible] ut uix [illegible] m longe se [illegible] semel po[illegible]
men o[illegible] onis erunt pere ge[illegible] ent & [illegible] comped[illegible]
hoc facit o[illegible] dio, sed opinio, qua nihil [illegible] molestiæ mortalis uitæ [illegible]
Fabulam locus poscit. Decrepitum quendam senem fuisse nuper Aretij [illegible]
quam patrium limen excesserat, id cum ad aures præsidentium perueniss[illegible]
hominem ad se uo[illegible] ant, & sibi compertum dicun[illegible] m cl[illegible] m urbem e[illegible]
ta cum h[illegible] ibus habere co[illegible] quia: ille autem per [illegible] s iuuare. e no[illegible]
tis belli tempore [illegible] pace per [illegible]
bis egressum, c[illegible] re, & [illegible]
ta? [illegible] he eg [illegible]
bit[illegible] tatum, [illegible] p[illegible] ero, quo [illegible] m [illegible]
hensum: [illegible] um semper peruic[illegible] nim [illegible] te [illegible]
cis, & tibi urbs tot[illegible] no[illegible] cui [illegible]
su[illegible] ceret, quod maxim[illegible] udi[illegible] s euenire solet [illegible]
Adest loci solamen [illegible] æquanimitas, sola deest ut lug[illegible], & [illegible]
tura rerum, sed mo[illegible] icie [illegible] est.

DE [illegible] EVERSA. DIAL. LXII. [illegible]

QVid qui[illegible] d euersa funditus est patria. R. An non fort[illegible] quas pa[illegible] antè [illegible] ominabam, & similes aliarum innumer[illegible] rum & Thebas, [illegible] Persepolim Persici regni caput euert[illegible], quod mireri[illegible], ad [illegible] essionem [illegible] s [illegible] Magnæ [illegible], Troiam euertit Agamemnon [illegible] m Han[illegible], [illegible] mantiam Aph[illegible] or, Hierosolymam Titus, alias[illegible] al[illegible] R [illegible] m
dir[illegible] se [illegible], ci[illegible] us adiuta [illegible] cord[illegible]. & [illegible] re[illegible]
constet euersam Romæ Mediolanensis recentior fama e[illegible] F[illegible]
baro [illegible] immani [illegible] in patriam [illegible] taminı [illegible] s
maximæ, atque imperia [illegible] ut usque adeò te [illegible] ut [illegible]
tus esses, fingeres immortalem [illegible] t mundus ipse [illegible] a [illegible]
tes & maria mouebun[illegible] & [illegible]
aut mirari, aut quærer[illegible] nt quid paulo antè dice[illegible]
suæ, non tam crebrei [illegible] quod & pauci [illegible]
tamen o[illegible] n [illegible] enim [illegible] se[illegible]
D. Patria [illegible] it. R. Resurget fortasse, nam & [illegible] rexer[illegible], & [illegible]

[illegible] end nemo hodie Saguntum, & Mediolanum [illegible] [illegible] [illegible] ompertj ultima, ut aiunt, mutauit locum [illegible] [illegible] euersa. Similiter & Hierosolyma, & Carthago. [illegible] patria [illegible] rens, caue tu succubuisse fortunæ. Peior est e- [illegible] orum. Vt illis non fœminea, uirum de [illegible] et pietas, quam- [illegible] tamen simul occumbere, quando tua nil iam ruina Rei- [illegible] reliquiæ, ad fœliciora tempora reser- [illegible] ubi sit et iam ipsa fuga laudabilis (audisti ut [illegible] a, ac se [illegible] ate pene ruerat imperium Romanum, publicæ [illegible] Repub. non desperasset, quod te isse collega ei [illegible] [illegible] debatur si aliud nihil est reliqui. A [illegible] [illegible], quamuis nudus muros patriæ tuæ c [illegible] [illegible] regni non erit finis: quo [illegible] tandem Deo te [illegible] [illegible] nec ruinam, nec eorum aliquid, quæ uestis in

[illegible] IN BELLO.
[illegible] XX. [illegible]

[illegible] quære. M. Valde uincit metus. R. Timor [illegible] crescens uero desperationem parit, qua [illegible] [illegible] nihil in rebus omnibus. M. Magni [illegible] [illegible] timor mali ferat, atque ex timore oriens [illegible] [illegible] Charras, Pompeius in Thessalia expertus est [illegible] [illegible] apparuerit.

[illegible], imo.

[illegible] R. Differ interim dum spes redit, malè per [illegible] [illegible] sentiant. Solet inesse animis præsaga quædam [illegible] [illegible] non est exemplorum numerus [illegible] [illegible] habita. M. Inanis pugnæ cal [illegible] [illegible] nemo est, qui nouerit. Videne [illegible] [illegible] [illegible] fingat ignauia: cui nihil usquam non formi [illegible] [illegible] gloriæ, si saluti tuæ officit, uirtutis auxil [illegible] [illegible] mor [illegible] randum nihil, sæpe pauci [illegible] [illegible] falsas imagines terrentium, q [illegible] [illegible] historiam tradidere [illegible]. Non est enim fal [illegible] [illegible] uehementior, quo pauentem, maiora omnia sibi fin [illegible] poeta idem ait:

[illegible]

[illegible] otes, sed uirtutem pauor exuperat, campo abstine, [illegible] affectus in aciem si descendas, te [illegible] umerit, qui con [illegible] te melior pars rebellat. Malus semper hospes, animi [illegible]

[illegible] TEMERARIO COLLEGA.
[illegible] LXXI. DOL.

[illegible] m collegam. R. Est aliquid causæ fateor ut timeas, [illegible] peres, hoc enim ut quibusdam calamitatis [illegible] [illegible] Terentij Varronis, Aemilio Paulo mortem pe [illegible] [illegible], M. Furio Camillo, & Q. Fabio Maximo, [illegible] [illegible]. D. Est mihi collega [illegible] ceps, & inconstans. [illegible] m tutus clarior eminet, quam [illegible] admota [illegible] [illegible] te esse præcipiter. D. [illegible] insolentissimus [illegible] [illegible] ne diximus [illegible] tribuni militum consulari [illegible] ares [illegible] Habet h [illegible] excel- [illegible] us re [illegible] ac pudorem [illegible] nullo [illegible], quam [illegible] tute. [illegible] efficies, ut illum

tibi parem [illegible] pudeat [illegible]
gio, quàm [illegible] eum [illegible] nom [illegible]
rebus imparem & [illegible] D. [illegible]
ga mi [illegible] stultus [illegible] R. [illegible]
[illegible] tardi [illegible] ineptum aliquid proponere [illegible] re [illegible]
genium, ad [illegible] ret [illegible] ad memoriam [illegible]
Ante non ma [illegible] s, c [illegible] ciuitas [illegible]
[illegible] enter facit, at [illegible] Reipub. [illegible] ex [illegible]
qui diu tenuerat illa [illegible] am [illegible] at, [illegible] tem [illegible]
tu inquit [illegible] qui neq; [illegible] eras nouc [illegible] s, neq; unquam pa [illegible]
cio uitam trahen [illegible], cum paribus [illegible] alter [illegible]
ille autem nih [illegible] motus [illegible] et quid neg [illegible] nullus ignor [illegible]
omnia [illegible] agimus, aberrare non [illegible] num d [illegible]
ingeni [illegible] c. [illegible] ergo ur in c [illegible] a tuo [illegible] exemplar [illegible]
simi [illegible] uelis.

DE [illegible] ET [illegible]
DIE. [illegible]

E [illegible] mihi [illegible] R. [illegible]
n [illegible] ne [illegible] Le [illegible] uest [illegible]
ad [illegible] remed [illegible]
[illegible] on datur, at [illegible] fortiter, atq; [illegible] age [illegible]
[illegible] tu eminea [illegible] nec te [illegible] aliena, [illegible]
[illegible] sub [illegible] cias [illegible] Rem [illegible] nec [illegible] Vi-
enim [illegible] us [illegible] inte [illegible] m [illegible]
exerci [illegible] se [illegible] ducem. Ne [illegible]
hi nominum & temporum comme [illegible]
co, Calphurnius [illegible] lamina bello Punico [illegible] bello Punico [illegible]
[illegible] omnes militum, ducumq; & exer [illegible] atores, tanta [illegible] tu [illegible]
potest, ut aliena infamia eximiam in gloriam [illegible] nceps [illegible] tium [illegible]
necessitate unicum. Proinde utrunq; [illegible] os rotau [illegible] uirtut [illegible]
seq [illegible] nec in pace, nec in bello, ne [illegible] a [illegible] es, nec [illegible] te.

[illegible]

A T pr [illegible] o [illegible] sum. R. Iam tu [illegible] c [illegible] spera [illegible] tes [illegible]
ri [illegible] de [illegible]
esse qu [illegible]
[illegible] s [illegible]. R. [illegible] ac [illegible]
n [illegible], ut Mar [illegible] x [illegible], ut [illegible] ter [illegible]
ab [illegible] pridie [illegible] erat. [illegible] & [illegible] Cæsar [illegible] ch [illegible]
liam mox in [illegible] Multi [illegible] bel [illegible]
animi uirorum [illegible] m [illegible] cuent [illegible] mi tan [illegible]
Victus hodie, cras [illegible] s, duc [illegible] a [illegible]
cent magis [illegible], at [illegible] agis a [illegible] a [illegible]
p [illegible] s [illegible] do [illegible], e [illegible] t, [illegible] D.
Vi [illegible]. R. [illegible] q [illegible]
e [illegible] s a [illegible] e [illegible] mos, [illegible]
bello P [illegible]
tium, non t [illegible]
los mentio [illegible] a [illegible] ualla d [illegible]
confusa. [illegible]
in pud [illegible] re [illegible]
[illegible] ex [illegible]
ex [illegible] e [illegible]
N [illegible] iam, [illegible]

[illegible] docet experientia, quos schola non docuit, & præceptori- [illegible] ulis, [illegible] quibus non ualebat. Nulla rerum humanarum cer- [illegible] as, nulla di[illegible] uiendis erroribus aptior. D. Magno fortunæ [illegible] e taceas nunquam clarius, quam inter fortunę uulnera, pro- [illegible] Nunc nosce teipsum, quantarumque sis uirium ualdè ictus intel- [illegible] riam an[illegible] R. Si insperatam prudentiam quæsiuisti, non [illegible] uderi debet. D. Victus sum bello. R. Bello uictus li- [illegible] autem uictus utrançque amittit, quisquis igitur illi succum- [illegible] D. [illegible] us sum. R. Quid scis an illud Magno Pompeio Thessalico [illegible] niat?

[illegible] rat.

[illegible] mus solet [illegible] ere, qui uincitur, lucrum ingens, quod optantes [illegible] mori er[illegible] elegerunt, & profectò mercantur egregiè, qui mor [illegible] utem, sed plerique malis suis gaudent bonis aguntur, [illegible] ra bo [illegible] D. Victus sum. R. Potest id quidem tibi non [illegible] [illegible] Nusquam enim fortunatior, ut ita dixerim fortuna, [illegible] ic [illegible] a posse illam perhibent. D. Prælio uictus ex- [illegible] possunt arma uictis auferri, uera autem bona, quę sunt [illegible] retinent. Ea enim ex incendio, ac naufragio, sic ad [illegible] [illegible] a tant[illegible], q[illegible] æ in animis abdita ferro tangi, nequeunt, sed [illegible] [illegible] prælijs, ac ferro exposita uidentur: itaque non quisquis bel- [illegible] r laudibus, licet etiam armis amissis ex acie fugienten: [illegible] tem, secum ducis eximij nomen ferre. Nam & ad T[illegible] [illegible] uictum quàm uincendo fatigatum, inter ingentes [illegible] rum [illegible] suis Græcæ memorant historiæ, quàm Deiphœbo fa[illegible] [illegible] Aemachijs (si Lucano creditur) stetit ordine certo infœlix [illegible] quod in Africa cum Hannibale gestum est, nec meliùs instrui [illegible] nari, ut de uictore uictus, sic & de uicto itidem uictor ipse, [illegible] m æ timator. Quid amisit autem, qui ueram artis suę [illegible] conscientiam, non amisit?

[illegible] DIAL. LXXIIII. DOL.

B[illegible] R. N[illegible] en hoc à ciuibus tractum, & tu unus es ciuium, [illegible] bus malo fomenta præbentium, & uirili parte culpæ [illegible] alterum inflammat, donec singuli furore publi- [illegible] furor publicus singulos urget, ac præcipitat, nec un- [illegible] it, quamuis accessione auctum, totā infecerit, siue etiam [illegible] quæris originem, singulorum in erroribus radicatum [illegible] neo, ne tu quoque unus sueris ex his, qui uel materia, [illegible] rint, multi enim faciunt unde mox quæratur, & quasi ab al- [illegible] ctum [illegible] gent, multi iam sui incendio periere, quod si [illegible] r boni ciuis, in calamitate publica, sed quem doletur inno [illegible] m debilitas culpa est, imò quidem, ut quibusdam maxi- [illegible] est malum. D. Ciuili uexamur bello. R. In furore ci- [illegible] frustrà est, at tu saltem pro libertate, uel solus pro iu- [illegible] fortassis inutile, at tibi certè laudabile utriusque rei exem- [illegible] m Agrippam, & Portium Catone[illegible] hunc nouissimum. [illegible] R. Si nihil opis in te est, a[illegible] ios, [illegible] depre- [illegible] bus potes publicam ruinam, [illegible] priuatas in se con- [illegible] mnium denique hinc pietate, hinc terior [illegible] ani- [illegible] eum ora, opta ciuium resipiscentiam, & salutem [illegible] le. D. Bello ciuili Respub. in extremo [illegible] ernis bellis no[illegible] um acc[illegible] t, ne [illegible] paratu [illegible] ca [illegible] e animo, non homines modò sed præter anim[illegible] s, h[illegible] [illegible] u, sic urbibus, & magnis imperijs, suos morbos, [illegible] corpus exortos, in quibus sunt sec[illegible] siones,

& simultates, & discordiæ, & bella ciuilia. Esse omnibus com[illegible] terminum, qui p[illegible] tiri non poterit, suum finem cunctis, quæ uident [illegible] are & si par[illegible] [illegible] rum tamen, ubi sunt urbes clarissimæ? [illegible] sylu[illegible] asperrim[illegible] & [illegible] Stulte sperare urbem aliquam, quod assequi regina urbium Roma neq[illegible] erit. Hoc inter fata [illegible] minum, atq; urbium interesse, quod illa propter innumerabilem infinitamq; frequ[illegible] & uitæ breuitatem quotidie in oculis sunt, hæc propter raritatem [illegible] æui [illegible] long[illegible] semel multis in seculis & cum stupore cernuntur. Hæc te c[illegible] firm[illegible] contr[illegible] om[illegible] casus tàm publicos, quàm priuato[illegible] faciet: hæc [illegible] demum, & [illegible] amœnam atq; [illegible] tollerabilem uiam sternet, ad inopiam, ad exilium, & ad mortem, docebitq; hoc pro[illegible] patriæ tuæ malum, quod omnibus est commune.

DE DISCORDIA ANIMI FLVCTVANTIS.

DIAL. LXXV.

Animi discordia laboro. R. Nullum hoc bellum peius, nec ciuile quidem, [illegible] enim ciuibus inter se, hoc hom[illegible] [illegible] illu[illegible] partes popu[illegible] [illegible] biū, hoc intus in anima, [illegible] ipsas partes animi [illegible] cū n[illegible] dam species, quæ plus quam ciuile be[illegible] [illegible] solum [illegible] etiam inter se pugnant, quale inter Cæsarem ac [illegible] cus fratres habuit, locus ille parentes, quanto hoc [illegible] at [illegible] pater contra filium, nec frater aduersus [illegible] te litigo, nulla quies animo, nulla potest [illegible] D. [illegible] secum pugnat affectibus. R. Diu[illegible] ab [illegible] incip[illegible] posita erit, & immota pax anim[illegible] de[illegible] fle[illegible] q[illegible] c[illegible] uenerunt uoluntatem: ali[illegible] corrupti humor[illegible] [illegible] affectus se[illegible] par[illegible] tantò est [illegible] & a[illegible] pore est nobilior & æterna [illegible] tempor[illegible] temperamentum, & æqualitas quædam, a[illegible] D. [illegible] git. R. Malum simul mal[illegible] & confestim pugna cessabit: el[illegible] ma[illegible] bit, ut sa enim inter se pugnant: Sem[illegible] summa est. D. A[illegible] partes scissus dissidet. R. Animu[illegible] partes di[illegible] philosophi, quarū pr[illegible] in arce, hoc est, in capite loc[illegible] Deo proximam, ubi tranquillæ, [illegible] rant in pectore, ubi iræ [illegible] impetus, al[illegible] praecordia ubi con[illegible] atq; libidines, duplex h[illegible] d Menenius ille, c[illegible] ducerer, quo impetrato, [illegible] coge uel consilio, uel ut partes [illegible] pacem spera, qua sublata, quid aliud, [illegible] propo[illegible] & [illegible] inconstans uita hominu[illegible] & [illegible] multi[illegible] ex ha[illegible] quàm quid uelint sciant. R. Flu[illegible] quid uel[illegible] tis hoc accidere, non uno ali[illegible] & [illegible] finem: & profectò ex omnibus quæ dix[illegible] hoc ma[illegible] nies. D. Fluctuo & in diuersum ago. R. [illegible] animi, fluctuatio est, ut enim corpus [illegible] agitatur, de quo uix ulla mihi spes salutis [illegible] uitijs pe[illegible] [illegible] ad [illegible] q iam de homine ua[illegible] sistet, neq; perseuerabit [illegible] lud obscurum: Quod tota uita elabitur aliud a[illegible] s, modò e[illegible] [illegible] quam [illegible] semper aliud agere [illegible] & al[illegible] piat. D. Inter uarias curas [illegible] R. Q[illegible] inter [illegible] con[illegible] inops, & mag[illegible] ste[illegible] nu clauus excidit tuto al[illegible] to, & [illegible] quam te animi [illegible] estas o[illegible] D. [illegible] suo pro[illegible] R. [illegible] ter animæ per[illegible] quæ innumerabilia & imm[illegible] sunt, [illegible]

[illegible] ut ait Cicero, dumq; hoc [illegible] nunc celer, [illegible] Atque [illegible] ubi ho[illegible]nquam [illegible] præte[illegible] ac tranquillitas consequetur, [illegible] res [illegible], & paucorum [illegible] Socrate apud ue[illegible] in L[illegible] laudata est: postremo [illegible], & Aurelio Alexandro.

[illegible]

A [illegible] R. [illegible] de [illegible] Moriendum ne [illegible] in prosperis spem habendam, [illegible] frangi posse [illegible] D. Am[illegible], quid de [illegible] iar[illegible] ere [illegible] non licuit ad speciem [illegible] quàm in pa[illegible] alibi quam in exili[illegible] Vide igitur istæ ambages de [illegible] s[illegible] fallax, nunc fluctu[illegible] experientia rerum est, du[illegible] ambiguitas ipsa [illegible] omnia [illegible] R. [illegible] Deo, [illegible] pone metum, [illegible] ambig[illegible] nullius rei du[illegible], parua qu[illegible] [illegible] gubern[illegible] nauig[illegible] nota e[illegible].

[illegible]

[illegible] R. C[illegible] animæ tuæ [illegible] a p[illegible]ias, quam tibi [illegible] corpora, [illegible] animas ha[illegible] [illegible] alt[illegible]ior. R [illegible] pene[illegible] inuiolabil[illegible] est. Disput[illegible] la[illegible] sed argu[illegible]to uolumine, neminem lædi posse, [illegible] ab o[illegible]inione homi[illegible] uehementer abhorreat [illegible] mis, mult[illegible] q; uulnerit[illegible] R [illegible] ad mortem, talia [illegible] omnia leuia sint [illegible] [illegible] male hab[illegible] fane [illegible] profunda [illegible]ulnera, [illegible] inhuman[illegible] D. Vulneribus [illegible] R. S[illegible] [illegible] ne [illegible] quid [illegible] R. An [illegible] ul [illegible] D. V[illegible] [illegible]

tiens, utque [illegible] arm[illegible] hac atque illinc militibus, [illegible], ex [illegible] eum proiecisse, [illegible] unde claudi [illegible] manu [illegible] accep[illegible] suos, corpore reliq[illegible] perueniss[illegible] in petitione [illegible] oris obijceret [illegible] aduersarium. Mi[illegible] enim [illegible] sed ita dij [illegible] tales uoluere, ut per singulos passus meminerim triumphi mei. Praeclarum plane, fa[illegible] par dictum. D. Manum uulnere perdidi. R. Si leuam, damnum leuius, at si de[illegible], Marci Sergij uiri fortissimi remedio uti licet, qui hac manu [illegible] bello Punico amiss[illegible] ferream fabrefecit, cum qua in [illegible], ac [illegible] prelijs, n[illegible] bellator inte[illegible] parum suc[illegible], dextrae o[illegible] in sinistram transfer. [illegible] ut Caesareus [illegible] bello Massiliensi, cum iniectam puppi hostili dextram amisisset, laeua [illegible] nec pelago mergeretur. D. Vtraque manus ferro abscissa est. R. Vbi plus lice[illegible] tuna, tibi plus negotij uirtus habet, fortunae tamen omnis aculeus [illegible] armatus, etiam sine manibus fortis erit. Memento Cinigeri Atheniensis, qui post M[illegible] niam pugnam, opus immortale, Miltiadis hostibus ad naue[illegible] profugis in [illegible] cata manu dextra, qua una nauium fugae plenam strinxerat [illegible] mox adh[illegible] rursus abscissa, fer[illegible] in morem morsu [illegible] aliter non [illegible] at. [illegible] les ille Can[illegible] excide[illegible] qui uulneribus usu ma[illegible] spolijs uictorem, qu[illegible] superat dentibus qui[illegible] eamque eius arrep[illegible] implicuit, nec lax[illegible] hostis lacerum [illegible], sed [illegible] moriens, iam [illegible] tibusque animis apt[illegible] remedia, ut semper [illegible] seruiam corpus a[illegible] ut cum i[illegible] eueneri, nec [illegible] membrorum ministerio amisso, in ipso animae [illegible] intimos [illegible] quid magnifice loquendum, agendumque, nec [illegible] opus est [illegible] ribus deformatus sum. R. Dixi iam, imo si [illegible] uulneri m[illegible] [illegible] uiri quidem fortis pro iustitia ma[illegible] aliq[illegible] pectus, non foedis frons sulcata uulneribus uideri debet, se[illegible] uero cicatrices, aut uulnera, sed ut turis [illegible] dicet [illegible] uestigia [illegible] signa meritorum. Proinde [illegible] illum [illegible] in Scae[illegible] cum fortitudinis, sed [illegible] nullius, mille lace[illegible], perfu[illegible] uulneribus [illegible] uenerati, & propter unius uirtutis admirationem uulnera ipsa eosculantes, a[illegible] gmina & sagittas, & tepenti cadauere eductas, Deorum templis ceu sacrum al[illegible] bant, quid de fortis, fuitque uiri pretiosis uulneribus sentiendum sic i[illegible] neribus multis infirmus, ac deformis sum. R. Cura te m[illegible] uulnera, [illegible] hesura perpetuo, de his enim terra uiderit, quae illa conteget [illegible] creator [illegible] pora ex[illegible] pleni[illegible] restituit. D. Inflicto [illegible] corpo[illegible] sum. R. De partibus [illegible], totum illic [illegible].

DE REGE SINE FILIO. [illegible] VII. D[illegible].

Regnum est mihi, non filius. R. [illegible] igitur [illegible] reg[illegible] im[illegible] excellent [illegible] m[illegible] dulce e[illegible] fama suc[illegible] publicum [illegible] nulla pri[illegible] grauior quam [illegible] et nulla charior. D. C[illegible] mittam nullus est [illegible]? R. Dimitte ciuibus libertatem [illegible] potes: fuerunt q[illegible] tente, nec [illegible] ore care[illegible], hoc ipsum lace[illegible] med[illegible] Syracusius & Augustus Caesar, quanto uer[illegible] fuerit, mu[illegible] benef[illegible] q[illegible] iam optare, ut [illegible] malefa[illegible]. Quid est autem melius, qu[illegible] uiuere? Quid peius, quid periculosius, quam [illegible]are? D. N[illegible] regi[illegible] ficiam. R. Non est tibi materia perpetuandae [illegible] gna, qu[illegible] tyrannides. no si bo[illegible] tempore, q[illegible] n[illegible] a[illegible] m[illegible] pe[illegible] saepe, [illegible] a [illegible] maiorem [illegible] n[illegible] & [illegible] Nam [illegible] al[illegible] tamque [illegible] in uterque pe[illegible] uiolari[illegible] habe[illegible] igitur successorem regni, non habebis [illegible] sed habebis p[illegible] ilum [illegible] nominis amatorem, & cultorem [illegible] secula de[illegible]. Ben[illegible] tecum egisse fortunam credito, & me[illegible]

[illegible] dem. D. Sine filio rex sum. R. Non [illegible] m ab amore utilitatis animum deflexit. Le[illegible] quæ longè trans Indiam in orientali sedet [illegible] ex arbitrio populi consentien[illegible] [illegible] prodeunt, omne suffragium de [illegible] iciat. Sancta & fœlix electio, quæ ad nostros [illegible] es & per [illegible] pessimi succedentes, orbem te[illegible] corrump[illegible] e tamen quantumlibet opti[illegible] ta omnium comprobatus, ad regnum tamen nō per[illegible] e aut [illegible] tatis feruor, aut [illegible] amor, transuersum quò non [illegible] ad regnum n[illegible] assumitur. & si post regnum [illegible] Neq; enim prudentiæ [illegible] possibile opinati [illegible] c[illegible] et, & filium.

[illegible]

R[illegible] us e[illegible] um non habere. D. Regno ex[illegible] sedebas, saluus in plano deposit[illegible] ciens, uidebis te regni solio descendentem, ad [illegible] nulla est sine securitate iucunditas, nulla [illegible] mus, atq; ita altiùs esse, quàm fueras [illegible] Habet gratiam depelleri, durum a[illegible] es, unde erat abeundum, quod sponte [illegible] co[illegible] da, nam quis pudor ho[illegible] aut re[illegible] arem la[illegible] um hominibus indig[illegible] pul[illegible] pulcherrimæ rei excellentiæ exe[illegible] No[illegible] ex qua uera diademata regum, non ex gemmi[illegible] nmarum est qui neget: quis autem q[illegible] im humanitati debitum, non op[illegible] ma[illegible] s, atq; ita nec meliorem certe nec homin[illegible] uestris, est in excellentiæ appetitu, quam in[illegible] n uidentes cōnse[illegible] uerum & [illegible] er robustos uiribus, inter formos[illegible] s forma, inter [illegible] s humanitate præcellitur. D. Regia de sede ce[illegible] t e[illegible] m qui dec[illegible] dunt pe[illegible] re, re[illegible] nol[illegible] im[illegible] l atq; ani[illegible] tranquillior, gratiorq; si sa[illegible] Q[illegible] d illos mi[illegible] d[illegible], sed & stantes, & uolentes, aut Im[illegible] e aut [illegible] peris reliquere. In quibus Diocletianus cla[illegible] d Imperium reuoca[illegible] sp[illegible] euit [illegible] a[illegible] ærendumq; tantis cædibus, ru[illegible] ex[illegible] er [illegible] amicis locans: Oleribus quæ in hor[illegible] s[illegible] o [illegible] consitur. D. Regia arce det[illegible] s sum. R. [illegible] ter quæ dudum cæcus animi [illegible] c[illegible] it [illegible] nicis atque compedibus, tenebaris, qu[illegible] bus [illegible] s auferre sequacibus f[illegible] ita est, il[illegible] us circula[illegible] rus adeo, ut non a[illegible] o ul[illegible] m redimat, el[illegible] ar[illegible] ino[illegible] quàm diutinam cæcitatem? At qui n[illegible] s a[illegible] e[illegible] quam corpori. [illegible] lum gaudere re[illegible] [illegible] am par[illegible] pre[illegible] re[illegible] tantum non mo[illegible] tas redijt[illegible] ubi[illegible] itio[illegible] es. D. Re[illegible] [illegible] & diadema, crede expe[illegible] s, [illegible] e[illegible] [illegible] e. D. Regnum amisi[illegible] o [illegible] n[illegible] s[illegible] terræ [illegible] la[illegible] me [illegible] erdidi. R. [illegible] eu[illegible] u[illegible] [illegible] ndi[illegible], f[illegible] u[illegible] tanq; [illegible] mul[illegible] la[illegible] m [illegible] tene[illegible] m[illegible] e[illegible] perdi[illegible] D. Regno[illegible] ate [illegible]

 [illegible] us,

curis, & calor[illegible] qu[illegible] dio quidam [illegible] uellet A[illegible] mente [illegible] lò [illegible] memora[illegible], id [illegible] necessitati saltem, u[illegible] ad e[illegible] buerit. Primum bon[illegible] h[illegible] enter amplecti [illegible] mum uel coacte, qu[illegible] regem [illegible] Antiochum, [illegible] quæ cis Taurum est Asia priuatus, S. P. Q. R. gratias agebat quod eum m[illegible] sollicitudine liberatum, ad mediocria redigissent [illegible] quidem ille [illegible] p[illegible]enter, grauiterque si uera. D. Regni è solio descen[illegible] R. Di[illegible]ebam super[illegible] pudentis, addam & amen[illegible] neglig[illegible]enus esse conditionis ol[illegible], fastidire, quod esse, uelle quod nequeas. Non possunt omnes homines re[illegible]es esse, [illegible] hom[illegible] quid non sui regni audis sua sorde[illegible] qui reges esse desi[illegible], cum enim dura [illegible] quorum & u[illegible] incens labori, & scelerata [illegible] eunc[illegible] se uerterit difficultatum scopulos, [illegible] miserum ducis, nil unquam tibi fœlicius [illegible] gnum meum ad alium translatum doleo. R. Non [illegible] re illud tibi potuerat cur auferre [illegible] & tran[illegible] transferentis uoluntatem, quæ sola suf[illegible]cien[illegible] est, [illegible] scilicet, quas quidam sapiens uir expressit. Regnum [illegible] propter iniustitias & iniurias, & contumelias, & dolos [illegible] R. [illegible] esse incipis, ea est enim regum [illegible] d[illegible] dedig[illegible]atur.

[illegible]

Proditus sum ab amicis. R. Hostibus crede[illegible] amici enim e[illegible] reni. D. A familiaribus sum proditus. R. Ambig[illegible] liaris amicus, & familiaris hostis dicitur, quo [illegible] malus uita [illegible] habet. D. Proditus sum ab eis, quibus ante ali[illegible]. R. [illegible] non fidit, enimuerò quò maior quisque, eo minus potest [illegible] dere, eo [illegible] ribus est necesse, unde fit, ut cùm commune, tum uel maxime re[illegible] nò ullum [illegible] tam obnoxium huic malo. Proditus a [illegible] Minos, Nisus, Aethes, Agamemnon, Alexander & [illegible] R[illegible], Tarquinius Priscus, Seruius, Tullius, [illegible] minor, Ma[illegible] & Iulius Cæsar, & mille [illegible], uel reges, uel regi[illegible] quærendi [illegible] autem non proditur, [illegible] die & in mag[illegible] est genitus à quo [illegible] possit. Proditus ad ext[illegible] nec [illegible] strium, cœlestis [illegible] rex caruit. D. P[illegible]um, magisque me[illegible] propriis tangor incommodis. R. [illegible] quidem, ac magnifice, nam & [illegible] proxime memini sese territum, non tam m[illegible] quam [illegible] certe [illegible] dicitur [illegible] tamen neutro nimium tangi [illegible] q[illegible] tando enim [illegible] ac perhdis [illegible] prodito[illegible], bona [illegible] Pro[illegible] R. P[illegible] sibi [illegible] git, se [illegible] se perem[illegible] mam. [illegible] m, c[illegible] hominum [illegible] p[illegible] us f[illegible] nitas [illegible] & qui [illegible] terum [illegible] famam quærunt [illegible] tam. R. [illegible] tam facile ite[illegible] occurrere didicerunt.

[illegible]

T[illegible] R. Stulte d[illegible] ar[illegible] enim [illegible] ides fuerit [illegible] tempore [illegible]

[illegible] Reipub. grauem, tibi periculosam, [illegible] [illegible] dissam. D. Tyrannidem exui. R. Ne [illegible] molestiam, [illegible] moniam honestatem, pietatem, clementiam, [illegible] randis nunquam opus est auro, sed sola animi [illegible] [illegible] y a [illegible] et incognitas, uel inuisas, qui margaritis, [illegible] [illegible] a [illegible] bus nudi sunt. D. Ciues mihi tyran [illegible] tatem [illegible] itam receperunt, uitam tibi inde debitum re- [illegible] des qui [illegible] præter odium nihil debent, ita pro gratiarum [illegible] at [illegible] m mos iste percrebruit, ut qui fecit iniuriam [illegible] D. L [illegible] tyrannide spoliatus sum. R. Seruierunt ti- [illegible] suam, [illegible] iniuriam longi, & [illegible] seruitij finem uocas, [illegible] æ [illegible] s sit, ut [illegible] multorum calamitates populorum, unius [illegible] e [illegible], pulchrum sit pascere desijsse, deq; hoc conqueri im- [illegible] a [illegible] de sum deiectus. R. Sponte descendisses [illegible] nc qualitercunq; desce [illegible] sse, bonum ideò, quia iu [illegible] m uoluntaria iniustitia. Audite impium tyrannum apud [illegible]

[illegible] tantem: Discite iustitiam uel coacti. Hæc enim tempe [illegible] admonitio utiq; sera est, frustra enim discitur, quo [illegible] [illegible] n tumentes animos, superbumq; & ferox dominandi [illegible] post tyrannidem amissam, tyranni esse desinite, & opi n- [illegible] em facite, si non iustitiæ, saltem uerecundiæ hoc præ- [illegible] al [illegible] u mentis assumpto, amissione diuitiarum ditiores [illegible] tantum animis addidisse uideamini. Nunquamne [illegible] [illegible] x [illegible] m & dominus dominantium omnipoten [illegible] quo [illegible] m in unet [illegible] s suis plenam & extendit, & retra- [illegible] ed temporalis quoq; rex regem, tyrannus tyran- [illegible] An uerò non prophetam illum querulum au- [illegible] am captiuitatem, & ipse de regibus triumphabit, [illegible] am [illegible] m fortunæ, seu diuinæ potius u [illegible] tat. & [illegible] um Dionysij tyrannorum pessimi, qui patria pul [illegible] as [illegible] enuisse dicitur, ut quam in ciues non poterat [illegible] [illegible] x [illegible] tum, ast [illegible] xumq; propos [illegible], honest [illegible] q; inscium [illegible] [illegible] Tyrannide amissa ualde doleo. R. Quantum doleres [illegible] m [illegible] oleas iniustè, quantum te propria spoliari qui [illegible] [illegible] tum grauiter fero. R. Feres leuius [illegible] causam [illegible] m [illegible] odio ceciderunt, plures tamē certas caden- [illegible] quotidie fit notiùs. Apud Aristotelem quidem [illegible] [illegible] multæ tyrannides perier [illegible] q [illegible] o mod [illegible], [illegible] erum erit, hoc est, seu propter iniurias a tyrannis [illegible] [illegible] us tyrannorum. Primi exemplum habe [illegible] [illegible] scilicet & Romani, secund [illegible] A [illegible] e- [illegible] d [illegible] os spoliasset, a [illegible] pol [illegible] s e [illegible] x [illegible], [illegible] abat [illegible] causa non ultima esse potuit, maturan- [illegible] tus esse nequiuerit, qui ætate floruit Alexandri, [illegible] s [illegible] te [illegible] pe [illegible] re potuisse uideatur, [illegible] m [illegible] idem [illegible] ad m [illegible] nis ac Gelonis num [illegible] qualiter [illegible] temporum non satis expe [illegible]. D. [illegible] ego [illegible] [illegible] ya [illegible] de tamen exc [illegible] R. Sæp [illegible] [illegible] res causæ p [illegible] nd. [illegible] : [illegible] s o [illegible] [illegible] fc [illegible] [illegible] quæ [illegible] die ne [illegible] udem [illegible] esset. Cr- [illegible] ad [illegible] pp [illegible] m repo [illegible] ebat, [illegible] uero Cal [illegible] [illegible] Et [illegible]

L 5 Flaccus

Flaccus [illegible] rel [illegible]
aut maior [illegible] ut crebri [illegible] a [illegible] ed, [illegible]
quæ singul [illegible] a [illegible] terf [illegible]
no [illegible] egant, [illegible] tauit, aua [illegible] ia inter [illegible] m [illegible] es [illegible]
a [illegible] m hurit [illegible] hæc semper [illegible] gilat. [illegible]
p [illegible] ho [illegible] uit [illegible] d [illegible] re [illegible] h [illegible] i [illegible] famiat [illegible]
e [illegible] quod odi [illegible] æ [illegible] id [illegible] nt [illegible]
q [illegible] erdi [illegible] ma [illegible], au [illegible]
se iam ꝑ non ex [illegible] & co [illegible] mi [illegible]
auari [illegible] ia est [illegible] nil q [illegible] oq [illegible]
simi honore & imperio iudican [illegible] qui auarit [illegible]
ctus, atque illum alienum in corpus [illegible] in me [illegible]
si [illegible] licitum aliorum uitam ne dicam pec [illegible] niam ext [illegible] uere, [illegible] cre n [illegible]
ma quidem [illegible] tur ad se [illegible] tatem, & [illegible] tem ma est [illegible] non m [illegible]
om [illegible] em reg [illegible] ndi cupidinem a [illegible] ecisse [illegible] la [illegible]
lo [illegible] us, quam [illegible] opu [illegible] as [illegible]
perferend [illegible] Si uer [illegible] re [illegible] ra, [illegible]
non permit [illegible] est [illegible]. An [illegible]
num quis [illegible] præbeat se [illegible] re [illegible]
ri, col [illegible] igere [illegible] itioni [illegible] gratia, & [illegible] qu [illegible] m [illegible]
nitates uniuer [illegible] autem [illegible] cie sep [illegible] m [illegible] dem [illegible]
n [illegible] m non ta [illegible] m [illegible] um. E [illegible] c [illegible] um: [illegible] parate in [illegible]
[illegible] iam [illegible] rat [illegible] exist [illegible] ntem n [illegible] nu [illegible]
num, sed [illegible] non [illegible]
[illegible] em med [illegible] excell [illegible]
[illegible] te [illegible] pla [illegible] t, [illegible] d [illegible] e [illegible]
tia [illegible] talis [illegible] at [illegible] e [illegible] re [illegible]
gen [illegible] on [illegible] pote [illegible] a [illegible] est [illegible]
desine, & mirari ne [illegible] nim t [illegible] tannidem [illegible]
est. Ad summam [illegible] reges, [illegible] tyranni omne [illegible] q [illegible] un [illegible] te [illegible] at [illegible] a [illegible]
regnare [illegible] uolun [illegible] ter ex [illegible] tere, mem [illegible] apud L [illegible]
[illegible] magna imperia e [illegible] terer [illegible]. An [illegible]
tus um [illegible] era [illegible] s es [illegible]
b [illegible], c [illegible] s, [illegible] e [illegible]
s [illegible] er [illegible] es [illegible] tes [illegible]. [illegible] re [illegible] m [illegible]
me [illegible] exc [illegible] m [illegible]
[illegible] eran [illegible] ann de perd [illegible] a pr [illegible] a [illegible] de [illegible] R. [illegible] a [illegible]
bare s [illegible] lu [illegible] am mali [illegible], n [illegible] at [illegible] lenire. [illegible] e [illegible] in [illegible] no [illegible] e [illegible]
mum [illegible] e [illegible] m, & [illegible] splen [illegible] ter [illegible] nte [illegible] c [illegible]
elapsum [illegible] inuenie [illegible]. [illegible] re [illegible]
du [illegible], nec [illegible] enen [illegible]

[illegible]

V[illegible]

[illegible] er [illegible] amer [illegible] lluis tut [illegible]
[illegible] noc [illegible] pe b, lauté, pom [illegible]
[illegible] an [illegible], qua [illegible] te pra [illegible]
[illegible] pta, metui ne amar [illegible] lud
[illegible]

[illegible] os [illegible], & minores, formidabiliores, re
[illegible] timeri. Nemo enim [illegible] metu [illegible]
[illegible] re, quam multis [illegible]. Nonne fatuus
[illegible] quod se multi metuant & tu multos
[illegible] metu [illegible] quæritur. Poscis huius dicti causam,
[illegible]
[illegible] p [illegible] is est a [illegible]
[illegible]

[illegible] & quos [illegible] m [illegible] verò quis
[illegible] in prim [illegible] m [illegible] am C [illegible]
[illegible] ent a quibus [illegible] m [illegible] tuan [illegible]
[illegible] habet, ne [illegible]
[illegible] re dep [illegible]
[illegible] D. [illegible] m mihi [illegible] mam a [illegible] R. [illegible]
[illegible] a [illegible] num pij intentio [illegible] m
[illegible] ca, iustitiam atque mod [illegible] in p [illegible]
[illegible] dique [illegible] spem, [illegible] tem a [illegible]
[illegible] bonam famam in circu [illegible], Dei [illegible] homi
[illegible] neq; eultos, neque o [illegible] nec [illegible]
[illegible] s uiues, [illegible]
[illegible] poterit, aut u [illegible] eripere, hac [illegible] in [illegible]
[illegible] excitabis. O quam [illegible] erat tran [illegible] le-
[illegible] am [illegible] turbidā fecissetis. omnia fer [illegible] & uestram,
[illegible] s. At [illegible] d enim arces istæ ni [illegible]
[illegible] et qu [illegible] s, & [illegible] earum m [illegible] cas
[illegible] q; c [illegible] tis anim [illegible] lu [illegible] ran [illegible]
[illegible] o nullum animal superbius, nullumq; timid [illegible]

[illegible] XXX [illegible]

[illegible] xisse [illegible] pœnitet, [illegible] d aliud [illegible] est? D. Sen [illegible]
[illegible] es, [illegible] pendam p [illegible] semper [illegible]
[illegible] R. Quid ni uiuendo senuer [illegible]
[illegible] ectabas? [illegible] uelox, utq; instabil [illegible] & [illegible]
[illegible] R. [illegible] iceba [illegible] tempu [illegible] re, [illegible]
[illegible] niones hom [illegible] d uers [illegible]
[illegible] ætatem habens, long [illegible] m opinatur [illegible]
[illegible] mam. Semper futura p [illegible] ter [illegible] s lon [illegible]
[illegible] pe [illegible] natur [illegible] s [illegible] us sol [illegible]
[illegible] e [illegible] es [illegible] tam [illegible] n [illegible]
[illegible] nec exig [illegible] m [illegible]
[illegible] C [illegible] ur ne [illegible]
[illegible] resa [illegible]
[illegible] o [illegible] a [illegible]
[illegible] ne [illegible] s [illegible] m ex [illegible]
[illegible] ne [illegible] m [illegible]
[illegible] ar [illegible] gen [illegible] a [illegible] m [illegible]
[illegible]
[illegible] es. D. [illegible] R. [illegible]
[illegible] per, al [illegible] amb [illegible]

[illegible]

D. [illegible] R. [illegible]

[illegible]

[illegible] os, ut [illegible] dicatur, quod affe[illegible]entis apu[illegible] [illegible] imus. Si [illegible] ate[illegible] n prædo captis insontibus si ty[illegible] [illegible] ue[illegible] prefentaneu [illegible] am, [illegible] a[illegible] [illegible] fic [illegible] tem b[illegible]nam, quæ ad id [illegible] nem[illegible]em istorum, qui annos irreduces [illegible] iam [illegible] deas optari, quæ profect[illegible] optimæ partes ef[illegible] [illegible] m esset ut memorant, sed nec adu[illegible]tam, ac soli[illegible] [illegible] uir, idem sene[illegible]am pessimam omnes, & pe[illegible] [illegible] re[illegible] O q[illegible]ntum uigesimum annum di[illegible] te[illegible] in uos præteritarum pœniteat fœditatum, qui [illegible] one[illegible] expetatis. D. Senui, cur non eum Virg. ha[illegible]

[illegible] nem, nil F[illegible]b[illegible]m, nil Catonem, & [illegible] regil[illegible] rar[illegible]res [illegible] itaque [illegible] rex [illegible] under [illegible] sapien[illegible], [illegible] iam commune noll[illegible] sen[illegible] [illegible] te. [illegible] cen[illegible]iam, reuoca[illegible] [illegible] [illegible] atque in ani artificio [illegible] Hadrianu[illegible] princeps, canes[illegible] [illegible] m preces medicato [illegible] interim crine redeuntem [illegible] [illegible] D. Senui, o si mea nunc redeat [illegible] [illegible] si tam facile uotor[illegible] um com[illegible] [illegible] erte [illegible] optare potest, libertatē seruus, [illegible] [illegible] m, exul reditum, a[illegible] iuuentam optare, uer[illegible] sen[illegible] [illegible] D. Senui, heu cur tam citò dulcis me [illegible] [illegible] [illegible] abat, n[illegible]piam non perp[illegible] [illegible] optare, quod haberi nequit nocuit [illegible] ha[illegible] & [illegible] redeat [illegible] dum hoc animo tueri[illegible], citò canus [illegible] senex [illegible] ultis in sene, quid est aliud, quam q[illegible] adam [illegible] fum. R. Iam iam terram aspice, u[illegible] [illegible] redis naturæ princi[illegible] [illegible] [illegible] sane id quidem est satis, ing[illegible] [illegible] D. Subito senui. R. Imò sensim pedetent[illegible] [illegible] a subit[illegible] eueniu[illegible], [illegible] [illegible] senectus [illegible] [illegible] D. Heu senui. R. O [illegible] torum instabi[illegible] [illegible] abas, huc non posse pertingere formidabas, quo [illegible] incredibile [illegible] creberrimum esset, senes he[illegible] [illegible] senex esse ad m[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] protectò nulli [illegible] quibus de[illegible] [illegible] exemptum [illegible] [illegible] labantur [illegible] [illegible] & q[illegible] [illegible] D. Senui. R. Stul[illegible] [illegible] [illegible] R. H[illegible] deflet [illegible] [illegible] hanc fa[illegible] [illegible] R. A[illegible] [illegible] us, modo [illegible] [illegible] enim [illegible] [illegible] uideo [illegible] [illegible] am am[illegible] [illegible] uenis [illegible] [illegible] bona [illegible] mala [illegible] multis eueni[illegible] [illegible]

mala

mala nolentibus: uiro autem bono, & uirtutum amico, & pa[illegible], plutis est [illegible] dubiè dies unus huius quod accusas temporis integer [illegible] annis. D. Heu mihi, nam senui. R. Iam si præstas, tibi [illegible] cum [illegible] nuisse miserum, sed uixisse: ita ut hæc sub [illegible] autem lamentis, querulum genus, & [illegible] endum quod hus immota lex statuit. Quid naturale autem magis homini nato, [illegible] iuuentem [illegible] re, senem mori? at uos conditionis immemores [illegible] respuitis, cum uel alteru[illegible] ut unq; necessario obeundum [illegible] te [illegible] abstinen[illegible] nascendum mihi credite non [illegible] animos a[illegible] do senescere, neq; semper in uobis [illegible] animum [illegible] multa consumere. Sinite sine murmure corp[illegible] simul atque animum ad extremum [illegible] mul intrauere, simul exeant, neq; altero ad metam properante alter ret[illegible] terumq; retrahere, frustra tergiuersami[illegible] redire licet, nec [illegible] bis facilius debet esse, immortalitat[illegible] & c[illegible] quam cæteris quibuscunque, quibus uel [illegible] desi[illegible] quam) obluctamini, humanumq; iugum quod n[illegible]scendo subijtis excutite. D. [illegible] & uires corporis imminutæ sunt. R. Si auctæ uires animi, bene est, [illegible] maiora enim gesta esse semper, & geri posse, animi uiribus quam corporis [illegible] inops est, qui nesciat, [illegible] uires etiam anim[illegible] sæpe a[illegible] per [illegible] de[illegible]re, [illegible] inutiliter uixisti, tuum crimen non ætatis. D. Senui & res meas agere neque[illegible] quid animo sit agendo, tantò id à sene meliùs fieri c[illegible] quant[illegible] experienti[illegible] rerumq; notitiæ, & passionum minus, ac mali[illegible] uinculis expeditior an[illegible] agere senem dece[illegible], sed e[illegible]isse, cui corporeus labor [illegible] erg[illegible] est, c[illegible] ret, nec auelli u[illegible], ridiculum illud antiq[illegible] R[illegible] qui [illegible] a fori laboribus abstinere, quorum ferias imbecill[illegible] ætas, hin[illegible] fortuna opulen[illegible] tur: sic indoluit, ut se quasi mortuum fleret, atq; ab omni f[illegible] uellet. M[illegible] qui quietem ceu speciem mortis horreret, eum nihil sen[illegible] apertiù[illegible] quiete, [illegible] sine laborioso ac sollicito, cuius uita omnis tranquillitatis e[illegible] debet. [illegible] potes a Philosophis, quid est aliud quam que optabile, [illegible] uiuere, uita [illegible] rant peracta, qua maxima tamen pars mortalium inexpleta moritur. D. Senu[illegible] tè fugit ætas mea. R. Forma, ualitudo, uelocitas, uires, uestra ter[illegible] omnia f[illegible] manet, nec cessura senio, nec morti. Illi uno bono stabili ab i[illegible] e[illegible] ctum fuit, [illegible] ad extremum fateor, sed ut [illegible] studium nulla ætas [illegible] debilior, ò clarior uir[illegible] M[illegible] nosse seip[illegible], ac [illegible] tandem in sen[illegible] dem at intempestiuum minim[illegible] non iam [illegible] desinenti ac instant[illegible] utile, cui, hercle, uni horæ ut sine horrore, mœstitiaq; transigi poss[illegible] sed totum uitæ tempus impenderetur, benè nisi fal[illegible] sciuit, qui benè moritu[illegible] nec inutiliter uix[illegible] desijt. D. Senu[illegible] mors est. R. Mors [illegible] omnibus u[illegible] sæpè ibi quoq; [illegible] uidetur absent[illegible]: nemo tam iuuenis, qui [illegible] possit hodie mori, nemo [illegible] possit annum uiuere, [illegible] aliud quam senectus incidat. D. [illegible] maturuisti an hoc defles, an poma cum matur[illegible] quærantur. [illegible] tus si & non [illegible] gratu[illegible] se ad id per[illegible] ad [illegible] rerum, sic [illegible] maturitas [illegible], qu[illegible] senect[illegible] mors iuuenum acerba qu[illegible] & acerba [illegible] acerbitati autem [illegible] quæ cum in pomi[illegible] bona sit, quid [illegible] antequam maturescant [illegible] marcescere: ea [illegible] ter [illegible] ceduut. [illegible] ex[illegible] mors [illegible] facilis [illegible] us, ad [illegible] uet, [illegible] nudi [illegible] naufrag[illegible] nem, [illegible] uen[illegible] rerum [illegible] p[illegible] is in [illegible] tibi, [illegible] fueris, quam æt[illegible]tem bo[illegible]am qu[illegible] naturam maturitatem optimam aceul[illegible]e.

[illegible]

Cabie premor ... na. R. Iam non m... ores meror... do id luges, cui dul... quid immixtum est. ... qui hanc salubrem dicant ... tam potius salutis ... respuit, cuius exitus ... D. Arida me ... non egebis, erit tecum ... lem reddat, nemo tam ... scabies ... R. Morbus ignobilis ... cura ... profuerint, ad patientiæ medi...
D. Scabie crucior tædiosa, & fœda. R. Neu... otium podagrici pedes dixit, me ... nemo pote... tus: sed qui addices, si quò fœdior morbus: eo ... lo bonum ingens elicis ... hæc ... parium que nihil est melius mortali. D. ... uerum est id quidem metrio, sed plus ... corpus intellig... sed est uobis ... animum ... cupidi... quamulcisce... per...

D Ormire non possum. R. ... dormire enim, atque mori ... ter est sopor ... nus longus, sue ætes ... dem, sed blandi... repeten... quiem temporibus tuis, animo curas ... nibus fes... obrepit. D. Sæpè mihi somnus ... interrumpitur. R. Fa... tur Augustus ... lectius, aut fabula ... grauioribus curis ... tur Maro ubi ait:

Salubres curas somnos ab... mpere.

D. Somni requiem amisi. R. ... terrorem somniorum, nocturnosque me... enim sapientis melior a phant... nata Aristo... genio æque magnus, & impe... quibus ... tiantque nocti ... bagum, & formidinum. Certè ... bat, sicut de... scriptum est, alter ut dixi ... rem, inter cæteras ... molestias ... placet, ut mors somnis ... reducet. D. Somnum amor exclusit. R. ... & ... D. Somnum meror extinxit. R. Se... Somnus ...

S Omn... R. ... uerum est ... Mu...

ue

[illegible] de tempore, quod non solùm extra uestrũ arbitrium, sed etiam [illegible] q; audis Flaccum exclamantem:

> [illegible] temporis exitum
> [illegible] premit Deus
> [illegible] ultrà
> [illegible]

[illegible] alitis pernitiem, de præterito mœsti, de præsenti anxij, de futu- [illegible] superuacuis [illegible] metitis manipulos, laborem uigilan- [illegible] erum est, quod uacantem quoq; curis animant, in- [illegible] mi[illegible]s, uel peccatũ cogit, non'ne cum ex mille somnijs, [illegible] quam alterutro fal[illegible] oportet, satiùs est inquietari som- [illegible] e, quàm dulcia, mœsti enim somnij fallacia læta est, læ- [illegible] R. Sperne totam hanc ineptiam & quiesces, si [illegible] [illegible]lia passi sunt, his duobus nominatim, quos modò [illegible]

[illegible] NOMINIS IMPORTVNA.
[illegible] XXVII. [illegible] DOL.

[illegible] ellem, not[illegible] tæ. R. An tu hoc spernis quod maximè ex- [illegible] ces, philos[illegible]phi & poetæ? quid enim tot laboribus, quid [illegible] a[illegible] ne[illegible] aliud insignes artifices moliuntur? Declarat hoc [illegible] a, quod opus omnium, quæ hominum manibus facta [illegible] cùm aliquid inscribere uetitus fuisset, uultum [illegible] ab omnibus nosceretur, & cõuelli inde, nisi toto ope- [illegible] ciin præmium sui laboris optabat. Si quis enim [illegible] [illegible] artifices, in communibus fortassi[illegible] [illegible] a, sic cum iactura tẽporis, damnoq;, etiam sæpe ope- [illegible] lucrum spernunt. Comprobauit hoc maximè nobilis [illegible] um, qui ad famosissimum illud opus, quod Artemisia [illegible] memoriæ extrui fecit, magno precio acciti, cũ ante per- [illegible] de [illegible]peris precium sperabatur, perstiterunt tamen [illegible] q[illegible]m suum decus, & [illegible] memoriam cogitantes, proinde [illegible] m;[illegible] desiderant. [illegible]lus tu, ne paruo illas tædio empias uelis. [illegible] arus esse cupiam, inter coætaneos recusem. R. Quid ita [illegible] ac[illegible] obstante quæ præsentium famam interpellat in- [illegible] me[illegible]a est gloria, nullus obstrepit, nullus obstat, inter præ- [illegible] labor. Magnus enim labor est, magnæ custodia famæ, ut [illegible] Nimis aut delicatus, aut segnis es, qui sine labore ma- [illegible] nimis tot se offerant labores. D. Ego uerò non labo- [illegible] t assiduè uisitari, obsideri, posci, exagitari, & sui interim [illegible] n breuis uitæ partem alijs dare, ut tua necessitate postha- [illegible] d malum, si ab initio incidisset, nunquam ad hanc ipsam [illegible] et sed & nunc præclaros animi conatus, & egregia, po- [illegible] um. R. Id quidem ita esse non nego, durum certè, [illegible] op[illegible]abile: cæterùm utcunque tuo iudicio acceptũ erit, [illegible] dum uia, nisi uel superbia, uel ignauia? Altera ho- [illegible] altera etiam extinguet, si quod est remedium, ut [illegible] tas [illegible]ssessorem suum quocunque perrexerit, & ubicunq; [illegible], nec in syluis quidem de[illegible]inet clarus esse, qui in ur- [illegible] r abscondi, inter tenebras eminet, & ad se oculos, [illegible] Dyndimum Brachmano[illegible] senem præclari si- [illegible] ad ultimas Indorum solitudines, Cynicumq; Dioge- [illegible] um. quo p[illegible]o uolubili utebatur hospitio, uisitatos? [illegible] ac de[illegible] [illegible]m Literni uillulam, à placatis sola uirtutis u[illegible] [illegible] fricanum, eundemq; ab ipsis [illegible] ducibus u[illegible] [illegible] uiuum ab ultimis Gallatum, extremaq; proc[illegible]

M [illegible] nia

nia usque ad urbem Romam? Nunquid non denique sanctos patres, usque ad intimas, & horrendas æremi latebras a Romanis etiā Imperatoribus uisitatos? Et sileo Salomonem, imò uerò quis unquam uir clarus uisitationibus caruerit? Amici & noti mutuis alloquijs & confabulationibus delectantur: ignoti autem solo recreantur aspectu: habet enim uirorum illustrium præsentia dulce aliquid quod non sentit, nisi ipse qui fruitur: hoc tu laboriosum, ne dixeris, operosum est fateor, sed & gloriosum. D. Celebritate nominis atteror. R. Si hanc uis abijcere, uirtus abijcienda est, cuius è radice oritur, id si merito refugis, ferre hanc sarcinam æquo animo est necesse ad quam multi ne quicquam omni studio, uitæ ipsius impendio aspirant, & tu forsitan aspirasti, patere te uideri ab his, qui hoc nisi te, tuū nomen diligerent, non optarent. D. Multi me undique usque ad importunitatem, ... studiumque concelebrant. R. Quid tu igitur an contemni malles atque abijci? D. Innumerabiles usque ad tædium me honorant. R. Tu uero Dei munus agnosce, ... honorat, ut te illum, & honorare delectet, & inhonorasse pœniteat, omnis honor & ... quodcunque homini ab homine bonum fit à Deo est. D. Permolestia res est honor ... modicus, & crebra uisitatio. R. Et hæc fateor, at prædulces sunt huius molestiæ ... amor & ueneratio, his si animi gustum applicueris, benè sapere incipient, quæ ... amara dulcibus tempera, non in hoc tantùm, sed in omnibus, quæ ... inque fert ... ta, in qua non facile reperias mel, cui non sit admixtum fel, & sæpius amarior ... D. Celebritate nimia fatigor. R. Sæpè id quidem accidit, de quo quiddam ... Vespasianum nouimus triumphantem, dum solennitate pomparum, expectatione ac ... esset affectus, increpantem seipsum, qui triumphum nec sibi, nec maioribus suis ... bium, aut speratum tàm inaniter in senio appeteret. Quamuis autem non sit optanda celebritas per seipsa, ferenda est tamen, & amāda, causæ ipsius uirtus & industria, neque unquam ut illa careas deserendæ, multò gloriosius est labor occupatior, quàm ... quies. ... Salutatoribus obuijs offendor. R. Habes huius quoque tædij participem ... Philosophum, imo quem non habes, præter illos, qui popularibus auris, ut Maro ... bo, gaudent: ille tamen insignis quæstus est. Cicero ideo ... quod ac ... issimum uiro ... traditur, & suis studijs acerrimè deditum, salutatio crebra & improuisa turbabat, ... ipse ait, perducebat ad mortem. Nihil est autem quod quæraris, quod optabas, ac ... tus in populo ut esses, alioquin tot salutatorum incursibus non patere, poteras latere, ... teras quiescere, poteras (quod aiunt) in gremio gaudere, quod optimū uitæ genus ... diffiniunt. At uos magnis in urbibus noti, & clari esse uultis, & otiosi simul & ... quilli: quod nihil est aliud, quàm in magnis pelagi tempestatibus, ut immobilis ... Deniquè superbi fuerit, obsequentium amicorum uoces pati, non posse æquo animo ... sint hostium patienda conuitia.

DE DOLORE EX MALIS MORIBUS HOMINUM CONCEPTO. DIAL. LXX... D. ... L.

Malos mores hominum ægrè fero. R. Si charitate motus laudo, ... indignatione non laudo, quod ad te enim, quibus moribus sint alij, mo... nus: an nunc primùm intelligis uulgi mores, an tibi negotij primum ... tuam componere, nisi inuigiles alienæ & illud aggrediare, quod nec ... quam efficere ualuit, nec natura, unde nihil unquam speres nisi tædia, & ... res? Fuerunt hæc tamen & Philosophis curæ, quorum alter in publicum egrediens ... flebat, alter contrà mores hominum ridebat, neuter sine causa, sed illud pietati, ... biæ propinquabat. D. Quis enormes ac subdolos hos habitus ferat. R. Ma... uim dehonestari, ferres si necesse, qui spōte sua alios deformatos pari nequeas, ... dui ut libet, tu ut licet, atque ut decet induere, atque ita te ulcisci, non minus ... los honesti habitus offendunt, quàm modestos inhonesti, illi igitur uoluptatem ... hibeant suarum rerum, tu adhibeas honestatem. Nusquam albi quàm inter tenebras ... tior lux, nusquā albi quàm inter uitia uirtus est clarior. Quid quæreris? A... foedi ... adijciet decori. D. Quis hos morbos animorum, atque hos perferat inuidos. R. ... inuidos sibi, neque illis alium cupias tortorem, satis ipsi se torquent, & ... mal... agunt ur, ac tabescunt, bonis non est compatiendum ... languen... conra... fosi, ut corporum, sic animorum morbi non transe... nolentes, imò ue... animus ... odio ad amorem uirtutis accenditur. D. Quis ... fera ... R. Humilitas eo acceptior, quò pluribus est obsessa superbijs. D. Quis tot fraudes ...

[illegible] R. Quæ tibi meriti di[illegible] & [illegible] ueto. D. Quis hoc gu[illegible] regnum. R. [illegible] etas ut æque [illegible]ni omnes, nullus excellit. D. Quis tam [illegible] ac offenderet [illegible] eritati stude. D. Quis tot ubique tyran[illegible] expediret [illegible] est libera. D. Totus orbis odio [illegible] m[illegible] ceret quam o[illegible] nisi ut dixi pôtê sint miseri, quin [illegible] are stude, & ab alijs auersos, in te ipsum oculos re-[illegible] nequeas, id quod potes, & debes, temetipsum [illegible] s, si hoc feceris.

[illegible] RERVM [illegible]ARVM.

[illegible] XC. [illegible]

V[illegible] uariatu odi. R. Ruris silentiu, syluasque ama, quæ fieri, [illegible] sunt. D. Vulgi contenti[illegible] m R. [illegible] uiesces. D. Vulgi strep[illegible] R. Vul-[illegible] m quicquid uulgus [illegible] uoces si uitare nequeas, [illegible] oum, aut balatus pecudum, aut ursorum [illegible] d [illegible] uel ferarum. D. Vulg[illegible] R. [illegible] audire, [illegible] ex [illegible] fpeeu, lucidissimus amnis emanat, uel [illegible] alto de colle descendit uel a[illegible] Nilus se ex al[illegible] uel Ligustic[illegible] rupes [illegible] neis flu[illegible] Sicanis uorticibus torta te[illegible] ndet, conf[illegible] [illegible] sentis, quadâ cum uoluptate percipias. D. La[illegible] s ferre didicit, nullos horret [illegible] canes, [illegible] s. D. Immitis equus ac fremens, in[illegible] ulo etiâ mihi sunt. R. De utroque a[illegible] qu[illegible] Ad[illegible] aliquid, ut uitare quidem [illegible] ite pos[illegible] t, nec lamen[illegible] sim. R. Vide ne muscarû tædio mus[illegible] fias, [illegible] dens, in illius qui muscarû princeps d[illegible] potest[illegible] mili bus acecidisse, auctor est Augustinus, Princ[illegible] ens. Et musca & pulex, & [illegible] & culex, & ei-[illegible] rest a, nô sine certa causa [illegible] nulla etiâ alia, illa [illegible] ceret, ut his armis humana [illegible] s Aegyptijs leones, tygres, uel dracones immittere, [illegible] & c[illegible] potentia & [illegible] R. Sanis cogit[illegible] conqu[illegible] ma-[illegible] ere posse, multis non hæc modo facilia, sed quæ uidêtur [illegible] a[illegible] dulces ab [illegible] t, fopor nim[illegible] s, aut mal[illegible] bi [illegible] ines [illegible] be[illegible] D. No[illegible] pul[illegible] o [illegible] umbra & c[illegible] s, quid erigem[illegible] u[illegible] a pul[illegible] bus [illegible] m indomitum, ac stolidum? D. O[illegible] endor pulic[illegible] à pul[illegible] re defendere, ul[illegible] animal [illegible] oras? D. Pul[illegible] s ag[illegible] [illegible] pars ut[illegible] pars ut [illegible] eantque [illegible] admo[illegible] cant quædam [illegible] m leuent, quædam [illegible] nem noxi[illegible] [illegible] imeretur, quanto m[illegible] [illegible] na sic placeat, [illegible] us timeatur, nec [illegible] uti [illegible] expeditque non [illegible] D. Noctu[illegible] æ aues [illegible] æ apud Megi[illegible]um:

Flet noctem ramoq́; sedens miserabile Carmen
Integrat, & mœstis latè loca questibus implet.

Dulcis enim fletus, & suaue carmē, & delectabiles sunt querelæ mœstior ce[illegible] offendit neq; tam proprio, quàm Poetarum carminibus infamis [illegible] men quàm læti fuerit augurij, apud Iosephum legis, quàuis [illegible] scilicet metumue concipere. [illegible] Huius enim & multorum [illegible] tus: at uterque naturalis, non sic eanunt ut uobis aliquid nunciant, sed [illegible] non norunt. Da illis Philomenæ uocem flebunt dulcius, nunc naturæ [illegible] turam ipsam superstitionibus uestris, ut pateat, cogere delirand[illegible] Interre petnox n[illegible] ctua importuna mihi est. R. Noctuam inq[illegible] cere solitam audisti, & quē quæso uerebitur, quæ mundi domin[illegible] [illegible] mum infestant. R. Quid [illegible] hoc ipso in thalamo ex[illegible] [illegible] inhabitas, de te iustiùs quam possunt, qui natale [illegible] lis [illegible] horum omnium ratio una e[illegible], idcirco [illegible] idem [illegible] al[illegible] optare: ac illic animū habe[illegible], ubi nec mures, nec [illegible] d[illegible] ulla sunt. D. Procaces ranæ, ac trepidu[illegible] F[illegible] parere, solati[illegible] erit opinio rem quocunq; [illegible] ut [illegible] regat, & senibus moderetur [illegible] das [illegible] faxis armatus [illegible] usq; [illegible] f[illegible] iuberet abscind, ut uel sic præerepto frondene domic[illegible] nen[illegible] abire [illegible] oporteret, iamq; importunis cantibus pullus [illegible] p[illegible] [illegible] nostros strepitus [illegible] niam [illegible] ieba[illegible] dum, & mon[illegible] qualem audi[illegible] & [illegible] uulgaribus tamen ne[illegible] [illegible] um qui nunc ideo a[illegible] memoriam redijt, ut constaret, quantū in rebus [illegible] op[illegible]. D. Ranarum & cicadarum strepitu offendor. [illegible] d[illegible] strepitu sed naturæ communis beneficio [illegible] at ho[illegible] tiam uestram lædit, sicut [illegible] uestrorum, atq; aurium uoluptas, sed ut fabulam uestram [illegible] ad antiquas [illegible] tam, cogita nunc uel ranas suam ueterem querelam, & ultricem Latonam [illegible] uel cicadas uersum in suam speciem Titonum, [illegible] tam suum illas agere neg[illegible] & [illegible] nocuis animantibus succensetis nec aduert[illegible] maiora [illegible] uobis [illegible] raptoresq; urbium, [illegible] tias, mille dolos, quorū p[illegible] omnes & [illegible] sper[illegible] & itinera [illegible] ctacula mundi pulcherrima prærepta mortali[illegible] illud, & m[illegible] suetudi[illegible] quis dignis quæstibus [illegible] aut humanæ pondus [illegible] bi æquet, quod pacati [illegible] leg[illegible] prædator occ[illegible] [illegible] exhau[illegible] lab[illegible] & [illegible] curus [illegible] obtentu, quo e[illegible] ut [illegible] amœnissimum fu[illegible] orbem terra[illegible] re id ubi [illegible] periculo sissim[illegible] que sumptuosum, ac tædiosum fit S[illegible] & Patres Patriæ, imo uero uel [illegible] attentia, uel [illegible] mores libertatem [illegible] uendiderunt. Quid [illegible] quer [illegible] & o[illegible] rijs plena omnia, ablem[illegible] [illegible] terarum commer[illegible] ipsum, quia mutari iam non potest, forti animo ferendum [illegible] non renuat, qui tot insolentijs, tot immanitates hominum tot tæd[illegible] didicisse debuit [illegible] parens leu[illegible] ex[illegible] acerba, & graui a pat[illegible] em [illegible] omne sit ne[illegible]. D. [illegible] Expecta hyemis tæd[illegible] hoc [illegible] ultura festinat. D. [illegible] rigore [illegible] ec tibi æstas accelerat, huius [illegible] allatura desiderium. [illegible] incommod[illegible] ienies [illegible] uenerit natura remed[illegible] & [illegible] ta sunt: A[illegible] ignis [illegible] cibus, labor, exercitium [illegible] [illegible] inertia, [illegible] inter remedia numerare. Ma[illegible] argume[illegible] non t[illegible] facile dol[illegible] immixta aqua, linteo madente [illegible] ba hominum hyeme acce[illegible] inertes a fortibus segrega[illegible]

[illegible] animi [illegible] non [illegible] et, [illegible] uen [illegible]
[illegible] ere [illegible], [illegible]
[illegible] na, [illegible] ore [illegible]
[illegible] mo es noui, & te loquente
[illegible] pro capitali causa [illegible]
[illegible] tis [illegible] alienum missus, ac deco [illegible]
[illegible] pariter de [illegible] ent,
[illegible] ignibus
[illegible] ris ex [illegible] mere, contrà im-
[illegible] mer [illegible] tricis fili,
[illegible] animi,
[illegible]
[illegible] eneruatus est, æstate [illegible] lem exec [illegible]
[illegible] Chaldæi. D. Nix me [illegible]
[illegible] ne uenit desce [illegible]
[illegible] pulch [illegible] s.
[illegible]
[illegible] nempe qui & diræ, & [illegible] æ [illegible]
[illegible] at [illegible] dant Hannibal [illegible]
[illegible] unquam potuit [illegible]
[illegible] & ut uer [illegible] dicam, [illegible],
[illegible] impressiones aereas [illegible]
[illegible] quite suum [illegible]
[illegible] ne una prorsus aquæ [illegible]
[illegible] i, at saluti om [illegible]
[illegible] ac ton [illegible] R. [illegible]
[illegible] lutum parit, [illegible] puluerem, [illegible]
[illegible] nubibus tempestates, ac fulmina [illegible]
[illegible] sequentem consequentiam affect [illegible] um non de-
[illegible] quæstio, non'ne tamen tibi aer [illegible]
[illegible] inepte quidam, [illegible]
[illegible] dulcem uides, [illegible]
[illegible] efficiet. Tonitrua uero & con [illegible] res cœlimo
[illegible] miserantis Dei sunt: qui certe non minare [illegible]
[illegible] & graues nunquam desi [illegible] ferie [illegible]
[illegible] sed ante al [illegible] m, [illegible] De [illegible],
[illegible] sed uates illi etiam diuini c [illegible] scia [illegible]
[illegible] & super [illegible] in cœlis tonab [illegible] formida [illegible]
[illegible] redire, ut amici Dei effecti [illegible]
[illegible] & [illegible] las [illegible] D. [illegible]
[illegible] nubes suc [illegible] ed [illegible] & fere [illegible],
[illegible] quid [illegible] am [illegible]. D. O [illegible]
[illegible] ut [illegible] tibi prouideas, ne tenebras, quas mo
[illegible]. D. Igne cœlesti urbo & [illegible],
[illegible] ferum, ue [illegible] am
[illegible] pars cal [illegible] um, aud [illegible],
[illegible]. D. Tempestat [illegible] us turbor [illegible]
[illegible] am, [illegible] tiam accusare, qui huc [illegible]
[illegible] R. [illegible] ebris
[illegible]
[illegible] Post hic [illegible]
[illegible] dam contem [illegible]
[illegible] expertum [illegible]
[illegible] R [illegible]
[illegible]
[illegible] mor [illegible]

M [illegible] re,

rei, hu[illegible] res ig[illegible] V[illegible]cet naturalibus causis [illegible] men cômo[illegible] ex[illegible]s, q[illegible] farum est. [illegible]e q[illegible]em [illegible]is, ut t[illegible] irasce[illegible]tem Dominum recog[illegible], quodq; amore d[illegible]uer[illegible] quæri, omnia æque bona [illegible] mala, expedit uobis, mihi [illegible] petonu[illegible]e [illegible] trad[illegible] a[illegible]no, quo uer[illegible] Dei ad[illegible] mitianus [illegible] ut exclame[illegible] chrymis [illegible] re[illegible] D. [illegible] Vi[illegible]m a[illegible] om[illegible] [illegible]e c[illegible] quem[illegible] [illegible]que [illegible]um [illegible] grol[illegible] u[illegible] fan[illegible] V[illegible] læti[illegible]cat [illegible]itatem [illegible] lætitiæ gen[illegible]s, ut [illegible] ac ca[illegible] quæ [illegible] iminac[illegible] [illegible]ate[illegible] quos merito ei[illegible]atum regem C[illegible], ne[illegible] a[illegible]nd[illegible]m, uel foro saltem ac plateis [illegible] dum. D. Turbi[illegible] remo[illegible], frequen[illegible] ciui[illegible] R. [illegible] uo[illegible]m [illegible]ptar[illegible] solitudinem [illegible] tor Ap[illegible] C[illegible] mo[illegible] & [illegible] istud in[illegible]uum & [illegible]plic[illegible]m, [illegible] stat[illegible]e ere, mo[illegible]um, ac [illegible] D. L[illegible] r[illegible] R. [illegible] d[illegible]ntenta[illegible] c[illegible] em[illegible]tat & [illegible] D. M[illegible] turbido at[illegible] R. [illegible] binec[illegible] nec [illegible]ran[illegible] po[illegible] c[illegible] riam, auar[illegible] [illegible] paratam.

DE TERRÆMOTU. DIAL. [illegible]

T[illegible]ræmotum time[illegible] R. Magnum fateor naturæ potentiæ in[illegible] immen[illegible] o à parte [illegible] Nempe [illegible] di[illegible] co[illegible]. Sæpe [illegible] t[illegible] Pierc[illegible] ratur. A[illegible] caue[illegible] nitur Flaminii, & nome[illegible] C[illegible]ntra [illegible] ga, quo enim extra ter[illegible] him ton[illegible] & sub pedi[illegible] cœl[illegible] & [illegible] tu[illegible] R. S[illegible] [illegible] haud [illegible] ma terribilia u[illegible] erant, [illegible] ab[illegible] de quo ag[illegible]tur tale est, ut [illegible] lame[illegible] ut dicebam raritas [illegible] em[illegible] spati[illegible] [illegible] res [illegible] hæc noua, quorum [illegible] num q[illegible] Quando & olim [illegible] o, & [illegible] p[illegible]ofundo ma[illegible] Asiæ duodecim [illegible] terræ [illegible] in Achaia, [illegible] in C[illegible] um, [illegible] Pom[illegible] lar[illegible] materia [illegible] ni[illegible] it, & m[illegible]tas [illegible] m regn[illegible]m [illegible] [illegible] s, [illegible] mam[illegible] [illegible] o[illegible] a, coq; amp[illegible] us ca[illegible]la, u[illegible]

[illegible] gitium [illegible] arcem terribili[illegible] [illegible] rante[illegible] ait Flaccus [illegible]

[illegible]

[illegible] ante [illegible] obruat Apen[illegible] quàm [illegible] instrumēto. Hæc [illegible] dixerimus esse reme[illegible] malis occurritur, cùm hoc unum nec fu[illegible] ponendum ante [illegible] factum [illegible] sed nequaquā [illegible] omnibus [illegible] tolerant [illegible] fortuitis [illegible] & [illegible] terri[illegible] hostem [illegible] & faciet eam [illegible] terræ [illegible] M. N[illegible] omnium [illegible] uel tremiscate, uel [illegible]

[illegible]

P[illegible] R. [illegible] mortis [illegible] partam [illegible] Nam [illegible] R. A [illegible] dulcior [illegible] natura est, neque enim omnes [illegible] mortis [illegible] times, de [illegible] ut te [illegible] M. [illegible] claritas [illegible] m, [illegible] modum [illegible] tantum [illegible] quod [illegible] censes, q[illegible] memoratio.

[illegible]

P[illegible] illa enim ut alia multa, [illegible] ala. [illegible] nem[illegible] pe [illegible] [illegible] [illegible] tunæ [illegible] & [illegible] D. [illegible] R. [illegible]

res, nec ullus omnino rerũ talium, & ino[illegible]us rumor, sed [illegible] mœstam animã facit, pesti[illegible] f[illegible]ncti[illegible]or, quò ignotior causa, atq; [illegible] hanc [illegible] animæ [illegible]op[illegible]um, o[illegible] uelo[illegible] ut dici solet, ac remo[illegible] am ce[illegible] set Cicero cu[illegible] quid [illegible] multos, assentior. [illegible] P[illegible] m[illegible] stum facit. R. M[illegible] teriam conditionis humanæ magnam, [illegible] quidam integris uo[illegible]uminibus de[illegible] fecere, sed si in diuer[illegible] aspicit[illegible] ce[illegible] uitam ac iucundam fac[illegible] debis, & de hoc nemo hac[illegible]enus [illegible] g[illegible] delliterior, [illegible] & contra [illegible] impare in m[illegible] se [illegible] elige[illegible] qu[illegible] hu[illegible] euidenter emineat [illegible] p[illegible] a [illegible] dulis. An a[illegible] tem ut ex mul[illegible]is sum[illegible] delicerem, paru[illegible] gaudij causa [illegible] s[illegible] do Dei creatoris, huma[illegible] us in anima, ingen[illegible] mem[illegible] tot [illegible], tot artes [illegible] hic co[illegible] diui[illegible] beneficio, [illegible] ra[illegible] q[illegible] nitate [illegible] rerum species, no[illegible] necessit[illegible] an[illegible] tot herbarum succi, tot [illegible] am [illegible] da uarietas [illegible] o[illegible] & c[illegible] o[illegible] ũ, & a[illegible] contrari[illegible] ordi[illegible] [illegible] si enim [illegible] q[illegible] Adde [illegible] prospectus, ap[illegible] tia[illegible] Adde [illegible] salubres scatebras [illegible] teos, [illegible] lians fontes, [illegible] maria tot [illegible] si no[illegible] con[illegible] exa praecip[illegible] cas [illegible] pes, rip[illegible] at[illegible] tu[illegible] scopul[illegible] es n[illegible] a ge[illegible] anti[illegible] commo[illegible] ru[illegible] specta[illegible] p[illegible] ch[illegible] las, solem in[illegible] ac [illegible] mũd[illegible] ut Hacc[illegible] a t. H[illegible] terræ fruges, hinc u[illegible] uarietas tem[illegible] no[illegible] annu[illegible] dies & noct[illegible] menta [illegible] n[illegible] num & erectum, p[illegible] cœlum iter[illegible] precio exig[illegible] a merces [illegible] is, & [illegible] ma[illegible] erant ur[illegible] cap[illegible] e m[illegible] & [illegible] ta rea[illegible] em[illegible] ip[illegible] hum[illegible] mero [illegible] e d[illegible] facere[illegible], factus homo. Ineffa[illegible] ria, altu[illegible] undique [illegible] c[illegible] cata conditio humana par[illegible] m[illegible] ex[illegible] ga[illegible] mi[illegible] rare, sed optare, sed cogitare: Homo p[illegible] iam ut esset Deu[illegible] iam [illegible] at oro qu[illegible] a u[illegible] fi[illegible] p[illegible], nedum [illegible] quid [illegible] tum, cer[illegible] n[illegible] mortem [illegible] n[illegible] m[illegible] sed huma[illegible] q[illegible] tum [illegible] ius [illegible] clarat A[illegible] demon[illegible] carnalibus, & non uale[illegible] co[illegible] poreis [illegible] dis, [illegible] m excelsum locum [illegible] ra[illegible] quod [illegible] hac [illegible] a[illegible] lerar, [illegible] ad[illegible] excellentiam [illegible] nempe [illegible] [illegible] na[illegible] quæ a[illegible] cat an[illegible] clum [illegible] b ad [illegible] Q[illegible] C[illegible] lib[illegible] rera[illegible] e d[illegible] diction[illegible] S[illegible] Qu[illegible]

[illegible] D. Mœstum me [illegible] aſperitas, & uitæ breuitas, & [illegible] contrario inſtand[illegible] [illegible] miſeriæ ne[illegible] p[illegible]nde [illegible] ad [illegible] quicquid quorum [illegible] acerua [illegible] mortalium [illegible] deſperat & [illegible] [illegible] ræ [illegible] re munitur, [illegible] [illegible] Nam quid oriis ob[illegible] [illegible] procerœ, frondentesq; arbores her[illegible] [illegible] Dei [illegible] [illegible] nobis, a[illegible] [illegible] is ex [illegible] quam [illegible] [illegible] corporum multi[illegible] [illegible] tæ aſcribuntur. Vari[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pr[illegible], & inter [illegible] [illegible] haberet, [illegible] [illegible] fer[illegible]s [illegible] ac bub[illegible] [illegible] ma[illegible] [illegible] at, uxori nihil, au[illegible] [illegible] Denique modis ſeſe om[illegible] a[illegible] [illegible] manus ferr[illegible], naſos [illegible] reos, [illegible] [illegible] [illegible] oculis [illegible] [illegible] ſaq; a p[illegible]enis, ut Seneca memin[illegible] [illegible] bos, ele[illegible]phas [illegible] [illegible] in contemnit[illegible]ur [illegible] [illegible] em uirtute præd[illegible]itum [illegible] [illegible] [illegible] præ[illegible] [illegible] nullum cuius [illegible] cere[illegible]bri [illegible] [illegible] ciq; [illegible] uideretam:

[illegible] ca[illegible]tera terram,
[illegible] q; uidere [illegible],
[illegible] u[illegible]tus.

[illegible] pri[illegible]s á T[illegible]. De[illegible] oculos, ded[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dedit orationem, dedit lachrymas, [illegible] [illegible] [illegible] d[illegible] [illegible] quidam tral[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] quidem [illegible] quem [illegible] em, qu[illegible]d in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q[illegible] [illegible] opportu[illegible] [illegible] defer[illegible] [illegible] ad [illegible] im, & [illegible] re[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] N[illegible]

tibi heredi uolatus, sed her[illegible] tibi [illegible] Non e[illegible] ele[illegible] tibi turrem uehi[illegible] sarcinam. Non [illegible] cerui corium, no[illegible] [illegible] An ne [illegible]tur ijs, qui uos inopes [illegible] dicunt, h[illegible] gans re[illegible] Roma[illegible] habere [illegible] hæ habe[illegible] perare. [illegible] quidem m[illegible]do breuiter, præsertim ph[illegible] Ad æ[illegible]tu[illegible]nem uer[illegible] animi, ita enim hanc Philosophi appe[illegible] & depe[illegible] q[illegible] comprehendam, [illegible]derit nosse, quid de primo Cicero [illegible] Tuscul[illegible]no [illegible] terti[illegible] ce [illegible]it [illegible] de [illegible] Seneca, in eo libro, que[illegible] de Anim[illegible] Festinanti [illegible]em ad alia spe[illegible] tanti metam non uacat [illegible] tur al[illegible]tum uulnus omnisq; medici animorum, q[illegible] [illegible] a[illegible]a, quæ [illegible]imo quæsitus es, ne responso quidem [illegible] red[illegible] tas [illegible] pla est, de [illegible] pars h[illegible] secundi [illegible] aspectatem [illegible]psam breu[illegible] debet, ac [illegible] ut præsens semper aut proximus crederetur.

[illegible] ÆGRITVDINE [illegible]

D[illegible] m uexor æ[illegible]udi[illegible]e. R. Quant[illegible] [illegible] Fr[illegible] [illegible] ip[illegible] R. Q[illegible] [illegible]ant [illegible] R. [illegible] homo [illegible] præ[illegible]ntur, [illegible] gnus me dent[illegible] dolor habet. R. [illegible]tum o[illegible] dolor [illegible] m[illegible] q[illegible] m[illegible] R [illegible] ex[illegible] paucis[illegible] mis car[illegible]e, supplicium [illegible] duc[illegible] pœna e[illegible] d[illegible] q[illegible]am [illegible] ucris intel[illegible] lut, damn[illegible] intel[illegible]. D. Iam [illegible]us ex [illegible] R. Iam ne[illegible] [illegible] plate luct[illegible]beris, [illegible] come[illegible] ide[illegible] parantem fracta se[illegible] es dent[illegible]um fre[illegible], & [illegible]no [illegible] pud[illegible] senilem petulantiam [illegible]ibebit. D. Iam mihi [illegible] R. [illegible] usa es[illegible] tu nat[illegible] æg a[illegible] [illegible]te rep[illegible] uos [illegible] le[illegible] maxi[illegible] æuo [illegible] d[illegible] [illegible]lem h[illegible] (ut ipse aiebat q[illegible] se tacebat [illegible] atq; anim[illegible] x [illegible] mni [illegible] na[illegible] a [illegible] ne [illegible] te[illegible] c [illegible] [illegible] d[illegible]. D. [illegible] pectus. R. [illegible] mors uel [illegible] na [illegible] e, restar [illegible] p[illegible] fice albi[illegible] es, [illegible]x [illegible] atq; effu[illegible] ul[illegible] s [illegible] r[illegible] bu[illegible] de[illegible] ual[illegible] e [illegible] regis [illegible] e [illegible] ctis parem hoc est, [illegible] os ab una [illegible] max[illegible]lam, nec [illegible]nuc[illegible] tentum habuisse. At Zen[illegible]bia re[illegible]na [illegible]ientis, inter cæteras [illegible] tore describitur, ut inter loquendu[illegible] ide[illegible] d[illegible] n[illegible]n plen[illegible] m[illegible] habere [illegible] c[illegible] a p[illegible]dem æq[illegible] a o[illegible] us sp[illegible] n[illegible] s ta ia, nimis an[illegible] mortalem [illegible] speran[illegible]. O cæci [illegible] tores. D. I[illegible] dent[illegible]b[illegible]im. R. Iam er[illegible] d[illegible] que [illegible] e [illegible] l[illegible]s co[illegible]an[illegible] e[illegible] [illegible]llare, [illegible] ed[illegible] atq; [illegible]

[illegible]

T[illegible] ar[illegible] R. [illegible] om[illegible] [illegible] cæteri enim [illegible] q[illegible] [illegible] D. [illegible]

[illegible]

Obruit ora [illegible] tamen in pectore [illegible],

Infœlicem te, ueteque cæcum, & prorsus exoculatum, si hæc [illegible] cer, tuæ, [illegible] perdis, tacent [illegible], perditur nempe [illegible] ebilius q[illegible] D. Oculos mei capitis perdidi. R. P[illegible], & absterge [illegible] reunt [illegible] ad interna reflectere [illegible] non [illegible] quæris. D. Lumen oculis non uideo. R. Disce uel in [illegible] de [illegible] tri [illegible] hi responsum ex[illegible] dit lasciuũ fortasse, sed pr[illegible] excitare [illegible] cæ mulieri [illegible] deplorantem [illegible] cans: Nulla ne inquit [illegible] uoluptas [illegible] nasci acere [illegible] le quidem, breui terque multa [illegible] fuit, & in [illegible] dolor multus, ego autem tibi honestius hortator sum. D. [illegible] oculis quæror [illegible] turus male, gaudendum potius, præterea tibi nequitiæ n[illegible] dem est quod dicas, [illegible] dec[illegible] fer pietati ac fa[illegible] me [illegible] tia, amisisti, non membra, sed animum [illegible] Deus pu[illegible] acceperit, quicquid est rel[illegible] ceptrum feret [illegible] pore amisi oculos. R. Si ad cœlum nitens consola[illegible] [illegible] antia, [illegible] hac [illegible] ad extremum summ[illegible] un[illegible] tonitus senem u[illegible] debere [illegible] multis, & mu[illegible] de[illegible] Ant[illegible] an [illegible] [illegible]

[illegible]

diximus, cæcus usu, uano [illegible] ni, quam secta no[illegible] m au[illegible] a[illegible] noctes, & [illegible] simul, & fid[illegible] us, [illegible] n bus operã dabat, & [illegible] manibus lineas prior [illegible] C[illegible] us Drusus a[illegible] nis not[illegible] [illegible] re[illegible] lere [illegible] anni [illegible] qua [illegible] se[illegible] du[illegible] o[illegible] amo[illegible] æ [illegible] Appi[illegible] Claudius [illegible] te re[illegible], ac [illegible] on [illegible] [illegible] ac[illegible] [illegible] at [illegible] ipsam [illegible] men [illegible] de [illegible] acciperit. D. Cæcus sum, ne[illegible] dux [illegible] si [illegible] eu[illegible] ore [illegible] n[illegible] de [illegible] præ[illegible] u[illegible] m[illegible] au[illegible] amisisse [illegible] Meminisse [illegible] acri [illegible] Ma[illegible] enus [illegible] de quo quæ em [illegible] ce[illegible] at [illegible] re[illegible] rex [illegible] ocu[illegible] m[illegible] s ad extremum [illegible] cæcus [illegible] ille fuit, a[illegible] ex iam lu[illegible] dum [illegible] am[illegible] o re[illegible] es [illegible] re f[illegible] pe[illegible] e [illegible] ex [illegible] ci[illegible] tr[illegible] e uo[illegible] de[illegible] x aud[illegible] [illegible]

[illegible] D. [illegible] R. [illegible] ipsam ni de[illegible]stas quærit, nam quid aliud [illegible] quam [illegible] de [illegible] cæcus effectus Asclepiades ait uno [illegible] uidere.

DE [illegible] PERDITO [illegible] XCVII. DOL.

P[illegible] R. [illegible] multa oculis, multa au[illegible] [illegible] in animum penetrant, quibus [illegible] cantur cæcitas, surditasq;, habent tamen hæc [illegible] mortalium, amarumq; aliquid nõ ne-[illegible] [illegible] propositiones inc[illegible]mo-[illegible] quodãmodo amen-[illegible] miseri fu[illegible] c[illegible] contemnit, nec [illegible] [illegible] R. Ad [illegible] iam [illegible] medicamentum [illegible] mulcendo [illegible] atq; ita peior est [illegible] R. [illegible] canius [illegible] aure pe[illegible] [illegible] animum [illegible] D. Auditum amisi. R. Philomenam [illegible] dem asellos, nec [illegible] audias le[illegible] [illegible] his [illegible] grauiores [illegible] eius, & [illegible] uoces, quo [illegible] D. [illegible] R. Multiplicibus ereptus es frau[illegible] quam [illegible] nihil hinc periculi est surdo. D. [illegible] pars corpo[illegible] præcip[illegible] [illegible] populor[illegible] sua [illegible] Ciceroni [illegible] sermonem alterius non requiret: quamuis & collo-[illegible] scribendo [illegible] antiquis nempe loquitur [illegible] [illegible] & qui [illegible] De[illegible] [illegible] Ciceronis [illegible] subsidio con[illegible]etur. Tu proin-[illegible] & lege [illegible] ita nocerent, [illegible] D. Au-[illegible] nomen diapente constet, [illegible] [illegible] uel surdus potest, & quam[illegible] [illegible] non audit [illegible] tamen causas anim[illegible] [illegible] Finge [illegible] [illegible] seq; in [illegible] exercent [illegible] est bonum fieri, quàm doctum, & [illegible] [illegible] malus idem, & [illegible] [illegible] eruditum [illegible] literarum. D. Au[illegible] [illegible] auditu maximè [illegible] [illegible] canius [illegible] aurem De[illegible] N[illegible] [illegible] ad me, seu [illegible] me [illegible] [illegible] sæpe [illegible] R. [illegible] appete[illegible] [illegible] & [illegible] silentio delectari.

DE TÆDIO VITÆ. [illegible]

Vitæ me tædium ingens tenet. R. Ex [illegible] aliud periculosius, quippe molestissimum per se [illegible] atque ad illam uia est, pro quo nominatim in [illegible] implorare [illegible] manitarum, quæ ferre [illegible] tædii [illegible] corporeis [illegible] cælestibus [illegible] perituum [illegible] gaudiis, ac ferer [illegible] me [illegible] D. [illegible] me [illegible] tædia circundant. R. Propellenda tædia [illegible] ac spe [illegible], & a [illegible] bona solatio, & librorum, & delectationum [illegible] æterna uarietat [illegible] atque ex [illegible] is, & inertiæ fuga, sed in primis patientia re[illegible] a, [illegible] præsentium odio, uel [illegible] desiderio, nec mei de [illegible] ulla a [illegible] quod stulti quidam ac miseri fecerunt [illegible] dum pauper [illegible] ac [illegible] fugiunt, in æternos incidunt. Sine Ciceronem [illegible] loquitur m[illegible] [illegible] laudibus celebrantem, & [illegible] dissuadentem [illegible] mortem: uerior altera, multoque melior Ciceroniana [illegible] a, [illegible] in custodia corporis ne [illegible] eius [illegible] nec fomentum assignatum [illegible] uite Deum, cui [illegible] te corp[illegible] erauerit [illegible] aut ul[illegible] unquam [illegible] tædi[illegible] mortem c[illegible] rites, [illegible] ar[illegible] iam [illegible] [illegible] cautum [illegible] a animum [illegible] sa de[illegible].

DE GRAVITATE CORPORIS. [illegible]

Grauis sum corpore. R. Quæri posses, [illegible] ad [illegible] natus esses. D. Graue c[illegible] & [illegible] habile [illegible] R. [illegible] Roscio d[illegible], atque Aesopo, [illegible] aereum labi ne quis quid [illegible] uiris [illegible] tus histrionum sunt. Sapientem ut in actibus, utque in uerbis, [illegible] que modestia. D. Graui corpore sum. R. Hæc graue[illegible] solet, ne qui[illegible] amiserit hanc excludat, quam[illegible] inter[illegible] in[illegible] tur. Vnde fit ut [illegible] iuuenes graues, [illegible] es [illegible] ut sub corpore sæpe animus leuis, & sub leui grauis [illegible] portio, quædam panlitasque [illegible] buenerit, haud [illegible] erne. [illegible] D. [illegible] est. R. Non minor, qua[illegible] anim[illegible] graui[illegible]. D. [illegible] corpore [illegible] R. A[illegible] ten[illegible] ere l[illegible] oran[illegible] de, cuc[illegible] d[illegible] m[illegible] citio ment[illegible], & corpo[illegible] is, ex[illegible] ar[illegible] tia, [illegible] inertiam [illegible] uras [illegible] ma m[illegible] ce, [illegible] are d[illegible] te[illegible] pectus de[illegible] [illegible] te[illegible] p[illegible] R. [illegible] contrario [illegible] at [illegible] re[illegible] uita agitur [illegible] al[illegible] m uel deficit uel [illegible] at. D. Multum corporeæ molis ex[illegible] [illegible] is n[illegible] men, quod mortale est animal ab humo dicitur [illegible] maxim[illegible] [illegible] non p[illegible] ta[illegible] cæleste[illegible] terrestris [illegible] [illegible] am [illegible] ur, & [illegible] edulam [illegible] ptat. D. [illegible] m premor. R. [illegible] am collige animum & enormem sarcinam [illegible] gita sæpe [illegible] ingeni[illegible] ex [illegible] e falce corporeæ m[illegible] erumpere, [illegible] am [illegible] peruenire. D. [illegible] oris onere prægrauor. R. Et si [illegible] studio eniter[illegible] dies, & [illegible] tuis acc[illegible] dat aliquid & [illegible] detrahat.

[illegible] INGENII TARDITATE. [illegible]

A[illegible] im ingenio. R. Grauedo m[illegible] fe[illegible] t[illegible] inten[illegible] ris. D. At[illegible] o, [illegible] ed [illegible] at[illegible] e, in[illegible] n[illegible] non captari [illegible] excusat[illegible]

... sed ... andum, cogitandum, suspirandum, anhelandū, ... tus animi, excutiēdus torpor, propellēda segnities, abstinen... um studijs. Nil tam graue quod nō leuet, nil tam durū, quod ... acuat, nil tam pigrū, quod non urgeat, nil denique ... tam sopitū, quod nō excitet intentio. D. In... aie ingenij laudem dicunt, tarditatem dicturos infamiā ... tarde, ac modestū, quàm uelox & præruptū. Nam ut inde ... magnorū: ita hinc errorū grauiū, & turpis ignominię me... quam infamem. D. Ingenio segni sum. R. ... adhibe, non hinc ubi corporis excusatio, sed la... statim quòd non ultrò prouenerit deserendū putent, ac tu ... m animum difficultas erigit, alit labor, illic maximè nititur, ... inuenerit. Factū studio ingeniosum Socratē legis, ... idem accidit. Singulare quidē nomen pauci oc... m. D. Ingenio hebes sum. R. Non ubi profectus, ... necessitas. Gloriosius aūt tantò est studio prouehi, ... bonum aliquid agere, quàm casu. D. Ingenio tardo ... teris non ... studere ... ad ... fatis ... sed uoluntas, ad quā literas nil prodesse, alij obesse etiam ... in solitudines abicere, & eximiæ illis scientiæ loco ... tuit ... difficile est. id, de quo constat extremū ac... stupor, nec stultorū uoces moueāt. Maius, utriusque est ... semper illud optabile, sæpe istud formidabile res osten... literarum lux accesserit, tum demum consummatum quid... quidem, si quā in rebus humanis potest esse profectò.

... MEMORIA. DIAL. CI. DOL.

... sum. R. Est hæc alia senectutis infamia, haud ue... huic quoque studij ope subuenias. D. Memoria la... ne corruat, & labente iugi exercitatione fulcita fac: quod mu... et, adhibe repagula, opportunis locis, & fragilem crebris, ac ... D. Memoria fluxa est. R. Diligentia & artificio il... defectibus occurrit industria, nil patitur industria ... sophos & poetas lenes, uirentissimo ingenio, ac stylo ... candida ualidisque lateribus, ac tenaci memoria, seruarī ... lon, & quotidie discens aliquid senesceret. & supe... in assiduis amicorum, ex ipsa iam quasi morte cōsurge... mum ... ud, ac profundissimum uolumen cœptum, iuuenis in ... merus illa ætate diuinū, & cœleste opus excuderet, ... Pierium in certamen, iuuenili feruore animi, ... in quarto & nonagesimo Isocrates ardens illud opus ac... m Sophocles tragici summum styli decus, suam compleret ... Cato nulla mutatione uocis aut laterum, nullo me... ne defenderet, uel clarissimos oratores ... ipse ... D. ... memoria est. R. Noli ergo ... , sæpe calculum ... confestim exige, & quod cras facturus fueras, nunc faci... quid boni potes elice. Fides socij desidiā parit, diligen... nulla sum. R. Ea est rerum conditio humanarum, ... fletuum causa sit, ubi nec emendatio, nec pœnitentia ... quàm oblituronis auxilium?

... DEFECTV. DIAL. CII. DOL.

... quærendi odij instrumento cares, naturæ beneficium ... in ancipites reos, sic in te nō paruum fortunæ ius eri... iam ... hinc dubitas, utriusque eloquij prin... ob hanc causam passim pereuntium, plena sunt omnia,

omnia, in quibus. idem ipse periculo, qui excellentiæ est propior [illegible] c notior fama. Sunt quibus obscurum nomen propugnaculum est salutis, finge autem abesse periculum, disertis nunquam abest labor. Nil est in rebus tam inane, pro quo tanti labores, tantæq; uigiliæ [illegible] trò suscipiantur, flatus uolatilis sic exercet animũ, solida quasi uirtus in uerbis sit [illegible] loquentiæ nihil est mihi. R. Fortasse multum securitatis, quod non esset, si eloque[illegible] multum esset, multorum quoq; in quibus, & tuta forsitan ut uita, sic & tutior fama erit. D. Nihil est eloquentiæ. R. Cura ut sapientiæ sit aliquid, ut innocẽtiæ, ut uirtutis, [illegible] la enim paucorum, hæc sunt omnium. Non te insignis poëtarum, non te maior oratorũ raritas [illegible] h[illegible] Imò uerò uide, ut subitò dictum mutem, [illegible] te raritas allicit, hoc age, hac ad illam it[illegible]. Indignum quidem, ut nihil melius, sic nil tam rarius, uirtute, eloque[illegible]ia ipsa quàm pau[illegible]rum dixi, multò est crebrior quàm uirtus, adeò, quod omnes pol[illegible]t, omnes negl[illegible] quos pauci possunt omnes appetunt, omnes experiuntur. D. Verborum ino[illegible]s [illegible] R. Rebus intende animum, in uerbis enim flatus, & labor, & eloquium, in rebu[illegible] uirtus ac fœlicitas. D. Loqui nescio. R. Multi quæ minus sciunt [illegible] equitandi [illegible]m equo impone, uix illum inde di[illegible] ul[illegible]eris, te loque[illegible] aru, [illegible]em [illegible] dor ad tacendum cogar, & [illegible] loqui nescis, quod alij audiant, d[illegible]ce loq[illegible]tes alios aud[illegible] est minus artificiũ tacere, quam loqui cùm sit tutiùs atq; facil[illegible]ius. D. Non [illegible] mere, quod in corde est. R. Si intellectu polles, m[illegible] & altis, qui in a[illegible] bus, iucunda uox, & uol[illegible]lis ling[illegible]a non suppetit, quiesce, [illegible] retentare. Quid ergo? [illegible] non tantum æq[illegible] anim[illegible] alijs neu linguam, stylumq; superuacuo atteras. Sine, inqu[illegible] m[illegible] secretior, cùm m[illegible]ior ex ingenio uoluptas, quàm ex eloquio percip[illegible]tur, m[illegible]q; & [illegible] quietius & inuidiæ minus habens. D. C[illegible] m mu[illegible]is loq[illegible] M[illegible] s hoc utris ac[illegible] n[illegible] um est, f[illegible] bec[illegible] n[illegible] uitio lin[illegible] Q[illegible] cum multis refugis, at cum paucis, & cum uno loq[illegible]ere [illegible] nes, du[illegible]ctora eloquta n[illegible] negabis. Si ne idipsum potes, ad te redi, te[illegible] loquere [illegible] suprà monui, tutimq; domesticum co[illegible]locutorem excita, sem[illegible] insidiatur, non irridet, non inuidet, non fastidit, non exactam atq[illegible] c labo[illegible] m q[illegible] quentiam, confabulationibus gaude[illegible] fam[illegible] s, inerru[illegible] s, [illegible] ta sæp[illegible] io[illegible] acquir[illegible]. Di[illegible]e tu illo te[illegible] us esse, q[illegible] quid dicas, seu potiùs quid dicere uelis attend[illegible]t. D[illegible]ibi theatrum honestissimu[illegible] dio pectoris extruere. Disce non hominum, sed ueritatis applausum optare, & ali[illegible] sin[illegible] strepitu gaudere. [illegible]ontentaq; modestia [illegible] quàm perfecta nonnunquã extin[illegible]uit, e[illegible] tiam d[illegible]e de[illegible] non ad pompam uiuere, [illegible]n ad pompam loqui, [illegible]uo uix m[illegible] u[illegible] h[illegible] habet. D. [illegible] oris sum. R. [illegible] es [illegible] tal[illegible] & [illegible] atq[illegible] seu antiqua repetis, seu moderna circum[illegible] occu[illegible]ent blesi u[illegible] optimi, multiq; di[illegible]ertissimi scelerati, sic peiran quibus utiu[illegible] q[illegible]e [illegible] gerit, singularis eloque[illegible]tia, & excellens uirtus.

DE [illegible] LINGVÆ, ET [illegible]VELÆ. DIAL. CIII D[illegible]

QVod [illegible] linguã, ac loquel[illegible] perdidi. R. Qu[illegible] seruitatẽ & [illegible] n[illegible] quã multos manu innoxios, lingua pessundedi[illegible] dem, sed cõmunis uolentiũ uideri fecisse, quæ hæc faciunt, nec po[illegible] est, qui Israelitũ regem, [illegible]ūq; eius occidisse se dixit, & [illegible] pœnilu[illegible]t. Vt periculũ cesset, quantus est labor loqui, resp[illegible]ere, fa[illegible] re, comere uerba, sententias librare, cogitare quid, & qualiter dicas, q[illegible] uerberas: ita enim uocẽ ipsam d[illegible]niunt, qualiter quoq; non linguam m[illegible] corpus moueas. Nam & huic se porrigit pars una rheto[illegible]es, qualiter me[illegible] frontem defigas, qua, quorsum'ue manum porrigas, q[illegible] ter[illegible] ferias pedem [illegible] operosa concinnitas, & prærepta pene mu[illegible]cis opera, ut dul[illegible]er sones [illegible] q[illegible] D. Nullatenus loqui possum. R. Q[illegible] q[illegible] d[illegible] m, multa dignius perdita reperuntur lingua, quand[illegible] tace, & quod necessitas iubet, uolens facito. Quod ip[illegible] qui loqui po[illegible] cerent, [illegible] do ent non fecisse. Tace (inquan[illegible] neu re d[illegible] num [illegible] ca, & quiescens te[illegible] n lo[illegible]ere, quæ meliora e[illegible] q[illegible] c [illegible] D. Mutus factus sum. R. Si muti fuissent Cicero, & Dem[illegible]

[illegible]

rebus hom[illegible]m maius est, n[illegible]? Non t[illegible] illam q[illegible] ctum atque unicum [illegible] ad [illegible] cogita. Vaca il[illegible] nimi pond[illegible] neque [illegible] par[illegible]am, [illegible] m exer[illegible] nario uitæ [illegible], quæ [illegible] egere [illegible] studium impende quod [illegible] sæpe [illegible] num, ma[illegible] q[illegible] pastor [illegible] philosop[illegible] iam [illegible] te[illegible] ex [illegible] atis actibu[illegible] n[illegible] des exp[illegible] sapie[illegible] x[illegible] ne grat[illegible] est [illegible] tet [illegible] pi[illegible] n[illegible] item [illegible]. D. Va[illegible] m [illegible] A[illegible] at [illegible] [illegible]tum D [illegible] am [illegible] instanter [illegible] intention[illegible] repente non p[illegible] neglectisque om[illegible] e oculo[illegible] [illegible] hoc [illegible] superuacuum [illegible].

[illegible]

Varitiæ [illegible]. R. Benè [illegible] ditates [illegible] ne[illegible] lum [illegible] breuitatem. [illegible] gi, & pauc[illegible] de[illegible] nere, atque ita qu[illegible] apertere, [illegible] urge[illegible] ap[illegible]. R. N[illegible] rebantur elab[illegible] ap[illegible] tis, dumque [illegible] per[illegible] Non [illegible] requiren[illegible] re[illegible] n[illegible] n[illegible] A[illegible] er d[illegible]

[illegible]

I Nu[illegible]. R. [illegible] e[illegible] [illegible] eit [illegible] us [illegible]. D. [illegible] que [illegible]

Inut[illegible]

Ma[illegible]cium

Placet [illegible] p[illegible]sidenti aut [illegible] impedient[illegible]. [illegible] R. [illegible] & [illegible] ten ex [illegible]. D. [illegible] m. R. [illegible] m [illegible] um, [illegible] dem u[illegible] tam [illegible] n[illegible] m [illegible] D. V[illegible] R. T[illegible] [illegible] R. [illegible] x[illegible] [illegible]que [illegible]

ad bona opera lentu[illegible] R. Est torpor quidem animis [illegible], nec [illegible] dam gener[illegible] pars a[illegible] & [illegible] ardor accendetur & ille t[illegible] ris intellecta, q[illegible] est [illegible] uix metiri eam, quamuis celer animus p[illegible], & sp[illegible] adamata, [illegible] talis est, ut [illegible] corporeis oculis cerni posset, [illegible] Plat[illegible] mirum [illegible] rem pariturа esset. H[illegible] amor [illegible] hinc metus ex[illegible] itaq; res in [illegible] ne[illegible] mat[illegible] neq; [illegible] petere[illegible] & tamen [illegible] uox [illegible] xius [illegible] ad diu[illegible] surgentes nocte precari [illegible] aut [illegible] tiæ, [illegible] uos hinc mors terret, hinc honestas allicit. Qu[illegible] po[illegible] cula [illegible] gnaq; præmia consopiu[illegible]. Vbi ad ista respexeris redibit [illegible] ad an[illegible] fo[illegible] ab [illegible] c[illegible] quantum nun[illegible] etiam superet imperfecti [illegible] o[illegible] quod quia non sit, longas ætate[illegible] uides [illegible] uxisse c[illegible] pen[illegible] dicere, quid hic in tot annis e[illegible] imus? Comedimu[illegible] expe[illegible] c[illegible] mus. Cuius mali præcipua causa est [illegible] te[illegible] e[illegible] dis indulti[illegible], si e no prouidentiæ, ne c[illegible] ad [illegible] h[illegible] m[illegible] apit[illegible].

DE LVXV[illegible]. DIAL. C[illegible].

A[illegible]. R. Atqui ibidem [illegible] n[illegible] Q[illegible] filium post parentes sequ[illegible] is esse cum beluis maxime & bestiales [illegible] [illegible] est [illegible] que c[illegible] alia grauiora ma[illegible] Q[illegible] uero [illegible] ad mortem anim[illegible] & corp[illegible] t[illegible] nunc igitur, & ra[illegible] se[illegible] [illegible] ab [illegible] casus [illegible] les ac[illegible] [illegible] re[illegible] torum, qui tibi parti[illegible] be[illegible] nequa[illegible] ut [illegible] bit[illegible] ct[illegible] ferint Vol[illegible] tes animi a[illegible] nt. In h[illegible] Se[illegible] non alter[illegible] culi [illegible] inte[illegible], c[illegible] elinand[illegible] ode[illegible] m[illegible] ca[illegible] dictum [illegible] (inqui[illegible] bon[illegible], & [illegible] pa, [illegible] am cau[illegible] ta[illegible] unius [illegible] pœn[illegible].

[illegible] SVPERBIA DIAL. [illegible]

S Vp[illegible]. R. Quid superbi[illegible] T[illegible] ne tan[illegible] [illegible] atq; [illegible] exte[illegible] m[illegible] [illegible] euectus [illegible] insuper[illegible]. Pe[illegible] c[illegible] unum [illegible] c[illegible] mal[illegible] D. Super[illegible]. R. Cur[illegible] An non [illegible] n[illegible] exposit[illegible] me[illegible] de[illegible] & [illegible] a[illegible] se[illegible] quod te hon[illegible] ad [illegible] an[illegible] ex[illegible] bon[illegible] t[illegible] spe[illegible] s, incertus [illegible] perpetu[illegible] fluctuantis, an [illegible] te[illegible] tia[illegible] in[illegible] diæ an incerte[illegible] se[illegible] fu[illegible] Hæ non [illegible] a[illegible] at q[illegible] periculi [illegible] exit[illegible] pe[illegible]. D. Doleo me superbum. R. [illegible] m[illegible] ad [illegible] superbia [illegible] tollere [illegible] tere q[illegible] cùm [illegible] rum parte[illegible] rata c[illegible] sus est, [illegible] ad [illegible] o[illegible] a[illegible]

[illegible]

[illegible]

eges, maximè patien[illegible] [illegible] beunt [illegible] [illegible] D. Nu[illegible] [illegible] num, docens [illegible] quæ in hoc statu S[illegible] [illegible] remedij au[illegible] ad tol[illegible] nunquam uel [illegible] R. E[illegible] fidentiam non [illegible] ab homine [illegible] credat, mal[illegible]

[illegible]

me [illegible] imagines [illegible] tes, [illegible] mu ta uidi [illegible] aut le [illegible] qu [illegible] histo [illegible] as au [illegible] bus non p [illegible] atum [illegible] atum esse debeat, [illegible] ut [illegible] co, & [illegible] do [illegible] mnem [illegible] um patient [illegible] tamen & fieri [illegible] & factum esse [illegible] mus, at doloris certè [illegible] ferenti [illegible] uiriliter [illegible] Quid [illegible] Marius [illegible] ues [illegible] A [illegible] sus fuit. Qu [illegible] Pom [illegible] Quid plus [illegible] Z [illegible] Quid ue [illegible] codatu [illegible] us [illegible] conditione, sed animor [illegible] fortiter, sed iucund [illegible] Q [illegible] exeris [illegible] numero puer [illegible] etiam [illegible] non ferret [illegible] s. Sed iam d [illegible] mu [illegible], d [illegible] men tum [illegible] tu me urges, hinc dolo [illegible] & [illegible] R. [illegible] plurim [illegible] d [illegible] ten [illegible] mu n h [illegible]

[illegible] DIAL. [illegible]

Nimius dol [illegible] n pareat, me [illegible] R. [illegible] placid [illegible] uiam [illegible] ex [illegible] plicam [illegible] M. [illegible] anim [illegible] d [illegible] ars est, ipso [illegible] ap [illegible] ur, [illegible] aut nu [illegible] a e [illegible] h [illegible] unam [illegible] præf [illegible] antiqu [illegible] p [illegible] mnu [illegible] ue um abi [illegible] M. Timo [illegible] R. Q [illegible] durum [illegible] rad [illegible] Q [illegible] prouidend [illegible] in [illegible] nim [illegible] au [illegible] Nulla [illegible] ut fu [illegible] ta [illegible] M. [illegible] R. [illegible] om [illegible] as metuis, an [illegible] c [illegible] m & [illegible] C [illegible] an [illegible] ex ali [illegible] Lucretiam [illegible] m. M. [illegible] R. M [illegible] uaticina [illegible] entes acce [illegible] ollum [illegible] & rapidu [illegible] atqui [illegible] μαντικὴν [illegible] uolunt. M. He [illegible] uim [illegible] R. [illegible] san [illegible] s m [illegible] dimu [illegible] talia quam its op [illegible] ne habet, & [illegible] am [illegible] nimum exagitat. R. Laborum ferias quidam [illegible] f [illegible] ueras dabit.

DE [illegible] DIAL. CX[illegible]I. [illegible]

V[illegible] num timeo. R. [illegible] u abstine, ciboq; permiscio, ex [illegible] ert [illegible] m f [illegible] es am [illegible] excu [illegible] et [illegible] s lime arce [illegible], uina turbida f [illegible] a ex [illegible] t, p [illegible] me [illegible] p [illegible] ixtio [illegible] a [illegible] & sobrietas, & tarditas. Præcip [illegible] a [illegible] co [illegible] al [illegible] & præter [illegible] m [illegible] e [illegible] ere hoc mortis multos perdidit [illegible] a [illegible] men [illegible] m [illegible] oc [illegible] ccl [illegible] animus [illegible] discriminis, nec tu [illegible] ntùm [illegible] m o [illegible] n [illegible] periculis, magna obstat [illegible] ter [illegible] o [illegible] ni [illegible] M. Ve [illegible] me [illegible] R. Operosum reme [illegible] m [illegible] d [illegible] a [illegible] c [illegible] sto ue [illegible] m, pe [illegible] ens, h [illegible] c q [illegible] em mali ge [illegible] om [illegible] r [illegible] fec [illegible] is [illegible] rum [illegible] m ext [illegible] ac [illegible] x, [illegible] a [illegible] m [illegible] at [illegible] h [illegible] minũ negata, m [illegible] e [illegible] am [illegible] efficax [illegible] her [illegible] le, [illegible] a [illegible] L [illegible] n [illegible] tum [illegible] p [illegible] gat, [illegible] at [illegible] a [illegible] p [illegible]

a

[illegible]

[illegible]

quæ me mo [illegible] R. Magnæ fateor si cogunt [illegible]
in uestram an [illegible]
giam: Ira, ind [illegible] quidam [illegible]
[illegible]
& ex [illegible]
[illegible] Quæ [illegible]
tas, hæc sunt [illegible] is agens:

[illegible]

De qu [illegible]

[illegible]

quàm ut benè mereri d[illegible] seruatis. En tibi alia [illegible]

[illegible]

DE MORTE. DIAL. [illegible]

M[illegible]

[illegible]

DE MORTE ANTE DIEM. DIAL. [illegible]

QVid quod ante diem morior? R. Ante diem nem[illegible] m[illegible] sed [illegible] dies idem, imò ut Vates ait eximius:

Stat sua cuiq; dies.

Ad quam quisque cum uener[illegible] m[illegible] & [illegible] sul [illegible]itere, transeundum est. D. A[illegible]iem m[illegible] esse [illegible] debitor fuisses, [illegible] debi[illegible] semp[illegible] [illegible] obseruet, & semper in numerato habeat [illegible] d debe[illegible] Habet [illegible] corpus h[illegible]bet, n[illegible]llo mutuo, nullo opus est fœno[illegible] habet, ut d[illegible], in manu habet, unde se l[illegible]eret, [illegible] cœlestius illi debet, ut Virgilius ai[illegible] [illegible] Ante [illegible] quod o[illegible]ni debe[illegible] di[illegible], quin pro eo quod dicebam [illegible] nec prȩda, nec po[illegible]ione, nec pignore, nec u[illegible] quod ulti[illegible] tanus [illegible] ogi[illegible], sed dignus [illegible] mortem d[illegible] impert[illegible] alacer quòd capite [illegible] ante diem. R. N[illegible] int[illegible] qui[illegible] ante [illegible] quod ut[illegible] cem, seu cum [illegible], quæ exer[illegible] a est. Alioquin quis o[illegible] hominum ante [illegible] m diem [illegible] non mo[illegible] alius. D. Ante tempus mor[illegible] R. Ne[illegible] tempus sed in temp[illegible]re morieris [illegible] forte tempus ac[illegible] fortuna præfixerat, ante illud e[illegible] sic non m[illegible] p[illegible]tes, [illegible] rior ante tempus. R. Quis [illegible] amens quæritur ante [illegible] re relaxat? Lætandum medi[illegible]dius, [illegible] ante tempus acci[illegible] potuit, suum tempus habet o[illegible]a h[illegible] te terminus manebit [illegible] uitæ stadiũ indixit. Si de hoc [illegible]ne, qu[illegible]ereris, & de a[illegible]o [illegible] ritur. R. C[illegible]ò natus eras, non mor[illegible], qui iam sen[illegible]it, [illegible] tera pars querelæ, quamuis [illegible] port[illegible] uitæ, [illegible]ma est senectus, [illegible] qu[illegible] moritur. Sed intelligo senectutem [illegible] uulgus, annorum c[illegible] ut re[illegible]qu[illegible] fin[illegible] est, alius quam mors, de[illegible]o d[illegible]crepant [illegible] sen[illegible] procq; ualitu[illegible]ine corporum atq; animorum hal[illegible] a[illegible] dis. [illegible]ta deniq; res huc redi[illegible]s inc[illegible]sare celeritatem [illegible] pr[illegible]lix[illegible] quæ de mortis [illegible] tar[illegible]te p[illegible]ueniunt. Sed uos [illegible] m[illegible]s, nec [illegible]nes[illegible]ere, cum utrunq; ce[illegible]ue [illegible]um sit necesse [illegible] p[illegible]te[illegible]am. R. [illegible] certe [illegible] pote[illegible]as [illegible] p[illegible]s, puto uiue[illegible] lebam seu [illegible]bam. Et ut est anim[illegible]s m[illegible] uitæ auidu[illegible], spe[illegible] cile tibi a[illegible]: at si dicere uis debeam, qu[illegible] a p[illegible]c[illegible]los adhuc [illegible] bitum u[illegible]cre[illegible]r, non æquè [illegible]onsenserim. Q[illegible]m [illegible]nim serius obe[illegible] quam n[illegible] hæc i[illegible]ter nihil in commune [illegible]m[illegible] ni[illegible] ut omnes m[illegible] unum mo[illegible]per[illegible]m, alio tamen atq; alio [illegible]en[illegible] genere, diuc[illegible]q; [illegible] un[illegible]is m[illegible]dus [illegible]ex, tempusq; [illegible] cruar[illegible] est. Ae[illegible]o animo igit[illegible] ge[illegible]ius, su[illegible] expectet ne auiditate [illegible]æ nec f[illegible]idio quod ind[illegible] factum de na[illegible] s quærat[illegible], aut litiget. D. Modicum [illegible]ixi. R. [illegible] uixit, ut non [illegible] uixisse, uideretur, [illegible] pla[illegible] dõ[illegible], [illegible]d [illegible] si d[illegible]u uiue[illegible] del[illegible] [illegible]te ubi semper [illegible], q[illegible]æ & [illegible] n[illegible] citur. D. V[illegible]xi [illegible]. R. Quid[illegible] plus [illegible]ixisses [illegible] o nõ u[illegible] uitæ huius [illegible] in omnibus est [illegible] cuncta [illegible] quis octo[illegible]ginta a[illegible] plus habet [illegible] certe [illegible] te fal[illegible]at u[illegible]d pl[illegible]q[illegible] habet q[illegible] d[illegible] lor[illegible] & [illegible] ac [illegible] ponit[illegible] aut q[illegible] plu[illegible] h[illegible]be[illegible] expectat [illegible]ne lat[illegible] uid: at cum spat[illegible]q; [illegible] es, quo plu[illegible] uixi[illegible]. D. Morior dum [illegible]re [illegible]am. R. [illegible] co[illegible]abar nec a[illegible]n in perpetuum [illegible] g[illegible]tent[illegible] qu[illegible]d[illegible] benè a[illegible] co[illegible] ne[illegible] o[illegible]eris [illegible], a[illegible] cæca h[illegible]mi[illegible] d[illegible]m a[illegible] torem n[illegible] tibi [illegible] m[illegible] s[illegible]m mod[illegible]. D. In medi[illegible] ter[illegible] m[illegible]s, sed mori [illegible] qui [illegible]

[illegible] is [illegible] morte [illegible] nc tamen [illegible] quibus nul- [illegible] tandem uel [illegible] sequestrato [illegible] que quan- [illegible] ma. Dictum ergo [illegible] Augustinus [illegible] unam [illegible] quod unum [illegible] expe-

[illegible] DIAL. CXXI. DOL.

[illegible] est, at [illegible] R. [illegible] patiant, [illegible] quæ an [illegible] a,cum [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] nulla,

[illegible]

A [illegible] miror quo- [illegible] semper ante [illegible] ut autem [illegible]

[illegible]

A [illegible] Quid nisi [illegible] D. [illegible] R. [illegible]

[illegible]

[illegible] O 3

u[illegible] an [illegible] demus ille [illegible] familiaris Aristotelis [illegible] Aristoteles [illegible] Cicero [illegible] T[illegible] quamprimum [illegible] liberandum, post quinque [illegible] num uero urbi [illegible] tunc erat Alexandrum Phereum [illegible] cis post diebus in[illegible] redemis [illegible], & tyr[illegible] per omnia u[illegible] nem [illegible], post [illegible] tempore red[illegible] ex[illegible] finem pugnans Syracusis oc[illegible] illum m[illegible] in [illegible] m suam [illegible] interpretes dixere, ne qua penitus [illegible] somni [illegible] de somn[illegible] al[illegible] de ho[illegible] in patriam rediit, quod [illegible] occurre[illegible]. D. Extra [illegible] mo[illegible] gor. R. Dixi d[illegible] de exilio l[illegible] que [illegible] extra patriam mo[illegible] omnes doct[illegible] quidem u[illegible] pl[illegible], & p[illegible] n[illegible] no, quem non l[illegible] uti [illegible], a[illegible] a[illegible] Corina nullam hic e[illegible] patr[illegible] s, hæc [illegible] losophia est. D. Mori [illegible]. R. Vbi moriens ili[illegible] uerior patria tua est, illa te d[illegible] & p[illegible] rium, p[illegible] incolam sinu amplexa co[illegible] patri[illegible] e te[illegible] um [illegible] in se. D. Procul à patria m[illegible] pul[illegible] um. R. Et cœlestes [illegible] mines, quos una ætas [illegible] parte [illegible] ed[illegible] bus, ac sepulchris [illegible] Pe[illegible] Armeni[illegible] thiopes, illum Indi, illum A[illegible], [illegible] ania, quo[illegible] ex his [illegible] s[illegible] ster, [illegible] currere[illegible] [illegible], æther[illegible] d[illegible] D. Extra [illegible] [illegible] uos loquar: [illegible] Pannoniæ, atque illum Athenis [illegible] hunc Græci[illegible] pu[illegible] Roma, hui[illegible] Mediolanu[illegible] At[illegible] Sar[illegible] duniæ, Ticinum occidentis duo [illegible] a sidera æqua [illegible] ta [illegible] cina[illegible] bus qui sunt de quibus loquor intelligis, atque ideo [illegible] Ita[illegible] d n[illegible] nis exemplum de[illegible] illum Palest[illegible] Cyprus [illegible], illum Nurs[illegible] Campania[illegible] talia, illum quidem [illegible] nia, hunc Patauium. D. Intelligo [illegible] procul à patria mor[illegible]. R. [illegible] ego [illegible] intelligo qu[illegible] mis spiritibus [illegible] semper hærentibus [illegible] renæ patriæ cura esse [illegible] depositas sed [illegible] cœlo [illegible] de[illegible] eda [illegible]. Attingam tamen [illegible] tu[illegible] s cœli me[illegible] es, nondum [illegible], terræ oblitos. S[illegible] g[illegible] næ Metapontus texit. Ciceronem [illegible] Romæ al[illegible] um, Caietæ [illegible] uidit: Plinium quem inf[illegible] Athe[illegible] um Vesæui cinis ext[illegible] mundo dedit Mantua, [illegible] rund[illegible] bent Tarent[illegible] rapuit, nun[illegible] lis tenet. Ouidium Sulmo co[illegible] pe[illegible] it, P[illegible] fuit exilium. Terent[illegible] m C[illegible] ma est) Carthago genuit R[illegible] do[illegible], Arcadia [illegible] cliuit. Flaccum H[illegible] atium [illegible] nium Callabria, Statium [illegible] uincia Nar[illegible] ne[illegible] is, Aus[illegible] nium Vascon[illegible] tres A[illegible] alij uolunt quatuor, duos Senecas, uid[illegible] et, [illegible] alionem & L[illegible] anum mi[illegible] omnes, & Plautum A[illegible] inatem, & L[illegible] Arimne[illegible] m & [illegible] m Brundu[illegible] nalem Aqu[illegible] na[illegible] m, & [illegible] V[illegible] & Valeri[illegible] A[illegible] tem, & Cat[illegible] sem, & Varum Cre[illegible] n, & [illegible] ensem, & Acirum P[illegible] aure[illegible] si[illegible] Parmensem & [illegible] m & Pet[illegible] um Volateranum, & [illegible] ma retinuit, ac m[illegible] na ex p[illegible] ndidit. Tito Liuio Patauino [illegible] sepulturam patriæ re[illegible]. S[illegible] multos Roma eadem genuit al[illegible] bis terræ, quasi domus a[illegible] ulta est, & ipse quadrangularis, cuius ab extremo ad [illegible] transitus, & hic uiuere, [illegible] m[illegible] ri, non plus est fortibus animis, qu[illegible] m pro uari[illegible] u[illegible] ncum tri[illegible] linio, s[illegible] u brumali æ[illegible] uum th[illegible] lamum mutare. Tuta est omni[illegible] s maxime [illegible] stribus, alternatio hæc o[illegible] nis, & sepulchri. D. Scio sic esse extra patriam, [illegible] morior. R. N[illegible] ætior in ea ipsa quam tuam dicis patria moreris, sed in[illegible] bus, dolendi per causas aucupamini, tanquam sua illis insit delectatio, quod si a[illegible] erro[illegible] bus [illegible] umuen[illegible] m [illegible] nctæ, doct[illegible] simul ac discre[illegible] æ paupe[illegible] ex[illegible] a[illegible], so[illegible] us a[illegible] m, si quod d[illegible] les r[illegible] bus ac Cæsar[illegible] us a[illegible] do[illegible] ro, d[illegible] que c[illegible] simis [illegible] xi[illegible] orum, ne hom[illegible] fortunam [illegible] is recus[illegible] tu[illegible] s u[illegible] Quid dictura, quos ue [illegible] prolatura si[illegible] fen[illegible], sed quid opus est uerbis, d[illegible] patri[illegible] m m[illegible], m[illegible] que m[illegible] lestiam locus grauat. R. Medic[illegible] m manum h[illegible] u[illegible] gam tamen, quam feli[illegible] er tu [illegible], mihi uerum dixisse, ac fideliter monui [illegible]

la genuit,Babylon peremit,Alexandria conditoris sui nomen, ac cinere cu- m Alexandrum Epiri regia pauerat,Lucanus amnis obruit.Cyrum Persis re- cythia truncum tulit: Marcum Crassum, magnumq; Pompeium Roma, & pe um omne suspexerat,quæ uirorum magnitudinem tollerasset,utiq; mor- iueret,suffectura cineribus:sed alterum trans Euphraten tellus pressit Assy- Aegyptiaci gurgitis unda contorsit. Catoni huic ultimo Roma principium ac gnomentumq; dedit Vtica, Cornelios Scipiones Roma progenuit nobi- pub. saluberrima germina, quibus seruanda sæpe esset & ornanda, hos sic sua ut duo hi,qui dicũtur Magni,Hispania tellure obrui, superior Africanus Li- ergami,Lentulus intra Siciliam,seiunctis habitent sepulchris, soli ex hoc nu- s atq; Africanus minor Romæ iaceant, meliùs quolibet in exilio iacturi, ille tus,hic morte. Sic persæpe ubiq; meliùs uiuas, meliùs moriare, quàm in pa- duriùs iaceas,quàm domi. Tres Decij(etsi duos tantùm fama celebret)extra imè ceciderũt cum Latinis pugnans pater,cum Hetruscis filius, addidit Ci- rho nepos.Quid nunc ex ordine occurrentes eximios duces sequar,omnes d extrinctos alibi? Attilium Regulum pro seruanda patria simul, atq; ho- liùs,eò gloriosius morientem uidit Africa, & sequenti bellum Caium Fla- ,Aemilium Paulum Cumæ, Claudium Marcellum Venusia, Tiberium a procumbentem uidi: nulli horum Romæ mori contigit. Duæ spes in- omani ipso ætatis flore succisæ Drusus & Marcellinus, etsi ambo in pa- tamen procul à patria,ille in Germania obijt,hic Baionæ. Quid nunc, tu- perbior,tu ne potentior Sylla es? atqui ille Cumis exul,hic dominus Puteo- minores loquor? Augustus Cæsar PATER PATRIAE, extra patriã æ Nolam, Tyberius dispar moribus imperio par, apud Campaniæ Mi- ac Titus optimi principes,ut patrem & filium decebat una, & eadem opè,extra urbem tamen obière. At Traianus in occidente natus,in oriente mus Seuerus in Africa humilem habuit originem, Romæ superbum autem in Britannia sepulturam. Theodosium in Hispanijs ortum,defun Constantinopolis accepit. Quæ iam prius aliunde æditum sui nominis rem.Quid de alijs dicam? Lycurgum Sparta profugum, Creta suscepit,ea- um regem pulsum à filio abeuntem uidit,Italis finibus, abditum, huma- cæ lumen Hannibalem tegit urna Bithynica, Thesæum, Themisticlem Atheniensium coronas,sic fortuna dispersit,ut primũ Syria, secũdũ Persis, elicer,imparia tãtis cadaueribus sepulchra. Dies me deficiet singulis im- te hi orũs obruere proposui,sed monere. D. Teneo,sed hos omnes, & al os pores, extra patriam defunctos fateor, sed uolentes nego, do- R. Vnde hoc tibi, nisi quòd stulti omnes, secundùm se alios æstimant, lè est, cuiquam possibile suspicari possunt: & fortasse illi ueteri potiùs autem: Bonum est peregrè uiuere, mori malum: cum utrunq; potiùs benè fiat,longanimiter atq; honestè. Malum utrunq;, si malè, si flebiliter icam quòd mireris, quodq; prouerbio penitus sit aduersum, si qua locorum iusta est,hanc ego facilius uiuenti promiserim, cuius utcunque forsan interfit, ui omnis loci cura superuacua est, iam locis omnibus abituro. D. Tangis ue tamen,in patria mori mallem. R. Voluntas humana, nisi uirtus, ac sapi- net,per seipsam indomita & effrænis est, quod si altiùs attendas, totum hoc re fatebere,quando neq; hic amplius esse potes, neq; ossibus tuis superes- quò discernant ubi duriùs,aut molliùs cubent,neq; quò tendis aliunde fa- es,aut breuius.Eleganter Anaxagoras peregrè moriens,an in patriam refer- ro antibus,nihil necesse est(inquit)& adiecit causam. Vndiq; enim ad æ quod responsum non minus conuenit ad cœlum ascensuris,quàm D. Vtinam domi morerer. R. Si illic esses, forsan alibi esse optares, & ui uiuẽs debueras: disce uel moriens:perdifficile est uobis ô mortales mo- i & queruli,quibus quod habetis omne uilissimum est semper, & solum qu carens. D. O si domi morerer. R. Multa ibi forsitan uideres, quæ ubi efficerent grauiorem, unde ideò te semotum crede ut reiectis curis omnibus, Deum solum atq; animam cogitares.

DE MORIENTE IN PECCATIS. DIAL. CXXVI. DOL.

MOrior in peccatis. R. Hæc iam nec naturæ, nec fortunæ, sed tua propria culpa est. D. In peccatis morior. R. Primùm peccare, quis te compulit? deinde quis uetuit commissa diluere? postremò quis nunc etiam seram licet pœnitentiam impedit? Vsq; ad extremum spiritum liber est animus. D. Peccata mea moriens mecum fero. R. Caue ne id facias, uenosum, mortiferumq; uiaticum depone dum uacat, dumq; est, quid illud tollat ac deleat, ut scriptum est: Proiectaq; post tergum suum in profundum maris: & quantum distat ortus ab occidente, longè faciat abs te. Hanc tu horam ne neglexeris, quæ semel elapsa non redibit: quod licet horis omnibus sit commune, ut eant semper nunquam redeant, in una tamen omissum hora, in altera forsan restaurari datum sit: at extremæ horæ negligentia prorsus irreparabilis est: itaq; quod in arcanis animæ disputationibus inuentum ferunt, uitæ huius errores, quasi leues quidam lapsus in plano sunt, unde facile posis assurgere: at peccatum mortis, graui & ex alto, præruptoq; simillimum est ruinæ, unde facultas nulla est resurgendi. Huic tanto discrimini, cui posthac nunc succurrere ualeas, nunc occurre dum uales, & memento non modò quid uestri dicant, sed quid Cicero, qui de morientibus in Diuinatione sua disputans. Tu uel maximè (inquit) laudi stude eos namq; qui secùs, quàm decuit uixerunt, peccatorum suorum maximè pœnitet. Quid à quoquam quæso religiosius, quid utilius dici potest? Fiat modò, quod dicitur, pœniteatq; uel serò? Anceps fateor, ac periculosa dilatio, & quæ plurimos fallit, qui purgationem animæ, quæ festina nimis esse non potest, scientes, uolentesq; procrastinant, & in finem trahunt, quo tempore circumuenti & arctati, uiciniaq; mortis attoniti, nihil conceptis expediunt. De quo, quoniam multa dicuntur à uestris, haud impertinens est audire, quid hic quoque Vergilius & ipse externus dicat, quibus uerbis hanc desidiam, neglectamq; confessionem notet ex illius ore mirabile, ubi apud inferos iudicem illum facit iustitia, & æquitate notissimum, qui ut ipse ait:

Castigatq;, auditq; dolos, subigitq; fateri,
Quæ quis, apud superos furto lætatus inani,
Distulit in seram commissa piacula mortem.

Sed quamuis periculosum adeò sit, nihil tamen desperatione periculosius, nihil peius uestræ salutis hostis inuenit: cætera enim suis cuncta remedijs leniuntur, hoc malorum maximum atq; ultimum, abeuntem ubi animam oppresserit, nullus iam remedio locus est. Huic ergo cùm semper, tùm in fine uehementiùs obsistendum est, quod & tunc urgere acriùs solet, & nihil iam est reliqui, quò salutis consilia cunctando rejcias. Neq; uerò te hinc metus arceat, nec te pudor dolorq; dilationis impediant, peius est nunquam, quam ad uesperam expergiscit, & omninò quicquid malè differtur, peius omittitur. D. Morior absq; ulla spe. R. Malè ais, imò uerò spem proiectam recipe, & admotam pectori, totis animæ ulnis amplectere, stringe, conserua. D. Magnum est peccatum meum ualdè. R. Nullum tam magnum peccatum hominis esse potest, quin multò maior misericordia Dei sit. D. Quis poterit tot peccata dimittere? R. Et quis putas nisi ille, de quo sui hostes admirantes litigabant, & quærebant. Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? D. Quis tantorum ueniam merebitur peccatorum? R. Nullus fortasse merebitur, aut meritus fuit, multis tamen data est gratias & dabitur: sic modò qui illam fideliter, ac reuerenter imploret. Nullam quidem esse remissionem criminum ingentium, persuadere aliqui (ut perhibēt) Cōstantino principi uoluerūt: at id falsum esse, nō modò apud uestros cōstat, apud quos remissio peccatorum per baptismum, & per pœnitentiam nota est, sed apud Paganos etiam fama fuit, falsa licet, quorum morbis ideò inefficax erat medicina, quòd eis nondum medicus cœlestis aduenerat, proinde nisi mundari à peccato animus, & deleri posset iniquitas, frustrà id totiens peccator ille primum maximus, post modum uir sanctissimus precaretur. D. Peccati conscientia spem præcidet. R. Peccati memoria pœnitentiam, ac dolorem animo afferre debet, non utiq; spem auferre, sed uos omni ex parte fallimini, in peccato seruidi, post peccatum gelidi, peccando quidem exultatis, memorando autem desperatis, multi passim peccant spe ueniæ: contra uerò multi cùm peccauerint, ueniam desperant, & utriq; errant. Nam & illis, & ab initio spem damnosam pellere, & his in finem salutiferam spem tenere, consilium erat. D. Grauem culpis mors præcipitat, quid agam? R. Quid, nisi quod egisse iam pridem decuit, ut infaustam sarcinam festinanter abijcias, qua leuatus ibis planè non præcibitabere, ibisq; non curuus, non nutubans, sed erectus certo ac stabili uestigio, & spe bona, age ergo, ne differas, neu diffidas: est qui exoratus ab humeris illam tuis transferat, qui

grauiora

[illegible] iam transtulit, cui nil graue, nil difficile est. Et quamuis pigra dilatio excusatione [illegible] laude non caret emendatio, sera licet. Satiùs est enim serò, quam nunquam resipi[illegible]on! [illegible]tare, respira, multos à limine tartari, paucę pię lachrymulę reuocarunt. Stat dex[illegible] lectul[illegible] tui caput, qui non solum infecto illi se mundare uelle respondit, sed quatridua[illegible] foetentem ut surgeret, imperauit, teq; etiam nunc expectat, ut mundari uelis, ac surgere, [illegible] se hodie, quàm tunc pius, nec solito minus potens, adhuc quo in statu mori ue[illegible]t, [illegible] huc sine peccatis mori potes, non quod peccata non fuerint, sed non erunt. Et [illegible] p[illegible]tentis, nullum ius, nisi obliuionis habere Deum, Plinius secūdus existimat: ha[illegible]od ille uir curiosissimus non uidit, ius etiam abolitionis: itaq; facta licet infecta [illegible]nt, ex facto tamen oriens peccatum sic deleri potest, ut iam ampliùs non sit, ita [illegible]um est. Quæratur peccatum & non inueniatur. Non quod peccati uinculis [illegible] rentiæ sit humanæ, sed quod piæ hominum uoluntati, contritoq; cordi, diui[illegible]uam desit auxilium.

[illegible]RIENTI SOLLICITO, QVID DE PATRIMONIO, AC LIBERIS FV-
TVRVM SIT. DIAL. CXXVII. MET.

Q[illegible] de patrimonio sperem, quid de liberis? R. Et patrimonium dominos in[illegible], & liberis sua sors erit. M. Quid de tantis diuitijs fiet? R. Ne dubita, [illegible]redi nimiæ uidear, nunquā tantæ erunt, quin aliquid de sit, de his tamen illa [illegible], quæ res uestras, hasq; tam dilectas opes hùc illùc iaculatura contorquet. [illegible]I. Quid facient filij. R. A terreno patre desertos, in suam cœlestis pater [illegible] licturus ut tu, neque orphanos facturus, ille eos nutriet, & docebit à iuuen[illegible] m[illegible] dociles se præbeant, & usque in senectam & senium, usque ad mortem, [illegible] n[illegible]destituet. Spes nascentis hominis Deus est, non genitor quamuis diues, [illegible]. Non est ædificandum in arena, sed in petra, omnis spes de homine bre[illegible] igitur tua spe delusi, ponent in Deo spem suam, & cantabunt cum Da[illegible], & mater mea dereliquerunt me, dominus autem assumpsit me. Multorum [illegible]im, & uirtutum semen mentibus insitum, parentum blanditiæ extinxerunt, [illegible] molliciem sæpè discussit orbitas, ac paupertas. M. Quo deuenient opes. [illegible]nerunt reuertentur, hoc est, ad fortunæ manus, inde rursus ad alios atq; alios a[illegible] ne[illegible]nem diu mansuræ. Vagæ sunt enim, stare nesciunt, neque sine mysterio, [illegible]mmi formam opinati sunt, sed uolubilitatis indicium esse dixerunt quidam [illegible] or, sed non minùs triangularis, aut quadra uolubilis haberetur, quod atti[illegible]um [illegible]m, quarum natura est labi assiduè ac uolui, odisse unius seras arculæ, [illegible]js possessoribus delectari, siue ut rubiginem motu uitent, siue ut fallant cir[illegible]uam plurimos, hinc ut cum dominis suis de instabilitate contendant. Hanc tu igi[illegible] uel uiuenti superuacuam curam pone, quin si locuples moreris, agnosce fortu[illegible]ram & usq; ad exitum euita, diuitiasq; iam tibi non necessarias alijs linque. At si [illegible] ex[illegible]ditus proficiscere, seu ingentes, seu exiguæ, seu nullæ opes tibi fuerint, modi[illegible]m, post hac uerò nihil ad te pertinent, nisi quod inopem uixisse securius, quan[illegible] hæc [illegible] uel præsidia, uel tormenta morte quoque sollicitant. M. Quid e[illegible] R. E[illegible] ubi uiuat tuum nomen, si sint boni, si qua ea consolatio mortis est, [illegible] uidebetis, in illorum uultibus, inq; actibus te sibi redditum amici cre[illegible]at si mali, est cur cupidè deseras, quos corrigere nequiuisti, et corrigēdos, [illegible] mundo tradas ac fortunæ, neue illos moriens suspires, qui te mori segnius su[illegible] ocyus mortuum suspirabunt. M. Quid de opibus. R. Times'ne à [illegible] sint dominos reperturę? expectantur, exoptantur, æstimantur, neque tàm de [illegible]uàm de certamine metuendum: proinde iam nunc hæ diuitiæ tuæ esse desi[illegible]em sint futuræ, quid filios aspicis? Sciri autem non potest quidem nec opor[illegible]as fuisse si fuerunt tuæ, & non potius illius rerum dominæ transeuntium, at[illegible] quæ fortuna dicitur, sed sic tuas dico, hoc est, tibi ad breue tempus nbsecu[illegible]pus est abeundi, cedendiq; alijs, sine illis parumper obsequantur, & uicis[illegible]eruent, ni ambitiosè mori (& quod stulti quidam fecere) tua tecum tumu[illegible]ndoq; sepulchrorum effossoribus profutura. Denique iam terræ metal[illegible]e, cœlum tandem, teq; ipsum cogita. M. Opes meæ fugiunt à me. R. [illegible]nfuras cùm fugeret uita, cùm tuipse continuè rapieris. M. Quid de opi[illegible]ostquā meę esse desierint? R. Quid de eis erat, antequàm tuæ esse incipe[illegible] Opes tantas linque nudus abiens. R. Nudus intrasti, nudus egredere, non est

quod quæraris,sed est unde gratias agas. Alieni usus medio tempore tuus fuit,nil tuum tibi præripitur, sed expleto usu reposcitur alienum: e uicinia migrantes aduenæ ultrò,si quia est pudor, commodata uasa restituunt. M. Heú nihil tantis ex opibus mecum fero. R. Aufer quantum attulisti, uel si maius, quantum reges auferunt. M. Quid impuberes nati agent? R. Adolescent si uixerint, ac senescunt, & ipsi suas agent uias, fortunamq; suam, & labores uitæ obibunt, interim sub tutela Dei erunt, & tu forsan sine patre impubes uixisti.

DE MORIENTE ANXIO, QVID VXOR EO MORTVO SIT ACTVRA. DIAL. CXXVIII. MET.

Quid dilecta uxor post me faciet? R. Nubet forsitan,quid ad te? M. Quid faciet chara uxor? R. Tuo iugo absoluta, uel subibit aliud, uel libera ceruice uagabitur,uel iam fessa subsistet, & quietem sola meditabitur. M. Quid aget uxor amantissima? R. Quid cum te euaserit actura sit cogitas, cum tibi subiecta quid egerit nescias? magna pars mortalium, quid domi suæ fiat nescia, quid in cœlo agatur,quid'ue in terris sit agendum quærit,sanè quid deinceps agat uxor,ipsa eadem uel maritus alter uiderit,ad te ampliùs cura ista non pertinet. M. Vereor ne post meum obitum nubat coniunx. R. Quædam uiuentibus uiris nubunt,fecit hoc,apud Hebræos Herodias,apud Aphros Sophonisba, apud Romanos Martia & Liuia, quamuis has duas uirorum consensus,ac iussus excuset,tuç uni uiro licet mortuo nubere non licebit? at qui paucæ uiuis coniugibus fidem præstant,tu gelido etiam cineri fidem poscis? Si fida tibi usq; ad diem uitæ ultimum uxor fuit, quid ni, totum coniugalis fidei munus impleuerit? M. Ne secundo uxor nubat metuo. R. Ne primo nuberet,magis forsitan metuendum erat,id ad te pertinuit,hoc ad alterum pertinebit: sic est autem,metuenda contemnitis,spernenda metuitis,nil in rebus iusto pretio æstimatis. Martialia thori duellum securus intrasti, non cogitans quid periculi adires,id intrare alium times? M. Nollem fateor uxorem alteri nubere. R. Perfectè quidem pudicitiæ,secundæ nuptiæ quantum licet fateor uitandæ sunt, sed uitanda magis periculosa uiduitas est,ubi nubere non tantùm permittitur,sed oportet. Difficile est formosam solam castè uiuere. M. Dulcis alteri coniunx nubet. R. Raræ sunt earum etiam quas honestas dicunt, quibus non super præsentem coniugem, alter iam animo desponsatus sit: Mortalis mihi inquiunt uir est, quid si hic obeat, num ille mihi,aut ille erit aptissimus, quem nobilitas, quem gratia, quem facundia, quem forma conciliet. M. Vxor mea nubet alteri. R. Tua quidem uxor minimè, ne tua enim sit amplius mors faciet, nec mirabere si coniuges separat, quæ corpus atque animæ uincula dissoluit. M. Nubet iterum uxor mea? R. Et Romanorum ducum nupsêre iterum uxores, fer communem cum maioribus fortunam. M. Nubet uxor alteri. R. Et Romani duces, & principes uiduas duxêre, & sanctissimus rex Dauid uiduas duas in coniugium duxit, quæ minorum fuerant uxores, & fortasse te maior aliquis tuam ducet, hanc tu illi, tum linque solicitudinem, qui eò pergis, ubi non nubitur. M. Nubet alteri dulcis uxor. R. Si meliori nupserit, gratulare prosperitati eius, quam amasti, sin peiori, gaude saltem quod tu illi notior, chariorq; futurus sis. Multæ primos uiros nosse, ac diligere secundo demum matrimonio didicerunt.

DE MORIENTE SOLLICITO, QVID POST SE PATRIAE EVENTVRVM SIT. DIAL. CXXIX. MET.

Quid post me de patria mea erit. R. Bonorum omnium patria una est, & malorum altera, harum cui te ascribi in ciuem feceris uideto, tertia enim patria nulla est, sed diuersorium, aut transitus. M. Quid de patria mea erit. R. Patria illa quã petis, uno semper in statu est, ista quam deseris(quod sæpè iam diximus)nõ patria, sed exilium tuum fuit. M. Quid patria post me aget. R. Regia cogitatio esse solet, quid post se regnis, atque urbibus euenturum sit, qualem fuisse legis, aut magno illi regi Assyriæ, aut Romano illi principum maximo, priuatam fortunam hæc cura supereminet. Quando uerò ad ultimum sic affectus es, ut illam miseriæ officinam, atque illud hospitium doloris ubi rapidum uitæ, tempus multis in laboribus, ne dicam gemitibus exegisti, patriam nunc etiam tuam uoces, & uis scire, quid actura sit, dicam, faciet nempe quod fecit, & quod faciunt aliæ. At quid inquies? Tumultuabitur, dissidebit, nouarum rerum sectabitur, & partium simultates, mutabit dominos, innouabit leges, utrunq; sæpè in peius, in melius rarò. Calcabit præterea egregios ciues, attollet indignos, pellet immeritos, prædones

[illegible] de [illegible] placnet, [illegible] p[illegible] l[illegible] [illegible] ac [illegible] [illegible] iter [illegible] rum, [illegible] [illegible] [illegible] res [illegible] um. Non [illegible] semper [illegible] [illegible] patriæ [illegible] det. R. [illegible] quid ue an[illegible] [illegible] domus ab incendijs, [illegible] ius, à ru[illegible] uita e[illegible] t. Nil [illegible] mus [illegible] ulcerans, nihil [illegible] ltus, nihil [illegible] tas, nihil [illegible] res, ac grandi- [illegible] nihil [illegible] uel ue lucres, nihil brutus, aut loc[illegible] ita, ni- [illegible] llarum, nihil am[illegible] charitas, nihil [illegible] um in- [illegible] D. [illegible] erit, seu quis [illegible] R. Quis pu [illegible] erit pul[illegible] [illegible] lapide[illegible] nudum [illegible] ere, sed [illegible] Ad sum[illegible] am, nihil ab ho [illegible] immortale [illegible] apta de[illegible] ita deficient, [illegible] æstas, fit in cœlo [illegible] & hoc n[illegible] sum, & mortalia [illegible] scendi[illegible] t, ciuitate ami[illegible] Deum atque homines, [illegible] m od[illegible] credi[illegible] est.

[illegible] FAMA [illegible] IN MORTE. DIAL. CXXX. D. L.

Q[illegible] homines. R. Intempestiua [illegible] felicitudo [illegible] à uiu[illegible] u- [illegible] lis ferè uita hominum, talis est fama. D. Q[illegible] de me [illegible] Quid [illegible] ndeam, [illegible] illud doctissimi, atque om[illegible] cl[illegible] [illegible] ipsi uiderint, sed loquen[illegible] [illegible] cingitur his regionū quas u[illegible] es, ne [illegible] [illegible] intérit & obliuione posteritatis extinguitur. D. Quid [illegible] me nascentur. R. Dicerem aliter ita quàm Cicero, si me- [illegible] id autem (inquit) interest ab his, qui postea nascentur sermonē [illegible] qui ante te sunt nati. Vnū addidit, quod nunc [illegible] san du- [illegible] ertissimum, & absque ulla prorsus hæsitatione uerissimum est, [illegible] meliores fuerunt uiri. Nam quis est, oro iam qui dubitet, [illegible] homines: ita in peius inclinata sunt omnia, rui[illegible] proxi- [illegible] rum atque imparem dicta metuere, cum excellentium ac uo [illegible] D. Quæ mihi fama erit ex[illegible] cto. R. Facilè [illegible] or, rarò enim uitæ hominum superstites [illegible] est, ut [illegible] deceptrix [illegible] uidia, utque liuidus pollex præsens impedi[illegible] [illegible] tam, itaque multis bo[illegible] D. Qua[illegible] um me longa manet fama. R. Longa forte[illegible], [illegible] apud uos nihil est longum, ut uerò non modò longa sint [illegible] potens est, præcipueque iustitia de qua scriptum est: In [illegible] od ut potuit poëta uester expressit, ubi ait:

[illegible] tendere factis:

[illegible] est.

[illegible] R. Quid refert qualis sit, quod mox uel nescies, uel con- [illegible] tus, dum tu flatu canturus [illegible] [illegible] ante[illegible] [illegible] D. Quid de me po[illegible] dicetur. R. E[illegible] [illegible] dum [illegible] parum, nihil [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ga, uti[illegible] est, diut[illegible] [illegible] [illegible] Qualis mihi post exitū fama erit. R. Q[illegible] [illegible] in ex[illegible] d[illegible] tempus omne p[illegible] [illegible] in [illegible] qu[illegible] dig[illegible] ius sit fama, p[illegible] [illegible] peromnem u[illegible] am [illegible], & [illegible]

[illegible] FILIIS. DIAL. CXXXI. D. L.

[illegible] alacrior mori debes, atque expeditior proficisci, nil post [illegible] cet. Ille ingens morientium dolor cessat, ex comm[illegible] [illegible] naturæ præs[illegible] & paterno præsidio indige- [illegible] & [illegible] s, & [illegible] asibus multis expositæ. D. Na- [illegible] R. Habes ad quos ire, cupias, n[illegible]n à qui

à quibus [illegible] non [illegible] en. D [illegible] tiar co[illegible]. R. Hoc [illegible] est, qui [illegible] coegent, [illegible] unde [illegible] eligas ing[illegible] um iuue[illegible] quæmores, & tui aman[illegible] s habi[illegible] cat[illegible] dam hos cert[illegible] quæ [illegible] cle[illegible] an[illegible] [illegible] æ, ha[illegible] fi[illegible] ut[illegible] nium, [illegible] Ne[illegible] ftinisse Ty[illegible] Ne[illegible] dianum [illegible] A[illegible] alium [illegible] commodum [illegible] bium, ingens [illegible] cum [illegible] ex [illegible] er in[illegible] cilent [illegible] iter[illegible] uum in[illegible] miler quidem [illegible] præterea ante[illegible] illud [illegible] Pu[illegible] phricani [illegible] tius conculle[illegible] hanc [illegible] euerteret [illegible] Hora[illegible] fuam famam transl[illegible] decus [illegible] mum [illegible] ele[illegible] Quam [illegible] expedires unice [illegible] Quid [illegible] ne reipublicæ [illegible] uterque me[illegible] est [illegible] honestæ [illegible] g[illegible] A[illegible] centem cert[illegible] Hoc [illegible] te permitte[illegible] quo perg[illegible] reperias, fætus uberrimam [illegible] hi nullus est [illegible]. R. Q[illegible] rtuæ, [illegible] eligere[illegible] mortalem [illegible] ad [illegible] nec Mete[illegible] iaceas, an [illegible] tur fe[illegible] ta[illegible] [illegible] ium pot[illegible] At [illegible] te[illegible] dum [illegible] C[illegible] [illegible] R. [illegible]

det ex altero, quo[illegible] re [illegible] obstitet.

[illegible]

[illegible] an pulsitur: nam [illegible] depelletur. M. Ludis [illegible] times quod nō sentias? nam [illegible] est. M. Inhumatus iacebo. R. Tu[illegible] [illegible] texerit, cœlum teget. Notum est illud:

[illegible]

[illegible] M. Inhumatus ero [illegible] R. D[illegible] nescio[illegible]

[illegible]

[illegible] Que [illegible]

[illegible]

præterea & [illegible] a [illegible] iam [illegible] mninò [illegible] domef [illegible] mif [illegible] pulturam [illegible] duobus præstare pot [illegible] quod de ext [illegible] urbium fequor Tro [illegible] ie [illegible] folymæ, Cartha [illegible] man [illegible] rumq; mul [illegible] arum, ubi mag [illegible] pars [illegible] uium mun [illegible] is, & [illegible] pulta est. Mitto deni [illegible] terræmotus quibus m [illegible] pr [illegible] tum [illegible] æ matris uterum habuerunt, q [illegible] d cu [illegible] m [illegible] fis [illegible] ufquam tamen qu [illegible] in Afia [illegible] ius [illegible] de [illegible] terræ [illegible] us haustæ mem [illegible] ntur, hac t [illegible] m [illegible] ta dixer [illegible] ulu [illegible] pian [illegible] morte magis, damnum metuis [illegible] at [illegible] quod tam multis hominum, & [illegible] & q [illegible] in [illegible] defuisse [illegible] compertum est. M. De [illegible] to [illegible] R. N [illegible] du [illegible] m, fed rum [illegible] s, qui nec fentiens lædi [illegible] M. [illegible] gab [illegible] m R. Q [illegible] d ita, [illegible] ne [illegible] fe neg [illegible] n [illegible] terræ, poter [illegible] terra [illegible] s, in terram [illegible] test. M. N [illegible] me gremi [illegible] R. A [illegible] hoc p [illegible] per [illegible] r, [illegible] p [illegible] me [illegible] a, ub [illegible] gme [illegible] d [illegible] er [illegible] An [illegible] cui cum Ly [illegible] mach [illegible] rex [illegible] m cr [illegible] ri [illegible] minit [illegible] purpura [illegible] H [illegible] o [illegible] fcat Te [illegible] tell [illegible] b [illegible] int flore [illegible] læti [illegible] te [illegible] imbres madef [illegible] ac [illegible] s [illegible] mouebunt au [illegible] æ, & [illegible] fortaffe n [illegible] tu [illegible] ab [illegible] us fuerit ut [illegible] m [illegible] in to [illegible] idem r [illegible] luatur M. Inhumatus inq [illegible] m a [illegible] R. [illegible] ror, non in re, quandoquidem apud al [illegible] os horrid [illegible] maioribus uestris ufum fcimus apud al [illegible] s p [illegible] an [illegible] s [illegible] de hac re funt gentium ritus, quos curiof [illegible] s a [illegible] inxi [illegible] C [illegible] cebís hum [illegible] aft illum præmit lapis horri [illegible] us, [illegible] m p [illegible] æ obiue [illegible] u [illegible] undæ [illegible] uenti pen [illegible] ulum agitabunt, gran [illegible] lacerabunt c [illegible] fi [illegible] me cōdit [illegible], ac uelatos purpura, uermes rode [illegible] : [illegible] unam uero habet a [illegible] more tegitur, atq; auro, quam qui flens apud [illegible] octam ait:

Nunc me fluctus habet, uerfantq; in littore uenti!

Etsi ill [illegible] publici m [illegible] m fequens, iniici fibi terram oret, [illegible] f [illegible] ac [illegible] s a [illegible] s, cent [illegible] m a [illegible] nos er [illegible] re animas infepult [illegible] m e [illegible] mn [illegible] s opam, [illegible] as fana utiq; e, ac religiofa mens refp [illegible] wit. M. B [illegible] m m [illegible] tur. R. P [illegible] s cefp [illegible] re [illegible] qu [illegible] bene eft, habens quod n [illegible] h [illegible] uideat, quem ciuem d [illegible] fe aliter meri [illegible] m, ing [illegible] ta Athenar [illegible] d [illegible] que fuis finibu [illegible] exp [illegible] t, inaudita c [illegible] delitas. M. Infepultus ab [illegible] ciar. R. Age res tuas, curam hanc relinque uiuentibus.

FRA [illegible]

[illegible]RANCISCVS PETRARCHA PHILIPPO HIEROSOLYMARVM PATRIARCHÆ.

[illegible] Pater expertus sum sæpè, promissumq́;, sed uides, dilatum mul[illegible] solitarius, & tu turi in silentio ociosus, [illegible] e [illegible] iunior fuisset, néue autem in[illegible], quotidie noui aliquid meditarer, aut [illegible] totidem conuentos per annos, in diebus [illegible] tempori, & loco illo tuo, & statui meo ex parte conue[illegible]. De Solitaria alter uita, alter de Ocio religioso. Primùm ti[illegible] quod ei dem ortus in finibus, unde origo tibi esset ac di[illegible], neq; ex illo unquam fuit hora, qua, non di [illegible] me iudi[illegible], ut fit, nouæ cuiuspiam deliberationis ambiguitate suspen[illegible] d & [illegible] um erat, & alterius [illegible] e ne[illegible] poterat, nec debebat, si [illegible] erendi, sed plures fuerunt [illegible] occupa[illegible] ac [illegible] endarum rerum animo i[illegible] ta, utraq; [illegible] sima, [illegible] or, quibus animo aliquid negandi, nec [illegible], nec [illegible] pretium instantijs algentis [illegible] glacie resol[illegible], multa [illegible] ca, [illegible] arsim atq; discerptim, melius latuissent. Quamuis ego [illegible] meæ nam profitear, ut qui e[illegible] postmodum partim [illegible] partim uerò prorsus abdicauerim, & pro exer[illegible] pru[illegible] ipsa profecerim, de quibus Lector uiderit. Sensi enim i[illegible] digessissem, mul[illegible] more prægnan[illegible], quæ acet[illegible] obluctor, de me autem testor. Nihil quid[illegible] ex [illegible] m uoco, neque e[illegible] quod quisque [illegible] æta[illegible], [illegible] mo fer[illegible] nem, affectus affectum trudit, mox in[illegible] emo fermè mortalium erit, qui non milies dixerit quid [illegible] uel.

[illegible], perfida semper inertia, inersq; perfidia, quia quantum de[illegible] im memoria non amplector, sed omnibus ueretibus quære[illegible] ceptum opus, breue licet, fidns tandem uix explicuit facer[illegible] quam nostræ atq; omni ætati nisi fallor idonea. Adole[illegible] rouida, & insulsa mirat ix inanium, contempt[illegible] uilium, [illegible] literis [illegible] ria est aceruans omnia, & [illegible] literas, uel [illegible] ne confun[illegible] ens, [illegible] leg[illegible] no [illegible] m, quàm [illegible] est, non modò patienter ut te noui, sed cupidè e[illegible] decennem, boni consules, quæ tibi [illegible] aetem exi[illegible] hunc diem tanto lapsu temporis, indece[illegible] atq; inte[illegible], sed dilata dulcescunt, spes, amor, expecta[illegible] difficultas, [illegible] sum, & quæ in prætio habentur, [illegible] Pater Optime, quodq́; inuitus & [illegible] tus feci, ar[illegible] & tibi imputo, quo te off[illegible] uel [illegible] ex[illegible] atque conatibus hom[illegible] facti causam pla[illegible] es, qui m mi[illegible] præsens Patriarc[illegible] pi[illegible] tam di[illegible] atem. E[illegible] or [illegible] est quarum [illegible] iam [illegible] a te prælatus sum in parte [illegible] ni [illegible] [illegible]

commune cum Sorgia, & non pot[illegible] cum Iordane? Possent [illegible] nomina ignarum re[illegible] stuporem agere, cui cum in uestibulo operis Cauallicensis episcopus Phœnicæus [illegible] occurrerit. Cuncta conuenient [illegible] etiam [illegible] aut perplexi, quem si po[illegible] endisse co[illegible] nouerit, tarditatem mirabitur, non asce[illegible]. Denique pristinum [illegible] nomen abradere patui [illegible] episcopi, sed ingentis uiti non sustinuit manus, quod insigni totiens honestauit grammate. [illegible] adhuc mihi prædulci ter sonat, sub quo, & multa [illegible] me [illegible] bus, nominatim liberi[illegible], & e[illegible] o tibi familiaris effectus, mu[illegible] os [illegible] tua [illegible] parua quidem, sed honesta ciuitate, inq; [illegible] tuo rure inopi, sed quieto, lætos ac [illegible] egi, [illegible] nomine mul[illegible] re familiariter scripsi, quæ mutari [illegible] non poterant. Stet [illegible] nomen [illegible] si mu[illegible] fuerit, citò etiam sit mutandum Patriarchæ nomen. Ascend[illegible] es enim pri[illegible] ni[illegible] ætati nostræ dissimiles, tui tibi mores ob[illegible] : at deinceps sub hoc optimo ex[illegible] meritorum, ni[illegible] spes animum fallit eueniet, ut nec liuor alienus, nec tua tibi ob[illegible] et humilitas, & necesse erit, ut a[illegible] endas, non pro tui quidem desiderij feruore, quo præter Deum, ac uirtutem nihil appetis, sed pro ecclesiæ decore, proq; tuo honorifico labore, ac multorum requie. Viue fœlix & uale. Venetijs VIII. Idus Iunias.

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. IN LIBROS DE VITA SOLITARIA,

PRAEFATIO.

PAVCOS homines noui, quibus opusculorum meorum tanta dign[illegible] tus[illegible] sit amor, quantus tib[illegible] dentissime nō uidetur esse, sed e[illegible] que de syncero & niueo [illegible] andore [illegible] pectoris, fictum, fucatum-ue all[illegible] ne [illegible] onem si qu[illegible] sset, tamdiu teg[illegible] potuisse arbitror. Vt enim [illegible] ue[illegible] s, sic fict[illegible] & mendacium non diurnt [illegible] ac illicò patescunt [illegible] siu[illegible] mpta cæsaries, uento turbatur exiguo & operosi licet imp[illegible] leui [illegible] re [illegible] tur, & argutum quoque mendacium uero cedit, cora[illegible] [illegible] ntur[illegible] nte [illegible] um est, opertum omne detegitur abeunt umbræ, n[illegible] bus color manet, & [illegible] ere d[illegible] ictus magnus est labor. Nemo sub a[illegible] is d[illegible] uit erūpat o[illegible] rem quam cælabat aperiat. Hi[illegible] mentis inducor, ue credam, quod u[illegible] dē cupio [illegible] les ad credendum, quod [illegible] ilectat, posse t[illegible] res meas Pater optime placere [illegible] boro, quando ut uides, sæpe res n[illegible] tracto, dura q; & rigidas [illegible] mod[illegible] ntibus uulgi [illegible] us, atq; auribus abhorrentes [illegible] indoctis erga [illegible] tar hab[illegible] quod optam, [illegible] ingenio meo [illegible] Sin uerò do[illegible] quod d[illegible] m non quod m[illegible] er. Namq; is ego, aut qu[illegible] et, unde m[illegible] [illegible] torum interblandiar, ut arro[illegible] gem, [illegible] uid nec Marco Tullio præclar[illegible] scio: [illegible] er de Optimo genere dicendi Deus bone, qu[illegible] le quam q; ex [illegible] in epistolis ind[illegible] nam et atti[illegible] c Marco Bruto, ad quem, & cuius precibus scr[illegible] cet, & amico [illegible] ente non prob[illegible] grauiora præteream, quæ ab illust[illegible] ampl[illegible] ribus [illegible] us, tantus ille uir patitur, Asinio utroque & Caluo qu[illegible] cate [illegible] nr, & quæ cæteri m[illegible] rtalium mirantur uenerant [illegible] cu[illegible] crimen, [illegible] cum Tullio? Quan[illegible] fanè probet ego, [illegible] tib[illegible] non me[illegible] mei est, [illegible] hoc [illegible] ans quida[illegible] & ex[illegible] r & [illegible] dic[illegible] mal[illegible] mans r[illegible] e iudicati [illegible] cernere rectum & [illegible] fi[illegible] Ac[illegible] cæcus, sic & mutus [illegible] per[illegible] uidet [illegible] indulgentia n[illegible] dem in hoc erras gaud[illegible] p[illegible] ibi de [illegible] abile [illegible] dem [illegible] qu[illegible] gaudeam [illegible] b[illegible] mei d[illegible] uem [illegible] matorem habeo. Profect[illegible] rationem [illegible] magni [illegible] suarum [illegible] d dictum cum multis placuisse [illegible] am[illegible] præclarum usum [illegible] ingen[illegible] medi[illegible] en[illegible] ratione perdo[illegible] pr[illegible] ndum est, quo[illegible]

[illegible] a, sic ab ocio, modò procul absit inertia; & si quid fortè mansurum scripsero;
[illegible] bam, quorum gloriæ quadam uelut participatione, clarescere, tenebrisq; resiste-
[illegible] temporum fusca profunditas, & nominum consumptrix illustrium obliuiola po-
Quod uersanti animo, sæpe equidem tuum nomen occurrit, & usqueadeò fulgidum
meritum, ut seu præclara, seu mihi chara complectar, præteriri sine graui quadam
accedit quod ex more, institutoq; meo ueteri, nunc in rure tuo positus, ut frugum
[illegible] as ocij debere uideor, primitiasq; uigiliarũ, itaq; quotannis plus, minusue pro
[illegible] teritate annua persoluere aliquid est animus; quo uelut unus è colonis tuis, his
quos a [illegible] ellus meus fert, agnoscere intelligar bonam fidem. Etsi probè norim, nul si-
uibus obtrectantium linguas euadere cura est, quod ipse mecum reputans. Sæpè a-
[illegible] c lami in freno, sæpè multa pauens moneo, neu me prodant obsecro, neue ultrò
sed quod pergraue est, morum quoque nostrorum chyrographum contra nos pro-
ad absentes ac posteros peruenturum. Qualis enim sermo fuerit, talis uita censebi-
sublatis iudicijs, sola uerborum supererunt argumenta. Quid multa? persuasis-
[illegible] i, & mihi, & famæ nostræ parcerent, nisi quia ut aiunt, iam neque res integra, neq;
latere. Iam noscimur, legimur, iudicamur, iamq; hominum uoces euadendi, celan-
[illegible] spes, & seu prodeuntibus in publicum, seu domi sedentibus, apparendum est.
[illegible] us ex me spectes, quàm quod & in ore, & in corde semper habui, & ipse qui modo
hortatur: solitariæ scilicet, ociosæq; uitæ præconium, quam cum sæpè olim solus,
[illegible] er mecum breui quidem, nec nisi dierum quindecim spatio degustasti? Mecum (in-
[illegible] m ego as [illegible] due tecum essem, tu tamen huc, non nisi mei causa te uenisse, neque nisi
, sæpè tàm rebus ip [illegible] s, quàm sermone professus. Ostendisti qui mecum tuus est
æquandis imparibus uis amoris. Quamobrem persuadere tibi perfacilè fuerit,
[illegible] is e [illegible] pertus. Idem si probare uulgo uelim, frustrà nitar, nec uulgo tantùm inscio,
qui [illegible] ibi literatissimi uidentur, fortasse etiam nec falluntur. Sed copia literarum
[illegible] m pectus inhabitat, & sæpè inter linguam & animum, inter doctrinam & uitam
est: de his autem loquor, qui literis impediti, & onerati potiùs quàm ornati, tem
[illegible] rpis [illegible] imis moribus miscuerunt, tanta animi uanitate, ut scholas nunquam uidis-
[illegible] ut hoc unum ibi didicerunt. Su [illegible] erbiæ & literarum fiducia uaniores esse cun-
qui [illegible] rum libenter Aristotelem, uenti [illegible] antes per compita, cuneatim uulgo miran-
[illegible] icis atque porticibus effusi, numerant turres, equosq; & quadrigas, qui plateas,
fœmineoq; inhiantes ornatui, quo nihil est fugacius, nihil inanius, obstupescunt.
, [illegible] & marmoreis hærent imaginibus, & ceu collocuturi subsistunt attoniti oc-
[illegible] q; nouissima pars insaniæ est, turbis & strepitu delectantur. Hi sunt, qui quasi
le [illegible] ilem tota urbe circumferunt, stultitiam literatam. Hi sunt solitudinis inimi-
[illegible] u [illegible] h [illegible] stes quos primo mane digressos, ad inuisum limen uespera uix tandem re-
[illegible] prouerbium uenit: Bella res est gentes uidere, cum hominibus conuersari. Me-
[illegible] pe [illegible] ac nemora, uersari cum ursis ac tygribus, neque enim uile tantùm modò fœ-
di [illegible] , [illegible] uodq; utinam non tam latè notum experientia fecisset, assiduèq; facere
[illegible] m & infidum, & anceps, & ferox, & cruentum animal est homo, nisi quod
[illegible] m [illegible] itatem induere, feritatemq; deponere. Denique nisi de homine uir esse di-
[illegible] interroges, ut tàm cupidè cum alijs semper sint, si uerum loqui uolent, nil a-
[illegible] m esse non possunt: de quo suo loco plura fortasse dicturus sim, hoc
A [illegible] rad [illegible] catos errores non facilè uerbis extirpari, & ne quicquã suaderi aliquid,
[illegible] n posit, neque enim perdere uerba leue esse, silentij audis. Itaq; desinant
[illegible] te [illegible] nam neque me talibus loqui, neque magnifacere, quónam ista supercilio
[illegible] on [illegible], sed longè alijs ingenijs scripta sunt, & hæc quidem illis. Tibi uerò Pa-
[illegible] uasore s [illegible] ito non est opus, cui persuadere contrarium posset nemo, cuique
[illegible] s, len [illegible] ntiæ ueriores, medullis ac præcordijs inhæserunt, & tamen ut rem
[illegible] cert [illegible] orem tibi, sed clatiorem faciam, amatorem CHRISTVM inuocans, ac
[illegible] em dierum inducias petens, ab alijs maioribus, & antiquioribus curis meis,
[illegible] un [illegible] onant, conceptum opus aggrediar. Tu cum tuis, Pater, ut fœdus ineas,
[illegible] erim rebus abstractum, mihi animum accommodes. Non semper exquisitissi-
[illegible] um ut diuitibus ciborum, sic sapientibus studiorum uicissitudo gratissima est.
[illegible] qu [illegible] d [illegible] derot [illegible] hoc solitario uitæ genere cogitanti uideri soleat, pau-
[illegible] m [illegible], sed in quibus, paruo uelut in speculo, totum animi mei
[illegible] itum, totam frontem serenæ, tranquillæq;
mentis aspicias.

P FRANCI.

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. DE VITA SOLITARIA,

LIBER I.

AD VIRVM SVMMA REVERENTIA DIGNVM PHILIPPVM PATHAM EO TEMPORE CAVALLICENSEM EPISCOPVM, MOX PATRIARcham Hierosolymitanum, deinde S. R. E. TIT. S. Sabinæ Cardinalem atq; Legatum, literis ornatum, ac literatorum patronum.

SECTIO I.

QVID NECESSARIVM SIT ILLIS, QVI QVIETEM HABERE cupiunt. Cap. I.

REDO ego generosum animum, præter Deum ubi finis est noster, præter seipsum, & arcanas curas suas, aut præter aliquem multa similitudine sibi coniunctum animum, nusquam acquiescere; etsi enim uoluptas tenacissimo uisco illita, & blandis ac dulcibus plena sit laqueis, fortes tamen circa terram alas detinere diutius nō potest; atqui siue Deū, siue nosipsos, & honesta studia, quibus utrunq; consequimur, siue cōformem nobis quærimus animum, à turbis hominum, urbiumq; turbinibus quam longissimè recedendum est. Id sic esse ut dico, illi ipsi etiam fortè non negent, qui concursu populi mulcentur, ac murmure, si modò ita obruti depressiq; falsis opinionibus nō sunt, quin interdum ad seipsos redeant, seq; ad excelsam ueri semitam, uel reptando conuertant. Quod utinam non tàm multis accideret, & ut agri multarum q; rerum uilium, sic saltem excolendi animi mortalibus cura foret. Ut enim pinguis ager sentibus, sic humanus animus abundat erroribus, quibus nisi diligenter cuulli erūt, nisi uterq; iugi studio ac labore purgabitur, utriusque similiter in ipso flore fructus extinguitur. Sed nos canimus surdis! De his ergo alij ut libet, quanquam facilè consensuros uerò eruditorum animos, atq; ora confidam, quod si omnes negent, tu mihi saltem non negabis (nempe qui negantem primus argueres), sic eueniet, ut & tu in uerbis meis sententiam agnoscas, & ego supremam metam cuiuslibet eloquentis attigisse uidear, auditoris animum mouisse quo uolui, idq; nullo negotio. Tunc enim suadenti magnus est labor, quando in suam sententiam trahere nititur animum reluctantem; contrà, quid difficile habet oratio in illius aures uentura, qui quod audit secum conferens, non exempli imaginem, non auctoritatis pondus, non rationis aculeum, ut credat, nihil denique nisi suipsius testimonium quærit, & tacitus dicit ita est.

DE QVIBVSDAM, QVI DE VITAE SOLITARIAE LAVDIBVS SCRIPSERunt, & quem auctor in hoc opere uelit imitari. Cap. II.

SCio quidem sanctos quosdam uiros, multa hinc scripsisse; Nominatim uerò magnus ille Basilius, librum paruum de Solitariæ uitæ laudibus inscripsit, de quo præter titulum nihil teneo, & quod illum in quibusdam uetustissimis codicibus, sic interdum Petri Damiani opusculis insertum uidi, ut dubium me fecerit, an Basilij esset, an Petri. In hoc autem tractatu, magna ex parte solius experientiæ ducatum habui, nec alium ducem quærens, nec oblatum admissurus, liberiore quidem gressu, quanquam fortasis incautiùs, sequor animum meum quàm aliena uestigia. Plura ergo audies ab his, qui uel plura sunt experti, uel ab expertis acceperunt. A me nunc audies, quòd occurrit ex tempore; Neq; enim magno studio incubui, neq; id necessè ratus sum, aut aliàs haud defuturam ueritus materiam, de re uberrima scribenti: quòd ad superficiem saltem eius attinet, sæpè mihi hactenus agitata,

agitata, multimodè, familiariterq; notissima. Non excussi libros igitur, neq; magnopere ... [illegible] ... sciens me illum alloqui, cui uel implexus placeo, sed sententijs uens atq; com... bus, & sermone domestico cõtentus, partim è medio uitæ huius, partim ex alterius re... memoria, quæ legis cliciui, quorũ te ante alios testem uoco, non dissimulans intermul... bus ualde me uolentem cogis, ut te diligam, illud esse non ultimum, quòd amore so... nis, & huic con[illegible] libertatis studio, uicinam tibi nunc, & propè contiguam Roma... m uocant curiam fugis, ubi non mediocrem fortè hodie sortireris gradum, si quan... cum [illegible] tibi semper angelica, tantum turbidus ille tartareus placuisset.

DE MODO TRACTANDI MATERIAM HVIVS OPERIS, AC DISTANTIA INTER *uitam solitariam, & uitam in frequentia hominum occupatam.* Cap. III.

V[illegible]is autem sum mihi facillimè fœlicitatem sollicitudinis ostensurus, si simul frequentiæ dolores, miseriasq; monstrauero, percurrens actus hominum, quos uel hæc uita pacificos, atque tranquillos, uel illa turbidos, atq; sollicitos, & anhelantes habet. Unum enim est his omnibus fundamentum; hanc uitam læto ocio, il... [illegible] tio incumberem, quod si quando fortè conuulsus casus aliquis, aut naturæ, for... [illegible] nderit, quamuis id perrarũ, & uelut inter portenta nũmerandũ sit, tamẽ si ac... [illegible] senten[illegible] non pudebit, & iucũdã, ociosamq; frequentiam, solitudini mœstæ, ac [illegible] non [illegible] uam. Neq; enim solitudinis solum nomen, sed quæ in solitudine [illegible] do. Nec me tam uacui recessus, & silentiũ delectant, quàm quæ in his babitant [illegible] erias; neq; adeò inhumanus sum, ut homines odenm, quos edicto cœlesti dili... [illegible] t me ipsum, sed peccara hominum, & inprimis mea, atq; in populis habitantes [illegible] tudines mœstas odi. De quibus omnibus, ni fallor, significantiùs agetur, si [illegible] d ad hanc, aut ad illam partem dici posse uidebitur seorsum explicuero; sed u... [illegible] nc hoc, nũc illud attingens, ut uicissim huc illuc flectatur animus, & al... [illegible] flexu, ad læuam, dextramq; respiciens, facilè iudicet quid inter res diuer... [illegible] sitas intersit. Consulto autem amariora præmisi, quo dulciora subnecte... [illegible] gustus extremus ubinam desinendum esset, ipsum animum admoneret.

SECTIO II.

DE MISERIA OCCVPATI, AC FOELICITATE SOLITARII, IN SOMNO *& surrectione eorum.* Cap. I.

[illegible] d quo [illegible] pus est multis? Agamus ipsam rẽ, & quòd primitus persoluamus, duos [illegible] nes contrarijs moribus, quos tibi describam, ante tuæ mentis oculos pone, & [illegible] n illis uides, in cunctis existima. OCCVPATVS. Surgit occupatus infœ... [illegible] tator urbium, nocte media, somno uel suis curis, uel clientium uocibus inter... [illegible] riam hicis metu, sæpè nocturnis uisis exterritus, mox infœlici scamno corpus [illegible] um mendacijs, in illis est totus, seu ille mercibus prætium facere, seu socium, [illegible] fere, seu uicini coniugẽ pudicitia armatam expugnare blandities, seu litigio [illegible] tando prætendere, seu deniq; publicè, priuatimq; aliquid corrumpere medita... [illegible] receps, nunc ardens desiderio, nunc desperatione gelatus: ita pessimus arti... [illegible] telã negotij orditur, qua sese atq; alios inuoluat. SOLITARIVS, [illegible] atq; ociosus, fœlix, modica quiete recreatus, somnoq; breui, non fracto, sed [illegible] n pernoctantis Philomenæ cantibus expergefactus, thoroq; uixdum leni... [illegible] sq; corporibus quietus horis psallere incipiens, ianitorem labiorum suo... [illegible] ris inde matutinis laudibus aperiat deuotus exposcit, & cordis sui dominum [illegible] m suum uocat, nihilq; iam nitibus suis fidens, & imminentium conscius, me... [illegible] timinum, ut festiner obsecrat, nullis texendis fraudibus intentus, sed Dei gloriã [illegible] m laudes non in dies tantùm, sed in horas, & indefesso linguæ famulatu, & pio [illegible] repetens, ne quando forsitan ingrato animo diuinorum munerum memo... [illegible] sæpè interea (mirum dictu) securi timoris, ac trepidæ spei plenus, memorq; [illegible] ac futuri prouidẽs, læto dolore, & fœlicibus lachrymis abundat. Quem statum nul... [illegible] torum, nullæ unquam urbanæ delitiæ, nulli regnorum fastus æquaue... [illegible] s cœlum ac stellas, & illic habitantem Dominum Deum suum, tota men... [illegible] patriam [illegible] gitans, de exilij sui loco, protinus ad honestæ cuiuspiam, iocun... [illegible] s studium conuertitur; atq; ita cibis pastus amœnissimis, multa cum pace ani... [illegible] lucis initium præstolatur.

DE MISERO OCCVPATO, ET FOELICE SOLITARIO CVM DIEI IAM lux aduenit. Cap. II.

OCC. Diuersis uotis expectata lux adest. Ille uel hostibus, uel amicis limen obsessum habet, salutatur, poscitur, attrahit, truditur, arguitur, laceratur. SOLIT. Huic uacuum limen, & libertas in limine manendi scilicet, eundiq; quocunque fert animus. O. Vadit ille mœstus in forum, plenus querelarum, plenusq; negotiorum, & immitis diei primordium alitibus auspicatur. S. Vadit iste alacer in uicinam syluam, plenus ocij, plenusq; silentij, & cum gaudio faustum limen serenæ lucis ingreditur. O. Ille ut ad potentum superba palatia, siue ad formidata iudicum subsellia uentum est, ueris falsa permiscens, aut iustitiam præmit insontis, aut nocentis rei pascit audaciam, aut prorsus aliquid uel in proprium dedecus, uel in alienam perniciem molitur, mordente animum conscientia, sæpè metu etiam uerba rumpente, & sæpè uera pro mendacijs, uerba pro uerbis referens, plenusq; ruboris ac palloris, seq; uicissim increpitans, quod non potiùs deserti famem, quàm diserti famam concupierit, & arator, quàm orator esse maluerit. Raptim infecto negotio domum redit, & turpibus latebris, non magis hostium, quàm clientum suorum se furatur aspectibus. S. Iste ubi primum floreum sedile, salubremq; nactus collem constitit, iubare iamq; solis exorto, in diurnas Dei laudes, pio lætus ore prorumpens, eoq; suauius si deuotis fortè suspirijs lene murmur, proni gurgitis, aut dulces auium cõcinnant querelæ, innocentiam inprimis, linguæ frenum litis nescium, uitius tegmen uanitatibus obiectum, puritatem cordis, uæcordiæ absentiam, & domitricem carnis abstinentiam deprecatur. Nec multo pòst, tertijs in laudibus, tertiam in trinitate personam ueneratur, & sancti spiritus poscit aduentum, linguam quoq; & mentem confessione personantem salurifera & charitatem cœlico igne flammantem, ac proximos accensuram. Quę si deuotè postulat, iam habet multum hoc mentis ardore, quàm quolibet auri seu gemmarum splendore fœliciorē. Inde autem pedentim sua relegans uestigia, scandente iam in altum, & qui mane nouum illustrauerat, meridem accedente solis radio, nil potiùs quàm extingui flammas litium, quas certatim flatu & fomentis alter suscitat, & quo ille cupidè peruritur. Hic omnem malarum cupidinum calorem noxium auferri flagitat. Denique quod unum Poëta Satyricus sine periculo posci docet, *in corpore sano mentem sanam, orat.* Quis horum, oro, hactenus horas suas expendit honestiùs?

DE MISERIA OCCVPATI AC FOELICITATE SOLITARII CVM PRANdij tempus instat. Cap. III.

OCC. Venit prandij tempus. Ille sub ingenti, & ruinam minitãtem aula componitur, puluinarib. obrutus, sepultusq;, reboant uarijs tecta clamoribus. Circunstant canes aulici, muresq; domestici, certatim adulatorum circumfusa acies obsequitur, & corrosorum turba familiarium, confusó strepitu mensam instruit. Verritur putre solum, & fœdo puluere cuncta completur, uolat atrijs argentum auro infectum, & pocula cauis gemmis expressa, scamnum serico uestitur, ostro paries, terra tapetibus, dum seruorum nuda interim cohors tremit. Instructa acie datur tandem lituo signū pugnæ. Coquinæ duces aulæ ducibus concurrunt, ingens fragor exoritur, conuehuntur terra, mariq; conquisitæ epulæ, & uina priscis calcata Coss. Ardent rutilo in auro nostræ, Graiæq; undemixæ, uno in scypho Gnosos, & Meroë Vesuuius, Phalernusq; miscentur, Surrentiniq; colles, & Calabri. Nec satis est, nisi Bacchus Ausonius, uel Hybleo melle, uel Eoæ succo medicatus arundinis, bacchisq; nigrantibus odoratus, naturam arte mutauerit. Parte alia par diuersi generis pompa conspicitur, feræ horribiles, pisces incogniti, uolucres inauditæ pulue re precioso oblitę, & oblitę ueteris patriæ quædam, uoce testantes originem, nomenq; iam solum de phaside retinentes. Fumant ipsis edentibus stupenda fercula, & omne coquorum passa ludibrium, quæ si quis ualdè licet esuriens cernat, quam fœdè, quantoq; sint coagulata lenocinio, solo spectaculo satur abscedat. Ita mixta uidebit, inuicemq; certantia nostra exteris, marina terrestribus, nigra cãdidis, acria dulcibus, hirsuta pennatis, mansueta ferocibus & quasi Ouidianum Chaos illud antiquum renouatum, atq; in augustias sit coactum, non solùm corpore in uno, sed in una paropside:

Frigida pugnabunt calidis humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

Sub hac tanta colluuie diuersarum simul & aduersarum rerum, sub tot croceis atq; atris, liuentibusq; pulmentis, suspectum non immeritó uenenum sedulus prægustator explorat, quia

quia & aduersus cæcas insidias, aliud remedij genus inuentum est. Inter uina, dapesque liuida serpentum cornua prominent, aureis insita solertet arbustulis, & quasi uoluptuaria exarte contra mortem miseri mira res ipsa mors excubat. Ille autem sedet obducta fronte, grauibus oculis, supercilio umbroso, rugosa nare, genisque pallentibus, ægrè uiscosa labra deglutinans, uix caput attollens, fulgoribusque, & odoribus attonitus, ubi sit nescit, uespertina tumens crapula, & matutini negotij confusus euentu, futurisque in fallacijs intentus, quo se uertat, aut quid agat, sudet, olet, ructat, oscitat, singula morsitans, uniuersa fastidiens. [SOLIT. Iste uero uel paucis, uel uno, uel nullo famulo contentus, hesterno sobrius, uegetusque ieiunio, modesto sub lare mundam mensam, nulla re magis, quàm sua præsentia exornat, pro tumultu requiem, pro strepitu silentium habet, pro multitudine seipsum, ipse sibi comes, ipse sibi fabulator, ac conuiua est; nec metuit solus esse, dum secum est pro auleis nudus paries, ex agresti cæmento, pro solio eburneo, quercus est sibi, uel fagus pura, uel abies; cœlum spectare non aurum, terram amat calcare non purpuram, fidicen gratus, & assidenti consurgenti dulcissimus cantus est, benedictio & gratiarum actio. Villicus iis res poscat, pincerna, [illegible]uus & uerna est, quicquid is apposuit, hic æquanimitate, & modestia preciosum faci[illegible]ibum omnem peregrinis syluis aut littoribus aduectum omnem potum, Ligurum atque Picen[illegible]bus expressum dicas. Ea frons est, isque animus utentis, sic in Deum, inque homines [illegible] communibus, inemptisque lætus dapibus, non tantùm, ut Maroneus ille senicu[illegible] opes æquatur animo sed transcendit. Nulli penitùs inuidet, nullum odit, sorte [illegible]a, & fortunæ iniurijs inaccessus, nihil metuit, nihil cupit, scit non spargi uenena [illegible] uitæ hominum pauca sufficere, & summas, uerasque diuitias nil optare, summ[illegible]cium nil timere, lætum agit atque tranquillum æuum, placidas noctes, ociosos dies [illegible]onuiuia; it liber, sedit intrepidus, nullas struit, aut cauet insidias, scit se amari, & n[illegible] mortem suam nulli utilem, nulli damnosam uitam, neque multum interesse a[illegible]ratur quamdiu, sed quàm benè uiuat, nec ubi, aut quando moriatur magni existimat, [illegible]qualiter. In id unum summo studio intentus, ut benè actam uitæ fabulam, pulchro fi[illegible]ncludat.

DE MISERIA OCCUPATI, AC FOELICITATE SOLITARII CUM FINITUM *est prandium.*] Cap. IIII.

OCC. Labitur sensim dies, & fugiunt horæ, ac iam prandio finis est. Turbant illum [illegible]amiliaris exercitus, hostesque collaterales, & ruina mensarum, & hominum, uasorumque collisio, & ebriorum iocis tecta mugiunt, & querimonijs famescentum: Habet enim nõ ultimũ hoc malũ mẽsa diuitũ, iniquissima est, itaque hic fames, [illegible]ta, temperies nusquam; aulæ quidem insuauis odor, inamœnus color, iter incertum [illegible]ne salsamentis effusis latè olidum, cruentumque, idem & uino lubricum, & fumo [illegible]& spumis horridum, & aspergine tepidum, & adipe tabidum, & ossibus albicans, ne[illegible]dum: denique, ut uerbo utar Ambrosij, non coquinam, sed carnificinam dicas. [illegible]onibus placet, à parando prandium, quasi paranidum dictum sit, quod bellato[illegible] paret, non parari tamen aliquid, sed fieri, uereque prælium ibi gestum putes es[illegible]n.[illegible]a dux saucius ac tremens, ita mero percussi omnes, nutantesque abeunt, [illegible] acie fuerit, pro blando, & fallaci hoste uoluptas, cubilia pro sepulchris, conscien[illegible]erno. [SOLIT. At huic nostro diuersa omnia, angelorum aula conuiuijs, quàm [illegible]ium aptior, odor, colorque optimus, index morum, testisque modestiæ, mensa pacifica, [illegible]c tumultus nescia, gulæ domitrix, expers immunditiæ, ubi gaudia habitent, unde [illegible]as fœda exulet, ubi sit regina sobrietas, cubile castum & quietum, conscientia paradi[illegible] ille igitur uel ebrius, uel indignus; iste trãquillus & sobrius. Ille de morbo dubius [illegible]; iste frugalitatis sibi conscius, omniumque quibus humanum corpus subiacet secu[illegible]el irascitur, uel ludit, hic utrũque declinans Deo gratias agit. Tota dehinc illi dies in[illegible]am, somnumque & curas anxias, & dura negotia dilabitur; huic inter laudes Dei, & [illegible]ud[illegible]a, & nouarum inuentionem rerum, ac ueterum memoriam, & necessariã quie[illegible]onesta solatia nihil aut modicum perit.

DE EXERCITIIS MISERI OCCUPATI, ET FOELICIS SOLITARII CUM *meridies adest.*] Cap. V.

OCC. Iam cœli medium sol tenet, quando ille æstuat, angitur, accelerat, omnia fallaci[illegible]rum machinamenta congeminat, ne quid ei per segnitiem illa luce deperea at, neue ullus torpor mali consilij, fœcundam animam optatis frustretur effectibus, ut latentes doli ante crepusculũ erumpant. Est enim hoc ferè malis conatibus

DE MISERO OCCVPATO, ET FOELICE SOLITARIO CVM DIEI SAN lux aduenit. Cap. II.

OCC. Diuersis uotis expectata lux adest, ille uel hostibus, uel amicis limen obsessum habet, salutatur, poscitur, attrahit, truditur, arguitur, laceratur. SOLIT. Huic uacuum limen, & libertas in limine manendi scilicet, eundiq; quocunque fert animus. O. Vadit ille mœstus in forum, plenus querelarum, plenusq; negotiorum, & immitis diei primordium alitibus auspicatur. S. Vadit iste alacer in uicinam syluam, plenus ocij, plenusq; silentij, & cum gaudio faustum limen serenæ lucis ingreditur. O. Ille ut ad potentum superba palatia, siue ad formidata iudicum subsellia uentum est, ueris falsa permiscens, aut iustitiam præmit insontis, aut nocentis rei pascit audaciam, aut prorsus aliquid uel in proprium dedecus, uel in alienam perniciem molitur, mordente animum conscientia, sæpè metu etiam uerba rumpente, & sæpè uera pro mendacijs, uerba pro uerbis referens, plenusq; ruboris ac palloris, seq; uicissim increpitans, quod non potiùs deserti famem, quàm diserti famam concupierit, & arator, quàm orator esse maluerit. Raptim infecto negotio domum redit, & turpibus latebris, non magis hostium, quàm clientum suorum se furatur aspectibus. S. Iste ubi primum floreum sedile, salubremq; nactus collem constitit, iubare, iamq; solis exorto, in diurnas Dei laudes, pio lætus ore prorumpens, eoq; suauius si deuotis fortè suspirijs leue murmur, proni gurgitis, aut dulce auium cōcinnant querelæ, innocentiam inprimis, linguæ frenum litis nescium, ursus tegmen uanitatibus obiectum, puritatem cordis, uæcordiæ absentiam, & domitricem carnis abstinentiam deprecatur. Nec multo pòst, tertijs in laudibus, tertiam in trinitate personam ueneratur, & sancti spiritus poscit aduentum, linguam quoq; & mentem confessione personantem salutifera, & charitatem cœlico igne flammantem, ac proximos accensuram. Quę si deuotè postulat, iam habet multum hoc mentis ardore, quàm quolibet auri seu gemmarum splendore fœliciorē. Inde autem pedentim sua relegans uestigia, scandente iam in altum, & qui mane nouum illustrauerat, meridem accedente solis radio, nil potiùs quàm extingui flammas litium, quas certatim flatu & fomentis alter suscitat, & quo ille cupidè peruritur. Hic omnem malarum cupidinum calorem noxium auferri flagitat. Denique quod unum Poëta Satyricus sine periculo posci docet, *in corpore sano mentem sanam, orat.* Quis horum, oro, hactenus horas suas expendit honestiùs?

DE MISERIA OCCVPATI, AC FOELICITATE SOLITARII CVM PRANDII tempus instat. Cap. III.

OCC. Venit prandij tempus, ille sub ingenti, & ruinam minitātem aula componitur, puluinarib. obrutus, sepultusq;, reboant uarijs tecta clamoribus, circunstant canes aulici, muresq; domestici, certatim adulatorum circumfusa acies obsequitur, & corrosorum turba familiarium, confusō strepitu mensam instruit, ueritur putre solum, & fœdo puluere cuncta complerur, uolat atrijs argentum auro infectum, & pocula cauis gemmis expressa, scamnum serico uestitur, ostro paries, terra tapetibus, dum seruorum nuda interim cohors tremit, instructa acie datur tandem lituo signū pugnæ. Coquinæ duces aulæ ducibus concurrunt, ingens fragor exoritur, conuehuntur terra, mariq; conquisitæ epulæ, & uina priscis calcata Coss. Ardent rutilo in auro nostræ, Graiæq; uindemiæ, uno in scypho Gnosos & Meroë Vesuuius, Phalernusq; miscentur, Surrentiniq; colles, & Calabri. Nec satis est, nisi Bacchus Ausonius, uel Hybleo melle, uel Eoæ succo medicarus arundinis, bacchisq; nigrantibus odoratus, naturam arte mutauerit. Parte alia par diuersi generis pompa conspicitur, feræ horribiles, pisces incogniti, uolucres inauditæ, puluere precioso oblitę, & oblitę ueteris patriæ quædam, uoce testantes originem, nomenq; iam solum de phaside retinentes. Fumant ipsis edentibus stupenda fercula, & omne coquorum passa ludibrium, quæ si quis ualdè licet esuriens cernat, quam fœdè, quantoq; sint coagulata lenocinio, solo spectaculo satur abscedat. Ita mixta uidebit, inuicemq; certantia nostra externis, marina terrestribus, nigra cādidis, acria dulcibus, hirsuta pennatis, mansueta ferocibus & quasi Ouidianum Chaos illud antiquum renouatum, atq; in angustias sit coactum, non solum corpore in uno, sed in una paropside:

Frigida pugnabunt calidis humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

Sub hac tanta colluuie diuersarum simul & aduersarum rerum, sub tot croceis atq; atris, liuentibusq; pulmentis, suspectum non immeritò uenenum sedulus prægustator explorat, quia

quin & aduersus cæcas insidias, aliud remedij genus inuentum est. Inter uina, dapesq; liuida serpentum cornua prominent, aureis insita solerter arbustulis, & quasi uoluptuaria ex arte contra mortem miseri mira res ipsa mors excubat. Ille autem sedet obducta fronte, grauibus oculis, supercilio umbroso, rugosa nare, genisq; pallentibus, ægrè uiscosa labra diglutinans, uix caput attollens, fulgoribusq; & odoribus attonitus, ubi sit nescit, uespertina tumens crapula, & matutini negotij confusus euentu, futurisq; in fallacijs intentus, quo se uertat, aut quid agat, sudet, olet, ructat, oscitat, singula morsitans, uniuersa fastidiens. SOLIT. Iste uerò uel paucis, uel uno, uel nullo famulo contentus, hesterno sobrius, uegetusq; ieiunio, modesto sub lare mundam mensam, nulla re magis, quàm sua præsentia exornat, pro tumultu requiem, pro strepitu silentium habet, pro multitudine seipsum, ipse sibi comes, ipse sibi fabulator, ac conuiua est; nec meruli solus esse, dum secum est pro auleis nudus paries, ex agresti cæmento, pro solio eburneo, quercus est sibi, uel fagus pura, uel abies; cœlum spectare non aurum, terram amat calcare non purpuram, fidicen gratus, & assidenti consurgentis dulcissimus cantus est, benedictio & gratiarum actio. Villicus si res poscat, pincerna, coquus & uerna est, quicquid is apposuit, hic æquanimitate, & modestia preciosum facit. Cibum omnem peregrinis syluis aut littoribus aduectum omnem potum, Ligurum atq; Picentũ collibus expressum dicas. Ea frons est, isq; animus utentis, sic in Deum, inq; homines gratus, sic communibus, inemptisq; lætus dapibus, non tantùm, ut Maroneus ille seniculus regum opes æquatur animo sed transcendit. Nulli penitùs inuidet, nullum odit, sorte contentus sua, & fortunæ iniurijs inaccessus, nihil metuit, nihil cupit, scit non spargi uenena fictilibus, scit uitæ hominum pauca sufficere, & summas, uerasq; diuitias nil optare, summum imperium nil timere, lætum agit atq; tranquillum æuum, placidas noctes, ociosos dies, & secura conuiuia; it libet, sedit intrepidus, nullas struit, aut cauet insidias, scit se amari, & non sua. Scit mortem suam nulli utilem, nulli damnosam uitam, neque multum interesse arbitratur quamdiu, sed quàm benè uiuat, nec ubi, aut quando moriatur magni existimat, sed qualiter. In id unum summo studio intentus, ut benè actam uitæ fabulam, pulchro fine concludat.

DE MISERIA OCCVPATI, AC FOELICITATE SOLITARII CVM FINITVM est prandium. Cap. IIII.

OCC. Labitur sensim dies, & fugiunt horæ, ac iam prandio finis est. Turbant illum familiaris exercitus, hostesq; collaterales, & ruina mensarum, & hominum, uasorumq; collisio, & ebriorum iocis tecta mugiunt, & quærimonijs famescentium: Habet enim nõ ultimũ hoc malũ mẽsa diuitũ, iniquissima est; itaq; hîc fames, hîc nausea, temperies nusquam; Aulæ quidem insuauis odor, inamœnus color, iter incertum solum omne salsamentis effusis latè olidum, cruentumq;, idem & uino lubricum, & fumo nubilum & spumis horridum, & aspergine tepidum, & adipe tabidum, & ossibus albicans, & sanguine rutilum: deniq;, ut uerbo utar Ambrosij, non coquinam, sed carnificinam dicas. Licet ut maioribus placet, à parando prandium, quasi paratidum dictum sit, quod bellatores ad prælium paret, non parari tamen aliquid, sed fieri, uereq; prælium ibi gestum putes esse, non prandium. Ita dux saucius ac tremens, ita mero percussi omnes, nutantesq; abeunt, mensa pro acie fuerit, pro blando, & fallaci hoste uoluptas, cubilia pro sepulchris, conscientia pro inferno. SOLIT. At huic nostro diuersa omnia, angelorum aula conuiuijs, quàm hominum aptior, odor, colorq; optimus, index morum, testisq; modestiæ, mensa pacifica, luxus ac tumultus nescia, gulæ domitrix, expers immunditiæ, ubi gaudia habitent, unde uoluptas fœda exulet, ubi sit regina sobrietas, cubile castum & quietum, conscientia paradisus. Surgit ille igitur uel ebrius, uel indignus; Iste trãquillus & sobrius. Ille de morbo dubius ac pauens; iste frugalitatis sibi conscius, omniumq; quibus humanum corpus subiacet securus. Ille uel irascitur, uel ludit, hic utrũq; declinans Deo gratias agit. Tota dehinc illi dies inter luxuriam, somnumq; & curas anxias, & dura negotia dilabitur; huic inter laudes Dei, & liberalia studia, & nouarum inuention em rerum, ac ueterum memoriam, & necessariã quietem & honesta solatia nihil aut modicum perit.

DE EXERCITIIS MISERI OCCVPATI, ET FOELICIS SOLITARII CVM meridies adest. Cap. V.

OCC. Iam cœli medium sol tenet, quando ille æstuat, angitur, accelerat, omnia fallaciarum machinamenta congeminat, ne quid ei per segnitiem illa luce deperesat, neue ullus torpor mali consilij, fœcundam animam optatis frustretur effectibus, ut latentes doli ante crepusculũ erumpant. Est enim hoc ferè malis conanbus

adiunctum, ut præcipites etiam sint, iniqua mens impatiens est moræ. Quicquid optauerit differri, uel momento temporis ægre fert. Nec soli auaritiæ conuenit illud Satyricum: Diues qui fieri uult, & citò uult fieri, habet hoc commune cupiditas, indiuisumq; cū sororib. suis ira & libidine, quæ patre, conceptuq; tartareo editæ, cōfusionē & præcipitiū, & horrorem, & materiam propriæ originis non dediscunt. Hæ sunt enim furiæ, quas nō immeritò Acherontis ac noctis filias Poetæ dixerunt, quòd ignorantiæ tenebras, pœnitentiæq; materiam secum ferant. Et hæ quidem inferni, unde ortas prohibent, nec non & ciuitatum incolæ, occupatorumq; pedissequæ stimulis semper ardentibus cæcum atq; transuersum animū exagitant, ut quod pessimum instituit, primum expleat, ne quid forte cunctando resipiscentiæ finæ, si mentis obrepat. Nulli equidem uitio frenum placet, & ut honestati grauitas atq; maturitas, sic consilijs inhonestis inconsulta semper amica celeritas. [SOLIT.] Contrà autem hic noster nil præpropere, sed fugientis tēporis cursum uidens, & cupiens illic esse, ubi sine fluxu temporum, ac sine metu mortis degitur, iterum uersus in preces, non unius tantū lucis, sed totius æui claram uesperam, & nunquam occidentis uitæ gloriam, eamq; non suo merito, sed sacræ CHRISTI mortis poscit in præmium, sciens plus esse, quàm quod homini debeatur, nisi temporalis illa mors peccatum habentis, tantæ esset efficatiæ, ut de natura mortalibus, peccatoq; iam mortuis facere posset æternos. Nec ita multo post labentē cœlo diem sese simul collabentem humi cogitans, terramq; calliginem illabentem, terris præuidens, superni luminis poscit auxilium. Et seu ne mens suorum criminum pressa ponderibus, cœlo exulet, cum lachrymis precatur, seu fidei puram lucem, seu mētis adustæ refrigerium, absterfionem sordidæ, elisæ sustentaculum, litigiosæ pacem flagitat, matutinoq; laudum carmini uespernas preces & laudes, de inexhausto pietatis fonte continuat.

DE MISERIA OCCUPATI, AC FOELICITATE SOLITARII CUM ABEUNTE sole uesper accedit. Cap. VII.

OCC. Cogitur ille iterum abeunte iam sole tecto egredi, urbem lustrare, cœnū terere, concursare obuijs, sudare, laborare, anhelare, æstuare; cumq; in omnes sese formas fraudum uerterit, omnes laqueos, ingenijq; nodos explicuerit, sero tandem fessus rediens, & multum de artificio suo quæstus, bonæ famæ, puræq; conscientiæ, nihil omninò auri forte aliquid, plurimùm sceleris atq; odij domum refert. [SOLIT.] Iste uel apricum fontem, uel herbosam ripam, uel æquoreum littus adijt, gaudens diem illum sine dedecore transiuisse, & lucis ante terminum, aduersus secuturæ noctis pericula, dolosq; & insidias, ac rabiem leonino more rugientis, aduersarij uigilem sobrietatem, atq; orationis, & fidei clypeum, aduersus somnia, pollutionemq;, & nocturna phantasmata, excubare sibi solitam clementiam sui creatoris implorat; atq; in manus eius commendato spiritu, & angelis suis ad habitaculi proprij custodiam inuocatis, sese in domū suam recipit, ut nihil iniusti quæstus, sic nil malæ cupidinis, multum uerò decore laudis referens, multumq; quotidie in melius mutat animi. Ad summam, totis ille diebus uiuos spoliat, hic pro defunctis orat; ille matrum ac uirginum pudicitiam attentat, hic uirginem Matrem officiosissimè ueneratur. Deniq; ille martyres facit, hic celebrat; ille sanctos persequitur, hic honorat.

DE MISERO OCCUPATO, ET FOELICE SOLITARIO CUM REDEUNTE nocte cœnandum est. Cap. VII.

OCC. Ecce redit nox, ille redit ad crapulam, pompa ingens, ante, retroq; longum agmen, uiui hominis funus putes, præcedunt funeralia & tibiæ, ne quid desit exequijs, & sumptuosissimum cadauer, perfusum caris odoribus, rursus inter puluinaria sepelitur ad huc tepidum, adhuc spirans, inde grauem cœnam indigesto superaddens prandio, uenturæ luci nauseam parat, & alteri prandio præcludit iter. [S.] Iste uel se cœnasse persuadet sibi, uel ita cœnat, ut Platonicum illud ipsa re probet: nullo modo mihi placet inquit, bis in die saturum fieri.

DE MISERIA OCCUPATI, AC FOELICITATE SOLITARII DUM eundum est cubitum. Cap. VIII.

OCC. Post hæc, multum dissimili habitu corporis, & animi, cubitum uadunt, ille plenus curis, plenus epulis, plenus mero, plenus metu, plenus inuidia, deiectus, repulsus, superbia elatus, mœrore contractus, ira tumidus, impar sibi, impos animi, obsessus satellitibus, obseruatus æmulis, pulsatus clamoribus, sollicitatus literis, interpellatus nuncijs, suspensus fama, rumoribus territus, stupefactus augurijs, elusus mendacijs,

cijs, fessus querimonijs, & ne noctu quidem litibus immunis, paruita dæmonibus, odiosus præterea uicinis, grauis ciuibus, uel formidatus, uel irrisus suis, suspectus omnibus, fidus nulli, diù in somnis, purpureo inuoluitur grabato, omnesq; libidinum species expertus, & ad fruendum præsentibus, sollicitato infœlici corpusculo, ad absentes uago animo transmisso, uix tandem uictus, somnum oculis admittit, sed uigilant curæ, uigilat mens anxia, quàm urit ignis, & immortalis conscientiæ uermis rodit. Tum diurna negotia, deceptos clientes, oppressos pauperes, pulsos finibus agricolas, stupratas uirgines, circũscriptos pupillos, spoliatas uiduas, afflictos, necatosq; innoxios, cumq; his omnibus ultrices scelerum furias uidet, sæpè itaque dormiens exclamat, sæpè conquæritur, & sæpè metu subito somnus abrumpitur. SOLIT. Iste autem plenus honesto gaudio, plenus sancta spe, plenus amore pio, non fatali, ut Nisus, sed ut Petrus CHRISTI, plenus conscientiæ integritate, securitate hominum, Dei metu, nociturì cibi, & inutilium uacuus curarum, solus, tacitus, tranquillus, angelo simillimus, Deo charus, formidabilis nemini, cunctis amabilis. Cubiculum somno impudicitijs idoneum ingressus, dulcem & imperturbatam excipit quietem, & siquid consopitus uidet, plærunq; similia uigilantis operibus sunt somnia dormientis, & hac etiam uitæ parte fœlicior, meliores aspicit uisiones, neq; solum lætiore animo, sed saniore etiam corpore, membrorumq; ministerio, promptiore utitur. Constat enim animi uirtutes, præcipueq; modestiam, sanitati multum conferre corporeæ, & frequenter qui plus corpori seruiunt, plus obesse.

SECTIO III.

DE TRACTATORVM EPILOGO, AC TRANSITV AD MISERIAM ILLORVM, QVI *alienis negotijs occupantur.* Cap. I.

EN, pater, unius occupati, & unius ociosi hominis, unum diem ante oculos tuos posui, omnium hominum, dierumq; omnium una ratio est, nisi quod quotidie illius labor, tantò amarior, tantoq; huius quies est dulcior, quantò ualidior fit tractu temporis habitus animorum, quantoq; per temporales motus accedit ut, ad æternitatis statum, & uiuendo proximior efficitur. Illi quidem sine fine labor, huic requies, nisi fortè fœlicior est illorum conditio, qui alienis negotijs occupantur. Alieni nutus arbitrio reguntur, & quid agere illos oporteat, in aliena fronte condiscunt; omnia illis aliena sunt: alienũ limẽ, alienũ tectũ, alienus somnus, alienus cibus, & quod est maximũ, aliena mẽs, aliena frons, nõ suo iuditio flent & rident, sed abiectis proprijs, alienos induunt affectus, deniq; alienum tractant, alienum cogitant, alieno uiuunt. De his Poëta nobilissimus loquebatur ubi ait:

Penetrant aulas, & limina regum.

Hos alter mordaciùs atq; liberiùs notabat in Satyra illa, qua curialem uitam arguit, & amicum notans inquit:

Si te propositi nondum pudet, atq; eadem mens est,
Vt bona summa putes, aliena uiuere quadra.

Equidem inter hos, & perpetuis dominorum, ac regum carceribus addictos quid intersit, nescio, nisi quod illi ferreis, isti aureis compedibus uincti sunt. Speciosior catena, par seruitus, maior culpa, sponte etenim sua faciunt, ad quod alij ui coguntur. Ego uero istos ut sententiam meam breuibus absoluam, occupatorum omnium extremos ac uerè misertimos miserorum uoco, quibus nec breuissimo saltem præmio malarum artium uti licuit: uixère alieno imperio, suo periculo morituri, & alijs laborando peccauerunt, sibi fœlices si sine culpa, & si sine præmio laborassent, nunc crimen duntaxat est proprium, quæ ex crimine uenit, fallax licet & fugitiua delectatio aliena est. Atqui duræ dicimus conditionis agricolam, qui cum labore serit arborem, cuius fructum nunquam situisurus. Quis enim, ait Apostolus, plantat uineã, & de fructu eius nõ edit? Qui tamen fortẽ suã consolari potest, eo quod alteri saltem seculò profuturus sit, itaq; non modò dubitans quod agit ad se non pertinere, sed sciens etiam non omittet, interrogantiq; cui serat, quod est apud Ciceronem, dijs sit immortalibus responsurus, seu rectiùs immortali Deo. Quantò miseriores qui serunt, unde ipsi pœnas solas, alij uerò pœnales uoluptates legant? Qui quod inutiliter agunt, sibi, alijs imputare non possunt, non ætati suæ, cui sæpenumero laborando præceptam sibi libertatem eripiũt, non posteritati, cui seruitium parant; non Deo, quem offendunt ut hominibus placeãt. Deniq; non his ipsis, quibus placendo nocuerunt, quibusq; perpetua morte sua breuem peccandi, hoc est, in æternum quoq; moriendi licentiam pepererunt, cæci nimium, dementesq;, aduersisq; syderibus in lucem, imò in tenebras proiecti, qui cùm altè alios extulerint,

ipsi continuò iacuère, ab eisdem illis, quod sæpè iam uidimus, forsitan opprimendi. Interim cùm multa alijs quæsierint, multa cupidinum instrumenta conflauerint, tantotum semper commodis caruère facinorum, hanc unam ferialis industriam gloriam consecuti, principum auaritias, dominorumq́ libidines, consiliorum suorum pauisse successibus. Quid uis amplius dicam? Non equidem minus mordax nostrorum mihi, quàm Cretensium uidere solet imprecatio. Cùm enim sono uerborum neutra terribilis sit, subest uirus utriq; mortiferum; illi hostibus suis optant, ut mala consuetudine delectentur, nostri autem ut occupati atque solliciti nunquam esse desinant. Quo si profundiùs, non uerba, sed ipsam rem inspicias, quid tristius dici possit uix inuenio. De his occupatis loquor, quos uidemus, & quorũ plena est uita uulgaris; alij enim nulli uel tàm rari sunt, ut nusquam appareant; ubi sanè ueritas quæritur, ficta phantasmata loqui piget.

QVOD QVANQVAM FERÈ OMNIS OCCVPATVS SIT MISER: SINT TAMEN aliqui licet paucissimi, qui laudabiliter occupentur. Cap. II.

ITaq; ut iam tandem semel expediam, parum abest, quin meo certè iuditio, omnis occupatus miser, occupatusq́ sub alio bis miser, quod & miseriam suam habet, & ipso miseriæ fructu caret. Non quod ignorem fuisse, & fortassis esse occupatissimos quosdam, simulq́ sanctissimos uiros, qui seipsos, & secum CHRISTO deuias animas adducerent, quod ubi accidit, ingens fateor, & inextimabile bonum est, ac geminata fœlicitas, duplici de qua multa diximus obiecta miseriæ, quid enim fœlicius, quid aut homine dignius, aut similius Deo est, quàm seruare & adiuuare quàm plurimos? quod qui potest, & nõ facit, præclarum mihi quidem humanitatis officium obiecisse, & ob eam rem hominis nomen, ac naturam amisisse uidebitur. Itaque ut hoc posse datum sit, desiderium proprium, utilitati publicæ spontè subijciam, desertaq́ solitudine, unde mihi soli obsequebatur, ultrò repetã, unde utilis mundo sim, Ciceronis nostri iudicium sequens: Magis est enim (inquit) secundùm naturam pro omnibus gentibus, si fieri possit, conseruandis aut iuuandis, maximos labores, molestiasq́ suscipere (imitantes Herculem illum, quem hominum fama, beneficiorum memor, in consilio cœlestium collocauit) quàm uiuere in solitudine, nõ modò sine ullis molestijs, sed etiam in maximis uoluptatibus, abundantem omnibus copijs, ut excellas etiam pulchritudine & uiribus, quo circa optimo quisq;, splendidissimoq; ingenio, lõgè illam uitã huic anteponit. Hæc Cicero. Cui sic se rebus habentibus, haud coactus assentior, sed de his omnibus iuditium meum habe, paucissimis quidem instantijs, uniuersale uerum dogma non quatitur, multi sunt qui occupationes in cõmune utiles, & sanctiones solitudine qualibet profitentur. Scio; sed quot, quæso te uidimus, qui quod profitebant impleuerint? Sunt fortasse aliqui, sunt plurimi; ostende mihi unum & silebo. Non inficior doctos quosdam, & facundos uiros, & qui multa subtiliter aduersus hæc disputent. Cæterùm non de ingenio, sed de moribus est quæstio, ambiunt ciuitates, declamant in populis multa de uitijs, multa de uirtutibus loquuntur, uix temperare mihi potui, quò minùs unum Satyrici dentis morsum huic loco ualde, nisi fallor, congruentem interponerem; sed cogitans ad quem mihi sermo est, stylo potiùs aliquid, quàm uerecundiæ subtrahendum credidi. Multa quidem (inquies) loquuntur utiliter auidi, & sæpè alijs prosunt: credo, sed non statim sanus est medicus, qui consilio ægrum iuuat, quin eodem sæpè morbo, quo multos liberauerat interijt. Verba studio elaborata, atque arte composita, pro multorum salute non respuo, & quicunque sit opifex, utile opus amplector, uerum hæc nobis non Rhetoricæ schola, seduitæ est, nec inanem linguæ gloriam, sed solidam quietem mentis intendimus. Neque mihi excidit Seneca, cùm dixisset: Omnia impedimenta dimitte, & uaca bonæ menti, confestim addidisse. Nemo ad illam peruenit occupatus. Quàm ego non præstare quidem solitudinem, sed conseruare, & plurimum adiuuare contendo; nam nec illud eiusdem auctoris oblitus sum: Non multum (inquit) ad tranquillitatem locus confert, ut sit ita, sine dubio tamen confert aliquid. Quod nisi sic esset, cur idem dixisset, alibi: Non tantùm corpori, sed etiam moribus salubrem locum eligere debemus. Et idem alibi: Conspectum quoq;, & uicinam fori procùl fugiam. Nam ut loca grauia, etiam firmissimam ualetudinem tentant, ita bonæ quoque menti, necdum adhuc perfectæ, & conualescenti, sunt aliqua parum salubria. Vnde ergo hæc morum, mentisq́ salubritas ac discrimen, si nihil esset in locis? Est in locis aliquid pace, Senecæ dixerim, est multum, sed non totum fateor illud quidem, ut sibi uidetur in animo est, nam sic ait: Animus est, qui sibi commendat omnia. Id enimuerò suo more rectè dicitur. Vnde autem animo lumen ueri, æquitasq́ iudicij? aliunde proculdubio.

DE LAUDE TRANQUILLAE SERENITATIS ANIMI, QUAE LARGITUR IN SOlitudine constitutis, & quomodo animus non possit in diuersas res esse intentus. Cap. III.

ITaque quod de locis dixi, de animo repetam; esse in illo aliquid, multum esse totum minimè, sed in eo tantum, qui opportunitatem locis tribuit, animo rationem. Magna enim & diuina quædam res est, animi tranquilla serenitas, & quæ non alterius donũ sit, quàm solius Dei, sed quàm sæpiùs ille largiri soleat, in solitudine constitutis; quod utrunque pro breuitate temporis, uel ratione, uel contrariorum collatione monstratum est, & mox exemplis illustribus astruetur. Quòd si fortè datum sit, ut aliquis ueri capax, non ad linguã, sed ad cor horum cuiuspiam, quos credulum uulgus stupet, penitùs aurem cordis admoueat, puto sine contentione fatebitur, quod conscientiam nudam ingenuè confitentem, audierit, fœlicitatem non uerbis sonantibus, sed rebus tacitis & ueritate intima, non externis plausibus, aut fallacissima hominum opinione constare. Multa quidem illic audiet, multum his contraria, quæ in pulpitis cum populo mirabatur, & intelliget, quod inter cutim, & præcordia intersit, & nimirum hæc animi natura est, ut in unam rem uehementer intentus, multas negligat. Hinc est ut eloquentiæ studiosi, sæpè sint ad actũ tardiores, & qui res magnas agunt, sunt inculnores eloquio. Sic & modestiæ cultores, uoluptatem fugiunt, & quibus uoluptas in prætio est, modestiam aspernantur; sic & quos augendæ rei familiaris studium tenet, sæpè Rempub. atque amicitias contemnunt, & illiberaliùs uitam ducunt. Atque liberalitati animum applicant, quique Reipub. curã habent, sæpè uideas rei domesticæ negligentes. Non potest uentus idem ex æquo placere, his quorum nauigatio contrarios fines spectat. Quæ idcircò dixerim ne mireris, si in eo quoque, quod nunc agimus idem cernas, & si sollicita uita strepitum amat, multiloquio delectatur. Contemplatio autẽ omnis amica silentio est, quęque senibus suis tenet; & uiceuersa, illa silentium odit, hæc strepuit.

QUOMODO EX PERICULO PASTORUM DISCI POSSIT, VITAM SOLLICITAM minùs esse tutam, & quod ea ratione auctor ipse uitam elegerit solitariam. Cap. IIII.

QVæ nam uerò tutior uia est, hoc est patet, quod hodierno colloquio uestigamus. Dic igitur mihi ex his ipsis, quorum mentio nobis oborta est, quotiens putas pastorem officio perisse, quotiens ouem, & dum uagam alligat in laqueum incidisse, & dum profugam sequitur corruisse? Quotiens credis aut medicum benè ualentem, dum ægros circumit ægritudinem contraxisse, aut bustuarium, dum mortuos sepelit, causam mortis cõragio reperisse? nemo uerò fallatur, quasi minora sint animorum contagia, quàm corporum, maiora sunt, grauius lædunt, altiùs descendunt, serpuntque latentiùs. Multis (inquiunt) prodesse meritorium, multis subuenisse laudabile, quis negat? sed ordinatæ charitatis initium scimus. Crede autem mihi; non est paruæ fiduciæ, polliceri opem decertantibus, consilium dubijs, lumen cæcis, lætitiam mœstis, securitatem metuentibus, spem deiectis, salutem ægris, requiem fessis, refrigerium afflictis, monstrate iter errantibus, subiectare humeros cadentibus, dare dextram prostratis. Magna quidem sunt hæc si fiant, parua si promittantur: neque enim magnæ quàm paruæ rei promissio, sed exhibitio est maior. Verùm ego non tam alijs legem pono, quàm legem tibi meæ mentis expono, quàm qui probat, teneat, cui non placet, abijciat, & relicta nobis solitudine, sollicitudines suas ibi habeat, contemptorque ruris nostri, uiuat contentus in urbibus. Optátem fateor talis esse qui prodesse possem quàmplutimis, uel ut ait Naso:

Totiq; salutifer orbi.

Sed primum paucorum hominum, proximum CHRISTI solius est proprium; & profectò quisquis in tuto est, ut uel rantisper diuersum sentientibus condescendam, peccat in legem naturæ, nisi quibus potest laborantibus opem fert. Mihi qui adhuc magno naufragio laboro, sufficit illius opem implorare, qui solus potens est, præstare quod poscitur. Cuperem magna, sed modicis contentabor, uellem cum omnibus saluus esse; si minùs, cum multis. Vltimo quid expectas, ut dicam, mihi non pereo satis est, multum est abundè fœliciter.

Et heu quam uereor, ne qui forsan ex his, qui se custodes infirmarum
ouium dici uolunt, lupi sunt, sanasque di-
lanient.

SECTIO IIII.

QVOD VITA SOLITARIA, PRAECIPVE LITERARVM IGNARIS GRAVIOR *morte, & mortem allatura uideatur.* Cap. I.

AT ne diutiùs me consideratione non mea implicem, de se illi, nos de nobis libret unusquisque quid præferat. Impossibile est enim, & si unum omnes finem ultimum intendamus, ut unam omnibus uitæ uiam expediat sequi. Qua in re, cuiq; acriter cogitandum erit, qualem eum natura, qualem ipse se fecerit. Sunt enim, quibus solitaria uita morte grauior sit, & mortem allatura uideatur, quod præcipuè literarum ignaris euenire solet. Quibus si consabulator desit, quid secum, quidùe cum libris loqui ualeant nō habent, itaq; multi sunt, equidem solitudo sine literis exilium est, carcer, aculeus. Adhibe literas, patria est, libertas, delectatio. Nam de ocio quidem illud Ciceronis notum: Quid dulcius ocio literato? contraq;, non minus illud Senecæ uulgatum: Ocium sine literis mors est, & uiui hominis sepultura. Etsi planè norim duo ista tam dulcia Philosophorū diuerticula, solitudinem atq; ocium (ut incipiens dixi) interdum literatis etiam hominibus permolesta, in promptu tamen est ratio. His enim hoc accidit, qui uel uoluptate aliqua compediti, carcerem suum amant, uel uulgi commertia; & uulgari negotio uictum quærunt, uel ad lubricos honorum gradus populorum uentosis suffragijs aspirant, & quibus (quæ ingens his tēporibus turba est) literæ non animi lux, atq; oblectatio uitæ sunt, sed instrumenta diuitiarū. Ad quas hodie discendas, magnō rei familiaris impendio, sed multō maxima lucri spe pueri à parentibus, non quasi ad gymnasium, sed uelut ad seruile mercimoniū destinantur, ut mirari nemo habeat, eos uenaliter, & auare literis uti, quas ut uenderent quæsierunt. E quibus improba spe, non sibi centesimū fœnus, sed millesimum statuerunt; quæ omnia diligenter, & in uitæ electione tractanda essent, neq; enim tales in solitudinē uoco, neq; si ueniant admitto libens. Quàm multos igitur excludam, hinc uides: nam quid piscis longè ab aquis, quid hi procul ab urbib. acturi? quòd illi olim molli, & effœminato causidico sæpè dixi, qui hæc loca non quietis amore, quā nō nouerat, non appetitu ocij quod aderat, sed nescio quonam imitandi studio frequentare cœperat, incertū an sibiipsi molestior, an mihi; uerum ille, confestim tædiō locorum, & urbanorum desiderio uoluptatum uictus, abijt. Quod nisi sic euenturū animo præuidissem, ultrò ipse cessissem locis, tàm nulla rerum, opinionumúe proportio erat, quāuis amicum ille se diceret, & essemus eisdem studijs à pueritia uersati, sed ut res docuit, studiorum finibus longè disparibus. Redeo autem ad inceptum.

QVOD QVANQVAM OPTIMVM ESSET, VT IN IVVENTVTE QVISQVE SIBI ALI*quid rectæ uitæ genus apprehenderet, tamen si quis iuuenis neglexerit, consultum est, ut saltem senex hoc faciat.* Cap. II.

OPtimum quidē esset, nisi consilij inopia iugis adolescentiæ comes obstaret, ut ab ineunte ætate, circa unū aliquod uitæ genus apprehendendū, unusquisq; nostrū accuratissimè cogitaret, nec ab illo calle, quē semel elegisset, nisi magnis ex causis aut graui necessitate diuerteret. Quod initio pubertatis fecisse Herculē auctor Xenophon ille Socraticus testis est & Cicero. Sed quia id nō facimus, neq; enim nostro iudicio plæriq; uiuimus, sed uulgi, atq; adeò per deuia raptamur, & quasi per tenebras alienis uestigijs insistentes, sępè periculosas, & inexplicabiles ingredimur uias, & eò usq; prouehimur, ut ante simus nescio quid, quam quid esse uelimus, circumspicere atq; examinare præmissum sit. Idcircò quam sibi personam uel natura, uel fortuna, uel error aliquis imposuit, si iuuenis non potuit, quisq; secum senex cogitet, & quod solet errans uiator, ante uesperam quantum licet saluti suæ consulat: unum sciens, naturam totam haud facilè posse conuelli. Cui autem in ingressu uitæ huius, quando (ut dixi) scintilla nostri consilij nulla erat, cœleste aliquod lumen affulsit, ut uel securum, uel periculi minoris, & facilè remediabile iter arriperet: habet unde semper Deo gratias agat. At cui sinisterior sors fuit, plus negotij est, postquā tamen aperire oculos cœpit, & quàm dubium iter agat intelligere, omni studio incumbat adolescentiæ deuium, & errores uel in senectute corrigere, memineritq; Terentiani senis in Adelphis, qui mutandæ sub extremum uitæ consultor idoneus, simul & delectabit, & proderit. Difficile negotium imprimis, sed & imprimis utile, & nequaquam impossibile. Neq; uerò serum putet, quod salubre cognoscit. Adsunt huius sententiæ nō spernendi auctores, sapientissimus principum, Augustus Cæsar, ait: Sat celeriter fieri quicquid fiat satis bene; Princeps autem Philosophorum Plato, ait: beatum cui etiam in senectute contigerit, ut sapientiam, uerasq; opiniones assequi possit.

QVAE

QVAE IN ORDINE, MVTANDAE'QVE VITAE CONSILIO TENENDA sit uita. Cap. III.

IN omni quidem ordine, mutandæq; uitæ consilio, illud imprímis ante oculos habendum, ut non concupiscentia inani, sed natura duce fræti, uiam teneamus, non quæ speciosissima uidebitur, sed quæ aptissima nobis erit. Vbi maximè rectum, ac seuerum suiipsius æstimatorem, ac censorem exigo, ne oculorum, aut aurium uoluptate deceptus aberret. Quod quibusdam accidisse scio, qui dum mirantur alios, immemores sui, atq; aliena tentantes, ridendi materiam populo præbuerunt. Hoc unum sumptum à Philosophis consilium est mihi, secundum quod uel solitariã, uel urbanam uitam, siue aliam quamlibet naturæ, moribusq; suis comparans, norit quisque quid suum sit. Quod si ingredientibus utile, quanto progressis utilius, quibus super eligendi laborem, extirpandæ etiam ueteris, radicatæq; sententiæ labor est? Apud me sane cui nihil quod quidem nouerim cõmune cum populo, & cui literularum tantum obuenit, quantum non inflet animum, sed delectet, & solitudinis amicum faciat, ubi illas sine loquaci doctore, sed & sine tenaci torpore, atq; utinam sine sequaci liuore didici, quem non amica, non coniunx, non uadimonium, non usura, non depositum, non lucellum, non rostra, non balneum, non taberna, non cœna, non porticus in urbe detinent. Apud me (inquam) cui ut uerum fatear, non tàm proprio studio, aliòue monitu, ut ita sentirem, quam naturæ ipsius persuasione consultũ est, uita proculdubio singularis ac solitaria, nõ modò tranquillior, sed altior est atq; securior. Et ut extimare alios iubeo suas res, & ut ipsa res meas noui, ualde solitudinem atq; ocium, de quibus multò hodie tecum, ueluti quasdam scalas, ad id, quo mens nostra suspirat, amplector ac teneo, turbas atque solicitudines ceu repagula, nectesq; permetuo. Sed ita, ut si qua me necessitas in urbem cogat, solitudinem in populo, atque in medio tempestatis portum mihi conflare didicerim, artificio non omnibus noto, sensibus imperitandi, ut quod sentiunt non sentiant. Quod cùm per me ipsum experientiæ creditum, in consuetudinem deduxissem, multo post tempore, acutissimi cuiusdam, doctissimiq; uiri consilium esse cognoui, memoriæq; mandaui, eò quidem attentiùs, quò gaudebam factum meum uetustatis auctoritate fulciri. Nempè Quintilianus in eo libro ubi Oratorem à Cicerone armatum bullis ac phaleris, curiosissimè perpoliuit, de hoc loquens. Est (inquit) lucubratio, quotiens ad eam integri ac refecti uenimus, optimum secreti genus; sed silentium & secessus, & undiq; liber animus, ut sunt maximè optanda, ita non semper possunt contingere, ideoq; non statim si quid obstrepet abijciendi codices erunt, & deplorandus dies, uerum incommodis repugnandum, & hic faciendus usus, ut omnia quæ impedient uincat intentio, quam si tota mente in opus ipsum direxeris, nihil eorum quæ oculis, uel auribus incursant, ad animum prouenient; An uerò frequenter etiam fortuita hæc cogitatio præstat, ut obuios non uideamus, & ita ne deerremus, non consequemur idem, si & uoluerimus, non est indulgendũ causis desidiæ, nam si non nisi refecti, non nisi hilares, non nisi omnibus curis uacantes studendum æstimauerimus, semper erit propter quod nobis ignoscamus, quare in turba, itinere, conuiuijs, etiam sibi faciat cogitatio secretum, Hæc Quintilianus. Quæ libentiùs inserui, quia secretior locus erat, nam Senecæ de hoc ipso uulgatior epistola est, ideoq; nihil apposuit præter finem solum: cùm enim multa tractasset, qualiter aduersi uulgi strepitum durandus est animus studiosi, tandem ad se uersus. Quid igitur (inquit) non aliquando commodiùs est carere conuiuio? & respondens sibi: Fateor (ait) itaq; ego ex hoc loco migrando, quasi quæcunq; dixerat, necessariæ moræ solitaria, hoc ultimum uoluntariæ profectionis consilium daret. Et profectò sic est. Nam & ego unum hoc in necessitate remedium inueni, ut in ipsis urbium tumultibus imaginariam mihi solitudinem, secessu aliquo, quantum sinor, & cogitatione conficiam, uincens ingenio fortunam. Quo remedij genere, sæpè quidem hactenus usus sum, & quoniam futuri semper incerta conditio est, an adhuc usurus sim nescio. Certè libera si contingat electio solitudinem ueram proprijs in sedibus quæsiturus.

DE COMMENDATIONE SOLITVDINIS. Cap. IIII.

QVod & dum licuit semper feci, & quàm cupidè nunc faciam uides, solitudo æquidem sancta, simplex, incorrupta, uereq; purissima rerum est omnium humanarum. Cui etenim sese ostentet in syluis, cui se comat inter uepres? quem præter pisces hamo, quem præter feras ac uolucres uisco fallat aut laqueo? quem cantu, quem gestu mulceat? quem coloribus delectet? cui purpuram explicet, cui oleum undicet, cui uerborum florida serta contexat? cui demum sese approbet, cui placere studeat, præter il-

ter illum, cui in intimas solitudines penetranti, solitarium nihil est: neminem illa uult fallere, nihil simulat, aut dissimulat, nihil ornat, nihil palliat, nihil fingit. Nuda prorsus aut incompta est, spectaculis enim caret & plausoribus, ueneficis animarum uitæ, rerumque omnium, Deum unicum testem habet, nec uulgò cæco & mendaci, sed conscientiæ propriæ de se credit; de quibusdam quoque parum illi fidens dubitat, recolens scriptum esse: Delicta quis intelliget? Et illud etiam: Si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Nec tamen illud oblita, quod Suauis Dominus uniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius; Quod alleuat dominus omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos. Quód propè est omnibus inuocantibus eum; quód non secundùm peccata nostra fecit nobis, neque secundùm iniquitates nostras retribuet nobis, quoniam secundùm altitudinem cœli à terra corroborauit misericordiam suam super timentes se. Quod quantum distat ortus ab occidente, longè fecit iniquitates nostras. Denique non iudicialiter, sed paternè aspiciens, quomodo miseretur pater filiorum, misertus est dominus timentibus se; quoniam ipse cognouit figmentum nostrum, & recordatur, quoniam puluis sumus, & homo sicut fœnum, & flos agri egreditur & conteri. & fugit uelut umbra. Misericordia autem domini ab æterno, & usque in æternum, quoniam ipse fecit nos, & nihil odit omnium quæ fecit. Atque ita hinc minantibus scripturis, hinc spem dantibus, de se incerta, & nesciens, an amore, an odio digna sit, trepidat, sed & sperat, ac seipsam de certa & nota regis sui misericordia consolatur. Sic se, sic dæmonum uigil insidias, in que id solum occupata circumspicit & diuino præsidio fulta contemnit. Sic undique fœlix ac tranquilla, & ut propriè dicam, arx munita, tempestatumque omnium portus est. Quem qui fugit, quid sibi aliud præter, portu careat, uoluatur rerum pelago, uiuat in scopulis, moriatur in fluctibus? Nec tamen usque adeò propositi improbus, sententiæque tenax sim, ut desipere alios putem, uel in uerba iurare cogam mea, ad fatendum multi, ad credendum nemo cogit. Nulla maior quàm iudicij libertas, hanc itaque mihi uendico, ut alijs non negem. Sit sanè, potest enim esse, sit honesta, sit sancta omnium intentio, esse autem occultissimè profundissimeque rei humanæ conscientiæ iudex nolim. Et possunt omnes Deo largiente benè uiuere, nullum respuit infinita clementia, sed à multis ipsa respuitur, ipsa etiam humanæ Philosophiæ institutio gradiaria est, non possunt enim summum locum præhendere, alioquin ima omnia uacarent, tantùm ut uitetur obscœnitas, & quæ in imis esse solent sordes, id enim omnibus necesse, qui quolibet in genere uitam agere procul ab infamia decreuerunt. Sic obscœna uitare debitum, in altum niti uirtus est, peruenire fœlicitas.

DE QVADRVPLICI DISTINCTIONE VIRTVTVM, A' PLOTINO INDVCTA, *& à Macrobio comprobata.* Cap. V.

NOn sum oblitus distinctionem illam quadruplicem uirtutum, à Plotino ingenti Platonico inductam, à Macrobio comprobatam, sed in ea ipsa politicæ uirtutes infimum gradum tenent, quæ occupatorum esse possunt, eorumque non omnium, sed illorum quibus occupationum finis uirtus, propria & multò maxima reipublicæ salus est. Cernis ad quam paucos uno uerbo tota occupatorum innumerabilis acies sit redacta? Proximum ascendendo gradum possident purgatoriæ uirtutes, haud dubiè linquentium urbes, atque otiosorum, & uerè philosophantium ornamenta, & passiones quidem animi, quas primæ temperant, hæ conuellunt. Tertius gradus, altior illarum est, quas purgati animi uirtutes uocant, quarum munus est proprium, passiones, quas politicæ molierint, purgatoriæ conuulserint, obliuisci. Hæc perfectorum sunt, qui ubi sint, nescio, sed & qui fuerint, solitudinem amarunt: & si quis usquam superest, quamuis hoc uirtutum gubernaculo tutus in alto nauiget, puto tamen solitudinis portum amet. Quartus ac supremus exemplarium est locus, quæ supra hominem sunt, & (ut aiunt) in mente solius Dei habitant. Vnde quod ipsum nomen indicat, tanquam ab exemplari aliquo æterno. Siue ut Plato uocat, ab idæis, quas in eadem Dei mente, ut cæterarum rerum, sic uirtutum posuit, tres alias humanarum uirtutum species ortas uolunt. In his autem aduersus passiones, non modò non eosdem effectus esse, quos in cæteris, sed ipsum passionis nomen audiri nefarium prorsus atque sacrilegum. De istis sanè nil dicturus fueram, nihil enim ad id, quod nunc agitur, nisi enim cum de politicis, purgatorijsque uirtutibus loqui aliquid tempus admonuisset, Plotini quadrifidam catenam, multa arte consertam, stylo soluere ac dissociare non libuit.

DE DE-

DE DELECTATIONE AC DVLCEDINE VITAE SOLITARIAE ET SPIRItuali pugna solitariorum. Cap. VI.

Vides'ne quanto uerborum ambitu, utcunq; cum occupatis in gratiam redire uoluerim, tempus est, ut his iam digreßionibus modus sit: ad me igitur, & ad solitudinem reuertor. Cuius ego ueram, intimamq; dulcedinem, utinam profundiùs hausissem, ut fidentiùs in hoc te, cum sermone uersarer. Nunc de re sanctißima, profani ingenii fari putet. Quis enim fando æquet, quod uix percipit cogitando? cœlestis & prorsus angelica uita est, de qua terrenus est, ne dicam terreus homuncio loqui uult, splendore nominis captus, famaq; rei optimæ, & ut uerè dicam, odore magis, quàm sapore delectatus, haud aliter quàm si natus in syluis pastor, & in syluis educatus sitim fluuio, herbis, famem sedare syluestribus, humi cibum sumere solitus, dumosoq; requiem sub antro, casu aliquo ad amplißimæ cuiuspiam atque opulentißimæ urbis muros accesserit, & dum in uestibulo fessus sedet, oculosq; auidè circunflectit, inq; urbem ipsam inijcit custodū domos, aut cohærens portis angiportum uiderit. Exinde reuersus in syluas, socijs narret, quid in ea urbe conspexerit, quid in atrijs, quid in uicis, quid in curia, quid in foro, quid in officijs artificū, quid in thalamis procerum, quid in publicis, priuatisq; consilijs agatur. Aut si quia primum fortè religiosißimi templi limen attigit, idcircò quicquid amictum, seu uasorum intus penetralibus abditum seruatur, cunctas librorum formas, singula sacerdotum officia, omnes sacrorum cærimonias nosse putat. Re enim uera quantum ego ab huiusce modi pastore differo, nisi quod is urbem semel adijt, aut templum, ego sæpè solitudinem, is exterius substitit. Ego introij, ille mox abijt, ego permansi? Quid tamen ego certius noui, qualis solitariæ uitæ status interior sit, antra, colles & nemora, æquè omnibus patent. Nemo arcet intrantes, nemo pellit ingressos, deserti nullus est ianitor, nullus custos. Sed quid locorum solus intuores, quid ambiti uelint amnes, quid lustratæ iuuant syluæ, quid uisi prosint montes, si quocunque iero, animus me meus insequitur, talis in syluis, qualis erat in urbibus? ille ante omnia deponendus, ille (inquam) ille domi relinquendus erat, suppliciterq; poscendum à Domino, ut cor in me crearet mundum, & spiritum rectum his in uisceribus innouaret. Tum demum uitæ solitariæ abdita penetrassem, hæc enim, quid alieno glorier? Hæc solicitudo undique, non solitaria uita est, ea scilicet quam suspiro, quamuis exteriùs simillima uideatur, æquè hominum turbis educta, sed non æquè paßionibus expedita. O' si uidissem, quæ'nam dulcedo illa ineffabilis sanctarum animarum, quam de præteritorum commemoratione discriminum, & uenturi gaudij expectatione percipiunt, sine quibus triumphatus hostis, sine quibus sæpè quidem uictus, sed uincendus adhuc, & in acie nunc etiam standum est, non sine spe certa uictoriæ, militandumq; non solis, sed suffultis Angelico comitatu. In quibus indutis armaturam Dei, loricamq; iustitiæ (ut uerbo utar Apostoli) munitus scuto fidei, gladio spiritus, & salutis galea, aduersùs principes & potestates, aduersùs mundi rectores tenebrarum harum, iterum atque iterum nullo quidem spectante mortalium, sed cœlicolarum maximo consensu, & eximio omnium fauore CHRISTO Q. IESV spectaculis præsidente pugnandum est. Quæ'nam illa suspiriorum quies, de profundis ad excelsa tendentium, fatigato animo gratißima? quæ'nam suauitas lachrymarum, de purißimo cordis fonte cadentium? quæ'nam militum CHRISTI uigiliæ, excubiæq;, Psalmorum in turribus Hierusalem, & in propugnaculis Sion aduersùs exercitum Babylonis, tota nocte canentiū, uallumq; & castra seruantium, loco arduo & munito, ubi nec pabulum desit, nec aquatio: ubi fidant hostibus insidijs, tentari se posse non obrui, eoq; se gratiæ subuectos, ut ferocißimi hostis incursus ipsis obsequium, supplicium illi sit, ut qui saluti iam amplius non obest, sæpè prosit ad gloriam, exercendoq; fiat cautior, militia fortior uictoria, clarior triumphus, CHRISTI pugilum in uitæ huius agone certantium.

QVANTVM SIT SOLATIVM, QVANTA'VE IVCVNDITAS PRO BREVI SOLItudine hominum, perpetuam sperare frequentiam Angelorum. Cap. VII.

Quod illud solatium, quanta iucunditas, gaudere præsentibus, sperare meliora, pro breui solitudine hominum perpetuam frequentiam Angelorum, & diuini uultus conspectum? Vbi totius sacræ concupiscentiæ, & desideriorum omnium est finis: pro paucis lachrymis interminabilem risum: pro temporalib. ieiunijs æterna conuiuia: pro uoluntaria paupertate inæstimabiles, uerißimasq; diuitias: pro incolatu sylu[illegible] ius ciuitatis æthereæ: pro fumoso tugurio stellantia CHRISTI palatia: pro agresti

silentio

silentio cantus angelicos, & cœlestis dulcedinem harmoniæ, quæq; omne melos excesserit, illam Dei uocem, tot transactis laboribus, suos æternam in requiem euocātis, pro his omnibus sponsorem ueracissimum, ac locupletissimum habere. Cogitare quotidie quid est quod reliqui, quid est, quod secutus sum, quale est quod patior, quale quod expecto, quantum est quod sæui, quantum est quod metam, extimare quam breui temporis iactura: imò uerò nō iactura, sed lucro, & innumerabilium tædiorum fuga, fœlicitatem negotientur æternam, & dimissis hominum fastidijs, urbiumq; periculis, ubi uerè est infernus ille uiuentium, cuius meminit Psalmista, ad supernam patriam properantes, iam hinc cœperint esse fœlices. Siquidem miseriæ finis fœlicitatis initium est, natura contrariorum exigente, ut ubi hoc desinit, illud incipiat, postremò & cogitatus altissimos, & collocutores spiritus, & uisiones beatificas habere, & sæpè præsente CHRISTVM familiariùs compellere. Semper enim præsens est, qui ubiq; semper est. Quis est autem hic, nisi de quo scriptum est: Si ascendero in cœlum tu illic es, & si descendero ad infernum ades. Si sumpsero pennas meas diluculo et habitauero in extremis maris. Cui si facilè fuit oculos nobis atq; aures, intellectumq; largiri, multò est profectò faciliùs nos uidere, audire & intelligere. Videt ille igitur nos, auditq; prius etiam, quam loquamur, ipse est enim igitur, qui tacito Moysi ait: Quid clamas ad me? Præuenit uota nostra, & affectus anticipat. Cogitatiōes nostras intelligit de lōginquo, hoc est, multò antequam fiant. Preces nostras exaudit antequàm sonent: necessitates nostras aspicit antequàm ueniant: exitus nostros speculatur, antequàm nati sumus. Sed ita nos aspicit, ut indignos licet inueniat, misereatur tamen, nisi fortè quod procùl absit à nobis, cōtumacia pertinaci misericordiam repellamus.

QVOD HABENTES VERVM TESTEM CHRISTVM, TESTE IMAGINARIO *non egeamus.* Cap. VIII.

HAbentes ergo testem Patrem iudicem, teste illo imaginario non egemus, de quo alibi scripsi, quem Philosophorum quidam quærendum nobis esse dixerunt. Epicurus quidem, quibusdam licet opinionibus infamatus, magnorum tamē iuditio magnus uir, amico scribens. Sic fac (inquit) omnia, tāquàm spectet Epicurus. Marcus Cicero in epistolis, quas ad Q. Cic. F. suum scribit, post adhortationes magnificas ad uirtutem, concludens: id (inquit) facillimè facies, si me, cui semper uni magis, quàm uniuersis placere uoluisti, tecum semper esse putabis, et omnibus his rebus quas dices, et facies, interesse. Multum haud dubiè confidebat ueram præsentiam, profuturam esse germano, qui memoriam sui solam, efficacem adeò uirtutis ad studiū, extimaret. Secutus hos Seneca, sed non ausus sibi tribuere, Lucilium suum monet, ut alicuius clarioris uiri præsentiam sibi fingat: Ait enim, prodest sine dubio, custodem sibi imposuisse, & habere quem respicias, quem interesse tuis cogitationibus iudices. Nec multò post: Sic facies (inquit) quæcunq; facies tanquam spectet aliquis. Et post pauca: aliquorum te (inquā) auctoritate custodi, aut Cato ille sit, aut Scipio, aut Lælius, aut cuius interuentu proditi, quoq; homines, uitia supprimeret. Et ut intelligas hanc etiam esse Epicuream doctrinam, Seneca idē alibi. Aliquis (inquit) uir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, ut sic tanquam illo spectante uiuamus, & omnia tanquam illo uidente faciamus: hoc mi Lucili, Epicurus præcepit, custodem nobis & pædagogum dedit. Deinde quibusdam interpositis quibus hoc consilium annumerat, adiecit: Et elige itaq; Catonem (ait) si hic tibi nimis uidetur rigidus, elige remissioris animi uirum Lælium, elige eum, cuius tibi placuit, & uita, & oratio, & ipse animū ante se ferens uultus. Vides ut aliquot enumeratis, utrobiq; nobis liberum linquit eligere, quem uelimus, modò aliquem eligamus, cuius nobis non genus, non potentia, non opes, sed uirtus, & conuersatio, & testis animi frons, & motura animum uerba placuerint. Et hoc quidē de imaginario teste uitæ philosophicum consilium inter suos non inutile nobis, non necessarium, hunc in his literulis obtineat locum, ut quod diximus appareat tali teste, Christianum hominem non egere, cui non Epicurus, aut Cicero, non Cato, non Scipio, non Lælius imaginatione fingēdus, sed angelus bonus uitæ custos, comesq; datus homini, quo spectāte, siquis est pudor, audere non debet, quod coram homine nō auderet. Et quod summum & terribile dixerim, CHRISTVS ipse locis omnibus, atq; temporibus est præsens, non actuum, sed & cogitatuum omnium uerus testis, quos & si uerè affore testis Epicureus, nō uideret. Figere hîc animum libet, & cogitare, quis tàm impendenti rabie unquam fuit, tantaq; scelerum licentia qui non dicam CHRISTVM, sed amicorum CHRISTI aliquem coràm cernens, non raptanti se, præcipitantiq; libidini frena substringeret. Atqui CHRISTVM ipsum in abditis etiam animæ penetralibus semper assistere, & quid illis geratur

introspicere,

introspicere, aperta omnia uidere, nemo usquam Christianus est, qui dubitet, nec ab omni dedecore [illegible] tanti testis metu saltem, & ueneratione desistitur. Quod hic præstigij est, nisi quia quem præsentem corde credimus, oculis non uidemus, eoque relabimur, in quo ueteres Cicero, qui CHRISTVM certè non nouerat arguebat, ubi ait Nihil animo uidere poterat, ad oculos omnia referebant: Quod & si nobis accidit, & consilium optamus, idem nobis audiendus est Cicero, non quod alij præcipuè ex nostris desinit, cùm Augustinus ex hoc maxime [illegible] religionis mihi textuisse uideatur, sed iuuat in re nostra peregrinum (ut ita dixerim) hominem audire, præsertim cum unus idemque locus sit, ubi & uulnus aperuit, & medicamenta composuit. Ait enim: Magni autem est ingenij, reuocare mentem à sensibus, & cogitationem à consuetudine abducere. In hoc ergo summis, & nos uiribus enitamur, ut [illegible]us dominis, & uicta consuetudine aliquid animo uideamus, aperiamus iam tandem, atque purgemus oculos illos intrinsecos, quibus inuisibilia cernuntur, CHRISTVM adesse uidebim[illegible] de Marco Catone scriptum est, quòd puduit gementē, illo teste mori: quantò magis p[illegible]bit CHRISTO spectante malè uiuere, malè mori, aut omninò facinorosum, aut turp[illegible] tanto sub teste committere. Sanè noster hic testis infallibilis atque perpetuus ut ad [illegible]situm sermo redeat, & si ubique præsens sit, nusquam tamen esse præsentior, nusq[illegible]am [illegible]miliariùs nos audire, & nobiscum colloqui quàm in solitudine dignatur: nimirum tam [illegible] nullus interstrepit, & quod ab intentione mentem distrahat non est, sic humanus [illegible]mus assuescit cœlestibus, frequentique colloquio fiduciam salutarem concipit, & ex hospite atque aduena fit domesticus Dei. Magno enim ex amore, continuoque, & fideli cultu inter Deū, & hominē familiaritas tanta est, quāta inter hominē & hominē non est. Quàobrem ut labonosos homines, & mortalibus semper rebus implicitos, ac terrenis occupationibus tota intentione demersos, iam nunc occupationum immortalium, & inferni laboris habere primitias crediderim, sic simillimum ueri putem, solitanos Dei amicos, pijs assuetis curis, iam hic æternæ uitæ præsentire delitias. Nec incredibile dixerim, posse aliquem ex hoc numero, cui secularis cœni uestigium nullum extet, ad eum gradum misericordia [illegible] surgere, ut adhuc terris inclusus, concinentes in cœlis Angelorum choros a[illegible], & uideat in excessu mentis, quod ad se rediens non possit exprimere. Sed quid ho[illegible]um scire, quidue de his loqui possum peccator, infœlix, & peccati mei pondus, ac [illegible] conscientiam, qui uel amore literarum amicum ocio, & literis locum amo, uel fortasse [illegible]dam ex dissimilitudine morum orto, populum fugio, & fortassē conscientia uitę meæ, [illegible]loquum testem uito.

DE LIBERTATE SOLITARII, ET STVDIO MENTALI. CAP. IX.

His [illegible]ur prætermissis, quanquam bone IESV, ad hunc finē creati abs te, ut in te requ[illegible]scamus, ad hoc nati, & sine hoc inutiliter, atque infœliciter nati sumus. Quanti tandē Pater æstimes illa cōmunia, uiuere ut uelis, ire quò uelis, stare ubi uelis, uerē inter purpureos florū thoros, autumno caducarū inter frondiū aceruos acquiescere, [illegible] hyemem, umbris æstatem fallere, neutram sentire, nisi quam uelis? In utraque [illegible], & ubicunque fueris esse tecum, procul à malis, procul ab exemplis scelerum, non [illegible] non collidi, non affici, non urgeri, nondum esurire malis, in conuiuium trahi, dum [illegible] ad loquendum cogi, non importunè salutari, attrectarique, ac detineri in com[illegible]nitate incondita, & insulsa totos dies in aculeo pendēre, obseruare prætereun[illegible] monstrorum aliquod intueatur admirans, quis pedem figat occursu? quis flē[illegible] hæreat, & aut nescio quid raucum in aurē comitis insusurret, aut de te obuiū[illegible] turba uel molestè urgeat, uel aliquantò molestiùs locō cedat? quis ma[illegible] ad caput illam referat? quis multa in angustijs loqui paret? quis tacitus [illegible] & uncto transeat labello. Demum non inter tædere, senescere, interque fal[illegible] tremere semper, & premi, arctari spiritum, mœstisque uaporibus afflarium, [illegible] a fallare non humanitatem inter homines dedìscere, affectumque fastidijs, [illegible] dìsse negotia, odisse quos diligas, odisse teipsum, non obliuisci [illegible] uaces. Sine præiuditio tandem Apostolicæ sententiæ, ad [illegible] nemo nostrûm sibi uiuit, & nemo sibi moritur, siue enim uiuimus [illegible]mus, & siue morimur, Domino morimur: ita tibi uiuere & mori, ut non alijs [illegible] uiuas & monans. Stare interim uelut in specula, res, curasque hominum sub [illegible]enrem, uidere omnia, teque imprimis, cum uniuersitate transire, nec senectu[illegible]cepentem, priùs molestam pati, quàm proximam suspicari, quod omnibus [illegible] occupatis accidit. Sed eam multò antè prospicere, & præparare illi integrum corpus,

corpus, æquum animum nosse, uitæ umbram hanc non uitam, diuersorium non domum, uiam esse non patriam, non cubiculum sed palæstram, non amare quæ fugiunt, optare quæ permanent, hæc ipsa dum adsunt, ferre pacificè: semper te meminisse mortalem, sed cui sit immortalitas repromissa, mittere retrò memoriam, perq; omnia sæcula, & per omnes terras animo uagari, uersari passim, & colloqui cum omnibus, qui fuerunt gloriosi uiri, atque ita præsentes malorum omnium opifices obliuisci, nonnunquam & teipsum, & supra se eleuatum animum inferre rebus æthereis, meditari quid illic agitur, & meditatione desiderium inflammare, teq; uicissim cohortari, & ardentium quasi uerborum facultas calidis admonere præcordijs, qui quod inexperti non intelligunt, non ultimus solitariæ uitæ fructus est. Inter hæc ut honora non sileam, & lectioni dare operam & scripturæ, & alternum laborem alterno solatio lenire, legere quod scripserunt primi, scribere quod legant ultimi, & beneficij literarum à maioribus accepti, qua in illos nõ possumus, in posteros saltem gratum, ac memorem animum habere, in eos quoque qua possumus, non ingratum, sed nomina illorum uel ignota uulgare, uel obsolefacta renouare, uel senio obruta eruere, & ad pronepotum populos ueneranda transmittere, illos sub pectore, illos ut dulce aliquid in ore gestare, denique modis omnibus amando, memorando, celebrando, si non parem, certè debitam meritis referre gratiam.

QVOMODO QVARVNDAM ARTIVM INVENTORIBVS DIVINI HONOres attributi sint. *Cap. X.*

INuentores artium quarũdam, post mortem diuinitatis honore cultos audiuimus, gratè quidem potius quàm piè, nulla est enim pietas hominis, qua Deus offenditur, sed erga memoriam, de humano genere benemeritorum, inconsulta gratitudo mortalium, humanis honoribus non contenta, usque ad sacrilegas processit ineptias. Hinc Apollinem cythara, hinc eundem ipsum atque Aesculapium medicina, Saturnum, Liberumq; & Cererem agricultura, Vulcanum fabrica Deos fecit: hinc Aegyptus Osirim, Athenæ docta urbs Mineruam coluêre, quòd ille lini, hæc olei usum, artemq; lanificij reperisse fertur. Longum est singula prosequi, quòd apud ueteres huiuscemodi uanitatum nullus est modus, quas palam damnare, non ausus ille poëtarum maximus atque cautissimus, ut qui uerò paratum fortè supplicium uerebatur, latenter utique, nec minùs eleganter irridere non metuit, quandoquidem animas eorum inuentas, qui uitam excoluêre per artes, quorum nomina uulgus mendax, & omnium fons errorum, in cœlum cœli domino indignante, locauerat, apud inferos ponit. Nominatim insuper ipsum medicinæ repertorem, omnipotentis Dei fulmine detractum, ad stygias undas canit. Verum hæc quæstio inter eos maneat, apud nos enim nulla de dijs est quæstio, nec uerò mirari unquam satis possum, uiros in cæteris omnibus tàm perfectos, in solis superstitionibus tam deliros, & quasi uelocissimos cursores euntes in diuersum, & ante oculos metam positam non uidentes, ut quorum pernicitatem miror, miserear cæcitatem. Sanè si talium rerum primis auctoribus honor aliquis debetur, quem deberi magnum, modò humanum, modestumq; non inficior, quid non literarum, artiumq; nobilium repertoribus debeatur, qui non uomerem sulcis, non telam lateri, non fidium tinnitum auribus, non oleum, aut uinum gutturi, quàmuis & auribus, & gutturi suos sonos, suasq; delitias, sed fœliciora quædam instrumenta ad cibum & ornatum, cultumq; & medelam animi peperêre? Enimuerò id debitũ, ubi quæso potissimùm persoluar, aut quis est qui dubitet, hoc ipsum literarũ negotium, quo uel nostrum, uel alienũ consecremus nomen, quo multo perènius quàm ære, uel marmore uirorum illustrium imagines excidamus? Nusquam omninò melius, nusquam liberiùs, quàm in solitudine posse tractari: expertus hoc saltem loquor, sentio quos animo stimulos, quas alas ingenio, quod illa operi uacuum tempus accommodat, quæ omnia præter illam, ubi quæram nescio. Vacuitatem uerò, seu uacationem dici mauis literarum atque artium fontem esse, si mihi fortè non credis, Aristoteli crede, qui primo Metaphysicæ suæ libro, circa Aegyptum constitutas mathematicas artes ait, rationem asserẽs, quod ibi genus sacerdotum uacare dimissũ est. Quod nec Plato ipse tacuerat, de eisdem loquens in Timæo, quod sacerdotijs præditi, separatum à cætero populo manent, ne contagione aliqua prophana castitas polluatur. De quorum uita, ut unus è sacerdotibus nostris ait, Cheremon Stoicus, uir eloquentissimus narrat, quod omnibus mundi negotijs, curisq; postpositis, semper in templo fuerint, & rerum naturas, causasq;, ac rationes syderum contemplati sint, nunquam mulieribus se commiscuerint, nunquam agnatos, nec propinquos, nec liberos quidem uiderint, ex eo tempore, quo cœpissent diuino cultui deseruire, carnibus & uino se semper abstinuerint. Addit ad hæc, quòd

biduana

[illegible] a tridu[illegible]ana inedia, humores corporis ex ocio atque immobilitate nascentes, acerri[illegible] [illegible]mere, & c[illegible]are [illegible]nt [illegible]iti. Multa quoque de cibo, de potu, de accubitu, quibus [illegible] d[illegible]am in [illegible]enij ubertatem facilè crediderim contigisse.

SECTIO V.

[illegible] BVS, QVIBVS ALIQVI VITAM SOLITARIAM *repr[illegible]endunt.* Cap. I.

N[illegible] sum nescius, ut hoc loco mihi uiolenter occurritur, ab his quibus solitudo & [illegible]ter [illegible]mica uidetur & uirtutibus, dicunt enim in primis carere solitudinē ma[illegible]is [illegible]ubusdam, quasi literarum dispensatoribus, atque (ut ita dixerim) tenero[illegible]ltoribus animorum, sine quorum ope continua, profectò rara nunquā in[illegible]a [illegible] Ita uerò hoc dicunt, quasi ego pueris loquar, & non his qui domi ferulam [illegible]sferi[illegible]t, instant tamen acriùs, & eruditis etiam uiris distrahi ingenium huc [illegible]go & cœlo liberiore, confirmant. Quòd quidem ubi grande aliquid mo[illegible] [illegible]c[illegible]rnipedis, magno quem saltui præpares frenandum, colligendumque, do[illegible]erit. Huius sententiæ patronum Quintilianum habent, qui libro Orato[illegible]num, nisi fallor nona, cum secretum & liberum arbitris locum, & quàm al[illegible] scribentibus maximè conuenire, deque hoc neminem dubitare dixisset, [illegible]c in parte mecum sentiens, mox adiecit, unde dissentiens uideretur. Et non [illegible]s audiendi, qui credunt aptissima in hoc nemora, syluasque, quòd illa [illegible]mque amœnitas, sublimem animum, & beatiorem spiritum parent, mihi [illegible] magis, quàm studiorum hortator uidetur esse secessus. Namque illa ipsa, [illegible]e est auocent ab intentione operis destinati, neque enim se bona fide, in [illegible] a[illegible]imus totum potest, & quocunque ipse respexit, desinit intueri quòd [illegible] u[illegible]ique dixerat, & tamē ut penitus ita sibi persuasum f[illegible]ias, insistit ac re[illegible]uarum amœnitas & præterlabentia flumina, & inspirantes ramis ar[illegible]umque cantus, & ipsa latè circunspiciendi libertas ad se trahunt, ut mihi [illegible]luptas ista uideatur cogitat[illegible]nem, quàm intendere. Ecce igitur ut ad[illegible]nendus testis in m[illegible]dium u[illegible]nit, qui uelut auctoritati propriæ parum [illegible]aud u[illegible]lgaris eq[illegible]idē notæ uiri, sed absque æmulo Graiæ facundiæ prin[illegible]pinioni suç [illegible]onsentaneum. Et Demosthenes quidem (inquit) melius [illegible]q[illegible]o nulla audiri uox, & ex quo nihil prospici posset recōdebat, ne aliud [illegible]ocul[illegible]. Habes ô studiose syluarum sectator, miratorque, dicat aliquis, [illegible]s[illegible]e[illegible]s auios, non tantùm inutiles studijs opinetur, sed damnosos. [illegible]ut locutum uera Quintilianum, aut rectè fecisse Demosthenem, [illegible]etiam horum ibo, uel hos in sententiam meam traham? Conuenit se[illegible] [illegible]eiam nempè perfacilè hos incursus auertere, quod Oratores am[illegible] [illegible]l[illegible]larissimus. Nec dubium, nulli studiosorū generi minus syluas, [illegible]r, atque omninò solitudinem conuenire (qu[illegible]d expressiùs dicam [illegible]ro) sed non hic euadere est animus, nec fuga, nec beliū placet, con[illegible]p quamuis ego nusquā fœliciùs, quàm in syluis, ac montibus ingenium [illegible]hi paratiùs & magnifici sensus occurrant, sicubi tamen magnificum [illegible]a [illegible]onceptibus uerba respondeant, nolim tamen, quod [illegible]hi forsan [illegible]s [illegible]rahens dictum, factumue tantorum hominum damnare, quin [illegible]r, & pr[illegible]o neutrum no[illegible]o proposito aduersum. Neque enim stu[illegible] [illegible]ut in montibus libros scribāt, sed permitto ut tali spectaculo re[illegible] [illegible]tas [illegible]gant tacitas, atque reconditas, quas tamē n[illegible]llo loco aptiùs, [illegible]ere. Q[illegible]is est, qui non, quamlibet urbi[illegible] a[illegible]icus, intel[illegible] [illegible]cum qu[illegible]ribendum uenit eligat, hoc enim iubent[illegible]s nō [illegible] dictum nocturnus non respuat lucubrator. Qua[illegible]re, ipsius [illegible]non inefficax expertus, tecum studiosissime Pater, & cum lectore [illegible]audans Demosthenis hunc morem, ad extremū, ait: Ideo luc[illegible]bran[illegible] [illegible]um cubiculum, & lumen unū uelut rectos teneat, n[illegible] [illegible]horum [illegible]stare, sed fauei em cuncta fateberis, itaque si inter tātas uoces audior, [illegible]m non despicitur, & hos sequor, & longius euectus, si loci optio integra [illegible]o ut aliquid admoneo quotiens se exemplo Demosthenes includet.

Q QVOD

QVOD SYLVÆ, LOCA VIRENTIA, ET [illegible] PLVRIMVM
conferunt solitarijs. Cap. I.

ILlud ante prouisum sit, ut post secundos ingenij successus, egressu facili in syluas & loca uirentia, quo nihil est Musis amicius, queruli amnis [illegible] ripam grauedinem posit, fatigationem deponere, nec ideò minus in actum ingenij [illegible] emu[illegible] aracere, & inter ipsum quietis, reparandiq; animi tempus uent[illegible]o la[illegible]oris materiam præparare, utile simul & iucundum opus, & actuosa requies, & qui[illegible] labor, ut cùm ad angustam illã Demosthenis, ac secretam aream reditum fuerit, sententiarum sementem, inutilibus excussis, uotiua uerborum messis æquiparet, atq; ita nullum studio tempus iners, aut inane prætersluat, quod his præcipuè dictũ sit, qui orationes texunt aut historias, nam qui philosophiã, ac maxime qui poëticam meditantur, quibus acuta potiù[illegible] & arguta, quàm multa com[illegible] re[illegible] mens est, eos libertati prop[illegible]iæ [illegible]quendos ce[illegible]eo, impetum ingenij sequantur, confidãt [illegible]bicunq; est animus, ubi locus, tempusq; suase[illegible]int, aut ubi se stimulis maioribus adigi [illegible]nserint, seu cœlo aperto, seu clausæ tecto domus, seu sol[illegible]æ rupis obiectu, seu patulæ pinus umbraculo. Non multorum euolutione uoluminum [illegible] opus: illis iam ante perlectis in animo legunt, sæpè etiam in animo scribunt, lectione [illegible]ætérita, sed præsenti ingenio sese attollunt, nempè supra humanum modum rapiantur o[illegible]o[illegible]tet, [illegible] supra hominem loqui uolunt, id sanè locis apertissimis expedi[illegible]ùs gen[illegible] interdum & alac[illegible]us animaduerti[illegible] V[illegible]de sæpe montanum carmen, quasi hœdum e toto grege [illegible]mum atq; lect[illegible]simum [illegible], & [illegible]iore insito admonitus originis, dixi mecum:

Gramen Alpinum sapis, ex alto uenis.

Equidem ut huic tandẽ articulo finem faciam, & Marcus Tullius, & Virgilius Maro, quos eloquentiæ principes Latinæ nemo eloquens negabit, huic consilio hærebant, dũ alter cum sæpè aliàs, tamen præsertim ad tractatum legum Ciuiliũm accessurus, frondosas quercus, & delectabiles secessus, quodq; ibi scriptum memini, ripam & umbram, & procc[illegible]issimas populos, & concentum auium, & strepitum fluuiorum, at[illegible] æquas in partes scissi amnis in medio in[illegible]ulam paruam, & huic nostræ simillimam quæreret: alter autem suum Alexim, quisquis is est, pastorio carmine laudaturus:

Inter densas umbrosa cacumina f[illegible].

Asiduè ueniens, solus in montibus & syluis id faceret, Platonem secuti ambo, qui inter ociosa cupressèta, & spatia syluestria, de [illegible]tutis Rerumpub. deq; optimis legibus disputarat. Nota nimirũm & uulgata commemoro, multum tem[illegible]ore posterior Cyprianus, [illegible]de autem prior, & martyrio clarus, nec obscurus eloquio, tale q[illegible]am & sensisse uidetur & scripsisse, quod unum ex multis ingens mirator eius Au[illegible]stinus in libris suis, qua[illegible] i[illegible] in[illegible]e nij experimentum, & eloquentiæ gustum ponit, q[illegible]æ in eo quanta esse potuerit, nisi g[illegible]ui[illegible]tati rerum dedit, uerborum neglexisset ornatum, [illegible] ill[illegible]us commemoratione notũ [illegible]is esse uoluit. Vbi ingenium exercens non ait, hunc th[illegible]lamum loco abditum, cinctum m[illegible]s, communitum seris, marmorea opacum, celatumq; testud[illegible]e, aut tale aliquid: sed, Quid [illegible]camus inquit [illegible] banc sedem dant secessum uicina secreta, ubi dum erratici palmitum [illegible] pendulis nexibus, per arundines baiulas repunt, uiteam porticum frondea tecta fece[illegible]t. Ecce quam porticum, & quam sedem uir sanctus, & eloquens appetebat, uites, palmites, frondes, arundines, & inter hæc studiosis semper amabile secretum, quod [illegible]tiq; nõ optaret, sic præter muros, ac tectum nullis benè successibus ingenium crederet [illegible] Po[illegible] [illegible]c apud alios hoc ipsum quærere, & pluriũ testimonio rem fi[illegible]mare, ni ne[illegible] [illegible]e aut fidei minus habui[illegible]e rantis test[illegible]bus, aut curæ amplius suscepisse dicerer, quàm o[illegible]rtet. Hactenus ea lege d[illegible]serui [illegible]uid sentirem, ut nullam ingenijs legem imposuisse me sentiant, quæ hæc legent, si quis adeò abundans ocio erit, ut ocium nostrum legat, sin[illegible]ula [illegible]itur examinent de ueritate rerum, non tam mihi uel alijs, quàm experientiæ crediturũ.

D[illegible] [illegible]R REIAT[illegible]ONE VE[illegible]BOR[illegible]M [illegible]ENECA, [illegible]
solitu[illegible]nem impugnare uidetur. Cap. III.

IAm uerò qu[illegible] solitud[illegible]nem uirtutibus inimicam uolunta[illegible] stipulatorẽ uidentur inter cæter[illegible] Annæum [illegible]ene[illegible]am ha[illegible]ere, qui epistolarum suarum quodam loco: Omnia uob[illegible] mala solitu[illegible]inem persu[illegible]dere. Et rursus alio loco [illegible]ala ibi consilia agitari, [illegible]pidira[illegible] [illegible]obas ordinari, audaciam acui, libidine irritari, iracundiã instigar[illegible] ait. Quæ [illegible] de[illegible] a[illegible] [illegible]uc[illegible]ter dicere[illegible]ut, haud dubie uel Senecę resistendu[illegible], uel solitudinis patrocinium

trocinium deferendum erat. Sed non ita est, ea enim non nisi de stultis, & qui passionibus uincuntur dicta esse, luce clarius, in ipsis Senecæ uerbis apparet. Lugentem (inquit) timentemq; custodire solemus, ne solitudine male utatur. audis aliquem solitudine prohiberi, sed aduerte caussam: Luctum scilicet & timorem, acerrimas animi passiones, quod ipsum latius extendens. Nemo est (inquit) ex imprudentibus qui relinqui sibi debeat. Id utiq; uerum esse quis nō uidet? qui enim sui impos est, mox ut sibi relinquitur oportet ut ruat. Talibus quidem ego non inimicam modò solitudinem, sed nec amicam urbem iudico, cò tamen amiciorem, quòd illa ut criminum ministros, sic & scrutatores habet, & uindices, hęc impunitatis & latebrarum spe, reijcit legum metum, & reuerentiam honestatis: cæterùm altera libertatem, impudentiamq; peccandi, altera fautores scelerū, atq; instrumenta suppeditat, utrunq; pestiferum, uerum ea naturæ peruersitas, nō solitudinis culpa est. Quod ut prorsus ita esse, nec aliud Senecam uoluisse peruideas, eadem epistola illam ipsam solitudinem mœstis ac pauidis, & imprudentibus interdictam, Lucillo suo non modo permittit, sed suadet atq; præcipit. Sic est (inquit) non muto sententiam: fuge multitudinem, fuge paucitatem, fuge etiam unum, non habeo cum quo te communicatum uelim, & uide quod iudicium habeo, audeo te [illegible] credere. Durum nisi fallor ac præcisum dogma. Fuge (inquit) multitudinem, libenter quidem; fuge paucitatem, patior non molestè. Fuge etiam unum, nil est quo me ul[illegible]tius trudas, ad extremam solitudinem coarctasti. Quid iam restat nisi ut meipsum fugiam? Si [illegible] nunc tamē unum fugero, non habeo cum quo te communicatum uelim. Mirum: ego uero habeo cum quo te, & fortassè plures, sed profectò unum habeo. O si nunc tale aliquid a[illegible]nsulam, exclamabunt undiq; solitudinis ac uirtutis aduersarij, meq; saxeum, & inhuma[illegible]m dicent, atqui Seneca tātus uir, charissimo omnium amico præcipit, etiam unum fugere, ac perfecto, consummatoq; uiro loquitur. Hoc si quis dixerit cum bona uenia, negabo, proficientium potiùs quàm perfectorum ex numero fuisse Lucillū, suratus testis Seneca ipse fatebitur, quem & si frequēter laudet, qui amantium mos est, si perfectum tamen [illegible]et, nec totiens hortaretur, nec aliquando reprehenderet. At si studijs saltem, uirtutiue dedito dicat aliquis, hic fatebor, sed eò planè reuertimur, quo uolebam: neq; enim ego alijs quàm literarum, & uirtutum studiosis loquor, reliquis salubre cōsilium nullum habeo, nisi ut ante omnia uitam mutent, tum de loci opportunitate uidebimus.

[illegible]VOD IIS QVIBVS OPPORTVNA EST SOLITVDO, NON SIT *suadendum, ut amicitiæ iura contemnant, & quot turbas non amicos fugiant.* Cap. IIII.

Cæterùm his ipsis, quibus solitudinem opportunam dixi, nunquam suasi, ut stu[illegible]litudinis amicitiæ iura contemnerent, turbas non amicos fugiendos dico. Quod si quis esse sibi amicorum turbas existimat, primum uideat ne fallatur, id uero maximè detegit repentina necessitas, mutatioque fortunæ quæ sicut optanda [illegible] experiendi cupidine, sic si accidat experientiæ & discutiendis erroribus multū con[illegible] [illegible] reliquarum rerum, sic amicitiarum, alter altero ditior fuerit, nō mouebor [illegible] amicos fugere solitarium monebo, quàm optare, ut ad se uisendum singulatim po[illegible]m cæter[illegible] tim uenant: non ocio tædium, sed solamen, & auxilium laturi. Sit ocium [illegible]m & suaue, non insolens: sit solitudo tranquilla, non ferox: sit deniq; solitudo non [illegible]as, [illegible] quam qui uenerit, miretur humanitatem, quæ ab urbibus exulat sylitas inco[illegible] populis ac leones, in solitudine angelicum hominem inuenisse, ita planè [illegible]q; h[illegible]edium inter extrema callem teneo. Alter nonnisi inter turbas gaudet, [illegible]a magis quàm redargutio debetur: alter autem (inquit) fuge, etiam unum [illegible]quid [illegible]in. Tangis fateor Seneca, & auctoritate premis tua inclinaturus for[illegible] o[illegible]et nō te minor, & si maiorem dixero, credo non indignabere Marcus [illegible] tractans, non hos tantùm, quibus amicitia post uirtutem iucundis[illegible] e[illegible]peros etiam & inmanes, humanamq; societatem atq; congressum fu[illegible] uix unicum exemplum toto orbe reperit, pati non posse ait, nisi acquirant [illegible] dixit amicum: natura enim obstabat, sed apud quem euomāt uirus suæ acer[illegible]q; hinc occasione, Tarentini Architæ dictū refert, cuius ea sententia est. Ne[illegible] in terris, quantalibet rerum affluentia, sed ne in cœlo quidem præsenti s[illegible] deru[illegible]ctu, mundiq; notitia fœlicem esse posse, nisi habeat, cū quo illa participet: sic batur [illegible] omninò solitarium amare. Idem famosiore alio quodam loco, si omnia nobis

Q a (inquit)

(inquit) quæ ad uictum, cultumꝙ pertinēt, qua si uirgula diuina, ut suppeditarentur, tamen optumo quisꝙ ingenio, negotijs omnibus omissis, totum se in cognitione, & in scientia col locaret. Deinde ut ironicè locutum scires, apertè ait. Non est ita, nam & solitudinem fugeret. Ecce quàm paucis uerbis, quæcunꝙ de solitudine loquimur damnasse uidetur, & fecerat nisi ulterius processisset, ut nō tam Ciceronis dictum exponendum nobis, quàm oratoris testimonium, licet in philosophiæ libris scriptum, seu suspectum ab hoc iudicio repellendum esset. Sed ut liqueat de extrema, & inhumana tātum solitudine illum loqui, quam qui fugit profectò unum etiam non fugit, atꝙ ita non nostrā, sed diuersam potiùs damnare sententiam, nec fuga solitudinis in turbam iri uelle, sed id solum ne amore solitudinis humanitas fugiatur. Vide quid addidit: Cùm enim dixisset, & solitudinem fugeret, non dixit & socios, sed & sociū ait studij, quæreret, tùm docere uellet, tùm audire, tùm discere. Cùm igitur tantis bonis ornata solitudo, si participe careat intolerabilis, etiam ferocibus animis, humanumꝙ perosis commercium uideatur, quid mitibus, & humanitate prædius uideri debet? Quod si amicitiæ ignaris colloeutor unus, tantū solatij afferre creditur, quid ueris amicitiæ cultoribus fidelis amici conuersatio allatura sit, in quo sese uideant, ex quo uerum audiant, cum quo ut Cicero idem ait, sic omnia loqui audeant, ut secum de quo nulla suspicio, sub quo nulla fraus, pro quo nullus labor non suauis, sine quo nulla sit dulcis quies, à quo demum & aduersæ præsidia, & prosperioris fortunæ proueniant ornamenta? Hunc ego si à solitudine secludendum arbitrer, durus sim? Nec uerò unquam mihi amici præsentia interrumpi solitudo uidebitur, sed ornari. Ad postremum si alterutro carendū sit, solitudine ipsa priuari maluerim quàm amico. Sic itaꝙ solitudinem amplector, ut amicum amnō repellam, neꝙ fugiam etiam unum, nisi forsan is ipse sit, cuius mores etiā in urbibus fugiendos uitæ tranquillitas non negligenda suadeat. Tota res igitur ad hoc redit, ut sicut cætera omnia, sic ipsam solitudinem cum amicis partiar, nullius boni, sine socio iucundam possessionem, humanius ab eodem Seneca dictum credens, solitudinem uerò magnum et dulce bonum esse non dubitans, ab eo autem non scelestos modo sed inertes, & ignauos arceam. Vt enim Tyberij solitudo odiosa est, qua Capreas insulam immeritam, perpetua cōmaculauit infamia, ubi sæuitiæ ac libidinis officinam instituit, ferus & fœdus senex: sic Seruilij Vatiæ solitudo ridicula est, qui nō procul inde Neapolitano in littore, prope Campaniæ Cumas latens tenuit, ocio famosus inutili, & intra uillulæ suæ septum, non tàm habitans, quàm sepultus. Et quàm multos esse credimus, ubiꝙ Seruilios: sed hic ante alios occurrit, quem irrisor nobilis notum fecit, & præstitit, ne inferre coëtaneis nostris ueritatis iniuriā, exemplisꝙ molestiam cogeremur, iam intelligis ad quos, quæcunꝙ de solitudine dicta, seu dicenda sunt referam. Verum quia non omnibus est datum, uel sanctitate, uel literis excellere, præclaroꝙ ocio posteritatis amorem, ac notitiam promereri, ut nec præsens gloria, nec sequentis æui fama sollicitet, pro qua multi uitā uoluntariè profuderunt, & ob idipsum clari sunt habiti. Quanti facies ut iam tandem ad propositum reuertar, hoc quantulumcunꝙ uitæ tempus, cuius cum semel effluxerit recolligendi, reparandiꝙ spes, nulla relinquetur tuum esse? Quoꝙ nulli mediocriter erudito uetitum est, cogitādo saltem, legendoꝙ placidis fotum curis, & rerum uinculis explicitum animū habere, Deo, & rationi subditum, cætera liberum, corpus quoꝙ graui iugo eductum, animoꝙ soli seruiens. Et si quando insolentiam rebellaret, mox impe rata facturum, ereptum mille laboribus, mille periculis, mille ludibrijs, posse ire pro libito, sedere, consistere, loqui, conticescere, meditari non interpellantibus negotiosis atꝙ sollicitis, quibus miseris esse non sufficit, nisi ad miseriæ cumulum, alienisꝙ miserijs abutantur.

DE SINGVLARI STVDIO SOLITARIORVM IN *dimissione temporalium*. Cap. V.

QVid de præterito, gaudium dicam, quòd uelut à tergo uenit? & quidem illud Virgilij notissimum forsan,

—& hæc olim meminisse iuuabit:

Nec illud ignotum:

—iuuat euasisse tot urbes
Argolicas, mediosꝙ; fugam tenuisse per hostes.

Apud eundem Poëtam, duo hæc diuersa uerborū sono, sed eòdem spectantia unus, idemꝙ loquitur Aeneas. Audis ut propriè inter labores futuri temporis, uerbo usus, illis exactis præsenti utitur, & ubi dixerat, *iuuabit meminisse, iuuat* (inquit) *euasisse.* Sic est enim, dulce nonnunquam

quam est amara recordari, demulcentꝗ animum transmissa pericula, quamlibet in partem, habet enim & prosperitas pericula sua, nec pauciora certè, nec leuiora, & profectò fallaciora quàm aduersitas:

Quàm metui nequid Libyæ tibi regna nocerent?

Apud ipsum Virgilium anxius pater ait. Quanta ergo delectatio, quanta securitas solitudinis, metuenda quælibet emensæ, & à tergo procul sua mala numerantis. Quàm delectat illæsum transisse pestifera, & in biuio ubi ad læuam mors erat, dextrorsum tenuisse, eoꝗ magis quo in partem alteram deliberatio pronior fuit. Habet enim hoc natura, ut ibi maius, præsentiusꝗ discrimen fuisse recolitur, ibi de præterito plus gaudij sit. Quod ita esse nunquam clarius, quàm post ancipites ægritudines, post horrenda naufragia, post hostilem carcerem, formidataꝗ bella perpenditur, itaꝗ sanitati redditos, portumꝗ tenẽtes, & ex insperato uinculis elapsos, aut uictores crebrò audias, periculorum historias suorum cum gaudio renarrantis. Quod uerò suauiter in animum redeunt, uel spretæ mundi blanditiæ, uel contempti honores, uel benè sparsæ diuitiæ, uel despectæ uoluptates, neglectæꝗ minæ uel alto animo calcata calamitas, uel quicquid omninò fallere potuit nec fefellit. Sed tamen potissimum hæc delectant, cùm prorsus euaseris, ut nullus iam periculi metus sit.

SECTIO VI.

DE TÆDIO AC STVLTITIA OCCVPATORVM, ET *urbium habitatorum.* Cap. I.

ET ut minima etiam quæ uidentur attingam, parùmne tibi uidetur, quotidiano illo tædio caruisse, quo uix habitator urbium unquam caret: quod scilicet non tantum homini homo, sed sibi etiam ægra mens parit, secum ipsa discordans? occurrent tibi passim in plateis urbium stultorum greges, quibus nihil sit in ore frequẽtiùs, quàm uerba illa Grammaticorum, piget, tædet ac pœnitet. Et illud Terentij: Nec quid agam scio, credo singula, præcipueꝗ nouissimum: nam si quid agerent scirent, confestim querelæ omnes conquiescerent. Cuius enim rei tædet, oro te, nisi ignorantiæ, stultitiæꝗ propriè? Senecæ uerbũ est: Omnis stultitia laborat fastidio sui. Non placet eis uita, nec immeritò: nihil enim habent stabiliti consilij, nihil firmi, nihil ad extremum placiti, quoniam ut ibidem ait. Idem nisi sapienti sua non placent: nesciunt quid agant, seꝗ id nescire nõ nesciunt, neꝗ dissimulant. Consequens est, ut ad quid uiuant nesciant. Quomodo igitur ament, quod cui usui sit ignorant? pleriꝗ ita uiuunt, quasi ad nihil aliud, quàm ad seruiendum gulę ac uentri sese natos putent, prorsus infausta mancipia, tàm turpibus dominis addicta. Quod ita se habere, ne [illegible]a dubitatio sit, quæri inter eos solet, si qua naturæ parentis indulgentia, homini uita [illegible] da[illegible] non somni, neꝗ concubitus, non cibi, neꝗ potus indigentem, sed cui absꝗ his adesset & quies, & soboles, & sobria, iugisꝗ satietas, an optabilior ea uita esset, an hæc nostra, quæ necessitatibus tam multis obiecta semper, atque subiecta est? & quotiens casu aliquo his disceptationibus interfui, & in finem tacitus intendens, raro aliquem ex his audiui, qui non hanc nostram miseriam, illi beatitudini præferendam intrepidè diffiniret. Qui illud insania exultãtes dicere soliti sunt, nam quid si somnum, si concubitum, si cibum, potumꝗ [illegible]b[illegible]raxeris acturi sumus? Aut quænam uita futura est, uitæ muneribus, & officijs spoliata? ut pe[illegible]iùs pigę se ferant, & impudentissimè fateantur, ad nil se aliud uiuere, quàm ad ea, quę communia brutis animantibus sunt nobiscum. Quasi uerò nõ perditum illud tempus, quo breuissimam hanc uitam, cum somno & uoluptate partimur, in melioribus curis, & uel in c[illegible]emplatione Dei, uel in cognitione rerum, uel in exercitio uirtutum possit expendi. Q[illegible]o[illegible]re grauiùs stomacheris, omni ferè sanioris consilij spe sublata, Deum, memoriamꝗ meam testor, hæc me sæpius ex ore senum audisse quàm iuuenum.

DE ERRORE QVORVNDAM SENVM OCCVPATORVM, *& urbium habitatorum.* Cap. II.

EA nostrorum senum grauitas, atꝗ maturitas est, ut à uoluptate diuelli miserum ducant, mortem ante oculos habentes, mox è putri, ruinosoꝗ membrorum habitaculo, miseros auulsuram, adeò uoluptatis nomen ab adolescentia dilectum usꝗ in senium dulce est, ut si uoluptas desit, uoluptatis effectũ spernant, nec nisi fœdo, & cœnoso tramite uelint, quo cupiunt peruenisse, prorsus infœlices, & erronei uiatores, qui terminum oderint, uiam ament iam termino propinquantes. Quorum si quis ad fatendum talia tardior appareat: ita tamẽ dubitantem, ita disputantem audias, ut intelligi detur, pudore

eum à falso magis retrahi, quam animi iuditio uerum sequi. De his in libro ueræ religionis Augustinus. Quibus (inquit) utilis est corporis salus, malunt uesci quàm satiari, & malunt frui genitalibus membris, quàm nullam talem commotionem pati, inueniuntur etiam qui malint dormire, quàm non dormire, cùm omnis illius uoluptatis finis sit, non esurire, ac sitire, & non desiderare concubitum, & non esse fatigato corpore. Nec longè pòst. Qui sitire (inquit) & esurire? uolunt & in libidinem ardescere, & defatigari, ut libenter edant, & bibant, & concumbant, & dormiant: non dixit amant miseriam, & dolorem, nemo est enim tàm auersus à salute, ut doloris & miseriæ nomen amet, sed amant (inquit) indigentiam, quę est initium summorum dolorum. Constat autem, sicut effectus in causis, sic in amore causarum amorem effectuum contineri, itaq; concludens terribiliter. Perficietur ergo (inquit) in eis quod amant, ut eis ibi sit ploratus, & stridor dentium. Vides ut ex causa effectuum elicit, quia amarunt indigentiam, miseriam consequentur. Multa ibi præterea diuinè in hãc sententiam disseruit. Res est autem uulgi ipsius confessione notissima, itaq; (quòd ait) inueniri qui hoc malint dicere possumus, inueniri iam paucos, qui aliud uelint, quòd & si oculos paulò altiùs attollere nituntur, uulgari fumo ac puluere excæcari nequeũt, ne ue ad meliora uocantibus aurem præstent, strepitus ac popularium errorum fragor impedit. Ita pars magna mortalium, se uolens seu coacta beluarum moribus procurua, in terram & corpori obsequens, animi negligens, sine uirtutis illecebra, sine ulla notitia sui met spiritum trahit inglorium, atq; anxium, quamuis enim natura melior interdũ purgat ac uellicet, & admoneat sui, obstant tamen impedimenta quæ dixi. Hinc uitæ odium, hinc tædij radix, hinc illa inquietudo animi, qua nil peius patitur mortalis homo dum uiuit, quid igitur miri est, si horum actus, & consilia fluctuant? Si quicquid incœperint non delectat? non est enim quòd uolebant, cum nil penitùs certi uelint. Certum & semper unum uelle, sapientis est signum: stultorum inconstantia summum stultitiæ argumentum est, non desinam tibi Senecam inculcare, id oranti, quem portum petat, nullus suus uentus est, itaque simul eunt, redeunt, & utrunq; cum tædio. Vidisti aliquando ut se raptim loco moueant, ut gregatim prodeant, ut repentè dissentiant. Cum unus hac ire cupiat, alius illac, quomodo enim inter multos conueniant, cum secũ quisq; dissideat usq; adeò. Libet enim immorari, ut quem paulò antè uideris, non agnoscas, & quem nunc nosse uideare, post paululum percontari oporteat cuiãs sit. Ita nunc læti, nunc tristes sunt, nunc humiles, nunc elati, nũc senio graues sunt, & immobiles, nunc puerili leuitate uolubiles, ut illam iam parium collusio, & temeraria iræ collectio, positioq;, & mutatio in horas, quæ infantibus, Flaccus attribuit, propria & peculiaria senum sint. Quorum instabilitas eò damnosior, quò liberior, & monitores aspernatur, & auctoritate se cõtegit, & exemplo nocet. Etsi enim cuiusq; natura suis uitijs abundet, magna tamen pars malorum, ex æmulatione quadam, imitandiq; libidine nata est. Nam quis unquã imitator sui, ducis errore contentus fuit? Transcendere delectamur & cõspici & quos sequebamur post terga relinquere. Dedit hoc præceptum (fateor) eloquentiæ studiosis Quintilianus, ut imitator quisq; contendere, quàm sequi malit, ea scilicet ratione, quia forsitan quem transire nitimur, & si non transierit æquabit. Eum uerò (inquit) nemo potest ęquare, cuius uestigijs sibi utiq; insistendum putat, necesse est enim semper sit posterior, qui sequitur. Ad hoc quod plerunq; facilius est (inquit) plus facere, quàm idem. Alias quoque causas affert dicti huius, quæ ut illic cognitu pulcherrimæ, ita hîc relatu superuacuæ sint. Cęterùm quod utiliter in oratoria, hoc est, benè ornateq; loquendi arte pręcipitur, ad artem malè, turpiterq; uiuendi damnabiliter est translatum, & quod ille iussit impleuimus, contendimus, æquauimus, uicimus, iam de sequacibus duces, sumus, uenient, qui nos sequantur, & superent, ut una, eademq; res uariè sit proposita, erat imitatio, dicta cõtentio in utraq; tibi Quintiliane paruimus: Verùm alio fine proposito, tu uerborum claritatem imitandam dicis, nos actuum tenebras imitamur, in q; hoc unum studium, & feruens ille conatus noster impẽditur. Itaq; utinam tam citò boni imitatores (si qui sunt) duces suos æquent, quàm citò mali uincunt suos, quòd ad nos attinet, datum de orationis uirtute consilium pessimo artis additamento, morum uitijs applicantes, relicta nobis à patribus magno cum feruore ad posteros errorum exempla, transmittimus. Et miramur auctum insanię cumulum, cui omnes adijciunt, detrahit nemo. Potiùs mirer si quid iam ad amentiæ summam desit, tot in unum undique coëuntibus ingenijs, tantoq; studio magistrorum: & quamuis actuum, utraq; periculosior sit imitatio, ubi maxima scilicet res agitur, tamen etiam in minimis furor iste uersatur.

DE VOLUPTUOSA IMITATIONE VULGARIUM, ET VARIETATE *habituum eorum, qui urbes inhabitant.* Cap. III.

VNde enim hæc habituum, atq; incessuum indies mira simul ac ridenda uarietas; & nunc pedea contegens, nunc pudenda nudans uestis, nunc terram tergentes, nunc cubitum arctantes manicæ, nunc mamillas conterens, nunc sub unguina fluens zona? Vnde illa musici modulamina, non sine graui discrimine Rerumpub. ut Platoni uidetur? Postremò unde ista uel styli, uel quotidiani etiã sermonis tám crebra mutatio? nimirum has odiosas & inamœnas nugas, nihil magis quàm pręceps & importuna, nec suis unquam contenta finibus inuexit imitatio, inuectaasq; aluit, auxitq;. Quomodo enim fieri potest, ut uiuendi tenor idem maneat his, qui non se uirtuti, non suo iuditio, non amicorum consilijs regendos, sed æmulatione, sed alienæ dementiæ, stultorumq; furoribus, se uoluendos tradunt. Deniq; qui naturam propriã sic exuunt, patrios mores abijciunt, nihil nisi peregrinum atq; aduenticium uenerantur, totiens mutentur oportet, quotiẽs aliquid occurrerit quod mirentur. Nullus itaq; mutandi, quia nullus imitandi modus, cunctaillis aliena placent, sua omnia displicent, quidlibet esse malint, quàm quòd sunt, idq; unũ herclenon immeritò, si non animi leuitate, sed graui aliqua suarum rerum æstimatione contingeret, unus apud Senecam imitator Salustij, Aruncius ridetur, sed mihi crede, uicua omnis Aruntium suum, imò uerò Aruncios multos habet, non uerborum modò, sed rerum simias. Quo habitu, quo sermone, quo animo deniq; quem se esse uelit nemo determinat, & ob eam causam quisq; dissimilis sui est, uestigija senum delirantium ingressa, nimium docilis iuuentus, magno spiritu ad supremum stultitiæ acumen euasit, primoa secundis, ac secundos tertijs, atq; ita deincepa facilè uincentibus, sic per manus traditus, & inter manus auctus furor, quantus ad nouissimos peruenturua sit, metiri animo difficile est. Quamuis & illud forsan est uerum, iam ad extremam petuentum esse, & in nobis esse completum, quod ante tot secula dictum erat.

Omne in præcipiti uitium stetit.

Vt sine ruina nullius ulterior sit progressus, & fortè licentiùs institisse uideatur, huic locò quàm sat est. Quod si cui nota sit molestiarum mearum prima, & maxima ex humani generis, atq; imprimis Italiæ commiseratione prouenlens, unde olim uirtutum exemplaria patebantur, qua, heu nunc uideo peregrinorum rituum imitatione corruptam, & domitarum à se gentium, ut quondam spolijs, sic nunc erroribus exundantem, fortassè mirabitur tãtum me dolorẽ, tam breuibus absorbuisse gèmitibua. Nam quis tacitum ferat hoc nescio, unde oriens rerum nostrarum indignum, & turpe fastidiũ, unde turpior admiratio, & cultus indignior nascitur externarum? an non sic maiores nostri, quorum dici utinam posteri mereremur, sua illis placere poterant, & placebant. Non Rheni uallem, non Danubij fluenta lustrabant, ad conquirendas has insaniaa, quibua Italicum decua inobscœnam barbariem, degenerare compellerent, sed imperij dilatandi studio, quærendæq; gloriæ peregrinabantur, signis erectis & armatis exercitibus, non deformitatẽ patrij habitus, sed triumphos, & clara cognomina relaturi, nec tamẽ usq; adeò suis delectabantur, ut cuncta passim aliena contemnerent: amabant quicquid usquam uera dignum erat, æquè apud hostes, atq; amicoa, æquè apud alienigenas ac uicinoa. Sicubi uirtua, sicubi morum splendor, sicubi belli, sicubi pacia artes, sicubi linguæ, uel ingenij suppellex ornatior, aut opulentior doctrina, cupidè suam in domo conuehebant, nulla omnium spolia opimiora censentes. Nec uerò fallebat æstimatio, nullæ enim profectò diuitiæ certiores, quàm quæ animo possidentur. Sicubi autẽ turpe aliquid, uel castigare, uel spernere studium erat, nostra uerò gloriosa posteritas, magnum se aliquid assecutã credit, si quis adolescens, & quod magis stomachor, siquis senex, uel ignotaduenæ turpe sagum, uel stipendiarij militis ridiculã togam sumpsit, aut eò profectus est, unde pubetenua abscissa ueste, domũ redeat, seu insigni aliquo ludibrio deformatus, & tale aliquid passus liber, quale Dauid in suis seruis ultus est, tàm grauiter, & quale nunc esset, si resurgat insani auus imitatoris, & misereatur, & stupeat in nepote. Quę quidem omnia non aliter, quam si ad me dedecoris, aut gloriæ summa pertineat, iampridem nescio, cur mœstus intueor, & postquam obseruare primùm cœpi, mirum in modum fateor, animo suspensus, expecto quis nam uarietatum modus, aut ubi res desinat, hac sum, & mallem ętate alia qualibet natua esse. Etsi enim nulli æuo quærelarum causa defuerit, & si tempus taliũ inuentor, & cooperator, non bonua (ut ait Aristoteles) sed malus, iamdudum hæc portẽta decoxerit, nondum tamen ea cõsumator pessimus tempus excuderat, certè primi illi, quod omnes au-

diuimus, maiores nostri uirtutem, & gloriam mercabantur, quæ reposita est illis in memoria hominum sempiterna: nos quod omnes uidemus, opprobrium immortale, & meras ineptias nundinamur, quod sæpe, nam nemini, & uerbo, & literis questus sum nequicquam, tamen incubuit nobis ira Dei, & iusta nos ulrio persequitur, sic se læsus omnipotens, sic te Dominus orbis ulciscitur, ille de ingratis seruis, iste de superbis dominis supplicium sumit. Exclamare liber: Quo pergitis, ah miseri, quo uos ultima rapit insania, cohibere gradum, subsistite & uidete quo ruitis, deseruistis patrum uestigia, ut ambuletis uias hostium, & quos armis uicistis, eorum erroribus uicti estis. Repetite mores patrum, alienos sintie, non ut honestius tantum, sed ut lætius uiuatis, & aliquando discatis unum uelle, de quo non quorumcunque libidini, sed rationi insitæ iuditium tribuatis. Hæc dicerem, & quicquid in rem præsentem, & indignatio, dolorque dictarent, nisi obtorpuisse animos, actumque de rebus nostris crederem.

DE QVIBVSDAM CAVSIS ERRORVM, ET TEMPORIS *emissione habitatorum urbium.* Cap. IIII.

NEmpe qui alijs iter rectum ostendere solebamus, nunc quod exitio proximum est, cæci cæcis ducibus, per abrupta rapimur, alienoque circumuolumur exemplo, quid uelimus nescij, nam ut cœptum exequar, totum hoc malum seu nostrum proprium, seu potius omnium gentium commune, ignoratio finis facit. Nesciunt inconsulti homines quid agant, ideo quicquid agunt, mox ut cœperint, uergit in nauseam, non agenda enim agunt, sed quid agant quærunt, & in densissimis fruticetis, difficultatum causas ac negotia aucupantur. Hinc ille discursus, sine termino, hinc medio calle discordiæ, & ante exitum damnata principia, & expleri nihil. Quærunt quomodo diem fallant, & quasi parum Sol ad occasum properet, ingenio cursum iuuant. Et quàm communis illa uox talium: Pellamus hanc diem, agamus aliquid, ut interim dies hæc transeat. Atqui frenanda dies erat non urgenda, sed longa nimium illis dies, multumque nox longior, postremò longa ad fastidium uita est, nec tantum hyeme æstatem, æstate hyemem, sed mane uesperam, serò autem auroram exposcunt uotis, utranque cum uenerit contempturi, impletur in eis ad literam quod scriptum est: Sicut ceruus desiderat umbram, & sicut mercenarius præstolatur fidem operis sui, sic & ego habui menses uacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi: si dormiero dicam quando consurgam. Et rursus expectabo uesperam, & replebor doloribus usque ad tenebras: quod inops, afflictisque Iob dicebat, hoc ualetudine prospera, diuites nostri dicunt, quæruntur, replenturque doloribus, expectando, & cum rerum natura perpetuò litigantes, segnes horas increpant, pigra momenta præcipitant, cum (ut dixi) freno non calcaribus res egeat, si modò frenum ulla arte rapidissimum tempus exciperet. Isti autem puto mortem, quam præ omnibus timent, iam adesse, uitamque, quam præ omnibus optant abijsse iam uellent. Tanto nisu fugam temporis impellunt, quàm exitij multis causam fuisse certissimum est, qui futurorum anxij, & præsentia semper exosi, uiuendi tædio manu mortem arcessere sunt coacti.

QVOMODO IVCVNDITAS VITÆ SOLITARIÆ, PRÆSERVET *ab istis malis & tædijs.* Cap. V.

QVid autem hęc tàm multa ad id unum, de quo agimus forsan interroges. Nempe ab his malis, & ab huiuscemodi tædio præseruat solitariæ uitæ iucunditas. Læte præsentibus utitur, futura æquanimiter expectat, non pendet in crastinum, nihil in posterum diem differt, quod hodie fieri possit aut debeat, nec immeritò. Quid enim stultius, quàm futuro desiderio, aut spe, quod alienum est, & mille casibus subiacet, experere præsens, quod unum tuum est, certumque negligere? Nunquam pendere desinet, qui in crastinum pendebit. Nullus enim dies præter ultimum crastino carebit, nullus præter primum, non alicuius diei crastinus fuit. Quæ res uitæ nostræ malum, quo uix illum maius intulit, uiuendi spe nunquam uiuere, & more canis ocyorem se leporem insequentis, semper inanes auras morsibus captare, nunquam apprehendere, quod intendas? siquidem dies crastinus ubi aduenerit, iam crastinus esse desierit, ecce iam uel crastinus alter apparet, uel idem ille etiam progressus, & si enim dies alter est, uterque tamen est crastinus. Illum sequimur, ille semper iuxta, semper tamen ante est, & uicinitate nos fallit, &

ſit, & cum ad eum uenerimus, improuiſus elabitur: ſic interim atque interim è faucibus noſtris ereptus, & ſemper ante nos fugiens, nunquam conſecuturos ad ſequendum incitat. Ita interim nihil fit eorum quæ hodie fieri poſſent. Solitario cui non modò de partibus, ſed de tota ætate ſemel eſt conſtitutum, non dies, aut nox longior, ſæpè uerò breuior eſt quàm uellet, dum honeſtis in rebus occupatum deſerit, & ante ſuſcepti finem operis lux finitur. Non tamen & diei noctem, & nocti diem addere, & ubi res exegerit utranque miſcere: alioquin utriuſque partibus officia, & id omnibus modis agens, ne datum tempus, cui neque ſtimulos addere uult, neque frenum poteſt, inutiliter effluat. In hoc omne conſilium, omne ſtudium ponit, & hic ſe totis animi uiribus excitat, demum hæc illic curam omnium ſumma eſt, omnem malitiam, omnem moleſtiam, omnem tædij ſenſum demens, hodiernum diem hodie uiuit, craſtinum ſi dabitur cras uicturus. Illius interea ſpe ſuam rem agere non omittit, ſciens illum multos fallere ſolitum, & multa mentiri, huic potiùs fidem habet, quod enim ille pollicetur, hic præſtat. Et tanta eſt cæcitas mortalium, ut ſpem quam rem ipſam, cupidiùs amplectantur, noui præterea quis habitus, quis ſermo, qui mores iuuentam, qui ſenectam deceant. His animum coaptat, nulla mutatio eſt, niſi quam ætas ipſa ſuaſerit, quippè non aſſunt quos imitari uelit, quibusúe ducibus inſaniat, ad naturam reſpicit, hanc ut ducem, ut parentem ſequitur. A` qua non ueriſimile eſt (ut ait Cicero) cum cæteræ partes ætatis benè deſcriptæ ſint, extremum actum, tanquam ab inerti Poëta eſſe neglectum. Scio hominem, non dicam (ut Paulus) ſed hominem in corpore uerum & in ſolitudine conſtitutum, agreſti uictu, & ſtudijs contentum ſuis, cui, etſi multa deſint ad fœlicem uitam, hoc non exiguum ſolitudinis munus adeſt, quod ſine concurſu hominum, & ſine tædio, ſine ullis angoribus, totus illi annus lætè, ac tranquillè quaſi unus dies agitur. Cùm iſti interim delicati urbani, inter uina, & epulas, inter roſa & unguenta, inter cantus & ſpectacula, Baccho madidi, ſomno marcidi, rerum feſsi, undiq; tædio ſimul, & uoluptatibus defluentes, diem unum anno iudicent, eſſe longiorem, & uix paucas horas poſsit ſine murmure, faſtidioq; traducere.

QVOD SOLITARIVS DEBEAT REGERE ANIMVM, *ſicuti boni reges regna.* Cap. VI.

HActenus, hæc quæ pro tempore, cuius mihi ingens penuria eſt, partim uiſa, uel audita commemini, partim ex uiſis, auditisq; conijcio, & de altioribus quidem, ut peccator trepidè, de communibus ut expertus audaciùs, quod mihi conuerſatio hæc, & libertatis ſtudium notusq; literarum ac ſolitudinis amor præſtant. Quibus iam tandem finis eſto, ſi unum addidero, ſolere prouinciarum præſides, rectoresq; urbium, ubi primum fines ſuæ ditionis ingreſsi ſunt, edicto denunciare, maleficis ut abſiſtant, qui mos adoleſcente me per Italiam frequens erat, an ſit adhuc neſcio. Nam & inde nunc abſum, & ubique terrarum cuncta paulatim in deterius cedunt, omnes boni mores breuis æui ſunt, mali autem immortales. Videbamus paſsim ſub præſidibus nouis, manifeſtam ex urbibus circumſcriptorum furum, & lenonum fugam. Quanquam ſi ad antiqua reſpicimus, aliquantò uetuſtior illa conſuetudo eſt, quàm opportunè admodum uſus fertur clariſsimus ille dux in exercitu Numantino, quem ſuperiorum ducum ſecordia, licentiaq; militum corruptum, acerrimo correxit imperio, quando caſtris coquos & lenones, & inſtitorum magnam aciem, cæteraq; id genus fomenta libidinum, cum duobus ſcortorum millibus, quæ luxuriari, & fugere ſolitum exercitum ſequebantur, eodem illo die, quo primum caſtra contigerant, una præconis denunciatione ſubmouit. Quæ res multum præclaræ illi, & quaſi iam deſperatæ uictoriæ, contuliſſe creditur, ſecuti ſunt alij clari duces, ſed clariſsimum nominaſſe ſufficerit. Nobis ut ad rem ueniam, qui non urbes, non regna, non exercitus, ſed noſtri pectoris ſtatum regendum, corrigendumq; ſuſcepimus, parua quædam uideatur obueniſſe prouincia: uerum ubi ad comprimendos motus rebellantes animi, rationis imperium acceſſerint, tùm primum intelligitur, quàm graue bellum, difficilisq; prouincia eſt. Seipſum regere: quid igitur hic agendum? Nempè ſi me roges, quod præſides, ducesq; ſolitos dixi, maius illis fortè negotium, numero quidem fatear, illis enim magnorum populorum, aut exercituum, nobis unius animæ cura commiſſa eſt: Periculo autē negem, quid eſt periculo[illegible]s, quàm perire, quamuis ſolus pereas, cum quibuſdam potius mali ſolatiū uideri ſoleat, perijſſe cum multis. Itaq; nobis quoq; pellenda flagitia, noſtris è finib. fu-

gandæ libidines, comprimenda licentia, castiganda mollities, erigendus ad meliora animus, & quod eleganter ait Flaccus:

Scelerum si benè pœnitet
Eradenda cupidinis
Praui sunt elementa, & teneræ nimis
Mentes asperioribus
Formandæ studijs.

Alij regant urbem populi, alij militum exercitum, & nobis urbs animi uestri est, nostrarum exercitus curarum, bellis ciuilibus & externis quatimur. An putamus ullam inquietiorem esse Rempub. quàm humani status animi est? an credimus leuiores nobis hîc hostes esse, quam apud Numantiam Scipioni? Ille unam urbem, & unum populum oppugnabat, nos aduersus mundum, carnem ac dæmonia certamus. Quales hi tibi uidentur hostes, quàm concordes, quàm soliciti, quàm feroces? Venit ille dux (ut dictum est) ad exercitum corruptum, uictis, fugatisque ducibus successit, quid nos, numquid non satis in languidam, corruptamque urbem uenimus, & exemplis ignauiæ refertam, non alienæ tantùm, sed & nostræ? Quot cadentes audiuimus? Quot prostratos uidimus? Quotiens ipsi cecidimus? Quot cadendi periculis subiacemus? Omnia circumplena terroribus, nostri molles, & eneruati affectus, hostes multi, & indomiti, ingens parumque discrimen, nullus somno locus, aut inertiæ, si salutem, si uictoriam optamus, utamur exemplo uictoriosi ducis, quando & nos rerum nostrarum duces sumus, & periculi paritas, parem exigit cautionem. Quid loquor, imò quidem & periculum nobis maius & præmium: illi enim aliena tantùm ultia, nobis propositum est, & nostra corrigere: ille mortalis aliquandoque perituræ patriæ statum, sibi uerò temporalem gloriam procurabat, nos immortalis animæ salutem & æternam uitam. Quamobrē si maiora minoribus, & si alienis nostram præponimus, summa diligentia quæcunque officiunt, huic proposito propellamus. Et quomodo (inquies) hoc fiet? Tu'ne uitia in exilium pelles, quod nec leges unquam potuêre, nec reges? Tu'ne nouis artibus res inenodabiles, ut absoluas, desperatus ad hoc tempus iter aggredìere, luxum diuitibus, furta seruis, lamenta pauperibus, inuidiam plebi, nobilitati superbiam, fraudem curiæ, uoluptatem foro, discordiam multitudini, auaritiam ferè omnibus extorquére? Vellem posse, sed non spero, & faciliùs fateor omne sulphur ex Aethnæ uisceribus, omne cœnum è cunctis paludibus egeri posse, quàm mala hæc, hos scelerum ardores, has morum sordes ex urbium sentina, ubi talium pessima mercium sedes est, inter quas infœliciter fœlix, licet ingentium coalescat, & unde fœlicius sit, abesse: Quid ergo? Ad meum illud familiare consilium recurro, ut pestes, quas fugare non possumus, fugiamus. In quam rem, unicum solitariæ uitæ portum ac profugium scio, de quo tam multa disserui, ut iam ucrear, ne fastidio tibi sim, neue ipsis urbibus solitudo tibi loquatior uideatur.

FRANCI-

FRANCISCI PETRARCHÆ V. C. DE VITA SOLITARIA LIBER II.

AD VIRVM SVMMA REVERENTIA DIGNVM PHILIPPVM PATHAM, EO TEMPORE CAVALLICENSEM EPISCOPVM, MOX PATRIARCHAM HIEROSOlymitanum, deinde S. R. E. TIT. S. Sabinæ Cardinalem, atq; Legatum, literis ornatum, ac literatorum patronum.

SECTIO I.

QVI PATRES SOLITVDINEM ILLVSTRARINT. *Cap. I.*

Entio tamen adhuc aliquid deesse, & uideo nunc etiam quid expectes, rem suapte naturæ ualidã, exemplis armari, longa est historia, qui Philosophi, aut Poëtæ, quo sese altius attollerent, primum pedem in solitudine posuerunt. Nam de sanctis & uulgatior, & notior, & longior, qui urbes spontaneo, damnantes exilio, sacra sui præsentia solitudinem illustrarunt, de quibus, si exactius loqui uelim, non possum non inculcare notissima, etenim hac in parte, quid incognitum est tibi, illud ne expectaueris, ut transcribam tibi, quas uocant patrum uitas. Quem libri titulum, sumpsisse nostros à Marco Varrone arbitror, qui & ipse de uitis patrum scripserat, sed alio quodammodo, non tàm inflammandis deuotione animis, quàm notitiæ rerum studens. Non dicam qua in spelunca sexaginta annos latuit Dorotheus, ut pater Amon coniuge dimissa, quæ secum continentia uirginali diu uixerat, solus reliquum uitæ tempus in deserto Nitriæ montis habitans, nouissimè fœlicem Deo animam reddidit quam comitantibus & gaudentibus Angelis, ad cœlum euntem tredecim inde spatio dierum semotus Antonius uidit. Non referam qualem eodem in monte uitam duxerit, aut Pambo ille, qui cautis responsionibus à nonnullis scriptoribus, ipsi quoq; non tantùm Antonio comparatur, sed præfertur, aut discipulus unus ex multis, Antonius, quem dum studium ac notitia literarum sacrarum clarum faceret, proptereaq; per uim in episcopum peteretur, fugere aliter non ualens, captumq; se cernens, ne solitudine priuaretur, aurem sibi præsecuit, sic saltem pontificio futurus inhabilis, cum nec ea quidem arte proficeret, minatus urgentibus, si perstarent linguã se propter quam ea sibi importunitas fieret abscissurum. Non loquar fœlices solitudines utriusq; Macharij, in quibus mirabiliũ patratores operum, alter ad nonagesimum, alter ad centesimum uitæ annum uenit. Non attingam qualiter Moyses quidam Aethyops, de latrone factus est præsbiter solitarius CHRISTI seruus. Qualiter Arsenius è senatore glorioso, maximus & CHRISTI amator, & suimet contemptor euaserit. Ad quem est illa uox cœlestis: Fuge homines & saluaberis. Et illa: Arseni fuge, tace, & quiesce. Qualiter Paulus simplex cognomen nactus ex moribus, dũ conuictum fugiens uxoris adulteræ, solitudinem petijsset, in tantam familiaritatem CHRISTI'q; gratiam uenit, ut spirituum principem impurorum, quem à se pelli non posse Antonius fateretur, ille de obsesso pectore, purissima & quidem efficacissima prece depelleret. Non exponam quas tentationes corporis, atque animi solitarij senes uicerint Pachomius ac Stephanus. Non inquiram quo consilio Paphnucius tres Dei amicos ex urbibus ad deserta perduxit, quasi ad tutiorem, & Deo propinquiorem locum. Qua uirtutis admiratione monachorum turmas, in solitudinem traxit Helpidius, qua charitate Serapion bis se hominum seruum fecit, ut dominos suos peccati seruitio liberaret. Non narrabo pietatem Diaconi Effren, Pioris cõstantiam, sudores Adolij, misericordem Innocentij seueritatem, Euagrij industriam ac labores: Non scrutabor, qua in solitudine Malchus immitis, domini gregem pauit, quo in specu simulata cum cõiuge latuit, & leæna pro trepidis decertante, furorem heri persequentis euasit. Non ostendã qua Ioannes Aegyptius uirtute claruit, quãtaq;

præsentia

præsentia futurorum, à quo tam longè posito Theodosius Imperator, anceps animi, responsa deposceret, & cõsilio solitarij pauperis armatus, pia, sed maxima, & incredibilia bella conficeret: à quo alter quoq; licet inferior dux Romanus, graui Aethiopum incursu, infinitaq; multitudine, atq; aliquot infaustis congressibus exterritus, cùm prælium decertaret, & in eo statu non per internuncios, sed præsens ipse uirum Dei pro consilio adijsset, ad spem certæ uictoriæ, erectus, præfixa etiam & pugnæ die, quodq; & uictor hostiles prædas ageret, & suorum res præreptas ab hoste, reueheret, & Imperatoris sui gratiam mereretur: iuit iam securus, pugnauit, strauit hostem, spolia retulit, gratiã est adeptus, cui uiro tam sancto, tamq; futuri præscio, si quid de præsentibus. & expertis creditur. Accipe quid hic idem de solitudine senserit: nequid enim me proposito fauentẽ immutasse quisquam credat, ipsa eius uerba scripsi, ab his relata qui ex ore loquentis acceperant. Multum (inquit) prodest secretior habitatio, & solitaria conuersatio. Et iterum: Ad effugienda pericula (inquit) uel lapsum, & conquirendam Dei gratiam, atq; ipsius diuinitatis euidentiorem notitiam capiendam, plurimum prodest secretior conuersatio, & æremi interioris habitatio, utq; quod uerbo docebat, facto probasse eum scias. Ipse Hieronymus horum, quæ in seriẽ uerborum scriptor, hunc Ioannem (inquit) uidimus in Thebaidis partibus in æremo, quæ adiacet ciuitati Ligo, in rupe quadam montis ardui commanentem: ascensus ad eum difficilis, aditus monasterij eius obstructus, & clausus: ita ut à quadragesimo ætatis anno usq; ad nonagesimum, quem tunc gerebat, cum eum uidimus, monasterium eius nullus intrauerit, aduenientibus uerò per fenestram se uidendum præbebat. Non describam habitaculum Heliæ monachi propè cunctis mirabilius, ut desertum horrendum, ut solitudo uastissima, & nulli quanda sermonibus, ut spelunca scrupea, ut asper ad illam, & angustus trames, quiq; uel suspensos pedes læderet, uel intentos adeuntium oculos frustraretur, ut illic corpore tremulus, sed animo constans, senex ad centum ac decem annis quos habebat ætatis, totus septuaginta transegerat. Cogitabis autem per teipsum, quantus, & hic solitariæ uitæ magister esse potuerit, qui tantùm in eo studio, tamq; continuum tempus exigisset, cum nostri homines ambitionem & auaritiæ studium, ne dicã popinas urbium, ac tabernas, & lupanaria, reliquisse uel triduo, grande supplicium opinentur. Non in medium traham, Eurychianum illum, circa Olympum Bithyniæ degentem, & cœlesti gratia, & terreni principis amicitiæ insignem. Non Theonem mitem ac modestum hominem & iuramenti expertem, & mendacij inscium, & triginta annorum, iugi silentio in summa omnium ferè literarum eruditione mirabilem. Non Thebaidis incolam Apollinem, qui quadraginta annis in intima solitudine abditus, nec sic latuit miraculorum fulgore, tandem proditus. Non Beniamin senem, hydropicum morbo clarum, & cùm interim ægrotantes sibi adductos eximiè curaret, de sua enormi licet ęgritudine non curantem, solantemq; alios atq; orantem, ut pro anima orarent sua, non pro corpore, addito uerbo illo memorabili. Corpus enim hoc, aiebat, & dum sanum esset, nihil mihi profuit. Non Epiphanium quem famosum prius æremicolam, solitudo episcopum Cypro dedit. Non seu Aphraiem inopem ac pannosum seniculum, quem pietas, fideiq; zelus e speluncis in urbes medias eduxit, imperatori imperio responsurum præmordaciter atq; acriter: seu Isaac monachum, illius impietatem diuini comminatione, iudicij retundentem: seu Macedonium iugi syluestris habitatorem, uirum infinitæ simplicitatis, atq; constantiæ, frenandum pij quidem, sed irati principis impetum, montis è uertice descendentem. Non Acepsenam sexaginta annis in cella reconditum, semper tacitum, nulli uisum. Non Ceumatium aut Didymum ambos cæcos illustres, & uidentium ac piorum omne munus implentes: alterum uerb insuper & in literis clarum. Non deniq; innumerabiles alios, quorũ uel nomina, nõ capiunt libri. Postremò ut summa etiam, quia peruulgata erant, omisisse me noueris, non insistam eloqui, ut adhuc inhospitã ac penè solis æremũ notam feris, orientaliũ atq; orientiũ monachorum princeps Antonius penetrauit, ut crebrescente fama nominis, & ad gratiã sanitatum turbis ægrorũ confluentib. tædio affectus, & metuẽs ne tanta illa celebritas, aut sibi inanis gloriæ, aut alicui erroris, & falsæ cuiuspiã de se opinionis materia esse posset, dũ paucis panibus pro uiatico assumptis, ad ripã fluminis sederet, fugam cogitans, uox ad cum de cœlo facta est. Quænam uerò uox? illa forsitan. Fuge solitudinẽ, urbes cole. locus hic tædij, ille gaudij locus & quietis: Alexandriã pete, in patriã tuam redi, & non potiùs illa uox fuit. Si quiescere cupis Antonij, uade nunc ad interius desertum? Cui mox obtemperans, oblato diuinitùs, uiarum duce profectus est, ut in deserto manens, & semper in acie armatus, omnes dæmonũ uicit insultus, ut Philosophia, mũdiq; sapientia tumidum

nomen

nomen, ab humili & illiterato ſeniculo, ualidiſsimis atq; clariſsimis rationibus cõfutata atq; conculcata eſt. Vt eum Romani Imperatores, miraculo famæ eius electi, familiaribus ad illũ epiſtolis, quaſi patrẽ uenerati, & quòd reſponſo dignati eſſent uehementiſsimè ſunt gauiſi, ut tot iam ſpiritalibus bellis uictor, tot inuiſibilium hoſtium exercitibus triumphatis, cum ad nonageſimum uitę annum perueniſſet, nullo uſpiam apparente hominum, ſe iam ſolum eremicolam cogitaſſet, multò uetuſtiorem atq; remotiorem ſolitudinis incolã alterius, Paulum Thebæum quærere admonitus, reuelatione nocturna claruit, quæſiuit, inuenit horrificis in itinere primùm monſtris inuentis, ut congreſsis tandem, & poſt longum ſilentium collocutis, ad ripam fontis exigui, & ueteris umbrã palmæ, ſecretiſsima in ſpelunca, miſſus è cœlo panis unus, duobus CHRISTI fortiſsimis ueteranis, multo ieiunio exhauſtis, abundè ſuffecerit. Deniq; ut paucis pòſt diebus, mœſtus animi, multiſq; cũ fletibus hoſpes, Paulum ſepeliuit, in effodienda humo, leonum unguibus in ſueto pietatis officio adiutus. Ad ſummam, qualiter in deſertis latitans, & in tantùm omnis gloriæ fugitans, ut ſepulturam quoq; ſuam uellet abſconditam, ne qua uel gelidum cinerem mundani fauoris aura contingeret, adeò nobilitatus & glorioſus effectus eſt, ut CHRISTVS humunculum ſuum Aegyptiacę ſolitudinis latebris abditum, ut ipſius Athanaſij hæredis atq; hiſtorici ſui uerbis utar, alio penè orbe cælatum, Africæ, Hiſpaniæ Galliæ, Italiæ, Illyrico, ipſi etiam qui urbium caput eſt Romæ, ut in exordio promiſerat, demonſtrarit. Non exequar ut in ſolitudinẽ quoq; fugit Hilarion, Antonij uirtutum nobilis æmulus, fama uiri primùm, mox bimeſtri obſeruatione uitæ eius, ac monitis præſentiq; concitus exemplo, ubi ab adoleſcentia in ſemel perſeuerans, brumæ primùm & æſtatis intemperiem anguſto tuguriolo, poſt autem cella nihil anguſtiore, neque tàm domus, quàm ſepulchri ſpeciem habente ſubmouit, ut inde dum ad uiri nomen turbis coëuntibus, & ſolitudine una multarum inquieta negotijs fugam meditaretur, recognita decem & eò amplius hominum millia iter eius impediêre. Quo dolore, cum media conſumptus pene eſſet, populo patiente, ſed dolente, & proſequente, tandem abijt in profundiſsimas ſolitudines, & ad Antonij locum, qui paulò ante tanto uacuus habitatore remanſerat, perueniens, atq; ibi diſcipulis eius inuentis, auditu flebile, pium dictu auidiſsimè cuncta perquirens, hortulanum eius, & lectulum unde ad cœlum fœlix ille conſcenderat inuiſit, atq; in eo dulci quadam tanti uiri memoria procubuit, ipſum recenti uelut Antonij accubitu calentem, ſæpe complectens, atq; deoſculans, quidq; non tàm lectione, quàm opinione fretus addiderim, alienum ſtratum ſuis lachrymis rigans, ut inde alias, atq; alias ſolitudines petens quòd exoptatam ſibi inuidens quietem, ſemper eum ſua fama præcurret. Interdum etiam ad barbaras nationes clàm decreuerit proficiſci, ubi nec intellectus, nec cognitus reſpiraret. At eadem fama nominis eum perſequente, primo quidem in Siciliam nauigauit, inde in Dalmatiam, poſtremò autem in Cyprum inſulam ſuis moribus longè diſsimilem, cuius tamẽ una rupes, duro uiri propoſito conueniret, ubi locum nactus terribilem ualdè (ut ſcriptoris, præconiſq; ſui Hieronymi uerbum ponam) ac ſemotum ſubſtitit, & ut cunctis eum, ne furtim dilaberetur obſeruantibus, quod uno in loco diu illũ non poſſe ſubſiſtere, publicè perſuaſum erat, ibidem laborum uitæ finem habuit, in terris imitatus fuerat, ad cœlos ſecutus Antonium.

DE TRANSITV PRÆTERITORVM EXEMPLORVM AD *exempla minus trita.* Cap. II.

BIs igitur breui admodum, & ſuccincta commemoratione præteritis, ut ſic dicam, atque ſuppoſitis, & reliquis ſilentio obrutis, quotquot ſunt id genus, quibus ſola æremus cœlum fuit in terris, quę copioſa, & amœna, & uaria, & penetrabilis atque ignea lectio eſt, & quæ pretioſæ materiæ filum habens magnis texta ingenijs, naturæ pariter, atque arte delectet, aliquot exempla minùs trita, per ſecretiores ſcripturarum receſſus ſparſa recolligam.

SECTIO II.

DE SOLITVDINE PARENTIS HVMANI GENERIS ADAM. Cap. I.

ET ut à primis ordiar, Adam publicus ille parens generis humani, quamdiu ſolus fuit, nemo fœlicior, mox ut comitatus, nemo miſerior, ſolus ſtetit, comitatus ruit: ſolus beatę ciuis patrię, comitatus infœlicis exilij peregrinus: ſolus in requie, & gaudio, comitatus in laboribus & doloribus multis. Denique ſolus immortalis fuerat,

lunge

iunge sociam, mortalis efficitur. Iam tunc clarum, & insigne præsagium, quid de societate fœminea sperare posteritas deberet.

DE CVLTV SOLITVDINIS ABRAHÆ. Cap. II.

SEd ne in limine hæream, magnus ille, multarumq; gentium pater Abraham, non in palatijs, interq; delitias urbanas, sed in tabernaculis, inq; conuallibus collocutorem Deum meruit, promissa illa, quæ iugiter in nobis extremis: utinamq; non pessimis hominum implentur. Idem non in aula cortinis obsita, & uillis instrata crispantibus, sed in solo herbido & agresti, utq; Geneseos textus habet, in conualle, ut Iosephus, ad ilicem Mambre sedebat, quando dignus est habitus Dei angelos habere conuiuas: Neue quid fortè aliud, quàm quod uerba sonant suspicemur, non equidem sub auratis laquearibus tectorum, sed sub quercus umbra glandiferæ rurale conuiuium celebratum est. Et ille certè sanctissimus, atq; omni diuino fauore dignissimus uir, fuit tantæ obedientiæ, ut dum Dei iussis obsequitur, unigenito filio nō parceret. Vt reliqua laudum eius sileam, de quibus dicendi tempus fortè aliud, alterq; locus opportunior dabitur. Ex quibus omnibus, minimè mirum sit, si talem uirum arctiùs est amplexa diuinitas, illud magnum quod suo merito ancilla eius Aegyptia fugiens, ab angelo reuocata, & iterum in extremis posita, atq; desperans, rursus ab angelo recreata est. Et ut ad propositum spectet, alterum iuxta fontem aquæ, alterum subter unam arborem, utrunque certe in solitudine gestum est. Vt ne id mirum sit infantem suum, quem fugæ comitem gestabat, in solitudine seruatū, cœlestisq; beneficij memorem, & ipsum post solitarium euasisse.

DE SOLITVDINE ISAAC. Cap. III.

QVid hoc patre satus Isaac? Quando sibi de terra longinqua fœcunda uxor aduecta est, quid putas agebat? Erat forsan in foro, perorabat causas, exercebat iuditia, emebat aliquid, aut uendebat, dabat mutuum, uel poscebat, uel datum exigebat, acceptumq; soluebat? nihil horum omninò: Quid igitur? Deambulabat (inquit) eo tempore, per uiam quæ ducit ad puteum, cuius nomen est Viuentis, & Videntis. Verè autem Viuens & Videns, hoc est, in æternum uiuēs & uidens omnia, non Sol (ut Ouidius & Apuleius dixerunt) sed creator solis, & syderum, rerumq; omnium omnipotens Deus, apud quem puteus, siue ut Psalmista loquitur. Fons uitæ est, quo non dormiendo, nec per inuia gradiendo, sed per uiam deambulando peruenitur & sequitur. Habitabat enim in terra australi, & egressus fuerat ad meditandum in agro inclinata iam die. Vbi similiter nihil est, quod mysterio uacare putem, habitabat enim in terra australi, terra humili & deuexa, & clara, & ætherei solis uicinitate præferuida. Et egressus erat, unde reris, nisi extra corporis sui domum? Egressus (inquam) extra seipsum, & miseriæ mortalis ergastulum, non ad infame ocium, sed ad meditandum. Nam quę oro alia hominis uita est, aut quid aliud agens ab animalibus brutis differt? Præclarè Cicero: Docto uiro (inquit) uiuere est cogitare: in hanc rem, non urbem aliquam, non theatrum, sed agrum locum prorsus idoneum. Insuper & inclinatæ diei commodissimum tempus elegerat. Nullus enim locus, nulla pars ætatis aptior meditanti, quàm & agrestis solitudo, & iuuenili feruore præterito, relictisq; (ut ita dixerim) meridianis horis, à tergo placatioris uitæ tranquillitas iam uergentis ad uesperam.

DE SOLITVDINE IACOB. Cap. IIII.

QVid huius etiam natus, magniq; nepos Abrahę Patriarcharum maximus Iacob, quando scalam illam cœlotenus erectam, ascendentes, descendentesq; angelos, & innixum scalæ dominum uidit? ubi fuisse illum opinamur, quàm magna in urbe, quàm pulchra in domo, quàm locuplete cubiculo? Erat ille nō modo procul ab urbibus, sed etiam procùl domo, ut enim ipsius Iosephi uerba non mutem, propter odium prouincialium, apud nullum quidem succedere uoluit, sed sub diuo iacebat, caput suum lapidibus subditis supponens. Eidem gemina coniuge & natorum turba, seruisq; & ancillis, omnigenumq; gregū possessione aucto, in patriam remeanti, occursus adfuit angelorum, sed ubi nam quęso? Nunquid in urbibus quiescenti? Non uerum cœpto [illegible] itinere abeunti, quo nondum peracto, eidem luctator ille nocturnus, nomen unde nouum [illegible] clarum mansit in posteris, non in urbis amphiteatro, neq; inter turbas hominum, sed cum remansisset, solus in transitu torrentis apparuit.

[illegible] SOLITVDINE MOYSI. Cap. V.

V[illegible] erat [illegible] familiarissimus Deo uir Moyses, quando legem, colloquiumq; Dei, [illegible] ndo salutem populi, memorabilemq; uictoriã, absens solus & solis precum [illegible] obtinuit? Nempè nõ in aliqua ciuitatum Syriæ, uel Aegypti, sed in syluis, [illegible] montis in uertice. In solitudine erat, dum aquas amarissimas coegit li[illegible] [illegible] ore dulcescere, dum prodigia illa fecit, quæ uix perlegere ne dicam re[illegible] ce[illegible] Idem certe immenso exercitu, in quo tam multi iniusti atq; in Deum & [illegible] erant, nõ de solio aureo, sed de solitudine horrida prouidit, & in summa [illegible] essariatum rerum abundantiam procurauit: quando in castris coturnices [illegible] o lapsas, populus legit esuriens, & de rupe percussa, dulcis aquæ co[illegible] [illegible] quando diuinum illum atq; incredibilem, & neq; cupiditati, neq; parsi[illegible] [illegible] em cibum, non quidem in urbibus, nec è foro cupedinario petitum, sed [illegible] uadraginta annis habuit in deserto. Vides ut solitudo diuinis benefi[illegible] [illegible] a felicis sit amica congressibus? quo minùs miror, ut præclarè uitæ [illegible] m [illegible] itudinẽ dep[illegible] tatam, dum ex hominibus migraturo, quod [illegible] acciderat, loquens Deus: Non in hanc aut illam urbem, sed ascende in [illegible] morere. Quod nobis in omni uitæ, mortisq; consilio, nisi fallor summo[illegible] [illegible] est.

[illegible] SOLITVDINE HELIÆ. Cap. VI.

Q[illegible] V[illegible] singula replicem? Plena exemplorum sunt omnia, ubi erat Helias quando [illegible] s potentis emicuit? Quando populis intra urbes fame pereuntibus, il[illegible] [illegible] Dei in solitudine latitantem corui pauere solliciti? Quando ex lum[illegible] [illegible] rm[illegible] i montis pronus humi, triennem siccitatem, terras ac populos affli[illegible] [illegible] em, insperato imbre leniuit? Quando octingentos, & quinquaginta fal[illegible] a[illegible] monte Carmeli, Deo iudice, sacrificio teste, superatos in torrente [illegible] te mactauit? Quam ob causam iratæ Reginæ minis ac furori cedens, [illegible] bram [illegible] et, sub umbra iuniperi consopitũ excita[illegible] Angelus, & in man[illegible] [illegible] uit, non magni pretij cibum, sed tantæ uirtutis, ut in fortitudine illius, qua[illegible] [illegible] ter, ac totidem noctium ieiunando perficeret. Quo peracto, inde ut in [illegible] do [illegible] nico [illegible] tatus alloquio, reges inungere mittitur ac prophetas, ut in [illegible] sedes, [illegible] mabili fiducia, ut ignis è cœlo descendat, super quin[illegible] [illegible] pa[illegible] at[illegible] t scisso amne, tactu pallij Iordanem sicco pede per[illegible] [illegible] um uenerantibus elementis. Vbi (inquam) erat Helias dum [illegible] tudine: unde tandem ad cœlum flammante uehiculo raptus est? [illegible] o ge[illegible] m r[illegible] pti ducis consecutus est spiritum? Quando ferrum [illegible] nem [illegible] natans, flenti restituit amico? Quando tribus re[illegible] [illegible] exercitu[illegible] us, ne [illegible] ret siti, repleto sine ullis imbribus torrente sub[illegible] ad Iordanis rip[illegible] tertium in deserto Idumææ contigit. Illud quæsisse [illegible] er d[illegible] pallio magistri diuisis aquis, per arentem Iordanis alueum so[illegible] [illegible] t comit[illegible] s? Vbi erant deniq; tot prophetæ, quando tam certis, & [illegible] bus [illegible] ustrati sunt? De qui[illegible] singillatim nũc agere longum est. Neq; [illegible] prophetarum, quos monachos ut Hieronymus ait, in ueteri le[illegible] [illegible] e [illegible] his propè fluenta Iordanis, & turbis, & urbibus dere[illegible] [illegible] ag[illegible] ant.

[illegible] SOLIT[illegible] HIEREMIÆ. Cap. VII.

I[illegible] [illegible] imendus nõ uidetur, qui uerum etiam huic uitæ [illegible] bi ait: Bonum est cum silentio præstolari salutare [illegible] o [illegible] iugum ab adolescentia sua: & quasi hæc nisi in [illegible] ùm hæc dixisset, adiecit: Sedebit solitarius & tace[illegible] [illegible] a[illegible] fel[illegible] cem patientiam expectantis: audio libertate qua[illegible] [illegible] audio quietẽ sessionis, & non semel sed in p[illegible] in[illegible] [illegible] men audio, intra unam solitud[illegible] ineri.

DE COMMENDATIONE VITÆ SOLITARIÆ, *incidens.* Cap. VIII.

O Verè uita pacifica, cœlestiq; simillima. O uita melior super uitas, uita laborum uacua, bonorumq; tantorum capax, ubi expectatur salus, suaue iugum domini portatur, tacetur & sedetur, & sedendo consurgitur. Vita salutaris hominibus, formidabilis, & inuisa dæmonibus, quod nisi ita esset, haud quaquam id uitæ genus ingressos, tam multis, & tam uarijs tentationū generibus infestarent. Vita reformatrix animæ, reparatrix morum, innouatrix affectuum, lotrix sordium, purgatrix scelerum, conciliatrix Dei, & hominum, ruinarum innumerabilium instauratrix corporum, cultrix ingeniorum, moderatrix præcipitum, torpentium excitatrix appetituum, genitrix nobilium, alma uirtutum nutrix, uitiorum domitrix, peremptrixq;, palæstra luctantium, arena currentium, campus pugnantium, arcus triumphantium, bibliotheca legentium, cella meditantium, penetrale orantium, mons contemplantium: Et quid dicam, nisi simul omnia, uita fœlix, ad omne bonum opus aptissima, uita philosophica, poëtica, sancta, prophetica, uita non immeritò singularis dicta, & si dicere audeā, quod sentio, [illegible] tàm singularis, ut ea sola uera uita sit, reliquis omnibus conueniat, quod ait Cicero, & Ciceronem secutus Augustinus, quod hæc nostra quæ dicitur uita, mors est. Vita demum nisi expertis incognita, & ut habenti peramabilis, sic superoptabilis non habenti. Quod non ignorabat Hieremias idem, quo duce, ad hæc eiusdem uitæ præconia præmissis accumulanda peruenimus, dum in illa calamitate publica, pias simul lachrymas, & lachrymis opportunam solitudinē exoptabat. Quis dabit (inquit) capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? & sciensq; fontem hunc non in urbibus, aut in turbis nitidum scaturire, subsecutus adiunxit: Quis dabit mihi in solitudine diuersorium uiatorum? Cogitatu perfacile est, quibus nobis expediat, quando uir ubilibet Deo proximus, Deo plenus, ad honestum illud, seq; dignum officium, hoc est, ad lugendum interfectos populi sui, quasi unā sine altera nō speraret: simul utranq; poscebat solitudinem & pietatem. Vbi illud minimè negligendum rebar, quod cùm [illegible]solitudine diuersorium optasset, addidit: Et derelinquam (inquit) populum meum, & recedam ab eis, quia omnes adulteri sunt, cœtus præuaricatorum, & reliqua deinceps: Quæ cogitare ne dicam loqui horret animus, tàm propriè nostris hodie conueniunt populis, tàm parum, imò uerò tàm nihil est fidei, nihil ueri uspiam, nihil tuti, nihil deniq; uel humani, hi cùm dicantur homines, & effigie sunt humana, ut ea mihi uel sola certè, uel maxima atque iustissima percolendæ solitudinis, & declinandarum urbium causa sit.

SECTIO III.

DE SOLITVDINE SANCTI SYLVESTRI PAPÆ. Cap. I.

NE fortè autem uetustatis reuerentia, uel immemor recentium, uel contemptor appaream, latuit in Soractis monte, Syluester diuitum primus ille Pon[illegible]cum, & locum moribus, & loco consonum nomen habens. Atqui nisi audire uerum pudet, è solitudine humili, & inculta opes istæ, bonæ utinam, quas modò uix urbes capiunt fluxère. Hinc calceus auratus: hinc eburneus scipio, pastoralis in m[illegible]rem baculi recuruus, suburbano cultu rusticæ memor originis: hinc chlamys coloribus [illegible]ardescens: hinc stellatum diadema carbunculis: hinc niueus sonipes, thronus a[illegible], purpureumq; uerendi capitis umbraculum: hinc deniq; totus habitus triumphalis, totus hic ut dicitur militantis: sed & latè iam regnantis ecclesiæ status, quem è syluis egre[illegible]um stupent reges, & quem, qui diligenter inspexerit, nescio an solitudinem tantæ uenerationis initium uenerabilem negaturus sit: sed progredior.

DE SOLITVDINE SANCTI AMB[illegible] Cap. II.

AMbr[illegible]sius, apud Mediolanum magni populi curam, Deo uolente, ac cogente fortitus, & [illegible] tam necessarij debiti, tantiq; sibi con[illegible]s o[illegible]cij, continu[illegible] solita[illegible] uitam degere non auderet, quotiens tamen [illegible] & quibus potuit modis, quid op[illegible]ret ostendit. Habitauit ut nunc est ambitus murorum, in extremo ciuitatis angu[illegible], ubi adhuc sacrum corpus habitat, & ab eodem fundata sacra domus stat, summa deu[illegible]one pe[illegible]ris, & magnis populi frequentata concursibus, tunc quantum certis indicijs intelligi[illegible]datu[illegible] long[illegible]motus, penitusq; solitarius locus erat. Ad hæ[illegible]uens epi[illegible]cop[illegible]s

c[illegible]is

curis liber ac laborib. relaxatus (quos impellendis Arrianis ab ecclesia graues, diuturnosque perualit) aliquantisper se negotijs subtrahere, furariq; poterat, in secretiorem solitudinem se conferre sanctissimus uir solebat. Sylua erat, quamuis proxima, contemplationi tamen idonea, in medio parua domus, ingentis certè, sed humilis uiri capax, quæ multò dignius, quam domus olim Metapontina Pythagoræ, in templi licet exigui speciem uersa est. Nunc sylua conuulsa est, mutatoq; loci habitu, manet nomen, Ambrosij nemus uulgò dicitur, sinistrorsus ad Ortoum latus, quod amnis hic undique magnis motibus, & multa rerum collisione memorabilis intra urbē ipsam, & extrema rapto molimine aucti ambitus septa conclusit. Hic (ut audio) & ut auguror, librorum mellifluos flores sparsit, quorum hodie per omnes tractus ecclesiæ gustus suauissimus, & fragrātissimus est odor. Vt uerò non actuum modò sed uerborum, unum quidem ex omnibus, testimonium uiri huius proferam, in epistola quadam ad Sabinum. Pergam (inquit) frequentiùs te in meis scriptis, & cùm sim solus alloqui. Deinde suum faciens Scipionis uerbum, de quo pòst dicam. Nunquam enim (inquit) minùs solus sum, quàm cùm solus esse uideor, ne minus ociosus, quam cùm ociosus. Certè pro arbitrio arcesso quos uolo, atq; adiungo mihi quos magis diligo, & quos aptiores arbitror, nemo interpellat, nemo interpolat, tunc ergo te magis teneo, & de scripturis confero, & prolixiorem simul sermonem cædimus. Sola erat Maria & loquebatur cū angelo: sola erat, quādo superuenit in eam Spiritus sanctus, & uirtus altissimi obumbrauit eam. Sola erat & operata est mundi salutem, & cōcœpit redemptorem uniuersorum. Solus erat Petrus, & totum per orbem consecrandarū gentium cognouit mysteria. Solus erat Adam & non est præuaricatus, quia mens eius adhærebat Deo: postquam uerò ei mulier adiuncta est, non potuit adhærere mandatis cœlestibus.

QVOD NVLLVM VIRVS ADEO PESTIFERVM ST VITÆ SOLITARIÆ *contrarium sit, sicut muliebre consortium, incidens capitulum.* Cap. III.

VBi ut me Ambrosij dicto parumper immisceam, illud nō siluerim, quod omnibus notum multi dissimulant Nullum uirus adeò pestiferum uitam hanc sectantibus, ut muliebre consortiū. Fœmineus enim decor, eò formidolosior, funestiorq;, quò blādior, ut sileam mores, quibus omninò nihil instabilius, nihil studio quietis infestius. Quisquis requiem quæris, fœminam caue, perpetuam officinā litium ac laborum, rarò sub eodem tecto habitant quies & mulier, Satyrici uerbum est:

Semper habet lites, alternaq; iurgia lectus.
In quo nupta iacet, minimum dormitur in illo,

Nec fortè tranquillior est concubinæ accubitus, cuius & fides minor, & maior infamia, litigium par. Scitum est & illud clari Oratoris dictum: Qui non litigat cælebs est. Quid uerò melius quàm non litigare? Aut quid per IESVM CHRISTVM oro te, quid (inquam) solitudine præsertim nocturna ac silentio, & quiete, & lectuli libertate fœlicius? nihil ergo fœlicius cælibatu, nil uero cælibatui aptius, quam solitudo. Quisquis ergo litem fugis, & fœminam fuge, uix alteram sine altera effugies. Fœminæ & si quod rarum est, mitissimi mores sint, ipsa præsentia, atq; (ut ita dixerim) umbra nocens est. Cuius si quam fidē mereor, uultus ac uerba, cunctis qui solitariam pacem quærunt, non aliter uitandi sunt, nō dico, quam coluber, sed quàm basilisci conspectus ac sibila. Nam nec aliter oculis, quàm basiliscus interficit, & ante contractum inficit. De quibus aūt potiùs quàm de nobis dici æstimes, quod longinqua materia uerè ne magis, an propriè ait Maro:

Carpit enim uires paulatim, uritq; uidendo
Fœmina, nec nemorum patitur, meminisse nec herbæ.

Sed quod uisu solo corporis, atq; animi uires carpantur, uranturq;, tangere poterat uni quos ea pestis extenuat & accendit: at quod nemorum, herbæq; memoriam eadem [illegible] at, sicut de equis, ac bobus dixit, sic de hominibus dixisset, quos alios, quàm nos [illegible] e uideretur, quibus præcipua nemorum, & herbarū oblectatio est. Proinde mu[illegible] ecebras, tum omnibus, quibus suum uas sanctè & honorificè custodite proposi[illegible] m nobis maximè fugiendas, uitandasq; denuntio: Quod qui neglexerit, norit se ob causam è paradyso solitudinis pellendū, quàm è paradyso uoluptatis primus [illegible] pulsus fuit. Hæc interfatus ad Ambrosium reuertor, qui illam ad Sabinum epi[illegible] ludens: Liquet (inquit) ex his, quia soli eum sumus, tunc nos offerimus Deo, [illegible] em ei nostram aperimus, tunc amictum fraudis exuimus, quibus dicta, primo

ftetum parente ad memoriā reuerfo. Solus (inquit) erat Adam, quando in paradyfo eft con ftitutus, fed nō erat folus, quādo de paradyfo eiectus eft. Solus erat Dominus IESVS, quan do mundum redemit: non enim legatus, neque nuncius, fed ipfe Dominus faluum fecit po pulum fuum, etfi nunquam folus eft, in quo pater eft femper? Ad poftremum cum confi lio claufurus epiftolam. Vnde & nos (inquit) foli fumus ut Dominus nobifcum fit: quod confilium ne foli Sabino datum fit, ut ad nos trahamus, noftrumq; faciamus, obfecro.

DE SOLITVDINE SANCTI MARTINI. Cap. IIII.

HVnc folitariæ uitæ ftatum, & ab infantia quodammodo concupiffe Martinum, & eùm primùm per ætatem, perq; neceffariæ militiæ occupationem licuit, apprehen diffe nouimus, tanto ardore animi, ut in uita priuata, cæptum morem nec Præful factus omitteret: auctor eft Seuerus, qui res eius quibus interfuit, uitæq; feriem fcripfit. Quo tempore quæti folitum accepimus, ante epifcopalem curam, fe maioris fuiffe uirtutis. Mirum, quamuis enim nihil illi uiro, nifi fummū femper atq; perfectum fuiffe cre dendum fit, tamen pontificali fafce curuatus, nefcio quid in fe dum effet expeditior altiùs atq; perfectiùs recolebat, temporis illius memor quo liberiùs folus erat, ne quis fortè mi retur eundem antea liberum frequentaffe folitudines, qua & dum feruus officij, dum licuit frequentauit. Ne enim cuncta ueftigem quod longum atque difficile eft, in ipfa prius ur be Mediolano, ubi quod cōftat primum ex multis, quæ diuerfis in locis ab eo fundata funt, monafterium extruxit, aliquantum tempus exegiffe fertur, uicino quondam Ambrofianę domui, ac mœnibus urbis habitaculo. Loco etiā nunc folitario ac repofito, ad quē iam præ ful Ambrofius tanto læt us hofpite, clam folus exire confueuerat, fecumq; dum poffet aui diùs immorari: bone IESV, quale hominū par, quæ fufpiria, qui fermones? Quicquid prin cipes imperant, quicquid Coſs. deliberant, quicquid prætores edicunt, quicquid ftatuunt legiferi, quicquid fabulātur populi, quicquid philofophi difputant, quicquid rhetores de clamant, quicquid fophiftæ cauillantur, facro illi, tranquilloq; colloquio admotum, meras nugas dixiffe nō uererer. Sinueffæ quidem erat Horatius poeta, dum fibi Plotius & Varus, & Virgilius occurrerunt, pulchra nempe focietas doctifsimorum hominum, inuicemque familiarium amicorum, itaq; ait:

O qui complexus & gaudia quanta fuerunt,

Credo Aedepol, & multa ibi pro tempore faceifsimè inter tales uiros, ac difertifsimè dicta non dubitem, fed dulciores amplexus, & fanctius gaudiū fuiffe crediderim Mediolani, in ter Ambrofium & Martinum, locus oftenditur, ubi congredi, & colloqui folitos fama eft. Quibus ego cōgrefsibus atq; colloquijs, fi datum effet, interfuiffe maluerim, quàm regum omnium confilijs, quæcunq; uino, uel auaritia, uel feritate ebrij cum purpuratis fuis agitāt. Fœlix ergo, & quanquā minus adufta, minus horrida non minus fortè gloriofa, quàm The baidis folitudo, quæ tales duos accolas uno tempore meruifti.

DE SOLITVDINE SANCTI AVGVSTINI. Cap. V.

NOndum nos Mediolano egredi, magnus alter eiufdē urbis habitator finit Au guftinus, quem Ambrofio malis erroribus infectum, quafi filium docto medi co pius Pater dedit, ut is eum undis falubribus ablutum, curatumq; Deo red deret. Ille ergo cùm ignarus omniū, quæ erga fe clàm diuina pietas ageret, Me diolanum ueniens, ubi tunc facer florebat Ambrofius, uitam tandem mutare decreuiffet, ciuitate relicta, folitudinem ruris appetijt, ut qui cum multa infanierat, folua refipifceret, Cafeatum, uocat ipfe, & id manet hactenus ruri nomen. Quinetiam ipfo die, quo primum hoc fancto defiderio exarfit, in ciuitate pofitus, in illas fluctuantia animi procellas, per quas confilij nauigium regente Deo ad terram uiuentium & ad portum falutis applicuit: quid egerit, qualiterue fe gefferit, eodem ipfo narrante cognouimus. Certè non procefsit in pu blicum, neque populi concionem clafsico aduocās, quid acturus effet expofuit, fed dimif fo focio fidifsimo, confurgens, eò (quòd ut ipfe ait) folitudo fibi ad negotium flendi aptior fuggereretur, & fecedēs remotiùs, quā ut poffet ei onerofa effe etiam talis amici præfentia, quod unū loci qualitas ac tēporis permittebat, fecretum horti angulum pro folitudine ha buit. Vbi amarifsime fecum loquens, inter fingultus & lachrymas, inter uulfum capillum, percuffamq; frontem, & cōfertis digitis amplexum genu, & quæcunq; magnus ac fanctus dolor elicit, tandem femel de fe ftatuit, unde in perpetuum exultaret. Deniq; per omnem ultam

[illegible] ,at [illegible] a Pisa [illegible] ocii del [illegible] , & [illegible] tre- [illegible] remitas, [illegible] er suo quidem præscri- [illegible] nunc hominis illius scripta re- [illegible] ergo [illegible] turba uidere [illegible] , solitudo quędam [illegible] uidetur Deus, turba strepitũ habet, [illegible] Deo necessariã, non qualibet, sed solitu- [illegible] quę suos [illegible] ana [illegible] corpo [illegible] nil prodesse. [illegible] tatum, [illegible] ylum finam.

[illegible] Cap. V [illegible]

S[illegible] Ma [illegible] Na- [illegible] Hieronymus urbe Ro- [illegible] empus, æternæ [illegible] spe ac desiderio ille [illegible], [illegible] in illam prim [illegible] ad Eu [illegible] Sa- [illegible] d dit. [illegible] quot annis aduersus [illegible] labo [illegible] militia exa [illegible] quam- [illegible] us ad triumph [illegible] , [illegible] in Bethlemitas [illegible]

[illegible] Cap. VI.

I[illegible] illustris, & ut multa breuiter dicam, uerè Ro- [illegible] us fœmineæ [illegible] ecimen uirtutis, & ut ad præ- [illegible] tub [illegible] et, [illegible] pre- [illegible] ipse, [illegible] gido p [illegible] xit [illegible] m- [illegible] Quid enim dignum [illegible] iu, [illegible] ubi [illegible] tanto uir ingenio habit, & amore, ac d [illegible] [illegible] leuit. Et qua [illegible] uis non defuisse sciam, [illegible] [illegible] lat, qui ut [illegible] ocium li [illegible] de [illegible] mo noid- [illegible] ita uix ulla uirtus uel alta, uel abdita est, [illegible] in- [illegible] ueritatem uulgaris fama non conc [illegible] quic- [illegible] pientis, ideo [illegible] Hie [illegible] [illegible] inquam [illegible] habet [illegible] mo- [illegible] ont, & [illegible] nimium [illegible] erum, quocunq; u [illegible] pr [illegible] ert & transfert, [illegible] atio [illegible] comple [illegible] r. Et si homin [illegible] copia fuerit, [illegible] [illegible] certat [illegible] dor m [illegible] dine, [illegible] me admonuit, ut a [illegible] e om [illegible] a, eidem [illegible] arte in da [illegible] em, pauca igitur ex multis exce [illegible] ne [illegible] [illegible] matronar [illegible] dicar, quibus par [illegible] [illegible] præ [illegible] mod [illegible] ignem, & Marcellam, & [illegible] el [illegible] aliasq; [illegible] omnes uirgines, aut uiduas [illegible] quin autem [illegible] ma [illegible] a Me [illegible] : Non eg [illegible] tantas con [illegible] es ac [illegible] , [illegible] es ani [illegible] pa [illegible] ta [illegible] egre [illegible] a [illegible] Pretoris mater, [illegible] [illegible] m tanto pudic [illegible] ran [illegible] [illegible] ui [illegible] tatis [illegible] propè trans [illegible] deres ob [illegible] potentię, [illegible] in [illegible] a [illegible] , exut [illegible] ta- [illegible] m, [illegible] o [illegible] am ex [illegible] ue [illegible] c [illegible] n [illegible] adiu [illegible] e [illegible] m mira [illegible] ne [illegible] an- [illegible] ana [illegible] ita, de labore [illegible] æ [illegible] t. H [illegible] x [illegible] cto- [illegible] o [illegible] TO [illegible] x a [illegible] sul-

trix. Cùm ingentes enim opes, immensumque patrimonium, in egentium alimenta fœlicissima libertate dispergeres, & quasi quidam inexhaustus fons bonorum, nullis largitionum exundatione deficeres, inque aliud nihil intenta, septem & [illegible] annos, indehc [illegible] rerum facultate, & indefessa charitate animi peregisses, iam sexagenariam, tuorum [illegible], non carnale, sed diuinum & spiritale desiderium coepit. Itaque Romam rediens, natum, utrum neptem, ut nominis hæredem, sic animi, propositique tui, ac ne [illegible] faceum, [illegible] omnes, tua per uestigia distractis patrimoniis, in uiam Christi, & amorem uitæ solitariæ direxisti. Super est meminisse, quod aurum, quod [illegible] argentum, quas sericas uestes, quam [illegible] pecuniarum summas tua illa quoque neptis [illegible] uarum obseruatrix, ecclesiis ac religiosis egentibus toto orbe di[illegible] pro CHRISTI seruitio, [illegible]orum [illegible] seruorum libertate donauerit: quas possessiones non modo Romæ, sed in Aquitania etiam, & Gallijs, Hispanijsque uendiderit, pretio in [illegible] diuersis, & his tantum [illegible], quos intra Campaniam Siciliam, atque Aphricam possidebat (iam latè se fortuna mulieris extenderat) non ad aliud [illegible] usum pauperum, & iuge pietatis exercitium reseruatis. Quæ præterea ætate hæc agere cum uigesimo scilicet ætatis anno, tuis accensa monitis, exemplo, seculoque renuncians, ipsum (ut ita dicam) purpureum uitæ [illegible]em, & præclarum coniugium, & tantas diuitias ac delitias neglexisset [illegible]arum san[illegible]as in[illegible]ones, adiutus cœlitus, uel hinc patet, quæ illa iunior Melania [illegible] ens pretium è tantis possessionibus redactum, thesaurumque suum omnem opportuno tempore dispersit, de[illegible]que pauperibus, ut [illegible] distulisset, ad Alarici manus illico Romam, Italiamque ualiturus [illegible] omnem uero quod illa iam tunc in meliores usus magnus opum ponderem [illegible] uerterat, quasi [illegible], suasque res præreptas [illegible] CHRISTI [illegible] multiplici fœnore largiretur. Tu autem fœlix anus, omnibus tandem, quæ iter ad cœlum pandunt, non fœminea leuitate transactis, & quasi iam temporis tui cursu ac laborum agone plausibiliter consummato nil in terris agendum superesset, ante [illegible] ex quo Hierosolymam redietas, relicto ibi monasterio, finem rerum transeuntium, & beatum uitæ laudabilis exitum inuenisti, eumque tibi honorem CHRISTUS exhibuit, ut propter fœminam [illegible] tot uirorum ac fœminarum [illegible]bus pepercisse, & decretum seu promissum [illegible] distulisse uideretur. Siquidem mox ut [illegible], & rebus humanis excesseras, [illegible] Romana irruptio illa barbarica, & horrenda ua[illegible] consecuta est. O ingens & pia mulier [illegible] & nescio quidem an [illegible] uita, an morte felicior, multò certè clarior iaces solita [illegible] quàm [illegible] Romæ carens his meritis inanibus titulis, in sculpto sepulchro marmore iacuisses, multoque ibi gloriosius ædes CHRISTI tuis manibus fundata conspicitur, pau[illegible]ribus seruatura, quàm Romæ palatium auitum, aut barbaricis flammis arsurũ aut [illegible]turum. Sed diù, fateor me tuæ uirtutis admiratio in hoc sermone detinuit, & iam [illegible] is nulla de fœminis, deque transalpinis rebus ad [illegible] & ad patriam redeat stylus.

DE SANCTO GREGORIO PAPA MAGNO SOLITUDINIS amatore. Cap. VIII.

Quid ergo Gregorius [illegible] Romanæ sedis magnus antistes [illegible] gn[illegible]as ac frequentes [illegible] solitaria, templa conuertit, ant[illegible] liones sibi præcipiens [illegible] dedit [illegible] ibi quantum licuit in maxima, celeberrimaque omnium urbe, solitudinem fecit, ut tibi auos, atauosque [illegible] os crebet obsequentis populi concursus ornauerat, illic ipse suo Domino [illegible] sequeretur, eum famæ illum splendor eductum latebris, magno curarum in pelago, summaque tandem dignitatis arce locauerit. Quem suum ascensum cùm sæpe alibi, tum super Ezechielem scribens, mœsta commemoratione conqueritur. Et quidem in [illegible] monasterio positus ualebam, & ab ociosis linguam restringere, & in intentione [illegible] penè continuè mentem tenere. At postquam cordis humerum sarcinæ pon[illegible] ad [illegible]igere se ad semetipsum assiduè non potest animus, qui ad multa spargitur. A [illegible] deinceps contra se præsentemque tunc statum suum loquitur, sed multo [illegible] nio Dialogi [illegible] librum incœpturus, secretum locum amicum mœrori se petiisse testatur, ubi uel modicum à rerum secularium tempestate quiesceret. Illic ergo dilectissimo [illegible] & amicissimo amico respondens. Infœlix inquit animus meus, occupationis suæ pulsatus uulnere: meminit qualis aliquando in monasterio fuit, quomodo ei la[illegible] subterer[illegible], quàm rebus [illegible], quæ [illegible] ebat, quod nulla nisi cœlestia cogitare consueuerat,

quod

[illegible] rete[illegible] corpore, ipsa iam carnis claustra contemplatione transibat, quod mor[illegible] pene cun[illegible] pœna est, uidelicet ut ingressum uitæ, & laboris sui premium [illegible] bus commemorauis, ad contraria tristior se cõuertens. At nunc (inquit) ex oc[illegible] pastoralis, secularium hominum negotia patitur, & post tàm pulchram quie[illegible] pe[illegible] reni actus puluere fœdatur. Quæ sequūtur, attexere longum est, & mi[illegible] im.[illegible] inus est, ut & se recordatione uitæ præteritæ torqueri acriùs, & in com[illegible]one quiete uiuentium miserum fateatur, quorum plurimos, in hac de qua loquimur [illegible] ore [illegible] acuisse definit. Nec minùs & i[illegible]la superuacuum sequi, quæ in eo libro scri[illegible] b af[illegible] af[illegible]ictus exposuit. Propterea quod & uterque peruulgatus est liber, & [illegible] usque ue[illegible] ulo scripta sunt. Mitto alia propè flebiliora, ubi ob hunc ipsum suum [illegible] incessanter se ait flere, & amicos orat, ut si eum diligant, secum fleant, ac pro se [illegible] t. Vt intelligas suum illum intellexisse periculum, qui quasi genus mortis exi[illegible]e uiuere desijsse, amicorū auxilium in [illegible] statu, tam suppliciter implorarет. [illegible] autem ad Narsetem Patritium, de hoc ipso loquens, tanto se mœrore percus[illegible] loqui su[illegible]ciat. Ex quibus apparet, & Pontificatus permolestam illi sarci[illegible] omnibus profectò, qui illæsam, immaculatamque custodiunt, & solitariæ uitæ [illegible] memoriam, nisi collatione disparium, mutari status amaritudine acerbasset.

DE [illegible]ANCTO B[illegible] O SINGVLARI AC DEVOTISSIMO *solitudinis habitatore.* Cap. IX.

S[illegible] dux Occidentalium monachorū Benedictus remanet: at quis eū CHRI[illegible] nouit, quis [illegible] iuuenile consiliū non audiuit: qui quāuis à pri[illegible] um [illegible]ospes, uoluptat[illegible]m hostis, arduam cœli uiam esset ingressus, ut [illegible] s tamē acrutius pergeret, Romam Nursiamque dimisit, quarum in al[illegible] altera: utriusque amorem, uiu ac natura contraxerat, uicit tamen car[illegible] [illegible]ra, pet[illegible] fœlix puer, nō modò solitudinem, sed desertum & illud [illegible] m[illegible] ecus, quod qui uiderūt, uidisse quodammodo paradisi limen ere[illegible] sciens [illegible]eo, cum & cuncta nobiliū scriptorum fides lateque loquax [illegible] a illic ingētia præclarissimè religionis fundamenta testentur, id nūc [illegible] nes n[illegible] honestasse commemoratione tanti incolæ, & propo[illegible] ra[illegible] imasse. Longum est enumerare, qui deinceps uiri & qua[illegible] lecuti, & uel claritate ducis & exempli stimulis, uel inclinatione naturæ, [illegible] admoniti, religionum uenerabilium fundatores, uarias solitudines pe[illegible] o [illegible] c etiam sunt cœnobia, & inter speluncas syluestres deuotissimæ domus [illegible], Matel[illegible]a, Cartu[illegible]a, Vallis umbrosa, Camaldulū, innumerabilesque aliæ: [illegible] onū riui, & si cœlesti deuotionis augmēto, postmodū longè, lateque diffusi sint, [illegible] pleuerint, si tamen ut magnorum fluminum fontes, si harum quæris origines, [illegible] s emanasse comperies. Clarum quidē ex omnibus & famosum Be[illegible] hi[illegible]am, uitæque modum quisquis nosse cupit, nō scrutari abdita iu[illegible] Dialogi cuius supra mentio est habita, secundum librum perlegat, qui ex [illegible] c[illegible]tus, & ubi rerum claritas stylo etiam illustratur.

[illegible]E SOLITVDINE SANCTI FLORENTII. Cap. X.

S[illegible] serie rerum ductus, intra libri tertij metas excesserit, uidebit illa solitudi[illegible] congesta miracula, occurret enim Florētius, qui in monasterio solus agēs, [illegible]um a[illegible] co, cui cum iugis oratio, & multa simplicitas familiarissimum fecerant, ali[illegible]d solitariæ uitæ solarium postulasset, protinus eidē rursus astitit, quo deinde fe[illegible]a, ce[illegible] pastore aliquo paucarum ad custodiā pecudum usus est. Deque eiusdem [illegible]em qu[illegible]ndam fratrum liuor occiderat, imprecatio irati, dicto citiùs ad cœlum [illegible]is mox [illegible]orrendo supplicio affectis, obstupuerit, seque perpetuò fontem uocans, [illegible]er exauditum gemens, omnia reliqua uita sine lamentis, & dolore non fue[illegible] leg[illegible]nes, aut qui reges ad hanc poteniam laborando perueniunt, ad quam [illegible]tas quiescendo: occurret inde Martinus ille Marsici montis accola, cui de [illegible]uens perennis aquę tenuis stilla, duræ rupis stillantis olim in deserto prodigiū [illegible]que cum serpente terrifico, sub cuius specie uetus serpens terribilior latebat, [illegible] specu, continuè sine offensa toto triennio uersatus, illo demum mira patien-

 tia pro-

tiæ procul pulso, ipse uictor solus substitit. Occurreret alter sine nomine, sed cuius nomē in cœlo est, Argentarij montis inhabitator, qui cum defuncti faciē puluere fricuisset, incredibile ac stupendũ, nisi quia credenti nihil impossibile est, exangue cadauer, & mox futurum puluere suscitauit. Occurret solitarius Mænas, tantæ uir innocentiæ, tantæq; fiduciæ, ut nō solum barbaros, tunc uicinia uexantes reuerentia sui nominis, famaq; compesceret, sed maximos atq; immanes ursos, è sylua proxima, sancti uiri aluearibus insultantes, ferula quam de more gestabat, quasi domesticos catulos castigaret, trepidantesq; depelleret.

DE SOLITVDINE SANCTI FRANCISCI. Cap. XI.

Operosum fateor cuncta complecti, nec ea mihi nunc cura est, neq; enim scripturus historiã, ad calamũ ueni, sed undiq; decerpturus illustria, nec ea quidem omnia, sed quę cœpti operis seruato calle præteriens possem, an uerò uel horũ aliquē in patria sua, ut Benedictũ Nursiæ unquã ad id gloriæ uenturũ, uel Franciscum seu uolucrũ audientiam, seu seraphicũ raptæ mentis ardorem, stupendumq; illud insigne sacrorum CHRISTI stigmatũ, & uulnus animi membra testantia, tãtumq; & tàm breui de paupertatis coniugio genitæ sobolis incrementum, habiturum credimus, si mansisset Asisij, qui licet (ut aiunt) diuinitate cōsulta, & reuelatione cœlitùs accepta, pro salute multorum, inter uitæ hominũ bella, periculosas non tam sibi, quàm militibus suis excubias elegisset, ipse tamen magnus amator solitudinis, æremiq; sectator fuit.

DE TRIPLICI SOLITVDINE. CAPITVLVM INCIDENS. ET de solitudine Basilij, & aliorum. Cap. XII.

TRiplex nempè si ritè complector solitudo est: loci, scilicet, de qua maximè mihi nunc sermo susceptus est: temporis, qualis est noctium: quando etiam in rostris solitudo, silentiumq; est animi, qualis est eorum, qui in profundissimæ contemplationis abstracti, luce media & frequenti foro, quid illic geratur nesciunt, qui quotiens, & ubicunq; uoluerint soli sunt. Has quidem simul omnes solitudinũ species, nulli quàm Francisco magis frequentatas uideo, lustrabat æremos, in templis sæpe semirutis pernoctabat, sæpè per diem inter turbas à præsentium rerum sensu rapiebatur, & pulso hûc illûc corpusculo, collisione hominũ cœlestibus mens affixa erat. Hinc illa securitas in quantalibet hominum frequentia, quam sibi feruentissimus CHRISTI amor, & caro mirum in modum spiritui subiecta præstabat. Vnde arbitror effectum, ut sibi & suis stationem in populis acceptaret, ratus facile futurum, omnibus quòd possibile sibi esset, quia enim anima illa sese deijciēdo sublimis & illimis, ac defæcata ab omni colluuione terrestrium, nullis tumultibus à CHRISTO separari poterat, quod in se experiebatur, id uel multo faciliùs in alijs præsumebat, sic illum in iuditio cæterorum, propria fallebat humilitas. Quod ut sic opiner, opinio illa me cogit, quam de se uir sanctus habuit, peccatorem se maximum ex omnibus, quod cuidam è fratribus percontanti, quid de se ille sentiret, respōdisse legitur. Et quamuis hæc ita sint, sæpè tamen a[illegible] diui, religione, scientiaq; præditos, successores suos, si patris scita permitterent, solitariam uitam eximijs præcordijs suspirantes, ipse etiam ut dixi, quantum solitudinem semper amauerit, testis est uita eius literis ædita, testis uitæ regula, quam sibi primùm, & posteris in monte dictauit, mox perditam, non nisi in solitudine reformauit. Testis demum sua peculiaris habitatio, nam ut Benedicti, sic huius quoque locus ostenditur, unus ex multis, quo nō altiùs ferè uspiam remotior, Aluerna loco nomen. Vtriq; igitur solitudo calcar incussit acutissimum, & ad alta dispositos sollicitauit animos. Itaque dum latitant, mundiq; gloriam spernunt, toto illos orbe notissimos atque clarissimos fecit. Inter eos sanè, quos nobilitauit æremus nec silendus est Blasius martyr, quē speluncis abditum, & uisitatum à feris, & ab auibus pastum ferunt. Nec Leonardus & Lissardus fratres, ambo monachi, ambo solitarij. Nec Veridimius æremita clarissimus. Nec comes eius prętereundus Aegidius, qui Athenis regio genere ortus (ut perhibent) & genus, & patriam, & opes, & literas Græcas, quibus abundè pollebat, Gallicanæ posthabuit paupertati, studio solitudinis uniuersa contemnens, ubi & miraculis emicuit, & inter cætera blandientis ceruæ lacte nutritus, & alumnam suam uenatorum canibus inuiolabilem præstitit. Ita ut miraculo rei tactus, Galliarũ Rex ad speluncam uiri sentibus obsitam penetraret, non sine multo militum labore, ferro aditum pandentium. Veneranda deniq; uisi senis effigie, & iuxta senem accubantis spectaculo permotus altricis, submotis omnibus ad eum

solo

solo quodam cum præsule Rex accessit, & talem uirũ reperit, ut magnis ei muneribus oblatis, magnificeq; contemptis, inq; usus alios uerti iussit, tandem & cœnobiũ consilio eius extrueret, illis in locis usque nunc celebre, & deinceps ad eum uisitandum, sæpè submisso fastu regio ueniret, quem sibi hominem non originis splendor ac patrias, sed solitariæ uitæ decor ac sanctitas peperêre.

DE SOLITVDINE SANCTI REMIGII. Cap. XIII.

Quid Remigiũ loquar? Qui ad illã famæ claritatẽ, quæ immaturo æui pontificale pondus imposuit, quod ampliùs quàm septuaginta annos summa uirtute & industria gessisse traditur. Quam Francorũ & regem, & gentem ad CHRISTI fidem primus iste cõuertit, & cœlitùs (ut aiunt) misso chrismate, regem unxit, unde in ungẽdorum illic Regum nata solennitas, in seculum nostrũ durat. Ad hęc (inquam) & ad hanc altitudinẽ, unde oro, nisi ab ipsis humilibus uitæ solitariæ rudimentis ascenderat? Quid Narcissum Hierosolymorum episcopum, uirum clarum atq; mirabilem, quem & persecutionis indignitas, & secretæ uitæ desiderium in solitudinẽ egere, ubi multos annos, desertis in locis degens, non modò persecutorum calumnias declinauit, sed ueri Philosophi summũ munus impleuit? Quid Guilielmum deniq; uirum fortem, & uetustæ prosapiæ, qui ætatis florẽ ipsum, cũ terrenæ militiæ dedicasset, in deserto senescere maluit, & mori ultimis uitæ fructibus cœlesti militiæ consecratis? Quid alium eiusdẽ & propositi, & status, & nominis Guilhelmum, seculari primum fastu, pòst autem monastica humilitate conspicuũ, qui derelicto, spretoq; opulento oppido, solitudinem, paupertatem, & silentium exoptauit? Montis enim Pessulani dominus cum esset, grandis syluæ monachus factus est, inq; illo cœnobio, tanquam portu iecit ancorã, uitæ tempestatibus ereptus, uir magnificus in seculo, ut uerè de illo quidam scribit, sed magnificentior in seculi fuga.

DE SOLITVDINE BEATI BERNARDI. Cap. XIIII.

Quid Bernardum, cuius & recentiora, & notiora sunt omnia, qui & forma corporis clarus, & genere, in ipso adolescentiæ flore fructum animæ suæ cogitans, solitudinem adijt, sed non solus, siquidem quinq; germanos in eiusdem propositi uiam traxit, ubi illa relatu digna narrantur. Nam & cùm Gerardus unus fratrũ, sed armatæ studio militiæ, à fraternis consilijs abhorrens, melioribus cœptis & illuderet, & obstaret, ille cœlesti zelo concitus prædixit fore, ut post non longum tempus, prædurum illud, & diuinis monitis imperuium latus, hostilis hasta perstringeret, admoto insuper ad locum digito ubi uulnus instaret, sic (inquiens) ferieris, & cum dolore saltem corporis, subintrabit salus animæ. Quod ut uaticinatus est accidit, & intellectu malis exercito, militaris asperitas in monachalem mansuetudinem flexa est, ut mox ultrò, quod antea irridebat, appeteret, & fratrum alternatu minimus, cùm fratres omnes in solitudinem pergentes cerneret, forte tunc puerilibus intentus ludis, eiq; primogenitus ualefaciens, inter blanditias diceret. Ad te Lunarde frater, id enim erat puero nomen, totius terrę, quę omniũ fuerat peruentura possessio est: ille supra ætatem. Minimè (inquit) æqua diuisio, uos cœlum habebitis omnes, ego terram? Quod responsum breui rebus ipsis impleuit, & ipse nouissimus fratrum iter gradiens, & tellure dimissa, per solitudinem cœlum petens. Ita nullus omnium penitùs terris hæsit. Quorum profectuum pia mater, haud dubiè particeps uideri debet, quæ ab infantia sic natos instituit, ut uictu tenuissimo contentos, & solitariæ, religiosæq; uitæ, quàm urbanis uoluptatibus aptiores uirilis ætas exciperet. His moribus, his domesticis institutis creuit simillima matri proles, uerè nobilis ac sancta familia, & fœcundæ uitis generosi palmites, etiam si alibi quàm inter Allobroges germinassent. Sane cũ omnes feruidi, promptiq; omnes ad patriæ cœlestis ascensum, unus tamen omniũ dux Bernardus, qui nascendi ordine tertius, in renascẽdi proposito primus fuit, ad postremum, & annosum patrem, & sororem unicam post se trahens, huius ego facundiæ, abstinentiæq; omissis laudibus, quoniam omnibus notæ sunt, illud egregium ac præclarum dictum, & his quæ inter manus habeo, ualdè consentaneum non silebo. Solebat enim dicere, omnes se quas sciret literas, quarũ nescio an alius sua ætate copiosior fuerit, in syluis, & in agris didicisse, non hominum disciplinis, sed meditando, & orando, nec se ullos unquã magistros habuisse, pręter quercus & fagos. Quod ideò libenter refero, quia si quid & mihi nosse datũ esset, idem de me uerè dicere uellem, & nisi fallor possem. Iure ut arbitror hunc locũ occupauerit Arnul-

phus, tertiorum Metēsis æremicola, nobilis atque eiusdē urbis episcopus, nec minus Eucherius, qui primū claritate sanguinis, & senatorū ordinis dignitate conspicuus, multū postea religione, ac solitudine clarior, speluncæ horridæ perseuerātissimus incola fuit, in territorio Lugdunēsi, ad cuius urbis episcopatū, & hic demum non suo ambitu, neque humano suffragio, sed cogentibus meritis, & angelica gloriosè admodum reuelatione conscendit, ut que ueracem sanctarū solitudinū terram scias, ijsdē in finibus & Romanus, & Domitianus primum solitarij æremitæ, post Abbates celeberrimi claruêre, atque ut transmarinas solitudines transalpinis miscēā. Vrsacius seculari primū cognitis militia, illa post reiecta, notior CHRISTI miles apud Niceam Bithyniæ solitariam uitam, non sanctitate tantùm, sed miraculis clarem egit. Sed iam satis exteras solitudines circumiuimus, ad Italicas redeundum est.

DE SOLITVDINE CARLOMANI. *Cap. XV.*

QVis non eius, quem magnū uocant Caroli patruū, Carlomanū memoretur? Qui cum Pipino fratre regni particeps, & regno simul, & regijs curis cedens, Romam adijt ociandi proposito, atque ibi monastico habitu assumpto, Syluestri latibulum Soeratis montē petijt, ubi cum uotiua reliquiæ bienniū exegisset, tandē quia crebro, & nimis honorifico peregrinorū suæ patriæ cōcursu, locus is, ut qui Romā petētibus secus iter, longeque notus atque conspectus est, minus indies solitarius, uotoque suo conueniens uisus erat, ad secretiorem atque semotiorem Benedicti domum Casinense cœnobium commigrauit, ibique quod optabat, & quærebat, fratre interim ac nepote pro caduca sede laborantibus, & quietas latebras, & tranquillum uitæ finem habuit.

DE SOLITVDINE ROMVALDI. *Cap. XVI.*

SEquitur hunc alius ætate posterior, meritò autem prior Romualdus Rauennatium urbis nobilissimus incola, & illustri ducum stirpe progenitus. Hic ab adolescentia quamuis opum, & ætatis, & generis insolētia tumidus, & deuinctus illecebris, animo tamen assurgens, inter illius temporis uoluptates & iuuenilia studia, sanctum semper solitudinem suspirabat, itaque dum uenanti sæpè taciti nemorū recessus occurrerent, cœlesti mox desiderio perculsus hærebat, atque ad se uersus aiebat: O quàm delectabilis, quā tranquillus, & quàm Deo seruire uolentibus opportunus locus, quando melius hic amici Dei, quàm in urbibus habitarent. Itaque generosæ indolis adolescens, ad captādas feras profectus in syluam, captandarum CHRISTO negocium animarum, iam florenti, nec dum matura pietate cogitabat, neque uerò diù inefficax cogitatus esse potuit, ne quē spiritus sanctus aleret, assiduè & augeret. In ipso igitur ætatis flore gloriam, uoluptates, opes, patrem, patriam, mundum denique, & seipsum talem fugiens, ut se alium inueniret, totū ad æremiticæ, solitariæque uitæ studium se conuertit. Et primus illi quidem è sæculo exeunti, haud procul à patriæ mœnibus, ad Classense cœnobium saltus fuit. Inde autem exacto fermè triennio, fratrum uitijs offensus abscesit, & ad Marinum quēdam, solitarium degentem in regione Venetorum, sanctum utique, simplicemque hominem, quem per famam nouerat, deuotissima raptim humilitate perrexit, eumque præceptorem ac magistrum fidelem potiùs quàm discere tum patientissimè pertulit, eiusque non solum uerba, sed uerbera, tàm æquanimis ac submissis excepit, & eum ipsum meritum in stuporem cogeret, qui deinde secum magnis, & honestis ex causis, pro salute animæ, scilicet Petri Vrseoli Venetorum ducis, & ducatū, & seculum his comitibus relinquentis, transgressus in Gallias, breuique post tempore in Romualdo, spiritalium uirtutum incrementa conspiciens, discipuli tandem sui discipulus fieri non erubuit, & cui paulò antè præceperat obedire. Inde autem multo cum dolore gentium illarum, inter quas aliquantum tempus exegerat, usqueadeò ut de eius etiam cæde cogitarent, quatenus quem uiuentē tenere non poterant, mortui saltem corpus thesauri instar, ingens ad præsidium suæ patriæ retinerent, simulata dementia elapsus, & sic in Italiam non minùs iustis reuersus ex causis, quàm abierat, sed aliquanto etiam iustioribus, ut uidelicet patrem suum Sergium imminenti animæ periculo, tempestiuus eriperet. Ipsum quidem, qui in monasterio sancti Seueri prope Rauennā susceptus in monachum fuerat, religioso iugo colla subducere meditantem, ut nunciatum illi erat, & ad seculum redire properantem reperit, eumque nil uerbis, ac precibus ageretur, non patrem cui subesset, sed monachū cui spiritali præesset auctoritate considerans, salubribus uinculis pestiferū coërcuit appetitum, piè seuerus in parentem, ut eum patris æterni seueritate liberaret, successitque fœliciter. Nam Sergius

gius malis admonitus, ad cor rediit, & castigationem nõ ut filij, sed ut patris amplexus, mira compunctione propositum immutauit, atq; ita in uirum alterum uersus est, ut mox & lachrymis peccata dilueret, & beatifica uisione recreatus, amatum simul pondus corporis, & optatus mundi laqueo a uotiua morte deseretet. Longum est deinceps laboriosam uiti militiam sub seruitio IESV CHRISTI, deuotosq; discutius, non Italicos modò, uel Transalpinos, sed etiam transmarinos uerbis amplecti, qui tàm crebri, ac difficiles fuerunt, ut ab illo, qui uitam eius descripsit, meruerint excusari, quia scilicet ad hunc uirum, ne quicquam latitare cupientem, ubicunq; terrarum esset, innumerabiles Deo seruire cupientium turba conflueret, non humilium modò, sed illustrium, ut quotiens locum unum suis monitis CHRISTO quæsita familia implesset, rectore illis imposito, necesse haberet, omnis expers desidiæ, & quietis inscius, in locum alterum commigrare, sanctissimus animarũ pastor nouum domino suo grege, nouis in pascuis quæsiturus. Longum præterea nominarim exequi, quot quam claros CHRISTO seruos, sibi discipulos ambiendo quæsierit, in quibus & duces, & comites, & filij comitum fuerunt, quin & ipse Romanus imperator Otho, licet is differens atq; procrastinans, uotum in sancti manibus uiri factũ, implere præuentus morte nequiuerit. Longum deniq; quibus locis habitauerit, quas æremos discipulis sanctis impleuerit, quæ deserta frequentauerit, quæ templa construxerit, in quibus præclarissimum nomen habet æremus Camaldulensis, Aretinis in finibus, cuius ille & loci, & ordinis institutor ac princeps fuit. Tanta deuotione singula faciens, tantis ieiunijs, tantaq; cibi lautioris abstinentia, ipsæ gulæ suæ illudens, tantis suspirijs, tantisq; cum lachrymis eoq; impetu, & ardore animi, quem nullus unquã stylus æquauerit. Ea demũ solicitudine tàm iusti, tamq; anxia, & usque ad ultimum indefessa, ut more Cæsareo, sed intentione alia, nil actum credens, dum quid super esset agendum, his sacris ædificijs ad exitum uix perducta, semper incipiens ac festinans noua iaceret fundamenta, prorsus quasi totum urbem unam æremũ, omnes homines monachos facere decreuisset: & hæc inter quas persecutionum molestias, non dæmonum modò sed hominum, & præsertim suorum quam patienter tulit ac fortiter. Quanta illi in aduersis alacritas atq; lætitia, magnũ solidæ mentis indicium, & in statu quolibet frons una perpetua serenitate notabilis, quod inprimis Socrati, Lælioq; tribuitur, quibus hic sanctus de quo loquimur, uniformitate par fuit, pietate autẽ ac religione superior. Quanta uerò huic oris hilaritate iuncta esset auctoritas, & nescio quid diuinum in illis uultu uenerabile, pariter ac tremendum, quo & boni illum colerent, & timerent mali, magni licet, at potentes, & tanquam coram Deo positi contremiscerent, usq; adeò, ut & imperator Romanus Otho iunior, eum familiariter ac reuerenter inuiseret, inq; illius lectulo per noctem conquiesceret: & imperator alter Henricus, cum uir sanctus ad eum, & illius, & discipulorum suorum precibus expugnatus, uix uenisset, sibi lætus ac uenerabundus assurgẽs, pio suspirio in hæc uerba prorumperet: O' utinam esset anima mea in corpore tuo, & imperialium Comitum uiro Dei circunfusa acies, atque humiliter acclinis, pellicie, qua tunc ille erat indutus, uillos pro charis ac sanctis reliquijs in patriam relatura, non sine ipsius graui mœrore, deuota undique certatim importunitate decerperet, opinatissima sanctitate barbaricos etiam spiritus molliente. Adhæc & Raynerius Tusciæ Marchio, neq; Imperatoris, neq; cuiusquam mortalium, quãtum Romualdi solius aspectũ, se metuere fateretur. Neq; illo præsente sibi omninò linguam, aut ingenium constare. Postremò, quæ per illum seu uiuentẽ, seu defunctum diuinitùs sunt gesta miracula, quæ pręsentis Dei potentia ac uirtute geri multis & claris innotuit argumentis, illis duobus inter plurima, quod & Gregorij cuiusdam fratris intolerabilem capitis dolorem solo sanauit anhelitu, & alterius nõ dolorem, sed infantiam uno pepulit osculo, qui curatus se mox quidam, & sacra uiri labia contegisset, uehementioris auræ spiritum sensisse illius ex ore prodeuntẽ asserebat, quo afflatus subitò, salutem pristinam recepisset. Id sanè quid aliud fuisse crediderim, quàm spiritum illum, qui ubi uult spirat, quo profectò uir Deo acceptissimus plenus erat. Longa (inquã) hæc relatu & minimè necessaria, cũ ab illo ipso, quẽ prædiximus eius historico cõtemporaneo, & conciue suo, sanctitate ac scientia uiro insigni, & ipso quoq; solitario, de quo sine medio, post hunc dicam, de his æditus liber extet. Summa igitur re compræhendat, siquidem centum uiginti annis, quos habuit uitæ, uiginti primi in seculo acti sunt, tres in monasterio, cuius regimen coactus accepit, uolensq; deposuit, reliquis omnibus septẽ, & nonaginta, æremiticam uitam duxit, semper uigilantissimus, nunquam cessans, ubiq; fructificãs, & ut de illo scribitur, sterilitatis impatiens, ac propterea omnib. locis, & tẽporibus, toto corpore, totaq;

anima ad nihil allud, quàm ad lucrum sollicitus animarũ. Ad extremũ uerò morbo uictus ac senio, ad Italiæ notam partem, uel Piceni, uel Vmbriæ regionem, & ad monasteriũ Vallis, quæ de Castro dicitur, quod ipse cõstruxerat, & ubi ante uiginti annos moriturũ se prædixerat, seu ad hospitiũ fessus uiator, ad uespe:am properauit. Atq; ibi tandem post longissimos labores exactos, fœliciter requieuit, & quid nescio, an de alio quàm de Paulo primo æremita legerim, solitariam uitam, solitario fine conclusit. Vltima enim & diei illius, & uitę suæ horã sentiens adesse, fratribus qui aderãt egredi iussis, & mane proximo reuerti, pia illos fraude decipiens, ut qui solitarię CHRISTO seruierat, solitarius ad CHRISTVM & mercedem sui seruitij reposcẽdam iret, sese, & beatum spiritum, languidumq; corpusculum recollegit, atq; ita incomitatus hominibus, comitatus Angelis hinç abijt, ad æternam uitam.

DE SOLITVDINE PETRI DAMIANI. Cap. XVII.

PEtrus nunc occurrit ille, qui Damiani cognomen habet, quamuis & de hoc ipso, & de uita, rebusq; uiri huius agentiũ discordia multa sit, quod eum alij è solitudinis ocio ad ecclesiastici negotij curas, contrà alij ex ipsa curarum area, strepituq; negociorum, ad ociosi silentij pacem trahunt. Vtraq; uitæ huius cõmendatio, seu tanto illum officio dignum fecit, seu ipsa digna uisa est, quæ tanto fastigio præferreretur, alij rem permiscent, nam cum exactiùs uerum quærens, usq; ad cœnobium ubi is floruit misissem, qui mihi comperta omnia reportarẽt, religiosorum loci illius assertione didici, fuisse eum primo quidem solitarium, inde altiùs euectum, demum ultrò ad solitudinẽ redijsse. Quod si ita est, & indicium eius extremum patet, & in unum exemplum solitudinis geminũ decus coit, quæ tales uiros seculo commodat, eosdemq; sic recipit. Ita uerò esse ut credam, epistolæ quædam eius hortantur, quas nunc maximè his audiuis, ad memoriã reuoco, diuersis ille quidem temporibus, & alio atq; alio uitæ statu aditæ, quarũ in alijs, ut mihi uidetur occupatus, amissi ocij requiem suspirat, in alijs ociosus transacti negotij inquietudinẽ recocdatur, quę huius mihi nunc certior memoria est, cęteris igitur extra propositũ sunt omissia. Vtiq; inquam Petrus hic, quãtum ex nouissimis eius scriptis elicio, Romanum cardinem, non sine laude possederat, uir haud dignitate clarior, quàm lingua, quid tamen & hic consilij cœperit iam audies. Siquidẽ statum illum, pompasq; seculi contribulibus suis linquẽs, ipse Italiæ medio, ad sinistrum Apennini latus, quietissimã solitudinem, de qua multa conscripsit, & quæ uetus adhuc fontis Auellanæ nomen seruat, perituris honoribus præferendam duxit, ubi non minus gloriosè postmodum latuit, quàm innotuerat primum Romæ, nec dedecori illi fuit alti uerticis rutilum decus, squalenti cilicio permutasse.

DE SOLITVDINE CÆLESTINI PAPÆ QVI PETRVS ANTE papatum dictus fuit. Cap. XVIII.

HVius Petri clarissimũ faceret raritas ipsa cõtemptum, nisi eum Petri alterius Romani pontificis, quem Cælestinũ dixerunt, recentior cõtemptus, & clarior obscurasset, qui Pontificatu Maximo uelut mortifero, fasce deposito, in antiquã solitudinẽ tàm cupidè repedauit, ut hostili compede liberatũ crederes. Quod factũ solitarij, sanctiq; patris, uilitati animi quisquis uolet attribuat, licet enim in eadem re, pro uarietate ingeniorũ nõ diuersa tantùm, sed aduersa sentire. Ego inprimis, & sibi utile arbitror, & mundo, utriq; enim propter inexperientiã rerum humanarũ, quas multa diuinarũ contemplatione neglexerat, longumq; solitudinis amorem, periculosa esse, anceps & turbida poterat altitudo. Nam quid CHRISTO uisum sit miraculum, quod per eum Deus ostendit die, qui post renunciationem primus illuxit indicio est, quod profectò non fieret, si quod gestum erat diuinitas non probaret. Ego prorsus altissimi cuiusdam & liberrimi, & iugum nescientis, uereque cœlestis animi factum reor, atque ita sentio, non potuisse id ab homine fieri, nisi qui res humanas iusto precio æstimasset, quiq; tumidum fortunæ caput pedibus subiecisset. Ambrosij patrocinio locus eget, ex eo præsertim libro, quo ad ueræ humilitatis obseruãtiam sacram uirginem Demetriadem cohortatur. Non ut dilectores (inquit) huius seculi putãt, parui cordis aut segnis est animi, terrenas opes spernere, honores occiduos fastidire, nec ibi gloriã quærere, ubi laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & qui iniqua gerit, benedicitur, unde si uerè intelligatur cõtemptus iste rerũ præsentiũ, ad quæ tendat, & qualia cõcupiscat, nihil huiusmodi mentib. rectiùs, nihil inuenietur erectius, quę sacratissimis desiderijs uniuersa transcẽdunt, neq; ad ullã creaturã quãuis potentẽ, atq; mirabilem,

sed

sed ad ipsum omnium uisibilium atque inuisibilium ambiunt creatorem, cui appropinquare clarescere est, quem timere gaudere est, cui seruire regnare est. Huius praeconio laudis, quis usquam quaeso, seu quis unquam dignior Caelestino? Reliquerunt alij nauiculas suas ac retia, alij possessiunculas, alij teloneum, alij etiam regna, uel regnorum spem, secutique CHRISTUM Dominum, facti sunt Apostoli, facti sunt sancti, & amici Dei, papatum uero quo nihil est altius, (rem tàm exoptatam, tamque mirabilem, ut ab admiratione ac stupore dictum ferant) quis ulla aetate, praesertim ex quo tanto in praetio esse coepit, tam mirabili, & excelso animo contempsit, quàm Caelestinus iste, pristinum & nomen, & locum, & amicam bonis moribus egestatem appetens, atque dum coelum suspicit, terrae immemor? Quem in statu quolibet aequè Deo placitum, quis non uidet, qui mira eius opera, sed alio digna stylo, trifariam distincta perlegerit, quae gessit, aut antequam ascenderet, aut postquam descendit, aut dum sedit? Quid miri autem, si uirtus operum non [illegible] uit, [illegible] & animi tenor unus, & qua licuit uitae mutatio nulla fuit? Siquidem in supremo [illegible] culmine, & intra angustissimum ac papalem thalamum, angustam sibi, aeremiticamque [illegible] auernulam meditatus, in alto humilis, inter turbas solitarius, inter diuitias pauper uixit: adde quod & statim ab initio tentauit fugam, cum discipulo quodam suo Roberto Salentino, tunc iuuene, sed inopinata, & subita populi multitudine circumuentus, cum euadendi nulla spes esset, in discipulum uersus, quaesiuit. An se ad excelsa tractum, & [illegible] tum sequi uellet? Ille autẽ, qui à magistro didicisset mundum spernere, CHRISTUM uero, & quibus ad CHRISTUM itur uirtutem, pacem, silentium, & solitudinem am[illegible]e. Quaeso (ait) ut & labori, & periculo meo parcas, meque potiùs cellae inopis, & tuti ocij [illegible] cessorem, quàm diuitis ac sollicitae gloriae participem uelis. Quod & factum est. S[illegible] enim patre Romam abeunte, cuius non multò post animam è carcere gen[illegible] ad sydereas [illegible] candentem sedes conspexisse dicitur, ignarus rerum, & miraculo stupens, a[illegible] interrogans: An se tunc etiam sequi, an quid aliud agere iuberet? quem ille, ut in solitudine perstaret, admonuit, & sic coelum petens, inter uerba disparuit. Discipulus autem ille con[illegible] memor, usque ad tempora nostra perueniens, & dierum plenus ante hos pa[illegible] annos, post magistrum abijt, magna quidem apud suos sanctitatis opinione, & [illegible] fama operum relicta. Sed ad Caelestinum redeo, cuius ascensus quàm moe[illegible] quam contra animum suum esset, descensus laetus & spontaneus declarauit. Au[illegible] uina[illegible] rantes, qui uiderunt, tanto illum fugisse cum gaudio, eaque signa laetitiae spiritalis oculis ac fronte gestantem, dum à conspectu Concilij, iam tandem sibi reditus ac liber abscederet, quasi non humerum blando oneri, sed collum diris securibus subduxisset, utque eius in uultu nescio, quid angelicum reluceret. Nec immeritò, norat enim quid repeteret, nec quid dimitteret, ignorabat. Certè à laboribus ad requiem, ab insanis disceptationibus ad diuina colloquia remeabat, linquebat urbem, ibat animo, & nisi successoris fastus obstaret, pedibus ibat in montem hispidum fateor ac praeruptum, sed unde sibi planum iter esset ad superos: cùm quo utinam uixissemus, quod idcirco praecipuè de hoc [illegible] no, inter tot solitarios optauerim, quia nusquam rei optatae propinquius uotum erat. Neque enim magno disiungimur interuallo, modicumque uel cunctandum illis, uel nobis accelerandum fuit, ut iter hoc uitae pariter ageremus, quod ille cum patribus nostris [illegible] it. Et quam breui spatio temporis per omnem Italiae tractum, usque ad alpes quot ab eo de[illegible] inst[illegible] tuti ordinis conuentus sacri: iamque ut audio, alpes ipsas, deuotio propagata transcendit, durat relig[illegible] sa successio, durabitque, & quos in solitudine genuit, uiuunt nati, cum in palatio geniti, quosque uel ad Ecclesiae cardinem, uel ad alios gradus extulit, iampridem omnes obierunt tantò stabiliora sunt sacrae solitudinis fundamẽta, quàm saeculi. Irrideant, [illegible] igitur, qui uiderunt, quibus prae fulgore auri, & purpurae squalidus opum spretor, & pa[illegible] rtas [illegible] ancta sordebat, nos hominem hunc miremur, interque rarissimos numeremus, [illegible] mnumque [illegible] ocemus non uidisse, cuius uisio lucrum ingens, exemplumque clarissimum praestare [illegible] terat, altioris uitae confragosa tentantibus. Caeterùm praesens fama, consectatumque uiri nomen, & laudatoribus suis fauent, & arguunt insultantes. Gratias autem Deo, tam magnanimes facti sumus, ut hos duos Petros aemulis carituros, & pusillanimitatem huiuscemodi, sine exemplo nostri temporis futuram speremus.

SECTIO

SECTIO IIII.

DE PETRO AEREMITA, PRAECIPVO SOLITVDINIS CVLTORE OCCA-*sione cuius commemoratæ querelæ introducuntur.* Cap. I.

SEd ecce quod nõ putabã, rursum uocor in Gallias, dumq; inter solitarios claros uiros transeo, tertium quendam Petrum se præteriri non debere, uelut à tergo uociferantem eminus audire mihi uideor, cogorq; subsistere, is est Petrus Aeremita, qui olim in territorio Ambianensi solitariam uitam duxit, qualem sanè non latuit, dum enim indignari, & irasci iam CHRISTVS inciperet, hæreditatẽ propriã tamdiù suis, & nostris ab hostibus conculcari, nõ ulli regum Christianorũ pingues, somno in plumis, purpuraq; captantium, non Romano Pontifici Vrbano, graui licet, ornatoq; uiro, occupato tamẽ, sed Petro inopi, ocioso, solitario, & humiliore grabatulo quiescẽti, quid fieri uellet aperuit. Primo quidem inspirans, ut Transmarinæ peregrinationi se festinus accingeret, præsenti miseriarũ spectaculo, pio propior negotio futurus, deinde dum quo iussus fuerat peruenisset, & Symeonis, qui tunc patriarcha Hierosolymitanus erat, cæterorumq; fidelium miserando seruitio, ac sacrorũ tristi ludibrio locorum, concussus ac gemens, & orationes, uigiliasq; nocturnas agens, tandem supra nudum ecclesiæ pauimẽtum, somno succubuisset, consopito iterũ CHRISTVS apparuit, iubens ut ad uindictã sui nominis, pastores ac principes Catholicos excitaret, tantã uerò legationẽ, tanq; supra uires suas, quã deuotè susceperit, quã impiger, quamq; fideliter executus sit, CHRISTOQVE pijs conatibus aspirãte, quã iam uotiuè successerit, nõ est huius temporis exponere, præsertim cum & stylo tolerabili, & sermone uulgari, duobus non paruis uoluminibus, ea res in populis etiã nota sit. Etsi de hoc quoq; scribentiũ uariè affectos animos uideam, sed sequor in dubijs, quibus potius credendum censeo, & quos rerũ non hominũ studio agi reor: atq; utinam qualis exitus, talis euentus, & ut fœlix CHRISTI auxilio, sic perpetua fuisset, neq; peccatis hominũ è tanto uictoriæ successu, ad antiquas miserias reditum esset. eo fœdius, quò iterũ amisisse quod nostrum erat, quàm nõ recuperasse deformius nobis, hostibusq; formosius, & nobis spei minoris, illisq; maioris aduersum nos, uel custodiæ in posterũ, uel crudelitatis occasio est. Nunc uero quid defleã, aut quid quærar, præsepe, caluariã, busti saxum, oliueti mõtem, uallemq; Iudicij, & reliqua dilecta singulariter CHRISTI loca ubi homo factus est, & in lucem editus, ubi natus uagijt, ubi infans reptauit, ubi puer lusit, ubi uir docuit, ubi uiuificũ nobis spiritum exhalauit, ubi exanimis iacuit, surrexitq;, unde ad inferos descendit, unde conscendit ad superos, ubi postremò uiuos ac mortuos irretractabili sententia iudicabit. Terram maioribus nostris promissam, nobis ereptã, nobis debitam si uiri essemus, spei nostræ sedem, archam patriæ æternæ, nunc Aegyptiacus canis tenet, heu quid præter gemitum, & querelas relictum est misero, quando & nostri Reges nil nisi delitias, & nostri Pontifices nil nisi diuitias amant? populi uerò, uel serui flent, uel insaniunt liberi, & omnes quæ sua sunt quærunt, quæ CHRISTI autem nullus, cuius peculiare patrimoniũ nobis spectantibus, ocioseq; sedentibus laceratur? Quid loquor, aut quid omnino occupatissimos ociosos uoco, imò uerò dum fremimus, & meditamur inania, dum cœno uolutamur, ac libidinibus exercemur, & nitimur profugas retinere, dum nummos pauperum numeramus atq; abdimus, dum superuacuas & ineptas turres in nouissima Babylone construimus, ut cœlotenus scãdat ruitura superbia, humillimam CHRISTI sedem, non est qui tueatur, aut uindicet? denique dum fratribus nostris insidiamur, impijs hostibus incustoditũ, & inerme latus obtulimus, aditumq; præbuimus in thalamum regis nostri, crimen ingens, & nostrarum frontium pudor æternus, quibus CHRISTI uexillum impudẽter affigimus, ut tàm magnificè CHRISTI iniurias ulciscamur, quas ipse nutu quidem posset uel ulcisci, & fortassis ulciscitur secretiore iustitia, ex alto tamen interea prospiciens fidem nostram.

DE REPREHENSIONE REGVM, ET PRINCIPVM NOSTRORVM, QVI *somno, uoluptatibus, turpibus lucris, subditorum spoliationibus, ac cæteris uitijs incumbunt, & nullus eorum Terræ Sanctæ dispendio mouetur.* Cap. II.

NOs autem uel torpemus, uel ardemus animorum æstibus, ecce nunc, ut inexpleta cupidine, & flammante odio, de prophanæ seu barbaricæ telluris angustijs altercantur reges, & principes terræ, & esto conueniant in unum, quid inde publicum bonum speres? nunquam Herodes & Pilatus, nisi aduersus Dominum

&

[illegible] eles atque [illegible] conuenient. Quiescente forte, somno [illegible] & uo [illegible] cra [illegible] uos quos armati spoli [illegible] nt, to [illegible] o- [illegible] est, licentia p [illegible] cis erit. Coniugem ac sobolem omnes diliget, [illegible] par [illegible] rum cura e [illegible] & incurio [illegible] s a [illegible] mari. Aurum, gem [illegible] teg [illegible] nt, [illegible] rursum or [illegible] en ta de [illegible] cient, amabunt [illegible] perire non metuent, nemo erit qui [illegible] [illegible] jux [illegible] ni. qui [illegible] mum est quod dixi, [illegible] æc [illegible] c [illegible] oris a liberatoris nostri [illegible] fre [illegible] [illegible] ibus [illegible] lo ce [illegible] sse [illegible] um, [illegible] m s [illegible] a [illegible] edendam uerbis es tardior, [illegible] [illegible] no [illegible] lent [illegible] pice, o [illegible] percutite prouincias, & [illegible] us & [illegible] unus liti [illegible] ãt: quinquam lusti [illegible] uoluuntur ex [illegible], sed Mars & [illegible] illis Reges regn [illegible] t, cum quam [illegible] et ar [illegible] mol [illegible] ntur, [illegible] ed [illegible] ber sanguineus tan [illegible] os [illegible] ne [illegible] q [illegible] d inopinabile ap [illegible] os, apud auos [illegible] proauos inau- [illegible] nostrorum regum maximum, mul [illegible] impar [illegible] n [illegible] [illegible] ranu regni ponde [illegible] ferri potuerit, nullus tamen [illegible] ore [illegible] [illegible] a re [illegible] stante. Vide, [illegible] des nunc maxim [illegible] m [illegible], [illegible] erc [illegible] s, & C [illegible] ndus sanguis [illegible] æ consecra- [illegible] eucus per ignam [illegible] intra suos fines Fratres, [illegible] oh pudor, an- [illegible] T [illegible] net [illegible] hemari: hic uerò qui littera no [illegible] ma- [illegible] m ac sanguinem sanuet [illegible] sitit & cogitat, auar [illegible] æ [illegible] auro uinctus, ab h [illegible] feri [illegible] s. Ille autem [illegible] C [illegible] ani [illegible] bus obliuiuit, ut de tám lon [illegible] quo sulpi- [illegible] ccidente ultimo sepultus, quid agat oriens non curat.

[illegible] A [illegible] T PONT [illegible] S A [illegible] CVSA [illegible] ONE, [illegible] Tracos adijciendo. Cap. [illegible]

C[illegible] capto diademate, in Germaniam abijt, patrijs latebris, & nomi- [illegible] e [illegible] us extrema membra complec [illegible] ap [illegible] spernens, [illegible] uem [illegible] p [illegible] erabamus, suum seruare non audet, n [illegible] q; fug [illegible] per- [illegible] æ [illegible] os amplexus, & pulchræ faciem horret Italiæ tanqu [illegible] m sub [illegible] t cum, fateor illa calleus, & temerari [illegible] fides in eo. quæ [illegible] ma [illegible] exc [illegible] & ecclesiæ tuæ asse serurat, ne amplius qua [illegible] d [illegible] m [illegible], O pudendum fœdus, O superi, en iu [illegible] tum, en reli- [illegible] ex [illegible] a Romam suam deseruit, ut eam n [illegible] lit ab alio frequen- [illegible] no Impe [illegible] e pascitur. Quid hic loquar nescio, & [illegible] sciiem, tace- [illegible] st qu [illegible] me tacito res loquatur. Quoniã qui habitatorẽ urbi e [illegible] p [illegible], [illegible] quam iuste uelit uiderit. Germania nil aliud studet, quàm [illegible] u [illegible] ex [illegible] ium armare, & e [illegible] is nubibus, in nostras terras iu [illegible] em [illegible] in non inficior, quia uolentibus accidit, Italia suis ipsa le [illegible] [illegible] a [illegible] d [illegible] est [illegible] rat, auri amor CHR [illegible] amore potentior, animos occupat, [illegible] ac [illegible] ar [illegible] d [illegible] strahit. Græcia uel suis erroribus, uel nostris auerla [illegible] [illegible] c [illegible] a noll [illegible] contemnit.

[illegible] A [illegible] V [illegible] R T OLIM, [illegible] V A [illegible] PER VNI- [illegible] dilat [illegible] sed nunc negligentia superiorum, multum minorata. Cap. [illegible]

I[illegible] ac terr [illegible] rũ [illegible] ominis, deq; Pontificibus nostris loqui, superuacuus [illegible] idẽ [illegible] o [illegible] statu [illegible] s, p [illegible] et [illegible] e lõ [illegible] u [illegible] pro [illegible] cis [illegible] s, ed [illegible] r ou [illegible] q [illegible] ã heu [illegible] p [illegible] la [illegible], & u [illegible] ta [illegible] us memb [illegible] [illegible] c [illegible] A [illegible] pulsimus q [illegible] d [illegible] ex A [illegible] frica, in [illegible] e- [illegible] m sibi d [illegible] di [illegible] c, qu [illegible] d externis [illegible] facile, quo [illegible], [illegible] u [illegible] st, atqui nunc Aphrica metue & [illegible] ueo ad Atlant [illegible] [illegible] c [illegible] bula, puto nul [illegible] b [illegible] p [illegible] literas n [illegible] str [illegible] s n [illegible] [illegible] el [illegible] ercato, uel captiu [illegible] s [illegible] d L [illegible]

p[illegible]st

post G[illegible] [illegible], prouincijs nostri orbis, Aphr[illegible] [illegible] Orientem, [illegible] nemque barbariem unum CHR[illegible]T[illegible], unam seruare [illegible] ueritat[illegible], id quàm uerum h[illegible]die sit, ne dic[illegible] quide[illegible] expedit, sed ut recen[illegible] testimonium n[illegible] dedecoris attingam, non ne [illegible] quodam loco [illegible]atulatur & ex[illegible]at, [illegible] tota iam crederet? Nunc, he[illegible] ut a læua [illegible] us[illegible] ad d[illegible] N[illegible] [illegible] E[illegible] ons amplis[illegible] os flex[illegible] [illegible] peru[illegible]as, & quic[illegible] [illegible] ante [illegible] mundi terminos, no[illegible]rique maris [illegible] interi[illegible]cet, [illegible] terrarum [illegible] hominum excu[illegible]tias, quamuis adhuc fortè [illegible] a[illegible] qui [illegible] nomen in ore h[illegible]eat, qui tamen ueram C[illegible]RIST[illegible] [illegible] [illegible] ex eodem genere [illegible] pe[illegible] natione, mercede uel carcere teneant[illegible]r, nullus ut arbitror est ibi, sed ut notissimè ueritati, [illegible] testis accedat, certè [illegible] hanc ueram CHR[illegible]T[illegible] religionem, [illegible] tem[illegible] [illegible] ordat[illegible] [illegible] [illegible]ellas non solum [illegible] H[illegible]p[illegible]a & Britannia ut [illegible] nos ab [illegible], nec [illegible] [illegible], Cypro, Cr[illegible] [illegible] in Cap[illegible]docia [illegible]am, [illegible]a, [illegible] d[illegible]a, & [illegible]uersa [illegible] [illegible] [illegible]hrica Pamph[illegible] [illegible], [illegible]uria, & in omni Aegyp[illegible] & L[illegible] [illegible] o[illegible] [illegible] s A[illegible]ores ad Iouinianum Augu[illegible]a, [illegible] A[illegible] [illegible], non famam equentis, sed [illegible]omperta referent[illegible], [illegible] [illegible] sen[illegible] o[illegible]sum cognoscent[illegible], & [illegible]arum pignus, [illegible] S[illegible]f[illegible] [illegible] testibus res eg[illegible], Am[illegible] se [illegible] V[illegible] [illegible] b[illegible]o, [illegible] p[illegible] c[illegible]m A[illegible]inus ipse [illegible] Psalmo [illegible] Ch[illegible] [illegible], & q[illegible] mani [illegible] [illegible] on[illegible], nec per[illegible] p[illegible] [illegible] fer[illegible], [illegible] g[illegible]s al[illegible] peruenerit f[illegible]es C[illegible]R[illegible] [illegible] fide [illegible] [illegible] [illegible] quod iam non imper[illegible]m, sed ima[illegible]o quædam, & imperij umbra est, [illegible] quoque temporibus [illegible] pro[illegible] non tota infanuet A[illegible], non [illegible] [illegible]yria, non Ae[illegible]ptus, non A[illegible] ferè omnis, non denique, quod est grauius, maxima pars Europæ. R[illegible] ma[illegible] enim [illegible]pe[illegible] antiq[illegible], u[illegible] [illegible]clar[illegible] testantur auctores, [illegible] omnium de[illegible] m[illegible] dicum [illegible] No[illegible] [illegible], [illegible] omnia desunt, ni[illegible] modicu[illegible] O[illegible] [illegible] c[illegible]m per se [illegible] [illegible] [illegible] in hac ipsa q[illegible]ærim[illegible]nia, q[illegible] [illegible] [illegible], fi[illegible]les, n[illegible]minem [illegible] fidelem, [illegible] hebetem [illegible] [illegible] [illegible] hi omnes dicunt & [illegible]usa[illegible] au[illegible] [illegible] uerbis a[illegible]ple[illegible] [illegible] Religionis haud proc[illegible] a [illegible]cipio: Per omnes [illegible] inquit terrarum partes, [illegible] ho[illegible]s incolunt sacra [illegible]HR[illegible]STIANA traduntur. Dictum [illegible]reue, sed [illegible] [illegible], & [illegible] c[illegible] damni totius cumulum meti[illegible]re. Quanquam quid te[illegible]imonijs [illegible] nitor [illegible] ecclesiasti[illegible] relegantur historiæ q[illegible] [illegible] ante annos mill[illegible] [illegible] [illegible], a sept[illegible] ne ultimo [illegible] oriente, uel austro, ad [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]sti [illegible]gma co[illegible] cu[illegible]re[illegible]t, ubi hodie non dic[illegible] [illegible], [illegible] Christia[illegible] q[illegible]dem u[illegible] [illegible]. Erat le[illegible] tora præterea [illegible] alias [illegible]bus idem [illegible], par c[illegible]s, ipsa uene[illegible] [illegible] N[illegible]ea, ubi Aposto[illegible]um dei f[illegible]nd[illegible]mentum ab [illegible] [illegible]cibus fort[illegible]m sacris senibu[illegible] tanta ratio[illegible]um calce compactum at[illegible]ue [illegible]tum est, [illegible] & tota Bithynia, cuius illa [illegible] est, ab h[illegible] [illegible] fidei po[illegible]identu[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]stris principibus Rei[illegible]ub. cura e[illegible] aliena c[illegible]cupiscimu[illegible] ut n[illegible]ra perd[illegible]mo[illegible] [illegible] quidem facilè meipsum silentio, au[illegible] o[illegible] ne consi[illegible]ler, tibi [illegible] [illegible] p[illegible]ta ac deserta Hierusalem, hoc [illegible] a[illegible] rece[illegible]s in oculis, & fr[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]ularic[illegible] [illegible] [illegible] facilius dam[illegible] [illegible] [illegible]ris. [illegible] hæc [illegible] [illegible] gloriæ [illegible] [illegible] sacra, [illegible] b[illegible] n[illegible]str[illegible]m caput impune nunc ab Aegypti[illegible] cane discer[illegible] pedes in [illegible] [illegible]ctuario I[illegible]V CHRISTO, eodem ipso propter no[illegible] u[illegible]cus, uel suas iniurias p[illegible]iente uel ut dictum est, f[illegible]rsan [illegible]cultius uindi[illegible]ante. [illegible] tam publicis ma[illegible] [illegible]uisquam, [illegible] ueterum Romanorum gloriæ detrahere, ta[illegible] mendat[illegible]s suum os in[illegible]qu[illegible]re audeat? O nos prorsus indignos, [illegible] s tam [illegible] nullis omninò meritis [illegible]t consult[illegible]. O [illegible] [illegible]. Dei d[illegible] [illegible]stu dolor[illegible], & f[illegible]ore [illegible], & a[illegible] [illegible]o [illegible]quax e[illegible], & opima materia quærulatum incidit.

DE EXCELLENTI VIRTVTE ANTIQVORVM ROMANORVM, IN *comparatione Regum modernorum.* Cap. V.

DIc pater, [illegible]bet equidem percunctari, si hodie Iulius Cæsar ab inferis, remearet, animum illum, potentiamque suam referens, & Romæ, hoc est, in patria sua uiuens, ut haud dubie faceret, CHRISTI nomen agnosceret, diutius'ne passurum credimus, quòd Aegyptius latro:

Pelusiaci tam mollis turba Canopi,

(Vt ait ille) non dicam Hierosolymam, & Iudæam, & Syriam, sed ipsam Aegyptum atque Ale[illegible]ndriam possideret? dum meminisset olim se, non tyrãno impio, sed legitimo quidem regi, regnum simul & coniugem, & uitam abstulisse, terrasque illas ut Cleopatræ dono dare [illegible]ericulo domuisse (non quæro quàm id iustè egerit, sed animi uim, & acrimoniam [illegible]or, ac necessariam temporibus nostris dico) quàm facilè enim fidelis effectus [illegible]H[illegible]T[illegible] suum restitueret, à quo se spiritum accepisse, & æternam gloriam accepturum credere[illegible]rd adulterij pretium donauerat concubinæ. An si Cæsar Augustus, si uterque S[illegible]o A[illegible]hricanus, si magnus Pompeius, ut mille alios taceam, eiusdem Christianæ fide[illegible] ac[illegible]nati, & in eadẽ urbe reuiuiscerent, pati posterit, aut primus in Hispania, quàm m[illegible]re sæculis fluctuantem nominis sui maiestate composuit, aut secundus in Aphri[illegible] tributariam alter fecit, alter euertit, aut tertius sub Arcto, & per Orientem, ubi [illegible] regum uinculis innexuit, CHRISTI sui nomen esse conceptui? si enim pro terre[illegible] [illegible]e æ[illegible]dei luce carentes tanta sunt ausi, quid non ausuros CHRISTO duce fœliciter [illegible]diderim pro æterna?

[Q]VALITER NOSTRI PRINCIPES COMPARANTVR *Mahometo.* Cap. VI.

NOstri autem principes, ac duces elatissimi hominum, in thalamo leonibus fortiores, in campo ceruis timidiores, ora uirilia mulieribus animis dehonestant, ad nocturna bella promptissimi, imbelles ad reliqua, & ad nil aliud animosi, quam ad luxuriæ studium, uirtutisque odium, quos imitari nequeunt, quosque uel ue[illegible] uel mirari saltem taciti debuerant insectantur ac spernunt, nihil autem insoliti est, si [illegible]s exempla, uirtutis hostibus sunt molesta, aut si Mahometici fautores, ut in multis, [illegible]quoque secum sentiunt. Ille quidem ut scriptum teneo. Mecham ex urbibus ac [illegible]solymam benedicens, Romam & Antiochiam maledixit, & quoniam iuuatur im[illegible]m suarum cogitando causas quærere, in Mecha equidẽ, & Roma nihil est quo mo[illegible]nd enim noui est, si Mecham urbem, mæchus & impurus homo dilexit prophanã, [illegible]s impietatis habitaculum, dignumque commaculati & incesti sui corporis hospitium? [illegible]m sceleratus & infamis prædo sepultus est, luporũ, coruorumque uiscenbus dignior: [illegible]er ille carnifex in medio gentis suæ summo cultu, ac reuerentia prorsus indigna, cùm [illegible] heu dolor [C]HRISTI tumulus irreuerenter [a]b hoste possessus, non sine graui persecu[illegible] & [illegible]ami pen[illegible]tatione tributi raro furtim à fidelibus adeatur. Rursum uerò quid miri est, [illegible]andę superstitionis artifex, suis artibus infestã almam Vrbem aspersam sacro sanguine [illegible]ty[illegible]ũ eminentissimamque arcẽ religionis ac fidei, oderit, præcipuè metuens, unde potissi[illegible]m uenenato dogmati suo posse uerisimiliter excidiũ prouenire, simul id recolens, tot [illegible] ruinas, & graues casus, diuersis iam temporibus Persis, Medis, Aegyptijs & Chaldeis, [illegible]ioribus suis Arabibus prouenisse, iustũ penè odium sibi cõflauerant metus & dolor? [illegible] magis, si nõ & Niliacas solitudines odio habuit, in quibus audierat Antonios, atque [illegible]nos tot miracula, tot uirtutes, solo CHRISTI nomine peregisse, nec dubito, & illas [illegible]cum, magi[illegible]rũ uoluptatũ, & totius obscœnæ libidinis incensorẽ: illud animũ tangit, [illegible]e amor Hierosolymæ, uel Antiochiæ odiũ? Sed inducor ut suspicer, ciuitatẽ ubi ad[illegible]e[illegible]us CHRISTVM aduersarium planè, quamuis fortè de ipso propter maiestatẽ, & [illegible]minis eius palàm obloqui non auderet, tot contumelias, tot flagella, tàm crude[illegible] [illegible]ul[illegible]e meminerat, & gaudebat amasse illũ, quasi locũ odij sui in CHRISTVM, [illegible]aticu[illegible]ẽ, & si amorẽ quem ferino in corde pepererat CHRISTI mors, eiusdẽ re [illegible] extinxisse debuerit, sed illam homo insensatus & impius, & cęcus regnandi cupi[illegible]e[illegible]at. Antiochiam uerò odisse, quod illic primo cognomen Christianitatis ex[illegible] quod Apostolorum actus indicant, & Petrus Apostolus CHRISTI amicus, & [illegible] dux, ac signifer cohortis, illic primam pontificij cathedram conscendisset, quasi

hatum

harum altera quantum in ea fuit & CHRISTVM, & CHRISTI nomē oppressit, altera Christi & nomen, & uicarium celebri ueneratione sustulerit. Nullum sanè locum odiosiorem illi, quam Bethleem fuisse coniecto: tacuisse autem nomē illud, hominem licet indoctum, natiua tamē ingenij calliditate uersutū, ne nimis apertas odiorum causas exprimere uideretur. Hactenus gratum mihi, & lectori non ingratum puto diuerticulum præbuerim.

DE DETESTATIONE CATHOLICORVM PRINCIPVM, EO QVOD PRAcipuam curam patriæ negligant. Cap. VII.

TEmpus est ut unde discessimus reuertamur: ego itaq; mœstitiæ stimulis impulsus, quid solum potui candenti, & ignita literarum acie indebilem hanc infamiæ notā populis atq; principibus nostris incusserim, qui tot inutilibus, imò damnosis & impijs curis impliciti, honestam hanc & debitam, præcipuamq; curam patriæ, negligunt. Patriæ, inquam, æternæ, nostræq; Hierusalem, non huius quæ in terris, sed quæ sursum est in cœlis matris nostræ, unde nunc exulamus, cuius imaginem hæc importat, quæ si per se ipsam extimetur, nec patria est nostra, & meritum casum passa, & grauiore odio digna est. Quippe quæ Deum suum qui sub ueste humili eam saluare descenderat, multis licet, & magnis de nube carnis miraculorum fulgoribus coruscante, ausu sacrilego, & consensu nefario crucifixit, ea quamuis impietas sibi pestilens, mundo utilis foret, dum in crucem actum, quasi de loco altiori, adorandum genubus demonstrauit.

QVOD NON PRO OMNI, SED PRO QVA PATRIA SIT MERITO pugnandum. Cap. VIII.

NOn pro patria qualibet audenda sunt omnia, quanquam qui ausi sunt, multis ad cœlum laudibus efferantur. Laudatur ex nostris Brutus, laudatur Mutius, laudatur Curtius, laudantur Decij, Fabij, Cornelij, quod sanguinem suum pro patria effuderint. Laudātur & exteri. Similis enim uirtus, non dissimilem laudem meretur: Codrum ac Themistoclen Athenæ laudant Lacedæmon Leonidem, Epaminundā Thebæ, Carthago Philenos fratres, aliæq; urbes ciues alios, de quibus omnibus si quid sentiam quæris. Cœlestis amanda respub. est, quam non tumultus tribunitij, non cessiones plebis, non senatus insolentia, non inuidia simultatum, non bella ciuilia, nō externa perturbant, pro qua quisquis sanguinem suum dedit, bonus ciuis, & præmij certus est: non quod ideò temporalem hanc, terrenamq; patriam deserendam rear, pro qua si res exigat pugnare etiam iubemur. sed ita demum, si iustitia regitur, & legibus æquis uiuit, qualem aliquo tempore fuisse rempub. Romanorum Salustius ac Liuius, multiq; alij scripsere. De quo in primis acriter, copioseq; disputat Cicero, in his libris, quos de repub. scripsit, quibus facilè consentirem, ut tunc etiam, dum toti orbi uim faceret, & uiolentissima uideretur iusta esse, quod ijs ipsis qui cogebantur expediret cogi, & unum idq; nō nisi optimū, & excellens rerum caput esse mundo, licet gustu asperum, certè necessarium foret, nisi quod dicam huic sententiæ uehementer obstaret, quod scilicet, & si inter homines iustitiam seruarent: Cuiq; ius suum tribuendo, & illis Romanis artibus à Poëta descriptis, paci morem imponendo, parcendo subiectis, & superbos debellando, quamuis ut præclarè, ait Cicero, idem alibi. Imperium P. R. beneficijs teneretur, non iniurijs, bella aut pro socijs, aut de imperio gererentur, exitus bellorum essent aut mites, aut necessarij, Regum, populorum, nationum portus esset & refugium Senatus. Nostri autem magistratus, Imperatoresq; ex hac una re maximā laudem capere studerent, si prouincias, si socios æquitate, & fide defendisset, essetq; uerissimum, quod illud patrocinium Orbis terræ uerius, quàm imperiū poterat nominari: quamuis hæc (inquam) sic erga homines summa iustitia, & innocentia Romanorum illius temporis acta consenserim, iniustos tamen in Deum fuisse non ambigitur, cui nō leue aliquid, sed seipsos abstulerant fugitiuorum more seruorum, sui furtum damno facientes, quodq; grauissimum furti genus, cultum illi debitum eius hostibus exhibentes, quæ nimirum iniustitia multo est maior, quàm si uicino fundus auitus, aut mancipium raperetur. Qui locus ab Augustino in suæ cœlestis reipub libro excussius, curioseq; tractatus est. Quid uerò si quis nascendo patriam nactus, iniustā malis moribus, quales ferè nunc omnes uides, num pro tali sanguinem fudisse laudabitur? Nihil minùs quippe qui malis uiris, improbis ciuibus impunitatem publicam facinorum, propria morte quæsierit. Hunc tu mihi laude dignum, ac memoriam, quam multis ob hanc causam contigisse quidē legimus, hunc tu mihi

per

per gloriam uiuere dixeris. Ego & uitæ prodigum, & bis mortuum dicam, qui simul corpus atque animam simul hanc uitam proiecerit, & æternam. Contrà autem ne longiùs uager, pro cœlesti Hierusalem, pro patria illa perpetua, quæ beatum nobis spondet habitaculum, sine fine, sine labore, sine sollicitudine, sine metu, sine ulla denique molestia, in qua nil turpe, nil impium, nil iniustum habitat, quid non uel audere, uel aggredi iustum esset, si quid pietatis, aut iustitiæ esset in nobis. Iam uereor Petrus à patria, sic ego longiùs ab incepto peregrinatus sum, hosque mihi animos unius solitarij senis occursus dedit, ut orientale nostrum opprobriû Occidentis principibus, ac populis exprobrarem. Qua in re tàm efficax, utinam dextera mea sit, quam illius lingua fuit, quod frustrà me optare certè nescio, uereor magis ne importune nimium, & audacter hæc locutus uidear, inter illos, quibus libertas animi temeritas, & ueritas furor, & admonitio omnis iniuria est, utcunque res accepta erit, ego his uerbis, & digressione hac, leuatus graui, & molesto fasce querelarum, ad susceptæ narrationis iter alacrior redeo.

SECTIO V.

DE SOLITUDINE SANCTISSIMI IOANNIS BAPTISTAE, ATQUE BEATAE MARIAE *Magdalenæ, quæ ex hoc sorori præfertur. Cap. I.*

QVid uerò nunc minoribus immorer. Ille inter natos mulierum maximus Ioannes sanctus ab utero, quem è cœli fastigio uenturus ad terram CHRISTUS, ut rex nuncium, ut præconem iudex, aurorem dies, & luciferum sol præmisit, non se tutum credidit, nisi deserti antra tenera ætate subijsset. Fecit idem Maria post peccatum, non populus longum conspici, aut habitare in palatijs elegit, sed patriam fugiens, in has terras, uelut in orbem alterum delata, perseueranter latuit hic in finem, & pro domo habuit nudam, & concauam illam rupem, quam uidisse te arbitror, neque enim procul hinc abest, & locus est sacer, quodam horrore uenerabilis, ac uisitan de longinquo etiam non indignus, ubi & sæpè me fuisse, & tres olim noctes, totidemque dies, non sine uoluptate alia, quàm quæ in urbibus capi solet, exegisse memini. Illic dulcis ac fœlix CHRISTI hospita, non ornat cum seruitio puellarum, sed obsequentium ministerio angelorum uitens ac moriens usa est: at nil tale fecit Martha soror, dicat aliquis, & tamen sancta est. Non inficior id quidē, sed certè multo sanctior Maria quæ id fecit. Iure igitur, ab illo summo, & infallibili rerum extimatore, de optimæ partis electione laudata est, ut si uerum est, quod doctorum hominum habet assertio, sub duarum sororum integumento, præter historiæ ueritatem duplicis etiam uitæ mysterium contineri, nullus dubio relinquatur locus, quin contemplatiua actuosæque uitæ, & CHRISTI iuditio prælata sit, & electione præsertim CHRISTI fidelium præferenda.

DE SOLITUDINE IESU CHRISTI DOMINI, ET SALVATORIS *nostri. Cap. II.*

QVis ergo miretur, si peccator tot circumfessus ab hostibus, tutas cupidè fugit in latebras, & imbecillitatis suæ memor, & tot exemplis admonitus, non humanis tantùm, sed diuinis? Cùm enim ualida omnia, tum illud inexpugnabile, quod ipse saluator, fons omnium salutarium exemplorum, quanquam nec egens solitudinis, nec frequentiæ metuens, ut doctrinam tamen suam factis astrueret, in montem orarurus ascendit, solus orauit. In solitudine ieiunauit, in solitudine tentantem uicit aduersariū, post in multitudine licet uolens ab aduersarijs perimendus, in solitudine bis patuo conuiuio, & pauculis panibus, paucionibusque pisciculis, inextimabilem, ac famelicam turbam pauit, cum saturitate mirabili, tum ingenti miraculo fragmentorum. In solitudinem tanquā locum consolationis & pacis, audita Ioannis morte se contulit, denique in loco campestri turbas docuit, in excelso monte transfiguratus est, ubi supra eum, uox æterni patris intonuit, in monte etiam pernoctauit orans, & rursus in montem oraturus ac moriturus ascendit, non contentus, nisi parumper auulsus à suis, orationi propè nouissimæ magis, magisque solitarium locum quæreret, facto docens, ut & nos artis in rebus solitudinem quæreremus. Idem & offerendum regni pondus respuens, solus in montem fugit, etiam nondum tempestiuæ mortis periculum in solitudinem declinauit, ut nos & fortunæ blanditias, & minas in solitudinem fugere, & ex alto contemnere doceremur. Quæ si uera omnia, si testimonijs Euangelicis nota sunt, dubitamus adhuc Christiani homines, quid nobis de solitudine sentiendum sit, de qua ita sensisse magistrum, & ducem, & Dominum nostrum scimus? Cuius ut dictum est præcursor ab ipso primordio in solitudine uitam egit, cuius tot amici idem

uitæ genus, & prius elegerant, & postmodum elegerunt, cuius postremò mater uirgo, Deo grauida confestim in montana perrexit, in solitudinem antequàm nasceretur sacri uteri beatissimum pondus ferens, cui profectioni spiritum sanctum, ducem fuisse fidelium nullus hæsitauerit.

EX DICTIS VITA SOLITARIA COMMENDATVR. Cap. III.

His autem, et si qua sunt eiusmodi, nam neq; cuncta concludere, uel necessarium fuit, uel tàm parua licuit papyrò, ingens & solitudinis laus est, & ad imitandum stimulus, exemplumq;. Profectò enim quisque hæc audiet, si eadem aspirat, idem faciet, nec ad unum terminum diuersa feretur uia, præsertim cum neque compendiosior ulla sit. Et nimirum à populis proposito atque opinione distantes, haud absonum uideri debet, si ut studiorum, sic locorum quoq; distantia uel dissimilitudine separemur, diuersos animos, diuersi habitus decent, distinctæq; mansiones, plerunq; contraria infœliciter miscenf, amanda nobis, & in familiaritatem admittenda solitudo est. Idq; non honestatis tantùm, sed securitatis causa. Vt enim rarus luxus in syluis, sic in urbibus perrara modestia est. Quisnam uerò rationi, aut uirtuti locus esse potest, ubi & exemplis, & consilijs malis est imperium, ubi opinionibus falsis occupata omnia, & consuetudini datum regnum, ac præscriptus error, quasi quicquid delectat & deceat? Vbi non quæritˀ quid in te sit, sed quid agi soleat, aut quid plurimis uideatur, quo fallacius testimonium nullum est. Crede igitur mihi quisquis aut uirtutem sequeris, aut uitium fugis, ut hanc teneas, neùe ab illo tenearis, anceps tibi in populis est mora. Quid enim ibi uideas nisi contentiones, adulteria, fraudes, iniurias, furta, rapinas, homicidia? Hę te artes excipient, primo urbis in limine, hę rerum imagines circumuolabūt, hæc exempla circumstrepent, difficilimum erit, quin & si alius fueris quales cunctos inueneris, talis stas.

DE DAVID REGE, QVIBVSDAMQ'VE PATRIARCHIS SOLITARIAS VITAS cultoribus. Cap. IIII.

Nē tibi nunc fortē spes melior blandiatur, quasi aliud auditurus, uisurusùe, uel inter lubrica cōstantiore uestigio mansurus sis innocētioris æui, & altioris uiri exēplo disce, quid speres, Dauid certè rex erat, & sanctus, & sapiēs, & propheta, & tamē cōtristatus & cōturbatus, & formidine mortis, & timore, ac tremore obrutus, tenebrisq; contectus, quid aliud uidit, nisi iniquitatem, & contradictionem in ciuitate, ut suis utar uerbis, & super muros eius iniquitatem, & laborem in medio eius, & iniustitiam, & non deficientes de plateis eius usuram & dolum? Propter quod ipse quoq; tantorum rector, ac debitor populorum, pro salute propria elongauit, fugiens et mansit in solitudine, expectans Dominum, qui eum à tempestate animi saluum fecit. Nempè meminerat sibi in solitudine diuinitùs oblatum regnum, seq; non fratribus tantùm suis, qui in ciuitate erant maioribus natu, sed regi etiam Israel, qui erat, in regia diuino iuditio prelatum, eumq; ipsum regem sibi implicabiliter aduersantem, in solitudine, ac speluncis, bis in manus suas traditum ac dimissum, tàm manifestis inditijs innocentiæ suæ, ut ora chlamydis, hastaq; regia procul ostensis, immitem licet animum, beneficio uictum flere compelleret. Reputabat tamen inde secum, ut bis in solitudine magni hostis, & qua nulla clarior uictoria bis animi sui uictor, in Hierusalem uerò uictus libidine, indignum maiestate regis scelus, turpi adulterio degenerem fraudem, & homicidium crudele coniunxerat. Conferebat cum Isaac solitudine, sortem suam urbanam cogitans, ut illi post diei medium, meditanda gratia in agrum egresso, per uiam deambulanti, fœlix, castumq; coniugium, sibi post meridianum somnum uoluptuosè deambulanti, in solario regiæ domus, aliena coniugia fœdandi uoluptatem impiam ac superbam, & occasionem pœnitendam, ac miseram contigisse. Iure ergo periculosam & infaustam urbem fugiens, tutam ac fœlicem in solitudinem properabat. Quod si de CHRISTO dictum accipimus, ut quidam uolunt, eò maius ad id, de quo agitur argumentum est, quò non modò Dauid, sed omnium maior est CHRISTVS, non sine causa equidem ut sermonis illius extrema cum primis iungam, de ipso Abraham scriptum opinari licet, quod eduxit eum dominus foràs, & ait illi: Suspice cœlum. Meo namq; iuditio, qui cœlum uult suspicere, quiq; cœlestia contemplari, educendus est foràs, eò quòd in urbibus obiectu multarum, & malarum rerum mortalis obtunditur, ac præpeditur obtuitus, ita dico educendus foràs, sed educendus à domino, alioquin nusquam tutus, piaculis nostris in media nos deserta sequentibus, et maria alta tranantibus: Vnde est quòd non ducem Deum sed concupiscentias suas secuti quidam, in solitudine corruerunt. Nec ignotum habeo, ut Loth iustus

in Sodomis, in monte peccauit, quanquam enim quid fecerit ignorauit, ut ait Hieronymus, & quanquam uoluntas non sit in crimine, tamen error in culpa est. Hoc est ergo, in quo excusari uir in cæteris iustus & integer non posit, quòd ita se uino obrui passus est, ut uel ignorans probrum illud admittere, quod cogitare sciens, ac sobrius horruisset. Læuo pede igitur ascendit in montem, melius fortè mansurus in Segor, quàm imbecillitati suæ sedem spontè delegerat. Sanè clarior, testatiorq; res est, quam ut tot opem exemplorũ flagitet, eos qui cœlo inhiant, non sonoros urbium conuentus, sed tacitas ac tranquillas solitudines optare, ubi Deus illis asiduè supra uerticem est, mundus atq; humana sub pedibus.

SECTIO VI.

DE VITA, MORIBVS, AC RITV BRACHMANORVM, ET SOLITVDINE FAMOSI uiri Calani. Cap. I.

TEmpus erat ut finem facerem, & destinatus operi modus exceditur, & me aliæ uo
cant curæ, tu uerò iam nimiùm sermone hoc, ab officij maioris intentione distra-
heris, sed temperare mihi nequeo, quò minus aliquot exempla, ex alio genere ho-
minum attingam, eorum qui aliquam rarioris famæ materiã ingenio moliuntur.
Sileo autem Gymnosophistas, quos per ultimas, & umbrosas Indiæ solitudines nudos,
quod ipsum nomen indicat, ac uagos philosophari solitos ferunt. Prætereo Brachmanos, de
quibus Ambrosij nomine prænotatus liber à nonnullis ostenditur, qui trans Gangen in
Orientis extremo, saluberrimis auris, & solitaria regione habitant, quæ quantum opinione
assequor, haud longè semota ab illis est locis, ubi terrestris paradisus esse creditur, & ipsi per
syluas uagi, & nudi, quos dicerem à Gymnosophistis nec secta, nec moribus differentes, nec
re ulla, nisi loco forsan aut homine, nisi Bardasanes uir Babylonius, & ob id saltem uicinita-
te plagarum fidem meritus, Gymnophistas apud Indos, in duo dogmata diuisisset, quorũ
unum appellat Brachmanos, alterum Samanicos, cuius contra Iouinianum meminit Hiero
nymus, ut appareat generis nomen esse Gymnosophistas, Brachmanas speciei, quamuis
non me lateat, ex his quæ in procemio diuinarum scripturarum Hieronymus idem narrat,
longè aliam sententiam nasci posse. Sed ne hic scrupulus cœptum opus impediat, præter-
uehar, & id potius sequar quòd institui. Est itaq; Brachmanorum gens, ut aiunt, & continẽ-
tia, & puritate mentis eximia, & contemptu diuitiarum, & graui multum ueneranda silen-
tio, in quo illis non in fabellis anilibus, et multis, summa aurium uoluptas, id non hominum
clamor, aut symphoniacum carmen obrumpit, sed uel cantus auium, uel hymnorum sonus,
quòd unum linguæ exercitium habent, omne illi desiderium, omnis spes non nisi in futuri
seculi uita est. Cibus ex herbis, aut arborum baccis, uestis ex frondibus si qua tamen est ue-
stus. Postremò tectum ex ramis, lectus ex floribus, potus ex fontibus: horum unus Calanus
ille fuit, cuius ad Alexandrum Macedonem fertur epistola, cui etiam instantem uitæ exitũ,
iocando prædixit, cum ipse succensa lignorum struc, more gentis ad uoluntariam mortem
iret, cuius & Græci, & nostri scriptores meminerunt. Vir apud nos famosus, infamis inter
suos, quod quasi disciplinæ seucrioris, & moris patrij desertor, ad uerbosam Græciæ Philo-
sophiam, & delitiosam molliciem transfugisset, in quem acriter quidem omnes, sed acriùs
cunctis inuehitur illi uenerabilior nudus senex Dyndimus coëtaneus suus, sed nec externis
moribus, nec dogmatibus peregrinis infectus: cuius quoque epistolam, nescio animo-
sam magis, an uerbosam ad eundem Regem in aliorum scriptis inuenio. Nam Calani epi-
stolam, quam dixi, ne quis dubitet, ipse Ambrosius epistolis suis immiscuit, huius uerò non
epistola, sed cum ipso rege colloquium extat. Longum quidem, & ab omni parte liberrimũ,
in eo libro, quem de Brachmanorum uita suo nomine scriptum, suprà retuli, qui licet non
plenè mihi redoleat Ambrosij stilum, inter Ambrosij tamen libros medius est, ingenti quo-
dam & uenerabili, & uetusto uolumine librorum eius, quod in Archiuo Ambrosianæ Me-
diolanensis ecclesiæ custoditur, quantum sanè haud fortuitis suspitionibus auguror, non
Ambrosij, sed Palladij liber est: Quisquis autem sit auctor, narrat certè, quòd auditu forsi-
tan non fuerit iniucundum, detulisse illi regem munera, aurum, argentum, uestes, panes, o-
leum, illum omnia præter ultimum contempsisse, quòd aurum & argentum diceret, usq; a-
deò nullius esse momenti, ut nedum uim animum capere, sed nec ullam qualibet circumuo-
litantium auicularum ad canendum dulciùs possent inducere. Vestes non ut superuacuas
modò respueret, sed ut impedimentum libertatis ac uinculum abhorteret. Panem ignis
quasdam quasi reliquias irrideret. Sed ne ad unum regalium munerum contemptor existe-
ret, sumpsisse oleum refert, & mox magna lignorum congerie succensa, superfudisse, flam-

macq clarissima erumpente, perbreuiter quidem, ut in omnibus omnipotenti Deo gratias egisse, quasi hoc illi sacrificij gens esset. Et de hoc quidem solitario sene hactenus: de quo rursum, decq omni ritu gentis illius pronunciem ignoro. Nuditas nanq illa non placet, quantalibet elementorum clementia, necq enim tantum frigoribus, sed pudori modesti amictus honestate consulitur: quamuis ut scriptum est, Genitalia uelare soleant, cætera nudi. Non placet incuriositas beluina, somni, cibicq ne dum extremum curiosæ uitæ fugimus, in contrarium relabamur, placet hac in re, ut multis Ciceroniana temperies: Adhibenda (inquit) est mundicia non odiosa, necq exquisita nimis, tantumcq fugiat agrestem & inhumanam negligentiam. Eadem ratio est habenda uestitus, in quo sicut in plerisq rebus mediocritas est optima, hic (inquam) mihi uitæ modus placet. Sit somnus breuis, cibus leuis, potus facilis, humilis toga, modò aliquid inter habitum ac thorum, mensamcq hominis, & pecudis intersit. Non quæro tectorum diuites casus, atcq aureas ruinas, non quæro celato argento, & æstuantibus epulis graues mensas, non immemor adeò mei sum, sed in omnibus modum quæro, non prohibeo interdum humi discumbere aut sopiti, ne familiarem meum improbasse uidear, qui ait in Epistolis:

Cœna breuis iuuat, & propè riuum somnus in herba.

Totum uerò sub duo tempus agere, non tàm hominum, quàm ursorum iudico, quamuis ille se cœlum pro tecto, terram totam pro lecto, habere glorietur. Verum hęc in comparatione grauiorum leuissima dixeris. Ille peruersus mos mortis anticipandę, ut quasi uita eorum, non ab alio qu àm ab eis sit, & statione corporis in iussu Dei abire liceat, cùm uelint: quod non solum fides CHRISTI detestatur, sed Philosophorum quocq clarissimi, ut uerò dementiæ hoc, sic illud importunæ superbiæ est, quod se peccatum non habere confirmant, seducentes se, & mendacem facientes Spiritum Sanctum, qui per os Ioannis Apostoli, insolentiam hanc retundit ad confessionem, & pœnitentiam nos inuitans. Hęc sunt quæ me offendunt in hac secta. Etsi nescius non sim, senem ipsum, qui Alexandro in frontem multa cum libertate restiterit, & mihi, si adsit pro sua hæresi magnificè responsurum. Ex diuerso autem placet ille contemptus mundi, qui iusto maior esse non potest, placet solitudo, placet libertas, quæ nulli gentium tanta est, placet silentium, placet ocium, placet quies, placet intenta cogitatio, placet integritas atcq securitas, modò temeritas absit: placet animorum æquabilitas, unacq semper frons, & nullius rei timor, aut cupiditas: placet syluestris habitatio, fontiscq uicinitas, quem ut in eo libro scriptum est, quasi uber terræ matris incorruptũ, atcq integrum in os suum mulgere cõsueuerat. Mouetcq me, fateor, collocutio illa grauissima cum Brachmanorũ omnium, tum præcipuè Dyndimi, de qua paulò antè dicebam, cum Alexandro habita. In qua non illi uni, sed uniuerso propemodum generi humano, exprobrantur scelerum innumerabilium aceruĩ, nominanim inexplebilis auri sitis, inhumana feritas, odiũ omnium, contemptuscq Dei, puerilis diuitiarum admiratio, fœmineuscq maritum ornatus, tumor animi, tremor mortis, inconsultus appetitus gloriæ, ad hæc linguæ lapsus, multiloquium inane, & loquenti sæpè noxium, Philosophia omnis in uerbis, sensus in labijs, uitæ sermo contrarius, inconsideratio actionum, pœnitentiæ proxima, infinita rerũ indigentia per auaritiã inuecta, affectuũ intestina discordia, & exterior membrorũ multa rebellio, multa morũ peruersitas, atcq ante alia cædis amor, ac bellorũ studium, domestici quocq uictus enormitas, præceps ebrietas, & gula sui hostis ac pernities alumni, ridicula ciborum conquisitio, & in primis eius carnium, ubi præmordaciter nos, non bobus, equiscq, uel ceruis, sed lupis ac leonibus pares dicit, atcq ardentiore conuitio mortuorum etiam corporum sepulchra uiuentia. In hoc quocq te sermonis diuersorium chare animo meo Pater, non inuitus adduxerim, quoniam licet ut audisti nõ omnes Brachmanicos mores probem, solitudinem tamen ac solitariam uitàm probo, de qua scribens, prætereundos non credidi, quos ac uita singulariter, præcq omnibus gloriari solitos accepissem. Transeo tamen hinc uelut è regione suspecta, ne diutiùs insistens, tàm longinquis in rebus, ueris fortè falsa permisceam.

DE QVODAM SOLITARIO APVD INDOS. Cap. II.

QVamuis nunc etiam dum hæc scribo, non desint aliqui ex nostris, quibus nulla natio orbem lustrare curiosior, qui asserant apud Indos esse hominem, his moribus in credibili innocentia ac doctrina, ad quem uisendum populi ac reges Indorũ plus quàm dici possit, humiliter atcq suppliciter accedant. Intercessionem eius apud Deum, & responsa in dubijs, ac uitę consilia poscentes, & quem per omnia propè diuinis uenerentur honoribus, cum ille grandæuus, nudus humi recubans, nec ipsis assurgens regibus, uix motis labijs pauca respondeat, cuius uoces pro oraculis excepta, magnum

gnum omnis casus sint solamen, & longissimarum refrigerium uiarum, Reges ipsos perhibent (quod cum his quæ fecisse Alexandrum legimus satis conuenit) cùm ad eam, quàm is inhabitat syluam uenerit, solitos ex equis desilire, purpuream chlamydem exuere, diademata & annulos, & armillas, & sceptra deponere, dimissisq; satellitibus, solos aut cum paucissimis electis uiris ad eum, non sine stupore quodam ingredi, atq; ad pedes eius, procubuisse, uel semel, colloquioq; dignatum esse, æternæ gloriç haben. Quod penitùs fabulosum suspicari possem, nisi Bardasanes ille, cuius paulò suprà memini, Hierosolymusq; post eum dicerent, quòd ab his, nisi quia dicitur breuius, non abhorret, esse ibi hosce homines, ad quos cùm rex uenerit adorare illos solitus sit, pacemq; prouinciæ in illorum precibus arbitratur sitam. Qui si olim plures fuerant, quid uetat unum esse hodie: multa præterea de his dici poterant, quæ persequi longum est.

DE SOLITARIIS, TRANS AQVILONEM MONTESQ'VE RIPHAEOS, AC GENtem Hyperboream, & cæteras insulas existentibus. Cap. III.

Sed quoniam iuuat, inter singulares solitudinis amicos, solitarias etiam, ut ita dicam, gentes attingere, longè alio mundi tactu, trans aquilonem, montesq; Riphæos, ubi exigente cœli ratione, non nisi unam toto anno diem, atque unam noctem ferunt, & utranque semestrem. Hyperboream gentem esse, ijsdem propè monbus fama est, nisi quod de nuditate nihil credo propter immitius cœlum, eadem tamē uoluntariæ mortis consuetudine pessima, sed alio genere moriendi: sicut enim Indi in flāmas eunt, sic hi, ubi (ut aiunt) non tædium, sed satietas uitæ, & desiderium mortis incesserit, sertis ornati, lætum uelut ad festum ac solenne pergentes, se in proximos fluctus maris ab altissima rupe præcipitant. Hic perceleb ris uitæ finis, hoc sepulchri genus eximium. Gentem sanè in reliquis certè innocentissimam esse, iustissimamq; mortalium, & longioris, & beatioris uitç, bellorum expertem, ac nesciam iurgiorum, ocioq; semper pacifico fruentem, & inter lucos, ac solitudines habitantem. Cuius gentis & Pomponius Melas in Cosmographiæ libris, & multi alij meminère. Addunt Plinius Secundus, & Solinus curiosissimi talium scrutatores, gentis alterius sed uicinæ, & huic persimilis mentionem, Arimpheos uocant, quibus sedes nemora, alimenta sint baccæ, eam gentem seriam, & clementem dicunt: habitare autem ubi Ryphęorum montium iuga definiunt, gentem sacram haberi, cuius auctoritas tanta sit, ut inter tot ferocissimas nationes non ipsi solùm, sed quicunque ad eos confugerint, quasi ad templum aliquod, salui, inuiolanq; sint. Apud hos coma probrum, sexus uterque tondetur. Hinc ad Occasum uersus transeo Philosophos Gallorum, quorum inter scriptores crebra mentio Druidas dixère, solitos in specubus ac remotis in saltibus docere nobilissimos, gentis sapientiam, atq; facundiam, & naturas rerum, & syderum motus, & deorum arcana, & immortalitatem animarum, & alterius uitæ statum. Transeo Thylen & Hyberniam, quarum altera scribentium uarietate famosissima, sed ignota est, altera uero notissima, cuius gentem, opū, rerumq; ciuilium contemptricem, insuper & agriculturæ negligentem, pascua & syluas incolere compertum habeo, cui pro delicijs ocium, pro summis opibus sit libertas. Fœlicem gentem dicerem, nisi alia, si modò uera est infamia, & morum malignitate retraheret. Prætereo Fortunatas insulas, quæ extremo sub occidente, ut nobis & uiciniores, & notiores, sic quàm longissimè uel ab Indis absunt, uel ab Arcto, terra multorum, sed in primis Flacci Lyrico carmine nobilis, cuius peruetusta fama est recens: Eò siquidem & patrum memoria, Ianuensium armata Classis penetrauit, & nuper Clemens VI. illi patriæ principem dedit, quem uidimus Hispanorum & Gallorum regum mixto sanguine generosum quendam uirum. Qui meministi enim, dum eo die corona ac sceptro per urbem spectandus incederet, repentè tantus cœlo imber effluxit, atq; ita domum madidus redijt, ut omen esset incubuisse illi uerè pluuialis & aquosç patriç principatū: cui quidem in dominio extra orbem sito, qualiter successerit non noui: scio tamen, quod multa scribuntur & feruntur, propter quæ non plenæ Fortunatarum cognomini terrarum, fortuna conueniat? Cæterùm gentem illam, præ cunctis fermè mortalibus solitudine gaudere, moribus tamen incultam, adeoq; non absimilem belluis, ut naturæ magis instinctu, quàm electione sic agentem, non tàm solitariè uiuere, quàm in solitudinibus errare, seu cum feris, seu cum gregibus suis dicas. Sed iam satis curiositate hac, longè, lateq; disiunctos mundi angulos peruagatus sum, quorum omnium non apud me, qui lecta, uel audita refero, sed apud auctores rerum primarios fides erit, ego autem his decursis, ad clariora & nobis notiora progrediar.

SECTIO VII.

COMMEMORATIO CLARORUM PHILOSOPHORUM, AD SOLITUDINEM confugientium. Cap. I.

Quid ergo philosophi, quid poëtæ? Philosophos aût dico, nõ istos, quos qui cathedrarios primùm dixit, ille mihi proprium rei nomen imposuisse uisus est. In cathedris enim philosophantur, in actionibus insaniunt, præcipiunt alijs, præceptisq; suis primi obstant, primi legibus à se latis derogant, & signiferos se professi, primi ordines deserunt, primi uirtutis imperio rebellant. Non hos igitur dico, sed illos ueros, qui semper pauci, nunc nescio an penitus nulli sint, qui quod profitentur exhibeant amorem, studiumq; sapientiæ. Rursum & poëtas intelligo, non hos quibus contexere uersus sit satis, & ut ait Flaccus,

Versus inopes rerum, nugasq; canoras

Quibus usq; fastidium abundamus, sed eos, qui, si quid Ciceroni credimus, fuerunt semper ipsis quoq; philosophis rariores. Poëtas (inquam) ueros quibus ingenium sit Flaccus idem ait, & mens diuinior atq; os magna sonaturum, & quibus ex merito huius honor nominis debeatur. Hi tales uel philosophi, uel poëtæ, qualem nec unum digito monstrare, & si multos possim cogitatione mihi fingere. si quos tamen uel nostra habet ætas, uel posteritas habitura est, non ne & urbes fugient, & solitudines sectabuntur? De his enim qui fuerunt, constat, Platonem interroga, credo Academiam suam multum laudatis præferet Athenis, interroga Plotinum inter Philosophiæ professores, cum Platone principem, ut Macrobius ait, respondebit Campanum sibi ocium, de toto orbe sufficere: cuius, etsi miserabilis finis, tamen electio gloriosa. Percunctare Pythagoram, dicet se non modò solitudines amœnas, sed uastas etiam & horrêdas, & sæpè laboriosissimas peregrinationes, desertis regionibus, uestigandæ ueritatis studio quæsiuisse. Nam doctrinæ eius, ac nominis successores Pythagoreos, uoluptatum procellis expositam frequentiam declinantes, in solitudine, desertisq; locis habitare solitos, teste quoque Hieronymo certum est. Quære à Democrito, fatebitur se sibi oculos eruisse, ut uideret uerum, & uen hostem populum non uideret. Sciscitare Parmenidem & Athlanta, inuenies eos nomina propria, his in quibus habitarunt montibus reliquisse, ipse Prometheus si ueritas requiritur, non negabit: hinc fuisse locum fabulæ, qua in Caucaso religatus, edacissimo uulturi rodendus exponitur, quod magna cum intentione animi incumbens, tonus indagini rerum arcanarum, quæ haud dubie studiosum extenuat, montis illius solitudinem usurpasset. Sæpè locus ingenio stimulos admouet, ideò aptus & liber optandus est his, qui animum rebus altis applicuêre, quem in populis innumeræ uanitatum formę deprimunt atq; discerpunt, & mille uias per fenestras ingressura mors inuenit. Quibus rationibus inuitatos multos philosophorum, non modò frequentias urbium reliquisse, apud Hieronymum ipsum lego, quasi primas inquietudinis ac laborum sedes, se hortulos etiam suburbanos, quos suspectos, scilicet, uel eorum nimis culta mollities, uel tumultuosarum urbium uicinitas faciebat. Quamobrem idem quoq; de Socrate, deq; Aristotele atq; alijs, ut opiner, multa me inducunt, nisi quantum fortè uel discipulorum maiestas & imperium, uel Rerumpub. iussus aut necessitas, uel casus aliquis solitarijs, ut cunq; uotis obstitit. Iungâ tot ueteribus recentiorem unû, nec ualdè semotum ab ætate nostra, quam rectè nescio, sed apud quosdam ut audio suspectæ fidei: at profectò non humilis ingenij, Petrum illum, cui Abaelardi cognomen est, qui ut in historia suarum calamitatum, longa narratione idem ipse meminit, inuidiæ cedens, solitudinis Trecensis abdita penetrauit, & si non sine magno undiq; studiosorum conuêtu, quos è multis urbibus illi solitario discipulos doctrinæ celebris fama contraxerat, sine requie tamen optata, quàm sibi radicitùs tenax liuor, odiumq; conuulserant. Hinc antiquiora rerum, studiorumq; genus aliud redeundûm, quibus idipsum quoq; quod tendimus roboretur.

DE POETIS SOLITUDINEM ELIGENTIBUS. Cap. II.

Quid loquar Homerum Poëtarum patrem, quando superiorum Orphei scilicet & Lini, & Musei, siue hos poëtas, siue musicos, siue propter artium cognationem, quod quibusdam placet, & musicos credimus, & poëtas, ad nos uix nomina nuda peruenîunt. Hic uerò non tantùm Græcas solitudines, sed Italicas sic descripsit, ut quę ipse non uiderit, sicut ait Cicero (cęcus enim traditur fuisse) nos ut uideremus effecerit, ut illius ingenij non poësim, sed picturam quodammodò uideamus, an pu-

tamus

tamus id eum facere potuisse,nisi eadem loca sollicitè ante cæcitatẽ, ac memoriter obseruasset. Quid Virgilium nostrum loquar,qui fugiens urbem Romam,ubi & ingenij laude, & toto orbe regnãtis principis amicitia florebat,ac solitariam libertatem petens, mortem quidam immaturam obuiam habuit,quæ omnibus eum talibus curis absolueret. Ille tamen sic censebat,ope solitudinis opus esse,ut diuinum illud suum opus posset absolui,Latinis ingenijs mors inuida,nocitura amplius,nisi pietas mitissimi,& literarum amantissimi principis obstitisset. Horatius Flaccus, non iam sibi regiam Romam placere palàm prædicat,sed uacuum Tybur,aut imbelle Tarentum,quibus in urbibus quid intelligi uult aliud, quàm solitudinem,& quietem utriusque contrarium expertus Romæ, cuius urbis tædia ex populi concursatione nascentia,sic diligenter enumerat, ut facile uideas affectum loqui. Epistolarum eius ultima est ad Florum scripta, quem nõ semel interrogat, de re certa ut expresior fiat:ait enim:

Romæ me ne poëmata censes
Scribere posse,inter tot curas,totq; labores?

Deinde autem eleganti tædiorum narratione interposita,ironicè concludẽns ait:

I nunc,& uersus tecum meditare canoros.

Neq; his contentus,iterum quærit:

Tu me inter strepitus nocturnos atq; diurnos,
Vis canere,& contacta sequi uestigia uatum.

Nec dum satis est,nisi rursus interroget:

——hic ego rerum.
Fluctibus in medijs & tempestatibus urbis
Verba lyræ motura sonum connectere digner?

Ne uerò iratis percontationibus,ironicisq; sententijs, contentum credas, clarẽ de populo nihil loqui,breuem quidem,sed uniuersalem tibi dat regulam,quæ est quod:

Scriptorum chorus omnis,amat nemus,& fugit urbes.

Quem secutus ego in epistola quadam,eademq; restringens apud poëtas dixi:

Sylua placet musis,urbs est inimica poëtis.

Idem Flaccus & Baiani sinus tempore captus,& syluas suas atq; agellum quinq; focis habitatum,multis laudibus accumulans,amatiq; ruris aspectum, inter grauia & inuisa negotia spirans,urbanam profectò damnat,ac despicit stationem, de hoc cum amico, ut ex omnibus his nulli sit dubium, quid sentiret. In quodam uerò sermone sui domestici ocij mentione facta.

——Hec est(inquit)
Vita solutorum misera ambitione,grauiq;.

Quam quanti faceret,in epistolis expresit:

Nec,enim(inquit)
Ocia,diuitijs Arabum liberrima muto.

Laudat igitur solitudinem,ocium præfert magnis opibus, atq; & ocij eius opera extant,& solitudinis memoriam locus seruat, Campus Horatij dicitur, & tot possessionibus mutatis, adhuc famosioris domini nomen tenet. Cui quidem hoc in genere uix quempiam aduersantem inuenire posse arbitror:quippè cum ferè nullis hominibus,tàm uel necessaria, uel amica solitudo sit,præter unum Ouidium Nasonem, seu qui fortè illum sequuntur, uel quos ille sequitur. Ille mihi quidem magni uir ingenij uidetur,sed lasciui,& lubrici,& prorsus mulierosi animi fuisse,quem conuentus fœminei delectarent,usq; adeò, ut in illis fœlicitatis suę apicem,summamq; reponeret:itaq; amatoriam artem scribens, insanum opus & meritam, nisi fallor,exilij sui causam,non modò urbem Romam ceu matronarum, puellarumq; prætextarum quærẽdam docet,ab his,qui ad illam insaniam præter naturalem stimulũ,artis quoque cuiusdam calcar adijciunt. Sed loca etiam urbis & festa distinguit,quibus uberior materia sit furori,ut liceam uotum illud infame,& relatu etiam fœdum ex ore licet desperati cuiuslibet,perdidiq; hominis, quod stylo quoq; nõ puduit, ad omnis æui notitiam præferre, quo scilicet in actu Venereo resolutũ,fœlicem diffinire, & in eo statu mortẽ laudare ausus,in quo maximè turpis & inutilis uita est,hanc eandem sibi à dijs optat læti causam, & hoc utique(ut idem ait)sibi,suæq; uitæ conueniens,in se uerò miserrimũ genus mortis, & ipsa procul dubio peius morte. Qui nisi his moribus,& hoc animo fuisset, & clarius nomen haberet apud graues uiros,& Ponticum illud exilium, atque Istri solitudines, uel non adijsset,uel æquanimius tolerasset. Sed ad rigidioris ingenij exemplum transeo.

SECTIO VIII.

DE SOLITUDINE SENECAE CORDUBENSIS CIVIS AC SENATORIS ROMANI. Cap. I.

SEneca ex ciue Cordubensi, Romanus iam ciuis ac senator, & Romę clarior quàm salutis ratio, latendiq; securitas postulabat, in quadam tragœdia, cum animi non parua dulcedine solitudinem Corsicam recordatur, & illam ociosi exilij ignominiam, præsenti occupatæ gloriæ, haud immeritò anteponit. Lege locũ illum, intelliges ex contrariorum collatione, quid tu quoque præferendum censeas. De hoc præterea quid eidem uideretur, sat consilium illud Lucillo datum indicat, cuius supra memini, in hanc omninò sententiam tàm præceps, ut mihi etiam cui solitudo semper placuit, solitudinis consilium non placet, & quanquam uiri huius exitus, in re dubium esse non sinat, habet tamen is, quem dixi locus tragicus, etiam stuporem, quod ille, cui deserta in solitudine libertas integra, & imperturbatum philosophiæ studium: in urbe autem regia, ne uita quidem ab inclementia hominum salua fuit, casum ipse suum & ruinam grauem, tantò antè præuiderit, literisq; mandauerit.

DE SOLITUDINE TULLII CICERONIS. Cap. II.

VNum hoc in genere Ciceronem uideo, non sat æquo animo ferre solitudinem, quod contigisse arbitror, non tàm ideò, quia rem ipsam, quam quia rei causam odisset, legum ac iustitiæ interitum, quod ipse quærelarum suarum tenor indicat, accedit quod præter philosophiam Oratorum maximus, quidq; nec ipse dissimulat, de hac studiorum parte præcipuè gloriam quærens, nusquam profectò illam, nisi in turbis, & magno in populo uidebat. Itaque coram Iulio Cæsare, Deiotarum regem defensurus, quæritur quod intra domesticos parietes, & non coram P.R. causam illam agat. Et illud Oratoribus singulare & proprium, ut pro magnitudine ingenij magnis urbibus, ac populorum frequentia delectentur, solitudines execrentur, iudiciorumq; silentium auersentur atq; oderint, ut ergo minores alij, suam quisq;, sic Cicero urbem Romam, non solùm ut suam patriam, eò sibi chariorem, quò in eam conseruandam atq; ornandam curæ plus ac laboris impenderat, sed ut patriam ingenio suo parem exoptabat, in quo quidem teste Seneca urerer, qui solam Ciceronis uocem uerè uiuam dicere, quanquam id errore sermonis publici multis attribuatur, solum Ciceronis ingenium P.R. imperio par affirmare non timuit, nisi quolibet teste ueracior, euidentissima rerum fides ostenderet, fuisse ut P.R. imperij & gloriæ, sic Ciceroni ingenij & eloquentiæ monarchiam. Cæterùm quid eidem licet inuito Ciceroni, solitudo illa contulerit notum est, fecit enim magnum de summo Oratore philosophum, ex quo quantum studijs Latinis accreuerit, nemo studiosus est qui nesciat. Certè idem de se loquens cùm dixisset. Nam & à Repub. forensibusq; negotijs armis impijs, uiq; prohibiti, ocium persequimur, & ob eam causam urbe relicta, rura peragrantes, sæpè soli sumus: quærelam suã tali fine solatus est. Plura enim (inquit) breui tempore euersa, quàm multis annis stante Republica scripsimus. Equidem nec fefellit, nam quis præclara ocia uiri huius, & solitudines gloriosas explicet, atq; æstimet? Arpinatem, Cumanam, Pompeianam, Formianam, Tusculanam, ibi fundauit leges, ibi uallauit Academiam, ibi armauit oratorẽ, ibi descripsit officia, ibi Deorum formas, ac naturas pinxit, ibi diuinationem radicem errorum multiplicum conuulsit, ibi bonorum ac malorum fines statuit, ibi ad philosophiã magnificẽtissimè cohortatus est. Quem librum ad uitæ imitationem & ad studium ueri ducem fuisse, sibi tantus fidei nostræ pugil Augustinus, ingenuè profitetur. Postremò ne de multis agens, post unum amore captus aberrasse uidear. Ibidem mortem spernere, dolorem corporis patientia uincere, ægritudinem, mœstitiamq; animi ratione depellere, extirpare morbos, & morborum causas, & quod maximè philosophiam totam, ut uerbo eius utar, illustrat, uirtutem ad benè, beateq; uiuendum nullis adminiculis egere, sed sese esse contentam docuit, contra sententiam maximorum hominum. Et quod alij aridè, ieiuneq; garriunt, id ille copiosissime, florentissimeq; disseruit, & ut utilitati delectatio, & maiestati rerum, uerborum splendor, ac dignitas non deessent. Accendit ergo uiri illius ingenium solitudo, & quod miraberis odiosa, quid putas factura esset optata, aut quantum putas optanda est, quæ uel nolentibus tantùm prodest? quodlibet tamen ipse sibi uitæ genus optaret, certè quid Philosophis sit optandum, in eo libro quo omnis generis hominum officia explicat, exequitur. Ait enim, multos tranquillitatem appetentes, dimissis publicis negocijs, ad ocium profuisse, & in his fuisse nobilissimos philosophorum, longeq; principes: necnon & quosdam homines seueros & graues, ferre populi mores ac principum non ualentes, quorum aliquos in agris

uixisse

uixisse ait sua re familiari delectatus, atq; unum, idemq; propositum habuisse, quod reges, licet non ijsdem artibus, ne cuius rei egentes, ne cui hominum subiecti in libertate uiuerẽt. Deinde collatione facta, & si actuosam uitam Reipub. fructuosiorẽ dicat, quod nos in parte etiam non negamus, ociosam tamen & faciliorem, & tutiorem, & minùs alijs grauem, aut molestam confitetur, unde & eam cum omnibus, quibus aliqua iusta causa est tum his præcipuè permitrit, qui excellunt ingenio, & doctrina, quamuis Cicero idem, primo uitæ huius impatiens ut dixi, eandem multis tandem doloribus, & in primis amantissimæ filiæ morte deiectus optauerit, & sibi Attico suo scribens: Nunc (inquit) omnia respuo, nec quicquã habeo tolerabilius, quàm solitudinem. Et iterum: Mihi (inquit) solitudo, & recessus prouincia est, ualde urbem fugio, multas ob causas. Item: Nec enim esse in turba possum. Et rursus: Nil hac solitudine iucundius, in qua (inquit) careo omnium colloquio, cumq; mane in syluam me obstrusi, densam & asperam, nõ exeo inde ante uesperum. Quod uerbum quotiens lego, sic assentior, ut à meipso non ab alio dictum putem, ita mihi sæpè idem accidit. Demum ut iam Ciceroni ualedicam. Idem ipse mox dulci blandiens amico: Secundùm te (ait) nihil est mihi amicius solitudine. Et adiecit. In ea mihi omnis sermo est cum literis, non colligo singula, ex his enim uides, ut amator ille urbis, & fori, & amata oderit, & literatam solitudinem rebus omnibus anteponat.

DE SOLITVDINE DEMOSTHENIS. Cap III.

QVa in re unanimem cum Cicerone Demosthenem fuisse auguror, & nisi forte aliqua mutandi quoque consilij ratio incesserit, quod non legi, idem sensisse illum, semper quod hic noster aliquando senserit. Nam & professio eadem amborum, & est ille leuiculus, quod Cicero idem ait, qui delectaretur illo muliercularum susurro, ut fit à tergo insibilantium. Hic est ille Demosthenes: & si constet eum Oratoriam illam uim, quàm in urbibus tàm potenter exercuit, maximè in solitudine didicisse. De quo Quintilianus inde (inquit) ille tantus amator secreti Demosthenes, in littore, in quo se maximo cum sono fluctus illideret meditans consuescebat. Concionũ fremitus non expauescere, nec te moueat quod suprà dictum est, hunc ipsum Demosthenem locum tacitum, atq; undiq; abditum eligere solitum, hic undisonum, patentemq;, ibi enim ingenium acuebat, hic uocem exercebat, utrunq; tamen in solitudine faciebat. Discebant soli quod in populis uenderent, meditabantur in syluis, quod in urbibus ostentarent, excusabatq; professio, quibus intentio unà esset, uel loquendo, uel tacendo rem augere, quod de Cicerone non memini, Demosthenem constat, quod in noctibus Atticis scriptum est, pretium quoq; silentij pepigisse, nobis quibus uenale nihil penitùs, nihil ostentui esse debet, sed omnia ad salutem, uitæq; legem temporalis, & æternæ spem, in solitudine discendũ est, quod restat in solitudine exercendum, in solitudine uiuendum, in solitudine moriendum. Quod cupio quidem ualdè, & si Deus piè nos aspicit spero etiam.

DE ANAXAGORA, ALIISQVE CLARISSIMIS VIRIS VITAM SOLITARIAM AMANTIBUS. *Cap.* IIII.

VT tamen ab oratoribus diuersum semper sensisse philosophos credam, & diuersitas morum facit, & omninò alius intentionum finis. Illis enim plausum populi captare animus, horum labor, ni falsa professio est, circa notitiam sui reflectendum ad se animum, & circa contemptum inanis gloriæ uersatur. Nam qualem fuisse arbitramur Anaxagoram, uel qualem constantia illa, abstinentiaq; sua Xenocratem seuerissimum philosophorum (ut ait Cicero) uel Zenonem Stoicorum patrem, uel laboriosissimum ex omnibus Carneadem? Cuius exactissimam illam studiosæ mentis intentionẽ, quæ ut legimus discumbentem sæpè sibi fecit immemorem: an putamus usque post nonagesimum uitę annum, tàm fixam, tamq; continuam inter tumultus, & tædia hominum peruenturam fuisse, & non potiùs in solitudine, ubi animum à proposito nullus auerteret? Mihi quidem haud facilè persuaderetur, & si præter coniecturas nihil habeam, aut horum cuiuspiam, aut Chrysippi domum, aut dolium Diogenis in plateis urbium fuisse, cum & illum salutatio hominum, & hũc umbra etiam summi regis offenderet, nisi Hieronymus illorum propinquior ætati, habitasse Diogenem diceret in portarum uestibulis, & porticibus ciuitatum. Quod nõ cuilibet crediturus, ut credam sibi, & sua cogit auctoritas, ac uaria & multiplex lectio. Tale enim aliquid profectò non scriberet, nisi apud idoneum legisset auctorẽ, & de his quidem satis est dictum. Ipse autem Solon, cuius inter illos septem Græciæ sapientes præclarissimum est nomen, & si primum legifer, suæq; Reipub. dux, moderatorq;, ætate

tamen ultima, ut Timæus indicat Platonis, & alijs se studijs dedit, & inter solitarios deputadus est, quando & patriam liquit legibus ornatam suis, & cupiditate discendi ignotas terras adijt, peregrinatione delectatus Aegyptiaca.

SECTIO IX.

DE IVLIO ATQVE AVGVSTO CAESARIBVS, QVI SOLITVDINEM OPTABANT, & amabant. Cap. I.

Quis'nam uerò mirabitur studiosis hominibus solitudines placuisse, quæ quod admiratione non uacat, Imperatoribus ac bellorum ducibus placuerunt? Transeo Iulium Cæsarem, qui licet admodum iuuenis, dum è procellis forensibus in ocium Rhodium secedere decreuisset, atque ibi literis operã dare, prohibitus tamen tunc incursibus pyratarum, & postea hinc ciuilium, hinc externorum æstibus bellorum, implere non potuit quod optabat. Augustum Cæsarem, penes quem potentiæ mortalis, & humani fastigij summa est, & si interdum habitantem rure, atque in syluis spatiari solitum inueniam, quia raram tamen, ut auguror, priuati ocij licentiam publici negocij moles dabat, ut solitarijs inseruisse non ausim, sic solitanæ uitæ miratoribus, annumerare non uerear. Huius enim uitæ requiem semper optauit, quicquid cogitabat, quicquid loquebatur, in ocium desinebat, hoc solamen præsentium laborum, hæc prætentorum merces, hæc uenturi temporis spes erat. Omnis huic statui collatus diuitiarum honos, omne onus imperij, seu graue sibi aliquid, ac uile sordebat. Denique in summa omnium quæ fortunatissimo homini contingere possunt, bonorum copia defessus, in solo huius uitæ nomine respirabat. Cuius rei & scriptores aliqui meminère, & quæ in manus meas uenit, quædam eius ad Senatum epistola est testis. Quanta cum uoluptate igitur eò peruenturum fuisse æstimamus, quo tàm dulciter oculos mentis intenderat? Nec uerò senatum modò per literas orauit, ut sibi iam tandem uiuere, patiente Republica, priuatamq; senectutem agere, liceret. Sed aliquando etiam præsens Senatu & magistratibus domum accitis, rationarium imperij tradidit, ut Tranquillus ait. Siue autem reputans, & se priuatum non sine periculo fore, & Rempublicam plurimum arbitrio temerè commitii, in retinenda perseuerauit, ut eidem placet historico, atque ita propriæ simul, & publicæ saluti, modestissima uota habuit. Siue ut opinari licet, Senatus ac Populi precibus id tribuit, quorum quod cõstat nemo principum fuit amantior, siue nullis omninò precibus motum, nullo publico, priuatoq; metu, ipsa eum rerum natura turbabat: ab altissimo enim fortunæ culmine, cui mundi Dominus ac rector insederat, ad illud humile, submissumq; desiderium præreptus, fortè cogitanti animo descensus uidebatur, & ut dici solet, quędam cerebri uertigo altitudinem tantam metientis incesserat, itaque & deliberans, & circunspiciens hærebat, nec unquam nisi morte descendit. Quo circa licet ut dictum est, inter solitarios, atque ocio fruentes, nullus huic occupato, magnoq; Principi locus esset, quia tamen boni huius quanta dulcedo est, non alio clarius teste cognoscitur, non fuit ista tractantibus prætermittendus Cæsar. Qui cùm omnia dare posset, hoc sibi unum dari optabat, cunctq; omnibus præesset, solum hoc solio suo altiùs uidebat.

DE DIOCLETIANO ATQVE ANTONINO PIO VITAM SOLITARIAM colentibus. Cap. II.

At quod Augustus optauerat, Diocletianus impleuit, ille qui primus ex nostris imperatoribus adorari se ut Deum iusserat. Quiq; calciamentis ac uestibus inserens margaritas, & onustus gemmis incedens, habitum Cæsareum ex Romano atq; humano, Persicum seu diuinum defecisse uidebatur, qui captiuis insignibus ante currum actis, prælataq; Parthorum præda, pauló antè triumphârat, post quam frementis aulæ, pretiosæq; sarcinæ, ac satellitum aciei, & seruitutis publicæ pertæsum est, mutauit repentè animum, ut solus & pauper, & liber esse concupisceret, interq; fluctus imperialium curarum, in portum uitæ humilioris, quasi gubernator nudus è magno naufragio enataret. Et miramur Cœlestinum, cum tamen, quod propter uitam æternam sanctus ille uir fecit, tantus ille peccator propter breuissimas, & incertas senecturis reliquias, iam fecisset. Qui quietis extremæ desiderio priuatæ fortunæ redditus, non sibi mutatæ sedem uitæ Romam statuit, ne quis nouam requiem dimissi funus aut odor imperij turbaret, sed antequàm patriã Salonas Dalmatiæ repetijt, illic quoq; non intra, sed prope muros patrios, in uilla propria moriens, quam idipsum præcogitans fortè construxerat, ut multum tranquillitatis senio additum, sic supremis honoribus nil detractũ, per solitariam atq; humilem uitam sensit, solum omnium priuatus,

priuatus, Eutropio atque Eusebio testibus, relatus in numerum Deorum. Sanè quod post imperium Diocletianus fecit, id ante imperium Antoninus Pius fecerat, quem Iulius Capitolinus historicus, omni priuata uitam in agris frequentissimè uixisse, clarumque locis omnibus fuisse commemorat.

DE SOLITVDINE NVMAE POMPILII SECVNDI REGIS Romani. Cap. III.

SEd nimium propero, retrocedendum est, omitto autem Quintios, Curios, Fabricios, Serranos, aliosque quorum magna pars uitę in agris acta est, hanc ego uitam iam inde ab initio, & ante initium Romanæ Reip. prudentissimo ac optimè regum placuisse monstrabo. Numa Pompilius illius ordinis, si attendas numerum secundus, si iustitiam primus, peregrinus, insperatum ad imperium accitus, cùm ad ciuilium ac sacrarum curam legum totum intendisset animum, ut ardentem, & ferocia primi regis imbutum populum ingenio regeret, leniretque, pro re sæpè solitarium, & opacum locum, quem his oculis ipse conspexi, quindecim aut non multò amplius millibus passuum, ab urbe distantem, fertur petere solitus. Est illi Aricino sub colle cauus, & umbrosus lapis, unde perpetuus fons emanat, circum migrantibus illicibus, densum nemus, altumque silentium. Ibi ergo leges hominum, ac cærimonias deorum, rex ea tempestate doctissimus inuenire, seu alibi forsan inuentis auctoritatem dare, artem fecerat. Ibi diu tacitus solus sedens, atque inde post longum tempus, solus ac meditabundus egrediens, scriptas leges efferebat, quibus adhuc rudis & insolens, sed mox futurus dominator gentium populus teneretur, quamuis ut nouos, & indomitos animos religionis laqueo quodam, & freno metus obstringeret, imitatus (ut aiunt) Minois Cretensium regis exemplum, & callidissimo cōmento, nocturnis se Deorum congressibus, alloquioque frui, simulans, consilio fidem quæreret. Quam fictionem, unà cum sacris à se repertis, in morte damnauit, libris Græcis, Latinisque editis, per quos utriusque linguæ doctoribus, ut poterat indicaret, se pro tempore ad auxilium ueri, uel patrocinio falsitatis usum esse. Cum uerò iam fundamentis suis, legum à se latarum auctoritas staret, non placere, ut populus superuacuis implicaretur erroribus, licet nescio, an quia libros uerę religionis aduersus crederet, quam facto causam prætendisse dicitur, an in quod pronior sum, quæsito colore. Hoc uere autem, ne populus metu liber, iugum nobilitatis excuteret, multis post seculis iuxta sepulchrum regis inuentos libros exurendos prætor Romanus Senatu consentiente decreuerunt. Quanta uel uanitate, uel impietate prętereo, illud enim nunc innotuisse senectutis sufficerit, multarum optimarum rerum solitudinem fontem esse, ex qua Romanarum quoque legum fluxère primordia.

DE ROMVLO, ACHILLE ATQVE HERCVLE, QVI SOLITVDINEM diligebant. Cap. IIII.

ARdentior atque acrior successore suo Romulus, & ipse tamen in syluis, inque pastorali casa tantis assuefecit animum rebus, ut summi imperij fundamento, non nisi solitarius Architector idoneus haberetur. Cogitatu arduum, solitudo omnium asperrima, Reginæ urbium & materiā & nomen, & aream præbuit, & auctorem. Achillem in soli[illegible]e didicisse legimus, quod eum mox & urbib. Asiæ terribilē, & Græciæ clarum fecit. Ipse Hercules in solitudine sanum illud consilium uitæ cœpit, cuius libro priore mentionem feci, quando uelut in biuio diù multumque hæsitans, ad postremum spreta uoluptatis uia, semitam uirtutis arripuit, quam indefessè gradiens, non ad humanæ modò gloriæ uerticem, sed ad opinionem diuinitatis euectus est, quamlibet altè, lateque ramos porrigat uiri fama, si radicem quæras, ad solitudinem erit animo recurrendum.

DE SCIPIONIBVS SINGVLARIBVS SOLITVDINIS AMATOribus. Cap. V.

DVos autem illos longè ducum maximos ubi dimittimus Africanos? uerè duo fulmina belli (ut Maro ait) quòd à quibusdam de alijs intellectum miror: quorum prius, ex quo uirilem togam sumpsit, ut est apud Liuium, nullo die prius ullam publicam, priuatamque rem egit, quam in Capitoliū iret, ingressusque ædem cōsederet, & plerūque tempus in secretū sibi tereret. Hic mos per omnē uitā seruabatur, ita uir ille unicus, [illegible] Gręcorū fabulis ac superstitionibus, sed Romanis iuditijs celebratus, & ipse quoque [illegible] admiratione diuinæ stirpis opinionē cōsecutus, principia gerendarū rerū à religione [illegible] religioni sedem optimam solitudinē deputabat. Inde quicquid id esset aggredi co[illegible], plusquā humana fiducia, & prosperrimos sibi ac suis cœptorū exitus polliceri, ita ut nun-

ut nunquam falleret. Cæterùm ne tàm iunctos, & tàm pares separẽ, hos eosdem duos, suis quiq; temporibus, ut uirtutis sic solitudinis amatores fuisse nota res est: & post sudores bellicos, post uictorias, post triumphos uel Liternum, uel Formias, uel Caietam solitos cõmigrare, ibiq; cum singulis amicis solos conquiescere. O præclarum spectaculũ, quodq; omnium regum pompas, & sceptra transcenderet, cernere tales uiros, seruatores Reipub. liberatores ciuiũ, defensores Italiæ, domitores gentiũ, fœliciter rebus gestis, dimisso in libertate, & lætitia populo uictore, relictis Romæ stipatonbus laterũ suorũ, deposito habitu triũphali, ac præcupidè restituris insignibus dignitatũ, solos, ociosos & humiliũ nescios curarũ, per colles, & littora uagari, & sæpe conchulas, littoreosq; lapillos interlegere uarios, candidulos ac nigellos. Deniq; quod uerecundè admodum, reuerenterq; scriptum apud Ciceronem uideo, incredibiliter repuerascere solitos, cum rus ab urbe, tanquam è uinculis euolassent. Sed illam profectò solitudinem, cogitationes pulcherrimæ sequebantur, & in illo ocio semper grande aliquid gerebatur. Itaq; Cicero ipse, ubi suam luget, ibidem Africani superioris solitudinem admiratur, uocemq; illius, ut ipse ait, magnificam, & magno ac sapiente uiro dignam ponit. Catone coætaneo illius atq; æmulo teste fretus. Nunquam se minùs ociosum, quàm cum ociosus, nec minus solum, quàm cùm solus esset. Cuius rei gloriam Ambrosius, mirum dictu, conciuiq; suo tentat eripere, nec ubi unquam Romanum genus ciuilibus bellis uacet, ipsis in libris pugnant. Ecce enim Cicero officiorum tertio, hanc Africano laudem tribuit, Ambrosius in officijs suis, ubi cum in multis, tum in nomine, ac numero librorum Ciceronem sequitur, ut apertè obuiet eodem libro, eademq; libri parte, hoc est, in ipso principio libri tertij, eam laudem Scipioni Africano ereptam, ad prophetas domini Moysen, & Heliam, atque Helisæum, operosa nititur disputatione transferre, quos fuisse uelut ante Africanum diu, & in ocio negotiosos, & in solitudine comitatos. Non obluctor Ambrosio, nam & uera loqui illum scio, & si nescirem, multo ille potentiùs, quàm Ciceronem, Plato ipsa auctoritate me frangeret. Magna est enim apud me, nec immeritò eius auctoritas, cuius ore loqui spiritum sanctum credo. Quomodo ego Moysen unquam fuisse solum suspicari ausim, qui non ipse secum tantùm, quod ipsum sapientis, doctiq; uiri est, sed cum quo Deus facie ad faciem loquebatur, quasi amicus cum amico? Quomodo ociosum, qui tacitus & inermis sedens, & clamabat ad Dominum, & usq; in cœlum audiebatur, alteriusq; uix auxilio fessas manus attollens, unus tot prævalidas manus hostium uincebat, quod sine eo armatæ non poterant legiones? Quomodo solum putem Heliam, cum quo Deus iridem, & angeli loquebantur? aut quomodo ociosum, qui pluuiæ imperat, & mulieri hospitæ famis interitum metuenti, indeficientem farinæ hydriam, & inexhaustum olei uasculum uerbo facit, ingentiq; nisu fidei defunctum illi filium uiuum reddit? Quomodo solum dicam discipulum eius Helisæum, qui pauenti hostem puero ministro inuisibiles, alijs auxiliares currus, & equos, atque acies ostendis angelicas? Quomodo ociosum, qui filium hospitæ Sunamitis ex marito sene pollicitus & dedit, & reddidit, natum scilicet, & primis annis extinctum suscitans, ut puer unus propheticæ, uel fidei, uel potentiæ argumentum esset? Quid magni autem si uiuens suscitat, qui solo contactu sacri corporis mortuus, mortuos suscitasse noscitur? Quis præterea hunc æstimet ociosum, qui in ipso sedens ocio, conatus omnes absentium, & cogitatus, atque consilia hostium, quasi præsens nouerat, suis cuncta denuncians? Quo cognito, iussũ regis Syriæ toto circumuallatus exercitu, legiones obsidentium, se linguæ solius imperio, in cæcitatem, captiuitatemq; perductas, uerbo etiam liberauit. Imperiosi ocij sunt hæc, & solitudinis præpotentis. Sed sit sanè penes prophetas antiquior rerum gloria, quos uel ætate, uel merito primos constat, an ideo minor Africani laus est, quod eum aliquis eodem in genere laudis antecesserit, præsertim cùm ut mihi certus uideor, nulla prorsus interueniente noritia, omnis cesset imitano, quam de rebus humanis laudum, famæq; particulam deliberare atque decerpere solitam, non nego: profectò autem quisquis in partem rerum uenerit, dictum illud unde post tantum inter uallum, ad hoc prophetarum nomina reddi, quod ipse mihi non neget Ambrosius, unius est primum, ac proprium Africani.

EX SENTENTIA AFRICANI DECLARAT DE QVALI SOLITVDINE, QVO'VE ocio uelit intelligi. Cap. VI.

CVius dicti sententia, quid tot uelim uerbis admonet, uolo solitudinem non solam, ocium, non iners, nec inutile, sed quod è solitudine prosit multis: qui enim ociosi prorsus, languidi & segnes, & soli sunt, eos mœstos semper, miserosq; consentio, quibus nec honesti actus exercitium, nec nobilium studiorum, illustriumq; nominum

eum possit, esse commercium. Hæc igitur summa est, admitto ad ocium, non hæc uento mobiliora, sed mansura negotia, quorum finis est non labor, non quæstus, & dedecus, sed delectatio & uictus, & gloria. Corpori non animo ferias indico, ueto in ocio ingenium quiescere, nisi ut assurgat, & intermissione fœcundius fiat. Solet enim ut aruis, sic ingenijs intermissio prodesse, rursus & generosas curas in solitudinem non tantùm recipio, sed arcesso, quarum comitatu nullus omninò facilior, nullus amœnior fingi potest, & sine quo misera uita est, æquè uel in urbibus, uel in syluis. Libros præterea diuersi generis, & simul per quos, aut de quibus scripti sunt comites gratos & assiduos, & promptos, uel in publicum prodire, uel ad arculam redire, cum iusseris, paratosq́ semper, uel tacere, uel loqui, & esse domi, & communicari in nemora, & peregrinari, & rusticari, & confabulari, & iocari, & hortari, & solare, & monere, & arguere, & consulere, & docere secreta rerum, monimenta gestorum, uitæ regulam, mortisq́ contemptum, modestiam in prosperis, fortitudinem in aduersis, æquabilitatem in actionibus, atque constantiam. Comites lætos, doctos humiles ac facundos, sine tædio, sine impendio, sine querela, sine murmure, sine inuidia, sine dolo. Inter quæ tot commoda, nullo cibo interim, nullo potu, & ueste inopi, & angusta domus parte contentos, cum ipsi potiùs hostibus suis inæstimabiles animi diuitias, amplas domus, fulgidas uestes, genus, de quo & iocunda conuiuia, ac suauissimos cibos parent. Admitto & in solitudinem amicos, dulce genus, de quo multa præmisimus, sine quibus truncam ac debilitatam uitam, & quasi luminibus captam puto. Quotiensq́ sub noctem, ut assolet, fores nostras amica manus impulit:

Ac mihi seu longum post tempus uenerit hospes.
Siue operum uacuo gratus conuiua per imbrem

(Quos mihi uersiculos è profunda grati conuictus experientia, & ex ipso naturę gremio uldetur Flaccus elicuisse) quotiens ergo tali aliquid & mihi accidit hospes, sed post longum tempus gratus conuiua, sed uacuo operum, ne me fortè uel frequentibus conuiuijs, uel impedimentis operum delectari credas, tunc ego non alium inuenisse, sed meipsum, quodammodo geminatum censeo. Non penitùs duo sunt quorum unus est animus, nouit amorè duobus unum facere, alioquin impossibilem rem iuberet Pythagoras, ut in amicitia scilicet unus fiat ex pluribus. Quod cùm ita sit, sequitur ut quisquis unius. Idem & duorum capax amicorum locus sit. Nulla igitur solitudo tàm profunda, nulla tàm parua domus, nullum tàm obstrusum limen, ut non pateat amico.

SECTIO X.

TA'M OB VIRTVTES EIVS AD QVEM SCRIBIT, QVA'M OB COMITES, *quos illi ad solitariæ uitæ solatium sors dedit, ad solitudinem suadens.* Cap. I.

Tibi Pater si teipsum, si tua bona noueris, nihil deest quod gratam solitudinem, & dulce ocium possit efficere. Adest animus bonus, & adeo benè institutus ætate, non negligenter excultus, multarumq́ artium, ac rerū notitia instructus, animus humanorū actuum dux ac rector, totiusq́ uitæ nostræ gubernaculum tenens, ut iam tali gubernatione, nauigatio nisi fœlix esse nō debeat: uiros claros, & insignes, qui fuerunt nostri (uellem dicere posse qui sunt, sed ut res euntuides, si qui tamen uspiam supersunt, haud ignoti nunc etiam sunt tibi) cum quibus non potes aliter animo uersare, quod genus, ubi non maria, nec mōtes eripient, cum quibus potes, & corpore. Abundas pluribus fortasse, quanquā huiuscemodi rei nunquā magna copia fuit, nunc inopia summa est: sed unū nomen honoris causa, huic loco inserendū credidi: eorum quos tibi ad solitariæ uitæ solatium sors dedit, Pontius Samsonis est, quod à te secundum ornamētum haberet ecclesia tua, de hoc enim, ut quem à prima ætate familiarissimè cognitum, nunc quoque certius nosse mihi uidear, fidentius loquar. Huic ego non temere, sed è re natum Samsonis cognomen obtigisse crediderim, quod quantus Hebræus ille corporeis, tantus iste sit animi uiribus, humanitate, prudentia. Ad hæc, & literarum non mediocri notitia, eaq́ morum suauitate, quæ facilè si quid habet solitudo asperum lenire queat, illum ut facia, tota mente complectere, illum in ocij solitarij partem uoca. Nisi enim fallor augurio, sequetur uolens, & fessus urbanarum rerum fugam urbium non horrebit. Sed ô ubi Socratem nostrum linquo? fallor ne? Hunc, quo e quidem, nam cùm reliqui comites, ille pars nostri est: itaque cùm cæteri euocandi sint, hunc nobis inseparabilem amor præstat. Nosti hominem, quem & stabilis amicitiæ fides, charum & Musarum multa familiaritas clarum facit: cum quo ita gaudium, uitæq́ iucun-

iucunditas aderit, ut consilium non absit, ita ut uis ingenij, uigorq́ animi, ut qui his nonnunquam iungi solet, mœstitiæ nulla nubes interueniat, sed ea semper lætæ frontis uniformitas, quam in Socrate illo sene, & mirari solemus, & laudare, in hoc & conspicimus, & amamus. Proinde nec nostrum lileo Guidonem, cuius animo nihil est purius, nihilq́ candidius, nihil ingenio acrius, nihil iuditio grauius, nihil conuersatione suauius. Qui non septimus ut cognomen eius spondet, sed quintus accesserit: non intelligo quid hoc dulcius comitatu, quanquam nec alij quidem desint, & uoto pares, & studio, nisi illos nobis aut status imparitas, aut omninò difficultas quædam, & inenodabilis humanarum rerum perplexitas inuideret. Sed & hi satis multi sunt, & illis animo frui, nec ipsa uetuerit fortuna. Hi igitur tales uiri aderunt, ut neque ualitudo aspera, neque urgens occupatio, neque commigrandi incidens necessitas, ita nos distrahat, quin unus nostrum assiduè tecum sit. Et quid singula enumerem? Nihil deerit omnium uoluntas, una non desit. Adsunt quidem minimè graues, sed agiles, expeditæq́ diuitiæ, siue ut aliter idem dicam, adest paupertas non mœsta, nec sordida, sed honesta & læta, & si uerum fateri uolumus, multis inuidiosa. Adest librorum bona copia, legendi dulcis ardor, intelligendi, memorandiq́ facultas data cœlitùs, & studio aucta peruigili. Quod sequitur siluissem (sic enim pudor hortabatur, ni scirem pro utentis affectu pretium rebus accedere) & ipse igitur adero, & mea quam diligis, nunquam aberit papirus, noui aliquid afferens indies, cuius æstimationem, tu mihi fateor ante alios inexplebili illo tuo legendi desiderio geminasses, nisi quod à principio dixeram, & uetus est uerbum. Iuditio fauor officeret. Repeto enim quotiens illam, ne dicam alijs, sed certè Platonicis ac Ciceronianis codicibus prætulisti, dum tibi Bibliothecæ meæ limen ingresso (quod sæpè non ut Episcopus, sed ut amicus facis) legendiq́ auido, quæ nunquam in te sitis extinguitur. Ego diuina illa opera cœlestium ingeniorum obtulissem, tu autem manu obiecta, frontem auertens, tantùm nostra deposceres, In quòd, ne quid tuum ratione careat, inclinasse te potuit, uel ueterum perfecta cognitio, repetitæ lectionis iam non egens, uel hinc nostrorum amor, hinc nouitas. Etsi enim in scriptis uetustatis auctoritas maior, & illud Flacci uerum sit, quòd meliora dies ut uina poëmata reddit: habet tamen & nouitas gratiam suam, & fortè iuuat experiri quantum uiuendo profecerim. Nil enim impigrius, nil expertius est amante, quicquid autem causæ est, tuum fateor, hunc ardorem ipse coràm sæpè miratus sum, sępè absens uillici mei uerbis agnoui, qui assiduè redeuntem his me lamentis aggreditur? Cur nescio quam papirum, quam tu hanc inuiseris domum solam petere soleas, abstulerim. Rideo & miror uel Patris affectionem, uel custodis fidem, uel uillici puritatem. Itaque aliquando abiens, & cum sene meo ludens, papirum illi uacuam dedi, quasi illa esset quam quæsisses: quo facto se illusum, reuertenti iterum grauiter quæstus, totaq́ demum res in iocos, & in risum desijt.

DE IIS QVAE SOLITARIVS DEBEAT SEMPER DESIDERARE, ET DE *loco habitationis eiusdem.* Cap. II.

SEd redeo ad ordinem. Adest ergo tibi præterea sine quo uita, ne dicam fœlix, sed ne uita quidem est, malarum rerum naturale odium & bonarum amor, uirtutum cultus, bonæ famæ pulchra cupiditas, honesti studium, contemptus superuacui. Quod si unum è solitariæ uitæ fundamentis dixero, uerum dixisse me dicam. Adest corpus laboribus obeundis idoneum, nondum fragile, iam maturum. Adest ætas adhuc uirens, sed iam adolescentiæ malis explicita, quæ optima uitæ pars, nec expers actuum, nec consilij inops est, & ad magnas res audendas, aggrediendasq́ sufficiens. Adest denique patria, ubi ciuis ac præsul hinc amoris in populo, hinc reuerentiæ arcem tenes. Illud tibi natura præstat, hoc dignitas, utrunque uirtus ac meritum. Eam quoque sortitus es patriam, quam licet Episcopatus tuus, ciuitatis appellatione nobilitet, ea tamen præter uetustatem & nomē, de ciuitate nihil habet, non luxum, non frequentiam, non tumultum, singula ad eam uitam, de qua loquor aptissima: cuius ego si ritè computo, annis circiter quinquaginta ante Domini aduentum, Iulio Cæsare Britanniam oppugnante, in Autenticis scriptis, inter antiquas iam tunc urbes, memoriam inuenio. Aspectus loci talis est, ut non ineleganter idem ipse Socrates noster, quotiens illic ad te uisendum conuenimus, dicere soleat. En ciuitas illa parua quidē, sed honesta, quā similem Abagarus rex IESV Saluatori obtulisse legitur in Ecclesiasticis historijs. Illius in medio tibi solitudinem facere si uelis, potes, non eges ad hanc rem peregrinatione longinqua, ad quam multi eorum confugerunt, quos suprà commemoraui, ea locorum conditio est, ut in patria tua, inq́ tuorum gremio solitarius esse possis, haud spernenda quidem opportunitas, domi habes, quod multi trans maria quæsiere.

Sin

Sin autem tibi nidus tuus sordet, aut quid forte liberius petis, euolare licet in propinquum ramum, & supra uicinum fontē amœnissima & quietissima statione consistere adest tibi tuus Sorgia rex fontium, ad cuius tibi murmur hæc scribo, adest liberrimum, gratissimumq; perfugium Clausę uallis (sic enim uocant incolæ) sic uocari uoluit natura, quando illam circunductis collibus abdidit extra omne iter, omnemq; concursum, uiderią; nisi ab incolis non permisit. Hic tu quoq;, quod rarum, & liber, & dominus, & præsul, & solitarius esse potes. Poteris'ne tuum locum spernere, qui aduenis & reuerentiam inijcit, & stuporem? Si quis specus (inquit Seneca) saxis penitus exesis montem suspenderit, non manufactis, sed naturalibus causis in tantam laxitatem excauatus, animum tuum quadam religionis suspitione percutiet. Si hoc uerum est, ubi quæso religiosior usquam specus? Et si quod sequitur est uerum. Magnorum enim (inquit) fluminum capita ueneramur. Vbi maior ueneratio? flumina quidem maiora, longæ uię spatio, & congestu aquarum multarum nouimus, fonte nullum. Rursus si tertium est uerum: Subita (inquit) ex abdito uasti amnis eruptio aras habet: ubi, oro, digniùs aræ fuerint? Quas ego iampridem CHRISTVM testor, si qua uoto facultas affulsent, illic in hortulo meo, qui fontibus imminet, ac rupibus subiacet erigere meditor, non Nymphis, ut Seneca sentiebat, neque ullis fontium, fluminumq; numinibus, sed Mariæ, cuius partus ineffabilis, & fœcunda uirginitas, omnesq; Deorum aras ac templa subuertit. Adent ipsa fortasis, ut quod diù iam, & nisi fallor piè cupio, aliquando perficiam. Nunc cœptum sequor. Poteris'ne igitur tuum locum spernere, quem alienigenæ uenerantur? Locum libertati & quieti, & ocio, & scientiæ, & uirtuti, ac ne in singulis immorer, ad summam, omnibus quibus studes amicissimum locum, ut cætera sileam, tanto olim & tibi tàm culto habitatore dignatum. Scis quod Veranus tuus CHRISTI confessor eximius, qui sedem tuam nunc solito duriorem nescio quotus ante te tenuit, quærens locum pacis, hic demum substitit, pulsoq; hinc dracone terribili, sanctam ac solitariam uitam his duxit in locis: cuius nomen, inter famosæ solitudinis amicos, non præteritum, sed dilatum est, ut in extremo positum, tenaciùs hæreret memoriæ, non tam tuæ (unde illud auelli commemoratio quotidiana non sinit, & præsens semper phanum sub oculis, fidei tuę testis, in quo pretiosis sancti uiri reliquijs exornandis omne tum studium, omnes opes, ut dici solet, uentre fraudato, omne denique quod tibi usquam erat argentum atq; aurum, uirum optimè contulisti) quàm cæterorum, qui fortasis hæc legent. Hic equidem habitauit ille dum uixit, priusquam ad statum curię Pontificalis, inuitum spectata uirtus attolleret. Hic uelut in terra hostili, sed à se perdomita ac pacata, & cultui hominum acquisita, CHRISTO cuius auspicijs, signoq; uicerat, trophęum erexit, titulo Virginis Genitricis insigne, templum exiguum, sed decorum & ualidum hunc ipse montem peruium fecit, & hanc montanam, præduramq; silicem perforauit, suis (ut aiunt) manibus, opus seruotis atq; ocij ingētis. Hac in ripa cellam habuit, CHRISTO diues, atque hortulo contentus & flumine. Postremò procul hinc moriens, huc referri, atque hic sepeliri uoluit, ut nosti, tàm claro, stupendoq; miraculo, ut quod olim in transitu maris rubri, uiuentis Moysi uirga potuerat, hoc si qua fides, in transitu fluminum, Verani pallium posset extincti. Hæc hactenus: nam de reliquis ruris tui laudibus multa dici possunt, sed & multa sæpè diximus, & hodierno colloquio dandus est finis.

QVOD QVI DEO SERVIRE VELIT, SIVE ARTIBVS BONIS INGENIVM EXCOLERE, *siue aliquid aliud boni facere, fugiat ne dum opem ferre alijs uideatur, ipse obruatur: & quod in alio reprehendat, ipse ne committat.* Cap. III.

Siue itaq; Deo seruire uolumus, quæ una libertas est, atq; una fœlicitas, siue artibus bonis ingenium excolere, qui proximus egregius labor est, siue aliquid meditando, & scribendo nostri memoriam posteris relinquere, atq; ita dierum fugam sistere, & hoc breuissimum quidem uitę tempus extendere, siue simul hęc omnia pręstare propositum est nobis fugiamus oro, iam tandem, & id quantulumcunq; quod superest in solitudine transigamus, omni studio cauentes, ne dum opem ferre naufragis uidemur, ipsi rerum humanarum fluctibus obruamur, rerum humanarum scopulis allidamur. Denique quod probamus, id agamus, ne qui morbus est publicus, quodq; in alijs sępè reprehendimus, committamus, & iuditia, sermonesq; nostri ab actionibus discrepent.

QVOD NON DEBEAMVS AMPLAS OPES EXPETERE, NON ENIM AD-
iuuant sed impediunt. Cap. IIII.

NEmo uerò nos fallat, nemo nobis persuadeat in hoc amplas opes expetendas, nõ adiuuant, sed impediunt, præmuntq́; non subleuant. Ad hanc uitam ascensus est, nemo in altum ascensurus, superuacuis spontè põderibus, aut laqueis implicatur. Nihil auro grauius, nihilq́; tenacius, id nisi quoad necessitati subuenit, nec optandũ, nec amandũ quidẽ. Vbi enim auaritiæ obsequitur, nihil est quod ferentem magis incuruet ac deijciat, & in terrã cogat, neque id mirum, si à terra ortũ ad eandem suo pondere, fertur. Non conuenit animam cœlestis originis, terrestrium cauernulatum sarcinis obrui, fecibus inquinari. Præfert quidem splendorem, & lenitatem sensibus illudentem animo, aut affert tenebras & spinas, & tribulos curarum tristium ac pungentium, & quo purgatius uidetur, eò abditis malis infectius est. Nunquam solæ ueniunt diuitiæ, multa & uaria mala secum uehunt, & innumeros labores, causasq́; discriminum. Si mihi non satis est fidei, quære ab his, quos fœlices uocant, & adiura ut ueri nihil occultent: inuenies eorum uitam supplicijs plenam suis, ut quam mirabaris, exhorreas aut contemnas, & intelligas huic uitæ ad quam te hortor, magnas diuitias nil prodesse, sæpè autem obesse quàmplurimum, ut nedum non tanto studio conquirendæ sint, sed abijciendæ potiùs, si ultrò adessent, donec ad eum, quem natura & uirtus statuunt modum, more naturarum graui tempestate laborantium, iactu, damnoq́; rerum salua puppe, peruentum esse. Mira res nunc animum subit, ut te Pater, meq́; tecum rogem, & obtester, ut unius pueri consilium, uni datum seni, duobus esse utile patiamur. Is puer Alcibiades fuit, postea uir, & forma notus, & ingenio, alternantisq́; fortunæ clarissimũ exemplum: huic auunculus Pericles fuit, uir & ipse raris annumerandus, in primis eloquio potens, & cui ad magnum imperium fuerat lingua pro gladio. Ad hunc ergo cum puer Alcibiades ex more uenisset, senem solito tristiorem offendisset, motus quod non solitis fortè blanditijs exceptus esset, percontatus fertur, quæ causa tristitiæ, seu quid incidisset noui, & cùm senex puerili tcor ingenio delectatus, ueram rei causam non cælasset, dixissetq́; : Se immensam pecuniam expendisse, in usus Reip. cuius impensæ rationem qualiter redderet nõ posset, apud se cogitando reperire. Tum puer supra ætatem. Tu uerò (inquit) cogita potiùs, qualiter non reddas. Callidum nempe consilium, uel si à sene datum esset, magnumq́; & euidens plenum præsagium æraris, quo fretus auunculus, concitatoq́; externo bello, ciuilem difficultatem reddendæ rationis euasit. Sed ad consilium reuertor, in quo laudare soleo non facti iniustitiam, sed acumen ingenij, & celeritatem, hoc est illud pueri senile cõsilium, quod in usus nostros uertere monco, sed in alios terminos ante uersum. Ecce enim uenient, qui uiam nobis ad magnas diuitias ostendant, quod nihil est aliud quàm auaritiã docere, pestilens sanè schola, & operosa admodum, difficilisq́; doctrina, multo uigiliarum ac laborum impendio discenda, & uel effectu caritura, uel nocitura successibus. In his cogitationibus occupato animo dicamus, cogita potiùs, qualiter ista non cupias. Ea enim utilior, & certè facilior ars est, ad quam si adhuc lentus, & indocilis est animus, additis urgendus est stimulis. Ostendamus ei præter mala diuitiarum, de quibus & à nobis modò aliquid, & multa quotidie dicuntur à multis, esse artem hanc in manibus nostris, illam alteram in arbitrio fortunæ. Spernere opes potest quisque, consequi non ita, scirumq́; est illud amici: Quare (inquit) potiùs à fortuna impetrem ut det, quàm à me ne petam? Itaq; rem difficilem & euentus ambigui, puro præstat intentatam linquere, quæ & si certè utilis foret, esset tamẽ intempestiua & sera. Ecce enim sudabimus, anhelabimus, torquebimur, ne desint uitæ breuis ac fragilis alimenta, quæ ut dixi, iampridem cumulatè & usq; ad inuidiam, ac delitias adsunt. Verùm esto, desit aliquid. Quis est enim Regum, cui non aliquid desit? Hic magno nisu assurgendum dicet aliquis, ut omnem prorsus indigentiam futuri dijs similes propellamus, quæ nunc penitùs pelli potest, & ad tempus pulsa redit acrior.

QVOD ANXIA VITA, QVAE IN CRASTINVM PROMINENS NON EST VITA,
sed uitæ meditatio: & quod auaritia sit uincenda, & uer ad ueras diuitias condiscenda. Cap. V.

CIcero quidem ad germanum scribens, Quod me (inquit) sicut sæpè antea cohortaris, ad ambitionem & laborem, faciam equidem, sed quando uiuemus. O breuis quæstio, sed efficax. Hinc uerò quisquis erit horratori nostro, aptè ne satis, & grauiùs responderi potest. Placet amicè quod suggeris, si modò possibile est: sed quãdo uiuere incipiemus. Oro te quos scilicet non modò uiuere, sed uixisse iam deceat. Nam

hæc semper anxia, atq; in crastinum prominens non est uita, sed uitæ meditatio nunquam f[illegible] uenturæ, & quod constat ambiguæ. Inter multa quidem hoc à plebeio Poëta non ignorabiliter dictum tenes:

Crede mihi, non est sapientis dicere uiuam,
Sera nimis uita est crastina, uiue hodie.

Est uerò consilium illud Alcibiadis latè patens, & ad multa uersabile. Vitio stimulat, gula sollicitat, suspendit ambitio, incendit amor difficillima exequendo, contemnendoq; facillima, hæc animum doceamus, ut anceps, & periculosa ad nocendum uia: itaq; sæpè dum ulcisci uole[illegible]s iniu[illegible]iam aceruabis, ut uilis gulæ seruitus, & sollicitiapparatus turpissimus exitus, ut uentosa semper ambitio, supplicandum populo, quo nihil est durius, ut improbus, superbusq; amor, seruiendum muliercculis, quo nihil indignius uiro forti, ridendum inaniter, lugendumq;. Et sæpè non minùs lætis quàm mœstis euentibus, tanta uanitas rei est, horum omnium una est regula: siquidem his implendis cogitatio impeditur, nunquã deerunt mœst[illegible]tiæ mortales, & malorum causæ, ut euadas hinc, & ut lætus ac liber his contem[illegible]tus ipse præstabit. Hoc potius cogitandum est igitur, qualiter difficultates has effugias, quàm qualiter explices. Vide in quam uirilem sententiam puerile dictum trahi potest. [illegible] omissis a[illegible]is, quod [illegible] unum agitur, auaritiam hoc artificio uincamus, necessarias nobis a[illegible] hoc oc[illegible]um magnas opes ostentantem, & spernendo mortalia frenandoq; cupidines, & naturæ modestiam æstimando, compendiarium iter ad ueras diuitias condi[illegible]camus. Re enim uera, cu[illegible] omnibus ad uirtutem nitentibus, tum uel maximè proposito nostro inimica cupiditas est, nam nec [illegible]nem habet ullum, & cumulando superuacua impedimentum quærit huic ui t[illegible] præs[illegible]um pollicetur, quam non onustam, sed expeditam atque agilem esse oportet. Nempè cùm constat multis qui omnia posse uidebantur, ne hoc unum possent opum, potentiæq; magnitudinem obstitisse, tibi nil obstat, nisi quod minimè suspicor, ipse tibi obstes, p[illegible]tes equidem, potes modò non singulos nodos soluere, quam simul omne amputare malueris. Aduersus hydram res est nobis, nullus erit finis, nisi repullulantia capita ingenio præcidamus Herculeo. Ego solus esse non tantùm possum, sed iam cœpi facile perseueraturus, si tantus mihi uiæ solitariæ dux, & comes accesserit. Non modò enim meæ quietis adiutor, sed ut quòd in animo est, quomodo libet enunciem, ipse quies mea, nec tantum solitudines, solamen, sed ipse quodammodo solitudo mea eris, tunc uerè plærunq; solitarius uidebor, dum tecum ero. Præcessi ego te, tentauiq; uadum, sequere saltem qui præcedere debuisti. En quasi dubio torrente transmisso, ripa clamans ab aduersa, ut intrepidè transeas edico. Nihil omninò periculi est, & ubi primo pedes tenui stupea omnia, atq; suspecta, hic amœna omnia, & secura denuncio. Si dubitas, si cunctaris ire, pertransco, & uestigia retro obseruata sequor, ut Virgilius ait, ut scilicet manu prehensum, ad hæc te loca perducam, quibus cum assueueris, regum thalamos, pontificumq́ue aulas, carceres & molestos laqueos ducas.

DE REMEDIIS CONTRA PIGRVM PROGRESSVM AD *solitudinem.* Cap. VI.

Quod si fortè omnia, quæ animos tenent abdicare nondum possumus, id enim unum est, ex eorum genere, quę prius incipiunt homines docere, quàm discere: at saltem amicam nobis solitudinẽ faciamus, quod nullo uetante permittimus, inq; illam cum omnibus fortunarum nostrarum sarcinulis commigremus, quibus cùm fortiter carere posse cœperimus, tamen demum plena libertas erit, & securum gaudium. Interea ut res sunt, nusquam certè quietiùs uicturi sumus. Neque enim uel [illegible]uia diffidam tàm obnixe ago, uel tanto uerborum nisu, quicquam tibi durum aut graue suadeo, cùm & altitudinem animi tui norim, & siue huius, siue arctioris uitæ clarissimi, tibiq; notissimi duces sint. Nam & Martinus cui multum fidis, & cui quod peregrinationes, se[illegible]onesq; tui indicant, inter CHRISTI amicos amicissimum te notaui, hũc uitæ modum, ut ex superioribus liquet impleuit, simul & solitarij requiem amplexus, & episcopi dignitatem retinens, ut iure suo Gennadius & monachum, & episcopum illum uocet. Nempè qui prius ante baptismum quod difficilius est implesset, in adolescentia, inq; ipsa militia utr[illegible] religio[illegible]is aduersa consilijs sic uiuens, ut iam tunc sicut in uita eius scriptum est, non m[illegible]ed monachus putaretur. Et alter Menas, cui natalis idem, qui Martino est, terrenam cœlesti militia, non in urbe, sed in æremo permutauit, & huc quoq; de industria dilatus Gre

gorius Nazianzenus, ut Hieronymus teſtatur, imò ſe epiſcopum in ſuo loco ordinans, ruri uitam monachi exercuit: cuius uitæ quantus illi ſemper amor fuerit, hinc elicis, quod iam ante ſub recentem ex Athenienſi auditorio digreſſum, Baſilium Cæſarienſem famoſum compatriotam, & collegam, atque ut famam ſecutus, Auguſtinus ait, etiam carne germanum ſuum è cathedra magiſterij detractum, ubi ille Rhetoricam florentiſsimè docebat, iniecta manu, ad ſolitudinem, & ad meliora ſtudia inſigni quadam amoris fiducia, & auctoritate deduxerat.

DE REPVLSIONE ARGVMENTORVM ILLORVM QVI VITAE *ſolitariæ aduerſantur.* Cap. VII.

AVdio autem è tranſuerſo, quid aduerſus hæc rurſum obſtrepi ſoleat. Nam primo de ſcripturis ſacris, nobis facere nituntur inuidiam. Væ ſoli, qui non ceciderit, non habet ſubleuantem ſe. Et: Melius eſt duos ſimul eſſe, quàm unum, habent enim emolimentum ſocietatis ſuæ, & quæ ſunt id genus plurima. Quod omninò non dicerent, ſi quid ego ſentiam, & quid loquar attenderent. Deinde Ariſtotelicum illud obijciunt, ubi ait: Vel quod naturaliter ſociale animal eſt homo, uel quod qui alijs non communicat, aut beſtia eſt, aut Deus. Quaſi ego uel odium indicam uel ſocietatem omnium hominum interdicam, uel anceps ſit electio, quid eſſe malim, an beſtia, an Deus: hoc eſt, beſtialis homo, an diuinus uir. Ciceronianum præterea illud nobis immurmurant, ubi non neceſsitate quòd quibuſdam uiſum eſſet, ſed à natura profectam hominum ſocietatem, nõ ſemel deſeruiſſe contentus, rei huius argumentum attulit optimum, quemque licet omnibus copijs ſuffultum, & omnis neceſsitatis expertem, tamen & ſolitudinem fugiturum, & ſocium ſtudij quæſiturum. Quibus ſatis ut arbitror libro ſuperiore reſponſum eſt. Nam nec ego, niſi in hoc mihi plenè cum Tullio conueniret, ſolitudinis ac ſtudij ſocium, imo uel ſocios, & quærendos dicerem & colendos. Et hæc igitur, & quæ ad obuiandum nobis ſimilia trahi ſolent, teneo, & deſerta ſolitudine Aphraten, cuius ſuprà meminimus, & Iulianum illum famoſiſsimum æremitam Antiochiam, & famoſiorem Antonium Alexãdriam, urbesq; alias petijſſe non ſum neſcius. Verum id non motu proprio, ſeu leui, qualibet ex cauſa, ſed pro graui neceſsitate, ſummoq; fidei diſcrimine geſtum noui. Sic enim ſcriptum eſt: ſciebant illi ſacratiſsimi uiri, quid tempori unicuiq; congueret, & quando eſſet opus frui quiete, & quando neceſſarium ſolitudini præponere ciuitates. Iam id propè ridiculum, quod præmiſsis accumulant, quodq; præſenti mihi ſæpiùs obiectum ſcio. Quid enim fiet (inquiunt) ſi paſsim omnibus perſuadere potueris quod intendis? Aut quis tandem in urbibus reſidebit? Vide ergo, ne contra Rempub. loquaris. Quibus planè res ipſa reſpondeat: ſiquidem omnes inde migrauerint, certam eſſe mutandæ ſententiæ rationem ſolitudines deſerendas, quæ iam ſolitudines non erunt, eoq; protinus redeundum, unde omnis tædij parens inquies popellus abſceſſerit. Sed benè habet, non hi ſunt hominum mores, neq; tàm patulas uulgus, aut tàm faciles honeſtis conſilijs aures præbet paucis utinam perſuaserim. Nec uerò par eſt omnibus unam uitam, & præſertim, ſolitariam ſuadere, nec ego loquor omnibus, ſed tibi, ſed mihi, & his paucis quibus hæc rara conueniunt. Nobis certè ſi non uulgi uoces, ſed naturam noſtram ſequimur, nihil eſt aptius.

DE HORTATIONE AD SOLITVDINEM, ET QVOD VRBES *relinquendæ ſint occupatis in ſæculo.* Cap. VIII.

LInquamus urbem non redeundi animo, ne poſita ad aratrum manu reſpiciamus retrò ſed precemur potiùs, ne unquam ad ingratũ, deq; omnibus bonis malè meritum populũ reuertamur. Quod feciſſe Lentulus traditur, is qui ſub obtentu profectionis honeſtæ, æternum exilium elegit, quem ut imitare uelimus, & ſi nõ quietis amor, ac ſaltem turbæ odium perſuaſiſſe debuerat. Quanquam non deſit exemplum minus notum, ſed deuotum magis Chronij Phœnicis Monachi, qui ſolitudinẽ ingreſſus orauit, ne unquam inde diſcederet, multaq; perſeuerantia ſibi præſtitit, ne irritæ preces eſſent. Extirpandæ ſolicitudinum cauſę ſunt, frangendiq; qui nos tenent unci, rumpendusq; pons à tergo, ne qua fugæ uel reditus ſpes ſuperſit. Dicam enim tibi, non quod Palladius exemplorum talium hiſtoricus, dixiſſe ſibi Ioannem ſcribit Aegyptium æremitam illum, cuius ſuprà eſt mentio habita. Epiſcopus enim (inquit) es futurus, plurimumq; tribulationum habiturus

[illegible] laborum. Si igitur ista uis fugere, noli relinquere solitudines nostras. Nullus [illegible] degentem locis, episcopum faciet, hæc Palladio Ioannes. Ego autem ubi [illegible] iam ... mes, qui ille ... uendum prænonebat, nec iam tibi possibile est [illegible] ad quem statum ... te annos matura te uirtus erexit. Sed quid huic [illegible] cam. Episcopatus enim tuus talis est, in quo & honore summis, in libertate [illegible] mis par ... Quod si maioris episcopij pondus times, solitudines no- [illegible] mimmort ... nexibus uis absolui, hanc requiem quære. Vt enim à [illegible] ens, ait Romanus ille Centurio: Hic optime manebimus Qu ... [illegible] men tanti imperij tractu ... ex proposito dictum non speratur. Surge, [illegible] s urbe mercator ... aduocatis, proxenetis, fœneratoribus, pub- [illegible] medicis, unguentarijs, laniontbus, cocis, pistoribus, atque sartoribus, al- [illegible] fabris, textoribus, architectis, statuarijs, pictoribus, mimis, saltatori- [illegible] aroedis, ... ulatoribus, lenonibus, furibus, maleficis, adulteris, par ... hospiti- [illegible] ac scurris, edacibus odore fori uig... nare captantibus: quibus ea fœ- [illegible] inhiant. Nullus autē nidor ... montibus, & solitis, ac placitis caruisse sup- [illegible] non sunt nostri generis. P... itte diti ... us nummos suos numerare, & A... thmeticæ præsidio uti, nos diuitias nostras, sine studio, sine arte numerabimus: ni [illegible] ... deamus, nisi nunc etiam, quod abisit pueri simus, quos ficta adumbrata [illegible] Demi phaleras, equis uenalibus uetus est cautela, nemo sanus puellam defor- [illegible] d ... eneuel ... ita esse ... in coniugium optauit, nos si phaleras, imo laruas his purpu- [illegible] ... e uidebimus esse miserrimos, suas sibi diuitias habeant, suos [illegible] ... nempe quas æternas uellent, diuitiæ abibunt, & quas manu retia- [illegible] ... tenuat quibus caruisse cupient mores stabunt, & comitabuntur tnut- [illegible] ... uæ illos uulgò mirabiles ostendunt, momento temporis euanescent, sub [illegible] ... uunt, ... lla pepercerit, mors nō parcet. Qui pretiosissima rerum habent, [illegible] ... unt habere, quibu... seruiunt, ipsi mox à uilissimis habebuntur, & a quibus [illegible] ... abebit diuitias ingratus hæres, & fortan hostis inuisus?

[illegible] corpora uermes & ulule.

[illegible] nimas nomen obliuio sempiterna. Contrà quamuis pauper hic fuerit, in memo- [illegible] ... tu... us: non nos igitur, ad æmulationem prouocet falsa prosperitas, falsa mise- [illegible] uestientur a nobis molles & eneruati diuites, illis thermæ, fornices, atria, popina, no- [illegible] montes prata, fontes placeant, illi carnis desideria, & lucrum undecunque uenienti [illegible] ... & h... nesta sectemur, & siquid mœchanicum miscere iuuat, sit agrice- [illegible] ... quamui... tnesse clamosum aliquid, & nostro proposito dissonum ... [illegible] ... atione uetusque ... uerbum. In uenando multam uerborum esse iacturam, ... [illegible] ... & med... & studijs opportunam, magnis quibusdam ingenijs ... [illegible] solitudinem scilicet, & nemorum latebras, silentiumque ... [illegible] ... rum ... et, dum præter numerum, hoc est, non uenator, sed speciator [illegible] ... tritus ex commodo, sine ullo uenantium commeatu, ea forte uel... [illegible] ... syluas ... enubils permissa licentia est: nec hiraua generis interdicta uena- [illegible] ... le ... ia, & exercitio corporis indulta nō luxui, quæque illi cognatæ sunt [illegible] ... sunt ruris artes. Denique illi semper pendeant ac uoluantur, nos ad [illegible] ... uestigijs insistamus: illi semper hæreant, nos aliquando progrediamur, illi [illegible] ... insultent nos iam tandem salutare cōsilium exequamur. Postremo illi mun- [illegible] ... lex... ur, teneantque si possint, nos Dominum, & quæramus dum inue- [illegible] & ... emus dum propè est: quin & dum corpora nostra peregrinantur ab ur- [illegible] ... temporibus animi, præmittamus illos ad cœlum, cum tempus adue- [illegible] ... n sperant) & corporibus secuturi.

[illegible] SOLITVDINIS COMMENDATIONIS. Cap. IX.

E[illegible] ... uo imp... alamum tulit, quàm multa diximus de re parua, ut, ut ego sentiō, [illegible] mihi equidem tam iucunda, ut cùm in hoc corporeo carcere diu uiu- [illegible] e meminerim, uixisse non amplius mihi uidear, nisi quàm diu solus ac [illegible] quanquam non si usurpare audeam præclarum illud singularis, & egregi- [illegible] ... rtunè detur insolentiæ, gloriandi par, in tanta impantate licen-

T 2 Eg-

E[illegible] non mod[illegible] nunquam minus ociosus, quàm cùm ocios[illegible], minus [illegible] solus quàm cum [illegible], [illegible] semper ociosus, nisi dum ociosus, semper solus, ni[illegible] dum solus fui. Etsi non sim dubius, quod sæpè iam dixi, magno strepi[illegible] [illegible]um his omnibus [illegible] cursurum, sed ueritas intrepida & in[illegible]icta est, nec uanos ho[illegible] [illegible]s, ut descriptor [illegible]enerosi cornipedis Maro ait:

——illi ardua ceruix
Argutumq; caput.——

Cu[illegible]is qu[illegible]dem non assertor adhuc magnus au[illegible]ax, quàm sollicitus inqu[illegible]. Ad quam licet enim studio semper aspirem, uereor tame[illegible] ne quando mihi, uel il[illegible]us la[illegible] [illegible] eæ euræ, uel tarditas quædam obstet ingenij, u[illegible] [illegible]æpè res quærens opinionibus imp[illegible]er. Hæc ergo non diffinitor, sed scrutator, uestigator[illegible] tractauerim. Nam & di[illegible]nire sapientis est proprium, & ego nec sapiens, nec proximus sa[illegible]ienti, sed ut Ciceronis uerbo utar, magnus sum opinator. Contra autem pauc[illegible]s quibus loquor, affuturus scio, præter numerum, superiores rebus omnibus atq; uict[illegible]res. Ego iam hinc iuditij tui arrhã teneo, satis est, qui alij iudicent, pro se quisq; uiderit, dum uagas, fluctuantesq; sententias nulla necessitas ad uerum cogit. Certè cùm euenerit ineuita[illegible]lis dies, & urgere animam hinc cœperit, ineluctabilis mortis hora, quando non in porti[illegible]us, aut compitis populi, digito monstratum esse, non Regem, aut Pontificem fuisse, non pecunia, non gratia, non delitijs affluxisse, sed castè, sed piè, sed innocenter uixisse proderit. T[illegible]nc ut spero fatebitur, qu[illegible] nunc negat tranquill[illegible]m hoc, saltem fuisse consilium. Itaque [illegible]s ardor, tant[illegible] m[illegible] [illegible]iæ amor est, ut cùm multa dixerim, plura se offerant [illegible] sed studio consulendum est: putabam enim E[illegible]o[illegible] scribere, librum scripsi, quem d[illegible]us non fueram, q[illegible]licet solitariæ uitæ [illegible]us liber esset, nisi quia in mentem r[illegible], eam me solitudinem laudasse, non quæ unum eti[illegible]m, sed quæ turbas fugi[illegible]. Simul illa me cogitatio proposito emouit, ut onustum, fessi[illegible] [illegible]æ medio lectorem partitio releuaret, unum igitur in duos secui. Dulce autem mihi [illegible] præter morem ueterum, quos in multis sequi soleo, his qualibuscunq; literulis meis, [illegible]pe sacrum, & gloriosum CHRISTI nomen inserere, quod si fecissent pri[illegible]i illi nostrorum ingeniorum duces, & eloquio humano uim scintillarum cœlestium miscu[illegible]issent, delectant fateor, sed multò amplius delectarent. Nunc mulcet eloquentiæ prima frons clara uerborum luce, sed sententiarum ueris orba luminibus, cum diu aures delinierit, neq; quietat animum, nec perducit ad illam supremam, stabilemq; dulcedinem ac pacem intellectus, ad quam, quod insensati & superbi homines contemnunt, nisi per ipsam CHRISTI humilitatem, non est aditus. Hæc tibi au[illegible]tem sic affecto animo dictaui, ut omnis impulsarum uento frondium fragor, & omnis circa nascentium sonitus aquarum, hoc unum dicere uiderentur. Bene suades, rectè consulis, uerum dicis.

FRANCI-

FRANCISCVS PETRARCHA SODALITATI Magnæ Carthusiæ, S.

[illegible]gnum Erato Fœlix CHRIS[illegible]I familia, & eo temporis spatio, quo uobis[illegible]m fui, [illegible] aliquid eorum ipse loq[illegible]er, quod uestræ fidei mea deuotio commen[illegible], & [illegible]muni amor Domini. [illegible] uidistis, breue tempus ad explicandũ gra[illegible]dum [illegible] animũ fecit & ut om[illegible]cedo uitæ huius uentro lug[illegible]ior esse soler, ueni [illegible]ul atq; ab[illegible], utq; to[illegible]a ualde materia uerbo Cæ[illegible]re[illegible] uti possim: Ve[illegible]di, uici. Siquid[illegible]d est uincere, quàm uoti compot[illegible] h[illegible], uictor est [illegible]n uoti compos, u[illegible] quod uotis optabam consecutus. [illegible]eni ego in para[illegible]m, uidi [illegible]gelos Dei in terra, & in terren[illegible] corporibus habitantes, suo tempo[illegible], & ad [illegible]HRIST[illegible]M cui militant, exacto [illegible]tentis exilij labore uenturos. [illegible] [illegible]us[illegible]m formaret in utero, nouisset & sanctificas[illegible], & prædestinasset, in numerum ele[illegible] [illegible]te[illegible]tum, & compendio um iter & [illegible] deuio semotissimum ostend[illegible] [illegible] his [illegible]enu[illegible]rein, sancto illi gaudio, quod e[illegible]estra conuersatione percepi, so[illegible] br[illegible] [illegible]a est [illegible] uerendos uult[illegible]s aspicere contigit. Nunquam mihi breuior lux, nunquam [illegible] [illegible] Dum reli[illegible]iosi[illegible] imam illam æremum, templum q; contemplor, dum deuotu[illegible]en[illegible] [illegible]modiam stupeo, dum uos hinc omn[illegible]s, hinc singulos mité, & humani more ani[illegible] [illegible] p[illegible] uo[illegible] prædulce meum pignus ample[illegible]r, in[illegible], multum ex optatis germani opti[illegible] [illegible]qui[illegible]on sentienti mihi totum illud exiguum tempus effluxit, uerb[illegible] ne[illegible] [illegible]m [illegible] defuit. Vnum quoq; continuu[illegible] obsequium & charitas, non i[illegible] [illegible]R[illegible]O cunct[illegible] [illegible] exhibetis, sed [illegible]ris quidem atq; præterul[illegible] [illegible] ne mea longior mora [illegible]nis laudibus, uestro[illegible] proposito forsan officeret, [illegible]bant. Insuper & confabulationes cum singulis iucundæ & breues, quibus [illegible]di[illegible] sum, sacra & sobria uoluptate rapiebar, cursum continuæ orationis arte[illegible] [illegible]ecta, nisi eorum quæ uicissim, ex ore nunc huius nunc illius, uelut é coti[illegible] [illegible]mpebam. Quid multa? ita mihi accidit, ut intentus, inhiansq; omnibus, [illegible] udiens ac loquens, continuum nihil, pené tacit[illegible]s abierim, co[illegible] [illegible] um ar[illegible]tissimé religionis frena laxare licuit. Nouissimé abeuntem, [illegible] ne [illegible]hi spondeo, ais, ac multa ad cœlum prece prosequentibus, ut [illegible] n[illegible] re[illegible]ultos inuenerim. Nunc tandem in solitudinem propriam re[illegible] [illegible]dinis m[illegible]or, quam ceu apes dominica flosculis insidens, hausi, eam nunc [illegible]minan[illegible], multa reperio, quæ illæ mihi per breues dies, in longum profu[illegible] [illegible]nd[illegible] quod [illegible] tumultuarié prætermissum memini, hic modó supple[illegible] [illegible]endo [illegible]gere quod uiua uoce non potui, si modó mea uox uiua est, peccatori ho[illegible]min[illegible] [illegible] ante linguæ debitum digitus persoluet, nescio an gratius, sed cer[illegible] [illegible]nim [illegible] uerba prætereuolant, leuia etiam scripta manent. Scribam ergo, [illegible]on in[illegible], id[illegible] me [illegible] nouum aliquid audire, unde iam putem radicatum uobis habi[illegible] [illegible]mp[illegible] interest semper, si fieri possit, talia loqui, si forte loquentem ipse me audi[illegible] exaudiamq;. [illegible]ecq; qui communis prædicantium est morbus, lo[illegible]uax simul, & surdus sim, itaueró moderabor stylum, ut qui ad præsentes sermo mihi sit, ad absentes epistola, quamuis, ut quod est fatear, maiore & meliore mei parte sim præsens.

FRANCISCI PETRARCHÆ V. C. DE OCIO RELIGIOSORVM, LIB. I.

Nde uerò nunc ordiar, seu quid primum semiabs[illegible] di[illegible]m [illegible] quod totus præsens dicere uolui, illud nempe D[illegible]m: Vacate & uidete. Q[illegible]ostis, In Psa[illegible]o quarto [illegible]dragesimo regius prop[illegible] prophet[illegible]us ille rex po[illegible] quibus quidem, non nisi d[illegible]s, sed imper[illegible]is u[illegible] Dei, licet, hominis ore p[illegible]otius ni[illegible] or[illegible]str. [illegible] fenes, tota spes [illegible] a denique c[illegible]etur inte[illegible]o finisq[illegible]mus, quicquid agen[illegible]um, quicquid optandum, spectandumq; nobis est, in [illegible] nō s[illegible]um trans[illegible]toria, sed æterna. Vacate igitur & uidere. O' fœlices a[illegible]æ, ô exc[illegible]tores assidui, inte[illegible]q;. O solicita, & deuota CHRISTI mancipia, proq; breui [illegible]itio non libertatem mo[illegible] perpetuam, sed ingenuitatem, filiationemq; prome[illegible]ta ô mer[illegible]monium optabile, saul[illegible]q; rerum alternatio, [illegible] modicum nō ut d[illegible]regne[illegible], sed ut se[illegible]er. Nam quot annos seruiuit homini Iacob, ut mortalis ei sponsa contingeret, & uideb[illegible] ei pauci dies, præ amoris magnitudine [illegible] Ita enim scriptū est: neq; uel lic[illegible]omeruit quod optabat nisi tempus seruitij duplicaret, uobis Deo seruientibus [illegible]upriaru[illegible]ortalium fœlicit[illegible]eina proponitur [illegible]ert[illegible]e al[illegible]cres. Magnum ille & alie[illegible]um gre[illegible], inter homi[illegible]u[illegible]eta pa[illegible]ceba[illegible], uos [illegible] o[illegible] uc[illegible], hoc est animam quisq; suam pascitis, lætis ac [illegible] pascuis IESV C[illegible] seruite [illegible]curi. Non habetis calumniosum Dominum, qui [illegible]ommodis, & augmenti[illegible]is inuideat, qualem passus est Iacob socrum Laban. Sed qui uestris lucris atq; profectibus delectetur, necessitatibus succurrat, imbecillitatibus opem ferat. Vacate igitur & gaudete, qui talem Dominum metuistis, non uacamus, ut uacemus [illegible] Aristoteles, nos uerò uacate ut uacetis, uacate ad tempus, ut uacetis in æternum, & sortem uestrā plaudentes, agnoscite, quæ alienarum collatione sortium clarior fiet. Lustrant nautæ maria, omne mundi latus ambiūt, peregrinis errant sine fine [illegible]tor[illegible]us, inter uentos, & fl[illegible]us, & scopulos, inter freti, cœliq; minas, omnes cum glaciali imbre stillantibus comis, membrisq; rigentibus, propè tartareas noctes agunt, dum cuncta in circuitu miseros terrent:

Præsentemq; uiris [illegible] omnia mortem: ut Virgilius ait.

Quid non m[illegible]seria[illegible]um ac periculi sube[illegible]nt bellatores uiri, quibus & pluuias, & uentos, & grandinem ferre [illegible]gis ludus? [illegible]ernoctant [illegible]ub armis, humi recubant, gladijs ultrò se offerūt, præcipites terram cruenta ca[illegible]de feriunt, ne si quid horum lentiùs egerint, pauidi atq; degeneres h[illegible]beantur. Deniq; [illegible]lnera [illegible] sentientes excipiunt & mortem, quæq; iacturarum minima, sed æterna est, nudi [illegible] [illegible]ltu abijciuntur, præda feris, ludibriumq; uolucribus, tantorumq; d[illegible]scriminum merces e[illegible] gloria, deq; mortali h[illegible]te uictoria, & sæpe minor his sensus exiguus, quibus nullus u[illegible]quā mercenarius desperatior, nullus est uilior. Quid agricolarum labor? Quæ merca[illegible] so[illegible]citudo? Quæ literar[illegible]m uigiliæ? Q[illegible] sudor a[illegible]dicum? Quæ luxuriosorum anxietas. Qui conatus? Quæ ambitios[illegible]tum sedulitas, atq; circuitus? Quorum omnium rogo, quis ex[illegible]tus, uel u[illegible] terre[illegible]e lucrum, uel [illegible]ama uolatiùs, uel fugitiua, & insatiabilis uolu[illegible]tas, uel uento quolibet i[illegible]tior, atq; fug[illegible]ior popularis ineptissimus ac leuissimus aur[illegible]r, tot tam duris anfractibus h[illegible]c aspira[illegible]r, quo nisi peruenerint, tunc quie[illegible]cent. Interim [illegible]d[illegible]m Aristotelicam d[illegible]am, no[illegible]t [illegible]acent, hoc est labor[illegible]nt, ut quiescant, & labo[illegible]a[illegible] multum, [illegible]quiescant parum. Im[illegible] nihil, imo uerius ut laborent magis, lon[illegible]è [illegible]entur, & tota, ut dicitur er[illegible]a. [illegible]it eos dux eorum, siue is Philoso[illegible]hu[illegible] [illegible] c[illegible]or quispiā siue quia [illegible] opinioq; m[illegible]a. Profectò enim [illegible]m diù, mul[illegible]umq; l[illegible]bor[illegible]uerint, seu [illegible]rue[illegible] perueniant quo tendebant, crescit labor in[illegible]emin[illegible]nt curæ, quas acer[illegible] m[illegible]let uotiui gaudium successus, quàm repul[illegible] dol[illegible]. Quocirca[illegible] rectius d[illegible] uacare ad tempus, ut nunquam uacent. Quantò mel[illegible] [illegible]ctiusq; cons[illegible]m uo[illegible]sa[illegible]ero, in ò quidem nō ego, sed propheta [illegible] eq[illegible]em Deus ipse. N[illegible]n sic ait: Va[illegible]e & uid[illegible]e [illegible] ego sum Deus. Q[illegible]is tam humano imperio rebel[illegible]s, atq; incredulus, [illegible]on & treme[illegible]s [illegible]em Dei audiat, & præ-

[illegible] Deus, uacate. Hoc est [illegible] quam [illegible] iube, cui [illegible] uacat [illegible] quiescatis [illegible], uacate [illegible] uideatis, & in terra etiam, [illegible] prorsus [illegible] apud uos [illegible] pretio empta est. [illegible] labor [illegible] nunc nihil certi [illegible] condiscatis [illegible] per [illegible] dulce est & ad [illegible] ambiatis, ut congregetis [illegible] nocitura: pestifera [illegible] cruciant [illegible] partes [illegible] Quid [illegible] fragilis, qui ho[illegible] præstare ne [illegible] tale genus exagitari iuberetur [illegible] occupationes [illegible] excusatio [illegible], quando nihil [illegible] aut illud iacere nequeat. [illegible] Sed quidem,

[illegible] modo, uel ardua, sed impossibilia, & penitus negata [illegible] maria, ille gladios, studium alter, aut [illegible] rem [illegible] odit. Vacate ergo nunc uacando ut [illegible] gaudebitis, gaudendo autem de ueritate [illegible] sublimior. Quiescendo equidem [illegible] in uidendo consistit [illegible] actor incognitus. Et tamen, heu, [illegible] atque oderit quietem. Legimus [illegible] uita longior [illegible] iussit uacare, uoluit laborare [illegible] dixit [illegible] mortuum fleuit [illegible] erat, [illegible] qui hunc unum legimus [illegible] labori [illegible] nisi ait Au[illegible] laboriosius, quam non laborare. [illegible] currat, ibi quod quærit [illegible] Veniet [illegible]

ma, [illegible] modi [illegible] ne [illegible]
qui tali [illegible] s dele [illegible]
sce e, & si uel [illegible]
idem a [illegible]
seun [illegible] quam [illegible] orunt, [illegible]
b [illegible] certant quàm [illegible] leo [illegible]
ea [illegible] rec [illegible] in eo [illegible] ibr [illegible]
u [illegible] qui [illegible] ut in tem [illegible]
[illegible] tam [illegible] et mo [illegible] insaniæ, [illegible]
te [illegible] quid inter ho [illegible]
ten [illegible] nes [illegible] multo post [illegible] Q [illegible]
careat, cogno [illegible]
in hac [illegible] querunt. Deinde [illegible] actio [illegible]
rem [illegible] faciliorem [illegible] in h [illegible]
uita quærunt sentiunt, deinde pa [illegible] & [illegible]
perficietur, quia ex parte n [illegible] ex
parte, sed pars omnis aderit [illegible] tota [illegible]
[illegible] Quia corruptibile h [illegible] tempore atque [illegible]
d [illegible] in co [illegible] Nemo [illegible] m pa [illegible]
sanitatem hoc in [illegible]
q [illegible] potest [illegible]
nem [illegible] quibus [illegible]
Que ego mal [illegible] tanto m [illegible] ext [illegible] am [illegible]
q [illegible] ad conspicienda & diligenda comm [illegible] debent [illegible] tene-
bræ, [illegible] qui certaminibus delectantur, alienabuntur [illegible] & summis d [illegible] im [illegible]
cab [illegible] ntur. Initium enim summæ difficultatis [illegible] cont [illegible] & hoc [illegible]
b [illegible] quod ligantur [illegible] anus, & pede [illegible] Ne [illegible]
c [illegible] cœp [illegible] de [illegible] a prof [illegible]
omnia uitia [illegible] quo [illegible] n est spe [illegible] b [illegible] ere, [illegible]
te, in c [illegible] nihil aliud q [illegible]
eor [illegible] m fa lac [illegible] uel impi [illegible] de [illegible] & [illegible]
i [illegible] hærent etiam [illegible] illece [illegible] ab [illegible] ere [illegible] ur, [illegible] ber [illegible] ur
f [illegible] m [illegible] id est, mentis acti [illegible] q [illegible] aut [illegible] ant, aut [illegible]
minar [illegible] ex [illegible] ellere rebus habent eam in sudari [illegible] aut in terra obrutam, id [illegible]
catis [illegible] flu [illegible] rebus, [illegible] terrenis cup [illegible] tati [illegible] & [illegible] prehsam. Ligab [illegible]
ij ma [illegible] pedes, & mittentur in tenebras exteriores, ibi erit [illegible] & stridor [illegible]
n [illegible] q [illegible] ca [illegible] dilexerunt, qui enim diligat [illegible] qui [illegible] exer [illegible] ea in [illegible] ist [illegible]
e [illegible] d [illegible] es [illegible] ad ista [illegible] et ducunt. Qui enim [illegible] sam [illegible] q [illegible] m [illegible] e, [illegible]
[illegible] Q [illegible] f [illegible] s, [illegible]
[illegible] ab [illegible] car [illegible] s, [illegible] eo, ne p [illegible]
op [illegible] aliena [illegible] Q [illegible] amus [illegible] studi [illegible] m [illegible] oq; [illegible] o temporis [illegible]
be [illegible] fal [illegible] ma [illegible] ng [illegible] orū, sed [illegible] p [illegible] et [illegible]
ce [illegible] q [illegible] d [illegible] em [illegible] e a [illegible] t, c [illegible] s atqu [illegible] p [illegible]
o [illegible] ten [illegible] ur [illegible] p [illegible] & [illegible] orater [illegible]
exp [illegible] amus la [illegible] æ [illegible] m, [illegible] ne [illegible] ur [illegible] d [illegible] e [illegible] m [illegible] e qua [illegible] a [illegible]
re [illegible] m [illegible] ibu [illegible] e d [illegible] m [illegible] de [illegible] a [illegible]
t [illegible] di [illegible] reseruan [illegible] ueris [illegible] Lib [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] is [illegible]

[illegible] m [illegible] e re [illegible]

D [illegible] a [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] cur [illegible]

Bas [illegible] s, eadem sequitur [illegible] repostos.

[illegible] tantus i[illegible]le uir fingeret, ni[illegible] pin[illegible]
[illegible] atq; al[illegible]um animarum [illegible] [illegible]ereisse
[illegible] quisque uiuens gesserit. Q[illegible] nte [illegible]
[illegible] & catholicum ui[illegible] decet, a[illegible] pu[illegible]e
[illegible] an[illegible]os a pace, & summis di[illegible]icu[illegible]tat[illegible]us
[illegible] c[illegible] a[illegible]c[illegible]t. [illegible] de[illegible]s qui[illegible] amp[illegible]us dicam Fratres, [illegible]d
[illegible] dum f[illegible]è. [illegible]a [illegible] l[illegible] ortè nunc uestrum al[illegible] [illegible]o-
[illegible] e [illegible] rebus, amice, [illegible]acabim[illegible] [illegible]e [illegible] ab
[illegible] s, [illegible]eq[illegible]ee [illegible] os [illegible]rpo[illegible]m [illegible]occo, sed
[illegible] ate a[illegible] [illegible]acuis l[illegible]ribus, qui corpus, & spiritum fa-
[illegible] ac[illegible] [illegible]otum fœdant, eneruant [illegible] h[illegible]m ne[illegible] à on-
[illegible] ent[illegible] [illegible]educit, a[illegible] [illegible]ne[illegible] [illegible] e
[illegible] corru[illegible]nt [illegible] c[illegible] ec[illegible]s
[illegible] a[illegible] an[illegible] q[illegible] [illegible]o[illegible] prim[illegible] [illegible]terimu[illegible], Inter [illegible] se
[illegible] a noxi[illegible] [illegible]rd[illegible]tione præt[illegible] [illegible]oris, quæ [illegible] [illegible]sen[illegible]eu[illegible]
[illegible]es, sed ab omni quo[illegible]ue mem[illegible]ia p[illegible]edent[illegible]u[illegible] n[illegible]-
[illegible]luciæ mixtus [illegible]rpo[illegible] [illegible]at, q[illegible] p[illegible] c[illegible]m[illegible]po-
[illegible]e[illegible]t[illegible]s, ad ca uer[illegible] quæ s[illegible] p[illegible] exte[illegible] [illegible]e[illegible]tes u[illegible] e[illegible]s
[illegible] autum supe[illegible] [illegible]cationis Dei in[illegible]
[illegible]s explete, de q[illegible]o[illegible]e[illegible]ur, qu[illegible]d nec tem[illegible]
[illegible]at, sed a[illegible] & f[illegible]mi[illegible]ru[illegible]po[illegible] s[illegible] [illegible]n
[illegible], ad [illegible] [illegible]uni metus conci[illegible] [illegible]o[illegible] p[illegible]pien[illegible]-
[illegible]c[illegible]at[illegible]m [illegible]a uerbum istud Ap[illegible]o[illegible]tum ante[illegible]ulo[illegible]ha
[illegible] He[illegible] [illegible] minus cui as[illegible]olio[illegible]te. [illegible] b[illegible] [illegible]ehet
[illegible] ut[illegible]bat Hel[illegible]as pr[illegible]teritum temp[illegible]s, [illegible] d[illegible] nquam [illegible] in cer-
[illegible]e[illegible] ræb[illegible] e cupiebat, qualem [illegible]ebat dignum Dei esse conspecti-
[illegible] sp[illegible]ct[illegible] es nostris oculis exhibete[illegible] futuri peri[illegible] pro[illegible]nies,
[illegible], [illegible] immemores meritorum, & [illegible] qua et[illegible]am n[illegible]
[illegible] piæ ue [illegible] te[illegible]s [illegible]lans aura secu[illegible] landime[illegible]. Et sequi[illegible] [illegible]n-
[illegible] bus conquerendis non [illegible] [illegible]am prio[illegible] no-
[illegible]e [illegible] Augustinus. Dicitur enim [illegible] & [illegible]ua is[illegible] [illegible]-
[illegible]s [illegible] t[illegible]a & [illegible]ubigo exterminat, & ubi [illegible] & [illegible]u-
[illegible] the[illegible]ros in cœlo, ubi nec ærugo, nec [illegible]ea & [illegible]-
[illegible]e[illegible] [illegible]e ar[illegible]e metet corruptionem, & qui semi[illegible]a[illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible]ur [illegible]uriol[illegible]s: Nolite quærere quæ uidentur, se[illegible] n[illegible]n
[illegible]lia s[illegible]nt, q[illegible]æ autem non ui[illegible]entur æterna. [illegible]
[illegible]c [illegible] re [illegible]n, neque ea, [illegible]æ [illegible] mundo s[illegible]t, concup[illegible]ce[illegible]ia
[illegible] o[illegible]um & ambit[illegible]o seculi, ho[illegible]um er[illegible] commem[illegible]nit, ne sęq.
[illegible] [illegible]nt aliud genus ad consolationem animarum [illegible] con-
[illegible] te à me, quia mitis sum, & humi[illegible]de, [illegible]as [illegible]
[illegible] am tuam repetu[illegible], à te, q[illegible] [illegible]tem [illegible] c[illegible]s
[illegible]entibus. Quid prodest homi[illegible] mu[illegible]dum uni-
[illegible] t[illegible]mentum patiatur. dicitur elatis ac rapac[illegible]us d[illegible] u[illegible]-
[illegible] rap[illegible]nas nolite concup[illegible]cere di[illegible]æ si a[illegible] [illegible]té
[illegible] [illegible]cipe, non s[illegible] [illegible]e[illegible]pere [illegible]equ[illegible] [illegible]e
[illegible]o qu[illegible] pra[illegible]t omnia nob[illegible] [illegible]er ad[illegible]ue[illegible],
[illegible], faci[illegible]e tribuere [illegible]omm[illegible] are[illegible] thesauriza[illegible] [illegible]
[illegible] hend[illegible] [illegible]ue [illegible] it[illegible]m. D[illegible]ur ope[illegible] [illegible] m[illegible]
[illegible] e [illegible]o[illegible]
[illegible] [illegible]r om[illegible]e [illegible]
[illegible] [illegible]al [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]litæ. [illegible]
[illegible] h[illegible]di[illegible]t [illegible] e
[illegible] m[illegible] [illegible] e
[illegible] m & [illegible]m q[illegible] [illegible] ul
[illegible] Ma[illegible] [illegible].
[illegible]

Nihil [illegible] haud [illegible] erre [illegible] imus, [illegible] nra, & qui [illegible] ent, [illegible] em [illegible] oli, [illegible] a, & n [illegible] a, q [illegible] unt [illegible] nes i [illegible] um [illegible] perdi [illegible] ne [illegible]. R [illegible] ue [illegible] qu [illegible] ppe [illegible] es c [illegible] t à de & inse [illegible] s m [illegible] pe [illegible] de [illegible] patri [illegible] e si [illegible] c [illegible] em [illegible] lam [illegible]. D [illegible] tis [illegible] s om [illegible] m [illegible] ueneri [illegible], & [illegible] atis [illegible] n [illegible] on [illegible] sit cor [illegible] um in diel [illegible] intu [illegible] m tuorum [illegible], quod [illegible] Di [illegible] ad bona [illegible] ad [illegible] p [illegible] m, [illegible] habe [illegible] nec pr [illegible] cept [illegible] nec pri [illegible] pem, [illegible] & congregat in [illegible] t. Vsque [illegible] dor [illegible] no tuo paululum dormies [illegible] dor [illegible] mies, & ueniet tibi quasi u [illegible] or ege [illegible] & q [illegible] ut fons messis tu [illegible] & egestas lon [illegible] te. [illegible] bis. [illegible] non des animæ t [illegible], & nō af [illegible] as [illegible] sum [illegible] ordis h [illegible] est hominis, & thesaurus [illegible] ne de [illegible] ne sanctitatis, & exultati [illegible] iri est [illegible] M [illegible] animæ tuæ placen [illegible] De [illegible] contine, & cong [illegible] cor tuum in sanctitate [illegible] ge expelle [illegible] Mult [illegible] im occidit tristitia: [illegible] est utilitas in ill [illegible] nuit di [illegible], [illegible] te [illegible] senectam adducet [illegible] s [illegible] sufficiens est [illegible] erudit [illegible] exiguu [illegible] d [illegible] senties [illegible] orum, uigilia, & cholera & t [illegible] somn [illegible] eo, dormiet usque mane, & anima illius cu [illegible] d [illegible] abitur. Quæ [illegible] st uita quæ m [illegible] uino? uinum in iucunditate creatum est non [illegible] ebrietate ab initio, exultatio animæ, & cordis uinum moderatè potatum. Sanitas est animæ & corporis sobrius potus, uinum m [illegible] potatum irritationem & iram, & ruinas multas facit. Dicitur culpas suas ex [illegible] b [illegible], & in Deum reflectentibus. Non declines cor in ue [illegible] mali [illegible] d exc [illegible] das ex [illegible] es [illegible] pecc [illegible] is. & illud solummodò hoc inueni, quod fecit hominem rectum & i [illegible] is in [illegible] it [illegible] æstionibu [illegible]. Dicitur desperan [illegible] s de peccat [illegible] cata [illegible] dei s [illegible] mittat nobis. Et illud. Non [illegible] ecc [illegible] a [illegible] ci no [illegible] ue se [illegible] und [illegible] m [illegible] es nostras ret [illegible] uct [illegible] is, quoniam secundùm [illegible] dine [illegible] terra, corr [illegible] b [illegible] ie [illegible] di [illegible] m [illegible] per timentes se quantum d [illegible] s ab [illegible] cet [illegible] ente, [illegible] ngè [illegible] ecit à no [illegible] atesn [illegible] stras. Dicitu [illegible] enti. Mod [illegible] q [illegible] re dubitasti. Dicitur pœnitent [illegible] aud [illegible] um erit in cœlo s [illegible] er uno [illegible] eccatore p [illegible] ti [illegible] te q [illegible] m su [illegible] er nona [illegible] inta nouem [illegible] stis, qu [illegible] non ind [illegible] ent p [illegible] nitent [illegible] & r [illegible] orteba [illegible], quia frater mortuu [illegible] erat & reuixit, perierat & [illegible] entus est. [illegible] ed ago [illegible] ut [illegible] est [illegible] a [illegible] ulis [illegible] non u [illegible] s [illegible] c [illegible] cre [illegible] dq [illegible] a [illegible] fit [illegible] ac [illegible] te [illegible] aqu [illegible] Fratres a [illegible] & [illegible] t seme [illegible] ed am, a [illegible] u [illegible] a [illegible], in q [illegible] us ueni [illegible] animæ per [illegible] ul [illegible] m [illegible] N [illegible] pe [illegible] lum am [illegible] re cum [illegible]. Q [illegible] im, in illo perib [illegible] n [illegible] te freq [illegible] a [illegible] ui m ex [illegible] ment [illegible] m uest [illegible] u [illegible] erere, a [illegible] uer [illegible] artes sunt [illegible] at ete ne pro [illegible] ria [illegible] q [illegible] e u [illegible] em locum trahat [illegible] lurimum fiduci [illegible] f [illegible] e, [illegible] edo [illegible] at [illegible] e [illegible] lit [illegible] s [illegible] ertu [illegible] ut c [illegible] m f [illegible] delo [illegible] sam, c [illegible] m sens [illegible] t [illegible] lac [illegible] d [illegible] audaciæ me [illegible] c [illegible] or [illegible] cere, l [illegible] c [illegible] ne [illegible] a [illegible] e [illegible] T [illegible] uite n [illegible] Quod [illegible] us præc [illegible] r [illegible] s pr [illegible] m i [illegible] nt [illegible] mandato- [illegible] qu [illegible] & [illegible] æ [illegible] tam [illegible] nrm [illegible] am [illegible] tem [illegible] c [illegible] e [illegible]

c [illegible]

[illegible] quædam [illegible] cognoscitis, quod facilè erit expertis in sæculo. Quid insi-
[illegible] quæ præcipuè morbus uestris formidabile fuerit, quæ non enim iora
[illegible] declinate, hunc ira torquebat, hunc libido, hunc superbia extollebat, [illegible]
[illegible] auaritia, & [illegible] hunc tristis coquebat inuidia, quisque [illegible]
[illegible] recognoscat, de eo maximè caueat, unde sibi amplius [illegible]
[illegible] ue [illegible] arbitremini, quia in castris CHRISTI agnis, qua [illegible]
[illegible] & castra munitissima sint ac fortissima, nullus tam [illegible] loc [illegible]
[illegible] dus est, quem insomnes & feri hostes obsidet, atque circunsonant, n[illegible] pro
[illegible] tu [illegible] les, cõtra insult [illegible] diasque hostium, animis a [illegible] corporibus in-
[illegible] inter nos [illegible] ero, aut de quibus potius, quàm de uobis
[illegible] : Super muros [illegible] rusalem posui custodes & c. uigilias & excu
[illegible] mihi tanto peccat [illegible] nuper, & [illegible] m lachrymas excitarunt, præci-
[illegible] quam uos esse de numero istorum de [illegible] ibus est dictum. Populus hic
[illegible] orautem eorũ longe est à me. Sed CHRISTVM multò etiam magis cor-
[illegible] neiar habet hoc [illegible] item itera uirtus, ex [illegible] animos, pungit affectus & li-
[illegible] m [illegible] uirtus animi commendat, [illegible] etiam uirtutis opinio defuerit, lo-
[illegible] tem [illegible] henes nõ placebit. Vestræ uerè me [illegible] laudes mulcent fate [illegible]
[illegible] peccat [illegible] iam, multa arte, uel ipse mihi ad aurem Aristoxenus per-
[illegible] tem, deuotio mentis [illegible] parat. Mi [illegible] dix [illegible] eu [illegible] &
[illegible] ne [illegible] cogitatione reneri [illegible] dũ uereor ne hæc qualiacunque
[illegible] minus habitura sint fidei, neue actionis lenitas rerum pondus
[illegible] ereat, quod ille cæcus natus illuminatus à Domino, in peccatis na-
[illegible] n [illegible] & [illegible] iat foras [illegible] hanc mihi follic [illegible] nem im [illegible] nest a
[illegible] implicite m [illegible] dicens, & potius auditura quid oquar, quã
[illegible] ed ad uos reuertor, quos etsi sacra eremus, uigilque custodia præstare
[illegible] uideatur, intentissimos & paratissimos tamen ad omnia esse oportet
[illegible] cena securitas, certaque demum pax speranda uobis est, quando fortiter [illegible]
[illegible] uius ab exilio, in patriam & e castris in re [illegible] m, a [illegible]
[illegible] fac [illegible] de laboriosis militi [illegible] ueterani, emer [illegible] suadere præmia. Interea
[illegible] on [illegible] dere, neque enim an [illegible] periculorũ aderit, quàm uitæ [illegible] circumspicite
[illegible] in acie ualeat, loricatique strictis gladijs stare, nec bellatores egregios fran-
[illegible] c [illegible] it, premio par non erit. Non magis non dicam quã una olym-
[illegible] æternitatis dies unus isque breuissimus, lacite ergo pro [illegible] esti
[illegible] te quid, cleriquè mortalium pro terrenis dominis, & pro parua
[illegible] tes uest [illegible] optimè, quòd multis iam causa uictoriæ [illegible] in
[illegible] ant hostes, & quid possint, scire optimum: subita enim terrent
[illegible] aduer [illegible] us cognitos conatus, facilior est cautela, & leuius ac-
[illegible] præuidetis. Hostes itaque uestros scitis, neque quid agant, aut qu [illegible] d co-
[illegible] pa [illegible] bus impij & uitæ tria: in primis hostium atque armorum
[illegible] co [illegible] ca [illegible] illecebras, dæmonis d [illegible] los: ille uanissima spondet, hi quòd
[illegible] autem pessima con [illegible] mortal [illegible] bus insusurrant, totum in eo uer-
[illegible] m intenti ut animos uestros ab omni horum consortio d [illegible] raha-
[illegible] plicitos improuisi opprimant, n [illegible] dus lallit, m [illegible] lcet [illegible] dæmo
[illegible] spes, nulla hinc uoluptas, nul [illegible] m uitæ co [illegible] um, omnes pa
[illegible] em, mortemque conspirant, & quamuis u [illegible] ab ultimo incu [illegible] am, [illegible]
[illegible] co [illegible] dam [illegible] non ut [illegible] n nostram atque h [illegible] um, & habitacul [illegible] m
[illegible] mendum rea [illegible] quando paradysi limen [illegible] le non timuit, [illegible] in-
[illegible] nem Dei [illegible] ma [illegible] dolis a [illegible] re [illegible] s uicit, [illegible]
[illegible] trem [illegible] . E [illegible] ntul [illegible] m [illegible] t Adam f [illegible] er,
[illegible] m [illegible] omnia qu [illegible] er [illegible] ia [illegible]
[illegible] TI famulos molitur, ubi eo [illegible] f [illegible] citas ampl [illegible] &
[illegible] atque om [illegible] ibus dæmonum, & eor [illegible] m principis [illegible]
[illegible] ater, hic enim uiua ueritas, talem quisquis eum [illegible] n
[illegible] qu [illegible] die ad aurem cordis fu [illegible] erit, claudite [illegible]
[illegible] impurum [illegible] malesuadum N [illegible] te tremi [illegible] ere CHRISTVS
[illegible] ibus opem fert, alioquin haud dubiè tot bellatorum fati-
gatione

gatione deficerent, infœlix quisque eum non inde repulerit, meritoque passurus quod ait Psalmus: ut scilicet diabolus stet a dextris eius. Fu[illegible] ste hanc funestam [illegible]ommutationem, induistis Dominum IESVM C[illegible]RISTVM, & ar[illegible] m eius uexillum cruc[illegible] suæ uestris frontibus affixistis. Sub [illegible]HRISTO iura[illegible], ind[illegible] [illegible]ellum Sathanæ, quod iam inde ab exordio generis humani ille uobis indixerat. H[illegible] e[illegible] ducem, cuius uel signi solius aspectum, uel [illegible]ominis sacrisonum hostes ferre non ualeant, uinci hoc prælio non potestis, nisi consenseri[illegible]s. Nemo consentiat, nemo transfugiat de uictore ad uictum, à potente ad ualidum, ab optimo ad pessimum. In sæcularibus histor[illegible] [illegible]strium legimus Labienum, q[illegible] [illegible]el[illegible]io Cæsare uictore, ad Pompeium tran[illegible]uit, & c[illegible]en inter partes illas, ut fort[illegible] [illegible]uditum apertum, sic clarum, sic occulta discretio [illegible] q[illegible] [illegible]ustius irr[illegible]dendus, qui CH[illegible]T[illegible] uictoriosissimo rege deserto, ad illum confugit, cui [illegible]on proprium tent[illegible]re, uinci, [illegible]ugere modò fuerit, qui resistat, primumque eius impetum [illegible]erat. Sicut enim scriptum est: Resi[illegible]te diabolo, & fugiet à uobis. Sanè cum istud cunctis, tamen uel maximè uobis est debitum. Cùm enim cæteri homines, qui CHRISTI nomine gloriantur, semel tantùm in regeneratione sacri fontis, uos & tunc, & rursus in uoto sanctæ religionis abrenunciastis aduersario, desertisque castris illius, quorum stipendium est mors, feliciter CHRISTO signa tulistis, conuersi perseuerare fideliter, nil hosti molestius fieri potest: doleat iste equidem fremit, irascitur, sed quid agat, nihil ampliùs potest, quàm quod sibi ab aduerso duce permittitur? Sperate ergo, & æquanimes estote, nihil omninò contra suos in quorum acie uos estis [illegible]HRISTVS ille permisit: nunquam autem permittet, nisi pro ipsorum exercitio ac salute, ualdè autem imbecillis est, qui nil potest, nisi quod eius hostis uult: discamusque nil nobis fidere, sed leuare oculos in montes, unde ueniet auxilium n[illegible], non tamen à montibu[illegible] a[illegible]ium nost[illegible]um, sed à Domino qui fecit cœlum, & terram [illegible] [illegible]olent bellorum duces suos [illegible]es in pericula mittere, ut eorum uirtutem, atque animos agnoscant, at n[illegible]n ita noster dux, quippe qui nos ante omne sæculum nouit, sed ideò nos exercet, ut no[illegible]s noti simus, ne ut cæci & in[illegible]rati nobis tribuamus, quæ illius sunt. Præclarè Marcus Tullius quodam loco. O' dij (inquit) immortales, uobis enim tribuam quæ uestra sunt (quid religiosius, quid gratius, aut quid omninò modestius, modò non deos iste, sed domini consiliorum suorum, & rerumque gestarum fateretur auctorem, quod fortasse faceret, si inuenisset à se scriptum, non co[illegible]uenire philosopho dicere deos esse, sed unum fabricatorem m[illegible]di Deum. Sed ea mihi de illius ingenio spes est, ut et[illegible] uel meru aliquo, u[illegible] labus[illegible], lingua se calamus uulgarium torrente raperetur & errorum, animus tamen insolito permaneret, præsertim qui præter naturale au tem acumen & insitam rationem, quam inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt conspiciuntur sem[illegible]a quoque uirtus eius ac diuinitas, & unum fabricatorem mundi Deum à Platone, & a[illegible]pulo eius Aristotele, unum principem inuentibus didicisset) quod si ille diu[illegible]n[illegible]numeris recognoscit & prædicat, coniurationem Catilinæ deprehensam, indicatam & oppressam, coniu[illegible]tionem fateor grauem at[illegible] pestiferam, & à domestico quidem, sed mo[illegible]r[illegible]li & uisibili ho[illegible]e conflatam, quid C[illegible]ristia[illegible]s dicet homo, cuius in mortem hinc domes[illegible]icus & mortalis, & uisibilis, hinc inuisi[illegible]ilis, & immortalis hostis accingitur. Quãdo ut ait Ambrosius, iter uitæ occulta dæmonum infestatio, uelut latronum obsidet multitudo, quibu[illegible] er omnes uias supplantatores inuisi, animarum laqueos tendunt: innumerabilium motibus expauescendos. Et Apostolus Paulus: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & [illegible] g[illegible]nem sed aduersus mundi rectores tenebrarum harum &c. E[illegible] Augustinus i[illegible] eo libr[illegible], quem sæpe h[illegible]e in test[illegible]moni[illegible]m accersor, loquenti enim de ocio religioso, quid opportunius, quam uc[illegible]æ[illegible]e[illegible]nis liberasti p[illegible]detur? Om[illegible]is (inquit) hominum domi[illegible]tus, in homines, aut dominan[illegible]t seruientium morte finitur. Seruitus [illegible]utem sub angelorum malorum superbi[illegible], per [illegible]im tempus quod est, post mortem magis metuenda est, illud etiam cuius co[illegible]nol[illegible]e[illegible]cile est, qu[illegible]d sub homine dominante liberas co[illegible]itationes habere con[illegible]n e[illegible]. N[illegible]o[illegible] [illegible]em domi[illegible] in ipsis mentibus lor[illegible]damus, [illegible]os ig[illegible]ur nõ dominos, sed [illegible], in ip[illegible]am men[illegible]s arcem sca[illegible] propugnaculis arcere atque h[illegible] car[illegible]is [illegible]rationem, sub nubæ tran[illegible]prat[illegible] abdicandæ, uolup[illegible]a[illegible] [illegible]de[illegible]e, uitare, comprimer[illegible] [illegible]nne[illegible] [illegible]inæ gratiæ donum sit, u[illegible] [illegible]e[illegible] C[illegible]eronianam ill[illegible]m uocem [illegible]am mer[illegible]ciar[illegible]) Deus immortalis, tibi enim [illegible]n qu[illegible] tua [illegible]int, & quod sequi[illegible]r dicat. [illegible]ec iter[illegible] p[illegible]im meo tamen ingenio da[illegible]e, ut tot res, tantas t[illegible]m uarias, tàm repentinas in ist[illegible] lent[illegible] tem[illegible]estare mea sponte despexerim, tamen profectò animum meum conseruan[illegible] an[illegible] [illegible]pditate [illegible]ten[illegible]

[illegible] cæteris co[illegible]tat[illegible]o[illegible]us, ad unam eius solam con[illegible]sti, tu d[illegible]q; ia[illegible] clar[illegible]m lumen pertuli[illegible] menti meæ. Hæc Cice[illegible]mis [illegible] immut[illegible] usus nostros sic uertere libuit, ut animæ sa[illegible] & doctore cogno[illegible]ere, tali etiam teste discamus. In hac senten[illegible], in[illegible]te, sicut enim multa commisimus, quibus mors haud dub[illegible]e[illegible]a suc[illegible]urrisset, sic nihil est, quod nō peccare potueramus, [illegible] nos [illegible] prouidentia perseuerasset u[illegible]unq; pariter Dei munus. Et non [illegible] liberatum esse, & miserum non fuisse, & misericordiam non meruisse. [illegible]um sit maius dubitare [illegible]st, mihi quidem primum uidetur inte[illegible], [illegible]a [illegible]rariorum collatio[illegible]e conspectius periculi[illegible] memo[illegible] g[illegible]. In [illegible]na diuini operis rec[illegible]tatione co[illegible]tite, bo[illegible]a on[illegible]a [illegible]c retette. [illegible]us enim opinio[illegible]s circumse[illegible]tum h[illegible]be[illegible] [illegible]rad[illegible] p[illegible]sse, sed [illegible]ac autem uita tam ardua, tam angu[illegible], [illegible]epricol[illegible], tam lubrica, [illegible] [illegible]lessa latrunculis, tuta cautio est, suspe[illegible]a securitas, & quæ non spi[illegible][illegible]e[illegible]is i[illegible]pediat, sed etiam temporales. Quæ enim, quæ[illegible]sta sec[illegible]itas e[illegible], [illegible]u[illegible]r, [illegible] [illegible]diorq; uidebit[illegible]r, subitò me[illegible]teruenit, im[illegible]ouisa calamitas, [illegible]m enim dixerint, pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interi[illegible]mu[illegible] inquit sicut cæteri dormierunt, sed uigilemus, & sobrij simus, [illegible]um securitas secum uehat, nam quis dinumeret, quod no[illegible] [illegible]s populos illa pessundedit. Vnico argum[illegible]o, codemq; ela[illegible], [illegible]te reuocem uos p[illegible]rumper, ad exempla gentilium. Romanos [illegible]s, & terren[illegible] ciuitatis [illegible]bsq; æmulo principes, Carthaginensium me[illegible] [illegible]c[illegible]atos, perpetuoq; deterso exercitio seruabat, armorum, periculo[illegible]m rubi[illegible]ne uitiorum obscurauit, parta inde eum securitate [illegible] [illegible] ac præn[illegible]nciasse dicitur, iste uir, qui igitur tunc & in ci[illegible]itate habeba[illegible]n re ipsa, qua sapientiæ famam habet, Catone sapientior est [illegible] cu[illegible] quoq; illustrium conciuium dicta conueniunt, Ap[illegible] [illegible]audij [illegible] Q. [illegible]r[illegible]rum quisq;, siquidem rei bellicæ disciplina, & imperij glo[illegible]ia qu[illegible]s [illegible]m, & labor[illegible] suo rigore [illegible]enuerunt, euerterunt sec[illegible]s [illegible]um & q[illegible]es, [illegible]cr[illegible] apo[illegible]ta Satyrico dictum sit:

[illegible]atimur longæ pacis mala, sæuior armis
[illegible] inc[illegible]bu[illegible] uictumq; ulciscitur orbem.

[illegible]tu[illegible] fortasse non expedit omnimodò pace frui, ne unà cum pace, [illegible] consu[illegible]ra, & delicati ac molles affectus, deniq; luxu[illegible] & [illegible] uer [illegible]andu[illegible] quòd diu hæc fragilis uitæ militia protenditur, a[illegible]ario [illegible] exercitio careatis & præmio. Vnde dictum f[illegible]it Apostolo. [illegible]m rogaret [illegible]r ab eo discederet stimulus carnis. Et addita [illegible]at o[illegible]mitate perficitur. Hanc & uos gratiam petite, & cum eodem Apostolo, [illegible]ra uirtu[illegible]is perfectrice gloriamini, ut in uobis CHRISTI uirtus inhabitet [illegible]n qui[illegible]e[illegible] propter [illegible], sed propter CHRISTI gloriam, & ætern[illegible] pac[illegible] [illegible]ali bello, sempiternæ paci, præuio patienti[illegible] longanimitatis & [illegible] cly[illegible] [illegible]erit aduersario formidan[illegible]m, nunquam tamen desinet, tan[illegible] [illegible]o [illegible]s circum ouilia uestra uersari, obijciet ille uobis in h[illegible]c [illegible]rupti[illegible] properantes uulneret, tardet, impediat. Audite re[illegible]m no[illegible]m [illegible] mi[illegible] non credi[illegible]is, operibus credite. Proinde [illegible] CHRISTO [illegible] [illegible] An s[illegible]xis? An [illegible] An ligno m[illegible]o e[illegible]mi[illegible]s habe[illegible]ti, n[illegible] [illegible] p[illegible]. Pedes ne[illegible] ambulant. Aures [illegible] audient? Nares nec odo[illegible] [illegible]o similem [illegible]is De[illegible] [illegible]ir Esaias? Aut q[illegible]tam ima[illegible]i[illegible] [illegible]n[illegible] abit faber? Aut [illegible]ifex auro fo[illegible]m[illegible]bit? Vel [illegible] [illegible]e ar[illegible]to aut auro credere, qu[illegible] a[illegible] [illegible]lacra [illegible]a manu[illegible] [illegible]m, q[illegible] [illegible] [illegible] No[illegible] ætamen æ[illegible]te iam mul[illegible]os cis c[illegible]dere [illegible]m[illegible]is, co[illegible] cult[illegible] qu[illegible] io nec CHRISTUS ip[illegible]e colitur, & sæpe [illegible]us [illegible] a[illegible]miratione contem[illegible]tur, nō tamen adhuc auro & ar[illegible] pagano[illegible] [illegible] rel[illegible] [illegible]s [illegible]ntur, an meli[illegible] Mer[illegible]omic[illegible], an Ioui adultero & incesto, an Mercurio proditori.

Etsi

Etsi enim uerum sit, quòd propheta ille maximus ait: Omnes dij gentium dæmonia, tamen illud subintelligi oportere arbitror, uel hominem dæmonijs seruientis atque simulantis, quod apud eorum quoque cultores suarumque scriptores [illegible] facile uigil is lector inueniet, apud nostros uero non dubium est quidem, atque in primis Lactantium Firmianum, qui omnem deorum scenam, turpesque latebras scelerũ aperiens, totam seriem, qui fuerint, quid egerint, qui mores, quæ uita, qui exitus, quæ sepulchra opero [illegible] ma di putatione complectitur, in eo libro, quo Institutiones ueræ fidei tractare ad [illegible] itus, utinã tam nostra affirmare potuisset (ut Hieronymi uerbo utar) quàm facilè aliena destruxit. Quid uerò si CHRISTI constanti fide nondũ creditur, expectabitur'ne Messias, seu uerius utique uenturus expectabitur Antichristus, qui hostis restitendi animo, non ut Dominus obsequendi proposito expectadus est. Messias enim uerus Dominus iam uenit, ipse est CHRISTUS ille, qui exiuit a patre, ubi in principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Per quem scilicet omnia facta sunt, dissimulata tantisper diuinitatis maiestate, descendens sub [illegible] habitu. Verbum caro factũ est, & habitauit in nobis. Quid igitur semimani Iudæi, aut quis rapitus, & iam latens sopor, miserorum oculos oppressit, ut sperare & expectare malint, quam habere per quẽ [illegible] hant. Nam (ut ait Augustinus) quid adhuc expectãt aliũ CHRISTUM, eum hoc prophetarum legunt, & impletum uident, quòd impleri non potuerit, nisi per CHRISTUM. Nos ergo Fratres hunc tenẽtes, creatorem, redemptorem, saluatorẽ, optimum & nobiscum familiariter conuersatum, absit ut alium expectemus, præter eum ipsum ad iudicium reuersurũ, quem secundum eius aduentum, læti utinã, & intrepidi uidcamus. Illi autem prae [illegible] gaudio, per iustitiam atque insolentium se præliantes, futuri spe inani, & [illegible] ssima expectatione se torqueant, quoniam nempe sex ætatum nulla longior hac, quæ modo agitur, cuius initium CHRISTI ponimus ab aduentu. Quid igitur præstolantur infœni, nescio quẽ suæ gentis esse uenturum, qui iampridem suis sedibus auulsi, & toto terrarũ orbe dispersi, nec ad aliud reseruati, nisi ad sui ludibrium, & ad testimonium eius quem crucifixerant, IESU CHRISTI inuidum ualent, aut uolunt intelligere impletum in eis, omne quod in Psalmo legũt, ex ipsius persona Dauidico ore prophetarum. Resuscita me & retribuam eis. Post cuiꝰ resurrectionẽ strati diuino iudicio, totiens attriti testantur historiæ [illegible], testatur euersa Hierusalem. Cuius quanta fuerit ruina ut omittam fœdam famem [illegible] obtentu famis incredibilia, & horrenda facinora, quæ locus iste non capit, ipse cæsorum numerus iudicio est, qui quondam omnem similitudinem excedit ueri, apud illius temporis historicos, & præcipue Iosephum uirum non mediocris auctoritatis, qui ei bello interfuit, quæratur. Quorum malorum omnium, quod cuiquam pio dubium esse nõ debet, quid aliud causa fuit, quam ista gentis impietas, & ingratitudo in CHRISTUM principium omnis cladis, ab hac stulta & indigna expectatione profectum est. Quod Christus ipse similem, peritura mœnia urbem [illegible] ratus prædixisse legitur, adiecta causa, eo quòd non cognouisset tempus uocationis suæ, quod profectò cognitionis necessariæ defectus, expectationis superuacuæ [illegible] fuit, res non omnibus forsan nota, nec tamen ideò minus uera. Cuius certè Tranquillus curiosissimus rerum scriptor meminit. Percrebuerant enim (inquit) Oriente toto, uetus & constans opinio, esse in fatis, ut eo tempore Iudæa præfecti rerum potirentur. Licet ille autem ut paganus homo, & suspectionis apud nostros. Suo iure fati nomen usurpet, & uaticinium in Vespasiani principatu dicere uelit impletum, qui in Iudæa bellum gerens, ad imperium est assumptus: uerè tamen ea nobis expectatio Messiæ credenda est, quæ iam ante per ipsum [illegible] CHRISTI tempus impleta erat, id cæci coràm positum non uidentes, quod iam [illegible] fierat expectabant sicut & nunc hodieque expectant, & usque in finem ut credimus expectabunt [illegible] ea [illegible] eludet eos Dei sapientia, quam ipsi crudeliter & irreuerenter [illegible] ant, & ligno crucis affixerant, quasi iam futuri rerum Domini [illegible] manum exercere uoluerunt [illegible], cæso Præposito & Legato Syri efugato. Quæ rebellio materiã præbuit [illegible] hominis traijciendi in Asiam, ad Hierosolymam obsidendi duce [illegible] Vespasiano, qui secum [illegible] primogenitum suum duxit, cuius tandem [illegible] o ac uirtute urbs euersa [illegible] deleta gens est. Et de Iudæis quidẽ hactenus. Quid deinceps, an dolosas Mahometi fabulas, an [illegible] horum dissonas, & inext [illegible] les amb [illegible] ac temerarij uir [illegible] ac [illegible] conuitia, & sputa ad cœl [illegible] an forte [illegible] nefaria [illegible] nugas uel Arrij blasphemias [illegible] am [illegible] ni [illegible] ablata pectori [illegible] sine [illegible] ab [illegible] gan [illegible] dæorum cæcitas, neque [illegible] Saracenorum furor tangunt animos, aut de [illegible]

[illegible] ùs [illegible] em ostendunt, quid circumspicimus, quid agimus, aut quem inter huius
[illegible] petimus, præter CHRISTVM, in quo quisquis spei suæ anchoram
[illegible] am persecutionum procellis, & expositum fluctuare, & laborare qui-
[illegible] nequit, aut perire orante i[illegible]o simul ac iubente. Ne deficiat fides uestra.
[illegible] Deo est. In nic est omnis impossibilitas assurgendi tanta peccatorum
[illegible] are ille potens est, ego saluari nequeo, quantalibet enim clementia Dei
[illegible] ratio excludit. Et quamuis immensa misericordia, ad mensuram meæ mi-
[illegible] t, nam nec actus agentium [illegible] ca patiens in dispositum operantur, ut Phy-
[illegible] ut aridam stipulam tenuis [illegible] la succendat, aquæ uis ualidum extinguit
[illegible] m. Hæc & quæcunque similia obuersantur animis, siquidem salutarem metum di-
[illegible] pore [illegible] unt quædam tacita ue[illegible] angelorum nos amantium consilia æstiman-
[illegible] em [illegible] nem, fiduciamque afferunt, commenta uitentur hostilia, & ancipites ad
[illegible] o enim sequacem animam ducūt, nisi ad desperationem malorum omnium
[illegible] hil uero uos terreat, nam nec diuina potentia ullis naturæ terminis circum-
[illegible] lum in ijs quæ disposita sunt, uim propriæ actionis exercet. Sed quæ indi-
[illegible] t, & misericordia Dei, miseriam longè transcendit humanā, iustitiamque
[illegible] tamen temperat ac frenat. Male de Deo sentit, malè de potentia, & mise-
[illegible] tur, qui quis & misereri illum uelle pœnitentium, & tantum misereri
[illegible] ntum [illegible] peccare, cùm peccatum hominis quantumcunque sit, finitum certè
[illegible] tas in [illegible] nita potentia. Itaque salua spe salubri, salua sunt omnia, ubi illam
[illegible] b[illegible] rna [illegible] um carnis, animæ nauigium in huius uitæ pelago, rerum
[illegible] bus agitur, nu[illegible] quā portus, quô spes dirigebat. nusquam cœ-
[illegible] ed undique pontus, ut ait Maro, undique naufragium, & procel-
[illegible] m na [illegible] em tenete, nemo illam uobis extorquebit, & si magna sint ual-
[illegible] magna sunt nobis, Deo nihil est magnum, ante quemque, tanquā nihilum
[illegible] s ante oculos mille anni, tanquam dies hesterna quæ præterijt, ma-
[illegible] im[illegible] quidem immensa, si humanis meritis æquentur, ad largitorem attollite
[illegible] nnia, nec pos[illegible] bilia modò, sed facilia uidebuntur. Nam quid est, oro, quod
[illegible] barcani nos cogit. Digni nobis supplicio uidebimur, misericordia in-
[illegible] imur: nostrum enim erat affligi, illius est misereri, & dignum
[illegible] nostram dignitas eius absorbeat, quod profectò non fieret, si peccatum
[illegible] misericordiam impedire. Esto igitur, nos odio dignissimi, ille mansue-
[illegible] us est, dignus est parcere, dignus nihil odisse omnium quæ fe-
[illegible] perdere om[illegible] um, quos tradidit sibi Pater, ista uoluentibus, erga genua
[illegible] p[illegible] ra ine[illegible] bilis, cùm cuncta mirabilia & plena gratiæ uideantur, nihil im-
[illegible] r, nihil incredibile: stante hoc scilicet fundamento, omnipotentissimum
[illegible] Deum esse, ut nil tam magnificum cogitari queat, quod ille non possit: nil
[illegible] quod non uelit. Supra hoc fundamentum, quicquid fides extruxerit, soli-
[illegible] bus omnino [illegible] uniculis atque arietibus inconcussum. Quicquid iste sug-
[illegible] bus impetus ac uis, promptis ac facilibus retundetur obiectis: ijs in fidem
[illegible] na sunt, uenisse Deum inter homines, partu uirgineo editū, & habitasse
[illegible] m uitæ, crucifixum, passum, mortuum, descendisse ad inferos, tartarum
[illegible] s, ascendisse ad cœlos, ad iuditium expectari, magna sunt fa-
[illegible] mni impossibile Deo est? Quod si omnia potuit, quid est quod
[illegible] ie ad creaturę suæ salutem, pertinere cognosceret. Aut quid non po
[illegible] us, Deus uerus implere, quòd pręscire, & pręnūciare potuit Esaias
[illegible] ec Esaias modo, nec prophetæ alij, sed Sibylla ut aduētum Dei
[illegible] r. Iste enim ait: Ecce uirgo concipiet & pariet filium. Quid Iudæi
[illegible] hæc legentes, pudet puto mutare sententiam: at qui mise-
[illegible] Esaiæ oraculū in Maria, nec iam aut amplius parituram,
[illegible] ia præconia de CHRISTO, quæ & attexere longum erat,
[illegible] multa, & nimis omnibus nota sunt. Sibylla autem
[illegible] æ fix[illegible], audiamus. Siquidem de Cæsare Augusto loquēs,
[illegible] de uirgine CHRISTVS erat: inde (inquit) taurus pacificus, le-
[illegible] b tributo concludet. Ecce iam, ut Euangelicæ concordant hi-
[illegible] ur, exisse edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur uniuersus orbis.

De aduentu autem Domini, breuiter primo uates eadē attingit his uerbis. Cuius (inquit) diebus agnus cœlestis ueniet. Nec multò pòst, idipsum latiùs exequitur. In ultima (inquit) ætate humiliabitur Deus, & humiliabitur proles diuina, iungetur humanitati Deitas: iacebit in fœno tanquam agnus, in puellari officio educabitur Deus & homo. Non intelligo quibus uerbis illud clarius Euangelista, qui uidisset, exprimere potuisset, quàm instincta, diuino spiritu mulier, instinctu sacræ mētis expresſit. Quin & Ioannis præcursoris originem præhabuit: Signa (inquit) præcedent apud apellas, mulier uetustissima præcursorem capiet. Deinde ipsius Domini progressum atq; exitum sic complexa est. Eliget sibi (inquit) ex piscatoribus, & delectis numerum duodenarium, unumq; diabolum. Non in gladio, bello ue Aeneadum urbem, regesq; subijciet, sed in hamo piscatoris, in deiectione, & paupertie superabit diuitias, superbiamq; conculcabit, morte propria mortuos suscitabit, & cum mactabitur, uiuet, & regnabit, & consumabuntur hæc omnia, fietq; regeneratio. Vltimo bonos iudicabit & malos multa deinceps exequitur, quantū datur intelligi, de Euangelistis, de Paulo Apostolo, ad postremū de quibusdam quoq; religionibus claris, quæ in ecclesia his diebus nouissimis sunt exortæ, mihi ad præsens, quæ ad ipsius CHRISTI personam attinent, attigisse sufficerit. Quæ omnia eo ordine quo prædicta erant impleta conspicimus, præter ultimum scilicet iudicium, quo eum de re certi, de tempore dubij expectamus: & hæc quidem uaticinia, quia non adeò uulgata uidebantur, curiosius inserui. Quæ Erythreæ procul dubio Sibyllæ sunt, ut quæ ex illius libro ad contextum elicui, quæ sequuntur, ut Sibyllæ fuisse conuenit, sic cuius incertum est, cūm Sibyllas multas Varro numeret, studiosissimus atq; doctissimus Latinorum, quæ à Lactantio sparsim posita, Institutionum eius libro primo, ab Augustino aute recollecta, in Ciuitatis Dei libris disponuntur hoc ordine. In manus (inquit) infidelium postea ueniet, dabunt autem Deo alapas manibus incestis, & impurato ore expuent uenenatos sputos: dabit uerò ad uerbera simplex, sanctumq; dorsum, & colaphos accipiens tacebit, ne quis agnoscat, quod uerbum uel unde uenit, ut inferis locatur, & corona spinea coronetur. Ad cibum autem fel, & ad sitim acetum dederūt, in hospitalitatis hunc monstrabunt mensam, ipsam enim incipiens, tuum Deum non intellexisti, ludentes mortalium mentibus, sed spinis coronasti & torridum miscuisti. Templi uerò uelum scindetur, & medio die nox erit, tenebrosa tribus horis nimis, & morte morietur tribus diebus somno suscepto, & tūc ab inferis egressus, ad lucem ueniet, primus resurrectionis principio reuocatus ostenso. Hæc uaticinia Sibyllina, cuiuscuis Sibyllæ sint, antiqua esse compertum est, siue fuerint Erythreæ, longè antiquissima esse quis dubitet? Quippe cum eā, qui seniùs locant, Romulo regnante circa urbis conditæ ætatem, alij autem multo ante Troiam belli uaticinatam fuisse temporibus, tradant. Qua ætate ipsam Cumeam Sibyllam floruisse nulla uidetur esse dubitatio. Hæc si quis acriter animum intendat, non minus Euangelica, quàm Prophetica, hoc est, non uaticinia magis, quàm historiæ uideantur, quod eorum euidentissima claritas facit, ut quasi de præterito dici putes, qui mos quoque Propheticus. Quod ut de pluribus probem, satis à Gregorio probatum, unum uerbum Sibyllinum Dauidico consonum annotabo. Vbi enim ille ait: Et dederunt in escam meam fel & in siti &c. ita quid audiuistis, nempe tàm simile, ut uno ore locuti uideantur, qui haud dubiè uno spiritu loquebantur: & hæc quidem ac mille alia de CHRISTO, ante carnalem eius originem dicta erant, & circa ipsum tempus originis repetita sunt: quibus uerò & æterno Dei filio temporalis fides hominum quæreretur, quod non modò per Prophetas, & electos suos, sed per alienigenas, siue sanctos, qualis est Iob, siue etiam infideles actum est, quid dicerēt ignorantes. Huc etenim & ista trahi poss͏unt, quæ Virgilius in Bucolicis de alio loquens ait:

Iam redit & uirgo redeunt Saturnia regna,
Iam noua progenies cœlo dimittitur alto.

Et in Aeneide de Augusti imperio agens, sub quo CHRISTVM natum suprà diximus ait:

Huius in aduentu iam nunc & Caspia regna,
Responsis horrent diuum, & Meotida tellus,
Et septem gemini turbant trepida ostia Nili.

Quæ quidem religiosus, & pius lector, quamuis de Cæsare dicta, ad cœlestem potius trahet imperatorem, cuius aduentū toto orbe signa præcesserant. Quæ audiens Poëta, neq; altius aspirans, ad imperatoris Romani, quo nil maius nouerat, reflexit aduentum, cuius si uera lux oculis affulsisset, haud dubiè ad alium reflexisset. Nobis uerò iam, gratias illi qui usque adeò immeritos nos dilexit, hæc omnia sine ullis externis testibus clara sunt, & ita se oculis fidelium

fid[illegible] diuinæ lucis radij infundunt, ut nemo cæcus sit, qui non iustitiæ solem CHRI-
S[illegible]M mente prospiciat, & quamuis ab ipsa ueritate uerissimè dictum sit: Beati oculi, qui
uident quæ uos uidetis. Ego tamen hanc ipsam in terra luminis claritatem, qua post CHRI-
S[illegible] reditum ad cœlos, & nunc usq; ad finem seculi deuotæ animæ, non carneis oculis, sed
spi[illegible]s acie CHRISTVM uident, illi corporeæ uisioni, quadam ex parte non imparem
demonstrabo. Valdè quidem fateor, nam quis neget, fœlices oculos, quibus in carne CHRI-
ST[illegible]S apparuit, quàm prædulce enim spectaculum uidere nostra carne, nostraq; anima
uestitum Deum, audire uerba, incessum aspicere, notare actus, inter homines conuersantis,
quem stupent angeli, quem adorant, cuius pascuntur intuitu, cuius imperio gloriantur,
gran[illegible] prorsus, & mirificum spectaculum posse dicere. Ecce hic homo est quem audio,
q[illegible]ngo, quem uideo: homo (inquam) mortalis, uerus inquam homo, & cui præter pec-
ca[illegible]rtusq; munditiam, de nostra humanitate nihil desit. Et rursus, ecce hic idem Deus,
[illegible]s inhabitans, & terrenas patiens ærumnas, paupertatem, famem, frigus, æstum, do-
lo[illegible]ni & corporis, tandem passurus & crucem, sed in illa mortem moriendo uicturus.
Ec[illegible]e ut [illegible]arneis pedibus, terram præmit, qui cœlum creauit ac terram. Et homo natus est in
ea, & ipse fundauit eam altissimus. Videre ad supplicium duci, qui solem, lunamq;, & stel-
la[illegible] in terram uijs ageret, spectare in patibulo pendentem, & languidum uix ferentem
caput, qui tamen maximè cœlum ac terras, & maria, suo regeret ac sustentaret imperio, us-
q[illegible]eò, ut terras tremor quateret, & cœlum tenebrosus pallor inuolueret, ad nutum sui
c[illegible]n, orbe turbato, eaq; omnia pro nostra salute credere, magna hęc, & deuotis inuidio-
sa an[illegible]is. Sed est aliquid, quòd nobis licet extremis mortalium contigisse fœlicius uidea-
tu[illegible]tur non miretur, se familiaritate contemni, aut quis in quo ferat animo, idem li-
b[illegible]idere, quòd CHRISTO, ille equidem à multis, stupendum dictu familiaritate sa-
[illegible]ima contemptus fuit, quia inter eos natus, atq; uersatus erat, quos saluare poterat &
[illegible]at, ab e[illegible]dem fabri filius, & comestor carnium, & dæmonium habens, blasphemus, &
[illegible]uctor [illegible] meruit. Quod aduertens ipse ait. Nemo propheta sine honore, nisi in patria
s[illegible]. Verum hæc ab infidelibus est passus, dicat aliquis fatebor, sed & fidelium fidem titubas-
se, & ip[illegible]a etiam Apostolorum corda saluatoris morte turbata comperimus, & Thomæ du-
[illegible]uam profuturam posteris legimus. Quæ si adhuc uiuo, uel rediuiuo iam CHRISTO fi-
d[illegible]us contingere potuerunt, quis miretur CHRISTO ad cœlum unde uenerat iam in-
g[illegible]o: & ab oculi[illegible] hominum amoto illatas tàm multas blasphemias, quibus à nostris, præ-
ci[illegible] ab Augustino studiosè, grauiterq; responsum est, ita ut acuti uir ingenij Porphyrius
p[illegible]strin[illegible]ente oculos, pura ueritatis luce conuictus sit. Quod de eo dicas, quod non homi-
[illegible]d Dei cuiuspiam, ut aiunt, uerè autem dæmonis ore confictum fertur, cùm uideret e-
[illegible]CHRISTI nomen dolorem atq; tormentum suum, in orbe terrarum ante expecta-
[illegible]cælari, & ueram fidem martyrum supplicijs assiduè roborari, non ausus, quæ in oculis
[illegible]m erant præsentia negare, de futuro uaticinari, miris cœpit ambagibus. Sed neque
[illegible]idem in CHRISTVM loqui ausus, Petrum apostolum maleficijs atq; artibus ma
[illegible]hristianæ fidei fundamentum statuisse, ait. Non tamen nisi trecentis, & sexaginta du-
[illegible]m annis, atq; illis exactis è uestigio ruiturum. Quo mendacio quid sibi uoluerit, non
[illegible]n[illegible] uel mentiendi morem non deserere, uel in quòd magnis inclinor, miseras animas
[illegible]m adducere, & ab exortu lucis radijs aduersas in præteritarum tenebrarum reuo-
[illegible]liginem. Ita uerò nugator, & falsus ille spiritus, & quicunq; esset, CHRISTVM non
[illegible]e spontaneo, sed coacta reuerentia excusans, Petrum uirum innocentissimum, ac sim-
[illegible]em piscatorem magis reum facit. Et infert, quod nullo coarguente falsum pateat, dictis
[illegible] magicis artibus, laboribus, ac periculis multis, atq; ad ultimum ignominiosa, & truci e-
[illegible] morte sua quæsiuisse famam, altercatoq; studio effecisse, quod iam suprà diximus, non
[illegible], sed ut CHRISTVS, & non nisi breui tempore haberetur Deus. Vbi efficacissima
[illegible]ur Augustini percunctatio. Si enim inquit, Petrus maleficus fecit, ut CHRISTVM
diligeret mundus, quid fecit innocens CHRISTVS ut eum sic diligeret Petrus, nec mi-
[illegible] efficax annexa responsio est. Respondeant (inquit) igitur sibi, & si possunt intelligant,
[illegible]a superna gratia factum esse, ut propter æternam uitam CHRISTVM diligeret mun-
[illegible]ua gra[illegible]a factum est, & propter æternam uitam, ab illo accipiendam, & usq; ad tem-
no[illegible]rtem pro illo patiendam CHRISTVM diligeret Petrus. Me uerò non
[illegible]ra [illegible]acitum sequi iuuat, quàm super ijs ipsis exclamare. O' rationabilis anima, O'
[illegible]genij, cui neque lux ad detegendas hostium fraudes, neque robur ad firman-
[illegible]um mentes desit, cuius & interrogatio et responsio talis est, qualis & fidei pugi-
[illegible]statis athletam decet, itaque satis reor illum signiferum ciuitatis Dei, in cuius li-
V bris

bris hæc ait, sæpè consilijs suis exercitum hostium terruisse, eorumq; cogitatus impios, à moenibus repulisse, Ecclesiæ pace uel reddita, uel seruata. Quod tum sæpè alibi, tamen in hoc præcipuè in hoc hostili calumnia notum fecit, ubi dæmoniacum commentum, quo interminabilis CHRISTI fides, ad tàm exigui temporis metam redigi uidebatur, infregit, supputatione temporum falsum docens, quod ille prædixerat, & sua ætate, qua librum seu maximè locum illum scriberet, præterijsse, iam præfixum Christianæ durationi terminum. Et si ritè recolo, octo præterea & triginta annorum spatium effluxisse, eoq; potissimùm tempore, quo casurum penitùs CHRISTI nomen credebatur: ideò propter ipsum CHRISTI nomen apud caput Africæ Carthaginem fuisse subuersam, atq; ita dùm maximè ruina speraretur, tùm & solidatum fidei fundamentum, & culmen Ecclesiæ spolijs hostilibus exornatum. Et iste quidem piè, argutè, fideliter, more sed suo, sacrilegium deprehendit, mendaciumq; detexit. Cæterùm forsan nimis exiliter probatum uideri poterit animis ad credendum tardioribus, suggerente nunc etiam dæmone, non ideò falsum omninò uaticinium uideri, quod parumper erratum esset in tempore, hoc est, igitur, quod dicebam, in quo foelicius nobiscum agitur. De quo mihi uideor asserturus CHRISTVM in carne, non uidimus eo modo, quo Apostolis est uisus, quamuis eum in operibus mirabilium suorum, si non oculos claudimus, assiduè uideamus, sed uideamus utique indicantem, atque firmatam fidem, quam illi sæpè tremulam uiderũt. Vidimus longè, lateq; uulgatum CHRISTI cultum, & quanquam segnitie, secordiaq; nostra, CHRISTO nihil, nobis multa decreuerint, multò tamen adhuc latiùs, quàm tunc resonat CHRISTI laus. Miramur imperia, regesq; persecutores olim Christianæ religionis, nũc in CHRISTI nomine, & in crucis opprobrio gloriantes. Rusticos cernimus iam de fide certiores, quàm nunc esset Apostolus Thomas. Nec locum clauorum, nec uulnera requirentes. Multos scimus pro CHRISTO intrepidè mortuos, & paratos mori, & non solùm unius hostianæ uocibus, sed omnium tyrannorum minis atq; tormentis immobili patientia, uictam impiorum rabiem, carnificum duritiem fatigatam, iniectum pudorem iudicibus, & repentè de tortoribus martyres euasisse. Non quod nos peccatores, Apostolis, ut Apostolicis uiris, aut omninò ætatem nostram illi conferam, sed quod (nisi fallor) ad nos quoq;, diuinæ munus gratiæ peruenisse uideo, eodem ipso largiente, qui dat omnibus affluenter, nec improperat, quiq; operarios horæ undecimæ non prioribus tantùm æquat, sed in exhibitione diem mercedis, ab eis incipiens, de nouissimis, primos facit. Quamuis enim Dei filius, ut iudex puniat, miseretur ut pater. Plùs multò paternæ clementiæ retinens, quàm iudiciarij rigoris, quod si non ita esset iamdudum nihil reliqui superesset, in quo puniremur, tantò enim est maior uis, quàm ægrotantis, & sauciæ humanæ naturæ uigor, nisi eam, qui condidit adiuuaret, cuius uel gratiæ magnitudinem, uel consilij altitudinem super filios hominum, quis ne dicam humanis uerbis explicet sed humana mente concipiat? nempè ad diuinum munus metiendum, diuino auxilio est opus, & Dei gratiam agnoscere, gratia Dei est, non est hominis per seipsum coeleste mysterium scrutari, tamen & cæci, & claudi, licet in tenebras sessi, rectã semitam palpitantes quærunt. Loquar pauca, de ijs, quorum scientiam quærò magis, quàm profiteor: en fragilitas nostra ante oculos nostros semper, nihil agimus quod non humanæ nos conditionis admoneat atq; miseriæ, de qua tamen integros ediderunt libros, tractatus alij eximios, de qua Plinius secundus, VII. naturalis Historiæ breuiter attigit, sed stilo excellenti ac florida ubertate sententiarum. De qua & Augustinus latiùs agit in libro de Ciuitate Dei. Vnde Cicero ante omnes librum suæ consolationis impleuerat. De qua mihi quoque nonnunquam fuit impetus loqui aliquid, & uagantem calamum in hos fines immittere, nisi quia & nimis magna, & nimis nota res uisa est, quod etiam multa se offerrent, ut unde ordirer, aut quid potissimùm dicerem incertus, nunquam satis explicare posse tanta arbitrarer, & superuacuum uideretur, quicquid ea de re dictum esset, & de qua non dici nihil posset ab homine. Hoc unum itaq; commemorasse satis esse, nil miserius homine, nil debilius, nil pauperius, & aduentitiæ opis egentius, quamuis indigentiam, imbecillitatem, & miseriam hanc, unde simus, & quid simus, & ne futuri simus, quibusùe transmittimur. Vnde, quò pergimus, nisi nos fallimus, & sine libris, & sine cuiusquam admonitione scimus experti, neque dum non meminimus, horum possumus obliuisci. Contrà uerò diuinæ naturæ omnipotentissimam maiestatem, non tam scimus, quàm opinamur inuisibilia Dei, per ea, quæ facta sunt intellecta conspicientes attoniti, & ueluti luce solis mortales uincente oculos. Hoc unum scimus, non quòd nihil scimus, ut parum intellectui suo fidens sit Socrates: sed hoc certè, rem esse ineffabilem, & incõprehensibilem, ac nostris ingenijs inaccessam, horror, stuporq; ferat animum nostrum, simul humilitatem, & illius altitudinem contemplantis: illud quod ne

[illegible] ad plen [illegible] est, quis antequàm fieret co- [illegible] p [illegible] [illegible] æ [illegible] [illegible] & in ipsum lumen, [illegible] quibus plus gra- [illegible] orum omne meritum [illegible] dignas grates [illegible] plus [illegible] humana [illegible] capere possis [illegible] Intendite quæ- [illegible] ata au [illegible] Pythagora [illegible] culus ille circuitus [illegible] latet. Audi [illegible] Nec hic tuo- [illegible] Adeste Cicero [illegible] Non hic Græci [illegible] Olympi Iupi- [illegible] Christus [illegible] & terras qui n- [illegible] sit, ne- [illegible] uestram intelligentiam [illegible] animos, in e- [illegible] periti [illegible] nequeu- [illegible] dent. Multa de [illegible] bus de hominibus, de [illegible] de [illegible] de po- [illegible] de [illegible] At [illegible] má- [illegible] magna, tamé [illegible] lam multò [illegible] & in- [illegible] nempe, & terram [illegible] quod finita est [illegible]. Homo quidem terra est, unde nomen accepit, de terra [illegible] reuersurus. Deus autem non cœlum, sed cœli conditor, tan- [illegible] utrobique tantundem præsens, & tantundem distans, & si [illegible] ur. Idem tamen utriusque creator ac rector Deus, qui [illegible] & [illegible] quæ in eis sunt [illegible] spatij non capax, ex æquo [illegible] creaturam. Quid igitur fiet [illegible] fusimi [illegible] quàm oportet [illegible] memoriæ mandantes, u- [illegible] salutiferum, atque [illegible] illustris [illegible] Deum, & [illegible] ca [illegible] per [illegible] ue- [illegible] quod dicet: In principio erat uerbum, & uerbum e- [illegible] uerbum. Quodque omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso fa- [illegible] uerbum illud caro factum sit, qualiter terræ totum ha- [illegible] nesciunt ut ait Hieronymus, hoc Demosthenes eloquens [illegible] nullus Deus miscetur hominibus. Atque [illegible] fal- [illegible] data est. Quanto [illegible] hac [illegible] uenit, nulli sine Deo [illegible] bona est, certè [illegible] s, idemque Deus noster hominibus mixtus [illegible]. Profectò enim [illegible] tan- [illegible] ignorabat, quodque [illegible] tota lege, [illegible] pariter [illegible] & [illegible] humanitas iacuisset. Neutrum a [illegible] per eum, cum inclinat cœlos suos, & de [illegible] itaque nec per alium factum est. O [illegible] anitas attolli poterat, quam ut homo ex anima rat [illegible] mort [illegible] o- [illegible] ac pe [illegible] a uer [illegible] Patri [illegible] b- [illegible] inestabili [illegible] in [illegible] geret. Q [illegible] o

poterat al[illegible]m ut [illegible] erat: ex [illegible]erso [illegible] magis [illegible] c[illegible]inar[illegible]q; d[illegible] es [illegible]tores, & mala no[illegible]ra preter peccatum, om[illegible] a[illegible]ime-lias, ad [illegible]erber[illegible] a[illegible] h[illegible] h[illegible] liata de c[illegible] aper[illegible] ra, & [illegible] bia [illegible] CHRIST [illegible]

[illegible]

[illegible]

potens iste, de qu[illegible] medio suorum hostium iaculatus est [illegible] & testimonia Euangel[illegible] late sparsa, [illegible] e per [illegible] m regum, [illegible] populorum [illegible] ctoribus. N[illegible] is [illegible] præ d[illegible] am[illegible] ca[illegible] e qu[illegible] non semel, se[illegible] mine D[illegible] a un[illegible] sum [illegible] seq; de [illegible] [illegible]

[illegible] erat. Q[illegible] primus fere [illegible] mdecimum, secundus urgesi- [illegible] annum agens, in solitudinem peruexit, mun- [illegible] idem [illegible] s habendi, sed perseuerantia in primis æ- [illegible] Paulus ad tertiumdecimum atque cen- [illegible] mum annum [illegible] sancti ac religiosi ocij feruore peruenit. [illegible] nominatim attingere, quorum nomina in secundam solitariæ [illegible] quisque laboribus suis apud si- [illegible] exem[illegible] mittens, post tergus nostri uestigia se- [illegible] CHRISTI [illegible] sanctum mi- [illegible] An præterea [illegible] potentis? Quasi uerò uel ij [illegible] qui eos confortabat, [illegible] Apostolus. An [illegible] ab honesto retrahet, ad [illegible] cogitare [illegible] breue iter ac deue- [illegible] laborum sine mercedem. An Victorinum tenuit se- [illegible] atque in primis illa tanta literarum gloria, qua tam lon- [illegible] magisterij honore, propter CHRISTVM, quem ant[illegible] [illegible] timeret. Pagani [illegible] [illegible] totius uitæ deum, & lon[illegible] [illegible] An uerò conscientiæ pond[illegible] [illegible] David [illegible] CHRISTI [illegible] CHRISTVM [illegible] Maria mulier in [illegible] Dei quam pec[illegible] non inhabitant, sed mun- [illegible] Hierusalem ciuis effecta est? Adeoque per misericor- [illegible] impudicitiæ maculis, post genitricem CHRISTI solam primum, [illegible] uideatur locum. Argumentum euidens [illegible] [illegible] pœnitentia tamen, & lachrymis uirginitatis gl[illegible] [illegible] us dimittitur, plus amari. Humanus animus quasi ager, ubi [illegible] libertate luxuriant, recipiendis, alendisque seminibus uerborum [illegible] quid reparatur incendio. Ne hæc tantum [illegible] semper [illegible] [illegible] contrarium rationi uel [illegible] ætate dol[illegible] declinate, eoque [illegible] quo coloratio- [illegible] ferme [illegible] uenit in animum [illegible]. Quod ipsum ma- [illegible] ab hoste, sed ut à domino [illegible] petant, ne nimium in [illegible] æ [illegible] metienda natura, parum sibi fidei est, sed à domino, quod ipsum [illegible] dignum est. Nihil est enim aliud quàm Deum tentare, absit [illegible] Nos [illegible] mus ex his quibus dictum est: Generatio mala, & adultera signũ [illegible] abitur ei, &c.

[illegible] n ut discamus (cui ignorantia nostra grati[illegible] [illegible] nostrum [illegible] qui audiunt à Domino: Vade [illegible] Sathanas: [illegible] Dominum Deum tuum. Vult ut Domino [illegible] à quo, & [illegible] sine pignore non credamus, imò equidem [illegible] [illegible] poscamus. Quo illum [illegible] [illegible] ra, sicut in exacerbatione, se[illegible] diem [illegible] [illegible] patres uestri, probauerunt & uiderunt opera sua. Hoc [illegible] quod in patribus nostris acerrimè uindicatũ [illegible] meminimus. [illegible] rum anxij quæramus, quæ nec [illegible] possibilis est homini, n[illegible] [illegible] possibilis foret, quæ non exequar, ne nimius sim, [illegible] [illegible] ne composuit, eleganter à Cicerone tractata sunt, & [illegible] multæ facundiæ atque doctrinæ. Sed iste uos augurã, atque [illegible] hoc feruentium feruos cupit: horum tamen [illegible] [illegible] scriptum esse, quod multa [illegible] [illegible] potest [illegible] eodem libro. Omnia in fu[illegible] [illegible] quid ante se [illegible] quid p[illegible] [illegible] quis [illegible] us [illegible] tius:

Quid crastina uoluet ætas, scire nephas hominum ait.

De quibus Actianum illud probo:

Nihil (inquit) auguribus credo, qui aures uerbis ducant alienas:
Suas, ut auro locupletent domos.

Nec minus Pacuuiana placet irrisio:

Nam si quæ uentura sunt (inquit) prouident, æquipararentur Ioui.

Non est hoc Fratres, fideles ac deuotæ animæ, poscere seu etiam cogitare, sufficiat nobis Apostolos, atque sanctos uidisse quæ credimus, nos in illis uitis, cōtra calumnias imperitorum, & contra terrenæ argumenta sapientiæ, ducebamur: nos illorum instruxit aspectus: nos erudiuit auditus: nos confirmauit tactus. Gratias igitur agamus diuinæ dispensationi, sanctorum patrum necessariæ tarditati, dubitatum est ab illis, ne dubitaretur à nobis. Hæc Leo papa. Sufficiant nobis quoque uulnera martyrum, & inde perfluens sacer sanguis, unde descripta pijs in mentibus fides nostra est, cuius nisi pignus idoneum accepissent, nunquam tàm intrepidi, & tàm læti ad supplicia, & interitum festinarent. Nouerimus (inquit) quia non sine magno discrimine de religionis ueritate disputamus, quam tantorum sanguine confirmatam esse uidemus. Magni periculi res est, si post prophetarum oracula, post Apostolorum testimonia, post martyrum uulnera, & ueterem fidem, quasi nouellam discutere præsumas, & post tàm manifestos duces in errore permaneas, & post morientium sudores ociosa disputatione contendas. Veneremur in sanctorum martyrum gloria fidem nostram, hæc Maximus. Hos autem qui miracula postulant, quorum ridiculis uotis, ac uocibus usque ad nauseam plexi sumus, non tàm præsentis, aut futuri auidos, quam præteriti incredulos, & fidem quam negando non audent, optando & dubitando minùs apertè quidem, sed minùs impiè damnare, nos autem siue nostris temporibus miracula fuerint agnoscamus summum & solum mirabilium auctorem, siue non fuerint, & eò amplius eidem gratias agamus, qui ita fidem stabiliuit, ut iam sine miraculis crederemus Augustinus ait. Vnde ergo tanta fide CHRISTVS usquequaque canitur in cœlum cum carne sublatus. Deinde Ciceronianis, ut sæpè solet uerbis, ad præsidium nostræ sententiæ usus. Vt unde (inquit) temporibus eruditis, & omne quod fieri non potest respuentibus, sine ullis miraculis, nimium mirabiliter incredibilia credit mundus, an fortè credibilia fuisse, & ideò credita esse dicturi sunt. Cur ergo ipsi non credunt? Ad postremum concludens ualidissimè suo more. Breuis est (inquit) igitur nostra complexio, aut incredibilis rei, quæ non uidebatur, alia incredibilia, quæ tamen fiebant, & uidebantur fecerunt fidem, aut certè res ipsa credibilis, ut nullius quibus persuaderetur miraculis indiget. Ita istorum nimiam redarguit infidelitatem. Quæ cùm ita se habeant, prorsus à consortio dæmonum abstinendum dico, nota quidem mendacis hominis pœna est, ut ei ueritas non credatur. Quid igitur huic fiat, in quo ueritas nulla est, una securitas auerti, qui nil mendaci crediderit, mendacio non falletur. Vacate ergo nil est melius.

FRANCI-

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. DE OCIO RELIGIOSORVM,

LIBER II.

[I]AM satis ut arbitr[illegible]r, quantum inter has angustias datum, aduersus [illegible]aioris nost[illegible] hostis insultus, CHRISTO duce, certatum est, supere[illegible] ut ijsdem auspicijs, & cōtra reliquos confligamus, quorum primus Mundus hic errat, cuius ut blanda frons, & superficies de[illegible]ora, sic dura ultima, & fœda intima, & nulla fides aspectui est, nihil omnium quæ pollicetur implenti, & al[illegible] huius quoque fallacijs, pompisq́ terrestribus uacandum censeo, quæ cùm sint innumerabiles, unus omnium est finis, fugiendo decipere. Fuistis in seculo, mundiq́ blanditias uel experti omnes, uel uestrum aliqui, nostis ut reor, quam nihil in his solidum, aut stabile, sed has lingua dolosa, uerbis inanibus attollit, magn[illegible]mq́ esse a[illegible] [illegible] uel [illegible]itas circumuentura animas, uel memoriam ablat[illegible]ra: itaq́ ua[illegible] [illegible]lescentia uel iuuentus olim renunciauerit, sępè senio occursant, & recur[illegible] [illegible] murmure querulæ, ubi nos, inquiūt, d[illegible]ris. his ardo[illegible]bus, [illegible] [illegible] de illud, quo nihil est uerius. Vanitas uanitatum, & om[illegible]ia [illegible]. Hæc ille regno, & ingenti fama sapientiæ clarus uir aiebat, quæ [illegible] et rerum [illegible]paritate conuenerat. Di[illegible]at ergo pro se quisque uestrum, [illegible] [illegible]tau, neque enim monachus [illegible]m, de seculo ueni, Babylone uer[illegible] [illegible] M[illegible]de decipere, expertus noui te. Et præterea magni ducis exem[illegible] [illegible] Salomon, neque ut ipse supergressus sum operibus, omnes qui [illegible] [illegible]m, sed fui unus hominum occupatorum, & uitæ agentium, & [illegible] [illegible]o credo iam tandem experientiæ, non tibi, nam & ego cum ex[illegible] [illegible] Salomonem conuertissem me ad uniuersa quę fecerant manus [illegible] [illegible] frustrà sudaueram. Vidi in omnibus uanitatem, & afflictionem [illegible] sole. Vnanimes in CHRISTO Fratres mei, mundo fallaciter [illegible] [illegible]rtas o[illegible]ijcite: non hîc multis est opus, præsentem statum [illegible] [illegible]stis: & nisi, quo nihil est ab ingenio no[illegible] [illegible]acitate [illegible] [illegible]tiùs quàm medullam rerum ex[illegible]matis. Admone[illegible] dì à me [illegible] [illegible]a uestr[illegible]s cellis, nullas pompas u[illegible]ræ humilitati, nulla impe[illegible] [illegible] [illegible]estræ i[illegible]nocentiæ, nullos [illegible]erum tempor[illegible]ium, quamuis o[illegible] [illegible] ocio, nu[illegible]las epulas uestro ieiunio, nullas denique purpuras [illegible] [illegible]te igitur gloriari alios in purpureis am[illegible]tibus, in marmoreis [illegible] [illegible] in uentosis honoribus, in uoluptatibus blandis, inq́ alijs, qui[illegible] [illegible]es, uobis h[illegible] ad æternam pertinetis Hierusalem, absit gloriari, nisi [illegible] IESV CHRISTI, per quem mundus crucifixus est, & ipse mundo. [illegible] [illegible]tur spernite, nolite credere, mendax & ipse est, sui principis exē[illegible] [illegible] quid m[illegible]ndus idem, cuius species exte[illegible]ior pulchra est ratione sopi[illegible] [illegible]aueri, cum quibus illi familiaritas ingens est, excitate rationem, [illegible] [illegible]ate de terris, cœleste præsidium inuocantes. Clamate omnes, [illegible] [illegible] fac Deus, quoniam in[illegible]rauerunt aquæ usq́ ad animam meam. [illegible] [illegible]s, quàm [illegible] hominum sine [illegible] ne uolubil[illegible] [illegible] sunt quę[illegible] [illegible] m[illegible]um, qui se ab i[illegible]sa mundi origine ad h[illegible]c tempus [illegible] [illegible]ous dederunt. Nempè [illegible] d[illegible]lapsæ [illegible]t, & in nih[illegible]lum [illegible] [illegible]m suis amatoribus collabu[illegible] [illegible] m aqua de[illegible]urrens & sicut cæra quę [illegible] afferc[illegible]. Hæc [illegible] [illegible] memi[illegible]t scriptura: [illegible]idelicet lap[illegible] [illegible]bilitas & [illegible] [illegible] [illegible]is sp[illegible]ctantium no[illegible] ciuitatis [illegible], c[illegible]ius incol[illegible] [illegible] [illegible] alem. Nam quid [illegible] aliud [illegible] [illegible] Aut q[illegible]nd [illegible] [illegible]s, quibus ad literam illas inferni fabulas applicari posse: si di-

 xerim,

xerim, nouam fortè rem dixero, sed ni fallor ueram. Is animorum status, ea fluctuatio uitæ est, ut tartare[illegible]s uadis omnibus. Immersi, & de uno quoq; nacti aliquid. De Læthe obliuionem naturæ melioris, de Phlegetonte, irarum æstus atq; cupidinum, de Acheronte infructuosam pœnitentiam & dolorem, de Cocyto, luctus ac lachrymas. De Stygio, inimicitias atq; odia [illegible]ter hausisse uideantur. Nec præsens supplicium moribus deest, quippè quos Tantali [illegible] excruciet, Lapytharum silex exterreat, saxum Sisyphi fatiget, Ticij uultur rodat, Ixionis rota præcipitans circumuolat: ita nihil in eis, nisi consiliorum circuitus, & flammæ libidinum, & tenebræ iuditiorum, & instabilitas actionum, inquietam & turbidam efficiunt ui[illegible]m, quid magis prodest homini, quòd eo labente mundus stat. Quanquam ne[illegible]s quidem, si ue[illegible]um fateri uolumus, manet, sed licet occultiùs, suum & ipse pergit ad finem, quotq; urbes in quibus nascimur, & nutrimur æuo prolixiore perdurant, quas tamen & senescere cer[illegible]us & perire. Nec ulla urbs immortalitatem speret, cum caput urbium uideamus esse mortale. Equidem ut pueris, nouitijsq; uestris placeat ista lecturis, non ineleganter illud ait Prosper:

Nam mihi qui prodest quod longo flumina cursu,
Semper inexhaustu prona feruntur aquis.

Enumeratis q; alijs, ad hunc modum intulit:

Ista manent, uestri sed non mansere parentes,
Exigui uitam temporis hospes ago.

Cogitate nunc & ante oculos ponite ciuitates, quas inhabitastis, sed sic illas cogitate ne desideretis. Amens est enim, qui in portu positus desiderat tempestates gaudete potiùs salua puppe, uos nudos è tanto naufragio euasisse, præteriti nempè discriminis memoria suauis, desiderium insanum. Cogitate quales eratis dum inter accolas omnes enim magna ex parte referuntur per illarum plateas ac porticus errabitis, in templis non orandi animo, in foro non mercandi studio, sed spectaculis occupati, ut si uideretis & uideremini & placeretis oculis insanorum, despectatoris æternos oculos cuncta cernentes non curantes. Fugite uerò nunc uobis reditum ad cas[illegible]m urbes, rogo quid [illegible] spicamini, uidebitis forsitan [illegible] turres, recognoscetis antiqua mœnia, quamuis & illa iugiter ruant, durabit utrunq; species locorum intus labêtur flumina stabunt montes, quærite notos habitatores, nescio quo[illegible]do propè omnes abierūt. Magni[illegible] uos habebit [illegible] or, candem simulq; aliam ciuitatem [illegible]gressos, ut dicatis cum Heraclito. In eandem ciuitatem bis intramus & non intramus. Certé ego qui pecca[illegible]rum [illegible] mundo [illegible] in carcere adhuc sum, ciuitates ueteres [illegible]spiciens, agnoscere uideor, [illegible] easdem ingrediens non agnosco. Transite autem Regum, Pontificumq; palatia, ante limina ciuium superborum, quos familiariter nostis, [illegible] adl[illegible] redeant: [illegible] autem quid, pulsa [illegible] a[illegible], si absint, expecta paululum dum redeant: quàm terribiliter inter afflictiones suas simplex & rectus ille [illegible] dixit: Lig[illegible] habet spem, [illegible] præcisum fuerit rursum uirescit, & rami eius pullulant, si senuerit in terra [illegible] radix, & in puluerem emortuus fuerit, [illegible] ad odorem aquæ germinabit & faciet comam, quasi cum primum plantatum est, sperantes forté, ut eadem conditio nostra. Nam quando dimissus est [illegible] homo, uerum cum mortuus fuerit, nudatus atq; consumptus, ubi quæso est? responde [illegible] res sec[illegible] Vbi sunt patres eorum, [illegible] tacuerint [illegible] respondeat. Quo[illegible] recedant [illegible] aquæ de mari, & fluuius uacuè factus arescet, sic homo cum dormierit [illegible]. Cæterùm ne his uerbis spem nou[illegible]imè [illegible] deret, [illegible]didi: Donec atteratur cœlum non euigilabit, nec consurget de somno suo. [illegible] Fratres irreditum abeuntes [illegible] te reg domus habita[illegible] itaq; dilecta hostia præterita, quæ ibi reliquistis [illegible], ignoti hospitis supercilium occurret, in limine horror comas [illegible] hærebit q; uox faucibus, cum audieritis more suo, de opibus fortunam, de [illegible] mortem [illegible] sisse mo[illegible]alibus, & ut in aquæ metaphora perseuerem, pulsabit animum illud eiusdem [illegible] Fratres me præterierunt me, sicut torrens, qui raptim transit in conuallibus. Credite mihi [illegible]. Dilecta olim [illegible] hodie in odium & horrorem incurrent, adeo mutata [illegible], & nihil eorum, quæ ualde placuerant tale est, aut omninò superest. Quærere[illegible] de [illegible]bus de Iulio Cæsare, de Tyberio, de Caio, de Nerone, de Vespasiano & Tito atq; D[illegible]no de Seuero, de Diocletiano, de Constantino, sed efficacius animos tangunt exempla quæ uidimus, idcirco respicite ubi nunc est Bonifacius VIII. R. P. uerus [illegible] atq; ut [illegible]po. Q[illegible] em nisi fallor uestri m aliqui uiderunt. ubi successore[illegible], pr[illegible] dub[illegible] Ioannes, Benedictus & Clementes duo [illegible] Rom. [illegible] Vbi [illegible] ran[illegible] Pulch[illegible] cognomen ex re nactus. Q[illegible] cum [illegible] filijs, atq; [illegible]mis, qui eidem ex ordine successerunt, tam [illegible] rapuit [illegible]

mni

[illegible] V[illegible] Philo[illegible]us [illegible] ho[illegible] pa- [illegible] Vbi [illegible] rex [illegible] a- [illegible] V[illegible]q[illegible] om [illegible] po[illegible] æterno [illegible] non [illegible] Quærite uos de [illegible] ijs a[illegible] un, fortè e- [illegible] m, sed mors. Viuent [illegible] Poetæ:

[illegible] mor[illegible].

[illegible] anes, quos [illegible] penditur [illegible] sub- [illegible] tes ar- [illegible] depo[illegible] V[illegible] [illegible] impurea[illegible] [illegible] & [illegible] a- [illegible] à so[illegible] [illegible] us [illegible] um in[illegible] ad perue- [illegible] tæ ut [illegible] colla [illegible] serpe[illegible] m iatan [illegible] animæ [illegible] contemplatióq; [illegible] delecta[illegible] non tám [illegible] in rec[illegible] atione [illegible] ui- [illegible] adde[illegible] sepul[illegible] stu [illegible] m ex[illegible] calor in- [illegible] maxi[illegible]um quem [illegible] illud ac[illegible] dere [illegible] xei clo[illegible]s [illegible] [illegible] ci- [illegible] m [illegible] esse [illegible] dumq; [illegible] a nares, [illegible] tum, [illegible] cæsarie[illegible] bone IESV [illegible] Quid enim [illegible] qualis [illegible] nima, & [illegible] taculo [illegible] recepta [illegible] quidem Adrianus imperator [illegible] dentis [illegible] paucis [illegible] præ[illegible] it, quæ [illegible] a[illegible] udicen[illegible] qui [illegible] extremũ uitæ [illegible] gendi locu[illegible], haud dubiè sic loqui- [illegible] morte alloquens, sic ait:

[illegible] la,
[illegible] e nunc abibit in loca,
[illegible]
[illegible]

[illegible], & quid [illegible] ap[illegible] s [illegible] m[illegible] esse al[illegible] [illegible] Sed [illegible] nou[illegible] hæc a[illegible] [illegible] con- [illegible] cum [illegible] ærumn[illegible] [illegible] [illegible] a[illegible] [illegible] ter [illegible] de- [illegible] co- [illegible] quæ [illegible] a est, illa

[illegible]a à Cicerone posita in Th[illegible] Met[illegible] sper [illegible] [illegible] dementia, q[illegible] exempla [illegible] [illegible] temus non credo [illegible] [illegible]

[illegible] quod ad [illegible] uere [illegible] apud [illegible] exclamab[illegible]:

Eripe me [illegible] in[illegible] m[illegible]:
Da dextram mi[illegible]er[illegible], & [illegible]um me t[illegible] [illegible]er undas,
Se[illegible] ut [illegible] [illegible]s in morte qu[illegible].

[illegible] Ci[illegible] [illegible] [illegible]

Nam

Nam profect[illegible] falui esse uelim[illegible]s frenum excipere,& pati uerbera,cogendus est asel[illegible]us ille cui insidimus,ne suo more la[illegible]c[illegible]ens,atq; recalcitrans,nos i[illegible] præcipitium secum trahat. [illegible]e-cisse id quosdam uidimus,sed plures audiuimus aut legimus, sed in pri[illegible]is etiam illos eximios c[illegible] p[illegible]es mundanarum rerum Hilarionem monachum,ac Franciscum,quorum p[illegible]mus a[illegible] [illegible]flammam uoluptatis, generosa indignatione,uix dum pubes,uiriliter inar descens([illegible] Hieronymus de ist[illegible] scribit)iratus sibi & pectus pugnis uerberans,quasi [illegible]gitationes cordis cæde manus [illegible]llet excludere.[illegible]go te,inquit)aselle faciam ut n[illegible]n cal[illegible]tes. Nec te hordeo alam,sed paleis,& fame conficiam,& siti, graui onerabo pondere, per æ[illegible]us indagabo,& frigora,ut cibum potiùs,quàm lasciuiam co[illegible]ites. Secundus uerò simil[illegible] a[illegible]xisse,& fec[illegible]e legitur.Suum nempè al[illegible]num([illegible]ic enim & ipse corpus suum appellebat) n[illegible]dum no[illegible]tu,niuis in cumulum demergens fœdæ uoluptatis incendium, mentis ardore, & carnis algore [illegible]erauit. Hæc nobis exempla sequenda sunt Fratres, hoc tenendum iter & nobis no[illegible]ter asellus loris agitandus,cibo arcendus,grauioribus sarcinis [illegible]præmendus, & u[illegible]rendus denique modis omnibus,castigandus & redigendus, in seruitutem. Fratres mei [illegible] hoc tàm periculoso & continuo certamine,quod u[illegible]tra cum carne geritur hoste dom[illegible] intendite, laborate,uigilate, circunspicite ad omnem strepitum, gal[illegible]at[illegible] [illegible]em pr[illegible], nullæ sunt indu[illegible]æ ut in [illegible]et[illegible]is bel[illegible]s,assiduè de salute,& de summa re[illegible]atum [illegible]c[illegible]tarum cum [illegible]acil[illegible]mo h[illegible]ste res est nobi[illegible] nunc ui,nunc dolis agimu[illegible] tàm [illegible] ue[illegible] h[illegible]sti[illegible],nunc simul[illegible] amici Fratres appareant. Quid enim incon[illegible]is u[illegible] quid blandius,quid insidio[illegible] in[illegible]ciunt qui expe[illegible] quis a[illegible]em non expertus e[illegible] ple[illegible] ætate,corp[illegible]e int[illegible] [illegible]æte[illegible] quo pert[illegible] hos[illegible]s,ca clar[illegible] [illegible]lima [illegible] s[illegible]as p[illegible]nimi à [illegible]ute det[illegible]q[illegible],a[illegible] Cicero. Et Sene[illegible] p[illegible]tes [illegible] pr[illegible]pue e[illegible] turba,& inuisi[illegible]simas habe,latronum more, quos C[illegible] A[illegible] p[illegible] u[illegible] c[illegible].In hoc n[illegible]s amplectuntur ut trans[illegible]utient. Sic est,[illegible]ter[illegible], n[illegible]s uel[illegible] [illegible]b a[illegible] se[illegible] mala l[illegible]ina [illegible]um delectura complectitu[illegible] ue[illegible]iend igitur resiste[illegible] rendu[illegible] [illegible]incipijs,& il[illegible]u[illegible] ante oculos habendum beatus qui tenebit, & allide[illegible] p[illegible] suos ad petram. Siquidem paruulos nouos,& modò natos [illegible]og[illegible]tus intel[illegible]ig[illegible], [illegible] antequà[illegible]n crescant.& nos superent,& usu armati nos de rationis arce deijciant,allider[illegible] ne[illegible]ur ad petram. Petra autem erat CHRISTVS. Nam quis obsecro, tàm [illegible]æ[illegible], tamq; inflammatæ libidinis usquam erit, qui acriter ad memoriam reductis CHRISTI uulneribus,non frigescat,& sanguine eius ab hoc fuso,ut inde potissimùm concretæ n[illegible]rorum sordes uulnerum lauarentur. Nullus imber,aut ros,herbis arentibus opportu[illegible]s a[illegible]eò est,si in deuotam animam ex alta nubæ calidæ contemplationis effluxerit:multò si[illegible]o[illegible] timor humanis ardoribus exunguendis,aut sedandis. Quis uerò tàm inhumanus,& in[illegible]atus,ut atrocem ne[illegible] patris,uel amici,uel Domini mortem recolens, suæ salutis causa præ[illegible]tim,[illegible]uiq; amore susceptam,suatum [illegible]dinum non incipiat obliuisci,& ab inepta,tur[illegible]q; ti[illegible]a pulchras subitò uertatur ad lach[illegible]as, atqui omnia hæc in CHRISTO sunt. Quid sibi uult [illegible]aiæ uat[illegible]o, cu[illegible]us p[illegible]p[illegible]um est. Audite cœli,& auribus percipe ter[illegible] niam Dominus locutus est. Filios enutriui & exaltaui,ipsi autem spreuerunt me [illegible] quam [illegible]aucis uerbis,& patrem audiuimus & dominum,amicū certè ipse idem se fe[illegible] [illegible] enim([illegible]nqui[illegible])amici mei e[illegible]iam non [illegible]cam uos seruos. Amicos nos uocat ille. Nos D[illegible]num agnoscamus:quibus[illegible]am dominis mos est,ut cum seruis suis familiariter uiuant, fa[illegible]uiter colloquantur mu[illegible]a f[illegible]ant,multa ignoscant multa deserant,multa dissimulen[illegible] [illegible] ideò timendi sunt min[illegible]s,sed amandi magis. Q[illegible]s autem CHRIST[illegible] mitior,qui ait: D[illegible] me [illegible]ia mitis [illegible]um,& humilis corde. Quantò id rectiùs nobis pater iste cœlestis,quàm [illegible] Virgilium Aeneas [illegible]

[illegible]ce puer [illegible]tutem ex me,

Ecce [illegible]HRISTVS pater & Dominus,& Magi[illegible]er & [illegible]eus noster ore suo præcepit,ut [illegible] no[illegible] uirtutes [illegible]as d[illegible]nas,& neq[illegible]aquam mutabile[illegible] discamus, sed q[illegible]od est hominis [illegible],m[illegible] mè esse m[illegible]tes, & corde humiles qui ad hoc descen[illegible]t. Al[illegible]ò equidem n[illegible] [illegible]t,si omnino [illegible]um cla[illegible]us exemplar mansuetudin[illegible]s i[illegible]en[illegible]et [illegible]n[illegible]rtè eius [illegible] [illegible]fin[illegible]ta [illegible]lemen[illegible] a[illegible]n[illegible]s om[illegible]us in se sperant [illegible]is nota est. Quoudie n[illegible] exp[illegible] [illegible]t,ex[illegible] n[illegible]n[illegible], h[illegible]u[illegible]r,per nu[illegible]s,per lueras, p[illegible] s[illegible]psum. V[illegible]e[illegible] [illegible]e[illegible]l[illegible]or[illegible]m,refri[illegible]e[illegible] d[illegible]lorum, ueniam peccato[illegible]m [illegible] [illegible]o[illegible],[illegible]tam [illegible]q; s[illegible]p[illegible]lice[illegible]r. Derel[illegible]q[illegible]at [illegible]qu[illegible])impi[illegible]s uitam,[illegible] [illegible]p[illegible]atu[illegible] [illegible]e cepert irasci. Si a[illegible]te[illegible] inquit) [illegible]re[illegible] [illegible]e[illegible]m[illegible]s meis non amb[illegible]uer[illegible]t, &c. Q[illegible]d[illegible] [illegible]te[illegible]n[illegible]tur,[illegible] uer[illegible]era,[illegible]gl[illegible]on[illegible] Pate[illegible]

[illegible] on iudiciaria est, castigat & castigando non perimit, sed miseretur & corrigit, quia [illegible] gmentum nostrum, recordatus quoniam puluis sumus. Adhuc mius & pauens, a[illegible] lerator, & misericors Dominus. Sed caue, noli nimium confidere, noli expectare d[illegible] at. Quod ait alibi: Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit iudicium ma[illegible] reddam retributionem hostibus meis, & his qui oderunt me retribuam. Ecce iam [illegible] nil paternum, sed iudiciarium, sed hostile, non enim iam filios non amicos, non fal[illegible] uos uocat, imò hostes, nulla iam mentio uerberum aut uirgarum. Sed quid? Inebria[illegible] uit) sagittas meas sanguine, & gladius meus deuorabit carnes: de cruore occisorum, [illegible] hæc paterna (inquam) castigatio, sed hostilis est ultio. Ecce quàm subitò, quàm ter[illegible] super filios hominum. Multum differt: Subitò irascitur, arripienda dilatio [illegible] subita, ne nos ira corripiat. Cum exarserit in breui ira eius, beati omnes qui [illegible] eo. Vera quidem confidentia, nisi de uirtute non noscitur. Hanc colamus, ut il[illegible] quæ inter repentina pericula reddat intrepidos ac beatos. Quid enim a[illegible] Fratres, aut quæ non instrumenta uictoriæ quibus fidamus in hoc bello, u[illegible] se collocet, an in multitudine diuitiarum, an in ignis & caduca potentia, an in [illegible] in corporeo robore? Inquies, equis & cu[illegible] us, & bellico apparatu. [illegible] stra. Non sunt hæc ad salutem uiæ. Non [illegible] nobis super quam iusti [illegible] dicant [illegible] ce homo qui non posuit Deum adiutorem [illegible] rum, &c. Scimus quòd [illegible] tur rex per multam uirtutem, &c. Scimus quia fallax equus ad salutē, scimus quia [illegible] tudine equi uoluptatem habebit. Quid ergo est beneplacitum regis nostri, neque fal[illegible] infirmitas? Certè illud etiam scimus. Beneplacitum est Domino super ti[illegible] in eis qui sperant, &c. Hic est ergo rectissimus trames ad salutem, hic in arcu [illegible] bamus, & gladius noster non saluabit nos, sed dextera Dei, & brachium [illegible] illius eius: hic figenda est spes, hùc erigendus animus, hinc auxilium [illegible] in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus. Et [illegible] quia uana salus hominis, in Deo faciemus uirtutem, & ipse ad nihilum deducet ini[illegible] e nostra uirtus, hæc nostra securitas, hoc remedium unicum contra iram Dei ua[illegible] timere, & orare, ne in furore suo arguat nos, neque in ira sua corripiat nos. Aman[illegible] misericordia, tremenda iustitia, hanc bonis actibus mitigemus. Illam prius preci[illegible] remus. Lactantius, Firmianus & ipse magnus uir, ac in eo libro quo Gentilium [illegible] us exarmatis, fidem nostram quantum quiuit armauit, omnemque hanc deorum scæ[illegible] & laudabili [illegible] detexit: In quo idem opus, Augustino atque alij sequaci[illegible] fecit, cùm multa de prima deorum inuentione disseruisset, sic adiecit: Deinde ipsi [illegible] m caruissent ijs, quorum uitam composuerāt, magnum sui desiderium mortui reli[illegible] que homines simulachra eorū finxerunt, ut haberent aliquod ex imaginum conte[illegible] um, progressique longiùs per amorem, memoriam defunctorum colere cœpe[illegible] ranam referre benemeritis uiderent ir, & successores eorum allicerent ad bene [illegible] pidinem. His dictis testimonio rem confirmans: aitque, Cicero de Natura Deo[illegible] en: Suscepit autem uita hominum, consuetudoque communis, ut beneficijs [illegible] in cœlū fama ac uoluntate tollerent, hinc Hercules, hinc Castor & Pollux, [illegible] pus, hinc Liber. Et alio loco, atque in plærisque ciuitatib. intelligi potest, acuendæ [illegible] tia, aut quò libentius Reip. causa periculū adiret optimus quisque, uirorū fortiū me[illegible] onore deorum immortalium consecratam, hac scilicet ratione Romani Cæsares [illegible] crauerunt, & Mauri suos reges. Sic paulatim religiones esse cœperunt, dum illi [illegible] s nouerant, eo ritu suos liberos ac nepotes, deinde omnes posteros imbuerunt [illegible] um, reges summi ob celebritatem nominis, in prouincijs colebantur: priuatim uerò [illegible] puli, gentes aut urbis suæ cōditores, seu uiri fortitudine insignes erant, seu fœmine [illegible] mirabiles, summa ueneratione coluerunt. Vt Aegyptus Isidem, Mauri Iubam, Ma[illegible] abyrum, Pœni Bramā, Latini Faunum, Sabini Sanctum, Romani Quirinū. Eo[illegible] modo Athenę Mineruam, Samos Iunonem, Paphios Venerē, Vulcanū Lemnos, [illegible] xos, Apollinem Delos. Sic per populos atque regiones uaria sacra suscepta sunt, [illegible] nes grati esse in suos principes cupiūt, & quos alios honores uita carentibus de[illegible] nire non possunt. Præterea pietas eorum qui successerant, plurimum contulit [illegible] qui ut diuina stirpe nati uiderentur, diuinos honores parētibus detulerunt, de[illegible] t. An potest aliquid dubitare, quomodo religiones Deorum sint institutæ, [illegible] aronem legat Aeneæ uerba socijs imperantis.

Nunc pateras libate Ioui, precibusque uoca[illegible]

Anchisen genitorem.

Cui

Cui non tantùm immortalitatem, uerùm etiam uentorum tribuit potestatem:

Poscamus uentos: atq; hæc mea sacra quotannis:
Vrbe uelit posita templis sibi ferre dicatis.

Idem scilicet de Ioue Liber, & Pan, & Mercurius & Apollo fecerunt, ac postea de his ipsis successores eorum. Accesserunt etiam Poëtæ, & compositis ad uoluptatem carminibus in cœlum eos sustulerunt, si tamen faciunt, qui apud reges etiam malos panegyricis mendacibus adulantur. Quod malum à Græcis ortum est, quorum leuitas instructa dicendi facultate, & copia, incredibile est, quantas mendaciorum nebulas excitauerit, itaq; admirati eos & susceperunt primi sacra illorum, & uniuersis gentibus tradiderunt. Ob hanc uanitatem Sibylla sic eos Græcè increpat:

Græcia quid confidis in uiros, Principes?
Ad quid dona mania mortuis dedicas
Imolas idolis, quis tibi in mentem errorem imposuit
Vt hæc perficias, magni Dei ore,
Relictos?

Ad hæc, ut in libro Sapientiæ legitur, prouexit ad eorum culturam, & eos qui ignorabant artificis eximia diligentia, ille enim uolens placere, ille qui se assumpsit elaborauit arte sua, ut similitudinem in melius signaret. Multitudo autem hominum adducta per speciem operis, eum qui ante tempus tanquam homo honoratus fuerat, nunc ut Deum adorauerunt. Et hæc fuit uitæ humanæ deceptio. Quoniam aut affectui, aut regibus deseruientes homines, incommunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerunt. Sanè quod ait affectui, aut regibus eò pertinet, ubi Cicero excellentium uirorum: Lactantius uero regum defunctorum reuerentia, erroris posuerit fundamentum, hic & pietatē, et affectum patrum addidit utrūq; possibile enim utrunque similitudinem ueri habet. Superædificasse etiam uel poëtas, ut ille uel illustres artifices, ut hic ait pictores, scilicet, aut quod idolo conuenientius est sculptores, tàm propriè dictum est, ut ad errorum cumulū nihil fingi possit efficatius, cum in altero sint oculorum, in altero sint aurium blandimenta, quibus præcipuè sensibus & uarietas, & falsitas in animum subit. Cæterùm Lactātius his quæ proximè audistis explicitis, iterùm uersus ad Ciceronem. Marcus Tullius (inquit) qui non tantum perfectus orator, sed etiam philosophus fuit: siquidem solus extitit Platonis imitator, in eo libro quo seipsum de morte filiæ consolatus est, non dubitauit dicere, Deos qui publicè colerentur homines fuisse. Quod ipsius testimonium eò debet, grauissimum iudicare, quòd & augurale habuit sacerdotium, & eosdem se colere, uenerariq; testatur: itaq; intra paucos uersiculos duas res nobis dedit. Nam dum imaginem filiæ eodem se modo consecraturum profitetur, quod illi à ueteribus sunt consecrati, & illos mortuos esse docuit, & originem uanæ superstitionis ostendit. Cum uerò (inquit) & mares, & fœminas complures ex hominib. in deorum numerum esse uideamus, & eorū in urbibus, atq; agris augustissima delubra ueneremur, assentiamur eorum sapientiæ, quorum ingenijs etiam inuentis, omnem uitam legibus institutis excultam, institutamq; habemus. Quod si ullum unquam animal consecrandum fuit, illud profectò fuit. Si Cadmi progenies aut Amphionis, aut Tindaris in cœlum tollenda fama fuit, huic idem honos certè dicandus est, quòd quidem faciam, teq; omnium optimam atq; doctissimam approbantibus dijs immortalibus ipsis, in eorum cætu locaram ad opinionem omniū mortalium consecrabo. Hęc quidem Ciceronis ad literam uerba sunt, in quibus & suum tenuit morem, & ita dolon suo paruit, ut ueritati subintelligentium iuditio repugnaret, dum & homines ad cœlum non ueritate, sed fama tolli solitos commemorant, seq; priori exemplo defunctam filiam, quam summo amore dilexerat consecraturum, quoq; fama & literis, ac deorum in consilio locaturum, non quidem uerè, sed ad opinionem omnium mortalium pollicetur. Ipsis insuper dijs approbantibus, illis (inquam) dijs, qui nulla re magis quàm erroribus mortalium & superstitione delectantur, ut facilè credi possit illos, seu homines mali fuerunt, seu dæmones, ultrò Ciceroni in consecratione filiæ consensuros, quo uel errantis facundia, uel scientis causa saltem esset errorum his, quorum imbecillius ingenium uerborum splendor hebetaret. Rectè id quidem de Cicerone Lactantius. Quale uerò est quòd sequitur. Et cùm uerò ait, de Hercule, Libero, Aesculapio, Castore, Polluce incunctanter fateretur, de Apolline ac Ioue patribus eorū, item de Neptuno, Vulcano, Marte, Mercurio, quos maiores gentiū deos apellauit, timuit apertè confiteri. Et idcircò ait, latè hoc patêre ut idem de Ioue, cæterisq; antiquioribus dijs intelligamus, quorum memoriam, si eadem ratione ueteres consecrauerunt, qua se imaginem, nomēq; filiæ consecraturum esse dicit, ignosci mentientibus potest, credentibus non potest. Quis enim tàm demens, qui consensu & pla-

...innumerabilium stultorum, aperiri cœlum mortuis arbitretur, aut aliquem quod ipse non habeat, dare alteri posse. Ego sanè ut hæc diuinè dici fateor, sic in his Ciceronem timuisse non intelligo, etsi enim amici conscientiam testarentur ex mysterijs intelligi posse, quam ... pateret, id quod dixerant, uolens & quæ de minoribus dicuntur, ad maiores etiam tra... tamen ad ipsum de maioribus expresse dixerat. Maiores scilicet deos, etiam hinc à nobis profectos in cœlum reperiri, cuius dicti argumentum attulit mysteriorum traditionem, ad quam amici animum, memoriamque mittebant. Equidem si nec nostri ut faciũt urgerent, neque illi ultro crederent, ac singula, quæ ad religionem pertinent uana eis esse, atque irrita faterentur, tamen intelligentibus ullis, illa confessio satis erat, quod terram deorum omnium matrem esse dixerunt, quæ omnium quoque hominum mater est, ut nihil dubij relinqueretur, omnes illorũ deos quantalibet superstitione, quãtiscunque temporum spatijs adiuta, cultos aut colendos terrenos homines ac mortales esse, non deos, quorum error suis in terminis si mansisset, grande periculum erat, præstare homini quod Deo debitum est. Verum occasione hac, dæmones freti calliditate insita, defunctorum hominum statuam, subire credulitate atque inscientia hominum abutentes, unde geminata periculi materia est, dũ nõ modò homini, sed dæmoni Dei hosti, diuinum offertur obsequiũ. Ipsa statuæ, hoc est, idoli, materia uicem corporis demoueant, inclusæ animæ locum obtinente, ut sit ex corpore, & anima factus, ab homine illusor hominum Deus, constet unus faciendi officium Trimegistus hominibus datum dicit, quod scilicet aduentum ueri Dei uel ablatum esse, uel afferri debere conqueritur. Mihi quidem, fateor nunquam in animum uenisse, ut Deos ex hominibus factos concedere satagens, tàm multa ad contextum de Lactantio, & Cicerone transcribere, nisi quia eorum libros unde ista sumebam, & alibi quidem raros, apud nos uerò nullos esse memineram. Sed iamdiũ nescio an & uiriliter à proposito deerrasse uideor. Redeundum est. Ex omnibus igitur uijs, quibus ad cœlum conscendisse sunt crediti, qui ad inferna descenderat, nulla uobis eligenda est, non enim uiæ, sed deuia quædam sunt, non eò ducunt, quò intendimus. Quod rectum igitur nobis iter non ostendat, uel fugiendũ totis animæ gressibus, secedendum quàm longissimè ab arenosis atque palustribus, alto & confragoso calle gradiendũ est. Linquenda uitia, apprehendendæ uirtutes, stultitia deserenda, sectanda sapiẽtia, ...rum enim finis, harum principium esse solet. Hic est ordo qui ex Flacci uerbis elicitur:

Virtus est uitium fugere, & sapientia prima.
Stultitia caruisse.

Præclarè quidem Satyricus ait.

Semita certè tranquillæ per uirtutem patet.
Vnica uitæ.

...ca tranquilla uitæ semita est, nec nos aliam, sed istam solam uitæ semitam quærimus per ...utem, hæc certè non alia, quò cupimus ducit. Nam Psalmographus sentiebat: ibunt(in...) uirtute in uirtutẽ. Hæc uia est terminus ille, qui sequitur. Videbitur Deus Deorum ...n. per uirtutes igitur ad uidendum itur. O præclarum iter, O fœlix terminus, rogo ...cupis hic in terris? Interdũ per opacas ualles, & prata roscida, per frondosos & faciles col... amœnas & floreas fluminum ripas iter egimus, ut serò ad aliquam placitam man... inuenientes, exoptatam amici faciem uideremus. Et interea laborem uiæ obliti, ... occurrentium uarietate leniuimus, quantò hæc gratior uia est, terminusque beatior ...tum hunc breuem, & uelũt hybernum uitæ diem, & iter iugi ascensu, de uirtute in uir...m, iter altum & iucundum. Et cum semel assueris, facile, ut ad uesperam uideatur Deus ...in Syon altissimus, & beatissimus: & nisi desipimus propius noster finis. Nam ut in ...mo Ciuitatis Dei angulo scriptum linquit Augustinus. Quid aliud noster est finis, nisi ...re ad regnum, cuius nullus est finis. Quæ nam, uerò natura amicitię uel uirtutis, quę ...dubio dulcissima rerum sunt, cuiusquam omninò rei alterius delectatio tanta, ...uel fingi potest? quanta est ad ipsum, ultra quem nihil est, omnis ueræ delectationis, ... fontem limpidissimum peruenisse, ad quem qui peruenerit, inebriabitur ab uber...mus Dei. Et apud quem fons uitę, & in lumine suo uidebimus lumen. Et idcircò mi... hominum cæcitatem, qui cum uoluptatis auidissimi sint, eamque omni studio appe...mma eos uoluptate minor abstraxerit, quę impellere magis atque animare debuerat, ... & minimis usqueadeò delectati, tandem unum id quod summè delectaret inqui... enim fesso uiatore tam suauis est cespes herbosus, & sub umbra arboris exiguus ...le est inter mortales uitæ molestias, inuenisse fontem aquæ salientis in uitam æter... umbram illam, sub qua non ad breuis horæ spatium, neque ab æstu solis tantùm, sed in æternum ab omni aduersitate protegamur, & ab omni metu. Si magistra manu tersum &

X exculptum

exculptum aurum, si lapillos perlucidos Indico littore aduectos, si quòd ijs omnibus maius est, si nitidum solis iubar, & apricas terras, & florentes ramos, & prata uirentia, deniq; dilecti faciem cernere, & colloqui dulce est, quale illud spectaculum erit, unde cæteris contigit ut placerent? Quicquid oculos, aut aures, quicquid omninò sensus atque animum delectat, à quo precor, idipsum ut delectaret, habuit, nisi ab isto, qui delectabilia cuncta, nō tantùm supereminet, sed creauit, eisq; nō tantum ut delectarēnt tribuit, sed ut essent. Atq; ideò nullus mihi par furor in rebus hominum uidetur, nulla tàm communis insania, quam propter exiguam & incertam, breuemq; dulcedinē, ab ista quæ immensa certa, & æterna est, & sine qua hæc ipsa dulcedo nulla esset, auerti. Neq; satis apud me huius mali causam intelligo, uel inuenio, nisi quia diffidentiæ humanæ mos est, amare præsentia, futura contemnere. Cum tamen & diuini amoris dulcedo, ut maior & melior est, sic esse possit & certior, & præsentior. Quoniam humanis & mutis in rebus, his præcipuè, in quas carnalis tendit affectus, aliquatenus spes quam res ipsa sit dulcior. Sed ea mentium humanarū inconstantia, ut quid uelint diffinire difficilè sit, cū cæteris in rebus, tàm in hoc maximè quàm delectatione, in qua summam statuunt, nec ineptè modò, uerum à falsa fugiunt. Et hæc quidē hactenus. Vos aūt fratres, quas Deo meritas grates acturi estis, quib. in humilitate uestra paruulis reuelatū est, quod tot superbis sapientib. occultatū fuit, quæ scilicet animæ uia, quis uiæ terminus, & quis dux, disputatur apud eos, multis quidem uerbis de bonorū & malorum finibus, de quo Romani principes eloquij, ut Augustinus ait, unus è numero doctissimorū hominum, idemq; eloquentissimus omnium, Marcus Tullius Cicero integrū edidit uolumen quinq; distinctum libris. Neq; uerò his obstat, quòd CHRISTVS ipse se uiam dicit: ibidem enim se dicit, & uitā. Verumq; est illud Seuerini: Dux, semita, terminus idem. O`philosophi magni, & laboriosi homines, à quibus ingenio uicti sumus, en gratia uicimus, gratuitisq; muneribus. Laborastis, en quiescimus: seuistis, en metimus, quæsistis, en inuenimus. Neq; culpa uestra, neq; meritum uestrum, sed domini fauor solus, qui agente Deo fœlicius quàm sperabā. Ab illo igitur primū raptus, & à semitis meis parumper adductus sum, accessit sacer nominādus Ambrosius, accessêre Hieronymus, Gregoriusq;, nouissimus oris aurei Ioānes, & exundans lacteo torrente Lactantius. Ita hoc pulcherrimo comitatu, scripturarū sacrarū fines, quos ante despexerā, uenerabūdus ingredior, & inuenio cūcta se habere, quę crediderā. Accessit opportuna necessitas, diuinas laudes atq; officium quotidianum, quod malè distuleram celebrandū, quam ob causam psalteriū ipsum Dauidicū sæpè percurrere sum coactus, è quibus fontib. haurire studui, nō unde disertior fierem, sed melior si possem, neq; unde euaderē disputator maior, sed peccator minor. Has igitur scripturas, quas ego aduena, necdum notas, odore quodam illectus adamaui serò, licet uos uelut indigenæ, & in his à principio enutriti amate, colite, ueneramini, frequentate. Nunquā de manibus uestris si possibile sit, certè de mentibus uestris excidant nunquam. Quarum sine auctoritas quæritur, à spiritu sancto prolatæ sunt, & CHRISTI ore firmatæ. Siue antiquitas, & omnes omninò seculares literas antecedunt, antequàm Cadmus Græcarum repertor, antequàm Isis Aegyptiarum, antequàm Carmentis Latinarum inuentrix nasceretur, hæ literæ celebres erant in orbe terrarū, si etiam uirtus attenditur. Et sagittæ sunt acutæ, & ardentes, quæ quibus infixæ fuerint corda uiuificāt. Siue fructus optatur, & certè cum cæterorū merces sit, aut breue lucrum, aut aura uolatilis, falsus fauor, harum finis æterna uita est, & uera fœlicitas, sin forsan ornatus exigitur. Et quāuis multa de hoc dici possint, hæc tamen omnium summa est, quasdā superficie tenus compositiores, pulchriorem nullam. Itaq; fingi iubeo hinc matronam formosam, sobriam, pudicam cultu exiguo contentam, illinc exquisitissimè compositam meretricē, fucis ora uendentem, quis nam adeò hebes, ut dubitet quàm potius in cōiugē sibi asciscatur. Magni doctiq; uiri multi fuerūt, diserti aliqui, nescio enim quomodo facilius est doctum hominē reperire, quam disertum, imò non tàm in promptu est, quòd doctrina sine eloquentia esse potest, eloquentia uerò sine doctrina, eaq; multiplici & uaria esse non potest, nisi fortè loquentem pro eloquente posuerimus, quo nihil est falsius. Et hæc est radix uel poëticæ uel oratoriæ raritatis, de qua multa diuinitus in eo libro qui Orator inscribitur disputauit Cicero. Quamuis sanè doctorum, & eloquētium omnis cohors, quotquot ab origine rerum, usq; ad hanc diem quacunq; parte mundi floruerunt, quos enumerare longum est, philosophentur, disputent, potent, res decoras stylo quolibet exornēt, & tenuissimo artificio ac poëticis uerbis tegant, nonne omnes indocti & muti, & elingues uidebuntur, ubi ab aduerso sola CHRISTI uox intonuit, uerissimumq; illud regij prophetæ. Absorpti sunt, ut in cōparatione petræ, per quā CHRISTVM intelligi solere nouimus, nil prorsus appareat, & pro se maximi uidebantur. Hæc sunt Fratres, quæ ocio religioso ut scriberem occurrebant, quamuis haud ignarus sim,

eousq;

tousq; sermonem protendi posse, quousq; occupatorum miseriæ protenduntur, quarum nullus est terminus. Sed satis nunc dixisse uisus sum, reliqua ex uobis audire habeo, quos horum fecisse debuit experientia magistros, hoc ergo de quo loquor ocium, & hæc uacatio præstabit ut uideatis, quoniam Deus ipse est dominus, & acriter intueamini, quę ad salutem aptissima sunt, & si à sensibus uehementer abhorreant, atq; in primis nostram, & pręterseundum rerum fugam, neq; mundi ac carnis, aut dæmonum superaddite, nec capiamini, néue quis uestrum hostibus suis aut consiliarijs malis credat. Postremò nunquam fletus aut luctus diuellatur, unde utiq; necessarium est diuelli, ad hæc uidenda lucidum, & quietum delegistis locum, arripuistis iter rectum & securum, bono collyrio lauistis oculos, sic agite, pergite quo cepistis, nemo se in tergum flectat. Statua salis, in quam mulier retrô respiciẽs uersa est, animas uestras salutifero sale condiuerit, nullus hominum sine peccato est. Sed peccatori dicitur, peccasti, quiesce. Quiescite ergo, uacate, ocium agite, uidete, gaudere, pro me flete, & mei memores ualete. O' fœliçes, si uosipsos, & bona uestra cognoscitis.

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. DE VERA SAPIENTIA,

DIALOGVS I.

Collocutores.

ORATOR, IDIOTA.

CONVENIT pauper quidam Idiota ditissimum Oratorem in foro Romano, quem facetè subridens sic allocutus est. ID. Miror de fastu tuo, quod tu licet continua lectione defatigeris, innumerabiles libros lectitando, nondum tamen ad humilitatem ductus sis. Hoc certè ex eo, quia scientia huius mundi, in qua te cæteris præcellere putas, stultitia quædam est apud Deum, & hæc inflat. Ex qua inflatione tumida oritur superbia, quæ natione cœlestis, semper in altum nititur, ut grauiùs cadat: Vera autem scientia humiliat, quæ nulla inflatione grauefacta, in altum non casura uolat. Optarẽ igitur ut ad illam te conferres, quoniam ibi est thesaurus lętitię. OR. Quæ est hęc pręsumptio tua pauper, idiota & penitus ignotũs, ut sic paruifacias studium literarum, sine quo nemo proficit. ID. Non est magne Orator præsumptio, quæ me silere non sinit, sed charitas. Nam uideo te deditum ad quærendum sapientiam, multo casso labore, à quo te reuocare si possem desidero: ita & tu errorem perpenderes, puto contrito laqueo te euasisse gauderes. Traxit te opinio auctoritatis, ut sis quasi equus naturaliter liber, sed arte capistro alligatus præsepi, non aliud comedit, nisi quod sibi ministratur. OR. Si non in libris sapientum est sapientiæ pabulum, ubi nunc est? ID. Non dico ibi non esse, sed dico naturale ibi non reperiri. Qui enim primò se ad scribendum de sapientia contulerunt, non de librorum pabulo, qui nondum erant incrementa receperunt, sed naturali alimento, in uiros perfectos euadebãt: & hi cæteros qui ex libris se putant profecisse, longè sapientia antecedunt. OR. Quamuis fortè sine literarum studio aliqua sciri possunt, tamen res difficiles, & grandes nequaquam, cùm scientiæ creuerint per additamenta. ID. Hoc est, quod aiebam, scilicet te duci auctoritate, & decipi, scripsit aliquis uerbum illud, cui credis, ego autem tibi dico, quod sapientia foris clamitat in plateis, & est clamor eius, quoniam ipsa habitat in altissimis. OR. Sapientiam attamẽ studio ac librorum lectitatione consecutus sum. ID. Rem magnam si uera esset, & inseparabilem à uirtute. Crede autem mihi nunquam si uerè sapiens esses, hoc diceres: Sapiens enim quantum est, quòd sibi desit intelligit, non gloriatur itaq;, sed suspirat. OR. Sapientẽ me profiteor. ID. Benè irent res si tot essent sapientes, quot sapientiæ professores. Hoc illud perdifficile est, hoc uerò facillimum. OR. Studio ad sapientiam perueni. ID. Vtiq; sic ad illam peruenitur, sed an tu perueneris recogita. Non est enim res studij breuis, egens aliquot annorũ ut reliquæ artes, tota uel longissima opus est uita, si quis, ut aiunt, tota die currens per-

uenit ad uesperam, satis est. Notum est illud Platonis, ut alia multa, præclarissimum, quod suo Ciceroni placet, & mihi. Beatum cui etiam in senectute contigerit, ut sapientiã, uerasq; opiniones assequi possit. Has tu an calle medio obuias habueris miror, an nescio quo pennato equo uectus, an tempus attigeris, incertum, qui tam citò sapiens euasisti. O R. Sapientiæ perfectionem cœlitus accepi. Est enim sapientia donum, omne autem donum desursum est à patre luminum. I D. Est fateor cœleste donum sapientia, sed magnus certè uir erat, & Dei amicus Paulus, qui nõ ut tu de sapiẽtia, sed potiùs hoc modo aiebat. Non quod iam acceperim, aut perfectus sim. O R. Sapientiam cupida mente comprehendi. I D. Vt pecuniæ, rerumq; multarum mala, sic sapientiæ cupiditas bona est. Sed an tu tantæ rei capax sis uideto. Certè ille idem, de quo modo meminit Paulus apostolus. Ego me (inquit) nõ arbitror cõprehendisse: & ille quoq; permagnus erat, qui cum Deo de seipso loquens aiebat. Imperfectum meum uiderunt oculi tui. Hoc est, proprium sapientis, imperfectum suũ nosse ac fateri. O R. Sapiens dicor. I D. Non tuæ, neq; alienæ uoces, unquam sapientem fecerunt, sed res ipsa. O R. Sapiens uulgò dicor. I D. Vulgus insanos sapientes, & sapientes insanos, iure suo dicere solet, quod est ut falsa pro ueris, & uera pro falsis habeat. Nihil est à ueritate remotius, quàm uulgaris opinio. O R. Omnes me prædicant sapientem. I D. Ad famam fortasse aliquid, ad sapientiam nihil omninò. Sentio autem superscriptionibus inniteris literarum, quibus nihil est liberalius, non satis est facere sapientes, qui non sunt, sed egregios & insignes faciunt, & reuerendos. Serenissimos insuper & illustres ut iam simplex sapientiæ titulus sit pudori: qui quàm paucis tamẽ conueniat, stupor est. Vis autem nosse quàm sis sapiens, uerte oculos retrò, recordare quotiens in hoc uitæ cursu cespitaueris: quotiens offenso pede cecideris, quot pudenda, quot dolenda, quot pœnitenda commiseris, tunc si audes dicito sapientem, credo autem non audebis. O R. Scio me sapientem. I D. Literarum fortè uis dicere. Sunt enim planè literati aliqui, licet pauci, sapientes autem penè nulli. Aliud est sapienter loqui, aliud sapienter uiuere, aliud dici, aliud esse sapientem. Fuêre qui dicerent sapientem nullum, id quàm uerum, falsumúe sit, non disputo. Certè nimis prærupta est sententia, & ad desperationem prona, & studio aduersa sapientiæ. Hebræi sapientem Salomonem suum prædicant, qui quàm sapiens esset, turba coniugum, pellicumq; testatur, multoq; magis dijs alienis cultus exhibitus. O R. At Romani sapientem Lælium & Catonem habuêre: Græcia ipsa dum floruit, septem habuisse dicitur sapientes. I D. Hæc de antiquis sapientibus. Fœlicior ætas nostra, quæ non unum, duosúe aut septem, sed in singulis urbibus ceu pecudum greges numerat sapientes. Nec mirum, sanè multos esse, qui tàm facilè fiant. Venit iuuenis stultus ad templum doctoris insignia recepturus, præceptores illum sui celebrant, seu amore, seu errore, tumet ille, uulgus stupet, applaudunt affines, & amici, ipse iussus cathedram scandit, cuncta iam ex alto despiciens, & nescio quid confusum murmurans. Tunc maiores certatim ceu diuina locutũ, laudibus ad cœlum tollunt, tinniunt interim campanæ, strepunt tubæ, uolant annuli, finguntur oscula, uertici rotundus, ac magistralis biretus apponitur. His peractis, descendit sapiens, qui stultus ascenderat. Mira prorsus transformatio, nec Ouidio cognita, sic fiunt hodie sapientes, Verus sapiens fit aliter. O R. Sapiens attamen sum. I D. Solent qui de se magnificè sentiunt, confidenter maiora uiribus aggredi, inq; nisu medio prolapsi, suo magno uel periculo, uel pudore, addiscere quam iusti rerum æstimatores fuerint suarũ. Præstat igitur (mihi crede) falsas opiniones abijcere, insolentiam deponere, insipientiam circunspicere, & optare ne qua experiendæ sapientiæ necessitas incidat, quæ declaret te de nihilo gloriatum. Hæc tectior, tutiorq; quærendæ sapientiæ uia est. O R. Credo & ego ad sapientiam peruenisse. I D. At si mihi obsequeris, ad illam potiùs assurgendo, nitendoq; peruenies, quàm credendo, nihil enim ascendit altiùs, quàm humilitas operosa. O R. Magna mihi sapientia est. I D. Putassem forsitan si tacuisses, iam me præmonuisti, quoniã ubi maior iactantia, sapiẽtia minor esse solet, ut tuus ait Cicero: Qui se (inquit) iactat, statim inueniet derisorẽ, imò & tot irrisores, quot habet auditores. O R. Inter sapientes deputatus sum. I D. Vnus forsan es de illo grege, quorum numerus multus est, magnusq;, quibus preciosum magis est uideri sapientes, & non esse quàm esse quidem, nec uideri. Sicut & multi sunt, qui iusti potiùs uideri malunt & non esse, quàm esse iusti, nec apparere. Primos igitur Sophistas uocat Aristoteles, secundos hypocritas: amborum autem effectus fallere est, & in primis seipsos, isti uerbis, illi gestibus: alij nutibus, gestibus ac uerbis iustos, & sapientes se ostendunt, stultos autem prauosq; moribus atq; uita. Præterea si tu sapiens esses, utiq; non diceres, quippe non præsumit, non inflatur, uerũ gemit in seipso sapiens, non gloriatur, sed semper quid sibi desit ponderat, neq; acquisita, sed acquirenda semper cogitat. Omnia namq; illi desunt,

qui

qui sibi nil ad sapientiam deesse putat. Igitur si uelis fieri sapiens, noli ut iam dixi teipsum opinari sapientem. OR. Verus tamen sapiens, consensu omnium iudicor. ID. Ad sapientiam ueram nemo peruenire potest, qui falsa sapientia deceptus est. Stultus igitur fias oportet, ut esse possis sapiens. Perge ergo quousque tibi stultus uideatis: & attigisti sapientiã, stultus uerò tũc demum tibi esse uidebere, cum ad turpsius cogitationem, peruenies. Porrò cum à sapere sapientia dicitur, ille profectò sapiens esse iudicatur, cui res sapiunt, prout sunt, qui sic rebus transitorijs nouit uti, ne æternis obsint: ita quoque moderate præsenti uti mundo, ut quantum potest fruatur ipso Deo. Denique hæc uera sapientia est, qua sapit Deus sapienti, uiuenti de spiritu eius, qua uitam ordinat componit mores, actus dirigit, ac omnia opera, suo quodam diuino sopore condidit atque format, qua eos etiam, cum quibus hic uersatur homines, oleo lætificantis gratiæ adlinit, ut uidentes opera eius bona, patrem, qui in cœlis est glorificent, gratiam habens ad amicos, ad inimicos patientiam, beneficentiam ad quos potest, & ad omnes beneuolentiam, ad quos debet: neminẽ cõtemnens, neminẽ iudicans, omnes diligens, & saluos fieri optans in uisceribus charitatis. Postremò ut breuiter cũ uerbis Bernardi concludam, inuenisti (inquit) sapientiã: si mala tua præterita defleas, si præsentia hæc bona paruipẽdas, si futura bona toto cordis desiderio concupiscas. OR. Stultum me dixisti fieri oportere, ut sapiens sim. Quod quidem tunc assequi potero, ut tu dicis, cum meipsum nosse incœpero. Quo igitur pacto, edissere, mei ipsius notitiam adipiscar? ID. Reminiscere in primis Orator, & sæpenumerò tua in mente reuolue quid sis, magna siquidem mortalium turba ignara sui, quid in terris sit agendum, quidque in cœlis agit, quærit. Philosopho cuidam persimiles, qui syderum cursus noctu cum Astrolabio metiretur, in limosum lapsus est specum, quod ancilla sua cachinno magno ridens: Herus (inquit) meus ignorat quod ante pedes est, uile lutum, & rimari tentat arcana cœlorum. Debet ergo homo id primum inquirere quid sit Homo (inquit) Porphyrius, est animal rationale mortale. Mortale, ait Bernardus, temperet rationale, ne fortè in superbiam tollatur, & rationale confortet mortale, ne in desperationem labatur. Hinc Bernardus ad Eugenium quem modò allegaui: à te (inquit) tua consideratio inchoet, ne frustrà extendaris ad alia te neglecto: Quid tibi prodest uniuersum lucrari mundum, teipsum perdens? Noueris licet omnia mysteria, noueris lata terræ profundo maris, altè cœli, si te nescieris, similis eris uiro ædificanti absque fundamento, ruinam non structuram faciens. Non est sapiens, qui sibi non est sapiens: in acquisitione enim salutis tuæ, nemo tibi germanior, neque propinquior. Hæc Bernardus. Sunt præterea nonnulli adeò seu fatui, seu elati, qui seipsis ignoratis, scientiam diuinorum assequi putant, sed quo pacto uult ille Deum cognoscere, qui seipsum conuincitur ignorare? Nescienti seipsum impossibile est scire Deum. Ex sui nempè cognitione oritur humilitas, & timor Dei, quid fuit homo nasciturus, quid sit natus, quid mortuus erit? Ex sui uerò ignorantia oritur superbia, natione (ut dixi) cœlesti, alta semper appetens, ut grauiori casu ad infima ruat, quæ fecit angelos, dæmones, & dæmonibus homines coæquauit. Ex superbia autem oritur Dei ignorantia, ex qua infœlix desperatio, sæpenumerò consurgit: at uerò sine timore Dei & humilitate, quis potest de salute præsumere? Ille solus est uerè sapiens, ac seipsum intelligens, qui uilem se, ac paruum reputat: qui uerò se magnum aliquid esse existimat, cùm non sit, fallitur ille, & uera sapientia in eo non est. OR. Perge uerò obsecro: perge (inquã) talia mihi inaudita hactenus uerba salutaria enarrare. Sunt enim (ut uideo) ad salutẽ magis accedentia, quàm ut Ciceronis, aut Quintiliani, reliquorumùe in meis Oratorijs libris contentorum. ID. Pergam profectò, idque etiam libens. Verè sapiens, & rectus apud Deum ille animus est, qui cogitat qualis uita, non quanta sit. Nempè ut pulchrè ait, & splendidè Lactantius. Si ut uiuendi, & sic, & benè uiuendi cura nobis esset, infinitos penè labores, quibus stultitia æstuat humana, tanquam superfluos, & insanos fugiẽdos longè uitaremus. Sed heu nemo iam uel admodum rarus, quam benè uiuat, sed quamdiù curat, cùm tamen omnibus in potestate est ut benè uiuant, ut diù uerò nemini. Quid est autem aliud uiuere, quàm diù torqueri? & quantò diutiùs quis in uita fuerit, tantò maiori hac grauatur, oneraturque sarcina peccatorum. Et non uides ô Orator, imò ô quilibet homo, quòd sic es in uita ista, quasi hospes in domo aliena, qua die nescit hospes, uel qua hora dicatur ei: Exi foràs, quia quam inhabitas domus tua non est. Homo quippè uitæ commodatus est, non donatus. Sapiens in hac uita sic dies studet agere, transitorius, ut in futura dies æternitatis inueniat. Stude igitur ô homo sapiens esse, desideras saltem lethaliter non peccare. A uenialibus enim cùm septies in die cadat iustus, quis potest omninò continere? quod si peccaueris, orationibus, holocaustis, lachrymis, atque elemosynis tu, quoad potes iustitiã redime. Ait enim in Ecclesiastico Salomon: Fili peccasti, non adijcias iterum, sed de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur. Sed

hoc unum est, quod te uiribus totis fugere admoneo, procrastinatio scilicet emendationis & poenitentiæ. Dico enim tibi, quod Deus, qui peccanti ueniam spopondit, peccati diem crastinum non promisit. Testis est tuus in Tragœdijs Seneca, ita dicens:

Nemo tàm diuos habuit fauentes
Crastinum ut posset sibi polliceri.

Deus enim licet ueniam, ut dixi, poenitenti promiserit, non tamen promisit ei dare uoluntatem poenitendi, sicut nec uoluntatem peccandi dedit. Immittit namq; Diabolus longioris uitæ securitatem, ut inferat perditionem, nec dinumerare est possibile, quantos hæc inanis spei fallax umbra deceperit. Audi quàm pulchrè, ait Gregorius: Deus quod diù ut conuertatur expectat, non econuersos duriùs damnat. Audi etiam, si uis Augustinũ supra Ioannẽ angelica potiùs quàm humana uerba resonantẽ. Intendant (inquit) qui amant in Domino mansuetudinem, & timeant ueritatem. Etenim dulcis & rectus dominus, amas quod dulcis est, time quod rectus est, tanquàm mansuetus dixi tacui, sed tanquam iustus, nunquid semper tacebo? Misericors, & miserator Dominus. Ita planè, adhuc adde longanimis: adde adhuc & multum misericors, sed time quod est in nouissimo, & uerax. Mansuetus Dominus, lõganimis Dominus, misericos Dominus, sed & iustus Dominus, & uerax dominus. Largitur tibi spatium correctionis, sed tu plus amas dilationem quàm emendationem. Malus fuisti heri, hodie bonus esto, & hodiernum diem malitia peregisti, uel cras mutare. Semper expectas, & de misericordia Dei tibi plurimum polliceris, quasi ille, qui tibi per patientiã promisit, indulgentiam promittat, tibi etiam prolixiorem uitam spondeat? Vnde scis, quid pariat crastinus dies? Rectè dicis in corde tuo, Quando me correxero, Deus mihi omnia peccata dimittet. Negare non possumus, correctis atq; conuersis indulgentiam Deus promisit. Nam in quo propheta mihi legis: quia promisit correcto indulgentiam, non mihi legis, quia promisit tibi Deus longam uitam. Ex utroq; igitur homines periclitantur, & sperãdo, & desperando: contrarijs rebus contrarijs affectionibus: sperãdo decipitur is qui dicit. Bonus est Deus, misericos est Deus, faciam quod mihi placet, quo libet laxem habenas cupiditatibus meis, ut impleam desiderium animæ meæ. Quare hoc? quia misericors est Deus, bonus est Deus, mansuetus est Deus. Spe isti periclitantur, desperatione autem, qui cum inciderint in grauia peccata putantes, sibi non posse iam ignosci poenitentibus, & statuentes se ad damnationem sine dubio destinatos, dicunt apud seipsos: Iam damnandi sumus, quare nõ quod uolumus facimus? Ideò molesti sunt desperati, iam enim quod timeant nõ habent, & uehementer timendi sunt, istos desperatio necat, illos spes. Inter spem, & desperationem fluctuat animus, metuendum est ne te occidat spes, & cùm speras multum de misericordia, ne incidas in iuditium. Metuendum est rursum, ne te occidat desperatio, & cùm putas iam tibi nõ ignosci, quæ grauia commisisti, non agas poenitentiam, & incurras in iudicem, sapientiam, quæ dicit: Et ego uestræ perditioni superridebo. Quid ergo agit Deus cum periclitantibus utroq; morbo? Illis qui spe periclitantur hoc dicit. Ne tardes conuerti ad Dominũ, neq; differas de die in diem. Subitò enim uenit ira eius, & in tempore uindictæ disperdet te. Illis qui desperatione periclitantur quid dicit? In quacunq; die iniquius conuersus fuerit, omnes iniquitates eius obliuiscar. Propter illud ergo qui desperatione periclitantur, proposuit indulgentiæ portum, propter illos uerò qui spe periclitantur, & dilationibus includuntur, fecit diem mortis incertum. Quando ueniat ultimus dies nescis, ingratus es, quia hodiernum habes in quo corrigaris. Hinc dixit ad peccatricem mulierem Dominus: Nec ego te condemnabo: Vade, deinceps iam noli peccare, sed facta secura, de præterito caue futura. Nec ego (inquàm) te condemnabo, deleui quod commisisti, obserua quod præcepi, ut inuenias quod promisi. Hæc Augustinus, audisti iam Augustinum ô Orator: audito etiam & Chrysostomum super Ioannem sic dicentẽ. Quid est latrone & homicida deterius? Non ne ultima hæc species malitiæ est, & tamen ad summum uirtutis confestim peruenit, & ipsum migrauit paradysum non diebus indigens, non una die, sed breui momento. Quare licet repente transponi, & fieri aureum ex luteo? Quia enim non natura uirtus, aut malitia est, facilis est transpositio ab omni necessitate. Bruta, si uolueritis, & audieritis me (ait) dominus, bona terræ comedetis. Vides quoniam uoluntate indiget sola, uoluntate quidem non communi, & nuda quæ est multorum, sed studiosa quæ paucorum est, quia omnes noui in coelum uelle euolare nunc, sed per opera oportet uoluntatem ostendere. Etenim negotiator, qui uult ditari, non solùm usque ad mentem uoluntatem sistit, sed nauem construit, & congregat nautas, & rogat gubernatorem, & in omnibus alijs præparat nauim, & pecuniam foeneratur, & transit pelagus, & ad extremam uadit terrã, & pericula sustinet multa, & alia omnia, quæ sciunt qui mare nauigant: ita & nos oportet uoluntatem ostendere, nauigauimus

gauimus

gauimus enim & nos nauigationem, non eam, quæ à terra in terram, ſed eam, quæ à terra in cœlum. Conſtruamus igitur mentem noſtram ad aptam gubernationem quæ ſurſum fert, & nautas ei obedientes, & nauim ſolidam, ut neq; circunſtantia, neq; triſtitia ſubmergatur mundiali, neq; elationis eleuetur ſpiritu, ſed benè præcincta ſit & leuis: ſi ſic quidem nauim, & ſic uerò gubernatorem, & nautas præparabimus, cum aptitudine uentorum nauigabimus, & filium Dei qui uerus eſt gubernator attrahemus ad noſipſos, qui non dimittet ſubmergi nauim nobis, ſed & ſi infiniti flauerint uenti, & uentos increpabit, & mare, & pro fluctuatione multam tribuet tranquillitatem. Hæc Chryſoſtomus. Veruntamē quæ ſuprà dicta ſunt, ferè omnia de ſola creata, & quę homini ineſſe poteſt, ſapientia dixerim. Et quidem & alia, ſed increata ſapientia, longè illa præſtantior, longeq; differentior, & tantò quidem, quantò finitum ab infimo, æternum à temporali differt: Media tamen iſta ad illam, & non aliundè peruenitur. O R. Vt audio cum te Idiotam reputes, ſapere tamen non modicum uideris. I D. Hæc eſt fortaſſe inter te, & me differentia, tu te ſapientem putas, cum non ſis, hinc ſuperbis. Ego uerò idiotā me eſſe cognoſco, hinc humilior, & in hoc fortè doctior exiſto. O R. Quomodo doctus eſſe potes ad ſcientiam ignorātiæ tuæ, cum ſis idiota? I D. Non ex tuis, ſed ex Dei libris. O R. Qui ſunt illi? I D. Quos ſuo digito ſcripſit. O R. Vbi reperiuntur? I D. Vbiq;. O R. Igitur & in hoc foro? I D. Imò iam, & in capite libri dixi: quod ſapientia clamitet in plateis. O R. Optarem audire quomodo. I D. Si te abſq; curioſa inquiſitione affectum cōſpicerē, magna tibi panderem. O R. Potes ne breui tempore efficere, ut quid uelis deguſtem? I D. Poſſum. O R. Contrahamus igiť nos in hanc tonſoris proximā quæſo apothecam, ut ſedentes quietiùs loquamur. Placuit idiotę, & intrantes locum aſpectum in forum uertentes ſic exorditus eſt Idiota ſermonem.

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. DE VERA SAPIENTIA,

DIALOGVS II.

Collocutores.

IDIOTA, ORATOR.

QVONIAM tibi in præcedentibus dixi, Sapientiā clamare in plateis, & quod clamor eius eſt, ipſam in altiſsimis habitare, hoc tibi oſtendere ſic conabor. Et primum uelim dicas, quid hic aſpicis in foro? O R. Video ibi numerari pecunias, in alio angulo ponderari merces, ex oppoſito menſurari oleum & alia. I D. Hæc ſunt opera rationis illius, per quā homines beſtijs antecellūt, nam numerare, ponderare & menſurare bruta nequeunt, attende nunc Orator per quē, in quo, & ex quo hæc fiunt, & dicito mihi. O R. Per diſcretionem. I D. Rectè dicis, per quid autem diſcretio? Non'ne per unū numeratur? O R. Quomodo. I D. Non'ne unum eſt unum ſemel, & duo eſt unum bis, & tria eſt unum ter, & ſic deinceps. O R. Ita eſt. I D. Per unum igitur fit omnis numerus. O R. Ita uidetur. I D. Sicut igitur unū eſt principium numeri, ſic pondus minimum eſt principium ponderandi, & menſura minima principium menſurandi. Vocetur igitur illud pondus uncia & menſura Petitū. Non'ne ſicut per unum numeratur, ita per unciam ponderatur, & ex Petito mēſuratur? non'ne hæc ſic ſe habent. O R. Imò. I D. Per quid autem attingitur unitas, per quid uncia, per quid petitum? O R. Neſcio. Scio tamen quod unitas non attingitur numero, quia numerus eſt poſt unum. Sic nec uncia pondere, nec petitum mēſura. I D. Optimè ais Orator, ſicut enim ſimplex prius eſt natura compoſito, ita compoſitum natura poſterius, unde compoſitum non poteſt menſurare ſimplex, ſed conuerſo. Ex quo habes quomodo illud per quod, ex quo, & in quo omne numerabile numeratur, non eſt numero attingibile, ſimiliter illud per quod, ex quo, & in quo, omne ponderabile ponderatur, non eſt pondere attingibile, ſimiliter & id, per quod, ex quo, & in quo omne menſurabile menſuratur, non eſt menſura attingibile. O R. Hoc clarè conſpicio. I D. Hunc clamorem ſapientiæ in plateis transfer in altiſsimis, ubi ſapientia habitat, & multò delectabiliora reperies, quàm in omnibus orna-

tissimis uoluminib. tuis. OR. Nisi quid per hoc uelis exponas, non intelligo. ID. Nisi ex affectu oraueris prohibitus sum ne faciam, nam secreta æternæ atq; increatæ sapientiæ, non sunt omnib. passim aperienda. OR. Multum desidero te audire, & ex paucis inflammor. Ea enim quæ iam præmisisti, aliquid magni futurum efficiant, rogo igitur ut incepta prosequaris. ID. Nescio si liceat tanta secreta detegere, & tam altam profunditatẽ facilem ostendere, tamen nequeo me continere, quin tibi complaceam. Ecce frater, summa sapientia est hæc, ut scias quomodo in similitudine iam dicta attingitur inattingibile, inattingibiliter. OR. Mira dicis & absona. ID. Hæc est causa cur occulta non debent communicari omnibus, quia eis absona uidentur. Admiraris me dixisse sibi contradicentia. Dico autem, quod sicut iam ante de unitate unciam & petito dixi, ita de omnibus, quo ad omnium principium dicendum. Nam omnium principium est, per quod, ex quo, & in quo omne principiabile principiatur, & tamen per nullum principiatum attingibile. Ipsum est per quod, ex quo, & in quo omne intelligibile intelligitur, & tamen est intellectu intelligibile. Et similiter per quod, ex quo, & in quo, omne fabile fatur, & tamen est fatu ineffabile. Sic est per quod, ex quo, & in quo, omne terminabile terminatur, & tamen est termino interminabile, & fine infinibile, tales facere potes innumerabiles uerissimas propositiones, & omnia tua oratoria uolumina illis implere, & alia sine numero illis addere, ut uideas quomodo sapientia in altissimis habitat. Altissimum enim est, quod altius esse non potest. Sola infinitas est illa altitudo. Vnde sapientia, quam cum omnes homines natura scire desiderant, cum tanto mentis affectu quærunt, non aliter scitur, quàm quod ipsa est omni scientia altior, & inscibilis, & omni loquela ineffabilis, & omni intellectu intelligibilis, & omni mensura immensurabilis, & omni proportione improportionabilis, & omni imaginatione imaginabilis, & omni sensatione insensibilis, & omni tractatione intractabilis, & omni gustu ingustabilis, & omni auditu inaudibilis, & omni uisu inuisibilis, & omni appræhensione inappræhensibilis, & omni affirmatione inaffirmabilis, & omni negatione innegabilis, & omni dubitatione indubitabilis, & omni opinione inopinabilis. Et quia omni eloquio est inexpressibilis, harum locutionum non potest finis cogitari, cum omni cogitatione sit incogitabilis, ipsa gloriosa, atque æterna sapientia, per quam, ex qua, & in qua omnia. OR. Hæc indubiè maiora sunt, quam à te audire putabam. Non cesses, quæso, me illò ducere, ubi aliquid talium altissimarũ theoricarum, tecum quàm suauiter degustẽ. Nam uideo te non satiari semper de illa sapientia loqui. Maxima autem ut puto dulcedo hoc agit, quam nisi interno gustu sapere, te non tantùm alliceret. ID. Sapientia est quæ sapit, qua nihil dulcius intellectu. Neq; censendi sunt quo uis modo sapientes, qui uerbo tantum & non gustu loquuntur, illi autem cum gustu de sapientia loquuntur, qui per eam ita sciunt omnia, quod nihil omni. Per sapientiam enim & ex ipsa, & in ipsa est, omne internum sapere. Ipsa autem, quia in altissimis habitat, nullo sapore est gustabilis, ingustabiliter ergo gustatur, cùm sit altior omni gustabili, sensibili, rationali, & intellectuali. Hoc est autẽ ingustabiliter, & à remotis gustare: quasi si odor quidem dici potest prægustatio ingustabilis. Sicut enim odor ab odorabili multiplicatus, in alio receptus nos allicit ad cursum, ut in odore unguentorum ad unguentum curratur: ita æterna, & infinita sapientia cum in omnibus reluceat, nos allicit, ex quadã prægustatione affectuum, ut mirabili desiderio ad ipsam feramur. Cum enim ipsa sit uita spiritualis intellectus, qui in se habet quandam conaturatam prægustationem, per quam tanto studio inquirit fontem uitæ suæ, quem sine prægustatione nõ quæreret. Hinc ad eam ut ad propriam suam uitam mouetur, & dulce est omni spiritui ad uitæ principium, quamuis inaccessibile continuẽ ascendere, & quando eò ducitur uitam suam quærens, tantò plus gaudet, quantò suã uitam infinitam, atq; immortalem conspicit. Et sic euenit, ut inaccessibilitas, siue incõprehensibilitas infinitis uitæ suæ, sit sua desideratissima comprehensio: quasi si quis haberet thesaurum pecuniæ, & ad hoc pertingeret, quod illum sciret innumerabilem, imponderabilem, & immensurabilem. Hæc scientia incomprehensibilitatis est gaudiosa, & optatissima compræhensio, non quidem ut ad comprehendentem refertur, sed ad ipsum quoq; amorosissimum thesaurum. Quasi si quis amet aliquid, hic gaudet in amabili, infinitas & inexpressibiles amores causas reperiri, & hæc est gaudiosissima comprehensio amantis, quando incompræhensibilem esse amati amabilitatem comprehendit: nequaquam enim tantùm gauderet se amare, secundùm aliquid incomprehensibile amatum, sicut quando sibi constat amati amabilitatem esse penitùs immensurabilem, infinibilem, interminabilem, ac incomprehensibilem, hęc est, gaudiosissima, incomprehensibilitatis comprehẽsibilitas. OR. Intelligo fortè, iudicabis, nam hæc uidetur tua intentio, quod principium nostrum, per quod, ex quo, & in quo sumus, & mouemur, tunc gustatur à nobis, ut principium, medium & finis, quando

eius

eius uitalis suauitas, ingustabiliter gustatur per affectum, & incompræhensibiliter comprehenditur per intellectum. At uerò qui ipsum gustabiliter gustare, & comprehensibiliter cõp[illegible]ndere nititur, ille penitus est sine gustu & intellectu. ID. Optimè cœpisti Orator, ob[illegible] qu[illegible]on[illegible]iud sapientiam putant, quam id quod est intellectu comprehensibile, & non a[illegible]ud [illegible]œlicitatem putant, quam eam quæ est attingibilis per eos: hi longè sunt á uera sapientia, æterna & infinita, sed conuersi sunt ad finibilem quandam quietem, ubi putant lætitiam uitæ esse, sed non est. Hinc se deceptos comperientes in cruciatu sunt. Nam ubi fœlicitat[illegible] esse putabant, ad quam se omni conatu conuertebant, ibi ærumnã reperiunt, & mortem. Sapientia enim infinita, est indeficiens uitæ pabulum, de quo æternaliter uiuit spiritus no[illegible]r qui [illegible] rectus est, non nisi sapientiam, & ueritatem amare potest. Omnis enim intellectus [illegible]pp[illegible]t esse, suum esse est uiuere, suum uiuere est intelligere, suum intelligere est pasci sapientia & [illegible]eritate. Vnde intellectus qui non est degustans, claram sapientiam, hic est ut oculus in tene[illegible]. Est enim oculus, sed non uidet, quia non est in luce, & quia caret uita delecta[illegible]ili qu[illegible] consistit in uidere, tunc est in ærumna, & cruciatu, & hoc est mors potius, quàm uita. Sic [illegible]ctus ad omne aliud, quàm ad æternæ sapientiæ pabulum conuersus, se extra uitam, q[illegible] tenebris ignorantiæ inuolutum potiùs mortuum, quàm uiuum reperiet. Et hic est crucians mirabilis, intellectuale esse habere, & nunquam intelligere. Sola enim æterna sapientia est, in qua omnis intellectus intelligere potest. OR. Pulchra certè atque rara, & m[illegible] gratissima narras, nunc age quæso, quomodo eleuari queam, ad aliqualem gustum æternæ sapientiæ. ID. Aeterna sapientia in omni gustabili gustatur, ipsa est delectatio in omni delectabili, ipsa est pulchritudo in omni pulchro, ipsa est appetitio in omni appetibili, & [illegible]c in cun[illegible]is delectabilibus, uel desiderabilibus dicito. Quomodo ergo tunc potest non gustari? N[illegible]n'ne uita est gaudiosa, quando est secundùm desiderium tuum? OR. Imò nih[illegible] plus. ID. Cùm ergo hoc desiderium tuum nõ sit, nisi per æternam sapientiam, ex qua, & in qua est, & hæc uita fœlix, quam desideras, similiter non sit, nisi ab eadem æterna sapientia in qua est, & extra quam nequit esse. Hinc non aliud in omni desiderio intellectualis uitę desideras, quam æternam sapientiam, quę est desiderij tui complementum, principium, medium & finis. Si igitur est tibi stulte hoc desiderium immortalis uitæ, ut æternaliter fœliciter uiuas, quandam in te prægustationem experiris æternę sapientiæ, nihil enim penitùs incog[illegible]um appetitur. Sunt enim poma apud Indos quorum prægustationem cum non habemus, ea non appetimus, sed cum sine nutrimento uiuere nõ possumus, appetimus nutrimẽtum. [illegible]abemus autem nutrimenti quandam prægustationem, ut uiuamus sensibiliter. Et h[illegible]c puer quandam habet lactis prægustationem, in sua natura, quare dum esurit ad lac mo[illegible] quibus enim sumus ex illis nutrimur: sic intellectus noster habet uitam suam ab æ[illegible] s[illegible]enti[illegible] & huius habet aliqualem prægustationem. Vnde in omni pascentia, quæ si[illegible]e necessaria est, nõ mouetur, nisi ut inde pascatur, à quo habet hoc intellectuale esse. [illegible] igitur in omni desiderio uitæ intellectualis attenderes, à quo est intellectus, per quod mou[illegible], & ad quod in te comperires, dulcedinem æternæ sapiẽtiæ, illam esse, quæ tibi facit [illegible]um tuum: ita dulce ac delectabile, ut inenarrabili affectu feraris ad eius comprehens[illegible]nem, tanquam ad immortalitatem uitæ tuæ, quasi ad ferrum, & Magnetem attendas. Habet enim ferrum in Magnete quoddam sui fluxus principium, & dum Magnes per sui præsentiam excitat ferrum graue & ponderosum, tunc mirabili desiderio fertur, etiam supra motum naturæ, quo secundùm grauitatem deorsum tendere debet, & sursum mouetur, se [illegible]pio uniendo: nisi enim in ferro esset quædam prægustatio naturalis ipsius Magnetis, [illegible] moueretur plus ad magnetem, quàm ad alium lapidem: & nisi in Magnete esset maior [illegible]no ad ferrum, quàm ad cuprum, non esset illa attractio. Habet igitur spiritus noster [illegible]ectualis, ac æterna sapientia principium, sic intellectualiter essendi, quod esse est con[illegible] ipsi sapientiæ, quàm esse non intellectuale. Hinc irradiatio seu immissio in sanctam [illegible] est motu desideriosus, in excitatione. Qui enim quærit motu intellectuali sapien[illegible]n[illegible]mè tactus ad prægustandam dulcedinem, sui oblitus rapitur in corpore, quasi extra c[illegible]us omnium sensibilium pondus eum tenere nequit, quousque se uniat trahẽti sapientiæ. [illegible] tunc ex stupida admiratione sensum linquens, insanire facit animam, ut cũcta præter ipsam nihili faciat, & talibus dulce hunc mundum linquere, ut expeditiùs ferri possint, in ipsam immort[illegible]li[illegible]tis sapientiam. Hęc prægustatio facit sanctis omne apparens delectabile, ab[illegible]min[illegible]bile, & [illegible]mnia corporalia tormenta, propter ipsam citiùs adipiscendam, æquissim[illegible]mo ferre. Hæc nos instruit hunc nostrum spiritum ad ipsam, conuersum nunquam defi[illegible]ere posse: si enim hoc corpus nostrum spiritum omni sensibili ligamento tenere nequi[illegible]n auidissimè ad ipsam corporeo dimisso officio feratur, nequaquam deficiente corpore, deficere potest. Hæc enim est eius assimilatio, quæ spiritui nostro naturaliter inest,

per quam non quietatur imago, nisi in eo cuius est imago, à quo habet principium, medium
& finem. Viua autem imago, per uitam motum ex se exerit, ad exemplar in quo solum quie-
scitnam uita imaginis non potest in se quiescere, cum sit uita uitæ ueritatis, & non sua hinc
mouetur; ad exemplar, ut ad ueritatem sui esse. Si igitur exemplar est æternum, & imago ha-
bet uitam, in qua prægustat suum exemplar, idcirco desideriosè ad ipsum mouetur. Et cùm
motus rei uitalis non possit quiescere, nisi in infinita, quæ est æterna sapientia, ideò non po-
test cessare spiritualis ille motus, qui nunquam infinitã uitam infinitè attingit. Semper enim
tàm gaudiosissimo desiderio mouetur, ut attingat, quod nunquam de delectabilitate atta-
ctus fastiditur. Est enim sapientia æterna, cibus saporissimus, qui satiando desideriũ sumen-
di non minuit, ut in æterna cibatione nunquam cesset delectari. O R. Indubiè te optimè
dixisse teneo: Sed ualdè referre uideo inter gustum sapientiæ, & ea quæ de gustu proferri
posse. I D. Benè dicis, & placet à te hoc uerbum audire, sicut enim omnis scientia de gu-
stu rei nunquam gustatæ, uacua & sterilis est, quousq; sensus gustus attingat: ita de hac sapi-
entia, quam nemo gustat per auditũ, sed solum ille, qui eam accipit in interno gustu, ille per-
hibet testimonium nõ de his quæ audiuit, sed in seipso experimentaliter gustauit, scire mul-
tas amoris descriptiones, quas sancti nobis reliquerunt sine amoris gustu, uanitas quædam
est. Quapropter ad quærendam æternam sapientiam, non sufficit scire, quæ de ipsa legun-
tur, sed necesse est postquam intellectus reperit, ubi est, quod eam affectu suam faciat, quasi
qui inuenit agrum, in quo est thesaurus, non potest gaudere de thesauro in agro, nõ suo exi-
stente, quare uendit omnia, & emit agrum illum, ut in suo agro habeat thesaurũ. Vnde opor-
ter omnia uendere & dare. Non uult enim æterna sapientia haberi, nisi ibi, ubi habens nihil
de suo tenuit ut eam haberet. Id autem quod de nostro habemus uitia sunt, de æterna uerò
sapientia non nisi bona. Quapropter spiritus sapientiæ non habitat in corpore subdito pec-
catis, neq; in maliuola anima, sed in agro suo puro, & sapiẽtiali munda imagine, quasi in tem-
plo sancto suo. Vbi enim æterna habitat sapientia, ibi est ager Dominicus, ferens fructum
immortalem. Est enim ager uirtutum, quem sapientia colit, ex quo nascuntur fructus spiri-
tales, qui sunt iustitia, pax, fortitudo, temperantia, castitas, patientia, & cęteri tales. Et licet æ-
terna sapientia se omnibus communicet liberalissimè, cùm sit infinitè bona, tamen à nullo
capi potest, uti est: identitas enim infinita, non potest in alio recipi, cum in alio aliter recipia-
tur, & cùm non possit in alio, nisi aliter recipi, tunc recipitur meliori modo quo potest. Sed
immultiplicabilis infinitas, in uaria receptione meliùs explicatur: magna enim diuersitas,
immultiplicabilitatem meliùs exprimit. Ex quo euenit, ut sapiẽtia in uarijs formis, uariè re-
cepta hoc efficiat, ut quælibet ad identitatem uocata, modo quo potest sapientiam partici-
pet. Vt quædam eandem participent, in quodam ualdè distanti à prima forma, quibus uix
esse elemẽtale tribuit. Alia adhuc in nobiliori gradu, quibus uitam præbet uegetabilem: ad-
huc alia in altiori, quibus uitam sensibilem, post hoc quibus animalem, deinde quibus ratio-
nalem, demum quibus intellectualem: & hic gradus est altissimus proximior scilicet sapien-
tiæ imago. Et hic solus est gradus, habens promptam, & innatam aptitudinem, se ad sapien-
tiæ gustum eleuandi, quia in illis intellectuabilibus naturis, imago sapientiæ uiuit, uita in-
tellectuali. Cuius uitæ uis est, ex se uitalem motum exercere, qui motus est per intelligere ad
suum proprium obiectum, quod est ueritas absoluta, quæ est æterna sapientia pergere. Nũc
itaq; pro hoc breui tempore, hæc sic dicta sufficiant, ut scias sapientiam esse, non in arte ora-
toria, aut in magnis uoluminibus, sed in separatione ab istis sensibilibus, ac in conuersione
ad simplicissimam & infinitam formã, & illam recipere in templo purgato ab omni uitio, &
feruido amore ei inhęrere, quousq; degustare eam queas, & uidere quã suauis sit illa, in qua
est omnis suauitas. Qua degustata uilescent tibi omnia, quæ nunc tibi magna uidentur, &
humiliaberis, ut nihil arrogantiæ in te remaneat, neq; aliud quodcunq; uitium, quin castis-
simo & purissimo corde semel degustatæ sapientiæ, indissolubiliter adhærebis, etiam hunc
mundum, & cuncta quæ non sunt, ipsa magis quàm ipsam deserendos, & cum indicibili læ-
titia uiues ac morieris, & post mortem in ipsa amorosissimo amplexu æternaliter
requiesces. Quod tibi, & mihi concedat ipsa Dei sapien-
tia semper benedicta.

FRANC. I.

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. IN DIALOGOS DE CONTEMPTV MVNDI

PRAEFATIO.

Attonito mihi quidem, & sæpisime cogitanti, qualiter in hanc uitã intrassem, qualiterue forẽ egressurus, contigit nuper, ut non sicut ægros animos solet somnus opprimere, sed anxium atq; peruigilem, mulier quædam inenarrabilis claritatis & luminis, formaq; non satis ab hominibus intellecta (incertũ quibus illis adijsse uideetur, uirginem tamen, & habitus nunciabat, & facies) me stupentem insuetæ lucis aspectu, & aduersus radios, quos oculorum suorum sol fundebat, non audentem oculos attollere, sic loquitur: Noli trepidare, neu te species noua perturbet, errores tuos miserta, de longinquo tempestiuũ tibi auxilium latura descendi, satis superq; satis, hactenus terram caligantibus oculis aspexisti, quos si usq; adeò mortalia ista permulcent, quid futurum speras si eos ad æterna sustuleris? His ergo auditis, nec dum pauore deposito, Maroneum illud tremulo uix ore respondi:

O quam te memorem uirgo, namq; haud tibi uultus
Mortalis, nec uox hominem sonat.

Illa ego sum, inquit, quã tu in Aphrica nostra, curiosa quadã elegãtia descripsisti, cui non segnius, quã Amphion ille Dyrceus, in extremo quidem occidentis summoq; Athlantis uertice, habitationẽ clarissimã atq; pulcherrimã, mirabili artificio ac poëticis ut propriè dicam, manib. erexisti. Age itaq; iam securus ausculta, neue illius præsentẽ faciem perhorrescas, quã pridem tibi satis familiariter cognitã, arguta circũuolutione testatus es. Vix dum uerba finierat, cũ mihi cũcta uersanti, nihil aliud occurrebat, quàm Veritatẽ ipsam fore quæ loqueretur: illius enim me palatiũ Athlanticis iugis descripsisse meminerã, at quæ nã ex regione uenisset ignorabã, nisi cœlitus tamẽ uenire, nequiuisse certus erã. Itaq; uidendi auidus respitio, & ecce lumẽ ethereũ, facies humana nõ pertulit, rursus igitur in terrã oculos deijcio, quid illa cognoscens, breuis spatij interueniente silentio, iterũ & iterũ in uerba prorũpens, minutis interrogatiunculis, meq; ut secũ multa colloquerer coëgit. Duplex hinc mihi bonũ prouenisse cognoui, nam & aliquantulũ doctior factus sum, aliquantóq; ex ipsa cõuersatione securior, spectare corã posse cœpi uultũ illum, qui nimio primũ me splendore perterruerat, quem postquã sine trepidatione sustinui, dum mira dulcedine captus inhæreo, circũspiciensq; an quisquã secũ adforet, an prorsus incomitata meę solitudinis abdita penetrasset, uirũ iuxta grandæuũ, ac multa maiestate uenerandũ uideo. Non fuit necesse nomẽ percũctari, religiosus aspectus, frõs modesta, graues oculi, sobrius incessus, habitus afer, sed Romana facũdia, gloriosissimi patris Augustini quoddã satis apertũ indiciũ præferebat. Accedebat dulcior quidã, maiorq; quã nescio quis hominis affectus, qui me sciscitari aliquid nõ sinebat. Nec tamẽ ideò tacitus mansissẽ, iam interrogationis uerba dictaueram, iamq; in extremũ oris limẽ uox egressura processerat, cũ subito ex ore Veritatis, dulcisonũ illud mihi nomẽ auditũ est, ad eũ siquidẽ cõuersa, ac meditationẽ ipsius profundissimã interrũpens, sic ait: Chare mihi ex millibus Augustine, hunc tibi deuotũ non nec te latet, quàm periculosa, & lõga ægritudine tentus sit, qui eò propinquior morti est, quomodo æger ipse à proprij morbi cognitione remotior, itaq; nũc uitæ huius semianimis cõsulẽdũ est, quod pietatis opus, melius quàm tu nullus hominũ præstare potest. Nam & iste semp tui nominis amantissimus fuit, habet añ hoc omnis doctrina, ut multo facilius in auditoris animũ, ab amato præceptore trãsfundatur, & nisi te præsens forte fœlicitas, miseriarũ tuarũ faciat immemorẽ, multis tu dũ corporeo carcere claudebaris, huic similia pertulisti. Quod cum ita sit, passionũ expertarũ curator optime, tametsi cunctis omniũ iucundissima sit taciturna meditatio, silentiũ tamẽ istud, ut sacra, & mihi singulariter accepta uoce discutias, oro, tẽpies, si qua ope lãguores tam graues emollire queas. Ad hæc ille. Tu mihi dux, tu consultrix, tu mihi cõsolatrix, tu domina, tu magistra, quid igitur me loqui iubes te præsente: illa autẽ. Aurẽ mortalis hominis, humana uox feriat, hãc iste feret æquanimius. Aut tamẽ quicquid ex te audiet, ex me dictum putet præsens adero. Parere, inquit, ille & lãguẽtis amor cogit, & iubẽtis auctoritas. Simul me benignè intuẽs, paternoq; refouens cõplexu, in secretiorẽ loci partẽ, ueritate præuia paulisper deduxit, ibi tres pariter cõsedimus. Tũ demũ illa, de singulis in silentio iudicante, submotis procul arbitris, ultro citroq; sermo lõgior obortus, atq; in diẽ tertiũ materia protrahente productus est, ubi multa licet aduersus seculi nostri mores, deq; cõmunib. mortaliũ piaculis dicta sint, ut nõ tàm mihi, quàm toto humano generi increpitũ uideretur, ea tamẽ, quibus ipse uocatus sum, memoriæ altiùs impressi. Hoc igitur tàm familiare colloquiũ, ne forte dilaberetur, dũ scriptis mãdare instituo, mẽsurã libelli huius impleui. Nõ quod eum annumerari alijs operib. meis uelim, aut unde gloriã petã, maiora quædã mens agitat, sed ut dulcedinẽ, quàm semel ex collocutione percepi, quotiens libuerit ex lectione percipiã. Tuq; ideò libelle conuentus hominũ fugiens, mecũ mansisse cõtentus eris, nominis proprij nõ immemor. Secretũ enim meũ es & diceris, mihiq; in altiorib. occupato, ut unũ quodq; in abdito dictũ meministi, in abdito memorabis. Ego enim, ne, ut ait Tullius, inquã, & inquit sæpius, interponerentur, atq; ut coràm res agi uelut à præsentib. uideretur, collocuturus egregij mei atq; sententias nõ alio uerborũ ambitu, sed sola propriorũ nominum præscriptione discreui. Hunc nempe scribendi morem à meo Cicerone didici, hunc ipse prius à Platone didicerat, ac ne longiùs uager, his ille me primum uerbis aggressus est.

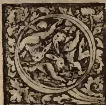
FRAN-

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. DE CONTEMPTV MVNDI, COLLOQVIORVM LIBER, QVEM SECRETVM SVVM INSCRIPSIT.

Interlocutores.

D. AVGVSTINVS, FRANCISCVS PETRARCHA.

Dialogus. I. AVG.

VID ais homuncio? quid ſomnias? quid expectas? an non te mortalem eſſe meminiſti? FR. Memini equidem, nec unquā ſine horrore quodam cogitatio illa ſubit animum. AVG. Vtinam meminiſſes, ut dicis, & tibi conſuluiſſes, etenim & multum mihi negotij remiſiſſes, cùm ſit profectò uerißimum, ad contemnendas uitæ huius illecebras, cōponendiq́ inter tot mundi procellas animum, nihil efficacius reperiri, quā memoriam propriæ miſeriæ, & meditationem mortis aſsiduam, modò nō leuiter, aut ſuperficie tenus ſerpat, ſed in oſsibus ipſis ac medullis inſideat. At multum uereor, ne hac in re (quòd in multis animaduerti) teipſum decipias. FR. Qualiter quæſo? Nō enim claré intelligo, quæ narras. AVG. Atqui omnibus ex conditionibus ueſtris ô mortales, nullam magis admiror, nullam magis exhorreo, quàm quòd miſerijs ueſtris ex induſtria fauetis, & impendens periculum diſsimulatis agnoſcere: conſiderationemq́ illam ſi ingeratur excluditis. FR. Quo pacto? AVG. Putas'ne quempiam adeò delirare, ut morbo ancipiti correptus, non ſummè cupiat ſanitatem? FR. Neminem tàm dementem arbitror. AVG. Quid ergo? Putas'ne quempiam fortè tàm pigri, remiſsiq́ animi, ut non quod tota mente deſiderat, omni ſtudio conſectetur? FR. Ne iſtud quidem. AVG. Sed hæc duo inter me, teq́ cōueniunt, tertiū quoq́ cōueniat neceſſe eſt. FR. Quod eſt tertiū hoc? AVG. Vt ſicut qui ſe miſerum alta, & fixa meditatione cognouerit, cupiat eſſe non miſer, & qui id optare cœperit, ſectetur ſic, ut quòd ſectatus fuerit, poſsit etiam adipiſci. Enimuerò tertium huiuſmodi, ſicut non niſi ex ſecundi, ſic ſecundum, non niſi ex primi defectu impediri poſſe, compertum eſt. Itaq́ primum illud, ceu radix humanæ ſalutis ſubſiſtat oportet, uos autem inſenſati, tuq́ adeò ingenioſus in pernitiem propriam è pectoribus ueſtris, ſaluiferam hanc radicem (omnibus terrenarum blanditiarum laqueis, quòd mirare me, atque horrere dicebam) extirpare nitimini, iure igitur illius auulſione, & reliquorū euerſione plectimini. FR. Hæc quidem ut auguror, longior eſt querela, egensq́ uerborum plurium: Ea ergo ſi libet in tempus aliud dilata, dum certior ad ſequentia proficiſcor, aliquantiſper in præcedentibus immoremur. AVG. Tarditati tuæ mos gerendus eſt, ubicūq́ igitur uiſum fuerit, pedem fige. FR. Conſequentiā iſtam non uideo. AVG. Quid caliginis interuenit? quid'ue nunc dubietatis oboritur? FR. Quoniam innumerabilia ſunt, quæ ardenter optamus, ſtudioſeq́ petimus, ad quæ tamen nullus labor, nulla nos diligentia aut prouexit, aut, prouehet. AVG. In rebus cæteris id uerum eſſe non inficior, at in eo quòd nunc agitur contrà eſt. FR. Quam ob cauſam? AVG. Quia qui miſeriam ſuam cupit exuere, modo id uerè, pleneq́ cupiat, nequit à tali deſiderio fruſtrari. FR. Papè, quid ego audio, pauci admodum ſunt, qui non multa ſibi deeſſe præuideant, quod quàm uerum ſit, quiſquis ad ſeipſum conuerſus fuerit intelligit, atqui in eo ſeſe miſeros fateatur, conſequens ſiquidem eſt, ut bonorum cumulatiſsimus aceruus fœlices facit, & quicquid inde deceſſerit, pro ea parte neceſſe efficiat infœlices. Hanc miſeriæ ſarcinam omnes quidem deponere uoluiſſe, rariſsimi autem potuiſſe, notiſsimum eſt. AVG. Quàm multi enim ſunt, quos uel corporis aduerſa ualetudo, uel charorum mors, uel carcer, uel exilium, uel paupertas perpetuis premit angoribus? Aliaq́ huiuſmodi generis, qui ſicut enumerare longum eſt, ſic tolerare difficile atq́ miſerrimum, quę quamuis ſint patientibus permoleſta, tamen ut uides abiecſſe non licet. FR. Dubitari igitur meo iuditio non poteſt, quin multi quidem inuiti, nolentesq́ ſint miſeri. AVG. Longius retrò reuocādus es, & quod uſus euenit, magis, tardioribusq́

intuen-

Inuentis eculis, sæpiùs à primis elemẽtis dicendorũ series retexenda est, prouectioris te quidem ingenij arbitrabar, nec putabam adhuc, tam puerilibus admonitionibus indigere, & profectò si illas philosophorum ueras, saluberrimasq; sententias, quas mecum sæpe relegisti, memoriæ commendasses, si & cum bona uenia loqui sinas, tibi non alijs laborasses, & lectionem tot uoluminum, ad uitæ tuæ regulam, non ad uentosum uulgi plausum, & inanem iactantiam traduxisses, tam insulsa, & tam rudia ista non diceres. F R. Quid pares ignoro: iam nunc tamen frontem meam rubor inuasit, experiorq; quod pædagogis obiurgantibus pueri solent, ut enim illi antequàm admissi criminis nomen audiant, multa se deliquisse memorantes, prima castigatoris uoce confunduntur, sic ego ignorantiæ, & errorum mihi conscius multorum, etsi nondum intelligo, quorsum tua pergit oratio, quia tamen nihil mihi non obijci posse præsentio, ante finem sermonis erubui: fare autem apertiùs quæso, quid hoc est, quod in me satis mordaciter arguisti? A V G. Multum, post hoc nunc unũ illud, illorum indignor, quod fieri quenquam uel esse miserum, suspicaris inuitum. F R. Erubescere desij, quid enim hoc uero uerius excogitari potest? aut quis tam ignarus rerum humanarum, tamq; ab omni mortalium commertio segregatus est, qui non intelligat egestatem, dolores, ignominiam: Deniq; morbos ac mortem, aliaq; huius generis, quæ putantur esse miserrima, inuitis accidere plerunq;, uolentibus autem nunquam? Ex quo uerum sit miseriam propriam, & nouisse, & odisse facillimum, depulisse non ita, quod prima nostri duo arbitrij, tertium hoc sit in potestate fortunæ. A V G. Erroris ueniam uerecundia merebatur: Impudentiæ autem irascor grauius quàm errori. Quomodo enim omnes illæ tibi philosophicæ, sanctissimæq; uoces exciderunt, neminem his, quæ paulò antè nominabas, miserum fieri posse? Nam si sola uirtus animum fœlicitat (quod & à Marco Tullio, & à multis sæpè ualidissimis rationibus demonstratum est) consequentissimum est, ut nihil quoq; nisi uirtutis oppositum, à fœlicitate dimoueat, quod quale sit, nisi prorsus obtorpuisti, me licet tacente recordaris. F R. Recordor equidem, ad Stoicorum præcepta me reuocas, populorum opinionibus aduersa, & ueritati propinquiora, quàm usui. A V G. O te omnium infelicem, si ad ueritatis inquisitionem, per uulgi deliramenta contendis, aut cæcis ducibus ad lucem te peruenturum esse confidis: calcatũ publicè callem fugias oportet, & altiora suspirans, paucissimorum signatũ uestigijs iter arripias, ut Poëticum illud audire merearis:

Macte noua uirtute puer, sic itur ad astra.

F R. Vtinam id mihi contingere posset antequàm moriar, sed perge quæso, neque enim prorsus depuduit, & Stoicorum sententias, publicis erroribus præferendas esse non dubito, quid autem hic persuadere uelis expecto? A V G. Et hoc inter nos cõuenit: nisi uitio miserum non esse, nec fieri: iam quid uerbis opus est? F R. Quia multos mihi uidisse uideor, inter quos & meipsum, nihil molestius ferentes, quam quod uitiorum iugum nõ liceret excutere, quamuis ad id per omnem uitam, summis uiribus niterentur, quamobrem stante licet Stoicorum sententia, tollerari potest, multos inuitos, ac dolentes, optantesq; cõtrarium esse miserrimos. A V G. Aliquantulum euagati sumus, sed iam sensim ad primordia nostra reuertimur, nisi fortè unde decesseramus oblitus es. F R. Obliuisci cœperam, sed incipio recordari. A V G. Id agere tecum institueram, ut ostenderem ad euadendum huius uitæ mortalitatis angustias, attollendoq; se altiùs. Primum ueluti gradum obtinere, meditationem mortis, humanæq; miseriæ: secundum uerò desiderium uehemens, studiumq; surgendi, quibus exactis, ad id quo nostra suspirat intentio, ascensum facilem pollicebar. Nisi tibi fortè nunc etiam contrarium uideretur? F R. Contrarium equidem uideri, dicere nõ ausim, eà namq; de re ab adolescentia mea mecum creuit opinio, ut si quid aliter uisum fuerit quam tibi, aberrasse me nouerim. A V G. Cessent oro blanditiæ, at quoniam, non tam iuditio, quàm reuerentia assensum dictis meis præbuisse te uideo, loquẽdi tibi, quicquid ex arbitrio tuo fuerit, libertas datur. F R. Trepidus quidem adhuc, sed licentia tua uti uelim, atq; ut de reliquis hominibus sileam, testis est mihi, hic qui cunctis actibus meis semper interfuit testis, tu quoq;, quotiens ad conditionis meæ miseriam, mortẽq; repserim, quantisq; cum lachrymis sordes meas diluere uisus sim: uerum id quod sine lachrymis narrare non possum, ut uides hactenus frustra fuit. Hoc igitur unũ est, quod me super ambigenda propositionis tuæ ueritate sollicitat, qua conaris astruere. Neminem nisi spontè suam in miseriã corruisse: Neminem miserum esse, nisi qui uelit, cuius rei contrarium in me tristis experior. A V G. Vetus est hæc, & nunquam finem habitura quærimonia, atq; licet idem ne quicquam sæpè tentauerim, adhuc inculcare non desinam. Nec fieri miserum, nec esse qui nolit. Sed est, ut dicere cœperam, inanis hominum peruersa quædam & pestilens libido, seipsos fallendi, quo nihil potest esse funestius in uita, si enim familiarium dolos iure pertimescitis,

pro-

propterea quod & fallentium auctoritas remedium præripuerit cautelæ, & aures uestras assiduè uox eorum blanda circumsonat, quorum utrunq; in alijs cessare uideatur, quantò magis proprias fraudes formidare deberetis, ubi & amor, & auctoritas, & familiaritas ingens est, quod se quisquis plus æstimet, quàm ualet, plus diligat, quam oportet, nunquā propterea deceptus à deceptore separetur? FR. Sæpè his uerbis hodie usus es, at ego meipsum nunquam, quòd meminerim, fefelli, utinam non me alij fefellissent. AVG. Nunc te maximè fallis, cum nūquàm teipsum fefellisse gloriatis, nec tàm tenuis tuæ indolis spes est mihi, quia si animum acriter attenderis, per teipsum uideas, neminem in miseriam, nisi spontè corruere. Super hoc enim altercatio nostra fundata est. Dic enim oro te (sed cogita priusquàm respondeas, atq; ad id animum indue, non contentionis, sed ueritatis auidum) dic mihi quem hominum putas peccasse coactum? cum uelint sapientes peccatum esse uoluntariam actionem, usq; adeò ut si uoluntas desit, desinat esse peccatum. Sine peccato autem nemo fit miser, quod mihi iam superiùs concessisti. FR. Video me nuper paulatim de proposito excidere, & fateri cogor, quod initium miseriæ meę ex proprio processit arbitrio, hęc in me sentio, in alijsq; conijcio, modò tu mihi quoq; uerum fatearis. AVG. Quid me fateri postulas. FR. Vt sicut uerum est, nemine nisi sponte corruere: sic illud etiam uerum sit: innumerabiles spontè prolapsos, non sua tamen spontè iacere: quod de meipso fidenter affirmem, idq; datum mihi arbitror in pœnam, ut quia stare dum possem nolui, assurgere nequeam dum uelim. AVG. Quanquam haud prorsùs delirantis opinio ista sit, postquàm te tamen in primo errasse cognoscis, idem in secundo fatearis oportebit. FR. Cadere igitur, & iacere unum atque idem esse diffinis? AVG. Imò uerò diuersa noluisse tamen & uelle, & si in tempore differunt, in re tamen ipsa, inq; animo nolentis unū sunt. FR. Sentio quibus me nexibus inuoluis, nec tamen fortior luctator est, qui arte sibi uictoriam quæsiuit, sed profectò uersutior. AVG. Coram ueritate loquimur, cui simplicitas omnis amica est, caliditas inimica, quod ut clarè uideas, cum quantalibet deinceps simplicitate procedamus. FR. Nihil possem audire iucundius, dic ergo, quomodo de meipso mentio fuerat, quânam ratione mihi monstraueris, hoc quod miser sim, id enim me esse inficior, nunc etiam meæ uoluntatis existere ut fugiam, cùm ego contrà sentiam, nil me perpeti molestius, nil magis aduersum propriæ uoluntati, sed ultrà non ualeo. AVG. Modò conuenta seruentur, ostendam alijs tibi uerbis utendum fore. FR. Quænam cōuenta memoras, quibusue admones utendum uerbis? AVG. Conuēta sunt, ut fallaciarum laqueis reiectis, circa ueritatis studium, pura cum simplicitate uersemur: uerba uerò, quibus te uti uelim hęc sunt: VT VBI TE NON POSSE DIXISTI, VLTRA TE NOLLE FATEARIS.
FR. Nunquam erit finis, nunquā enim hoc fatebor, scio quidem, & tu testis es mihi, quotiens uolui non potui, quot lachrymas fudi, nec profuerunt? AVG. Lachrymarum tibi testis sum multarum, uoluntatis uerò minimè. FR. Per superum fidem (hominem scire neminem puto) quid ego passus sim, quantumq; uoluerim, si licuisset assurgere. AVG. Sile, prius cœlum, tellusq; miscebitur, prius astra concident à neruo, & amica nunc inuicem elementa pugnabunt, quàm hæc quæ inter nos dijudicat ueritas falli queat. FR. Quid ais igitur? AVG. Lachrymas tibi sæpè cōscientiam extorsisse, sed propositum non mutasse. FR. Quotiens dixi me ulteriùs nequiuisse. AVG. Quotiensq; respondi, imò uerius noluisse, nec tamen admiror te, in his nunc ambagibus obuolutum, in quibus olim ego ipse iactatus, dum nouam uitæ uiam carpere meditarer. Capillum uulsi, frōtem percussi, digitosq; contorsi, deniq; complosis genua manibus amplexus, amarissimis suspirijs cœlum, aurasq; compleui, largisq; gemitibus solum omne madefeci, & tamen hæc inter idem ille, qui fueram, mansi, donec alta tandem meditatio, omnem miseriam meam ante oculos congessit. Itaq; postquam plenè uolui, ilicò & potui, miraq; & fœlicissima celeritate transformatus sum in alterum Augustinum, cuius historiæ seriem, ni fallor ex confessionib. meis nosti. FR. Noui equidem, illiusq; ficus salutiferæ, cuius hoc sub umbra contigit miraculum, immemor esse non possum. AVG. Rectè quidem, nec enim myrtus ulla, nec hędera, denique nec dilecta (ut aiunt) phœbo laurea, quamuis ad hanc Poëtarum chorum omnis afficitur, tuq; ante alios, qui solus ætatis tuæ contextam eius frondibus coronam gestare meruisti, gratior debet esse animo tuo, tandem aliquando in portum ex tàm multis tempestatibus reuertenti, quàm ficus illius recordatio, per quam tibi correctio & ueniæ, & spes certæ prætenditur. FR. Nil aduersor, sed inceptum perage. AVG. Hoc inceperam, ad hoc prosequor, contigisse tibi hactenus quod multis, quibus dici potest uersus Vergilij:

Mens immota manet, lachrymæ uoluuntur inanes.

Verum

Verum ego, & si multa congerere poteram, unica tamen, eoq; domestico exemplo contentus fui. FR. Consultè, neq; enim aut pluribus res egebat, aut aliud quodlibet in pectus hoc profundiùs descendisset, eò præsertim, quia (licet pro maximis interuallis) quanta inter naufragium, & portus tuta tenente, tanta interq; fœlicem, & miserum esse solent discrimina, aliquale tamen inter procellas meas, fluctuationis tuæ uestigium cognosco. Ex quo fit, ut quotiens Confessionum tuarum libros lego, inter duos contrarios affectus, spem uidelicet, & metum (licet non sine lachrymis interdum) legere me arbitror, non alienam, sed propriæ meæ peregrinationis historiam. Deinceps autem, quoniam omne studium cōtentionis abieci, ut libuerit perge, sequi enim, non obstare disposui. AVG. Haud hoc postulo: sicut enim ut doctissimus quidam ait: Nimium altercando ueritas amittitur, sic ad uerum multos sæpè perducit modesta contentio. Neq; igitur (quomodo pigri, & torpentis ingenij mos est) passim omnibus acquieuisse conuenit, nec rursus apertæ ueritati studiosiùs obluctari, quod clarum litigiosæ mentis indicium est. FR. Intelligo & laudo, & consilio utar, perge modò. AVG. Recognoscis ne igitur ueram illam fuisse sententiam, graduumq; progressum, ut miseriarum suarum perfecta cognitio, perfectum desiderium pariat assurgendi, si desiderium potentiæ obsequatur. FR. Iam animum induxi, nihil ubi non credere. AVG. Sentio aliquid etiam nunc restare? quod uelis, licet, fare age, quicquid id est. FR. Nihil aliud, nisi quod ipse mecum obstupeo uoluisse hactenus, quod unum semper noluisse credideram. AVG. Adhuc hæsitas, atque ut his iam tandem sermonibus finis sit, fateor, & ipse te uoluisse nonnunquam. FR. Quid ergo dixisti? AVG. An non succurrit illud Ouidij;

Velle parum incipias, ut re potiaris oportet.

FR. Intelligo, sed & desiderasse putabam. AVG. Fallebaris. FR. Credo. AVG. Vt certus credas conscientiam ipse tuam consule: illa optima uirtutis interpres: illa infallibilis & uerax est operum, cogitationumq; pensatrix: illa tibi dicet, nunquam te ad salutē, qua decuit aspirasse, sed tepidius, remissiusq; quàm periculorum tantorum consideratio requirebat. FR. Cœpi quàm iubes conscientiam excutere. AVG. Quid illic inuenis? FR. Vera esse quæ dicis. AVG. Profecimus aliquantulum si incipis expergisci, iam meliùs tibi erit, si quàm male olim erat agnoueris. FR. Si hoc uel nosse satis est, non tantùm bene, sed optimè mihi propediē esse posse confido: nihil enim unquàm clarius intellexi, quàm nunquam me satis ardenter optasse libertatem, & miseriarum finem, nunquam autem post hoc optasse sufficiat? AVG. Quid enim? FR. Vt nihil amplius agam. AVG. Impossibilem proponis conditionem, ut qui quod cupit ardenter cupiat, & obdormiat. FR. Quid igitur ipsum optare profuit? AVG. Nempè per medias difficultates iter pandet, at hoc ipsum per se uirtutis desiderium, pars est magna uirtutis. FR. Magnæ mihi spei materiam præbuisti. AVG. Idcirco te alloquor, ut sperare doceam & timere. FR. Timere quónam modo? AVG. Imò uerò qualiter sperare? FR. Quia cùm hactenus nō mediocre studium gesserim, ne pessimus forem, tu mihi uiam aperis, qua optimus fiam. AVG. Atquam id iter laboriosum sit, fortasse non cogitas. FR. Quid noui terroris ingeminas? AVG. Quia hoc ipsum optare, uerbum unum est, secundum quod innumerabilibus consistit ex rebus. FR. Terrificas. AVG. Atqui ut ea sileam, ex quibus desiderium istud constat, quam multa sunt ex quorum euersione conficitur. FR. Quid dicere uelis non intelligo. AVG. Nulli potest desiderium hoc absolutè contigere, nisi qui aliis omnibus desiderijs finem fecit, iam intelligis quàm multa, & uaria sunt quæ optantur in terris, quæ prius tibi uilipendenda sunt, ut sic concupiscentiam summæ fœlicitatis ascendas, quam profectò minùs amat, qui secum aliquid amat, quod non propter ipsum amat. FR. Agnosco sentētiam. AVG. Quotus ergo fuerit, qui omnes cupiditates extinxerit, quas necdum iam extinguere, sed uel enumerare longum sit, qui animo suo frenum rationis admouens, dicere audeat, nihil mihi iam commune cum corpore, quæ uidentur iucunda cunctis sordescunt, ad fœliciora suspiro? FR. Rarissimum genus hominum, & nunc difficultatem quam comminaberis intelligo. AVG. His nempè cessantibus, desiderium illud plenum expeditumq; erit, necesse est enim, ut quantum animus ad cœlum propria nobilitate attollitur, tantùm mole corporea & terrenis prægrauetur illecebris, ita dum ascendere simul & permanere cupitis, neutrum impletis, in alterna distracti. FR. Quid igitur censes faciendum, ut integer animus discussis terræ compedibus tollatur ad superna? AVG. Ad hunc terminum profectò meditatio illa producit, quam primo loco nominaueram cum mortalitatis nostræ recordatione continua. FR. Nisi & hic fallor, nullus hominum crebrius in has reuoluitur curas. AVG. Noualis, laborq; alius. FR. Quid? ego

ne

ne etiam hic mentior? AVG. Vrbanius loqui uelim. FR. Hanc tamen sententiam. AVG. Certè non aliam. FR. Ergo ego de morte non cogito? AVG. Perrarò quidē, idq; tàm segniter, ut in calamitatis tuæ fundum, cogitatio ipse non penetret. FR. Contrà credideram. AVG. Non quæ credideras, sed quid credere debueras attende. FR. Nunquam post hoc me crediturum scito, si & hoc falso credidisse monstraueris. AVG. Monstrabo perfacilè, modo bona fide uerum confiteri in animum inducas, utar in hac re teste etiam non longinquo. FR. Quo nam quæso? AVG. Conscientia tua. FR. Illa contrarium dicit. AVG. Vbi confusa preit interrogatio, certum respondentis testimonium esse uix potest. FR. Quid ad rem. AVG. Multum sanè, quod ut clarè peruideas aduerte: nemo tam demens est (nisi sit idem prorsus insanus) cui non interdū conditio propriæ fragilitatis occurrat. Qui non si interrogetur, respondeat se esse mortalem, & caducum habitare corpusculum, id enim, & membrorum dolor, & febrium tentamenta testantur à quibus prorsus immunem uitam degere, quæ'nam Dei unquam indulgentia præstabit? Adde quod & ex funeribus amicorum, quæ assiduè præter oculos uestros eunt, spectantium animis terror incutitur, quia dum æquæuum quisq; comitatur ad sepulchrum, necesse est, ipse etiam alieni casus præcipitium contremiscat, & de se incipiat esse sollicitus. Sicut ubi flagrantia uicinorum tecta conspexeris, de tuis securus esse non potes, quoniam ut ait Flaccus:

Ad te post paulùm uentura pericula cernis.

Eò autem uehementiùs mouebitur qui iuniorem, qui ualidiorem, formosioremq; uideat, repentina morte subtractum, sese antè circunspiciet, & dicet. Securiùs hic habitare uidebat; & tamen eiectus est, nec ætas profuit, nec forma, nec robor, mihi securitatem quis spospondit? Deus'ne, magus'ue, mortalis sum profectò? Quod si hoc idē Imperatoribus, regibusq; terrarum, si egregijs, formidandisq; personis euenent, multò etiam acriùs concutientur astantes, quoniam qui alios sternere solitum norant, subitò inde, aut paucarum fortassis horarum anxietate, prostrantur. Vnde enim, nisi ex hoc fonte procedunt. Illa quæ in mortibus summorum hominum stupentes faciunt populi, qualia multa (ut te tantisper ad historias reuocem) in funere Iulij Cæsaris meministi? hoc est illud commune spectaculum, quod mortalium oculos & corda perstringit, fariq; sui memoriam ingerit aliena cernentibus. Accedit beluarum furor atque hominum, tabiesq; bellorum accedunt, & magnarum ædium ruinæ, quas benè quidam ait, tutelam hominum fuisse, nunc esse periculum. Accedunt sinistro sydere motus aërei: & cœli pestilentis afflatus, & tot terræ, marisq; discrimina, quib. undiq; circunsepti, non potestis oculos auertere, ubi non eis occurrat propriè mortalitatis effigies. FR. Indulge quæso, ampliùs expectare non possum, nihil enim ad confirmandum rationem meam dici reor efficatius, quàm tu multa dixisti: ego ipse, inter audiendum mirabar, quid tua uellet oratio, aut ibi desineret? AVG. Nondum quippè desiderat, tu eam præcidisti, hæc enim conclusio restabat, quanquam multa uolitantia circunstent: nil tamen ad interiora penetrare durius, longa consuetudine pectoribus miserorū, uetustoq; uelut calle salutiferis admonitionibus resistēte, paucos inuenies satis profundè cogitātes, sibi esse necessariò moriendū. FR. Paucis ergo diffinitio nota est, quæ tamen omnibus in scholis tam crebrò repetitur, ut nedum auditorum aures fatigasse, sed ipsas ædificiorum columnas iampridem minuisse debuerit. Ita quidem Dialecticorum garrulitas, nullum finem habitura, & diffinitionum huiuscemodi compedijs scatet, & immortalium litigiorum materia. Plerunque autem, quid ipsum uerum sit, quod loquuntur ignorant. Itaq; si quem ex eo grege dē diffinitione non tantum hominis, sed rei alterius interroges, parata responsio est. Si ultrà progrediàre, silentium fiet, aut si assiduitas disserendi uerborum copiam, audaciamq; peperit: mores tamen loquentis ostendet, ueram sibi rei diffinitæ notitiam non adesse, contrà hoc tàm fastidiosè negligens, tamq; superuacuo curiosum genus hominum iuuat inuehi. Quid semper frustrà laboratis: ha miseri, & inanibus tendiculis exercetis ingenium? Quid obliti rerum, inter uerba senescitis, atq; inter pueriles ineptias albicantibus comis, & rugosa fronte uersamini? uobis utinam solis uestra noceret insania, & non nobilissima sæpè adolescentium ingenia corrupisset. AVG. Contra id fateor studiorum monstrum, nihil satis mordaciter dici potest, ut tamen interea dicendi studio euectus, quod de Diffinitione hominis inceperas omisisti. FR. Abundè dictum rebar, sed agam expressiùs, hominem quidem esse animal, imò uerò animalium principem cunctorum, nemo tàm durus pastor inuenitur, ut nesciat, nemo rursum puer si interrogetur, aut rationale animal, aut mortale negauerit. Itaque omnibus diffinitio nota est. AVG. Imò uerò perpaucis. FR. Quid ergo? si quem uideris adeò ratione pollentem, ut secundùm eam uitam suam instituerit, ut sibi soli subie-

cerit

[illegible]petitus, ut illius fræno motus animi coërceat, ut intelligat sese per illam tan[illegible] bru[illegible] animantium feritate distingui: nec nisi quatenus ratione degit, nomen h[illegible] ipsum [illegible]as mereri. AVG. Adeò primum mortalitatis suæ conscium, ut eam quotidie ante ocul[illegible] habeat, per eam seipsum temperet, & hæc peritura despiciens ad illam uitam suspiret, [illegible]ione superauctus desinet esse mortalis. Hanc tandem ueram de diffinitione homini[illegible], atque utilem sententiam habere dicito. Huius ultimi, quoniam de eo nobis sermo erat, dicebam paucos cognitionem, aut meditatio[illegible]em idoneam sortitos. FR. Ego me hactenus ex pau[illegible]s rebar. AVG. Et ego quidem non ambigo, tibi tàm multa per omnem uitam experientia magistra, tàm multa ex librorũ lectione repetenti, crebras cogitationes mortis occurrere, sed quæ nec satis altè descendant, nec satis tenaciter hæreant. FR. Quid uocas altè descendere? & si ipsemet intelligere mihi uidear, cupio ex te clarius audire. AVG. Di[illegible]m, quamuis iam uulgò persuasum sit, atque etiàm è medio grege Philosophorum clarissimi test[illegible] accesserunt, mortem inter tremenda principium possidere, usque adeò, ut iam pridem nomen ipsum mortis, auditu, tetrum atque asperum uideatur. Ne tamen uel similia hæc [illegible]s auribus excepta, uel rei ipsius recordatio cõpendiosa sufficiat, imò rarò diutius oportet atque acer[illegible]ma meditatione singula morientium membra percurrere, & extremis quidem iam algentibus media terreri, & in summo opportuno sudore defluere, ilia pulsari, uitalem spiritum mortis uicinitate lentescere, ad hæc defossos, natantesque oculos, obtuitum la[illegible]hrymosum, contractam frontem, liuentesque, labentes genas, lucidos dentes, rigentesque, atque acutos nares, spumãtia labia, torpentem, squamosamque linguam, aridum palatum, fatigatum caput, anhelum pectus, raucum murmur, & mœsta suspiria, odorem totius corporis molestum, præcipueque alienati uultus horrorem: quæ omnia facilius ac uelut in promptu, & ad manum collocata succurrent. Si cui familiariter obseruari cœperit memorandum aliq[illegible]d conspectæ mortis exemplum: tenacior enim esse solet uisorum, quàm auditorum re[illegible], quam ob causam, non sine alto consilio, in quibusdam religionibus, atque sanctissi[illegible] etiam ad hanc ætatem, quæ bonis moribus inimica est, illa consuetudo perdurat. Quod [illegible]d cernenda corpora defunctorum, dum lauantur, præparanturque sepulturæ eiusdẽ [illegible]positi professores intersint, ut scilicet tri[illegible], miserandumque spectaculũ oculis subiectu[illegible]bi[illegible]um, & memoriam semper admoneat, & animos superstitum ab omni spe mundi fuga[illegible] exterreat, hoc est igitur, quod satis altè descendere dicebam, nondum fortè consuetudinis causa mortem nominatis, dum nil morte certius, nil hora mortis incertius, cæteraque hu[illegible]eneris usu quotidiani sermonis iteratis: prętereuolant enim illa, non insident. FR. Ac[illegible]r eò facilius, quia multa quæ mecum tacitus agere soleo, nunc te loquente recognosco[illegible]um tamen aliquod memoriæ meę si uidetur imprime, quo admonitus post hoc, de[illegible] mihi non mentiar, nec erroribus meis interblandiar. Id enim est ut uideo, quod men[illegible]inum calle uirtutis auertit, dum metam apprehendisse rate, ulterius non aspirant. A[illegible]. Libens hæc audio ex te, neque enim ociosi, & à casu pendentis, sed multa circumspi[illegible]mi uerba sunt: Signum igitur, quo nunquam fallaris accipe, si quotiens de morte [illegible] loco non moueberis: scito te uelut de rebus cæteris inutiliter cogitasse: at si in ipso [illegible] brigueris, contremueris, expallueris, tibique iam huic laborare uisus fueris, medias [illegible]orti a[illegible]stias, si cum hoc, & illud occurrat, animam illico, ut ex his membris exie[illegible]ndam [illegible] æterno iuditio, totius uitæ prętéritę, actuumque, & uerborum rationem exa[illegible] in summam esse reddendam. Nullam denique in forma corporis, aut in mũdi gloria: [illegible] ingenio eloquentiam, nullam in opibus, aut potentia spem habẽdam, nec corrum[illegible]ec falli iudicem, nec placari mortem ipsam, laborum nõ finem esse, sed transitum. [illegible]er mille suppliciorũ, mille tortorum genera, & stridor, & gemitus auerni, & sulphu[illegible], [illegible] tenebræ, & ultrices furiæ. Postremò aduersa simul orci pallentis immanitas, [illegible] omnibus præponderent malis, infœlix sine fine perpetuitas terminandæque cala[illegible]peratio, & in æternũ mansura, non iam amplius miserantis ira Dei. Si hæc omnia [illegible] oculos uenerint, non ut ficta, sed ut uera, non ut possibilia, sed ut necessaria, incuit [illegible] uentura, & penè iam præsentia, idque his curis non præ[illegible]iens, nec desperans, sed [illegible] quod Dei dextera potens, promptaque sit ex tanti[illegible] eruere. Tu modò te cu[illegible]ræbeas, surgendique auidus, & proposi[illegible] te[illegible], assiduus uerseberis, non frustra te [illegible] esse confide. FR. Grauiter me fateor tantis ante oculis coaceruatis miseriis [illegible] mihi Deus ueniæ largitus sit, ut ego per dies singulos in has cogitationes im[illegible]cipueque noctibus, cùm diurnis curis relaxatus animus, se in ipsum recolligit, [illegible]e in morem morientium com[illegible]no, ipsam quoque mortis horam, & quicquid [illegible] horrendum repent, intentissimè mihi ipse confingo: usque adeo, ut in agone

mo[illegible] positus mihi uidear, interdum tartara, & quæ narras omnia mala conspicere, [illegible] tam [illegible]ter uisione conturber, ut exterritus, tremensq; consurgam, & sæpè usq; horrorem astantium, hæc in uerba prorumpam. Heu quid ago? Quid patior? cui me exitio fortuna reseruat miseriæ? IESV fer opem:

——Eripe me inuicte his malis,
Da dextram misero, & tecum me tolle per undas:
Sedibus ut saltem placidis in morte quiescam.

Multa præter hæc alia, Phrænetici in morem, quocunq; uagum animum, patientemq; tulit impetus, mecum loquor: multum quoque cum amicis, quibus illachrymans, ipse nonnunquam cæteros in lachrymas cogam, licet utiq; post lachrymas, reuertar ad solita. Quæ cum ita erunt, quid me retinet? Quid latentis obstaculi est, ut nūc usq; nil ista mihi cogitatio præter molestias, terroresq; pariat? Ego autem idem sim, adhuc qui fuerā priùs, quodq; hi sunt, quibus fortè nunquam tale aliquod contigit in uita, eoq; miserior, quo illi (quisquis sit futurus exitus) præsentibus saltem uoluptatibus delectantur: mihi uerò & finis incertus sit, & nulla uoluptas, nisi talibus amaritudinibus respersa proueniat. AVG. Noli precor, ubi gaudendum est dolere: peccator enim quò maiorem uoluptatem, & titillationem percipit ex sceleribus suis, eò miserior, calamitosiorq; iudicandus est. FR. Fortè ideò, quia nūquā ad uirtutis semitam reflectitū, quem nusquam interrupta uoluptas sui rapiat immemorem. Qui uerò inter carnis illecebras, & blandimenta fortunæ durum aliquid experitur, totiens conditionis suæ meminit, quotiens illum delectatio præceps & inconsulta destituit. Quod si unus esset amborum finis non intelligo, cur non fœlicior dici possit, qui nunc gaudet, doliturus in posterum, quam qui nec sentit præsens gaudiū, nec expectat, nisi te fortè moueat, quod in fine risus sit luctus acerbior. AVG. Illud magis, quoniam fræno rationis abiecto (quod quidem prorsus in illa suprema uoluptate deserit) grauior casus est, quam eodem, uel tenuiter retento, ex pari præcipitio corruentis, ante omnia tamen illud, ad te prius dictū attendo, quod de alterius sperandum, de alterius conuersatione desperandum est. FR. Istud quidē sic esse considero, sed ut interim. Nunquid nū primę quęstionis oblitus? AVG. Cuius? FR. Quid est quod me retinet? [illegible] enim quęsiueram, cur mihi uni cogitatio mortis intensa non profuit, quam miris modis fructuosam dicis? AVG. Primū quippe, quia de longinquo forsitan illa consideras, quę tamen propter breuissimæ uitę cursum, tum propter incertos, & uarios casus, longinqua esse non possunt. Omnes enim fermè in hoc fallimur (ut ait Cicero) quod mortem prospicimus. Quem textum correctores quidem, at uerius corruptores, immutare uoluerunt: negationem uerbo præponentes, & mortem non prospicimus, dicendum esse firmantes. Cæterùm qui mortem omninò non aspiciat, sani capitis nullus inuenitur: te autem uera prospicere procul aspicere est, quod unum super cogitanda morte, multos illusit, dum illam uiuendi metam sibi quisq; proposuit, ad quam si peruenire possit, per naturam tamen paucissimi peruenerunt. Ferè enim nullus moritur, cui non conueniat Poëticum illud:

Caniciemq; sibi, & longos promiserat annos.

Hoc nocere tibi potuit. Nam & ætas, & complexionis uigor, & uitæ mode[illegible] obseruantia, hanc tibi spem fortasse præbuerunt. FR. Noli quæso de me talia [illegible], auertat Deus hanc insaniam.

——me'ne huic confidere monstro:

Quod apud Virgiliū famosissimus ille magister maris ait. Et ego in mari magno, sæuoq; [illegible] turbido iactatus, tremulam cymbam, fatiscentemq; & rimosam, uētis obluctantibus, per tumidos flatus ago: [illegible] diu d[illegible] non posse, certè scio, nullam spem salutis superesse mihi uideo, nisi miserator omnipotens præbeat, ut gubernaculum summa ui flectens antequam peream, littus apprehendam, qui in pelago uixerim moriturus in portu. Huic opinioni [illegible] beo quod opum, magnæq; potentiæ desiderio, quò multos non modò coætaneos meos [illegible] longæuos homines, & communem uiuendi modum supergressos, exæstuare uidimus, [illegible] quam ar[illegible] me recolo. Quis enim furor est, omnem ætatem in laboribus, & in paupertate traducere ut inter tot curas coaceru[illegible] diuitijs statim moriar? Sic itaq; de his form[illegible] rebus cogito, non ut longè distant[illegible] sed mox affuturis, iam iamq; præsentibus. Nec de memoria mea excessit uersiculus qu[illegible]m, quem adhuc admodum iuuenis, inter [illegible] quæ ad amicum scripsi, hæc in [illegible] subi[illegible]ens:

Loquimur dum talia, forsan,
Innumeris properata uiis, in limine mors est.

Quid si tunc dicere potui, quid modò dicam, & experimento rerum, & ætate prouectior?

Quicquid

Quicquid uideo, quicquid audio, quicquid sentio, quicquid cogito, ad hoc unum refero, qu[illegible]d si in hac cogitatione non fallor, adhæc quæstio illa superest, quid ergo me retinet? A V G. Humiles Deo gratias age, qui te tàm salubribus habenis frænare, stimulisq́ tàm pungentibus sollicitare dignatur: uix enim posibile fuit, ut quem cogitatio mortis habet tàm quotidiana, tàm præsens, hunc mors æterna contingat, sed quoniam deesse aliquid tibi sentis, nec immeritò, quid illud sit aperire tẽtabo, ut eo (si Deus fauerit) amoto, in cogitationes tuas totus assurgens, quo adhuc præmeris uetustum, seruitutis iugum posis excutere. FR. Vtinam id tibi contingat efficere, & ego tanti muneris capax inueniar. A V G. Inuenire si uoles, neq; enim res imposibilis est, sed in actibus humanis duo uersantur: quorũ si deest alterum, præpedire constat effectum. Voluntas igitur prẽstò sit, eaq́ tàm uehemens, ut meritò desiderij uocabulum sortiatur. FR. Ita fiet. A V G. Scis quid cogitationi tuę o[illegible]ciat? FR. Hoc est quod peto, hoc est, quod tanto tempore desidero. A V G. Audi ergo, animam quidem tuam sic cœlitus benè institutam esse, non negauerim, sic ex contagione corporis huius, ibi circunsepta est multum à prim[illegible]ua nobilitate sua degenerasse non dubites: nec degenerasse duntaxat, sed longo iam tractu temporis obtorpuisse, factam uelut propriæ originis, ac superni conditoris immemorem. Nempè pasiones & ex corporea commixtione subortas, obliuionemq́ naturæ nobilioris diuinitùs uidetur attigisse Virgilius, ubi ait:

Igneus est ollis uigor, & cœlestis origo,
Seminibus: quantum non noxia corpora tardant,
Terrenisq; hebetant artus, moribundaq; membra,
Hinc metuunt, cupiuntq; dolent, gaudentq;, nec auras;
Respiciunt clausæ tenebris, & carcere cæco.

Discernis ne in uerbis Poëticis quadriceps illud monstrum naturæ hominum tàm aduersum? FR. Discerno clarisimè, quadripartitam animi pasionem, quę primum quidem ex præsentis, futuriq́ temporis respectu, in duas scinditur partes, rursus quælibet in duas alias, ex boni, maliq́ opinione subdistinguitur: ita quatuor uelut flatibus aduersis humanarum mentium tranquillitas perit. A V G. Ritè discernis atque uerificatum est in nobis illud Apostolicum. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum, multa cogitantem. Conglobantur siquidem species innumeræ, & imagines rerum uisibilium, quæ corporeis introgressæ sensibus, postquam singulariter admissæ sunt, cateruatim in animæ penetrabilibus densantur, eamq́ nec ad ingenitam, nec tàm multorum d[illegible]formium capacem prægrauant, atq; confundunt, hinc pestis illa phantasmatum uestros d[illegible]erpens, lacerans'q; cogitatus, meditationibus clarificis, quibus ad unũ solũ, summumq́ lumen ascenditur, iter obstruens uarietate mortifera. FR. Huius quidem pestis sæpè aliàs, c[illegible] Libro de Vera religione (cui nihil constat esse repugnantius) præclarisimè meministi, [illegible]uem librum nuper incidi, à Philosophorum, & Poëtarum lectione digrediens. Itaq; [illegible]sime perlegi, haud aliter, quàm qui uidendi studio peregrinatur à patria, ubi ignotũ fa[illegible]osæ cuiuspiam urbis limen ingreditur, noua captus dulcedine locorum, pasimq; sub[illegible] obuia quæq; circunspicit. A V G. At qui (licet aliter sonantibus uerbis, sicut Cath[illegible]cæ ueritatis præceptorem decuit) reperies libri illius magna ex parte Philosophicam; præ[illegible]ueq; Platonicam, ac Socraticam fuisse doctrinam, & ne quid tibi subtraham, scito, me u[illegible]pus illud [illegible]iperem, unum maximè, Ciceronis tui uerbum induxisse, adfuit Deus ince[illegible] ex paucis seminibus mesis optima consurgeret, sed ad propositũ reuertamur. FR. [illegible] et pater optime. Antè tamen unum oro, ne mihi abscondas uerbum id, quòd tàm prę[illegible] operi, ut ais, præbuit materiam. A V G. Cicero siquidem in quodam loco, iam tunc [illegible] temporum perosus, sic ait: Nihil animo uidere poterant, ad oculos omnia referebãt [illegible] autem est ingenij reuocare mentem à sensibus, & cogitationem à consuetudine. Hęc [illegible] autem hoc uelut fundamentum nactus, desuper illud quod tibi placuisse dicis, o[illegible]uxi. FR. Teneo locum, in Tusculano est, te autem hic Ciceronis dicto, & illic, & [illegible]eribus tuis delectari solitum animaduerti, nec immeritò, est enim ex eorum ge[illegible]us cum ueritate permixtus lèpos, ac maiestas inest. Tu uerò tandem iam, ut uide[illegible]positum redi. A V G. Hæc tibi pestis nocuit, hæc te nisi prouideris, perditum [illegible]siquidem phantasmatibus suis obrutus, multisq́ & uarijs, ac secum sine pace pu[illegible]curis, animus fragilis oppressus, cui primum occurrat, quàm nutriat, quam per[illegible]repellat exanimare non potest, uigorq́ eius omnis ac tempus, parca quod tri[illegible]tam multa nõ sufficit, quod igitur euenire solet in angusto multa serentibus, [illegible]se fata cõcursu, idem tibi cõtingit, ut in animo nimis occupato, nihil utile radi-

ces agant, nihilq; fructiferum coalescat. Tuq; inops consilij, modò huc, modò illuc mira fluctuatione uoluaris, nusquam integer, nusquā totus: hinc est, q quotiens ad hanc cogitationem mortis, aliasq;, per quas iri posset ad uitam, generosus, si sinatur, animus accessit, inq; altum naturali descendit acumine, stare ibi non ualens, turba curarum uariarum pellente resilit. Ex quo fit, ut tàm salutare propositū nimia mobilitate fatiscat, oriturq; illa intestina discordia, de qua multa iam diximus, illaq; animæ sibi irascentis anxietas, dum horret sordes suas ipsa nec diluit, uias tortuosas agnoscit, nec deserit, impendensq; periculum metuit, nec declinat. FR. Heu mihi misero, nunc profundè manū in uulnus adegisti, illic dolor meus habitat, istic mortem metuo. AVG. Benè habes, torpor abscessit, sed quoniam iam satis hodiernum colloquium absq; intermissione protulimus, reliquis si placet in diem proximū dilatis, nunc aliquantisper in silentio respiremus. FR. Per opportuna quidem languori meo quies & silentium.

DIALOGVS II. AVG.

SAtis'ne feriati sumus. FR. Vt libet quidem. AVG. Quid tibi nunc animi est, quantumúe fiduciæ. Præbuit enim non leue salutis indicium, spes languentis. FR. Quid de me sperem non habeo, spes mea Deus est. AVG. Sapienter, nunc ad te redeo, multa te obsident, multa circunstrepunt, tuq; ipse, quod adhuc, aut quàm ualidis hostibus circumsideris ignoras. Quod igitur euenire solet, condensam procul aciem cernenti, ut contemptus paucitatis hostium fallat, quò uerò propius accesserit, quoq; districtiùs subiectæ oculis cohortes affluxerint, præstringente oculos fulgore, metus crescat, & minùs debito timuisse pœniteat, idem tibi euenturum reor, ubi ante oculos tuos hinc atque illinc præmentia, teq; circunfallantia mala coniecero, pudebit te minùs doluisse, minusúe metuisse, quàm decuit, partimq; miraberis animum tàm multis obsessum, per medios hostium cuneos erumpere nequiuisse. Videbis profectò, cogitatio illa salubris, ad q[illegible] in te nitor attollere, quot aduersantibus cogitationibus uicta sit. FR. Perhorresco grauiter, quoniam si periculum meum magnum semper agnouit, tuq; illud tantum semper æstimationem meam esse ais, ut respectu eius quod timere debui, nil penè timuerim, quid iam [illegible] reliquum est? AVG. Vltimorum malorum omnium desperatio est, ad quàm nemo unquam, nisi ante tempus accessit, ideoq; hoc in primis scias uelim, nihil esse desperandum. FR. Sciebam, sed memoriam terror abstulerat. AVG. Nunc ad me oculos, animumq; conuerte, & ut familiarissimi tibi uatis uerbo utar:

Aspice qui coeant populi quæ mœnia clausis,
Ferrum acuant portis, in te excidiumq; tuorum.

Vide quos tibi mundus laqueos tendit, quot inanes species circūuolant, quot super uacuæ præmunt curę. Primum quidem ut inde initium faciam, unde ab initio creaturarū om[illegible] illi nobilissimi spiritus corruerunt, tibiq; ne post illos corruas, summoperè prouidend[illegible] est. Quàm multa sunt quæ animum tuum funestis alis extollunt, & sub insitæ nobili[illegible] obtentu, totiens ex parte fragilitatis immemorem fatigant, occupant, circumuoluunt, al[illegible] cogitare non sinunt, superbientemq; suis uitibus, & usq; ad creatoris odium placentem [illegible]bi, quanquam grandia, æqualia tibi fingis esse. Non in superbiam tamen, sed in humilitatē inducere debuissent memorantem, nullis tuis meritis, illa tibi singularia contigisse. Q[illegible] nim ne dicam æterno, sed temporali domino obsequentiores fecerit subiectorum anim[illegible] quam in illo spectata liberalitas, nullis suorum meritis excitata? Student enim benefa[illegible] subsequi, quàm præuenire debuerant. Nunc uerò facillimè licebit quam pusilla sunt [illegible]bus superbis intelligere, fidis ingenio, & librorum lectione multorum gloriaris eloqu[illegible] & forma morituri corporis delectaris: enimuerò sentis ingenium in quam multis te sæpe [illegible]stituat, quod sunt artium species, in quibus uilissimorum acumen hominum, æquare poteris? minus dixi, animalia ignobilia, & pusilla reperies, quorū opera nullo studio q[illegible] imitari. I nunc, & ingenio gloriare, lectio autem ista quid profuit? Ex multis enim quæ legisti, quantum est, quod inhæserit animo, quod radices egerit, quod fructum proferat tem[illegible]stiuum? Excute pectus tuum acriter, inuenies cuncta quæ nosti, si ad ignorata referas, eam proportionem obtinere, quam collatus oceano, riuulus æstiuis siccandus ard[illegible] quanquam uel multa nosse quid reuelat? Si cum cœli, terræq; ambitum, si cum maris [illegible]tium, & astrorum cursus, herbarumq; uirtutes ac lapidum, & naturæ secreta didiceris, [illegible]bis estis incogniti, si cum rectam uirtutis arduæ semitam scripturis ducibus agn[illegible] [illegible] liquo calle transuersos agit furor: si cùm omnis æui clarorum hominum gesta m[illegible]

quid

[illegible] quid dicam, nisi quod tu ipse fatebere: tæ- [illegible] audientes forsan approbabit, [illegible] Q[illegible] non spe[illegible] [illegible] plausus interior dedit, quan- [illegible] Quomodo autem alios lonquen- [illegible] cò sanè nonnunquam speiata eloquen- [illegible] to, quam uentosa ineptia superbires. [illegible] quam in tanta rerum omnium inopia, [illegible] & lippis oculis nunquam si a pro[illegible] [illegible] quarundam auicularum, ph[illegible]me- [illegible] propriè cantus dulce[illegible] ne dele[illegible] Et [illegible] quotidianis & uulgaribus, quæ ma[illegible] erubesce- [illegible] o, cas te uerbis [illegible] Q[illegible] [illegible] propriæ [illegible] Q[illegible] multa [illegible] discernantur, tamen [illegible] am experientiam. [illegible] [illegible] audiui quotiens [illegible] indignan[illegible] [illegible] facillima essent, animo cogitanti, ca nec lingua, [illegible] [illegible] igitur illa eloquentia tam angusta, tam fragilis [illegible] [illegible] complexa non stringit. Græci uobis, [illegible] [illegible] Seneca quidem illos uerbi[illegible] [illegible] [illegible] quod de Bonorum & Malorum [illegible] [illegible] insolens [illegible] rerum fastidium [illegible] [illegible] ita sen[illegible] & sæpe disserui, [illegible] locupletem [illegible] esse, quàm [illegible] [illegible] exclamauit: O uerborum [illegible] [illegible] hæc [illegible] fidelissimè, ut [illegible] [illegible] bellum G[illegible] [illegible] in declamat[illegible] scriptum est. Quisqu[illegible] R[illegible] quod insolenti Græciæ aut [illegible] aut præferat [illegible] C[illegible] [illegible] dubitatione uerissima. [illegible] ergo [illegible] de [illegible] [illegible] os & Græcos, sed inter nostrorum [illegible] [illegible] est [illegible] illis faueat, sicut nilli forsitan [illegible] de [illegible] quidam refert. Denique Seneca noster, & [illegible] Cice[illegible] [illegible] eloqu[illegible], in reliquis tamen Græci[illegible] palmam de [illegible] [illegible] meum his de rebus iudicium expecta[illegible] [illegible] Italiam uerborum [illegible] Qu[illegible] de [illegible] [illegible] ur, quid po[illegible] spe[illegible] Q[illegible] præ [illegible] prouinciæ, [illegible] [illegible] es, [illegible] ipse considera, [illegible] tamen [illegible] [illegible] impossibile, & assecutum esse [illegible] Corporis huius bonis ext[illegible] [illegible] [illegible] autem tuo tibi placet in corpore. [illegible] [illegible] fatigatio ex leuibus causis obrepens, & [illegible] mor- [illegible] seu [illegible] atque huius generis [illegible] [illegible] & propriè [illegible] color [illegible] [illegible] quod m[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] à non po[illegible]. Atque huius [illegible] [illegible] al[illegible]quis decerpens [illegible] [illegible] ætatem, [illegible] mor[illegible] [illegible] illius saltem cuncta subruentis extremi [illegible] decuit [illegible] debuit illud Satyricum:

[illegible]

[illegible] tem condi[illegible] tuæ [illegible] [illegible] x [illegible].

[illegible] e paulultum quæso, ne ta[illegible] mole[illegible] ob[illegible] [illegible] AVG. [illegible]c age, fubl[illegible]tam libens. FR. In admirat[illegible]onem me [illegible] obijciens, quæ nunquam in a[illegible]mum me[illegible]m de[illegible]cen[illegible] [illegible] ingenio. at profectò, nullum ingenio[illegible] mei [illegible]gnum [illegible] [illegible] fuiſſe fiduciam. Ego ne librorum ex[illegible] [illegible]ctione ſuper[illegible] [illegible]iam [illegible] [illegible] cum inuexit, ſic curarum materiam multarum. A[illegible] linguæ glori[illegible]m [illegible] ipſe memoraſti, nihil magis indigner, quàm [illegible] p[illegible]us illam meis n[illegible] [illegible] tentandi propoſitum tibi ſit: ſcis me paru[illegible] a[illegible] m[illegible] c[illegible]nſ[illegible]um ſemper [illegible] & [illegible] fortè mihi uſus ſum, potuit hoc interdum alienæ [illegible]tatis c[illegible]n[illegible] [illegible] co[illegible] nim (quod ſæpè dicere ſoleo) peruentum eſt, u[illegible] iuxta [illegible]ulgar[illegible] [illegible]iceron[illegible] [illegible]um [illegible]tius aliorum imbecillitate, quàm noſtra uirtute ualeam[illegible]is. Q[illegible] a[illegible]tem, & [illegible] contigiſſent iſta, quæ narras, quid mihi tàm magn[illegible] [illegible]im cont[illegible], ut hinc [illegible] ditu foret? non ſum tàm meipſ[illegible]us immemor, neq; tàm leuis, ut his meam aurem a[illegible] [illegible] præbeam. Quantulum enim uel ingenium, uel ſcientia, uel eloquentia profuerit n[illegible] [illegible]cerantibus animum morbis afferens remedium. Quam rem in epi[illegible]la [illegible]dam [illegible] tiùs quæſtum fuiſſe commem[illegible]i. Iam quod de corp[illegible]reis bonis, q[illegible] [illegible] d[illegible] p[illegible] nium excitauit. Me'ne in hoc mortali & caduco corpuſculo, ſpem [illegible]oſui[illegible], qu[illegible] d[illegible] a[illegible] ruinas ſentientem? Deus meliora: fuit hæc puero fateor cura pect[illegible]di [illegible]ap[illegible]is, multu[illegible] [illegible]n- di: Verum hoc cum primis an[illegible]is ſimul euanuit, reg; [illegible]ſa nūc expe[illegible]ior, [illegible]ud Domi[illegible]ani[illegible] cipis, qui in epi[illegible]la ad amicam de ſeipſo ſcri[illegible]ens, [illegible]ærensq; c[illegible] [illegible]cæ pul[illegible]hritud[illegible] [illegible]æ- rapidam fu[illegible]am. Sc[illegible]as (inquit) nil grat[illegible]is de[illegible]re, ni[illegible] [illegible]eu[illegible]is. A[illegible]. C[illegible]sè poſſ[illegible] d- uerſus [illegible]ta [illegible]erere, malo tamen tibi conſcienti[illegible] tua, [illegible] m[illegible] [illegible]at [illegible] agam pert[illegible]ac[illegible] neq; tormen[illegible] uerbum ext[illegible], [illegible] ol[illegible] [illegible] pl[illegible]ci negotiatione contentus precabor, ut pr[illegible] p[illegible] ac o[illegible] ſtu[illegible]o de[illegible]lines q[illegible] n[illegible] te [illegible]n admi[illegible]e contendis. Si qu[illegible]ndo a[illegible]em [illegible]ltus t[illegible] [illegible]ecies ten[illegible]e an[illegible] cœpent, [illegible]ccurrat. qualia mox eadem futura ſi[illegible] mem[illegible]ra, quæ n[illegible] [illegible]lacent, quàm [illegible] quam t[illegible]a, [illegible]m tibi ipſi, [illegible]e uidere poſſes horrenda, tecumq; hoc [illegible]er philoſ[illegible]p[illegible]c[illegible] illud fre[illegible] [illegible]ter [illegible]gemina. Ad maiora ſum ge[illegible]s, q[illegible] [illegible]t [illegible]un man[illegible] [illegible]m [illegible]po[illegible] Profectò enim ſ[illegible]mma inſania eſt hominum, ſeſe negliger[illegible] [illegible]tem in q[illegible] bitant, membra gementium. Siquis in carcerem t[illegible]ne[illegible] ſ[illegible]m atq; [illegible]umen[illegible]em, ole[illegible] peſtiferè ad breue tempus intruſ[illegible]is ſit, non ne ſi[illegible] [illegible]n del[illegible]iat, [illegible]m ſe, q[illegible] [illegible]n um[illegible] ſibi ſſe fuerit ab omni parietum, & ſ[illegible] [illegible]ntagione ſer[illegible]t, & iam egre[illegible]us, [illegible]entis a[illegible] bus liberat[illegible]is ſui expectabit aduentum? Quod [illegible] his [illegible]is a[illegible]tectis, cœnoq; & h[illegible] [illegible]e carceris delibutus exire metuat, ac pingendis, ornand[illegible] circa ſe mœni[illegible]us om[illegible] c[illegible]m ſtud[illegible]oſus impendat, loci ſtillantis na[illegible]am fruſtra [illegible]perare m[illegible]ditans, nu[illegible] [illegible] meritò inſanus uideatur & miſer? Nempè [illegible] carcerem u[illegible]m & noſt[illegible] & a[illegible] [illegible] Ah miſeri, & mox uel educendi, certè uel extrahendi hæreris [illegible] exo[illegible]nd[illegible] ti, q[illegible] odi[illegible]e decuerat. Sicut tu ipſe in Africa tua [illegible]cipionis illius mag[illegible] p[illegible]em tem [illegible]uxiſti:

Odimus laqueos, & uincula nota timemus:
Libertatis onus, quod nunc ſumus, illud amamus.

[illegible]ræclare quidem, modò quod alios dicere facis, ipſe t[illegible]i d[illegible]ceres. Vnum t[illegible] omni ſerm[illegible]ne tuo tibi fortaſsi[illegible] hum[illegible]num: mihi autem a[illegible] gan[illegible] [illegible] lare non ualeo. FR. Doleo [illegible] ſupe[illegible] [illegible]liquid dixi, at ſi facto [illegible]m, d[illegible] [illegible]rum [illegible] eſt anim[illegible] [illegible]hil mea [illegible]roganter [illegible] [illegible]ſe mihi teſtis eſt. AVG. [illegible] q[illegible] [illegible]tunius ſupe[illegible]iæ gen[illegible]s c[illegible]t, al[illegible] [illegible]mere, quàm [illegible]um de[illegible]o[illegible] [illegible] maluiſſe: cętero ma[illegible]ificat [illegible] cęteris antefe[illegible]es q[illegible] a[illegible] [illegible] contemp[illegible] [illegible]uperbi[illegible]im tibi a[illegible]peum humilitatis aſſum[illegible]res. FR. V[illegible]es [illegible] nec mihi, [illegible] al[illegible] [illegible]ultum [illegible]u[illegible], piget referre, [illegible]d [illegible] h[illegible] p[illegible]is. AVG. Se[illegible]m [illegible]pe[illegible]ere tuti[illegible] [illegible]um e[illegible] a[illegible]s ue[illegible] [illegible] [illegible]ua. Scis q[illegible]id [illegible]e aliud a[illegible]e[illegible]. FR. [illegible] bu[illegible] dic[illegible] [illegible]e accuſ[illegible] uid[illegible]r. AVG. V[illegible]am [illegible] [illegible] a nocu[illegible] c[illegible] [illegible]ne me[illegible]c, liber[illegible] ſed [illegible] N[illegible] s [illegible]ſa[illegible] [illegible] di[illegible] [illegible] AVG. [illegible] a[illegible] FR. A[illegible] [illegible] A[illegible] [illegible] d[illegible] FR. [illegible] AVG. [illegible]

[illegible] A V G. Nec ambitione quidem. F R. [illegible] out uulneris infligere uelis [illegible] accusationem, & uitlous ap- [illegible] m illud [illegible]:

[illegible] erum dixerit.

[illegible] m [illegible]:

[illegible] cor, ueritas odium [illegible] rit.

[illegible] entes animum curæ? quid necesse erat [illegible] uitæ summa breui [illegible] pem [illegible] at inchoare [illegible] debis, ut arbitror, a[illegible] rum te [illegible] dementia quanta e[illegible] ut [illegible] on sum tam [illegible] eralis & inhumanus, ut non [illegible] cura, eorum [illegible] m, quos [illegible] s mihi uel meritum con[illegible] quos uenero [illegible] quo[illegible] ue miserear amicos. Ex aduers[illegible] autē [illegible] pter ami[illegible] me perditū eam: at quoad uixerim [illegible] o uictu q[illegible] mens optat. atque hoc in studio (ut quoniam Horatij iaculis me [illegible] m[illegible] tegat)

[illegible] brorum, & prouisæ frugis in annum
[illegible], neu [illegible] em dubiæ spe pendulus horæ.

[illegible] ihi (ut ait idem) nec turpem senectam degere, nec cyth[illegible] eor uitæ [illegible] olixioris insidias, long[illegible] in utrun[illegible] que mihi ipse pr[illegible] eo, [illegible] ar s c[illegible] terlero. Veru[illegible] ago tàm segniter [illegible] a[illegible] d[illegible]. A V G. Intelligo quàm [illegible] in co[illegible] qu[illegible] ererc[illegible] ame[illegible]æ. Cur [illegible] ute non æquè Satyricum il[illegible]

[illegible] ic per tormenta coactas.
C[illegible] m [illegible] haud dubius, cum sit manifesta phrenesis.
[illegible] moriaris, egenti uiuere fato?

[illegible] mas purpureis stratis obsitum mori, sepulchro iacere marmo[illegible] [illegible] denta hæreditate certamen, illasque ideo, quibus ista pa[illegible] cuus labor & si mihi credis insanus. Iam si ad [illegible] mu[illegible] [illegible] m paucis esse contentam, sin ad propriam [illegible] an[illegible] o [illegible] s[illegible] ceret, nisi publicus [illegible] r obstreperet. A[illegible] populares [illegible] at [illegible] animum respexi, Poeta dum diceret:

[illegible] ell[illegible], lapidosaque corna
[illegible] pascunt radicibus herbæ.

[illegible] uictu du[illegible] us, nihil que suauius, si tuis, & non insan[illegible] c[illegible] as, si ad [illegible] ram tuam te metieris, iampridem diues [illegible] n [illegible] ues esse, nunquam poteris, semper aliquid re[illegible] bit, quod se [illegible] n [illegible] upta rapias. Memini[illegible] quanta cum uoluptate [illegible] eposito quondā [illegible] bosis pratorum choris accubans, murmur aquæ luctantis hau[illegible] [illegible] idens, [illegible] iectam planitiem libero metiebaris intuitu, nu[illegible] [illegible] op[illegible] re c[illegible] reptus, optato silentio fruebaris, nunquam [illegible] a[illegible] tans, & solis [illegible] is comitantibu[illegible] us[illegible] am solus d[illegible]

[illegible] opes, animo seraque reuertis
[illegible] mens[illegible] s onerabat inemptis.

[illegible] um re[illegible] s bo[illegible] s, n[illegible] us [illegible] fœl[illegible] ssim[illegible] d[illegible] ans? F R. [illegible] m[illegible] commemoration[illegible] [illegible] A V G. Q[illegible] aut [illegible] t materiam? Nemp[illegible] animus [illegible] m [illegible] t [illegible] e [illegible] utque frenum non [illegible] credit [illegible] m[illegible] te [illegible] n[illegible], præcipitatuius ad mortem ex[illegible] mum [illegible] mictusque simplicior & ag[illegible] re [illegible] rd[illegible] entre cu[illegible] tate [illegible] cla[illegible] es, ubi [illegible] m [illegible] tē [illegible] que [illegible] m mis[illegible] arū [illegible] dri[illegible], pe[illegible] aduh[illegible] peccatorum [illegible] e [illegible] ex[illegible] sti, ib[illegible]

mil[illegible] sene[illegible] Certè [illegible] de[illegible]m,[illegible] te,nulla [illegible] ita [illegible] p[illegible]ref re[illegible] min[illegible] atq; rel[illegible] & [illegible] Q[illegible] nisi [illegible] di[illegible] iuxta est: & [illegible] cal[illegible] siquidē per dies singulos [illegible] est a[illegible] & a[illegible] pro[illegible] remen[illegible]um. FR. S[illegible] per[illegible] an[illegible] adiumenta [illegible]nquiro. Quod hic [illegible] repe[illegible] A V G. O [illegible] fanamq; neg[illegible]gentiam, [illegible] anxi[illegible] agitar[illegible] m f[illegible] pe[illegible] [illegible]rus certè [illegible] bi br[illegible] temp[illegible]re perman[illegible] & peruenire [illegible] [illegible]um it [illegible] irremeabile peruenisse. Sed [illegible] is,transitoria [illegible] in eo quidem, quo[illegible] de sen[illegible] quæris: error in hac [illegible] do tibi Virgilianum illud:

Atq; inopi metuen[illegible] senecta.

Itaq; [illegible]am tibi uitæ magistram delegisti [illegible]xcusabil[illegible]r, dicente Satyrico:

——frig[illegible]q, f[illegible]mem[illegible],
Formica tandem quidam expauere ma[illegible]stra.

[illegible]c si non tutus in formicæ mag[illegible] [illegible]eperies nihil mis[illegible]ius, nihil amentius, [illegible] semp[illegible] pauperiem pat[illegible], ne qu[illegible]do [illegible]atiari[illegible]. FR. Q[illegible] erg[illegible] pauperi[illegible] ne suade[illegible]. o-pta[illegible]em quidem minimè, toler[illegible]re [illegible] perè, [illegible]c res humanas m[illegible]ceens [illegible]tuna co[illegible] [illegible]. Medioc[illegible]itatem san[illegible] in [illegible]mni st[illegible]tu expetendam censeo [illegible] ad i[illegible] [illegible]oc[illegible], [illegible] aiunt: S[illegible] est [illegible] an[illegible] & aqua, nem[illegible] adhuc p[illegible]u [illegible] desider[illegible]em [illegible] cum [illegible] de fœ[illegible]citate [illegible]te[illegible] det [illegible]m u[illegible] ho[illegible]m, fl[illegible]um, [illegible] Sunt enim ut m[illegible]g[illegible]cæ, [illegible] hom[illegible] p[illegible]næ [illegible]dem odio[illegible] sen[illegible]nti[illegible] toræm[illegible]em geram [illegible]a-n[illegible] non d[illegible]ceo, sed f[illegible]enare. S[illegible] [illegible]em u[illegible]bus necessari[illegible] se tibi [illegible]ec[illegible]s: nunc[illegible] ipse quam pate[illegible] pepe[illegible]. Cumulationem [illegible] [illegible]m, ne [illegible]es[illegible]itatem [illegible]dinem cum[illegible]lare, [illegible] totiens disp[illegible]um est, ut amp[illegible] bus [illegible] e[illegible] argumen[illegible]is, mirus [illegible]rror & mis[illegible]r[illegible]da [illegible]æcitas præ[illegible]lariss[illegible]mæ na[illegible] cœlestis originis humanum animū, cœl[illegible]s ne[illegible]le[illegible]is, metal[illegible] hiare terrestribus [illegible] [illegible]ita quæs[illegible] acriter atq; oculos m[illegible]ntende, ne e[illegible] [illegible]tis auri fulgor imped[illegible] quotiens uncis a[illegible]ra[illegible] tiæ tractus [illegible]ltissimis cu[illegible] a[illegible] hæc u[illegible] fer[illegible]ra diuerteris, non [illegible] cœlo in terras præcipitem corr[illegible] remotisq; [illegible]deribu[illegible] in pro[illegible]undissimam uora[illegible] d[illegible]um te esse cognoscis? FR. Cognosco equidem, & dici non posset, quàm [illegible] p[illegible]p[illegible]tat[illegible]is allidor. A V G. Qui[illegible] erg[illegible] [illegible] expertus n[illegible]m[illegible], & cùm [illegible] a[illegible]up[illegible]a nod[illegible] tenac[illegible] pe[illegible] fi[illegible]. FR. Nitor qui[illegible] quoniam [illegible] c[illegible] ne[illegible]es[illegible]a[illegible] nec enim sine ca[illegible] re[illegible] po[illegible] [illegible] P[illegible] c[illegible]m, [illegible]us d[illegible]s d[illegible], sed ut ab Ap[illegible] [illegible] re du[illegible] a B[illegible]ho autem re[illegible]m extr[illegible]aru[illegible] [illegible]. In q[illegible] se[illegible] me[illegible] rerum experie[illegible]tia [illegible] b[illegible] m[illegible]um [illegible] a[illegible]itas, quos t[illegible] quidem incu[illegible] [illegible] deo[illegible] fa[illegible] hæ[illegible] men u[illegible]tum [illegible], [illegible]d pr[illegible] [illegible]am [illegible]d n[illegible] m D[illegible] q[illegible]o omnis [illegible] porti[illegible] bu[illegible]n [illegible] ridea[illegible]tu[illegible]. A V G. Ego [illegible]n n[illegible] [illegible]m u[illegible]qui[illegible] [illegible]unius[illegible] Iam enim ætatem [illegible]am hon[illegible]is o[illegible] [illegible] d[illegible] literas, li[illegible] a[illegible]us expende[illegible]es, id tempus perd[illegible]m [illegible]dicabas [illegible] m[illegible]n stat[illegible]tri[illegible] quantum t[illegible] re[illegible]quum fecit auaritiæ [illegible]um. Q[illegible] ata[illegible] [illegible]rem [illegible]u[illegible] c[illegible]upiat, qu[illegible] c[illegible] homi[illegible]m [illegible]? S[illegible] fin[illegible] P[illegible] hic tibi metam, ad quam [illegible]um p[illegible]ru[illegible] [illegible]as, res[illegible] [illegible] humano [illegible]re[illegible] m[illegible] un[illegible] bere:

[illegible]er au[illegible]m eget, c[illegible]tum uoto pete finem,

[illegible] [illegible]tat [illegible]is e[illegible] FR. [illegible]ec c[illegible] [illegible] A V G. [illegible] c[illegible]s, [illegible] A[illegible] A V G. [illegible] m[illegible]

[illegible] em m[illegible] nimantia & uestiunt. Caduci animi, [illegible] m u[illegible] us innumer[illegible], con[illegible] in[illegible]em, alter[illegible] [illegible] m, [illegible], appetitus cohibere nesc[illegible] quod [illegible] modus ignorantem. Cui alimenta [illegible] [illegible] o [illegible] ore conquirenda sunt: quem somnos [illegible] [illegible] tenuant, fames contrahit, sitis arefacit, au[illegible]um [illegible] & præsentibus simul, & præ[illegible], [illegible] s, & [illegible] sibi conscium [illegible] [illegible] æ, fati ne[illegible] lis, ac mille generibus mortis [illegible] & [illegible] tes, [illegible] ene iam homin[illegible] na[illegible] [illegible] ha[illegible] minimum imbecillitate, tant[illegible] penuria tu[illegible] co[illegible] [illegible] am, quæ [illegible] Cæsaribus, nullisque unquā [illegible] perfe[illegible] con[illegible] [illegible] Qu[illegible] m his uocabulis [illegible] est. quis [illegible] am, seu potentiam n[illegible] mina[illegible] [illegible] maior opia, quàm non egere? quæ maior potentia, quam non subesse [illegible] es, domitaque te[illegible] m, quos [illegible] pul[illegible] simos reor, innumera [illegible] [illegible] exe[illegible] m, quibus præesse uidentur, subsunt, & a[illegible] rmat [illegible] me [illegible] m mettant oportet. Desine iam [illegible] s [illegible] [illegible] ntu, abundare & egere præesse & subesse con[illegible] [illegible] col[illegible] gum præm[illegible] ir excutias, quod [illegible] m c[illegible] catis [illegible] assionibus hu[illegible] s, totus suo [illegible] nulla c[illegible] re, nulli subiectus hominum: d[illegible] [illegible]

FR. Iam piget incœpti, cupioque nihil cupere, sed [illegible] r, oque [illegible] expletum quoddam in præcordijs meis semper. AVG. [illegible] m [illegible] ecte oratio, hoc est, quod te à cognitione mortis auert[illegible] [illegible] us implicitur oculos ad altiora non eri[illegible]: quas quidem uel [illegible] p[illegible] [illegible] na[illegible] quid mihi credis abijcies, nec ab[illegible] cilis labor ma[illegible] nus fuer[illegible] dum [illegible] d natu[illegible] m [illegible] in compolueris, eique potius quàm uul[illegible] furijs, te uehendum, [illegible] mmi[illegible]. FR. Fiet id quidem me uolente, sed quod de amb[illegible] ne [illegible] m [illegible] audire desider[illegible]. AVG. Quid à me expetis, quod [illegible] ipse [illegible] e omnia, [illegible] eries inter pestes cæteras n[illegible] m[illegible] mum a[illegible] [illegible] [illegible] prouinc[illegible] urbes fuisse, dum [illegible] t populosque, & a[illegible] [illegible] m [illegible], & [illegible] atura [illegible], odium [illegible] h[illegible] noribus [illegible]. AVG. Mu[illegible] li[illegible] mor[illegible], [illegible] ron[illegible] [illegible] nsequi: excitant [illegible] se alternis stimulis spes & desi[illegible] [illegible] scente, tepescat alterum, & recalente refer[illegible] cat. FR. [illegible] at, ade[illegible] ne[illegible] unquæ bonæ artes deerant? AVG. [illegible] e [illegible] profecto quibus hodie, præsertim ad altos gradus a[illegible] e[illegible] [illegible] m limina, blandiendi, fallendi, promittendi, me[illegible] tiendi [illegible] & indi[illegible] quælibet patiendi, harum & similium e[illegible] s ar[illegible] [illegible] ad al[illegible] studia transiui[illegible], c[illegible] ute quidem & [illegible] en[illegible] [illegible] ad [illegible]. t Cice[illegible] C[illegible] tium more pug[illegible] e[illegible] m dijs, [illegible] te[illegible] [illegible] si his artibus ac[illegible] r. AVG. Bene [illegible] entiam comprobabi, neque e[illegible] n [illegible] o[illegible] [illegible] s t[illegible] m[illegible] quær[illegible] molestiam perhorrescas. [illegible] Ro[illegible] [illegible] uis u[illegible] um labore perterritus, pedem retu[illegible] t ab incœpto [illegible] pe[illegible] uad[illegible], mihique [illegible] uadere nite[illegible] t [illegible] ut [illegible] po[illegible] es, [illegible] quid a[illegible] a[illegible] e oculos meos est [illegible] d fu[illegible] [illegible] e[illegible] ex[illegible], sed culpæ imitationem argui[illegible] [illegible] munit [illegible] & [illegible] m[illegible] cede licet cal[illegible] m [illegible] go [illegible] spect[illegible] e[illegible] die[illegible] a[illegible] n[illegible], obl[illegible] le e[illegible] [illegible] n [illegible] humanarum [illegible] te [illegible] oria. [illegible] Ad [illegible] [illegible] e est & in m[illegible] a[illegible] [illegible] [illegible] p[illegible] ede[illegible] g[illegible] [illegible] ti[illegible] s, [illegible] [illegible] me[illegible] s enim [illegible] crep[illegible] [illegible] u[illegible] æ talium u[illegible] p[illegible] tum, [illegible] [illegible] po[illegible] p[illegible] s, & comm[illegible] amicos u[illegible]

gressa sobrietate ac modestia [illegible]. Iram quoque præt[illegible] gis exardeas, [illegible] nat[illegible]æ boni[illegible] e mi[illegible] g[illegible] memor [illegible] c[illegible]:

Ira furor breuis est, animum rege, qui nisi paret,
Imperat, hunc [illegible] inculis, hunc tu compesce catenis.

FR. Aliquantulum mihi fateor & Poëticum hoc & plu[illegible] m[illegible] h[illegible]ius [illegible] eris Phil[illegible] rum consilia profuerunt, atque in primi[illegible] æui b[illegible] s [illegible] ecord[illegible] æ en[illegible] m[illegible] bies e[illegible] los dies, quos inter homines agimu[illegible], in homi[illegible] odium, pern[illegible] m[illegible]que consumere. [illegible] rit ecce [illegible] es ultima[illegible] quæ has flammas in pec[illegible]ribus humanis extinguat, & fi[illegible] m po[illegible] odijs, & [illegible] inimico nil morte grauius [illegible] mus iniqu[illegible]ssimi uot[illegible] comp[illegible] tes factura. [illegible] quid se, quid alios præcipitare iuuat? Quid opportunas partes b[illegible] ssimi tempor[illegible] a[illegible] tere? [illegible] uel præsentibus honesti[illegible] u[illegible]s, uel futuræ uitæ con[illegible] lijs deputatos dies [illegible] x[illegible] turos ad singula, summa licet cum parsimonia dispensatis, auferre necel[illegible] rijs [illegible] a[illegible] p[illegible] pri[illegible] sibus, in[illegible]que alienam pariter, & nostram [illegible] ristitiam, mortem[illegible]que conuerter[illegible]. Verum h[illegible]c [illegible] meditatio, eò usque profuit, ut impulsus non tot[illegible]is ruerem, & [illegible] c[illegible] ruissem mox [illegible] rem. Nec ullis autem iracundiæ flatibus agitarer, nullum mihi hactenus studium p[illegible] quiuit. AVG. At quia nullum ex huius te flatibus, aut tibi aut alteri uereor [illegible] facilè patiar, ut si Stoicorum promissa non attingis, qui morbos animorum radicitù[illegible] s[illegible] suros spondent, sis in hac re Peripateticorum migratione conten[illegible]. His igitur in[illegible] r[illegible] omissis, ad periculosiora, & tibi multò diligentius prouidenda [illegible] no[illegible]. FR. Deus b[illegible] quid adhuc periculosius restat. AVG. Quantis luxuriæ flam[illegible]is incenderis. [illegible] Ta[illegible] quidem interdum, ut grauiter doleam, quod non insens[illegible]s natus sum imm[illegible] e saxu[illegible] liquod esse maluerim, quàm tàm multis corporis mei motibus turbari. A[illegible] Hab[illegible] igitur, quod te uel maximè ab omni diuinorum cogitatione dimoueat. Qu[illegible] d[illegible] n aliud cœlestis doctrina Platonis admonet, nisi animum à libidinibus corporis arcendu[illegible] & eradenda phantasmata, ut ad prouidenda diuinitatis arcana, cui propriæ mortalitati[illegible] a nexa cogitatio est, purus, expeditusque consurgat. Sc[illegible]s quid loquar, & hæc ex Plato[illegible] tibi familiariter nota sunt, quibus auidissimè nuper incubuisse diceris. FR. In[illegible] fateor alacri spe, magnoque desiderio, sed peregrinæ lin[illegible]æ nouitas, & festinata præc[illegible] absentia præciderunt propositum meum. Cæterùm [illegible]a quàm [illegible] tas discipl[illegible]a scriptis tuis, & ex aliorum Platon[illegible]rum relatione not[illegible]ma e[illegible]. AVG. Haud [illegible] quo uerum monstrante didiceris [illegible]uamuis multum sæpe p[illegible]it auctor[illegible]tas. FR. [illegible] pud me præsertim, hominis illius, de [illegible]uo altè mihi quidem [illegible] illud Ciceronis [illegible] sculan[illegible], Plato inquit & si rationem nullam afferret (uide quid homini tribuo) ipsa auct[illegible] te m[illegible] ret: mihi autem sæpè diui[illegible]m illud in[illegible]enium co[illegible] in[illegible]uriosum uider[illegible] si cum ducem suum Anola[illegible] tam fac[illegible]t Pytha[illegible]oreum, uulgus redd[illegible] ratio[illegible] xius Plato. Sed ne à proposito longius ea[illegible] [illegible]tonis hanc sente[illegible] a[illegible] auct[illegible]s, & rau[illegible], & experientia comendauit [illegible] nilque sancti[illegible] p[illegible] [illegible]a enim interdu[illegible] De[illegible] manu[illegible] te [illegible] exi, ut incredibi[illegible] quadam, [illegible] ta[illegible]um dulcedine, quid m[illegible] nc prodesset, [illegible] due a[illegible]tea n[illegible]cuisset ag[illegible]scerem [illegible] meo pon[illegible]re in antiquas miserias relap[illegible]s, q[illegible] e ite[illegible] im pe[illegible] did[illegible], c[illegible] m a [illegible] flu[illegible]entis experior. Quod ide[illegible] retul[illegible] e fortè [illegible]aris, h[illegible]s me [illegible] d[illegible] perien[illegible] iam p[illegible]fiteri. AVG. No[illegible] re[illegible] de, l[illegible] ribus e[illegible]m t[illegible] terf[illegible] & & ref[illegible] te uidi, & nu[illegible]c [illegible] st atu[illegible] oper[illegible] fere di[illegible]posui. FR. [illegible] a [illegible] miser[illegible] is affectus [illegible]uid aut[illegible] s[illegible] AVG. N[illegible] quin[illegible] e[illegible] de, n[illegible] c[illegible] e[illegible] tel[illegible] eno[illegible] pote[illegible]t. Ab e[illegible] m[illegible] c & [illegible] hum[illegible] & sæpè cu[illegible] land[illegible] est, [illegible] e, que [illegible] neg[illegible] Fe[illegible] sæpe [illegible] è[illegible] m[illegible] s esse [illegible]. AVG. A[illegible] ter [illegible] bus [illegible] g[illegible] loc[illegible] s cupid[illegible] ib. re[illegible] ast [illegible] se[illegible] l[illegible] ext[illegible] pertus [illegible] l[illegible] m[illegible] d[illegible]: [illegible] atem, s[illegible] [illegible] t[illegible] p[illegible] s[illegible] ora [illegible] hu[illegible] æ a[illegible] s ea[illegible] [illegible] abe[illegible] n e[illegible] & m[illegible] c [illegible] er[illegible] tas [illegible] me[illegible] m r[illegible] Hæ[illegible] [illegible] bon m[illegible]. FR. [illegible] AVG. [illegible] FR. [illegible] præ[illegible] [illegible] nd [illegible] quem [illegible]

[illegible] em [illegible] pulos naufrag [illegible] fun [illegible] AVG. Credo [illegible] aliquid [illegible] quod [illegible] lo feci Apostolo, ad [illegible] F R. Credo ita esse, [illegible] nec [illegible] miseratus omni [illegible] ac [illegible] mmodet, & quibus [illegible] iustæ [illegible] AVG. Consi [illegible] tu enitere, & [illegible] ent [illegible] mala circumst [illegible] ad repent [illegible] nant, ne [illegible] oculos [illegible] unum semper ante oculos [illegible] am sententiam. A [illegible] nil m [illegible] matam [illegible] stare [illegible]. Hanc igitur [illegible] summa est. F R. [illegible] sed [illegible] tem sed pere [illegible] am nem [illegible] animo mut [illegible] meis [illegible] A [illegible] F R. [illegible] is Vir [illegible], uirum [illegible], per quot pericula [illegible] excidij nocte circumduxit. AVG. Scio enim q [illegible] m [illegible] lum quoque c [illegible] sos en [illegible] tem facit:

[illegible] quis uncta fando
[illegible] o [illegible] lacrimis æquare labores.
[illegible] ruit multos dominata per annos:
[illegible] tas sternuntur inertia passim
[illegible] omos, & reli [illegible] iosa domorum
[illegible] dant sanguine Teucri.
[illegible] am ui [illegible] s, redit in præcordia uirtus:
[illegible] que cadunt Danai, crudelis ubique
[illegible] pauor, & plurima mortis imago.

[illegible] omitante, inter hostes, & incendium errauit, apert [illegible] licet o [illegible] ui [illegible] ere [illegible] non potuit, eaque illum eloquentem, nil nisi terrenum in [illegible] uid euenerit nosti, liquidem mox iratos deorum facies [illegible] ne [illegible] ircumstans periculum agnouisse:

[illegible] es [illegible] scaq; Troiæ
N [illegible] magna Deum.

[illegible] neris, conspectum diuinitatis eripere. AVG. [illegible] nempe Po [illegible] is interest, ueritas figmen [illegible] s ad ista red [illegible] undum est, quæ restant [illegible] a [illegible] tibus [illegible] gas, quæ n [illegible] te reddi [illegible] A [illegible], & co [illegible] o dilat [illegible] m a [illegible] m ca [illegible] m, d [illegible] quibus [illegible] qua d [illegible] F R. [illegible] m [illegible] libet. AVG. Nil [illegible] e [illegible] pe [illegible] F R. Nihil [illegible] s [illegible] dere possem [illegible] m. Nihil [illegible] tam clare mo [illegible] d [illegible] ter [illegible] s lic [illegible] rta c [illegible] a [illegible] ue [illegible] m habet sed perge ad hæc [illegible] AVG. [illegible] esta quæd [illegible] animi, q [illegible] F R. [illegible] morbi nom [illegible] rico. AVG. Nun [illegible] d accid [illegible] d omn [illegible] n hac a [illegible] tem tr [illegible] itia & aspera, [illegible] nem uia, & quic [illegible] uid [illegible] nf [illegible] u n ut crebras [illegible] reues [illegible] aciter me arripit interdum, ut int [illegible] es [illegible] non lucis, au [illegible] itæ, [illegible] tartar [illegible] m [illegible] arum [illegible] mulus dic p [illegible] u [illegible] au [illegible] AVG. M [illegible] u [illegible] e [illegible] o [illegible] o [illegible] du [illegible] ou [illegible] n [illegible] au [illegible]

fibruo ex[illegible] te [illegible]

[illegible]

[illegible] quam [illegible]. FR. [illegible] AVG. Q[illegible]

[illegible] FR. N[illegible], sed [illegible]. AVG. [illegible] simulta[illegible] in [illegible] ueterum simulta[illegible] ad [illegible] us, ut [illegible] ne dele[illegible] recens [illegible] quod temp[illegible] aboleri [illegible] cum repe[illegible] quam cicatrix astri[illegible]xerit. Accedit & humanæ conditionis o[illegible] s, qu[illegible]s omnibus oppressus, non mœstissimus esse non [illegible]eo. Han[illegible] siue a[illegible]diam, siue quid aliud esse dif[illegible]nis, haud magni [illegible] ipsa [illegible]. AVG. Quoniam ut uideo altis radicibus morbus innit[illegible] non sufficiet: repullulabit etenim celeriter ra[illegible] euell[illegible]dus est. Vn[illegible]e autem [illegible]piam incertus sum, tam multa me terrent. Sed ut fa[illegible] d[illegible] efficitur d[illegible]ram pe[illegible]ngula. Dic ergo, Quid in primis tibi mol[illegible]? FR. Quicquid [illegible] do, quicquid audio, quicquid sentio. AVG. Pe[illegible]nil ne placet [illegible]? FR. Aut nihil, aut perpauca quidem. AVG. V[illegible] nora[illegible] sed quid apprimè displicet, responde mihi, quæso? FR. Iam re[illegible]. AVG. [illegible] hoc e[illegible] quam dixi acidiæ, tua omnia tibi displicent. FR. [illegible] me[illegible]us. AVG. [illegible] hinc ex eodem fonte procedi[illegible] crò aliquis dice[illegible] tibi [illegible]ut sis? FR. Desine quæ[illegible]culis, quater, plus etiam quàm dici posset. A[illegible] sordescunt, quæ m[illegible] inuidiosum faciunt. FR. Q[illegible] misero [illegible] se mi crimu[illegible]. AVG. Quid autem ma[illegible]s di[illegible] ex omni[illegible]. AVG. Quid [illegible]go dinum[illegible], fateberi[illegible]ne. FR. F[illegible]enuè. [illegible]ati s es. FR. Qu[illegible]d de[illegible] superbam, u[illegible] m, & [illegible] educ[illegible] AVG. [illegible] omnibus pu[illegible] querela n[illegible] osequimur[illegible]s. Quid [illegible] lles'ne in[illegible] reu[illegible] D[illegible] oniqui[illegible]m. A[illegible] um [illegible] erè [illegible] as f[illegible]m. FR. [illegible] mè imò iniqui[illegible] AVG. Non [illegible] apud Com[illegible] querul[illegible] mallem ex pau[illegible]s. Cæterùm [illegible] poli[illegible] uereri [illegible] FR. [illegible] AVG. A[illegible] ergo, tamen ne an[illegible]m, [illegible] FR. [illegible] fa[illegible] mea. AVG. [illegible] qu[illegible] FR. Aliud a[illegible] potes, [illegible] quonia[illegible] qu[illegible] circumluge[illegible], ne [illegible] cerdum [illegible], qu[illegible] in [illegible] fecit: sicut soleret expect[illegible] cernens fortunas [illegible] tum [illegible] Al[illegible] in quom [illegible] cedu[illegible] tam um [illegible]

[illegible]

[illegible] quod ad summa rerum fastigia multis laboribus euectos uidimus, & uoto[illegible] mox [illegible] rum nimis facilem exitum execrantes. Quod & si omnibus notum esse de[illegible] b[illegible] tamen præcipuè, longa cui experientia persuasum est, omnem, status altissimi, la[illegible] [illegible] m atque s[illegible]citam, & prorsus miserabilem esse fortunam. Ita fit, ut nullus quærimo[illegible] dus uacet [illegible] um & optata consecuti, & repulsi iustam lamentandi causam præ se fe[illegible] [illegible] se deceptos, hi se neglectos æstimant. Sequere igitur Senecæ consilium, cùm aspe[illegible] [illegible] te antecedunt [illegible] ta, quot te sequantur. Si uis gratus esse aduersus Deum, & ad[illegible] [illegible] am tuam, cogita quàm multos antecesseris, & ut eodem loco ait, idem & finem [illegible] quem transire ne possis quidem si uelis. FR. Constitui pridem desiderijs [illegible] em certum, & nisi fallor modestissimum: at inter procaces, impudentesque seculi mei [illegible] modestiæ locus est, sæcordiam, atque segnitiem uocant. AVG. Potest' ne igi[illegible] mi tui statum, uulgaris aura conuellere, quæ nunquam rectum iudicat, nunquam [illegible] nominibus uocat, aut illam si ritè recolo spernere solebas. FR. Nunquam, mihi [illegible] e, magis spreui, non pluris facio. Quid de me uulgus æstimet, quàm qui brutorum gre[illegible] [illegible] mantium. AVG. Quid ergo? FR. Molestè fero, quod cùm nullus ex coæta[illegible] [illegible] quem ego nouerim modestiora concupiuerit, nemo difficiliùs ad concupita pro[illegible] est, summum nempè nunquam me locum exoptasse, testis hæc nostra simul & o[illegible] [illegible] spectatrix, quæ cogitationes meas semper introspiciens nouit, quotiens humani [illegible] enij, per omnes statuum gradus mente discurrerem, nunquam tranquillitatem il[illegible] [illegible] renitatem animi, quam rebus omnibus præferendam arbitror, in supremo fortunæ [illegible] ositam agnouisse. Ideoque & curarum, & sollicitudinum refertam uitam, exhor[illegible] [illegible] ed[illegible] enta, sobriè se semper iudicio prætulisse, nec uerbo solum, sed mente etiam Ho[illegible] [illegible] m [illegible] approbasse:

Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti,
Sordibus tecti caret inuidaque
Sobrius aula.

[illegible] us mihi ratio placuit, quàm dictum:

Sæpius uentis agitatur ingens
Pinus, & celsæ grauiore casu
Decidunt turres, feriuntque summos,
Fulgura montes;

[illegible] profectò mediocritatem, nunquam mihi contigisse doleo. AVG. Quid si quæ [illegible] [illegible] iocria suprà te sunt? Quid si uera mediocritas iam pridem contigit? Quid si abundè [illegible] Quid [illegible] am longè post tergum reliquisti, & multò pluribus inuidiæ, quàm con[illegible] a[illegible] [illegible] bes? FR. Et si ita esset, mihi tamen contrarium uidetur. AVG. [illegible] p[illegible] em malorum omnium, sed huius præcipuè causam esse non ambigitur, [illegible] iu[illegible] arybdi, omnium, ut ait Tullius, remorum ac uelorum auxilio fugiendum est, [illegible] de[illegible] ugere, quóue proram tendere, quid denique opinari iubes, nisi quòd uideo? [illegible] ubi oculos intendisti, ac si retrò respicias, uidebis innumerabilem turbã se[illegible] [illegible] in [illegible] agmine, aliquanto proximiorem esse, quàm ultimo, sed timor animi, rigorque [illegible] n permittunt oculos in tergũ flectere. FR. Deflexi, cum interdum multosque [illegible] perpendi, neque sortis meæ pudet:

Sed curarum piget ac pœnitet tentarum:

[illegible] ut eiusdem Horatij uerbo utar:

Fluitem dubiæ spe pendulus horæ.

[illegible] xietas tollatur, quantum habeo abundè sufficiat, dicamque æquanimiter, quod eo[illegible] [illegible]

Idem quid credis amice precari.

Sit m[illegible]

[illegible] nunc est etiam minus ut mihi uiuam:
[illegible] super est aui?
Si [illegible] d superesse uolunt dij.

[illegible] ius futuri, semper animo suspensus, nullam ex fortunæ muneribus dulce[illegible] [illegible] ut uides hactenus alijs uiuo, quod miserrimum ex omnibus est: atque [illegible] mihi reliquiæ cõtingant, ut qui procellosos inter fluctus uixerim, in [illegible] AVG. Tu ne igitur in tanto rerum humanarũ turbine, tanta uarietate suc[illegible]cessuum,

cessuum, tantaq; caligine futurorum (& ut breuiter dicam) sub imperio positus fortunæ, solus ex cunctis hominum millibus, curarum uacuam ætatem ages? uide quid cupias mortalis, uide quid postules? quod uerò non tibi te uixisse conquereris, non inopiæ, sed seruitutis est, quam licet (ut tu idem asseris) miseriam esse confitear, tamen si circumspicis, paucissimos homines sibi uixisse reperies. Nam & hi qui putantur fœlicissimi, & quibus innumerabiles uiuunt, seipsos simul alijs uiuere, uigiliarum & laborum assiduitate testantur. Quid enim (ut supremo te commoueri faciam exemplo) Iulius Cæsar, cuius illud uerum, licet arrogans dictum est: Humanum paucis genus uiuit, nunquid postquam eò genus redegerat humanũ, ut sibi uni uiueret, ipse interim alijs uiuebat. Interrogabis fortasse quibus? ijs nimirùm à quibus occisus est. De Bruto, uel Cimbro, cæterisq; perfidæ coniurationis auctoribus, quorum cupiditates explere non ualuit, tanti munificentia largitoris. F R. Mouisti animũ fateor, ut iam nec seruum me, nec inopem indigner. A V G. Indignare potiùs te non esse sapientem, quod unum & libertatem, & ueras diuitias præstare potuisset. Cæterùm quisquis causarum absentia æquo ferens animo, effectus non adesse conquæritur, nec causarum certam tenet ille rationem, nec effectuum. Exequere autem nunc, quid te præmit, præter hæc, quæ dicta sunt, corporis ne fragilitas, an latens molestia? F R. Nempè corpus hoc onerosum semper fuit, quotiens meipsum cõtemplatus fui: at cùm alienorum grauedinem corporum respexi, satis obediens me mancipium habere fateor, possem idem utinam, & de animo gloriari, sed ille imperat. A V G. Vtinam rationis ipse subditus imperio, sed ad corpus redeo, quod in eo molestum experiris. F R. Nihil equidem, nisi communia quædam, quod mortale est, quod suis doloribus implicat, mole prægrauat, somnũ suadet spiritu uigilante, aliisq; necessitatibus subigit humanis, quas enumerare, & longum, & inamœnum est. A V G. Compone animum precor, teq; hominẽ esse recordare, licet anxietas ista cessauerit, si quid præter hoc angerit exquire. F R. Illáne tibi inauditum est fortunæ nouercantis immanitas, cum uno die me, spesq;, & opes meas omnes, & genus, & domũ impulsu strauit impio. A V G. Video oculorum tuorum scatebras, idcoq; prætereo, neq; enim nunc docendus, sed admonendus es: unum igitur hîc admonuisse sufficiet. Si enim non priuatarum modò familiarum, sed notissimas tibi regnorum ex omnibus seculis recoles ruinas, nonnihil tibi Tragœdiarum lectio profuerit, ut non pudeat tuguriolum tuum cum tot regis ædibus conflagrasse. Procede modò, hæc enim partiùs dicta, speciosiùs tibi ruminanda seruabis. F R. Quis uitæ meæ tædia, & quotidianum fastigium sufficienter exprimat, mœstissimum, turbulentissimumq; orbem terrarum omnium, angustissimam atque ultimam sentinam, & totius orbis sordibus exundantem? quis uerbis æquet, quæ passim nauseam concitent, graues olentes semitas permixta rabidis canibus, obscœnas sues, & rotarum muros quatientium stridorem, aut transuersas obliquis itineribus quadrigas, tàm diuersas hominũ species, tot horrenda mendicantium spectacula, tot diuitũ furores, illos mœstitia deuictos, hos gaudio, lasciuiaq; fluitantes, tàm denique discordantes animos, artesq; tàm uarias, tantùm confusis uocibus clamorem, & populi inter se anxietatis incursum. Quæ omnia & sensus melioribus assuetos conficiunt, & generosis animis eripiunt quietem, & studia bonarum artium interpellant? Itaque me Deus ex hoc naufragio, puppe liberat illæsa, ut ego sæpe circunspiciens, in infernum uiuens descendisse mihi uideor, i nunc, & honestis cogitationibus incumbe.

I nunc, & uersus tecum compone canoros.

A V G. Hic me Flacci uersiculus, quid potissimùm lamenteris admonuit, doles quod importunum studijs tuis locum nactus es, quoniam, ut ait idem:

Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes.

Tuq; ipse in epistola quadam, eandem sententiam uerbis alijs expressisti:

Sylua placet Musis, urbs est inimica poetis.

Quod si unquam intestinus tumultus tuæ mentis conquiesceret, fragor iste circumtonans (mihi crede) sensus quidem pulsaret, sed animum non moueret. At ne nota pridem auribus tuis ingeram, habes Senecæ de hac re non inutilem epistolam, habes & librum eiusdem de tranquillitate animi, habes & de tota hac mentis ægritudine tollenda librum M. Ciceronis egregium, quem hesternæ diei disputationibus, in Tusculano suo habitis ad Brutum [illegible] psit. F R. Singula hic haud negligenter legisse me noueris. A V G. Quid ergo, [illegible] ne profuerunt? F R. Imò uerò inter legendum plurimum, libro autem è manibus elap[so] assensio simul omnis intercidit. A V G. Communis legentium mos est, ex quo mo[...] illud execrabile literatorum passim flagitiosissimos errare greges, & de arte uiuendi mu[lt]a, licet in scholis disputentur, in acta paucum conuerti. Tu uero si suis locis notas certas impressens,

[illegible] s & [illegible] ctum ex lecti[illegible]ne percipies. FR. Quas notas. AVG. Quoti[illegible]s legen[illegible] [illegible]e offerunt sententiæ, quibus uel excitari sentis animum uel frenari, noli uiri[illegible] [illegible] cum fidere, sed illas in memoriæ penetrabi[illegible]us absconde, multoq; studio tibi fami[illegible] [illegible] ut [illegible]d experti solent medici, quo[illegible]nque loco uel tempore, dilationis impa[illegible] [illegible]t, habeas uelut in animo co[illegible]scripta remedia. Sunt enim quædam, si[illegible] [illegible] hum[illegible] sic in animis pass[illegible] in quibus t[illegible]m mortifera mora est, ut qui [illegible] medel[illegible]m, sp[illegible]s abst[illegible]ler[illegible] qu[illegible]m ignorat (exempli gratia) esse quosdam m[illegible] præcipites, ut [illegible] in ipsis exor[illegible]ati[illegible] nauerit, animum, corpusq;, & to[illegible] [illegible] perd[illegible]t, & serum sit, quicquid post tempus apponitur. In quibus primum o[illegible] locum re[illegible] iram. Cui non frustra ratio us [illegible]dem superpositam esse diffiniunt, hi [illegible] animam diuiserunt. Rationem in capite uelut in arce, iram in pectore, con[illegible] [illegible]am subter præcordia collocantes, ut scilicet præstò sit, quæ subiectarum pestium [illegible] impetus repentè coërceat, & ex alto, uelut rec[illegible]ptui canat, quod frenum, quia iræ [illegible] necessarium erat, illi uicinior sita est. FR. Con[illegible]te equidem, quod ut me non tan[illegible] [illegible] Physicis, sed ex Poëticis etiam scripturis elicuisse prouideas. Per illorum uent[illegible]rum [illegible]em, quam Maro describit, speluncis abditis latitantem, supenectosq; montes, & regem [illegible] sedentem, atque illos imperio miti[illegible]antem, iram atque impetus animi posse denota[illegible] [illegible]im sæpè cogitaui, in profundo scilicet pectoris deferuentes, qui nisi coërceantur ra[illegible] [illegible]o (ut ibidem legitur)

Maria ac terras, cœlumq; profundum:
Quippe ferant rapidi secum, uerrantq; per auras.

[illegible] [illegible]d nisi terream corporis materiam, per maria quid nisi humorem, qu[illegible] [illegible] uerò profundum, quid nisi interiore loco habitantem animam int[illegible]lig[illegible] [illegible] loco ait idem) *igneus est uigor, & cœlestis origo*, quasi diceret, corpus atque animam, & [illegible]er totum hominem cui dominabuntur, in præcipitium agent. Ex aduerso autem, m[illegible]remq; præsidentem, quid nisi capitis arcem, & rationem esse, quæ illic inhabi[illegible] [illegible] ait:

Hinc uasto rex Aeolus antro,
Luct[illegible]ntes uentos, tempestatesq; sonoras
Im[illegible]o premit, & uinclis ac carcere frenat.
Il[illegible]nantes magno cum murmure montis.
Circum claustra fremunt summa sedet Aeolus arce,
Sceptra tenens.

[illegible] E[illegible]o autem singula uerba discutiens, audiui indignationem, audiui luctamen, au[illegible] [illegible]ch[illegible]a, audiui murmur, ac fremitũ, hæc ad irã referri possunt. Audiui ru[illegible] [illegible]ar[illegible]em, audiui sceptra tenentem, audiui imperio tremẽtem, & uinculis [illegible]gen[illegible]n[illegible]æ ad rationem quoq; referri posse quis dubitet? attamen ut de an[illegible] [illegible]ani[illegible] turbante, dici omnia constaret, uide quid addidit:

Moll[illegible]q; animos, & temperat iras.

[illegible] Laudo hæc, quibus abundare te uideo, poëticæ narrationis arcana, siue enim id [illegible] ipse [illegible]nit dum scriberet, siue ab omni tali cõsideratione remotissimus, maritimam [illegible]bus, & nil aliud describere uoluit tempestatem, hoc tamen de irarum impetu, & ra[illegible] [illegible] dixisti facere satis, & propriè dictum puto. Sed unde discesseram reuertar, & [illegible]am, & aduersus reliquos motus, præcipueq; aduersus hanc, de qua loqu[illegible]pe[illegible] [illegible]uid semper excogita, quod cum intenta tibi ex lectione contigerit. Impri[illegible]e sen[illegible] [illegible]ut[illegible]bus (ut [illegible]cipiens dixeram) certas notas, quibus uelut uncis memoria u[illegible]lentes [illegible] eas. Hoc equidem præsidio cõsiste[illegible] immobilis, tum aduersus cætera, tum con[illegible] [illegible]iam, quæ umbra uelut pestilentissima uirtutum. Semina & omnes ingenio[illegible] [illegible]s enecat. In qua postremò, (ut eleganter ait Tullius) fons est, & caput miseria[illegible]um [illegible] Profect[illegible]tem si alios, teq; diligenter simul excusseris (omissoq; qu[illegible]d [illegible]l[illegible]s h[illegible]c[illegible] multæ sint lugendæ causæ, omisso præterea quod delictorum r[illegible]o[illegible] [illegible]um, & sollicitum facit, quod unum mœstitiæ genus salutare est, [illegible]tio[illegible]rrepat) multa tibi diuinitus concessa fateberis, quę inter turbas que[illegible] [illegible]e[illegible]emen[illegible]um, consolandi, gaudendiq; materiam præstare queant. Nam in [illegible]m uixisse quæreris. Quod ue tumultus urbium, stomachorum, & ma[illegible] [illegible]num similis querela, & illa cogitatio, quo tua sponte in hoc incideris anli[illegible]a[illegible] [illegible]te [illegible]omnino uelle cœperis, posis emergere non parum tibi conferent sola[illegible] [illegible] consuetudo longior profuerit, si strepitum populorum uelut cadentis aquæ sonitum,

nit tum, aures tuas edomueris, cum delectatione percipere. Id autem, ut dixi, facillime fiet, seq ueris, si tuae primum mentis compescueris tumultus, pectus enim serenum, & tranquillum, frustrà uel peregrinae circumeunt nubes, uel circumtonat extremus fragor: itaque uelut insistens sicco littore tutus, aliorum naufragium spectabis, & miserabiles fluitantium uoces, tacitus excipies, quantum'ue tibi turbidum spectaculum compassionis attulerit, tantum gaudij afferet propriae sortis alienis periculis collata securitas. Ex quo tu omnem animi tristitiam, te iam iam depositurum esse confido. FR. Quanquam multa me uellicent, atque illud in primis, quod urbes relinquere, quasi rem facilem mei consilij arbitrij, tamen quia in multis me ratione superasti, uolo & hic prius, quàm deijciar, arma deponere. AVG. Potes ergo iam tristitia relegata, cum fortuna tua in gratiam redire. FR. Possum utique, si modo aliqui est fortuna: nam ut uides, inter Graium & nostrum Poëtas, hac de re tanta dissensio est, ut cum ille fortunam in operibus suis nusquam nominare dignatus sit, quasi nil eam esse crederet, hic noster & saepe eam nominet, & quodam in loco omnipotentem eam etiam uocet. Cui sententiae & historicus ille nobilis fauet, & orator egregius. Nam & C. Crispus Salustius, dominari profectò, ait, in re qualibet fortunam, & Marcus Tullius, humanarum rerum dominam asseuerare, non timuit. Ego autem quid sentiam, aliud fortè tempus ac locus aliter fuit dicendi. Quod uerò ad incoeptum attinet, eò usque mihi profuit admonitio tua, ut meipsum cum maiore parte hominum conferenti, nõ tam miser (ut solebat) status meus appareat. AVG. Gaudeo, si quid tibi profuit, cupioque prodesse cumulatius: sed quoniam satis hodiernum colloquium processit, poteris'ne, quae restant in diem tertium, ubi finem statui. FR. Ego uerò numerum ipsum ternarium tota mente complector, non tàm, quia tres eo Gratiae continentur, quàm quia diuinitati amicissimum esse constat, quod non tibi solum, alijsque uerae religionis professoribus persuasum, quibus est omnis in trinitate fiducia, sed ipsis etiam gentiũ philosophis, à quibus traditur ut nos, hoc numero in consecrationibus deorum, quod nec Virgilius meus ignorasse uidetur, ubi ait:

Numero Deus impare gaudet.

De ternario enim loqui, eum praecedentia manifestant, tertiam igitur deinceps manibus tuis partem huius tripartiti muneris expecto.

DIALOGVS III. AVG.

Si quid hactenus sermo tibi noster contulit, oro, obtestorque ut te facilè hauriendis quae supersunt praebeas, contentionemque, ac reluctantem animum deponas. FR. Factum puta. Sentio enim me tuis monitis, magna sollicitudinum mearum parte leuatum, eoque paratior ad reliqua audienda trãsgredior. AVG. Nondum intrabilia & infixa uisceribus uulnera tua contigi, & contingere metuo, recolens quantum altercationis expresserit querelarum leuior contactus. Spero autem ex aduerso, collectis uiribus, animum fortiorem, asperiora deinceps aequanimius laturum. FR. Nil metuas, iam assueui, & morborum meorum nomen audire, & Medici manus auxilium pati. AVG. Duabus adhuc Adamantinis dextra, laeuaque praemeris catenis, quae neque de morte, neque de uita sinunt cogitare, has semper extimui, ne te in interitum agerent, necdum quidem securus sum, nec prius ero, quàm te solutum ac liberum illis effractis, abiectisque uidero. Neque enim reor impossibile, sed profectò difficile, alioquin frustrà circa impossibilia uersarer. Et autem ut in Adamante frangendo, hircinum dicunt (sic in huiuscemodi duritie durarũ mollienda) sanguis ille mirum in modum efficax, qui cùm cor asperum contigerit, frangit ac penetrat. Tamen id metuo, quoniam in hac re, tuo simul opus est ascensu, quem ne praestare possis, siue ut dicam uerius, ne uelis multum uereor, ne ipsa catenarum circumradians atque oculos mulcens fulgor impediat, ne forte contingat, quod euenturum suspicor, si auarus quispiam aures catenis uinctus, in carcere teneretur, solui etiam uellet, sed catenas nollet amittere: tibi autem ea carceris indicta lex est, ut nisi catenas abieceris, solutus esse non possis. FR. Heu mihi miserior eram, quàm putabam, duae ne nunc etiam illaqueant animum catenae, quas ego non agnosco. AVG. Imò uerò clarissimè, sed earum pulchritudine delectatus, non catenas, sed diuitias arbitraris, eueniteque tibi (ut similitudine utar) uersari in eadem non aliter, quam siquis aureis manicis, atque compedibus tentus, aurum laetus aspiceret, laqueos non uideret. Tu quoque nunc captis oculis, quae te uinciunt uides, sed ô caecitas ipsis ad mortem trahentibus uinculis delectaris, quod in est omnium miserrimum gloriaris. FR. Quae nam sunt quas memoras catenae? AVG. Amor & gloria. FR. Proh superi, quid audio? has tu'ne catenas uocas, has quoque si patiar excuties. AVG. Hoc moliar,

[illegible] pion [illegible] m [illegible] mo [illegible] ps ustenebaris, & [illegible] eran
[illegible] hæc autem nocendo pla[illegible]
[illegible] u tab[illegible] erus ceu summ[illegible]
[illegible] aneo. FR. [illegible] d[illegible] e[illegible] o de te [illegible] lia meruit ut [illegible]
[illegible] ima [illegible] ani[illegible] ei partes
[illegible] aix e[illegible] rem m[illegible] um cu[illegible]
[illegible] dio [illegible] re. FR. Haud qua-
[illegible] a [illegible] ia [illegible] n [illegible] en oporte e arbitrer.
[illegible] Q[illegible] bil[illegible] os, quos mihi obijcis
[illegible] per, [illegible] me [illegible] conquerendis inluo, ne dum
[illegible] f[illegible] ore [illegible] ad sing[illegible] .D[illegible] oniam prius amoris men-
[illegible] omni[illegible] m e[illegible] tremam ducis in[illegible] FR. Nequid uenit ti sub-
[illegible] cti, am[illegible] rem uel deterrima[illegible] p[illegible] ionem, uel n[illegible] simã
[illegible] eo. AVG. Ne res egeat ex[illegible] o, aliud in medi[illegible] um pro[illegible]
[illegible] m [illegible] pemq; mulierem ardeo, insanissimus ardor est, [illegible] rerum a[illegible] quod [illegible]
[illegible] a[illegible] illu[illegible] amandum, uenerãd[illegible] mq; molitus sum, q[illegible] d putas, null[illegible]
[illegible] s [illegible] rebus [illegible] atuis discrimen, adeò ne pudor omnis euan[illegible] E go uerò, ut [illegible] x [illegible] e a
[illegible] t [illegible] mum graue, & infaustum animi pond[illegible] æstumo, ic secundo uix q[illegible] e
[illegible] s. Quod si tibi contrarium forsitan uidetur, suam [illegible] u[illegible] squam sente[illegible]
[illegible] nosti) opinionu[illegible] ingens ueritas, libertasq; iu[illegible] ndi AV[illegible]
[illegible] o diuersa, ueritas [illegible], atq; eadem semper est. FR. I[illegible] ud q[illegible]
[illegible] q[illegible] suersos agit, opi[illegible] b. antiquis inhærem[illegible] per[illegible] n[illegible]
[illegible] VG. V[illegible] nam [illegible] de tota amori[illegible] quæst[illegible] ne [illegible] ires, u[illegible]
[illegible] R. Qu[illegible] d [illegible] è sentire mihi uideor, ut contra sentien[illegible]
[illegible] AV[illegible]. Inueter[illegible] mendacium pro ueritate ducere, nouiter[illegible]
[illegible] tem æstimar[illegible] mendacium, ut omni[illegible] rerum auctoritas in tempore s[illegible] a[illegible], de-
[illegible] ma est. FR. [illegible] erdis operam, nulli crediturus sum, succurritq; illud Tull[illegible] num,
[illegible] benter [illegible] eq; hunc errorem auferri mihi, uolo dum uiuo. AVG. Ille
[illegible] e anim[illegible] m[illegible] talitate loquens, opinionem pulcherrimam omnium, ac uolens,
[illegible] l in ea [illegible] quanquam contrarium audire noller, huiuscemodi uerbis usus
[illegible] pi[illegible] ima, a[illegible] falsissima, ijsdẽ uerbis [illegible] buteris. Profectò enim, etsi mor-
[illegible] alem [illegible] stimare melius so[illegible] orq; ille salutaris uideri posset,
[illegible] em [illegible] uæ quamuis etiam spe p[illegible] blata, per seipsam expetenda
[illegible] us, proculdubiò proposita ani[illegible] ortalitate, lentesceret. Con[illegible] q;
[illegible] promissio, ad excitandum an[illegible] s mortalium, non ineffi[illegible] x u[illegible]
[illegible] error iste tuus si tuides, ne[illegible] pe in omnes an[illegible] um præcipita
[illegible] metus: & quæ frenare solet impetus rationis, [illegible]
[illegible] iam, quod [illegible] m perderes. Ego enim nihil [illegible]
[illegible] amasse me r[illegible] A[illegible] G. Etiam pulchra [illegible] urpiter amari po[illegible]
F[illegible] ec in nominibus [illegible] e, [illegible] aduerbijs peccaui, desine iam am[illegible] s in[illegible]
[illegible] G. Q[illegible] id er[illegible] s ne u[illegible] hræn[illegible] quidem solent, inter ioco[illegible] & ri[illegible] us expi-
[illegible] o mis[illegible] rabiliter æ[illegible] nti, adhuc aliquid remedij adhibere mauis. FR. Non re-
[illegible] edium [illegible] em, acce[illegible] at si me ægrum monstraueris: benè ualentibus autem reme-
[illegible] ca [illegible] sæpe unesta est. AVG. Conualescendo tu quidem, quod m[illegible] s a[illegible]
[illegible] ter ægrotasse fateberis. FR. Ad postremum spreuisse nequeo, cuiu[illegible]
[illegible] is præsertim proximis diebus, sana consilia sum expertus: P[illegible] igitur [illegible]
[illegible] o unam [illegible] anc mihi ueniam tribui uelim, si cogente mater[illegible] duers[illegible] del[illegible]
[illegible] rtas[illegible] inuectus fuero: iam enim hoc præuideo quàm gr[illegible] iter [illegible] a[illegible]
[illegible] as. FR. Ante quam incipias, audi paululũ, scis ne de quo loq[illegible] endu[illegible]
[illegible] D[illegible] ter m[illegible] præuisa sunt omnia, de muliere mortali sermo n[illegible] b[illegible] s [illegible]
[illegible] a[illegible] a, colendaq; te ma[illegible] nam ætatis partem consumpsisse d[illegible]
[illegible] æuam [illegible] s[illegible] iam uehemen[illegible] er admiror. FR. P[illegible] e c[illegible]
[illegible] Thais, & Liuia. Cæt[illegible] s ne d[illegible] ea mulie[illegible]
[illegible] cu[illegible] arum [illegible] s d[illegible] eris arde[illegible]
[illegible] dec[illegible] get, cuius mo[illegible] c[illegible] n[illegible]
[illegible] oc[illegible] gorm[illegible] q[illegible]
[illegible] ta, cr[illegible] do, [illegible]
[illegible] sextu[illegible]

blandiijs al [illegible] Prof [illegible] non diutiû [illegible] Italiæ famosissim [illegible] res il [illegible] un [illegible] rum impe [illegible] palla est, hec ualidior [illegible] po [illegible] us u ol [illegible] mæ pa [illegible] flammas, atq; im [illegible] etu [illegible] lum [illegible] dem a [illegible] e comp [illegible] Hannibalem. Tuum [illegible] s ab his un [illegible] m cen [illegible] tet. Si [illegible] exire ue [illegible] u tecum ma [illegible] cat sp [illegible] iam seniu [illegible] s, mal [illegible] lectis in [illegible] ix, atq; [illegible] s [illegible] peni [illegible] em [illegible] ema [illegible] cum [illegible] gem mort [illegible] tam, [illegible] pa [illegible] membra consp [illegible] pu [illegible] t animum [illegible] duco appli [illegible] corpusc [illegible] quo nunc t [illegible] m p [illegible] a [illegible] uis, cum [illegible] o [illegible] [illegible] ens. FR. Aue [illegible] Dei [illegible] o ista non uide [illegible] A [illegible] Equidem necessario [illegible] a sunt. FR. Scio, sed [illegible] inimica mihi [illegible] nt sydera, [illegible] nat [illegible] ordine [illegible] in hac morte pert [illegible] ât, prius [illegible] s [illegible] grediar. AV [illegible] Mem [illegible] red [illegible] tẽpo is [illegible] qu [illegible] um [illegible] morti [illegible] æ amicæ funereum carm [illegible], [illegible] ce [illegible] FR. M [illegible] ce [illegible] & adhuc recolens contrem [illegible] me [illegible] bi [illegible] ut animæ me [illegible] p [illegible] ell [illegible] perstitem, quæ [illegible] mihi uit [illegible] a [illegible] faciebat. H [illegible] c e [illegible] quod t [illegible] mol [illegible] mar [illegible] [illegible] um e [illegible] sente [illegible] am me [illegible] ferrem. AVG. No [illegible] ho [illegible], q [illegible] am [illegible] ach [illegible] ar [illegible] m mo [illegible] llius so [illegible] ata, q [illegible] imue d [illegible] is [illegible] g [illegible] intelligas, [illegible] æ sem [illegible] posse fo [illegible] reuerti, coq [illegible], q [illegible] dies ad mortem propiu [illegible] cor [illegible] e [illegible], m [illegible] t [illegible] is exhau [illegible] m [illegible]. [illegible] Lg [illegible] quoq; & c [illegible] æ [illegible] prouect [illegible] factus sum. [illegible] inquante p [illegible] c [illegible] [illegible] nascer [illegible] ordine [illegible] ue [illegible]. Quid enim a [illegible] d o [illegible] s [illegible] tum [illegible] del [illegible] entium [illegible] um fe [illegible] ata [illegible] tes. quid anno [illegible] [illegible] insa [illegible] um suorum anticipatum tempus,

Quoi dulcis uitæ ex [illegible], & [illegible]
Abstulit atra dies, & funere mersit acer[illegible]

Si uerò paucorum numerus annorum, quo illam præcedis, spem tribuit uanissi [illegible], p [illegible] te quidem furoris tui fomitem esse mo [illegible] iturum, & hunc naturæ ordinem tibi fin [illegible] [illegible]. FR. Non usq; adeò immol [illegible] ontrarium [illegible] posse [illegible] nes [illegible] ius, sed a [illegible] idem adueniat precor, semperq; d [illegible] c cogitanti succurrit iste [illegible] Ouid [illegible]

Tarda sit illa dies, & [illegible]

AVG. Has ineptias ampl [illegible] non ualeo, quid [illegible] nõ ignorat, quid illa moriente [illegible] es? FR. Qui [illegible] s al [illegible] me [illegible] lamitate miserrimum? Solamẽ [illegible] recordatione tra [illegible] tempo [illegible], [illegible] uenti tamen ista quæ loquimur [illegible] nt augurium procellę. AVG. O [illegible] intelligi quanta dementia est, [illegible] animum rebus subiecisse mortal [illegible] cum [illegible] d [illegible] [illegible] mmis acc [illegible] ant, nec qui [illegible] tare nouerint, [illegible] permanere ua [illegible], & cre [illegible] is m [illegible] bus, [illegible] ulcere pol [illegible] ice [illegible] ur, ex [illegible] R. Si quid [illegible] p [illegible], nunqu [illegible] n [illegible] cme [illegible] e [illegible] re [illegible] terrue [illegible] , mortali [illegible] ad [illegible] ta [illegible] rp [illegible] nouer [illegible] amasse, quam an [illegible] humana transce [illegible] s [illegible] orum ex [illegible] mo [illegible] lo, qua [illegible] ter inter cœl co [illegible] dmoneo. Itaq; si [illegible] d solo [illegible] di [illegible] e pr [illegible] moriens illa desereret, qu [illegible] a [illegible] m [illegible] errogas, cum L [illegible] Roman [illegible] pie [illegible] mo [illegible] prias miserias c [illegible] arer, [illegible] tem [illegible] ius amadi, qu [illegible] non est, [illegible] d [illegible] e [illegible] ma q; [illegible] a, quæ illum dixisse a [illegible] po [illegible] eius in [illegible] um, qu [illegible] m mi [illegible] uodam a [illegible] d [illegible] t. AVG. Inexo [illegible] erroris [illegible] rce consisti, unde te deijcere non ociosu [illegible] [illegible] n [illegible] aff [illegible] ideo, ut multò p [illegible] tius sis, quicquid de te, quam qu [illegible] de ipsa [illegible] uli [illegible] culam tuam quam ta [illegible] cumules licebit. Nihil enim ad [illegible] h [illegible] sit [illegible], si [illegible] ea certè,

An [illegible] bebi soror, an Nympharum sanguinis una?

Ingens tamen eius uirtus, mi [illegible] imum tibi ad excusat [illegible] nem erroris cõferret. FR. Q [illegible] id no [illegible] ui litigij o [illegible] tans exptor. AVG. Dubitari n [illegible] n [illegible] otest, quin pulc [illegible] ima sæpè turp [illegible] e me [illegible] r. [illegible] R. Iam ad hæc suprà [illegible] ponsum e [illegible], [illegible] enim amoris in [illegible] anis fac [illegible] s [illegible] pol [illegible] eius [illegible] tus (quem licet mul [illegible] me [illegible] deb [illegible] o [illegible] artius lau [illegible] simi [illegible] s [illegible] [illegible] æc mil [illegible] râm [illegible] uo [illegible] quimur [illegible] quod in amore meo [illegible] c, [illegible] m fuerit, [illegible] q; præter ma [illegible] tem culpabile. Adde m [illegible] m, [illegible] p [illegible] [illegible] ati quea [illegible] AVG. Po [illegible] um tibi Tulliano ue [illegible] b [illegible] onder [illegible] um [illegible] [illegible] R. Non [illegible] sed am [illegible]. AVG. E [illegible] eret, de am [illegible] e loq [illegible] u [illegible]. FR. Quid ni in Tusculan [illegible] hæc legi, [illegible] communi amore [illegible]

sen

[illegible]at, in me autem singularia quædam sunt. AVG. Enimuerò idem de se alijs for[illegible]catur, uerumq; est, tum in alijs, tum in hac præcipuè passione, quod unusquisque [illegible] rerum est benignus interpres. Nec ineptè illud, à plebeio licet quodam Poeta di[illegible]udatur:

Suam cuiq; sponsam, mihi meam,
Suum cuiq; amorem, mihi meum.

FR. Vis'ne si tempus suppetit pauca de multis exponam, quæ te in admirationem, stupo[illegible]q; compellant? AVG. Me'ne putes ignorare,

Quod qui amant ipsi sibi somnia fingunt?

Omnibus scolis notissimum carmen est. Cæterùm ex ore eius piget has insanias audire, quem decet altiùs & sapere, & loqui. FR. Vnum hoc (seu gratitudini seu ineptiæ ascribendum) non sileo, me quantulumcunq; conspicis, per illam esse, nec unquam ad hoc, si quid est n[illegible]minis aut gloriæ fuisse uenturum, nisi uirtutum tenuissimam sementem, quam pecto[illegible] [illegible]c natura locauerat, nobilissimis his affectibus coluisset. Illa iuuenilem animum ab o[illegible]pitudine reuocauit, uncoq; ut aiunt, retraxit, atq; alta compulit spectare. Quid ni, [illegible]im est amorem in amatos mores transformare, atqui nemo unquam tàm mordax [illegible]tor inuentus est, qui huius famam canino dente contingeret, qui dicere auderet (ne [illegible] actibus eius, sed in gestu uerborũ) reprehensibile aliquid se uidisse. Ita qui nihil in[illegible]querant, hanc mirantes, uenerantesq; reliquerunt. minimè igitur mirum est, si hæc [illegible] fama, mihi quoq; desiderium famæ clarioris attulit, laboresq; durissimos, qui [illegible] consequerer molliuit. Quid enim adolescens aliud optabam, quàm ut illi uel so[illegible] quæ mihi uel sola placuerat. Quod ut mihi contingeret spretis mille uolupta[illegible] [illegible]ebri[illegible]uod me ante tempus curis, laboribusq; subiecerim nosti, & iubes illam obli[illegible] amare, quæ me à uulgi consortio segregauit, quæ dux uiarum omnium, tor[illegible] [illegible]o calcar admonuit, ac semisopitum animum excitauit. AVG. Infœlix, quan[illegible] [illegible]erat tacere, quàm loqui, quamuis enim uel in silentio talem te introrsus aspiceri[illegible] [illegible]tio tamen ipsa tàm pertinax, bilem, stomachumq; percussit. FR. Cur quæso. [illegible] Quia falsum opinari ignorantis est, falsum impudenter asserere, ignorantis pari[illegible] [illegible]. FR. Quid me tàm falsum, uel sensisse confirmas. AVG. Nempe uni[illegible] [illegible]memoras, primùm omnium ubi ais, te quod es per illam esse, si sic intelligis, ut hæc [illegible]dederit, m[illegible]res haud dubiè, si uerò sicut non amplius esse permiserit, uerum dicis, [illegible]m [illegible]euadere poteras, nisi illa te formæ blanditijs retraxisset. Quod es igi[illegible] [illegible]ræ bon[illegible]edit, quod esse poteras illa præripuit, imò tu tibi potiùs abstulisti. Illa e[illegible] [illegible]ocens est, forma quidem tibi uisa est tam blanda, tàm dulcis, ut in te omnem nati[illegible] [illegible]utum seminibus prouenturam segetem, ardentissimi desiderij æstibus & assiduo la[illegible] ch[illegible]arum imbre uastauerit. Quòd autem te ab omni turpitudine illa retraxerit, falsò glo[illegible] [illegible]retraxeri[illegible] forsan à multis, sed in maiores impulit ærumnas. Enimuerò neq; uarijs fo[illegible]us obscœnam uiam declinare monuit, si in præcipitium perduxit, nec quæ minutio[illegible] ra[illegible] ulcera, l[illegible]ale interim iugulo uulnus inflixit. Liberasse potiùs quàm occidisse dicen[illegible] d[illegible]ta quoq;, quam tuam prædicas ducem, à multis te obscœnis abstrahens in splendi[illegible] d[illegible] barathrum. Quod uerò alta spectare docuit, quod segregauit à populo, quid a[illegible] quàm præsidentem sibi, & unius captu dulcedine contemptorem rerum omniũ, [illegible]q; negligentem reddidisse. Quo nihil in conuictu hominum scias esse molestius. [illegible]quod in[illegible]eris illam te laboribus implicuisse commemoras, hoc unum uerè prædi[illegible] Qu[illegible] autem hic tàm magni muneris inuenias cogita, cùm multiformes enim sint labo[illegible]s declinare non licet, quanta dementia est nouos sponte sectari? At quod famæ cla[illegible]uidum, per illam te factum gloriatiaris, cõpatior errori tuo, siquidem ex animi tui sar[illegible]illam tibi funestiorem esse monstrabo, sed nondũ eò peruenit oratio. FR. Prom[illegible] [illegible]s dimicator comminatur & uulnerat, ego autem & uulnere, & comminatione pro[illegible] [illegible]& titubare iam grauiter incipio. AVG. Quantò grauius titubabis, cum grauis[illegible] [illegible]lnus infixero? Ista nempè quam prædicas, cui omnia te debere asseris, ista te pere[illegible] [illegible]. Deus b[illegible]ne, quibus mihi persuadebitur modis. AVG. Ab amore cœle[illegible] [illegible]auit an[illegible], & à creatore ad creaturam desiderium inclinauit, quæ una quidẽ [illegible]onio[illegible]tia. FR. Noli quæso præcipitare sententiam, Deum profectò ut [illegible]s [illegible]mor præstitit. AVG. At peruertit ordinem. FR. Quo'nam modo? [illegible] Quia cum creatum omne, creatoris amore diligendum sit, tu contrà creaturæ ca[illegible]ris, creatorem non quomodo decuit amasti, sed miratus artificem fuisti, quasi ni[illegible]bus formosiùs creasset, cùm tamen ultima pulchritudinum sit forma corporea.

Z 2 FR. Hanc

FR. Hanc præsentem in testimonium euoco, conscientiamq; meam facio contestem, mē (quod superius dixeram) illius non tàm corpus amasse, quàm animam, quod hinc percipies licebit, quoniam quò illa magis in ætate progressa est (quid eò corporeæ pulchritudinis ineluctabile fulmen est) eò firmior in opinione permansi, & si enim uisibiliter, in uere flos tractu temporis languesceret, animi decus ampliùs augebatur, quin sicut amandi principium, sic incepti perseuerantiam ministrauit: alioquin si post corpus abijssem iam pridem mutandi propositi tempus erat. A V G. Me'ne ludis? an si idē animus in squalido, & nodoso corpore habitaret, similiter placuisset? FR. Nō audeo quidem id dicere, neque enim animus cerni potest, nec imago corporis talem spopōdisset, ac si oculis appareret, amarem profectò pulchritudinem animi, deforme licet habentis habitaculum. A V G. Verborū quæris adminicula: si enim, nō nisi quod oculis apparet amare potes, corpus igitur amasti, nec tamen negauerim animum quoq; illius & mores, flammis tuis alimenta præbuisse: nimirùm cùm (uti paulò pòst dicam) nomen ipsum nonnihil, imò uel plurimum furoribus istis addiderit, Cùm enim in omnib. animi passionibus, in hac præsertim euenit, ut ex minimis fauillis, sæpe incendia magna consurgant. FR. Video quo me cogas, ut scilicet cum Ouidio fatear:

Animam cum corpore amaui.

A V G. Hoc quoq; quod sequitur fatearis oportet, neutrum te satis sobriè, neutrum amasse quomodo decuit. F R. Torquendus tibi sum antequàm fatear. A V G. Aliud quoq; te propter hunc amorem, in magnas concidisse miserias. F R. Hoc quamuis aculeum sustuleris, non fatebor. A V G. Imò uerò spontè tua mox utrunque fateberis, nisi rationes meas, interrogationesq; neglexeris. Dic ergo: Meministi'ne puerilium annorū, an uerò præsentium turba sollicitudinū memoria, omnis illius ætatis euanuit? F R. Nempe infantia, pueritiaq; non aliter ante oculos meos sunt, quàm dies hesterna. A V G. Meministi quantus in illa ætate timor Dei? quanta mortis cogitatio? quantus religionis affectus? quantus amor honestatis? F R. Memini profectò, doleoq; crescentibus annis decreuisse uirtutes. A V G. Ego quidem semper extimui, ne illum tàm intempestiuum florem uernalis aura discuteret, qui si integer, illæsusq; mansisset, mirabilem fructum suis temporibus protulisset. F R. Ne à proposito diuertas, quid enim hoc ad ea, de quibus sermo nobis inceptus erat. A V G. Dicam, percurre tecum tacitus, quando integram tibi sentis, recentemq; memoriam, percurre uniuersæ uitæ tuæ tempus, & ubi tanta morum uarietas incesserit, recordare. FR. En in ictu oculi, trepidantis annorum meorum numerum, seriemq; recensui. A V G. Quid reperis igitur? F R. Literæ uelut Pythagoræ quā audiuimus, legi non inanem esse doctrinam. Cùm enim rectò tramite ascendens, ad biuium peruenissem, modestus & sobrius, & dexteram iuberer arripere, ad læuem incautus dicam, aut contumax deflexi, neq; enim mihi profuit quod sæpè puer legeram:

Hic locus est, partes ubi se uia findit in ambas,
Dextera quæ ditis magni sub mœnia ducit,
Hàc iter Elysium nobis at læua malorum,
Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.

Hæc nimirum quanquam ante legissem, non tamen prius intellexi, quàm expertus sum. Ex tunc autem obliquo, sordidoq; calle distractus, & sæpè retrò lachrymans conuersus, dexterum iter tenere non potui, quod, cùm deserui, tunc profectò fuerat illa morum meorum facta confusio. A V G. At qua'nam hoc ætatis tuæ parte contigerat. F R. Medio sub adolescentiæ feruore, & si aliquantisper expectas, quotus mihi tunc ætatis annus ageretur facilè recordabor. A V G. Non tam exactum calculum requiro, quin potiùs illud edissere. Quando illius tibi primum mulieris species uisa est? F R. Id utique nunquam obliuiscar. A V G. Iunge igitur tempora. F R. Profectò & illius occursus, & exprobratio mea unum in tempus inciderunt. A V G. Habeo quod uolebam, obstupuisti credo, perstrinxitq; oculos fulgor insolitus. Dicunt enim stuporem amoris esse principium, hinc est apud naturæ conscium Poëtam:

Obstupuit primo aspectu Sidonia Dydo.

Post quod sequitur:

Ardescet amans Dydo.

Quæ quamuis, ut nosti optimè, fabulosa narratio tota sit, ad naturæ tamen ordinem respexit, ille, dum fingeret. Sed cùm obstupuisses ad illius occursum. Cur ad læuam potissimùm deflexisti, puto quia decliuior uidebatur, & latior, dextera enim & ardua, & angusta est, laborem igitur timuisti. At mulier ista celebris, quam tibi certissimam ducem fingis, ad superos cur non hæsitantem, trepidumq; direxerit, & quod cæcis fieri solet, manu apprehensum

non

nunc tenuit, quo & gradiendum foret admonuit? FR. Fecit hoc illa quantū potuit. Quid enim aliud egit, cum nullis mota precibus, nullis uicta blanditijs muliebrem tenuit decorē, & aduersus suam simul, & meam ætatem, aduersus multa, & uaria quæ flectere adamantinū licet spiritum debuissent, inexpugnabilis & firma permansit. Profectò animus iste fœmineus quid uirum deceret admonebat, præstabatq; ne in sectando pudicitiæ studio (ut uerbis utar Senecæ) uel exemplum deesset, uel conuitium, postremò cum lorifragum, ac præcipitē uideret, deserere maluit, quàm sequi. AVG. Turpe igitur aliquid interdū uoluisti, quod suprà negaueras. At iste uulgatus amantium, uel ut dicam uerius, amentium furor est, ut omnibus meritò dici posit:

Volo nolo, nolo uolo.

Vobis ipsis quid uelitis, aut nolitis ignotum est. FR. Incautus in laqueū offendi, si quid tamen olim aliter fortè uoluissem, amor, ætasq; coēgerunt, nunc quid uelim, & cupiam scio, firmauitq; iam tandem animum labentem: contrà autem illa propositi tenax, & semper una permansit, quam constantiam fœmineam, quò magis intelligo, magis admiror. Idq; sibi consilium fuisse, si unquam dolui, gaudio nunc & gratias ago. AVG. Semel fallenti, non facilè rursus fides habenda est: tu prius mores atq; habitum, uitamq; mutaueris, quàm animum mutasse persuadeas, mitigatus fortè, si tuus, leniterq; ignis extinctus non est. Tu uerò qui tantum dilectioni tribuis, non aduertis illam absoluendo, quantum te ipse condemnes. Illam fatearis licet, fuisse sanctissimam, dum te insanum, sceleratumq; fateâre: illam quoq; fœlicissimam, dum te eius amore miserrimum, hoc enim si recordaris, inceperam. FR. Recordor equidem atq; id ita esse negare non ualeo, & quo me sensim deduxeris cerno. AVG. Vt intelligas, apertiùs animum intende: nihil est quod æquè obliuionem Dei, contemptumue pariat, quàm amor rerum temporalium, iste præcipuè, quem proprio quodam nomine amorem (& quod sacrilegium omne transcendit) Deum etiam uocant, ut scilicet humanis furoribus excusatio cœlestis accedat, fiatq; diuino instinctu scelus immane licentius. Nec mirari conuenit tantùm posse, hunc effectum in pectoribus humanis, ad reliqua enim uisa, rei spe sæpe desperata fruendi delectatio, & propriè uos mentis impetus rapit. In amore autem, & animi [illegible] & mutuus præterea succedit affectus, qua spe prorsus amota, amorem ipsum [illegible] oportet. Sicut cùm alibi ametis duntaxat, hic etiam redamantium, alternisq; uelut stimulis humanus animus impellitur, ut non frustrà Cicero noster dixisse uideatur, quod omnium animi perturbationibus. Profectò nulla est amore uehementior, ualdè equidem certè, tibi addo: profectò is qui iam libris quatuor Academiam uidit, de omnibus dubitantem. FR. Notaui sæpius illum locum, & miratus sum, quòd ita uehementissimam, hanc ex omnibus passionibus dixerit. AVG. Minimè mirareris, nisi quia animum inuasit obliuio. Cæterùm breui admonitione, in multorum malorum memoriam reuocandus es. Cogita nunc ex quo mentem tuam pestis illa corripuit, quam repentè totus in gemitum uersus es miseriarum, & peruenisti, ut funesta cum uoluptate, lachrymis & suspirijs pasceris, cum tibi noctes insomnes, & pernox in ore dilectæ nomen, cùm rerum omnium contemptus, uitæq; odium, & desiderium mortis tristis, & amor solicitudinis atq; hominum fuga, ut de te non minùs propriè, quàm de Bellerophonte illud Homericum dici posset:

Qui miser in campis errabat Aleis.
Ipse suum cor edens, hominum uestigia uitans.

Hinc pallor, & macies, & languescens ante tempus flos ætatis, tum graues, æternumq; madentes oculi, tū confusa mens, & turbata quies in somnis, & dormientis flebiles querelæ, ac uox flebilis, luctu rauca, fractusq;, & interruptus uerborū sonus. Et quicquid tumultuosius fingi potest: Hæc ne tibi uidentur signa sanitatis? quid, quod illa tibi festos, lugubresq; dies inchoauit, & clausit? Illa adueniente sol illuxit, illaq; abeunte nox rediit, illius mutata frons, tibi animum mutauit, & mœstus pro illius uarietate factus es. Denique totus ab illius arbitrio pependisti. Scis me uera & uulgò etiam nota memorare. Quid autem insanius, quàm non contentum præsenti illius uultus effigie. Vnde hæc tibi cuncta prouenerant, aliam fictam, illustris artificis ingenio quæsiuisse, quam tecum ubiq; circumferens haberes materiam semper immortalium lachrymarum, ueritus ne fortasse arescerent irritamenta. Omnia uigilantissimè cogitasti, negligenter incuriosiùs in reliquis. At ut omniū insaniarum supremum culmen attingam, quod & paulò antè cōminatus sum, pergam. Quis dignè satis exerceatur, aut stupeat hanc alienatæ mentis insaniam, cùm non minùs nominis, quàm ipsius corporis splendore captus, quicquid illi consonum fuit, incredibili uanitate coluisti? Quam ob causam tantopere, siue Cæsaream, siue Poëticam lauream, quòd illa hoc nomine uocaretur adamasti, ex eoq; tempore sine Lauri mentione, uix ullum

tibi carmen effluxit. Non aliter, quàm si uel Penei gurgitis accola, uel Cyrrhei uerticis sacerdos existeres. Denique, quia Cæsaream sperare fas non erat, lauream Poëticam quam studiorum tuorum tibi meritum promittebat, nihilo modestiùs, quam dominam Laurum ipsam adamaueras & cupisti. Ad quam adipiscendam, quanquam alijs ingenijs subuectus, quanto tamen cum labore perueneris, tecum ipse recogitans, perhorresces. Nec me latet, quin responsioni paratum, & adhuc hiscere meditantem, uideo, quid tibi nunc in animo uersetur. Cogitas nempè te his studijs aliquantò prius etiam quàm arderes deditum fuisse, Poëticumque illud tibi decus, ab annis puerilibus animum excitasse, quod ego quidem nec inficior, nec ignoro, uerum enimuerò & multis retrò seculis obsolefactus mos, atque hæc ætas studijs talibus aduersa, & longarum discrimina uiarum, quibus usque ad limen nõ carceris modò, sed mortis accessisse, aliaque nõ minus uiolenta fortunæ obstaculo propositum retardassent, seu forsitan irritassent, nisi prædulcis nominis memoria, iugiter animum interpellans, cæteris curarum sarcinis excussis, per terras et maria, inter tot difficultatum scopulos, Romam te, Neapolimque traxissent, ubi tandem, quòd tanto ardore cupiebas adeptus es. Quæ omnia, si tui mediocris furoris argumenta uideantur, ipse ego non mediocriter furere certus ero, iam uerò sciens illa prætereo, quæ ex Eunucho Terentij imitari non puduit Ciceronem, ubi ait:

In amore hæc omnia insunt uitia: iniuriæ.
Suspitiones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, pax rursum.

Recognoscis in illius uerbis insanias tuas, præcipuéque zelum, quem sicut inter passiones amor, sic in hac parte pestis primas partes obtinere non ambigitur, sed occurres forsitan & dices. Hoc ita esse non inficior, sed aderit ratio, cuius hæc uitia temperetur arbitrio. Iam ita te responsurum ille prouideat, ubi addidit:

incerta hæc si tu postules
Ratione certa facere, nihilo plus agas
Quàm si des operam, ut cum ratione insanias.

Hoc equidem dicto, quod absque dubitatione uerissimum sentis, omnibus (nisi fallor) euasionibus tuis obuiatum est. Hæ atque huiuscemodi sunt in amore miseriæ, quarum accurata dinumeratio, nec experto necessaria, nec credibilis inexperto. Illa tamen est omnium præcipua (ut ad propositum reuertar) quòd Dei, suique pariter obliuionem parit. Quomodo enim tot malorum molibus incuruatus animus, ad illum unum, purissimumque ueri boni fontem reptando perueniet? quæ cùm ita sint, mirari iam desine, nullam uehementiorem animi passionem Tullio uisam esse. FR. Victus sum fateor, quoniam cuncta quæ memoras, de medio experientiæ libro, mihi uideris excerpsisse. Itaque libet quoniam Terentiani Eunuchi mentionem fecisti, ex eodem loco sumptam inseruisse quærimoniam:

ô indignum facinus
me miserum sentio
Et tædet, & amore ardeo, & prudens, sciens
Viuus, uidensq; pereo, nec quid agam scio.

Libet & eiusdem Poëtæ uerbis, à te consilium flagitare:

Proin' dum tempus est, etiam atq; etiam cogita

Ego quoque Terentianis tibi responsum uerbis dabo.

Quæ enim res in se neq; consilium, neq; modum,
Habet ullum, eam consilio regere non potes.

FR. Quid igitur faciam desperabimus ne? AVG. Omnia priùs tentanda sunt, quod autem nunc probati consilij mihi sit breuiter accipe. Nosti de hac re non tantùm ab egregiis philosophis singulares tractatus, sed ab illustrib. etiam poëtis, integros libros esse compositos, qui ubi nam quærendi, qualiterúe sint intelligendi, tibi præsertim, qui harum rerum magisterium profiteris, ingerere iniuriosum fuerit. Qualiter autem lecta, intellectaque in salutem tuam uertenda sint, admonuisse, forsitan non erit alienum. Primum igitur, quòd ait Cicero, nonnulli ueterem amorem nouo amore, tanquam clauum clauo excutiendum putant, cui consilio, & magister amoris Naso consentit, regulam afferens generalem:

Quod, successore nouo uincitur omnis amor:

Et proculdubiò sic est: disgregatus enim & in multa distractus animus, segnior fertur ad singula. Sic Ganges (ut aiunt) à rege Persarum innumerabilibus alueis distinctus, atque ex uno, metuendoque flumine, in multos, spernendosque riuulos sectus est. Sic sparsa acies penetrabilis hosti redditur: sic diffusum lentescit incendium. Denique omnis uis ut unita crescit, sic dispersa minuitur. Valdè siquidem metuendum est, ne dum ex una, eaque (si dici fas est) nobiliori

[illegible] s in p[illegible]ma, & ex amante mu[illegible]ierosus, u[illegible] & instabilis [illegible] me [illegible] per[illegible]du[illegible], nobili[illegible]ri morbo p[illegible]sse solatium [illegible]d[illegible]m [illegible]. Col[illegible]ere animum & e[illegible]ugere, si possis ac de carcere in [illegible] o. Spes [illegible] forsan in trans[illegible]u libertatis fuerit, aut leuioris [illegible] m [illegible] collum p[illegible] in[illegible]nita for[illegible]rũ seruit[illegible]um genera circum- [illegible] L. [illegible] ate is ne med[illegible] pero ante, æg[illegible]um morbi sui conscium aliquid [illegible] A V G. Q[illegible] patiar? multi enim g[illegible]tanti uocibus, qua[illegible] quibusdam in- [illegible] remedij pene [illegible]t. F R. Hoc [illegible] unum scio, me [illegible], a[illegible] animu[illegible] illã [illegible]d[illegible]e, [illegible]runt ocul[illegible] illam intueri, & quie- [illegible] di[illegible] illam amare iubes, [illegible]t si ab amo [illegible] m[illegible]t c[illegible] nec[illegible] est perij. A V G. Sen[illegible]us habet [illegible] ergo [illegible]m a[illegible] ual[illegible]um. Exteriora tibi remedia [illegible] es ne ig[illegible] an[illegible] inducer[illegible] ex[illegible]umúe, & notorum loco- [illegible] R. L[illegible]t [illegible]imus u[illegible]bat, possum tamen. A V G. [illegible] s. Qui[illegible] ergo ab[illegible]d di[illegible]a, ni[illegible] Virg[illegible]anũ uersiculum paucis immutatis:

Heu [illegible] ge d[illegible]as terr[illegible], [illegible] ge [illegible]tus amatum?

Q[illegible] enim unquam his in locis tutus esse poter[illegible]s, [illegible] tàm multa uulneru[illegible]torum [illegible]pia, [illegible] & præsentium conspectu & pr[illegible]m recordatione fatigaris. [illegible] [illegible] mutatione, tanqu[illegible]m æg[illegible] conualescentis curandus eris. [illegible] præcipis, quoties [illegible]m con[illegible] auidus, atq; huius con[illegible]lij non [illegible], & aestuan[illegible] [illegible]ul[illegible], unus tamen hic semper pere- [illegible] om[illegible]um fi[illegible]s erat libertas. Quam sequen[illegible] [illegible]m, [illegible]sq; ad Oceani term[illegible], longé, lateq; cir[illegible]um[illegible]m, [illegible] pr[illegible] es. Itaq; sæpè animum tetigit Virgiliana comparatio:

[illegible] cer[illegible] cerua [illegible]

[illegible] m[illegible]ocu[illegible] incautam nemora inter Cressia fixit.

P[illegible]is, linquit uolatile ferrum.

Ne[illegible]luas, saltusq; peragrat

D[illegible] æret lateri lethalis arundo.

[illegible]l[illegible]s factus sum: fugi enim sed [illegible]um meum ubiq; c[illegible]umferens, [illegible] ipse tibi respondis[illegible]. Quo pacto? AV[illegible]. Quia [illegible]um mutatio labore[illegible]ulat, [illegible]on[illegible]buit sanitatem. [illegible] [illegible], quod ad[illegible]lescenti, [illegible]grinationem nil sibi prolu[illegible] [illegible] Socrates: Tecum enim (inquit) [illegible] nabans. Tibi quidem i[illegible] [illegible]s hæc curar[illegible]m sarcina, & præ[illegible] animus, tùm deniq; fugi[illegible] [illegible] corporibus modo, sed in animis qu[illegible] compertũ e[illegible] quod nisi in pati [illegible] est agẽtis inefficax. Alioquin ad [illegible]mos Indorum fines penetra- [illegible]mper Flaccum u[illegible] locutum fatebens [illegible] ait:

[illegible]um non animum mutant qui trans mare currunt.

[illegible] perplexus sum, tu enim cùm mihi curandi, [illegible]nandiq; animi documenta [illegible] p[illegible]nandumq; præd[illegible]s, ac deinde fugiendum: atqui de hoc ipso a- [illegible]e [illegible]andus. Si[illegible] nim curatus est, quid ultra quærit[illegible]? Si autẽ incura [illegible] Quod tu [illegible] astru[illegible]s, non adiuuat, dic expres[illegible]u[illegible] remedijs [illegible] AV G. [illegible] cu[illegible]an[illegible]um, sanand[illegible]m[illegible], sed præparandũ dixi an[illegible]. Cæte- [illegible] p[illegible] locorum mutatio peren[illegible] sanitatem co[illegible]on- [illegible]d pr[illegible]s tamen, & ipsam eandem afferre potest. at si neu[illegible] nisi [illegible] pr[illegible] mutatio, & de loco in loca crebra iactatio. Non de[illegible]inam [illegible]

[illegible] q[illegible] & prudentia, curas

[illegible] u[illegible] late maris arbiter aufert.

[illegible] e plenu[illegible] & de[illegible]rio reuertendi, omnes animi laqueos tecũ tra- [illegible] cunq; t[illegible] uert[illegible] relinque, uultũ, & uerba contẽplaberis. Et q[illegible]d [illegible]gium ill[illegible]m a[illegible]ſe[illegible]em absens audies, & uide[illegible]is, & putas [illegible] [illegible] red[illegible] deficit [illegible] potius, hinc ab amo[illegible] [illegible]erp[illegible]das [illegible] nunquam breuis a[illegible] [illegible] & [illegible]cant. H[illegible] ig[illegible] me[illegible] eo [illegible] a[illegible]nete[illegible]. atq; ita sine spe re[illegible] [illegible] animis possit abscu[illegible]a. Quod [illegible] [illegible]

tuo gra[illegible] ꝙ [illegible], [illegible] rediturus [illegible]. N[illegible] cura quam [illegible]. FR. D[illegible] hoc quidem [illegible] nihil est dubij [illegible] nos bos incid[illegible]m, [illegible] ne [illegible] rem. denique [illegible] multò ma[illegible] imi[illegible] parem. [illegible] AVG. Hoc [illegible] ritas. [illegible] liquet, quòd morbi animi [illegible] por[illegible] arte curabiles mult[illegible] fui[illegible]. C[illegible] rando ut dixi animum, in[illegible]endum [illegible] relinquere [illegible] uerti, ne [illegible] respicere, ea demum amanti pere[illegible] cupis anima[illegible] noris esse faciendum. FR. V[illegible]que dixisti [illegible] imparat[illegible] peregrinationes nil conferunt [illegible]. Hæc [illegible] gmatis summa est. AVG. [illegible] non al[illegible] dicta pertin[illegible]. Atqui prima, duo fic[illegible] nul[illegible] deret ex meipso [illegible] rem tertium [illegible] nato iam, & in tutum product[illegible] animo abs[illegible] pus si non intel[illegible] go [illegible] tè rec[illegible] tus hæc suasent, ut diceres. AVG. Id ne [illegible] odi[illegible] um uidetur q[illegible] in co[illegible] quant[illegible] magi[illegible] in animis formidandum est [illegible] reuert[illegible] ut [illegible] quidem secundùm natur[illegible] lubrius à Seneca dictum sit, q[illegible] in c[illegible] dam ait: Siquis amorem exuere conatur, uitanda est omnis [illegible] adm[illegible] Et subijci[illegible] tionem. N[illegible] enim facilius re[illegible] idesc[illegible] quam am[illegible]. O ue[illegible] c[illegible] penetrabilibus erutum uerbum: in qua [illegible] FR. [illegible] id esse fateor, at si aduertis, non de eo q[illegible] n[illegible] a di[illegible]ntur. AVG. De eo [illegible] ixit, ubi propius [illegible] uulnere a [illegible] em a[illegible] ue in mo[illegible] quolib[illegible] ante [illegible] form[illegible] ost[illegible], nec tamen, & [illegible] ante periculosior [illegible], p[illegible] ea [illegible] tuta c[illegible] in [illegible] nimos penetrant exempla d[illegible] mestica, quoti[illegible] qu[illegible] malorum tuorum omnium, non d[illegible] aus[illegible], se[illegible] se[illegible], & magna ex parte conua[illegible] gisse [illegible] ede[illegible] eorum facie admonitus ueterum ua[illegible] nui[illegible] ti[illegible]. Denique uix lachrymas tenuisti [illegible] A[illegible] his locis adhuc latere, nescio qu[illegible] in[illegible] si me a[illegible]dis, quanquam sanus [illegible] o longissimè qui[illegible] tiùs, non foret con[illegible]um, neque [illegible] ueni[illegible] lis obs[illegible] rè, uius dominus in[illegible] ud[illegible], laqu[illegible] ponens [illegible] ped[illegible] effugisse con[illegible].

Fa[illegible] d[illegible] ensus [illegible],
[illegible] dies patet atri ianua Ditis.

Quæ si sanis [illegible] ac[illegible] pr[illegible] da sunt his, q[illegible] deseruit. Hos [illegible] pe[illegible] culo præb[illegible] nim [illegible] mmemo[illegible] m[illegible] tur ardo[illegible] ibi [illegible] cogitan[illegible]. Proximu[illegible] a [illegible] d [illegible] flammas e[illegible] tu[illegible] mu[illegible] s ad [illegible] atem [illegible] eu[illegible] us [illegible] aq[illegible] æ [illegible] nem p[illegible] et, sæpe fatiga[illegible] im[illegible] m[illegible] s im[illegible] ru[illegible] mini[illegible] inter[illegible] m[illegible] æ nim[illegible] m eme[illegible] m in summ[illegible] s m[illegible] e impel[illegible] spe[illegible] us ter[illegible] o [illegible] am[illegible] n[illegible] ren[illegible] uat, uisus n[illegible] m[illegible] m[illegible] ret[illegible] te[illegible] a corpo[illegible] luxuriam incendit, seu [illegible] mo[illegible] mit[illegible] in ex[illegible] uat [illegible] m[illegible] fac[illegible] animos p[illegible] men[illegible] m[illegible] quæ m seme[illegible] d[illegible] m[illegible] la[illegible] re[illegible] tur. Quæ [illegible] pestiferus [illegible] nque[illegible], sed [illegible] quid in præt[illegible] as cu[illegible] s an[illegible] m [illegible] summa [illegible] d[illegible] ien[illegible] a fugiend[illegible] m est: ne fortè cum Orpheo ab infe[illegible] re[illegible] picien[illegible] ra ã perdas sanita[illegible]. Hoc no[illegible] con[illegible] summa [illegible]. FR. A[illegible] le[illegible] as a[illegible] enim la[illegible] tuori me[illegible] consentane[illegible] d[illegible] r[illegible] m[illegible] d[illegible], [illegible] mque [illegible] m[illegible] ed[illegible] [illegible] m[illegible] rigã inc[illegible] rtis [illegible]. AVG. [illegible] ubi u[illegible], p[illegible] tus [illegible] tu[illegible] o ubi in primis l[illegible] m[illegible] cere, [illegible] nat[illegible] inditam [illegible] d[illegible]

Nam neque Med[illegible] am [illegible] ina [illegible] ma [illegible] erra.
Nec p[illegible] auro tur[illegible] Hermus
Lau[illegible] ibus [illegible] B[illegible] in[illegible]
Totaque huri[illegible] an[illegible] ais p[illegible] is re[illegible]

[illegible] quam diserte, nuper tu ad a[illegible]
[illegible] adeo quod morbus [illegible],
[illegible] Apennini collibus, & [illegible] loco-
[illegible] tura [illegible] ad unum uero eius angulum
[illegible] & [illegible] pera, nec inter-
[illegible] m & a patria,
[illegible] nox est [illegible] a praeconi-
[illegible] s eam, tam diu cauenda
[illegible] ubi enim rustica-
[illegible] remedii quaeso in rure so-
[illegible] sæpe [illegible] trans, urbemque
[illegible] intulit caliginem, &
[illegible] cur [illegible] ad mor-
[illegible] AVG. Na[illegible] sunt.

[illegible] a sola cueto.
[illegible] m pop [illegible]

[illegible] erant. AVG. [illegible]
[illegible] accommodat [illegible]. Ego quidem [illegible]
[illegible] rem [illegible], [illegible] au[illegible]oritates ueterum a[illegible]
[illegible] proderit solitudinem sæpe [illegible]
[illegible] poemate, quod de statu [illegible]
[illegible] dum [illegible] delec[illegible]
[illegible] dulciorum ca[illegible] p[illegible]et, a[illegible]
[illegible] tantis tur[illegible]
[illegible] à [illegible] Quod
[illegible] ingenium [illegible] dementiæ. An [illegible]
[illegible] aliàs. FR. [illegible] sed me
[illegible] cecini[illegible] carmen aliud in-
[illegible] habes, [illegible] AVG. Omn[illegible]
[illegible] s, quàm a[illegible]
[illegible] morbis inuent[illegible] te[illegible]pe
[illegible] lium. Nihil æq[illegible] remedio[illegible]
[illegible] ad cica[illegible]em, in quo [illegible] uersa med[illegible]menta tentan[illegible]
[illegible] ad aliud [illegible]rtatur. [illegible] & uaria mor[illegible]
[illegible] inseruisse contentu[illegible] [illegible]simum quæ [illegible]
[illegible] non ut aliquid noui te [illegible], sed ut ex notis, [illegible]
[illegible]catius uideatur intelligas. Tri[illegible] sunt [illegible]
[illegible] tas pu[illegible]tio. Possent, & pauc[illegible] sed [illegible]
[illegible] lat[illegible]. [illegible] pri[illegible] [illegible]onam [illegible] bile
[illegible]bet [illegible] posse [illegible]
[illegible] tura [illegible] fate[illegible], [illegible] antum [illegible]
[illegible] urr[illegible]re. [illegible] habeo,
[illegible] & [illegible]
[illegible]
[illegible]. FR. N[illegible]
[illegible]
[illegible] & [illegible]
[illegible] ter [illegible]
[illegible]
[illegible] dolore, [illegible]
[illegible] mod[illegible], q[illegible]
[illegible] AVG. [illegible]
[illegible] idem. AVG. [illegible]
[illegible] ne [illegible]
[illegible] animadu[illegible] FR.
[illegible] qui na[illegible]
[illegible] neis m[illegible]

ſcio enim quomodo ſeneſ[illegible]nt [illegible] mnes ho[illegible] [illegible] quam [illegible] A V G. [illegible] rum ſeneſct[illegible] iuuentutem [illegible] neq; aliorum [illegible] omiſsis a[illegible] redeo. Quid er[illegible] M[illegible] tauit'ne tu[illegible] nonnulla ex [illegible] rio. F R. Concuſsit utiq;, ſed [illegible] n mutauit. A V G. Quid aut[illegible] fu[illegible] ut quid dixiſti? F R. Quid a[illegible] ut [illegible] Dom[illegible] anno [illegible] o com[illegible] ad [illegible] entia ſeneſcen[illegible]. T[illegible] exempl[illegible] meos [illegible] tus [illegible], Cæſari[illegible]q; regem adiunxi. Num [illegible] Pomp[illegible] undum inte[illegible] n[illegible] es diadema ſortitus eſt, ab ado[illegible] ntia[illegible]anus dicit[illegible] Nec Poet[illegible] cum [illegible] ex[illegible]. Siquidem Virgilius noſter [illegible] colicis, quæ x x [illegible] ætatis anno ſcrip[illegible] co[illegible], ſub perſona paſtoris, de ſe ipſo loquens, ait:

Candidior poſtquam, tondenti barba cadebat.

A V G. Ingens tibi exemplo[illegible]um c[illegible] a eſt tanta ut [illegible] eorum [illegible] cogitationem [illegible] s ingereret, hæc enim quæ canos a[illegible] pinquantis [illegible] ſene[illegible] mortis q; præm[illegible] di ſsimulare docent exempla, non a[illegible] bo. Quid enim aliud [illegible] quam lapſum [illegible] e gligere & ſupremi temporis obli[illegible] cum [illegible] ſemper memin[illegible], totius noſtri colloqu[illegible] nis eſt. Tu uero cùm ad caniciem iubeo reſp[illegible] rum [illegible] orum turbam p[illegible] fers, quid ad rem, utiq; ſi immortal[illegible] los [illegible] haberes [illegible] exemplo can[illegible] non timeres, quod ſi tibi caluitiem [illegible] m [illegible] rem [illegible] tuliſſes in me [illegible] F R. Non alium profectò, quid enim [illegible] ſem? [illegible] ſit autem [illegible] ſi fallor [illegible] latum, tàm cla[illegible] ſeptum eſſe comitibus, [illegible] talium exempl[illegible] uelut [illegible] ſi[illegible] pellect[illegible] ulum non reijcio. Iuuat enim non mod[illegible] n[illegible] is cõmodi[illegible] æ m[illegible] tri[illegible] uel [illegible] aſus, [illegible] d in his etiam, quæ [illegible] bu[illegible]ere p[illegible] ent [illegible] bere [illegible] ud [illegible] ro[illegible] ſ[illegible] quod [illegible] equi[illegible] n p[illegible] ſſum, [illegible] i uel rano [illegible] exe[illegible] clar[illegible] S[illegible] ex[illegible] braſſes, quod aduersùs fulminis fragore [illegible] di[illegible] b[illegible]n. [illegible] a ne[illegible] are n[illegible] e[illegible] m hæc mihi non ultima ca[illegible] lauri dil[illegible] n[illegible] qu[illegible] d arb[illegible] em [illegible] one n[illegible] d[illegible] r) reſpondiſſe Auguſtum Cæſarem, co[illegible] b[illegible] labor[illegible] c[illegible] ecum [illegible] uerum foret Appij cæci, & Homeri po[illegible] [illegible] Hanniba[illegible] rum ducis, aut Philippi Macedonum r[illegible] uſus e[illegible] m M[illegible] caloris impatientem, Alexandri Mac[illegible] d[illegible] m e[illegible] per c[illegible] re[illegible] e, ſ[illegible] x cætera colligis. A V G. Apertè qu[illegible] ic exemplorum d[illegible] non ſegnitiem, afferat, ſed met[illegible] m, memor[illegible] n[illegible] quo[illegible] d eſt [illegible] quod nec aduentantem metu[illegible] ſe[illegible] ect[illegible] tem [illegible] eſſe ſenectutem huius lucis ex[illegible] ggere, [illegible] morte [illegible] dum [illegible] m [illegible] ſtor atq; execror. Rurſu[illegible] præci[illegible] q[illegible] tollerare caniciem, [illegible] o[illegible] æ [illegible] cium eſt, legitimæ autem ſene[illegible] mo[illegible] e, annos ætatis ſubducere, ca[illegible] celeritatis arguere, eosq; uel oc[illegible] are, u[illegible] dementia, quamuis communi[illegible] gens eſt. Non uidetis ò cæci quanta [illegible] tur ſydera, quorum [illegible] a[illegible] u[illegible] tempus deuorat a[illegible] conſum[illegible] [illegible] ectutem ad uos ue[illegible] iam [illegible] o[illegible] um rapidiſsimus curſus uehit. [illegible] s in has ineptias [illegible] quod anguſtiſsimam ætatem alij in qu[illegible] o[illegible] ex [illegible] culas, alij in plur[illegible] s et[illegible] u[illegible] I[illegible] ta rem minimam, quia quantitat[illegible] cet, numero tentatis extendere. [illegible] tem ſectio iſta confert? finge [illegible] slibet p[illegible] unculas, omnes in ictu oculi prope ſimul e[illegible] ne[illegible]cunt:

Nuper erat genitus, modo formo[illegible] imus infans,

Iam iuuenis, iam uir. Vide c[illegible] o uerborum i[illegible] petu, ſubtiliſsim[illegible] P[illegible] lapſ[illegible] en[illegible] is ex[illegible] t. Nec quicquam igitur laxar[illegible] n[illegible], qu[illegible] lex[illegible] mn[illegible] aten guſtat. Secundum [illegible] od [illegible] ioc[illegible] s & F[illegible] audia tenen[illegible] is, [illegible] q; ſicut Troian[illegible] ſupremam noctem [illegible] er talia trad[illegible] xerunt, at[illegible]:

Dum fatalis equus ſaltu ſuper ardua uenit

Pergama, & armatum peditem grauis attulit aluo.

Sic uos ſenectutem, quæ ſecum armatam & indomitam mortem affert, incuſtoditi corporis [illegible] ia tranſcendentem, non ſentitis, niſi tum demum, quando

——dimiſſi funem hoſtes,

inuadunt urbem, ſomno, uinoq; ſepultam.

[illegible] minùs enim uos

Et mol[illegible] corporum, & dulcedine [illegible] rum

Temp[illegible] ral[illegible] m ſ[illegible] ti eſt[illegible], quam illos ſ[illegible] o, [illegible] q; ſepul[illegible]. H[illegible] S[illegible] inelega[illegible]

Festinat (ait) decurrere uelox
Flosculus angustæ, miseræq; breuissima uitæ
Portio dum bibimus, dum serta unguenta, puellas
Poscimus, obrepit, non intellecta senectus.

H[illegible] igitur (ut ad propositum redeam) obrepentem, & iam foribus insultantem tentas ex[illegible]. Cau arũ non seruatis naturæ gradib. ante diem festinasse, gratusq; tibi esse quis[illegible] senex occurrit, qui te infantulũ uidisse testetur, præsertim si more cõmunis sermonis, [illegible] id nudiustertius sese uidisse cõtendat. Nec aduertis idem, & decrepito cuilibet di[illegible]: Quis enim non heri, imò uerò, quis non hodie puer est? Nonagenarios pueros ui[illegible]mus passim de rebus uilissimis altercantes, puerilia q; nunc etiam sectantes studia. Dies [illegible] fugiunt, corpus defluit, animus nõ mutatur, putrescant licet omnia, ad maturitatem sua[illegible] non peruenit. Verum est quod uulgò ferunt, animum unum corpora multa con[illegible] pueritiam quidem fugit, sed ut ait Seneca puerilitas remanet, & tu mihi crede, non [illegible] bi uidens forsitan puer es, cùm maior pars hominu, hanc quam tu nunc degis æta[illegible] n attingit. Pudeat ergo senem amatorẽ dici, pudeat esse tàm diu uulgi fabulã, & si te [illegible] gloriæ decus allicit, nec deterret ignominia, alieno tamẽ pudori uitæ tuæ mutatio [illegible], etenim famæ consulendum propriè ni fallor, & si ob aliud nil, saltem ut amici libe[illegible] infamia mentiendi. Quod cum omnibus prouidendum sit, tibi aliquantò diligen[illegible]ntus de te loquentium populus absoluendus est.

Magnus enim labor est magnæ custodia famæ.

[illegible] Scipioni tuo t[illegible] lentissimum hostem consulentem facis, ut Africæ tuæ libris, paté[illegible] prj p[illegible] is, idem tibi consilium prodesse, ineptias pueriles abijce, adolescentiæ [illegible]ue. Noli semper cogitare quid fueris, quid sis aliquando circunspice, neu ti[illegible] um speculum arbitteris, memento, quid in quæstionibus naturalibus Seni[illegible] hoc enim inuenta sunt specula, ut homo ipse se nosceret. Multi ex hoc conse[illegible] mo quidem sui notitiam, deinde etiam consilium aliquod, formosus ut uitaret [illegible] d formis ut fieret uirtutibus esse redimendum, quid corpori deesset, iuuenis ut [illegible] illud esse [illegible]cendi, & uirilia aggrediendi senex ut carnis indecora deponeret, [illegible] liquid cogitaret. FR. Memini semper ex quo primum legi, memoratu enim [illegible] est, sinumq; consilium. AVG. Quid uel legisse, uel meminisse profuit? excusa[illegible] e clypeum posse prætendere, non'ne enim pudet hæc scienti, canos nil [illegible] FR. Pudet, piget & pœnitet, sed ultra non ualeo. Scis autem, quid [illegible]od illa mecum senescit? AVG. Inhæsit credo tibi uox Iuliæ, Cæsa[illegible] quam cùm genitor argueret, quod non grauis sibi conuersatio esset ut Li[illegible] munitis illusit facetissimo responso: Et hi mecum (inquit) senescent. Sed quæ[illegible] stius indicas, si iam senior anum illam ardeas, quam si adolescentulam a[illegible] co fœdius, quò amandi minor est materia. Pudeat ergo anima nunquam [illegible]s mutetur assiduè, & hoc est, quod de pudore dicendum, tempus obtule[illegible] (ut Ciceroni plac[illegible] ualde est absonum, cùm in locum rationis pudor sue[illegible] remediorum, id est, ab ipsa ratione auxilium imploremus. Itaq; inuenta [illegible] quam ex tribus animum ab amore deterrentibus ultima collocaui, nũc [illegible] te uocari noueris, in qua sola tutus esse potes, ab incursibus passionũ, [illegible] homo dic[illegible]ris. Cogita igitur in primis animi nobilitatem, quæ tanta est, ut si de [illegible]rere, mihi liber integer retexendus sit. Cogita fragilitatẽ simul ac fœditatẽ cor[illegible]a non minus copiosa materia est. Cogita breuitatem uitæ, de qua magnorum [illegible] extant. Cogita fugam temporis, quam nemo est, qui uerbis æquare possit. [illegible]m certissimam, atq; horam mortis ambiguam, omni tempore, omnibus locis [illegible]m. Cogita in hoc uno falli homines, quòd differri non posse. Nemo tam sui [illegible] est, quin [illegible] rogatus, se quandoq; moriturum esse respondeat. Itaq; ne te longioris ludat, [illegible] cro quæ innumerabiles circũuenit, quin potiùs uelut ex cœ[illegible]m oracul[illegible] prolatum carmen amplectere:

Omnem crede diem tibi deluxisse supremum.

[illegible] aut [illegible]us est, aut profectò supremo proximius, omnis qui mortalibus illu[illegible] hæc & [illegible] cogita, quàm turpe sit digito monstrari, & in uulgi fabulam esse [illegible] Cogita [illegible] professio tua discordet à moribus. Cogita quantum illa tibi [illegible]on, fortunæ. Cogita quam multa propter illam nulla utilitate per[illegible] Cogita quotiens illusus, quotiens contemptus, quotiens neglectus sis. Cogita [illegible] iuuentũ effudens, quot lamẽta, quot lachrymas. Cogita illius, inter hæc alti[illegible]

sæpè

sæpè ingratumq́, supercilium. Etsi quid humanius quam id breue, auraq́ mobilius æstiua. Cogita quantum tu famæ illius addideris, quantum uitæ tuę illa subtraxerit, quantumúe tu de illius nomine sollicitus, quantum illa de statu tuo semper negligens fuerit. Cogita quantum per illam ab amore Dei elongatus, in quantas miserias corruisti, quas sciens sileo, ne arguar à quoquam, si quis fortè aurem in hos sermones nostros intulerit. Cogita quàm multæ occupationes te undiq́ circunstent, quibus utilius & honestius incũberes, cogita quàm multa inter manus tuas inexpleta sunt opera, quibus ius suum reddere multò æquius foret: nec tàm iniquis portionibus, hoc breui punctum temporis partiri. Postremò quid est quod tàm ardenter expetis, uetum hoc acriter, utiliterq́ cogitandum est, ne fugiendo forsitan arctius illigeris, quod multis sæpe contingit, dum exterioris formæ dulcedo per angustias, nescio quas rimulas subijt, & malis remedijs alitur. Pauci enim sunt, ex quo semel uirus illud illecebrosæ uoluptatis imbiberint, fœminei corporis fœditatẽ, de qua loquor, sat uiriliter (ne dicam satis constanter) examinent, facilè relabuntur animi, & urgente natura in eam potissimè partẽ recidunt, in qua diutissimè pependerunt, id ne accidat, supremo studio prouidendum est. Pelle omnem præteritarum memoriam curarum, omnem cogitatum, qui statum seu cursum transacti temporis admonet, excute, & (ut aiunt) ad petram paruulos tuos allide, ne si creuerint ipsi, te cœno subruant. Inter hæc cœlum deuotis orationibus pulsandum, aures regis ætherei pijs precibus fatigandæ, nulla dies, nulla nox sine lachrymosis obsecrationibus transigenda est, si fortè miseratus omnipotẽs finem laboribus tantis imponeret. Hæc agenda tibi, cauendaq́ sunt, quæ diligentiùs obseruanti, aderit diuinum auxilium, ut spero, & inuicti liberatoris dextra succurret. Sed quoniam iam (& si pro necessitate tua pauca quidem, pro breuitate aũt temporis satis) multa de uno morbo dicta sunt: ad alia trãseamus. Restat ultimũ malum, quod in te curare nunc aggrediar. FR. Age pater mitissime, nam reliquis, & si non plene liberatũ, magna tamen ex parte me leuatum sentio. AVG. Gloriam hominum, & immortalitatẽ nominis, plus debito cupis. FR. Fateor planè, neq́ hunc appetitum ullis remedijs frenare queo. AVG. At ualde metuendũ est, ne optata nimiũ hic inanis mortalitas, ueræ immortalitatis iter obstruxit. FR. Timeo quidem hoc unũ inter cætera, sed quibus artibus tutus sim, à te [illegible]tissimũ expeto, à quo maiorum mihi morborum remedia suppeditata sunt. AVG. N[illegible]rofectò maiorẽ tibi morbũ inesse noueris, & si quidem fortè fœdiores sunt, uerũ quid [illegible]e gloriã reris, quã tãtopere expetis edissere? FR. Nescio an diffinitionẽ exigas, at ea cui notior est quàm tibi? AVG. Tibi uerò nomẽ gloriæ notum, res ipsa, ut ex actibus colligitur, esse uidetur incognita, nunquã enim tàm ardenter si nosses, optares, certè siue illustrẽ, & peruagatã, uel in suos ciues, uel in patriam, uel in omne genus omnium meritorum famam, quod uno in loco Marco Tullio uisum est, siue frequentem de aliquo famam cum laude, quòd alio lòco ait idem, utrobiq́ gloriã famam esse reperies. Scis autem quid sit fama? AVG. Non occurrit id quidem ad præsens, & ignota in medium proferre metuo. Ideoq́ quod esse uerius opinor, siluisse maluerim. AVG. Prudenter hoc unum, & modestè, nam in omni sermone graui, præsertim & ambiguo, non tam quid dicatur, quàm quid nõ dicatur attendendũ est. Neq́ enim par ex benè dictis laus, & ex maledictis reprehensio est. Scito igitur famam nil esse aliud, quàm sermonẽ de aliquo uulgatum, ac sparsum per ora multorum. FR. Laudo, seu diffinitionem, seu descriptionẽ dici mauis. AVG. Est igitur flatus quidam atq́ auro uolubilis, & quod ægrius feras, flatus est hominum plurimorum, scio cui loquor, nulli usq́ odiosiores esse uulgi mores, ac gesta perpendi. Vide nunc quanta iuditiorũ peruersitas, quorum enim facta cõdemnas, eorũ sermociunculis delectaris, atq́ utinam delectareris duntaxat, nec in eis tuæ fœlicitatis apicem collocasses. Quo enim spectat labor iste perpetuus, continuæq́ uigiliæ, ac uehemẽs impetus studiorũ? Respondebis forsitan. Vt uitæ tuę profutura condiscas. At uerò iampridem uitæ simul & morti necessaria didicisti. Erat igitur potiùs quemadmodũ in actũ illa produceres, experiendo tentandũ, q̃ in laboriosa cognitione procedendũ, ubi noui semper recessus & inaccessæ latebræ, & inquisitionũ nullus est terminus. Adde quod in his quæ populo placerent, studiosiùs elaborasti, ijs ipsis placere satagens, quæ tibi præ omnibus displicebãt, hinc poëmatum, illinc historiarum, deniq́ omnes eloquentiæ flosculos carpens, quibus aures audientium demulceres. FR. Parce quæso, hæc tacitus audire non possum. Nunquam ex quo pueritiam excessi, scientiarum flosculis delectatus sum, multa enim aduersus literarum laceratores eleganter à Cicerone dicta notaui. Et à Seneca illud in primis, Viro captare flosculos turpè est, & notissimis se fulcire uocibus ac memoria stare. AVG. Nec ego dum hæc dico, uel ignauiam tibi, uel memoriæ angustias obieci, sed quod ex his quæ legeras floridiora, in sodalium delitias reseruasti, & uelut ex ingenti aceruo, in usus amicorũ

elegantio-

[illegible]tiora consignasti, quod totum inanis gloriæ lenocinium est, & tandem quotidiana occupatione non contentus (quæ magna licet temporis impensa, non nisi præsentis æui famam promittebat) cogitationes tuas in longinqua transmittens, famam inter posteros concepisti, ideoq; manum ad maiora iam porrigens, librum historiarum à rege Romulo in Titum Cæsarem, opus immensum, temporisq;, & laboris capacissimum aggressus es, eoq; nõdum ad exitum producto, tantis gloriæ stimulis urgebaris, ad Africam Poëtico quodam nauigio transmisisti, & nunc in præfatos Africæ libros sic diligenter incumbis, ut alios non relinquas: ita totam uitam his duabus curis, ut intercurrentes alias innumeras sileam, prodigus pretiosissimæ, irreparabilisq; rei tribuis, deq; alijs scribẽs, tuiipsius obliuiscens, & quid scis, an utroque opere inexpleto mors calamum fatigatum è manibus rapiat, atque ita dum immodicè gloriam petens, gemino calle festinas, neutro peruenias ad optatum. FR. Timui hoc fateor, interdum graui enim morbo correptus, uicinam mortem expaui. Nihil in eo statu sentiens molestiùs, quàm quod Africam ipsam semi explicitam linquebam: itaque alienam dedignatus limam, ignibus eam proprijs manibus mandare decreueram, nulli amicorum satis fidens, qui post omissum spiritum id mihi præstaret. Propterea quòd Virgilium nostrum, ab imperatore Cæsare Augusto hac in re sola non exauditum esse meminneram. Quid te moror, parum abfuit, quin Africa præter uicini solis ardores, quibus æternum subiacet, ac præter Romanorum faces, quibus ter olim longè, lateq; perusta est, meis etiam flammis arderet: sed de hoc aliàs. Est enim amara recordatio. AVG. Adiuuas sen[illegible]am meam narratione hac, dilata parumper solutionis dies, sed non cassa ratio est. Quid [illegible] stultius, quàm in rem exitus incerti, tantos labores effundere? Scio tamen quid tibi (ne cœptum destituas) blanditur, spes una peragendi, quam quoniam facilè (nisi fallor) extenuare non possum, uerbis eam amplificare tentabo, ut eam uel sic longè imparem tantis laboribus tuis ostendam. Finge igitur, esse tibi & temporis, & ocij, & tranquillitatis abundè, euanescat omnis torpor ingenij, omnis corporis languor, cessent fortunæ impedimenta omnia, quæ interrupto scribendi impetu, sæpè properantem calamum auerterunt, fœlicius tibi, & supra uotum cuncta perueniant. Quid tamen grande facturum esse te iudicas? FR. Præclarum nempè, rarumq; opus, & egregium. AVG. Nolo nimis obluctari, pręclarum opus concedatur. At quanto præclarioris impedimentum si cognosceres, quod cupis horreres, hoc enim dicere ausim, uel in primis animum tuum ab omnibus melioribus curis abstrahit, adde quod hoc ipsum præclarum, nec latè patet, nec in longum porrigitur, locorum q; ac temporum angustijs coarctatur. FR. Intelligo istam ueterem & tritam iam inter Phi[illegible]ophos fabellam, terram omnem puncti unius exigui instar esse, animum unum [illegible]nit[illegible]s annorum millibus constare: famam uerò hominum, nec punctum implere, nec animum: cæteraq; huius generis, quibus ab amore gloriæ animos coarctantur. Sed quæso, si q[illegible]d [illegible]s ualidius, profer, hæc omnia relatu magis speciosa, quam efficatia sum expertus. Neq; enim Deus fieri cogito, quòd uel æternitatem habeam, uel cœlum, terrasq; complectar, humana mihi satis est gloria, ad illam suspiro, & mortalis non nisi mortalia concupisco. AVG. O' te si uera memoras infœlicem, si non cupis immortalia, si æterna non respicis, totus [illegible]errenus, actum est de rebus tuis, spei nihil est reliquum. FR. Auertat Deus hanc insaniam, semper æternitatis me amore conflagrasse, testis est mihi curarum mearum mens con[illegible]cia. Sed hæc dixi, uel forsitan lapsus sum, hoc dicere uolebam, mortalibus utar pro mortalibus, nec immodico, uastoq; desiderio naturę rerum uim afferre molior. Itaq; gloriam humanam sic expeto, ut sciam, & me, & illam esse mortales. AVG. Vt hoc prudenter, sic illud i[illegible]sulsissimè quòd propter auaram inanem, iamq; ut ipse asseris, perituram semper mansur[illegible] d[illegible]is. FR. Haud equidem destituo, sed fortassis differo. AVG. At quã periculosa [illegible] est, in tanta dubij celeritate temporis, tantaq; uitæ fuga? Ac hoc uelim mihi respondeas [illegible] ab eo fortè, qui solus uitæ, mortisq; metã statuit, unus duntaxat præfixus hodie foret annus, integer uiuendi, idq; tibi sine ulla dubitatione constaret, qualis esse inciperes, huius anni tẽporis dispensator. FR. Equidẽ parcissimus ac diligẽtissimus, summoq; studio prouiderem, ne quid nisi serijs impenderetur, uixq; aliquẽ tàm uesanum, insolentem'ꝙ reor, qui non idem respõsurus sit. AVG. Responsum probo, sed stuporẽ, quẽ mihi furor hominũ par[illegible] ac re, non modò meus, sed nec omniũ, qui unquã eloquẽtiæ studuerũt stylus expli[illegible] omnium licet in hoc unum ingenia, laboresq; conueniant, citra uerò facundia fessa subsistet. FR. Quæ tantæ admirationis ratio est? AVG. Quia rerum certarũ auarissimi e[illegible] [illegible]ncertarum prodigi, cuius contrariũ ni prorsus insaniretis, esse debuerat. Profectò enim anni spatium, & breuissimum sit, ab eo tamen, qui nec fallit, nec fallit promissum, & in partes d[illegible]ũ licẽtiùs spargi poterat, extremis periculis ad salutis cõsilia reseruatis, illa omnium incxe-

inexecrabilis,& horrenda demẽtia,quod nescitis utrunq; supremis necessitatibus sufficturum sit,in ridiculas uanitates,ceu superabundet, effundere qui annum habet ad uiuendum, certum quoddam habet ille,sed modicũ: qui uero sub ambiguo mortis imperio est (sub quo quidem omnes degitis mortales) nec anni,nec lucis,deniq; nec horę integræ certus est. Annum uicturo sex licet mensibus emensis, adhuc semestre superest spatiũ, tibi uerò si hic perditur dies,quis sponsor est crastini? Verba sunt Ciceronis: Monendum esse certũ est, & hoc ipsum incertum an hæc eadem die. Nec est aliquis adeò iuuenis, cui compertum sit, se usq; ad uesperam esse uicturum. Quæro igitur ex te, quæro itidem ex cunctis mortalibus, qui uenturis inhiantes,præsentia non curatis,quis scit,

An adijciant hodiernæ crastina uitæ
Tempora Dij superi. FR. Nullus profectò,ut pro me ipso, & pro cunctis respondeam, sed speramus annum saltem,quem nemo tam senex est,ut non superesse sibi speret, quod Ciceroni placet. AVG. At ut eidem uidetur,nõ modò senum, sed adolescentũ quoq; spes stulta est,sibi pro certis,& incerta promittendum. Sed detur quod omninò impossibile est, & amplum simul,& certum uitæ spatium contigisse, quanta tibi uidetur amentia, meliores annos,atq; optimas æui partes,uel in placendo oculis alienis, uel in auribus hominum demulcendis expendere? Deterrimas autem,atq; ultimas penè,ad nil utiles,uiuẽdiq; simul & finem,& fastidium allaturas,Deo,tibiq; reseruare,ut animæ tuę libertas extrema,omniũ cura sit,certo quamuis in tempore, non'ne tibi ordo transuersus uidetur meliora postponere? FR. Est autem aliqua propositi mei ratio. Eam enim, quam hic sperare licet gloriam, hic quoq; manenti quęrendam esse,persuadeo ipse mihi,illa maiore in cœlo fruendum erit,quo qui peruenerit,hanc terrenam ne cogitare quidem uelit. Itaq; istum esse ordinem, ut mortalium rerum inter mortales prima sit cura,transitorijs æterna succedant,quod ex his ad illa sit ordinatissimus progressus,inde autẽ regressus ad ista non pateat. AVG. Stultissime homuncio,sic igitur quicquid uoluptatum cœlum habet,aut tellus,& utrobiq; ad nutũ fluentes,ac fœlicissimos tibi fingis euentus. At mille hominum, mille & tondem spes ilia fefellit,innumerabiles animas orco demersit,dum enim alterum pedem in terra tenere putãt, alterum in cœlo,neq; hic consistere,neque illuc ascendere potuerunt. Itaq; miserabiliter lapsi sunt,subitoq; illos,uel in ipso ætatis flore,uel in medio rerum apparatu, uegetabilis aura destituit. Et hoc tibi,quod tam multis contigit,contingere posse,non cogitas. Heu si fortè interim(quam Deus prohibeat) ruinã multa molliens patereris, quantus dolor quantusq; pudor,& quàm sera pœnitentia,quod in diuersa distractus, euanuisses in singulis. FR. Misereatur altissimus,ne ista contingant. AVG. Misericordia diuina liberet, quãtis humanam tamen non excusat insaniam. Nolo autem de misericordia nimium speres, sicut enim desperantes odit Deus, sic inconsultè sperantes irridet. Illud equidem ex ore tuo auditum esse doleo,Philosophorum in hac re ueterem(ut ais)fabellam posse contemni. Ea n quæso fabula est,quæ Geometricis demonstrationibus terræ totius designat angustias, ac Cretam quam longiusculam licet insulam esse confirmat. An ea quæ asserit,ex omni terra quandoq; distincta,ita uocent zonis,maximam illam,mediamq; solis ardoribus, duas autem dexterã, læuaq; importunis frigoribus, perpetuaq; glacie oppressas, habitaculum hominibus non præstare,duas reliquas inter mediam, & extremam incoli? an ea quæ bipertitæ huius habitabilis, alterã partem obijce magni maris inaccessibilẽ uobis sub pedibus uestris locat (quã utrum homines teneant scis quanta dissensio inter doctissimos homines, olim sit. Ego autem quid sentirem,absolui in libro de Ciuitate Dei,quos te legisse non dubito)alteram uerò uel totam uobis linquit habitabilem, uel ut quibusdam placet in duas partes subdiuidens: unam usibus uestris attribuit,aliam septẽtrionalis oceani reflexibus circumcludit, atq; aditum intercidit. An ea quæ hanc ipsam uobis habitabilem quantulacunq; sit, freto, paludibusq; & desertis locis imminuit,peneq; ad nihilum redigit, hoc telluris exiguũ in quo tantopere superbitis? An ea fortè,in hoc ad extremum, arctatoq; habitaculi uestri situ diuersos uiuendi mores,aduersusq; religionum ritus, dissonas linguas, dissimilesq; habitus edocet, atq; hoc modo propagandi latè nominis præripit facultatem. Sed hæc tibi fabulosa sunt, fabulosa quoq; sunt omnia, quæ de re mihi promiseram, nulli enim fermè notiora hæc rebar esse, quàm tibi. Nempè ut omittam & Ciceronis, & Maronis disciplinam, cæteraq; physica uel poëtica,quibus hac de te instructissimus uidebaris. Sciebã te nuper in Aphrica tua, hãc ipsam sententiam præclaris uersibus descripsisse,ubi dixisti:

——Angustis arctatus finibus Orbis
Insula paruus situ est: curuus quàm flexibus ambit
Oceanus:

Aliaq;

[illegible] putabas, miror ut ea per te tam constanter asserta sunt [illegible] temporali [illegible] anguli [illegible] loquar, cùm [illegible] s, quo- [illegible] æte [illegible] ta, [illegible] m br [illegible] m [illegible] recenseri. Non ego [illegible] illumaq; denunciant, qui- [illegible] & Cic [illegible] refert [illegible] est: ea enim quã [illegible] uerae [illegible] aliena sunt profe- [illegible] hæc omnium n [illegible] quæ d [illegible] dicam æternitatem) nominis im- [illegible] hom [illegible] um illorum, qu [illegible] uita [illegible] facta est, obliuioq; naturale senectutis malum. Semper quoq; succrescens [illegible] rum lau [illegible] hominum, qui flore suo non [illegible] um ueter [illegible] us [illegible] derogat, quantumq; maiores deprimit, tantum ipsa sibi ui- [illegible] c. Huc acce [illegible] dia, quæ gloriosa morientes absq; intermissione persequi- [illegible] o [illegible] um ueritatis [illegible] inuisa plebibus ingeniosorum uita: adde iudiciorum uulga- [illegible] nstan [illegible] iam: adde [illegible] inas sepulchrorum, ad quæ [illegible] ienda,

[illegible] mala, robora ficus.

[illegible] s ap [illegible] non ineleganter in Africa tua secundam mortem uocas, atq; ut in [illegible] te hic ue [illegible] al [illegible] um loqui facis.

Mox ruet, & bustum, [illegible] armore sectus
Occi [illegible] hinc mortem pat [illegible] cundam.

[illegible] cl [illegible] a & Immortali [illegible] loria quæ [illegible] xi unius mutatur impulsu: adde librorum interi- [illegible] el alienis manibus uestrum nomen inscriptum est, qui licet eo ferti [illegible] est librorum, quàm sepulchrorum memoria, tamen [illegible] tabilis ea [illegible] estes, natura, fortunæq; pariter, quibus ut cætera, sic & libri [illegible] senium suum, suaq; illis mortalitas ann [illegible] est. Mo [illegible] or mortalis inani edidit ingenio, ut tuus potissimum [illegible] ncatur. Quid ergo adhuc ingererc tibi non deliquam uer-

[illegible] tem morientibus, ipse
O [illegible] sic trons, tibi terild [illegible]

[illegible] um, pluribus [illegible] me, uel te decuit uerbis explicitum, [illegible] rei qua [illegible] tas exigebat, [illegible] nunc etiam fabulosa tibi, hæc omnia [illegible] R. Minime quidem neq; mihi mo [illegible] e fabul [illegible] m affecerunt animum, quin i- [illegible] desiderium iniecerunt, q [illegible] muis enim fermè omnia iam pri- [illegible] auditaq; sæpiùs: quoniam ut Terentius noster ait:

Nullum est iam dictum, quod non sit dictum prius:

[illegible] dignitas, & narrationis series, & loquentis auctoritas multum ualet [illegible] sententiam tuam ultimam audire uelim, iubeas ne omissis studiis meis [illegible] s d [illegible] gam, an uerò medium aliquod tibi sit consilium. AVG. Vt inglo- [illegible] consulam, at ne gloriæ studium uirtuti præferas, iden idem ad me ne- [illegible] m, uelut umbram quandam esse uirtutis, itaq; sicut apud u [illegible] im [illegible] ferueni [illegible] non reddere, sic fieri non potest, uirtutem [illegible] non parere. Quisquis igitur ueram gloriam tollit, uirtutem ip [illegible] blata relinquitur uita hominum nuda, & multis animalibus simili- [illegible] præceps a [illegible] tum, qui unus belluis amor est. Hæc igitur tibi [illegible] uirturem cole, gloriam neglige, illam tamen interea quod de M. Catone legis [illegible] magis assequeris. Nondum possim mihi temperare, quò minus te- [illegible] moniis.

Illa uel [illegible] um, fugias licet, illa sequetur.

[illegible] tuus est, insanus profectò uideatur, qui die medio per solis ardo- [illegible] dereteq; ali [illegible] cum labore discurret, atq; nihilo sanior est, qui [illegible] re circunfertur, ut gloriam suam late diffundat. quid ergo, [illegible] ear, e [illegible] ntem cum umbra prosequitur? Astat iste, ut uirtutum appre- [illegible] no deserit [illegible] de ea, quæ ueræ uirtutis comes est. Illa uer [illegible] ca [illegible] ns, siue ingeniis [illegible] bus, quas humana curiositas innumeral [illegible] fa- [illegible] d [illegible] na est. Itaq; tu, qui conscribendis libris ætate ista præ [illegible] ac tuâ dixerim procul erras, oblitus enim tuarum, al [illegible] um [illegible] fu [illegible] inani spe gloriæ, breuissimũ hoc uitæ tempus, te non sentie [illegible] R. Quid igitur, labores meos interruptos deseram? An accelerare [illegible] atq; illis (si Deus annuat) summam [illegible] anum imponere, quibus curis exutus, expeditus

[illegible]

expeditior ad maiora proficiscar, tantum enim actum, sumptuosum opus, uix possim ... nimirum medio calle deserere. AVG. Quo pede claudices agnosco ... te mauis, quàm libellos tuos. Ego tamen officium meum peragam, ... ris, ac certe fideliter. Abijce ingentes historiarum sarcinas, satis Romanæ res gestæ, & suapte fama, & aliorum ingenijs lustratæ sunt: Dimitte Aphricam, eamque possessoribus suis linque, nec Scipioni tuo, nec tibi gloriam cumulabis, ille altius nequit extolli, tu post eum obliquo calle niteris: His igitur posthabitis, te tàndem tibi restitue, atque ut unde uenimus reuertamur. Incipe tecũ de morte cogitare, cui sensim & nescius appropinquas, rescissis uelis, tenebrisque discussis, in illam occurras, quicquid uel oculis, uel animo cogitantis occurrit, ad hoc unum refer, cœlum, terra maria mutantur, quid homo fragilissimum animal sperare potest? Vicissitudo temporum, suos cursus, recursusque peragit, nunquam permanens, si tu posse permanere putas, falleris. At ut elegenter ait Flaccus:

Damna tamen celeres reparant cœlestia

Lunæ, nos ubi decidimus.

Quotiens igitur floribus uernis æstiuam segetem: quotiens æstiuis salubris autumni temperiem: quotiens autumni uindemijs hybernam successisse niuem uides: Dic tecum ita prætereunt, sed sæpius reuersura, ego autem irrediturus abeo. Quotiens uergere ad occasum sole umbras montium crescere conspicis. Dic, nunc uita fugiente, umbra mortis extenditur, iste tamen sol cras idem aderit: hic autem mihi dies irreparabiliter effluxit, quis pulcherrima spectacula serenæ noctis enumeret (quæ sicut male agentibus per opportuna, sic bene agentibus deuotissima pars temporis est) quamobrẽ non securius, quàm magister Phrygiæ classis, neque enim tutius fretum nauigas,

Media nocte consurgens.

Sydera cuncta notat tacito labentia cœlo.

Quæ dum, ad occidentem festinare circunspicis, scito te cum illis impelli, ... eo, quàm non mouet, quique occasum nescit, superesse fiduciam subsistendi. Ad ... dum occurrunt, quos modò pueros uidisti, ascendentes ætatis gradibus, recordare te interim alio calle descendere, eoque celerius, quò secundùm naturam, sic omnium grauium casus, ut illa ... nenti mœnia succurrat. In primis ubi sunt, ... rum illa congesserunt manus recen... ubi mox futuri sunt idem de arboribus, ex quarum ramis sæpe fructum non legat, ... coluit ac plantauit. In multis enim obseruatum est illud Georgicum:

Tarda uenit seris, futura nepotibus umbra,

Flumina uelocissima miranti semper, ne te ad alienos euocem, uersiculus quid... in promptu sit.

Fluminis nulla quidem cursu leniore fluunt, quàm

Tempus abit uitæ.

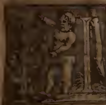
Nec te uallat dierum pluralitas, & ætatis operosa distinctio, tota hominum uita, q... bet intẽdatur. Diei unius instar habet, eiusque uix integri. Crebrò ante oculos reuoca ... telicam quandam similitudinẽ, quam animaduerti admodum tibi placere, uixque un... ne graui mentis impulsu legi solere, uel audiri, quàm clariori eloquio, & ad persu... aptiori (in Tusculano quidem à Cicerone relatam inuenies) ait his uerbis, ut per... libus. Neque enim libri nunc illius copia est. Apud Hypanim (inquit) fluuiũ, qui ab E... pæ parte in Pontum influit, bestiolas quasdam nasci scribit Aristoteles, quæ unum diem ... uant, quæ oriente sole moriuntur, iuuenis moritur, quæ uerò sub meridie iam ætate perfecta, ... atque sole occidente senex abit, eoque magis si solstitiale die. Confert uniuersam ætatem nostram, sin cadem propemodum breuitate reperiantur. Hæc ille, quæ quidem ... iudicio tàm uera est, ut ex ore Philosophorũ iam pridẽ in uulgus est fusa sit: nũquid ... tus etiã, & ignaros homines, in quotidiani sermonis usum deduxisse uides, ut puerũ a... entem, dicant huic sol oritur, uirum autem, hic meridiem attingit, hic nonam, senem ... decrepitum, ad uesperam atque ad solis occasum, iste peruenit. Hæc igitur fili ch...risime ... uolue, & ... qua huius generis occurru... alia, quæ multa esse non d... to, sed hæc erant ... ex temp... se se obtulerunt. Vnum præterea obsecto, sepulchro ueterũ, sed eorum qu... cum uixerunt diligentiùs contemplare, certus eandem tibi sedem, ... perennem aulam ... re præparatam. Tendimus hùc omnes, hæc est domus ultima, tu quoque qui nunc ætat... tima, florida superbis, alios calcas, mox ipse calcaberis. Hæc cogita, hæc diebus ac noctibus meditare, non solùm ut hominem sobrium, ac naturæ suæ memorem, sed ut Philosophum decet, atque ita teneas intelligi debere, quod scribitur: Tota Philosophorum commentatio mortis est. Ista (inquã) cogitatio docebit tẽ mortalia facta contemnere, aliamque uiuendi ... m,

quam

quam arripias monstrabit. Interrogabis autem, quæ nam hæc uia est, seu quibus adeunda praesidibus? Respondebo tibi, Longis monitionibus te non egere, audi modò uocantem, pariter hortantemque spiritum & dicentem. Hoc iter est in patriam. Scis quæ ille tibi suggerat, quas uias, & quæ deuia, quid sequendum, uitandumue pronunciet. Illi parere si saluus, uel liberum esse cupis, non longis de liberationibus opus est, factum exigit natura, periculi hostis instat à tergo, & in faciem insultat, parietes tremunt, in quibus obsessus es, non est ulterius hæsitandum. Quid tibi prodest dulciter alijs canere, si te ipse non audis? Finem facias, effuge scopulos, eripe te in tutum, sequere impetum animi, qui cùm sit turpis ad reliqua, ad honesta pulcherrimus est. FR. Vtinam hæc mihi ab initio dixisses, priusquàm his animum studijs addixissem. AVG. Dixi equidem sæpè, & in ipsis primordijs ubi te calamum arripuisse uidi, præfatus sum, quod uita breuis, & incerta, quod longus, & certus labor, quod opus grande, quod fructus exiguus foret. Sed aures tuas obstruxerant populorum uoces, quas odisse simul, & secutum esse te stupeo. Cæterùm quia satis multa contulimus, quæso, si quid ex me gratum accepisti, ne patiaris situ, desidiaque marcescere, si quid autem asperius ne molestè feras. FR. Ego uerò tibi cum pro alijs multis, cùm pro hoc triduano colloquio magnas gratias ago, quoniam & caligantia lumina detersisti, & densam circumfusi erroris nebulam discussisti. Huic autem quas refero grates, quæ multiloquio non grauata, uel quæ nos ad exitum expectauit? quæ si usquam faciem auertisset, operti tenebris, per deuia uagaremur, solidumque nihil uel tua cōtineret oratio, uel intellectus meus exciperet. Nunc uerò, quoniam sedes uestra cœlum est, mihi autem terrena nondum finitur habitatio, quæ quorsum duratura sit nescio, & in hoc pendeo anxius, ut uides, obsecro, ne me (licet magnis tractibus distantem) deseratis, sine te enim, Pater optime, uita mea inamœna est, sine hac autem nulla foret. AVG. Impetratum puta, modò teipsum nō deseras, alioquin iure optimo desereris ab omnibus. FR. Adero mihi ipse quantum potero, & sparsa animæ fragmenta recolligam, morabor que mecum sedulò, sanè nunc licet dum loquimur, multa me, magnaque, quamuis adhuc mortalia negocia expectant. AVG. Maius forrasse uulgò aliquid uidetur, ac certè utilius nihil est, nihilque quod possit fructuosius cogitari. Reliquæ enim cogitationes possunt esse superuacuæ, has autem semper necessarias, ineuitabilis probat exitus. FR. Fateor neque aliam ob causam propero nūc tàm studiosus ad reliqua, nisi ut his explicitis, ad hæc redeam, nō ignarus (ut paulò antè dicebas) multò mihi futurum esse tutius studium hoc unum sectari, & de uijs prætermissis, rectum callem salutis apprehendere, sed desiderium frenare, non ualeo. AVG. In antiquam litem relabimur, uoluntatem impotentiam uocas, sed sic eat, quando aliter esse non potest. Supplexque Deum oro, ut eum comitemur, gressusque (licet uagos) in tutum iubeat peruenire. FR. O utinam id mihi cōtingat, quod precaris, & ut duce Deo integer, ex tot anfractibus euadam, & dum uocantem sequor, non excitem ipse puluerem in oculos meos, subsidiantque fluctus animi, & mundus, & fortuna non obstrepat.

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. PSALMI POENITENTIALES VII.

PSALMVS I.

HEV mihi misero, quia iratum aduersum me constitui redemptorē meum, & legem suam contumaciter neglexi. Iter rectum sponte deserui. Et per inuia longè lateque circumactus sum. Aspera quælibet & inaccessa penetraui, & ubique labor, & angustiæ. Vnus aut alter ex gregibus brutorū, & inter lustra ferarum habitatio mea. In anxietatibus cum uoluptate uersatus sum, & in sentibus cubile meum straui. Et obdormiui in interitu, & speraui requiē in tormentis. Nunc igitur quid agam? quò me in tantis periculis uertam? species adolescentiæ meæ corruerunt omnes. Et factus sum naufrago similimus, qui mercib. amissis nudus enatat, iactatus pelago. Elongatus ego sum à portu, & uiam salutis non apprehendo, sed rapior ... m. Video tenuiter quidem, sed hinc mihi grauius duellum, quia irascor mihimet, ... meæ sum infestus. Irascor peccatis meis, sed ingenti miseriarū mole depressus sum,

nec est respirandi locus. Sæpè fugam retētaui, & uetustum iugum excutere meditatus sum, sed inhæret ossibus. O' si tandem excidat à collo meo, excidet confestim si tu iusseris altissime. O' si mihi sic irascar in peccatis meis, ut te diligam, uel serò. Sed multum timeo, quia libertas mea manib. meis labefactata est. Iuste crucior, cōsensi, labore torqueor dignissimo. Quid mihi procuraui demēs, catenam meam ipse contexi, & incidi uolens in insidias mortis. Retia mihi disposuit hostis, quacunque ibam, & pedibus meis laqueos tetendit. Ego autem despexi, & incessi securus inter lubrica, & peccatis mihi blanditus sum. Credidi iuuentutis decus non aberrare, & secutus sum quo me tulit impetus. Ex dixi mecum, quid ante medium de extremis cogitas, habet ætas quælibet fines suos. Videt ista Deus, sed irridet, facilimus erit ad ueniam, conuerti poteris cum uoles. Tunc consuetudo pessima suum uendicat mancipium, & iniicit manus frustra reluctanti. Quo fugiam non habeo, nam & ego uinctus sum, et refugium meum longè est. Moriar in peccatis meis, nisi mihi auxilium ueniat ex alto. Non merui fateor, sed tu Domine miserere & extende manum tuam pereunti. Et memor promissionum tuarum, eripe me de faucibus inferni. Gloria patri, &c.

PSALMVS. II.

INuocabo quem offendi, nec timebo, reuocabo quem abieci, nec erubescam. Spem perditam restituam, audebo rursum ex his tenebris in cœlum oculos attollere. Illic habitat redemptor meus, qui potens est ab inferis euellere. Ego in me perij, sed in illo uita mihi permanet & salus in æternū. Ille imperat morti, ille uitam præstat, & restaurat, prohibet sperare meliora? Auolent qui me terrificant, peccatum grande meum nimis, sed misericordia domini immensa est. Peccaui infœlix malis peiora accumulans: & mihimet hostis acerrimus. Verius enim uero, omnes sordes meas, una gutta, uel tenuis sacri sanguinis absterget. Attamen unde mihi genitus, frange saxum hoc domine, & fontes, prorumpant ex Adamante durissimo. Fontes lympidi scaturiant, & descendant in uolutabrum, ubi assiduè trux aper immergitur. Et deleantur maculæ uetustæ, ut placere tibi possit habitaculum in me, dum displicet. Fiat mihi per noctem miseriarum mearum recordatio, & per diem spes salutis appareat. Temperem læta cum tristibus, sed miserationum tuarum nunquam obliuiscar. Ex quantis me malis erueris, & ut animam meam non deserueris in periculis multis. Lugeā pœnitens de commissis, ad fœliciora suspirem de meipso, metuam semper, de te nunquam desperem. Fiat mihi thalamus meus purgatorium meū, & lectulus meus lachrymarū mearū conscius. Et in corpore meo doleā prius, quàm præceps corruā in tartara. Miserere mei Domine, miserere, & opus tuum ne destituas, liberator meus & spes ultima. Gloria patri, &c.

PSALMVS. III.

MIserere Domine dolorum meorum, satisque, superque uolutatus sum, & in cœno peccatorum meorum marcui miser. Et quid restat ampliùs afflicto. Tempus inutiliter abijt, uitam in consilijs expendi. Mors ante oculos meos adest, & domus nouissima sepulchrum, & stridor ac gemitus gehennæ. Quamdiù me deludit hodiernus dies sub expectatione crastini, quando incipiam ad te reuerti? Siste iam fluctus, ac procellas animi, illumina consilium cordis mei, & metam laboribus impone. Qui intellectum dederas, ut benè agere, tribuere uoluntatem, & in actum dirige, ne exprobratione tui muneris confundar. Eripe me à seruitio hostis tui, & ne insultet in opus manuum tuarum prohibe, quoniam aliter, qui prohibeat non est. Libera me de supplicijs æternis, sit mihi pars purgationis labor meus, quo hic per singulos dies exerceor. Reliquum mihi hac uita, & in his membris exige, priusquam ueniat tempus egestatis. Reduc me in uias tuas, ante solis occasum, aduesperascit enim, & nox est amica prædonibus. Coge ire si uocare parum est, denique ut libet, modò ne peream. Respice Domine miserere, succurre, quoniā tu solus omnes miserias nosti. Gloria.

PSALMVS. IIII.

REcordari libet munerum tuorum Deus, ut sit mihi confusio ante oculos, & rubor in genis meis. Sic enim fortè misereberis, ubi non prorsum uideris omnium quæ mihi tribuisti largitor optime. Tu mihi cœlum & stellas, quid enim horum indigebas, tu mihi uicissitudines temporum creasti. Tu solem & lunā, tu dies, noctesque, tu lucem ac tenebras discreuisti. Terram aquis inuoluisti, fecisti fontes & maria, ualles ac planitie, montes, lacus & flumina. Hæc intus uarijs seminibus fœcundasti, circunquaque multiplici specie decorasti. Herbis uirentibus uestiuisti campos, distinxisti colles floribus & syluas ramorum folijs. Fatigato requiem præparasti, æstuanti umbras arborum, & ad ocium recessus amœnissimos. Sitienti fontes lucidos, esurienti baccas omnis generis, & refectionis aquā multiplicis alimēta. Quā multiformib. amantib. terras, & pelagos implesti, et circūfuso tractus

ractus aëris, quis cũcta dinumeret? Hæc omnia pedib. hominis subiecisti, usq; ad oblectationes uarias amasti hominẽ. Nec me minus ideo, q̃a cũ multis, quin & singularia q̃dã præbuisti mihi. Tu corpus hominis præ cũctis creaturis adornasti, tu mẽbra miris ordinib. collocasti. Os illi imperiosum ac serenũ, spirituq; tui capacẽ, & contẽplatorẽ cœlestiũ statuisti. Addidisti artes innumeras, quibus uita hæc foret ornatior, æternæq; uitæ spẽ dedisti. Ostẽdisti uiam, qua gradiendum foret, aperuisti aditũ in tabernacula tua, monuisti quid cauẽdũ, atq; unde declinãdũ sit. Deputasti comitẽ perpetuũ ac ducẽ, gressus omnes è specula contemplatus es, & errores meos obseruasti. Cadẽtẽ sustentasti, labentẽ firmasti, errantẽ direxisti, prostratum sustulisti, suscitasti mortuum. Miseratus es labores meos totiens, ubi non misericordia, sed odio dignus eram. Et quibus meis meritis tàm digna, tàm grandia gratis, & indignus hæc accepi? Pro his omnibus quid tibi retribuerim uides, ueruntamen miserere iterum, & succurre, quia sine te morior, ingratitudinum mearum ne reminiscaris ampliùs, sed saluam fac animam, nil iam de proprijs uiribus sperantem. Gloria.

PSALMVS V.

NOctes meæ in mœrore transeunt, & terrores agitant innumeris, conscientia cõcutit insomnẽ, & malè mihi est. Somnus meus illusionib. uarijs turbatur, non mihi quietẽ afferens, sed laborem, signũ pestiferi euentus, prohibe Domine & occurre, quoniã aduentantis mortis est iuditium. Dies meos in amaritudinib. exegi, consumpserunt me curæ immortales, & animæ meæ litigio exasperatus sum. Corporis mei sarcina defessus, ac curuatus ingredior, & terrã inuitus aspicio. Intus & extra mihi ipsi sum molestus, utrobiq; hostes domesticos inueni, qui me pessunderũt. Persecutorib. alienigenis patuit ingressus, & murorũ custodia deuicta est. Et ego somno grauis, atq; incautus, inter tenebras noctis oppressus sum. Nulla mihi spes salutis, nullum præsidium aliunde, sed in misericordia tua sperabo. Succurre, accelera, fer opem & miserere mei. Gloria.

PSALMVS VI.

CIrcũuallarũt me inimici mei, perurgẽtes me cuspide multiplici. Obtorpui infœlix & cõtremui, uehemẽter horror mortis superastitit mihi. Nõ respexi ad orientẽ, nec unde debuerã auxiliũ expectaui, nec sicut dignũ fuerat speraui. Propterea firmamentum cui innixus erã me destituit repẽtè, & ego pronus in terrã sum prostratus. Agnoui cadẽs q̃ debiliter stetissem, prædones insultauerũt corruẽti. Spoliatũ me delitijs multis quæsitis mihi de lõginquo, tabe, & cruore deformauerũt me. Vulnerib. grauissimis cõfecerũt, semianimẽ atq; nudũ reliquerũt in deserto. Caput & pectus meũ trãsfixerunt, sed subter præcordia mea debacchati sunt acerbiùs. Illic uulnus situ putruit, illic uitæ meæ metuo, illic domine manus tuas adhibe uelociter. Viuis enim saluator mi, & hæc aspiciens ex alto, tacuisti & passus es quia ego promerui. Misereberis fortassè, nec patieris in finem, quoniam tu solus potens es præscribere leges morti. Ipse arcebis carnifices ab interitu meo, quoniã in te spes mea magna est, ipse saluum me facies de manibus impiorum. Gloria.

PSALMVS VII.

COgitabã stare dũ corrui, Ve mihi quia duriter nimis allisus sum. Quo & unde redactus horresco, dũ memini & grauiter cõtremisco. Sperabã de uiribus meis, & mihi q̃dã magna promiseris. Somnia mihi fingebã & gaudebã, nũc delusus expergiscor cũ lachrymis. Securus in periculis fui, lætus in ærũnis medijs, portũ in tẽpestatib. putaui. Circũspexi per nebulas, secutus sum trãsuersas, & tortuosas uiuẽdi uias, & infœliciter mulcẽtes. Nosti quoniã tu semp mihi fueras finis, sed ad te per meipsum uenire credens retrocessi, per inextricabiles anfractus. Sentio nũc insidias ubilibet, piget erroris tàm longæui, nec prӕterea subsisto ubi sit requies. Odio mihi sum, & ago cũcta cũ fastidio, uim patior, & aliud n[illegible]icet. Nouũ propositũ mos uetustus opprimit, & cũ placuerint relabor ad solita. Quotiens iam oscitãs ad uomitũ redij, & subinde stomachans dixi, quousq; hoc & quis erit finis? Iustũ supplicium animi insolentis scio, quid me perdidit nihil eram, & superciliũ erexi. Agnosco nullam fiduciã homini, nisi in Deo, & si parũ uideo illucescat clariùs. Aufer à me domine præsumptionis spiritũ, & humilitatẽ tribue placentẽ tibi. Ne quando extollar incõsultè, & mihi de me mentiar, sed perseuerẽ in tremore tuo. Limus & umbra tenuis sum, & fumus ante impetum uentorũ, ita mihi uideor uideri. Ita mihi uidearis semper, & in hac opinione permaneam sobriè ac salubriter sub umbra tua. Quotiens hinc pedem mouero concidam, & ludibrium persecutoribus meis ero? Scio & expertus metuo, operuit me iam similis ruina. Et adhuc exurgere non ualui, sed inenarrabilibus urgeor miserijs. Tamdiù fœdus uersor in sanguinibus, & in luto concupiscentiarum mearum iaceo. Erue me CHRISTE IESV & misericorditer sustenta, ne corruam sub extremis. Gloria patri.

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. DE REP. OPT. ADMINISTRANDA LIBER.

AD IMAGINIBVS, VIRTVTIBVSQ. ORNATISS. VIRVM FRAN. CARRARIENSEM, PRINCIPEM PATAVINUM.

DVDVM tibi uir clarissime scribere aliquid meditor, & tu me interdũ more tuo, leniter admones, & indignũ esse uideo, inter tot mediocriũ & magnorũ nomina, pteriri tuũ nomẽ, & paternis, & tuis beneficijs ita de me meritũ, ut nũquã mihi è memoria dilabi, sine ingẽti possit ingratitudine, nec unquã certè hactenus lapsum sit. Scribere igitur est animus, sed unde incipiã quæro, nec inuenio, nam neq; unus est aditus ad intentum, & pluralitas hęrere animũ cogit, ut ambiguum in biuio uiatorem. Hinc crebra nimis in me liberalitas tua, ad agendas gratias stylum uocat, & est sanè mos percelebris, susceptis amicorum, & maximè principum muneribus grates agere, quem aliquandiu ipse tecũ tenui, donec perpetuis & indies auctus beneficijs, atq; honoribus tuis pressus, & pro rebus uerba remittere, ingenuo pudore prohibitus, munerum magnitudinem, quam sermone non assequor, mente complecti, memoriq; silentio metiri potius, quàm uerbis inanibus consilium cœpi. Hinc exclusis uertor ad amplissimam, pronamq; materiam tuarum laudum: nam & hic quoq; nonnullorum mos est, principes laudare, quod & ipse nonnunquam feci, non tàm laudati gratiæ, quàm ueritati obsequens, & uirtutem laudum stimulis excitans, quibus nihil generosum animum urgere potentiùs, qua in re, hinc laudantis adulatio, hinc uel maximè incostantia me offendit. Sunt enim & qui indignos laudent, & qui laudatos mira mox animi leuitate uituperent, quo nihil inhonestius, nihil est turpius. In quo quidem maximè Ciceronem noto usqueadeò, ut quem inter omnes scriptores gentium miror ac diligo, in hoc uno penè oderim, ita ille aliquos, sed in primis Iul. Cæsarem laudum fasce, dicam an præconio onerat, an honorat, eundemq; post probris ac maledictis insequitur. Lege illius epistolas ad Q. Fr. omnia ibi de Cæsare honorificè dicuntur atq; amicè, eiusdem ad Atticum epistolas percurre, prima ibi ambigua, ultima quæq; odiosa uidebis, & infamia. Lege ipsius Orationes, quas uel ad ipsum Cæsarem, uel eo præsente ad Senatum habuit, tantæ ibi Cæsareę laudes sunt, ut nec mortali debitæ, nec à mortali profectæ ingenio uideantur. Sed progredere, lege libros Officiorum, orationesq; Philippicas, inuenies nec affectib[illegible]a, nec laudibus inferiora conuitia, utq; sic indignor hæc tanta uarietas, & uiuenti laus, & [illegible]functo uituperatio omnis attribuitur. Pari possem æquanimiùs, si uiuum uituperasset, exu[illegible]tumq; laudasset) solet enim mors inuidiam atq; odium uel extinguere, uel lenire) habet tamen sortem suam, quo soletur Cæsar, unum ex omnibus magnum comitem, nepotem, filiumq; suum adoptiuum Cæs. Augustum, qui licet uirtute minor bellica, certè imperio maior fuit, cui immodicè laudato Cicero, idem in hoc animosior, Viuo etiam & ad ipsum scribens immodicè maledexit. Inuitus de dilecto mihi uiro maximo hęc loquor, sed dilectione maior est ueritas: equidem sic esse doleo, sed sic est. Nec sum dubius, ad hæc illum, si adsit suo illo omnipotenti eloquio, facilè responsurum, sed uerbis ueritas non mutatur, id mihi nequaquam euenturum reor, ut morbo animi laudata uituperem. Verùm ut unde digressus eram, redeam, hàc ad tuum colloquium, ingressuro illud occurrit in limine, & si uera uirtus, dignam gloriam non recuset, eamq; uel inuitam, ut corpus umbra sequi soleat. Hic uir tamen, quod indicijs multis percipere potuisti, præsens argui maluerit, quàm laudari, multoq; facilius fuerit, iustis hunc repræhensionibus, quàm ueris etiam laudibus promereri. Quid igitur faciam? quò me uertam? quem laudare sum uenitus, reprehendere nõ uererer, si tam lata esset reprehendẽdi materia, quàm laudandi. Est fateor, conditio ista mortalium, ut nullus omninò sit reprehẽsibilis: ille perfectus atq; optimus dici potest, qui paucis ac paruis obnoxius est. Age gratias Deo, qui te talem fecit, ut si ęquis ingenijs reprehẽsor tuus, laudatorq; conuenerint, multò disertior sit laudator.

Sicut

[illegible] & arte equus, & te bone ille apparebit insignior, cui aruum fors de[illegible] [illegible] omni ex parte partibus fœlicior erit illius nauigatio, cui [illegible] tranquillius. Vt te autem reprehẽdere, & hanc colloqui[illegible] [illegible] reprehe[illegible] ne dignum noueram, nisi unum [illegible] cum nullo test[illegible] differtur. Qua in te si humiles ac fideles mo[illegible] dignabere, rem haud [illegible], & corpori, & amicæ, & famæ tuæ præsen[illegible] [illegible] [illegible] de ut ita ego te nunc alloquor, sicut [illegible] cam[illegible] [illegible] Critilinu[illegible] loquitur. Aut mihi uiuo, aut mortuo gratias agas, hic nõ [illegible] enti enim & scienti omnia, quid opus est uerbis? Scis quid tie hm, & [illegible] debeo aut possum, tecu hoc ipsum scire non sum dubius, sed & [illegible] honestas, nec tibi placitas esse blandicias. Quæ cùm ita sint, la[illegible] [illegible] longioris eripitur, quod & [illegible], ut dixi, minimè [illegible] & [illegible] est, ut sub ipsum, scilicet adolescen[illegible] [illegible] præclara omnia atque ma[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] quo rectoris ad huc, uel maxime indignus uideb[illegible] [illegible] commissamq; tibi Remp. immaturo s[illegible] ante anno[illegible] [illegible] [illegible] rexisti, ut in primis nullius tu[illegible] in patria, [illegible] [illegible] motus exercet: ex multa de hunc inopia, quam æris insuper alieni [illegible] [illegible] ma[illegible] peruenires, ut deinde p[illegible] & ætate, & experientia [illegible] tuus egregium te rector[illegible] sed exemplar al[illegible] [illegible] finitimos populos, tibi [illegible] tantæ audierim, [illegible] terim, nec tumidæ insi[illegible], nec [illegible] deditus uolu[illegible] [illegible] incubueris, ut te omnes a[illegible] it, hic desidia [illegible] sum, utq; in te modestia cum magn[illegible] animitate cõtenderet. [illegible] cum te pe[illegible] ex æquo, etiam minimis adeundum, incredibili hu[illegible] [illegible] tuas, [illegible] ab extremo terræ. præcla[illegible] [illegible] [illegible] tenu[illegible] us, quamuis ante alios quietis publicæ studio [illegible] nunquã [illegible] ciuitas communi c[illegible] consilio regebatur aut cuiquam [illegible] [illegible] rent in animum [illegible], solus tu patrijs in finibu[illegible] locis [illegible] atq; ad summam, sic te in omnibus ha[illegible] & [illegible] te [illegible] ullus sanguis innoxius fu[illegible] [illegible] uel [illegible] admir[illegible] ne pacauerisq; inde per annos [illegible] constanti pace tenueris, donec tandem aduersa[illegible] [illegible] tale nil timebas, bellum tibi repente grauissimũ excit[illegible] [illegible] lus excepisti [illegible] ingenti animo gessisti, speratis, licet [illegible] [illegible] illius usum esset: pacem pristinam alto consilio reformasti, [illegible] ex [illegible], & fortitudinis, & prudentiæ consecutus. Hæc (inquam) & similia [illegible] quibus te omnibus tui Reip. aliarumq; multarum rectoribus magno spa[illegible] [illegible] tuã quidem, quàm omnium iuditio prætulisti. Quod si te igitur cu[illegible] [illegible] cum res ipsa te laudet, & reprehend[illegible] te superuacuum [illegible], & ubi [illegible] sermone silentium indecorum, quid in animum ueniat dicam, ut dẽ[illegible] [illegible] ne ulla descriptione notissimum credo. Sed [illegible] [illegible] in mens ipsa benè sibi conscia, in eorum quæ p[illegible] [illegible] [illegible] quen [illegible] iam aliq[illegible] memorante reducitur, & quo passibus [illegible] [illegible] [illegible]. Ascribam ergo, quòd sciunt penè omn[illegible], sed dis[illegible] [illegible] [illegible] communis est. Quo impleri libros [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tus enim quibusdam [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible] in animo audienti[illegible] [illegible] [illegible] dicere soleo: Paulla inter[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] exon ctum in cinerem [illegible] ego, [illegible] modò fauillas consopitas, sed [illegible] [illegible] capacem omnium boni animũ. C[illegible] [illegible] quantum est [illegible] una, clara illa [illegible] [illegible] ut ad M. T. [illegible] nem tibi animum accende[illegible] [illegible] pe tacitus mecum dixi: Hic [illegible] [illegible] eloqu[illegible] Sæpe etiam ipse mihi gra[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] arbitror

non ignotum inferam, quò auidius audias, Qualis esse debeat Reip. gub [illegible] audieris, quàm & ipse Deo charus, quamq; Deo charam R [illegible] Quo sis Africane, inquit, alacrior ad tutandam Remp. sic habeto [illegible] seruauerint, adiuuerint, auxerint, certum esse in cœlo diffinitum [illegible] ubi [illegible] piterno fruantur. Nihil est enim illi principi Deo, qui omnem mundum regit, [illegible] in terris fiat acceptius, quàm concilia, cœtusq; hominum iure [illegible] lantur. Harum rectores & conseruatores hinc profecti huc [illegible]. [illegible] illud in cœli arce colloquium, quis igitur nisi [illegible] dè [illegible] contemptor, non hos appetat labores & hæc præmia. Q [illegible] quitur, non abhorrens tamen est à Christiana ueritate ac [illegible] ne hominum, siue animarum [illegible] eorum loquendi m [illegible] gam quod promisi, & qualis esse debeat Patriæ rector expediam [illegible] te intuens, ubi te talem uideris, qualem dico, quod persæpe facies, [illegible] & ut [illegible] notumq; omnium largitori deuotior fias, atque in dies obs[illegible] ficultatem obices assurgas, usque ad illum gradum, [illegible] do autem de [illegible] aliquid senseris, facie [illegible] rum famæ frontem tergas, teq; ipso formosior uel certè [illegible] ctor in primis amabilis nec bonis formidabilis, m [illegible] tet, iustitiæ est amicus, nō enim [illegible] causa gladium port[illegible]: D[illegible] lus. Nihil est au[illegible] nihil à principatu [illegible] formidari [illegible] quidam, & ueterum principum, [illegible] quam timeri, & nulla re alia posse imperium teneri, [illegible] (quod nominatim de Maximiano imperatore [illegible] nihil [illegible] ueritate remotius amari expedit, nō timeri, n[illegible] bonum patrem timet, omnis metus alius, eorum prop[illegible] est a [illegible] R[illegible] [illegible] utrique contrarium est metui, utrique consent[illegible] diuturnitatem & securitatem aufert metus, confert utranq; beneuolent[illegible] dicto sit, audiendus Cicero, imo quidem Ciceronis ore loquens, [illegible] mum (inquit) rerum nec aptius est quicquam ad opes tuendas, ac tenendas quàm [illegible] alienius quam timeri. Nec multò pòst. Malus enim (inquit) custos diuturnitatis [illegible] contraq; beneuolentia fidelis uel ad perpetuitatem utq; esse sibi rem c[illegible] Id [illegible] Charum esse ciuem benè de Rep. meren, laudari, coli, diligi, gloriosum est: metui [illegible] dio esse, inuidiosum, detestabile, imbecillum, caducum. Ideò loqui de securitate n[illegible] quàm metu [illegible] atq; exiungui, nemo tàm rudis ignarusq; rerum est qui nesciat [illegible] ritur à quibusdam, metū hunc in subditis esse, non in regnante firmantibus, qu[illegible] sed illorum securitas quatiatur. Quibus ego pro responso notissimum illud obijci[illegible] rij Eq. Rom. docti uiri ac prudentis in Iulium Cæsarem:

Necesse est multos timeat, quem multi timent:

Quod dictum, quo plus habet uirium, dicto alio simili, & ipsius quem sæpè nomin[illegible] ron[illegible] auctoritate firmandum e[illegible] tenim (inquit) qui se metui uolent, à quibus m[illegible] eosdem metuant ipsi necesse est. Huius sententiæ rationem, ne tros [illegible] mutuatur. Præclarè enim inquit Ennius:

Quem metuunt oderunt, quem quisq; odit perisse expedit.

Ad[illegible] Quod quisq; expedi[illegible] fieri studet. At quod multi a[illegible] ual[illegible] uix differ[illegible]. Qu[illegible] muis ita sint, fuerunt tamen, & sunt usq; hod[illegible] [illegible] dum me[illegible] hoc Atrei uerbum crudelissimi tyrāni ab[illegible] [illegible] tidian[illegible] A[illegible] eo mitior suum fecit nec inuentor [illegible] Qu[illegible] o etiam u[illegible] m Iul[illegible] æsa[illegible] pinati ali[illegible], & [illegible] cere uoluerūt, [illegible] cert[illegible] ipse [illegible] tiæ, & in [illegible] appetitū in quo mul[illegible] us, ne dicam nim[illegible] [illegible] quibus [illegible] endus [illegible] adam hinc m[illegible] tudine ar[illegible] [illegible] mirabili [illegible] imperio or[illegible] re[illegible] auctores præter dispensand[illegible] te. Ad uen[illegible] [illegible] bat. Quod nihil solcret, n[illegible] [illegible] nobilissimum [illegible] [illegible] buat. Quo[illegible] m[illegible] a[illegible] que [illegible] [illegible] ex h[illegible] [illegible] atque [illegible]

[illegible] ꝗ; [illegible] eſt. Nec [illegible] alitas [illegible]
[illegible] Pa [illegible] in funere caner [illegible]

[illegible] perderen,

[illegible]. Quæ [illegible] cauſa conflauerit: nempè odio [illegible] ndã, elatione animi, ꝗ ſu- [illegible] gauderet honoribus, & dignitates indebi- [illegible] Cæſaris [illegible] poſtea longè diſparium [illegible]. Si illum igitur talem uirum [illegible] quibus a- [illegible] ruinæ, ſic amor contrar [illegible] illud præ- [illegible] eãdemq; [illegible] eſſe am [illegible] quæ [illegible] medica [illegible] o, ſine [illegible] ma. Si eſt [illegible] & ua [illegible] ſumma eſt. Quid ma [illegible] Quid, re- [illegible] eſt a [illegible] quæ [illegible] Quis [illegible] em reddere p [illegible] eſt [illegible] amore. [illegible] quem ſcelere ſcelus cont [illegible] uere & a [illegible] ad h [illegible] m illum amo [illegible] rum [illegible] us, ex [illegible] o, [illegible] gaudium naſci debet, q [illegible] ſi [illegible] cognomen [illegible] principium [illegible] um, [illegible] orundam iniuſtè ad [illegible] o, ut [illegible] ſtius. Pá- [illegible] Pater patriæ d [illegible] us eſt Nero, ille uerus pater [illegible] uerus [illegible] uerum hoc [illegible] nomen ob [illegible] ent, nullus [illegible] m, eorum [illegible] atriæ gr [illegible] ta eſt, [illegible] te alit [illegible] t, aliter cogitet, [illegible] am paren- [illegible] uoꝗ; perpetuum [illegible] enitti debes, & facies ſpero [illegible] [illegible] er te ipſum facis. Scito autem h [illegible] præſtare ſolam poſſe [illegible] [illegible] us eſſe uerus ciuium pate [illegible] tuo [illegible] us, & [illegible] bus [illegible] m unumquemq; ciuium a [illegible] es, [illegible] ſi [illegible] er non dixit: Diliges prox [illegible] tuum, [illegible] ſine fictione, ſine utilitatis, au [illegible] reſpectu, [illegible] a ac [illegible] cere, ſine præiuditio u [illegible] ntentiæ, [illegible] quoꝗ; [illegible] cie, uniuerſamq; Remp. [illegible] ſum amare debes. In [illegible] cha [illegible] capi [illegible] omnes, amandi tibi ſint igitur ciue [illegible] ut ſui: [illegible] membra, ſiue anim [illegible] tuæ partes. Vnum enim c [illegible] Remp. [illegible] [illegible] tem hic & lenibus ner [illegible] s, & mu [illegible] m [illegible] pand [illegible] is, atꝗ; [illegible] m iu [illegible] pietate, qui n [illegible] n amet eum, [illegible] um, que [illegible] m quem [illegible] na [illegible] pinetu [illegible]. Quòd ſi an [illegible] en [illegible] cta acc [illegible] lia ſint [illegible] le [illegible] os, tunc exardeſcit incr [illegible] bil [illegible] quod [illegible] m [illegible] d [illegible] m dominatum nullus pulchri [illegible] nul [illegible] s firmio [illegible] arij, tubæ, buccinæ, in hoſtes [illegible] certantur [illegible] cum [illegible] us [illegible] Charitate enim (inquit Cice [illegible] & beneuolentia ciuium ſe- [illegible] a m [illegible] Los autem [illegible] ciues intelligo, qui ciuitatis am [illegible] tum non [illegible] rerum quærunt: illi enim non ciues, ſed rebelles atꝗ; hoſtes [illegible] Auguſtum [illegible] in medium re [illegible] adducit huiu [illegible] ſi [illegible] um ciuitatis commutari non uult, & ciuis, & uir b [illegible] eſt. [illegible] [illegible] malus, nec ciuium, nec u [illegible] m [illegible] m [illegible] ne [illegible] a [illegible] is n [illegible] ra [illegible] in [illegible] be- [illegible] a [illegible] ſed [illegible] :C [illegible] & [illegible] m, [illegible] in [illegible] maxi [illegible] a [illegible] & [illegible] s [illegible] a [illegible] am [illegible] N [illegible] s, [illegible] [illegible]

cir[illegible] cum[illegible] inter sermones amicorum, tan[illegible] non q[illegible]tem [illegible]uc ex[illegible]ctum, sed quodammo[illegible] pus omnibu[illegible]m huma[illegible] [illegible]oribus [illegible]um, c[illegible] spasianus d[illegible] imper[illegible]rem [illegible] mori oportere diceret, [illegible] pira uit. Titus eius [illegible]ius senat[illegible] [illegible]u, & [illegible]ta grat[illegible] [illegible] bratus est, acerba quidem, sed pacifica in[illegible]te præue[illegible] [illegible] damno quàm suo. Quod d[illegible]um, ni[illegible] fallor librare hab[illegible] [illegible] qui in aliquo imperio uitam agunt, ut mors scilicet eorum [illegible] [illegible] formidabilis et damnosa [illegible] q[illegible]m multi contrari[illegible] labo[illegible] memoro, multiq; alij inermes, tranquillè ac fœliciter obiere [illegible] leberrimamq; memoriam suorum nominum reliquere. In ea[illegible]m & D[illegible] ter interfectus, ab eodem Senatu contumeliosissimis, ut scri[illegible]m [illegible], atq; a[illegible] acclama[illegible]nibus laceratus, imaginesq; eius detractæ, & [illegible] abi[illegible] [illegible]ime [illegible] titulos, abolendamq; memoriam decretum. Et Galbæ caput hos[illegible]m [illegible] stæ, à lixis & calonibus totis castr[illegible] hostilibus circumlatum, spe[illegible] [illegible] nibus. Et Vitellius apud Gæmonias minutissimis ictibus excar[illegible] coq; inde in Tiberim tractus est. Similesq; casus permul[illegible] alij p[illegible]. Vnde [illegible] hæc mortis, aliunde quàm de uitæ uarietate prouenera[illegible] [illegible]ctissimus M. Aur. Antonin[illegible], qui in summo imperio Philos[illegible] & doctrinam enumerans [illegible] quot principum cal[illegible]bus qui se[illegible]lo in [illegible] præc[illegible] conclusit ut diceret: Singulorum ferè mortem uitæ c[illegible]ntaneam fuisse, [illegible]eq; pen[illegible] ficè monentium, ex numero fote præsagijt, nec fefell[illegible]. Qu[illegible] ma[illegible]is [illegible] xit, & [illegible]ic esse quilibet sapiens uir cognoscit, quis omninò dubitet [illegible]n be[illegible] atq; [illegible] sit uiuendum, tum propter alia multa uitæ decora, tum uel ob [illegible]oc u[illegible]um maxim[illegible] [illegible]iam moriamur. Digna, hercle, hora illa suprema est, quæ omn[illegible] præcedent[illegible]m [illegible] impendio comparetur: Quanquam rectis extimatoribus, [illegible] momentum ill[illegible]d [illegible] tem transitus. Neq; uerò est mirari, quando & per lumen exiguum ingredimur in [illegible] sam urbem, & angusta cymba, maria ampla penetramus, sic per ost[illegible]um mortis a[illegible] ad infirmitatē temporum introimus. Qualem enim mors hinc animū̃ eduxerit, [illegible] det omnibus sæculis illud iustitiæ, de qua loquor munus, eximium, lateq; lat[illegible]m cuiq; tribuere, nulla sine ingenti causa nocere, & causa quãuis affuent, ad miser[illegible]co[illegible] nare, imitantē cœlestis iudicis, æterniq; regis morē. Cum misericordia enim om[illegible] ria, eo quòd à peccato nemo [illegible]rorsus [illegible]mmunis sit, & propter fragilitatē no[illegible] c[illegible] [illegible]mnibus fermè [illegible]t debita: cōsequens est, ut qui uerè iustus esse uoluerit et mi[illegible]rico[illegible] uis ergo misericordia & iustitia, prima fronte cōtrariæ uideātur, recto iud[illegible] sunt coniūctæ, imò quidem liquet, ius[illegible]iam esse misericordiā, & misericordi[illegible]m [illegible] Quod præclarè in libro de obitu Theodosij imperatoris sacer ait Ambrosius, ut [illegible] iūctæ tantūmodò, sed unū sunt. Nec ideò tamē illud exigitur, ut sicarijs, pditoribu[illegible] neficis, cæterisq; id genus impu[illegible]itas tribuat, ne dū in paucos misericors uis uid[illegible] delis in plurimos, sed ut leuiare lapsi[illegible] atq; errore, [illegible]ine exempli periculo fieri pote[illegible] cordia non negetur: alioqn fieri potest, ut nimia misericordia [illegible] ind[illegible]cta leu[illegible] crudelitas. Illud præterea ad amorem ciuiū promerendum [illegible]cax, [illegible] Rector p[illegible] [illegible]lus modò, sed beneficus sit in suos, quòd si non possit in singulos, at salt[illegible] in uniu[illegible]s est enim qui diligat, à quo boni nihil uel publicè, uel priuatim speret. De [illegible] quo amantur principes. Ami[illegible]orū enim alius qui[illegible]ā amor est, sese conte[illegible]s, nilq; [illegible] lans, nec expectans. Hoc in genere est tēplorū refectio, & publicoru ædificiorū. In q[illegible] dem ante omnes laudatus Augustus Cæsar, ut eum meritò [illegible]itus Liuius temp[illegible]ū conditorem, aut rest[illegible]tutorem dicat. Et ipse quod Tranquillus ait, iure sit gloriatu[illegible] se marmoream [illegible]inquere, quam latertiam accepisset. His accedit & mu[illegible]o[illegible]um [illegible] ficatio [illegible]uæ[illegible] primis clarum nomen Aureliano peperit, truculento alioqui[illegible] nario [illegible]ip[illegible]ui cùm non amplius, quam sex an[illegible]no[illegible], cosq; non [illegible] imp[illegible] tàm paru[illegible]mp[illegible]re mur[illegible]s urbis Romæ, quos usq; nunc cerni[illegible]c amp[illegible] V[illegible] hist[illegible]ric[illegible] illorum crēdo temporum men[illegible]uram secutus, ait, [illegible] mi[illegible]a p[illegible]um murorum eius ambi[illegible]t teneant. Q[illegible]a in[illegible] e ma[illegible]m [illegible] b[illegible], qui han[illegible] [illegible]artem [illegible]icitudi[illegible]s a[illegible]stulerunt ut nesciam a[illegible] u[illegible] [illegible]m uel [illegible]arum mu[illegible]s mel[illegible]cta sit [illegible]u[illegible]m pa[illegible] ill[illegible]s cura[illegible]arum, quàm m[illegible]ri m[illegible] abu[illegible]b[illegible]nim [illegible] lo sint, ut[illegible] sunt pacis gratissimum ornamentum. H[illegible]

[illegible] tem asi[illegible] to usu hominum, & præsertim equis, atque ani[illegible]a, ne[illegible] [illegible] deterruntur. Qu[illegible]s ego fateor, pro uirili parte o[illegible] nondum [illegible] t, ita non uias tan[illegible]m, sed do[illegible]damenta, atque in eis habi[illegible] [illegible]uid mente uoluentium corda co[illegible]. His tu nunc igitur opem, fer [illegible] tuumque auxilium [illegible] d[illegible] formitate [illegible]centibus. Non te his di[illegible] [illegible] enim non ta[illegible] tum patriæ, ciu[illegible] tatis es debitor, cui & patriæ [illegible] solatia curæ esse debent. Sunt[illegible] dubito, sed idipsum tibi e[illegible] namque non modò principib[illegible] [illegible]cunque status hominibus, a[illegible] [illegible] p[illegible]ter un[illegible]m elatæ memoriæ geni[illegible] m tuum, qui tàm diù, & tàm [illegible]. Neque in uobis morem improbo, qui[illegible]us unum studium, [illegible] nempe [illegible]delibus, conspectus boni Principis periucundus est. [illegible] s[illegible] [illegible]entissime facis, securissime facia[illegible] ut pericul[illegible] ac difficultate [illegible]tatione, facilem atque honestam percipias uoluptatem [illegible] [illegible] uiro bono, tuique & Reip. studioso, neu metuas, ne famoso, or[illegible] [illegible] totis iniuria inferre uidearis. Animo benè enim instituto & e[illegible] [illegible] quod ad obsequium patriæ iubeatur, h[illegible] [illegible] [illegible]amus, simulque doctissimus Epaminondas (quem [illegible] [illegible] celebrat, sola uirtus attenditur, aut Græciæ principem, aut unum [illegible] uereat, huic tali uiro, cum quo manif[illegible] est [illegible] gloriam & [illegible] e, sic enim de illo uerissime scriptum [illegible] [illegible] us est malum, sternendarum uiarum, quod apud eos u[illegible] ha[illegible] [illegible]re ut uel sic spectatam uiri gloriam obscurarent [illegible] [illegible]m, prompto animo commissum munus excip[illegible]. Cur bo[illegible] [illegible] [illegible] dignitas, quàm ut mea illi dignitas [illegible] ut ex ob[illegible] [illegible] ter manus nobilissimum fiat: id enim uerò [illegible] ad[illegible] [illegible], ut despectum plebeis quoque negotium, illa[illegible] exo[illegible] [illegible]m ego nunc cuique industrio, ac fidi uiro, op[illegible] [illegible] [illegible] tum multi postea idem pete[illegible]nt, atque ita pau[illegible]rim, [illegible] ciuium [illegible] V[illegible]m nihil nunc penè ridiculum o[illegible] ut sen[illegible]m, de [illegible] [illegible] nostros inter [illegible] bellos, cùm [illegible] ueniendum tunc uenisses, quæ [illegible] [illegible]gnatio tua præstat) ante ocul[illegible] autem res erat, unde oblata ma[illegible] [illegible] n talis patria quidem tua, & nob[illegible] ciu[illegible]m, & [illegible] ate [illegible]co[illegible] [illegible]is, & ipsa etiam urbe Roma seculis multis antiquior [illegible] & [illegible] ac religionibus, & sacris insignis loc[illegible] & ad ultimum Prof. de m[illegible] Antonio Minore, & Iustina uirgine, quodque nec ego reor contemnen[illegible] [illegible]es, & te domino ac rectore, & Virgiliano tandem carmine nobilis [illegible] [illegible] tot præclara fulgoribus, & spectante, nec obstante cum possis [illegible]eu tus [illegible] porcorum gregibus deformatur, passim quocunque te uerteris, gru[illegible] [illegible]mque suffodientes aspicias, fœdum spectaculum, tristis sonus. Quæ nos [illegible]etudine toleramus, aduenæ sunt qui arguunt, & mirantur. Quod [illegible] di[illegible]um sit, nulli tamen odiosius, quàm equitantibus esse debet [illegible]ui[illegible] [illegible]ndunt, sæpè quoque periculosum est, dum occursu fœdi, & intractabi[illegible] [illegible] tem, & nonnunquam in præcipitium impelluntur. De hoc ergo [illegible]: Statutum populi ueteris esse, ne id fieret, pœnamque a[illegible] tam, ut [illegible], auferre uolentibus licet. Sed an nescis, ut homines, [illegible]mana [illegible]nt penè iam Romanæ leges, & nisi in scholis assiduè le[illegible]entur, [illegible] quid statutis municipalibus euen[illegible]rum putas. ut statutum il[illegible] [illegible] ca[illegible] [illegible]andum & uoce præco[illegible] publica[illegible]um est, pœ[illegible] uel cis[illegible] [illegible]is, submittendi aliqui præterea, qui uagante[illegible] [illegible]piant, [illegible] isti pastore[illegible], intelligant, n[illegible] licere ei, qu[illegible] pul[illegible] leges [illegible] haben[illegible] ore eos alant, qui res non habent [illegible] [illegible] d[illegible]mos, nec [illegible] [illegible] [illegible]wam fecis[illegible] [illegible] [illegible] nec [illegible] [illegible] [illegible] non in ma[illegible] [illegible] pa[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sed urbe ingressus sentiant peregrini. Hæc pat[illegible]

[illegible] maximeq; tuum censeo. Et de hoc [illegible] aliud ex his ortu [illegible] publicis in [illegible] studium sol [illegible] ita pietate [illegible] regiones [illegible] ornare potes, & pal [illegible] ac Minerv [illegible] & Bacchi insignis ubertim [illegible] speciem [illegible] Quæ & Cereri exclusæ pinguia arua [illegible] superuacuus humor premit. Ita undique utilitas cum dec [illegible] tibi laudem unico labore conflauens. Arripe quæso [illegible] hanc [illegible] tui omnes, seu [illegible], seu spreuerunt [illegible] opere Deus aderit. Nam natura adest, utque quod [illegible] pene [illegible] deriuari uel in flumina proxima, uel uicin [illegible] in mare [illegible] Quæ [illegible] præs [illegible] tribus [illegible] forma, & cœli serenita [illegible] tasq; [illegible] hoc unum tui [illegible] nimis æterna memoria. [illegible] autem quod [illegible] sæp [illegible] ocij meru [illegible] res impossibilis uidebatur [illegible] tamen, q [illegible] ipf [illegible] at, quodq; [illegible] non possibil [illegible] modo [illegible] fac [illegible]. Ag [illegible] per euentus [illegible] piet. N [illegible] iam Iul [illegible] existimau [illegible] e quo [illegible] tuo [illegible] des, isthm [illegible] paludes tant [illegible] par [illegible] non d [illegible] [illegible] Reipu [illegible] abstineat. [illegible] præsidet aut [illegible]. Sic a [illegible] nempe [illegible] præ [illegible] æqu [illegible]. Cæteri enim [illegible] ergo memine [illegible] de quo Ælius Spartian [illegible] ut sciret po [illegible] tiona [illegible] quis [illegible] [illegible]

[illegible] Nihil est enim terribilius plebe famelica, de qua dictum est:

[illegible] timere

[illegible] scriptis, sed exemplis sæpè recentibus, & præsertim Romæ [illegible] maximè Iulij Cæsaris laudatur industria, quod & bellis Galli- [illegible] curæ semper intentissimus fuerit, & reuersus Romam, nihilo se- [illegible] frumentum, necessitatibus populi succursurum nauigia, per fru- [illegible] cutione dispserserit. Neque minus Augusti Cæsaris, de quo scribi- [illegible] annonæ difficultatibus, sæpè leuissimo interdum, nullo pretio [illegible] [illegible]. [illegible] hæc quidem ita demum, uera principis laus est, si non adulandi [illegible] populos mulcere, quo patientiores habent, liberiusque coerceant, sed [illegible] quod in ipso Augusto clarè patuit, qui cùm populū fame laboran- [illegible] ctio, nunc gratuita liberalitate releuasset, de [illegible] inopia lamentan- [illegible] ereda[illegible], ut constaret nō blandum principem, sed [illegible] esse, [illegible] xit [illegible] urbem Romam, aquæductib. abundare, quibus [illegible] homi- [illegible] M. Agrippa genere suo factum ait, & [illegible] Tyberis mœnibus [illegible] est par [illegible] menti ratio & uini, cum illud uitæ necessarium [illegible] Neque tamē hoc minus populo placuisse, uoluptana propè, quàm [illegible] optimus ac prouidentissimus princeps, nō quid delectaret, [illegible]. Hæc nimirùm cura frumentaria, tam principum propria est ut [illegible] us fuisse comperiam, ex quo, qua ita bonis esse debeat, pro [illegible] tamen magna ex parte Deus liberat, ac natura earum regionum, [illegible] quæ præstat, ut sæpiùs alijs subuenire soleat, quàm ab alijs men- [illegible] n, ut in prosperis quoque paratus sit animus ad aduersa, & uelut [illegible] um, sed quid esse possit uigili cogitatione prospiciat, ne qua cum [illegible] turbet. Hactenus necessaria, nescio an pluribus, an paucioribu. quàm [illegible] Nam illa in uisceratiionibus ac ludis Circensibus, & ferarū peregri- [illegible] ne luxuria, ad nihil utilis, delectationem solam ac libidinem oculorum ha- [illegible] honestam quidem, nec honestis dignam oculis, quāuis insano, pessimoque [illegible] ata repudianda tamen est penitùs, ubi non satis possum Romanorū ue- [illegible] mirari qui cognoscentes rei uanitatem, ut per ambitionem populo ca- [illegible] in hanc rabiem uertendum, in alios usus ærarium exhaurire. De [illegible] m & qui duces in hoc lubrico suis tēporibus lapsi sunt, & fur[illegible] [illegible] ts & à proposito semota erit historia. Itaque ad inceptum redeo. Si [illegible] populum suum grauare, aliqua in parte decreuerit, quod nunquam [illegible] publico urgente, ita id faciant, ut eum omnes intelligant, cum [illegible] [illegible] m facere, ac nisi res cogeret, libentiùs cessaturum. Erit & [illegible] [illegible] e publica, aliquid ipse de proprio contulerit, & populi moderator esse, se [illegible] deratione probauerit, quod Senatum Romanum bello Punico se- [illegible] Valerij Leuini Cos. multa cum laude hominum fecisse, proditū me [illegible] fuerit, leniorem semper, & leniorem in partem uergat exactio. [illegible] bon[illegible] admodū Principis, optimū tamē uerbū, è memoria nō disce- [illegible] tributu Prouincias suadentibus, rescripsisse legitur. Boni pa- [illegible] non deglubere. Quòd si dictum de Prouincijs iure laudatur, quid [illegible] inde, quoniam te non nisi bonis, & illustribus comparatum ue- [illegible] horum exempla complectere, qui rebus ac uerbis, claram lau- [illegible] [illegible] lata igitur exactionibus magni cuiuspiam lucri spe. Antoni[illegible] [illegible] ne, de quo scriptum est, quod nunquam lætatus est lucro, quo pro- [illegible] [illegible] minùs ciuis. Similiterque Constantium cuius dictum [illegible] opes à priuatis haberi, quàm [illegible] unum claustrum reseruari: [illegible] Nam plenum & intentior est [illegible] quàm [illegible] & [illegible] nul u- [illegible] lucrum captant [illegible] apud un[illegible] nisi [illegible] Diutius autem populorum Principum [illegible] ille:

[illegible] mine, quæ [illegible]

[illegible] amorem, tamen [illegible] superbe fateor [illegible] Princip[illegible] [illegible] Habe[illegible] [illegible] ita [illegible] nonnullos equites Romanos [illegible]

sola-

solatijs refouit, consilijs subleuauit, cõuiuijs suis semper ad[illegible] [illegible] ille. [illegible] immitis est animus, qui non hac [illegible] domini sui præsert [illegible] quoque artium nullus abund[illegible], quam tu, ill[illegible] utere, nam [illegible] sequ[illegible] prouenient uniuersa, oppressis & uel morbo, uel alia clade labo[illegible] tere, & si potes c[illegible] opem fer, & debes, haud dubiè tu [illegible]. Quis [illegible] atque ut suos amet atque adiuuet exorandus est? Sicut autem nulla re [illegible] beralitate amor quæritur plurimorum, sic econtrà nil potentius ad o[illegible] crudelitas atque cupiditas, quæ si inuicem cõferantur, crudelitas ac[illegible] a com[illegible] crudelitas durior sed in paucos sæuit, auaritia leuius est in cu[illegible]s. Hæc [illegible] rabiles tyrannorum ac principum perdiderunt, odiososque & [illegible] diderunt, & tecum diutiùs quidem loqui de crudelitate non attinet, [illegible] modò, sed hostis es, ut nulli difficilius sit, contra naturam n[illegible] tuo, crudele a[illegible] ne dicam tacere, sed etiam cogitare. Ignobilis est enim ac pusilli, [illegible] lit[illegible] & potestate ultionis oblata, nil [illegible]ultum linquere, uitiũ à natura hominis, & [illegible] Principi alienum, cui ulciscendi potestas, magna satis est ultio. Unde illud A[illegible] d[illegible], longum laudabitur in æuum, qui cuidam quem capitalem hostem priuat[illegible] rat [illegible] deptus imperium trepidanti mentò, & extrema omnia metuenti placita f[illegible] Eu[illegible] de hoc uerò nil amplius, nisi quod summum naturæ bonum est, [illegible] tur humanitas, sine qua non modò non bonus quis[illegible]m, sed nec homo [illegible] sit. At cupiditatem [illegible] animis extirpare difficiliùs, quæ est [illegible] quæ hominem [illegible] quid concupiscat. Illud hortor atque obsecro, ut quando honest[illegible] ac m[illegible] Deo largiente consulum est, appetitum concupiscibilem sequi nolis: est enim [illegible] per inexplebilis, infinitus, cui quisquis obsequitur, dum alienum appe[illegible] raris forsitan? Sic est hercle, qui aliquid ualde cupit, [illegible] id nondum habe[illegible] & q[illegible] uis[illegible]. Sic crudeles uoluntates aguntur in deuia, quod dum lucri c[illegible] dem. Quo nescio, an laboriosius malum aliud, habeat uita mortal[illegible] al[illegible] dic[illegible] quod multi solent. Nunc fateor bene est, sed qui[illegible] multos [illegible] Hæc quidem superuacua cura est, non de annis modo, sed de [illegible] hac æum[illegible] cé[illegible] ro[illegible]tus h[illegible] sollicitudinem. Scriptum est: Iacta super dominum curam [illegible] triet, nec dabit in æternũ fluctuationem iusto. Quid fluctuas? Quid ang[illegible] tus es, n[illegible] quia Dominus sollicitus est tui, bonum curatorem habes, [illegible] [illegible] est rursus: Reuela Domino uiam tuam, & spera in eo & ipse f[illegible] e[illegible] dicat [illegible]quis, non principum sunt ista consilia, qu[illegible] non intell[illegible] principes teneri, & Deum diligere, & de Deo sperare, qui ab ipso maiora & [illegible] [illegible]. Non sperare enim minora à quo maiora perceperis, species est ingrati [illegible] [illegible], ab [illegible] fan[illegible]te pasceta[illegible] ultimum, nec in se sperantẽ deseret, qui [illegible] scire [illegible] adh[illegible] matris in utero latitantem non destituit. Quod [illegible] [illegible] radi[illegible] auulsisse difficile est, monstrabo tibi cupiditatem [illegible] [illegible]am [illegible] thesauro & præclaram famæ suppellectilem concupisc[illegible] qu[illegible] n[illegible] of[illegible]iant, nec rubigo. Nisi autem uel belli, ut nuper [illegible] aliq[illegible] [illegible] ine[illegible]derit, quicunque dominis lucra de suorum damnis o[illegible]ant [illegible] [illegible]ere [illegible] mos uul[illegible] ita illos ut animæ, famæque sui hostis a[illegible]cian[illegible] n[illegible]s, ut c[illegible] inuidia f[illegible]entur & rapiant, genus hominum nequ[illegible] p[illegible] q[illegible] d[illegible]osque fallentium, simulque alios, teque perdentium, de quibus ue[illegible] [illegible] Marij Maximi cuius Aelius Lampridius me[illegible] dri [illegible] ipsa enim uerba posui, Meliorem esse Rempub. & propè [illegible] [illegible] ea sunt amici principis mali. Siquidem unus malus po[illegible] [illegible] multi autem mali, non possunt ab uno quamuis bono, ulla [illegible] Idem [illegible] bonus princeps fuit, quod preter insitam animo [illegible] [illegible] sanctos & uenerabiles habuit, non malitiosos n[illegible] [illegible] lum [illegible]entientes, non bonorum inimico[illegible] [illegible] fores nõ quid [illegible] qual[illegible] fatu[illegible] [illegible] rei[illegible] ma[illegible]es Princep[illegible] & qui [illegible] [illegible] uenderetur, nihil [illegible] [illegible]amarent. [illegible] ille. Tal[illegible] [illegible]bu[illegible], [illegible] & [illegible]m pe[illegible] ex[illegible] [illegible] fu[illegible] et [illegible]deru[illegible]

p[illegible]

priuatorum mala, principum uerò longè pessima, quo & plus licentię habet ad nocendum, & quò pulchrior est rerum utilium contemptus in Principe, eò admiratio atque auiditas est turpior, neq; sine causa doctissimus ille Princeps, cuius suprà mentio est habita, M. Antoninus dicere solebat: In imperatore auaritiam acerbissimum malum esse: Ob quam Pertinacem & Galbam tales interitus meruisse, quales alij crudelitate meruerant. Hoc igitur malum fugiant, oderintq; qui uirtutem amant, famam bonam cupiunt, sed in primis principes, quod & primi hominum sunt, & illis ipsa Resp. lucrum ingens ac merces ampla proposita est, [illegible]uam si ritè gesseris, ditissimi omnium mortalium sint futuri, & opes immarcessibiles habituri, conscientiam lætam ac securam, amorem Dei & hominum, qui appetitum autem sequi uolent, omnia illis in contrarium cedent. Nam neq; insatiabilem animum satiabunt, & odio Dei atq; hominum laborabunt: ita enim sapientibus uisum est, sic experientia docuit, m[illegible]stra certissima, non extingui cupiditatem opibus, sed accendi: optimumq; esse consi[illegible] Epicuri, ut diues aliquis fiat, non diuitijs addendum, sed cupiditatibus detrahendum, [illegible] si diuitiæ ueræ essent, quæ dicuntur, utiq; diuites facerent, sed non sunt. Omnes itaq; [illegible]sau[illegible] qui sub cœlo sunt, unum diuitem non facerent, faciet eum cogitatio una, breuis ac [illegible] ab auaritia se abstrahens, & respiciens ad naturam. Et plurimos quidem modos [illegible]dæ pecuniæ in œconomia ponit Aristoteles, quibus aulici principum nostræ ætatis [illegible]rabiles addiderunt, ut tātus ille philosophus, hac in parte fuisse uideatur indoctior, [illegible]amen bono principi dediscendi sunt, & contemnendæ artes, quæcunq; contra iu[illegible] pro utilitate uidentur institutæ, cum à doctissimis uiris, atque sapientissimis diffini[illegible] [illegible]ihil esse posse utile, quòd non idem iustum, honestumq; sit, & de aulicis quidem, [illegible] bonis nihil est melius, sed ij id rarum, quibus malis nihil est peius, & id crebrum. De [illegible]iam, ultimi sententiam meam habes, imò nō meam, sed Diocletiani, qui nisi tam im[illegible] [illegible]fet in religionem nostram, asscribi non immeritò claris principibus potuisse. Eius [illegible] de ijs uerba sunt hæc memorabilia, nisi fallor, sic ad literā descripta, in libro de uita Au[illegible]. Colligunt se (inquit) quatuor, uel quinque, atque unum consilium ad decipiendum [illegible]torem capiunt, dicunt quid probandum sit. Imperator, qui domi clausus est, uera nō [illegible]it co[illegible]itur hoc tantum scire, quod illi loquuntur, facit iudices, quos non fieri oportet, a[illegible]t à Rep. quos debeat obtinere. Quid multa? ut Diocletianus ipse dicebat bonus, [illegible]s optimus uenditur. Imperatorijs atq; alijs inductus, cùm iam deposuisset imperium, [illegible]debat, nihil esse difficilius, quam bene imperare. Et uerè sic est, non putent Principes [illegible]atem sibi, simulq; facilitatem obtigisse, fœlicitatem qualemcunq; certè difficillimam [illegible]iti sunt, qui mihi non credit, Principi saltem experto credat. Hac in parte unum hoc [illegible]e satis atq; hortari uix sufficio, ne quem talium, sic commissæ tibi patriæ præficias, ut [illegible] dominus sit, quam tu. Fuerunt enim multi in imperio, qui dum suos attollere cupiunt, [illegible]re[illegible]erunt, & contemptibiles atq; inuisos populis effecerunt, per eos ipsos, quos ad[illegible] moue[illegible]t, uenditi & irrisi, in quo maximè Claudius, qui Neronem precessit, in impe[illegible] [illegible] habitus, qui liberos suos nullius pretij, homines possideri, & Fœlicē, Narcissum & [illegible]antem usq; adeò euexit, ut prouincias regerent, eumq; ipsum atque imperium spolia[illegible] & [illegible]fœlix se[illegible]uis sins affluentibus, indigeret lis & uxoribus addictus, ut Tranquil[illegible] [illegible] se principem, sed ministrum egit, horumq; consilio, & impulsu, multa stultè ges[illegible] crudeliter. Eadem in re noratus est Heliogabalus, quod haberet, qui apud eum [illegible]m[illegible] possent: Omnium cum dolore, quiq; omnia uenderent, & familiares, improbos [illegible] ut Lampridius ait) ex stulto stultiorem faciebant. Idem reprehensum in Didio Iu[illegible] quos tegere auctoritate imperij debuisset, eos regendo imperio præfecisset. Ve[illegible]n hæc sub stultis aut mediocribus principibus, utrunq; tollerabilia. Ego autem ex [illegible]ed[illegible]ocre, nihil non egregium, & singulare suscipio: non meæ quidem & multorum [illegible] feceris, nisi bonos quoslibet & claros uiros, aut attigeris, aut prætereuectus post ter[illegible]eris, si quid fortè defuerit non naturæ imputem, sed tibi. Quod uerò minoribus, im[illegible]r, cùm sub M. Antonino, tali uiro & principe, libertos quoq; multum potuisse com[illegible] Quo tibi & omnibus, quibus præesse, & prodesse propositum, diligentiùs pro[illegible]m est, ne humanitatis obtentu, qua plurimùm polles, in hoc te uitium labi sinas, in [illegible] etiam principes lapsi sunt. Et si enim uiri omnes illustres inuitandi, non tamen o[illegible]m illustrium amplectenda sunt, nemo est, qui aliqua in parte non erret, sitq; sibi [illegible]is. Dices autem, & fortasse iam dicis ista homo ingratitudinem me docet, quo[illegible] benè meritos meæ prosperitatis exortes sinā, tu ne id iubes? Absit. Nihil est mi[illegible]pis, minus uiri, q̄ ingratitudo, omnis uirtus habet aliquos detrectatores, omne ui[illegible] aliquos defensores, sola ingratitudo nulli unquā placuit, nulli displicuit gratitudo.

Sed

Sed sunt alia multa & magna, quib. sic meritos prosequaris, equi uestes, arma, uasa pecuniae, domus, agri, & quae sunt eiusmodi. Illud uide, ne (ut scriptũ est) alienis des honorem tuum, & si non propter te, qui ut ego te noui, paratus esses, non potentiam tuam modò, sed uitã tuam cum tuis aequo animo partiri, at propter patriam ipsam tuam, quã regendam tibi Deus dedit: ita enim habe, nil populo tristius, nilq; molestius, quàm multos praecipuè indignos, supra se uidere. Vnum te igitur Dominum sciant omnes, unũ colãt, unum diligant, unum denique uereantur, reliquos non ut potentes, sed ut à te missos aspiciant, qui ubi iussos tuos executi fuerint, priuati sunt, nulla praediti dignitate, aut potestate, non loquor sine causa, uidi & obseruaui magnis in populis, miram erga dominos patientiam, quamuis asperos & immites, nec minus miram, indignationem atq; impatiẽtiam, in eo, quod plures suspicere ac metuere cogerentur. De quo ipso tecum quoq; uideor egisse, dum me ultimo, nisi fallor, animo altero, rure solitariũ dignatus est inuisere. De amicis alijs, qui non opes tuas, sed te tuumq; diligunt honorem superuacuum uideri potest, quicquid tibi quisquam dixerit, amicitiarum cultori integerrimo atq; fidissimo, praesertim cùm de hac re à M. Tullio eleganti uolumine disputatum, haec ferè omnium summa est. Nihil humanis in rebus amicitia dulcius, nihil sanctius post uirtutem, eosq; qui maximè potentia ac uirtute praepolleant, maximè etiam amicis indigere, cum quibus & prospera, & aduersa participent. Ab amico turpe nihil expetendum, pro amico nihil turpe faciendum, amico honestum nihil denegandũ. Iis pro fundamẽto positis, debere amicorum omnia esse communia, unum animum, unam uoluntatem, nec spe ulla, nec metu, nec periculo distrahendam: amandum amicum, ut se alterum, & omnem conditionis imparitatè exequãdam. Deniq; omnibus modis id agendum, quod Pythagoras iubet, ut unus fiat ex pluribus. Quae ipsa nunquid non satis literis sacris expressa sunt, ubi inter actus Apostolicos scriptum est: Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, nec quisquam eorum quae possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et siquis dicat illam amicitiam fuisse credentium, & in CHRISTO sese amantium: nec ego de alia loquor, nec amicitiam stabilem, nec omninò aliquid firmum reor, cum non CHRISTVS fuerit fundamentum. Neq; uero ipsi gentium philosophi opinati sunt, posse ueram amicitiam, sine uera sapientia ac uirtute consistere. Hanc uero non sic accipi debere, ut dixerunt aliqui curiositate ridicula, nullum esse uel fuisse sapientem. Non enim illum quaerimus, qui non est, eo contenti sumus, quem fert humana conditio, & inter tales esse illam, de qua loquor: amicitiam diffinimus, cuius consumatae quidem ac perfectae, & si paucissima numerentur amicorum paria, in quibus praeclarissimum nomen habent, Africanus minor & Laelius, tamen est & haec ipsa communis bonorum hominũ amicitia dulcis ac placida, in qua nulla locum habet adulatio, nulla contumelia, aut contemptus, nulla discordia, nulla disceptatio, nisi de amici cõmodis aut honore, sed pax, & consolatio, & conuictus, nihil deniq; in hac fictum, nihil duplex, nihil occultum, sed pura omnia atq; simplicia, & aperta cum tali amico communicanda omnia dixerim, & consilia, & actus, & honores, & diuitias, & postremò spiritum sanguinem, uitam ipsam, quod praeclarosq; & fecisse liberaliter, & hinc laudatos meritò fuisse cognouimus. De quibus nunc agere longũ est, de fictis enim, ueris q; amicitijs satis multa pro tempore dicta sunt. Procedo itaq;, nec ordinẽ sequor, nisi quem casus obtulerit, ut cogitatus in mentem ueniunt, ita eos ad calamum deduco. Quoniam ergo de pietate, ac liberalitate in amicos dixi aliquid, unũ hoc iam dictis adijciam. Quamuis hodie maximè uerum sit, quod ait ille, *dantur opes nulli nunc nisi diuitibus*, multiq; id faciant, callidi illi quidem, & uersuti, & ut uerbo utar Tulliano, beneficium foenerantes, in eos maximè liberales, qui maximè potentes ad gratiam referendam. Tu tamen qui de tuis beneficijs, nihil aliud peris nisi benefacere, & procedenti inde laetitiam, animi benè sibi conscij, contrarium morem seruat, erga magis, egentes non tantùm de proprio liberalior, sed sine iniuria à diuitibus accipiens. Quod pauperibus largiaris, habes rei huius auctorem Alexandrum ipsum, de quo dixi, adolescentem egregium, ac principem, sic enim ipse faciebat. Nec sum nescius aduersum meipsum esse posse, quod loquor, qui & si non ad inuidiã diues sim, tuo tamen & paterno munere: nullius regi egens, quae summae diuitię iuditio meo sunt: ar non me, neq; alios, sed te imum in hoc sermone respicio. Vnum aliud mihi nunc animum premit, quod tibi gaudio esse debuerit. Scio quidem non humilitatem in Principe, sed magnanimitatem solere laudari. Verum quisque secundum sensum, ego utranque laudabilem iudico, nec sibi inuicem aduersas, at stulti putant, in hoc enim, ut in multis & ferè omnibus uulgo erratur. Sunt qui superbum magnanimum, tumidumq; humilem dicant, utrunque aequè falsum, uolo ego Principem inter suos, & in prosperitatè humile, contrà hostes, & in aduersitate magnanimum, nusquam tumidum aut superbum. Est quidem quãtum mihi

uidetur, ad omnem uirtutē primus gradus humilitatis, quidam tamen pusillanimes, cæciq́, non se dominos credunt, nisi superbiant, tumeantq́ supra humanum modum, hinc illa stultorum principum ludibria. C. Caligula uilissimus principū humanis sibi prorsus indebitis, non contētus honoribus, diuinos uoluit, seq́ statuis in templo positis, ut Deum adorari, & coli indigenis, etiam salutari, quin & numini suo templum proprium, & hostias, & sacerdotes instituit, & aureum simulachrum. Multa præterea quæ prosequi est tædiosum, credens scilicet hoc, magnitudinem augere, quo stultitiam detegebat. Quid commodo incommodius? Quid turpius? & hinc tamē pessimo filio, patris optimi, immolatum est ut Deo, & in habitu Herculis oblatæ sunt statuæ, qui non modò nō Deus, sed ne homo quidem erat, imò fœda prorsus & immitis bellua. Quin & Heliogabalus ipse, non principū modò, sed hominum spurcissimus adorari cœpit, qui omnes ilicò trucidādi, & in Tyberim, & in cloacas abijciendi erant inuitus. Fateor, de ijs loquor, & peccatis ut reor exigentibus, tales nobis imperatores fuisse uerecundor & doleo: at non quod ego cuperem, sed quod res habet, est dicendum, ut mihi parciùs irasci debeant, barbari nostri Transalpini, si de eis quoque quid sentio interdum loquar, ueritate suadente non odio, non enim homines odi, sed uitia, eaq́ nō minùs, imò equidē multò magis in nostris, quam in alijs, sicut proprio in agro, quam in alieno la[illegible]pas ac tribulos, & urticas, sed iactantiam uanissimam gentis inutilis, & ad prędicandum de[illegible], mentiendumq́ promptissimæ, nullo modo, fateor, pati possum. At ne nouam litem cū absentibus ordiar, reuertor ad ordinem. Post hos ergo Diocletianus adorari uoluit, & non u[illegible]bus tantùm, sed calciamentis insertis gemmis, Romanū, Cæsareumq́ habitum immuta[illegible]it, ingenti nouitate, in uiro alioquin graui, nec incōdito, & qui imperium tandem quietis amore dimiserit. Ad summam uerò, sic existimo superbiam, & pompas, non à magnanimitate, sed ab animi imbecillitate procedere, uidetur enim uilib. animis mox, ut aliquid excellentiæ nacti sunt, ad cœlum ascendisse, ut subitò sibimet obliti, in cogitationibus euanescant: at uerè magnanimis, nil est magnum, nil quod omnes loco moueat. Itaq́ Cæsar Augustus principū maximus atq́ optimus, non modò diuinos honores non optauit, seq́ adorari noluit, sed ne dominum quidem dici uoluit, ne à liberis ipsis aut nepotibus, imò uerò quod Tranquillus ait, Domini appellationem, ut maledictum & opprobriū semper exhorruit, edictoq́ illam uetuit, & contrà facientes corripuit grauiter, manu, uultu, uoce. Fecit idem Alexander (non ille rex Macedonum, qui superbia omnes excessit, & uanitate quique Pe[illegible]arum uictor, Persarum moribus uictus, & more Persico adoratus, importuna dementia Deus, & Dei filius uideri uoluit, magna religiosarum aurium iniuria) sed hic alter Ale[illegible]nder Princeps Romanus, qui hodie nobis sæpè se obtulit, quiq́ non solum se uetuit ado[illegible] sed nō aliter quàm proprio nomine salutari uoluit: Hoc modò Aue Alexander. Si quis a[illegible]em sermone, aut flexu capitis eum blandius salutasset, aut expellebatur, aut graui ca[illegible]o mordaciter ridebatur. Ego si te, tuosq́ mores noui, quos tot annis, & nosse potui, & n[illegible] mihi uideo, non dubito te Domini titulum patienter ferre potiùs, quàm iucunde, audiui amplius quàm semel, dum tu diceres, & iureiurando interposito affirmares, non te dominio delectari, paratumq́ illud sponte dimittere, ni timeres, ne Rempub. alter inuaderet, & grauiore illa iugo forsitan premeretur, & tu esse quod nolles, sub domino cogereris, alioquin multo malle te liberum esse, quàm dominum, cùm & abundè de proprio diues sis, & potens, siue tot curis expeditam, & tranquillam agere iuuentam, honoratamq́ cùm uener[illegible] s[illegible]nectutem. Ex quibus clarè conijcio, mihiq́ persuadeo, quia quo minimè delectaris co[illegible]sequens est, ut nec eius nomine glorieris, sed quoniam populum castigare, præscripta[illegible]q́ consuetudinem abolere difficile est, illos ut libet loqui sinis, tu ut licet, & ut decet loq[illegible]eris. Nam neq́ te dominum, aut dicis unquam aut scribis, & morem quo nostri tempo[illegible]i principes, ac terrarum domini utuntur, alto animo despiciens tuum sine ullis externis s[illegible]criptionibus, nudum nomen, epistolis adhibes, neq́ plurali unquam, sed singulari semp[illegible]teris sermone, non cum maioribus modò, sed cum paribus, cumq́ minoribus. Mecum d[illegible]ue quo nihil humilius, non nos inquis, ut cæteri, sed ego hoc uolo, hoc precor, hoc iubeo. [illegible]uod ego perlegens exulto, & tacitus mecum dico: Vir hic si tumeret animo, & uerbis etiam tumeret, ut isti qui uideri uolunt multi, nec sunt singuli, nec sunt quicquam. Benè q[illegible] hoc facis, & magnificè, & maximos imitaris, & si non ut imitator, sed proprio id ag[illegible]ctu. Quære autem Iulij & Augusti Cæs. epistolas, quarum multas apud Iosephū, [illegible]am apud Suetonium inuenies, nusquam ibi nos scriptum legitur, nusquā uolumus, uel præcipimus, sed uolo & præcipio, & quæ sunt similia. Et sanè ut iocari soles, ij qui de se pl[illegible]ter loquuntur, seq́ & uxores, & filios, & nominate uidentur, tu non alium, quàm te [illegible]ominas, tu unus quicquid id est iubes, ac statuis, placet hic animus, placet modestia,

placet

placet stilus, quo non duo illi tantùm quos præmisi, sed plurimi etiam principum antiquorum omnium restes extant epistolæ diuersis in libris, quod idcircò esse commemoro, ut & tu stilo tuo gaudeas, & alios sui pudeat, quem magni animi signum putant, cum exigui, tumidiq; sit iuditium manifestum. Cæterùm hæc tua in sermone modestia, alterius admonet, eius scilicet, quæ exterior eminet in habitu, teq; sic spectantium oculis approbat, ut auribus altera, quo undiq; uir perfectus et rationis, & sensuũ iuditio modestißimus habeâre. Cùm enim cæteri terrarum domini, auro, purpuraq; per ora ciuium uolitent, onusti & compti, haud aliter, quàm in diebus festis altaria, seq; eo maiores extiment, quo linteo cariore obuoluti fuerint: Tu mediocri cultu contentus incedis, ut te dominum non uestus, non elatio, sed sola morum grauitas, & frontis probet auctoritas. Bonum duplex ut in contrario duplex malum, & iactantia per seipsam odiosa, & imitationis periculosa contagio: populi enim omnes, & actus principum, & habitus imitari student, ita fit uerißimum, nullos magis Reip. nocere, quàm qui exemplo nocent. Quia uerum est, quod ait ille,

Componitur orbis regis ad exemplum.

Sic est Hercle, mali mores principum, nõ eis tantùm, sed omnibus sunt damnosi. Est ijs quidem consentaneus atq; conueniens locus apud M. T. Ciceronem tertio de Legibus. Nec enim (inquit) tantùm mali est peccare Principes, quanquam est malum per seipsum malum quantum illud, quod permulti imitatores principum existunt. Nam licet uidere, si uelis replicare memoriam temporum, qualescunq; summi ciuitatis fuerint, talem ciuitatem fuisse, quæcunq; mutatio in principibus extiterit, eandem in populo secutam. Idq; haud pauló est uerius, quàm quod Platoni nostro placet, qui musicorum cantibus, ait, mutatis, mutari ciuitatum status. Ego autem nobilium uita, uictuq; mutato, mores mutari ciuitatum puto, quo pernitiosius de Repub. merentur uitiosi principes, quod non solùm uitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in ciuitatem, neq; solum obsunt, quod ipsi corrumpuntur. Sed etiam quód corrumpunt, plusq; exemplo quâm peccato nocent. Hæc Cicero. Ego uerò quotiens te uideo, mecum, & cum alijs dicere soleo, hoc duce discet nemo superbiam, nemo põposos habitus induet, & sępe mihi illud occurrit, quod apud Liuium de Hannibale scriptum est. Vestitus mihi inter æquales excellens, arma atq; equi conspiciebantur. Quanquam id in tempore belli non tantum laudis habet, & in homine bellicoso, unde delitiæ omnes excluduntur. Tu modestiam pacis & prosperitatis, in tempore exhibes, quæ immoderantiæ atq; insolentiæ matres sunt. Itaq; tuus hic habitus, omnia cogitanti, nõ tam illum, quem dixi Hannibalem, quàm Augustum Cæsarem ad memoriam reducit. De quo regum omnium, & populorum domino, summa in pace scriptum est, quod ueste non temerè alia, quàm dom[illegible]ca usus est, ab uxore, & sorore, & filia, nepribusq; confecta. Multa nunc etiam occursant, [illegible] si uererer, nequi te fortasse, fastidio ijs affecti cuncta prosequendo, conficiam, unũ hoc n[illegible]lo modo prætereundũ reor, quod præclaros maximè ac uerendos principes facit, in q[illegible] quidem hortatore non indiges, uiros egregios ut honores, tibiq; familiarißimos effic[illegible] hoc enim per teipsum adeò pronus es, ut contrarium facere si uelis natura ipsa prohibeat. Nihil autem fit melius, quam quod duce sit natura. Efficax consuetudo, efficax doctrina, efficatior est natura, omnes si iungantur efficacißimè. Egregios autem uiros dico, quos e grege hominum uulgariũ, aliqua abstraxit excellẽtia, & uel iustitia insignis ac sanctitas (quod heu, nostra ætate perrarum est) uel rei militaris experientia, ac literarum copia, rerumq; notitia singulares fecit. Quamuis autem plæriq; arbitrentur, res bellicas maiores esse, quam urbanas, minuenda est tamen hæc opinio ut officiorum primo ait Cicero, ponit exempla Græca & Latina, Themistoclem & Solonem, Lisandrum & Lycurgũ: & ex nostris C. Marium, & M. Scaurum, Cneum Pompeium, & Qu. Catulum, Africanum minorẽ, & P. Nasicam. Deniq; seipsum, homo gloriæ appetentißimus, ijs exẽplis interserit, nec iniustè tamẽ id quidem. Sine dubio enim non plus egit Antonius, dum armis & acie Catilinam fregit, quam Cicero ipse dum coniurationem impiam alto consilio patefecit, & coniuratos oppreßit in carcere. Et in hoc quidem urbanarum rerum studio literati homines excellunt, in hoc autem numero, literatorum hominum magnum locum iurisconsulti tenent, utilißimi semper Reipub. si iuris notitiæ, iustitiæ quoq; amor & cultus accesserit, & sint ut Ciceronis utar uerbo, non magis iurisconsulti quàm iustitiæ. Sunt enim qui ius atq; iustitiam, quam profitentur oppugnant professionis suæ nomine prorsus indigni. Non enim satis est scire, nisi & uel[illegible], & uoluntas bona rectam scientiam comitetur. Talibus sanè multi principum suum imperium exornarunt, Hadrianus Iul. Celso, Saluio Iuliano, Veranio Prisco, Antonius Scæuol[illegible], Seuerus Papiniano. Alexander Domitio Vlpiano, Fabio Fabino, Iulio Paulo, alijsq; c[illegible]tibus, ijs tu semper quantum ætas hæc patitur, patriæ tuæ studium honestasti. Sunt & lit[illegible]

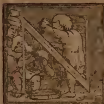
torum

to[illegible] species aliæ, ex quibus & opportuna consilia sperari possunt, & docta colloquia, & [illegible] Alexãder, fabulæ literatæ. Itaq; & medicos, & liberalium artium magistros [illegible] Iulius Cæsar legitur, quibus omnibus haud dubiè præferendi sunt, qui eam [illegible]n uocat, sacram [illegible]entiam profitentur, modò inanibus sophismatibus in[illegible]t. Faciebat ho[illegible] autem princeps prudentissimus, ut & literati homines li[illegible] [illegible]m [illegible]. [illegible] cæteros ad [illegible]dendum [illegible] spe præmij inuitarent. Erat enim cara [illegible] esse Romanum tunc, unde & Paulo Apostolo, se Romanum ciuem a[illegible] in cuius [illegible]a potestate uncerat. Ego ait, multa summa ciuilitatem hanc [illegible]m. Tu uir inclyte, qui rem tantam dare non potes, hoc saltem præstabis, ut do[illegible] ho[illegible]isq; studijs claros uiros, loco ciuium tuorum habeas, & ciuili urbanitate prose[illegible]. S[illegible] ut urbem tuam uirorũ illustrium incolatu, studiumq; iam uetustum renoues & ex[illegible], n[illegible]l enim æquè eruditos homines allicit, ac principium familiaritatis atq; digna[illegible] iam illam nempè clarissimam, non tàm Augustus Cæsar imperio, quàm conuictu, & [illegible] comitate contraxerat. Habuit ergo in sodalitio M. T. Ciceronem primò, conse[illegible] A[illegible]um Pol[illegible]onem, Valerium Messalam, Parim Geminum florentissimos orato[illegible] [illegible]m qu[illegible]q; Virgilium, Horatium Flaccum, Poëtas egregios, ad quos sunt ipsius [illegible] fam[illegible]res epi[illegible]læ, quibus ille summus hominum mundi dominus, duobus illis [illegible]is, Mantua[illegible]æ ac Ven[illegible]næ originis, non se æquat tantummodo, sed submittit quo[illegible]modo, ne quem plebeiæ famil[illegible]ritatis unquam pudeat, quam ingenium ac doctrina [illegible]ent. Quem puderet enim quæso, cuius Augustinum no[illegible] uduerit? Tuccam præte[illegible] Varum Cremonensem habuit, & Ouidium Sulmonensem, quamuis hunc ultimum [illegible]gnum contubernio iudicans, relegarit. Habuit & M. Varronem doctissimum, ut [illegible]erit Romanorum, historiæq; patrem Titum Liuium Patauinum, qui tuus nunc, si ui[illegible] u[illegible]is esset, habuit & alios multos, uno tempore, non minùs quàm omnibus Romanis L[illegible]s illustratus, hoc doctorum hominum comitatu. Nam quid tantum sibi confer[illegible] [illegible]t, uel triginta quinq; tribus P. R. uel quadraginta quatuor legiones bellatorum [illegible] [illegible]um inuenio) quantum Virgilius solus contulit ad æternam famam ui[illegible] [illegible] periere: Neq; uerò tantum ex Italia, sed ex Græcia quosdam quoq; Cæ[illegible] allexerat, nam quid oro, benè mentis & insignibus uiris, potest esse iu[illegible]o, & miti principe, ac fauorabili extimatore meritorum uitam agere, [illegible], multos horum interdum tua è patria digressuros, ni tu illos tuæ notissi[illegible] [illegible]gni[illegible]is uincli astringeres, laudo quidem, & probo, armati enim tibi ad horam u[illegible] possint & temporale obsequium præstare, literati autem & temporale consilium, [illegible]rum nomen, insuper ascendendi ad superos rectum iter ostendere, atq; ascenden[illegible] [illegible]æ ulnis attollere, aberrantemq; retrahere. Sed iam satis est, uereorq; ne nimium. [illegible]m incipiens, te in finem ad corrigendos populi mores adhortati, nunc recogi[illegible] [illegible]ile prorsus esse quod molior, nec unquam legum præsidio fieri potuisse, nec [illegible] prop[illegible]situm intermisi, impossibilium nempè deliberatio uana est, uerum tamen po[illegible] [illegible]us, [illegible]em dissimulare nõ possum, quò minus te non modò exhorter, sed ob[illegible] [illegible] pu[illegible]ico, dexteram tuæ correctionis admoneas, nec dicas, hoc quod corrigi [illegible] non est [illegible]riæ meæ proprium, sed commune urbium multarum, pertinet enim ad [illegible], [illegible] ut tu adeò multa singularia recepisti, quibus inter coëtaneos tuos ex[illegible] [illegible] tua singulare aliquid à te recipiat, unde excellat inter proximas ciuitates. [illegible]em uirum optimè, in ueteribus sacris literis ita scriptum: Omnes morimur: in re[illegible] autem ita statutum est, hominibus semel mori: in secularibus demum ita mori[illegible] [illegible]ertum est, & id incertum an hoc ipso die, quod & si nusquam esset scriptum, nõ [illegible]ertum esset, natura nos identidem admonente. Nunc uerò an natura ipsa, an [illegible] in naturam uersa nobis accidat, & nostrorum mortes sine dolore, & gemitu [illegible] & eorum exequias sæpè tristi uociferatione prosequemur, quem morem, uix [illegible]m [illegible]bi radicatum, quàm in patria tua uidi. Moritur aliquis seu plebeius, ille seu [illegible]nd [illegible] hoc enim attinet (nihil refert, quia minùs, non sæpè etiam magis plebeiorũ, [illegible]m animi quatiuntur affectibus, & quid deceat minùs uident) mox ut is spiri[illegible] [illegible] [illegible]modicus atq; ingens fletus exoritur, hunc ut inhibeas non peto (esset e[illegible] & fortassis impossibile homini, etsi Hieremias propheta dicat: Nolite fle[illegible] [illegible] lugeatis super eum fletu. Et Poëta magnus Euripides, in Tresiphõte scri[illegible] [illegible]deratis præsentis uitæ malis, ut in ortu nostrorum lugeamus, in obitu gau[illegible] [illegible] sententia nimis Philosophica, paucissimis nota est, uulgò autem prorsus [illegible]s, & inaudita) quid peto, igitur, dicam: effertur funus matronæ ceruatim prodeũt

in publicum, uicosq;, & plateas altis complent, inconditisq; clamoribus, ut si quis nesciens interueniat, facile possit, aut illas in furorem uersas, aut urbem captam ab hostibus spicari. Inde ubi ad templi fores est peruentum, geminatur fragor horr... us, & ... CHRISTO laudes cani, siue pro defuncti anima deuotæ preces, uel submissa uoce, ... fundi debent, illic mœstæ reboant querelæ, & fœmineis ululatibus altaria sacra ... quia scilicet mortuus sit mortalis. Hunc morem, quia g... u, & nobili cont... arium P... tuoq; regimine indignum censeo, ut emend... non tantum consilio, sed si licet obsecr... be, ne qua prorsus hanc ob causam pedem domo efferat, si flere mis... as dulce est, quantum libet domi sicat, faciem publicam non contristet. Dixi ecce plura fortasse quàm debui, sed pauciora quàm uolui, si in alterutro sit erratum, da ueniam uir illustris, & boni cõsule, dinq; fœliciter Rempub. rege & uale. Arquadæ. IIII. Kalen. Decembris.

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. DE OFFICIO ET VIRTVTIBVS IMPERATORIIS, LIBER,

AD MAGNANIMVM, BELLICÆQVE REI PERITISS. VIRVM LVCHINVM VERNIVM VERONENSEM, EXERCITVS Veneti imperatorem.

ON uereor (ut me irrideas) ut Hannibal Phormionem, non enim loquor, ut uel te doceam, uel me ostentem, sed cùm te ma... ac præpotentis populi cõsensu, duri ac difficilis belli ducem ... rem, quãuis omnibus & præsertim bellicis uirtu... s ... simum scirem, temperare mihi non potui: quo m... s ad ... aliquid scriberem. Quod etsi tibi forsitan, pro ... lium notitia superuacuum, mihi certè pt... meæ fidei ... non indebitum uideretur, fisusq; sum, quod mihi lectũ a... q do placuerat, & tibi hoc saltem tempore placit... rum, qu... n... me talibus tangi posses. Ab adolescentia quidẽ tua, usq; ad ætatem, nulla propè tibi uitæ pars, nisi sub armis acta est, quotiens interim dux & mi... quantis sæpè nobilitatus euentibus? Ne... io autem, an unquam aliàs tanta t... bi re... um incubuent, potentissima atq; ampli... ima urbium nostri orbis, ad rem maximam, ... omnibus ducẽ legit. Magna ... inio, magna spes præoccupauit animos, ex quo ... mum oblatoonen humeros subiec... li, debellatum omnes credidere. Magnum te ... calcat, iusta illic uocat indignatio, iusta ira, uix ullum nostro æuo iustius bellum fuit. R... larunt serui in dominos, filij in parentes, utrunq; enim esse debuerant, & serui, & filij, ... hic metus, hinc amor à scelere cohiberet, neutrum ualuit, & stupor est, meminisse, quot, q... tisq; beneficijs obstrictos, omnis diuini & humani iuris obliuio animos cœpit: Hæc te ... tur illinc illiciunt, hinc impellunt. Si euidens autem iustitia, certam tibi uictoriæ spem præstat, ad spernendum minimè, sed anceps, & graue bellum proficisceris, is in Cretam insulam, longè distantem, & ut sileam pelagi fastidia, quæ pedestris sermo non æquat, & quæ n... nisi expertus intell... it, ipsa itineris longitudo pars est una difficultatum, quanquã terris ... tum iter peregr... us ageres non bellator, insulam magnam, imò post Trinacriam insul... maximam, nostri maris, insulam famosam, potentemq;, centum quondam urbibus ... tam, ubi regia l... s ac sepulchrum fuit, & Minotaurus horribilis, & inextricabilis L... thus. Nulla nisi fallor, ex nostris, insula è tanto spatio à continenti seiung... tur, undiq; ... mate, atq; importu... sa sunt littora, introrsus accolæ uersipelles, call... di, fallaces, neque ... Poëtas tantum ueteres Latinorum & Græcorum, sed apud ips... m Apostolum Pau... per mendaces habiti, malæ bestiæ, pigri uentris. Ad omnia, inquam, n... i ad ... ndi ... tes, ad id unum solliciti atq; insomnes. Cum ijs igitur tibi futura res e... qu... s non ... tranea, non scelus insolitum, nullum nequi... æ nouum genus, sed omnia ... a ... actibus, & longa consuetudine, in habitum pridem uersa, quod non ultimũ posuerim, ...

sci-

ta scelerum, & desperatione ultima supra solitum irritata. Quid quod magna pars insu tuosa, nemorosa, inaquosa est. Rura squalida, rigida, hispida, passus inuij, dubij, per- & insidijs opportuni. Sicq; quòd abominor, sed nihil à bellorum successibus alienum . Siquid(inquam) incideret aduersi, & receptus nulli, & aditus impediti, & scopulosa gula, & aquaticæ compedes, & carcer æquoreus. Quæ cùm ita sint, sic gloriæ tuæ gra- ur compatiar labori, sic uictoriã meditor, ne discriminum obliuiscar, nec sum nescius, ab initio rerum nihil clarũ, nihil altum, nihil memorabile sine labore, aut periculo ge- esse. Magnam mihi præterea spem tribuit spectata in dubijs uirtus tua, multoq; maxi- mam, ipsa cuius profiteris patrocinium iustitia, quicq; illam non deserit cœlestis fauor. Pu- gna enim contra inertiam industria, contra superstitionem religio, cõtra mendacium ueri- contra perfidiam fides, contra scelus innocentia, contra sæuitiam clementia, contra me- tum res, contra cæcitatem prouidentia, contra dementiam sana mens, contra læsam con- scientiam, bene sibi conscia pectora, contra iniquissimos fures æquissimi iudices, contra fu- gitiuos seruos, sequaces domini atq; ultores. In tam igitur inæquali certamine, uix armis o- pus esse credidim, flagra sufficient, ijs enim olim in Scythia contra rebellantes seruos, do- minos, primoq; impetu uictoriam consecutos constat. In hoc tamen bellum profecturos ti- bi alij equos & phaleras, alij enses et galeas, alij arcus & pharetras obtulerint, mihi ista sunt. Vnde cum Apostolorum principe, quod habeo hoc tibi do: In nomine IESV sur- ambula. Surge(inquam) magno animo, ambula maturo consilio, cumq; te Ducem si- nes elegerint, tu tibi Deum ducem, cœlestesq; angelos uexilliferos elige, nẽpe ab ad- inferni stabunt angeli, proditionis huius ac rebellionis artifices, sed congressus hostiũ a quibus cœlo pulsi sunt, & ultricis arma iustitiæ non laturi. Cæterum ne intennim us animum uerbis non necessarijs, & exhortantibus occupem, unũ hoc admonuisse suf- sit, fac ut soles, exemplis proprijs utere, quid in similibus egeris, recordare, te ipsum imi- tandum tibi offero. Vtere & exemplis illustrium antiquorum, quibus abundantem, uel te le ctio erit, uel auditus, & memẽto hanc ipsam, ad quam tu oppugnandam pergis insulam, tior olim esset, multoq; potentior à Metello, qui ob id Creticus dictus est, facili do- m incursu, tibiq; utinam reseruatũ, euentu simili, simile sit cognomen, & hæc hactenus. uenio, quod ex me, qui magna nequeo, quasi amicus inopis, fidele subsidium, siue ali- bellicum munus accipies, imò equidem non ex me, sed ex M. Tullio, qui primus hoc od si nouum audis, puto delectabere, sin & tu idem olim senseras, gaudebis inge- m, sponte sua, maximi hominis sententiam incidisse. Fieri autem potest, imò fieri otest, ut quod dicam tibi, per te notũ sit. Quomodo enim tantus dux, quæ ad du- ignoraret, uerum id neq; à Tullio, neq; ab alio dictum scias, præcipuè cum n Rusianæ facundiæ loco quodam, secretiore reconditum sit. Quod si ita est, quid ræ accessurũ sit, si quæritur, multum sanè. Nam dum nobis aliqui ratione uel duce persuasimus, sed non plenè, sed ex insperato uiri cuiuspiam illustris aucto- at, efficit, ut quòd erat opinio, iam scientia certa sit, & circum præcordia serpere so dullis insideat, quòd si forsan & hoc ita se habere, & à Tullio dictum esse cognoué me tamen auribus audies, ab illo dictum latiusculè differentem. De te enim dictũ alijs summis, & excellentibus bellorum ducibus, quos communis usu sermonis Im appellabant. Ego(inquit) sic existimo, in summo Imperatore, quatuor has tes ines- e. Scientiam rei militaris, Virtutem, Auctoritatem, Fœlicitatem. Ex ijs uides incly ad sidero, quæ tibi ad implendum professionis tuæ debitum necessaria sint, intentione animi, & diligentia quæruntur, alia uerò nisi cœlitùs data sint. Nullo quæri possunt. Hæc ex ordine prosequar, ut quodãmodo, sicut ait Anneus uice fungar, & tẽ tibi ostendam, utq; hæc tibi plenè omnia gaudeas obtigis- d fortè sè, quod non suspicor, nunc etiam deesse tibi senseris, quod per hominem impleri, generoso nisu assurgas, & in eam rem, nisi respuis, hoc uti ualeas exem- Neq; enim clarius, si quis est latens, in re qualibet defectus, quàm exactè partium enu e, atq; examinatione cognoscitur. Neq; uerò tardè aliquid fieri putes, quod utili- q; honestè sit, illud potius tene, quoniam quicquid malè differtur, peius omittitur. m emendatio, semper optabilis, & uirtutis studium usq; ad extremos anhelitus est. Sed sequor ordinẽ, & ut possum quod pollicitus sum persoluo. Prima dos igi- ducis est, Scientia rei militaris. Hæc ut reliquę, artium & doctrina, & exercitatio- tur, utraq; multiplex. Nam & armorum, atq; equitandi peritia quædam est, quę in exerceri potest, imò in pace maximè discitur. Huius ut reliquarum ferè omniũ, o Cæsari laus est, de ijs loquor, in quibus militaria tantùm, & bellica uersantur

officia,quibus neminem illo unquam magis e[illegible], plurimi ac certissimi sunt auctores. Est & altior mil[illegible]plina,quæ u[illegible]cunq; dis[illegible],no[illegible] in acie exercetur, & hæc quidem,ex ijs primum libris c[illegible],qui Rei Militaris apud n[illegible], ap[illegible] Græc[illegible] uero strategematicôn inscribuntur, quor[illegible]m aliquos me [illegible]tante desc[illegible] habe[illegible] u[illegible]luisti,idemq; ex omnis historiæ notitia,ante alias R[illegible]manæ(nulla enim cla[illegible],tam fertilis exemplorum) sæpè uerò animum tangunt non minus exempla, quàm ratio [illegible]super ex consilijs ac præceptis,insignium ueteranorũ,qui multa uel legerint,uel experti [illegible] N[illegible] est enim facilis adeò, ut quidam putant,aut fortuita rei militaris ars,sed mul[illegible]s ex reg[illegible]lis [illegible]g[illegible]o ingenio,longoq; studio collecta,quarum si qua negligitur,nusquam negligentiæ [illegible]or p[illegible]na est. Hæc est disciplina,siue ars illa,quæ acriter retenta,ut Valerius ait,principatum I[illegible]liæ P.R. pepe[illegible]it multarum urbium,magnorum regum, ualidissimarum gentium regimen largita est. Fauces P[illegible]nnci sinus patefecit, Alpium, Taurique montis conuulsa claustra tradidet[illegible], & quasi non dictis,sed dicẽdis fessus. Vide quid addidit: Ortumq;(inquit) è parua Rom[illegible]li casa,tot[illegible]s terrarum orbis fecit columen,hac eadem quæ neglecta, q[illegible]o imperium eiusdem popu[illegible] redegerit non uidet Valerius,nos uidemus. Et hæc quidem ars tripartita est nempe q[illegible] an[illegible]e prælium,quæ in prælio, quæue post prælium sint gerenda cõsiderat,seu quis [illegible]r,seu uictus euaserit. Quibus sub partibus,quàm multa contineantur intelligis, & hæc o[illegible] uel uel legendo,uel experiendo,noscuntur,sed experientia certior,lectio autem ul[illegible] u[illegible]tur. Promptiùs est enim plurima legere,quàm paucissima experiri,und[illegible] fit ut c[illegible]m ad experiendum,uita hominum b[illegible]s sit, ad legendum tempus breue suffi[illegible]at, modo intellectus [illegible] memoria suffragentur, [illegible]e quibus lectio uel inutilis,uel caduca [illegible]. Boni autem duces, [illegible] & experiuntur, & legunt, & lectionem experientia comprob[illegible]nt, & experi[illegible]tiam lectione confirmant. Nullum diẽ intermisisse Cæsar trad[illegible]ur, quin quotidie legeret aliquid, aut scriberet,itaq; quod mirabile potiùs,quàm imitabile fateor,& in magnis itinerum diffi[illegible]cultati[illegible]us,quod in medijs bellorum æstibus,libros fecit. Sanè autem excellent[illegible]imi quiq; ducum,ijdem & literatissimi fuère,nec fermè aliquis,præcipuè Romanorum, qui cæteris omnibu[illegible] pro exemplo sunt præter unum Marium fortassis,sine literis fuisse repetietur. Nam qui[illegible]us[illegible]am tanta fuit literarum copia,ut incertum diceres,armis ne essent, an literis clariores. Quod persacilè tibi nunc nisi longum esset ostenderetur, ol[illegible]strep[illegible]at ut l[illegible]bet, & irrideant nostri duces,nostriq; reges,ac principes,qui uirtuti bellũ, ac literis ind[illegible]xere,[illegible]imulatoq; contemptu,uel ingenij tarditatem,uel segnitiem suam teguntur, suppel[illegible]x reg[illegible]a,atq; augusta,& ornamenta ducum erant literæ,essentq; hodie,nisi Cæsarum, & Reg[illegible]n,ducumq; animi degenerassent: quorum inertia atq; superbia,mundus ipse degenera[illegible]t, abijtq; post illos. [illegible]t hæ quantulæcunq; reliquiæ literarum,ad plebeios ac rustic[illegible] de[illegible]olutæ, non pro[illegible]p[illegible]arum maiestate, sed pro necessitate temporum, indecenter angus[illegible]æq; habitant,breui ut auguror,uoluptatum atq; deliciarum nouarum hospitum super ictu, ab ijs ipsi[illegible] receptaculis excludendæ. Ii nostri ergo, qui dicuntur duces,quam ueris illis ducibus absimil[illegible]nt,si illorum gloriam,& res gestas,horum somnos, & comessationibus conferas,promptum erit aduertere,non incorruptis modo [illegible]dicibus, sed ijs ipsis literarum contemptoribus, libidin[illegible]q; cultoribus,nisi prorsus obtorpuère,penitusq; depuduit. Sed de ijs & sæp[illegible] aliàs,& p[illegible]hodie diximus,quàm necesse erat. Res enim,sermo,habitus,mores,uita, principia,exitusq; [illegible]eilorum,cuncta simul & singula,hæc loquuntur,raptissimeq; pronũciant, inter hos, & [illegible]os rei militaris artifices, quid intersit. Tu mihi semper ob hoc unum uel maximè placuisti,quod inter tot decora parta armis,nunquam literas contempsisti,& [illegible]i plus ocij habuisses, fieri n[illegible]n dubitem,in hoc quoq; par maioribus,studuisses. Neq; tamen sic intel[illegible]igar,ut Philosoph[illegible]m aut Poësim ducibus necessariam dicam, sed eas saltem literas, quibus & præcepta mil[illegible] & historiæ gesta præcipiant. Quæ profectò uel non ueniient in animum,uel non stabunt,ni[illegible] ea iugis lectio & tribuat,& conseruet. Nam quod tinea uestibus quod rubigo armis,hoc literis,notitiæq; rerum obliuio est, omnia inficit, consumitq; omnia ni[illegible] sæpe discutiantur,frequentiq; studio detergantur. Et est ut reliquarũ rerum, [illegible] animi[illegible]us qu[illegible]dam interminabili[illegible] [illegible]s curæ. In hac quidem militari scientia,quàm lecti[illegible]ne, & experientia constare diximus: quod ad primam attinet,apud Græcos Atticus Them[illegible]ocles eminet uel Thebanus Epaminundas: quod ad secundam uero, Philopomenes Achæus: in ut[illegible] atq; autem Romani duces,& numero,& effectu omnium gentium ducibus long[illegible] [illegible]nte[illegible]ant. Sed ne diu Phormio Hannibalem,siue ut dicitur [illegible]us M[illegible]neruam d[illegible]eam, ijs [illegible] mi[illegible]sis, ad uirtutẽ [illegible]io,cui secundum [illegible]llius locum præbet. [illegible] uerò [illegible]u[illegible]d præsen[illegible] di[illegible]tur propo[illegible]um duplex e[illegible]t,una corporis,sub qua robur membrorum, ac dexter[illegible]atis & integritas sensuum col[illegible]tur. Neq; enim dux inualidus, quãuis idem doctus, obeundis bellicis muner[illegible]u[illegible] aptus [illegible]bebitur,

[illegible] le [illegible]o, sed non [illegible] ignauae, in thalamo [illegible] utilior, quam in campo, quae res [illegible] illum uirtute animi patri aequalem, doctrina uerò etiam altiorem inhabi[illegible]. Contrà neq; praeualidus, si nimia c[illegible] mole grauabitur, repentè poterit, [illegible] res exercer, exhortandis militibus, propulsandis q; periculis adesse, neq; rursum [illegible] cus, uel hostium, uel suorum statu [illegible] ex dissonis uocibus, & cla[illegible] um, quid atq; ubi consulto factoue opus sit, aduertere. In hac parte prepollen[illegible] s, atq; [illegible] uirtutis clarum nomen habe[illegible] ex nostris ipse Iul. Caesar, & P[illegible] nactus ex pernicitate cognomen [illegible] Hostilius Romanus rex, q; [illegible], & Marius. Ex exter[illegible], Hannibal, Massinissa. Altera uerò uirtu[illegible] quidem nota omnibus quad [illegible] nam [illegible] oportet quid a[illegible] non solum in prelio contra hostem, quod superior disciplina militaris imple[illegible] sed [illegible] in omnibus, neq; enim semper duces pugnant, sed saepe [illegible] inducias, a[illegible] q[illegible] tmis. cum amicis aut hostibus loquuntur. Vbi falli, seu agre[illegible] te, uel in [illegible] m[illegible] rpè est enimuero id seu natiua comitas affabilitasq; pr[illegible] o[illegible] anus maior fuerit, inde Augustus, Vespasianus, m[illegible] x nostris Numa Pompilius Rex Romanus & Fabius Maximus [illegible] d[illegible] t. Adde ijs M. Aur. Antoninum, longè sapientissimum, eum [illegible] p[illegible] uàm Caesareum cognomen. Ex alienigenis Cyrum [illegible] P[illegible] [illegible] ates. Et haec quoq; uirtus trifida est. Siquidem & [illegible] p[illegible] q; ocul[illegible] in totidem tempora mira rerum distan[illegible] co[illegible] [illegible] do, docens mortem spernere, terribilia nō timere, [illegible] hac pa[illegible] [illegible] m ignota est & hanc unam, multi ducum, propriam, militarem q; uirtu[illegible] [illegible] om[illegible] tum sed in bello clarior, inter mortes ac uulnere. Huius ui[illegible] s, [illegible] m habitaculum Roma fuit, proximum Lacaedemon & Carthago. [illegible] Caesar saepè dictus, dicendusq;, Scipiones duo, ij qui per insidias in Hispania [illegible] totidem, Pauli duo, Macedonicus & Cannensis, Cl. Marcellus, Cl. Nero, [illegible] Gracchus, Ga. Marius, Drusus & Germanicus. Caes. Titus ac Traianus [illegible] uerò primus, ac tertius Romani reges. Nec non ex equestri ordine. H[illegible] Dentatus, M. Sergius, Mut. Sceuola, innumerabilesq; alij. Facilius [illegible] ns, quàm Romanae urbis uiros fortes enumerem: externi [illegible] Lace[illegible] n[illegible] L[illegible], Atheniensis Milciades, supraq; nominatum par uiro [illegible] Them[illegible] [illegible] Epaminondas, & ex antiquioribus Liber, Hercules, Theseus, Achilles, He[illegible] T[illegible] Diomedes, Aiax, & ut Maroni placeam Aeneas, omnesq; qu[illegible] [illegible] bras, C[illegible] bensis uates ait, Hannibal quoq;, genitorq; Ham[illegible] [illegible] Alexander Macedo, & huius quoq; genitor Philippus, & au[illegible] Al[illegible] [illegible] nsis, & Pyrrhus, ipse etiam Epirotarum rex, de quo suprà diximus. He[illegible] [illegible] ot, & inprimis Dauid, Iosue, & Iudas, quorum bellicae uirtuti ita [illegible] [illegible] decerpi nescio, quid humanae gloriae uideretur. Nec me fallit, quamuis [illegible] Aristoteles [illegible] ulerit, quibusdam tamen uideri posse Philosophicum me uirtutum [illegible] fortitudinem iustitiae praeferendo, militarem tenui secundum, quem longè praef[illegible] [illegible] us fortitudo censetur. Verè autem, non minùs ducum propria [illegible] est, quae [illegible] amicis modò, sed hostibus fidem docet. Sunt etenim, qui licere sibi existiment [illegible] [illegible] s hostem fallere, Virgilio freti, ubi ait:

Dolus an uirtus quis in hoste requirat?

[illegible] ibi non poëtae grauissimi, sed passionati adolescentis [illegible] e dictum. Al[illegible] h[illegible] [illegible] issimi duces, atq; acerrimi, [illegible] in socios foederatos, siue in subditos [illegible], a[illegible] [illegible] er de[illegible] acchantur. Quod malum & antiquum, & modernum est, seu [illegible] ig[illegible] [illegible] m, seu insolentia multi, auaritiaeq; rabies, utraq; sententia militantiū, d[illegible] panda est, ut hostibus seruetur fides, amicis humanitas, utriq; [illegible]. Vt & [illegible] d[illegible] core non noceas, & ijs nullo penitùs noceas modo. Nam q[illegible] tur[illegible] us, aut quid [illegible] eranus, [illegible] nocere ijs, quorū tutelae ac praesidio euocatus sis, [illegible] de[illegible] ra[illegible] [illegible] e cane [illegible] dammodo lupum fieri. Huius gloriae prima in pa[illegible] an[illegible] ha[illegible] [illegible] Camillus, & Regulus, quorum primi duo cùm p[illegible] dolo uincere, n[illegible] [illegible] d[illegible] mn[illegible] ius esset patriae, aut in [illegible] du[illegible] cru[illegible] [illegible] r, interq; ho[illegible] [illegible] f[illegible], haud [illegible] tereundus est C[illegible] us. In altera autem [illegible] sunt qui[illegible] s. [illegible] re nisi ubi [illegible] eis etiam m[illegible] r. Ex ijs Romae [illegible] & tertius Cicero [illegible] notior. Ad ea [illegible] Philaeni fratres sese ante alios offerunt. Q[illegible] in p[illegible] ut

terrorem publicum sed [illegible] totam [illegible]
tertius ut patriam [illegible] operi [illegible]
luotariam su [illegible]
Magnus Pomp [illegible] C [illegible]
qui us egent duces [illegible] xi nu [illegible] cumulatis [illegible]
fure quidem mer [illegible]. Sed [illegible] axim [illegible] pria Pom [illegible]
g laus est, bellica [illegible] ctor [illegible] os c [illegible]
a cam, de qua [illegible] erenda [illegible]
am spectat a [illegible]
bus indeco [illegible] gi po [illegible] C [illegible] pr [illegible] cun [illegible] glo [illegible], neq; enim [illegible]
q am [illegible] ene [illegible] berali [illegible] ex [illegible]
cat, præter [illegible] Apud exter [illegible] lexan [illegible] m [illegible] enet, ut
C [illegible] olu [illegible] ne [illegible] Q [illegible] a nunc [illegible] perest [illegible] desi [illegible] a, [illegible] mp [illegible] an-
ti [illegible] cura [illegible] d [illegible] bam continentia, [illegible] x,
se [illegible] quidem [illegible] quam [illegible]. Q [illegible] nunc mihi de du [illegible]
to [illegible], q [illegible] duc a [illegible] e at [illegible] næ omnes a [illegible] es [illegible]
hæ [illegible] d [illegible] x [illegible] a [illegible] eno, quo exer [illegible] ge [illegible]
as [illegible] & [illegible] pe [illegible] Quo [illegible] mul [illegible]
Hæc [illegible] est P [illegible], in [illegible]
[illegible] hanc
[illegible] Hier [illegible] ,sed
[illegible] rt & [illegible] a mu [illegible] ,
[illegible] m. Et [illegible] hæc eadem [illegible] m [illegible]
[illegible] al [illegible] s At [illegible] prosperi [illegible]
mi [illegible] lo de [illegible] us [illegible]
pud [illegible] a ar [illegible] tre mansue [illegible] qu [illegible] am, & suauita [illegible] a
Afri [illegible]. C [illegible] sar excellunt, ad c [illegible] s homnu [illegible] s [illegible]
Ei [illegible] æqualita [illegible] quædam, fam [illegible], cum exercitu Q [illegible] æ res maxime [illegible]
amant [illegible] m facit [illegible] notus V [illegible] nus, & Marc [illegible] s ex [illegible]
Hannibal. L [illegible] quidem artes beneuolenti [illegible] ore sicut ijs abie [illegible] tq [illegible]
ri [illegible] tas exerci [illegible] ac [illegible] os me [illegible] fren [illegible] us artibus M C [illegible] Q [illegible] C
cinnatus, & [illegible] s Cursor, & Fabius M [illegible] s [illegible] sim [illegible]
Man [illegible] cq; [illegible] to, quorum prim [illegible] libertati [illegible] a [illegible],
li [illegible] a te d [illegible] p [illegible] an [illegible] di fauentes, fer [illegible] sectinq; pe [illegible]
ret. Se [illegible] rensis discip [illegible]
fil [illegible] d [illegible] eu [illegible] in [illegible] stem [illegible] ret [illegible] &
[illegible]. Add [illegible] hu [illegible] m [illegible] e [illegible] um [illegible] s Tyburt [illegible]
[illegible] am ut al [illegible] se [illegible] a [illegible] nem se [illegible]. Apud [illegible] e
n m [illegible] e ta res apu [illegible] fact [illegible] fama est. His tam m [illegible]
en [illegible], c [illegible] multiplex hæc [illegible] o [illegible] perfe [illegible] il a qua [illegible]
dam u [illegible] m atq; animi c [illegible] bo [illegible] rum [illegible] ducib [illegible] in
u [illegible] s [illegible] da. P [illegible] ma quidem [illegible] uer [illegible] m [illegible] p [illegible] at [illegible]
st am [illegible] sermo e [illegible] a [illegible] s [illegible] Mari [illegible] s, [illegible] p [illegible] e
& A [illegible] s [illegible] dam [illegible] æsaris m [illegible] es M [illegible] æ [illegible] us & M [illegible] reu [illegible] s cum [illegible]
bus [illegible] xte [illegible] us Athenienfis [illegible] ijs ce [illegible]
in [illegible] a [illegible] am [illegible] ugustus ex n [illegible] nis Pl [illegible]
An [illegible] nam [illegible] & [illegible] Ath [illegible] ensi [illegible]
[illegible] eius [illegible] sup [illegible] me [illegible]
[illegible] c [illegible] m, u [illegible]
[illegible] ue [illegible] u [illegible] a [illegible] pr [illegible] a
d [illegible] l
[illegible]
[illegible] N [illegible]
[illegible]
[illegible] pera [illegible]

oppida

[illegible] recordamini, tamen facilius [illegible] extras [illegible] arbitramini, per hosce [illegible] urbes [illegible] orum ciuitates esse deletas. [illegible] exercitum is continere [illegible] non continet, neque se- [illegible] hendo qui alios in se [illegible] non uult. Quibus dictis ad Pom- [illegible] amur [illegible] hunc hominem tantum excellere cæteris, cuius le- [illegible] peruenerint, ut [illegible] tanti exercitus, sed ne uestigium [illegible] quemadmodum milites hybernent, [illegible] ac [illegible] sumptum faciat in militem nemi- [illegible] dem [illegible] hyemis enim non auaritiæ [illegible] tectis esse uoluerit. Age uerò [illegible] temperantiam putatis. Non enim illum eximia uis remigum, aut ars n- [illegible] aut uenti aliqui [illegible] ultimas terras peruexe- [illegible] quæ cæteros remorari solent, non retardarunt, non auaritia [illegible] aliam deuocant, non libido ad uoluptatem, non amœnitas ad [illegible] bilitas urbis ad cognitionem, non denique labor ipse ad quietem: postre- [illegible] tabulas, cæteraque ornamenta Græcorum oppidorum, quæ cæteri tollenda esse [illegible] sibi ille ne uisenda quidem existimauit. Itaque omnes quidem, nunc in his [illegible] Pompeium, sicut aliquem, non ex hac urbe missum, sed de cœlo dilapsum in- [illegible] incipiunt credere fuisse homines Romanos, hac quondam abstinentia [illegible] externis incredibile, ac falso memoriæ proditum uidebatur, nunc im- [illegible] intelligunt non sine causa maiores suos, ta- [illegible] temperantia magistratus habebamus, seruire Pop. Rom. quàm imperare [illegible] iam uero ita faciles aditus ad eum priuatorum, ita liberæ querimoniæ de alio- [illegible] ut is, qui dignitate principibus excellit, facilitate infimis par esse [illegible] quantum consilio, quantum dicendi grauitate, & copia ualeat, in quo ipso [illegible] imperatoria, uos Quirites, hoc ipso sæpè cognoscitis. [illegible] quantam existimari putatis, quam hostes omnium gentium [illegible] humanitate iam tanta est, ut difficile dictu sit, utrum hostes magis uir- [illegible] timuerint, an mansuetudinem uicti dilexerint. Hactenus Cicero, [illegible] uerborum congeriem, epistolæ per seipsam fessæ, iam licet atque onustæ [illegible] posui, quia nescio, an usquam alibi de bonis ducum moribus continentia, hu- [illegible] scriptum sit, quibus, etsi nunc fortasse non egeas, et quòd nô per [illegible] sed per aperta maria iter acturus es, atque exercitum classibus traiecturus, [illegible] peruenies sociale nihil, sed hostilia omnia reperturus, ut his tamen loco, [illegible] licebit, quando sydere quolibet, ad bellum, ut uideo, natus es. Tertium [illegible] as, quæ ex prædictis maximè nascitur. Augetur autem fama nominis, & [illegible] ducum uirtutibus ac prosperitate concepta Nonnihil & forma cor- [illegible] non munditijs culta, ut ait Liuius, sed uiribus & uere militaris. Insuper & no- [illegible] & castrensis eloquentia, quo in genere Iulius Cæsar, Africanus Maior, & [illegible] Magnus ornatissimi habentur. Quorum tanta fuit auctoritas, et [illegible] non [illegible] ad prælium ac discrimen, sed ad uictoriam, & ad prædam duci crede- [illegible] ad uotiuos, ac prosperos belli euentus quos in contrarium [illegible] bellorum, ex leuitate, aut inertia ducum orta, sæpè compensauit. Ho- [illegible] quem primum posui, tàm diuersus fuit, ut non modò mil [illegible] forensi etiam summos æquauerit Oratores. Secundo [illegible] pepererat infinitum quiddam addidit, arte [illegible] neque [illegible] nequè felicitæ, ne opinionem pectoribus [illegible] conciteret, uel uirtute conuelleret, sed silentio [illegible] Mo- [illegible] singularibus, præter supraque homi [illegible] secreta ac [illegible] mora & [illegible] in debijs futurarum [illegible] deo- [illegible] promissisque cœlestibus [illegible] m, nisi quia, quod illi in pace med [illegible] Felicitas, non solùm [illegible] nempe huc [illegible] quisquam posset, nec [illegible] reliquis [illegible] censeat. Nam [illegible]

 hic

ſic infœlicitatem [illegible] eſt. In hac [illegible] em longè eminent pr[illegible] u-lum habuit[illegible]. Item [illegible] & Cam[illegible] Sylla etiam, & Mar[illegible] h[illegible] m[illegible] uict[illegible]m de l'art[illegible] erint [illegible]s ta me [illegible] ma[illegible]rt Metellus [illegible] n[illegible] iam [illegible] fu[illegible] [illegible]ennium, nu[illegible]us in fœli[illegible] & f[illegible] cem [illegible]cimus u[illegible]cer[illegible] ſolitum [illegible] mi[illegible]et a[illegible] ri[illegible] tu[illegible]. At [illegible] ita idem [illegible] numer[illegible] ex[illegible] ternis Alexander eſt [illegible]aced[illegible] & [illegible] rex [illegible]arum, niſi [illegible] exti[illegible]et, Car-tha[illegible]um dux Hannibal [illegible] Maharbali crediďiſſet, aut [illegible] Ne-que hic [illegible] Magnus excluditur, qui ultimus tempore [illegible] um epi-ſtolæ loc[illegible]m ſeruet. T[illegible] hom[illegible] defuiſ[illegible]e hactenus & fama [illegible] bat n[illegible] ue ſummis in cal[illegible] us del[illegible] precor cupio, & ſpero, ut cum habes, q[illegible] in his omnibus defui[illegible] CHRISTVM regem. Iam fœlix, uictor[illegible] re[illegible] & [illegible] gloriam immortalem, & [illegible]ius magnæ Reip. fau[illegible]em perpetuu[illegible] [illegible]s, fide [illegible], atque [illegible] iuſtit[illegible] promerere.

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. RERVM MEMORANDARVM, LIBER I.

DE OCIO, Cap. I.

SED mihi cuncta uerſanti, cum id ſolum [illegible] po[illegible] u[illegible] xiſſe [illegible] dear, quod ocii[illegible]s aut ſolu[illegible] tixi, uiſum [illegible] non aliunde quàm ab o[illegible] & ſolitu[illegible] pot[illegible]ſsimum ordiri, n[illegible] modò [illegible] h[illegible] plurima & maxima [illegible] meæ [illegible] p[illegible] ille [illegible] [illegible] qu[illegible]d mu[illegible]s et[illegible] m[illegible] aris uitis, iactat[illegible] inter curarum [illegible], [illegible] portus qu[illegible] m reme[illegible]um rec[illegible]dabar. Cæter[illegible] m[illegible] ol[illegible] duo [illegible] genera, illud ſomn[illegible] & inert[illegible] amicum, [illegible] qu[illegible]m lu[illegible]fu[illegible]æ ſectantur, [illegible] illis [illegible]s utuntur pr[illegible] [illegible]pul[illegible]hris, & in [illegible]s ſeſe infodiunt uiu[illegible]tes, nulla re alia, q[illegible]m [illegible] nomine glorio[illegible] non literato tantùm, ſed uiro e[illegible]am [illegible]num, atque in dignum commemoratione præter[illegible]. Al-[illegible]m [illegible] id attingam, non tàm urbis od[illegible]o quàm liter[illegible]rum & [illegible] am[illegible] tum [illegible] animo uel ſtudiorum cupido, uel ad ea intento, de qui-b[illegible] xi[illegible]e dicturus ſum, [illegible]ma prouenium alimenta, ut hinc merito, uelut à primo di[illegible] d[illegible] um fonte totius narrationis deſcendat exordium. Quem uero nunc hi[illegible]oricu[illegible] Il-lu[illegible]æ c[illegible] ſtatuam [illegible]erum, niſi quem Poëtici laboris, primum ducem in A[illegible]ri-cæ m[illegible] libri[illegible]s tatui[illegible]e non pœn[illegible]tet.

SCIP. AFRICANVS, I.

S[illegible] ill[illegible] a[illegible]men African[illegible] rebus geſti[illegible] uirtu[illegible] m[illegible] a[illegible] [illegible] at[illegible] [illegible]a[illegible]ue ſpiritum do[illegible] rem[illegible]m, & [illegible] re ill[illegible]d[illegible], [illegible] res[illegible] caſ[illegible]orum, & [illegible] ibu[illegible] [illegible] languerer, [illegible] ſeſe meo[illegible] u[illegible] rg[illegible] [illegible] p[illegible] [illegible] debu[illegible] r[illegible] [illegible] re [illegible] N[illegible]n-[illegible] ſuis eſſet. [illegible]

[illegible]

H[illegible] & ipse Africanus [illegible] suprà fidem patiens [illegible] ocio [illegible] solus sæpe cum Lælio [illegible], peregrinariq; solitus crederet, [illegible] litoribus Italicis [illegible], expugnatricem illam Carthaginis, Nu[illegible]iam, ad marinas conchulas, lapillosq; candidulos interlegendos [illegible] ad id quod superest negotium, ocio breuissimi temporis animũ recu[illegible] apud Ciceronem [illegible] uerenterq; narrantur, eos incredibiliter ne uera [illegible] cre[illegible] solitos, cum rus ex urbe tanquam è uinculis euolassent.

M. T. CICERO.

D[illegible] memoro, Marcus Tullius Cicero post innumerabiles labores qu[illegible] post tàm multa di[illegible] na, quæ [illegible] ille [illegible] C[illegible] certam[illegible] mortale [illegible] erat fracta tandem libertate [illegible] submersa, [illegible] natauit [illegible] peragrando, sicut ipse de se loquitur, sæpe [illegible] erat. S[illegible] cum illius ocio, quæ frequentia cum illius solitudine conferenda [illegible] um patriæ miseratus grauiter defleat, inde tamẽ ad omnes po[illegible] monumenta fluxerunt. Plura enim ibidem (ut ait) idem breui tempo[illegible] annis stante Rep. scripsit. At qui fatum suum declinare [illegible], in portu naufragium passus est.

MVTIVS SCAEVOLA.

Mutius Scæuola diuini pariter, & humani iuris illa ætate consultissimus, à p[illegible] fugiens, in ocium & pilæ, & aleæ calculorum ludo fertur ope[illegible] [illegible] dine rerum mole prægrauatum ingenium releuasse. [illegible] his quidem o[illegible] diuerticula contigerunt.

DE EXTERNIS.

EPAMINONDAS.

S[illegible] hac illustrium commemoratione rerum alienigenæ sese [illegible] Epaminondas Thebanus, quem apud præstantissimos auctores [illegible] inter primos Græciæ duces semper inuenio, cuiq; literarum [illegible] ac [illegible]phiæ doctrina, tantaq; inerat, ut mirabile uideretur, [illegible] militiæ scientia, homini inter literas nato, is in [illegible] The[illegible] ut aiunt) & orta simul, & extincta est, & [illegible] gemino [illegible] ocium [illegible]ornans. Præclarè quidem ut est apud Ciceronem, Græcis fidibus [illegible].

ACHILLES.

S[illegible] apud Homerum de Achille, quod ducem suum imitati nostri quoque uates as[illegible] d quidem pronè suscipimus, & habemus propositi nostri testem, clarissimum [illegible] entem, siue fictum suspicamur ab Homero, & eiusdem sententiæ auctor est ex[illegible] imus Poeta. Profectò nunquam id in eo, quem nobilitandum proposuerat [illegible] laboriosæ militiæ alternam ocij remissionem necessariam iudicasset.

SOCRATES.

S[illegible] spectare arbitror, quod de Socrate scriptum est, cùm iam senior foret uacare cœpisse, non enim apud me similitudinem ueri habet, tantum uirum, illa æta[illegible] in dicendi potiùs gratia, tàm paruæ rei tempus impendisse, quam d[illegible] c[illegible]q; fatigatus talis ocij solatium quæsiuisse. Quod par[illegible], dum c[illegible] e[illegible] serta colludentem infantulis suis intueor, [illegible] ce[illegible] ens fa[illegible] [illegible] Alcibiades.

[illegible] ENTIORES.

[illegible]

AT ne semper uetusti [illegible] memorem [illegible] aliquis & ætati [illegible] stræ locus. R[illegible] Hierosolymitanus, & Siculu[illegible], Rex regum & Ph[illegible]sophorum h[illegible]s æui meo p[illegible] ceps iuditio, per singulos dies statutis hor[illegible] [illegible] bus, in o[illegible] uelut in aliquam quietissimam [illegible]ationem [illegible] m[illegible] et qu[illegible]dam exercitium, dum tulit ætas unit[illegible] [illegible] in urbe Neapo[illegible] palatio confine p[illegible]merium, prealtis e[illegible] cunseptum [illegible] pelago non m[illegible]d[illegible]ca ex p[illegible]rte circu[illegible]fluxum huc modo cum paucis, modo [illegible] cerum [illegible] quo[illegible] ueniens balista lusitabat, itaque tam sedulo, ut confes[illegible] tam ad o[illegible] [illegible] cœle[illegible] acumen [illegible]genij [illegible] artificij magistros p[illegible] ter[illegible] queret. Quæ res [illegible] non hostibus modo, sed suis quoque minus uenerabil[illegible] e creditur [illegible]gnoran[illegible]s [illegible] negotiorum sub illo o[illegible] regeretur. Qu[illegible]d ub[illegible] d[illegible]m rebus [illegible] innotuit, [illegible] tempus omn[illegible] in admirationem & [illegible]oriam uers[illegible]s est. Inte[illegible] sæpe numer[illegible], dum de d[illegible]endis ictibus ac[illegible], singulorum s[illegible]ittas [illegible]ternosce[illegible] [illegible] tamen [illegible] & r[illegible] tempus teritur, & senile [illegible] caret, & a[illegible] rum [illegible] ex[illegible] populorum nexus absolueret, qui [illegible] em. C[illegible] lud[illegible] temque, q[illegible] d[illegible]nes uidi[illegible] armatos exer[illegible] & [illegible] a [illegible] quorum percu[illegible] e[illegible], sed c[illegible] ap[illegible] quàm si balista [illegible] trans[illegible] s[illegible] oc[illegible]s, [illegible] p[illegible] pe[illegible] conf[illegible]a. E[illegible] ille quidem nupe[illegible] ind[illegible] m præse[illegible] regis o bem de[illegible]s migr[illegible]uit ad superos. E[illegible] autem quamuis erga il[illegible]us memoriam uaria hominum stu[illegible], præ[illegible] tal[illegible]um me[illegible]ium dis[illegible]nantes opi[illegible]es no[illegible], quia tamen no[illegible] [illegible] uoluptat[illegible] se[illegible] nudæ rerum ueritati studeo. R[illegible]berti nomen in [illegible] mei [illegible] alg[illegible]re uol[illegible]i, & cum præfatione ueniæ, si f[illegible] cui molest[illegible]us sum, quo[illegible] q[illegible]as [illegible] ulerit [illegible]erius iam s[illegible] adulationis suspitione, nisi f[illegible]r de [illegible] us [illegible] loquar, [illegible] mihi gratific[illegible]ndi propositum, [illegible]lla spes, quæ nonnunquam a uero [illegible] p[illegible] anim[illegible] auertunt, me quidem uera memorare conscientia mea, [illegible] parum [illegible]st, te[illegible] ell[illegible] mors. [illegible] quidem f[illegible]re confi[illegible]o, ut unica pestis, tot tandem confi[illegible]ta u[illegible]s [illegible] e[illegible] & g[illegible]lido saltem abeat sepulch[illegible]o, n[illegible]c quoniam p[illegible]operan[illegible]em [illegible]ga[illegible]m [illegible]tes expectat, de ce[illegible] satis di[illegible]m est.

DE STVDIO ET DOCTRINA.

Cap. I[illegible].

SVperest de stud[illegible]o tract[illegible]re, quænam en[illegible] præcedentium erat, & sequenti[illegible] p[illegible] tum[illegible] ac[illegible]a. Nempe præcedenti[illegible]us tàm c[illegible]gnata materia est, ut si[illegible] d[illegible]as, studium tur[illegible]idum & inquietum rel[illegible]n[illegible]at[illegible]. At [illegible]udium de[illegible]abis, [illegible]s torpor, & pi[illegible]u m[illegible]cidus carcer est o[illegible]m, ita fit, ut hoc in i[illegible]s requie f[illegible]da[illegible]m, illud huiusmodi [illegible]s s[illegible]mpe[illegible]atum [illegible]. Rursus & illud co[illegible]stat, mem[illegible]æ, ing[illegible]oque el[illegible]quentiæ, de quibus secu[illegible] tractatibu[illegible] agendum est, nullum omnino post naturam ipsam matu[illegible] certiusque pa[illegible]ium fore [illegible] à uehemen[illegible]m [illegible]mi applicat[illegible] ad eas[illegible]em summa cum u[illegible]tate qu[illegible]m [illegible]di[illegible]m uocant, ex qui[illegible]us [illegible]um c[illegible]lat[illegible] æ no[illegible]me[illegible]. Qu[illegible] irc[illegible] d[illegible]at[illegible] me[illegible] principium, fin[illegible]mque [illegible]nectens, hunc stu[illegible]o [illegible] & do[illegible]na[illegible]m [illegible]edica[illegible] V[illegible]e uin quamuis, & quod omnium [illegible]m pace dixerim, & reginæ [illegible] & excel[illegible]en[illegible] rerum gloria mer[illegible]ea[illegible]tur, ut post habit[illegible] rati[illegible]ne temporũ, in ex[illegible] co[illegible] relat[illegible]ne pr[illegible]m, semper Rom[illegible]na locum teneant, uix h[illegible]c tamen mihi uideor [illegible], propter id uidelicet, quod Theod[illegible] M[illegible]ol[illegible]s, ha[illegible] quid[illegible] a[illegible] sapientiæ studio ded[illegible]tos ut à [illegible] Græcia ti[illegible] R[illegible] ne[illegible] sc[illegible]. [illegible]mabor exer[illegible]us Romanos, [illegible]ru[illegible]que lustrab[illegible] & [illegible] m[illegible]s leg[illegible] ex[illegible] re[illegible] strepitu, stud[illegible]olas, & [illegible]ontẽ[illegible]ationi [illegible]d[illegible]s animas [illegible]

[illegible]V[illegible] [illegible]AESAR.

D[illegible] I[illegible] Cæsar [illegible]uem armorum laus, & [illegible] exe[illegible]ru[illegible] [illegible]terar[illegible]m medi[illegible] quamuis in bello[illegible]m furor[illegible] nu[illegible] glo[illegible]iat[illegible] magni consensu [illegible] auc[illegible] ert [illegible] entiæ [illegible] pu[illegible]lica[illegible]um [illegible]nat A[illegible]s [illegible] prouectu[illegible] scripsi[illegible] tam [illegible]issima liquid[illegible] a[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] de mensura [illegible] dem uel ignotum, uel confusum [illegible] posterorum. Atque ut in Saturna- [illegible] constantiam [illegible] nunc & incertam, [illegible] edi [illegible] Amicatones duo. [illegible] quam ciuilis be- [illegible] M. enim Tullius alioqui in [illegible] Commen- [illegible] omni ornatu o- [illegible]. Sed dum [illegible] unde sumerent qui [illegible] ineptis gradum [illegible] calamistris inurere, [illegible] endo deterruit. Eosdem Cæsar [illegible] rerum suarum [illegible] C [illegible] ut Suetonio uidetur Hirtius ita commendat. [illegible] etiam rem [illegible] commentarios rerum gestarum Gallic. Nec multò [illegible] quam Hirtius [illegible] qui mediis interposuerim Cæsar [illegible] profe [illegible] nescientia [illegible] præcepi non [illegible] quàm [illegible] est ad [illegible] quàm facile, atque celeriter [illegible] ne de celeritate apud Suetonium habetur expr [illegible] ubi [illegible] poema quo [illegible] tantum uel [illegible] Alpium [illegible] scripserit, exc [illegible] temporis [illegible] quosdam, ipsorum bellorum C [illegible] ab urbe Romana in Vlteriorem Hispaniam [illegible] quatuor & uiginti perfecit. Incertum his [illegible] operib [illegible] et, ut corporis, an robore, uel celeritate mira [illegible] hor.

C. CAESAR AVG.

D[illegible] Augustus, Diui Iulij filius, tam stu [illegible] bellorum studijs, & imperij curis [illegible] studijs, horas & moment [illegible] coll [illegible] nec [illegible]. C [illegible] inter comedendum, [illegible] que uel [illegible] crebra quoque somni, cu [illegible] adhibere. Studia [illegible] exercuit, Mutinensi bello in [illegible] fertur. Itaque uatij generis [illegible] s ad populum, & aliqua de Vita sua tredecim libris Cantab [illegible] nec ul- [illegible] & epigrammatum librum, & epistolarum ad amicos, [illegible] luculentissima breuitate, quod opus inexplic [illegible] & carie [illegible] in manus uenit, multum, frustraque postmodum [illegible] à scriptoribus referuntur, quarum inda [illegible]. Nec Latinis modò, sed Græcis, nec Rhetoricis [illegible], eo pertinet quod Apollodori Pergameni [illegible] quæsiuit, patremque grandæuum, [illegible] ret, ab urbe Romana Apolloniam usque pe [illegible] quos studiosius lectitabat, illa cupidiùs [illegible] eruditionem uitæ, morumque elegantiam pert [illegible] annotata seruabat, & cum res exigeret [illegible] aut urbanos magistratus, [illegible] audiendis recitatoribus poëmatum, siue historiarum, [illegible] patiens [illegible]. Omninò singulare hoc [illegible] præ [illegible] nere, uetusta mira [illegible] cum [illegible], Afinio Pollione [illegible] uidere [illegible]

Bena [illegible]

Senatui recitare, uel p[illegible] pat[illegible] temporis ratione, u[illegible] en[illegible] pe[illegible] scriptum in Saturnalibus, om[illegible] ord[illegible] m[illegible] reæ[illegible], [illegible] sione mandauit. Nec Poë[illegible] cep[illegible] fuit [illegible]stat eius in V[illegible] sed nec humile, nec insi[illegible]m. A[illegible] & Trag[illegible] p[illegible] alie[illegible] stituit, deleuitq́. Librum [illegible] exam[illegible] nomen [illegible] [illegible] nunquam, uelut clype[illegible] aduer[illegible] obtr[illegible] mei [illegible] multa q[illegible] [illegible] m[illegible] latratibus obiecerant peregrin[illegible]m & inaudi[illegible]m poëmati[illegible] m[illegible] um [illegible] [illegible]omen est Africa, quod qu[illegible] uarijs hactenus fortunæ repagulis dilat[illegible]m, [illegible] manus diutius, quàm putabam. Sed ad inceptum redeo.

M. VARRO.

NOn indignaberis Marce Varro præponi tibi duos tam grandes uiros, quos [illegible]bi [illegible]epol[illegible]s, nec uniuersus [illegible]m orbis erubuit, neq́ n[illegible]u[illegible] etiam, inter studia Latinorum, primum tibi locum, eximiamq́ laudem deberi, memineram id tibi ab extr[illegible]mis tributum, & à nostris tantum præconiorum certatim à multis [illegible] un[illegible]m hominem c[illegible]ngestum, ut ips[illegible] si aurem applicueris c[illegible] be[illegible], tametsi uer[illegible], & me[illegible] tam [illegible] præ[illegible]dicentur. Sunt qui de te scribant, tur doctissimus Var[illegible]o, qui tam m[illegible] [illegible] ut a[illegible] [illegible]ribere uacasse miremur, tàm multa scripsit, quàm mu[illegible] uix [illegible]uequam le[illegible] [illegible] p[illegible]tuisse credamus. Sunt qui te Romanorum omnium longè præcellentissimũ pute[illegible]. [illegible] oc [illegible]e Græcis quidem deferant, ut [illegible] fide pius, eloq[illegible]noq́ facer Lactan[illegible]us [illegible] [illegible]itutionum suarum libris nem[illegible]nem, te do[illegible]orem, nec apud Græco[illegible] [illegible]xisse [illegible]at. Atq[illegible] clarissimum ex omnibus tibi reddam [illegible]m, Mar[illegible]us Tull[illegible]us, [illegible] at us audias, in ipsis Academicorum [illegible], u[illegible] n[illegible]h[illegible] [illegible]no[illegible] [illegible]mand[illegible]m, sed de o[illegible] [illegible] dub[illegible]andum disputat, omnium te facilem acut[illegible]ssim[illegible]m dicit, deinde u[illegible] m[illegible] [illegible] ul[illegible] tur, & [illegible]ne ulla dubitatione doct[illegible]um. Sane [illegible]uod ad illud [illegible] [illegible] attinet [illegible]as, quamuis multa & uaria dici posse[illegible]t, nihil tamen ampl[illegible]s dicam, [illegible] [illegible] eisdem Academicis, de te, uel potiùs te[illegible]m loquens Cicero. Sunt (inqu[illegible] [illegible] Varro. Nam [illegible] in tanto u[illegible]be peregrinantes, errantesq́, tanq[illegible]am hospites [illegible] [illegible] d[illegible] de[illegible]xerũt, u[illegible] po[illegible]semus aliquando, qui & ubi e[illegible]emus a[illegible]noscer[illegible]. Tu æ[illegible] [illegible] d[illegible] cr[illegible] te[illegible]porum, tu sacrorum iura, tu sacerdot[illegible]m, tu [illegible] mesti[illegible]am discipli[illegible] [illegible], tu sede[illegible] regionum, & locorum, tu omnium diuinarũ, humanarumq́ re[illegible] nom[illegible]a, [illegible]era, o[illegible]ta, cau[illegible]as aperuisti. [illegible]lunmum quidem Poëtis nostris, omnibusq́ La[illegible]nis, & l[illegible] & uerbis lum[illegible]is attul[illegible]sti, atq́ ipsum uarium & elegans om[illegible]ni ferè numero po[illegible]ma fe[illegible], Phil[illegible]sophiamq́ multis locis inchoasti. Hæc de M. Varrone, M. Cicero. [illegible] eg[illegible] ad[illegible]derim, ni[illegible] unum, quo eorum, quæ dicta sunt omnium crescat admi[illegible]. Hunc illum n[illegible]bendo modò, [illegible]ed legendo, breuis hominum uita uideatur, nih[illegible]ominus tamen interea, sub Pompeio magno militauit, & ab eodem bello Pyratico naualem promeruit coronam, celeberrimi particeps triumphi.

M. T. CICERO.

QVem uero Varroni comitem dederim, n[illegible] quem modo testem dedi, M. Tull[illegible]um, [illegible]os enim & ætas [illegible]xit, & Plinius Secund[illegible]s in libro Naturalis historiæ septim[illegible] [illegible]xtá collocau[illegible]t. [illegible] itaq́ cum multũ temporis Philosophiæ, sicut sæpè memi[illegible], [illegible] a[illegible]olesc[illegible]a tribu[illegible]et, repẽtè in curas Reip. atq́ in ambitionis laqueos delapsus, Philosophiæ studiũ coactus est deserere, ad cõsulatũ mox prouectus, in quem n[illegible] mo[illegible] ciuium omnis impietas, & ut uerbo eius utar, nescio quo pacto omnium sc[illegible] uc[illegible]s furoris, & audaciæ maturitas erupit. At post Consulatus exitũ, simul t[illegible]n, [illegible] re[illegible]ijs uexatus, tot, tantisq́ difficultatibus obsessam traduxit ætatem, ut in Ph[illegible]a p[illegible] aut nihil scriberet, contentus eloquentiæ principatu. Postremo autẽ, u[illegible] a[illegible] [illegible]ulium, in ocij solitudinem abijt, de quo paulo antè dictum [illegible] ad [illegible] Philosophiam, iam senior reuertens, omnem [illegible] curam ac[illegible] u[illegible]um po[illegible] [illegible]o prodesset, quibus antea ne[illegible]ocio profu[illegible] q́ libros innume[illegible] [illegible]s ædid[illegible]t pul[illegible]herrimos, quos qui [illegible]e uel legi[illegible] u[illegible] uidisse, [illegible] [illegible] M[illegible] quidem uix unquam per[illegible]o longior suscepta [illegible]os [illegible], ne[illegible]cam l[illegible]tos, sed inaudi[illegible]a[illegible]m nomina co[illegible] [illegible]ma[illegible]empus non ni[illegible] Græ[illegible]gnitam serm[illegible]ne, primu[illegible] om[illegible] La[illegible]is [illegible]us, Poeticã n[illegible]n spreuit, sed parum feliciter tentauit. Testis est Seneca, eloquen-

[illegible]a illum sua in carminibus destitutum, quod ipsum aliqua, nunc etiam ex opuscu[illegible] can[illegible] Tanta autem bonarum artium segn[illegible]cessit, ut magna pars librorum [illegible] nostræ perierit, in l[illegible]brorum quidem M. Varron[illegible] teritu, quanquã nec illud sine [illegible] fama contigent, tame[illegible] styli forsan incul[illegible]ris asperitas, utcunq; huiusmo[illegible]m excuset, sed in operibus Cicer[illegible]nis unde excusemur non intelligo. Ante o[illegible]etus est studiosorum choris Reipub. liber, cuius magnificētiam & ipsius [illegible] testimonio, exc[illegible]ptaq; inde particula coniecturari licet, tantillum no[illegible] f[illegible]te desiderium, uel ad præsentius cõuitium reseruatum est. Reliquũ [illegible]it recuperatura posteritas. Vnus autem huic uiro & studiorum, & uitæ [illegible] nergentem sese penitùs literarum fontibus, indigna, & in publicum dam[illegible]puit. De qua locus alter ueniet dicendi.

TIRO CICERO.

O[illegible]ntem audite mihi uideor Tironem, ne eum à tanto segregem patrono, hic M. Tul[illegible] libertus, homo diligētissimus, ut A. Gellius meminit in libr[illegible] Noctium Atticarum, librorum patroni studiosissimus fuit, eos uigilãter & disponere, & ea[illegible]ndare solitus. Bonum opus, nisi quod libertini homines cura cumulauerat, [illegible] po[illegible] effudisset. Constat hunc de patroni sui iocis libros ædidisse, & quicquid [illegible] norat[illegible] dignum acciderat, accuratissimè colligentem, in unam cõgeriem re[illegible]pars illius eloquij periret.

CRISP. SALLVSTIVS.

C[illegible] Sal[illegible]ius, nobilis ueritatis historicus: sic enim de illo apud auctores uerif[illegible] scriptum uideo, quò [illegible]delius res Africæ complecteretur, libros Punicos per[illegible] peregrinamq; linguã, per interpretem, flagranti studio scrutatus est, quin [illegible]maria transgressus dicitur, ut oculis suis crederet de cõditionibus locorum. Bel[illegible]num, coniurationemq; Catilinæ compendioso, & ad unguem, ut dici solet ca[illegible]plexus est stylo, sed nullo famosior, quàm historiarum libro, qui ætati quoq; no[illegible]m eius sileam dedecus, amissus est. Veterum quidem testimonio illustris, apud [illegible] an[illegible]omine superstes.

T. LIVIVS.

ATque ut mœnia urbis egressi, non statim ex Italia fugiamus, quo studio putandus est ar[illegible]se T. Liuius Patauinus, quo omnem Romanam historiam ab urbe condita [illegible]d Cæsarem Augustum, cuius ipse claruit temporibus, centum quadraginta duo[illegible]bus uolum[illegible]nibus scripsit: opus ipsa mole mirabile, stupendumq;, præsertim, quia [illegible]um & tumultuario (ut aiunt) stylo, quod quidam solent, qui omne uerbum la[illegible]iptis mandant, sed tanta maiestate sententiarũ, tantaq; uerborum modestia, [illegible]mnia, ut ab arte eloquentiæ nón multum abesse uideantur. Sed, heu, quantam [illegible]ræ maculam, huius tàm ingentis, tamq; egregij operis, uix portio subest exigua, [illegible]um in decades, uel ab ipso conditore, uel quod magis reor à fastidiosis postmodũ [illegible] lectum foret, ex quatuordecim non nisi tres decades supersunt: prima scilicet ter[illegible]ta. Secundam quidem ipse ego hortante quondam sacræ memoriæ Roberto Si[illegible]mma, sed hactenus inefficaci diligentia quæsiui, atq; utinam falsus uaticinator [illegible] enim nisi mores hominum mutetur, de hoc euenturũ uereor, quod olim pro[illegible] [illegible]aius Caligula nequissimus tyrannorum, de quo est apud Suetonium Tra[illegible]uil[illegible] [illegible]d T. Liuij historiam, & Virgilij Poëtæ libros & imagines, parum abfuit, q[illegible]o[illegible]othecis amoueret, utq; ingenio uiri huius clarissimo, nubem obliuio[illegible]am imperiosa crudelitas auferat sensim incuriosa segnities.

PLIN. SECVNDVS.

N[illegible] Secunde Veronensis, à T. Liuio disiungam, à quo nec ætate, nec patria [illegible]es, tu quidem quamuis equestribus militijs industrię functus, procu[illegible] [illegible]q; splendidissimas atq; cõtinuas, summa integritate administrasse p[illegible] [illegible]ntamen tantam liberalibus studijs dedisti operam, ut non nisi temerè [illegible]m [illegible] inter tàm multas occupationes [illegible]sisse memoret. Vt enim mi[illegible]ta septem Romanæ, [illegible]idemq; Nat[illegible] hi[illegible]riæ libros ad Vespasianum [illegible]ma, florentissimaq; sermonis elegantia descripsisti. Sed quòd præclaros uetustatis

uetustatis auctores, tot posteritat[illegible] pudores ac del[illegible] commem[illegible]que quasi non contenta propriæ celeritatis infamia, [illegible]ieni fructus ingenij ac ma[illegible]um studijs, uigilijsq; elaboratos codices, intolerabili negl[illegible]tia perire passa e[illegible]. Cumq; nihil ex proprio uenturis daret, auitam hæreditatem abstulit: primum nempe Plinij opu[illegible] in quo ut est apud Tran[illegible]um, omnia bella tractauerat, quæ cum Romanis unquam gesta sun[illegible] ex ocul[illegible]s nostr[illegible]anuit, nec usquam super est, tot ego quidem talium satis ardens explorare audierim. Hoc autem, & quicquid in hanc sententiam quæstus sum, no[illegible] ad minuendum post nasci[illegible]uri p[illegible]puli studiū retuli, quin dolorem meum potius effundens, & ætati curiosissimæ, in quibus non oportet rerum tàm honestarum prorsus incuriosè soporem, ac torporem exprobrans. Equidem apud maiores nostros, nihil querimoniæ similis inuenio, nimiumq; nihil iacturæ, cuius ad nepotes nostros sit, ut auguror, res eūt, fortè nec sensus ullus, nec notitia peruenisset. Ita apud alios integra, apud alios ignorata omnia, apud uenturos lamentandi materia, ego itaq; cui nec dolendi ratio, sed nec ignorantiæ solamen adest. Velut in confinio duorum populorum constitutus, ac simul antè, retroq; prospiciens, hanc non acceptam à patribus querelam, ad posteros deferre uolui.

M. CATO.

NVnc calle medio, Romā rursus, quasi maiestas, ac sacrilegij reus retrahor, eo quod M. Catonem illum senem, qui apud alios scriptores, primum in hac acie locum tenet, silentio supprimens abierim, cuius tàm uehemens studium fuisse compertum est, ut ex quo primum literarum dulcedinem gustauit, nulla unquam alia dulcedine distrahi potuerit. Non bellorum curis, non uictoriarum lætitia, non gloria triumphorum, quibus ornansissimam ætatem egit. Itaq; quod de paucis scriptum, utranq; rem cōsummatè præstitit, si arma sumpsisset, natum in armis crederes, si se ad studium uertisset, inter literas educatum, & quod magis mireris, non hoc sibi propositum fuit, ab infantia, quando altiùs impressa, difficilius auelluntur. Sed Latinas literas ætate modò prouectus, Græcas uerò senio grauis attigit, cùm maximè fugere solet animus mortalium, tunc acrius inardescens cupiditate discendi. Scripsit Libros rerum uariarum ac multarum eloquentia uetusta quorum omnium clarissimum est liber Originum. Fuit autem, ut Plinius ait, & triumpho, & censura super cætera insignis, magis tamen etiam nunc: nam claritatem literarum, præceptisq; omnium rerum expetendarum datis, generi Romano. Inter prima uerò agrum colendi, omnium confessione optimus, & sine æmulo agricola. Vitam quidem iniurijs ac simultatu procellis inquietam duxit. Hinc sibi uelut gubernatori egregio, ex tempestate maritima non minùs gloriæ partum, quàm laboris. Quater etiā & quadragesies causam dixisse testis est Plinius, cum nemo sæpius accusat, semper tamen absolutus fuit. Quòd nisi fallor, & summæ innocentiæ, & importuni rigoris indicium uideri potest. Deniq; sexto & octogesimo ætatis anno, cum à cætens uitę officia deferuntur, accusatus ad capitalem causam, non adhibuit aduocatos, sed progressus in rostra, causam ipse suā cōstantissimè defendit, adeò ut nec linguæ tarditas, nec cerebri seu laterum fragilitas, nec ulla prorsus mutatio in tàm longæuo Oratore posset intelligi. Vnde autem in ætate quassa ac ruenti, tanta rerū omnium integritas? nimirum hoc illi studium iuge præstabat, & ut ipsis Valerij uerbis utar, omnia in suo statu æqualis ac perpetua industria continebat, nec ad suijpsius tantum, quin ad aliorum quoque defendendam causam, hic sibi animus, eademq; affuit facultas. Sub ipsum enim longissimè finem uitæ, aduersus accusationem singularis, & tamen maximè florentis oratoris Galbę se opposuit, Hispaniamq; prouinciam, quam iuuenis armatus manu uicerat, inermis senex lingua defensauit.

Q. ROSCIVS COMOEDVS.

I[illegible] & penè ridiculus à M. Catone ad Roscium histrionem descensus, ipse tamen ne h[illegible] ubi eum alij scriptores admiserunt excludatur, obsecrat, neúe de illo inter bi[illegible]otheca penetralia loqui pudeat, pro quo non puduit M. Ciceronem in foro loqui, & [illegible] mirari cogi[illegible].R. obiurgare. Quia is, agente gestū Roscio, tumult[illegible]o[illegible]s, nec sat[illegible]s at[illegible]to silētio fu[illegible]sse uidebat, deniq; ꝑ quo habitā orationē scriptis mādare [illegible] pi[illegible]t. Profecto e[illegible]m ad quamlibet artium appl[illegible]cetur animus, intentione uehementi, a[illegible] sentem materiā [illegible]re p[illegible]te[illegible]. Nam quid refert, artes uariæ, studium unum est. Ro[illegible]q; ludicræ artis [illegible] magister, tanto illam studio exercuit, ut nullū popul[illegible]mi prius exami[illegible] act[illegible]m exprimeret, qua di[illegible]gentia eò profectus est ut apud ip[illegible] Ciceronem scri[illegible]randa eorum impudentia, qui agerent in scœn[illegible] gestum i[illegible]spectante Roscio, & [illegible] huius dicti ratio: quis enim sese commouere pot[illegible], cui[illegible]s [illegible]a non uideat, h[illegible]

sed

[illegible] & [illegible]nen in[illegible]ens, & largas opes [illegible] [illegible]gò ſolum, ſed clariſsimis [illegible]us ei [illegible]utatis acce[illegible]tus foret, præ[illegible] [illegible]i, cui tàm familiariter no[illegible]us [illegible] e[illegible]o accuſatum pu[illegible]o [illegible] de[illegible]. Conſtat præ[illegible]er[illegible]a, ut in Saturna[illegible] [illegible]ontendere Ciceronem [illegible] Roſcio, [illegible]m ille ſępè eandem ſen[illegible] [illegible]bus efficeret, an ipſe eloq[illegible] [illegible] di[illegible]erſo ſermone pronunciaret. [illegible] fiduciam Roſcium attraxi[illegible] [illegible] conſ[illegible]eret, quo eloquentiam cum [illegible]ne ſcilicet m[illegible] [illegible], altera corporis motu la[illegible] [illegible]erſa quidē uia, [illegible] pari [illegible] uideatur induſtria. Hic eſt Ro[illegible] [illegible] te[illegible] cæteros magni nominis L. Sullæ ch[illegible]us, & ab eodem Dictatore anu[illegible] [illegible]r. Tanta denique (ut Macrobius ait) fuit [illegible] gratia, & gloria, ut mercedem diur[illegible] [illegible]ico mille denarios, ſine gregalibus ſolum acciperet.

AES[illegible] TRAGOEDVS.

E[illegible] [illegible]ces factis, & profeſ[illegible]one ſimillimos ſtylo ſeparem, Aeſopus & ætate, & ar[illegible] [illegible]ibus, & gloria, & amici[illegible]a Ciceronis, poſtremò rebus omnibus Roſcio penè p[illegible] [illegible]d arte ſcænica librum, quem me legiſſe meminerim non ſcripſit, ſtu[illegible] [illegible]enor, ambo, denique ad aud[illegible]dum, uidendumque Hortenſium, & elo[illegible] q[illegible] [illegible]o maximè mot[illegible] corporis c[illegible]icuum, imitandi ſtudio ſimilem curiam [illegible] eſt. Sed i[illegible]m ſatis multa de noſtris, hinc mihi procul ab his littoribus na[illegible] [illegible] ampliſsim[illegible] ſtudiorum pel[illegible]gus prora flectenda eſt.

EXTERNI.

AR[illegible]HIMEDES.

Q[illegible] uerò ab Italiæ finibus digreſſo prior tellus occurrit Trinacria, [illegible] ipſa o[illegible] [illegible]unt [illegible] pars erat, nunc Italiæ inſula eſt. Libet ergo orationis [illegible] cym[illegible] [illegible] po[illegible]tu Syracuſio parũper alligare, dum ſalutato Ar[illegible]imede, pr[illegible]rim[illegible] [illegible]n. Hic Syracuſis ortus, illic uixit, illic obijt, quæ res licet patriæ terminis ar[illegible] [illegible]um [illegible]dicet, animus tamē eius nullis circumcluſus finibus, ſed maria, & ter[illegible] [illegible] percu[illegible]rens, meditatione libertima, quo penetrare acies humana nō po[illegible] [illegible] intendit, eoque claritati euaſit, ut aut ſu[illegible]um, aut ſummis parem [illegible] [illegible] Liuius ait, ſpectator cœli, ſyderumque. In altiſsimis quidem quæſti[illegible]bus, [illegible] [illegible]o diſſeminaui in terris, ma[illegible]a pars diſsidentiũ hoc ut[illegible]tur pat[illegible], [illegible] [illegible]mũ fuit [illegible]at[illegible]æ opus, quatenus homini licet repręſentare. Primus [illegible]mũ [illegible] meditatus eſt, in qua cœli ſpeciem, ſolisque lunæ, atque erranti[illegible] reliqua[illegible] [illegible]tes & m[illegible]tus, non tantum animis, ſed oculis etiam noſtris expreſsit. [illegible]gaciſsi[illegible] [illegible]m tēpori[illegible] ingenio dimenſus. Effecit idem ut Ciceronis uerbis utar, quod ille qui [illegible] [illegible]ed ficauit m[illegible]dum Platonis Deus, ut tarditate, & celeritate di[illegible]mill[illegible]nos mo[illegible] [illegible]ret conuer[illegible]o, quod in hoc mundo fieri, ſine Deo non poteſt, ne in ſphæra qui[illegible] d[illegible] motus Ar[illegible]himedes, ſine diuino ingenio potuiſſet imitari, ſtu[illegible]endũ & incred[illegible] le[illegible] [illegible]en[illegible] mundus ad hoc omnis uteretur. Nec cœleſtium, ſed & terrenorum mi[illegible] [illegible], Geometriæ peritiſsimus, repertor machinarũ, quibus obſidionem patriæ aduer[illegible] ſ[illegible] exercitum & Marcel[illegible]um ducem, unus ſeniculus haud dubiè tardiore fecit. Cu[illegible] ius [illegible]eratio hoſtis etiam meruit fauorē, ſed eum immodica mentis [illegible]rent[illegible] ca[illegible]d[illegible]r. Capta ſiquidem ad extremũ urbe, cum eam dir[illegible]piendã dux permi[illegible] ſt[illegible] [illegible]ori unũ de tot millibus excepit Archimedē. Ille nihil aut extremis ca[illegible] [illegible] [illegible]lici ſentiens tumultus, figuris Geometric[illegible]s, qua[illegible] in puluere de[illegible] [illegible] [illegible]at. Introgreſſus interea unus ex militibus Romanis, inter rap[illegible]ſitum, [illegible] [illegible] memoriam hæſitabundus, elato mucrone ſupra uert[illegible]em, [illegible]ogitat[illegible]s ur[illegible] [illegible] u[illegible]bat. At is oculos atque aures figens animi cura co[illegible] ar[illegible]ter per[illegible] [illegible]eer[illegible]m aliquid oſtendere non ualens, oppo[illegible]ta tantu[illegible] [illegible] pu[illegible]erem ſibi [illegible]deret obſecrabat. Miles contemptorem ratus in[illegible] [illegible]t. Cuius moſſe[illegible] [illegible]a[illegible] [illegible] [illegible]us: i[illegible]unitatem fruſtrà ſibi deſtinaram in a[illegible] eius tranſtuli[illegible], [illegible] uerò [illegible] ſ[illegible]p[illegible] re[illegible] [illegible]orem tribuit ſepulturæ. Quam qu[illegible] p[illegible]ſt tempore [illegible] [illegible] era [illegible]us incognitam, M. T. Ci[illegible] ter[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] memora[illegible] ut in Tuſcula[illegible] [illegible]o ſ[illegible]. [illegible] [illegible] ſparſosque cin[illegible]res, inue[illegible] [illegible] R[illegible] [illegible] [illegible]m propoſit[illegible] [illegible]ceſsi[illegible]s ext[illegible]bat, [illegible] [illegible]quam [illegible]ceps in hoc opere occulturam reor.

PYTHA-

[illegible]

IN Græciam transfretan[illegible] Pythag[illegible]
minis inuen[illegible] Sa[illegible]
tiot ipse ne[illegible] m[illegible]
honestatis arduū ac [illegible] de [illegible]
to orbe peregrinus, [illegible]

Vir fuit hic ortu Samius [illegible] erat una
Samon, & dominos, od[illegible] randus exul
Sponte erat [illegible]

[illegible] iam actus [illegible] mus, [illegible], seruitem [illegible] liberū exi[illegible] Sed quod sequitur [illegible]:

——*isq́, lic[illegible] remotus.*
Mente deos a[illegible], & qu[illegible] arat
Visibus humanis, ocul[illegible]

Sic est prof[illegible] e nullo [illegible] cana [illegible] tot [illegible] is, taris [illegible] atum [illegible] tui. N[illegible] esse [illegible] H[illegible] omnes [illegible] in rerum [illegible] cites, [illegible] cipe d[illegible] rans [illegible] nomen [illegible] In[illegible] nobis no[illegible] Pythag[illegible] mi[illegible] hæ[illegible] [illegible] itate contendunt nihil [illegible] merc[illegible] diq; stu[illegible]io trahuntur, quòd ge[illegible] istam, [illegible] degimus uitam [illegible] num uidemus, quorum al[illegible] Q[illegible] mnes qui [illegible] studi[illegible] es, hos e[illegible] ndum c[illegible] quidem d[illegible] [illegible] N[illegible] [illegible] est Pythag[illegible] as, q[illegible] tempor[illegible] iam, & [illegible] a[illegible] iam [illegible] ueru[illegible] M[illegible] is. Cretam [illegible] e, partam [illegible] & L[illegible] institutap[illegible] om[illegible] re[illegible] Ani[illegible] Py[illegible] a- l[illegible] Græ[illegible] i- [illegible] Metap[illegible] in- [illegible] s- [illegible] Sed d[illegible].

PLATO.

D[illegible] de Carta[illegible] lo- [illegible] ex [illegible] no- [illegible]

[illegible] a [illegible] aspiraret, [illegible] Her[illegible] [illegible] relictis, ipsam So[illegible] Socratem sibi [illegible] sapientia cœlo par esset, [illegible] ad quem [illegible] statim discen[illegible] [illegible] peritissim[illegible] [illegible] Geometricum profe[illegible] [illegible] per Pythagoræ [illegible] [illegible] Pythagor[illegible] [illegible] nomine præclar[illegible] [illegible] Pythagorea [illegible] tempest[illegible] [illegible] interea Parmen[illegible] se dedit [illegible] quod mox [illegible] facundia [illegible] ad contextum [illegible] primum [illegible] necessarias partes, [illegible] pugnare [illegible] ex omnibus, & qua[illegible] [illegible] bon[illegible] tempus est ex [illegible] Platonem [illegible] Philosophorum principem [illegible] gloriæ [illegible] tribuunt [illegible]: alij Plotinum ut Ma[illegible] A. Gellius. Ita de [illegible] de Platone nulla [illegible] tanta Platonis laude, quosdam [illegible] eos [illegible] Senecæ uocabul[illegible] cathedrario[illegible] quam in magno exercitu [illegible] duces faciunt [illegible] paucos uel [illegible] uel La[illegible] nec necessaria sententia, [illegible] Sed de hoc [illegible] [illegible] de anima, de natura, d[illegible] de [illegible] de figura [illegible]

import [illegible] a [illegible]
tamq; [illegible] m [illegible]
præfixam [illegible] exc[illegible]
noster, su[illegible] sequaces [illegible]
suprà retu[illegible] Ast[illegible] m, [illegible] doctri[illegible]
fama est, quod & ip[illegible] Apulei[illegible] [illegible]
fert, & gloriosus pater Augustinu[illegible] [illegible]
exequitur. Narrat enim [illegible] suis tem[illegible] xe ant [illegible]
n[illegible] propriam, sed Plat[illegible] icam habu[illegible] ex [illegible] tem[illegible] ris blasphem[illegible]
ra[illegible] tes quòd prius Platonis Philosophiam quam [illegible] R I S T I [illegible] uangel[illegible] esse [illegible]
Q[illegible] calumnia per sanctissimæ mem[illegible] Ar[illegible] [illegible] lancte [illegible] m ita
[illegible] a est, ut ostenderetur Platonem p[illegible] qu[illegible] ex [illegible] re Salua[illegible]
r[illegible] quem uid[illegible] n[illegible] potuit, [illegible] e. St[illegible]
dem [illegible] tempore in Aeg[illegible] tum uenit, [illegible] à
q[illegible] Propheticum suscepisset arcanum [illegible] am[illegible] s
m[illegible] nec expresso Hier[illegible] s
p[illegible] Lib[illegible] qui[illegible] us [illegible] uitatem [illegible]
psam [illegible] excut[illegible] a [illegible]
fe[illegible] a H[illegible]
pr[illegible] A[illegible] & a[illegible] sep[illegible]
te[illegible] x [illegible] G[illegible] lo[illegible] an [illegible]
le[illegible] Pt[illegible] le[illegible]
g[illegible] a[illegible] d[illegible] p[illegible] x[illegible] r[illegible]
ras eg[illegible] d [illegible] p[illegible]
te co[illegible] m, [illegible]
lic[illegible] Q[illegible] ia [illegible] d [illegible] Dei [illegible]
quæ [illegible] qu[illegible]
pro[illegible] at qu[illegible]
sicut [illegible] Aeg[illegible] ptias [illegible]
cunq; sanè hæc tam [illegible] amira[illegible]
dubitat qu[illegible] ta [illegible] te[illegible] ius [illegible] C[illegible]
gat ip[illegible] s Augu[illegible] [illegible] onf[illegible]
de uerbo Dei [illegible], à n[illegible]
carnis u[illegible] n[illegible] ille [illegible] sed [illegible] n C[illegible]
ptum est. Cæterum [illegible] ort[illegible] na [illegible]
elementa [illegible] m[illegible] ndi, q[illegible] d [illegible] Ap[illegible]
[illegible] cum [illegible] eiu[illegible]
d[illegible] tabar [illegible] cubuerim, deincep[illegible] in p[illegible]
diorum Plato[illegible] el[illegible] m[illegible] s [illegible]
phanio[illegible] s [illegible] numer[illegible] s [illegible]
p[illegible] t, q[illegible] us fu[illegible] r[illegible] [illegible]
gin[illegible] a, exact[illegible] mira res dict[illegible]
[illegible] A[illegible] n[illegible] Se[illegible] eca [illegible] Magi [illegible]
fu[illegible] qu[illegible] m huma[illegible] e [illegible] perfect[illegible] m[illegible]
n[illegible] multipo[illegible] ta com[illegible].

A [illegible]

V[illegible] A[illegible] cce[illegible]
[illegible] a
[illegible]
q[illegible] a
[illegible] n
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
lo[illegible]

[illegible]

[illegible] Augustinus [illegible] de ciuitate Dei, post memoratum [illegible] de Platone [illegible]. Aristoteles Platonis discipulus, uir [illegible] Platoni [illegible] multos facilè superans. At [illegible] com- [illegible] m au [illegible] ubi res exigat firmabit, [illegible] [illegible] extremum, comparantem [illegible] quempiam ridebit. Ego utrosq; [illegible] qui [illegible] gar, dicam illud pastorum carmen:

Non nostrum inter nos tantas componere lites.

SOCRATES.

P[illegible] temporum, maiestas rerum [illegible] us omnium Socrates humanam [illegible] complexus, Philosophiam usq; ad [illegible] diem circa [illegible] coeli [illegible] agibus hæsitantem, in terras attraxit [illegible] intimis [illegible] præcordijs propagauit. Incipiens de annorum [illegible] dijsq;, & uirtutibus tractare: moralis primus artifex (ut ait Valerius) [illegible].

DEMOSTHENES.

S[illegible] nem relinquo, quo nemo unquam laboriosiùs, nemo per plures [illegible] difficultates in altum reputauit. Perplexitatem linguæ, ex [illegible] rem laterum, & impotentes artenas adiecerat ei fors, nasc[illegible] [illegible] assiduitas, fregit hęc omnia oris torporem, sæpè quod exp[illegible] [illegible] operosa exercitatione uocis, ac laterum remedium adm[illegible] [illegible] ibi displicuerat, in eisdem postea aur[illegible] auditorum singulariu[illegible] [illegible] uno spiritu per nomen oppositum, impigreq; gradie[illegible] reddeba[illegible] murmur, ac dissonum uulgus fluxisceret, iuxta procellosum pela- [illegible] noq; interdum lapillis ore perorabat, ut inde digressò, & tali- [illegible] difficile uideretur. Eleganter itaq; Valerius ha[illegible] hunc [illegible] [illegible] dicit, sed uictoriam retulisse. Quorsum uerò tantis laboribus. Si me [illegible] eloquentiæ fastigium, quod non segnius apud suos, quàm apu[illegible] [illegible] possidet. Et iste quidem tenax propositi, atq; amātissim[illegible] [illegible] uerò etiam amantissimus uidetur.

DEMOCRITVS.

D[illegible] derato studiorum impetu euectus, exi[illegible] in p[illegible] ma [illegible] nerosam diuitiarum [illegible] ad [illegible] [illegible] imonij, [illegible] patriæ suæ dono dedit. Quod ne q[illegible] ex [illegible] opes, [illegible] patri eius laus impensa fuerit, Per[illegible] [illegible] mil lium armatorum habuisse conuiuium. Sic iam [illegible] expedi [illegible] nas ad studiorum fontem, assiduo disciplinarum [illegible] discendi [illegible] is hoc mi[illegible] um facit, charior abiecta sarcina. Siquidem ratus idem [illegible] per oculos corporeos in animam irruunt, cogitationis acumen [illegible] emodi phantasmatibus aditum obstrueret, oculos [illegible] passus est eruis [illegible] uerorum continetur auctor est A. Gellius. Apud Ciceronem quidem [illegible] ritus luminibus amissis, alba scilicet, & atra discernere non pote- [illegible] æqua, iniqua, honesta, turpia, utilia, inutilia, parua, magna pote- [illegible] licebat uiuere beatè, siue notione rerum no[illegible] licebat, a[illegible] hic [illegible] conspectu oculorum arbitrabatur: & cum alij sæpè quod a[illegible] es- [illegible] tatem omnem perag rabat, ut nulla extremitate [illegible] ec [illegible] est animi in [illegible] ne quidem ueritatis, cu[illegible] De- [illegible] um animum non leue [illegible] habere u[illegible] am [illegible] fuit admirati [illegible] de [illegible] atq; pro[illegible] per [illegible] mum desc[illegible] Qu[illegible] rem flagran[illegible] [illegible] stupesco

CARNEADES.

C[illegible] sed aliquanto m[illegible] destius, neq; enim sensus sibi corpo[illegible] eos [illegible] impro[illegible] T[illegible] a quidem intenti[illegible] ne fere- [illegible] e, [illegible] ut quocunq; se [illegible] tot [illegible] deni- [illegible] um, po[illegible] ad o[illegible] ferre [illegible]

minisset, nisi Meliss[illegible] quædam, [illegible] pro [illegible] lam leuiter dexteram, ad obsequium neglec[illegible] co[illegible]ris ret[illegible] sophis placet, Docto uir[illegible] tare esse u[illegible] disputaturus cum Chrysippo, hellebor[illegible] ad[illegible] simum hominem, suum a[illegible] t ingenium. [illegible] r ha[illegible] nouem [illegible] nos, nusquam interrupto studio transegit. Hic est ille [illegible] arnea[illegible] em g[illegible] cisas Peripateticorum, & Stoicorum lites, honorarij more arbi[illegible] est Cicero.

CHRYSIPPVS.

NOn de[illegible] Chrysippũ, q[illegible] putator, an illaqueator e[illegible] o[illegible] ginta [illegible] ann[illegible] rtitus est, ut plus dimidio in unius ingentis [illegible] tud[illegible] m [illegible] deret, nec relidui temporis momentum perire passus. I[illegible] tim mult[illegible] di, ut ad eorum cognitionem communis hominum uita non [illegible] laudo, subtilitatem hominis laudarem, nisi occurreret quod apud Senec[illegible] Chrysippi acumen, inquit, in seipso frangitur, quod de uno dictum innum[illegible] biles tan[illegible]

CLEANTES.

HVius, ut Ciceroni placet magister, ut uult Valerius dis[illegible] sior, & uiuacior fuit, ut ad nonum, & nonagesimum do[illegible] nerit & diebus quidem agi at[illegible] me[illegible] tis aduersu[illegible] ig[illegible] noct[illegible] duersus paupertatem corporis labor pugna[illegible] duas [illegible] tissimo subterfugerit ingenio.

ISOCRATES.

PA[illegible] qui assiduitate [illegible] reseruat[illegible] ad c[illegible] m & [illegible] gesimo ætatis anno [illegible] ripuit iuuenilis robo[illegible], atq; a[illegible] ple[illegible] que nio superuixit. Hic est ill[illegible] Gr[illegible] us Orator, de[illegible] bus [illegible] primum omnia uerba soluta, & uaga sub numeros arctauit. [illegible] cepimus [illegible] is inuentorem æstimemus, ratio temp[illegible] rum ob stabit. Con[illegible] t e[illegible] & Tullius in [illegible] is, testatur hunc & Aristotelem fuisse co[illegible] taneos: Aristotele [illegible] Roma florente floruisse non ambigitur. Rursus Homerum & Hesiodum [illegible] tarum præclarissimos, ante conditam Romam fuisse, idem Tullius testis est. In [illegible] non carminum, [illegible] numerorum fuit eorum, quibus utũtur Oratores, quód ipse M. [illegible] de Oratore diligenter exequitur, docens, & hoc serius inuentum, & ad id æmulation[illegible] tarum fuisse peruentum, quód eos lætius, quàm Oratores audiri, [illegible] la numerorum [illegible] te perpender[illegible], atq; illud adiungit, non fuisse Isocratẽ huius inuenti principem, q[illegible] Trasymachu[illegible] & Gorgias præcesserunt uterq; numerosior. Sed idcirc[illegible] ius rei [illegible] Isocratem peruenisse, quod in eius exercitio moderatiùs se gesserit, quãdo Gor[illegible] adolescens ipse castigauerit, repertum in Thessalia & huiusmodi numeris quos [illegible] appellabat, intempestiuiùs abeuntem.

SOPHOCLES

QVi[illegible] m his adijciam [illegible] senem Sophoc[illegible] m [illegible] a[illegible] n, in extremo uitæ ex[illegible] m scripsit Oe[illegible] [illegible] ait omnium eo[illegible] dem [illegible] m prænpere [illegible] u[illegible] [illegible] eius insculptum g[illegible], sed u[illegible] dicum epigramma [illegible]

D[illegible] RVS.

D[illegible] um [illegible] cum refert [illegible] ro, domi suæ [illegible] multos a[illegible] [illegible] post [illegible] tatem multò, quàm [illegible] us di[illegible] entiùs philosophiæ op[illegible] h[illegible] qu[illegible] te usum more Pyth[illegible] & lectioni l[illegible] m [illegible] o p[illegible] terat ali[illegible] luminis auxilio, dies [illegible] q; tribuisse, ad[illegible] u[illegible] cu[illegible] po[illegible] e uidetur, & Geometrica tractare, iu[illegible] tem discipul[illegible] lineam duci uellet.

SOLON.

CVi Solonem quẽ primũ poni par fuerat, in extremũ [illegible] m [illegible] ce[illegible] [illegible] at[illegible] ut ætate, & [illegible] ria [illegible] ore[illegible] ulum [illegible] ur [illegible] o [illegible] us a doctrina, multis magni[illegible] & tel[illegible] bus e[illegible] [illegible] ille nim[illegible] to orbe illustres Ath[illegible] m [illegible] g[illegible]

[illegible]

RECENTIORES.

[illegible]

[illegible]

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. RERVM MEMORANDARVM LIBER II.

[illegible]

D[illegible]

[illegible] quæ quidem u[illegible] [illegible]itas promptissimi ingenij, [illegible] memoriæ di[illegible] [illegible] Siquidem celeritas ingenij, [illegible] est. Quodlibet e[illegible] [illegible]gnares in primis & mu[illegible] [illegible] adesse, tam fideliori [illegible]

Q. F. MA[illegible]

N[illegible]scitus huius quoq; rei singularem Q. F. Maxim[illegible] laudem contigisse, [illegible] [illegible]imum, quæ ipsius uiri gloriam extollunt, ho[illegible] non in ultimis posuerim, [illegible] c[illegible] quadam fuit noria uetustatis ac memoria, de qua est apud Cicero[illegible] [illegible] omnia non domestica solùm, sed etiã externa bella memoriæ tenebat: [illegible]m[illegible]or, quod bello Punico secũdo, cui procellæ iam [illegible] interfuit, dicta [illegible] in populo, tum inter primores patrum, pro oraculis [illegible]ebantur. Verè [illegible] dicturus, qui multa transacti temporis me[illegible]nerunt, nisi [illegible]tuo nimis, [illegible]io, fere quodam[illegible]do futurorum uates.

L. LVCVLLI ET HORTENSII.

S[illegible] duplex memoria sit, una rerum, uerborum altera: primam qualem in Fabi[illegible] [illegible]lem in L. Lucullo amplissimo, & imperatore simul, & p[illegible] ad[illegible] [illegible] comperio uiguisse, secundam habuisse uidetur Hortensius [illegible] [illegible] Cicero coætaneus amborum.

L. SCIPIO.

E[illegible]nni[illegible]us autem gentibus ac sæculis, nullum in ha[illegible]e facilè prętulerim L. Scipio[illegible] [illegible] modò uerum est quod tradunt, ipsum P[illegible] etiam R. n[illegible]mina reddidisse. M[illegible] [illegible]sa capacitas, ubi tàm multa, & tàm uaria nomina l[illegible]cum inuenissent, res qu[illegible] [illegible]n incredibilis, nisi eam multi, inter quos Plinius secundus, p[illegible] [illegible]m[illegible] [illegible]cit.

EXTERNI.

ANNEVS SENECA.

V[illegible] Romanos, externosq; conueniens, & exte[illegible]na p[illegible]cipans iunct[illegible] [illegible]et L. Anneus Seneca, Cordubensis originis, sed Ro[illegible]anę uir[illegible] [illegible]sibi memoriæ ubertatẽ, usq; ad miraculũ conti[illegible]sse test[illegible] nec cred[illegible] est [illegible]um falsò quicquã gloriari. Ait enim se duo mil[illegible]a no[illegible] [illegible]orum atq; amplius discipulorũ totidem ue[illegible]s, [illegible] [illegible]dinem retrogrado recitasse, nec inferior laus [illegible]la, quę [illegible]. Addit e[illegible] [illegible]m fuisse, nõ ad coplectendum ea, quæ audierat, sed ad co[illegible]nendum [illegible]erum ex agilitate consequendi, facultatem dimittendi, alterũ ex retinen[illegible] [illegible]ndi segnitiem annexam habere consueuit.

LATRO PORTIVS.

L[illegible] Portij memoriam, mori uetat Seneca. Penerat nisi ille [illegible] eam suis c[illegible] [illegible] tantum unius clari, mansuriq; nominis fidelis ualet amicitia, quæ a[illegible] [illegible], secumq; perpetuat. Inter multa nimirum, quę de Latr[illegible] ne suo d[illegible] [illegible]teriq; commemorat, memoriam illi, & natura ualidam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]im[illegible] & tenacem, itaq; nec quæ scripserat lectitabat, sat[illegible] erat [illegible] [illegible] fac[illegible] in transcursu di[illegible]icerat, nec[illegible] semel [illegible]ferant[illegible] [illegible] [illegible]q; dixerat seruabat, q[illegible] memorię f[illegible]licitate træt[illegible] [illegible] sed a[illegible] glo[illegible]tur & quæ ill[illegible] scripserat, [illegible] expedi[illegible] [illegible]bat, [illegible] unquam [illegible] [illegible] labere[illegible]ur, quasi librum [illegible] [illegible] [illegible] usquam duc[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] temp[illegible] [illegible]arr[illegible]at, non ceu p[illegible] cogi[illegible] dep[illegible]ne[illegible], [illegible] [illegible] L[illegible] quidam Latroni iuxta Senec[illegible]m [illegible] ut [illegible] [illegible]atem, red[illegible].

INNOMINATVS

[illegible] miracul[illegible] [illegible]tulit, nomen e[illegible]us ta[illegible] [illegible] [illegible]der[illegible] aud[illegible] tàm celeriter [illegible] [illegible] uel[illegible] in a[illegible]ens, quod [illegible]em[illegible] [illegible] [illegible] ca[illegible] n[illegible]et. P[illegible]ep[illegible] [illegible]n [illegible]mæ [illegible] [illegible]da ui m[illegible]

[illegible]

A[illegible] [illegible] Athen[illegible] [illegible] Scipionis mentio [illegible] idem [illegible] Persarum Regem [illegible] inferre [illegible] tempor[illegible] [illegible] aures [illegible] natur[illegible] p[illegible]ditum [illegible], arti[illegible] [illegible] cum [illegible] apud nos [illegible] ligata est, quam [illegible] artem d[illegible] [illegible] non tam [illegible] farcinis urgere, quam [illegible] pr[illegible] pectus exonerare cupiebat.

CYNEAS

Cyneas quoque clarissimam huius excellentiæ gloriam consecutus est, [illegible] à Pyrrho Romam missus, postero qui urbem [illegible] & [illegible] Senatum proprijs nominibus salutarit [illegible] [illegible] Senatui circunfusam ad [illegible] per [illegible] non [illegible].

CYRVS PERSARVM REX.

Cyrus Persarum Rex, & si maximis exercitib[illegible] præc[illegible] tam[illegible] [illegible] memoria [illegible] Mithridates uerò duarum & u[illegible] notio[illegible] [illegible] loquutum [illegible] A. Gellius, quinq; & ui[illegible], ut autem Pl[illegible] [illegible] imperio et [illegible] sermone redd[illegible], & [illegible] concionibus singularum [illegible] Quæ res & illum militibus, & hunc p[illegible] suis accep[illegible] mum fecit.

CARNEADES

E[illegible] mihi nunc, sed nullum præcedentium inferius memoriæ m[illegible] [illegible] est, Carneades quidem, ut a[illegible] Græcia [illegible] biblio[illegible] duceret, in morem legentis m[illegible] reddebat Hu[illegible] [illegible] codice[illegible] Hic profectò non scribebat in animo [illegible] [illegible] præ[illegible]lentia memorandi.

RECENTIORES.

INNOMINATVS.

A[illegible]cus quidam meus ab adolescentia ad hanc ætatem, tàm multi[illegible] & d[illegible] [illegible] periculis[illegible] q; iactatus est, ut ociosum serm[illegible] [illegible] nihil huic de qua loquimur facultati potest es[illegible] [illegible] multa complectitur pauca stringit. Cæterum hu[illegible] [illegible] [illegible]entes a[illegible] curas, inexhaustam quandam mem[illegible] [illegible] crebro [illegible] horrorem compul[illegible] [illegible] [illegible] hominem [illegible] circumuallare, et [illegible] scire quot dia[illegible] [illegible] satis [illegible] nunquam obli[illegible], nec res [illegible] [illegible] primum acceperit. Sæp[illegible] [illegible] namq; cupidior ne[illegible] est, p[illegible] uer[illegible] [illegible] plus, minusue a[illegible] doctorem, [illegible] [illegible] ill[illegible] mutare. Admiratio[illegible] & [illegible] [illegible] ex me audiuisse, sed sub [illegible] [illegible] mon[illegible] longinq[illegible] [illegible] memoraba[illegible] [illegible]tum & rerum exp[illegible] [illegible] [illegible] d[illegible] [illegible] [illegible] sub [illegible] [illegible]

[illegible]

C[illegible] VI. [illegible] tam potentis & [illegible] me- [illegible] traditur [illegible] etiam si cupiat [illegible] possit, [illegible] studio[illegible] uniuersus [illegible]. [illegible] ante pedes [illegible] habe[illegible] cum fa- [illegible] dens, id [illegible] hoc forte [illegible] quod euectum, [illegible], uera [illegible] miraculo [illegible] is ætas extat, ingen[illegible] peruenit. Memorabili [illegible] hoc enim habet [illegible], uiam [illegible] perire so[illegible] cõpensentur hoc tam [illegible] ores, d[illegible] qu[illegible]us est apud [illegible]. Quorum alter ictu lapidis [illegible] omnium, alter præcipiti casu matr[illegible], tertius aute[illegible] morbo seru[illegible] quartus etiam propri[illegible] exempla memoriæ, de qua pro[illegible] fun[illegible] difficile, & alter[illegible] [illegible] aut du[illegible] animi [illegible] supellex, sic nulla [illegible] senes[illegible]. Cuius rei nō so[illegible] Seneca, sed ex[illegible] [illegible] reparatione, opis indiget, & cal[illegible] nis uiuente flore, uel curis acribus [illegible] Denique leuissimis, & innumerabilibus ex cau[illegible] ut attonitus rerum omnium, ignarus & loci, & [illegible] [illegible]um. Postremò suimet obliuione cæcissima con[illegible] [illegible] erat. Deinceps ad secundam primæ uirtutis part[illegible].

DE INGENIO. Cap. I[illegible].

I[illegible] um potentium cognitione sita est, hanc [illegible] quoddam genus hominum percipiendis literis [illegible] nomi- [illegible] os appellamus, quamuis in actibus humanis hebe[illegible] Alij ex diuerso ad res gerendas acutissimi [illegible] literarum [illegible] quo[illegible] quisque uel [illegible]aces, uel cautos, uel solerte[illegible] nec a[illegible] [illegible] unum sermone deuiauerit. Quibus magna pars [illegible] Græci [illegible] gemata appellant, ubi scilicet in Rep. pro qua[illegible] [illegible] m cum in longinquum tempus consilij [illegible] d[illegible] prouidentia, quæ tertia prudentiæ pars est, per qu[illegible] [illegible] ue præteritorum collatione, futura noscuntur. [illegible] [illegible]ur. Has igitur partes exequar hoc ordine, ut ag[illegible] ingenio, [illegible] uam adiungam, quæ est magna pars eius, ubi facetias qu[illegible] & illustres [illegible] [illegible] cos d[illegible] ex tempore in unum colligam, quod ille maximæ dul[illegible] entiæ [illegible] eatur, aures que fatigatas mulcens, & mœstum animum exhilarans. [illegible] est, [illegible] obseruauerit, conciliat audientium fauorem, opinione[illegible] adam a[illegible] [illegible] tiæ. Hoc de solertia quæ operationes, aut uerba hominum [illegible] [illegible] norem sapientiam quidd am maius, ac sublimius import[illegible] re [illegible] [illegible] piam uir[illegible] contineatur angustijs, quia t[illegible] men [illegible] [illegible] cond[illegible] mentio non fuerat, nec a[illegible] opp[illegible] [illegible] quæ clariora uidebuntur interseram. P[illegible] hæc p[illegible] lo[illegible]bo, hoc est non ut ex rebus bellicis, sed ex ipsa homin[illegible] ex- [illegible] bi[illegible] ac[illegible] proferantur exempla, ubi p[illegible] mixtim, & de cœ[illegible] g[illegible], [illegible] de[illegible] nil [illegible] de portentis. quod hæc quoque [illegible] ante[illegible] [illegible] m. Nouissime Strategematicum tract[illegible] um [illegible] [illegible] ar[illegible] ler[illegible] lentiæ tum in armis necess[illegible] repræs[illegible] tantem ad [illegible] am [illegible] m[illegible] materia & necessa[illegible] in plures particulas secan[illegible] Q[illegible] m [illegible] apud Græcos, sed etiam apud nos, inte[illegible] [illegible] de in[illegible] io p[illegible] um [illegible] dem & [illegible] ho[illegible] Se[illegible] [illegible] qu[illegible]

[illegible]

[illegible]

IN[illegible] gill[illegible] eleg[illegible] d[illegible] n[illegible] ingen[illegible] nent[illegible] a[illegible] n[illegible] p[illegible] æ generi[illegible] g[illegible] o sapie[illegible] u[illegible] V[illegible] mu[illegible] æt[illegible] s h[illegible] e[illegible] nt[illegible] eq; hæc[illegible] S[illegible] orati[illegible] ne[illegible] dell[illegible] Q[illegible] enim potest[illegible] tro[illegible] ui u[illegible] de f[illegible] nte[illegible] il[illegible] uerit.

M. [illegible] ER[illegible]

SEd quod ad summam spectat eloquentiam[illegible] sus L[illegible] rum omnium M. [illegible] li[illegible] Græcorum uero Demosthenı palmam defert. Ego au[illegible] dilato parumper [illegible] ne, done[illegible] gratius i[illegible] ter [illegible] colloc[illegible] de Cicerone p[illegible] us dica[illegible] Lat[illegible] el[illegible] rincipem, h[illegible] d[illegible] one philo[illegible] ph[illegible] ibus, hist[illegible] cis, &[illegible] s[illegible] n cor[illegible] c[illegible] qu[illegible] di[illegible] lum, & c[illegible] th[illegible] tractatore[illegible] nt. &[illegible] ita el[illegible] suo[illegible] Ne[illegible] ut idem ipse [illegible] in[illegible] da[illegible] l[illegible] rece[illegible] te[illegible] us no[illegible] testimoni[illegible] prætermi[illegible] is, ad ipsi[illegible] s eloq[illegible] uim p[illegible] sed[illegible] m[illegible] m effectuum commemor[illegible] d[illegible] ndam [illegible] eptum armis[illegible] n[illegible] a[illegible] m in a[illegible] [illegible] ui[illegible] m, rul[illegible] ex[illegible] Q[illegible] a R[illegible] quæ atcem Capitolij, qu[illegible] bono[illegible] late[illegible] totum [illegible] e, impende[illegible] q; [illegible] m præcip[illegible] ruinæ, qu[illegible] s q[illegible] Parens patriæ appellatus primus[illegible] g[illegible] p [illegible] literarumq; Latino[illegible] um parens, om[illegible] n[illegible] m [illegible] s ma[illegible] t id[illegible] a[illegible] quam[illegible] plus est[illegible] enij Romani termin[illegible] Ad[illegible] c[illegible] am Cæsarem D[illegible] rem ipsius [illegible] uo[illegible] [illegible] x te[illegible] s inimi[illegible] itia te[illegible] im[illegible] fidem quæ[illegible] Hæ[illegible] di[illegible] quæ V[illegible] tein a[illegible] acem hominem, [illegible] fœlestumq; c[illegible] mine[illegible] sui[illegible] pr[illegible] t, [illegible] um Archiam prætorem quondam suum in ciuitate retinu[illegible] nu[illegible] en[illegible] timã m[illegible] em[illegible] enti[illegible] te[illegible] t col[illegible] no. Quæ contentiones agraria[illegible] m[illegible] tarij[illegible] quæ R[illegible] e[illegible] multis reo, impunitatem [illegible] uit, qu[illegible] mira[illegible] f[illegible] e pe[illegible] de[illegible] a[illegible] ueniam impetrauit. Hæc ta[illegible] em [illegible] tharo Galat[illegible] æ R[illegible] Lig[illegible] tera[illegible] usato[illegible] te potentissimo iudi[illegible] um agente, ut[illegible] seruauit, gr[illegible] mq; ie[illegible] quàm pauca[illegible] u[illegible] in m[illegible] ltis [illegible] numero. Breuiter lo[illegible] uat corda hominũ [illegible] n ma[illegible] Reg[illegible] um inter[illegible] exercuit, [illegible] uicquid usquàm eloqui per Latinorum fl[illegible] ta[illegible] h[illegible] fonte procesſit. V[illegible] tamen Vi[illegible] us prosaic[illegible] ille ut est apud eundem Sen[illegible] n carmini[illegible] e it D[illegible] q; Romanæ [illegible] loquentiæ par[illegible] tes, hanc [illegible] loriam ita part[illegible] ter[illegible] f[illegible] tu[illegible] al[illegible] na non inuaderet. [illegible] ic[illegible] ogua gloriosus, hic calam[illegible] [illegible] is à[illegible] ticis a[illegible] tineret, e[illegible] pietas[illegible] loquium i[illegible] d tam multis salutiferum a[illegible] [illegible] ens a[illegible] estum[illegible] ne[illegible] e cum aduer[illegible] sus effren[illegible] tam libidinem M. Anton[illegible] u[illegible] plurima l[illegible] ixisse, sc[illegible] p[illegible] da[illegible] et, [illegible] sſu e[illegible] s o[illegible] s, truncata[illegible] f[illegible] nu, [illegible] pite[illegible] h dictau[illegible] rat[illegible] o, [illegible] d[illegible] stra repo[illegible] tati m ei[illegible] dum[illegible] o[illegible] m cu[illegible] um p[illegible] la[illegible] hryman[illegible] s fuisse legimus, q[illegible] e[illegible] d[illegible] su[illegible] uerat[illegible] æ[illegible] at[illegible] is n[illegible] hilippica ipsa n[illegible] montu[illegible] c[illegible] o[illegible] m[illegible] a[illegible] sq; uulneri b[illegible] e pere[illegible] s A[illegible] t[illegible] [illegible] Cum hoc C[illegible] e[illegible] lu[illegible] p[illegible] f[illegible] e[illegible] titt, e[illegible] m[illegible] m ha[illegible] ad [illegible] ue[illegible] g[illegible] m ne qui[illegible] d[illegible] o[illegible] ere[illegible] nar[illegible] [illegible] æ g[illegible] m[illegible] ilh[illegible] s r[illegible] at[illegible] m[illegible] lum[illegible] u[illegible] lini[illegible] S[illegible] l[illegible] xi[illegible] mi[illegible] a a[illegible] d[illegible] m[illegible] [illegible] m[illegible] [illegible] ran[illegible] ut ad[illegible] ias t[illegible]

c[illegible]

[illegible] contentionis ardore mitigaret. [illegible] medi[illegible]s sanè diligentia iuuenis hominis, [illegible] crescentis eloquium, tamen [illegible] de Cice[illegible]ne locus hic sumitur, oratoribus in[illegible] [illegible] ita uenerint (si modo q[illegible] am tangere dignabitur) quod apud eundem [illegible] post hoc exemplum scriptum est, pro consilio dabo, ut [illegible] [illegible]um doctæ consuetudinis ad loquendum secum deferant. Nunc ad [illegible] Romanæ facundiæ monimentum uenio.

EXTERNI.

HOMERVS.

H[illegible] apud Græcos solium possidet ingenij, cuius sententiæ nō ego, sed Plinius [illegible]ber[illegible] orem sibi hanc, lati[illegible] rem[illegible] gloriam nō limitatis finibus assignans, [illegible] ip[illegible] pe Philosophiæ magnas partes, multò melius, multoq; gra[illegible] quàm ab ipsis Philosophiæ professoribus absolui. Certè Macrobius hu[illegible]c o[illegible] [illegible]nt[illegible]nis fontem, originemq; pronunciat. Et meritò, quamuis enim corpo[illegible] [illegible]e memoretur, fuit tamen animo perspicaci, tamq; luminoso, ut Tullius in Tu[illegible] de illo scribens diceret: Picturam eius non poësim uidimus. Quæ regio, quæ [illegible] Græciæ, quæ species fortunæ, quæ pugnæ, quæ acies, quod remigi[illegible] mo[illegible] [illegible]q; f[illegible]rum, nō ita expictus est, ut quæ ille non uiderit, nos ut uidemus effece[illegible] [illegible] dispu[illegible]tem, cum in sæpè memorati Saturnalium libris, ingens & [illegible] [illegible] Poëtam ac Graium, dum millibus argumentorum modò hic, [illegible]erior [illegible]ud[illegible]ur, modò tàm pares ut lectorem iudicij dubiū relinquant, quàm [illegible]em expressi[illegible] eleganter Satyricus his uersibus:

Conditor Iliados cantabitur atq; Maronis
Altisoni dubiam facientia carmina palmam.

DEMOSTHENES ET AESCHINES.

ATque [illegible]s locus, duos olim impacatos iungat aduersarios, supremā eloqui ar[illegible]m inter Oratores Graios (quod nullus ambigit) possidet Demosthenes, proxi[illegible]am tenere uidetur Aeschines. Horum est cōtentio illa famosissima, quæ uniuer[illegible]m ferè Græciam audiendi quondam desiderio suspendit, quod autem speciosius [illegible] incidisse poterat, quàm in eloquentissima natione du[illegible]s omnium ætatum ex[illegible] [illegible]os Oratores, super rebus altissimis notorio, & capitali o[illegible] di[illegible]d[illegible]tes, de salu[illegible] [illegible] certaturos, in unum ante condictum tempus, & locum conuen[illegible] Potiùs mi[illegible] [illegible]tiores etiam populos rumor exciuerit. In ea quidem actione Demosthenes [illegible]s[illegible], itaq; u[illegible]s tandem accusator Aeschines, & ob eam rem patria profugus, [illegible] tempore Rhodiorum precibus, apud quos exulabat suam primo, mox oratiō [illegible]tenis audiēte populo accuratissimè perlegisset, illis utriusq; uim stupētibus, [illegible] Demosthenis. O' (inquit Aeschines) si illum perorantem audi[illegible]tis. Ingens [illegible] el[illegible]is inimici, meo quidem iuditio, uel ob hoc uerus mirator eloquentiæ, qui [illegible]æ potiùs, quàm alieni memor odij, quid laudandum erat, etiam in hoste præ[illegible] [illegible]ùm di[illegible]mulare, tacereq; posset. Cōstat enim quosdam in scribendo gra[illegible] [illegible]tes in loquendo, quosdam ex diuerso, qui omne scribendi studium au[illegible] [illegible]tuq; corporis eleganti, claraq;, & pro qualitate rerum uolubili pronun[illegible] [illegible]nt. Quo nihil in oratione potentiùs norunt, qui artis oratoriæ præcepta [illegible]um gloriam minuit præsentia, horum auget, illos legi præstat, hos audiri [illegible]umero posuit Demosthenem ille.

PLATO.

E[illegible]a Platonis antequàm etiā loqui posset emicuit, dum infantulum in cuna[illegible] [illegible]pium innoxio contactu circumlabentes apes mellificauerunt in label[illegible] [illegible]m melliflui lepôris omen, nec fefellit: non puto de hac re fide d[illegible] [illegible]ectar. Qui multis locis ita miratu[illegible] Platonis elo[illegible]à, ut sese [illegible] [illegible] modesti Philosophi sermonis m[illegible]e, [illegible] P[illegible], [illegible] excess[illegible] quod de Virgilio S[illegible]oq; & in ipl[illegible] à Cic[illegible]e [illegible]s c[illegible] idem qui cæterorum, Seneca in Declamat[illegible] [illegible] Platonis oratio, quæ pro Socrate [illegible]pta est, nec pat[illegible] no[illegible] nec [illegible] [illegible]er[illegible] cuius proximè mentionem habuit, Orator eximius phi[illegible] [illegible]d inter hos duos inter sit, nunc roges, rectè mihi uidear [illegible]on[illegible]sutus,

surus, in altero plus facultatis [illegible] in altero [illegible] grauitatis. Nec aliud sensisse mihi uidetur Cicero [illegible] quid [illegible] eidem utroque in genere laboraret, sequeretur que, & [illegible] di genus. Et mox dictum ex [illegible] si genus Forense dicen[illegible] me p[illegible] tuisse dicere. Et Demosthenem, si illa [illegible] ciare uoluisset, ornate, splendideque facere potuisse. [illegible] Lector, sententiam Ciceronianam urbanitate [illegible] pronunciaturus [illegible] quemlibet suis finibus angustat, ut in eis [illegible] solam censeat, alteri diligentiam [illegible]. Asperius Seneca [illegible] Hispanus homo [illegible] falsa & [illegible] quo codem [illegible] quo Platonis, & eorum trium quos [illegible] quorundam aliorum eloquentiam imperfectam ostendit, rationem [illegible] afferens. Magna inquit & uaria res est eloquentia, nec adhuc ulli [illegible] ind[illegible] [illegible] et. Satis foelix est, qui in aliqua parte eius receptus est, sic est haud dubie. [illegible] consulto etiam statuisse naturam arbitror, ne quis uideat sibi mortalium arrogare [illegible] in omnibus excellens. Nam sic sæpe iustissime totius humani generis ignorantiam accusamus [illegible] de singulis hominibus extimandum est.

HEGESIAS CYRENAICVS.

Multi tradunt auctores, sed eorum, quos ego quidem legi, M. Tullius [illegible] Hegesiam quendam Cyrenaicum fuisse tam penetrabilis [illegible] potentis [illegible] ut illo uitæ huius exponente simul, & deplorante miserias, plurimi au[illegible] uitam sponte relinquerent. Mirum prorsus & inauditum, & natura ipsa [illegible] oratorum genus, quod & uita, odium & desiderium mortis inferret. Itaque tanquam [illegible] statas expugnaret, tandem Ptolemæus Rex uitæ suorum consulens, indicto silentio [illegible] scholas [illegible] minimum non excusit. Librum ergo reliquit in quo enumeratis [illegible] calamitatibus ita differit, nulli omnino mortalium, ut uiuat expedire. [illegible] tum qui lecto Hegesiæ libro, nulla uel animi corporis interueniente molestia, sola [illegible] causa, se in undas maris ex muro præcipitem daret, libensque moreretur. Et testem [illegible] Callimachum Poetam, qui sic perempti tumulo titulum inscripsit, & genus, & causam [illegible] continentem, & quidem nimis uulgata sunt.

CARNEADES, DIOGENES, ET CRITOLAVS.

A Ttrium simul qui sequuntur eloquentia apud Græcos & nostros celebrata est, quorum & secta, & orationis quantitate [illegible] Carneades Academicus, [illegible] Stoicus, Critolaus Peripateticus, ab Athenis legati Romam missi sunt [illegible] gationem in Senatum, & uetusto more per interpretem peregerunt, petentes [illegible] remissionem, quam propter [illegible] uastationem S. P. Q. R. populo Atheniensi in[illegible] tat. Quæ quidem mulcta, ut est in Saturnalibus fuerat talentum D. & præterea cele[illegible] urbis loc[illegible] maximo populi concursu, ostentandæ eloquentiæ gratia separatim quisque [illegible] erit. Traditumque memoriæ, Carneadis impetuosam & torrentem, Diogenis [illegible] Critolai circumspectam, & suauem eloquentiam fuisse.

ARISTOTELES.

I Amdudum de Aristotele dubius sum, errori ne publico taciturnus obsequar, [illegible] dam [illegible] an uera potius e latebris in aptum eruam. De huius quidem [illegible] nouerunt de eloquentia apud multos ambigitur. Constat autem [illegible] clarissimum animaduersa Isocratis oratoris [illegible] animum. Quod cum in multis locis, tum [illegible] his [illegible] Aristoteles cum [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] principe [illegible], at [illegible] in locu conduxit Aristo[illegible] [illegible] præcepta, magna [illegible] perspicuè conscripsit, atq; de[illegible] [illegible] ate & breuitat[illegible] dicendi p[illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] præ[illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] em [illegible] [illegible] a com[illegible] [illegible] [illegible] ntia, quàm scientia [illegible] m[illegible] is, qui ad [illegible] [illegible] uestigium [illegible] mul[illegible] tipor[illegible] [illegible], [illegible] ues simul [illegible] pro[illegible] Aristoteli suo quem tempor[illegible] [illegible] nullo modo pos[illegible] [illegible] en[illegible] [illegible] cere, dicen[illegible] [illegible] mis rebus [illegible] ret o[illegible] [illegible] contempt[illegible] em, qual[illegible] nulla [illegible] [illegible] itas habit[illegible] re [illegible] [illegible] dictam est. Cu[illegible] [illegible] os gra[illegible] ipsæ res ue[illegible] [illegible] splend[illegible] [illegible] cert[illegible] op[illegible] [illegible] du[illegible] par[illegible]. Qu[illegible] præ[illegible] appar[illegible] [illegible] causam pe[illegible] & ex Græ[illegible] a [illegible] s ornament[illegible] [illegible] it, nisi aliqui[illegible] Platonis libe[illegible] [illegible] gram translat[illegible] [illegible] [illegible] n[illegible] nt. Sæpè igitur de ha[illegible] [illegible] urrit, [illegible] iam [illegible] [illegible] ent um uel [illegible] gritiam certè, ue[illegible] [illegible] inf[illegible] am, deu[illegible] [illegible] itum fuis[illegible] e, cuius tam latè [illegible] uxerit, ut iam sp[illegible]

ISOCRATES.

A[illegible] dixero licet ex præmissis Isocra[illegible] [illegible] philosoph[illegible] m, & proposito [illegible] [illegible] ad peregrini studij amorem, de[illegible] [illegible] [illegible] consu[illegible] tud[illegible] exprimens Cha[illegible] diu[illegible] [illegible] mat[illegible] s electū, quod uisum est ætate [illegible] primum [illegible] at studiose [illegible] ad [illegible] non sine quadam magna [illegible] m[illegible] ne[illegible] [illegible].

THVCYDIDES.

T[illegible] scriptor historiarum populo Atheniensi pr[illegible] [illegible] dem [illegible] ad exilij solamen, Tragœdiæ operam de[illegible] Q[illegible] [illegible] pu[illegible] consensu re[illegible] uerunt eum a[illegible] ex[illegible] [illegible] s (ut a[illegible] eloquentiam mirari.

PISISTRATVS.

H[illegible] ad externæ militaris eloquentiæ mention[illegible] m ueni[illegible] [illegible] at[illegible] tinet, quem nulla re alia ciuibus [illegible] o[illegible] or[illegible] [illegible] a fl[illegible] entem, ob hoc [illegible] Athenie[illegible] [illegible] pe[illegible] par[illegible] [illegible] deferen[illegible] [illegible] erium con[illegible] at[illegible] Gen[illegible] [illegible] fal[illegible] exi[illegible] t se [illegible] q; omn[illegible] præcipueq; [illegible] Quod ne ma[illegible] is [illegible] ex[illegible] [illegible] nus atq; grau[illegible] ssimu[illegible] Orat[illegible] r, [illegible] quod[illegible] [illegible] sed ne[illegible] armi[illegible], sed uerbis c[illegible] tabatur, tamen I[illegible] [illegible] ipso, [illegible] b iugum trahebatur populo plau[illegible] [illegible] enio clar[illegible], ut [illegible] primus Home[illegible] libros contu[illegible] s [illegible] cut [illegible] [illegible] ut nunc habemus.

PERICLES.

H[illegible] eloquētiæ succ[illegible] r P[illegible] dicend[illegible] [illegible] audire se crederet, si non [illegible] iam [illegible] [illegible] ue [illegible] iam armis [illegible] at [illegible] [illegible] ma[illegible] [illegible] [illegible] captum [illegible] ude[illegible] [illegible]

[illegible] tes in rel [illegible] Co [illegible]
Cice [illegible] maledic [illegible]
[illegible]

[illegible]

A [illegible] p [illegible] io.

DE DI [illegible] SIVE [illegible]

cap. [illegible]

PArs [illegible] enti [illegible] leu or in ma [illegible] is [illegible] hi [illegible] ma [illegible] n uel [illegible] s quoqs [illegible] io [illegible] d [illegible] enus, [illegible] el fa [illegible] ent [illegible] um c [illegible] mentum [illegible] ro [illegible] e [illegible] a, [illegible] dicamus cum [illegible] lacre [illegible] ut a [illegible] odemus [illegible] identi [illegible] qualt quidem [illegible] profe [illegible] ri [illegible] et in quera [illegible] ter ue [illegible] usau [illegible] or [illegible] unaqs de [illegible] em libe [illegible] a ci [illegible] cerone tradi [illegible] ro qui [illegible] Oratorem instruit & ad c [illegible] quotidian [illegible] omin [illegible] dicam a [illegible] ut ip [illegible] usate [illegible] martem [illegible] uenies [illegible] ut est [illegible] a r m [illegible] e [illegible] ab [illegible] m [illegible] p [illegible] c [illegible] sub [illegible] ens [illegible]

AVGV[illegible] CAESAR.

C[illegible] ult[illegible] ut est in Sat[illegible]al[illegible] di dicacitate non est quo[illegible] m[illegible] è nec T[illegible]. Affe[illegible] aluo tamē maiestatis pudoris [illegible] liqua dele[illegible] & de[illegible]is arbitrio meo, nō ut de iocis l[illegible] um [illegible] exc[illegible] fe[illegible]ter tot seria & grauia, respiran[illegible] le[illegible] ua, apu[illegible] nos magna ex par[illegible] Au[illegible] ab ad[illegible]entia ioca [illegible] morbum (qui ferè [illegible] mos e[illegible]t) [illegible]re nit[illegible]batur di[illegible] s per diem ambulare. [illegible]ixer[illegible] hoc ille, [illegible] p[illegible] [illegible] Cæsar arripuit. [illegible]t minus (inquit miri [illegible] bi timidius offerenti, & ob multam præsentiæ [illegible] [illegible]am nun[illegible] xteram, nunc itentidem retrahenti. Puta'[illegible] elephanti dare. V[illegible] iocis & tàm humanæ conditionis memor, quàm quod maior princip[illegible] [illegible] (nolentis Nomenclator ille fuit) quem obliuiolum & offi[illegible] grauiter ferebat, egressuro igitur, & Augustum: Nunquid in foro agi uellet [illegible] mmendat[illegible]rias, ait, literas tecum profer, notum enim ibi nullum habes. [illegible] clarus, s[illegible] gibbo prominenti deformatus, Galba, de quo Lolij nu[illegible] [illegible]um [illegible]albæ malè habitare, is, inquam, coram Cæsare causam age[illegible], & u[illegible] bund[illegible]s. Sæpe iterans: Corrige in me, si quod corrigēdum uideris A[illegible] [illegible] esponsum habuit: Ego te Galba monere possum, c[illegible] [illegible] præceperat, n[illegible] respondebat animo suo color, [illegible] cebat, purpuram Cæsar, ac sursum oculos intende, cui Cæsar. Eg[illegible] ne, ut [illegible]ano bene uesti[illegible]us uideat, [illegible]ario ambulem oportet. Solebat ad cœnam [illegible] [illegible]are, quo se c[illegible]uibus suis, c[illegible]uictu non superbo, quam familiar[illegible]imum face[illegible] [illegible] ac tenuissima cuiusdam cœna rediens, hospiti illum ue[illegible]is prosequen[illegible] m[illegible]em ioco so murmure respondit. Tam familiarem me tib[illegible] non putabam. [illegible]um præcepisset, & consumationis auidus, architecti nimiā tarditatem in[illegible] [illegible] eodemq; tempore, & à Cassio Seuero accusati plurimum absol[illegible]erentur, ac [illegible] [illegible]ci & calumniosi hominis laqueis, æquitate iudicum expedirētur. Vtinam (inqu[illegible] A[illegible]tus: Forum meum accusaret Cassius. Petebat à Cæsare congiarium Pacuuius Tau[illegible]rus, [illegible] melius persuaderet, uulgatum iam apud omnes affirmabat: Magnam pecuniam [illegible] datā. Respondit: Sed tu noli credere. Alteri cuidā cum ab officio remotus esset, [illegible] [illegible]nti atq; addenti. Non se cupiditate ad id petendum induci, sed [illegible]udo[illegible]s p[illegible]prij [illegible]ne uox[illegible] præfecturam equitū sponte dimis[illegible]et, insuper & li[illegible]eralitate Cæsa[illegible] [illegible]aretur, sic elusit. Tu te accepisse palàm dicito. Ego me dedisse non negabo. [illegible]s æq[illegible]es, diem functus erat, post cuius mortem æs alienum ingens quod [illegible] uel extra terminum occultauerat, emersit. Re comperta [illegible]at[illegible]s Cæsar [illegible]arem mihi culcitram eius comparate. Obstupentibus m[illegible]a[illegible], rati[illegible]nē [illegible])alliciet culci[illegible]a, in qua ille tantis debi[illegible]rum m[illegible] [illegible] erat. Mos antiqu[illegible]s erat in agris suis sepe[illegible]: V[illegible]ecti[illegible]s qu[illegible] [illegible]um [illegible]o sepulchro patris non pepercit, sed aratrū superi[illegible] H[illegible]e[illegible] in[illegible])uere sepulchrū patris colere. Filia eius Iul[illegible]a f[illegible] s can[illegible]s a[illegible] [illegible]m ue[illegible]ere c[illegible]sueuerat, superinuenit ornatricib. operi in[illegible]b. impr[illegible] Cæ[illegible] ap[illegible]s in illarū gremio notauit, sic tamē oculos auert[illegible], ut nec [illegible] uideret, [illegible] hac de re, post tempus, sciens in sermonē senectutis inc[illegible] filiam [illegible] [illegible]m suo tempore canos, an nullas habere comas mallet. Atque [illegible] & caniciem caluitio præferenti, sic insultauit. Cur igitur hæ a[illegible] [illegible]an[illegible] udita fama Her[illegible]dis Iudæorum Regi[illegible] quòd infantes circa [illegible]imat[illegible]m [illegible] [illegible]nter [illegible]uos mandasset & propriu[illegible] fi[illegible]um occidi. Meliu[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] a[illegible] [illegible]m. Alludens mori Hebraic[illegible] hic enim carnibus [illegible]s, [illegible] [illegible] iam scribere ad[illegible]rtus erat, cu[illegible] mentionem in[illegible]er[illegible] di[illegible] [illegible]x, eam enim [illegible] iam [illegible]od d[illegible] ur[illegible]et, ut Macrobius re[illegible]ue [illegible] [illegible]det[illegible]r, aboleuer[illegible]t. Et int[illegible]bus am[illegible] [illegible] No[illegible] ni[illegible] [illegible]eremu[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]s [illegible]memo[illegible]am haberemu[illegible] [illegible]us q[illegible]a[illegible] [illegible]de[illegible] [illegible]entium [illegible]e ut ca[illegible]

M. [illegible] C[illegible]RO.

M[illegible] [illegible]tum [illegible]rem, ac Lentulum habebat [illegible] ho[illegible] [illegible]llæ [illegible] in utrunq; cauillatus est. [illegible] iciam [illegible] te [illegible] em eius [illegible] peatam q[illegible] a[illegible] a forma & [illegible] ∂us depra[illegible] mos erat [illegible] ens. Frate[illegible] est dimidiu[illegible] qu[illegible] [illegible]s. Rubi[illegible] gl[illegible]di[illegible] accinctum uiden[illegible] Quis [illegible] enerum meum ad gla[illegible] alligauit? Quo ioco [illegible] is paruitat [illegible] homines [illegible] imur. Alter illi g[illegible] ce rat P[illegible] inctatio [illegible]ret, quam conti[illegible] a ex diuerso c[illegible] at[illegible], q[illegible] [illegible] fœm[illegible] uer[illegible] lusit in utrunq;. [illegible] m[illegible] a ut uir. [illegible] iocos d[illegible] pu[illegible] Apud Damasippum cœnans, cum ille medi[illegible]cre uinum mensæ ad[illegible] [illegible] qu[illegible] uerbis attollen[illegible] diceret: Bi[illegible]te Phalernum hoc quadraginta an[illegible] [illegible] est. Respondit: Benè fert ætatem. Facetè, unde gloriam ille uino petebat, hic ueniam [illegible] [illegible] [illegible]ulit & [illegible]. Cæsarem, ad quem cum post ciuilis belli uictoriam uenisset inter[illegible] [illegible] homo doctus in electione partium tàm pueriliter aberrasset, hoc unum quod re[illegible]p[illegible]deret habuit. Præfectura me decepit, cautè simul & iocosè. Cùm enim mentorum comparationi locus amplius non esset, hab[illegible]is ducum contulit, & quasi rerum omnium præcellentiam Cęsari [illegible]ibu[illegible]s, solo quo [illegible] erectur inferior deceptum affirmauit. Constabat enim Cęsarem propter habitus neglig[illegible] iam ab ineunte ætate male præcinctum puerum uocari solitum. Illusit & Vatinio, qui pau[illegible] diebus Coss. fuerat. Grāde (inquit) prodigium anno Vatinij, quod illo Coss. nec pruina, nec [illegible] nec æstas, nec autumnus fuit. Idē quærenti, q[illegible]d ad se uenire neglexisset. Volebam [illegible] in Consulatu tuo uenire, sed nox me comprehendit. Mihi tantum & si uno loco sic [illegible] um inueni [illegible] uerisimilius uidetur, quod alibi le[illegible], hic iocus C[illegible] potius dictu[illegible] [illegible] quod Vatinius paucis, Caninius non [illegible] uno tant[illegible] die Consulatum ten[illegible] quo est [illegible] Ciceronis iocus. Vigilātem Coss. Habemus, qui in Consulatu suo somnum non ad[illegible]t. [illegible]ud uulgatum: Solere flamines Diales e[illegible] Coss. & [illegible] rogatio ludicra, q[illegible] Cos. C[illegible] fuisset. Longior sum si Ciceronis iocos ad [illegible]num colligam, cæterùm ex paucis acc[illegible] us libamen obtulisse sufficiet, hoc quidem inter prætereunda non fuerit quod magnis auctoribus constat, eum sæpè sontes in iuditio defendentem, deficiente iustitia confugisse ad iocos, & eo præsidio uictoriam quęsisse. Nec illud ignotum quod in his creberrimus foret, consularem scurram ab hostibus uocitatum, quin ab ipso de quo suprà diximus Vatinio, qui hanc eius notam scriptis edidit. Sed iam satis iocatus est Cicero, maior quidem iocator interuenit, cedendum est.

VESPASIANVS.

V[illegible]espasiani principis facet[illegible] ma quædam sunt, illud in primis. Mulier amore [illegible] sa, seq; amando pe[illegible]itu[illegible] opem ferret, rigorem Maiestatis precibus, ac[illegible] d[illegible]tijs euicit, & in amplexus tandem Cæsareos admissa est: cum certam pe[illegible] summ[illegible] in uel concubitus: uel amoris pretium princeps amat[illegible] daret, di[illegible] ignarus, qualiter eam pecuniam rationibus inscriberet percunctabatur. Resp[illegible] Vespasian[illegible] A[illegible]mato. Quid in illi præte[illegible] im fene iocosius? Vnus ex domesticis, cu[illegible] tern[illegible], su[illegible] entu Germanitatis dispensationem impetrare nitebatur: agnou[illegible] fra[illegible]dem dilata re [illegible] pro quo petebatu[illegible] accersit, certiorq; ab eo factus, qu[illegible] p[illegible] se suppli[illegible] spopondi[illegible] id [illegible] numerari iussit & uoti compotem dimisit, reuersus intercessor [illegible] Cui Vespasian[illegible]s: Alium tibi fratre[illegible] quære, quē tuum putas meus est. Cùm iter ageret, [illegible] auriga desc[illegible]en[illegible]it ad calciandas mulas, subsistitq; uehiculum: rapta interim occasione, [illegible] to[illegible] anxiùs accessit ad principē, qui uel et narrandi tempus habuit. Animaduertit t[illegible] commentum Cæsar, interrogatoq; mulone, quanti calciasset, pepigit lucri partem. H[illegible]ē utrumlibet nisi auaritiæ suspitio iocis in[illegible]sita uideretur. Sed de hoc aliàs. Plura sīt eiu[illegible], quin & supremo uitæ tempore iocari n[illegible] estitit, ad primum ægritudinis insultum [illegible]m, qu[illegible]rat mortiferum arbitratu[illegible] [illegible]to (inquit) Deus fio. Illudens prędecessoribus [illegible]s, in d[illegible] relatis.

[illegible]BERIVS [illegible]ÆSAR.

F[illegible] d[illegible] sæu[illegible] enn facetissimi[illegible] m[illegible] li quos uel ob hoc ipsi [illegible] m[illegible] t. [illegible] m immi[illegible] r [illegible] o Cæsare p[illegible] æs[illegible] im postqua[illegible] [illegible] e[illegible] s[illegible] m[illegible]am, [illegible] lic[illegible] m[illegible] m? [illegible] m[illegible] [illegible] m a[illegible] a[illegible] c[illegible] lat[illegible] n[illegible] uium p[illegible] c[illegible] e en[illegible] f[illegible] [illegible] mortis dolorem, ille, memoriamq; omnē, ne tam forti quàm in [illegible]

[illegible] ab[illegible]leuerat. Itaque uel intempestiu[illegible] consolatoribus sic allo[illegible]. Ego [illegible] atior, quia magni[illegible] cum [illegible] lecto[illegible]em perdidistis. V[illegible] ate[illegible] quæ [illegible] a [illegible] f[illegible]x, a[illegible] quam metuer[illegible].

D[illegible]

Q[illegible]ea Domitiano senior[illegible] qu[illegible] h[illegible] um [illegible]udio remotior & tamen [illegible] [illegible]tura nonnihil [illegible]ate in leporis [illegible]erat. [illegible] feru[illegible]tur de Metio, qui [illegible] p[illegible] multus erat Ve[illegible]lem inqu[illegible] Al[illegible]us co[illegible]am permixta canicie [illegible] pe[illegible]: Mulso [illegible] appe[illegible]auit.

L. CECILIVS.

C[illegible] consultus, ab hoc ordine nequaquam repellendus e[illegible] [illegible] à [illegible] V[illegible]nius, dum gladiatorium munus ederet, ea iniuria [illegible] ædi[illegible] cer[illegible] curauerat, ne quis sibi pomum in arenam m[illegible]eret. Pe[illegible] contigit ut Cecilium quidam consuleret. Esset pomum nux pinea? S[illegible] V[illegible] [illegible]urus es, pomum est haud dubie. Idem mercatori consulenti, quonam mod[illegible] [illegible] socio diuideret? Respondit. Si nauem diuisentis neuter habebit. Cum C. Cæsare [illegible] la[illegible]at, nec deerant collusores alij. lusit Cæsar cæteris centena sextertia per singulos [illegible] [illegible]nquagi[illegible]a Cecilio. At ille una ne tantum manu (inquit) ludo.

VIRGILIVS.

NE[illegible] illepide Virgilius, cùm sibi exprobratum esse[illegible], quod uersus Homericos al[illegible] hi[illegible] & in operis sui congeriem redegisset, respondisse traditur, magnarũ esse ui[illegible] [illegible], a[illegible]erre clauam de ma[illegible] Herculis non dissimulans se illis uer[illegible]ibus n[illegible] [illegible]a[illegible], sed pro suis uti, quod esse permaximum. Ex Herculea Homeri m[illegible] [illegible] a[illegible]ma[illegible]s, facetè admodum & breuiter; quod ad ignominiã dicebatur, in glo[illegible].

VALERIVS.

VAlerius P. Clodio infenso sibi. Quid (ait) du[illegible]tius mi[illegible]atis, quàm ut eam Dy[illegible] chium & reuecitar? sumpta iocandi materia, de exilio C[illegible]nis: qui eo in c[illegible] perrexerat, agente Clodio, confestimque redierat.

INNOMINATVS.

Q[illegible] prætor de optimè atque innocentissime administrata Prouincia, & [illegible] [illegible]rens, Domitiani temporib. reuer[illegible]us, in morbum inciderat: is dum Gelidas m[illegible] [illegible]s se habere, amico conquereretur assidenti: Certè (ait) ille nuper calidas de Pro[illegible]uincia retulisti: de furrorum scilicet, & rapinarum frequentia iocum texens. Qui uiro integerrimo & bene sibi conscio risum mouit, fastidiumque ducui[illegible] [illegible] noxi[illegible] [illegible]uborem.

L. MALLIVS.

L[illegible]cus Mallius pictor egregius, deformes filios habebat, quibus [illegible] [illegible] in cœnãs, Non similiter (ait) pingis & fingis Malli? [illegible]e autem, N[illegible] fing[illegible] m in tenebris, in luce pingo.

SATELLIVS QVADRATVS.

S[illegible] idam nomine, diues ineptissimus à Seneca refertur, qui æt[illegible]te sua f[illegible] [illegible]m & obliuiosus, gloriæ tamen auidissimus, quâ ex lit[illegible] [illegible] [illegible]que magnis pretijs seruos cõparauit, quorũ alter hũc, alter il[illegible] po[illegible] [illegible] [illegible]ter memoriter nosset, hoc scilicet exp[illegible]editum iter, ad eam quam a[illegible]petebat [illegible] [illegible] pec[illegible]ulium, sic & literas dom[illegible] quærerent. Hac tali famil[illegible], [illegible]s qu[illegible]is exagitabat, serui ad pedes aderant, & de quacu[illegible] [illegible] ac[illegible]modatos materiæ uer[illegible]s insusurrabant, quos ille glori[illegible] bu[illegible]is [illegible] [illegible] medio hærebat [illegible] hunc [illegible] Satell[illegible]s Quadratus, ut ipsi[illegible] h[illegible] [illegible] [illegible]ltorum diuitum [illegible] arr[illegible]or, & [illegible], ita iocatus est cum il[illegible] [illegible]bu[illegible] seruos sibi singulos con[illegible] teti [illegible] Quadra[illegible] [illegible] Idem Sabinum [illegible] luctaretur ora[illegible] [illegible]que [illegible]e admi[illegible]ns [illegible]iceret. Q[illegible] [illegible] ac fragili & uix uiuere [illegible] N[illegible] quæs[illegible] Quad[illegible] [illegible] q[illegible]t[illegible] nios habes robu[illegible] [illegible] [illegible]s n[illegible] glo[illegible] sperares. Sed & aliquandiu per locum locis mult[illegible]

IVLIA A[illegible]

IVlia Au[illegible] quæ pr[illegible] a[illegible]eri[illegible] curam, quam p[illegible] esse par [illegible] turæ dotes, humanitatem m[illegible]rum, [illegible] atem[illegible] [illegible] [illegible] mix[illegible] [illegible]undi[illegible]ima, eo [illegible] crebros [illegible] turbasse [illegible]o uetat modestiore hab[illegible] ersa, mu[illegible]are [illegible]ternam [illegible] ignati[illegible] [illegible]auit & [illegible] Itaque [illegible] uerba quæ d[illegible] [illegible]ressetat [illegible] gat[illegible]m exp[illegible]t. Et [illegible] ait, quanto magi[illegible] quàm ex[illegible] hab[illegible] at Augusti [illegible]am? Non [illegible]bstupu[illegible] Censoris [illegible] tem? [illegible] me [illegible]ri, hodie patris oculi[illegible] Eandem in spectacul[illegible] rum circ[illegible]m [illegible] of[illegible]entium impudicorũ agmina, cum ex aduer[illegible] Liuia A[illegible]sta ueneran[illegible]o modesta comitu staret, hæc Cæsareæ coniugis, ac natæ uarietas popul[illegible] erexerat, sed ipsum principaliter Augustum, commonefecit ergo Iuliam breui [illegible]o, [illegible]cumspiceret, quanta morum imparitas, inter duas dignitate pares fœminas foret. Illa [illegible] gatorem suũ repulit his uerbis: Et hi mecũ senescent. Amico sobrio & prudenti, Vt se pa[illegible] næ fru[illegible]alitatis imitatricẽ faceret, modestosq́ illius mores in animũ induceret: respond[illegible] lese Cæsarem o[illegible]iuiscitur, ego Cæsaris me filiã recordor. Sed iam satis multa de nostris.

EXTERNI.

DIOGENES PHILOSOPHVS.

DIogenes Cynicus ille famosissimus, contemptor omnium quæ optantu[illegible] ab a[illegible]s, de Antisthene præceptore suo sic uocari [illegible]tus traditur. Ille me[illegible] x magnis diu[illegible]s ad inopiam deduxit, effecit ut latas æd[illegible]m angusto, & uol[illegible]bili dolio perm[illegible]ta rem, quantum ultrò, citroq́ laudum ac g[illegible]riæ sub hac irrisione claudebatur. Item aduersus Dialecticum sophistam lepidissimè cau[illegible]latus est. Proposuerat ille per contum[illegible]liam hoc modo. Quod ego sum, id tu nõ es, annuit Diogenes. Ille procedens in sophismat[illegible]. Homo autem (inquit) ego sum. Et id quoq; confessus est. Tunc ex concessis conclusit. Igi[illegible]tur homo tu non es. Indignatus has ineptias. Hoc (inquit) ultimum falsum est proculdu[illegible] [illegible] uerum fieri uis à me incipe.

QVIDAM IVVENIS.

IVuenis alienigena Romam uenit, forma corporis tàm similis Augusto, ut omnem populum spectacul[illegible] admiratione suspenderet: Augustus re audita, ad se iuuenem euocatum ce[illegible]nens, effigiemq́ suam in illius facie recognoscens, in hanc sententiam in[illegible] g[illegible]it: Fuit ne unquam ò adolescens mater tua Romæ? Sensit ille quò pergeret. Et m[illegible] [illegible]) [illegible]ter a[illegible] pater meus sæpè. Facetè & illa iam suspitionem repulit, & nouam [illegible] perit. & hæc quide[illegible] historia sic in Saturnalibus tradita est. Valerius autem Maxim[illegible] Au[illegible]sti, sed inn[illegible]minari prætoris, neq; matris, sed duorum patrum ment[illegible] nem fa[illegible] præterea non R[illegible]æ, se[illegible] in Sicilia interrogatum, responsumue commemorat. Percunctante e[illegible] magi[illegible]atu R[illegible] [illegible]endam ci[illegible] prouinciæ, sibi forma corpori[illegible] simillimum, & mirari dicente, unde [illegible]a similitud[illegible] cum pater suus nũquam in Sicilia fuisset. At ille respo[illegible]dit: [illegible]ater meus sæpe Romam uenit, quæ nam sanè uerior, fideliorq́ narratio est, fides (ut [illegible]sunt) apud auctores maneat.

MITHRIDATES REX.

M[illegible]dates Ponti rex Cappadocũ, sororis suæ filio sub simula[illegible]ne collo [illegible] [illegible] tendens, gladium abdiderat, crudelis licet adolescens & ad id [illegible] d[illegible]us, regio tamen il[illegible]orum more temporum, scrutat[illegible]rẽ præmisit. Q[illegible] M[illegible]idati manum in secretiores partes corporis mittit [illegible] ille. Caue [illegible] al[illegible] [illegible]àm q[illegible]d quæris inuenias. Eoq́ modo suspitione detracta, iocis texit [illegible] [illegible] statu iocari posset, sanguine mox nepotis resperg[illegible]s.

P[illegible]IVS SYRIVS.

N[illegible]On [illegible] hu[illegible] loco [illegible]tral[illegible]ndus Publius quidam è Syria [illegible] à primis an[illegible]s [illegible] [illegible]bertatem [illegible] [illegible]unum consecutus Romæ ta[illegible] & per l[illegible] [illegible]mil[illegible]mum studio[illegible] præte[illegible] fauorem [illegible] [illegible] q[illegible] at am p[illegible] omeru[illegible] Is & [illegible] s scru[illegible]titau[illegible] [illegible] non n[illegible] [illegible]am gratia p[illegible] p[illegible] quæ tum p[illegible]um charus [illegible]ber[illegible] [illegible] [illegible]erentur. Domini sui patronus, seruum suum hydropicum in arena [illegible]

num

[illegible] ens, [illegible] æger responsum exprimeret, [illegible] in [illegible] ualeret. [illegible] inter conuiuas dis[illegible] [illegible] podag[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] erudi[illegible]

REG[illegible]IORE[illegible]

[illegible] N X.

T[illegible] fortun[illegible]q; m[illegible] A[illegible] M[illegible] A[illegible] æt[illegible] [illegible] spectatum [illegible] [illegible] puerum [illegible] [illegible]am [illegible] uellem [illegible] te [illegible]ota, ut tu[illegible] hanc ce[illegible] [illegible] Atqui ait ille [illegible] hic im[illegible] ne[illegible] [illegible] d nemo dubitat meus est. Ann[illegible] V[illegible] [illegible]s suscipe eum, ait, tuus sit.

AGAPITI DE [illegible]OLVMNA [illegible]IVNX.

B[illegible]ac[illegible] VIII. Rom. Pont. duo[illegible]us ferè lustris, d[illegible] de C[illegible]lumn[illegible] [illegible] att[illegible] orb[illegible] dispersam. Fulminabat ille de terris, & ad exemplum [illegible] [illegible] gerebat uices, edictis minacibus intonabat, capitale fu[illegible] quem [illegible] xu[illegible]us, hospitio suscepisse, nunciatum est interea A[illegible] uxorem, [illegible] e illum contingebat esse prægnantem. Sensit hostem suum Rom[illegible] ac[illegible] d[illegible] perduci ante pedes suos mulierem iussit: uenit illa, [illegible] [illegible] teg[illegible] at ille, ut erat in ser[illegible]ne mordacissimus. Demitte[illegible] [illegible]um me[illegible] grauidam fecit? Loqui co[illegible]a. Pater, ait, sanctissime, tu mihi u[illegible] [illegible]eum ab [illegible] qui [illegible]acerem. Quod & ætas, & forma suaserunt, consilium cep[illegible]. [illegible] innumera[illegible] [illegible]nos, quos hic annus, in urbe hac congregauit [illegible] circumspici[illegible] [illegible]um [illegible] [illegible]um, totaui placuit oculis meis ille, & in exultanti [illegible] uiri memoriam [illegible] [illegible] ne abiens qualem cernis me dimisit. Hæc autem, alluden[illegible] ad [illegible] d[illegible] [illegible] ueste peregrini ignotissimus, ad uxorem penetrauerat. R[illegible]t Bonifacius, & [illegible] [illegible]ndia mitigatus est.

INNOMINATVS.

I[illegible] bus apu[illegible] uos natus sum, uidit ætas nostra nobilem quenda[illegible] [illegible]us [illegible] studium [illegible], excipere transeuntes apparatu magnifico. Die q[illegible] a [illegible] [illegible], [illegible]us [illegible] perstudiosus erat, incul[illegible]m & qumis lace[illegible] [illegible] d[illegible]s, plenam hospitibus domum reperit, quibus honor[illegible] [illegible] [illegible]a prouidens discurrit, in quendam illorū supe[illegible]bum, & stab[illegible] [illegible], c[illegible]pite; cum blandè cor[illegible]igere, impatiens iræ furcifer, exten[illegible] [illegible] eccl[illegible] [illegible]itus. Mox cernens famulus quē pulsauerat, [illegible]tes [illegible] [illegible]are [illegible]pera[illegible] tandem ex[illegible]lorato quisnam esset, affusus er[illegible]is [illegible] [illegible]om[illegible]nus: [illegible] (inquit) [illegible]ens parco, huic autem & tunicam [illegible] [illegible]o, quæ ut ita tractarer præstitit.

SANTIVS REX CASTELLAE.

Q[illegible]dam tempore, dum C[illegible]anorum proceres, fines Sarracenorum inu[illegible]dêre, & [illegible]m [illegible] KI[illegible]TI sang[illegible] consecratam indi[illegible]no seruitio decre[illegible] liberare, (quod [illegible] sæpè facimus nunquam perficimus) agitatū est in con[illegible] Q[illegible] [illegible]tus dux aptissimus [illegible]ret, uisusq; e[illegible] & optimus San[illegible] Hispa[illegible] f[illegible]uem & experien[illegible]ia armorum commendat, & gent[illegible] & [illegible]s, [illegible] [illegible]bat frequens principatus malum [illegible]is enim inq[illegible] opi[illegible] [illegible] [illegible] more asper & agrestis & sub diu[illegible]bores edu[illegible] [illegible] [illegible]um [illegible]su Romam [illegible] & Lat[illegible] ne[illegible]s, u[illegible] x [illegible] [illegible] blicum quod in tal[illegible] let ecl[illegible] [illegible]nsistorium, [illegible] [illegible] Rom. [illegible]ont. decretum ubi Aegypti regem fec[illegible]at. Qu[illegible] est [illegible]um admirās Sant[illegible]us, sedentem ad p[illegible]des int[illegible] [illegible]s est: ubi [illegible]udi[illegible]t se Ae[illegible]p[illegible] re[illegible] em p[illegible] [illegible]m de B[illegible]acho. Fe[illegible]tina & uere[illegible] egia[illegible] [illegible] [illegible]tus titulum pensauit.

[illegible]

COmes [illegible] in Ca[illegible] profectus [illegible] didic[illegible] apere[illegible] [illegible] senex [illegible] at Re[illegible] [illegible] per[illegible] exequere [illegible]. A[illegible] [illegible]es: [illegible]pe[illegible]q[illegible]) modo [illegible] aliquem ex[illegible]edias qu[illegible] m[illegible] meam [illegible]

DINVS F[illegible]RENT[illegible].

DInus [illegible]dam c[illegible]ciu[illegible] meus, qui ætate n[illegible] g[illegible] [illegible] [illegible]ca[illegible]itatis adolescens [illegible] p[illegible]riens, per loc[illegible] frequent[illegible]ma sepulchr[illegible], aliqu[illegible] [illegible]bi n[illegible]ros senes il[illegible] [illegible]antes comperit, qui ut io[illegible] peritum imitarent iocari simul omnes [illegible] ætas [illegible] laq[illegible]acior & manibus etiam plaudere [illegible]perunt, ille se proripie[illegible] hoc unum [illegible] respond[illegible]t. Inquum hoc loco certamē, uos ante domos uestra[illegible] anim[illegible]siores esti[illegible]. Senio scilicet eorum [illegible] morti alludens. Nec prius intellectus, quàm eo ab oculis ablat[illegible] cœmiterium circumspicientes, quas ille domos loqueretur perpenderunt. Innumerabilia dixit ad hunc modū, quæ apud nos uulgò etiam nota sunt. Hoc enim loc[illegible] nō [illegible]os eius prosequi, sed nomen attingere propositum fuit.

DONATVS PATAVINVS.

DOnatu[illegible] Patauinus, fuit nuper Poëtarum omnium quos nostra uel patrū nostro[illegible]um uidit ætas facilè princeps, nisi iuris ciuilis studium amplexus, & notē M[illegible]s, du[illegible] decem tabulas immiscuisset, & animum ab Heliconijs curis, ad Forensem [illegible]pitum deflexisset [illegible]s amici subita causa, & moras respuente necessitate, ips[illegible] quotidiano ac do[illegible]estico, quo forte inuentus est [illegible]tu, rogatus in iudicium uenit Nouus iudex, qui tribunal impleuerat, egregio uiro nec [illegible]exit, nec aliquo cum honore digna[illegible]tus [illegible]st. Cœperat Donatus amici causam planis uerbis ac uulgaribus agere, & illum in [illegible] [illegible]li dictis ol[illegible]uctantem urbanè admodum ac suauiter conuincere. Indignatus iudex, tan[illegible] [illegible]ius aliq[illegible]id dicturus, sic interrogauit. Scis literas? at ille: Scio paucas, inquit. Risit in[illegible]sus iudex [illegible]otam ratus. Ad inceptum rediit sermonem: nec ante se delusum sensit, quam de[illegible]serti[illegible] [illegible] & ratione simul, & oratione superatus. Nomen abeuntis quærens, ab ast[illegible]nti[illegible]bus didicit D[illegible]n[illegible]um esse, cuius ea tempestate non Paduæ tantùm celebris, sed per omnem Italiam fa[illegible] erat. Deinceps ad ea transeamus, in quibus per magnum ingenium, nec m[illegible]or festiuitas, sed [illegible]sus est ac[illegible]ior, quibus abundare, & si prudentis non est, qui tamen [illegible]ræc[illegible]den[illegible]b[illegible]s [illegible]a erant, ad eloquentiam similiter spectare uidebantur, qualiacunq; f[illegible] segre[illegible]anda [illegible] ce[illegible]sui. De mordacibus iocis.

DE IRONIA, Cap. IIII.

PVBLIVS.

MV[illegible]us [illegible]uidam fuit inuid[illegible], & iniqui animi, qui æquè alienis bonis, & suis m[illegible]lis [illegible]etur, ingemisceretq;, hunc molestiorem solito cernens Publius, ita ioca[illegible]tus e[illegible] Aut Muuo nescio quid mali accidit, aut cuipiam nescio quid boni.

SERVVS QVIDAM.

POst [illegible]dionem Mutinensem, fugiens Antonius, seu naturali honore seu corp[illegible] exh[illegible]s, Creber[illegible]mè b[illegible]bebat, subsistebatq; per singulos passus, ubi bibendi fa[illegible] [illegible] affore[illegible] [illegible]ox fu[illegible]m præcipiti consternatione resumebat, interrogatus un[illegible] [illegible] s[illegible] eius, quid'nam Antonius ageret? Respondit: Quod canis in Ae[illegible] [illegible] fug[illegible]. C[illegible] est enim canes Aegyptiacos Cocodilorum contactu anxios, at[illegible] [illegible]h[illegible]cos [illegible]gere, & bibere.

S[illegible]OR QVIDAM.

P[illegible]s Mæ[illegible]iam G[illegible]lam uxorem habuit, non satis probati n[illegible]minis f[illegible]m[illegible] [illegible]em amici [illegible]usam agent[illegible], testis ex aduerso Suror p[illegible]cessisset qu[illegible] [illegible]ncus [illegible]te [illegible] c[illegible]estem suspectum reddere [illegible] qua[illegible] n[illegible] gn[illegible] m[illegible] [illegible] arte fere[illegible] [illegible]alam inquit [illegible]al[illegible]o. G[illegible] em[illegible] tum [illegible]ocati n[illegible] omitus, inter [illegible]anam artis suæ p[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], mo[illegible]dacit[illegible]

FAVSTV[illegible] L. SV[illegible]LAE F[illegible] ET CATO CENS.

S[illegible] ad[illegible] h[illegible], Pompeium quendam [illegible]gnomento Ma[illegible] [illegible] dedec[illegible]re domestico Faustus hic. Mir[illegible] [illegible] mea[illegible], cum [illegible]nem habeat, maculam habere. Nec Catonis censori[illegible] [illegible]orum talium expers fuit. Sacrificio u[illegible]ebatur antiquitas, [illegible] proterua [illegible], ex [illegible] quid ibi sacrificantibus restabat ignibus tradebatur. Albidius qui[illegible] [illegible], pa[illegible]m omne deuorauerat, domum solam, quæ [illegible] supererat, ig[illegible] [illegible], fe[illegible] Al[illegible]ium Proteruiam uocabatur Cato, cuius nome[illegible] Catonis V[illegible] [illegible]am reuocat, & rei quam illo inspectante potuisse conting[illegible] [illegible]er[illegible] di[illegible]gn[illegible] a[illegible] stupeo.

CATVLVS SENATOR.

PVblio Clodio uiolatarum religionum ac manifesti adulter[illegible] reo dat[illegible] quia [illegible] criminibus constabat, sententiam pronunciaturi præsidium à senatu [illegible] t[illegible] demum peti solitum, cùm aliquis reus potens condemnandus e[illegible] [illegible]odius ad artes suas, in extremis casibus sese uertens, aliquos ex iudic[illegible] [illegible]m, apud quas consuetudine, & muneribus, & suarum interuentu pre[illegible] [illegible] era[illegible] omisso cõcubitu, & præscito adulteriorũ, stuprorumque parti[illegible]eps, & o[illegible] h[illegible] p[illegible] [illegible] fecit, alios magnis pecunijs oneratos corrupit, quid multa? Vbi co[illegible]dem[illegible] spe[illegible] [illegible] summa cum P. R. & illius seculi infamia absolutus, nocen[illegible]tior ab[illegible] [illegible] Quoniam ut eleganter (ait Seneca) Plus est distribuere adulteria, q[illegible]uam facere, itaque [illegible]dulter, post leno, propter primum ac[illegible]usatus, propter secundum liber[illegible]tus: mira res [illegible] [illegible]d[illegible]bilis, nisi eam clarissimi aucto[illegible] [illegible]us mandassent. Hos iudices absoluto Clo[illegible] [illegible]orda[illegible]ter ludens Catulus, senatum [illegible] [illegible]onctatus est uerbis. Quid à nobis præsid[illegible] [illegible]atis? An forté, ne pecunia perfidiæ [illegible]estræ pretium, uobis eriperetur? Erub[illegible] [illegible] scele[illegible] homines, sed apud animos libidinibus auaritiæque deditos pudoris tac[illegible] [illegible] est. Facilè igitur præsentem pudorem, perceptis uoluptatibus, ac pecunia so[illegible]al[illegible] [illegible] potius m[illegible]or, unde illis tẽporibus tãti, & tàm cõperti facinoris impunitas, u[illegible] [illegible] Seneca concludã, pudet dicere nunquam apertiùs, quàm coràm pecc[illegible]tum e[illegible].

M. T. CICERO.

SEd quis omnium iocator aut promptior, aut mordacior Cicerone? Cui enim quæso pepercisset, aut cuius magnitudinem timuisset, qui & Pompeio suo non peper[illegible] & fortunam Cæsaris non expauit, sané cum æqualiter ambos lacesseret, grauius offen[illegible]debatur amicior. Venerat ad castra Pompeij in primordio ciuilis belli, reprehenden[illegible] [illegible] amicis, quod nimis distulisset. Minimè (inquit) serò ueni, nam nihil hi[illegible] paratum uideo, [illegible] tarditatem in apparatibus bellorum ludens. Cùm uerò ad ipsius Pompeij con[illegible] [illegible]uenisset, & ille interrogatus dixisset. Vbi nam Dolabella gener tuus? Respondit [illegible] otuo. Vni[illegible]o uerbo discussa calumnia: & generi & sua, qui in dissent[illegible]o de Re[illegible] [illegible]pum uestigia sequerentur. Gallus quidam de Cæsaris exerci[illegible] ad [illegible] pe[illegible]m tran[illegible]ugerat, illi ciuitatem Romanam dederat Pompeius, exclamauit [illegible] be[illegible]m ho[illegible]nem, Gallo ciuitatem promittit alienam, nostram reddere nõ pote[illegible] al[illegible] Pom[illegible] [illegible] nimium mordaciter iocari his uerbis: Ego quem fugiam habeo, quem [illegible]quar non ha[illegible]be[illegible] His, horumque similibus hoc unum Pompeius reludebat: Cupio ad ho[illegible]es Ciceron[illegible] an[illegible] [illegible]nos timeat. Quasi tantam illam loquendi fiduciam, Ciceroni non aliund[illegible] quàm ex [illegible]tate nimia prouenire confirmans. Iam quotiens & quàm grauiter lusit in [illegible] [illegible] [illegible]n quidam Laodicenus Romam uenerat, & aduentus sui causam i[illegible]auit C[illegible]e[illegible] [illegible]o respondente, Pro patriæ suæ libertate legatum ad Cæsarem [illegible] [illegible]m dissimulare non ualens, Græco sermone in hanc sententiam [illegible] & pro [illegible] intercede. Abutebatur Cæsar uno temp[illegible] e matre [illegible] [illegible] quæ M. Bruti genitrix fuit, quam (ut ait Sueto[illegible] ante alias d[illegible] [illegible] [illegible]nes marg[illegible]itam ingenti pretio mercatus est [illegible] nomen [illegible] & C. Cas[illegible] co[illegible]iunx erat. C[illegible]m itaque bona ci[illegible]um su[illegible] hasta u[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]ura ma[illegible] præsidium e[illegible]igua pecu[illegible] [illegible]parasset, [illegible] me[illegible]us em[illegible] [illegible] c[illegible] fund[illegible]m Seruilia, [illegible] [illegible], ut ei [illegible] nonat[illegible] [illegible]aret, m[illegible]ltis [illegible] [illegible] Pompei[illegible] e est quot p[illegible]as [illegible] fa[illegible] Cæsaris [illegible] dignitatibus passim profundendis. Eodem pertinet quod La[illegible] cum e-

D d 4 nim

nim senatu sup[illegible] auct[illegible] par[illegible] al foret, q[illegible] lo[illegible] a[illegible] nouis deessent, [illegible] a & tudem Se[illegible] & Laberium [illegible] t[illegible] m m[illegible] ex[illegible] ... t[illegible] me[illegible] ... [illegible] du[illegible] s[illegible] les. Dupl[illegible] ... ciss[illegible] nt utr[illegible] egregio f[illegible] ... [illegible] ciuis a[illegible] n[illegible] excusatione[illegible] eius [illegible] Saturnalibus [illegible] unde [illegible] magna ex [illegible] dece[illegible], ta sunt. [illegible] quidem [illegible] nescio, parum [illegible] ut sententi[illegible] tem [illegible] omnem lud[illegible] modum, & apertum conu[illegible] m. Quod di[illegible] ma[illegible] n[illegible] u[illegible] grauitate loquendi excidit sed mansura grauitate à scribente de[illegible] tum[illegible] in epistola quadam ait, quàm ad C. Cassium interfectorem Cęsaris misit. [illegible] lem [illegible] bus [illegible] me ad c[illegible] m inuitasses, profectò reliquarum nihil fuisset. Nunc me reliquæ [illegible] exterrent Au[illegible] um Cæsarem, ac M. Antonium reliquarum nomine [illegible] cans. O hos[illegible], & un[illegible] le atum iocum, & qui Laberij dictum, A[illegible] factum pr[illegible] fluceet. M[illegible] offeru[illegible] lia, sed nimis amicum meum urgeo. Sed illam ig[illegible] Nec à Cicer[illegible] m, sed etiam uulgo laceratus est Cæsar, siquidem peregrin[illegible], ac n[illegible] homi[illegible] admissis in Senatum, præcipue Gallis, inu[illegible] is est libellus hoc con[illegible] factum, ne quis Senatori nouo curiam mon[illegible] uelit. Item illa publi[illegible] can[illegible] Gallos Cæsar in Triumphum duxit, idem in curiam. Et rursus. Galli brachas deposuerunt, latum clauum sumpserunt. Et hæc quidem ideo primum, quia illud idem respiciunt, quod [illegible] Laberium iocans Cicero mordebat. Nunc paulo [illegible] penius redeundum est. Aed litate a[illegible] Cæsar cum M. Bibulo, Capitolium ac forum, c[illegible] umq; & basilicas ac porticus ad[illegible] uerat, ludosq; insuper fecerat communi im[illegible] quia collegæ obscurius, clari[illegible] Cæsaris nomen erat, cùm apud animos hom[illegible] gratia reflecteretur in Cæsarem iocatus est Bibulus idem, sibi quod Polluci [illegible] e. Etenim cum fratre ille con[illegible] mun[illegible] domum habens sileretur in populo, & Casto[illegible] tantum domus diceretur, sic commu[illegible] ipsius ac Cæsaris largitatem unius, & non alterius iactari, cum eodem postmodum M. [illegible] bulo C[illegible] latum gerens, quod absq; ullo eius respectu Remp. uersaret, iocandi occa[illegible] uulgo dedit. [illegible] uere qui q[illegible] tes ex more tale aliquid agerent, quod consignatione [illegible] Coss. egeret non Cæsare & Bibulo, sed Iulio & Cæsare Coss. gestum, scriptis man[illegible] hinc uulgati mox sine auctore uersiculi:

Non Bibulo quicquam nuper, sed Cæsare gestum est.
Nam Bibulo fieri Consule nil memini.

Et hæc inuidiosa magis quam obscœna, contrà illa turpissima. Adolescens admodum ad[illegible] huc Sylla superstite, cum fortunæ suæ nauigium patriæ tempestatibus nuper agnosc[illegible] fec[illegible] Asiam petens, atq; apud Nicomedem Bithyniæ regem paulò familiariùs subs[illegible] ex leuissima causa, grauissimam & inexpurgabilem contraxit infamiam, tanquam a[illegible] [illegible] re flore prostrato Regi se sibi[illegible] ini. Hinc suspitio pro ueritate suscepta, & omnibus [illegible] n[illegible] iucundum, quàm o[illegible] tractandum materia data est. Coss. ingenti pa[illegible] gn[illegible] a Galliam prouinciam obtinuerat, hinc inmodi[illegible] c[illegible] letus, magna Senat[illegible] [illegible] are non ualuit, mœstis, & nolentibus [illegible] micis, se quod optasset con[illegible] de[illegible] uices odij redditu[illegible] um. Vbi [illegible] um quidam eas minas ægre ferens, id [illegible] f[illegible] dixisset: satis habuit mordacem iocum urbana responsione discutere. [illegible] re[illegible] in Syria Semiramis, magnamq; quondam Asiæ partem Amazones tenu[illegible] re. [illegible] m illa non inter iocos numero, in quibus nihil coloratè fingitur, sed palàm ingeruntur [illegible] a. Dolobella Reginæ pellicem, sponsum interiorem regiæ lecticæ uocauit. Bibulus ipse [illegible] rem, sed Bithynicam dicit, & fœditati miscet inuidiam, dicens ante[illegible] gem co[illegible] nunc regnum Octauius quidam æger omninò, eoq; linguæ mordaci[illegible] in p[illegible] Pompeium Regis nomine salutauit, mox uersus in Cæsarem [illegible] [illegible] ero [illegible] mordaces iocos cogor reuocare, cùm apertè n[illegible] defendentem quondam Cęsarem Nicomedis fil[illegible] sam in [illegible] magna regis [illegible] a se menita recensentem interpellauit. Et remou[illegible] [illegible] am notum [illegible] qui ille tibi, & quid illi tu dederis Curio cum [illegible] Nico[illegible] & [illegible] ynicum [illegible] icem appellasset, simplici non conten[illegible] macula, [illegible] t, in [illegible] ne qua[illegible] omnium m[illegible] & om[illegible] [illegible] de Gallis [illegible] pha[illegible] hoc [illegible]

Gallias

Gallias Cæsar subegit, Nicomedes Cæ[illegible]rem.

[illegible] illud:

Ecce Cæsar nunc triumphat [illegible],
[illegible] omedes non triumphabat qui subegit Cæsarem.

Illud præterea [illegible].

Seruate uxores, mœchum caluum ad[illegible] ucimus.
Aurum in Gallia effudisti [illegible] sumpsisti mutuum.

[illegible] en triumphali [illegible] utcunque pompæ [illegible] ertas excusauerat [illegible] d[illegible] n[illegible] m in [illegible] patien[illegible] na[illegible]. Circa supremum uitæ tempus L. [illegible] ruti, qui T[illegible] a[illegible] quinium expulerat, statuæ [illegible]. Vtinam uiueres. Statuæ Cæsaris hoc modo. Brutus, quia Reges [illegible] Co[illegible] p[illegible] m[illegible] factus est, hic quia Coss. eiecit, Rex postremo factus est. M[illegible] qu[illegible] [illegible] & nullis metuens, tam pert[illegible] rit multa, quod non mi[illegible] [illegible] tigit, [illegible] propter rerum seu uerborum grattam, ut scilicet appa[illegible] [illegible] s[illegible], ut [illegible] ex alto despicientis terrirepas mortalium nugas, neque en[illegible] fa[illegible] [illegible] m unde nobilius exempla conquirerem, quibus moneremur, non confestim ex[illegible] ad omne uerbum acrius in iram, rabiemque prorumpere, præsertim memorantes il[illegible] m [illegible] [illegible] stibus, & à suis grauissima tollerasse, cui quidem in utrosque prompta facultas ultionis [illegible] u[illegible] et affuit. Sed hæc hactenus.

ASINIVS POLLIO.

AVgustus quoque, cum multa luderet, aliquod interdum mordaciora pertulit, [illegible] [illegible] la Triumuirali proscriptione Fescenninos in Asiniũ Pollionẽ scripserat, ille pro re[illegible] sponso hoc tantum reddidit: [illegible] o taceo, non est enim facile in eum scribere, qui potest proscribere.

CVRTIVS.

CVrtius equiti Romano, molli ac stomachoso ad mensam Cæsaris forte macer turdus obuenerat: Nihil autem importunius diuite delicato, mediocria cuncta fastidit, Dante animos gula, quæsiuit Curtius nunquid mittere liceret? Quid ni inquit? Cæsar non expectauit ille amplius, protinusque per fenestram misit, prope dig[illegible] qu[illegible] a[illegible] proteruia iocandi post turdum mitteretur.

LICINIVS LIBERTVS AVG.

LIcinius Libertus Augusti, operibus patroni pecuniam largiter in subsidium præsta[illegible] re consueuerat, cœpto opere, scripsit ei certam pecuniam promittere, sed id non ex[illegible] plicitè, imò literis numeros repræsentantibus. Animaduertit Cæsar, al[illegible] titulum [illegible] atij uacantis, illud propria manu, totidem quàm similibus additis literis impleuit, d[illegible] u[illegible] summam, tam solerter ut nulla suspitio inesset. Agnouit libertus, & promissi du[illegible] [illegible] tulit, tacitusque dehinc opus aliud aggressus, sic allusit Misso chirographo in quo scri[illegible] m[illegible]: Confero tibi Domine ad noui operis impensam quod uidebitur, iocosam [illegible] rete[illegible] tari, urbana dicacitate prohibuit.

ALII IN AVG.

IAm illa mordaciora sunt, cœnam clandestinam, magno sumptu, studioque fecerat, qua [illegible] [illegible] eundem Apollinis habitu, cæteri conuiuæ singulorum Deorum, Dearumque [illegible] estu [illegible] bucerant. Eius cœnæ inuidiam, infamiamque cumulauit publica fames atque in [illegible] la, [illegible] illis diebus urbem inuaserat. Itaque præter apertas inimicorum exprob[illegible], & [illegible] s in populum uersus, sine auctore famosissimos, conclamatum est omne fr[illegible] entum [illegible] med[illegible] sse. Item uere Cæsarem esse Apollinem, sed tortorem, quo [illegible] idem c[illegible] [illegible] lo quadam urbis parte colebatur. Nec defuerunt qui famam principis ab o[illegible] [illegible] cre[illegible], [illegible] læ suppellectilis uas[illegible] m Corynthiorum auidior putabatur qui & a[illegible] [illegible] n[illegible] m[illegible] a [illegible] cunum ut uas[illegible] e[illegible] rum potiretur, [illegible] pro[illegible] riptorum numerum re[illegible] [illegible] altera infamia, quod in aleæ ludo, multum temporis expẽde[illegible], e[illegible] [illegible] n[illegible] m [illegible] cuti temporis egre[illegible] ia continentia discussit [illegible] [illegible] in[illegible] ertu[illegible] que (ut Tranqu[illegible] [illegible] ne [illegible] [illegible] n[illegible] m [illegible] d se[illegible] tutem [illegible] lation[illegible] stituit. [illegible] [illegible] tempore su[illegible] fer[illegible] er[illegible] ad [illegible] am [illegible] P[illegible] e[illegible] [illegible] thias [illegible] iocus. Iocus & mores [illegible] pun[illegible] it & [illegible]

ab argentarijs der[illegible] dicun, [illegible] ali antiqu[illegible], honora[illegible] diffinia[illegible] de secundo autem [illegible], m[illegible] epigramma[illegible] tatu est h[illegible] seui[illegible] naues pe[illegible], alij [illegible] ut iuncat, ludi[illegible] alea.

NO[illegible]LLI IN VESPASIA[illegible]VM AVG.

EXtant & in Vesp[illegible]num mordaces ioci, præcipuè cupiditatem in Principe lacerantes. Fama erat eum à rarißimos quosq; ad amplas procurationes promouer[illegible] pu blicis d[illegible]mnis ditato[illegible], plurimis c[illegible]demnaret, & ad inop[illegible]am reduceret. H[illegible] [illegible] prouerbium. Talibus eum pro [illegible]pongijs uti [illegible]litum, sitientes scilicet [illegible] pl[illegible]q; [illegible]ando. [illegible]idem uetus auaritia ad h[illegible]nc modum expro[illegible]ata est. Senex bubul[illegible] principatus eum adijt, libertate[illegible] gra[illegible]iam supp[illegible]ter petens. Negante [illegible]ar[illegible] ex[illegible]ans: Vulpes, ait pilum mutant, se[illegible] nō mores. Sanè li[illegible]t inicmpe[illegible] [illegible]tur, ne tamen ex his suspitio falsa fortaßis animum lec[illegible]oris occupet, d[illegible] qu[illegible] hanc auaritiæ notam, & Suetonius Tranquillus scriptor fidelißimus [illegible] [illegible] acta, dictaq; principis excusant. Siquidem & initio imperij, testatus est imme[illegible] opus esse, ut posit inopia corruentes respublicas sublistere, præterea qual[illegible]tercunque quæsitis optime, ut ait idem Suetonius, usus est in omne genus hominū liberalißimus. Sed nihil est iniquius iuditio populari, pro libito crassatur, inexorabiliterq; diffinit, nec uerba, nec facta pr[illegible]fuerunt, quo minus etiam defunctum sequeretur infamia. Viuus ex more ue[illegible]ten[illegible] [illegible]umens mortui personam, factorumq;, ac dictorum uiuentis repræsentator, percon[illegible]ta[illegible]tus pu[illegible]ce dispensatores, quanti funeraba constarent? Vt audiuit centum sextertia constare, [illegible]ordaciter exclamans, ex persona principis: Date mihi centum sextertia, meq; uel in T[illegible]beri[illegible] proijcite. Et hoc quidem in mores iocatu[illegible] in oris sui habitum, quidam ur[illegible]nus [illegible] dicatior hortante Vespasiano, ut co[illegible] quid diceret. Faciam (inquit) cum [illegible]em exonerare desieris, nitenti enim atque [illegible] [illegible]ti, simillimam faciem habuisse eum, [illegible]riptores rerum tradunt, & imago uultus sui, quæ uulgò adhuc aureis, uel argen[illegible]is[illegible] [illegible]isq; numismatibus insculpta reperitur indicat.

AMBIVS CRISPV[illegible].

DOmitiani quoq; principis mores, tragico dente digniores iocantium licentia mo[illegible]mordit, certam diei partem deputare solitudini in consuetudinem adduxerat [illegible]lic nihil quàm muscas aucupari solitus, graphioq; acutißimo transfigere, quære[illegible]tur ad ianuā, ullus'ne in thalamo staret cum Imperatore? Respondit, Ambius Crispus Nullus, Imò ne musca quidem.

IN CLAVDIVM AVGVST.

CLaudius Augustus princeps, inter multa turpis, & nefariæ dementiæ, libertis ac spa donibus se, suaq; omnia credidit, eisq; miser paruit, cui Romanum latè imperi[illegible] parebat, omnibus tamen Narcissum & Pallantem prætulit. Quibus & honores, & lucra sine fine contulit, rapinasq;, quas uellent permisit exercere, eòusq; donec ill[illegible] so lis locupletibus uenditis omnibus, ærarium insuper impos esset, de cuius interdum paupertate c[illegible]nquerenti Claudio sic Libani mordacitate responsum est. Abundare incipies, si à du[illegible]bus libertis tuis, admissus in societatem fueris.

IN NERONEM.

IAm uerò quàm mordacibus uerbis petitus est Nero, tametsi nulla mordacitas infa[illegible] [illegible]idendiq; principis meritum posit adæquare, puerum quendam Sporum nom[illegible] ius infami amore deperibat, dempta uirilitate in sexum fœmineum [illegible]ansformare n[illegible] [illegible]luctante [illegible]atura, eoq; dementiæ raptus erat, ut non sine dote, & ornatu, & ex[illegible] simo, qualis coniugibus Cæsaris esse consueuerat, magnifico apparatu nuptiarum [illegible] suam publicè euocatum haberet, legitimæ uxoris loco. In quo coniugio ita iocatus est [illegible] dam, be[illegible] agi poterat cum rebus humanis, si Domitius pater, talem habuisset uxorē. Q[illegible] pr[illegible]prie damnosam mundo Neronis originem denotauit.

L. CRASSVS.

HVius Impe[illegible]atoris attauus Gaius Domitius Aenobarbus, homo durus fe[illegible] [illegible] & arrog[illegible]tis, in [illegible] mores ita lu[illegible] trad[illegible] L. Crassus Ora[illegible]r. Q[illegible] [illegible] aeneam barbam Domitius habet, [illegible] & os ferre[illegible] plumbeum [illegible] [illegible]ed iam satis do[illegible] lusum est.

EX[illegible]RNI.

[illegible]DA[illegible]

L[illegible]gus [illegible]is op[illegible],Phi[illegible]aliquos ad cœ[illegible]taue[illegible] [illegible]nes corũ non intelligen[illegible] [illegible]uiue, dicitur [illegible] [illegible]æ est, quod ex alt[illegible], [illegible] caloris elicitur pul[illegible] [illegible]& mo[illegible]s animos [illegible]rar[illegible] ex Ph[illegible]phis, non [illegible]as. Qu[illegible]nobis ed[illegible], [illegible]bis, & de[illegible]gus, u[illegible]formes ma[illegible] [illegible]faus mordaciter, prætentæ [illegible] datum, præ[illegible] admonuit.

PHILIPPVS MA[illegible]EDONVM REX.

PHilippus rex Macedonum, is cum quo Romani primum bellum M[illegible]donicum [illegible]ere, iocosior etiam inter seria fuisse traditur, quàm deceret regem. Is cum ad T. Q. Flaminij, multorumq; Græciæ principum colloquium uenisset, & disceptatio[illegible] [illegible]ssimis rebus esset, ubi suus, regniq; sui status uertebatur, dicēte Aetholorum [illegible]nea. Quid multis uerbis opus est, inter nos bellum iudicabit. Istud quidem (in[illegible]) [illegible]am cæcus uidet. Cauillatus in loquentis lippitudinem.

THEOCRITVS CHIVS.

Nec minùs mordacior, at alioquin stultior Theocritus non Syracusius, sed Chius, qui cùm ad infensum sibi regem Antigonũ altero oculo captum traheretur, spē præbentibus suis fore, ut cùm ad oculos regis peruenisset, misericordiam inueniret. Respondit: Impossibilis igitur est ista conditio, actum est, perij. Cæterum [illegible] [illegible]uestiua mordacitas, & Theo[illegible] mortis, & Antigono homicidij simul, & periu[illegible] [illegible]it. Iurauerat sibi enim parcere, [illegible] aspectatæ motus non pepercit.

HANNIBAL.

VUlgatissimus est Hannibalis iocus, qui cum uix tandem bello uictus à Romanis, ad Antiochum Syriæ regem cōfugisset, & ille bellum moturus Pop. Rom. innumerabiles equites, elephantorumq; turritorum, & falcatorũ curruum copias cam[illegible] [illegible] explicaret, ostendarum uinum gratia, exercitumq; auro, & purpura, atq; ex[illegible] [illegible]bus onustum intuens, Hannibalem quem lateri habebat interrogasset. Satis' ne [illegible]lla omnia Romanis esse? Respondit mordaciter, irridens, ut qui exercitũ illum, dir[illegible] [illegible]inus Romanos nosset. Optimè & satis (inquit) esse puto Romanis hæc, quam[illegible] [illegible]ini sint. Acris urbanitas si diligenter attenditur, quantum, inter quærentis & re[illegible] [illegible]tis animum interfit, sed aliquantisper ab exemplis ueteribus abeundum est.

RECENTIORES.

DINVS.

DInus idem, cuius suprà memini, cum quadam muliere nobili ab adolescētia stupri consuetudinem habuerat, cuius uir, uel coniectura rei, uel notitia, infestus illi erat, sed nil nisi uerbotenus audebat. Itaq; sub specie iocandi, multa interdũ aspera iactare, die quodam incomitatus Dinus, in magna populi frequentia humili uehe[illegible] [illegible], alter ut pudorem incuteret riuali arrepta equi coma, & illius paruitatem, & in[illegible] [illegible]s proc[illegible]tatem irridere putans: hunc ambulare (inquit) doces, sed ubi quæ[illegible] [illegible] didicisti? At ille equo calcaribus adacto, domi tuæ, inquit. Sic des[illegible] [illegible] interrogantis faciem refudit.

DANTES ALIGHERIVS.

DAntes Aligherius, & ipse cōciuis nuper meus, uir uulgari eloquio clarissimus fuit, [illegible] patrum, per contumaciam, & oratione liberior, quàm delicati ac stu[illegible] [illegible] ætatis nostræ principum auribus, atq; oculis acceptum foret. Is igitur exul [illegible]m apud Canem Magnum, commune tunc afflictorum solamen, ac pro[illegible] [illegible], primo quidem in honore habitus, deinde pedetentim retrocedere cœpe[illegible] [illegible]es domino placere. Erant in eodem conuictu histriones, ac nebulones [illegible] [illegible] quorum unus procacissimus obscœnis uerbis a[illegible] multum [illegible] tenebat. Quod m[illegible] ferre Dantem suspica[illegible] produ[illegible] [illegible], magnis laudibus cocelebrato uersus in Dantem. Mi[illegible]d causæ

ca[illegible] subsit, [illegible] sit d[illegible] plac[illegible] ab omnibus di[illegible] que[illegible] en[illegible] qu[illegible] uas nob[illegible] sudare [illegible] indign[illegible] glori[illegible] quo ba[illegible]tur [illegible] facien[illegible] h[illegible] D[illegible] [illegible] qui[illegible] uerum dicit non l[illegible] [illegible] de hic sud[illegible] tantu[illegible]

PETRI NAVI

HVgutio Fagi[illegible]lanus ætate nostra m[illegible] fortunæ tempestatibus, ad ul[illegible] tandem memorati Canis Magni Vero[illegible]s, ueluti in portum ali[illegible]em fessus senex appulit, ubi magnificè exceptus, quod in illa domo præcipuum erat, non h[illegible] sed parentis locum tenuit. Orta aũt (ut fit) super mensas semel edendi mentione, [illegible]um multi magni comessores referrẽtur, ab aliis expectatus Hugutio ipse [illegible] inter maximos habebatur, ut de se aliquid loqueretur, cœpissetq; uir immensi co[illegible]poris de esu suo in ætate iuuenili, quædã incredibilia narrare, Petrus Nauus, qui in eadem [illegible]s aula sapientia c[illegible]leb[illegible], sed m[illegible]rdax habebatur, respondisse traditur. Minimè quidem mi[illegible]or hæc quę dicis, cũ maiora sileas, quæ tamen scimus, Pisas & Lucã uno prandio deuorasti. Pungent[illegible] ioci cuspidem [illegible]nsfi[illegible]isse senis animum reor, constans est enim opinio, potuisse die illo, quo de dicia[illegible] [illegible]m domin[illegible]o pulsus erat, uulgi tumultus comprimi, si è conuiuio surrexisset.

DE INFERIORVM IOCIS, Cap. V.

HAbet & paupertas ingenium suum, [illegible] cogitationes alias, nec nũc ulla com[illegible]memoro, quæ uniuersis urbibus, ca[illegible] & littorib. nota sunt; quot curas, quantosq; labores pro mortali fœlicitate solliciti, domi, militiæq; terra, pelagoq; suscipimus, quam cupidè, quamq; periculorum omnium oblitus.

Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Sed illa duntaxat quæ in remedium sui ipsius ociosa paupertas excogitat, qualia [illegible]æc in Saturnalium lib. præcedentibus intermixta, quæ quoniam facetiarum non expert[illegible] sunt, relatu non indigna iudicaui.

INNOMINATVS.

PEndente inter Augustũ Cæsarẽ, & M. Antoniũ fortuna, cuius belli, neq; med[illegible] cres[illegible]ensus erant, neq; uulgaria præmia uictoriæ, ingensq; apud omnes gentes fin[illegible] ex[illegible]ctati[illegible]. Pauper quidã Romæ in euẽtos sibi prouidens euẽtus, ingentũ tale cõme[illegible] est, [illegible]mul diligẽtia duos coruos enutriuit, effecitq; (tãtũ in omni re studiũ ualet) ut di[illegible]ctis [illegible]hus uc[illegible]is alter Augustũ, alter Antoniũ salutaret. Idem Augusto tamen uictori in patriã reuertẽ[illegible]lutatorem suum manu præferens occurrit, qui inter crocit[illegible]ndũ hæc uerba fundebat. Aue Cæsar, uictor, imperator. Delectatus Augustus uiginti millia nummorũ loqua[illegible] [illegible]mparauit: arguta quidem, sed diù præconcepta subtilitas.

ALIVS.

AThuius socius ex tempore consilium cœpit, socio enim ditato inuidens (neq; latiùs apud ullum genus hominum regnat inuidia) Cæsarem adijt, obtinui[illegible] ut c[illegible]ruum alterum afferri iuberet, iussus, illum attulit, qui h[illegible]stem salutare di[illegible] his uerbis: Aue, imperator Antoni non amplius motus est Cæsar, quam ut p[illegible] auis pretium præciperet cum delatore partiri.

ALIVS.

PEr i[illegible]m tempus inuentus est, qui picam ad salutationem sim[illegible]lem, inuẽtus, & qui p[illegible] [illegible]ret. Et hunc & ill[illegible]m emi placuit.

[illegible]TOR QVIDAM.

T[illegible]orum success[illegible]bus admonitus in[illegible] fut[illegible] & ipse [illegible] [illegible]ra diutiùs [illegible] [illegible]era & impe[illegible] [illegible] tes[illegible] p[illegible]

[illegible] eauliens. Satis inquit [illegible] procedens in [illegible] ait, Opera & imp[illegible] Cæsar ma[illegible] [illegible] redemit.

EXTERNI.

[illegible]

Augusti famam, nō ex Italia tantùm, sed ex Græcia atque [illegible] toto concursus he[illegible] hominū, uenit inter [illegible] Græculus Poeta pauper, qui nihil præ[illegible] usas & calamum haberet, is in consuetudinem adduxerat, principem a palatio [illegible] item, præoccupare oblato carmine aliquo, ipsius gratia [illegible], quod cum [illegible] ingenio, uel [illegible] nec aliquam sæpius expertus foret, nec adhuc cessare [illegible] uideretur, scripsit Augustus [illegible] propria breue carmen Græcum, quod [illegible] [illegible] præmisit, carmine carmen pensaturus. Ille cum uenerat [illegible] ratione perlegit. Postquam satis & gestu, & uerbis dictatis ingenium collaudas[illegible] [illegible] accedens propiùs ex macri crumena paucos excussit nūmulos, porrexitque pri[illegible] [illegible] ulum Græco sermone prosecutus: cuius hæc fuit sententia: Non secundum [illegible] ctum tuū Auguste, si plus haberem, darem plus: cūctis qui aderant in lætitiam uersis, ex il[illegible] [illegible] ctu quid agendum sibi foret admonitus Cæsar, accersito dispensatore, diserti homun[illegible] culi consuluit paupertati.

RECENTIORES.

MONACHI.

Rincipum moribus intendere, & quæ illis saluo decore placeant excogitare, non inutile cōsilium egenti, quod [illegible] clarissimè diebus nostris apparuit, sub Ioan[illegible] [illegible] XXII. Rom. Pont. Homo [illegible] diosus, & uehementioris animi, hunc lectio[illegible] [illegible] orum inhiabat, illinc simultates acerbas, & inextricabiles agens cum Imperio R[illegible] [illegible] eram uitæ partem huic studio deuouerat. Cæterùm cum à legendo & [illegible] [illegible] uarietas retardaret, gratissimus erat illi, quisquis defloratos ut propriè dicam li[illegible] [illegible] eloquio perstringeret, redigeretque in eas quas tabulas uocant, in quibus [illegible] [illegible] libris quæreretur facillimum esset inuentu, rursus affectu alio impulsus, nihil c[illegible] [illegible] diebat, quàm rumores ex Italia, Germaniaque, has enim ante alias supra stomachū [illegible] ibus audiendis, siue ueri, siue nihil ad rem modò læti essent, atque magnifici, mi[illegible] [illegible] odum creduli senis incensum pectus mulcebatur. His duabus igitur uijs, multos [illegible] [illegible] dimus, ab extrema inopia, raptum ad magnas diuitias peruenisse, ex illorum [illegible] præcipuè qui religionis titulo gloriantes, quam professi uidentur paupertatem, præ [illegible] mortalibus exosam haberit, hic mihi quoniam lectoris fastidio parcere propositum [illegible] [illegible] di uoluminis finis esto.

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. RERVM MEMORANDARVM, LIBER III.

DE SOLERTIA. Cap. I.

SVPEREST acumen animi, solertiaque rerum gerēdarum, quam solam prudentiam uulgus appellat. Qua in re, primus [illegible] ma[illegible] næ libertatis auctori, primus quoque locus d[illegible] [illegible] nius Brutus, Tarquinij Superbi au[illegible] [illegible] mo[illegible] res ab adolescentia contemplatus [illegible] omnem [illegible] bitum odiosum ac formidabilem u[illegible] ret, ob [illegible] nem iuuentutis præcipuum florem & in primi[illegible] crudelitate extinctum, quòd unum sibi de spe Reip. [illegible] erat, à solertia mutuatus est, uerbis atque actu [illegible] ciem induit, unoque item altero [illegible] [illegible] concordiæ breui fidem fecit. Superuacuum [illegible] est lectum [illegible] cunctis [illegible] ereuntibus sub hac nube latuit, donec crispen[illegible] [illegible] bus regni iussu patris munera Delphico Apollini [illegible] tis, ut Plini uerbis utar, comes additus est, aetuens que ne manifesta [illegible] dis[illegible]

simulatæ pru[illegible] tenebrata [illegible] fa[illegible] cæ a[illegible] m [illegible]
Denique re[illegible] ad[illegible] de [illegible]
cùm resp[illegible] De r[illegible] mo[illegible]
qui [illegible] o[illegible] æstimant [illegible]
tem [illegible] cum [illegible] p[illegible] qu[illegible]
retur pr[illegible] m[illegible] ngel[illegible]: nec multò post adeptam libertate
primus Co[illegible] m[illegible] em ne[illegible] c[illegible].

R[illegible]MVLVS.

A[illegible] d[illegible] am, & incuna[illegible] Romani [illegible] r[illegible], qu[illegible] m u[illegible] tum, & qui [illegible] ers Romam co[illegible] ad [illegible] ndam, [illegible] lenda[illegible] que nouam Urbem, [illegible] iuuentute co[illegible], [illegible] unius, nec amplius ætatis p[illegible] ulum ope fœmin[illegible], fi[illegible] moni[illegible] monia, qu[illegible] preces spre[illegible] cal liditate quæsiui[illegible] S[illegible] namque ludorum [illegible] qu[illegible] ium pompa, cum ad [illegible] fam[illegible] m ingens ex uicinis [illegible] m urb[illegible] u[illegible] que sexus turba concurreret, nuptis [illegible] actis, ut scilicet raptus adulte[illegible] o uacaret, u[illegible] g[illegible] es frequent[illegible] puit spectaculo, plurimorum licet bellorum causam: at profectò necessariam stirpis [illegible] tiæ propaginem & unicum perpetuandæ ciuitatis adminiculum.

NVMA POMPILIVS.

ET ut ordinem diadematum teneant exempla solertiæ. Numa Pompilius Romanorum rex secundus, animaduersa populi ferocia, quàm ardentissima prædece[illegible] institutione conceperat, mitigandosque mores ratus, occasione nouitatis tem[illegible] usus est. Sentiebat adhuc Alpinum qu[illegible] ac pastorium inesse animis, itaque [illegible] so[illegible] us Anc[illegible] ni nemoris opaciore & gelido lon[illegible] [illegible] cidam speluncam ingredi, longas [illegible] noctu moras agere. Submotis pro[illegible] ùi arbitris [illegible] ebat, simulato coniugis egregiæ [illegible] m[illegible] ri uti colloquio. Sic iniecto Deorum metu, facile c[illegible] ulum & inexpertum populum, qu[illegible] l[illegible] le[illegible] ibus ac superstitionibu[illegible] nuoluit. Quod mirantes qu[illegible] dam, usum Pythagoræ [illegible] losophi [illegible] io putauerunt, quorum opinioni & temporum, & locorum ratio adu[illegible] est. [illegible] on[illegible] t enim Pythagoram in Italiam uenisse, Superbo regnante, quod tempus ab [illegible] to[illegible] pompilio, [illegible] per humanę uitæ longissimum modum distare notum est. Illud quoque [illegible] pertum, non u[illegible] b[illegible] m Romam, sed extremum Italiæ angulum tenuisse Pythagoram, ut a[illegible] eat inter eum & illum, de quo agimus Romanum regem, nullum prorsus uel loci, uel t[illegible] is fuisse commercium. Quo rex iste maior uir habendus est, ut M. Tullij uerbis [illegible] q[illegible] sapientiam constituendæ ciuitatis, duobus propè seculis antè cognouit, quàm eam Græ[illegible] tam esse senserint.

MINOS AC LICVRGVS.

NOn tamen te negauerim in constitutione cerimoniarum, ac legum Mi[illegible] is ac Lycurgi solertiam secutum, quorum primus ex antro Iouis, leges uelut ipsius Iouis de manibus acceptas asserebat, ut earum iugo Cretenses mixta cum imperio religione premerentur. Alter eadem arte, sed diuerso numine, in condendis Lacedæmo[illegible] m legibus usus est.

SACERDOS QVIDAM.

EAdem primà ætate Romanorum, uacca portētuosæ pulchritudinis ae[illegible] finibus Sabinorum edita, consulti auspices responder[illegible] t, [illegible] o[illegible] quisquis [illegible] æ, ei ius in Auen[illegible] o templum erat eam uictimam mactasset, [illegible] ersi orbi mo[illegible] pa[illegible] x quæreret. Bouis dominus gau[illegible] o exul[illegible] ns, ne quid per moras d[illegible] u[illegible] rei oc[illegible] a[illegible] one præter[illegible] ere[illegible] in Auentinū prope perductam ante[illegible] am stat[illegible] t, & [illegible] tris ac u[illegible] scul[illegible] s ex more con[illegible] u[illegible] s accingel[illegible] at[illegible] r erat totu[illegible] in sacr[illegible] um in[illegible] s [illegible] m[illegible] lut omni[illegible] m terrarum imperium qu[illegible] turus. Inte[illegible] hæc anxium, re cōp[illegible], f[illegible] templ[illegible] cerdo[illegible], ub o[illegible] ionis abstrah[illegible] ab [illegible] nceptο, p[illegible] m sanctè a[illegible] m[illegible] ns. Ne an[illegible] a[illegible] t [illegible] uàm [illegible] e[illegible] is undis præterlabentis fluminis al[illegible] uerit. H[illegible] uene[illegible] um[illegible] u[illegible] nistr[illegible] a[illegible] Tyberis ex[illegible] ll[illegible] descenderet c[illegible] is pe[illegible] [illegible] on[illegible] sacerdous al[illegible] ta, ut tu[illegible] cr[illegible] uod [illegible] h[illegible] e[illegible] m te[illegible] ar [illegible] [illegible] c[illegible] e[illegible] m [illegible] [illegible] q[illegible] pér-[illegible] ouis [illegible]

S[illegible] TVIO

SCIPIO AFRICANVS MAIOR.

Scipio Africanus Maior proximum tenebit locum, hic exercitum in Africā traiecturus [illegible] Lilybæum peruenerat, erant circa latus eius trecenti iuuenes Romani, quibus ad bellum strenuè gerendum nec animi deerant, nec corpora, sed arma, & equi, quorum [illegible] tio fatigato ærario haud facilis uidebatur. Itaq; cum longi apparatus facultatem tēporis angustiæ negarent, nisi in castris esse, ut inermes cum armatis mixti tenerentur, & [illegible] consiliorum ducis ignari mirabantur, & mirari reliquos cogebant: Scipio igitur solertia succurrendum ratus egestati, totidem Siculis equitibus, qui ex omnibus genere ac diuitijs florebant, ut armati egregiè atque equis excellentibus instructi statuta die adessent percepit. Quod cùm non sine querelis tacitis exequerentur, & affines singulorum metus urgeret, præfixa dies affuit, mœsti atque solliciti ob hoc unum, quia prouocandi ius non erat, [illegible]. Legens in frontibus secreta pectorum Scipio, in tempore reuersos alloquitur mi[illegible] uideo uos (inquit) tædio ac labore longinquæ militiæ conterritos, & quónam pacto uos hoc onere leuare queam iamdudum cogito: Proinde dicite intrepidi, priusquàm in discrimen uentum sit, quid cuiusq; fert animus. Hic, cùm unus ex eo numero, seu loquendi promptior, seu timidior pugnandi, malle se detrectare militiam, si suę potestatis fieret, apertè re[illegible]dixit. Tum Scipio: Quando palàm mihi loqueris uicarium (inquit) tibi dabo, quòd cum ille libens amplecteretur, uni ex Romanis inermibus, in mediū prolata arma, & equum tradidit adolescens Siculus. Id exemplum secuti omnes quibus quies esset charior, quā gloria [illegible] bona gratia Romani ducis, exemptum imparato labori militem uidentes, eandem [illegible]nem acceperunt, sic militandi necessitas querulis remissa, & ingenio effectum, ut [illegible] alioquin inimici fecissent, læti & gratias agentes arma, & equos tradiderunt Roma[illegible] ex[illegible]miamq; illam equitum alam, eōq; atq; alijs bellis probatissimam euasisse, auctor est T[illegible] Liuius. Idem ab adolescentia suprà [illegible]m credi posset, mira quadam arte in ostētationem uirtutis, ac gloriæ instructus erat, per[illegible]buerat autem fama, seu ex rebus gestis, seu ex mon[illegible]is, seu ex forma corporis oriens, non humana, sed diuina eum stirpe progenitum, cui quo[illegible] in tali re usu euenit, & fabularum ambages aderant, uisum serpentem insuetæ magnitudinis in lecto matris, sibi infantulo draconē circumfusum, nihil nocuisse: & multa huius gen[illegible] uulgus credulum motura, hanc de se opinionem tali ingenio nutriuit, ut de origine qu[illegible] sua nihil spōntè loqueretur: & cum interrogaretur, an uera essent quæ passim fere[illegible], nec affirmaret, ne quam exinde maculam uanitatis incurreret, nec negaret, quod cre[illegible] omnibus gaudebat: hac taciturnitate plus assecutus est, quàm si se palàm Iouis fi[illegible]prædicasset. Addidit aliud solertiæ genus, per singulos dies antequâm quicquam pu[illegible]u[illegible]tiq; negotij ageret, in capitolium ascendens: Cellam Iouis solus intrabat, ubi aliquan[illegible] ueluti diuino colloquio frueretur, uulgò persuaserat, inde spei plenus digrediebatur ad agendas res. Idq; in multis bellis repletis spe militibus, quasi ex cœlo promissis, prosperi[illegible] euentibus ad uictoriam contulisse notum est. Imitatum opinari trium quos paulō ant[illegible]etulimus exempla, non alienum est.

DE ASTVTIA. Cap. II.

Q. F. MAXIMVS.

VT apud Ciceronē scriptū est, callidū Hannibâlem ex Pœnorū, ex nostris ducibus Q. Fabiū maximū accepimus, facilē celare, tacere, dissimulare, insidiari, præripere hostiū cōsilia, addit & aliorū nomina, quos apud Graios huiuscemodi artibus no[illegible]tatos refert, in quib. Themistoclē & Solonē, possem multos superaddere, nisi [illegible]osi pariter esset ingenij, uniuersa cōquirere, pręcipuè quorū explicatio sub bel[illegible]te is erit opportunior: nunc pauca de tranquilliore quorundā ex his ducibus soler[illegible]am. Atq; ut à nostris more solito incipiam. Q. Fab. Maximus Lucanū equitem ac [illegible]e[illegible]item, duos eo tempore fortissimos bellatores, cęterùm suo quemlibet uitio la[illegible] in ca[illegible]ris nouerat. Equitē turpi meretricis amore pereuntē, peditem parum spe[illegible]manos fidei, utriusq; potiùs morbo consulere, q̄ alteriùs, uel amborū opera ca[illegible]uitem igitur occulto permittens comparare scortulum quod ardebat, pedi[illegible]on modò non suspitionibus aggrauans, sed eximijs insuper laudibus atq; hono[illegible]ne concelebrans, in utroque quod optabat consecutus est. In primo qui[illegible] expeditissimus ac promptissimus, in omne discrimen esset, nec imme[illegible]ū militaris disciplinæ rigor utilissimus, tantisper de rigore amisisse. In [illegible]h ci consilij effectum, fœlicissimè nactus est, seruum enim bonum [illegible], non [illegible] quia credidisset, sed quia uel credere simulasset effecit.

PVBLIVS

PVBLIVS VILLIVS.

SI tamen in omni re, supremum uicisse summa est gloria, quis Publio Villio præferendus, qui ingenio fefellit Hannibalem? ad Antiochum Syriæ regem bello uictus Hannibal cōfugerat, eratq; apud eum honorificentissime particeps consiliorum omnium, quoniam Romana bella meditanti, nullus magis idoneus consultor occurrebat. Eo igitur pendente belli apparatu, Romana legatio profecta est, in qua Publium Villium fuisse traditur. Is periculosissimum ratus, si potentia Regis consilio Hannibalis diutiùs fulta foret, pensata credulitate ac uanitate regia, & existimans id quod erat, Hannibalem ut externum hominem, inter aulicos inuidiosum ac suspectum fore, ex eo gradu, quem apud regem obtinebat, improuisum dicere adortus est, effecitq; ex astu facili. Siquidem assiduè apud Hannibalem uersatus, omne quamuis leuissimum uerbum auribus eius insusurrans, frequenti, nimiumq; domestico colloquio, & æmulis criminandi, & regi suspicandi præbuit materiam. Ita factum est, ut inaduertens Hannibal est consilio reiectus. Et si postea in gratiam redierit, quia tamen id nimis serò accidit, & regi grauiorem casum, & Romanis faciliorem peperit uictoriam. Nec sum nescius apud quosdam ex historicis nomen Villij aliud, & actum hunc aliter apud alios, & ita referri, ut omnia cursu fortuito, nihil penitùs eiusdem solertia gestum sit. Sed illos in hac parte sequi malui, qui ad propositum meum pertinentem historiam tradebant.

PATER QVIDAM.

PRæcipitis quondam, & periculosi exitus amore filij deprehenso pater anxius, cum aperta uia reuocare eum posse diffideret, nouo genere solertiæ mansueti patris cautiq; consultoris officium impleuit, & quæso, inquit, fili pro salute tua, ut quotiens amicam aditurus es, cōmunem prius & concessam Venerem experiare. Quod cùm ille nō abnueret, atq; ideò semi exarmatus, obtusaq; uelut acie libidinis, ad eam quam affli-ctum diligebat sæpius accessisset, sensim laxato pectore saniora cōsilia recepit. Et quòd alienis monitis nunquam fecisset, per seipsum amoris flammas, rabiemq; compescuit.

M. VOLVSIVS ET SATVRNINVS.

DVo in simili, imò in eodem genere periculi longè diuersa, seu uerius aduersa calliditatis exempla proferantur. Alter enim M. Volusius, cùm ædilitatem plebis ageret, à triumuiris se proscriptum audiens. Abiectis insignibus magistratus, sub inopi mendicantis tegmine, per exploratores medios nulli cognitus ad M. Bruti exercitum euasit: alter Saturninus Vetulo, de triumuiralibus procellis ubi se proscriptum comuerit, confestim præturæ habitum arripuit cum priuatus esset, præmissoq; longo ordine seruorum, qui lictorum speciem præferrent, apprehensisq; uehiculis, & iure uelut proprio, per omnes terras occupatis hospitijs, obtinuit, tam constanti animo ut non proscriptus, sed magistratus P. R. & ab hostibus, & à quolibet prætereunte crederetur, non aliter quam si omnium oculos splendore habitus præstrinxisset, utroq; figmento, mox ut Puteolos attigit, naues in statione repertas, seu publicæ necessitatis gratia, nemine aduersari auso cœpit, cōscen ditq; quibus in Siciliam tutissimum ea tempestate proscriptorū portum, fortunatus simulator enatauit. Et hi quidem singulorum actus.

TVSCVLANI.

ILla dissimulatio mirabilior, quæ uniuerso quondam Tusculanorum populo, in extremis casibus opem tulit. Ingens Romanorum odium fracta sæpè fide meriti, cum in excidium patriæ suæ accensum, ultionis desiderio Furium Camillum aduentare, Romanasq; legiones audissent, nec aduersus tantum ducem, & exercitum spei quicquā in armis foret, spem omnem in solertia posuerunt, igitur tranquillo, pacificoq; habitu, omnis sexus, atq; ætas mœnia urbis egrediens, hostes suos, uelut ignari, ob quam causam uenissent, humanè atq; alacriter exceperunt, armatosq; nullo uestigio timoris ædito, in urbem introduxerunt, commeatibus, & cunctis quæ in rem essent affatim ministratis, quo tamen insperato obsequiorum cumulo, pudor hostibus iniectus est, quin pro odio amicitiā, pro imperia dendi patriæ ruina, Romanæ urbis nomen, & iura meruerunt.

AVGVSTVS CAESAR.

IN Augusto quidem Cæsare adulteriorum consuetudinem legimus, hoc enim & inimici eius exprobrant, nec amici factum negant, sed excusant, multis periculis iactatū Principem, insidijsq; tàm domesticis, quàm externis, ad id nō uoluptate turpi, sed solerti consilio ductum, asserentes quò facilius scilicet familiaritate fœminarum, quid eorum uiri aduers-

aduersarij sui,uel sibi suspecti agerent,molirenturq; deprehenderet,constat siue hinc,siue a... ...tes contra eum omnes fere surgentes oppressisse.

OTTHO AVG.

Otho qui septimus ab Augusto Romani imperij frena corripuit, etsi apud quosdam historicos,an propter morum fœditatem, an propter temporis breuitatem, ...certum hinc cum Vitellio è numero principum excludatur, non absimili con... o usus,dum libertinæ anus,& fortis,& ætatis ultimæ,ob hoc tantùm, quia inter au... gratiosam ac fauorabilem uidebat, non obsequium modo,sed quod ...dem creduli... ...ce, soler, amorem planè ridiculum simulauit. Non inefficaci quidem solertia, qu... per illam Neroni conciliatus,tun... temporis imperanti, primum inter amicos forti... ...locum,ipse post uersante res hominum fortuna, ad principatum quoque subuectus est: tantum ualuit obsequiosa calliditas.

GALBA AVG.

Galbæ principis haud stolidum ...um, qui cùm de iumenti dominio nō satis idoneis,uel testibus,uel iudicijs ...tur,tum quibus ad obuolutam ambagibus ueritatem penetrare laboriosum ...et,sic statuit,ut iumentum tecto capite produceretur, ubi adaquari consueuerat, coq; confestim adaperto,illi ex litigatoribus cederet,ad quem sponte sua sese potu digrediens contulisset.

TIBERIVS CAES. AVG.

At postquam ad Cæsaris mentionem uentum est,ne omittam Tiberij consilium,qui summa tunc imperatoris Augusti ...tia, maximaq; honorum affluentia, in ipsius ad nutum procurantis fortunæ fauoribus,quasi satietate ductus, rerum fœlicium, & quietis studio,ab urbe Romana,ubi secundum à principe locum obtinebat, nullis Cæsaris precibus aut suorum lachrymis uictus secessit, Rhodum insulam petens, ubi m...,habitu,uictuq; mediocri,multumq; intra fortunæ suę fastigium dimisso. Et de facto qu...m c...tat:de causis ambigitur. Alij impudicę & procacis uxoris tædio, cuius mores ...re posset,nec corrigere. Alij ut imperatoris filijs iam adultis cederet, & omni se inui... suspitione liberaret. Alij autem ut raritate uenerationem suipsius aleret, & Reipu... desiderium per absentiam augeret, semperq; familiaritatis nimiæ comitem contem... remoueret. Quæq; sanè fuerit causa, de præmissis uerior, effectus consilij haud sper... ne...dus uideretur, nisi, quia discedendi pertinacia offendit Augustū usqueadeò, ut ad re... ...das charorum necessitudines redeundi licentiam, post multum temporis supplicitèr fla...itanti,respōsum tale retulerit. Dimitteret omnē suorū curā,quos tamē reliquisset: & uix ...post octauum annum,optatum uotis reditum interuentu magnorum impetrauerit.

M. ANTONIVS ORATOR.

Ad externa conuertar,si unum domesticum addidero,M. Antonius idcircò de tam ...s orationib. suis,nullam inscriptis se redegisse iactabat,ne forsan ex scriptuns, ...ersùs se sumi posset argumentum,si quando prius dictis aliquid contrarium di... ...et.Callidium magis,& clientibus suis utile consilium, quàm sibi gloriosum atq; magnificum.Atq; hic extrema inter nos figimus uestigia.

EXTERNI.

ARTIFEX QVIDAM.

Huic simillimum calliditatis genus,licet in longinqua materia secutus, mihi uidetur artifex,qui operibus suis usq; miraculum exculptis, nunquam se supremam ma...um imposuisse dicebat,ut scilicet,& sibi addendi semper, mutandiq; libertatem reseruaret,& suspenso iuditio spectantium,animis quiddam tàm de artifice, quàm de... magnificentiùs ac perfectiùs semper occurreret.

SERVVS QVIDAM.

Quo tempore fœdam Magorum tyrannidem apud Persas pręfortium uirorum uir... ...t,cùm inter tyrannicidas, uel nobilitate,uel meritis penè pares de re ...ud ex alio peri...lum timeretur,unius serui calliditas, & publicā ...mnibus eripuit, & optatissimo domino uotorum tribuit finem. Magnæ quidem rei exitus,religiosæ tandem creditus fortunę, eò rem deducerat,ut

Ee ...rat,ut

rat, ut quoniam [illegible] Deo Sol in Perside coleretur, eique quod a[illegible] Deum segnis uicti- ma non deceret, equus sacer haberetur, die certa circa [illegible], ante regiam ad orientem uersi omnes in equis [illegible] & cuius equus, adueniente solis [illegible] primus hinnisset, is Rex foret. Interea cum nihil p[illegible] condictum diem [illegible] ex eo [illegible] de euentu anxium [illegible] equi custos, [illegible] rei compe[illegible] domine superuacuis curis an[illegible] nil aliud agitur, ego te Regem faciam. [illegible] lex hinc [illegible] est. Alij demersisse clàm seruum digitos [illegible] æquæ genitalia, & cum ad [illegible] uenissent æqui [illegible] ingesissse manum, quo odore concitum mox, hinnitum sustulisse. Alij per noctem quam lux conuenta sequebatur, seruum ille duxisse domini sui equum in constitutum lo- cum, & illic equam habuisse, cuius illecebris delinitum equum, & manè memorem noctur- næ uoluptatis, ut ibidem constitit hinnijsse. Quicquid horum uerius, illud constat, hinnitu audito, religione tactos, ex equis descendisse, & Persico more prostratos, terræ salutasse re- gem Darium, populumque omnem primatum sententiam secutum, illum regem habuisse. Itaingens regnum septem præcellentium uirorum periculo quæsitum, unius arte serui ad unum rediit regem.

IN QVORVNDAM [illegible] TIAN MALAN.

FVerunt in Græcia sapientes habiti, qui [illegible] cerent: Nimias amicitias fugiendas. Ratio- nem afferentes, quod innumeris & ineuitabilibus nostris laboribus ac curis onera- tos, stultum sit alienis inuolui, & unius humeris multorum fasce prægrauari, satis sub proprio fatigatos. Fundamentum beatæ uitæ, ac securitatem hoc uelut ariete conuelli, si externa pro amicis sollicitudo animum impellat, & (ut ait Cicero) tanquam par- turiat unus pro pluribus. Itaque commodissimum censent, quàm latissimas habenas habe- re amicitiæ, quas uel adducas cum uelis, uel remittas. Hoc eorum consilium est. Quod non ideo quia uel solers, uel sapiens esset inserui, sed quia calliditatis speciem præfert, & illustres habet auctores. Et scio quod à multis atque à me ipso propter nimias curas rerum uariarum sæpè laudatum est, apud Ciceronem tamen reprobatur. Nec immeritò. Tollit enim omnē benè instituta mentis affectum, quo sublato, ut ait idem, quid interest. Non dico inter homi- nem & pecudem, sed inter hominem & truncum, aut saxum, aut quidnis generis eiusdem. Aufert [illegible] itur humanitatem, cuius est proprium, & gaudere bonis rebus, & dolere [illegible] ijs. Tollit enim è uita amicitiam, quasi è mundo solem. Quod si propter sollicitudi[illegible] giendam, amicitia negligenda est, similiter & uirtus quæ sollicitudinibus, & cur[illegible] plicibus scatet, quo nihil potest esse miserius, nihil amentius. Quod sequitur quoque [illegible] [illegible] m intell[illegible] antur insertum est.

DE IISDEM.

BIantis de eadem re consilium uotum est. Ita utendum amicitijs, ut meminerimus ex amicis inimicos acerrimos fieri posse. Siue ut in dialogo Lælij scriptum est. Ita ama- re oporteret, ut aliquando sis osurus. Quod si diligentius consideretur, per[illegible] m uti- [illegible] reperiri Valerius a[illegible]. Ego dolosum etsi urgeat, callidum fortè non [illegible] sed idem [illegible] od Ciceronianus Scipio, nullam uocem amicitiæ inimiciorem [illegible] [illegible] [illegible], ut à Biante dictum putem, quod is sapientiæ cog[illegible] [illegible] potius aliquo, uel ambitioso, ad suam potentiam reuocante. Sanè c[illegible] cunque d[illegible] ad exringuendas amicitias, & magnam humanam uitæ, sobnamque d[illegible] nem e[illegible] um obijciendum censeo, illud solertius, utiliusque consilium quod est apud eundem Ciceronem. Eam nos in comparandis amicitijs diligentiam adhibere, ne quando [illegible] re incipi[illegible] quem aliquando odisse possimus.

SOLON.

AD[illegible] tis nomen id[illegible] ate professionum, & Solonis admoneor, huius [illegible] [illegible] refertur. Cûm inter Athenienses & Megarenses [illegible] Salaminæ [illegible] mis prælijs sæpe certatum esset, attentis ult[illegible] [illegible] capitale [illegible] esse cœperat, bellum amplius ob eam causam suadere [illegible] adipiscendæ [illegible] Solon unus ex tot millibus uidebat, ageba[illegible] anim[illegible] & [illegible] amicis [illegible] us metuens ne aut uetitus sermo sibi au[illegible] rat[illegible] entinum tandem simulat fu[illegible] rem, dictisque, fa[illegible] mn[illegible] eperit mira arte compositis, habi[illegible] quinetiam [illegible] m[illegible] puit imp[illegible] nè quodlibet a[illegible] s. [illegible] gens populi factus est, quibusdam attonitis nouitate rei, omnibus finem expectantibus: at

ille

[illegible] nclamatis in morem, aliquantò al[illegible] asc[illegible]ndens, non [illegible]to quidem [illegible] [illegible] de simul[illegible]tione de[illegible] egeret, sed pr[illegible] med[illegible]atis carminibus suadere [illegible] [illegible] a[illegible]gressus, adeò [illegible]unctorum m[illegible] animos, ut [illegible]icto raptim bel[illegible] ex[illegible]ent [illegible] S[illegible] populus, & exoptata [illegible]ula, & [illegible]oriosa uictoria potitetur.

VLYSSES.

V[illegible] [illegible]m memorant Vlysis [illegible]mile [illegible]gmentum, sed [illegible]entio longè alia, quin S[illegible] [illegible] ut sine capitis sui periculo Reip. consuleret: Vlysses uero u[illegible] militiam subterfu geret & regnaret, atque Itacha uiueret ociosè, cum parentibus, cum uxore, cum filio simulauit amētiam, licet (ut ait Cicero) apud Homerum optimum auctorem, tal[illegible] de Vlysse suspitio nulla sit.

THEMISTOCLES.

T[e]mpus est, duos solertissimos duces, quos supra pollicitus sum, in medium p[illegible] ferre. Themistocles afflictis [illegible]iensium fortunis, non armis modò, sed argutis sæpè cōsilijs opem tulit, paran[illegible] ptostratos impetu Persarum muros, urbi[illegible] attollere, & plusculum insuper te[illegible]s amplecti, legatio à Lacedæmone missa de[illegible] nunc[illegible]t, ab incepto ut desisterent. Sensit Themistocles uicinæ urbis inuidiam, & quod in earum statu rerum tutiùs uisum est respondit, uenturos ab Athenis, qui in consilio Spartanorum, ad hoc præsentes agerent. Ita remissis domum legatis, Athenienses obsecrat, ut opus [illegible]ceptum summis cum studijs accelerent, paretur. Ipse post tempus sub legationis titulo d[illegible]reditur, sed modò morbum, modò sociorum cunctationem simulans, ac uelut sine h[illegible] [illegible]hil posset expectans, tempus de indu[illegible]ria trahebat. Crebrescente interim operis fama, le[illegible] Lacedæmoniorum Athenas redeunt. At Themistocles magistratibus Atticis per epi[illegible] su[illegible]det, legatos capere, & loco pignoris seruare, quo ipse tutiùs apud Sparta[illegible]os fo[illegible] A[illegible] q[illegible]s precisis morulis perueniens, aduocata concione, patriam suam mœn[illegible]bus c[illegible] [illegible]tam, iamque & armis, & propugnaculis communitam docet, si quas cius consilij pœ[illegible] [illegible]et, legatos eorum easdem passuros. Post hoc acriter increpuit illorum ignauiam, & [illegible]am, qui de uicinorum imbecillitate potiùs, quam de propria uirtute cōfiderent, ita [illegible] & penè triumphatis æmulis Athenas redijt.

HANNIBAL.

HAnnibal cum si fortè rebus omnibus superiorem crederet, ducibus nostris [illegible]gressus, ac nauali prælio fusus erat, metuensque ideò suorum de se ciuium iu[illegible] quorum æmulationem usque uel in cladem pertulit, ex ipsa nuncium p[illegible]te instructum, antequàm casum fama percurreret in patriam misit, qui si equenti Carthagi[illegible] Senatu, quo in statu, & eorum atque hostium res ante pugnam fuerant exposuit, & [illegible]t. [H]æc cum ita sint, dubitat tamen Hannibal, iniussu uestro fortunam prælij tentare, & p[illegible]um conditio proponebatur, ut uerisimiliter ad Pœnas esset inclinata uictoria. Itaque cō[illegible]clam[illegible]tum est ab omni parte consilij, nemini dubium, quin pugnandum foret, sequeretur i[illegible]gitur fo[r]tunam ac pugnaret. Ad hæc nuncius: Ita fecit (inquit) sed illa eum fefellit, & uictus est [p]ræcluserat prima percontatio obtrectatoribus improbandi, quòd modò probauerant fa[illegible]latem. Fortunam culpare poterant, factum Hannibalis laudare cogebantur.

DEMOSTENES.

DVo simul hospites, pecuniæ certam summam apud ancillulam deposuerant, ea lege, ut ambobus simul restitueretur. Alter denique [h]ospitum squalidus, defunctum [illegible]cium defiens, pecuniam repetit, mulier cred[illegible] [illegible]nam fidem a[illegible] & d[illegible]po[illegible]tum reddidit petenti. Nec multò post, qui def[illegible]s ferebatu[r] [illegible]uit, & [illegible] factam [illegible]legem quæstus, pecuniam poscebat. Infœlix, & p[illegible] [illegible]ps, & co[illegible] nul[illegible] [illegible]tariæ mortis remedium habitura uidebatur, iam [illegible]cum[illegible]cere cœperat, quem [illegible] [illegible] circundaret, qua'nam se trabe suspenderet, miseratus Demo[illegible] innoce[illegible] & [illegible]tatem circumuentæ, patrocinium suscepit, & in iuditium pro[illegible] [illegible]ta caus[illegible] [illegible]c[illegible]a[illegible] præsto est, depositum reddere, sed ut ipse fateris secun[d]um contractus [illegible]onem [illegible]teri sine altero restitui non p[illegible]est, socium [illegible]gitur adducito, n[illegible]a mora est, quò [illegible]nu[illegible] pecuniam communem ambo sumatis.

ARISTOTELES.

LIbet hic Aristotelis [illegible] m interserere [illegible] d dictu dis [illegible] in se transl [illegible], ex [illegible] men, [illegible] hoc seu [illegible] labora [illegible] um ecepe [illegible] reuo [illegible] quod dederat [illegible] ig [illegible] de re [illegible] piam serm [illegible] s, ad [illegible] bi de eo d [illegible] qui [illegible] dentis dicere [illegible] pa [illegible] is ue [illegible] mic [illegible] am, [illegible] la maior esse poterat [illegible], quàm [illegible] ipse [illegible] sed [illegible] callidè.

ATHENIENSIS QVIDAM.

FErunt Athenis quendam accusatum apud populum, de capitali crimi [illegible] m se publicè odiosum intelligere, metuentem sibi quod res grauis ac periculo [illegible] b infest a iudicibus uerteretur, huiusmodi consili [illegible] cepisse. Siquide repente in [illegible] nem honoris descendisse, & ubi misericord [illegible] iturus putabatur, sui [illegible] in [illegible] ita te dignitatis gradum postulasse, non spe aliqu [illegible] endi quod poscebat, [illegible] extrema quoque formidaret, sed ut esset, ubi se aduersu [illegible] m conceptus popularis, furor absumeret: nec aliter euenit. Sibilo enim & ignominiosis omniũ exprobrationibus è comitio fu [illegible] tus, cum repulsam grauissimam retulisset, nec post multò, dicendæ causæ dies afforet, populus idem priore insectatione satiatus, in secunda misericorditer secum egit. Sic alioqui n [illegible] tis periculum aditurus, in solatium negati honoris remansit in uita.

AGASO QVIDAM.

ALexander Macedo responsis iussus, primum extra muros urbis intentum, [illegible] adere obuium fortè agasonem occidi præceperat. Ille quanquam sub [illegible] [illegible] tatus malo, non usque adeò tamen obtorpuit, quin in uerba prorumperet. [illegible] (inquit) Rex ne me saltem causæ inscitũ ad tartara mittas, dic mihi priusquàm moriar, [illegible] num morte cõmiserim. Tum Rex: Nihil equidẽ, sed sors tua his casibus [illegible] tulit, nempe superum cõsilijs agor, ut qui primum mihi hodie occurrisset interfici iub [illegible]. Confirmatus hoc sermone rusticulus: Nimirũ rusticanam euadendi uiam arripuit. Si hæc uera sunt [illegible] uit) hanc ob causam ego non morior, imò hic qui me præibat, & asellum suum digito monstrabat. Tali & tàm prompta solertia sibi uitam, Regi autem innocentioris uictimæ facultatem tribuit. Cæterùm rusticus hic, ut rusticus sibi soli profuit, qui sequitur ut Philosophus, multis is consilio utilis fuit.

ANAXIMENES.

AD euertendam Lampsacum, magnis odijs impulsus properabat Alexander, [illegible] intra ciuitatis mœnia Anaximenes ipsius Alexandri familiaris ac præcepto [illegible], qui ad leniendum discipuli furorem portas egressus obuiam pergebat. Vidit hunc [illegible] nientem Alexander, & uaticinatus aduentus sui causam. Iuro (inquit) me non facturum, quicquid id erit, quod tu me rogaueris. At ille. Oro, ait Lampsacum euertas. Sub [illegible] it Alexander, & iuramenti religione cœptum differre coactus est.

RECENTIORES.

ANNONIMATVS.

ILlud quoque [illegible] s callid [illegible] m, si modò uerum, quod non multis retrò seculis con [illegible] quidam mem [illegible] rant. [illegible] (aiunt) ingens statua, quæ in loco notissimo, a [illegible] extrema hom [illegible] um mem [illegible] permanserat, [illegible] qua literis uetustissimis [illegible] erat, Cal. Maijs [illegible] reum. Enimu [illegible] d ludicrum cõmentum qu [illegible] did [illegible] re alij nu [illegible] m uer [illegible] i, eò ua [illegible] excellerant, ut in die Cal. statuæ [illegible] put terebrare [illegible] um marmor [illegible] nuenissent, fabularum ac risus ma [illegible] tiam u [illegible] d [illegible] tatem statuæ simul, atque artificium c [illegible] [illegible] d [illegible] fabulam latêre [illegible] pturam ab omni [illegible] spect [illegible] penetrau [illegible] ngen [illegible] o [illegible] die C [illegible] anim [illegible] s, [illegible] s, l [illegible] æ primis radij [illegible] faceret, d [illegible] r anno [illegible] a clam, & ex commodo fusso [illegible], magnum auri pondus reperit.

CASTRVTIVS.

CAstrutius dux Lucanus, uir ætatis nostræ clarissimus, cum dispensatorem suum Lippum nomine, de suo locupletatum nosceret, [illegible] non paruam pecuniam [illegible] egere, scribit [illegible] ad eum [illegible] ergeret, & [illegible] pecuniam [illegible] naret, literas [illegible] or, literas Castrutij nõ [illegible] quod in illo [illegible] omissum diceret [illegible] domino nihil agere. C[illegible] per literas exequi [illegible] tam ambigui, tamque [illegible] pluribus uerbis [illegible] ationem cla[illegible] nere uiderentur, [illegible] tamen ad utrum [illegible] uerborum [illegible]: Vt paratam à te pecuniam numeres omninò nolumus [illegible] primæ literæ [illegible] scriptum erat, ut non magis nolumus, quàm uolumus legi posset. Lippus literas d[illegible] iubentis, cum uerbis nunquam petentis conferens pecuniam numerauit inter[illegible] tempore cum rationem redderet, negabat Castrutius [illegible] suo traditam pecuniam, Lippus literam manu eius scriptam proferebat: Castrutius illam relegens, suam quidem non negare, sed omnia aduersus illi[illegible] tiam interpretari. Et cùm ad finem perue[illegible] [illegible] ulla hæsitatione nolumus leg[illegible] n uolumus. Intellexit locum Lippus, & subridens [illegible]it.

DE SAPIENTER DICTIS VEL FACTIS.
Cap. III.

SI quis erit forsitan, qui magnam spem materiæ fœlicioris, ex tituli præsentis inspectione conceperit, sciat me hoc loco nec mendosius, neque propositi oblitum, de communi hominum sapientia tractare, quamobrem si quid altius expectabat, errorem susceptum in limine linquens, in uestibulo rebus interioris abeat, quod apud me quærebat, apud [illegible] turus. At cui exemplorum illustrium præfertilem uetustatem scrutari propositum [illegible]s hæc diffusa uoluminibus coaceruantem calamum sequatur.

SCIP. AFRICANV[S].

SCipionem Africanum, hac sim[illegible] tud[illegible] accepimus. Vt equi bellis, & u[illegible] feroces domitoribus traduntur, sic hom[illegible] prosperis successibus elatos atque intractabiles, rationis ac doctrinæ frenis subigendos, ducendosque, uelut in gyrum, in experientiam humanorum casuum ac fortunæ uolubilis, ut agnoscãt quibus superbi[illegible], quam fragilia, quamque caduca sint.

C. IVL. CAESAR.

QVod si sapienter fit & dicitur quantus æstimandus est uir, qui sine [illegible] lo dom[illegible] [illegible] terno, circa omnem aduersitatis experientiam, perpetuis [illegible] [illegible] animum frenauit atque compescuit? Qui in eam, quam diximus considerati[illegible], per seipsum uenit, ut fortunæ blãdientis insidias antequàm pateretur ignosceret. Et quò plus ab ea recepisset, eò minus moribus fidendum suis, partiusque reten[illegible] sus intelligeret. Quod de Iulio Cæsare lectum est, qui licet bellandi semper cupi[illegible]us fuisset usque adeò, ut nõ ex destinato tantùm, sed ex occasione, & sæpè horridis tem[illegible]bus, quibus nedũ castra moturus; sed nec iter ingressurus quisque [illegible] dere[illegible] pu[illegible]nam [illegible]e consuesceret, in extremo autem ætatis, ad certam[illegible] ob hoc unum [illegible] m[illegible] [illegible]berantior esse cœpit, nec uoluptate, sed aut necessitate aut cunde[illegible], & magna [illegible]te su[illegible]pere. Ex eodem crebro auditum memoratur uerbum, [illegible] ma[illegible] præsertim constitutis imperio memorandum. Difficilius principem [illegible] s à [illegible] um ordinem, quàm à secundo in nouis[illegible] rudi. Quod [illegible] omni[illegible] principijs ob[illegible]amus, non [illegible] ibi [illegible] m ue[illegible] a sapienti[illegible] mis [illegible] fultu[illegible] n iecus [illegible] m[illegible] dem iuuenili æt[illegible]te, [illegible] Pomp[illegible] L[illegible] ne[illegible] ti repudium mi[illegible] at [illegible] cum P. [illegible] int[illegible] licas ceremonias, habitu [illegible] at[illegible] am uolen[illegible] ut Sena[illegible] et, in [illegible] a [illegible] m [illegible] ti nihil [illegible] nter[illegible] s uerbis. Qu[illegible] am m[illegible] quam crimine [illegible] oportere.

Ee 3 [illegible]

OCTAVIANVS AV[illegible]

ILlum Augusti Cæsaris morem probo, qui [illegible] glorificandis ducibus antiq[illegible] Romanum imperium auxerant, exactissimam diligentiam impendit, opera [illegible] [illegible]ans ac titulos, dedicatis omnium statuis [illegible] triumphali habitu in porticibus [illegible] [illegible]n. Factum placet, nec minus ratio. Si quidem edicto præfatus est, [illegible] id [illegible] esset quorum ad exemplar, [illegible] ipsius, & successorum [illegible] mores, [illegible] [illegible] præsentium in regulam [illegible] principes suos exigeret P.R. Sapienter [illegible] quam haud dubiè uir [illegible] illustri [illegible] quæ h[illegible] uemodis alitur, & [illegible] los deinde [illegible] illorum, au[illegible] accendi generosis pe[illegible] ualidissimum calcar [illegible]. Ipsi quidem uirtuti [illegible] nullum ab homine mortali uel [illegible]narius, uel diuturnius præmium præstari posse quàm g[illegible], ita [illegible]uentibus quoque du[illegible]us, præclans multos honores largitus est, uario consilio, ut benemeritis suum redderet, & animos exspectantium [illegible]pe aut cupiditate simillimum premiorum, ad imitationem u[illegible]tutis induceret. His act[illegible] nam eiusdem uocem addendam puto. Casu quodam [illegible]o Catonis illius, qui Vticę interierat ingressus, Strabonem audiuit, in adulationem [illegible] Catonis inflexibilem dur[illegible] accusantem. Respondit Cæsar: Quisquis præsentem ciui[illegible] [illegible]m commutari non uult. Et ciuis, [illegible] uir bonus est, ita paucis, & grauibus uerbis ali[illegible] famam, & fortunam propriam respexit, dum simul & egregium uirum excusauit, & [illegible] ut aliud agens, ne quis nouandarum rerum studio teneretur, admonuit.

DOMITIANVS.

EXcidunt & insanis interdum uerba, quæ si cuius sint nescias, sapientis putes. Qualia sunt illa Domitiani principis (cuius ut meminerim facit genitor, fraterque) Miserrimã esse conditionem principum dicebat, quibus de coniuratione aperta non creditur, nisi occisis. Id quàm uere diceret, norunt certiùs experti, qui in eminenti fortunæ gradu po[illegible] quotiens insidiatores [illegible] quãuis iustè puniunt, totiens ex libidine sæuiendi finxisse causas, & quia nocere potu[illegible], etiã uoluisse censentur. Eiusdem est illud. Nil gratius decore, [illegible] breuius. Huius quoque [illegible]s ueritatem quisquis adolescentiæ suæ florem, corporeæque formæ dulcedinem, ue[illegible] in [illegible]ctu trepidantis oculi, dum præteruolat mulcentem, simul & fallentem repetit, quisquis & [illegible] uitæ lapsum metitur intelliget, quàm [illegible] illud aptè [illegible] Princeps qui delatores non castigat irritat, dignum uerbum quod semper in animo hæreat [illegible]nantium, dum & in actum transferant, nec à Domitiano prodijsse meminerint, ne [illegible]is illecti, rerum imitatores esse condiscant.

VESPASIANVS AVG.

EXhausto ærario, multum inopi R[illegible] sub imperatore Vespasiano, mœchanicus q[illegible] dam ingentes in capitolio column[illegible] modico ære, deducturum se promisit, & ostendit modum, placuit inuentum principi. Optimum igitur pretium tribuens artifici, opera eius uti non uoluit. Et [illegible] inquit, hoc tibi. Cæterùm sine me. Pascere plebiculam esurientem. Quàm sapienter, & quàm lepidè prouidit, ne aut ingenium præmio careret, aut cederet necessitas uoluptati, quo nihil potest esse dementius.

TITVS VESP. AVGVSTVS.

CVius filius, tanto patre dignissimus Titus Hierosolymam uictor ingrediens, & murorum compaginem, turresque, & propugnacula urbis admirans: Verè (inquit) Deo [illegible] p[illegible]nauimus, Deus ipse ab his mœnibus hostes nostros depulit. Qui[illegible] nim a[illegible] hæc m[illegible] mortalium ualentis. Sapiẽtis animi, & [illegible]gilitatis h[illegible] næ [illegible] [illegible] omnem rerum suarum spem in Deo ponere, [illegible] secun[illegible] [illegible]ucisæ fœli[illegible]s glorıam au[illegible] Deo reddere. [illegible] quem en[illegible] [illegible]odem l[illegible] euentu.

[illegible] ATVS R[illegible]MAN[illegible]

A[illegible] s enim proximior grad[illegible] C[illegible]s sapienti[illegible] [illegible] multum m[illegible] em [illegible] [illegible] ture [illegible] [illegible] ad [illegible] ati & g[illegible] Ce[illegible] [illegible]s [illegible]. D[illegible] quare præ[illegible]s [illegible] [illegible] & q[illegible] multa, sapienter [illegible] pudorisque prouisa sunt, ut me [illegible] fateor, sic [illegible]

bilia

bellis ex ipsis rerum effect[illegible] a[illegible] Pau[illegible]a sane quæ nominatim [illegible]toribus [illegible] tabimus, [illegible] fasti[illegible] nobilissima prætermitti. In[illegible]ga [illegible] [illegible] P R. & a qu[illegible] meritis [illegible] ma[illegible] [illegible] fla[illegible] tamen Sen[illegible] [illegible] tes [illegible] Numid[illegible] [illegible] qu[illegible] a[illegible]ar[illegible]aries. [illegible] rum odijs [illegible] [illegible]tæ plena, & ab o[illegible] iugo Ro[illegible]rū excepta libertas d[illegible] [illegible] quod optabat honori[illegible]ntissimè pat[illegible]ctus aditus, & [illegible] [illegible]cria [illegible]erelarū finitimo bello implicitis in Italiā respi[illegible] turpidis effundendi [illegible]a uia est, [illegible] ad amicum respicimus beneuolè, si hostem caute, [illegible] ad utrūq; sapienter.

I[illegible]E M.

IDem [illegible] illud nobile par ducum præstitit C. Neronem [illegible] L. Salinatorem Coss. clarita[illegible] [illegible]è pares, sed uoluntatibus longè discordes. In bellum atrocissimum m[illegible] [illegible]nt omnia prouidit Salinatore [illegible]tinacius obluctante, ut ab odio ac Reip. simul [illegible]iscederent: itaq; factum est, [illegible]n inter se diutinis, quàm cum hostibus [illegible] animis ac uiribus unitis, fortis[illegible] fœlicissimamq; uictoriam fuso Carthagin[illegible] [illegible]tum exercitu, obtruncato formidabili dij[illegible]ulerit. Per idem tempus in eisdem ducibus [illegible] [illegible]pienter statuit, ut ab impetitione acri, [illegible] importuna Bebij Tribuni plebis, eos ob exactæ censuræ superuacuum rigorem intempestiuè ad iuditium uocantis, liberi & immunes essent [illegible]quam rem arbitratus, turba[illegible]is ordinibus, maiores magistratus à minoribus mole[illegible] Ad hæc commodi[illegible] uisum duces, domesticis sollicitudinibus relaxatos, profic[illegible] [illegible]ellum, cu[illegible]s, studiumq; uer[illegible]s. Illud eiusdem ordinis memorabile consi[illegible]ū T. [illegible] Tribunus plebis, homo seditiosissimus, legē Agrariam multorū malorū causam, & [illegible]missimā proulerat, tanto Populi assensu, ut tolli lex sine urbis, & im[illegible]erij con[illegible]ne [illegible] posset. Prouidit in extremis casibus Sena[illegible]s, & ipsum quidem tri[illegible]num sic [illegible]tum, [illegible]pitali suppli[illegible]io affecit, agrum secundùm legem pro uirilibus [illegible]ortion[illegible] [illegible] d[illegible]tribui passus est. Sic auctore extincto, lege seruata, causam tumultus extinxit, di[illegible]u[illegible] modis ciuili discordiæ, in præsens, & inposterum occurrit.

M. PORTIVS CATO.

A[illegible] amplissimi ordinis commemoratione, quo potiùs diuertam, quàm a[illegible] M. P[illegible]rti[illegible] [illegible]tonem. Is enim apud Romanos præcipuum nomen obtinuit [illegible]en, [illegible] quo est illud ingens Lælij præconium apud Ciceronem. Aut enim nemo, inquit, sapientis fuit (quod quidem magis credo) aut si quisquam sapiens, ille fuit sap[illegible]s. N[illegible]c mi[illegible] Lælio aut Ciceroni, imò magis incomparabiliter, credendum quàm A[illegible]ni, qu[illegible] [illegible]num ex cunctis mortalibus sapientissimum iudicauit. Itaq; apud eu[illegible]em C[illegible] [illegible]m sequitur: Cauendum ne ipsum ab Apolline laudatum Catoni a[illegible] [illegible]ratio ualidissima, quoniam Catonis facta, illius dicta, & inuenta lau[illegible] [illegible]e loco, non facta, sed dicta Catonis, eaq; nō omnia, sed unum ex m[illegible] ref[illegible] [illegible] sententi[illegible]s modò, sed uerbis etiam, quod uel eorum breuita[illegible] ue[illegible] au[illegible]mere[illegible]r in oratione de præda militibus diuidenda, ubi aduersi[illegible] p[illegible] K[illegible] inuehit[illegible]r: Verba sunt hæc Fures priuatorum [illegible]orum in neru[illegible] [illegible] ætatem, fures publici in au[illegible]o atq; in purpura. Deus bone, quam [illegible] [illegible]etur quam id cupiden[illegible] nc apertius lat[illegible]q; differerem, n[illegible] [illegible]ludis est insultare sceleribus illorum quibus uolunta[illegible] [illegible]a, [illegible] fla[illegible]rum impun[illegible]tas, & in p[illegible]am humani generis da[illegible] a c[illegible] L[illegible] A[illegible]u[illegible] uitio creatis, [illegible]ter[illegible] placu[illegible] inqu[illegible] [illegible]bo[illegible] frumen[illegible] esse, n[illegible]bi nim[illegible]re, sępe [illegible] [illegible]enire posse. Q[illegible]r inter[illegible] m ubi[illegible] u[illegible] [illegible]am sapienter d[illegible] [illegible] m[illegible]axim[illegible] [illegible] uidebantur, sęp[illegible] pen[illegible]ius [illegible] in [illegible] [illegible]atonis dictum, ex orat[illegible] h[illegible] [illegible] C[illegible] inquit [illegible] [illegible]s receder[illegible] [illegible] fecer[illegible] [illegible]go autem h[illegible] ns [illegible] hominis oreprolatum sit. Nec ad [illegible] [illegible]

pitum o[illegible] quæ[illegible]us [illegible]
quartu[illegible]m [illegible]
[illegible]
rum [illegible]
[illegible]
[illegible]a, [illegible] laud[illegible]

[illegible]BRIA.

LVcu[illegible] bonum [illegible]im[illegible]s, negant alter[illegible] sionem cum [illegible] u[illegible]us esset. Hi[illegible] L[illegible]io F[illegible] claro ac sa[illegible]en[illegible]editum erat. Ad quem [illegible] par[illegible] uen[illegible]ent se[illegible]tentiamq; flagitarent, di[illegible] sauit, utrunq; prosp[illegible] et aut u[illegible]m negando pronunciau[illegible]amam [illegible] u[illegible]llebat [illegible] aut a[illegible]rman[illegible] ignarus, meritum uiri boni [illegible]n mul[illegible]s & magnis uir[illegible]us c[illegible], q[illegible] facilius fama, quam affectu quær[illegible]ur.

M. A[illegible]PPA. [illegible] [illegible]RO.

MA[illegible]m Agripp[illegible] sapi[illegible] & u[illegible] Augustus opt[illegible] re[illegible]um ex[illegible] h[illegible] [illegible]is, aut [illegible]um, tot generem[illegible] [illegible]un[illegible]s mortalibus [illegible] [illegible] plurim[illegible] a se tene[illegible] [illegible]anæ [illegible] [illegible], m[illegible]s inseritur, h[illegible] uerbi: C[illegible]nco[illegible] bo[illegible] hanc enim se d[illegible] [illegible]amı[illegible] c[illegible]r mem[illegible]nda rer[illegible] [illegible] a be[illegible], & ad f[illegible] est f[illegible]emodi[illegible] [illegible] traducer[illegible]. Alioq[illegible] se, in[illegible]ntiæ, a[illegible] o[illegible] lignum e[illegible] illud [illegible] so[illegible] m & or[illegible] & [illegible] æ exem[illegible] debe[illegible] [illegible] s[illegible] tegros no[illegible] Cicero[illegible], ac [illegible]en[illegible] cent[illegible] relectos huic operi [illegible]ram. [illegible] hoc mihi prop[illegible] n[illegible]m po[illegible]rum apud nos libri non ex[illegible] [illegible]gulas & [illegible]tas, spar[illegible] N[illegible] aliunde pot[illegible] in ex[illegible]tum [illegible] pluris att[illegible] à prin[illegible]m incipiam M. [illegible] [illegible]trem habeba[illegible] [illegible]em, n[illegible]e- [illegible] admin[illegible]stratio[illegible]ocon[illegible] [illegible] A[illegible]æ, eodem [illegible]re O[illegible] [illegible] q[illegible] [illegible] [illegible]enuit, pro[illegible] M[illegible] ma[illegible] erga socios [illegible], u[illegible] a[illegible] [illegible]ne Prætoro[illegible] nebat. I[illegible]q; [illegible]trem per epistolam [illegible] [illegible]ncia, [illegible]m suum[illegible] [illegible]ercitaitan. Quæ quæ[illegible]em [illegible] [illegible] facilis [illegible] sapien[illegible] [illegible]n omni[illegible] [illegible]petanq[illegible] [illegible] d[illegible] sui[illegible] pa[illegible] [illegible] terarum [illegible] eloquen[illegible]e [illegible] [illegible]im tam[illegible] [illegible]am, u[illegible]us [illegible]en[illegible] [illegible] cul[illegible] e[illegible] exem[illegible]lar facit me [illegible] [illegible] c[illegible] u[illegible]rum [illegible] formati[illegible] [illegible]mptius inh[illegible] no[illegible] [illegible], n[illegible]o duce fulci[illegible] [illegible]s illi[illegible] [illegible]adebat [illegible]p[illegible]ens frater.

[illegible] [illegible]RO

V[illegible]m [illegible]em ill[illegible]
[illegible]

[illegible] A

A [illegible] ocio, summ[illegible] [illegible] re[illegible]um [illegible] [illegible] oner [illegible] cin [illegible] s, [illegible] e- [illegible] , uelut [illegible] r, [illegible] bis su[illegible] . nam & prud[illegible] tæ [illegible] temp[illegible] n[illegible] a[illegible] m metuentis, [illegible] Nem[illegible] itaque Senecam [illegible] guat, qu[illegible] [illegible] ut præuisum d[illegible] crimen [illegible] deret [illegible] hu[illegible] quo- q[illegible] mine nec abscedere passa est, done[illegible] inhum[illegible] Prince[illegible] [illegible] at m[illegible] nturum se p[illegible] is quàm illi nociturum [illegible] præceptis [illegible] [illegible] immatura, [illegible] pia, & indigna m[illegible] erreet.

[illegible] R R O.

S[illegible] em l[illegible] nquimus? [illegible] t. S[illegible] quan[illegible] opere [illegible] mpsi[illegible] tuus [illegible] faciet panem, eis d[illegible] mam p[illegible] losoph[illegible] ipse b[illegible] n [illegible] dem c[illegible] les factus. De pane loqu[illegible] r, quod is cibus quotidianus est homini, [illegible] em [illegible] de rebus omnibus dici potest, [illegible] s curæ, quã in [illegible] js posuisti, part[illegible] du[illegible] m[illegible] bonis art[illegible] bus posuisses [illegible] iam pridem iteris diuitijs a[illegible] un[illegible] s. Si eis[illegible] tem[illegible] [illegible] m[illegible] o ob[illegible] ens perdidisti, duodecimam partem obsequij De[illegible] , [illegible] p[illegible] [illegible] imu[illegible] Si eius opere, quam circa bonam ualitudinem ac f[illegible] co[illegible] [illegible] mplisti, duodec[illegible] mam partem [illegible] circa cultum animi consumpsisses, i[illegible] pridem [illegible] p[illegible] ritudo, & sanitas contigi[illegible] et, quas nec morbu[illegible] nec ferrum [illegible] N[illegible] cig[illegible] [illegible] furor mortalium, qui pretiosissima neglig[illegible] s, in rebus u[illegible] oc[illegible] ntur?

PHAVORINI ET [illegible]

P[illegible] uonni philosophi, ingenio agili, & e[illegible] iucunda, d[illegible] [illegible] d in [illegible] h[illegible] num[illegible] uens & quoti[illegible] ianum [illegible] bat Ph[illegible] orinus d[illegible] . [illegible] eius de [illegible] a n[illegible] a m[illegible] lentos ac steriles laudat[illegible] res, [illegible] m acerri[illegible] nos detra[illegible] res, huius [illegible] e rat[illegible] nem, quod detractores quan[illegible] id ar[illegible] s agerent, tan[illegible] a[illegible] [illegible] arceret, tan[illegible] o minùs fidei apud animos repen[illegible] lau- [illegible] æ speciem præferrent, quod nil[illegible] ligerent [illegible] non l[illegible] udar[illegible] [illegible] laude dignum inueni[illegible] e crederent[illegible] Idem [illegible] [illegible] tes copiosissimè ref[illegible] llebat, nullam eis h[illegible] bend[illegible] m [illegible] liq[illegible] a interdum oscitan[illegible] s, uera iactarent, ca[illegible] uid[illegible] non [illegible] [illegible] s & fallacibus coniecturis, ac [illegible] per tene[illegible] as suf[illegible] so[illegible] p[illegible] [illegible] es, nonnunquam in [illegible] famuentatem ignoranter [illegible] er [illegible] sinu[illegible] as reuersimos, ut quibus nihil comperti [illegible] , & nu[illegible] a [illegible] [illegible] te[illegible] itarum auditu rerum ab[illegible] ti, in consulentium uani[illegible] te, & [illegible] ed[illegible] ate d[illegible] men- [illegible] taq; de circunstantibus percunctando ad[illegible] sa qu[illegible] lenti [illegible] a[illegible] am [illegible] [illegible] per[illegible] gare. [illegible] eoq; sæp[illegible] uideri præteritorum, quam futu[illegible] [illegible] mos noscendi de ideno fla[illegible] rantes secuturi tempo[illegible] d[illegible] m p[illegible] [illegible] nite, uel callide [illegible] ticinantes [illegible] non po[illegible] e, ut [illegible] [illegible] m[illegible] lesima [illegible] t. S[illegible] m[illegible] er[illegible] dicebat Ph[illegible] [illegible] cipit[illegible] n [illegible] d[illegible] [illegible] e [illegible] aldei s, [illegible] u[illegible] [illegible] am [illegible] ra, [illegible] t e [illegible] , [illegible] d c[illegible] [illegible] rei [illegible] gl[illegible] [illegible]

[illegible] rum

rum truci[illegible] in, amiss[illegible] ex [illegible] a c[illegible], quæ sine lachrymis non [illegible] us dicere [illegible] o Cæ[illegible] us, [illegible] in [illegible] quem ex m[illegible] parte ip[illegible], in [illegible] a [illegible] om[illegible] ctrum t[illegible] s, & [illegible] am etiam a se [illegible] reb[illegible] atis, [illegible] ucidat [illegible] n modo ami[illegible] sed n[illegible] em qui[illegible] uam ac[illegible]. Qu[illegible] tu eum ui am acturum [illegible] te [illegible] rum [illegible] lorum [illegible] ior est, quam scientia. E[illegible] o[illegible] em c[illegible] o, & anti[illegible], [illegible] s æt[illegible] ræ uiros [illegible] huius sententiæ t[illegible] nium uocare, sed neq; n[illegible] rem dig[illegible] es[illegible] nem recipi[illegible] & [illegible] deturille clarissimas [illegible] duplex [illegible] ommoditas, ex[illegible] ctati[illegible] ædi[illegible] m, & præcogniti g[illegible] exte[illegible] entini [illegible] mulatiùs ac [illegible] ue esse. Au[illegible] falsa dicent, quod [illegible] est. [illegible] erunt infœl[illegible] bus [illegible] metu, [illegible] fœlicia [illegible] spe & gaudio, [illegible] te ubi [illegible] sym sentites, [illegible]. In[illegible] ur cuentum hos nugatos, sycopha[illegible] s contemnendos [illegible]. Ad hanc ferè senten[illegible] præteream Dicearchum, qui exped[illegible] nobis omninò [illegible] ne[illegible] re, magno u[illegible] clusit, breue & ut ita dixerim, manuale Phauonni c[illegible] tat. Meo qu[illegible] ud[illegible] lutiferum, ac summoperè seruandum, & [illegible] s ipse [illegible] llium sim conf[illegible] me semper obseruatum ante etiam, quàm uel Ph[illegible] rini, uel [illegible] archi nomen audiuissem. Memineram quippè poëtici illius:

Quid crastina uoluerit hora,
Scire nefas homini.

Sed multò maximè natura ipsa, me in hanc sententiam dirigebat, his ipsis rationum uinculis, quæ post philosophica esse didici. Acced[illegible] & antiquiorum testimonia multa è quibus duo in Noctibus Atticis scripta sunt, poëtarum in illa prima ætate præclustrium. Pacuuius enim ait:

Nam si quæ euentura sunt præuideant
Acquiparentur Ioui.

R[illegible] lis Noctibus n[illegible] habeatur, Pacuuius idem ait:

Nam istis qui linguam [illegible] ant,
Plusq; ex alieno iecore sap[illegible] m ex suo
Magis audiendum quàm ausc[illegible] andum censeo.

Actius uerò.

Nil credo (inquit) auguribus qui aures uerbis ditant
Alienas. Suas ut auro locupletent domos.

Tertium hi[illegible] E[illegible] nium addid[illegible], qui uetusta illa, & uenerabili facundia, hos ipsos eleganter irride[illegible] u[illegible] etiam eius utar.

[illegible] sui quæstus causa fictas suscitant sententias.
Non enim sunt ij aut scientia, aut arte diu[illegible]
Sed superstitiosi uates, impudentesq; hario li,
Aut inertes, aut insani, aut quibus egestas im[illegible] atur.
Qui semitam sibi non sapiunt, alijs monstrant uiam
Quibus diuitias pollicentur [illegible] drachmam ip[illegible] pet[illegible].
De his diuitijs sibi deducant [illegible] hmam, reddant cætera.

[illegible] . His & quartum aggregau[illegible] Physicum Democritum [illegible] ominem [illegible] ecta[illegible] is e[illegible] aduersus di[illegible] n[illegible] cans, quod [illegible] inquit) ante pedes n[illegible] r plagas. Qui[illegible] nen[illegible] sis omnibus fide[illegible] o, [illegible], quod [illegible] n uidet [illegible] ex [illegible] sp[illegible] m uidet. Quod e[illegible] spectat, [illegible] ci d[illegible] s h[illegible] m [illegible] dun[illegible] memoriam, & [illegible] m ex[illegible] a [illegible] m[illegible] u[illegible] at. I[illegible] rum h[illegible] m in h[illegible] nc sente[illegible] m. [illegible] ad [illegible] d[illegible] his [illegible] tes di[illegible] am d[illegible] in[illegible] cù[illegible] deficien[illegible] lù m[illegible] uixe[illegible] unt q[illegible] De m[illegible] te[illegible] i[illegible] s [illegible] d[illegible] ta hac re, a[illegible] co[illegible] d[illegible] n M. [illegible] im [illegible] e[illegible] quo co[illegible] [illegible]

[illegible]

DOMITI[illegible] [illegible]VS.

S[illegible] m[illegible] Phauorini, D[illegible]mit[illegible]m [illegible] Romæ clariſſimum Gra[illegible]ticum i[illegible] [illegible]m adducit, cuius reſpon[illegible] licet [illegible] modeſtum dec[illegible], con[illegible] [illegible]or fa[illegible] ſapientiæ tamen plenam [illegible] ſententiam. Inte[illegible]gatu[illegible] enim a[illegible] [illegible] im[illegible]qu[illegible] de peregrinorum quorun[illegible] im proprietate. Animo ſimul & [illegible] [illegible] Nulla (inquit) prorſus bonæ ſalut[illegible] ſpes reliqua [illegible] um [illegible]os philoſoph[illegible] [illegible]m [illegible]ni, nihil iam aliud, quàm uerba auctoritat[illegible]ſq; uerbòrum [illegible] ordi[illegible] habetis. Pa[illegible]ca præ[illegible]te[illegible] [illegible]bata uoce, in hanc ſententiam quæſtus ita concluſit. V[illegible]tinam m[illegible] homines eſſemus, minus improbitas inſt[illegible]umenti haberet. Quid nunc d[illegible] eres L[illegible] Q[illegible] phi[illegible]ſo[illegible]phia po[illegible] ta & neglecta, [illegible]itatē pro uirtute ſect[illegible]antes omne[illegible] ſe[illegible] ad Dia[illegible]lecticam tranſtulerunt, nec pudet in [illegible]erilibus ſeneſcere ſapientiæ ſt[illegible]ium profe[illegible]os.

A[illegible]RANIVS.

D[illegible] & poëtis locus. Affi[illegible] citea hanc ipſam, de qua [illegible]am diu loquimur ſapien[illegible] [illegible] uulgata ſententia eſt [illegible] cam ac memoriæ filiam opinatis. Qu[illegible] [illegible]pientia non in libris ta[illegible]m, de[illegible] linis mortalibus conſiſtere, ſed in experientia rerum omnium mag[illegible]ta, accedēte [illegible]delicorum, quæ quis uiderit me[illegible]m[illegible]a. Hinc ſibi enim, & alijs certiùs quenque conſulere argumento, rerum in quibus ſæpè peri[illegible]atus ſit, quàm uerborum, in quibus alienis ingenijs luſum eſt. Al[illegible]us quidem [illegible] m[illegible] deſcendere ſemel uiſa, quam ſepties audita compertum eſt. Ipſius Affranij uerba in to[illegible] [illegible] Cæciliæ eſt nomen, in Atticarum Noctium libris poſita, huc transferre propter e[illegible] [illegible]m elegantiam uidetur. Sunt autem huiuſmodi:

Vſus me genuit, mater peperit memoria,
Sophiā me uocant Graij, uos Sapientiam.

PACVVIVS.

N[illegible] Pacuuium excludam, cuius dictum ſcribi debere p[illegible] foribus tem[illegible]m[illegible]nium, in eiſdem libris ſcriptum eſt. E[illegible]odi homines quoru[illegible]pe[illegible]ra & philoſophica ſententia: Nihil indign[illegible]us, neque intolerabili[illegible] fieri poteſt, quam [illegible]ód h[illegible]mines ignaui ac deſides operti barba & pallio, mo[illegible] & emol[illegible]me[illegible]a [illegible]ophiæ, in linguæ uerborumq; artes couertant, & uitia facund[illegible] [illegible] [illegible]s madentes.

VIRGILIVS.

I[illegible] ex[illegible]pla ſapientiæ, cernens Afranium temperare mihi nequeo [illegible] [illegible] de t[illegible]m multis noſtri Poetæ figmentis & illuſtribus di[illegible]tis ann[illegible]. In ill[illegible] et[illegible] [illegible] horrenda nocte Troiani excidij, per quam non inepte qu[illegible]dem im[illegible] h[illegible]a[illegible] [illegible]itæ ſtatus, falſus quidem ac breuibus gaudijs illuſus, & uelut ſom[illegible] fe[illegible]ix. m[illegible] ex[illegible] cœperis ten[illegible]s, atque horrore obſitus, inter innumerabiles miſeri[illegible] c[illegible]ores & pe[illegible]gere, cum lachrymis a[illegible] eluctabilem interitum. In illa (inqua[illegible] Aeneam [illegible], per hoſtes ac flamm[illegible] errantem fecit, ſed donec lateri genit[illegible]ix Venus affixa eſt [illegible]us oculis ſecurum: at [illegible]bi primum illa digreditur, purgatis luminibus [illegible] [illegible]es deorum apparuiſſe, ſubiungit. Qua in re more poëtico magnæ ſapientiæ [illegible] [illegible]n & experiment[illegible] compertum [illegible] magnorum hominum auctoritate t[illegible] [illegible] diuinitatis nih[illegible] magis abſtra[illegible] m uſus Veneris, q[illegible]o amo[illegible], & [illegible] caligine, incipit qu[illegible]dem Deu[illegible] pa[illegible]e, ſed iratus. Ita tamēn ut eua[illegible] [illegible] at facultatem.

[illegible]BRIT[illegible]V[illegible]

V[illegible] [illegible]trogrado fera[illegible] abriti[illegible] [illegible] apud regem [illegible] à Cyn[illegible] [illegible] Athenis eſſe qu[illegible]dam qui ſapiens [illegible] et [illegible]m ac [illegible] [illegible] quæ agimus in uita, ad uolup[illegible]atem [illegible] [illegible]. Lo[illegible]item [illegible] [illegible] [illegible] iuncarum, & [illegible]. C[illegible] m[illegible] [illegible] [illegible] tis [illegible] dicta [illegible] [illegible] conſtitui[illegible] [illegible] ut magi[illegible] [illegible] illa ſemper a[illegible] [illegible]

[illegible] SAMNITES:

AT [illegible] ut parumper in Itali[illegible]tamus [illegible] similes C[illegible] Samnitum [illegible]rat[illegible]is preces. Vtinam [illegible] id tem[illegible] m[illegible] referu[illegible] quo Romani [illegible] a accipere cœp[illegible]nt [illegible] diutius regnare. Sapienter id qu[illegible] hostis optabat. Videbat enim [illegible] donis [illegible]rup[illegible]e, diuturnum esse non posse.

[illegible] SYRA[illegible]SANORVM [illegible]RANNVS.

DI[illegible]nysi[illegible]s ma[illegible] qui Syracusa[illegible] Siciliæ nobilissima[illegible]ndam ac florentissimam [illegible] tàm delitij[illegible]nate notissimus, cũctis ua[illegible]iæ blan[illegible]s d[illegible] leuerum testium [illegible]um dedi[illegible] Cùm enim Damon quidam, fortunarum [illegible] præcipuus mirato[illegible]m [illegible]ius cœlo tenus, eum omnium m[illegible]lium longè fœli[illegible] præ[illegible]caret. Vis'n[illegible] inquit [illegible]ur fœl[illegible]itatis [illegible]æ partiunculam degustare? Imo uero [illegible] ille, Nihil magis opto. T[illegible]m Dionysius imperauit Damonem in cõuiuium produc[illegible] in l[illegible]co ornatissim[illegible] d[illegible]scumbere, ostr[illegible] & [illegible]ndone circumamictum, parietes serico, fl[illegible]us [illegible]m omne s[illegible]bstratum. Lectissima [illegible]pium in[illegible]ens c[illegible]a, & suauis Bacchi discolo[illegible] ua[illegible], in gemmis translucentibus, & in [illegible] aureis artificio uincente materiam. Alternatim [illegible]pponebantur conuiuæ attonito [illegible]denti. Aderant omnis generis odores, & gulæ irritamenta, extremo procul oriẽte transm[illegible]a. Ministrabant tener[illegible]æ ætati[illegible] [illegible]m[illegible] uari[illegible]s ad[illegible]lesce[illegible]nitum edentis obseruatus attentiùs & la[illegible]equẽtes. Coron[illegible]tus Damon, purp[illegible]m le[illegible]n molli premebat accubitu, [illegible] fœlix, iam sibi sapiens uidebatur, & tyrannicæ fœlicitatis uerum sibi iudicium arr[illegible] Hæc inter ex laqueari inaurata trabe suprà caput discumbenti [illegible]ruscus mucro d[illegible] equinæ [illegible]dæ ferula tremẽte suspensus, iam [illegible]asurus, & simili [illegible]m cadenti. Ille a[illegible]em [illegible]to horrore per[illegible]ussus, expalluit. Hærere cib[illegible]s [illegible]aucibus, non a[illegible]paratum, non [illegible]istro[illegible]n ep[illegible]las circumspectare, denique [illegible]uàm oculos ab a[illegible]e ferri minantis aue[illegible]uit [illegible]dem ut ab[illegible]re [illegible]itteretur no[illegible]iutiùs esse fœli[illegible]. Atqu[illegible] inquit [illegible] die, n[illegible] ctu [illegible] ta mea est, [illegible]alem [illegible]mento temporis pertulisti. Hæc est [illegible] fœlicitas, quam [illegible]c[illegible]tus tantop[illegible]m[illegible]stigatum hõ[illegible]nem dimi[illegible]t. Hacten[illegible]æ à multis re[illegible]m sc[illegible]iptoribus tradi[illegible] alienis nostro sermone [illegible]ilimu[illegible] h[illegible]ddentes historiæ, nequaquam potui[illegible] t[illegible]d, nisi al[illegible] homine a[illegible] prop[illegible] atque omn[illegible] tyrannorum statum altiùs int[illegible]e confingi, & actum quid[illegible] m[illegible] n[illegible]tiæ [illegible]egauerit. Quod idcirc[illegible] min[illegible]s [illegible]r, quia hunc ipsum Diony[illegible] & [illegible]m[illegible]erantem, atque [illegible]er[illegible]dis [illegible]us industriu[illegible] testis est Cicero, tàm sc[illegible] tam[illegible] er[illegible] propositi, tam [illegible]uium suorum circumue[illegible] odijs, prop[illegible] exacti[illegible] p[illegible]uitam tyra[illegible]am dediscere uellet [illegible] m[illegible]era peccantiu[illegible]. ca[illegible] non lic[illegible]t. Hinc iam serua[illegible] g[illegible] situ, sicut ex[illegible] a [illegible] fi[illegible]ia in Aphricam nauigemus.

EXTERNI.

IVGVRTH[illegible]

AT [illegible]am serùm ab extrem[illegible]lapsi fi[illegible]m[illegible] uelut à longinquo po[illegible] [illegible]s cerneb[illegible]on multò po[illegible]pote[illegible] A[illegible]er[illegible]is ante oculo[illegible] [illegible] Romani more [illegible]euerli[illegible], [illegible] cum [illegible]orij[illegible] m ac gen[illegible]ium [illegible]em a[illegible]aritia. De [illegible] quor Nu[illegible]rum reg[illegible] [illegible] ane, at [illegible]o [illegible] bus, sæp[illegible]or [illegible] C[illegible] de [illegible] R[illegible] [illegible]blica uen[illegible] ind[illegible] [illegible] a u[illegible] p[illegible] urbis egressus, cr[illegible] [illegible]n te[illegible] dixi[illegible]: O [illegible]bem [illegible]enalem, & ma[illegible] p[illegible] rem [illegible] s a[illegible] oste [illegible] d[illegible]ctu m[illegible] q[illegible] ex e[illegible] sapientiæ [illegible] p[illegible]

[illegible] V [illegible] R [illegible]

I[illegible] en mus [illegible]us [illegible]currit [illegible] [illegible] en [illegible] au[illegible] [illegible] h [illegible] [illegible] cen [illegible]

[illegible]

H[illegible] unx hæreat [illegible] qui [illegible] nt, & [illegible] R[illegible] [illegible] s solen[illegible] qu[illegible] [illegible] eris ad[illegible] [illegible] cem esse [illegible] con[illegible] sapientia [illegible] imbutum fil[illegible] aspe[illegible] tam ferociam [illegible] [illegible]s.

A[illegible]DER [illegible]VS

S[illegible] is [illegible] mentius [illegible] quitur. Dum enim Indiam bello [illegible] xerat incautiu[illegible], sagitta crus [illegible] tinceptum, se[illegible] empe[illegible] xit. Verum p[illegible] anguis, & [illegible] cens u[illegible] exclamauit. [illegible] dicunt, sed dolor hic h[illegible] me[illegible] Conscientiam p[illegible] quàm blandi[illegible] fidem dare, ac [illegible] am d[illegible] [illegible] ius ad sapientiam gradus est.

CYRVS PERSARVM R[illegible].

Nec ext[illegible] ebit aut breuitatis studium, aut uul[illegible] rei [illegible] tandum [illegible] petitione la[illegible] [illegible] dium, ut sermonem Cyri maioris monentis a [illegible] ex X[illegible] phonte tran[illegible] la[illegible] m præte[illegible] mittam, sic enim Filios alloquitur: Nolite a[illegible] charissimi, [illegible] um [illegible] uobis d[illegible] ssero, nusquam aut nullum fore. Neque enim dum eram u[illegible] bisc[illegible] meum uidebatis, sed eum esse in hoc corpore, ex his re[illegible] quas [illegible] ebat [illegible] undem igitur [illegible] e creditore, & si nullum uidebitis. Nec [illegible] clar[illegible] rum ui[illegible] [illegible] hon[illegible] permanerent. Si nihil eorum [illegible] rum animi e[illegible] ficer[illegible] pro diu [illegible] emus, mihi quidem nunquam [illegible] aderi potuit, [illegible] in [illegible] onbus uiuere, cum exissent ex his [illegible] ri. Nec uero t[illegible] [illegible] pienti corpore euasisse, s[illegible] d [illegible] mini admixtione [illegible] coepisset, tunc esse sapi[illegible] hæc ad [illegible] ntextum [illegible] b[illegible] mortalitatis animæ, [illegible] um ut uera, sed [illegible] [illegible] aciter amplectenda est, hæc enim sublata, omnis pr[illegible] mor[illegible] [illegible] uo ad honesta succendamur. Quis enim dempta [illegible] [illegible] æ uitæ pericul[illegible] tosque labores perferet. Quis se à uoluptat[illegible] [illegible] enare uolet. Qua ira aut libido uocauerit [illegible] uctur quisque [illegible] e optim[illegible] tioni ordo turbabitur, inte[illegible] arcidum [illegible] is respectu flu[illegible] bit humanum genus. Duo [illegible] [illegible] erum, tamque fal[illegible] erum, cæterum in [illegible] ætat[illegible] ix dum p[illegible] [illegible] tam constan[illegible] affirmat, & quod in ipsa morte faciat. [illegible] [illegible] dam [illegible], & [illegible] are contigisse arbit[illegible].

[illegible]EMISTOCLES.

P[illegible] Themistocles Atheniensis accedat, non ipse quidem rex, sed [illegible] Græciæ rerum inferior. Hic interroga[illegible] amico [illegible] ino[illegible] [illegible] mi, unicam [illegible] am in matrimonium daret: Virum sine pecunia, quam [illegible] sine uiro se m[illegible] respondit. Virtutem in homine spectan[illegible] p[illegible]

D[illegible]N[illegible].

A[illegible] quoddam di[illegible] Videte a[illegible] [illegible] lum custo[illegible] a[illegible] Q[illegible] ien[illegible] ora[illegible] [illegible] ca[illegible] & his [illegible] [illegible].

A[illegible]EST A[illegible]

A[illegible] rum [illegible] aduer[illegible] em [illegible] p[illegible] [illegible] m [illegible] periculosam [illegible] s, hæc ta[illegible]

sin cœpit [illegible] ec contra [illegible] Sed iam [illegible] m [illegible] rec, int, [illegible] nnum [illegible] mem [illegible] e unam, [illegible] n re [illegible] us ma [illegible] alienis parum [illegible]

[illegible]LON.

A [illegible] ædi [illegible] ferunt, [illegible] du p [illegible] min [illegible] a [illegible] tum affluentia, de [illegible] dici [illegible] tetur, ab his qui [illegible] ac po [illegible] pentè corruerunt. Id c [illegible] clari [illegible] Ly [illegible] tum à Solone trad [illegible] Hanc c [illegible] longo u [illegible] æ finem [illegible] intellexi [illegible] m a [illegible] oit uictus, flamm [illegible] mediaq; iam morte Solonē u [illegible] admi [illegible] C [illegible] er sup [illegible] ciū imperauit, done [illegible] et, & [illegible] r, qu [illegible] m [illegible] sq; co [illegible] R [illegible] ns, [illegible] tatim ho [illegible] e a [illegible] reg [illegible] & [illegible] unt, [illegible] te re [illegible] tituit. Rectè igitur dici pot [illegible] d de [illegible] ali [illegible] dicat. Q [illegible] ob [illegible] breuib [illegible] s quidem [illegible] m, se [illegible] ate [illegible] m, ab omn [illegible] s obie [illegible] unt, u [illegible] fo [illegible] ic tatis, de qua d [illegible] m, quòd it [illegible] di [illegible] pter uitæ a [illegible] al [illegible] quod [illegible] spo [illegible] cert [illegible] uer- [illegible] emus, ad finem [illegible] respic [illegible] Pr [illegible] emp [illegible] ris [illegible] oponend [illegible] is [illegible] o est al [illegible] rtus [illegible] s ac [illegible] d [illegible] q [illegible] qu [illegible] p [illegible] contra [illegible] s, nō aud [illegible] Progredere [illegible] hoc scire c [illegible] pis, [illegible] tene [illegible] cēur [illegible] no [illegible] te c [illegible] tia po [illegible] empu [illegible] agi [illegible] àm [illegible] per ea [illegible] em [illegible] u [illegible] gia reuersuri [illegible] , c [illegible] æ [illegible] rima [illegible] de [illegible] uerit, a [illegible] ta [illegible] nam senect [illegible] s [illegible] nstarent m [illegible] s, quibus [illegible] m [illegible] quoq; titubant al [illegible] agis, quia [illegible] idendo [illegible] m [illegible] hom [illegible] ere ra [illegible] mo [illegible] es [illegible] iq [illegible] ndo [illegible] ue [illegible] p [illegible] e qui [illegible] dicit [illegible] a [illegible] b [illegible] o [illegible] m [illegible] pe [illegible] . Hæc est illa c [illegible] ant [illegible] m [illegible] ec [illegible] in al [illegible] n [illegible] qtem p [illegible] ra, [illegible] , ad [illegible] fine [illegible] fe [illegible] e [illegible] ce [illegible] ta fl [illegible] uersi [illegible] c adu [illegible] n [illegible] d m [illegible] ice a [illegible] lu [illegible] e [illegible] ua- [illegible] E [illegible] , ne [illegible] m [illegible] uari, [illegible] d [illegible] H [illegible] ictu [illegible] ter [illegible] h [illegible] en a [illegible] uit [illegible] d [illegible] uct [illegible] m [illegible] N [illegible] apud a [illegible] m [illegible] c [illegible] a, [illegible] dò [illegible] p [illegible] m fu [illegible] m [illegible] accre [illegible] d [illegible] ap [illegible] e [illegible] n [illegible] , hum [illegible] nes [illegible] pin [illegible] & d [illegible] lem [illegible] æ [illegible] um [illegible] nu [illegible] ex [illegible] ma [illegible] em mal [illegible] r [illegible] & [illegible] tat [illegible] di [illegible] m [illegible] m [illegible] l [illegible]

CHILON [illegible]

P[illegible] medi[illegible]m Solone [illegible] in eodem sapientiæ nomine glori-
[illegible] Illo gl[illegible] quoniam [illegible] de sapientiæ suæ fontibus
[illegible]em haus[illegible]is [illegible] Qui [illegible]tur in ducibus obserua-
[illegible] ocor[illegible] Ad latus Atheniens[illegible] Lacedæmonius sedeat Chi-
[illegible] or sententię ra[illegible] templ[illegible] Delphici Apollinis scripta fuit
[illegible] V M, cum [illegible] receptu a[illegible] in [illegible] cum sicut
[illegible] etur, sed De[illegible]. Quo qui[illegible] ut a[illegible] dem [illegible] mem-
[illegible] m [illegible] oscam[illegible] s [illegible] s cor[illegible] bom[illegible] us
[illegible] m [illegible] te [illegible] di[illegible]
[illegible] uid [illegible] te[illegible] m. Ab animo [illegible] à
[illegible] od & mihi pl[illegible] mum, & c[illegible] pe[illegible]
[illegible] m[illegible]s, & in actionibus nostris nosmet ip[illegible] exitum
[illegible] sq animi robore quid [illegible], quid ingenio [illegible] quid uiribus corp[illegible]
[illegible] bilitatem [illegible] tam desidia [illegible] rumpi sin[illegible] aut uaria opinione t[illegible]
[illegible] udacia.

CLEOBOLVS LYND[illegible]S.

C[illegible] Lyndius dixisse fertur μέτρον ἄριστον, quod latinè sonat modus. Quid [illegible]
b[illegible] id sapientius dici potest[illegible] mus in singulis uitæ nostræ particulis memi-
[illegible] eniet, seu t[illegible] landū, seu do[illegible] cendum, seu laborandū, seu quiescendū erit,
[illegible] en[illegible], uel t[illegible] cen[illegible]. Et ut breuiter cūcta cōplectar quicquid agemus, quic-
[illegible] h[illegible] e oculos semper hab[illegible] mus, facillime crebrò nimis oberra-
[illegible] de[illegible] omicus Ter[illegible] quod ait in Andria:

N[illegible] oc [illegible] apprimè in uita e[illegible] ut[illegible]:

N[illegible] Q[illegible] ID N[illegible] IS.

[illegible] eoboli sententiam, si addideris & NE QV[illegible] D [illegible] R V M, nisi
[illegible] d[illegible] unque porrigetur. Itaq[illegible] plen[illegible] ut[illegible]

[illegible] rebus [illegible] t certi deniq; fines
[illegible] r[illegible] q; nequit consistere rectum.

T[illegible] ALES MILE[illegible].

N[illegible] præ[illegible] esse [illegible] ndenti, uel adesse [illegible] dimonio Thalen [illegible]
[illegible] am [illegible] apientiæ lacrymosæ se[illegible] pœnitentium [illegible] moe
[illegible] atrim[illegible] m casus indicant, eorum q[illegible] ro alij [illegible] nt [illegible] em
[illegible] r[illegible] uid operationes h[illegible] minum lat[illegible] n[illegible] co-
[illegible] it. Qu[illegible] tace[illegible] n[illegible] ur, non minùs a[illegible] dua menti [illegible] exteriora
[illegible] spicie[illegible] Dei oculis approbare [illegible], in late[illegible] habetes.

BI[illegible]S [illegible] RIENNEVS.

B[illegible] u[illegible] s m[illegible]li. De[illegible] s[illegible] et dicti uer[illegible] o ambi-
[illegible] ducatus [illegible] orum ex[illegible] bus qu[illegible] cat
[illegible] s eaden[illegible] et. Par[illegible] abest, quin mel[illegible] fu[illegible] cat
[illegible] tum e[illegible] s habeatur qui[illegible] dicat [illegible] pessim[illegible]
[illegible] m eni[illegible] us exp[illegible] & incens[illegible] es
[illegible] at, chan[illegible] ffere [illegible]
[illegible] et [illegible] me[illegible] cum p[illegible]
[illegible] ne[illegible]. N[illegible]
[illegible] Se[illegible] ta
[illegible] ro-
[illegible] n
[illegible]
[illegible] quonam tempore tenuat, scio [illegible] p[illegible] ap[illegible] des[illegible]
quia

quia C[illegible] B[illegible] bitatio [illegible] ue[illegible] ciam fac[illegible]

[illegible]

P[illegible] n,cu[illegible] mo [illegible] is re[illegible] erit[illegible] fe[illegible] primu[illegible] erut[illegible] partius uten[illegible] o lax[illegible] cunq; [illegible] pien [illegible]

[illegible]

P[illegible] est [illegible] dul[illegible] an[illegible] dop[illegible] finem [illegible] sed [illegible] ue [illegible] quie[illegible] m[illegible] me[illegible] a[illegible] on[illegible] R[illegible] que [illegible] est, [illegible] m.

[illegible] DARMONIVS.

F[illegible] an [illegible] inter So[illegible] coll[illegible] uem [illegible] p[illegible] gistrum A[illegible] ptis causa [illegible] his [illegible] G[illegible] mo[illegible] rererem, nec styl[illegible] amo [illegible] gnomi[illegible] us quærunt, in [illegible] m[illegible] Se[illegible] ut[illegible] b[illegible] n fuerit Lyc[illegible] sæpe m[illegible] S[illegible] a[illegible] stulo, [illegible] epi[illegible] a [illegible] ait Sene[illegible] a, L[illegible] ea[illegible] nume[illegible] cta [illegible] Q[illegible] m[illegible] br[illegible] c[illegible] nu[illegible] ant [illegible] cu[illegible] g[illegible] s [illegible] lum [illegible] ustra- u[illegible] m[illegible] m [illegible] x[illegible] eg[illegible] s a[illegible] hæc mem[illegible] narran[illegible] r. A[illegible] m u[illegible] up[illegible] locum, rerum c[illegible] ncm[illegible] P[illegible] pes [illegible] tros[illegible] im[illegible] comi[illegible] m[illegible] ut [illegible] ma[illegible] R[illegible] tan[illegible] po[illegible] ac ma[illegible] æc[illegible] bus c[illegible] emulat[illegible] m[illegible] for[illegible] curta [illegible] ne [illegible] m h[illegible] nec[illegible] bi[illegible] hence[illegible] trum, [illegible] dam[illegible] Q[illegible] Ro[illegible] ant, qu[illegible] me[illegible]

[illegible]

D[illegible] Cic[illegible]

son

[illegible] redacta, quondam tamen ut Ci[illegible] [illegible] alica beatissima. Eius ciuitatis [illegible] omnis uirtutis odium simul, [illegible] portu [illegible] transuectus, ad Italiam Pytha[illegible] [illegible] labente [illegible] plos, ciuitatis mores, sapie[illegible] [illegible] non minu[illegible] [illegible] firmaret. Sapient[illegible] [illegible] um uari[illegible] [illegible] erecu[illegible] [illegible] Ext[illegible] [illegible] etiam, ab omni [illegible] uel [illegible] adeo, ut [illegible] [illegible] corporum [illegible] docte [illegible] dicitur [illegible] auro, [illegible] armis, [illegible] salubre consil[illegible] [illegible] est illud d[illegible] [illegible] De[illegible] propin[illegible] [illegible] diuinitus [illegible] communicat [illegible] m: Vt discipu[illegible] [illegible] onibus im[illegible] tacerent [illegible] a pro[illegible] citate, [illegible] a scho[illegible] silentio sapientiam auspicar[illegible]

SOCRATES.

[illegible] m [illegible] su, D[illegible], ut aiunt respon[illegible] sapi[illegible] [illegible] at [illegible] hos non sapient [illegible] inore [illegible] es[illegible] Socrat[illegible] m. Cuius in p[illegible] um ac [illegible] hab[illegible] adeo nisi ue[illegible] faciat, [illegible] lle[illegible] [illegible] lus n[illegible]. Nos autem [illegible] rum nescij, [illegible] un[illegible] cib[illegible] sæpi[illegible] [illegible] et & nobi[illegible] [illegible] us, nihil c[illegible] atione demen[illegible] [illegible] itura, [illegible] atum u[illegible] orũ ex[illegible] [illegible] nos n[illegible] d[illegible] eria melius co[illegible] [illegible] de [illegible] omne æ[illegible] est. Quid enim [illegible] oten[illegible] co[illegible] [illegible] bus [illegible] ap[illegible] mortalium, [illegible] m[illegible]. Quod [illegible] adeo [illegible] um [illegible] up[illegible] a[illegible] pœnit[illegible] aria[illegible] is est, [illegible] uacuus [illegible] V[illegible] [illegible] suspitionesq; [illegible] erp[illegible] a[illegible] [illegible] lgo [illegible] quam m[illegible] [illegible], & sp[illegible] [illegible] s[illegible] merito [illegible] erue[illegible] [illegible] tan[illegible] ut [illegible] De[illegible] ut [illegible] im[illegible] [illegible] m [illegible] [illegible] f[illegible] d[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] communicare [illegible] Stultum est enim, non [illegible] iocos [illegible] dictorum, ut [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

V[illegible]

A[illegible]

H[illegible]

S[illegible]

[illegible]

[illegible] intellectus lumen duntaxat uel etiā [illegible] Deo [illegible] uero [illegible] æquanimiter, humiliter, & [illegible] potes in [illegible] repente [illegible] que, memor [illegible] forte memorandi [illegible] faciendi [illegible] libros [illegible] diproa [illegible] reprehensibile est. Re- [illegible] cogitatu [illegible] casne di- [illegible] homini [illegible] intempe [illegible] Vides [illegible] sed modestæ [illegible] fusa [illegible] At [illegible] mihi Satyricum illud:

Tene[illegible]

[illegible] ere non [illegible] delectabili [illegible] teo [illegible] tamen [illegible] nunc [illegible] Cicero [illegible] ipsi leg [illegible] permitti uolo. Hactenus mecum [illegible]

[illegible] quisque nouit artem in hac se exerceat,

[illegible] nec pul[illegible] alienam miramur [illegible] us exercemur [illegible] m nostrorum [illegible] les sunt ex[illegible]

REX [illegible]

I[illegible] apud Valerium innominati Regis dictum [illegible] m super impone[illegible] capiti, cum an[illegible] est: O [illegible] charum, & ill[illegible] dicrimina curasque & molestias pre[illegible] tum [illegible] regem dicerem, [illegible] Crebri enim sunt regnorum [illegible] c sine causa dictum [illegible] Poeta:

[illegible] on emnere opes.

[illegible] mentum est ille contemptus.

RECENTIORES.

[illegible] ANVS RO[illegible]

R[illegible] le ueibum tempus [illegible] iam ad [illegible] Rom. Pont. sæpe dicentem [illegible] nullum se a hoste su[illegible] profectò nisi fallor, summi [illegible] me is subijde difficillimum [illegible] præci [illegible] tanto sunt [illegible] status est, [illegible] quid onus paucis diebu[illegible]

[illegible]

[illegible]

heu,

FRANCISCI PETRAR-

CHAE [illegible] RER[illegible]

[illegible]

[illegible] ium Ma[illegible]m ut est [illegible] abile [illegible] Qu[illegible] cr[illegible] m [illegible] ideas Q[illegible] dixerat [illegible] impletum e[illegible] sanguis [illegible] ad ma[illegible] haud [illegible] em T[illegible] ment [illegible] ille præcipuè [illegible] Aegyp[illegible] gentium, infan[illegible] miserabil[illegible] fluctibus medicatum capit spectandum [illegible] agandi materi[illegible] perio, [illegible] pectori [illegible] e.

THEODORVS.

I[illegible] in primis libera coniectura Theodori [illegible] Rhetoricæ [illegible] uellet [illegible] ne mac[illegible] ost morum [illegible] exp[illegible] imperij acino [illegible] um u[illegible], uel a[illegible], uel bre[illegible] p[illegible] em a[illegible] hominis [illegible] præse[illegible] tes actus [illegible] seno m[illegible] s na[illegible] ijs d[illegible] nauit.

TIBERIVS IMP.

A[illegible] ens ipsius [illegible] berij de C. Caligula successore prouidētia, [illegible] um [illegible] n tantùm [illegible] obsequentem [illegible] ed suis om[illegible] nihil in[illegible] m, o[illegible] æquanimi[illegible] tolerans [illegible] N[illegible] C[illegible] um di[illegible] er [illegible] exi[illegible] ani [illegible] Roma [illegible] RI TIMO [illegible] ex[illegible] m feris & [illegible] talem [illegible] dere [illegible] am quem [illegible] dilect[illegible] extrema de[illegible] m. [illegible] psis floribus po[illegible] Augustus (simile [illegible] miraculo, ni quia ut [illegible] n mox attingam, [illegible] non de [illegible] a, [illegible]

[illegible] IV [illegible]

D[illegible] de [illegible] a [illegible]

[illegible]

V[illegible] hominis conie-

[illegible] nu [illegible] ctis audien- [illegible] dice [illegible] d [illegible] iam [illegible] rat [illegible]

[illegible] omnipotens, [illegible] ineluctabili [illegible]

[illegible] habe [illegible] propte adm [illegible] at [illegible] m m [illegible] tur [illegible] prouidentiam mi [illegible] m l [illegible] s p [illegible] pl [illegible] nq; solet, ab imper [illegible] a m [illegible] pretio [illegible] calcea um [illegible] um lau [illegible] us o [illegible] cit [illegible] ol [illegible] rep [illegible] m furor [illegible] d [illegible] ue consi [illegible] lerent contemni [illegible] um clarior pr [illegible] uid [illegible] magnis post laud [illegible] est. Hinc iam ab urbe [illegible] mul, & Cæsaribus abeundi [illegible]

EXTERNI.

[illegible] PHUS

OCcurrit autem post Ve[illegible]pa[illegible]ianum Iosephus, uir apu[illegible] clarus ne[illegible] apud no[illegible], qui ab [illegible]dem ca[illegible]tus, temp[illegible]re [illegible] Ner[illegible]is impe[illegible] [illegible] Iudæa. Cùm [illegible] uncula circumda[illegible] u[illegible] q[illegible] nihil m[illegible] [illegible] futuri certus. Tu idem [illegible] V[illegible] ne, que[illegible] [illegible] imperator f[illegible] [illegible] an [illegible] ce [illegible] po [illegible] an [illegible] forte u[illegible] uidu [illegible] d salu[illegible] s pem, [illegible] au[illegible] ndo pe[illegible] [illegible] trepi[illegible] quebatur.

HERE[illegible]

POntius Sannitum [illegible] atque omnem [illegible] Romanum f[illegible] mise[illegible]bile [illegible] imos ui [illegible] pta [illegible] capt[illegible] [illegible] interu [illegible] us noctis, anim [illegible] dolor [illegible] [illegible] atque [illegible] Vt abire [illegible] rentur [illegible] genere [illegible] [illegible] de ta [illegible] & u [illegible] [illegible] ad [illegible] pot [illegible] u bis dis [illegible]

[illegible]

A [illegible] senes, ne d[illegible] niungam, H[illegible]no Carthagi n[illegible] ap[illegible] spectatæ prouidentiæ, præferuidum Hannibalis ingenium, [illegible] mplaius, semper [illegible] endum domi sub legibus, do[illegible] ex [illegible] ciuibus suis uiuere, al[illegible] [illegible] itibus, ne intem[illegible] imperio, postquam [illegible] annu[illegible] ret. Id an salubriter [illegible] dec[illegible] auit exitus. Quanta enim [illegible]um Aphricæ, Hisp[illegible], & [illegible] ruina [illegible] ulorum cum gemitu ac sanguine, [illegible] ritandi dul[illegible] lega[illegible] [illegible] nisi sit, tàm notum est [illegible] commemoratione [illegible] N[illegible] x hic, altera [illegible] partem, quod Perich. adscribit Ari[illegible], de quo di[illegible] supra. Idem [illegible] Hannibal, ad summam licet potentiam euect[illegible] [illegible] Italia tam [illegible] orias, ausus sit uerbis extenuare, q[illegible] p[illegible] s exitus uaticin[illegible], seu pac[illegible] eum amor cogeret, seu patriæ [illegible] si aduersarij criminentur, ego non suspicor, denique post C[illegible] em cladem, & [illegible] nouissimum uulnus imperij Romani, cum Mago tàm magnæ fœlicitatis nun[illegible] thaginensi Senatui rem omnem, ut gesta erat exposuiss[illegible], & [illegible] mo[illegible] n[illegible] posset, coram affusis annulorum [illegible] aureorum modijs, qui Romanis [illegible] is, dempti fuerant metiretur, cunctis lætitia attonitis, Han[illegible] solus in eodem [illegible] stens, interrogauit: Nunquid ob tàm grauem casum quisqua[illegible] [illegible] ciorum P. R. [illegible] fugisset? Vbi nullum [illegible] dem mut[illegible] gnouit, censuit legatos [illegible] pacem à Romanis peterent, in eo rerum statu [illegible] imperrand[illegible] [illegible] remissique animi, multis tum [illegible] uisa est: post autem, serò licet, ge[illegible] Carthaginensium ruinis, summæ prouidentiæ apparuit.

A[illegible] H[illegible] T V S.

N [illegible] prætereunda est Achiti senis exclamatio, qui cùm primò concionantem [illegible] lescentem Periclem audiret, repente Phil[illegible] m senio g[illegible] auem, itue[illegible] is audierat re[illegible] datus. [illegible] aue[illegible], ait, hu[illegible] [illegible] es, est enim in loquendo [illegible] simili. Pis[illegible] V[illegible] quidem plausibil[illegible] nisi præsentia cernenti, [illegible] emoranti, & futura prouidenti, formid[illegible] er loqui uisus est. [illegible] præsagij, aut non rectè præuidit, qui ex [illegible] similitudine c[illegible] [illegible] inem animorum? Profectò Pericl[illegible] P[illegible] am[illegible] mille linguam pa[illegible] ter, & dextra[illegible] [illegible] lingua [illegible] remanearit inuicem tabulantes, mod[illegible] tas linguarum [illegible] alter a[illegible], incredulam patriam, [illegible] enum c[illegible] in cineres [illegible] iter incepti [illegible] mur. Postquam uer[illegible] pe[illegible] sentia a præte[illegible] sin ante[illegible] mus, non [illegible] um fortè fuerit, aliquot [illegible] atingere [illegible] earum reru͂ per [illegible] m se[illegible] poris, curiositas humana [illegible], quamu[illegible] m[illegible] iror[illegible] in [illegible] onem anieularum esse [illegible] p[illegible] am. Ver[illegible] q[illegible] a utrisque [illegible] mi eà uideatur, ut[illegible] a recti[illegible] ede[illegible] hæc [illegible] a[illegible] ue qu[illegible] a peruenit, hæc nititur frus[illegible] nisi di[illegible]gen[illegible] ale[illegible] noran[illegible] iam[illegible] que perrar[illegible] tissimis [illegible] is, us[illegible] c[illegible] mp[illegible] est. Q[illegible] amo[illegible] iuxta po[illegible] ue[illegible] u[illegible] am[illegible] se[illegible] quaris. Id enim est, eius d[illegible] qu[illegible] m [illegible] x[illegible] ra[illegible] c[illegible] ri.

D[illegible] O R A C V[illegible] cap. [illegible]

O [illegible] e[illegible] a [illegible] nitur, uo[illegible] hominis ore enunciata, q[illegible] [illegible] pr[illegible] b[illegible] ade[illegible] e, nam quis e[illegible] o sum, [illegible] nun[illegible] os [illegible] tas ueter[illegible] N[illegible] uis an[illegible] [illegible] s e[illegible] u[illegible] uerum quia [illegible] aturo [illegible] men h[illegible] n c[illegible] tin[illegible] à se[illegible] Sic[illegible] te[illegible] ont[illegible] a[illegible] [illegible] onlorum [illegible] eos uoca[illegible] s[illegible] [illegible] ac[illegible] a[illegible] d[illegible] nitio [illegible] [illegible] s [illegible] f[illegible] en[illegible] ædi[illegible], ed tàm m[illegible] [illegible] de [illegible] anhelanti uatis pe[illegible] impelleret

Ex hoc genere re[illegible] illud [illegible] Del[illegible] [illegible] si apertum & euidens [illegible]et, nequaquam [illegible]tam [illegible] tamen, [illegible]er, sed de hoc [illegible] loco dictum est. Hæc autem [illegible] milia quædam, [illegible] quibus lector admonitus gaudeat, & Deo gratias agat, [illegible] ex [illegible] ad serenæ lucis specul[illegible] reseruatus est. Ne [illegible] ereatur aut lo[illegible], aut q[illegible] lorum dijs, & q[illegible]em [illegible] hoc præ [illegible]nctis a[illegible], Apoll[illegible]em [illegible]ide[illegible] præsertim [illegible]m [illegible] Tul[illegible] s u[illegible] eius lectæ, atque illorum tempor[illegible] n[illegible]e doctissimus, [illegible] suis, libera e[illegible] [illegible]ione [illegible] ciat, quem ille suspiceret, publi[illegible]que c[illegible]ederet [illegible] nobis tamē mirum est, & execrari peregrin[illegible]m mendacis Dei nomen & odisse. Ad h[illegible] a[illegible] proderit aliqua[illegible] [illegible]us fallacias agnoscere quibus humani generis illusor, pot[illegible]us quā [illegible], famam [illegible] diuinitatis, multa m[illegible]serorum c[illegible] te quæsiuerit.

APOLLO DELPHICVS

Appius Claudius, is qui ciuili bello Pompeianas partes secutus est, de euētu rerum dubius, uicinum castris, qui iam t[illegible]m negle[illegible]s obmutuerat, retentauit Ap[illegible]. Itaque Phæmenoës qu[illegible]dam templi uates, in antrum compulsa, solitoque exæ[illegible]uans furore, fertur in hanc sententiam respondisse. Magnas huius bel[illegible] mina[illegible] [illegible] ne timeas: nihil enim ad te, quoniam in pace lutus Euboicū, uelut qu[illegible]dam Euboææ cellā possidebis. [illegible] ille respon[illegible]o, uelut in somnis accepto, pe[illegible]plex[illegible] discessit, inde [illegible] uenerat. Sed non multò [illegible] apud locu[illegible] [illegible] Eu[illegible] cæ cella dicitur, quo secutus re[illegible], quem putabat sensum se[illegible] [illegible]lerat, ante [illegible]remu[illegible] pr[illegible]ium morbo [illegible] terijt. Ita su[illegible] bellis, & [illegible]pulchro conditus Euboico, fi[illegible]m fecit oraculo.

IDEM.

Nero Cæsar portendi sibi mutationem status, à Mathematicis acceperat, [illegible] concordes, in eo discordabant, qu[illegible] [illegible]am [illegible]na imperio dete[illegible] e[illegible]ret. His æger Delphicum orac[illegible]lum expe[illegible]tur, [illegible]c enim sibi ui[illegible]um e[illegible] a[illegible]minum, lis[illegible]tat[illegible] nem suam ad diuinum [illegible]o[illegible]ium traducere. Inde [illegible] res[illegible]sum est, an[illegible]um LXXIII [illegible] caueret. Quod cum au[illegible] [illegible]er[illegible] m[illegible] inconsiderato & [illegible]x[illegible]mum ætat[illegible] pergre[illegible]o, tanta securitas incesse[illegible], ut [illegible]ens, & prosp[illegible] ætatem sibi integram sponderet, qua[illegible]te [illegible] at[illegible]m tempus ab A[illegible], [illegible] posset [illegible]odemque uanitatis & insolentiæ raptus est, ut pretiosissima qu[illegible] [illegible]m rebus [illegible]tima t[illegible]pestate deperdit[illegible], affirmaret e[illegible]s [illegible]d se uel piscium oble[illegible]o re[illegible]r[illegible]ras. Ta[illegible] [illegible]tumuerat erroribus c[illegible]m subito, ab [illegible]m[illegible]us destitutus, [illegible] a[illegible]s mam[illegible]ul[illegible] mortem [illegible]u[illegible] [illegible]s[illegible]ario digus Ap[illegible]mu[illegible]dac[illegible], ne q[illegible] deretur, con[illegible]e[illegible] ambag[illegible] u[illegible] p arte pr[illegible]erit, [illegible] [illegible]ero suprema [illegible]o[illegible] [illegible]dito clamore [illegible]ri, suum exe[illegible]rante, & G[illegible]bæ n[illegible]men cele[illegible]ante, sero h[illegible]c [illegible] [illegible]elligere & ad[illegible] [illegible]c[illegible]tra[illegible]s su[illegible] cumulum auctorem oraculi ueridicū opinari [illegible]ba[illegible] successo[illegible] [illegible]ertium & septuagesimum annum tunc agebat.

A[illegible] HELI[illegible] [illegible]ITA[illegible]S.

Apud He[illegible] Ae[illegible]ptiorum templum f[illegible]t perple[illegible] ut aiun[illegible] n[illegible]m[illegible] certum qu[illegible] [illegible] & Iupit[illegible], & Apol[illegible]. De hoc q[illegible]m [illegible] t[illegible] e[illegible], se[illegible] q[illegible] tem[illegible] c[illegible]s ac[illegible]olam ex furorem [illegible]rort[illegible], [illegible] ex[illegible] [illegible] igitur Traianus, hortantibus amicis, bel[illegible] Parthic[illegible] [illegible]rus [illegible] more, dem oraculi [illegible]æten[illegible] [illegible]oluit, nequid fo[illegible] [illegible] fa[illegible] [illegible] literas [illegible] ad [illegible]s [illegible] respondet [illegible] [illegible]os, & d[illegible] [illegible]de[illegible], q[illegible] [illegible]e imperi[illegible] te[illegible]e[illegible], [illegible]ens, [illegible]m[illegible] ret infini[illegible] m[illegible] [illegible] consentis ost[illegible]ndit [illegible] [illegible]m [illegible] quod d[illegible] [illegible]usum era[illegible] [illegible]ondere, [illegible] quā c[illegible] sacerdotes a[illegible]ent, [illegible] [illegible]t & r[illegible]s [illegible] at[illegible]s, [illegible] qu[illegible]d[illegible] b[illegible]e lent præsti[illegible] a Dei sui cum a[illegible] [illegible] re[illegible]a[illegible]s [illegible]ra[illegible]s [illegible]pe[illegible] [illegible]atam u[illegible] [illegible] ui q[illegible] [illegible] natam [illegible] [illegible]am m[illegible] am [illegible] e[illegible]em [illegible] e cert[illegible]mus, e[illegible]is lite[illegible] [illegible]e[illegible] e [illegible] [illegible]e autem fo[illegible] no[illegible] [illegible]em [illegible] [illegible]utam [illegible] n, mor[illegible]m [illegible]ontec[illegible]a, te[illegible] [illegible] reportatæ, responsi dubium discusserunt.

[illegible]

S[illegible] solos imp[illegible] ribus [illegible] s irrisit, C. Caligula, ua[illegible] undique p[illegible] [illegible]us, templum Fortunæ Antij consuluit, quem locum uelut natalem [illegible] [illegible]us locis atque secessibus (ut Tranquillus ait) semper prætulerat. Responsu[illegible] caueret a Cassio. Ea re permot[illegible] [illegible] Cassio [illegible], qui Proconsulari imperio [illegible] n [illegible]ebat, destinauit mortem, & fortè consultor id agebat sed [illegible]ius interim à [illegible]rea, qui & ipse licet minus uulgato nomine Cassius erat, int[illegible]fectus e[illegible].

[illegible]ARMEL[illegible]DEVS.

VEspasiano autem sub Nerone rem Hier[illegible]solymis [illegible]etente, u[illegible] [illegible] mon- tis oraculu[illegible], experiendi desideri[illegible] incessit. V[illegible] immo[illegible] [illegible]ctus est, ac- cepto responso, quicquid mente concepisset [illegible] [illegible] rum fœliciter, quamuis arduum, aut laboriosum uideretur. Parumper [illegible] delius, & pa[illegible] minùs ueraciter: sed ad Apolinem reuertor.

EXTERNA.

APOLLO DELPHICVS.

A[illegible] ne clarius inter uicinos locutum pute[illegible] [illegible]ubadirentu Xerxis, terris Græcie ur- bus, ab Atheniensibus consultus, quo'nam modo saluti pr[illegible] ac [illegible] prouide- rent: Respondit, Muris ligneis, id ambiguum more suo, conf[illegible] consiliū The- [illegible]tocl[illegible] interpretans, pro muris l[illegible] Naues int[illegible] [illegible]ante eo, des[illegible]ta [illegible] bellandi m[illegible] [illegible] pernitiosissim[illegible] eiū rep[illegible]us locis abdita, ipsi a tem[illegible] [illegible] conscenta, exp[illegible] fort[illegible] pelagi decreuère, casus præstitit & Sala- [illegible] ui[illegible] successus, ut consultor uerax haberetur. Qua in re, si non plus illi[illegible] Xerxis [illegible] hoc Themistoclis consilium acuitus, quam Apolinis oraculum [illegible], ægrè [illegible] muris ligneis, hostis t[illegible] numerosus excipi ualuisset.

IDEM.

PAulo Lacedæmonijs ap[illegible]t, quibus e[illegible]em temp[illegible] te cōsulentius, aut urbi, aut [illegible] eorundem pe[illegible] [illegible]spondit? at[illegible] contigit. Rex enim Leonides [illegible]iosissimè m[illegible] [illegible]uit incolumen, quanquam rect[illegible] iudicātibus, [illegible]lo reg[illegible], [illegible] regiæ, [illegible]lus u[illegible]is asscribenda sit.

IDEM.

QV[illegible] consilio anceps & obscurus, in adulat[illegible] [illegible] & simplex reperi- tu[illegible] [illegible]tem interuenie[illegible] nisi ut illic remedium occultaret, [illegible] super- [illegible], & [illegible]em [illegible]tan[illegible]am, mo[illegible] pectoribus in[illegible]ereret: Vt[illegible] b[illegible] ta lendi [illegible] op[illegible] [illegible], damnosa re[illegible]lare, So[illegible] m omn[illegible] q[illegible] ueren[illegible] esse sapient[illegible]ssimu[illegible] [illegible]t. Nullum hic inuo[illegible] [illegible]m, apertè locut[illegible] e[illegible], nec pu- [illegible]m dixit, sed quorsu[illegible] laudandi blanditijs pergeret, non uideo, n[illegible] minem [illegible] cuius m[illegible] sapientiam ferebat, æstimatione sui ipsius [illegible], & ue- [illegible] præla[illegible] compelleret. Harum for[illegible] blanditi[illegible] red [illegible]m X[illegible] [illegible]discipulo (secundum Platonem) præclari[illegible] interro [illegible]d [illegible]ade [illegible] m[illegible] qui? post[illegible]am sententiam suam explicuit, [illegible] fi- [illegible] E[illegible] no[illegible]m qu[illegible]em, in[illegible] anum est co[illegible], sed rebus in obscu- [illegible]d [illegible] [illegible]referend[illegible], [illegible] quem etiā [illegible] s rel[illegible]s Athenien- [illegible] [illegible]. At quā ò tu [illegible] ates me[illegible] [illegible]ani[illegible] [illegible]am [illegible] m[illegible] [illegible] a[illegible] nisi in hoc u[illegible], [illegible]uod [illegible] [illegible]mus, & cōsul[illegible]sim[illegible] [illegible] re[illegible] ad [illegible]

[illegible]

L[illegible] [illegible]ule[illegible] ignorare [illegible], an hominibus ag[illegible] [illegible] [illegible]de, cui lo[illegible] h[illegible]inem e[illegible] [illegible] omnibus tui [illegible]bus dijs lon[illegible] [illegible]endum [illegible] [illegible]ta [illegible] ra[illegible] auolui[illegible] e[illegible] regit m[illegible] [illegible] pr[illegible] [illegible] one sua [illegible] quo[illegible] [illegible]s test[illegible], eumque [illegible] de[illegible] [illegible] deltum, [illegible] inter[illegible] taus, a[illegible] [illegible] idetur [illegible] eliter [illegible] [illegible] u[illegible] [illegible]sin[illegible] [illegible]de cum Gyg[illegible] Platonicu[illegible]

pessimum nefas, de pa[illegible]re rex Lydorum, & insueti[illegible] fauoribus [illegible] effluens, oracula Delphis exquireret, num quisquam inter homines se be[illegible]r foret? Vox a[illegible] antris reddita, Agladium Sophidium inopem quendam ac rusticum seniculum in finibus Arcadiæ latitantem, cæterum cupidi[illegible]bus ac terroribus liberum, & exiguo rure, regum diuinitas exæquantem, fœliciorem di[illegible], nec immeritò. Non enim externus, sed introrsus, & in ipso animo uera fœlicitas [illegible] est. Hui[illegible] apertè ue[illegible]um respondit (ut dixi) quo liberius illuderet multis. Illusit autem, ne longiùs eam in eodem regno alteri, quem multò minus circumuenire par fuerat.

IDEM.

CRœsus opulentissimus Lydorum Rex, bellum moturus in Persas, tali responso fertur illusus. Crœsus [illegible]m penetrans, magnam peruertet opum uim. Amphibologicè prorsi[illegible] ac fallacite[illegible]. Nam ut ait Cicero, hostium uim se peruersurum putauit, peruertit autem suam uim: utrum eorum accidisset uerum oraculum fuisset.

IDEM.

NIhilo purius actum esse traditum est, cum Pyrrho, qui bellum Romanis illaturus, dum Delphos consulit, hoc responsum (ut ai[illegible] Ennius accepit. Aio te Aeacida, Roma[illegible]os uincere posse. Demens Pyrrhus, si non intelligeret utra partium uincisset, u[illegible] catum oraculum uideri, sic uersutus artifex texuerat, sic in omnes casus profugium ue[illegible]ratis occupauerat. Hoc [illegible]uam) adeò manifestam fal[illegible]ciam præfert, ut quanquam (sicut Ennius idem ait) semper [illegible]erit stolidum genus Aeaci[illegible]um, tamen ut dixi perpendi absque difficultate potuerat. Illud obscurius, quod Crass[illegible] decepit, quòd u[illegible] Chrisyppum potuisset fallere. Sic enim apud Ciceronem scriptum est, cui tamen ad postremum, tota res commentitia uidetur, & hoc à Poëta fictum suspicatur, illud ab historico, rationes affert. Primum enim Latinè Apollinem nunquam locutum fuisse, denique Pyrrhi temporibus, iam uerificari desijsse. Et hoc ultimum (ut eo libro per multa) irrisiuè dictum arbitror. Tamen utcunque, nõ multum his rationibus moueor, quoniam & in Latinam linguam transferri, & in carmine inferri potuit ambiguitas oraculi, Græcis & solutis primum uerbis ædita. Nam si ad linguam respicio, quæcunque ora[illegible] d[illegible]a sunt Latinè quidem apud nostros, de Græco fonte descendũt, Græcè uel ab Apollinep[illegible]olata, uel ab illis memoriæ mandata, nec linguarum uarietas obfuit ueritati. Tertia igitur me Ciceronis ratio, uiolentius impellit: ait enim, hoc Pyrrho responsum inauditum Græcis. Itaque satis credo, potest hoc ab Ennio, suo quodam iure factum esse. De Herodoto autem quem Cicero ipse patrem historiæ uocat, quod superioris oraculi fictor extiterit, n[illegible]n tàm facilè crediderim, in dubio igitur [illegible]sum est, & utrunque attigere, & Ciceronianam de hac re non præterire sententiam.

IDEM.

QUam uerò illud anceps & inopinabile, quod Philippus Macedo, ex eodem adi[illegible]o [illegible]cepit, ut imminen[illegible] sibi, scilicet à quadriga periculum præuideret. Quo audito rex anxius, dissolui currus per omnem Macedoniam imperauit, quin & oppidum Boëuæ cui Quadriga nomen erat, ut fatalem [illegible]i perpetuo declinauit: uel [illegible] q[illegible]dam se u[illegible] iussit euerti, f[illegible]rà tamen, al[illegible]o namque minax oraculum spe[illegible] Capulus gladij, quo eum Pausanias transfodit, quadrigæ cœlaturam dicitur habuisse. [illegible] quidem est, curas atque animi t[illegible]entũ credulis mortalibus ingerere, cautelam, remed[illegible] præripere. Itaque Tullius ele[illegible]ter [illegible]ludit. Nec enim obscura ta[illegible]ùm, sed mendax adm[illegible]o quasi rex capulo, & no cus[illegible]e mor[illegible]rus [illegible]ic sanè nullu[illegible]ponsi colorem, nullum [illegible]ritatis uestigium, aut uiuen[illegible], aut moriens [illegible]tellexit.

HAMMON IVPITER.

HVi[illegible] autem gener, & [illegible]xo[illegible]s Olympiadis germanus Alexander, cui Iupiter ille [illegible]lior aut[illegible]er[illegible]r Apolline respo[illegible]dit, urbem Pandosiam, amnemque Ach[illegible]iam [illegible]ret, eò cup[illegible]s ex Epeiro [illegible]e[illegible]dens, ubi urbem ac amnem prænu[illegible]tum [illegible]uerat, in [illegible]am uenit, [illegible]ans cum B[illegible], iuxt[illegible] ber[illegible] flumen Acherunta, bell[illegible]ctus, & [illegible]s est. Itaque se[illegible] nomi[illegible] [illegible]rruens, a[illegible]ou[illegible] ustr[illegible] se patriam reliquisse. Potui[illegible] hic uir p[illegible] mo[illegible] [illegible]us Apollini.

A[illegible]LLO DELPHICVS.

His autem furijs agebatur insensata mortalitas, fidens consultoribus infestis, [illegible] [illegible] medi[illegible] urbe delegerat, nondum tempus erat ex tam profundis tenebris emergendi, persequebatur humanum genus diuina ultio, & sic [illegible]itũ premebat, ut si dici fas est, superstitionib. humanis cœlestis patientia fauea[illegible] enim fuisse aliud reor (si modò est uerũ, quod clarissimi auctores tradidere) Cleophantem, ut ipsi nominant sophistã, ineptũ ac mordacẽ, ut ego arbitror philosophũ & pru[illegible] sed ut ferè accidit, parũ læti successus hominem irridendi animo consuluisse Apollinem Delphicũ, an esset hactenus equum reperturus: cùm uerò nec equũ quæreret, nec ha[illegible]s habuisset, responsitq́; reperturum quidem equum, sed ex eodem casurum, & præ[illegible]o moriturum, Cleophantem uerò iure optimo deridẽtem. Quæ audierat, dum redijt, ca[illegible]od habuisse obuium Attalum regem, sibi infensum, atq; eo mandante delectũ de [illegible] saxi cuiusdam uertice (cui equi nomen agricolæ forsan, & pastores indiderãt) ex[illegible] læso (ut aiunt) Deo iusta supplicia pepẽdisse (ut mihi magis uidetur) iniquæ For[illegible] inexpiabile persoluisse? Quis adhuc miretur uulgus indoctũ obstupefactũ huius e[illegible]pisse Apollinẽ non modò ut ueridicũ, sed uelut acrem quoq; suarũ offensarũ uin[illegible]us etiam solito uenerari ac metuere? Sed quæso te Valeri Maxime, uosq; qui se[illegible] cum Apolline sentitis, si tàm grauiter, & tàm citò ultus est Apollo tentatoris huius [illegible]iam, quid fecit M. Tullio non temanti, sed apertissimè contemnenti, neq; id uerbo uo[illegible] [illegible] mansuris libris? Neq; id semel modò, sed millies, & quotiens in hæc [illegible]o uitur [illegible] adeò, ut non [illegible] sua [illegible]tum, sed & diu ante cessasse Delphis oracu[illegible] nihil [illegible]o specu, mutoq; terræ hiatu dicat inueniri posse contemptius, opineturq́; nec [illegible]is seculis il[illegible] [illegible]isse, nisi fortuitæ, raræq; ueritatis habitaculum. Quãdo & eos, qui eua[illegible]culas quærunt, dicentes uim loci eius euanuisse, tractu temporis sic irridet, ut dicat eos [illegible] aduertere, quod de ui diuina agitur, quæ si est utiq; æterna est, sed perinde loqui, quasi [illegible]no aut salsam[illegible]to, quæ uim suam sumunt temporanea potestate & paulatim euanes[illegible]. Itaque hæc dicentes, philosophos superstitiosos, & pe[illegible]e phanaticos appellat, qui ex[illegible] friuolas, ineptijs suis malunt exquirere, euanu[illegible] [illegible]gentes, quàm ueritatem in[illegible] [illegible]ten, & errorem suum uel serò recognoscere, quod diutissimè circumuẽti sunt [illegible]er [illegible]usmodi oraculis, partim falsis (ut ipsis Tullij uerbis utar) partim casu ueris, ut fit [illegible]nni oratione sæpissimè partim flexiloquis & obscuris ut interpres egeat inte[illegible]rete & [illegible] ad sortem referenda sit. Hæc de Apolline M. Tullius: legeras tu quidem Valeri [illegible] procul dubiò noueras, ut qui ex Tullianis libris magnam cõflasti operis tui partem, [illegible] te ac seculum tuum magis admiror, quo nam modo uanitas hæc, tantum fidei apud do[illegible]os uestros inuenerit præsertim postquàm innotuerat eam tam liberè, ac tàm grauiter ab [illegible]o Latinorum literarum parente contemni? Nec adduci possum, ut credam non id [illegible]q; alios doctos homines sensisse. Illud potius rear, sicut stellas quas cœlo appositas, & [illegible]is fugæ moderatrices ferunt, quamuis ad orientẽ moueantur, firmamenti tamen im[illegible]pe[illegible] in diuersum rapit, sic uos licet motu proprio ad ueritatem pronos, populorum tamẽ [illegible]bus uiolenter, in non contrarium deuolutos, nisi forte nunc etiã opinari libet, Apol[illegible] [illegible]ostrum, non segni[illegible] in Cicerone iniurias ultum suas, uosq; in opinione confirmat [illegible]m, crudele supplicium tanti uiri, [illegible]utinam non magis uel Romanum odium, [illegible] Delphicum, uel Philippicarum, quàm diuinationis liber uel in Cæsarem, & Anto[illegible] quàm Apollinem dicta nocuissent, & de oraculo satis dixisse mihi uideor.

DE DIVINATIONE Cap. III.

SIBYLLÆ.

Proximum à dijs (ut ipsi uocant) immortalibus tenere locum putabantur mortales homines, aut diuinitùs, aut humanitùs, id [illegible] seu naturaliter, seu [illegible]ficio quodã, futurorum præscij. Quippè quibus in hac hominum cæcitate d[illegible]ens umbram corpoream, & obiectam uenturi nubem penetrans, inest diuinatio magna quædã sal[illegible]st ulla, sicut de hac tota re locututus Cicero præfatur. In hoc autem [illegible] indignè prioris gradus dabitur, quod quadam diuinitatis familiarita[illegible] [illegible]nte propiùs uideatur accedere. Has quidem plurimas fuisse nouimus, [illegible] scriptores, & numerum, & ætatẽ, & patriã, & actus, & nomina collegerunt. [illegible] hoc [illegible]o prosequi longũ nimis, & curiosum magis quàm necessariũ uidetur.

Sed quoniam de naturali diuinitione institutus nobis erat sermo, quę & furore, hoc est, oraculis à furente redditis, & somnijs constare credatur, dicto de Apollinis aliquid, de Sibyllinis oraculis dicendū occurrebat prius, quàm ad somnia ueniremus. Ac nescio an hæc quotum adhuc fides, & auctoritas uigent, illis quorum iampridem error explosus est, merueꝰ anteponi. Sed uetustatis ordinem secutus sum. Ex cunctis quidem Sibyllis, & hoc attigisse satis sit, quatuor celebrantur Delphica, Erythræa, Cumana, Tiburtina. Primam ante tempus heroicum, in ipso Apollinis templo uaticinantem memorant, multos ex eius uersibus Homerum Poëtam operibus suis interseruisse. Secundā, nomine Eriphylem & Lacenos maris imperium amissuros, diù antè cecinisse, & perituram Troiam, & Mæonium uatem, qui multis post seculis natus est mendacia scripturum. Extat libellus quem sibi attribuerunt, in quo (si modò suus est) Troianorum & Græcorum exitus, & Romanæ urbis imperij originem & labores, & successus uarios: Inter hæc aduentum Dei terras, multaꝙ religionis nostræ clarissima: multa quoꝙ de erroribus externis, & internis. Deniꝙ alienigenarum ac nostris euentibus, non modo usꝙ ad hanc ætatem, sed usꝙ ad finem seculi prophetauit. Tertia nomine Amalthea, cuius locum nuper prope Cumas Campaniæ uidimus, Romanos ex cunctis mortalibus delegisse traditur, quibus uentura prædiceret, indignata suum cunctis fere uire furorem, ut eleganter ait quidam, quin & libros edidisse, in quibus Romanorum fata, remediaꝙ conscripserit, qui Sibyllini dicuntur, & quorum omnis Rōmana historia plena est, nota res est antiquis annalibus, & nouis testatissima, anum peregrinam, & nulli cognitam adijsse Tarquinium Superbum, ac nouem libros attulisse: dicentē eos diuina esse oracula, & uenales fore. Regem uerò percontatum de pretio, cum grande quiddam audiuisset. Anum tribus libris accenso coram igniculo, postis quæsiuisse, uellet ne sex alios eo pretio comparare, quod primū omnibus statuerat: enimuerò tum Tarquinium delirantem senio fœminam proculdubiò credidisse, ac densisse profusiùs, iam tribus alijs in eandem flammam coniectis, tres qui soli super erant porrexisse regi, mitiusꝙ iam & in modum consulentis, ut hos eodem pretio emeret hortata est: Regem mulieris fiducia attonitum, libros quo suadebatur pretio comparasse, uenditricem illico euanuisse, nec usquam uisam, aut repertam, libros in sacrarium repositos, consuli, & pro oraculis haberi multis consuetum seculis, donec incesso tandem Capitolio perierūt. Quartam uero nomine Albuneam omnium nouissimam Sibyllarum, temporibus Augusti Cæsaris fuisse, tꝙ illum successibus ... & eximio fauore hominum clarum, diuinos tamen honores, quos ei populus Romanus obtulerat renuentem, in proposito sobrio, ac modesto confirmasse, adductoꝙ per noctem in Tarpeium collem, & ostensa in cœlo uirgine sydereum infantem ulnis amplexum, unum Deū docuisse fama est. Extare huius uisionis argumentum in terris, aram cœli, & in eodem, & ipso loco, quem dum cœlum suspicit uestigi ... præsterit admirans, templum Puerperæ dedicatum uirgini. Cæterùm de alijs sex Sibyllis præcipitare sententiam non est meum. Scio enim, quia Deo nec impossibile, quicquam nec difficile, licuisse secretum suum credere cui libuit. Vide ... harum Vatum responsis & oraculis, ab orbe toto sed ab urbe singulariter, & ab illo sapi... S. P. Q. R. tantùm fidei tributum, ut per decem, siue etiam quindecim uiros, celebri apud eos sanctitate, ac fide conspicuos, in dubijs casibus Reip. ex Sibyllinis libris, uelut è cœlo suæ salutis consilia quæreretur. Possem & hic ut in oraculis Apollinis, aliquam iniquissimorum spirituum fallaciam suspicari, ni uiderem doctores nostros, diuino spiritu afflatos Sibyllis credere, & præsertim Erythreæ, multa quæ de CHRISTO prædixit credentur, suspicientes alacriter, & ad diuinitatis testimonium proferentes. Deniꝙ usꝙ adeo fitante ut ex eis quidam præsentiæ huiusmodi rationem afferant, quod scilicet Sibyllarum insigne uirginitas est ... eorum uerbis utar. & uirginitatis pretium diuinatio, Aeolico enim sermone Sibylla, σιὸς βουλὴ dicitur: id est Dei consilium, quòd sola scribitur nosse uirginitas. Audio tamen Ciceronem ex diuerso, diuinitatis hoc genus paulò reuerentiùs, quam cæteri refellentem, cum quatenus quidem ex uerbis eius colligo, Iulio Cæsare rerum potiente contigerat, ut Sibyllinis libris ex morte aditis, responderetur in hanc sententiam. Quem uerè regem haberent, regem quoque eum appellandum, si salui esse uellent. Regium tem nomen, apud alias gentes uenerabile, apud Romanos odiosum, & importabile, ... per ... nouos ... Itaque Cicero consilium illud abominatur ac respuit, humanam fraudem modis omnibus libelli se non dubitat, ambages enim huiuscemodi, quæ indefinitæ prolatæ, possent ad quemlibet hominem ac rem, & ad omne tempus applicari non illa, quæ librorum auctrix dicitur furere, sed ab aliquo ac uersuto compositas uiden... lia deinceps ex eisdem libris elicit ... diligenter & artificiose mentientis scriptoris potius quàm insani. Ad postremum tamē si Sibyllam damnare non audeat, libros tamen

[illegible], nec [illegible] de his [illegible] idem [illegible]

[illegible] cap. III.

S[illegible] casis [illegible] al[illegible] hoc libro [illegible] sæp[illegible] iam diximus [illegible] [illegible] quirimus. Sed præfari [illegible] M. Tulliu[illegible] [illegible] amentia, qui somnijs idem habe[illegible] [illegible]e. [illegible] [illegible] sed cu[illegible]s homo [illegible] [illegible] do serua[illegible]dus erit, a[illegible] prote[illegible] aliqui[illegible], uel d[illegible] [illegible] orum [illegible] antua remittendum. Quis enim q[illegible] [illegible] um di[illegible] aureum orationis fontem [illegible] [illegible] aritat[illegible] suauitatē, procul á scateb[illegible] uarum pom[illegible] ertu[illegible]um [illegible] [illegible] tu[illegible]s, ipsam Tullianam disputationem, aut om[illegible]ere, [illegible]ut no [illegible] is exprimere. Sed nec prætermittere uisum est, re[illegible] [illegible] anam, probatamq́, nec rursum totam disputationis [illegible] cont[illegible] [illegible]e. N[illegible] quàm opporte[illegible] medium elegi, summam rei col[illegible] [illegible]m, aut pru[illegible]dentem hominem ineptis atq; anilibus [illegible] [illegible] ridiculum opinari, qui uigilantes, nec præ[illegible] intell[illegible]ere ne[illegible] [illegible] qu[illegible], eos cum obdo[illegible]erint etiam uent[illegible] [illegible]e. Q[illegible] [illegible] stertentibus, quàm [illegible] animo, ape[illegible] oculis me[illegible] [illegible] orū [illegible] futurumq; aliquid de num[illegible] hominibu[illegible] [illegible] quæ [illegible] ne consuleret, [illegible] quæ [illegible] cum nemo enim nō so[illegible] ne[illegible] lectulos, se[illegible] [illegible] insusurrare innumerabiles ambag[illegible] species, ne[illegible] experrect[illegible] [illegible]ris, credere quàm de uera eius præstantia minus sana o[illegible]nio. Dein[illegible] [illegible]m cons[illegible]ller, lariora saltem statu[illegible]et somnia, no[illegible] [illegible] [illegible]ientes expauesc[illegible] [illegible] interpretem diluculo, & referre [illegible] q[illegible]o[illegible] [illegible]s nulli[illegible], uera e[illegible]a, quæ in som[illegible]s ce[illegible] quæ c[illegible] [illegible]losopho dig[illegible]m arbitratur Cicero æstim[illegible] [illegible]ibus so[illegible] naturaliter euenire, sine ulla [illegible] re[illegible] Animu[illegible] a[illegible]ante [illegible] a natura, á motu nunquam p[illegible] [illegible] mole corporis, nec membroru[illegible], nec [illegible] du[illegible] ad aliquid age[illegible]um, uidenditmq́; cæcus rap[illegible] [illegible]nes [illegible] m uariarum, idq; [illegible]liquijs inhærentibus, earu[illegible] [illegible]it, aut co[illegible]it p[illegible]nire, cu[illegible] ei testem [illegible] cit Aristotele[illegible] [illegible]s inenod[illegible] re somniorum for[illegible] quibus si q[illegible], [illegible] [illegible]ræ[illegible]nt, f[illegible] cupi[illegible] [illegible]ctissimus, qua'nam internoscantur noia, [illegible] ea n[illegible] [illegible]um interprete[illegible] [illegible]gemus? Quin & si ulla est, ad hunc term[illegible] [illegible] censei incognitam, præsertim cum explorare res abdita[illegible] [illegible] portendu[illegible] ([illegible]od hi homunculi profiteri no[illegible] d[illegible]t) pr[illegible] [illegible]q; do[illegible] Hos a[illegible]em uideamus, primum ex leu[illegible]imo [illegible] [illegible]issimo genere con[illegible]are, de[illegible]n ex ulla somniorum ui, [illegible] ex[illegible] [illegible] ideoq; inter se uario[illegible] at[illegible] [illegible]rdes, ad quod pr[illegible] q[illegible] [illegible]s [illegible]us dicemus: ita q[illegible]am [illegible]nem conc[illegible]et, [illegible]am ne [illegible] nul[illegible] contenderet. [illegible]em de hac re alios al[illegible]er sen[illegible] n[illegible] [illegible]um gl[illegible] Hebræus [illegible] m [illegible]pretati[illegible] ne[illegible] [illegible] [illegible]mana, sed [illegible]ue a[illegible] [illegible] utcunq[illegible] [illegible] m[illegible]a, [illegible] [illegible]demi[illegible] o mor[illegible] [illegible] aciter [illegible]met, [illegible]o mi[illegible]erun[illegible] reli[illegible] audit[illegible] [illegible] [illegible] u[illegible]m loco de Socrate, & Platone loque[illegible] ecu[illegible] [illegible] e[illegible] eius non ali[illegible] certius sum q[illegible] ex[illegible] [illegible]r, ita quo[illegible] [illegible]ijs scr[illegible] [illegible] m de cuius [illegible] [illegible] uidentur [illegible]tiones h[illegible] [illegible] era se[illegible] [illegible]

fferet, aliquanto plus [illegible] tribuet [illegible] quies. Quanto [illegible] us fuerat doce[illegible] ut de mille unum non accidit, cui uel [illegible] ueritate cognatio [illegible] aut nocti [illegible] dormi[illegible] ac sæpe [illegible] quid mirum [illegible] nunquam uero quæd[illegible] [illegible] tremus. [illegible] quoque [illegible] uolo, ut agn[illegible] quam quod fide [illegible] eatur

A Tut [illegible] incipiam, fert [illegible] Actius in Bruto [illegible] Tarquinio Superbum [illegible] [illegible] uidisse Pastorem ad se uenire, arietes gem[illegible] agentem, [illegible] [illegible] immolabat, aspexisse superstitem, irruentem [illegible] cornibus [illegible] impetu grauiter prostratum, atque humi resupinum [illegible] [illegible] bem nouum, & insuetum iter agere. Quod eum ad inter[illegible] monitum regem aiunt, cauendum ne quemipse rudem, [illegible] pecus, & [illegible] [illegible] eum latenti prudentia armatus regno pelleret. Solis autem ostentum, comm[illegible] [illegible] populo significare. Atqui non aliter euenit, Brutus cuius germanum rex [illegible] cuius ingenium ludibrio erat, ille regem, nomenque regium expulit, R[illegible] na res mutata, unius in locum perpetui regis, duos annuos magistratus habere cœpit.

P. DECIVS.

CVm Romani quondam iniquis locis à Samnitibus circumclusi grauiter urgerentur, P. Decius, tunc tribunus militum, uis[illegible] sibi est in somno [illegible] [illegible] occumbere multa moriens [illegible] somnio [illegible] [illegible] tienti [illegible] non tam terri[illegible], quam ad [illegible] ex [illegible] cup[illegible] animatus, [illegible] periculi genus declinare cœperat, & ab amicis [illegible] cautius pugnaret admonitus, [illegible] [illegible] illis exposuit. Tunc tamen præter opinionem illæsus, [illegible] [illegible] hostium eduxit, uerum post triennium [illegible] fera fides somnio [illegible] [illegible] Latino Cos. [illegible] se se [illegible] & in medias [illegible] [illegible] tanta gloria oppetijt, ut natum ad [illegible] hereditariæ desiderium excit[illegible] [illegible] ad hunc proprié modum, & in annalibus R[illegible] & apud Tullium relata sunt [illegible] illustrioribus deferendum est.

RVRICVLA [illegible]

I[illegible] eo quod sequitur dicendum, quod apud alios uariè, apud Ciceronem in hanc [illegible] refertur. Dum ludos [illegible] Latino facerent, prim[illegible] quidem [illegible] [illegible] & urbs omnis [illegible] deinde dum [illegible] ptos ludos redintegra[illegible] apparatu, Seruus quid[illegible] ora po[illegible], uirgis cæsus, furcamque circumfe[illegible] rens [illegible] actus. Post autem Ruric[illegible] Romano, per quietem adesse quidam uisus, [illegible] idem, sibi displicuisse narraret, eamque rem Senatu notam facere præcip[illegible] [illegible] agrestis, Capitolium pe[illegible], dormienti rursum imago eadem o[illegible] [illegible] est, ne se in suam perniciem segnitia impelleret, nec ideo ille securior fa[illegible] [illegible] est. [illegible] filius morte subtrahitur, & imagine iterum minatiùs imperante, ipse insu[illegible] [illegible] membris debilitatur, ac contrahitur. [illegible] enim co[illegible] rem omnem ut acciderat [illegible] [illegible] uit, ex eorum arbitrio lectica in [illegible] tandem rei seriem patribus explicasset, [illegible] pedibus redijt, somnio [illegible] Senatui approbato, ludi ex integro instit[illegible] [illegible] autem [illegible] plene [illegible] deo, qualiter semel & sæpius per quietem occurrere queat uel lo[illegible] uel al[illegible] [illegible] imago, aut quonam ille modo corporeas uires auferre pos[illegible] aut [illegible] satis intelligo. Ausim tamen uel somnio non credere, quanquam hoc Fabius, hoc A. Gellius, hoc Cælius [illegible] hoc omnes Historici [illegible] apud Ciceronem) asse[illegible] [illegible] uideam nec ipsum ad [illegible] facilem, uel illud me[illegible] neutiquam impossi[illegible] [illegible] ultium [illegible] mortem, & quæcunque [illegible] [illegible] ea in Senatu exposita tempus incidisse. Quid enim [illegible] quo [illegible] tempore fieri, quod omni tempore fieri potest? Noua tamen res [illegible] euentuque mira[illegible], & ad fallendum efficax.

[illegible]

N[illegible] enim est prætereundum, quod in eadem historia [illegible] [illegible] uidere per [illegible] Tibe[illegible] germ[illegible] [illegible] tandem, qu[illegible] paratum mortem [illegible]

[illegible] co, priùs quàm tribunatum plebis [illegible] o perijt consequeter se audiuit, & [illegible] se scripto [illegible] Cæsaris [illegible]

[illegible]

Nunc augustos ingrediamur thalamos, [illegible] in stratis aureis somniente [illegible] ex[illegible]emus. Diuus Iulius Cæsar, adhuc Romanus eques, uisus erat per quietem [illegible] cum matre misceri: nihil est [illegible] quod non & p[illegible] & solet somniant[illegible] [illegible] egit[illegible], & quæ co[illegible] horrida, & quæ se[illegible] [illegible] m na[illegible] am impos[illegible] [illegible] sunt uident. Ipse t[illegible] fœdo somnio grauit[illegible] [illegible] ex[illegible] cum [illegible] non modica repleuerunt, promis[illegible] [illegible] res [illegible] tam [illegible] mater [illegible] uisset terra esset co[illegible] nis e[illegible] s, & [illegible] de b[illegible] multos ia[illegible] dem somni[illegible] e, non eodem successu. Cæt[illegible] [illegible] uera interpretata uidebantur, in[illegible] ularis uiri uirtus & fortuna præl[illegible] tit.

[illegible]

Nec [illegible] tor mortis, quàm imper[illegible] prænūcius sibi somnus accidit, no[illegible] e quidem, [illegible] m dies ut tæ nouissimus [illegible] secutus est, uidet se à terris ablatum supra nubes [illegible] olitare, & interdum dexteram cum [illegible] conjungere. Quod quamuis ad con[illegible] ctorem relatum non legamus, tamen ut res docuit, & instans à rebus humanis [illegible] & relatio eius inter Deos significari potuit.

CALPHVRNIA.

A[illegible] men clariùs [illegible] al[illegible] rn [illegible] s somnium, quæ eadem illa nocte cædis [illegible] tua rectum palatij collapsum, ut [illegible] in gremio transfixum suo [illegible] dit in s[illegible] [illegible] cùm Cæsari narrasset, multis cum precibus ac lachrymis o[illegible] ne lu[illegible] e proxima in Capitolium ascenderet. Ipse collatis somnijs, simul [illegible] a te [illegible] ualitudine, parumper hęsitauit, utrum pergeret, an se domi continere [illegible] destinauerat in tempus aliud dilatis, atque ita substitit, donec ille trux & [illegible] umanus [illegible] r, qui sub eo tàm glorio[illegible] am militiam, & tot amplissimos honores gesserat [illegible] [illegible] tam adesse, & expectare ait, & ut moras rumperet egit. Tum siue [illegible] ne tot illustrium ui[illegible] [illegible] tionem frustrare[illegible] ur, siue ut Valerio [illegible] acet [illegible] a uisione territus uideretur, [illegible] ut ego arbitror, quia fatalis eum reposcebat dies, [illegible] erat ad terminum, quem prætetire non licebat, paruit, & circiter quin[illegible] diei [illegible] [illegible] ro profectus, [illegible] redijt.

ACTORIVS.

H[illegible] forsan [illegible] monitus Diuus Augustus, huius cædis magni[illegible] cus [illegible] [illegible] qu[illegible] or[illegible] tor somniorū fuit, eaque sibi quodā tempore saluta[illegible] [illegible] [illegible] legimus. Nam cum interfectores patris suo stimulante odio p[illegible] [illegible] [illegible] na quæ Thessaliam, atque uentilandis ciuilibus bellis egerat, in campis Phi[illegible] [illegible] nc penè Romano sanguine fumantibus, Romanos iterū contraxit exercitus. [illegible] ædic[illegible] Augustus grauitardatus morbo, nullatenus [illegible] rus [illegible] ur. Ne[illegible] præliumsuccessit, Actorio medico dormienti, Mi[illegible] effigies [illegible] uata est, iubens ne ægrotum [illegible] ob infirmitatem pateretur prælio abesse. Quod [illegible] Cæsar, animi uiribus fragile corpus adiuuans, lecticæ sese impositum educi adu[illegible] [illegible] em imperauit, initoque certamine, dum mirabili constantia, & morbi simul, & arm[illegible] [illegible] mpetum, tertium utroque maius periculum euasit. Eodem enim tempore [illegible] [illegible] ebant, Brutus in castris remansisse illum ratus, in tentorium eius irrupit, [illegible] in quo iacere p[illegible] ur innume[illegible] [illegible] idē laniatum, atque discerptum [illegible] [illegible] igitur uel in so[illegible] Minerua [illegible] [illegible] æ ægri curam non sibi, sed Me[illegible] [illegible] misit: & apparenti mo[illegible] bo intentum abd[illegible] admonuit. Quo co[illegible] [illegible] ne ad supremum fortunæ fastigium uenture [illegible] scens, primis gradibus excide[illegible] [illegible] ter homines descensura diuinitas, terrarum [illegible] futurum præ[illegible] dem prœuiderat [illegible] & leg[illegible] anxerat inuiolabili.

[illegible] TAVIVS.

I[illegible] nus, & incōparabilis uir clarus Augustus, sub quo [illegible] nec nas[illegible] [illegible], cuius futurā magnitudinem ge[illegible] x, sanitatem genitor, [illegible] [illegible] uietè uidit ante[illegible] nasceretur. Acta quidem mater [illegible] cœlum tolli, & inde [illegible] er omnem terrar[illegible] [illegible] Octauius, iubar solis alto uxo[illegible] is emergere. Q[illegible]

[illegible] eundem [illegible] con[illegible] cu[illegible] per deserta Thraciæ [illegible] [illegible] patris more barbar[illegible] [illegible] um de quo [illegible] [illegible] existimauit, an [illegible] [illegible] um, nec non & rad[illegible] [illegible] & hæc [illegible] parentibu[illegible] [illegible] us [illegible] ter illa quæ de eod[illegible] [illegible] uerunt alij.

[illegible]

Q[illegible] Catulo, dedicato Capitolio prima nocte [illegible] uem ex multi[illegible] ad [illegible], circa [illegible] colludentibus, uni seo[illegible] um abdu[illegible] in sinum rec[illegible] [illegible] quod in manibus habebat. Nocte altera eundem [illegible] puerum in [illegible] [illegible] ac religione tactus, amouere [illegible], [illegible] re u[illegible] [illegible] cens: Puerum illum a [illegible] [illegible] puerum Augustum incognitum [illegible] casu o[illegible] in quem ueher[illegible] [illegible] ens oculos, persimilem asseruit, ei quem bis dormiens audiuisset.

[illegible] CI[illegible]

MArcus autem Tullius, [illegible] C. Cæsarem mane in Capitolium secutus est, som[illegible] [illegible] nocturnum inter domesticos recolebat. Visum sibi p[illegible] [illegible] ingen[illegible] & [illegible] de cœlo in terras [illegible] aurea dem[illegible] um, eique [illegible] ante limen [illegible] [illegible] præsideret, flagellum a Ioue [illegible] tum, inter h[illegible] ones Augusta [illegible] adhu[illegible], & max [illegible] adduci iuss[illegible] [illegible] tus Cicero, esse quem per somnium uiderit asseruit. [illegible] [illegible] Cæsari [illegible] casus, aliud e[illegible] em, & a[illegible] scriptis editum, [illegible] m est. Exul patria (quod exilium gloriosum [illegible], calamitosum patri[illegible] [illegible], & in uilla quadam moram trahens, cum [illegible] multum noctis obdorm[illegible] [illegible] incomitato sibi ac mœsto, & desertis locis erra[illegible], occ[illegible] C. Marium lau[illegible] [illegible] gnibus consularibus ornatum, ac sollicité p[illegible] m, q[illegible] in ea solitudine tàm [illegible] Audita causa, cognitaque ciuium iniu[illegible] imme[illegible] tũ expulissent, [illegible] [illegible] autem, arripuisse eius dextram, & [illegible] mo tra[illegible] e perducen[illegible] [illegible] um suum, illic spem fortunæ melioris [illegible] am. Eaque u[illegible] pet qu[illegible] [illegible] bit, & in euentu comprobatum somnium fatetur, q[illegible] Marij mon[illegible] [illegible] e Iouis Mariana, de suo reditu magnificẽtissimum [illegible] factum sit, & quia [illegible] de imperatore mitissimo so[illegible] att[illegible] gi, qu[illegible] alis er uir peritus de imperio, [illegible] e somniauerit at[illegible] am.

L. AN. SENEC[illegible]

ANnæus Seneca iam tunc Senator Rom. à Claudio principe, ad magisterium [illegible] adhuc pueri, & qui[illegible] næ indolis spem dabat assumptus, nocte itanm proxima somnia[illegible] e dicitur C. Caligulam, cuius pridem famosissima crudelitas dignum [illegible] tum inuenerat, se discipulum habere, potuit experrectus admirari. At non [illegible] post, mutati seu lterius dete[illegible] Neronis mores, & omnis humanitatis expe[illegible] [illegible] substulerunt, quin [illegible] Caligulæ similis euasit Nero, non alt[illegible] [illegible] modo reuersus ab infe[illegible] s [illegible] deretur. Hinc ad imperatorum somnia reu[illegible]

[illegible] PASIANVS.

V[illegible] som[illegible] e [illegible] nt, stateram in medio u[illegible] o pal[illegible] pari[illegible] a[illegible] m, [illegible] lance [illegible] a Claudium & Nero[illegible] altera sese ac T[illegible] [illegible] um [illegible] os [illegible] ntes animaduet[illegible] od non prius inte[illegible] [illegible] omni[illegible] nctis, annotatum est eodem numero annoru[illegible] [illegible] o & h[illegible] imperita[illegible] multo ante null[illegible] principatus spem in peregrina[illegible] Ac[illegible] Neronem p[illegible] s, per noctem audire uisus er[illegible] t, m[illegible] i, a[illegible] suis [illegible] [illegible] rd[illegible] n[illegible] m primum Ner[illegible] s e[illegible] s [illegible]. Quod cum [illegible] [illegible] unxexire [illegible] bu[illegible] um habu[illegible] m, dentem [illegible] s ha[illegible] [illegible] erat Nero [illegible] e ul[illegible] ò ostenta[illegible] som[illegible] [illegible] m e[illegible] m[illegible] es ad c[illegible] endam lu[illegible] bellant[illegible] [illegible] cr uid[illegible] exerci[illegible] m[illegible] [illegible] petr[illegible]

GALBA IMP.

GAlba quidem Tusculanæ Fortunæ templum superstitiosè [illegible] consuetus, ad[illegible]natum eius monile margaritis ac gemmis pretiosissimis intertexum, ex omni[illegible] thesauris suis extruxerat: mox mutato consilio, Capitolinę Veneris celebrio[illegible] aris imposuit, dedicauitq́. Secutæ noctis quies imaginem sibi Fortunæ tur[illegible] statuto, se frustratã munere lamẽtantis, minasq́ testãtis, se quoq́ cũ suis mu[illegible]us abiturã. Quo ille tremefactus somnio, & si placare minas sacris frustrà nisus, paucis [illegible]ebus interiectis, uita & imperio spoliatus, abeuntem tenere non potuit Fortunam.

OTTO CAESAR.

HVnc successor eius Ottho grauiter urgentem, & insequentem, hostiliter per noctẽ uidere uisus traditur, eaq́ specie tàm territus, ut flen[illegible] largiter, & è cubiculo in terrã [illegible]plapsus, adhuc dormiẽs à cubicularijs inuẽtus sit. At ne etiã huius terror uanus ui[illegible]deretur, hic quoq́ sacris nec'ne, quicquã placare conatus, offensi prędecessoris ani[illegible]is post diebus, & uita, & solio præceps, dignum illi supplicium rependit.

CASSIVS PARMENSIS.

AEquè tristis ac terrifica, nec lętioris exitus Cassij Parmẽsis quies, post bellũ Asiati-cũ, uicto cui anxiè seruierat Antonio, Anconæ, quo desperatis rebus se cõtulerat, p noctem dormiens, quendam immensi corporis & Aethiopici nigrioris, insue-tæq́ prorsus deformitatis hominem, in cubiculum suum ingredientem cernere ui sus est, & stupefactus, aspectu ex eodem. Quis'nam foret inquirere: ille autem nescio quid horrisonum Græco murmure respondisse, quo metu somnum frangente trepidantem, ser-uos suos exciuit, quis ea, specie thalamum irrupisset interrogãs? Quibus apertè negantibus quempiam intrasse, curis æger rursum somno succubuit. Et eadem uisione iterum experre-ctus & territus, illato lumine seruos lectum circumsistere præcepit. Nocturno pauori diur-[illegible]ccessit dolor, per eosdem enim dies ab Aug. Cæsare, quem cõmuni insectatione non [illegible]entius, nominatim grauibus maledictis irritauerat, capite mulctatus est.

ARTERIVS RVFVS.

HVic subnectam Arterij Rufi equitis Romani somnium, quo nullum certius, hic dum fortè ludus gladiatorius heret, Syracusis habitans, à quodam se somniauit in-terfici. Id somnium dum amicis luce proxima in cõsessu spectaculi recitaret: unum par in septa ludorum immissum est. Quod ut conspexit Arterius dirigit, & alte-rum ex his esse, de quo somniauerat testatus, abire se uelle ait: amici credulitatem, pauoremq́ irridentes, ut maneret coëgerunt. Ecce autem consertis illi manibus, in extre-mam circi partem urgendo ac nitendo peruenerãt, ubi tunc is ipse qui timebatur, summa ui [illegible]eptũ aduersariũ strauit humi, ac superincumbens dum in omnes partes se uersanti, & di-[illegible] declinanti, mucronem nititur adigere, Arterium iuxta sedentem, & inter globos lio-[illegible]um assurgere non ualentem, ferrum regente fortuna fatali uulnere confecit.

INNOMINATVS.

SImile quiddam uel legi, uel audiui somniasse quendam morderi se à leone marmo-[illegible]eo ex his qui in templorum uestibulis cerni solent, & morsum peruenire mortiferũ, die autem postero, cum templi fores casu præteriret, leone conspecto, non fine nisu, [illegible]mnium suum inter comites renarrãtem, & manu in apertum os illius protinus in-[illegible] dicentem: En nocturnus hostis meus: scorpionem qui in imis faucibus leonis delite-scebat, lethaliter pupugisse. Sed domi iam satis somniatum est.

EXTERNI.

CROESVS.

CRœsus Rex, adolescẽntem filium generosæ indolis, quem regni successorem ani-m[illegible] prælegerat, ferro peremptũ somniauit, nunquã postea securus, summũ studiũ ad[illegible] infaustæ uision[illegible] minas effugeret. Non suffecit filiũ ab omni bello-rum [illegible]tudine reuocasse, ferri & armorum usum interdixit, neq́ id satis comiti-[illegible]q́ præceptum, ut qui gladijs uterentur, semper longiùs abessent. Aper fero-[illegible]erea uicinas Olympi regiones inuaserat, quàm plurimisq́ mortalium ful-[illegible] consumptis, coëgerat ut ruticolarum plebs malis exterrita, suppellex ad opem regiam

regiam confugeret. Hic amore laudis inardescens, anxium patrem multis precibus aggressus, euicit tandem ut permittente eo ad mactandam feram ipse proficisceretur, praesertim quia nullum inde ferri periculum timeretur: eò cum peruentum esset, omnes immanẽ uastatorem, uel ut hostem conglobati circumsistunt in eo turbine, ab altero à suis socijs, cui potissimum nati custodiam infoelix genitor commiserat, elapsum spiculum dum aptum petit in adolescentem incidit, praeuisum in somnijs & ineluctabile (ut aiunt) ferens fatum.

ASTYAGES.

NOn discedam à regibus, quorũ euentibus iuxta sepositis, cuiuis latius appareat, quantus sit labor fortunae iugum, & adamantinas cathenas, quibus humanum illa genus alligat executere. Astyages Medorum rex, urinã filiae Mandanes, cunctos Asiae populos inundantem cùm dormiens uidisset, id ad nascituri nepotis magnitudinem pertinere arbitratus, eamq; iam causam suspectam habens, quae nulla erat, natam licet unicam sibi, nec ex Medis oriundo, nec suae sortis uiro (ne partus sortè uel patria, uel sanguine superbiret) sed procul in Persis, gente tũc humili & ignota, Cambysi fortunae mediocris homini uxorem dedit. Visus est item cernere uitem ex eiusdem genitalibus exortam, tam mirabilis incrementi, ut omnes regni sui angulos adumbraret. Sed eiusdem metu supra metum addito, natum nepotum iussit exponi, ut ait Valerius, ut Iustinus, interfici. Verum libet frustrà fuit: Hic enim puer ille Cyrus est, qui Asiã omnem & inundare coegit sanguine, & imperio pressit, deiectoq; armis auo, Medorum regnum transtulit in Persas, regum primus & maximus.

ALEXANDER MAGNVS.

ALexandro Macedoni, iuuenis incognitus per somnium uisus erat, uiolentas manus usque in interitum inferre: is postea cum ad uigilantem ex Macedonia uenisset, recordatus Rex somnij. Quinam esset, interrogauit: auditoq; quod Cassandri foret, filius Antipatris: somniorum ueritatem Graeco carmine delusit, quasi nefas ratus de tali amico suspicari, atq; illius dextera oblatum uenenum nihil minus metuens accepit. Aliud eiusdem regis mirificum somnium refertur. Familiaris illi Ptolemaeus uenenata aspide saucius, uehementissimo cruciatu moriens affictabatur, miseratus Alexander forte dum per noctem assidet, in grabati spondam somno suo repẽtè procubuit, confestim draco quem genitrix Olympias in delitijs habebat obseruari uisus est, radicem ore gerens, & humano more formatis uerbis, locum castris proximum signare, quo illa nasceretur, & asserere futurum ut eius ope languens amicus curaretur. Rex inter haec euigilans, uisione palàm recitata, misit qui ostensam quaereret radicem. Qua inuenta, & Ptolemaeum, & alios multos eadem peste liberatos ferunt. Ridet tamen hoc somnium Cicero eo praesertim, quod ore radicem tenens loquitur draco, quod non posset etiam uir disertus. Et reuera, quis hoc audiens, non uel Medicum serpentem, uel serpẽtium rideat Oratorem? Quid enim magis in Demosthene miramur, quàm dum pleno lapillis ore perorantem legimus? Veruntamen nihil non facile somnianti. A' Regijs ad ducum somnia transeamus, mox uisuri quid Philosophi somnient, quid Poëtae. Non in Parnasso. illa enim altior cura est, sed in lectulis suis sobrie ac duriter somnum capiẽtes. Inde ad plebeiorum uisa uertemus stylum, ne quod fortè genus hominum relinquamus. At ne quis forsitan miretur, quod in re, quam uariam & fallacem diximus, & dicturi sumus tàm diligenter insistimus, sciat quod apud egregios auctores sparsim omnia, sed apud somniorũ irrisorem Tullium, praeterquàm, quae de somnijs Caesareis diximus, magna pars & praecedentium, & sequẽtium scripta est. Non inutilem praeterea, nec superuacuum arbitramur, illustribus exẽplis rem cognoscere, quae de prius effectum est, ut etiam doctos homines interdum somnia contuibent. Neq; enim ulla tàm demens, aut superstitiosa anicula usquam terrarum uiuit, quae hac uanitate moueretur, si semper falsa & nunquam fortuito casu uera somnia deprehendisset, obseruatio humana. Nunc paucis uerbis persuasum est, ut omnibus crederetur, cùm potius ex multis falsis persuaderi debuerit ne cui fides esset. Mira res dictu, cùm in reliquis actibus mortalium, unicum mendacium multis ueris suspitionem fallitatis afferat, somnus solus est, cui falsus uerum, idq; temerarium atq; fortuitum uerum, innumeris mẽdacijs fidem quaerit, mirabiliter, quia ad hoc ipsum rarum, uerum inter crebra mendacia internoscendum, nulla fert uia, nulla nota est, nisi post euentum. Sed de hoc satis ab initio dictum est. Ad ordinem reuertor, quod superest uerorum somniorum de coniecturis.

AMILCAR.

AMILCAR.

DVm Carthaginiensis Amilcar, Syracusas obsidēs in somnis audire uisus esset, se postridie ... urbis mœnia cœnaturum ... ad uictoriæ spem resilexa mane ... ad oppugnandā urbem instruebat aciem. Talia uoluenti ac molienti, quod ... grauis tumultus in castris exortus est, Carthaginiensibus, ac Siculis inter se ... Oppidani occasione freti, repentē portas egrediuntur, ... fusis hostibus, uictores ... em turbatis suorū ordinibus succurrere cupientē, atq; ideo negligentem sui, interceptum ... in urbem ductus, & in cōpedibus cœnans intellexit, quàm falsus interpres ueri ... let, huius quidem Agathocles historicus auctor est: at sequentis Cælius.

HANNIBAL.

HAnnibal & ipse dux Carthaginensium, in templo Iunonis Luciniæ repertam columnam auream asportare decreuerat, incertus autem an solida ex auro, an superficie tenus inaurata esset, terebrando tentauit. Et certior factus esse auream totā, in proposito rapiendi firmatus erat: cui inter somnum Iunonis species adesse uisa, ut ... sacrilegis cœptis absisteret monuit, minata si pergeret, rebus eum suis spoliare, se ... m uno quo solum uideret lumine priuaturū. Quo somnio dux alioquin ferox, & ... Dei metus, nulla religio (ut de eo scriptum est) motus tamen traditur. Nec miror. ... periculo terribilius, quàm oculi superstantis amissio? Itaq; minas timuit, & euentū experiri noluit, nihil loco mouere ausus, ex eo ipso auro, quod ex foramine dum tentaret excederat, bucculam fieri, & suprema columnæ parte reposuit. Quod sequitur eius ... somnium, apud Silenum est Græcum historicum, & res ipsius exactissimè pertractant ... quem Cælius & multi ex nostris scriptoribus sequuntur, præsertim quoties de Hannibale sermo incidit. Est enim huiusmodi: Hannibal uicto Saguto, Romana bella iam meditans, inter quietem uisus est, imperio Iouis in Deorum consilium admissus, de inferendo Italiæ bello mandatum accepisse ab ipso Ioue, quin & unum ex eo numero sibi ducem deputatum, quem sequi iuberetur cum exercitu, neq; retrospicere. Cum iis digrediens com ... nequiuisse locum (quem de non respiciendo iussus erat) obseruare. Itaq; uidendi auidus, in tergū deflexis oculis uidisse terribilem, & immanē belluam, acris serpentibus obuolutam, homines, animalia, urbes, pomos, atque arbusta, & obuia quælibet prosternentem, ... antem. Qui spectantē ducem suum interrogasse. Quid illud monstri esset? Ducem ... dixisse. Hæc est Italiæ uastitas, tu uerò præceptorum memor & uoluntati deorum per... sequens, & quid retro fiat ne labores. Huiusmodi quidem uisio, seu uera, seu uicta est, ... miserabilis strages, quam tot per annos illo sub hoste pertulit, ut uera fuisse uideatur & ... inter ueras referatur impetrat.

DIONYSII TYRANNI MATER.

IN Siciliam uenio, Dionysij mater, hunc ipsum gerēs utero, secundùm quietem Satyriscum parere uisa rem ad coniectores detulit, qui Galeotæ à Siculis uocabantur. Hi sic interpretati sunt, ut ex ea nasciturū præclarum ac diuina gratia omnium fortunatissimum ... dicerent. Cuius rei Philistus (homo ut ait Cicero doctus & diligens) testis est.

MVLIER QVAEDAM.

HVius autem matri claritas atq; fortuna, sed crudelitas Hymeræ cuidā haud ignobili (ut aiunt) fœminæ præmonstrata est. Quæ quondam dormiens, uisa sibi quodam ... ter ostendente, in cœlum scandere, & cuncta contēplans, subter scabellū & sub ... sius Iouis uestigijs, iacentē ac uinculis innexū ualidus cernere robustū, fuluumq; ... osum hominē. Quo conspecto sciscitari ducem suum: Quis ille hominū, quidue ... us ageret? Responsum est. Siciliæ, Italiæq; pestē fore, confestim ut ex ea custodia ... desæuituram latè per populos. Eam uisionē ... inter pares notam fecit, uulgatam ... eriecto tempore, dum Dionysius, qui ad eam ... nomine ac fortunę ... tandem cœlestis prouidentiæ compedibus, ... dem innas ... mulier eadem ... is suis oblatus est, illum esse quem sub Iouis pedibus uidisset, asseruit. Quæ asse... ut effectu uerax, sic sibi properatæ mortis causa fuit.

PHALARIS.

A T Phalaridis mater, Mercurium (cuius simulachrum ... pateram manu tenens, inter ... gies domi suæ colebat) in somnij uidit ... ea patera ... humi ... re, pauimentoq; illisum rebullire, donec ... domum omnē ... tenus ... Quod in una uisum, in multis domibus uerum fecit cruenta nati sæuitia.

Huius

huius quidem uisionis auctor est Ponticus Heraclides, doctus uir, ut ait Tullius, & discipulus Platonis. At sequentis: eodem ipso Tullio uetustiorem testem non inuenio.

ALCIBIADES.

Alcibiades paulò priùs quam è rebus humanis repelleretur, se amicæ suæ ueste con[illegible] ctum somniauerat, alias fortasis sperare licuit, illecebras amanti. Sed enim breui post occisus, & nu[illegible]o miserante insepultus iacens, amicæ obuolutus amiculo est. Non differam philosophos.

SOCRATES.

Socrates dum carcere clauderetur, Erichthoni familiari suo narrauit, excellentis formæ mulierem ad se in somnijs accessisse, & nomine appellantem uersum Homericum ex quo tertia sibi luce moriendum illa conijceret recitauit. Atq; ita accidit. Satis locupleres testes rerum etiam grauiorum, huius enim somnij Platonem auctorem affert Cicero, sequentis Aristotelem.

EVDEMIVS CYPRIVS.

Civis familiaris Eudemius Cyprius, in Macedoniam proficiscens, Pheras Thessaliæ urbem opulentam & egregiam, sed Alexandri cuiusdam inhumana tyrannide pessundatam uenit, illic morbo corruptus est, tàm graui, ut de uita eius desperarent medici. Sic afflicto iuuenis eleganti spem per noctem ad[illegible]e uisus, tria denunciauit euentura. Vt æger mox sanitati restitueretur. Vt eius urbis tyrannus intra paucos dies mortem obiret. Vt ipse post quinquennium remearet in patriam. Et prima quidem duo clarè ut annunciata erant euenère, nam ipse præter spem conualuit, & tyrãnus ab uxoris f[illegible] fratri[illegible]us trucidatus est, tertium uerè parumper obscurius. Quinto enim sub anni finem, d[illegible] rm[illegible] demius è Sicilia, ubi tunc degebat, in Cyprum reditum expectaret, ad Syracusas bel[illegible]o interemptus est. Coniectores uerò sic somnium excusasse legimus, ut dicerent hominem tuum demum, cum è corporeis uinculis euaserit in patriam reuerti.

SIMONIDES.

Sequitur somnos illustrare uatum, Simonides proiectum ac desertum in littore cada uer sepeliuit, & cùm mox nauigaturus obdormisset, uidit illius humani speciẽ, monentem ne nauim si naufragio perire nollet, ascenderet. Paruit & cæteris profectis, subsistit solus incolumis. Reliquos enim sub oculis suis rabies uentorũ, & uis tempestatis absorbuit. Fefellit hic uulgare prouerbium, perdi beneficia, quæ defunctis fiunt. Itaq; hunc tàm gratum & tàm uilis busti, tàm bene memorem, nobiliore monumento poeta egregius, immortali cum poëmate amplexus honestauit.

SOPHOCLES.

Sophocles autem Tragœdiarũ scriptor, cum ex Herculis templo, patera aurea magni ponderis furto sublata esset, ab ipso Hercule per quietẽ: Quis nam id fecisse edoctus traditur. Quod cũ homo perstudiosus, & uel illi periculũ afferre metuens, uel somnio parum credens, sæpius neglexisset, reuertẽte per singulas noctes imagine coactus tandem ad Areopagitas uisionem detulit: captus ex indicio ac tortus, furtu[illegible] [illegible]us, pateram restituit, ex coq; tempore Herculis indicis cognomen templo additum.

ARCADES DVO.

Svpe[illegible] uacuum uideri potest somnium attingere quod ætate Ciceronis creberrim[illegible] [illegible]ucip[illegible]e ait apud Stoicos, hodie etiã in uulgus effusum est, de duobus Arcad[illegible]bus, qui [illegible]mul itinerantes cum Megaram uenissent, ita disiuncti sunt, ut eorũ alter apud c[illegible]uponem in taberna, alter apud hospitem maneret. Nocturno autem tempore is qu[illegible] ad h[illegible]spi[illegible]um diuerterat [illegible] uidit insomnijs orantem, ut sibi curà perfido cau[illegible] [illegible]ors pr[illegible]epara[illegible]atur opem ferat, p[illegible]e enim si celeraret in tempore subueniri, eo [illegible]om[illegible] tus surrexit, auxilium laturus supplici amico. Mox excussa somnij imagine, iru[illegible] [illegible] [illegible]situm suum, & in cubiculum regresso, eadẽ affuit imago, miserabiliùs obsecrans, ut ex [illegible] salutis suæ propugnator esse neglexerat, ultor saltem mortis existeret, & cadauer suu ab extrema i[illegible]nominia uendicaret. Se enim à caupone iugulat[illegible] & plaustro su[illegible] et impos[illegible] [illegible] auferri, quo circ[illegible] ad opp[illegible] portã occurreret, plau[illegible]umq; c[illegible]ripe[illegible] En[illegible] fec[illegible]da [illegible] permotus, neq; iam nihil pendẽdã ratus, è cubi[illegible] pro[illegible], repe[illegible] u[illegible] nebat plaustro, bubulcũ, [illegible]d nam ueheret scrup[illegible]osius scrutari cœperat. Ill[illegible]

[illegible]us e[illegible]ctum, & reuelata scœna nocturni flagitij, caupo ad suppliciũ adactus est.

QVIDAM.

PAuca & breuia quæ restant, ascripsi l[i]bris qui de somnijs accuratissimè tractãt, ex[...]er[...]a partim [illegible]us excitandi gratia, partim detegẽdæ interpretum fallaciæ, nequaq[illegible]tercunda iudicaui. Somniauerat quidam ouum ex lectulo pendere, narra[illegible] interpreti, respondit thesaurum esse sub lectulo, fodit ille, & aurum argento [illegible]muo[l]utum repperit, argentiq; particulam indici suo misit. At ille facetissimus nuga[illegible]ne inquit) de [u]itello: ex priori euentu secundum eliciens, ut nõ tantum ouo the[illegible]o simil[li]mus thesaurus uideretur ostensus. En fabellas, in quibus & Philosop[h]um [c]onteruntur ingenia, quàm multi ouum sine thesauro somniauerunt.

CVRSOR QVIDAM.

CVrsor iturus ad Olympia, per noctem æstimauit curru quadrijugo uehi. Primo mane adijt interpretem, & ille: Vinces ait, id enim agilitas equorum & robur indicat. Item somnium ad Antiphonem retulit, quem ex Græcis somniorum coniectoribus in primis celebratum uideo. At ille: Vinceris (inquit) haud dubiè. Non an[imad]uertis te à quatuor præuentum esse, dum curreres.

ALIVS CVRSOR.

ALter cursor transformatum se in Aquilam somniauit: consulit coniectorem. Ille uictor eris, inquit. Hæc enim uolucris uolatu cunctas supergreditur. Antiphonis acumen experiri statuit. Ille respondit: Quæso amice, nonn[e] te ui[c]endũ iam sentis? auis enim hæc, alias omnes dum fugat ac sequitur, semper est ultima. I, nũc le[illegible] somnijs quatere, & interpretibus crede.

MVLIER QVÆDAM.

MAtrona pariendi auida, sed an grauida esset incerta, uisa est insomnijs sigillata genitalia habere. Alter ex coniectoribus, minimè prægnantẽ, aut partu [illegible], fore enim præclusum partus iter: alter contrà. Ea enim duntaxat claudi & con[si]gnari solere, quæ plena sint. His & horũ similibus quid de hac interpretũ arte (si qui tamen adhuc illam profitentur) sentiendum, sperandumq; sit, eruditi homines intel[li]g[a]nt, [u]ulgus quod tenuit non relinquat. Et de naturali quidẽ diuinatione satis dictum est.

DE VATICINIIS. Cap. V.

QVi Furentum uatici[n]ijs fidem præbent, ipsi pauló minùs furere uidentur, quis enim sanus existimet eos, qui & præsentium notitiam, & præteritorum memoriam perdiderint, futuri præscientiam inuenisse? Non tollatur tamen à nobis iudicij liber[t]as, nec opinionum uarietas extirpetur. Liceat opinari furere, so[l]itos quosdam & liberos animis ferre motus, quibus à corporibus a[bst]racti, & diuino [illegible]olunt [illegible]spiritu con[c]itari, uentura præuideant: Liceat hoc ipsum irridere, ut quæ sa[illegible]nu[illegible] quod eleganter ait Cicero) & is qui humanos sensus amiserat, di[illegible]citus. No[bis] autem e[a]tenus modestus Academiæ mos placeat, uerisimilia se[qui][illegible] non at[t]ingimus, nihil temere damnare, nihil impudenter asserere. Veritas er[illegible]ocis maneat, nos ad exempla pergamus.

[R]EMEX RHODIVS.

A[illegible]rtur i[n] primis uaticin[i]um remigis cuiusdam classis Rhodię, quem non tàm [illegible]ectu habit[illegible]lis & ob[s]cur[i] hominis, quam rei ipsius inter d[illegible] a exe[illegible]a [illegible]mmemoro. H[ic] igitur repente alienatus, [illegible] clara uoce c[illegible], ante d[illegible] [illegible]turas in Græcia strages maximas [illegible] nasq; apud Dyrrac[hi]um & in[illegible]em uerò ipsam, domum esse redituram, [illegible]cum. Cn [illegible] qui [illegible]t, narrat [illegible]ibus, Ciceroni, Varroni [illegible] & Cat[illegible] Deus bo[illegible] [illegible]bus tuis qui [b]ello ciuili tunc fo[illegible]) o[illegible], qui[illegible] [illegible] u[illegible] e[illegible]rriti dicuntur. Pau[c]orum autem dierum interie[c]to [illegible] Labien[illegible] ac[illegible]a, st[illegible]gem legionum, & ingenti præl[i]o fusas Pompeij copias nu[illegible] [illegible]m raptum ex horreis publicum frumentũ, tota [illegible] ciuitate c[illegible] [illegible]e[illegible]digressi & a Rhodij destitut[illegible]ẽtesq; sequi naues [illegible] [illegible]e [illegible]o[illegible]iteratus fuerat euen[illegible]. Hoc sanè uaticiniũ co[illegible]at[illegible]nè T[illegible] extenuat. Ait enim illo tepore fuisse in Thessalia castra castris admota, omnes qui

Dyrrachij

Dyrrachij erant timuisse grauiter, imminentis prælij fortunã, qu... ercitus, & dux animosior uideretur. Veruntamen cum metum ... uiros urgebat, Græculum hominem prostrasse, facilimè & à sensu proprio deiec... mè mirandum igitur, si quod omnes taciti uerebantur, quodq; idem ... le ualde pertinne... rat, furens deposito pudore prædicaret, aliòquin quid agerent Di insan... potius remi... quàm memoratis supra tam claris uiris, ut prætori etiam prudenti uiro, & egregio insta... Reipub. periculum reuelarent.

CORNELIVS.

Sed quid de Cornelio dicam, qui & sanguine nobilis, & sacerdotio uenerãdus, & (ut aiunt) castitate uitæ sanctus, Patauij in Transpadana Italia degens, banc ... gnam, non triginta dierum spatio circumscripsit, sed eo ipso die, & dum in ... gerebatur expressit? Subitò enim furore correptus, murmurare orsus est. Videre se de longinquo prælium grauissimum, & modò hos fugere, modò illos insequi, modò prælium instaurari, & uulnera, & mortes, & gemitus cadentium, & clangorem tubarum, & equorum strepitum, & fragorem armorum, & sagittas, & spicula, cœlum tegẽtia, & stragem immensam, ceu præsens omnibus, quæ gerebantur interforet. Ad postremum exclamans, ait: Vicit Cæsar. Et his dictis conticuit. Ea res primùm risui atq; cotemptui ... st autem miraculo est habita, quando uenientibus nuncijs ex Thessalia, nõ modò pugnæ tempus, euentumq; nouissimum, sed singulas quoq; uariantis fortunę uicissitudine, cum illius dictis, & gestibus cõuenisse compertum est. Digna rerum paritas, ut bellum, quod (ut uera dicam) à furentibus gerebatur, non nisi à furentibus spectaretur. Sed hæc hactenus. Hic uel mirari posse aliquos præclaré uideo, ubi nam Martios dimittam fratres apud uetustissimos Romanorum hoc in genere celebratos? Sed de his fateor nihil præter nomen habeo. Vbi præterea Cassandram uirginem Priami regis filiam, cuius illustris admodum, & magnæ rei nuncius furor? ubi Polybum Corinthum, de quo est apud Homerum, quod multis Achiuorum Troiam petẽtibus, & inprimis filio suo (an furore, an aliter incertum) mortem prenunciauit. Ego autem omne quod uel fabula est, uel fabulam sapit, sciens, uolensq; prætereo. Tolerabilior utcunq; dici potest illorum opinio, qui futura prænoscere morientes putant, si enim dum hic sumus obruti, mole corporea transmittere oculos in longinqua non possumus, ex his autem uinculis egressi, sicut Philosophis placet, liberiore fruimur ob... tu: non à uero quidem uidetur abhorrere, ut tanquam e domo tenebrosa discedens, ... ad lumen appropinquat uidere, aliquid longius incipit: sic morituro, & iam exituro præsagit aliquod posteritatis occurrat. Ad hoc persuadendũ afferunt morti propinquantes animas multò diuiniores effici, & intensius studium ueræ laudis assumere, eosq; qui bene ui... alacriter pergere: uelut iam hinc lætiora præuideant, qui autem contrà, tum maxim... re & præteritorum actuum pœnitere. Quod uerbum ex ore gentilium lætus & admi... aud... Adhuc & mortem ipsam præsagire, & occursantes, atq; obuias ... ita dixerim ... imagines mortuorum cernere, ex his concludunt, inesse quidem animis nostris quand... perspectam, & capacem rerum, quod nemo dubitat, sed caligine mortalitatis oblitam post mortem demum plenam atque perfectam, sed iam quiddã in fuerit luminis habente, ideoq; nonnunquam futura præuidentem. Hinc prouenire, ut quidam in eo statu multa prædixerent, quæ & ali... laterent, & eos ipsos hactenus latuissent, quin hoc ips... m, & ad ... here nitu... r, & ad somn... Vnde enim furentes ua... cinari solitos aiunt, nisi, q... animus s... lutus ac liber, ... mulis ... s impulsis, nullo cohibente, & habenas corporea... nit, & membrorum uin... ula tran... greditur? unde quoq; multa consopitis apparere quæ ui... lantes lateant, nisi ... tia tũm maxime uideatur animus à corpore relaxari, seq; uelut ... od... o carcere licentiùs educere, ad præuidendas res? ut non immeri... inte... tem quæd... uideatur esse cognatio. Hinc & à Philosophis, & ... di ... & a Virgilio co... anguineus læti sopor. Nos autem & de ... di... & de somn... ox... cemus. ... hac autem do... nat... nem ... entium, qu... ... Homerus: apud quem Hector moriens ... Vider... & Posidonius Philosophus sua ætate cl... Apud quem Rhodius quidam mori... ns, breui post ie ... sex ex... minat... o dinem adijcit moriendi. ... in hac re, ioc... ad ... possumus, certi aliquid scire qui possumus ... expertũ: ubi quidem post rei ...

quam uti prohibemur. Hoc ... loco quod sine temeritate, arrogantiaq; li... exempla proferimus, ex ... historicis.

CAES. AVGVSTVS.

P... memoriæ proditum est, ... opinari aliquid aliud ma... Cæsarem, dum spi... dicente Tiberio, cum quo ... arcanum sermonem habuerat M... P. R. qui sub tam lentis maxillis ... cibum à cubicularijs audi..., & per manu... ut ... in uulgus effusum est. A... iam, usq; ad id tempus Tibe... principis spem dabat, sed siue sem... Imperator, siue tunc, ... etiam uicinitate prouidentior, non super... cæteri, sed ... inspiciens, miseriam P. R. urbanè quidem, ut reliqua uati... eum dixisset: Miserrimum terrarum orbem, qui sub tam fero & immani ... est. Et de hoc quidem aliàs, uirtutes enim sceleribus miscere fas non est.

CLAVDIVS AVGVSTVS.

C... princeps, paulo ante mortem, cùm Coss. designaret, mensem illis quo mo... se præsagiebat metam statuit. Consilioq; nouissimo, filios suos ut unani... æterneq; uiuerent multis monitis obtestatus, tandem pie admodum Sena... mendauit, deniq; pro tribunali sedens, licet abhorre... tibus, qui aderant, & ... bus, sese ad mortalitatis terminum peruenisse, iterum, iterumq; profe... ndem sibi tantùm, nec ultra uicinæ mortis tempus. Qui sequuntur uerò lon... atq; alij fuerunt uates.

EXTERNI.

THERAMENES ATHENIENSIS.

THeramenes Athenis in carcere triginta tyrannorum imperio, uenenum non trepidè, sed quasi sitibundus hauriens, exiguū quod in imo pateræ ... terat, sic effu dit, ut in terram cadendo sonitum redderet. At quem exhilar..., a... ridens q; propino (inquit) Pulchro Critiæ. Is erat unus è grege tyranno..., qui ex cunctis, fæ... exorabiliusq; se in eum gesserat. Græcis autem conuiuiorum mos erat ... poculum dare uellent. Mortem igitur habens in uisceribus, uir fortissimus, ... mul & uaucinatur, siquidem Critias, & ipse non multo post, prænunciata morte ueneri... trahitur.

CALANVS INDVS.

SEd quid Romanos principes, Graiosq; philosophos commemoro, cùm in eadem re, ... & agrestes barbaros liceat admirari? Calanus Indus indoctus, in radicibus ... casi natus (ut ait Cicero) cū ex animi sui sententia, nullo cogente ad interitū pergeret, Alexander Macedo, qui spectaculi nouitate aderat, & in corpore ualidus, & ... iuuenis, illū iam sese cupidè flammis ingerētem, orauit: Ut si quid pòst se fieri uellet, ... Ille autem ... Nihil (inquit) opus est: celeriter te uidebo. Nempe per eosdem ... ud Babylonem Alexander obijt.

RECENTIORES.

ADELHEIDIS DE ROMANO.

EXemplum quod auorum tulit ætas commemorare libet, sed an hic, an inter ... parumper hæsitaui, utroq; enim licet. Fama est, & quidam scriptores ... runt ... de Romano, & Albricum fratres, cruentos & immanes ... nes, matrem habuisse Adelheidam ex nobili Tuscorum sanguine fœminam, ... & tam astrorum, cœliq; studio, quàm magicis artibus supra fidem uentu... Hæc ... sæpè multa tam uiuo, quàm natis, tum præcipuè euidens unum, ... mortis, oraculi more tribus periculis pronunciasse dicitur. ... potentiam, & exitum, & utriq; suæ mortis locum ita cecinit, ut ip... demereretur, ... ut Albricum ... cùm Ezzelinus ... ignobile ... nescius Cass... castrum ... rum, ... fatale ratus, ut de Alex... diximus, ... semper ... post septuagesimum ætatis an... um, ... summa ui Mediolanum pe... Longobardis, quibus ... dux, & insolen... ... od osum ... fecerat, ... iam pontem adhuc fluminis transiuerat, illic in extremis sese ca... bus ...

 deus,

dens, loci nomen sciscitatus, ubi Cassanũ audiuit, [illegible] calcaribus equo in oppositũ [illegible] flumen iniecit: Heu [illegible] gia, heu arcanũ Cassanũ horrendo murmure uocis [illegible] ras, ac uix [illegible] numerabili hostium exercitu [illegible] iam pontem, & [illegible] traq; ripam [illegible]

DE ARVSPICINA, Cap. VI.

Operæ pretium arbitror agnoscere, unde geminus hic error in [illegible] unde enim dehierit, me tacente notum est. Necesse quidem fuit, [illegible] hanc & [illegible] ras errorum umbras terris euanescere, ubi ueritatis sol affulserat. [illegible] de origine quidem aruspicij talis narratur fabula: [illegible] etrusco cuidam aranti in agro (ut [illegible] Tarquinensi, cùm profundiùs adactus foret uomer, erupisse Tagem quendam nomine [illegible] ili effigie, sapiẽtia senili, & aratorem alloqui cepisse. Illum uerò perterritum exclamasse [illegible] [illegible] ius uocem finitimorum primo concursum factum esse, inde gradatim progressa rei [illegible] intra dies paucos in eum agrum uniuersam Hetruriam confluxisse. Puerum illum audientibus cunctis, multa dixisse, dicta eius obseruata & scriptis ædita. Ex quibus accedente [illegible] ga rerum experientia, omnis aruspicina processerit, ita tamen ut si ad alias serperet nationes apud Tuscos præcipuum eius magisterium uigeret. Sed ô prorsus erroneum & infame magisterium. Me quidem ista tenarrantem, ingens subit admiratio, & ineptiarum [illegible] tatarum p[illegible] tri[illegible] piget, pudet ac miseret. In solo, in quo natus sum, hunc natum, uel exa[illegible] potiùs erro re[illegible]. V[illegible] quæso, tibi nunc prudentissima, lumen animi & oculorum aberat. Vnde cœcitas hæc tam manifesta, tàm publica, Deum'ne Tagem, an hominem extimasti. Si enim Deus esset non ne illud occurrit, à cœlo potius, quàm è terræ cauernulis aduenturum, neq; expectaturum bubulci aratrum, quod adiutus doctrinam populis prædicaret. Si autem hominem terra obrutum uiuere secundùm naturam non posse, noueras, ideoq; fallaci quapiam ui[illegible] ne delusam te nosse poteras, ac digno Dei iuditio factum reor, ut errores tibi terra pateret, nihil tunc cœleste sapienti. Neq; hæc quę tibi obijcio, in re incerta, sunt Philosophis & Poetis, & Historicis testata, quin & error hic tuus, proximas nationes contagio afficit, præcipueq; Pop. Rom. a[illegible] ud quem decretum legimus, ut de principum filijs, sex singulis Hetruriæ populis, in disciplinam traderentur. Et addidit rationem Cicero, Ne ars (inquit) tãta propter tenuitatem hominum, à religionis auctoritate abduceretur ad mercedem, & quæstum. Ars (inquit) tanta, ô delirationem ridiculam, ô aniles nugas, ô doctorum hominum [illegible] tionem inauditam: hinc præterea sumpsisse nomen diceris Tuscia à thure, & sacrificijs appellata, nutritrix errorum & portentorum, ac fulgurum Interpres. Quæ cùm ita sint, nõ est te[illegible] giuersationi locus, fatendũ crimẽ est, idq; dũtaxat respõdendum. Sic uero Deo placitũ, ut tu, & quæ erroribus tuis imbuta fuit Roma, cuius quid religiosissimum est, in te nunc usq; fundatum est, fœlici uarietate, & mirabiles futuræ ueri disciplinæ mendacij magisterium haberetis, uel sic intellecturæ, quid inter lucem ac tenebras interfit.

DE AVGVRIIS, Cap. VII.

ARuspicinæ primum fontem attigi, ad Augurem uenio, piget augures reges [illegible] nisse, præcipue Romulum, qui pastorum adhuc quiddam redolens, augur [illegible] mus fuisse traditur. Mira rerum dissonantia, imò uerò consonantia rerum [illegible] quis enim nisi pastor, incultus atq; horridus, ad has ineptias applicasset animũ [illegible] dor est [illegible] tare urbem Romam omnium urbium, ac terrarum indubitatum caput, a[illegible] cond[illegible], & florentem præpotentis populi fortunam, auibus debere maluisse quàm [illegible] quin & sub regibus, & sub imperio consulari, multis quidem sæculis, nihil absq; au[illegible] miq; mili[illegible]æq; fieri [illegible]m. Stupet animus recolens illos uiros tam claros, tàm ma[illegible] qui res humanas ex al[illegible] despiceręt, qui fortunam ipsam pedibus subtr[illegible] [illegible] o be[illegible] ine [illegible] uirtute domuissent, auicularum uolatui, garrituiq;, & p[illegible] fu[illegible] fallacijs. Vno quidem nos cõsolari possumus, quod qui superiorem [illegible] ad [illegible] mus, hunc nouum ab alijs genitum, adoptauimus [illegible] fecim[illegible]. A[illegible] Græcos namq; multò ante urbem conditam [illegible] fuer[illegible] petentibus Ilion Graijs, numero[illegible] more [illegible] sciplinam, in ea enim excell[illegible] bat, [illegible] Amph[illegible] uero, & Tyresias tàm illustres eodem artificio [illegible] colere[illegible], & te[illegible], quæ illum absorbuerat [illegible] o oraculis adiretur. S[illegible] hom[illegible] præferret[illegible], sed defunctis etiam, Homer[illegible] sum sapere, uagari [illegible] quos umbrarum more. Nec primi præterea nolui reges aug[illegible]

Cæsar.

[illegible] amant prius in Græcia M[illegible] Amphilochus famosi augures. Denique ut [illegible] non apud ueteres, qui rerum [illegible] bantur idem augurio tenebāt. [illegible] sapere, sic diuinare regale ducebant. Et ut in regibus dixi, [illegible] primum fuit admissus [illegible] Athenienses, gens alio-[illegible] nunquam consilium publicum habuerunt [illegible] qui nō sacerdotes diuinos [illegible] ait Cicero) μάντεις puto, quia diuinant [illegible] apud eos μαντικὴ dicitur: Et La[illegible] prudentissima, augurem in consilio interesse, augurem regi suo adsessorem [illegible] erunt. Quis ergo miretur, tanto habitam in [illegible] uanitatem, breui in [illegible] Idem ferme in singulis particulis huiuscemodi rei, quam diuinatio-[illegible] licet intelligere. Quis enim nisi diuino uir consilio non oraculis fidem daret, [illegible] et non modo clarissimos reges, & magnorum populorum nuncios, sed summos [illegible] sophos, & humanæ magistros uitæ, certatim apud Delphos & [illegible] & [illegible] currentes? Quis sperneret Sibyllas, quas S.P.Q.R. in extremis periculis [illegible] negligeret somnia, cum sciret (ut reliquos sileam) Lacedæmones [illegible] proxime a Romanis fortissimos omnium, & prudentissimos uiros iudic[illegible] curiosos, ut scribat Cicero, quod qui eis præerant, non contenti [illegible] phaæ phano, quod est in agro prope urbem, somniandi causa ex[illegible] [illegible] etis oracula ducebat? quis denique Magos, non suspicere sine quo [illegible] quantumlibet alijs rebus ornatum, ad Persarum regnum prouehi [illegible] cognoscer? sed ad augurium reuertor. Initium quidem huius rei ex Arabia primum, [illegible] Cilicia, ac Pamphylia. Ad postremum & ex hac nostra Vmbria, quæ Italiæ pars [illegible] legimus. Rationem huius afferunt (ut reliquorum diuinandi generum) [illegible] quidem, quod hæ scilicet prouinciæ arbustis, & pastu pecorum abundent, & id[illegible] circô [illegible] eas uolunt per syluas, & umbriferos montes assidue uagi circunuolantes ac circun-[illegible] uolucres folliciti obseruarunt.

ACTIVS NAVIVS.

Hactenus de extrema augurij origine: quo autem tempore, & quam ob causam hæc insania Romæ uehementius inolere cœpit, hinc dicam. Actius Nauius pu[illegible] & quod magis rideas pastor, Prisco Tarquinio regnante, [illegible] usum [illegible] usurpans, repente quidem è subulco augur, uulgataque rei fama ad regem euocatus est. Quem [illegible] ens, & ætatem, & habitum forrasis irridens, tentauit hoc modo. Vtrum (inquit) [illegible] in animo mihi est fieri posit, an non posit interrogo? Nauius cum augur [illegible] fieri posse respondit. Hic uerò rex eluisse putans. Atqui (inquit) quod cotem hā[illegible] inde cum med tabar. Ille mirabili constantia. Potes ergo (ait) arreptaque nouacula, [illegible] iussi [illegible] regis, ac populi cotem secuit. Inde factum Romanis augurium. Quæ [illegible] anquam & annalibus, & historijs omnibus peruulgata sit, Tullius tamen, & hanc [illegible] fabulam uocat. Hæc igitur geminæ uanitatis est origo, hic quibus utraque succes-[illegible] nos, uel apud exteras gentes aucta sit, paucis expediam exemplis.

SPVRINA.

Vnde autem, nisi à supremis ordiar? Iulium Cæsarem immolantem, Spurina notis-[illegible] us aruspex non reperto corde innextis, optimi bouis, admonuit uerend[illegible] ne consilium ac uita satisficerent, quæ ambo à corde prouenirent. Itaque circ[illegible] spici oportere, discrimen quod sibi pararet, nec ultra Idus Martias trahi posset. Mir[illegible] anarū nubes, mira fortunę uiolētia, unde hęc uel illi nosse, uel huic negligere. Præ[illegible] di, cum Cęsaris multis frustrà, retentatis hostijs, curiam ingrederetur, in Spu[illegible] [illegible] ndacem iocatus est, ut diceret Idus aduenisse. Is autem nondum præteriisse [illegible] ex integro comminatus, nec fefellit. Eodem enim die ac loco cæsus est.

ALIVD.

[illegible] em Augusto, prius quam ex aluo matris exiret, prodigio pronunciatam [illegible] mant, ad id quasi prodigium simul, quo quidem responsum [illegible] Romani naturam parturire. Eius rei auctor est Tranquillus, re-[illegible] Marathum, illud addens miraculo. Senatū responso territū, [illegible] natus educaretur, sed quibus prægnantes domi coniuges, S.C. [illegible] stitisse. Eidem Augusto [illegible] dione Perusina litare non ualen[illegible] [illegible] eruptione hostium impetu, totius sacrifici pom[illegible]. Quo animaduerso ob aruspicibus responsum fuit, ut omnes

deorum minæ, quæ in extis apparuerant, ad eos tran[illegible]rent qui illa [illegible] git. Mors huic quoq; principi prænunciata. Sub extremum tempus [illegible] eius inscripta fuerat de cœlo tacta, & prima nominis litera de[illegible]cta est. Hinc [illegible] centum eum dies non ampliùs uicturum, qui per c[illegible]ul[illegible]am [illegible] carentur literam: [illegible] inter Deos referēdum quod reliquum percussi nominis indicaret, quoniam AESAR DEVS diceretur Tuscorum lingua. Ex quo simul atque alijs multis similibus [illegible] linguarum mutationem, apud gentes plurimas, de quo à me sæpè quæsitum memini, sed non illud præsentis negocij est.

ALIVD.

Tiberius autem cum draconem, quem ferum mansuefactū, & altore suo mitiorem propria manu pascere c[illegible]sueuerat, formicæ deuorassent, respōsum habuit: Impetū multitudinis prouideret. Sed utinā nihil unquā uerius aruspices prædixissent. Tiberius enim non concursu populi, uerū tacita, & penè ambigua morte perijt.

ALIVD.

AT Galbæ in Tarraconensi Hispania sacrificanti, ostentum accidit mirabile. Puer enim qui atrium obseruabat, illic ante oculos cunctorum u[illegible]liter [illegible]to uertice incanuit, quod interpretatum est, mutationem imminere, succe[illegible]urumq; senem iuuen[illegible] Postq; ita contigit, in Neronis enim locum Galba successit: Eidem postquam erat imperium adeptus, Romæ sacrificanti corona ceciderat, pulli euolauerant, demum di[illegible] ipso, quo cæsus matutinum sacrificium petenti, ab aruspice consultum est, ut quàm primum euaderet, quia hora mortis instaret, & interfectores eius aduentarent. Quod ille uoluit quidem, sed præuentus est.

ALIVD.

Vespasiani principatus ab ipso uitæ limine prænunciatus est, in agro quidem gentis Fl[illegible]uiæ, unde [illegible] origo est, Quercus fuisse traditur ingens ac uetusta, & Marti dedicata. Ea per tres Vespasię genitricis partus, totidem nouos ramos edidit, puerorum fortunæ (ut aiūt) certissimus uates. Primus gracilis mox aruit, neq; partus quoq; ægit in rebus humanis, secundus fortis ac procerus fuit, filiusq; tunc in lucem editus ad senium peruenit. Tertius uerò nato Vespasiano, non tàm rami, quàm ingentis arboris speciem habuit. Quo ostento Sabinus genitor, aruspicibus consultis, responsum habuit. Illum puerum futurum Cæsarem ac terrarum dominum. Quod cùm lætior solito matri suæ adhuc superstiti narraret, nepotem illi Cæsarem natum dicens: nihil illa respondisse, [illegible] subsisti risum dicitur, quod se nondum delirantes, is filius tàm iunior inciperet.

GERMANVS AVGVR.

SVb Domitiano principe, aruspex in Germania, Reip. mutationem imminere nunciauerat, atq; ideò ad discēdam causam Romam missus est. Fortè accidit ut princeps mane illum audiens, ob eam ipsam causam cōdemnaret. Ipse [illegible] postea hora diei quinta interficeretur. Recordari potuit minus iustè se ueridicum condemnasse. Sed iam à Cæsaribus diuertamus.

ALIVD.

IN [illegible] obsidione longissima, qua populus Romanus Veios cinxerat, cùm alteri[illegible] tis discrimen, alterius tædium animos inficeret, ex inopinato uincendi uiam [illegible] ostensam fuerunt: cùm enim nulli apparenti causa, repentè Albanus lacus, supra [illegible] dem excreuisset, quidam, seu oppidanus nobilis transfuga (ut apud Ciceronem) seu Veientinus aruspex (ut est apud Valerium) Romano milite raptus, per castra pe[illegible]larus: dixit urbem capi non posse lacu exundante. Qui si ex collibus inter quos iacet, aliqua arte ded[illegible] el[illegible]er, siquidem sicut ad mare descenderet, calamitosum: sin ita ut per agros asperg[illegible] faus[illegible]m Pop. Rom. quamobrem multo studio, impensaq;, lacus ut ipse monebat, [illegible] est. Hunc amp[illegible]us addidit Valerius consultum Delphis Apollinem [illegible]dem respond[illegible] [illegible]m [illegible]ct[illegible]m esset, [illegible] uictoria Romanorum fuit. At ego iamdudum hæc aud[illegible] [illegible], & paulò minus raucesco, adu[illegible]s hoc sæpiùs exclamando. Non fuit [illegible] [illegible]tem stultum fortè naturalite[illegible] nc ab accidenti me[illegible]u abalie[illegible] [illegible] uani [illegible] el fortassis ex industria fallentē, imo [illegible] abon[illegible] p[illegible] [illegible] ultio[illegible] [illegible]ere, ut Deus tuū Delphicum aut insaniret, aut falleret? Q[illegible]

[illegible] ignorare mihi uidebatur [illegible] summam [illegible] uel cum Veijs, uel cum urbe [illegible] habet Albanus lacus, ut uel pro [illegible] summam publici status, uel o[illegible] audeo, qui aduersus sapientiæ Deum, tam multa protulerim, imò ue[illegible] aciarum dæmonem. Sic enim ipsemet olim, ut scriptum uideo, quis [illegible] esse [illegible], ueritatem forte coactus expressit, se [illegible] dæmonem clara uoce confessus est. [illegible] cre, quid mirum, et [illegible] or erat temporum, oraculis, & aruspicibus obsequi, licet & [illegible] quam lacus eductam esse, ad usum [illegible] suburbani, ut bene ait Cicero, non [illegible] retinendam. At uictoria consecuta est. En mirum Apollinis aris di[illegible], Romanos post bilustrē obsidionē uincere: illud potius mirabile, quod [illegible] pore distulerunt, soliti raptim ingentia bella conficere, & transcurrendo ui[illegible] orbis esse. Nisi quia dispensante fortuna, prouenisse suspicor, ne Iliaci labo[illegible] es deessent Italiæ. Nunc ablutum in aquis Albani calamum, uicinæ urbis mœnibus [illegible] aliquot ducum eius exempla recolligens.

ALIVD.

SYlla in campo Nolano aduersum habēs Samnitum exercitum, cùm sacrificare cœ[illegible]et, repentè ab imo aræ serpens exilijt. Quo uiso Posthumius aruspex: [illegible] quo [illegible] dux Romane, tolle omnem cun[illegible]tionem, & duc in hostem legiones, [illegible] a paruisset, castra hostium opulentissima expugnauit. Sed enim ipse C[illegible] sacrificio interfuit, & erumpentem anguem se uidisse testatur, illius prelij euen[illegible] rum affirmat: at non aruspicis, sed imperatoris consilio. Eleganter id quidem [illegible]c.

ALIVD.

IN tota autem hac re nullus notior Flaminio, illum dico, qui ad Crotonā infœliciter ad[illegible]ersus Hannibalem pugnauit, omnis hunc habet historia, & concentibus ac successi[illegible]u[illegible] unius uiri pleni sunt annales. Sed historiarū pace mihi liceat, & in hoc, & in reliquis, n[illegible]rationes rerum ab eis, irrisiones superstitionum uel à Philosophis, uel à ratione mu[illegible]cari. [illegible] C. Flaminius, lustrato (ut aiunt) exercitu, castra uersus Aretium moturus, hoc pri[illegible]m [illegible] ostendi signum habuit, quod nulla causa interueniēte, ante signum Iouis, & quod ad te[illegible]s augmentum adijciunt Statoris Iouis, cum equo cui insiderat, in unum tumulum corruens prouolutus est. Quid hic quęso miraculi est, si equus armis, & sessore pressus inter[illegible]cidat? Quid peccauit igitur, qui ad hoc subsistere monitus contempsit? Sed enim cùm ad ho[illegible]stem [illegible] essisset, & ex more maiorum auspicijs operam daret, uisus est proferre diem pugnę, quod pulli nequaquam pascerentur, quod pestilens apud augures signum erat. Id Flami[illegible]nius spernens, sciscitatus est, si nec die postero pascerentur, quid agendum: Responsum, & quiescendum: Enimuero (inquit illudens) magnifica auspiciorum disciplina, si pullis esuri[illegible]entibus, ardua quęlibet aggredi permittimur, eisdem Saturis cogimur feriari. Meo qui[illegible]dem iuditio, uel ob hoc unum dignus, qui fœlicius pugnasset, sed apud eos capitale est, ma[illegible] ob hoc, quàm ob infaustum exitum infamis dux habetur, illud eiusdem, imò suis erro[illegible]ribus accumulant, cum neglectis aruspicijs moueri castra iussisset, seq; confestim sequi si[illegible] diu obluctati [illegible]rus, multis etiam auxiliantibus uexillum educere non poterat. Quid hic [illegible]rsus ostenti est? Trepidè fortassis euebatur, quod audacter insertum humi fuerat, de[illegible]buit ne [illegible]eò ducis animus terreri? Contempsit hoc auspicium, & aruspicum, & reli[illegible]ionum om[illegible] contemptor, quid egit nunc? Aduersantibus dijs pugnauit, cecidit, ipse [illegible] exer[illegible]ci[illegible]is tūc Reipublicæ clades temeritate ducis illata, hoc pręsertim excēp[illegible]dūt, ac [illegible]picioru m assertores: Ego autem sicut temeritatem in Romano duce non excu[illegible]so, si contemptum huiuscemodi nug[illegible]um non accuso, Flaminioq; compatior, iniquissi[illegible]mi[illegible] tàm iudicibus quàm fortuna. Cal[illegible]ras quidem Hannibalis nota est, qua cum sępē [illegible]m [illegible] præsertim die uictoriam quæsiuit. Ea uobis mihi credite Romani p[illegible]us [illegible] ntemptus, aut stomachulus pullorum obfuit. Quid enim oro, C[illegible]ne[illegible]us [illegible]d T[illegible]um. Quid Sempronius apud Trebiam paulò antè meruerat [illegible] eod[illegible] ho[illegible] [illegible]d autem anno pòst Paulus Aemilius, is qui cognomen sump[illegible] [illegible]en[illegible]simè seruatis, ipse quoq; cum toto exercitu R[illegible], al[illegible] qua[illegible] oq; [illegible] pari fraude circunuentus, apud Cānas perijt? Quo[illegible] non im[illegible] [illegible] penè ultimum imperij [illegible]us ab histo[illegible]ricis dictum est.

ALIVD.

LOnga [illegible] e Romanorum ducum ordo subtexitur, eodem bello [illegible] chorum omnium clarissimo, in Lucania exercitum habenti, [illegible] tigit, ut e proxima cauernula geminis serpentibus elapsis, exta [illegible] Id non semel tantùm, sed bis, terque redintegratis sacris accidit, nec [illegible] Quo ostento moti aruspices, ut uitæ periculum dux [illegible] caueret monuêre. V[illegible] fateor, homini præsertim tàm grauia bella tractanti [illegible] uerum non tàm propter [illegible] gues [illegible] a bouis inuadentes, quàm propter uicinum hostem Romani sa[illegible] tem. Sileat autem aruspicij nomen, consilia sana laudentur. Tamen ipse non cau[illegible] hospite prodit, insidijs Carthaginensium incautus operijt.

ALIVD.

MArcus Cl. Marcellus uir fortissimus, eodē bello simili casu perijt in Brutijs. ne[illegible] pè ei post sacrificium mœstior aruspex retulit exta minanna, & ut cautè ageret exhortatus est. Hic quoque sapiens consultor & dux æquè incautus, qui rem gerens cum hoste tàm insidioso, non omnia circunspiceret, sed elatus memoria uictoriarum suarum, & exagitatus cupiditate, sæpius uincendi penè solus pergeret, ubi ab exercitu Pœnorum circunclusus, & oppressus, non minorem [illegible]endi causam patriæ daret, tàm puerili errore, tàm probati ducis, & iam sexagesimum tertium an[illegible]um su[illegible] gressi, quàm interitu.

ALIVD.

BEllo autem Numantino Hostilius Mancinus his territus prodigijs, fertur [illegible] cium instituenti, pulli educti in syluam proximā fugerunt. Monstrū horren[illegible] gēs, pullos in syluā fugere: Mouisses fortè animū aruspex, si uel inūdas, uel in [illegible] euolassent, nunc uerò naturam secuti sunt, quid miraris? At sedulò quæsiti, nec reperti sunt. Alas credo caueæ odium, & libertatis amor addiderat. Sed audite quod sequitur. Cum terrestri itinere ad portum Herculis peruenisset, nauem ascensuro, sine auctore: uox audita est: Mancine mane. Vox quidem sine auctore nulla est, sed auctorem illic præsertim facilè latitare. Cauernosus enim ac syluestris locus ille est, mihique notus optimè, nusquàm in me magis ausis tempestatib. semel, & iterum illic in terram eiectus, multos in littore dies egi. Non minùs iustè (nisi fallor) territus, cum procellis obruerer, & mortem ante oculos haberem, quàm audita uoce Mancinus. Qui usque adeò pauefactus scribitur, ut alio cœptum iter flecteret. Sed quod oro prodigium tertium narratis? Cùm iam (inquiunt) uenisset, & scapham esset ingressus, anguis eximiæ magnitudinis uisus mox euanuit. O ridiculam historiam, ergo prodigiorum numerum calamitatibus æquaturus? Mancinus malè pugnauit, f[illegible]edum fœdus iniuit, turpiter se dedidit: quid dicturi fueratis si uixisset? Vulgare enim est, ut infaustis rerum euentibus, reprehensorum copia non desit.

ALIVD.

SEd ut ab occasu ad orientem despiciam, M. Crassus bello Parthico, ne manum cum hoste cōsereret, quantis, & quàm claris prodigijs reuocatus est. Moturus aciem, cum paludamentum posceret, quo bellorum duces candido, aut purpureo uti consueuerunt, pullum ei allatum est. Non puto suspicemini, per annum illum sensum erroris habuisse, nondum eò uestrarum religionum processit insania, neque enim ni[illegible] rescere dicere [illegible] sed pallescere. Verum quod in tali re usu euenit, trepidatio ministri paludamenta pcimi[illegible] uit. An hoc ipsum prodigium nuncupatis? Detur sanè (quando error hom[illegible]um sic habet) etiam illustrium nomen hoc uocari: sed nunquam tantam habet uim, ut a[illegible] uin iustè susceptum bellum, uel deserere cogeret, uel differre. Quid quod aquilarum altera uix a primipilo conuelli potuit, altera ægerrimè conuulsa, in contrariam partem seipsam conuer[illegible], nihil hic mirabile (ne dicam stupendum) præter stuporem hominum doctorum, tàm manifestè delirantium. Enimuerò mœstum inter milites silentium fuit, quos antiquo mor[illegible]s, exultantesque conuenire, ducemque & signa circunsistere dicebat. Mouistis animu[illegible] reo hoc uno, uerum nullo hic aruspice, sed arte, & prouidentia imperatoria opus erat. [illegible] nolite mihi ho[illegible] prodigium narrare, uocate res proprijs nominibus, pauorem, trist[illegible]am [illegible] cite. Sed quis exitus? Dux oppressus, egregio, adolescēte filio, ante oculos patris [illegible] legiones ue[illegible]ræ ad satietatem cruenti[illegible]ssimi hostis cæsæ, signa Romana Babyl[illegible]is [illegible] fixa di[illegible]ta in mœnibus truncata capita, & informi limo obruta & flum[illegible]is cadau[illegible] a[illegible] tus honos & omnis flos militiæ superbo pede calcatus. Denique clades,

[illegible] ex[illegible] [illegible]cta q[illegible] nescit. Quis autem [illegible] hæc [illegible] Valerius. Verum quidem inqui[illegible] di[illegible] sed quod [illegible] [illegible]ndunt [illegible] humana [illegible] caligantur, u[illegible] [illegible] non [illegible] pa[illegible]damen[illegible] uel auersæ a[illegible] [illegible]ctum, sed [illegible] d[illegible]esq;, in qua urbe non [illegible] muneri[illegible] [illegible]patuit receptaculum, in ea tam [illegible] nile, ut tant[illegible]um [illegible] [illegible]ntoq; c[illegible]m discrimine superstiti[illegible] imperium nutare[illegible]. Quid enim [illegible] fateri[illegible]umus), nisi insatiabilis [illegible] Crassum trans Euphratem impulit, & [illegible] compulit, fractis fœ[illegible]arum tot, & tantarum mise[illegible] [illegible]sio. Ab externis ad [illegible]ilia [illegible]tar. C. enim Octauius Cos. [illegible] Cinnam collegam suum [illegible] dignissimum in exilium pepulisset, [illegible] rerum tali ostent[illegible] [illegible] Apollinis enim simulachro [illegible] delapsum [illegible] in terram [illegible] di[illegible]n posset donec Cinna uictore Octauius in m[illegible] [illegible]um [illegible] [illegible] quod Apollini commune cum Octauio, pot[illegible] [illegible] erant [illegible]res omnes, ut [illegible] tempore tan[illegible]lum saxu[illegible] [illegible] excelle[illegible]nt. A[illegible]ro autem ciuili bello, [illegible] max[illegible] [illegible]rage urbis, & imperij, & cum uniuer[illegible] orbi[illegible] ma[illegible]. [illegible] [illegible]us, aduersus rerum dominum Iulium Cæsarem con[illegible] [illegible] p[illegible]digijs prænotatum fuerũt: primum omnium Dyrrachio Thessaliam u[illegible] [illegible] infœlix dux, multo tonitru, crebrisq; fulminibus exce[illegible]tus e[illegible] [illegible] [illegible]m mensibus. Poterat quidem subsistere dilato profecti[illegible]nis [illegible] Hanni[illegible]lis [illegible] exemplo, quem mœnia Romanæ urbis aggre[illegible]urum, [illegible] terq; repulsum [illegible]. Et profectò arbitror, si dux ill[illegible] exercitui fuisset A[illegible] qui asteri[illegible] an[illegible]s postea dux, in eisdem campis fuit, retrocessisset, uti[illegible] [illegible] semper & [illegible] [illegible]ilus ait) pellem uituli marini, circunferre, pro rem[illegible] [illegible] ma[illegible] [illegible]statis suspitionem, in abditum & cauernarum lo[illegible] [illegible] acce[illegible] [illegible] Pompeius, quia fulmina minutiora non timuit, ad [illegible] ax[illegible] & [illegible] len[illegible] [illegible] fulme[illegible] Cæsaris pugnaturus, religiones & deorum porten[illegible] [illegible] quod apum examina circum ligna uolitarunt, qu[illegible] [illegible]s, & c[illegible] [illegible] [illegible]norum Pergami in penetralibus templor[illegible]m a[illegible] [illegible]. De fuga quidem hostiarum ab altaribus, idem sen[illegible] qu[illegible] d[illegible] pu[illegible]um [illegible] Mammo[illegible] eoq; magis quia p[illegible] pastum illic, hic hostiæ mor[illegible] [illegible]d [illegible] [illegible]s animantibus. Piget singula prosequi, & irrisori co[illegible] [illegible] q[illegible]d inter prodigia numerant, repentino mœrore, ac n[illegible] [illegible] signum fateor pes[illegible]serum; sed ut sub Crasso dixi, Imper[illegible] p[illegible] [illegible] [illegible]i in partem consilij uocandus erat, poterat & Crassus [illegible] Sem[illegible] [illegible], & Cæsar nouissimè bono animo esse, nihil lætum, & magnific[illegible]m [illegible]perare, [illegible] [illegible]m ut [illegible] rebus ipsis interfuit, meminit Cicero. Promissum à Chaldæis eos non ni[illegible] [illegible]ctute, ni[illegible] domi, nisi cum claritate, & summa gloria morituros. O promissorum [illegible] [illegible] alterutro delirandũ fuit, honestior (ut ita dixerim) insania est ex stell[illegible]s [illegible], quàm ex trientis extorum fibris, fortunam suam explorasse. Quanquam P[illegible] [illegible] qui ut scriptum est, sese credulum rerum talium præberet. Sæpè etiam ab aruspi[illegible] [illegible] erat, multaq; sibi in Græciam transuecto ab urbe Romana nu[illegible]ciata [illegible]erant, [illegible] [illegible] aduersos exitus habuerunt. Itaq; quid amplius crederet no[illegible] ha[illegible]at: Cæsa[illegible] [illegible]egis suis iungeret, nisi cum primo loco in domo Cæsarea collocasset.

ALIVD.

HAec & horum similia confirmandi[illegible] auspi[illegible]bus, & id genus erro[illegible]bus aff[illegible] tàm inepta, tàm friuola, ut mi[illegible] quidem Marce[illegible] illius quinq[illegible] Con[illegible] [illegible]um cr[illegible]etur, qui cùm esset imperator & augur [illegible]timus, [illegible] ho[illegible] o[illegible] [illegible] quod sequitur, sine risu non po[illegible]im mem[illegible]e. Si[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]m[illegible] ediretur auspicijs, lecticа operta iter facere soleb[illegible]. O radi[illegible]at[illegible] [illegible] & sapiens desperabat posse inhærentem o[illegible] bu[illegible] p[illegible] [illegible]er[illegible]ta fronte discutere, ideoq; uultum o[illegible]egebat.

ALIVD.

INter [illegible] Re[illegible] locab[illegible] R[illegible]s, q[illegible]em [illegible] tias suas a[illegible] eru[illegible] in camp[illegible] [illegible]etur, [illegible] n[illegible]bulis assurgens [illegible] dis horrideis implici[illegible]um, [illegible] ex[illegible] [illegible] re aruspices consuluit, atq; [illegible] cla[illegible] ue[illegible] sed ô peruicax ineptia [illegible] futuram [illegible] claritatem præo[illegible] cum Africanus tantus & uir, & dux, nullum tale meruerit ostentum, nam [illegible] anguis inuentus est, nec mihi quidem mirum uidetur: nec Ciceron[illegible] [illegible] bi ad forum nundinari angues solent, ut eleganter ait idem.

EXTERNA.

ALIVD.

ADdunt domesticis externa, risu non minore prose[illegible]enda. De[illegible] tar[illegible] re[illegible] p[illegible], nihil un[illegible]am [illegible] auspicio gerere consue[illegible]m, quem Valeri[illegible] inter externos primum, sed uelut imminem[illegible] mot[illegible] omne[illegible] ed[illegible] Koma[illegible] in ho[illegible] [illegible]cauit: Hic ergo ut memorant u[illegible]lat[illegible] a[illegible] per[illegible] p[illegible] [illegible]um iam dierum iter exegisset, rediit atque ita mo[illegible] uasit, c[illegible] ut [illegible] per noctem iacturus fuerat, sub idem tempus corrue[illegible] [illegible]ed cur [illegible] Val. [illegible] an quia dum breuis esse laboras, [illegible] eam in[illegible] & mendax elegisti? An quia Ciceronis libro[illegible] unde [illegible] nus po[illegible] iam peruenturos credidisti? Neque non le[illegible] Deiotarius [illegible] a [illegible]ne reselli[illegible]r? At [illegible] neque si fatum fuerat [illegible] si n[illegible] [illegible]et. Auctoris tui, & mei uerba recognosce, [illegible] cut in [illegible] rum dixi, nescio quomodo uoluisse mihi ui[illegible]s es. [illegible] pr[illegible]egr[illegible]uare a[illegible] qu[illegible]s pot[illegible]s exonerare debueras, eoq; magis miror, ubi nan[illegible] eiusdem regis [illegible] reliquisti, bello autem ciuili uir sapiens, [illegible] au[illegible]um c[illegible] gens, prosperis [illegible]ortan[illegible]bus auspici[illegible] perrexit ad Pompeium. Vbi quam mu[illegible]s & p[illegible] lis, & [illegible]nmodis affectus est, bello Pha[illegible]salic[illegible]us ac fugatus, tanto distr[illegible]ctus [illegible] co & [illegible] aman[illegible]s nihil est ama[illegible]us, plenus abiit graui mœrore rerum [illegible] tium, & ue[illegible] [illegible] dei [illegible]rima [illegible]que mox & illius miserabilem audiuit mortem, & [illegible] bu[illegible] [illegible]stem [illegible]scepit hos[illegible]tio: à qu[illegible] digrediente nouum hospitalitatis pretium, & A[illegible] n[illegible] & Gall[illegible]græcia spoliatus, & Thracia, nec longè post in discrimen capiti[illegible] adductu[illegible] h[illegible] ite meli[illegible]i, hoc e[illegible] Cicerone defensus e[illegible]. Hæc [illegible]des auspiciorum, læta [illegible] pr[illegible]mi[illegible]erant, e[illegible]s artis pe[illegible]simo, mœsta omnia pr[illegible]uenerunt: nam quod cum p[illegible]ea [illegible] [illegible] accepimu[illegible]. A[illegible] g[illegible]b[illegible] ducibu[illegible] bellum i[illegible]et, benè [illegible]bi cons[illegible]lu[illegible]e, q[illegible] [illegible], ac [illegible]m adimplesset, & Romanam libertatem armis defendisset. Quisquis eum [illegible] [illegible] exciperet, omnibus regnis, & diuitijs anteferret, uel auspicijs pertinaciam. [illegible]d qu[illegible] uel ma[illegible]animi[illegible]atem regis indicat, p[illegible]tiùs quàm auspicij ueritatem, nisi fortè Philos[illegible] [illegible] etia[illegible] uo[illegible]ucre[illegible] somniant, n[illegible]n fortuna, sed in uirt[illegible]te fœlicitatem hominis colloc[illegible] [illegible] m uereantur omnia magna u[illegible]cribus dare, quarum uti consilijs non pu[illegible] cur [illegible] eos inopinabile uideatur [illegible]pien[illegible]am quidem ab eorum animis longè exulantem, [illegible] animantibus habitare, sed hæc hactenus.

ALIVD.

PLatonis apes adijciunt, & formicas Midæ, sed de Platone cum de eloq[illegible]ent[illegible] [illegible] bamur diximu[illegible]. Midas uerò Phryx infans dormiens inuentus est, f[illegible]rmi[illegible] [illegible] ius tritic[illegible] grana congerentibus. Ditissimum fu[illegible]urum aruspices respond[illegible]run[illegible] [illegible] pot[illegible]is edacis[illegible]imum respondissem. Sed resp[illegible]sum illud fortunæ comproba[illegible] [illegible], ut scriptoribus rerum placet.

ALIVD.

QVis [illegible] non ridet, quę bel[illegible] inter Lacedæmones, & Thebano[illegible] orto [illegible] [illegible] [illegible]tu. [illegible] su[illegible]ces[illegible]ibus al[illegible]erta [illegible] [illegible]im enim a[illegible]d [illegible]heb[illegible] per Bœotios [illegible]tes [illegible]ficio[illegible] ete [illegible] [illegible] ance [illegible], ut n[illegible] e[illegible] [illegible] [illegible] hau[illegible] [illegible]

[illegible] fallat, uel uix canat. Quis tum [illegible] di canna [illegible] Callisthe [illegible]

[illegible]

E[illegible] multa Lacedæmo[illegible] alia [illegible] ca, sed omnibus alijs u[illegible] unum affirmant, cum [illegible] uem destinassent, & in o[illegible] tes, [illegible] tulissent, Molossorum regis [illegible] sparsit, [illegible] neque prodigium. prodigiosum [illegible] & inquietum, & [illegible] quicquid [illegible] repe[illegible] A [illegible] itaque responsum est, Lace[illegible] dum & hunc tantũ terro[illegible] deorũ im[illegible] x fortuna decl[illegible] auit [illegible] pugna Le[illegible] Lacedæm[illegible] oppress[illegible] Sed de hac re satis multa diximus, & si qui [illegible] dum [illegible] mo tractatu rel[illegible] quias prosequamur.

DE OMINIBVS, Cap. VIII.

I[illegible] bona pars horum expe[illegible] est, quid [illegible] agũt alij aruspices [illegible] n[illegible] mirabiliter, contraque naturam, ut ipsi uolunt contingentium, ex quibus [illegible] ciam pollicentur? Quod enim (ut eleganter ait Cicero) ostendunt porten[illegible] nt, prædicunt, ostenta, portenta, monstra, prodigia, à [illegible] us dicta sunt, [illegible] res appellata, cui nos unicum portenti nomen a[illegible] inte[illegible] pretationibus complecturi [illegible] quæ [illegible] ex [illegible] is in [illegible] nihil contra naturam fieri, lic[illegible] pe[illegible] illis, itaque uerè, & [illegible] quod est, hic e[illegible] per maxi[illegible] ene in[illegible] tutis à natura, tam uarij errores p[illegible] ular[illegible] & [illegible] inanes superstitiones regnant, ultim[illegible] ipsa locum [illegible] a [illegible] ceteris animalibus poteramus. Verùm hic longior est querel[illegible] tum. Igitur ad inceptum rediens, quicquid factum est fieri potuisse, n[illegible] non esse mirabile, nisi quia raritas admirationis mater est, neque enim [illegible] deri portentum cogit, eademnamque in quotidian[illegible] actibus in[illegible] admiratione, exemplo utar, quo & Cicero utitur & omni[illegible] plena est histo[illegible] mulam pepe[illegible] isse, itaque in animalibus relatum est [illegible] An [illegible] partus [illegible] est. Nihil equini partus notior, uer[illegible] equ[illegible] uarietatem pariunt. Quod ita est. Dicam quod à doctis uiris [illegible] quod raro accidit portentũ, dicitur, sapiens [illegible] est, & mulæ partu (nisi fallor) rarius, quanquam quod de hoc partu dicunt pro[illegible] um uidetur. In conceptione enim, esto, si quid est miraculi, partus enim ipse non [illegible] portentosus, sed innaturalis, & quodammodò uiolentus est, iam miraculorum [illegible] Nihil namque miraculosum, nisi quia rarum, illa autem dico miracula, quæ nih[illegible] icantur, sed admiratione simplici suspendunt animos mortalium. Ideoque de [illegible] Nunc, quod instat, quoniam quidem longè dispar uis est, in his enim neque [illegible] mira[illegible] le quicquam inest, nisi quatenus humana iustitia, qui[illegible] usdam m[illegible] & fine rerum ad principium relato, præostensum aliquid cœpit opinari, non [illegible] o [illegible] lectum, quàm ex[illegible] compr[illegible] basset, & se tractu tempor[illegible] eò peruen[illegible] primordijs, uel rerum, uel uerborum mortalis curiositas inhian[illegible] error [illegible] m[illegible] rtus est, qui magnos homines inuoluit.

OMEN.

E[illegible] ere est, ut iam ad exempla ueniam, post captam à Senonibus Gallis [illegible] R[illegible] anam, hæsitantibus an relicto natali solo, sedes imperij tra[illegible] s e[illegible] rent. Dum [illegible] res forte [illegible] Senat[illegible] alternan[illegible] ut C[illegible] rio col[illegible] redeu[illegible] ret [illegible] tur [illegible] optim[illegible] mus. N[illegible] ceptam referre. Quia quid[illegible] res p[illegible] m patrum sent[illegible] manend[illegible]

ALI[illegible]

QVod [illegible] apud Ciceronem, [illegible] s, [illegible] iterum animum [illegible] Paulus, [illegible] lim acturus, eode[illegible] d[illegible] filiolam suam [illegible] Te[illegible] nomen erat [illegible] exosculans, [illegible] quid (inquit) [illegible] ula est inea Tertia, [illegible] Persa periit. Dec[illegible] autem h[illegible]us no[illegible] della. [illegible] electens: Accipio (inquit) omen filia. Ne[illegible] pig[illegible] talem [illegible] om[illegible] sum bellum proficisci, unde m[illegible]x & Macedonico co[illegible], & triump[illegible] d[illegible] ornatus, ui[illegible]tos in capit[illegible] Reges ag[illegible]s.

ALIVD.

MVlto etiam minus miror, hæc à fœmin[illegible]s obseruari. Cæcilia Metell[illegible], cum d[illegible]ne ptis cõiugio ro[illegible]atet, qu[illegible] e[illegible] ex forore[illegible] pepererat, ominis capiendi gratia, quod illis temporibus quotidianum erat, [illegible] secum [illegible]rginem eduxerat. Vbi [illegible]um pue[illegible]la stanre, matrona sedens tacita, & aliquid operiens, qu[illegible]d ad omen trah[illegible] diutiùs m[illegible]et, defessa rupit tandem uirgo [illegible]lentium: Orans materteram, ut sibi paululu[illegible] quie[illegible]endi copiam faceret. Er[illegible]lla consurgens. Imò uerò (inquit) [illegible]lia, [illegible]ens tibi conc[illegible] do meas sedes. Id responsum defuncta mox Cæcilia uirgine, uiro eius nupta, c[illegible]nfirma[illegible] c[illegible]mmem[illegible]ra[illegible]

ALIVD.

HIs illa conueniunt, Petilius cum Ligurib[illegible]us Lætum montem, qu[illegible] im[illegible] dio renebatur adortus, pertinaciùs obni[illegible]tur, suosq́; in prælium acce[illegible]dit. [illegible] (ait) ego [illegible] Lætum capiam. Id confestim Læto ci[illegible]s consecuto, æquiuoc[illegible] omen apparuit.

ALIVD.

CRassus dum Rhodijs Deorum simulachra cupidè subtraheret, & illi hum[illegible]ter [illegible] carentur ne omn[illegible] surriperet: Solem se relinquere (ait) locatus in eorum rel[illegible] apud quos Sol p[illegible] stud[illegible]osè colebatur. Nec multo post prælio uictus, & u[illegible]am[illegible] Solem linquere compulsus est. Infinita sunt eiusmodi, quæ appellant omina puta ex eo moti, quia cum reliqua diuinandi genera, uel per ipsos Deos, uel per extorum respe[illegible]ctionem, uel per uisiones nocturnas, uel per stellarum signa percipetent, hoc genus per [illegible] p[illegible], qui[illegible]us cùm uidebant homines percipi arbitrantur, quorum fortuitas etiam, imò u[illegible] ro[illegible] fortuitas uoces ad consequentiam trahebant: & sicut omnis error suis non c[illegible] tenrus finibus, facilis est serpere, latiusq́; se fundere, à uocibus ad actus, ac gestus qu[illegible] hom[illegible]num primo: deinde etiam reliquorum animantium ac rerum cæterarum decu[illegible] est, [illegible]uo ex genere illa sunt.

ALIVD.

FVrius Camillus expugnatis Veijs uictor, dum amantissimus immeritæ patr[illegible] Deos precatur, ut si Romana prosperitas inuidiosa esset, qualibet in Remp. cal[illegible] [illegible]lamitas, in caput ipsius uerteret: atq; ita cœlestia placaretur inuidia, repente c[illegible] d[illegible], id ad casum exilij, quò pôst damnatus urbe, quàm ornauerat caruit, relatū est.

ALIVD.

CAi[illegible]s autem Marius, in Minturnorum custodia delitescens, hostis iam patriæ pr[illegible] nunciatus, asellum foirè considerauit, oblatum pabulum spernentē, ad aquam properare. Id ad se uir talium doctissimus reflexit, & ostensam sibi cœlitùs salutis [illegible] ar[illegible] est. Turba quæ ad auxiliandum conuenerat, orauit hoc unum auxilij [illegible] [illegible]s exh[illegible] ad mare comitaretur. Quo facto, paruæ superimpositus carinæ [illegible] Sy[illegible] uict[illegible] euasit. [illegible]t huius ominis obseruationem, sibi proculdubiò saluti fuisse Valer[illegible] [illegible] P[illegible]udent[illegible] [illegible] asellum, quo consultore ac duce, ille dux tantus usus est, quem ue[illegible] [illegible] A[illegible] & Aquilo[illegible] dom[illegible]tor, auctorêq́; fugæ, & salut[illegible] habuit. At [illegible] [illegible] [illegible]um uide[illegible] [illegible]ythagoreis ortum habet, qui om[illegible]ia supera[illegible] [illegible] cul[illegible] a d[illegible]anas uo[illegible] obseruanda animum con[illegible]terunt. Cæte[illegible] b[illegible] [illegible] Romanum, & in omne effusa radice[illegible] cum [illegible] de mihi lecto [illegible] erroribus [illegible]

incepe obluctaberi[illegible]. Actum est, irrum[illegible]ent undique, quic[illegible]uid uel audies, uel uidebis, huc re- f[illegible] te aliud a[illegible]tium scim[illegible]inculi, lætum ac mœstum, ociosum ac sollici[illegible]um [illegible]larum oc[illegible]u[illegible]us, & [illegible] funebris & dextera cornix, & [illegible] [illegible]ruus [illegible]turnæ Stry[illegible]is gem[illegible], & mane ster[illegible]tis secundum numerum ob[illegible] [illegible]e iam togam, & com[illegible]m c[illegible]lceum. Neque enim tu maior, aut sapien- [illegible]o legimus, quod læuum pro dextro calceo indut, durum omen, rorem [illegible]on[illegible]ions [illegible] fœlicis, & celeris, uotiuique reditus putabat. Vnde hoc tibi [illegible]me. Quid uiatori ros nocturnus afferre potest, nisi iter lubricum & [illegible] emp[illegible]inio inueterata præualuerat.

A L I V D.

T[illegible]urali tempestate, cùm Augustus idem atque ambo college, cum omnibus co[illegible]pijs Bononię conuenissent, omen clarissimũ uisum, & ab uniuerso exercitu anno- tatũ est. Aquila tentorio eius insiderat, eam gemini corui dextra, læua p perstringe- re cœperunt, illa reli[illegible]ens utrunque prostrauit, confecitque. Mira res dictu, tot hom[illegible]ũ [illegible] spectaculum conuersa, unum & idem sensisse perhibentur, inter tres [illegible]icet Du[illegible]nc unanimes uiderentur, dissensionem emersuram, & collegarum finem, qui post [illegible]um enim Lepidum, relegauit Augustus, mori coëgit Antonium.

A L I V D.

L[illegible]o[illegible]dum Augusta, Tiberium aluo gerens, ac muliebri ingenio, quem sexum pa[illegible] et anxia, ouum superincubanti gallinæ subtractum, tam per se, quàm per [illegible] tamdiù manu, sinuque uicissim tepefecit, donec erumpente pullo, insigniter [illegible] ad spem maris erecta est.

A L I V D.

SAnè si denunciatæ rei magnitudine, magnum omen dicitur, quod ex omnibus un[illegible]am seculis usquam terrarum malis, quàm quo Cæsareę domus occasus ac finis [illegible]entus est. Eidem Liuiæ, Augusto primum matrimonio dignante, ferunt conti[illegible], ut dum rus peteret, candida gallina uirentis lauri ramusculum rostro gerens, in gre[illegible]m mirantis, ab alto caderet, aquila prædã ut sustulerat ultrò relaxante. Nouitate rei mo[illegible]am, iussisse, & ali uolucrem, & ramusculum inseri. Cum id factum [illegible]ret, utriusque bi[illegible] [illegible]m incrementum consecutum, ut & pullorum copia ad gallinas duceretur, [illegible] ex [illegible]uen[illegible] laureto, quod tam tenuis planta pepererat, laureæ triumpha[illegible]tis Cæsaribu[illegible] [illegible]r. Obseruato, ut quisque Cæsarum eo loco nouam laurum sereret. Long[illegible] deni[illegible] [illegible]atum, unamquamque arborum illarum, circa fatons sui mortem solitam arescere [illegible]im[illegible]item Neronis tempore, subitò simul omnes radicitùs aruisse. Gallinas quoque omnes [illegible]m perijsse. Accessit & illud haud obscurius, quod sub idem tempus, in æde Cæsarea, [illegible]mul omnibus Cæsarum statuis, uno ictu fulminis corruerunt, quibus omnibus cõ[illegible]m[illegible]etonis mors, & in eo deficientis familiæ successit interitus.

A L I V D.

CVm aduersus hũc ipsum Neronis, obscœnitatis & inhumanitatis merito, non P.R. tantùm, sed uno propè tempore omnes, qui usquam erant exercitus, quibuscunque ducibus cõspirassent, caput rerum Galba denotaretur, qui tunc Hispanijs præerat, [illegible]tametsi uel cupidine imperij ardens, uel gelidus mortis metu, ut qui occîdi sese iu[illegible]a Nerone nouerat, & uitę, & dignitati audendo consulturus uideretur, nec uoluntas d[illegible]t t[illegible]men & senio pigrescens animus, & desperatione successuum exterritus, hærebat [illegible], ut consalutatus Imperator, S.P.Q.R. se legatum testaretur. Sic cunctanti gem[illegible] [illegible]a[illegible]dit. Nam dum castellum ualidum, & nouis motibus opportunum arma[illegible] ab [illegible]s inuen[illegible]us est annulus perue[illegible] isti artificij, insculptam cum tropheo Victoriam ha[illegible]esitque Alexandrina nauis, plena armis, hominibus uacua, nec ullo cursum d[illegible]i- [illegible]us ubi Galba tunc erat appulit, cunctis interpretantibus alterum suscipi[illegible] [illegible]n alterum sperandæ uictoriæ.

A L I V D.

V[illegible]asiano autem aliquot principatus signa contigisse ferunt. Cæsar Caligula in- [illegible]æd[illegible]tatem tunc agenti, occasionem nactus qu[illegible]d uias purgari neglexisset, [illegible]um præcepit impleri. Cui cùm milite[illegible] obsequentes, in [illegible]m[illegible]um, ter- [illegible] congererent, in omen tractum à quibusdam interpretantibu[illegible]imu[illegible] terra

terra patriæ, omnisq; respub. moribus ciuilibus fœdata ac permixta, [illegible] dem se in Vespasiani custodiam reconderet, quod quanquam dilatum fuerit accidit tamen. Eidem prandenti, canis externus ex publico in cœnaculum introgressus, manum hominis, quam mordicus gestabat ad pedes deiecit, sed quid amputata manus ad Imperium Caput [illegible] item hominis attulisset. Aliquantò igitur propiùs bouis omen, qui iugi ac [illegible] domitoris impatiens, cùm se in libertatem eripuisset, in locum ubi fortè Vespasianus tunc cœnabat, magno cum fragore irruens, ministrantibus metu sparsis, fugatisq;, ubi ad ipsum uenit compresso impetu ante pedes eius adorantis in morem procubuit, & uelut dominum fassus, caput humi posuit.

DE PORTENTIS, Cap. IX.

Hinc iam pauca de portentis. Nam si historias percurram (quod laboriosum magis quàm gloriosum fuerit) facilè profectò ex hac re una, librum compleri contigerit. Quæ enim historia sine portentis est? Quę à Cicerone recollecta, neque illa tamen uniuersa complectar. Duos soles simul uisos, ac tres lunas. Solem quoque per noctem, & ardentes cœlo faces, & auditum ex alto fremitum ingentem, uocesq; minitantes, & fluuium sanguine fluxisse, imbrem uerò modò saxeum, modò sanguineum, modò terreum, modò lacteum descendisse. Sudasse sæpiùs & interdum cruento sudore effigies deorum. Postremò quod sine risu narrare non possum, bello Marsico La[illegible] inter multa, monstrum horribile & inauditum, clypeos à muribus esse corrosos, idq; doctis interpretibus uisum esse [illegible]tissimum. Hæc & horum simillima per faciliè refelluntur. Nam & plures seu Soles, seu lunas uideri, non aliter euenire potest, quàm duas lucernas apparere, ubi n[illegible] plius quàm una est. Similiter & auditus sæpè fallitur, nec ullus (ut Physicis placet) pigr[illegible] nobis sensus est. Flammæ autem, uel conglobatæ, uel sparsæ, cœlo interdum uolitare [illegible]unt naturaliter. Solem uerò per noctem apparere, prorsus impossibile, cùm præsentia Solis ubique [illegible] diem secum uehat. Fluuios fluxisse sanguineos, æs sudasse, uel ebur, & quicquid eiusmodi est, uideri quidem potest, uerum esse non potest. Quod sanguis, & sudor, non nisi ex ueris corporibus emanare queat, solet tamen udus paries, præsertim marmoreus, no[illegible] flante sudori simillimum humorē fundere, quod uulgò sudare creditur. Potest & ex aduentitia causa rubere Humor ille, & sanguinis speciem præbere. In omni autem sermone, tali meminisse oportebit, eius quod est apud Ciceronē, qui hæc omnia ficta, & falsa putat. Hæc, (inquit) in bello plura uidentur, & finguntur liberiùs, & creduntur faciliùs. Iam uerò, quod de muribus affertur, quantumlibet tristè mirandum certè nullatenus. Crates enim rodere frequens murium cibus est, nisi quia clypeis affixæ erant, parci forsan putastis à muribus, præclarè dignoscentibus instrumentum bellicum, & formidatum gentibus signum P. R. quod fortè in illis cratibus pictum erat, contingere non ausuris. Mihi credite, nullum hi[illegible] monstrum, nisi stupor uester & admiratio tàm communis rei. Quod si mures à clypeis roderentur, illud planè mirum dicerem, sicut in re simili, respondisse portentorum interpres scribitur. Qui cùm consuleretur, quid sibi uellet ostentum, quod quidam domi suæ repererat, anguem uecti ferreo circumuolutum: Enimuerò (inquit) si uectis angui circumuolutus esset, tunc mirari poteras: festinè, grauiterq;. Quo responso (ut ait idem Cicero) satis apertè declarauit, nihil habendum esse, quod fieri posset ostentum.

ALIVD.

Eiusdem generis illa referuntur. Bis bouem humanis uocibus locutū. Semel C. Volumnio, & Seruio Sulpitio Coss. usque ad horrorem astantium. Sed quid eo sermone dixerit, non produnt, nescio, an ut secretum esset orauerit. Iterum bello Punico secundo admonuit. Caue tibi Roma. Fortè, quia mutus aruspex, mutis aruspicibus, spirantia uiuorum animantium exta loquebatur. Illa quoque terrifica. Pluisse laceratas carnes. Puerum in foro Boario editum elephantini capitis mole mirabilem. Apud Antium mess[illegible]res cruentas spicas collegisse. Et quod penè murium portentum exæquauent, in Gallia lupum uigili cuidam, è uagina gladium extulisse. Certè si hoc monstrum est, fuerant aruspic[illegible] con[illegible]endi, dum canis olim meus me spectante, ensem aggressori suo non è uagina, sed è manibus eripuit [illegible]q; quo similius monstrum fiat, in Gal[illegible]s accidit, & quoniam canis meus quod non putaueram, ad ætatem nostram stylum deduxit, aliquot huius temporis adijciam.

RECENTIORA.

ALIVD.

OBsidente Brixiã Heinrico septimo, in Gallijs solis, ac lunæ simul eclypsim, & me[illegible]acem insueti syderis faciem usam, lunæ quoq; tergeminæ speciem, species ua[illegible]s, & arculos etiam cœlo sparsos, crucis imaginẽ continentes, & in Italia deflagrante poli partes, ac sine ullis fulgurib. aut nubibus, & (ut dici solet) ignaro lo[illegible]m cecidisse aiunt. Nos enim, & si iam in lucem editi, nullã tamen [illegible] temporis [illegible] memoriã habemus. Super hæc, in finibus Patauorum equam nouem partibus edi[illegible], per rura Galliæ Cisalpinæ insuetas uolucrũ formas apparuisse, pluma (ut ferunt) cineri[illegible] sanguineis maculis, cristato uertice, nec alias ea specie in his regionibus memoria homi[illegible] unquam uisas, nisi temporibus Federici principis, maiores natu affirmabant.

ALIVD.

PEr idem tempus, Mediolani intra Maphei Vicecomitis uestibulum, conspectũ memorant, non mediocre prodigium, uirum scilicet ingentis speciei, & humanæ angu[illegible]ioris, insedentem equo, naturalem quoq; modũ supergressũ, eundemq; cum ci[illegible]a primæ lucis tempus persistens, horæ unius spacio multis uiuentibus stuporẽ at[illegible] [illegible]ptum ex oculis ablatum, triduo autẽ interiecto, eodem loco ac tempore duos ui[illegible], ac [illegible] habitu, & pari mole corporum cõfertis manibus horribilem pugnam miscuisse, atq; h[illegible] ex his motibus exacta, stupentibus qui aderant, itidem euanuisse, & horũ quidem M[illegible] historicus, nouarum rerum satis anxius conquisitor testis est.

ALIVD.

NAm affert, circa idem tempus, quò ad montem Attinum, collatis Florentinorum & Pisanorum signis decertatum est, monstrum in agrò Veronensi æditum, ex equa quadrupedem, fœtum, humano capite, ad cuius murmur & uagitum, & confusum humanæ uocis sonum, occurrens ruris illius accola, & nouo attonitus spectaculo, excectum ingenti gladio monstri caput, præter callem acuto baculo suffixit, quam ob causam ad iuditium tractus, & de monstruosi partus origine, & de occidendi causis interrogatus, horrore atque abominatione rei tantum se fecisse respondit. De cæteris nihilominus, & rusticitas hominis, & publicatio facinoris, quod occultari potuerat, suspitionem omnem ademerunt.

ALIVD.

VNum eiusdem temporis adijciam. In agro Florentino, puerum bicorpori effigie, geminis capitibus, quaternis manibus, circa genitales partes cõnexum; sic, quod non amplius, quàm in geminos pedes desineret, uiderunt illic omnes. Ad nos autem, qui tunc in Gallijs degebamus, per amicos ciues imago picta transmissa est, [illegible]q; filius ad spectaculum picturæ concursus hominum fuit, septimum ætatis annum a[illegible] genitorem meum uidi tabellam eiusmodi in manibus habentem. Sciscitatus quid es[illegible]m omnem eo monstrante didici, & aure conuulsa, meminisse iussus, enarraturus filijs, [illegible] dicebat meis: ego autem & nepotibus renarro. Et hic quidem partus diebus (ut per h[illegible]) paucis uixit. Eiusdem tamen monstri effigies Florentiæ in hospitali ad scalas exsculp[illegible] epigramma sequens inscriptum habet:

Hac Petrus, Paulusq; uno sub corpore bini,
Fabrica naturæ mira, iacemus humo,
Cuiq; suum fuit & manuum, fuit oris, opusq;
Vesicæ, ast unum uentris, opusq; fuit.
Iunxêre, extremæ partes nos corporis, ambos
Quas neuter simul, & dicat uterq; suas.
Neutra ex parte pedes. Capita ex utraq; fuerunt
Bina, sed è medio corpore planta fuit.
Bina fuit medio, quæ corpore planta deorsum
Pendebat, sursum quinta erat una manus.
Non uerò nobis unus, somnusq;, cibusq;
Nec risus nobis, fletus & unus erat:
Somno membra dabat unus, uidebat & alter,
Suggebatq; unus, fletus quoq; & alter erat.

In Floren-

In Florentina natos, nos fluminis Arni
Valle, dedit patriæ, nos pia cura patris.
Inde alti, & sacro pariter de fonte leuati,
Vximus ambo decem bis, totidemq; dies.
Quid nunc Neptunum? quid nunc Ianumq; bifrontem
Miraris? stygij terna quid ora canis?
Et quid Geryonis tria corpora? scilicet unum
Nos corpus, binas nos, animasq; lege.

ALIVD.

APud Venetias autem qui quadraginta dies, absq; ullo cibo uiuat, idq; anniuersarium celebret ieiunium, adhuc superesse perhibetur: plurimos noui, qui eum s[illegible] disse, atq; rem ita esse testantur. Nam quod in inferiore Germania audiui, mulierem apud eos esse, quæ tricesimum ætatis annũ, nihil unquam cibi sumens transegisset, mirum magis, quàm credibile est. Sed horum, & similium una est doctrina, Tullio dicente: In re noua atque admirabili, inuestigato si potes, si nullam reperies causam, illud tamen exploratum habeto, nihil potuisse fieri sine causa, eumq; errorem, quem tibi rei nouitas attulerit, naturæ ratione depellito. Hoc ille.

ALIVD.

AT quoniam prima pars tractatus huius, erat de omnibus, attingam, quod cùm Bononiæ adolescens in studijs uersarer audiebam. Azzo Vicecom[illegible] post Mediolani dominium obtinuit, iuuenis nempè uictoriosus, antequam [illegible]gris uinceretur, iussu patris profectus cum exercitu Apenninum transijt. Et u[illegible]ctis omnibus apud Altipassum, duce quidem hostium Castrurio, sed egregia opera eius adiuto, ad uincendum Bononienses, pari impetu, fortunaq; se cõuertit. In ea expeditione, cum fortè equo [illegible]escendens requiesceret, ingens uipera, nullo comite aduertente, in galeam iuxta positã irrepsit. Quam cùm mox capiti reponeret, sumoso quidem & horribili, sed prorsus innocuo lapsu, per decoras interriti ducis genas illa descendit, eam à nemine lædi passus, animosus adolescens, ad omen geminæ uictoriæ traxit, hinc præcipuè quod ipse pro signo bellico uipera uteretur. Ego autem huic sermoni, in hac cladium domesticarum memoria, finem statuo, labores nostros miseratus, finiat ipse qui potest.

DE MODESTIA, *Cap. X.*

ADmiraberis Lector, nec immeritò, ego enim ipse, dum huc peruenisse, admirãs fu[illegible] sum, quoniam calamum casus impelleret, ut de Modestia locuturus, ab homine p[illegible]tulantissimo sumerem exordium: sed apud te primum quæso, deinde per te, apud [illegible]lios excuser, neq; enim uiros hic illustres prosequor, quod alio uolumine feci, [illegible] uim potius (quod ipse titulus operis testatur) memorandarum rerum congeriem amplect[illegible]. Fieri autem potest, ut ex animo fœdo, decorum quippiam factum, dictum'ue prodeat, cas[illegible] aliquo rationis uices occupante, quod ipsum memoratu dignum sit, ubi de huiusmodi rebus agitur, quamuis eum à quo prodijt, non idcircò dignum statim cognomine claritatis efficiat. Quia ut eleganter, ait, Cicero, non ex singulis uocibus Philosophi expectandi sunt, sed ex [illegible] perpetuitate atque constantia. Profectò cùm aliquandiu fluctuassem, an aliunde po[illegible]us ordirer, quod & temporum series, & uirorum splendor suggerebat, ipso miraculo, ne a[illegible] incœpto diuerterem retentus sum. Siquidem memoranda recensenti, quid memorabilius uideri debet, quàm obscœnorum, & infamium uoces, aut actus egregij, & hæc tanta uitæ, morumq; repugnantia, qua monemur, non splendore aliquo confestim capti, de quo[illegible]am quod bonu[illegible] & sapiens uir sit præcipitare sententiam. Sed de hoc alias, nunc ad rem uenio, quam te miraturum lector admonui.

CL. TIBERIVS NERO CAES.

INter multa Tiberij Cæsaris flagitia, pauca melioris animi signa circa primordia prin[illegible]patus, uelut rara luminaria inter densissimas tenebras effulgent, ex immẽsis ac innum[illegible]ris honoribus ultrò oblati[illegible] plurimos ac maiores respuit. Natalem suum profusiùs cel[illegible]brari no[illegible] sustinuit, templa & qui[illegible] quid diuini cultus Cæsaribus exhiberi consueu[illegible] spreui[illegible] [illegible]arum & ima[illegible]inum insolentiam compescuit, inter Deorum sim[illegible]lachra col[illegible]cari uet[illegible] [illegible]n ornatu d[illegible]estico haberi permisit, idq; non aliter quàm se consulto

menta

men[illegible]cta, me[illegible] appellationem de nomine suo, prænomen imperatoris, & patris [illegible] ciuicam coronam, & cætera [illegible]na, & leuia, quibus ad illũ diem [illegible] [illegible]ut [illegible] a [illegible] hominem, [illegible]m [illegible]cœlo de sublimitate contenderat, à se quàm longi[illegible] adulatoribus acriter infestus (quo nescio an quicquam præsertim in principe [illegible] esse queat) actus aut uerba, quibus ullum adulationis uestigium inesset, execraba[illegible]. Consularem unum ad genua procumbentem, indignatus effugit, tanto i[illegible] [illegible] surgẽdo resupinum sterneret. Colloquia uel familiaria, uel publica inter[illegible], & [illegible]o emendare [illegible]tus, si quid gloriosius de se contineret. Dominum [illegible] [illegible]caue[illegible], [illegible]ixit: Ne de[illegible] [illegible]s cum per contumeliam appellaret. Alte[illegible] occupatio[illegible] sacras alter eo auctore Se[illegible]m se adijsse memorabat, utrunque redarguit, & pro au[illegible] [illegible]rem, pro sacris laboriosum dicere uoluit. De me Tiberij nomẽ, non'ne modestis[illegible] nihil secundis rebus elati principis acta censebis? Idem præsidibus prægrauãdas tri[illegible]m mole prouincias suggerẽ[illegible]us, rescripsit. Boni pastoris esse tondere pecus, n[illegible] de[illegible] Finge parem in reliquis, quid sanctius, aut melius respondisset Augustus?

FRANCISCI PETRARCHAE V. C. VITARVM VIRORVM ILLVSTRIVM, EPITOME.

AD I[illegible]AGINIBVS, VIRTVTIBVSQ. ORNATISS. VIRVM FRAN. CARRARIENSEM, PRINCIPEM Patauinum.

ROMVLVS.

Ic adolescens materno auo in regnum Albanum restituto, ipse sibi Palatino in monte urbem cõdidit, suoque de nomine Romam dixit, primusque ibi regnauit, assumptoque habitu regio, Maiestatẽ sibi, centum partibus clectis in consilium Reip. apertoque asylo, paruæ urbi, ciuium multitudinem procurauit. Rebus benè cœptis, perpetuitas deesse uidebatur, quòd uirilis tantùm sexus, non nisi unius populi ætatem sponderet, petitæ igitur à finitimis nuptiæ, quibus admodum negatis, occultato interim dolore, simulati tandem ludi equestres, inuitati ad spectaculum proximi, his & ludorum, & uidendæ nouæ urbis desiderio, ad statutum diem [illegible] signo inter ludos dato, raptæ uirgines, in matrimonium abductæ. Hic bel[illegible] [illegible]lorum ordo, uicti primum Ceninenses, rexque illorũ cæsus à Romulo, regis [illegible] [illegible] adidipsum instituto, quod primò templorum omniũ Romæ fuit. [illegible] [illegible]temn[illegible], captumque oppidum, uicti Crustumini, uicti dem[illegible], & Sabini b[illegible] [illegible]pi[illegible] ed raptarum interuentu, & lachrymis conciliati generi, soceri, inque u[illegible] Tarpeij sedem montis acceperunt, & communicato regno ac nomine duplicata [illegible] [illegible] ad ultimum Fidenates & Veientes. His peractis, Romulus cùm annis septẽ & triginta regna[illegible], & in fine semper bellicis curis intentus, ad Capreæ paludem, in campis exer[illegible]m re[illegible]ceret, subdita solis eclipsis, horribilisque tempestas auribus atque oculis stupefactis exercitui conspectum sui regis abstulerunt.

NVMA POMPILIVS.

HIc secundus Romæ regnauit, in Sabinis ortus, & fama iustitiæ atque eximiæ sapientiæ, peregrinus ad regnum uenit, magno Patrum ac Populi consensu. Hic quasi a[illegible] [illegible] corporis, habitum animi sequeretur, à prima ætate canus fuit, uir consultis[illegible] [illegible]nquil[illegible]itate ingenita paci studens, bellis abstinens, sacris deditus, templum [illegible] belli signum. Quod pace clausum, bello esset apertum, id cùm primum [illegible] de[illegible]ceps à posteris claudendum. [illegible] animum ad religionem, qualis [illegible] poterat, & ad iustitiam, & ad quietem publicam conuertens, primas [illegible]. Annum in menses duodecim, primus duobus additis diuisit. Pontifices, sacer-

sacerdotes, uirginesq; Vestales, aras ac sacra constituit, quæcunq; ageret, [illegible] monitu, alloquioq; edoctum dicens, & commento fides habita. Sic inuiolata pace, [illegible] ciuium amore, summa reuerentia uicinatum gentium, annis tribus, & quadraginta in regno actis, tranquillum & quietem uitæ finem habuit.

TVLLVS HOSTILIVS.

Tertius iste regum fuit, secundo dissimillimus, fortior prim[illegible] uerum bella quoque primus impetu quodam, & feruore animi gesserat. Hic bel[illegible] tibus, & ratione uirtuti addita plura fœliciter gessit, dictus [illegible] tifex milit[illegible] [illegible]mum ejcum Albanis bellũ fuit, cognata gente, ac ab eisdem [illegible] a primordijs, quod miror quidem ac penè incruento Marte transactũ est. Trigeminis hinc illinc utriusq; Reip. fratribus pacta [illegible] beuntibus, quorũ euentu, uictoria & imperiũ Romanis cessit. Proximũ cum Fiden[illegible] & Veientibus bellum gessit, in quo etiam uictor, proditorem Metium Dictatorẽ Al[illegible] qui auxiliator euocatus, ex fœdere, spectator euaserat, quadrigis in diuersum actis, acri p[illegible] tiùs, quàm iusto iuditio discerpi iussent, Albã dirui, populumq; Romã transuehi, & in Cœlio monte considere, ubi & ipse sibi regiam sedem elegit. Deinde aũt cum Sabinis pugnans, his qui in patrijs finibus subsisterent, atroci prælio uictor fuit, ad extremum cum in regno duos ac triginta annos exegisset, uniuersa cum domo sua fulmine ictus interijt.

ANCVS MARTIVS.

Quartum hic Romanis in regibus locum tenet, Numæ nepos ex filia, moderat[illegible] ex priorum moribus animo, nec belli metuens, nec pacis impatie[illegible] em cum [illegible] mi auo persimilem, hoc est, nõ bellatorẽ, sed sacrificum rati, sper[illegible] t, ipse e animaduersa, commissaq; alijs sacrorum cura, toto animo in bellum uersus, plurima cum Latinis prælia prosperis gessit euentibus, quorum tandem potenua[illegible] Marte perdomita, multisq; oppidis expugnatis, multis hostium millibus captis, & [illegible] traductis, Auentino illos in monte constituit. Quem (cùm turbæ nouorum ciuium esset angustus) necesse habuit laxare, adeò spatio omni quod Auentinum & Palatinum colles interiacet. Ianiculum quoque trans Tyberim urbi additum muro cinxit, fossaq; per maxima, qua Ianiculum ipsum amplexus urbi iungeret, & primum omnium pontem sublicium fecit. Salinæ insuper ab hoc ipso rege factæ, usque ad nostram ætatem urbi utiles, factumq; Feretrij Iouis templum, prolatati fines, sylua Mæsia prærepta Veientibus, extructusq; carcer primus reis, ipsa eum Vrbe crescentibus. Inq; ipso maris, fluminisq; confinio, Hostia urbs fundata, quodam quasi præsagio magnitudinis, ut (quod ait Florus) totius mundi opes & commeatus, illo, ueluti maritimo urbis reciperentur hospitio. Obijt quatuor, & uiginti annis actis in regno.

IVN. BRVTVS.

Hic fundator libertatis, uindex pudicitiæ, ob illatũ Lucretiæ insigni fœmin[illegible] uim stuprum, à Sext. Tarquinio Romanorum regis filio, cum ipsa quidem in[illegible] tia, ac dolore facinoris, corã suis questa sese propria peremisset manu, cæteris in lachrymas & querelas uersis, indignitate rei regum per odia accensus, quan[illegible] am regia [illegible] rore progenitus, ingenioq; & animo (quem metu tyrãnidis propter interfectum à regis fratrem suum celauerat) patefacto, principẽ se publicæ ultionis exhibuit, magnum o- pus, sed fauente iustitia ac populo aggressus, Tarquinium Superbum, suosq; omnes Roma expulit. Quo merito primus Consul, nobilissimos adolescentulos filios, quod co[illegible] ly reducendorum in urbe regum participes fuissent, seruiliter uirgis cæsos, securi percu[illegible] occi[illegible] iussit, ac maiore patriæ, quàm sanguinis pietate tristi spectaculo seuerus Pater interfuit. Cumq; rex exul, obstructum sibi fraudis iter ad reditum intelligens, ad apertam uim atq; Hetruscorum confugisset auxilia, & his fretus, magno exercitu in Romanos gens irrumperet, pr[illegible] fectumq; obuiam Brutum armis, filius regis, consularibus fulgentem insignibus conspexisset, acerrimo dolore prærepti regni memoria excitus atq; impulsus, equo calcaribus adact[illegible] in Consulem. Quod ille aduertens, non minori animo in hostem fertur, tantoq; im[illegible] & tam nulla suipsius protegendi, sed sola hostis feriendi cogitatione concursum est, [illegible] ternis confixi, hostes ambo pariter consternerentur, superq; occisum sua manu A[illegible] Brutus ipse mutuo uulnere expiraret, ut Flori utar uerbo, quasi Cõsul adulter[illegible] [illegible] uerius adulterẽ fratrem, regno pulsum uita pelleret, & ad inferos seque[illegible] [illegible] præclarum rebus o[illegible]nibus factum, sed nulla re magis, quod eum m[illegible] [illegible] parentem anno integro luxerunt.

NORAS

HORATIVS COCLES.

DE hoc uiro nil aliud occurrit nunc, nisi illa mirabilis, & uix credibilis pugna, [illegible] susq; pons sublitius, per hunc uirum contra omnem exercitum Hetruscorum, donec à tergo fractus pons, præclususq; hostibus aditus, in[illegible]ignante rege ac stupente exercitu, quod uir unus, isq; monoculus, ut qui iam alio in prælio alterum o[illegible]u[illegible] amisisset, tantùm contra tot armata hominum millia ausus fuisset, fracto ponte ipso, ut erat arm[illegible]s, ex alto in Tyberim se proiecit, ad suos, sospesq; enauit, nisi quod in casu ipse (ut q[illegible] tradidêre) sagitta femur tr[illegible]ctus claudus euasit. Quòd cùm sibi post tempus, ut (per[illegible]t) in petitione honoris ob[illegible]um esset ut uitium. Magnifica prorsus & facto par re[illegible]. Per singulos (inquit) gradus admoneor triumphi mei, huic tantæ uirtuti non ingra[illegible]itas fuit, statua illi in Comitio posita, & de publico donatus ager terræ, quantum u[illegible]o [illegible] circunducto aratro posset amplecti, sic honore simul, & commodo auctus in præsen[illegible], at [illegible]posterum, rei fama miratores repertura, quàm credulos.

L. QVINT. CINCINNATVS.

HIc origine nobilis Patricia de gente, & filiorum fortium uirorum turba ornatus, integerrimus ac fortissimus uir fuit, sed cùm unus ex filijs accusatus, graui summa pecuniæ condemnatus est. Quintius ut soluendo filium liberaret, rebus suis ferè distractis ad inopiam redactus, relicta urbe trans Tyberim habitauit, ruralem ac mo[illegible]m uitam agēs. Quo tempore equorum incursu perualtis agris, & legatis Romanorum [illegible]endu[illegible]e iniurijs, insolenter à duce hostium contemptis, cùm ad ultionem alter cō[illegible] a[illegible] Algidum obsideretur cum exercitu, nec in altero sat uirium esset, ad colle[illegible]ndum, attonita ac turbata urbe, ad extrema remedia recursum est, summi omniū [illegible]tus, cōsensuq; omnium ciuium. Q. Cincinnatus dictator factus, atq; in agro solus, [illegible]m cui, sed profectò rustico inhians operi, inuentus, audito patriæ statu, & honorem & [illegible]rem pium, prono atq; offensarum immemori animo, profectusq; confestim trans[illegible] amne, exceptus à filijs ac senatu, & ingenti populi concursu, quanquam populo mo[illegible] uisteritate suspectior, dicto magistro equitum L. Tarquinio itidem nobilissimo ac for[illegible]imo uiro, panterq; inopi, & collecto exercitu, omnibus ultra nomina dantibus, spe certa [illegible] tali duce uincendi. Disposito rerum statu, die proximo sub noctem Roma egressus, ala[illegible] mirabili, mediaq; ad hostem nocte perueniēs, & Coss. & exercitum obsidione libera[illegible], & duces, & legiones hostium magno prælio uictos, ut agri ritus in castra transueheret, [illegible]em[illegible]um sub iugum, quasi totidem hostium misit, direptis castris, & præda inter eos [illegible]a, receptis[illegible]q; oppidis, quæ ab hostibus tenebantur, hisq; omni[illegible]us inextimabi[illegible] celeritate cōfectis, Romam rediens, militarib. insignibus, & ducib. hostib. ante currū actis, prosequēte exercitu uictore, præda onusta, solēniter triumphauit, & mox Dictaturam, quā semestr[illegible]m acceperat, quia nō iam amplius Reip. necessariam uidebat, die sextodecimo de[illegible] & ad agrum suum redijt, dux preclarus ac insignis agricola. Idem post octogesimum [illegible] annum, cùm Spurius Melius profusis largitionibus, ad regnum respiraret, neq; Coss. [illegible]s clari [illegible], & fortes, auderent se pro libertate publica tantis moribus opponere, mul[illegible] excusa[illegible]a ætate, tandem consensu ciuium coactus, asserentium plus in illo sene, [illegible]bus alijs, uel iuuenibus uel senibus esse opis atq; cōsilij, Dictatorq; ite[illegible]m fa[illegible]ium oppr[illegible]it, & ruinæ proximam sustinuit libertatem.

M. FVRIVS CAMILLVS.

HIc feruenti Romanorum ac Veiorum bello ter tribunus militum, cōsulari potestate, propter discordiam, quæ tunc domi, militiæq; ingens fuit, prohibitus, qui uir [illegible]et ostendere, ad extremum crescentibus indies, & domesticis, & externis malis, [illegible]e publico Dictator dictus, ad inimicę urbis obsidionem tanta omnium pro[illegible]a, [illegible] imperatore immutata fortuna Reip. uideretur. Capenates in primis [illegible] hostibus coniurauerāt, Nepetinis in finibus uicit, obuio prælio. Hinc [illegible] longam obsidionem ac difficilem perueniens, mira constantia ac uirtu[illegible] decimo Veios cœpit, qui dies multa hostium cæde transactus est, donec à [illegible]um, ut inermibus parceretur. Quibus capti in prędam uersi omnes, cui [illegible]em hostis præda par fuerat. Hinc uictorię Romę gaudium ingens, & qua[illegible] quantæ nunquam antea, Dictator insolito honore triumphauit, & [illegible] um Capitolium ascendit, currum aureum equ[illegible] quatuor unico cando

Ii retra-

retrahẽtibus ipse quidem persolutis uotis,depofuit Dictaturam, uir armis & ... moderatione clarifsimus. Sed nulla claritas uacat inuidia,alienati à Camillo plebis animi querentibus pafsim ciuibus,hostium prædam in uoto dispersam,& ... plebem,de more turbantibus, pendente tamen inuidia, quarto Tribunus militum ... est,commissumq; illi bellum Phalifcum, hinc exortum, quod cum Veientibus Phalifci ... iuuifsent, quos cum prælio uicisset,& direptis castris hostibus, prædam omnem ad Quæstores publicos retulisset,magisq; alienauit sibi animos militum per uirtutem ... rigidum simul oderant & stupebant,inde cum obsidio prævalidæ, ac munitæ urbis,nihilo breuior futura uideretur,quàm Veientium fuisset duci uirtus, ac fortuna incruentæ, ... uictoriæ uiam fecit. Magistro nobilium puerorum quorum patres primi erant in populo,qui per spem solatij illos in castra Romana,& ad tentorium ducis adduxerat,uincto, nudoq; illis tradito,& ... gis adhibitis,quibus agerent. Cuius admiratione uirtutis,fracti animi urbs dedita,ipse summa cum gloria,sine triumpho tamen(quia res sine armis acta erat)Romam rediit. Nec ... quidem uiri gloria,& res gestæ inuidiam oppressere. Accusatus à Tribuno plebis Apuleio, Intercurrente per eos dies adolescentis morte filij, hinc publico,hinc priuato affectus incommodo,in exilium abijt. Sed parabatur egregio uiro laus, non ex prosperis modò, sed aduersis patriæ rebus. Cum itaq; per id tempus Gallorum primò,post ea Germanorum populi,nouissimi omnium Senones Galli,frugum omnes,uiniq; dulcedinem(quæ adhuc ... hic detinet in Italia) ... ruentes,infinito cum exercitu fudissent bello Hetruscos, ea tempestate magnam partem Italiæ possidentes,deinde Apenninum transgressi, Clusiumq; aggressi, dehinc Romam exercitum Romanũ apud Aliam fluuium prælio fudissent, unoq; impetu indefensam urbem cœpissent,atq; incendissent Senatu impiè trucidato & ... flammis ... bus intacto solum faxum Capitolij remansisset,necessitate ultima, Camillus absens ... rum dictus Dictator, recollegit laceras Romani exercitus reliquias, & turpi redemptione turbata in ipsa primùm urbe,mox extra urbem,cum hostibus fortiter,fœliciterq; pugnauit, quo in prælio nec fugientium captiuitas,sed sola hostium strages fuit,nec nuncio tantæ ... dis superstite. Victor Camillus,& secundus Romanæ urbis dictus conditor,seruatam insigni rediit triumpho, multa præterea bella gessit, & multas uictorias, multos honores,multos habuit triumphos,quos breuitas ipsa non capit.

M. VAL. CORVINVS.

Hic adolescens bello Gallico,quod in agro Pontino gestum est,duce L. Fur. Camillo,Magni Camilli filio,Gallo quodam insueta mole corporis, & armorum specie metuendo,Romanorum aliquem prouocante, cum permissu sui ducis singulare certamen iniisset,in medio duorum exercituum, subitò ei coruus in galea stetit ... ut quotiens Valerius gladio atq; umbone, totiens coruus in faciem hostis impetum rostro,& unguibus faceret,donec undiq; tremefactum, Romanus Gallum humi ... neret,mactaretq;,hinc exortum corui nomen, mox eidem tres, & uiginti annos nato ... sulatus primus ante tempus, uirtute uiri,& populi gratia,dispensante obtigit. Dehinc ... uno nec ampliùs interiecto,Coss. iterum Volscos ad Satricum prælio uicit, oppidum ... tit,prædam omnem inter milites partitur. Inde quatuor millibus deditorum,ante currum actis triumphauit. Quarto post anno Coss. III. sub initium belli Samnitici,positis ad Gaurum montem castris,primus Romanorum ducum, nouis hostibus bello conflixit asperrimo ... ut Romani faterentur,nunquam secum diriore hoste certasse. Et Samnites à suis interrogati:Quid ita cum tamdiu fortiter pugnassent,subitò in fugam uersi essent: Respondere ... Visos sibi ardere oculos Romanorum,hinc se territos terga uertisse. Alia cum eiusdem Samnitibus ad Satriculam pugna Valerij,& uictoria ingẽs fuit, capta hostium castra ac direpta & præda omnis data militibus, & in castris,& in acie cædes magna, deniq; tanta hominum trepidatio fuit,ut quamuis non tantus esset numerus cæsorum, ad quadraginta tamen millia scutorum,ad Coss. referentur,& centum septuaginta signa militaria. Cuius fama uictoriæ,non uicinos modò populos terruit,sed maria quoq; transiuit. Igitur & ab ipsa Carthagine,unde mox tanti motus instabant legati Romam gratulatum missi coronam auream tulere. Valerius uictor bis,semel de Samnitibus triumphauit. Nec multò pòst grauem ... militum seditione,qui aduersùs patriam arma conuerterent,dictator Valerius ... mnem sapientia sua,& notissima militum erga se pietate, ac familiaritate compe... ... cum cessisse cum constat. Post hoc Ausonibus bello mouentibus Val... ... hostes fregit de ... triumphauit Coss. V suffectus, Manlio T... & in Hetr... ... profectus, ... morte Coss. elatos,& deos ipsos pro se bellum gerere iactantes, ...

sui

[illegible] re compe[illegible] quamui[illegible] c[illegible]um ferro atque igne uastaret, [illegible] inata damnorum pariter, moenibus tenuerunt. Vixit inte[illegible]po[illegible]s, & Reipub. & rei familiaris muneribus implendis idoneus, usque [illegible] um ætatis annum.

T. MANL[illegible]S TOR[illegible]VAT[illegible]S.

H[illegible] re Lu[illegible]o Manlio imperioso, uiro asperioris ingenij, propter linguæ tardita[illegible]uodammodo relegatus, & rure iussus habitare, cùm audisset patrem [illegible] plebis Pomp[illegible]nio ac[illegible]ulatum, eique inter cætera crimini datam, malam fi[illegible]em, mem[illegible]on iniuriæ, sed pietatis, diluculo ad Tribunum uenit, o[illegible]cm[illegible]lum aliquid consilij noui afferre, ad criminationem, malè de se meriti [illegible] submotis astantibus, solus admissus, stricto raptum supra tribuni caput gla[illegible]dium in re subita, & ferri acie micantis, impetuo[illegible] adolescentis uiribus, fero[illegible]ritum, iurare compulit, se ab accusatione desiturum, ita durum patrem piu[illegible] fi[illegible]auit. Idem mox cùm Gallorum exercitus, super ripas Anienis castr[illegible] depo[illegible]et, [illegible]a[illegible]que obuiam exissent, & Gallus magnitudine insolita, pòte occupato p[illegible]rer ad [illegible]m, quis esset uir fortis Romanorum, hæsitantibus alijs, Dictat[illegible]rem suum [illegible]dit, & [illegible]a p[illegible]gnandi extra ordinem licentia, hostem, exultantem more gentis, & armi[illegible] g[illegible]ei, fortis ipse magis quàm ornatus miles, & utilibus magis, quàm [illegible] [illegible]ictus, repetito uulnere, confixum strauit, cui exanimi nil amplius [illegible], [illegible]em [illegible]m aureum duntaxat il[illegible]i ereptum, collo suo, ut erat cruentus a[illegible]. Hinc [illegible]audio ac fauore, ort[illegible]m Torquati nomen, coronam præter hoc auream, [illegible]dedit, ob insigne uirtutis, tantum denique momenti, in hoc duello fu[illegible], ut [illegible]àm Gallorum exercitus abscederet, uir hic magnus in pri[illegible]s, ut ait Cice[illegible]perin[illegible]gens in patrem, idem acerbè seuerus in filium, quem qu[illegible]d con[illegible]a Cos. [illegible] prouocatus cum hoste pugnasse, quamuis uictorem iussit interfici, bello Latino, [illegible]u[illegible] consulatu III. ad Veserim gestum est, quo fusi, cæsique adeò Latini [illegible]runt, ut uix [illegible]ua[illegible]ta superfuerit, ubi ea Cos. uirtus fuit, ut constet, quacunque in parte dux fuisset, eo [illegible]na[illegible]tra fuisset uictoria, his peractis, cùm post dies paucos Latini stultis consilijs instiga[illegible]in ac[illegible]em rediissent, idem Cos. ad Triphanum illis obuius, tāta hostes strage deleuit ut La[illegible]mnes, & Campani exēplò securi sese dedêre, ipse gemina clarus uictoria domum re[illegible]t, patribus charus: iuuētuti au[illegible]ā & tūc, & semper inuisus. Et siue hæc, siue alia e[illegible]causa, [illegible]as uiri lego, triumphum nō inuenio. Demum IIII. Cos. cum Hetruscum simul, [illegible]m bellum innisset, & fortè cum alijs equestri exercitio experiretur, cursu præcip[illegible]s, post triduum expirauit. Ita sæpè uirorum illustrium casus fuit.

[illegible]VB. DECIVS.

HIc bello Samnitico Tribunus militium, exercitum Romanum in angustias coa[illegible]ct[illegible] & ab hostibus circumseptum, sua uirtute liberauit. Petito enim a Cos. m[illegible] p[illegible]io electorum militum, in uicinum collem castris hostium imp[illegible], tacitus & improuisus ascendit, perculsis hostibus nouitate rei, occa[illegible] [illegible] ex iniq[illegible]is locis euadendi. Quo facto, ipse præsentissimo trepidis in rebus [illegible] media, suos pro tempore magnificè adhortatus, & quasi inter ali[illegible]d non es[illegible]a hostium castra penetrauit, ac multis uigilum, quos armorum fragor excita[illegible]ad castra Cos. peruenit incolumis. Nec ingressus, cùm iam in tuto essent, [illegible]ec [illegible]ucesceret, ne rantam nox [illegible]ra uirtutem. Luce prima ingressus, et inextima[illegible] gaudio exceptus, Cos. uiri meri[illegible]as laudes inchoanti auctor fuit, aliud potius [illegible]cturno pauore territas legion[illegible] Samnitum inuadendi. Quo consil[illegible] fretus [illegible]o[illegible]es secutus, Deciū euolauit, fusisque illis inopino impetu, ca[illegible]is insuper capiis, [illegible]reptis, ac triginta millia hostium, qui in ca[illegible]a confugerant oc[illegible]s, in sua castra reuer[illegible]na aurea Decium donat, omnique genere laudum, ac honore benemeritū, tàm Cos. [illegible]xer[illegible]us omnis accumulant. Hic Decio non urban[illegible]s, sed castr[illegible] dixerim) [illegible]que Val. Coruinum, & Corn. Cossum simul de Samnit[illegible]s t[illegible]phantes p[illegible]e usus est hominum fauore, quàm Cos. Quar[illegible] C[illegible]s. De[illegible] Torquato, acerrimo Latinorum bello interfuit, cùm [illegible]d V[illegible] castra [illegible] [illegible]os. aduersa imago in somnis augustior humana, a[illegible]nês altera ex [illegible]m ex altera terræ, & dijs manibus de[illegible]eri[illegible] Proinde c[illegible] [illegible] & legiones hostium deuoueret, ipsum [illegible]dem pet[illegible].

rum p[illegible] um uictorem [illegible] euaserunt. H[illegible] te [illegible] [illegible] picum [illegible] L[illegible] & [illegible] ad c[illegible] turbarent [illegible] euentibus de[illegible] ut cum [illegible] cœpisset, eius dux ad[illegible] & [illegible] om[illegible] ore. Hoc quod dico omne[illegible] non hoc deorum [illegible] sed [illegible] um c[illegible] pr[illegible] Re[illegible] m [illegible] amantior, at [illegible] d[illegible] me do[illegible] s spe m[illegible] em[illegible] et, [illegible] m. A[illegible] ita ac [illegible] tum [illegible] doq[illegible] certat[illegible] læuo tandem c[illegible] quod [illegible] etum [illegible] dente. Decius per p[illegible] em [illegible] am[illegible] iter [illegible] tenerat [illegible] nunciaret sese [illegible] ac [illegible] cum[illegible] es h[illegible] uit, & [illegible] ctus habitu Gabino, equo [illegible] a[illegible] s in con[illegible] s h[illegible] it, & quasi à suis in illos omnem pauorem, atq; omne se[illegible] m periculum trans[illegible] et, [illegible] ardentior, secum [illegible] pleni spei, terror[illegible] hostes horrorem [illegible], c[illegible] m aliqu[illegible] tunc etiam restitissent, sic ad ultimū cæ[illegible] uix qu[illegible] a p[illegible] s [illegible] peresset. [illegible] Decius super hostes in medios cursu inuectus, & [illegible] xus telis innumeris, no[illegible] u[illegible] & in[illegible] dito genere mortis occubuit. Sic non equis, aut curribus, sed tribu[illegible] u[illegible] uirtute impigra, Cos. non more m[illegible] ca[illegible] triumphauit. Quod quidem mor[illegible] quod Cicero idem ait al[illegible]) ita gloriosum fuit, ut eandem concupisceret, & filius, ipseq; Publius Decius, & morte, & nomine [illegible] pat[illegible] pai, superior & actis, & gloria:

L. PAPYRIVS CVRSOR.

H[illegible] fortissimus, uehemē[illegible] isq; uir imperij, atq; in primis ma[illegible] Sam[illegible], q[illegible] m iste duriciem & post eum filius eiusdem nominis, magnis fregit [illegible] s. Aduersus ho[illegible] igitur Dictator primum d[illegible] us, Q. [illegible] Max. R[illegible] m, [illegible] um & præclaræ indolis adolescentem, magistrumq; equitem dixit, q[illegible] ad auspicia repetenda, aduersus edictum suum, occasione ben[illegible] geren[illegible] u[illegible] p[illegible] enter licet, & fortiter, ac fœliciter cum hoste pugnasset, securi uictorem uo[illegible] s[illegible] et, nisi legatorum consilio, ac in[illegible] antis metu sed[illegible] ma[illegible] opere dissuadentium, nec tumultuanti nimis legionum, nec auctoritat[illegible] tus, nec precibus patris, ac lachrymis [illegible] tri[illegible] uniti cessisset auxilio, cessit precibus [illegible] di. Iuuenem Rutilianum non sup[illegible] d errore lapsum, sibi donari flagitantis: qua [illegible] itas totius exercitus animos à Di[illegible], ut proximo cum Samnitibus præli[illegible] s debellari potuerit, ni[illegible] mil[illegible] te[illegible] d[illegible] gloria inuidentes, uincere noluissent. Q[illegible] ubi dux prudentissimus int[illegible] xit per[illegible] tum uulneratos uisitando, consolan[illegible], c[illegible] mq; legatis singulorum, Tribunisq; ac præfectis committendo, reconciliandis pla[illegible] ndisq; militum animis, tam efficac[illegible] t[illegible], ut sequenti prælio [illegible] Samnites funderet, [illegible] acie cæsis hostibus, & uastat[illegible] late [illegible] t non amplius contra ipsum Dictatorem auit arma retentare, & pacem cu[illegible] m[illegible] ad hoc Dictatoris interuentionem ac misericordiam implorarent, ipse leg[illegible] m pro sequentibus, Romam rediens, de Samnitibus triumphauit: cumq; Dictatu[illegible] m deposui[illegible] quasi non potentiam P.R. sed illius uiri uirtutem solam metuentes, [illegible] bellarunt, ita ut non multo pòst, memorabilem, & famosam illam ignominiam ad Caudiū. Romanis infligerent: utroq; Coss. legionibus exarmatis, cum singulis uestimen[illegible] b[illegible] m missis. Cuiu[illegible] a[illegible] iniuriæ ultionē Papyrius idem Cursor, & Publius Philo simul C[illegible] a[illegible] Luceriam coniunctis exercitibus Samnites usq; ad satietatem, nullo discrimine con[illegible] tionis aut ætatis, urgente ira, & recenti acceptæ cladis memoria, protriuerunt. Ipse Pap[illegible] di[illegible] c[illegible] a, Luceriam fame uicit, & septem millia militum, Pontiumq; imperatorem Samnitum, qui Caudinæ in Romanos infamiæ fuerat auctor exarmatos, itidem, ue[illegible] [illegible] um misit: rece[illegible] pta quoq; ibi arma & signa, quæ ad Caudum amissa erant, rec[illegible] & [illegible] equit[illegible] Romani, qui tunc obsides Samnitibus dati erat, atq; in illa urbe rep[illegible] ti, quod maxime uictoriæ gaudium auxit. His atque alijs in consulatu acti[illegible], de Sa[illegible] [illegible] triumphauit. Pòst Dictator iterum, in cultis ac fortibus fact[illegible] ipse m[illegible] bus, c[illegible] e[illegible], [illegible] armis aureis & argenteis fulgentibus, ac uestibu[illegible] u[illegible] sericis, & [illegible] e[illegible] in [illegible] rediet[illegible] nt, magno prælio c[illegible] gitq; e[illegible], & [illegible] cœpit atque i[illegible] cend[illegible], & de[illegible] is ter [illegible] triumphauit.

M. [illegible] CVRI[illegible] [illegible] ATVS.

H[illegible], & continent[illegible]imus ducum [illegible] paupertatis amator, [illegible] antia recto [illegible] e, ille nec metu nec [illegible] ditate aliqua [illegible] qui ferre [illegible] lentes ma[illegible] C[illegible] cuit, [illegible] usque in de[illegible]itionem accep[illegible], eiu[illegible] æ [illegible] impe[illegible], ut [illegible] q; ad mar[illegible] Hadria[illegible] im terro[illegible] m[illegible] q; ualiaret, tanta [illegible] m præda [illegible] t eam animo [illegible] le uix [illegible], qu[illegible] us, bis [illegible] ac [illegible] abu[illegible] poten[illegible] ge[illegible] triumph[illegible]. H[illegible] d locum seden[illegible], Sa[illegible] s [illegible] e[illegible] ceret, ma[illegible] es [illegible] d p[illegible] nor[illegible] us re[illegible] uarer, coq; [illegible] æ[illegible] u[illegible] Ri[illegible] le[illegible] charum uo[illegible], mihi su[illegible] m[illegible] patr[illegible] portare, neq; enim aurum [illegible] e ma[illegible] mo, sed [illegible] imperare. Lucan[illegible]s quoq; perdomuit, & de[illegible] in u[illegible] uan[illegible] red[illegible] [illegible] entinos ac Pyrrhum, qui auxilio illi aduenerat m[illegible] gnifice [illegible] rq; pu[illegible] nob[illegible] imum Græciæ regem, bis Italia uictum expulit, ac de illo etiam [illegible] ha[illegible] [illegible] ntercepta pr[illegible] dicæ pecuniæ reus factus, uasculum ligneum, quo facris ute[illegible] m usq; ad aras Deorum auaritia hominum peruenerat) cum in medium [illegible] duxi[illegible] it ex omni præda hostium quæ ex Sabinis (ut diximus) & præsertim ex reg[illegible] na[illegible] s fuit, suam in domum, nil se aliud intulisse.

L[illegible] CIVS FABRICIVS.

H[illegible] uirtute, & frugalitate par Curio, rebus gestis inferior, uulgari autem fama, n[illegible] quomodo non par modò, sed superior inuenitur, sic omniu[illegible] ditissima u[illegible]a [illegible] pertas accepta est, propter quam, paruoq; potentem Fabricium, Maro ait. [illegible]ic & Curij coætaneus, & laudum eius at[illegible] operum censor fuit, & [illegible] raq; Pyrrhum bella gessit, contra opu[illegible]lissimum populum, ac r[illegible] [illegible]. Hic Censor cor[illegible] Rufinum, qui dictator, & bis Coss. fuer[illegible] [illegible]au [illegible] pelle[illegible]t, Senatu amouit, hanc unicam ob caus[illegible]m, quod d[illegible] em p[illegible] labora[illegible] [illegible] here e[illegible] tinuentu[illegible] quanta temporum talis uiri mutatio, iud[illegible]o in[illegible]le[illegible]m, [illegible] æ ac luxu[illegible] æ d[illegible] tum esse quod mox omnes in eadem urbe i[illegible] portunæ[illegible] tæ[illegible] [illegible] e[illegible] dem Coss. cum Pyrrho cominus bellan[illegible] m, qu[illegible] am te[illegible]s m[illegible] o[illegible] m ac[illegible] pollicitus se ueneno Regem interempturum, ut quæ [illegible] m s[illegible] i peragendæ [illegible] esset ostendens & præmium exposcens tanti muneri[illegible] m Fabricium captum, [illegible] m [illegible], quamuis alij aliter renarrent, ad Pyrrhum remi[illegible] it, idq; eius fa[illegible] um (ut a[illegible] e[illegible] au[illegible] tum à Senatu est: ad quem Regem Fabricius legatus, aliquando mi[illegible] us a patri[illegible] us, [illegible] patria deserenda promissis ingentibus oblata, etiam regni parte tentatus, pre[illegible] s regios alto animo despexit. Quibus namq; pollicitis moueretur qui non [illegible] impietatis, qua non uacant patriæ desertores, sed contractæ munus amici[illegible], seruos ultrò à Samnitibus transmissos, libera uoce, & immota fronte re[illegible] e[illegible] m au[illegible] pecunia ut ditior esset, aut seruis ut comitatior indigebat qui uirtu[illegible] ara[illegible] illi thes[illegible] uro ac pulcherrimo comitatu semper af[illegible] ueret, sic ut nu[illegible] i e[illegible] um [illegible] es, [illegible] amq; famil[illegible] am i[illegible] ideret, quo certè si quis contigerit, ille demum uni[illegible] o[illegible] s & [illegible] ns[illegible], unoq; semper u[illegible] ltu & animo tranquillo, placidam uitam degit, q[illegible] um t[illegible] bidam, & nutantem incertamq; propositi: quid aliud, quam cupiditas inexpleta, & inquieta facit æmulati[illegible] H[illegible] atque alijs motus dixisse fertur Pyr[illegible] hus.

Facilius Solem à suo cursu, quam Fabricium intentione diuertere.

LOBARDVS SIRICHIVS PATAVIEN. FRAN. CARRARIENSI PRINCIPI, S.

SENTIO, quam grandе opus ex præcepto nobilissimæ Clementiæ tuæ gloriosissime ac [illegible] Patauinę Princeps, [illegible] aggrediar [illegible] enim multa, & maxima quorundam uirorum illustrium acta, prius [illegible] odam Epitom[illegible] prolixo [illegible] ue arctato, sed mediocri stylo declaran, nunc quodammodo ut [illegible] xerim eadem [illegible] pare compendiosius [illegible] eras, ut cognitioni [illegible] a [illegible] cisso cal[illegible] re [illegible] xissa mandare literis, impar uiribus pondus meis esse [illegible], hoc nim idem & celeberrimo Petrarchæ commiseras, inuictissimæ eloquentiæ uiro, qui cum desiderio tuis satisfacere lucubraret, terris elatus euanuit, rediturus ad astra. Mihi æternum & lachrymabile funus, cuius gloriosissimi præceptoris imitari uestigia quod iubes, supra me arduum equidem aggrauat onus. Cum huic rei, ingenio, literatura, & rerum noticia opus esse intelligam, quibus cum ex toto priuatus uidear, inexpertus, suspensus existo, quod præstantię tuæ insinuatum uelim, cùm de ingenio [illegible] meæ, forte confidens, altius iudices, quam effectus deposcat. At demũ, cùm nil aliud, quàm tibi obnixè parere perquiram, correctioni erudiтissimorum me commissurus, progrediar, quæ memores sciant magnitudine rerum cognita, ardua quædam, quàmplurima, & uaria dependere, quæ in conspicuo ponenda, compendij, uel propositi necessitas prætermittere cogit, cùm ad impossibile protendar, amplissima angusto in amplexu strictum coarctare, & obscura clarere. Quod caliginosa breuitas facit. Itaque rei designabo imaginem, non pingam, ut lineamentorum qualitas, siue dolis [illegible] derare possis. Quare qui ad hæc intelligẽda uenerint, plura existimare, quàm legere discãt.

LOBARDI SIRICHII VIRI DOCTISS. EPITOMATIS VITARVM ILLVSTRIVM VIRORUM Supplementum.

ALEXANDER MACEDONVM REX.

AMPLISSIMA Regis Alexãdri Macedonis gesta, ut cognosci possint, in arcto locare difficile est. Is uigesimo ætatis anno Macedonum Rex declaratus, interempti parentis eius Philippi, ad tumulum parricidas tanti facinoris pœnas primò dare coëgit, subinde uir ad bella paratus, ubi Græciam, Macedoniamque ordine coposuisset, ultra Hellespontum in Asiam transgressus, in campis Adrastis, primo Darium Persarum maximum regem expugnarat, mox Phrygia, & Paphlagonia in ditionem redacta, per angusta rupium, dubiosque aditus Ciliciam [illegible] rat, quæ ex improuiso exterrita, uictori paruit. Darius inter ea [illegible] rum millium armatorum instaurato exercitu, inter arctatas rupium fauces [illegible] commisso certamine uictus ac fugatus, terga celeri studio uertit, septuaginta millibus Persarum cæsis, quadraginta millibus captis, direptis castris, cum regia matre, uxore, ac sobole tota, uictor insignis, ad deditionem Damasci profectus. [illegible] proximis nationibus legati [illegible] ere se, suaque & urbes dedentes. Syria, Phœnices, & Sidon cum maritimis insulis uicti [illegible] temperarunt, Tyrum fortiter expugnatam, & uirtus, & fortuna obtinendam dedit, ab [illegible] diù obsessam. Tenedos re[illegible] paruit, centum sexaginta nauium classe deuicta, Gaza decem millibus hostiũ cæsis expugnata est, uictricibus armis cessit Aegyptus, & Cyrene certamen [illegible] re, ad Iouis Hammonis, quem sibi patrem finxerat, genitum dominator, per arida, & [illegible] adusta tendit iter: unde remeans diuina stirpe se natum uoluit credi, haud mortali [illegible] [illegible]. Reuer[illegible] urbem condidit, quam ex se Alexandriam appel[illegible] hic [illegible] Darium [illegible] Albelam [illegible] copia uenerat, de [illegible] & hic quoque [illegible] Oriens [illegible] ita ut proximè [illegible] tes Persidem & Babyloniam [illegible] [illegible] adiens, æthereaque iuga ad septentrionem [illegible] Parthos, Hyrcanos [illegible] asum mo[illegible] ad [illegible] tis extrema cum [illegible] ote deductis, mareque Caspium [illegible] ernend[illegible] ad flumen Tanais, & Scythas circum [illegible] igna, & in finibus [illegible] tenuit Europæ, ad flumen Indum cuncta pacando, mox produxerat agm[illegible] & ad Hy-

ad Hydaspem amnem, Porum Indorum maximum regem, quia armis contradicere ausus, terribili prælio uicit, quem honoribus auctum regnare permisit. Multa præterea, cum aliquot regibus, exterisque gentibus, per Indorum longissimos tractatus prælia gesta, maximis ill[illegible]ata uictorijs, quę obliterare succincta breuitas cogit. Mox per fluentes Gangis fluminis aquas, aduerso sole Oceanum pergit adire, & in extremis solitudinum orbis, ubi ulterius ire prohibet ipsa natura, imperij sui fines conterminat, urbes condidit Barcen, & Nearchum suorum monumenta laborum, unde siquid restabat uincendum conculcans, limen Orientis emensus, Babyloniam redijt. Adhæsit saro fœlix, sed demum fallax eius fortuna: & in ipso iuuentæ, ac uictoriarum prosperrimo flore, Antipatris opera tertio & trigesimo ætatis anno ueneno moritur, clarissimus Regum. Qui (ut ait Iustinus) cum nullo hostium nunquam congressus est, quem non uicerit, nullam urbem obsedit, quàm non expugnauerit, nullam gentem adijt, quam non calcauerit.

PYRRHVS EPIROTARVM REX.

Pyrrhus illustri progenie ortus, ab Achille Aeacidarum originem trahens, rex inclytus Epiri, magnitudine potens, & animo grandis, militaris industrię, omnium potissimus fuit, qui & natura, & uetustæ generis gloria insignis ac bellicosissimus. Tarentinorum precibus, qui cum Romanis tunc temporis armis dissidebant, uiribus suis in Italiam transfretat, inuadendi Romanos occasionem adeptus, quòd pridem maioris imperij cupidine flagrarat, ad Heracleam igitur urbem, Lyrimque Campanię flumen, Val. Leuino Coss. atrox certamen committitur, & mutua cæde pugnatum: ita ut diù in ambiguo res esset, donec elephantes, quos Rex ipse secum primus in Italiam traduxerat, à fronte interrupt agminis Epirotarum ocius constituti, regi uictoriam dedissent. Rex suorum maxima strage uictoria potitus, Romanos terra prostratos, omnia in pectoribus, nulla in tergo uulnera conspicatus, & in fronte animositatem cum ipsa morte uigêre. O`quàm facilè (inquit) erat orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me rege Romanis. Hic nō modò animosior, sed efferotior, miserabili præda, igne & ferro cuncta prosternens, totam populatus Campaniam, ad usque Prenesten signa longè, lateque circunlata deduxit, ita ut à uigesimo lapide, fumo & puluere in Vrbe oculi trepidantiū caligarēt. Proinde animi magnitudine usus, ac libertate sua, captiuos quosdam egregios penes se comiter habitos, sine ulla redemptione Romam ire permisit, Fabricioque, qui ad hoc legatus uenerat, quartam regni partem pollicitus, secum manere rogauit, sed id frustrà. Nam ille uir utique magnus, sua sorte contentus, ut qui uirtuti satis facere longè didicerat, Romā redijt. Pòst hæc ex integro pugnatum, & ipse iterum uictor Rex. Fuit quoque tertiò sub Curio, Fabricioque Coss. penes Asculum Apuliæ decertatum, sed neutram in partem uictoria declinârat, cum nox diuturnum diremisset bellum. Nouissimè in Lucania, sub eisdem ducibus, quartò cōcurritur Marte, & elephantorum ordine interrupto, Rex ipse humero sautius, uiginti trium, & ut alij uolunt, quadraginta millium suorum strage uictus abire maturauit. Postremò reintegratis copijs, per Siculorum legatos euocatus, aduersus Carthaginenses, quia armorum feruore insulam fatigârant, bellum in Sicilia transtulit, ibique rex insulę declararus, aliquot horrida pręlia, non modò animosè, sed prosperè gessit, ita ut Pœnum hostem fuga discedere compulisset, mox ad Italiam conuersus, uictus à Curio Dentato iterum & fugatus, patrium regnum repetit, uerum ut qui stare non poterat, ad arma natus, Antigonum tunc Macedonum regem aggreditur bello, quem prælio uictum, & regno pulsum, Argos petere compulit. Hic Lacedæmones adortus uincitur, postremò clade suorum atrocior factus, Argos inuadit, & oppugnaturus urbem, dum animosè ad mœnia contendit, ictu saxi percussus, Rex bellicis artibus insignis, occubuit, magnitudine equidem laudandus.

HANNIBAL POENVS.

IS nouem annorum puer, coram Amilcare patre, ad aras iureiurando affirmauerat, perennem se Romanis futurum hostem. Quod uotum non aliorsum, quàm ad destinatum propositum, pertinacissimo & implacabili tetēdit odio. Namque ubi primùm facultas affuit, in Hispania Saguntum aggressus, urbem Romanis amicissimam, obsidione deleuit, mox per Pyreneos saltus, & Galliam traductus, uelut fulmen quæque obstantia prosternens, aduertendam Italiam, deuastandamque festinauit, & alpibus Gallorum prohibentibus transitum [illegible]uro Marte depulsis, igne & ferro diruptis rupibus, per inuia pandit, ac sternit, iter, cui a[illegible]icinum P. Cor. Scipio Coss. obuiam fuit, qui ingēti Romanorum clade uictus ac uulneratus, uirtute filij tunc adolescentis euasit. Victor Hannibal ultrà procedens,

cum Sempronio altero Coss. ad flumen Trebiam haud procul à Placentia conflixit, & hic Romanorum strages altera fuit. His prosperis uictorijs elatus Hannibal, sui fiduciæ plenus, ad spem propositi armauit animum, & ad transitum in Hetruriam, per intia, & aspera Apennini iuga, extrema temporum, alterum ex oculis ipsa, difficultate itineris amiserat. C. Flaminius Coss. ardentioris spiritus uir, quàm res postularet, apud Trasumenum Hetruriæ lacum, uiginti quinque millibus Romanorum cæsis, traiectis hasta lætali uulnere occubuit: & hæc tertia Reipub. pestis. Hic ad Cannas Apuliæ uicum Varro aliter Coss. committendi prælium temerarius auctor, infaustè conflixit. Qua memoranda clade, ad quadraginta duo millia Romanorum, cum altero Coss. Paulo Aemylio uiro innocentissimo, ad satietatem trucidauit: Hannibal equidem plus insidijs quàm uirtute, astu quàm fortitudine adiutus sua, qui desiderij finem attingere poterat, si recto calle, cruore Cannarum aspersus ut erat, illicò urbem Romam adire maturasset: sed uictoria contentus Capuam tenuit, & in delitijs luxu, ac malitia languescere cœpit, austeritas illa, ardorque pugnandi, ita ut illud propriè dictum sit Capuam Hannibali Cannas fuisse. Interea (ut ita loquar) uelut ab inferorum manibus reuiuiscere potuêre Romani, & ad arma respirare, ac defendere patriam, cum ille serò tandem, ad tertium lapidem, Anienemque flumen posuisset castra, & dum ad urbem dimicaturus accessisset, Gn. Fuluius, & Sulpitius Coss. in armis pugnaturi, extra portam Capuanam affuêre, & in aciem utrinque deductis copijs, illicò grando cœli fragore dimissa, è summa Capitolij rupe, maximo turbine uentorum in aduersa hostium ora se inuexerat. Cumque uiolentia imbrium Hannibalem in castra se recipere cogeret, extemplò serenitas fluxit, quod postquam accidisset, cum attonitum dixisse aiunt. Nunc animum, nunc fortunam obtinendi urbem sibi deesse. His, illaque ad Castitatem Italiæ sedecim annorum, tempus sic gestis, Scipio ille Africanus superior, dum clades patriæ, cladibus in Africa uindicaret ex Italia reuocare potuit Hannibalem, & acerrimum uincere hostem, quia patria profugus, ad Antiochum primò, inde Prusiam Bithyniæ regem perrexerat, & per Quintum Flaminium S.P.Q.R. petitus à rege tradendus erat, cum ille hausto ueneno, ultrò morte præoccuparet Libyssam sepultus.

Q. FAB. MAXIMVS CVNCTATOR.

PRincipio belli Punici secundi Q. Fab. Maximus Romanorum legatus, cùm in Carthaginensium curia eleganter exposceret, utrum eorum consensu, aduersùs fœdera in Hispaniam per Iberum flumen arma milite traiectus Hannibal, Saguntum urbem, arctissimo beniuolentiæ nexu Romanis unita hostiliter deleuisset: Illis tergiuersantibus & uafrè respondentibus, uir ardentissimi spiritus, extemplò subsarcinata ueste: Hoc in gremio inquit, pacem, bellumque ferro, utrum placet eligite. Ad hoc ubi insolenter retulissent. Vtrum mallet, relinqueret & eligeret. Ille accensus animo ferox, & perhorrendus explicito sinu, & in diuersum excusso. Bellum (inquit) habetote: obstupescere tunc potuêre, quibus hoc contigerat audire grauissimi uiri auctoritate, qui tàm ingenti sui, suorumque fiducia, è sinu sito, in illorum gremia bellum cruentis cladibus utrobique pernitiosissimum, non modò effuderit, sed & disseminauerit. Proinde graui Romanorum iactura, ad Transumenũ uictore Hannibale, ipsis afflictis in rebus, is Dictator creatus, per ardua montium, iugatissimosque saltus, quotidie se Hannibali opponendo, ac detrectando certamen, cunctatur, potuit modò deludere, sed ante id tempus inauditum expugnatum reddere hostem. Hic spes prima respirantis imperij, ac superandi Pœnorum uictorias emicuit, unde illi Cunctatoris cognomen fuit, ut illud Comicum Ennij carmen:

Vnus homo nobis cunctando restituit rem.

Post hoc ad Cannas multorum mortalium cæde absumptis, Romanis exercitibus Fabius III. Coss. (nam pridem ante Dictaturam duos consulatus gesserat, ac de Liguribus triumphârat) aduersus Hannibalem iterũ missus, aliquot Campaniæ urbes, quæ ad Pœnos defecerant, ui & armis contusas obtinuit IIII. Coss. cum Cl. Marcello, celeri studio in Campaniam profectus, Casilinum obsidione circumtentum, Romano restituit imperio: nec moratus igne, & ferro uastato Samnio, nonnullis urbibus captis uigintiquinque millibus hostium deletis, uictor insignis redijt. Idem V. Coss. circumuenit Tarentum, & irritatis Hannibalis conatibus, qui ad succursum gentis obsessæ citato agmine festinauit, industriæ suæ præsidio urbe potitus est. Quod cum Hannibal intellexisset, cum doloris stimulo agitatum proclamasse ferunt: Et suum Hannibalem Romanos habere. Triginta millia hominum, præter auri, argenti pondera recuperatę urbis præda fuit, & cum de redimendis quibusdam captiuis Romanorum, ea auctoritate, qua uti poterat cum Hannibale pepegisset. Fabius à

Senatu

Senatu re improbata, ubi statutum pretium nequaquam mitti intellexisset, patrimonij sui prædium uendidit, & obligatæ fidei debitum, si non publica, saltem priuata pecunia adimpleret, se patrimonij (ut ait Valerius) quàm patriam fidei inopem esse maluit.

M. CL. MARCELLVS.

M. Cl Marcelli sui temporis omniũ bellacissimi uiri gloria, notissimis uictoriarum exemplis maximè claruit. Qui aduersus Viridomarium Insubrum Gallorũ Regem, ad Padi ripam Coss. celeri occursu profectus, ampliori multitudine quàm extimari poterat, hostem subitò aduẽtu obuiam habuit, quo discrimine inopinatæ rei interceptus, cùm neq; alter, neq; alio periculum diuertere posset, solertissimi sui ingenij studio adiutus, fluminis instar, in Viridomarium ocyus impetu facto, obtruncatum regem illicò strauit terræ, quo tàm repentino, ac terribili casu obstupefacti Gallorum exercitus, non fuit resistendi locus, quin profunda suorum clade uicti recessissent. Inde aliquot oppidis Insubrum captis, transpadum tũc primum exercitu Romano deducto, Mediolanum eius regionis eminẽtissimum caput expugnat, Romam triumphator insignis reuersus, quæ regi subtraxerat hosti, tertius a Romulo opima spolia Ioui Feretrio in Capitolio suspendit. Idem ad Nolam cum Hannibale congressus, duobus millibus Pœnorum cæsis, fusum, fugatumq; hostem coëgit abire, & uastatis Hirpinorum, & Samnitum agris, à populatione prius non destitit, quàm circumstantes populi miserè Hannibalis subsidium implorarent. Quocirca iterum manibus consertis certatum est, & in primo statim impetu decem millia Afrorum terribili strage deleuit, uictus Hannibal, cruento gradu tergo cæsus retrocessit. Sequenti anno III. Coss. Marcellus, deintegro ad Nolam duobus millib. Pœnorũ trucidatis, Hãnibali animũ ita fregit, ut postera die ille nõ ausus esset certare, interea ad cõpescẽres turbulentissimos Siciliæ motus, quæ fermè uel ad se, uel ad Pœnos tota defecerat, eo ipso duce Marcello opus fuit, qui in Insula traductus, qua militari disciplina, quóue consilio, & administrandarum rerum uigilantia urbes expugnauerit, Syracusas triennio obsessam deleuerit, totamq; insulam pacauerit, scribere longum, ac laboriosum esset, cum mirabile fermè rebus gestis sit tot unius suffecisse industriam. Qui Romam regressus auctoritate sua (quod antea inusitatum fuerat) in monte Albano, triumphare uoluit, mox sequenti luce ingenti præda onustus, ouans introiuit urbem. Inter cætera octo Elephantes ante se præferens, in documentum ut non tantùm de Sicilia, sed & de Punica uictoria ouaret. Post IIII. Cos. in Lucania inuasit Hannibalem, quem iterum prælio uictum, silentio in castris se tenere coërcuit. At dum in conspectu explicitis in prælia signis continuò in campum prosiluisset, Hannibalem conquæstum ferũt, nullum respirandi sibi tempus dari, solem in cœlo quotidie, & Marcellum in armis esse. Quocirca ille indignationis stimulis agitatus, in Apulia tanta ferocitate in prælia prorupit, ut Romanorum clade in castra uictor ipse rediret: at Marcellus nec ob hoc deterritus, ubi primùm illuxit animatis ad pugnam militibus in agmine apparuit, quod cùm Hannibal sensisset admiratus, inquit: En uir, nullius sortis impatiens, uictor in uictos, uictus in uictores audaciùs resultat: Confestimq; utrinque in aciem deductis copijs, ita dimicatum tradunt, ut uictor Romanus & octomillium Pœnorum sanguine cruẽtus fugientium terga repressisset in castra. Itaq; Marcellus tot uictoriarum gloria, Cannarum clarissimus ultor effecit, ut ille turbo, qui tot tonitruum motibus Italiam fulminârat, euanescere uideretur.

NERO ET LIVIVS SALINATOR.

HOrum duorum Cl. Neronis, & Liuij Salinatoris facta, separatim diuidere, prçcipuè rei gestæ conditio non sinit, cùm iam eadem laude non modò uniti, sed & coniunctissimi ita uideri possint, ut eorum gloria unico exemplo, in conspicuo se offerat contemplanda. Liuius à se Procõsule bello pacata Macedonia, postquàm magnificè triumphârat, infestissimos inuidiæ fluctus euitare non potuit, quin inundatione popularium motuũ concussus, tàm ignominiosè, quàm iniustè damnatus esset, quem inopis ruris incolã & robur, & dolor fecêre. Tunc tẽporis res Romana maximo in discrimine erat, cùm hinc Hannibal in Lucania, inde frater eius Hastrubal in ipsa Gallia Cisalpina diuerso tractu disiuncti permouent Italiam. Liuium Salinatorem collegam dare consultissimũ uidebatur, sed duo rei impedimento erant. Primum quod Salinator ciues exosus, fieri Cos. recusabat, proximum quod cum Nerone implacabili & inueterano odio uehementer dissidebat, ueruntamen uniuersi Senatus labore, & precib. fatigatus, patriæ uerecũdiæ cedens, ad utrunque grauissimum curis tandem flexit animũ. Itaq; insignes uiri sincera fide pacati, cõcordes

tenuêre prouincias, Claudius in Lucanos aduersus Hannibalem, in Transpadanam regionem Hastrubali occursurus Salinator concesserat. Nero apud Grumentum oppidum assiduis occursionibus indies Hannibalem infestarat, quem districto tandem prælio adortus octomillibus Afrorum cæsis, in fugam uertit. Et cum à quibusdam captiuis intellexisset, ducum Pœnorum sententia esse, ut in Vmbria ipsi se coniungerent, illicò ut huic periculo obstaretur, cum parte copiarum collegam festinandum esse concepit, nec differendum, ideoque Legato probissimo uiro cõmendatis castris, occulto tramite noctu clàm abiens, celerius quàm cogitari posit, maximam Italiæ partem emensus, in castra Salinatoris, qui ad Metaurum flumen apud Senam Hadriatici maris littus hosti se obiecerat peruenit: ita ut ne ab Hannibale unde discesserat, neque ab Hastrubale ubi uenerat, sentiretur, proxima luce utrobique ad pugnam collatis signis Hastrubal certo indicio, & alterum Cos. adesse intellexit, qua re admiratus retrocedens, substitit ad noctem, & ipsis in tenebris festinauit discedere, quem insecuti Coss. quinquaginta sex millia Pœnorũ cum ipso duce cruento Marte truncauêre. Captiuorum quinquaginta millium numerus fuerit. Nero uictoria parta, antequam sisteret cædes, festino recursu, uelox ad suos properauit, ita ut nec prius quàm tanta celeritate profectum erat, ab Hannibale cognitum sit, quem abscissum Hastrubalis caput, quod secum detulerat, Cos. intra eius uallum proiectum, ipse conspexisset. Quo tàm calamitoso spectaculo obstupescenti similis: En (inquit) agnosco infœlicitatem Carthaginis. Coss. Romam ingressi, ob tàm clarissimam uictoriam, insignemque hostium cædem, Salinator (quia in eius prouincia res gesta erat) curru triumphauit, quem Nero eques, more ouantis non minori gloria comitatus est, cuius rei ipse præcipuus auctor fuerat.

PVB. SCIP. COR. AFRICANVS MAIOR.

Scipionis Africani maioris, quem uirtutum suarum gloria immortalem fermè uoluit, strictim subtexere gesta, equidem labor est is adolescens, uix dum puerilem ætatem egressus, P. Scipionem eius parentem prope Ticinum, aduersus Hannibalem quodam conflictu profundo uulnere sautium, mira quadam, & animositate uitili, ab imminenti periculo mortis liberauit. Apud Cannas ipsis rebus profligatis, qui eo prælio euaserant, cum de relinquenda Italia duce Cæcilio Metello consilia uersarentur, re cognita, Scipio, tunc Tribunus, in sequentibus paucis in eorum tecta ut fulgor irrupit, & in caput cuiusque eorum, qui aderant uibrato ense, iurare coëgit, se nũquam Italiam deserturos. Haud multò pòst adulationem patris, patruique uigesimum & quartum attingens annum, ad Hispaniam traductus, primo & statim impetu Hispanicam Carthaginẽ, ui & armis expugnatam obtinuit, maioris Carthaginis omen infaustũ. Hinc ad Betulam eum Hastrubale, Hannibalis fratre insigne prælium fuit. Victor Scipio, octo millibus Pœnorum cæsis, decem millibus captis, ad extrema Oceani insecutus fugientem, Gadibus se condere compulit. Quo successu uincendi, Magonem tertium ab Hannibale fratrem expugnat, hinc Hispania armis, uirisque ferox, depulsis Pœnorum præsidijs, Scipionis armorum demum gloriæ cessit, & legatis recommissa prouincia, uictor ad Italiam rediȷt. Non multò pòst Cos. creatus, Siciliam prouinciam tenuit, simul & transitum in Africã si uideretur expediens, & dum in Brutij Locros adiret, recuperandi urbis gratia, insigni strage Hannibale deleto uotũ obtinuit: Ideoque in Sicilia rebus inde pacatis, ad transitum Africæ uela direxit: at ubi ad Pulchrũ promontorium terram legisset, trucidato Hannone gentium duce, quem obuium habuerat, cuncta populatus, nil non uastatũ reliquit. Venerat tunc in armis ex aduerso alter sibi Hannon frater Hannibalis (nam affluebat hoc nomen in Africa) quẽ cum tribus millibus equitum obtruncatum ferro comminuit, inde secutæ ad deditionem urbes, & oppida: ac nõnulla prælia prospera gesta, Syphax Numidarum, & Mautorũ Rex multitudine gentium metuendus, qui Carthaginẽsibus adiunctus Scipionis amicitiã excluserat, incredibili Maurorum, & Numidarũ strage Rex prælio uictus, miser demum capitur: Romam missus, Albæ in uinculis moriturus. Hoc interuerso, Carthaginẽ reuolutis signis mœnia Scipio terrore pulsarat, ita ut tremefacta Byrsa præcipua Carthaginis arce, trepido nũcio ex Italia reuocaretur Hannibal, ut qui sedecim annorũ tempus, Romanorũ uexàrat imperiũ, ruiturã defenderet patriã. Instabat tunc omnium maximũ, & ante id tempus incõparabile prælium, quo terrarũ orbis imperium decernendum erat, igitur duces omnium maximi ac gloriosissimi Scipio, & Hannibal inter se mutua admiratione colloquio habito, pòst quã de pace minimè conuenerant, ad ultimũ discrimen ex templo contendere opus fuit: ideoque pugnatum est, summa utriusque ducis militari industria, & cruento atque ancipiti Martis congressu. Postremò uictore Romano, quadraginta hostiũ millia cæsa, & capta referũtur. His itaque gestis uictoriosissimè,

Cattha-

[illegible] miseranda erroris co[illegible]ne supliciter implorantibus, pacem, Scipio [illegible] maiorem, quàm illorum perfidia. Hinc terra, mariq; pace parta, u[illegible] Italiam ex Africa traiectus, in ea urbis mœnia eo gloriosissimo triumpho [illegible], quem om[illegible]is memoriæ clarissimum uoluit, cui ex nomine à se gentis deuictæ, [illegible] Africani cognomen fuit.

M. POR. CATO. CENS.

MArci Por. Catonis Cens[illegible], quem humanæ sapientię, & uirtutum inuictissimum [illegible] n[illegible] solum uulgaris fama promulgat, sed & maximi ingenij auctores de[illegible] acta aut dicta re[illegible], grande aliquid esset, si amplioris marginis spatiũ daretur. Quis enim, q[illegible] in eo fuerit prudentia, temperantia, rectitudo animi, [illegible] sic arctato calamo comprehenderit, in quo quidem omne genus u[illegible] tutis, sic [illegible] constat, ut si quis per omne honestatis gradum exempla requirere[illegible], optimatũ [illegible] monumentum Catonem intelliget. nec minor dux militię qui pruden[illegible] us administrator. Quapropter ab ipsis ingenuæ præstantiæ u[illegible]is opti[illegible] optimus, orator optimus, o[illegible] Senator iudicatus est. Cuius maximæ [illegible] ad hoc u[illegible] processerit ut cùm iam senex Latinas literas did[illegible]isset, au[illegible] & Græcis in[illegible], ut uo[illegible] literis. Deniq; iurisconsultus potissimus apparuit, qua[illegible] quadragies ab æmuli[illegible] accusatus, sine alieno patrocinio, causam ipse suã magni[illegible] & quaquaq; uice ingenti gloria, uir non modò c[illegible] tantis, & ferrei pectoris ab[illegible]. Qui ad decrepitam progressus ætatem, nonagesimũ fermè annum attingens, [illegible] crimine, sui ipse defensor propriam causam fœcundissimo impetu & oratione [illegible] exercita, ut nullo momento, uel uoce deficere, aut tarditate mentis hæsitare ui[illegible] tanta prosperitas animi ipso in senili corpore uigere potuit. Vir indomitæ uirtutis ar[illegible] ad eius militiæ gesta progrediar, sub maiore Africano, secundi belli Punici [illegible] Quæstor, in armis egregius Tarentũ missus, mox Sardiniam ut rigidissimus Præ[illegible] facit, sed & administrauit. Proinde Cos. Hispaniam tenuit, & rebellannum [illegible] quædam strenuissima prælia longè, lateq; sic prosperè gessit, ut summo labo[illegible] confluentes deficientium motus ipse compesceret, & ad ditionem po[illegible] magnopere cõcitaret. Quare demum liberè, & expeditè pacata prouincia, Romæ ui[illegible] dum, glori[illegible] suum duxit triumphum. Post hoc Acilio Glabrione Cos. dum [illegible] rum saltus, intra confragosa rupium Antiochus Rex maximus Asię, aduer[illegible] Romanorũ tutaretur, ita ut locorum difficultati haud facilè uinci posset, hic uir [illegible] nuga perplexo itinere, laboriosè traductus, à tergo hostium ex prouiso de[illegible] & regem nihil tale metuentem, qui aduersus Cos. insultum intentus obstabat, qua[illegible] millia Asianorũ strage captare fugam coëgit. Bello quoq; secundo Macedonico, [illegible] Perseo rege Paul. Aemylius Cos. gessit, dum utriq; in prælia descendunt, Cato [illegible] mos aggressus, illicò uulnerato equo, pedester à multitudine circumuẽtus, [illegible] quendam proc[illegible]rum sibi infestissimũ resultasset, uibrato ictu, gladius pro[illegible], quem inter tot equitum, peditumq; globos iaculis obrutus, quadam a[illegible] restituit, & præ se cæsorũ aggere congesto, hoc illi, suoq; cruore per[illegible] admiratione spectan[illegible] in tutum se redegit. Postremo Censor factus, ita ad[illegible] hos ciuium mores unicè ac rigidissimè se gessit, ut inter multos Censores, qui [illegible] fuere, ipse æternum Censoris cognomen assequeretur.

COR. SCIP. NASICA.

CVm in Asia Romanorum legati ad matrem Ideam, quoddam facinum, è Phrygia R[illegible]nam deuehendam, naui[illegible]arent, ex itinere Delphos declinant, quid nam a[illegible] [illegible] oraculo perceptum, quibus responsum [illegible] Roma rediret [illegible] atus esset, in ædem Victorię deferre[illegible] pacto P. [illegible] Scip. Nasica, totius Senatus [illegible] uir optimus dictus, [illegible] m, inter [illegible] millia Romanorũ dele[illegible] est. Is Prætor, per [illegible] tem[illegible] rem Hispaniam aggressus, prospero successu, quæq; occurr[illegible], [illegible] quinquaginta hostium oppida, & castella breui subiu[illegible]. Cum L[illegible] m[illegible] em acerrimo prælio confli[illegible], quo congressu, duodecim millia hostium pr[illegible] [illegible] ntũ, quinquaginta referuntur arrepta. Cos. exinde creat[illegible] ius Bolos [illegible] rtitus, in hostiũ agros impetu facto, [illegible] rictos prælio, manus cum hoste [illegible] obstantiũ clade uictoria parta. Nam uox in ipso [illegible] pugnadi incerta

emissi hostes fugam [illegible] attemerassent, [illegible] ut [illegible] rectis armis aufugerent. [illegible] propter ad [illegible] um cæ[illegible] Victor [illegible] Romam [illegible] quibus [illegible] triumphum negaretur, [illegible] nem [illegible] quæ inter [illegible] [illegible] pr[illegible], haud se triumphum tantopere flagitare [illegible] nisi exe[illegible] suorū laborū [illegible] uirtutis merita exposceret. nam quan[illegible] quod ea [illegible] datu[illegible] constat, quo ipse [illegible] optimus [illegible] [illegible] illu[illegible] splen[illegible] gloriæ suæ dari posset. Cum [illegible] a di[illegible]erent, d[illegible]m [illegible] p[illegible] [illegible] quo facta [illegible] tropheo, inter cætera [illegible] namenta, & hosti[illegible] [illegible] gentos aureos [illegible] tes, è ceruicibus nobilium [illegible] peremptorum [illegible] mum tantæ uicti[illegible] spectaculum ante currum deu[illegible] Cos. [illegible] se deuictos ad [illegible] calcaui, ac [illegible] g[illegible] im[illegible] u[illegible] submissius paterentur imperia, obq; magnifice g[illegible] T[illegible] colo[illegible] m [illegible] contentus insigniter recusauit. [illegible] quidem tem[illegible] estate S[illegible] [illegible] us [illegible] state pleb[illegible] fauendo, seditionem facere perpe[illegible] cepe[illegible], [illegible] Senatu, plebem imperio domi[illegible] debere: At Nasica, cum h[illegible] Reip. excidium tendebat, neminem Romanorum procerum [illegible] nequ[illegible] Mutium [illegible] æu[illegible] Cos. quicquam contra audere perpendisset, merito ardore flammatu[illegible] [illegible] cam saluam esse uolunt (inquit) me secuturi, arma compescant: qu[illegible] duce conc[illegible] rostris plebe [illegible] unc concionante atrociter depulsa, Gracchus tanti facinoris mortis supp[illegible] pœnas dare coactus est. Tertij belli Punici inter hunc uirum, & Catonem [illegible] rat. Cato hostilem, & diutiùs inimicissimam funditùs diruendam esse Carth[illegible] b[illegible], contra Nasica, eam integram, reseruandam, ne Respub. assiduo infestissimoq; terrore soluta, in desid[illegible], & odio putresceret, luxu referta, sua fœlicitate peritura.

T. Q. FLAMINIVS.

Bello primo Macedonico, T. Q. Flaminius Coss. traiectus in Græciam, ex tem[illegible] in ipsis præruptis mo[illegible] faucibus Epiri, Philippum Macedonum Regem ad[illegible] uictor [illegible] dem, hostem attritum poscere Thessaliam fuga coe[illegible]. Hinc in L[illegible] explicitis signis, ei[illegible] regionis populi arma Romana uertētes, p[illegible] ad [illegible] re. Post in Thessaliam cursum tenuit, quæ uiribus a[illegible] rum concussa, ducis impe[illegible] rimè tulit, Phaleria urbs [illegible] o fra[illegible] ore oppressa, incendio traditur, quócirca proximiores gentes exterriti, manda[illegible] a peragu[illegible], a Metropoli & Piera legati uenêre, se, [illegible] dedent[illegible] Adriangem, Phocidem, & Erethry[illegible] Anticyram, Ambraciam, & Carystum, & Elatiam, [illegible] teras[illegible] urbes, & oppida uel in deditionem partim accep[illegible], & armis, partim expugnat. Philippus interea undique exercitu congesto, ad locum quem Cynocephalas uocant se[illegible] dem belli statuerat, cui in[illegible] autato robore Coss. obuiam factus, ubi difficili, & ancipiti p[illegible] g[illegible] a, ingentiq; hominum strage, & uulnerum copia decertatum esset, superato rege e[illegible] [illegible] Macedones in fugam uertit, hostium tredecim millia perempta, & capta q[illegible] a[illegible] nti duo milli[illegible] trucidata [illegible] unt. Regi sic infœliciter absumpt[illegible] x d[illegible] est, qui do[illegible] to[illegible] ius Græciæ p[illegible] s, in solis Macedoniæ finibus [illegible] [illegible] Græcia libe[illegible] & expe[illegible] effet, multitudine gētium, m[illegible] d[illegible] ra c[illegible] [illegible] atio, Cos. per præc[illegible] iussit, omnes Græciæ urbes, quæ [illegible] rege fuerant [illegible] as, & immune[illegible] e[illegible] Quib[illegible] auditis (ut Valerius ait) [illegible] ta cœlum clam[illegible] [illegible] tate [illegible] ompleruunt [illegible] constat, aues, quæ superuolabant attonit[illegible] s, p[illegible] decidisse, igitur libert[illegible] reddita [illegible] poterat Græcia. Nisi Nabis Lacedæmoniorum tyrannus uideretur obstare: qu[illegible] e Flaminius terra, mariq; circunquaq; reuolutis signis, q[illegible] busdam oppidi[illegible] captis, post a[illegible] ssima prælia, Lacedæmanum mœnia star[illegible] gredi: quòd [illegible] nue f[illegible] tyrann[illegible] omnia in pugna, prospiciens, nil respiramen[illegible] [illegible], ar o[illegible] lua[illegible] a bitrio Romani ducis committit. His itaq; gestis apud Ac[illegible] [illegible] G[illegible] in [illegible] con[illegible] ter cætera eos Romanos postulauit Coss. quos ip[illegible] [illegible] a ab [illegible] annibale emptos haberent. Adijciens nequaquam [illegible] ice[illegible] e, c[illegible] m [illegible] o [illegible] rat e[illegible] nt. Cui ill[illegible] ò obtemperat[illegible] m est. Quorum [illegible] [illegible] lium fuit Sic uniuersa Græcia [illegible] enefi[illegible] o [illegible] [illegible] m[illegible] ere d[illegible] cedens, urbem Romanam tenuit, q[illegible] co glor[illegible] mo curru [illegible] que [illegible] us est, [illegible] o iter con[illegible] tissima h[illegible] p[illegible] a, triduo plausu [illegible] one circumspectus, præstantia sui om[illegible] [illegible] oculos in se conuerterat.

L. SCIP[illegible] [illegible]

C[illegible] eat [illegible] Ap[illegible] frate[illegible] L[illegible]us, intuen[illegible] [illegible] A[illegible] V terque ea[illegible] [illegible] ac glor[illegible] [illegible]. Lælius m[illegible] in Senatu [illegible] at[illegible] are [illegible] iussi, sed re[illegible] patrum, [illegible] uis ulum. Cum igitur expe[illegible] certamin[illegible] enatum crexisset [illegible] Græcia prouin[illegible]ia Luc[illegible] fratri [illegible] cum eo le[illegible] [illegible] [illegible], qua[illegible] Lælio Itali[illegible] mandata est. Coss. Africa[illegible] comite in Græciam [illegible]ctus, ho[illegible] extemplò concernerat: ita ut Athen[illegible] legati uenirēt obu[illegible]m pro Ae[illegible] quorum in[illegible] hoc formidabil[illegible] bel[illegible] atum erat, [illegible]us indu[illegible] ad Hellesp[illegible] dux [illegible] [illegible] [illegible] Romano[illegible] metatu[illegible] inde ultra [illegible] mox reli[illegible] [illegible] [illegible]is Africanus [illegible] rep[illegible]us, [illegible] Romani d[illegible] fuit, [illegible] namque præli[illegible] [illegible]a, Co[illegible] nder p[illegible]rat [illegible]. Rex cum septuaginta a[illegible] m e[illegible] n amnem, pe[illegible] Magnesiam urbem [illegible] ca[illegible] ne[illegible] at[illegible] [illegible] ogre[illegible]us, cum de se pugnandi aperte[illegible] [illegible] inter [illegible] Rex in procinctu pro uallo steterat. Quod animaduerten[illegible] dux R[illegible]us, [illegible] haud concitan po[illegible], intra uallum eundem statuit a[illegible] Q[illegible] tanto impetu, feruoreque pugnandi Romani instinctu [illegible] animati, in [illegible]um prosiliere, ut non cum armatis uiris, sed cum [illegible] mulie[illegible]us di[illegible]tur. Antiochus uerò hoc tāto dedecore motus, cer[illegible] [illegible] na, et [illegible] ante po[illegible]itis, sui, suorumque maxima clad[illegible] [illegible]curſum est. [illegible] ppè Roma[illegible] attoniti equi, falcatos currus, in suos [illegible] exe[illegible]nt, [illegible] [illegible] [illegible]terruptis agminum ordinibus, præ[illegible] [illegible]tum ite[illegible], Romani [illegible] ob[illegible]uere uictoriam. Asianorum ultra quinqua[illegible] millia co[illegible] [illegible]. Quo bello, inter cæteros gentium duce[illegible], Hanni[illegible] ate[illegible]citer decerta[illegible] [illegible] cæteris in fugam uersum, quod gloriæ Coss. tradit[illegible] ac[illegible]mod[illegible]. In[illegible] ac[illegible] eptis castris, captiuorum turba maxima fuit, cum [illegible] im[illegible] præ[illegible] [illegible] ior [illegible] fuit. Idcircò supplici regi, h[illegible] conditionibus pax [illegible] est, ut [illegible] [illegible] Asia ce[illegible] aurum montem (quem Turciam uulgò nuncu[illegible]amus) exce[illegible]ret, ta[illegible] [illegible] millia exolueret: filium obsidem daret: aliosque uigin[illegible] [illegible] [illegible] acque gestis, L. Scipio domitor Asiæ, Romam profe[illegible]tus, ingen[illegible] gloria, Orientis [illegible] triumphauit, Asiatici cognomen assecutus.

P. AEMYLIVS MACEDONICVS.

P[illegible] emylius uir continentissimæ uitæ, in Hispania Prætor, cum Lusitanis cru[illegible] a primò conflixit; quos ita prostrauit, ut ipso [illegible] horrendo ar[illegible]orum fer[illegible] nis Hispania terribiliter concussa, submissa redderet arma, [illegible] Romam [illegible] [illegible]ens, [illegible]uans introiuit urbem. Coss. proinde legatus in [illegible] p[illegible] quam a[illegible] [illegible]isset prospera, fraude hostium ex improuiso à mul[illegible]tud[illegible] maximè esset, non fuerat ausus extra uallum [illegible] co[illegible] [illegible]dem [illegible] [illegible]atus, statuit pugnare, quippè hostes iam Romanæ uirtut[illegible] co[illegible] [illegible] [illegible]dique palantes annotauerat. Igitur subita eruptione, h[illegible] nil [illegible] [illegible], quindecim millibus Ligurum trucidat[illegible] duobus [illegible] & qu[illegible] [illegible] tem ad extrema deleuit, ut supplices se[illegible] os faterent[illegible] [illegible] [illegible]x secundo bello Macedon[illegible]o iterum Coss. aduersu[illegible] T[illegible] in Ma[illegible] [illegible] Græciam [illegible]aiecerat, rex tunc in finibus Macedoniæ [illegible]tra d[illegible]a tu[illegible]un, [illegible]osque tu[illegible]tur. Se[illegible] Paul[illegible] alio per alp[illegible] in [illegible] à [illegible] prost[illegible]ens, in Maced[illegible]m descendit, quo[illegible] p[illegible] tu[illegible] [illegible] ausus e[illegible]ectar[illegible] adue[illegible]tem di[illegible]cedens, [illegible]is arma c[illegible] p[illegible]atum est [illegible]um discrimine. [illegible] ore R[illegible] M[illegible]es [illegible] qu[illegible] [illegible]tis, fu[illegible] pe[illegible] uoluntatum R[illegible] [illegible] [illegible] m[illegible]s insula[illegible] p[illegible]ceupat[illegible] fug[illegible] [illegible] [illegible]us, regiæ ma[illegible] compati[illegible] u[illegible] [illegible] nuit, uel iam proelium commi[illegible] [illegible]

m[illegible] Macedonia uenerat. & à Paul[illegible] acc[illegible] P[illegible] red[illegible] Coss. remcan[illegible] per [illegible] pirum tradu[illegible] urbes & [illegible], quæ h[illegible] us uel ad Re[illegible]em uel ad se defecerint, simul [illegible] am to [illegible] num [illegible] Romæ laudentibus S. P. Q. R. tr[illegible] Ma[illegible] adeptus. Si q[illegible] eo tàm pub[illegible] gaudio miserabi[illegible]m dolendi[illegible] mo Coss. de[illegible] na du[illegible] rum clar[illegible] arum [illegible] orum m[illegible] te, [illegible] im c[illegible] & animi robotis, & [illegible] suo inuict[illegible] ssimæ uirtuti pect[illegible] re, uir clar[illegible] fuerat, his uerbis (ut Valerius refert) ad populum graui sima oratione declarauit. Cum maximo in prouectu fœlicitatis ue[illegible] Quirites timerem, ne quid mali fortuna molire[illegible] em Opt. Max. Iu nonemq; reginam, & Mineruam precatus sum, ut si quid aduersi P. R. [illegible] um in meam domum con[illegible]eretur: Q[illegible] p[illegible] pter benè habet. Annuend[illegible] meis id egerunt, ut uos potius meum casum doleatis, quàm ego uestrum a[illegible]. [illegible] us uiri [illegible], & continentia [illegible], ut cum ex ipsis pr[illegible] à [illegible] & [illegible] ento publicum [illegible] cumul[illegible] t, e[illegible] defun[illegible] omn[illegible] us e[illegible] bo[illegible], do[illegible] uxoris uix recupera[illegible] pot[illegible] it.

CÆCILIVS METELLVS MACEDONICVS.

Macedonia uix prælio deuicta, cum libertatem a Paulo Aemylio concessam [illegible] fœlix, pati nequiret, Andriscum Persei regis filium, ex pellice [illegible] rtum, quem Pseudo Philippum nuncupari uoluit, eius perfidia, uano errore concitata, primo re[illegible] re, inde in Romanos arma hostiliter captare permiserat. Ideoq; Cæcilio Me[illegible] Coss. hoc bellum quod tertium Macedonicum fuit, traditur exequendum, qui ferox in [illegible] Macedonicæ confidens, aduersus ignauũ hostem prælium committit, & uiginti mi[illegible] Macedonum cæsis, ingenti suorum strage, ipsum regem expugnat. Quo memorand[illegible] Macedonia ita duriter attrita uideri potuit, ut ab infestissimo seruitutis iugo resilire de[illegible] ceps minimè ausa [illegible] & ipse uict[illegible] Macedonicus, cognominari meruisset. Triumphantis Metelli currum Andriscus sum[illegible] spectantium plausu subsecutus, grauissimis fuit err[illegible] pœ[illegible], æterno mœrore in uinculis perpeti, coactus est. Per idē fermè tempus, Achiui po[illegible] tissima gens, armorũ terrore in Græcia, aduersus fœdera, iusq; gentiũ, socias Romanorũ urbes, assiduis motibus hostiliter infestârant, legatosq; qui à Senatu missi fuerant uiolare præsumpserāt. Idcircò arma ad ultionē ferendā Metello traduntur Achiui, duce Critolao, ante uictoriā de prçda cogitantes, uelut cũ Romanis sibi nihil rei esset, temerè gestientes, uehicula ad hostiũ spolia deferenda, in campũ secũ detulerunt. Sed id breue gaudium, na[illegible] & ipsi acie deuicti, duo & uiginti millia ceciderẽ. Hæc uictoria digna triumpho erat cùm sub altero Coss. aduentu fermè res peracta esset, alienam ille, gloriãq; Metel[illegible] occupauit. Nam dum ad oppugnandum Corynthum Achęorũ ualidissimā urbem, obstrepētibus machinis, ipse Metellus fortiter instaret, proximæ uictoriæ munus accesserat, sub cuius ausp[illegible], sed pr[illegible] ducis industria, urbs omnium Græcorum florētissima capta, flammis correpta [illegible] neret [illegible] uanuit. Ad [illegible] Hispania proinde Celtiberos oppressurus, uir infatiga[illegible] tabricam urbē humanitate, quàm armis, clementia, quàm terrore insig[illegible] tin[illegible] t. [illegible] tiam gentis unicum præsidium, quàm cum obsidione deb[illegible] are [illegible] erat, u[illegible] mo, & ad cæteras regionis urbes conu[illegible] se [illegible] gęsit, ut [illegible] a[illegible] Macedonicus dici meruerat, & Celnbericus cognominari pot[illegible]. Cumq; [illegible] aud[illegible] et Scipionem Aemilianum peremptum, cum quo ipse d[illegible] m ille [illegible] et grauiter [illegible] o, ad iniuriam motus crebrò concesserat, mœrore lachrymis a[illegible] fu[illegible] publicè conc[illegible] mau[illegible] M[illegible] nia urbis corruisse. Inde Scipionis cadaueri efferẽdo, [illegible] dere ceruic[illegible] hortat[illegible] est, al[illegible] s: Nulli tãto uiro simile ministerium deinceps exhi[illegible] tos. Quo tàm di[illegible] no, tamq; h[illegible] estissimo officio, qualis esset eq̃ciuis ingenuè declarau[illegible].

COR. SCIP. AEMYLIANVS AFRICANVS

Posterior.

Cor[illegible] Aemilianus Paulo Aemylio Macedonico progenitus, à P. Scip. superio[illegible] A[illegible], ab Aemylia in Corneliam familiam iure adoptionis translatus, [illegible] gentis unicum lumen fuit. Is admodum adolescens aduersus Celtiberorum [illegible] aliquot annos Rempub. sic profligârant, nemo Romanorum d[illegible] [illegible] pe[illegible] re arma, in Hispaniam se obtulit militaturum, & Tr[illegible] unus m[illegible] [illegible] aductus primo statim impetu gentis ferociam duro Marte [illegible] [illegible] contentu [illegible] ceos uicit, & Cantabros, cum aliquot u[illegible] nis p[illegible] [illegible] cere

[illegible] mpserant, & à quodam strenuè magnitudinis barbaro corporis [illegible] per- [illegible] lare certamen accitus, acri [illegible] impetu [illegible] cyus sternit, ac trucidat: no- [illegible] ellum [illegible] urbis [illegible] ut & [illegible] muri culmen obtinuit, & pro- [illegible] urbis cruore ciuium aspersa [illegible] unius se uinci fateri potuit. Hoc [illegible] Punico incœpto, & explicitis in Hispania rebus, quartæ Legionis tribu- [illegible] excidium Carthaginis in Africam traiecit, hoc scilicet fato, ut (quod ait Florus) [illegible] m urbem concusserat auus, nepos eius euerteret, qui in rebus agendis, ita unicè ac uiri- [illegible] te animi, & factis cæteros superaret, quæ ab eo magnificè gesta, adeò [illegible] an [illegible] s ut Pop. Rom. quanquam per ætatem [illegible] non liceret, cum [illegible] ol. suberet. [illegible] imperio non modò cum ipsis uiris armatis, sed & cum ipsis mœnibu [illegible] diu, & an- [illegible] terra, marique pugnatum est. Postremò uirtute & industria fortissimi ducis, [illegible] am floren [illegible] sima, unicum Africæ decus, flammis correpta euanuit, Carthago, [illegible] n gente [illegible] m [illegible] postquam condita fuerat. de Africa iterum Pop. Rom. pulcherri- [illegible] iumphum, clarissimæ uictoriæ haud dubie con [illegible] erendum. Per idem tem- [illegible] Numantiam ad interitum deleri, quæ rem Romanam, in Hispania per con- [illegible] rdecim annos sic profligârat, ut Romani solo conspectu hostium attoniti, & [illegible] escerent, quod superiorum ducum uitio magis constat accidisse. Igitur ad [illegible] pub. conuersa, ad hoc bellum Coss. creat, qui eòdem profectus, prius cum [illegible] o, quàm cum hoste decertandum fuit, quem luxu & ocio eneruatum a- [illegible] pererat, ut aliquantisper ad eum reformandum supersedere opus esset. Ita- [illegible] m statum redactis militibus, structa acie dimicaturus extulit signa, cuius mi- [illegible] a tantùm potuit, ut obsessi in urbe oppugnati. Item & altero prælio circun- [illegible] m, Numantini intra mœnia inclusi, ad extrema redacti, desperata rabie de [illegible], & apposito undique igne, postquam flammas ad æthera conspexêre, ferro [illegible] se peremerunt, quorum honoratissimi funeris rogus, tota urbs incensa, & flam- [illegible] mpta fuit: ita ut præter cineres, ex ea nil reperiri posset, quod ad gloriæ spectacu- [illegible] umpho Coss. ostentaretur.

C. MARIVS.

CAIUS Marius fortunæ suæ fauorem demum assecutus, Coss. aduersus Iugurtham Numidarum regem Africam prouinciam obtinuerat, quare Iugurtha cum Boccho Getulorum, & Maurorum rege, ac socero suo, unà coniunctis copijs in campum ex [illegible] lerat signa. Conserta pugna, Marius uincere conatus, illicò reges ingenti eorum [illegible] a dispersit, qua uictoria usus, fermè populatus Numidiam, aliquot urbes, & oppi- [illegible] uel pactione in potestatem redegit. Interea reges reparato exercitu, in aciem pro- [illegible] aliator insignis Marius, ad internetionem uno, & altero prælio uigilanti cura de- [illegible] ad nongentorum millium Numidarum & Maurorum hostium, uires ita fundi- [illegible] præsertim Bocchus afflictus in rebus, absterritus, impetrandæ pacis gratia, [illegible] m, proditor, uel fraude interemptum Romano se traditurum, ut ultrò pol- [illegible] Qu [illegible] ex toto subacta Numidia, Romam regressus Marius, Iugurtham catenis [illegible] rum præferens, exultantibus cunctis admirabilem triumphum egit. [illegible] oris Theutonum, & Cymbrorum furor terrore omnia compleuerant, qui Gal- [illegible] atque Germaniç, armis diffusæ palantes, urbes & oppida in itinere occurrentia, tu- [illegible] gimine, uastare præsumpserant, quod excidium è Gallia, & Hispania pulsum, ad [illegible] procedi uidebatur, cum ad obstandum mitteretur Marius, qui iterum Coss. & in ho [illegible] p [illegible] ctus, quodam in colle ad Aquas Sextias supra Rhodani flumen castra metatus, [illegible] Theutonis pugnare statuit. Nam Cymbri ad transitum Italiæ aliò declinârant. Roma- [illegible] p [illegible] u iam habebant, cùm hostes fluminis ripas tenerent, quod inaduertentiç ducis [illegible] c questi, quibus Marius: Quid enim rei est (inquit) en sub oculis flumē habetis, [illegible] ois sedanda sitis, quç uox animosi ducis adeo mouit animos, ut milites in præ- [illegible] cyus ad [illegible] larent, quo circa biduo ad summū truculentissimæ hostium cladis, & inunda- [illegible] c [illegible] oris pugnatū est. Ita ut (quod ait Florus) uictor Romanus de cruento flumine, non [illegible] æ biberit, quàm sanguinis. Theutonum namque ducenta millia captare feruntur. [illegible] a Cymbri [illegible] ngo itinere circunducti, per Tridentinorum iuga in Italiam transcende- ran [illegible] Venetiarum planitie, non sine ingenti uastatione agrorū, sese diffuderant: igi- [illegible] s iam quinto Coss. in excidiū tantorū hostium progressus, illico cum Barbaris ma n [illegible] & ibi ad extrema pugnatum uariè esset Cymbri ingenti suorū [illegible] nu, [illegible] anæ uirtuti tandem cessêre, quorū centum quadraginta millia capta. Itaque Marius fortunæ

fortunæ ac uirtutis suæ fulgore admirabilis, Romam profectus, è duobus triumphis ultrò oblatis, uno contentus, intra urbem splendidissimo currui inuectus, ad Capitolium profusa omnium alacritate, uiridanti laurea coronatus usque deuenit.

GN. MAGNUS POMPEIUS.

GNei Pompeij omnium clarissimi ducis, uictricium armorum admirabile culmen, dignoscere arduum sublimis ueri gloria facit. Is admodum adolescens, aduersus Marianorum partes in armis Syllæ obtemperaturus, Gn. Carbonem Coss. insecutus, cum uniuerso exercitu in Siciliam pel[...] Africa Gn. Domitium Aenobarbum cum octo millibus armatorum, apud Uticam obtruncatum prostrauit. Hiarbam Numidiæ regem, quia auxilia Domitio tulerant, expugnatum peremit. Africa quæ bis ciuilium bellorum motibus rebellârat, in pristinum statum redacta, Romam profectus, adhuc eques uigesimum & quartum agens annum (quod primum nulli contigerat) de Africa triumphum egit. Aduersus Sertorium eiusdem Mariani tumultus præcipuum robur, cum Lucio Pio Metello proconsul in Hispaniam missus, post aliquot truculentissima prælia, utrinque uario euentu peracta, à suis obtruncato Sertorio, Perpenam huius belli successorem, cum reliquo exercitu, ad internecionem deleuit, quare Hispania pacata, uictorem de se triumphare permisit. Cum Cilicis post hoc memorabile bellum fuit, hi namque in festinatione pyratica omnia populando, æquora intricârant: ita ut nulla nauigatio tuta esset, quos [...] classe, toto mari dispersos, Pompeius simpliciter abiectis armis in deditionem recepit. Quod primum mireris in hac uictoria ait Florus, uelocitatem, quod quadragesima die parta est, an uerò perpetuitatem, quod amplius Piratæ non fuêre? Nec illud quoque ad orientem contra Mithridatem Asiæ ferocissimum regem formidabile bellum, ipse adeptus, in minore Armenia, noctu hostem adortus quadraginta millibus Asianorum cæsis atque captis, cum paucis regem attonitum fuga abire coëgit, eumque per exteras gentes insecutus, ita eneruatum affecit, ut ultro uenenum compelleret, & ad reliqua potentis Asiæ conuersus, Tigranem maioris Armeniæ regem, quia supplex obuiam uenerat regnare permisit. Inde ad septentrionem reuolutis signis, Orodem Cholcorum sub ipso Caucaso uicit, Artaboces Iberiæ, & ipse uulnera sensit, ac mandata peregit, munera Albani misere, sine cruore pacati, ad Propontidem Bosphorum, & quicquid Pontum spectat littus, ipse in potestate redegit: fœdera quàm arma maluêre Parthi, inde reflexo itinere per Lybani iuga transgressus in Syriam, Damascum & quicquid Euphrates, & Tygris inundant, obseruare præcepta edicta iussit. Ad Arabes, mareque Rubrum, cuncta uincendo usque peruenit. Hierosolymam frustrà defendere tentauêre Iudæi, quorum XII. millibus cæsis iugum ipsis imposuit. Sed quid per singula, à Propontide in mare rubrum, quo terræ spatio duos, & uiginti Reges sceptra gestasse describunt, sub alijs Pompeiana tenuêre signa. Et his omnibus tot & maximis uictoriarum tropheis, unicum P. R. spectauit triumphum, simul & clarissimum [...]cem ornatissimo residentem curru: cui eius inclyta gesta, summo omnium fauore Magni cognomen insigni dedêre.

C. IUL. CAESAR.

CAij Iul. Cæsaris clarissima, hoc loco, præcipua cura, strictim commemoranda traduntur. Cuius primum & mirabile negotium fuit, pyratas crucibus affigere, quibus quidem cùm Rhodum peteret, ipse maritima præda fuit, quinquaginta talentis redemptus. Mox prætor in Hispania ita magnifice rem gessit, ut quanquam non triumpharet, dignus triumpho tamen uideretur. Proinde in Gallia Coss. Heluetiorum gentem, ad flumen Arar d[...] cruentissimis prælijs ita funditùs deleuit, ut ad centum triginta millia depositis armis, deditionem facerent. Hic Ariouistum Germanorum insolentissimum duc[...] uno prælio uicit, ac expulit Gallia. Belgarum populus, unà cum Germanorum auxilijs, ad du[...]enta, octoginta millia, summa quidem arte obstando, ita dispersit, ut ad [...]ia remeare quo[...]que [...]ompulisset. Cum Neruijs & Atrebatibus subsequenter cruentior pugna fuit, ita ut quinquaginta millibus Gallorum cæsis, reliquos terga uertere coëgisset. Hinc deditiones urbium, ad extremos usque Oceani terminos consecutæ. Auarici eodem impetu fortunæ fugati, ad quatuor millia cæsa, quinquaginta tria millia uenundata. Cum Venetis, qui ad Oceanum terras incolebant, nauale prælium, & memorabile fuit, & hi quoque uicti, & armis superatæ Sequanorum ad decem millia obtruncata, qui castra Romana circunsederât Aduaticorum, qui ad defectionem cum finitimis [...]ârant, ad triginta sex millia ferro prostrata. Germanorum gens, quadringentorum millium agmine traiecerat in Gallias,

Gallias, quos prælio uictos Cæsar ad ripas, pontem coniunxit, Rheni & cruore, & flumine incesit. Inde confluentis Rheni, bis disiunctissimas ripas, ponte coniunxit, & primus Romanorum armis Germaniam inuasit: uerum barbari syluas petere procurarunt ac paludes, non ausi certare, quod pro uictoria fuit. Post hoc, terminis Oceani non contentus, in Britanniam bellum transtulit, quæ tandem expugnata, cum regibus suis flexit uictoris iugo ceruicem. Vercingetorigem, qui rebellantium Gallorum instinctu Rex declaratus, uniuerso agmine in medio Galliæ consederat, post aliquod horrida certamina, hinc inde, & præsertim ad Gorgouiam uario discrimine, & magnificè gesta, in Alexia oppido, uallo undecim millibus passuum circundato, mirabile, sed Cæsaris opus, circumcluserat, donec ducentorum quadraginta octo millium armatorum exercitu congesto, auxilio regis fermè tota Gallia surrexisset, & hi quoque cæsi, fusi, qui potuêre ad sua remearunt, Rex ipse deposito fastu, supplex ante Cæsaris genua abiectis annis. Et habe (inquit) fortem uirum fortissime uicisti. Et hæc nouem annorum in Gallia, Britanniaq; Cæsaris gesta. Deuicta Gallia non fuit resistendi locus, quin ad iniurias Pompeij, cæterorumq; æmulantium transito Rubicone, Ariminum Cæsar aduolaret, quare obterritus Pompeius, omnem Senatum trahens in Campaniam primò, mox Brundusium uenit, ubi à Cæsare obsessus, ruptis obstaculis, per Adriaticum mare in Græciam Dyrrachium tenuit fuga, Cæsar ut reuiseret Romam retrocesserat, & exhausto ærario, in Hispaniam traductus, apud Ilerdam Petreium & Afranium Pompeianos duces, ferro & fame consumptos, supplices ad se uenire coëgit, & ex tota pacata Hispania urbem reposcebat, insecuturus Pompeium, quem apud Dyrrachium sedecim millibus passuum conducto uallo circunncluserat, inde digresso Pompeio, ambo tenuêre Thessaliam, ibiq; uictus atque fugatus Pompeius, in Aegyptum nauigat, ubi dolo regis Ptolemæi decollatus occubuit. Cæsar eodem properârat, & hic quoque cum Alexandrinis terra, mariq; ingens bellorum negotium fuit, demum assumpto fluctibus rege, uictor Cæsar, Cleopatram gentis reginam relinquens, per Syriam profectus, restituto in regnum minoris Armeniæ Deiotaro, Pharnacem bello uictum, Ponti regno priuat, inde tenuit Africam, & post aliquot clarissima prælia, tres duces aduersæ partis prostrauit. Scipionem, Iubam regem, & Labienum, Caro Vticæ ultrò repertum, gladio pectus transfixit, uictor ad Italiam rediit, mox ad Hispanias conuersus, apud Mundam ancipiti euentu Cn. & Sextum Magni filios expugnat, triginta millibus Pompeianorum cæsis, in fuga obtruncato Cn. Hinc domitor gentium Romam regressus, quinquies triumphauit. De Gallia atque Britannia primus triumphus, de Aegypto secundus, de Pharnace, & Ponto tertius, quartus de Iuba, & Africa, de Hispania quintus fuit.

DIVVS AVGVSTVS.

Diuus Augustus Cæsar Octauianus, certissimũ Romani Imperij columen, XVII. ætatis anno, cum Hirtio & Pansa Coss. aduersus M. Antonium, D. Brutum, tunc Mutinę obsidentem, pro prætore missus, primo conflictu parum prosperè pugnatum est, interempto Pansa. Secundo prælio exanimato Hirtio, ferox iuuenis superstes, deuictum fugauit Roma Antonium. Reuersus se inuisum Senatui sensit, quare aduersus ingratissimos ciues, cum Lepido, & Antonio fœdere se iunxerat, & Coss. creatus, in urbe relicto Lepido cum M. Antonio, interfectores Cæsaris Cassium, & Brutum insecutus, in Græcia tenuit Aemathiã. Postremò uirib. & armis superatis, parricida Cassius ceruicem, Brutus latera ultrò proximiori ferro obtulerunt. His itaq; gestis inter triumuiros tripartito imperio, Asiam tenuit Antonius, Lepidus Africam, Octauianus Europam. Hæc inter L. Antonius Coss. M. Antonij frater, urbem hostiliter inuaserat, imperio suum iuuenem oppressurus, quem prælio uictum ac fugatum, & Perusij obsessum, impellente fame, uiribus suis Octauianus succumbere coëgit. Inde Sext. Pompeium, Magni F. qui infestatione pyratica undique maria terrore impulerat, tercentarum nauium classe, toto mari dispersa expugnatum reddit, in fugam uersum, eodemq; successit cum Lepido, qui ex Africa multitudine armorum uenerat, occasione data, in Siciliam confugere properauit. Et hic quoque uictor, miserè uitam imploranti remisit. Ad Adriaticum littus profectus, Illyricos, Liburnos, Dalmatas, uincere maturauit, ad Actium proinde Græciæ promontorium, ubi cum regina Cleopatra ducentarum nauium classe, M. uenerat Antonius, armis petiturus Italiam, ad summum cladis terrestri, naualiq; prælio certatum est. Denique uictore Octauiano, Antonius, cum regina in Aegyptum infausta uela dedêre, Octauianus hostem insecutus, penes ipsum Pharum prælio deleuit Antonium, qui in Alexandrina urbe obsidione reclusus, in se gladio usus, interijt, quem regina imitari conata, ultrò admotis serpentibus

uenis paulatim decessit. Victor ad Italiam prouectus, de Illyriaca, de Actiaca uictona de Aegypto triplici triumpho introijt urbem, & clauso Iano, pacis indicio, quia rem Romanā auxerat, ab augendo Augustus cognominatus est. Sed diutiùs quiescere non potuit, rebellione gentium concitus: igitur recluso, ad Hispanias extrema Oceani littora traductus, Cantabros & Astures, & totam peruagatus prouinciam, terrore armatorum docuit seruare mandata. Scythæ, Sarmatæ simul, & Parthi, qui intra Septentrionem, & ortum solis terras incolunt, ad Augustum se ad obsequia paratos miserunt. Tigranem in Syria à Caio Augusti legato uictum, pœnituit defecisse. Bosphorum & Propontidem submisiùs se gerere docuit Agrippa: itaque ad orientem per legatos, omnibus peractis, ex occiduo littore Romam reuectus Augustus, Ianum de integro clausit, quem paulò pòst reserare opportunum fuit, in arcticum polum ire coactus, ubi ferocissimæ gentes ausæ ... contrafacere. Ideoq; Vlipetes, Morinos, Brennos, Vindelicos, Salassos, Germanos, Marcomannos, Cheruscos, Sueuos, Sycambros, Dacos, Mesios, & quicquid citra, ultraque Rhenum & Danubium barbaries effera spectat, sic perdomuit, ut obnixe paterentur imperia. Ad meridiem Cossus missus, Getulos uicit, Garamantas & Marmaridas, & quicquid ad Austrum pacandum restabat composuit. Itaque Asia, Africa demum & Europa subactis, nil uincere supererat. Quare Augustus Romam regressus, tertiò integra pace Ianum firmauit, & ingentia sic florescere uisa sunt, ut ipsius sæculi ætas, qua CHRISTVS noster, ac Deus ex uirgine natus est, nulliq; antè, uel posteà fuerit, morum celebritate, literis ac militia sit conferenda.

FL. VESPASIANVS.

VEspasiani gloriosissimi, atque omnium clarissimi principis arma uictricia, hoc loco arcta relatione, laudum suarum notitiam persequuntur. Is sub Claudio Tyberio, ab Augusto quarto imperatore, in Germaniam priùs, mox in Britanniam missus, plerunque fusis ac fugatis, ac cæsis hostibus, aliquot ualidissimas urbes, & oppida uiginti numero in imperij potestatem redegit. Post imperante Nerone, ad ultionem cæli exercitus Romanorum, Coss. in Iudæam cum Tito filio eius legato missus, primo statim aduentu, in Galilæa cūcta flāmis, ferroq; populatus, urbes & oppida tumultuoso armorū terrore concussit: Iosephumq; uirum utique literis, & militia clarum, qui multitudine gentium obuiam processerat, sola nominis fama in fugam uertit, & Iotapatam, & munitissimas urbes, duro more prostrauit, quibus incendio dans, peremptorum numerus, & captorum ad quadraginta millia fuit. Africa XII. millibus oppidanorum cæsis, scalis superata ac dirupta circa radices montis Garizij, Samaritanorum duodecim millia & sexcenti obtruncata. Iopen tutissimum Palæstinæ oppidum, ad quatuor millia ciuium trucidata, ruina eius permisit. Tyberiada, quia pacificè renuit arma, integra stetit. Tarichea ...bs, summa quidem Titi Vespasiani uirtute obtenta est, Iudæorum sex millibus, & quingentis cæsis, triginta millibus iure belli uenundatis, electissimis iuuenibus mille Neroni transmissis. Gamela uario discrimine oppugnata, & miserabili obstantium clade sic deleta, & quinque millibus Iudæorum, ac coniugibus, & filijs è mœnibus sese præcipitantibus, ex toto desolaretur. Giscala armis obtenta, duobus millibus, qui aufugerant in itinere trucidatis, matronæ cum infantibus ad tria millia captæ. Iamnia & Azotum uictricibus illicò cessere armis. Gadara subito impetu capta & direpta, fugientium supra Iordanem, ad tredecim millia ferro necata, ultro duo millia capta. Galilææ regio, quia rebellârat, & iterum arma in se acriùs conuerterat, quare miserabili populatione undique uagatus Coss. omnia uastatum ire permiserat, subactis Lydda & Iamnia. Inde ultrò progressus Metropolim obsidione circundar. Toparchiam & Bethlepton, aliaq; oppida cœpit. In Idumæorum prouincia Bethabrim & Capharthophan gentis munimina, quia obstiterant, Iudæorum decem millibus trucidatis, mille captis pessundari sunt. Gerasim oppidum expugnatum, & flammis recommissum, mille qui restiterant obtruncatis. Hinc per diuersa Iudææ reuolutis signis cæde, ferro & igne in urbes, & oppida uictricia strepuêre arma Tanchea, & Aipha cum ipsis ciuibus oppressis, euersæ. Hierosolymam proinde cecinêre signa, ut fumo, & puluere uerbis obfuscaretur mœnia. Dum ad Orientem hæc geruntur, Nero, mox Galba, postremò Otho occiderant imperatores, & Vitellius omnium sceleratissimus, iam imperare cœperat, quare exercitus, qui sub clarissimo duce in Iudæa armis elaborabant, indignati tam ineptissimum principem, rem Romanam inuasisse Vespasianum summæ rei Imperatorem creant, hæc inter, Romæ Vitellius, gladio illicò perfossus, in Tyberim distractus. Quare Vespasianus quicquid belli Iudaici supererat agendum, Tito filio committens, ad Italiam

redijt,

[illegible] & urbem summa [illegible]mnium alacritate ingre[illegible], primo ueneratus sacra, pro rebus pro[illegible] dijs [illegible] gratias egit.

T. FL. VESP. CAESAR.

T[illegible] clarissimæ indolis iuuenis, ac rar[illegible]um uirtutis ornamentum, se [illegible] principum dign[illegible] numerandum [illegible]. Is admodum adolescens, [illegible] in Iudæa, inter cæter[illegible] per cum strenuissime gesta, quodam [illegible], duodecim ex hostibus qui aduersus se irrumpant, duodecim [illegible] uulnere prostrauit. Postremo Hierosolymam, æternum iuuenis [illegible] quæ a patre concussa, a filio diruenda [illegible]batur. ideoq; post ali[illegible] conspectum uario utrique discrimine magnifice gesta, [illegible] in[illegible] ruin[illegible] angulum Romanus [illegible], & dum [illegible] pr[illegible]ter, & ocyu[illegible] cum Iudæis admirabile [illegible] pari clade a [illegible] incendia re[illegible] labore, & [illegible] [illegible] cum [illegible] quam exter[illegible]. Nam [illegible] [illegible] opi[illegible], cum Iudæis in[illegible] & cruenta [illegible] pugnæ [illegible] multorum retrocedere [illegible] sunt Romani. Sed de[illegible] [illegible] animosissimi [illegible], suos in agmen rest[illegible], & [illegible] Romanum, uincitur, nec ob hoc temu[illegible] animum [illegible] [illegible], ideoq; de integro in hostem atrocius inuectus [illegible] [illegible] telis, saxisq; potitus, cùm resistere non posset, strage suorum [illegible]. At ille indefessus, & laboris patiens, uirtute suæ obt[illegible]mperaturus, [illegible] suis, in præli[illegible] aduolat, & mul[illegible] acnus inter m[illegible]em, & [illegible] [illegible]imicauit: ita ut hostes cæsi [illegible] At ubi p[illegible] in [illegible], à quodam Romanorum intra fenestram ad penetralia templi tenden[illegible] [illegible], ex templo ad ardua concrepuit flamma: qua illud grande [illegible] [illegible] fama percelebre, anno millesimo [illegible]centesimo, trigesimo, postquam [illegible] Salo[illegible] fuerat, incendio consumptum: [illegible] solo. Hæc inte[illegible] tanta Iudæ[illegible] miseranda Hierosolyma, suorum cruo[illegible] [illegible] manaret. [illegible] omnia commissa essent, urbs obsti[illegible] cinerem [illegible] cessit. Iud[illegible] [illegible] periere, per omne bellorum tempus, sub Patre ac Filio [illegible] [illegible]phus affirmat clarissimus hist[illegible]icus, ac Iudæos reliquos [illegible] [illegible]um dispersos, septem & nonagin[illegible] declarat. [illegible] [illegible], omnium alacritate inuictissimus [illegible] [illegible] [illegible] S.P.Q.R. [illegible] [illegible] urbem. Proinde pate[illegible] & filius [illegible] [illegible] duxere triumphum, quem inter trecentos, & [illegible] [illegible] ab ur[illegible] [illegible] describunt.

VLP. TRAIANVS.

L[illegible]m, uirtutis gloriosissimum, iustitiæ & [illegible]tis exemplum, Vlpius [illegible] repræsentat[illegible] hoc loco referendus est. Cuius arma, & si ampl[illegible] [illegible]lo prosequenda erant, necessitati credere patiantur. Is primo ubi [illegible] cepisset, reintegrandi Imperij, quod p[illegible]um principum ignauia iam penè ab[illegible] exhaustum uidebatur, alto a[illegible] consi[illegible] consi[illegible], nec [illegible] [illegible] conuersus, in Germanorum ferociam, qu[illegible]ctione assi[illegible] [illegible] [illegible]etu signa commouit, quos post multa, & [illegible] prælia [illegible] [illegible] & [illegible]me funditùs oppressi[illegible] Romanæ [illegible] re[illegible], quàm cæteras nation[illegible] inuaderet [illegible] supe[illegible] [illegible] clarissimus, sed & cru[illegible] [illegible] A[illegible]menia, Parthis erepta, Syro[illegible] al[illegible], ad Pro[illegible] [illegible]ns, Bosphorum domitus, om[illegible] [illegible]num [illegible] perdo[illegible] & feroces Sauromatas quibus [illegible]enum [illegible] ad Colchos [illegible] uncta uincendo u[illegible]que p[illegible], ut T[illegible] mu[illegible] d[illegible] ur Asia, sub ipso gelido sit[illegible] ret armis. [illegible]

K[illegible] dam

dam circundato exercitu, hor[illegible] armorum terrore pristinum relegens iter Sel[illegible]ciam, Ctesiphontem, urbes ac Ba[illegible] [illegible] tremuere, & Arabes parere [illegible] nec [illegible] fides euadere [illegible] p[illegible] u[illegible]rent. Hin[illegible] ultra mo[illegible] [illegible]cta pacando, [illegible] exit, quo onusta cla[illegible] gauit ad Ind[illegible] armа. Vnde [illegible], Tigridem & [illegible] postremo superare [illegible] oriente auro [illegible] ci[illegible] [illegible], ut gloriosi[illegible] suam reuiseret Italiam. Qu[illegible] R[illegible] us, [illegible] pans, ut quoddam numen cœleste recep[illegible] magn[illegible] itudine [illegible] [illegible] [illegible]ndus fuit, cùm nemo alter fœlic[illegible] Au[illegible]sto, melior Traia[illegible] [illegible] lam[illegible] [illegible] quia Rempub. non modò u[illegible] ibus agendo, uerùm etiam ruinis dep[illegible] am u[illegible] em, [illegible] [illegible] pristinum decus reformauerat, uelut alter Romanæ urbi[illegible] Ro[illegible] æquari uoluerunt, cuius strenuissima gesta, ærea imagine celata, unicum posteris exemplar, foro po[illegible]ta sunt, [illegible] generosi[illegible] ritus, cumulati[illegible] laudibus, ad syder[illegible] [illegible]limandus.

BENEVENVTI DE RAMBALDIS IN LIBRVM AVGVSTALEM SVVM,

PRAEFATIO,

AD ORIGINIBVS, PIETATEQ. INSIGNEM VIRVM NICOLAVM ATESTENSEM, PRINCIPEM.

OPTAS Clarissime Marchio, Heroicarum cultor uirtutum, posse faciliter, & [illegible] interno [illegible]cere bona, & mala principum Romanorum, ut utrorumque fine no[illegible] cautior fias, eminenti in speculo exemplorum. Parebo libens, & calculan[illegible] rem magnam breui ratione summabo. Quia non modicum confert commod[illegible] tis, ad cognitionem rerum gestarum, præsertim postquam [illegible] mpus [illegible] quo uniuersi & urbem, & orbem totum ad unam uoluit redi[illegible] Monarchi[illegible] annos, quibus quisque principum imperauit, non per mo[illegible] narran[illegible] tius numerantis, singulorum tempora breuiter, imò transc[illegible]rrenter p[illegible] iudico [illegible]um sermone. Est autem utiliter præsciendum, quod omnes historiarum d[illegible]scripto[illegible] siue in obsequium fidei, siue ob aliam causam, sicut Orosius in Ormesta mundi, & al[illegible] plur[illegible] incipiu[illegible] descriptiones à Cæsare Augu[illegible]o, quia sub eo CHRISTVS nasci dignatus est, à quo incepit primitiua Ecclesia, uel quia diutiu[illegible] mperauit, & salubriùs Rempub. gubernauit. Vnde ui[illegible]entur uelle, quod C. Iul. Cæsar fuerit poti[illegible] dam præcursor imperij, sicut Baptista fuit præcursor Domini. Omnes uerò gentiles [illegible] piunt à Iul. Cæsare, sicut Suetonius & alij multi, quos magis [illegible]o, quia non aliud, quàm ueritatem tradere posteros curauerunt.

BENE-

BENEVENUTI DE RAMBALDIS, ORATORIS, POETAE, ET HISTORIOGRAPHI. C.

Liber Augustalis.

I. IVL. CAESAR.

R... v... qui R...manorum arripuit imperium, fuit Iulius Cæsar, ... omnium principum ... qui in uigore animi, non ha... parem ... ne... nec post se. Hic uixit annis L V I. Imperauit au... m post hnejn ... m suorum annis tribus & septem mensibus. Interfectus est in medio Senatus, uiginti tribus uulneribus.

CAES. OCT. AVGVSTVS.

C... Augustus, dictus Octauianus, à natiuitate pronepos Cæs. & filius adopta... successit illi in Imperio. Hic fuit fœlicissimus omnium principum prio... posteriorum, nam alta prouidentia sua, imperauit prudenter, & laudabiliter, to... quot Cæsar uixerat, scilicet L V I. De quibus regnauit X I I. cum Anton... I. uir, reliquum solus, cum magna pace, & tranquillitate orbis, clauso templo ... L X X V. minus X X V. diebus. Mortuus est fœliciter apud Nolam ci... Campaniæ.

TYBERIVS NERO.

Tyberius præuignus Augusti, ex Liuia, adoptatus ab eo, hæres fuit imperij: hic (ut ... Plinius) fuit tristissimus hominum, senex fœdissimus, omni turpitudine luxuriarum & ebrietatum: fuit tamen strenuus uictor in iuuentute, de ... quo dicit Orosius, quod ex mansuetissimo principe, conuersus est in fæuissima... ... tiam, cùm ... petrasset in Senatu, quod ipse pro Deo haberetur. Mortuus est graui morbo, uel ue... no. Vixit annis L X X V I I I. imperauitque X X I I I.

C. CAES. CALIGVLA.

C... ...la, pronepos Tyberij, natus ex Germanico, filio Dru..., qui fuerat fra... Tyberij. Hic fuit iuuenis pessimus omnium, excepto Nerone ... natus, qui uixit annis uiginti & octo, imperauitque annis tribus, men... decem, diebus octo. Interfectus coniuratione suorum, triginta ... eribus, ... tis.

CLAVDIVS CAESAR.

Claudius nepos Tyberij, natus ex Druso, patruus C. Caligulæ indifferens fuit. & ... uanus multum, qui à prima ætate fuit semper infirmus, utilis, & tristis. Vnde cum debuit succedere Tyberio in imperio, Caius fuit sibi prælatus, fuit tamen satis utilis, sed infortunatus in uxoribus, de quarum una Messalina, scribit Cornel. Taci... Iuuenalis dicentes:

Et lassata uiris nondum satiata recessit.

... Agrippina mater Neronis, quæ ipsum Claudium ueneraust in fungis. Clau... sexaginta quatuor, imperauitque quatuordecim.

DOMITIVS NERO.

N... gente Domitia priuignus Claudij, & gener eius, adoptatus fraude A... ... fuit ... omnium hosti... generis, & ideo iudicatus ... se pugione, quarto miliari longe ab urbe, cùm im... paulo m... quatuordecim. V... que annis triginta duo, & fam... a ... defecit.

[illegible] GALBA

G[illegible] an [illegible]

[illegible]

O[illegible] ho [illegible] fu[illegible] ex [illegible] Roman[illegible] non [illegible] te[illegible] bo[illegible] :[illegible] men mo[illegible] [illegible] tes a Vite[illegible], fe[illegible] cum imp[illegible] [illegible] a[illegible] d[illegible] atis suæ LVII.

VITELLIVS.

Vitellius nobilis, de gente [illegible] elliorum, [illegible] fundæ gulæ & [illegible] à pueritia fuit educatus inter meretrices Tyb[illegible], [illegible] crat[illegible] sime [illegible] re populi, inter omnia ludibria & tormenta. Regna[illegible] men[illegible], uixitque annis LVII. & nota quod Orosius Otthonem, & Vitellium ab[illegible] de numero principum Romanorum.

VESPASIANVS.

Vespasianus nobilis, de gente Flauia, successit decimus in imperio Vitellio, c[illegible]m [illegible] dux bel[illegible] ici pro Nerone. Hic fuit sapiens, senex & utilis Reip. qu[illegible] annis sexagin[illegible] nouem, mensibus tribus, & diebus septem. Imperauit ann[illegible] [illegible]cem, & mortuus ex fluxu uentris.

TITVS VESPASIANVS.

Titus Vespasiani filius, clarissimus omni uirtute, gloriosissimum triumphum duxit de Iudæis simul cum patre, quia simul ambo imperauerunt, ut dicit Plinius c[illegible]mus testis, qui ascribit Vespasiano. Et hic amore omnium tenuit imperium [illegible] a[illegible]is duobus, mensibus duobus, & diebus XX. uixitque annis XL[illegible]I. & mortuus est fe[illegible] [illegible]m magno planctu omnium.

DOMITIANVS.

Domitianus filius V[illegible]siani, frater Titi, hostis uirtutum, patris & fratris, crudelis, sanguinarius, pe[illegible]r muscarum, & Christianorum, & Iudæorum, qui uixit annis XLV. imperauit annis quindecim, occisus à suis in camera

COCCEIVS NERVA.

NErua senex satis nobilis, honestus & modestus, contrarius Domi[illegible] factus est I[illegible]ator, opera occisorum eius, qui adoptauit Traianum in h[illegible] propte[illegible] [illegible]am eius uirtutem. Vixit annis septuaginta duobus, imperauit anno un[illegible], [illegible] mortuus est morte naturali.

VLPIVS TRAIANVS.

TRaianus ortu[illegible] Rom[illegible] c[illegible]us antiqui fuerunt Hispani, optimus fuit omnium a[illegible]gustorum, summæ [illegible], clementiæ & ciuilitatis, qui uir diuinus, mi[illegible]bili u[illegible]te, & fœlicitate Rom[illegible] imperium satis infirmatum magnificè am[illegible]a[illegible]t. H[illegible] uixit annis sexagi[illegible]o, mensibus oct[illegible] & quatuor diebus, imperauitque a[illegible] octodecim, mensibus sex, & mortuus est ex fluxu uentris.

AELIVS ADRIANVS.

ADrianus, ut scribit Spartianus, natus ex c[illegible]sobrino T[illegible]aiani filius adop[illegible]us eius, cuius fuerunt ma[illegible]res in Italia, tempo[illegible]bus Scipionum uir magnæ scie[illegible] m[illegible] mæ eloque[illegible]æ, n[illegible]c crudelis, nunc clemens, qui plus percurrit [illegible]ro[illegible]ncias [illegible] n imper[illegible], qu[illegible] in aliquis al[illegible]us Imperator. Ad[illegible]nus uitæ [illegible] a[illegible] s[illegible] cidi[illegible] mortuus est anno ætatis LXXII. mense V. c[illegible]m imperasset annis XXI m[illegible] [illegible]us X[illegible].

ANTO

ANTONINVS PIVS.

ANtoninus Pius, gener Adriani, & filius adoptiuus, uir forma pulcher, insignis ingenio & eloquio, magnæ literaturæ, moderatissimus & benignissimus, qui Romanũ imperium plus studuit conseruare, quàm ampliare, habens illud in ore Scipionis: Malo unũ ciuem seruare, quàm mille hostes occidere. Antoninus perijt anno septuagesimo, imperauit annis uiginti tribus, mortuus est ex febre, quasi dormiens.

ANTONINVS VERVS.

ANtoninus Verus gener Pij, successit ei in imperio, cum Lucio fratre suo, isti duo fratres primi simul uocati sunt Augusti. Iste Verus sapientissimè cælauit, & supportauit uitia fratris, qui regnauit secũ annis undecim. Fuit enim magnus Philosophus, sanctitate uitæ omnibus præponendus, nunquam mutãs uultum, qui uir tantæ [illegible] [illegible] foelix, [illegible] uxorem Faustinam & filium Commodum non habuisset. Imperauit annis X[illegible] II. uixit LXI. & mortuus est ex morbo.

ANTONINVS COMMODVS.

ANtoninus Commodus, filius Veri, paternarũ uirtutum hostis, crudelis, luxuriosus, qui à pueritia fuit toto corpore, omni turpitudine fœdatus, trecentas meretrices, & totidem pulchros pueros habens in palatio, infamator omniũ, ac omnibus incõmodus cũ imperasset tredecim annis strangulatus fuit, cũ magno commodo omniũ.

HELVIVS PERTINAX.

PErtinax factus imperator, mãdato Senatus, fuit genere ignobilis, ex patre libertino, sed moribus nobilis, senex uenerabilis, temperatus contrarius Cõmodo. Reputatus [illegible] auarus, dilectus populo, & militibus odiosus. A' quibus occisus est in domo sua, opera Iuliani, uixitq; annis sexaginta & mensibus sex, & uiginti quinq; diebus.

IVLIANVS DIDIVS.

IVlianus Didius post Pertinacem assumpsit imperium, qui fuit nepos Iuliani Magni iurisconsulti, quod magis nobilitauit eum. Cuius antiqui fuerũt de Mediolano. Iulianus fuit parcissimus hominũ, miserrimè uiuẽs, unde odiosus populo, desertus ab omnibus, priuatus est imperio, auctoritate Senatus, & in palatio occisus: uixitq; annis quadraginta sex, & mensibus quatuor. Imperauit duobus mensibus, & diebus quinq;.

SEPTIMIVS SEVERVS.

SEuerus solus in numero principum fuit ex Africa, qui uir fortis, magna bella gessit, terribilis S.P.Q.R. sed militibus amabilis, qui maius stipendium dedit, quàm aliquis Imperator. Hic tantum annonæ reliquit in morte, quod sufficere poterat urbi VII. annis, dando LXXV. millia modiorum in die. De quo dixit Senatus: Quod nunquam debuisset nasci, uel nunquam mori. Vixit annis LXXIX. Mortuus est in Britannia cũ imperasset annis XVIII.

ANTONINVS CARACALLA, BASSIANVS.

BAssianus filius Seueri, dictus Antoninus Caracalla, successit patri in imperio, asperior eo, luxuriosus multum, qui Papinianum magnum Iurisconsultum trucidari fecit, quia reprehendebat eum, quod duxerat Iuliam nouercam suam in uxorem. Hic imperauit annis quasi sex, & occisus est apud Charras, insidijs Macrini præfecti, anno ætatis suæ XLIII.

OPILIVS MACRINV[S].

MAcrinus occiso Bassiano, arripuit imperium, homo omnium uitiorum, uilissimè natus, & uilissimus seruus sub Commodo: fuit crudelis, sanguinarius, inuentor nouarum mortium, sed post annum sui imperij fuit occisus, apud Antiochiam ab Heliogabalo.

VARIVS HELIOGABALVS.

VArius Heliogabalus, reputatus filius suprà scripti Bassiani, ex Semirama uulgatissima meretrice, ad cuius uoluntatem fecit omnia turpia, impurior omni bestia, occisus est coniuratione militum, & deiectus in cloacam stercorariam, & mater cum eo dignissima tali filio luxurioso, prodigo, cœnoso, qui nõ est nominandus homo, sed upupa fœdissima. Imperauit annis tribus.

ALEXANDER SEVERVS.

Alexander filius Varij Heliogabali, natus ex Mamea Christianissima muliere, accepit imperium ad remedium generis humani, qui iuuenis uirtuosissimus, purgatis [illegible] us Heliogabali, Remp. salubriter gubernauit consilio Vlpiani, qui fuit legalis scientiæ princeps. Habuit iste Alexander omnes dotes naturæ, fortunæ, & uitam bonorum principum metrice scripsit. Vixit annis triginta nouem, mensibus tribus, diebus duodecim. Imperauit annis tredecim. Occisus est in Gallia, à militibus opera Maximini, quod indignissimum uisum est. Nam omnes boni principes, ut plurimum bene mortui sunt, & mali malè.

MAXIMINVS.

Maximinus natus de origine Thraciæ, ex patre, & matre Barbaris, sine auctoritate Senatus, à militibus appellatus est Augustus, qui fuit magnus ut gigas, fortissimus, ferus, asper & superbus, nullum animal eo crudelius fuit [illegible]: unde milites in Africa fecerunt imperatorem Gordianum senem gra[illegible]imum, sed Maximinus occiso Gordiano, & filio eius iuuene, ueniebat contra Romam fulminans. Senatus uero territus, fecit tres imperatores contra eum, scilicet Pupienum, Albinum & Gordianum paruulum, nepotem Gordiani senis interfecti. Maximinus uerò apud Aquileiam occisus est à militibus, cum filio suo, cùm imperasset annis tribus.

GORDIANVS.

Gordianus tertius, qui appellatus fuerat Augustus à senatu, cum Pupieno & Albino. Illis occisis fraude militum, qui iam imperauerant duobus annis, solus tenuit imperiū ualdè puer. Cui nihil deficiebat nisi ętas, amabilis & gratiosus, hic cū feliciter gereret in oriente, consilio Misithei soceri sui uiri prudentissimi, occisus fuit à militibus fraude Philippi Arabis, dicentis: Quod puer nesciebat regere imperium. Imperauit annis sex.

PHILIPPVS.

Philippus de Arabia, post Gordianum factus imperator, Philippum filium fecit participem regni, qui de uili genere natus, superbè imperauit annis septem, nihil laudabile [illegible], nisi quod fuerit primus imperator Christianus, & ambo in tumultu militari interfecti sunt, fraude Decij, pater Veronæ, filius Romæ. Et hic nota quod omnis Augustus est Cæsar, sed non è conuersò: Nam Cæsar est electus à principe, uel exercitu, Augustus uerò confirmatus à Senatu.

DECIVS.

Decius de Pannonia natus, uir industria militari strenuus, occisis Philippis, inuasit imperium, quod tenuit annis tribus, & ipse cum filio, quem Cæsarem fecerat occisus est, in medio Barbarorum, cùm bellum pararet contra Aemilianum, qui in Mœsia rebellauerat. Crudelis fuit contra Christianos.

GALLVS HOSTILIANVS.

Gallus Hostilianus, post mortem Decij successit in imperio, cum filio suo Volusiano, quod tenuit annis uix duobus, quo tempore persecutionem fecerunt in Christianos, & pestis generaliter fuit ubiq;.

LICINIVS VALERIANVS.

Valerianus ab exercitu appellatus Augustus, uolente populo & gaudente Senatu, quia fuit uir nobilis sanguine, scientia clarus, gloriosus eloquentia. Et hic uerificatur dictum Aristotelis, ubi plurimum de uirtute, ibi minimum de fortuna, & è conuersò. Sed infœlicissimus fuit omnium, nam captus à rege persarum, in misera seruitute consenuit, sustinens semper in tergo regem cum ascenderet equum. Hic uixit annis LXX. imperauitq; annis sex.

GALLIENVS.

Gallienus filius Valeriani, qui iam erat Cæsar, factus est Augustus à Senatu loco patris, qui luxuriosus marcens ocio, se totum dedit uoluptatibus, neglecto patre, & imperio. Vnde & XXX. tyranni inuaserunt imperium, fuit tamen Poëta clarus, unde cùm semel celebraret nuptias, tenens sponsum, & sponsam per manus, dixit istos mirabiles uersus:

Ite ò pueri pariter sudate medullis
Omnibus inter vos, non murmura vestra columbæ
Brachia non hederæ, non uincant oscula conchæ.

Imperauitq; annis X I.

CLAVDIVS.

CLaudius secundus, imperator factus, de uoluntate Senatus, dicitur habuisse in se bona omnium principum, sicut uirtutem Traiani pietatem Antonini, prouidentiam Augusti. Hic uictis fœliciter Gothis, mortuus est ex infirmitate familiari, uirtutibus suis cœlum petijt, cùm imperasset quasi duobus annis. Quo mortuo Quintilius frater eius, uir optimus imperium tenuit solum X V I I. diebus, & occisus est.

AVRELIANVS.

AVrelianus natus ex paruis parentibus Barbaris, fuit uir fortissimus, & in omni genere armorum exercitatus à pueritia, qui magna bella gessit in oriente, & muros urbis ampliauit, quàm aliquis alius antè, uel pòst. Sed clementiam nõ habuit, quę est prima uirtus principum. Triumphus eius fuit gloriosissimus. Nam Zenobiam magnanimam mulierem, quæ magnificè uendicauerat sibi Syriam, duxit ante currum triumphalem, ligatam multis cathenis aureis. Imperauit annis quinq;, mensibus V I. occisus fraude notarij sui apud Byzantium.

TACITVS.

TAcitus V. Cons. senex & grauis, factus est imperator cum summa concordia & longa deliberatione militum, Senatus, & populi, spatio sex mensium, temperatus, sobrius, lectione librorum delectatus, non fecit magnifica propter temporis breuitatem, quia tantum sex mensibus imperauit, morbo perijt.

FLORIANVS.

FLorianus frater eius sibi similis. Imperium tenuit duobus mensibus, & occisus est insidijs militum.

PROBVS DE PANNONIA.

PRobus de Pannonia oriundus, de ciuitate Syrmiensi, nobiliore matre, qui uerè probus iuditio omnium bonorum, factus imperator, Remp. quietissimam, & securissimam reddidit, nobilissimis uirtutibus clarus, sub magnis ducibus Valeriano, Aureliano & Claudio, multa bella gessit. Fœliciter & probiter, terror Barbarorum. Ideò finaliter occisus est apud Syrmium, quia nimis eos grauabat prælijs & laboribus, anno imperij sui V.

CARVS.

CArus Romanus, uel Mediolanensis, uisus est militibus dignus imperio, post mortem Probi, & tamen medius fuit inter principes bonos & malos. Hic capta ciuitate Carrarum in Persia, longiùs procedendo cum exercitu, fulminatus est, cùm imperasset annis duobus. Carus habuit duos filios Cæsares, quorum minor Numerianus, magnus Orator & Poëta, sine pari tempore suo, occisus est proditione Apri soceri sui, qui uolebat occupare imperium. Maior autem nomine Carius contaminatissimus omnium, uictus & occisus est à Diocletiano.

DIOCLETIANVS.

Diocletianus, cùm bonus princeps quæreretur, occiso Numeriano, consensu omnium appellatus est Augustus, uir magnanimus, prudens, alti consilij, qui dicebat [illegible] ius, cautus, optimus uenditur imperator. Cùm autem solus liberè imperatet [illegible] ortis magnis bellis, Diocletianus fecit Augustum Maximianum, quem à principio fecerat Cæsarem, & elegit Cæsares Constantium patrem Magni Constantini & Galenũ. Post multas uictorias bellorũ, Diocletianus senex reduxit se primum ad uitam priuatam apud Salonas ciuitatem Dalmatiæ patriã suam. Maximianus coactus ab eo, & idem fecit apud Mediolanum, & Diocletianus in oriente, & Maximianus in occidente crudeliùs persecuti sunt Christianos, quàm Valerianus & Decius, Aurelianus & cæteri. Diocletianus uenenum bibit anno ætatis L X V I I I. cùm imperasset annis decem.

CONSTANTIVS.

Constantius & Galerius Cæsares, facti Augusti, diuiserūt imperium inter se. Nam Constantius cōtentus Gallia & Hispania, cęteras prouincias collegæ cessit. Constantius ex patre Eutropio nobili Romano, fuit uir optimæ constantiæ & ciuilitans, omnibus amabilis, & uenerabilis, qui mortuus est in Britannia, anno imperij sui X I I. relicto Constantino filio ex Helena.

GALERIVS.

Galerius cùm imperasset Illyrico, milites praetoriani Romæ fecerunt imperatorem Maxentium, filium Maximiani, contra quem Galerius misit quendam Seuerum, qui cum incredibili multitudine obsedit Romam, & tamen proditione suorum à Maxentio fugiens occisus est, & Maxentius confirmatus in imperio: factus est sęuissimus tyrannus. Galerius uerò post multa mala quæ fecerat in Christianos, dum putaret uenire in Italiam, morbo fastidiendo putrefactus, cùm uermes incessanter emitteret de corpore, cruciatus impatiens, manu sua se interfecit anno imperij sui X. [illegible] uit solus annis duobus.

M. FLAVIVS CONSTANTINVS MAGNVS.

Constantinus Magnus Constantij filius, omni uirtute refulgens, optimis principibus comparandus, rogatus à S.P.Q.R. ut ciues suos liberaret à seruitute crudelissimæ bestię Maxentij, conuocato Licinio, qui imperabat in Hispania, cum magno apparatu belli uenit contra Maxentium, quem magno prælio uicit, & Maxentius fugiens suffocatus est in Tyberi. Constantinus cum magna gloria intrauit urbem. Postea Licinium sibi rebellem, sæpè uictum, tandem occidi fecit. Constantinus itaq; omnium uictor, Ecclesiam Romanam reformauit, fidem Christianam confirmauit, sedem imperij transtulit in Græciam, ubi fecit secundam Romam. Constantinus cum magna uirtute & fortuna prosperrima imperauit X X X. annis, mensibus X. diebus X I. uixitq; annis L X V I. & mortuus est fœliciter.

CONSTANS.

Constans & Constantinus filij Cōstantini occiso fratre eorum Constantio, tenuerunt ambo imperium. Constans prauus Arrianus persecutus est Catholicos, sed post multa prælia gesta contra Persas, factus omnibus intollerabilis: occisus est anno imperij eius X I X. ætatis uero anno X X X.

CONSTANTIVS.

Constantius post fratrem solus tenuit imperium annis sex, temperans & placidus, quamuis Arrianus. Hic Iulianum consanguineum suum fecit Cæsarem, & fororium suum, & misit in Gallias, qui elatus uictoria inuasit imperium in Italia, Constantio occupato bellis Parthorum. Constātius uerò rediens, contra eum mortuus est in uia, anno ætatis suæ X L V.

IVLIANVS.

Iulianus successit solus in imperio, uir liberalis, literatus, eloquens, memoriosus, cupidus gloriæ. Fuit tamen ingratus, contra Constantium & perfidus contra fidem, unde uocatus est Apostata, quia solus post Constantinum recessit à fide Christiana, & Christianos odio habuit, quibus interdixit officia & studia scientiarum. Iulianus uixit annis X X X I I. Imperauit anno uno, mensibus V I I I. transfixus telo in deserto Parthiæ, ab uno milite ignoto.

IOVINIANVS.

Iouinianus de Pannonia oriundus, electus est imperator ab exercitu Iuliani qui corpore pulcher, lætus animo, exercitum quem Iulianus fecerat paganum, fecit Christianum, & reduxit saluum ex periculo magno. Mortuus octauo mense imperij ætatis eius X X X I I I.

VALENTINIANVS.

Valentinianus de Pannonia, qui recesserat à Iuliano, quia uerus Christianus erat, factus est imperator à militibus nolens, uir pulcher, prudens, probus, similis Hadriano, & Aureliano, quia fratrem suum Valentem, & Gratianum filium fecit Augustos. Hic uir perfectus, post multa bella mortuus est, subita sanguinis effusione, anno imperij X I. ætatis uerò L V. quo mortuo Valens tenuit imperium in oriente, Gratianus in occidente.

VALENS.

VA[illegible]S.

V[illegible] ite, t[illegible], per[illegible]tus est catholi[illegible] Chri-[illegible] ce[illegible] it m[illegible], sed infœlicissimè bel[illegible]um gerens [illegible] du[illegible] ex[illegible] ictus sagitta, [illegible]giens in uilem casam, u[illegible] est igne, cum imp[illegible] annis IIII.

GRA[illegible]ANVS.

G[illegible]us post mortem patrui imp[illegible] annis VI. qui iuuenis gratus, catholicus [illegible], c[illegible]ntra Alemanos fœ[illegible] [illegible]gnauit, sub quo Italia tota recessit à perfi[illegible]anorum. Gratianus uide[illegible]s mul[illegible]as gentes inf[illegible]stas Romano imperio, ele[illegible]pe[illegible] tore [illegible]tentis Theod[illegible]sium nobi[illegible]imi Hispanū. Qui uir XXXIII. [illegible]e[illegible]ales debellauit, & cæteris hostibus co[illegible]liatis, gloriosus fuit apud [illegible]

[illegible]ALENTINI[illegible]S SE[illegible]VNDVS.

V[illegible]nus secūdus, fr[illegible]ter Gra[illegible]ani impe[illegible]it in oc[illegible]ente, Theodosio i[illegible]pe[illegible]iente: [illegible]te uir bon[illegible]s expulsus [illegible]e Gallia a [illegible]aximo tyrāno, Th[illegible]dosius [illegible]tentē, cum paruo apparatu fœ[illegible] [illegible]cit [illegible]pud Aqu[illegible]leiā, & captū de[illegible]. Valentinianus ergo restitutus in r[illegible] oc[illegible]tis, cùm in pace regnaret, [illegible]d Vienna, fraude Arbogasti co[illegible]itis sui, cum imperasset annis VIII.

THEODOSIVS MAGNVS.

T[illegible]s magnus, cum iam impe[illegible]sset XIII. annis cum Gratiano & Valent[illegible] [illegible]us, s[illegible]lus rem[illegible] imperio an[illegible] tribus, i[illegible]e & occidente. Iste [illegible] imperator [illegible]anorum, simi[illegible]s Traiano, à [illegible]o originem traxit, de [illegible]es laudes fecit Am[illegible]orosius. Cuius auxili[illegible] expulit Arrianos de Me[illegible] [illegible]odo[illegible]s contra Eugeniū, qui usurpabat impe[illegible] in Gallijs, confidens uirtute [illegible], illius anx[illegible]upplicitet inuo[illegible], in alpibus euit in prælĭū, & fu[illegible]tò orta ui uen[illegible]m, [illegible]m erudeli te[illegible]pestate contra hos[illegible] Theodosius uictor, cum parua cæde suorum, [illegible]pt[illegible]ter[illegible]. De qua re memoriam facit Claudianus [illegible]orentinus poëta paga[illegible]t Augustinus de ci[illegible]tate Dei. Theodosius anno ætatis L. fœliciter mortuus [illegible]ud Mediolanum, relictis duobus Augustis filijs suis, Arcadio & Honor[illegible]

ARCADIVS.

A R[illegible]di[illegible]s successit patri Theodosio in imperio Orientis, & Honorius in imperio O[illegible]ntis, ambo uiri boni, non degenerantes à p[illegible] Anno u[illegible]ro imperij Rha[illegible] ex Gothorum, cum infinita multitudine B[illegible]orū miserabiliter uictus [illegible]manis, fame [illegible] frigore occisus est, Romæ, suis m[illegible]e pecudum uenditis. Arca[illegible]o imper[illegible] eius XIII. mortuus est, apud Con[illegible]antinopolim, relicto filio suo [illegible] in [illegible]perio Orientis.

HONORIVS.

H[illegible]s qui iam XIII. annis imperauerat cum fratre suo, postea imp[illegible]auit cum [illegible]odosio minore annis XV. sub quorum imperio, Alaricus rex Go[illegible]orū cœ[illegible]t R[illegible]mam cum furore, & spoliauit: parcens tamen fugientibus ad templa san[illegible]orum. Sub isto Honorio multa bella ciuilia, & externa terminata sunt in occidē[illegible] [illegible]am ui[illegible]modico sanguine, ipse uerò occisus est Romæ sine filijs.

THEODOSIVS MINOR.

T[illegible]eodosius minor filius Arcadij, mortuo Ho[illegible] regnauit in Oriente, an[illegible]s XXVII. cùm iam post mortem patris regna[illegible] [illegible]us XIII. & cum patre u[illegible] [illegible]nis octo. Hic Valentinianum consobri[illegible]um suum fecit Augu[illegible]m, & g[illegible] suum, qui in occidente regnauit XX[illegible] t[illegible]pore huius Th[illegible]ij, Car[illegible] [illegible]apta est à Genserico rege Vuandalorum, qu[illegible]m Roma a[illegible] Al[illegible], qu[illegible]a [illegible] non pepercit ecclesijs. Theodosius mortuus est apud Con[illegible]ant[illegible], [illegible] se [illegible]atre suo Arcadio.

[illegible]ALENT[illegible]NIANVS III

V[illegible] terti[illegible] in Occidente tenuit imperi[illegible]m q[illegible]e an[illegible]is post mort[illegible] [illegible] qu[illegible] imperauerat annis XXV. & [illegible] Theodo[illegible] [illegible]uo Attila ille potens [illegible] terribilis, [illegible] mul[illegible] [illegible]bu[illegible] & genti[illegible] b[illegible]at[illegible] de Pannonia ueniens Italiam, crudel[illegible]ter [illegible]xit, Ve[illegible] [illegible]ciam,

ciam,& Lombardiam Aquileia primo euersa. Tunc autem facta [illegible] Venetiae à fugientibus feuitiam Attilæ. Valentinianus autē timore uel [illegible] bellico [illegible] Romani exercitus in [illegible] qui solus erat uictor Attilæ, [illegible] imperium & fasus Occidentis. Ipse quoque Valentinianus anno sequenti [illegible] Romæ, ab uno milite [illegible], cùm iam annis uiginti [illegible] tenuisset imperium.

FL. VALERIVS MARTIANVS.

Martianus qui iam quinque annis imperauerat,cum Valentiniano, post mortem eius imperauit annis duobus,quo tempore Gensericus rex Vuandalorum [illegible] ex Africa cum Mauris, cœpit Romam, & eam rapaciter spoliauit [illegible], & Campaniam. Martianus uero anno septimo [illegible] est confidratione suorum apud Constantinopolim.

LEO.

Leo in Constantinopoli inuasit imperium, qui Leonem filium [illegible] Orientis fecit consortem. Quo tempore imperium Occidentis à multis [illegible] nam quidam Maioranus inualit imperium apud Rauennam, & ita alii [illegible]. Rauēna enim eo tempore Gothorum potentissima erat, Leo uerò anno imperij sui XVI. mortuus est in oriente.

ZENO.

Zeno imperator Leonis gener, successit illi in imperio, quo tēpore Odoacer ueniens cum forti exercitu,de ultimis finibus Pannoniæ, obtinuit regnum Romæ cum tota Italia. Quod cùm tenuisset quatuordecim annis, Theodoricus rex Gothorum ueniens de Græcia, cum auctoritate Zenonis, [illegible] tenuissimus [illegible] Odoacro obtinuit Romam, cum tota Italia. Zeno uerò in Græcia cum imperasset annis XVII. mortuus est. Similis Papyrio Cursori in uelocitate pedum.

FL. VALERIVS ANASTASIVS, DICORVS.

Anastasius post Zenonem adeptus est imperium, qui factus hæreticus pertinax, cùm nō posset reuocari ad fidem sanctam,iusto iuditio Dei fulmine percussus, [illegible] anno imperij sui XVII. quo tempore Theodoricus gloriosè regnauit in Italia circa annos XL.

IVSTINVS MAIOR.

Iustinus maior successit Anastasio,qui uir catholicus & pius,in partibus Orientis,omni studio nomē Arrianorum [illegible] quærebat extinguere,sed Theodoricus minatus est ei, quòd nisi restitueret Arrianos, ipse in Italia omnes populos gladio necaret. Iustinus uerò ex cōpassione Arrianos [illegible] in pace.Ipse uero Iustinus cùm imperasset annis undecim, in pace quieuit Constantinopoli.

IVSTINIANVS.

Iustinianus Iustini sororis filius successit illi in imperio, qui iustissimus princeps Romanum imperium armis, & legibus reparauit. Nam per Bellisariū uirū bellicosissimū [illegible] Persas, qui inuaserant fines Romanos, Africā liberauit de manib. Vuandalorum [illegible] de manibus Gothorū, ibi Neapolim receptantē Gothos crudelissimè exterminauit [illegible] parcens. Postea Narses Eunuchus iterum Romam liberauit de manibus Totilæ regis Gothorum,quem interfecit. Iustinianus uerò leges Romanas mirabili breuitate resormauit,qui mortuus est fœliciter cum imperasset annis XXXVIII.

IVSTINVS MINOR.

Iustinus minor,nepos Iustiniani,successit in imperio, q̄ fuit homo auarus,rapax, [illegible] & hæreticus propter quod Narses,qui per inuidiam fuerat illi falsò accusatus,odio [illegible] more Augustæ,quæ minabaī reducere eum inter mulieres,fecit uenire Longobardos de Pannonia in Italiā,qui cœperunt Mediolanū, Papiam, & quasi totā Lombardiam. Iustinus cùm imperasset annis undecim, [illegible] mente mortuus est,relicto Tyberio Cæsare.

TYBERIVS II.

Tyberius secundus successit in imperio Iustino,qui fuit rectè contrarius illi, largus in pauperes, Christianus, perfectus,sapiens,& [illegible], qui thesauros Iustini male acquisitos,pauperibus erogauit,& de Persis magnam prædam habuit. Iste Tyberius moriens,reliquit hæredem imperij Mauritiū, data sibi filia in uxorem, cùm imperasset septem annis.

MAVRI-

MAVRITIVS.

Mauritius gener Tyberij, primus ex Græcis habuit imperium, uir utilis Reip. cuius tempore magnum diluuium fuit in Italia, apud Vrbem, & Veronam. Mauritius uero anno septimo imperij sui occisus fuit, cum duobus filijs suis à Phoca.

PHOCAS.

Phocas occisor Mauricij & filiorum, obtinuit imperium, qui primus obtinuit, quod Romana Ecclesia esset caput omnium ecclesiarum, cùm prius Constantinopolitana supremam se nominaret. Phocas uerò, cùm imperasset quinque annis, priuatus simul uita, & imperio ab Heraclio qui Africam regebat.

HERACLIVS.

Heraclius successit Phocæ in imperio cum filijs suis, Constante & Constantino secundo ex illa familia, quo tempore Mahometus pestilentissimus draco in Arabia [illegible] sectam suam, ab Oriente in Occidentem uenenum suum disseminans, cum [illegible] fidei Christianæ. Ille Heraclius factus hydropicus, mortuus est [illegible] XXX.

CONSTANTINVS II.

Constantinus secundus cum fratre Constante iura suscepit imperij, qui crudelis ueniens in Italiam, Romã spoliauit omnibus ornamentis suis, deinde in Siciliam fecit inauditas crudelitates, & rapinas. Ibi tandem occisus est à suis in balneo, cum regnasset annis uiginti octo.

CONSTANTINVS POGONATVS III.

Constantinus tertius superioris filius, successit illi in imperio, qui uir bonus & catholicus [illegible] confirmauit fidem Christianam contra hæreticos, & mortuus est in [illegible] cum regnasset annis uiginti septem.

IVSTINIANVS II.

Iustinianus secundus, filius Constantini tertij, de familia Heracliorum, successit in imperio [illegible] liberauit Africam de manibus Sarracenorum. Fuit tamen schismaticus, & [illegible] imperauit quoque annis decem. Et hic nota, quod omnes principes post mortem Heraclij usque ad Carolum Magnum, fuerunt de stirpe eius.

LEONTIVS.

Leontius expulit Iustinianum prædictum de regno, quem relegauit in P[illegible], imperauit annis tribus, deinde regnum perdidit, ut statim dicetur.

TIBERIVS III.

Tyberius tertius insurgens contra Leontium, ABSIMARVS TYBERIVS arripuit regnum, eumque tenuit in custodia toto tempore sui imperij, qui regnauit annis septem.

IVSTINIANVS II.

Iustinianus secundus prædictus, qui relegatus fuerat à Leontio secudo, recuperauit Imperium, & continuo iugulari fecit in publico Leontiũ, qui expulerat eum, & Tyberium [illegible] erat imperium Leontij. Iste quidem multa magnifice fecit, sed contra eum [illegible] relegatus ab eo, creatus imperator ab exercitu, apud Constantinopolim [illegible] ipsum Iustinianum. Cùm imperasset annis sex cum filio suo Tyberio.

PHILIPPICVS BARDANES.

Philippicus dictus Bardanes, succedens Iustiniano à se occiso, priuatus est regno & [illegible] ab Anastasio, cum imperasset anno uno, & mensibus sex, qui fautor fuit hæreticorum.

ARTEMIVS, QVI ET ANASTASIVS.

Anastasius secundus dictus Artemius priuato uita Philippico, tenuit imperium, sed [illegible] eius elegit Theodosium imperatorem, licet inuitum, anno tertio imperij [illegible] cùm esset fautor Catholicorum.

THEODOSIVS ATRAMITENVS.

Theodosius tertius factus imperator à militibus, Anastasium graui prælio uicit, [illegible] captum fieri fecit sacerdotem, ipse uerò Catholicorum amicus, anno imperauit uno.

LEO ISAVRVS SEV CONO.

LEo tertius successit Theodosio, in imperio qui Constanti[illegible] suum fecit regni consortem, quo tempore fuit Co[illegible]opolis lo[illegible]ga o[illegible]ione miserabiliter afflicta à Sarracenis. H[illegible] Leo pra[illegible] imagines Mariæ, & sanctorum in publico fecit igne cremari, & tamen [illegible]perauit annis XXV.

CONSTANTINVS COPRONYMVS.

COnstan[illegible]us quintus prædictus Leonis filius peior patre, dictus est persecu[illegible]r Ecclesiæ, qui multos religiosos, & uerè Catholicos occidit, uacans impiè ma[illegible]s artibus: attamen regnauit annis uigintiquinque. Q[illegible]o temp[illegible]re Pipinus pater Caroli Magni uicit in Italia Astulphum, regem Longobardorum.

LEO.

L[illegible] qu[illegible]rtus [illegible] Constantini quinti, imperauit in oriente po[illegible] cum annis quinque, di[illegible] [illegible]tre suo succedere in an[illegible]s.

CONSTANTINVS. ET HIRENE MATER.

COn[illegible]antinus sextus Leonis fil[illegible]s imperauit cum matre Hi[illegible]e, qui postea matre priuata, regnauit solus annis quinque. Mater uerò cæcat[illegible] [illegible], & sola reg[illegible]it [illegible] annis: & tunc impe[illegible] Romanum quod fuerat in oriente, a primo Con[illegible]stantino [illegible] usque ad istum [illegible]imum terminatum est. Nam facta [illegible] diuisio imperij ut imperium [illegible]cidentale solum diceretur Romanorum, & O[illegible]ientale diceretur G[illegible]corũ, & [illegible] imperium Romanorum transiuit ad Francos.

CAROLVS MAGNVS

CArolus Magnus Pipini filius, uicto Desiderio rege Longobardorum in Italia apud Papiam, ueniens Romam, electus est [illegible] à S.P.Q.R. & confirmatu[illegible] à summo pontifice, quia adiutor erat Ecclesiæ. [illegible] optim[illegible] princeps Christianorum, qui terram sanctam occupatam [illegible] & imp[illegible]ium in Oriente [illegible] cu[illegible]erauit, ubi [illegible] fœmina paruo [illegible] regn[illegible] [illegible] Oriente [illegible] tam Hispaniam [illegible] maximus R.[illegible] pugil, & protector fid[illegible]. C[illegible]rolus [illegible] annis LXXI. & mortuus est fœliciter, cùm regnasset anni[illegible] XLVII. & imperasset annis XII[illegible]I.

LVDOVICVS PIVS.

LVdouicus Pius Caroli Magni filius successit patri in imperio, superatis duobus fra[illegible] [illegible] suis. Hic fuit [illegible] uictus, se[illegible] plus clemens, sobrius & temperatu[illegible], ult[illegible] a omne[illegible] patiens, nullis u[illegible] [illegible]s malis, qui & ui[illegible]te patre, cùm regnaret, & post mortem [illegible]um imperaret, ma[illegible]ca multa gessit. De[illegible]otissimus Christianus, nõ dissimilis patri. Vixit annis sexaginta quatuor, & imperauit annis XXV.

LOTHARIVS.

LOtharius Ludouici Pij filius imperium arripuit, non faciens partem regni fratribus suis, secundum ordinatam diuisionem patris, unde contractis uiribus inaudita strage Francorum, pace fract[illegible], Lotharius imperauit in Italia: hic anno q[illegible]nto decimo imperij sui diuiso filijs regno factus est monachus, & mortuus est fœliciter, qui fuerat ui[illegible]lentus in uita.

LVDOVICVS II.

LVdouicus secundus Lotharij monachi filius, imperauit annis XXI. qui siue tri[illegible] siue infœlix bellum habuit cum Carolo fratre suo, crudeliter regnante super Fr[illegible]co[illegible]iter [illegible], & nihil magnificum gerẽs, mortuus est [illegible] Italia [illegible] in Medio[illegible]lano uidetur sepultus. Dicitur quoque quod [illegible]aliam sapienter, & pacifice [illegible]it

CAROLVS II. CALVVS.

CArolus secundus dictus Caluus, filius Ludouici Pij, & [illegible] Ludouici [illegible] frater Lotharij, successit Ludouico secundo in i[illegible] [illegible]dor, fugere [illegible] reparatori: dictus est Carolus uel Sim[illegible] tertia fa[illegible]ri fecit ac etiam dotauit. Veneno uerò [illegible] anno uno, & mea[illegible] nou[illegible].

CAROLVS CRASSVS III.

Carolus minor, nomine tertius, Ludouici Germanorum regis filius, & nepos eiusdem Caroli Calui, Imperium in Italia tenuit, Galliam & Germaniam possedit pacificè. Robertum ducem Normandiæ uictum, de sacro fonte leuauit, & filiam suam dedit illi in uxorem. Hic anno imperij duodecimo deficiens animo & corpore, repudiatus est à magnatibus regni, Arnulpho facto imperatore: anno uerò sequenti, idem Carolus mortuus est.

ARNVLPHVS.

Arnulphus ex Carolorum progenie, hic Normandos mirabili cęde deleuit, Romam cœpit, tandem longa ægritudine dissolutus à pediculis rosus est: sic fœlix prælio, infœlix morbo perijt, anno imperij sui XI.

LVDOVICVS III.

Ludouicus tertius Arnulphi filius, successit patri in imperio, quod tenuit annis X. non fœlicior patre: nam sub eo defecit imperium de progenie Carolorum. Cùm non iuuaret Ecclesiam more maiorum suorum, contra Longobardos infestantes Ecclesiam, & tunc diuisum est imperium, quia aliqui imperauerant in Italia, sicut quatuor Berengarij in Alemannia, sicut Conradus & Heinricus usq; ad Otthonem I. qui utrobiq; imperauit. Ludouicus persecutus est Berēgarium in Italia, captus apud Veronam, cæcatus dicitur, cùm imperasset annis X.

BERENGARIVS.

Berengarius I. imperante Ludouico tertio, imperauit in Italia, tātùm quatuor annis. Hic fuit uir prudens, & strenuus in armis, qui & bellum cum Romanis gessit.

CONRADVS.

Conradus Alemanus, successit Ludouico tertio in imperio, sed nec ipse peruenit ad benedictionem in Italia, ideò non ponitur inter principes: uir tamen sapiens, fortis & uictor fuit, hic imperauit annis septem, & moriens coram principibus regni, designauit regem Heinricum, filium Otthonis ducem Saxonum.

BERENGARIVS II.

Berengarius secundus, imperauit annis nouem in Italia, cui pauca memōranda asscribuntur.

HEINRICVS.

Heinricus post Conradum imperauit in Alemannia, annis XVIII. uir bonus & simplex, qui genuit Otthonem primum. Et iste Heinricus nō cōputatur inter imperatores, quia non regnauit in Italia, nec operam dedit ut Italiam de manibus tyrannorum liberaret.

BERENGARIVS III.

Berengarius III. tempore præfati Heinrici imperauit Italicis, annis VII. sub quo magnum schisma fuit in Italia: nam Vgo rex Burgundionum, inuitatus ab Italicis, pugnauit cum Berengario, & uictor regnum Italiæ tenuit tribus annis, & relicto Lothario filio redijt in Galliam.

LOTHARIVS VGONIS.

Lotharius Vgonis Burgundionis filius, imperauit in Italia annis duobus, de quo pauca scribuntur.

BERENGARIVS.

Berengarius IIII, post Lotharium regnauit annis, XII. cū Alberto filio suo apud Mediolanum, iste uir ferox, nimium tyrannicè premebat Italiam, sed finaliter uictus ab Otthone primo, mortuus est miserè in exilio in Alemania, & Albertus miserrimè in Corsica: & nota quod omnes à Berengario primo, usq; ad illum ultimum, non uidentur posse dici ueré, nec propriè imperatores.

OTTHO I.

Ottho I. Heinrici filius, ex Germanorum gēte, primus ex Theutonicis solus obtinuit imperium occidentis, & post eum soli Theutonici imperauerunt usq; ad præsens tempus. Hic uir probus, & potens, fœliciter reformauit Italiam, spiritaliter & temporaliter, liberando Ecclesiam à manibus Ioannis Papę XII. qui turpiter tractabat eam, & Italiam traxit de manibus Berengarij IIII. qui impiè premebat eam. Ottho uerò imperauit annis XXXV. secundùm Sigisbertum, & secundùm alios annis XII. & mortuus est senex ualdè, relicto eiusdem nominis filio.

OTTHO II.

Ottho secundus filius primi, succeßit patri in imperio & uirtute, qui uir acer in armis, sagax ingenio, imperium fœliciter confirmauit. Nam Romanos proceres, sæpè rebelles uocatos ad conuiuium cinxit armatis, & nocuos securi percußit, reliquas epulari conuiuio iußit, imperauit quoq; annis IX.

OTTHO III.

Ottho tertius filius secundi, succeßit patri in imperio. De quo dictum est:

Ottho, post Ottho, regnauit tertius Ottho.

Hic fuit uir iustus & constans, qui Crescentium potentem Romanum in castello sancti angeli obseßum, diù tandem post multa tormenta fecit decollari, & Antipapam introductum per eum ludibriose tractauit: ipse etiam uxorem suam uiuam fecit igne cremari, quia falsò accusauerat militem innocentem, imperauitq; annis XIX. & mortuus est sine liberis. Et imperatores ex pôst per electionem, & non per succeßionē creati sunt.

HEINRICVS I.

Heinricus primus accepit imperium post Otthonem tertium, Bauariæ dux, filius Heinrici ducis, qui fuit natus ex Heinrico fratre primi Otthonis, hic uir honestißimus, multa bella in Germania prosperè geßit, & in Italia cōtra Adronium, qui electus erat rex à Longobardis, & Stephanum regem Hungariæ fecit Christianum cum gente sua, opera sororis suæ, quam dedit illi in uxorem, imperauitq; annis XXII. licet aliqui dicant XII. Aliqui etiam uocant istum Heinricum secūdum, quia habent respectum ad Heinricum superiorem, sed quo ad Theutonicos denominatur primus. Hic siquidem finem suum sanctè, & fœliciter fecit.

CONRADVS I.

Conradus I. nobilis ex gente Francorum uir, nepos superioris Heinrici, peruenit ad imperium auctoritate ipsius Heinrici, & electorum opera, qui uir strenuus, ueniēs in Italiam, coronatus est apud Mediolanum, & Romam, & siluit terra in conspectu eius, sed tandem indignatus contra archiepiscopum, dum impugnaret Mediolanum. Mortuus est anno XV. imperij sui. Alij tamen dicunt quod imperauit annis XX.

HEINRICVS II.

Heinricus II. gener Conradi prædicti, & filius adoptiuus fuit, hæres patrimonij, & imperij, potiùs fato, quàm à proposito. Hic fuit uir aptus imperio, iucundus, lætus, bellator, qui Vuandalos subegit conterminos Sueuis, Hungaros uicit. Pandulphum principem Capuanum cœpit, multa dabat pauperibus, expulsis ioculatoribus à curia sua. Qui charus omnib. cum floreret imperio, migrauit à seculo año XVI imperij, relicto filio paruulo sui nominis.

HEINRICVS III.

Heinricus III. secundi filius succeßit patri in imperio, uir impius, qui imperauit annis quinquaginta, inuidens gloriæ proborum uirorum, Ecclesiæ hostis, & propter multa mala gesta eius, fuit electus Rodulphus dux Saxonum contra eum, quem tamen Heinricus atrocißimo bello uicit, sed infœlicem finem habuit. Nam filius eius assumpta corona, imperij, insurgens contra eum inuasit ipsum bello, & pater Leodij latens, & pauper mortuus est, & excommunicatus.

HENRICVS IIII.

HEnricus IIII. tertij filius, arripuit patri imperium, sub colore succurrendi ecclesiæ, & imperio contra iura naturæ & hominum, & tamen ipse fuit hostis Ecclesiæ: licet reconciliatus, quo tempore claruit inclyta Comitissa Mathildis in Lombardia, & Robertus Guiscardus in Sicilia. Hic Heinricus mortuus est sine liberis, cùm regnasset annis XV.

LOTHARIVS III.

LOtharius III. qui & Lutarius dictus est cum magno consensu, & consilio electus est imperator, hic dux Saxonum sapiens, & industriosus. Fuit amicus & deuotus ecclesiæ, pollens diuitijs & uictorijs magnis, imperauit fœliciter annis XL.

CONRADVS II.

COnradus secundus, nepos Heinrici quarti ex sorore, qui imperium affectauerat ante Lotharium, successit illi in imperio. Hic uir optimus passagium fecit, collecta magna multitudine crucisignatorum, & postquam aliqua prospere gesta uirtute magna, tandem inconsultè pressus inopia uictualium, multa milia suorum amisit, & reuersus in regnum, obijt cùm imperasset annis XV.

FREDERICVS I.

FREdericus I. nepos Conradi secundi, defuncto patre suo, Romanum suscepit imperium, qui de nobilissima domo Sueuiæ uocatus est Barbarussa. Hic uir strenuissimus Mediolanam ciuitatem florentissimam, cum auxilio Papiensium, & multorum Lombardorum euertit, sæpè fuit infestus ecclesiæ, & Alexandrum Papam persecutus est, apud Venetias uictus, pacem fecit, tamen cùm iuisset in subsidium Terræ sanctæ, suffocatus est in quodam flumine. Imperauit magnificè annis XXXII.

HEINRICVS V.

HEinricus V. filius Barbarussæ imperauit post patrem, qui fuit maritus Constantiæ monachæ, filiæ Guilhelmi optimi regis Siciliæ, sub cuius titulo insulam cœpit. Fuit strenuus & asper more patris, & aliquando infestus Ecclesiæ. Mortuus est in Sicilia, & sepultus apud Panormum, relicto Frederico filio infantulo, & Philippo fratre suo, ad gubernationem regni, cùm imperasset annis VII. & mensib. V.

OTTHO IIII.

OTtho quartus dux Saxoniæ, defuncto Heinrico electus, & coronatus est Imperator cum magno fauore Lombardorum, sed continuò contra iuramentum iura Ecclesiæ occupauit, contra quē electus est Fredericus secundus iuuenis, cum auxilio Philippi tertij Regis Francorum, à quo tandem debellatus, mortuus est Ottho miserè, cùm imperasset annis duobus: ideò non ponitur inter principes.

FREDERICVS II.

FRedericus secundus, natus ex Heinrico quinto, & Constantia monacha uetula, fuit potentissimus imperator Italiæ, Siciliæ, Sardiniæ, Hierusalem & Sueuiæ, quo nullus magnificentior tenuit Romanum imperium, à Carolo magno citra. Fuit armorum strenuus, linguarum peritus, rigorosus, luxuriosus, Epicurus, nihil curans, nel credens nisi temporale. Fuit malleus Romanæ Ecclesiæ, cum multis pontificibus bellum habuit, præcipuè cum Gregorio nono, tandem uirtute Innocentij quarti Ianuensis excommunicatus, uictus & fugatus est. De Lombardia, nec sibi proficere potuit potentia. Vixit annis [illegible] VII. Imperauit annis XXX. Malè mortuus est in regno Apuliæ in oppido Ferentino, p[illegible]ente solo Manfredo ex filijs suis. Post cuius mortem uacauit imperium circa annos XXIIII.

CONRADVS.

COnradus filius Frederici secundi, electus adhuc uiuente patre. post mortem eius regnauit annis quasi duobus, sed Manfredus frater eius naturalis uenenato Conrado, tenuit regnum Siciliæ magnificè annis XIII. & Carolus senior uictor Manfredi & Conradi nepotis eius regnauit, annis XVI. Hic Conradus caruit imperiali [illegible]edictione, ideò non dicitur Imperator.

RODVLPHVS.

RODulphus comes de Auensperg, genere Germanus, post longam uacationem imperij electus est rex Romanorum, & cõfirmatus est à Gregorio x. in fauorem terræ sanctæ. Hic fuit uir prudens in agendis, in armis strenuus, iustus, Deum timens, ciuilis & parcus, & tamen licet regnauerat xx. annis, nunquam uisitauit Italiam ut minabatur: implicitus multis agendis in regno Alamanniæ. Nam regem Bohemiæ diuitem & potentem, dedignantem obedire sibi durissimo prælio uicit, quo occiso, dedit filio pacem, & filiam suam in uxorem.

ADVLPHVS.

ADulphus comes de Nassau, genere Germanus, in Romanorum regem electus est, sed non benedictionem, nec coronationem recepit in Italia. Hic fuit uir magnanimus contra quem Albertus, Rodulphi prædicti filius insurgens, ipsum bello uicit. Nam Adulphus magis uiribus, quàm consilio utens occisus est, cùm regnasset annis IIII.

ALBERTVS.

ALbertus dux Austriæ, Rodulphi filius, uicto & occiso Adulpho, electus est in Romanorum regem ab electoribus, & à Bonifacio Papa famoso, petijt uenire ad benedictionem & coronationem. Cui Bonifacius magnanimus tyrannus sacerdotum respondit: Ipsum indignum imperio. quia occiderat proditione dominum suum Adulphum in prælio, & tenens coronam in capite, & spatam ad latus dixit. Ego sum Cæsar. Tamen postea orta grauissima discordia inter Philippum regem Franciæ & se, confirmauit Albertum, & uocauerat eum. Hic Albertus cùm regnasset annis x. interfectus est ab uno nepote filio fratris.

HEINRICVS VI.

HEinricus, hoc nomine sextus, genere Germanus, paruus Comes de Lutzenburgo, factus est imperator, & ueniens in Italiam, coronatus est Romæ cum difficultate, obsistente sibi sapientissimo rege Roberto. Hic uir prudens, iustus, honestus, catholicus, dilectus omnibus, omnibus sedatis sollicitè discordijs Alamanniæ, alto animo disponebat, reformare potentem Italiam, ut sic facilius redimeret Terram sanctam, si fata permisissent, & sperabatur dominus omnium in breui, cum magno fauore Lombardorum & Tuscorum: sed Bononia & Florentia, cum quibusdam alijs obuiauerũt sibi, unde opera Florentinorum ut in fama fuit, uenenatus apud Bonconuentum, castellum Senarum, optimus imperator, cùm imperasset annis IIII. mensibus VIII. & diebus XVIII. Nunquam elatus prosperitate, nunquam deiectus aduersitate. Anno Domini M. D. XIII. mortuus est.

CAROLVS IIII.

CArolus quartus, de Lutzemburgo nepos, suprascripti magni Heinrici, ex Ioanne Bohemiæ rege factus imperator, coronatus est Romę sine resistentia. Hic fuit uir peritus literarum, & multarum linguarum, astutus & sagax, qui regnum Bohemiæ optimè reformauit, sed in Italia uictrices Harpyias præ se ferens, loco aquilarum, & Baccho immolans, nihil memorale gessit. Nam cum maximo potentatu ueniens, opera & fauore Vrbani quinti, terribilis omnibus primò apparuit, sed citò cum magna pecunia, sed maiore infamia reuersus est ad patriam. Humilis Imperator mortuus est senex, cùm imperasset annis uiginti.

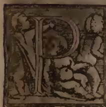
VENEZESLAVS CAROLI FILIVS.

VEnezeslaus, suprascripti Caroli filius, uiuente adhuc patre electus est imperator, hodie regnat. Hic iuuenis, robustus uenator, quid facturus sit ignoro, cùm minatur se uenturum ad Italiam, sed non uenias precamur te, si non uincis laude genitorem tuum: quanquam aliud in te speramus, cum præsentia primi Cæsaris uix sufficeret ad compescẽda mala, quibus misera undiq; lacessitur Italia temporibus tuis, sed imperium orbis cœlum uersat, & illud quondam potens, ueneratum gentibus, & regibus Romanum imperium præfiguratum in tibijs ferreis, cui nihil olim defuit, nisi modicum Orientis, nunc proh dolor, nihil possideat, nisi modicum Occidentis.

FRAN-

FRANCISCI PETRARCHÆ V. C. DE PACIFICANda Italia, Exhortatio.

AD MAIESTATE SACROSANCTVM PRINCIPEM CAROLVM IIII. ROM. IMP.

PRæcipitium horret epistola, Serenissime Cæsar, auctoris sibi conscia, dum cogitat unde digrediens, quo uentura sit, in tenebris enim orta, quid mirum si in clarissimi tui nominis splendore confunditur? Sed quoniam omnem pauorem amor excutit, in lucem ueniet, & si nihil aliud, at saltem fidelis affectus mei nunciá perlege, oro, decus nostrum perlege, neu quas odiosas tibi ac molestas adeò ex me blanditias uerearis, publicam Regum pestem, ars ea procul à moribus meis abest, lamentis potiùs autem para, non tam blanda, quàm querula oratione pulsaberis. Quid enim nostri, & si dici phas est, imò turpsius immemor factus es, quonam abijt Italiæ tuæ cura? Nos equidem sperabamur, cœlitus nobis missum, libertatis nostræ promptissimum assertorem, tu refugis, & ubi factis opus est, longissimis consultationibus tempus trahis. Vide Cæsar, quàm fiducialiter tecum ago, homo pusillus & incognitus. Tu quæso ne libertati meæ succenseas, sed naturæ, moribusqꝫ tuis gratulare, qui hanc mihi fiduciam subministrant. Quid enim (ut cœptum sequar) quasi uenturi certus, tempus in consilijs expendis? nescis in quam breui spatio, maximarum rerum momenta uersentur? Quæ multis elaborata sunt sæculis, sæpe dies unus conficit. Crede mihi, si famam propriam, si Reip. statum cernis, uidebis tuas itidem res, nec nostras dilationibus non egere. Quid quod ambigua, & fugacissima uita est, & quamuis integerrima ætas tua sit, est tamen instabilis, assiduecp uolat ac rapitur. Itaqꝫ non sentientem omnis te in senium dies trudit, dum circumspicis, dum cunctaris, improuisa furtim aderit canities. An fortè dubitas, ne ante tempus inceperis, ad quod peragendum, uix humanæ uitæ longissimum tempus intelligis suffecturum? Neqꝫ enim uulgaris, aut mediocris negocij tibi cura est, Romanum Imperium, multis diu iactatum tempestatibus, sæpè delusam, & penè iam proiectam spem salutis, in tua tandem uirtute reponit, & per innumeros casus, sub umbraculo tui nominis utrunqꝫ respirat, sed sola iam spe diutius pasci nequit. Sentis quantam, & quàm piam curarum sarcinam suscepisti, perfer ad exitum precamur, idqꝫ quàm primum facito pretiosissima, imò uerò inextimabilis res est tempus, & cuius solius auaritiam, doctissimi omnium commendat auctoritas. Pelle moras igitur, & quod grande aliquid aggressis ultimum est, singulos dies, magni extima, ea te cogitatio parcum temporis efficiet, ea te coget ut uenias, & inter diuersitatem nubila desideratus, nobis angustissimæ tuæ frontis lumen ostendas. Non te transalpinarum sollicitudo rerum, non te natalis soli dulcedo detineat, quotiens in Germaniam inspexeris, Italiam cogita, illic natus, hic nutritus, illic regnum, hic & regnum [illegible], & imperium, & quod nationum ac terrarum omnium pace dixerim, cum ubique [illegible]ra, hic ipsum caput inuenies Monarchiæ. Nullus igitur ignauiæ locus est, ut ad [illegible] cuncta succedant, magnum fuerit tantarum rerum fragmenta colligere. Sentio quidem nouitatem rerum omnium esse suspectam, sed ad noua non traheris, neque tibi aliter [illegible], quàm Germania nota est, ab infantia enim tua. nobis diuinitate propitia repromissus, [illegible] inclyti patris, iter mira indole profecutus, sub eo, & Italicas urbes, & mores hominum, & terrarum situs, & gloriosa rudimenta didicisti. Quinetiam adhuc puer, quod [illegible] [illegible] humanæ uirtutis fuerit, præclaras hic sæpè uictorias meruisti, sub quibus, & si magna [illegible] [illegible]ebas, maiora tamen puerilis expeditionis ministerio uelabantur, ne scilicet [illegible] [illegible]riam uir timeres, quæ tibi puero, tantarum uictoriarum misericordiam præbuisset, [illegible] hic sperare debeas Imperator primæui tyrocinij auspitio prouideres, adde quod [illegible] [illegible]lus exteri principis aduentum lætius expectauit Italia, utqꝫ nec aliunde re[illegible] [illegible] sperat, nec tuum tanquam alienigenæ iugum timet, hoc singula[illegible] habet apud nos maiestas tua (quid enim uetet loqui quod sentio, & quod te iu

 dica

dica probari confido:) miro quidem Dei fauore nunc primum, in te nobis post tot secula mos patrius, & Augustus noster est redditus. Te enim ut libet sibi Germani uendicent, nos te Italicum arbitramur, propera igitur, quod sæpè iam dixi, & sæpius est dicendum, propera. Scio actus tibi placere Cæsareos, nec immeritò Cæsar es, atqui primus opifex Imperij tantæ celeritatis fuisse dicitur, ut ipse sæpè aduentus sui nuncios præueniret, idem fac, & quem titulis æquasti, rebus æquare satage. Noli amplius benè meritam Italiam, tui desiderio fatigari, noli ardorem nostrorum nuncijs, & expectatione restringere, te unum poscimus, tui syderei uultus intuitum postulamus. Si uirtutis amicus es, si gloriæ studiosus, cuius (sic ego Carolum nostrum alloquar, sicut Iulium Cæsarem M. Tullius alloquitur) auidissimum te, quamuis sis sapiens, non negabis, noli obsecro laborem fugere, nam qui laborem fugit, & gloriam, & uirtutem, ad quas nunquam nisi arduo, & laborioso calle pertingitur. Tu uerò quem & honesti laboris, & ueræ laudis appetentissimum scimus, surge, age, & æquus magnorum ponderum distributor, grauiora qualibet ætati præualidę, & fortioribus humeris impone, iuuentus labori acta, ocio senectus, profectò autem ex omnibus optimis ac sanctissimis curis tuis, nulla grauior, quàm ut Italicum orbem, tranquilla pace componas, ea sarcina huius æui par est, cætera leuiora, qui ut tantum & generosum animum occupare: hoc igitur primum fac, reliqua suum tempus inuenient, quanquàm placata, ad plenum & composita Italia, nihil aut modicum putem negotij superesse. Finge nunc animo, almam te Romanæ urbis effigiem uidere, cogita matronam æuo grauem, sparsa canicie, amictu lacero, pallore miserabili, sed infracto animo, & excelsæ pristinæ immemorem maiestatis, ita tecum loqui. Ego Cæsar, ne despexeris iratus me, multa olim potui, multa gessi, ego leges condidi, ego annum partitus sum, ego docui militiæ disciplinam, ego quingentis annis in Italia consumptis, ducentibus ordine sequentibus (cuius rei fide dignissimi testes sunt) Asiam, Aphricam, Europam, totum denique orbem terrarum, bellis & uictorijs peragraui, multo sudore, multo sanguine, multoque consilio, surgentis imperij fundamenta communiens. Ego primum libertatis auctorem Brutum, dum mihi obsequitur, interfectis filijs superbo hosti, mutuis commorientem uulneribus aspexi. Ego natantes uirum marmacum, & inermem puellam stupui: ego pium Camilli exilium, & Cursoris laboriosam militiam, & incomptum Curij caput, & electum ab aratro consulem, & ruricolam Dictatorem, & regiam Fabritij paupertatem, & Publicolæ elatum funus, & insolitam uiuentis Curtij sepulturam, & gloriosum carcerem Attilij, & insigni deuotionis habitu præcumbentis, Decios, & Coruini spectabile duellum, & mitem patri durum filio Torquatum, & profusum una Fabiorum sanguine, & attonitum Porsennam, & fumantem generosam Mutij dextram uidi. Ego Senonum flammas, & Pyrrhi elephantes, & opes Antiochi, & pertinaciam Mithridatis, & Siphacis amentiam, & Ligurum difficultates, & bella Samnitica, & Cymbrorum motus, & Macedonum minas, & Punicas fraudes pertuli. Ego Cathas, Aegyptum, Persidem, Arabiam, Pontum, & utramque Armeniam, & Galatiam, Cappadociam, Thraciam, & Pharium littus, Aethiopicas arenas, ego Lybiæ campos, & Hispaniæ. Ego Aquas Sextias, Ticinum, Trebiam, Thrasumenũ, Cannas, & Ochlelaras pretio Thermopylas. Ego Danubium & Rhenum, Indum & Hydaspem, Rhodanum & Iberum, Euphratem, Tygrim, Gangem, Halim, & Hæbrum, Tanaim & Harapsen. Ego Taurum & Olympum, ego Caucasum & Actalenta, ego Ionium & Aegeum, Scythium atque Carpathium mare. Ego Hellespontieum sinum, & Euboicas arenas. Ego Hadriaticum, & Tyrrhenum, denique perdomitum nostris classibus Oceanum, hostium simul, & natorum sanguine cruentaui, ut tantum scilicet bellorum semen pax æterna sequeretur, & per multorum manus ad te uenturum stabiliretur imperium. Nec me mea fefellit intentio, uoti compos, omnia sub pedibus meis uidi, inde sensim nescio, quónam modo, nec quia mortalium opera decet esse immortalia, in laborem meum irrepsit segnities, & ne lachrymabilem ordiar historiam, quorsum res redegerit uides. Tu mihi propè iam desperanti diuinitùs, destinatus, quid cessas? Quid cogitas? Quid expectas? sanè nunquam aut tu egentior, aut tu ad opem ferendam aptior, aut Romanus Pontifex clementior aut fauor Dei, & hominum propensior, aut illustrior res, agenda differs? Inimica semper magnis mora principijs. Moueant, moueant animum tuum exempla clarissima, quorum qui nihil in senium differentes, oblatam semel occasionem impigerrimè rapuerunt. Alexander Macedo ea ætate, qua nunc es, Oriente pererrato, Indorum regna pulsabat, aliena rapturus, tu tuum repetens deuotam tibi non intrabis Italiam? Eadem hac ætate [illegible] Scipio Aphricanus in Aphricam

Aphrica[illegible] transgressus, senum quamuis retrahente sententia, nutanti iam, & ruinæ minan[illegible] pro, pias adhibuit manus. Itaque incredibile uirtute impediens, mihi iugum Carthaginense discussit. Magna res in primis, & periculi nouitate memorabilis, nostris ardenti[illegible], hostium fines inuadere, & Hannibalem Italiæ tunc, Gallicarumque, & Hispaniæ uictorem, ac iam totius orbis imperium timenda mente uersantem, hinc ui decretum: illic armis uincere, tibi nulla quidem transeunda sunt maria, nullus Hannibal uincendus, propum iter, plana & aperta sunt omnia, quæ enim obdurata quidam putant, præsentiæ tuæ tonitrui patescent, ingens nisi respuis, nouæ tibi gloriæ campus ostenditur. Ingredere fortiter, intrepidè, iustorum comes, & adiutor, principio Deus aderit, aderunt armatæ bonorum acies, duce te, libertatem perditam repoścentes. Postea te nunc exemplis sollicitare contra ius, eorum qui gloriosa primordia, seu mortis, seu insignis cuiuspiam impedimenti [illegible]e, nequaquam ad exitum perduxerunt. Sed ubi domestica suppetunt, extrema non [illegible]. Vnde tibi non procul, non ex annalibus quærendis, unus tibi pro omnibus satis erit [illegible]us septimus, æternæ memoriæ Serenissimus auus tuus, cui si ad explenda [illegible]te conceperat, uitæ spatium suffecisset, uersa rerum sorte, & afflictos hostes, [illegible]nantem, & liberrimos Italiæ populos, ac fœlicissimos reliquisset. Expectat nunc ille cœlorum perpetes incola, & ab alto considerat gressus tuos, dies computat, horasque dinumerat, teque mecum increpitans alloquitur. Nepos amantissime, quo superstite, nec bonorum [illegible], nec ego totus interij, Romam nostram, atque illius lachrymas, precesque dignas [illegible] amplectere, reformandæque Reipub. propositum quod mea mors mundo, quam mihi damno [illegible] eruerit, & inefficacem animi mei zelum par ardore prosequere, sed fœlicius, sed lætius hic pene moriaris, & nostri memor, scito te esse mortalem. Celer, & gaudentium [illegible] claustra transcende, Roma sponsum, sospitatorem suum uocat, Italia etiam tuis pedibus tangi cupit. Expectant te læti colles ac flumina, expectant urbes & oppida, expectant bonorum agmina, & si te nil aliud urgeret, nisi quod malis nunquam satis distulisse, bonis nunquam nimis festinasse uideberis, sat causæ est, ut his gaudium, illis pœnam, uel si resipiscere maluerunt ueniam laturus, acceleres. Solus es, cui Deus omnipotens, interrupti consilij mei dilatam gloriam reseruauit.

FRANCISCI PETRARCHÆ V. C. AD VETERES ROM. Reipub. defensores, Oratio.

Oquor quia cogor, urget enim pietas, ardentesque stimulos, anxio figit in pectore, quæ me tacere nō sinunt, & scio me ne cuiquam loqui, neque Ouidiano releuor solatio, quòd scilicet perdere uerba leue est, imò enim nihil grauius, homini silentium amanti, loquor tamen, sed coactus (ut dixi) & loquor uobis. Quibus? Heu nescio o libertatis, & impudicitiæ ingens ultor Brute, qui Superbos, fœdi seruitij autores solio deiecisti, & impudicitiæ magistros, usque ad inferos gladio uindictæ insecutus es: Vtinam uiueres. Tibi loquerer. O gloriose Camille, qui nostro sanguine despumantem transalpinam rabiem, in ipsis adhuc [illegible]ntis patriæ cineribus extinxisti: Vtinam uiueres, tecum loquerer. O summe uirorum Scipio qui Hannibalem septimum decimum annum iam Italiæ incumbentem, hinc ui detractum in propria patria, uirtute ac fortuna concurrentibus, mirabiliter confregisti: Vtinam uiueres, tecum loquerer. O Paule Aemyli, qui reges Macedonum uetusto Imperio [illegible] & aduersus Italiam rebellantes, uinctos ante currum in Capitolium egisti, & Romanum [illegible]um imperij ferre docuisti: Vtinam uiueres, tecum loquerer. O Mari, ut compa[illegible] (ait Cicero) rusticane uir, sed uerè uir, qui Barbaros in Italiam irrumpentes ipsis co[illegible]ibus, tanto impetu superasti, ut de cruentis fluminibus exercitu sitienti non [illegible] aquæ [illegible] sanguinis biberetur, quique mox ad aliam mundi plagam, mira celeritate [illegible] furore in Cimbricū oppressisti: ut uix cadaueribus suis, utrobique [illegible] barbaries [illegible] quorum uictrix Roma sufficeret: Vtinam uiueres, tibi loquerer.

O magne Pompei, qui infamem prædonum cateruam, Romanis classibus, Italicisque littoribus infestam, ac totam iam pelago sæuientem, breuissimo tempore domuisti, atque in uincula coniecisti: Vtinam uiueres, tibi loquerer, & precarer, ut sicut omnia maria infesta purgasti: ita nunc, non dico omnes terras, sed Italiam saltem tuam, noua prædonum manu miserabiliter inquinatam, solita uirtute purgares. O Iuli Cæsar, qui incursus hostium non expectans, raptim superatis alpibus Rheno, Rhodano, ac Garumna fluminibus impigrè transmissis, incertum an fortunatior, an fortior, uictrici acie, Germaniam, Galliam, Britanniam, atque Hispanias peragrasti: Vtinam uiueres, tibi loquerer. O Cæsar Auguste, qui reges terræ, & legationes populorum omnium, ad genua procumbentes, atque (ut propriè dicam) ipsum orbem terrarum, supplicem & affusum ex altissimo solio uidisti, & pace, terra, marique composita, bellicum Iani templum, fœlicissimè conclusisti: Vtinam uiueres tibi loquerer. O insigne par hominum Vespasiane & Tite, digni alterutro, & patre filius, & filio pater, qui uno curru, quod nunquam antea uisum erat, & CHRISTI gloriosissimam ultionem, & triumphum clarissimum, de Hierosolymis retulistis: Vtinam uiueretis, uobis loquerer, & ut CHRISTI iniurias iterum uindicaretis hortarer. O fortissime uir Traiane, qui frigescentis, & iam senis membra imperij, multo spiritus feruore refouisti, ac præter spem iuuenescere coëgisti, nunquam certè, uel tàm gelatum, atque decrepitum imperium, uel tàm necessarius feruor tuus: Vtinam uiueres, tibi loquerer, & rogarem, ut moribundæ patriæ opem ferres, nec ideò, quod in Hispania natus esses Italicæ obliuiscereris originis. O bone Theodosi, qui parua hominum manu, sed diuino fultus auxilio, tibi militantibus elementis, & coniurantibus tecum uentis, sagittas barbaricas, ex immanibus pharetris aduersum nos eductas, in ipsas frontes atque exterminum barbarorum, miraculosè & incredibiliter retorsisti: Vtinam uiueres, tibi loquerer, nunc quid agam? & loqui oportet, & cui loquar non inuenio: effundam uoces in nubila, siquis forsan amicior spiritus, & bonus, fauens, è labijs meis abductus, ad aliquam generosam aurem illas perferat, ubi fructificent, ut cupio, potiùs quàm ut spero. Quid enim spei reliquum est? quid agitur summe IESV? ubi sunt oculi tui, quibus nos ab alto intuens, non modò claros, sed inuidiosos mundo feceras? Hanc tantam fortunæ uertiginem, hanc tàm subitam fati uim, sine quibus alijs uerbis, quod mœstum animum præmit, expediam? Vidisti equidem certè, præsensque aderas, quando patrum nostrorum manus exigua nunc sub Arcton, nunc sub Austrum, nunc sub Orientis, nunc sub Occidentis solis extrema, stupentibus & attonitis gentibus, ac regibus, uictricia latè signa circuntulit: hîc auaritiæ frenum stringens, illîc tumidam premens insolentiam. Hic iracundiæ mitigans truces motus, illic sæuæ libidini iugum ponens, postremò aliquid, ubilibet semper agens, quo magnifici transitus, gloriosa uestigia superessent, & orbis ipse perdomitus: caput tamen uel ueneraretur acceptum, uel delatum silentio suspiraret, quot maiorum nostrorum opera, omnibus terris effulgent, uelut cœlo sparsa sidera? Quot mirifici actus? Quot exempla uirtutum? Quantum nomen? Quanta memoria gestarum rerum? Quot per orbem urbes? Quantæque coloniæ? Quot trophea minacia, horrifico marmore uictis terris extantia? Quis cuncta dinumeraret, quæ mundus licet ipse inuitus sentit, indignansque recordatur? Quid igitur nunc rei est? Quid queritur? Quid defleam? Quid accusem? En parua prædonum manus, ex mille collecta fornicibus, terrarum omnium demonstrandam, atque uictricem Italiam peruagatur, & prouinciarum omnium reginam, sibi ante alias prouinciam depoposcit, heu, quisnam consulet pudori nostro? Quando iam de salute cogitare serum est, quis uulneribus nostris uelum dissimulationis, aut ignorantiæ prætendet? Quando non est, qui malis nostris auxilium ferat. Liceat saltem uel nescire quæ patimur, uel fœdissimas cicatrices nostrorum uulnerum non uidere. Volebam te orare suppliciter ó uir ingens, quem nominare non audeo, ut nobis dexteram dares, quod & posse uidebaris, & quàm maximè tuum erat, sed ut uideo prorsus obsurduisti. Itaque postquam nulli hominum loqui iuuat, ad te ultima & maxima Spes mortalium preces uerto. Si tibi creator omnium, beneficijs tuis parum memoriter usi sumus, si supercilium altiùs fortè quàm decuit, tanto & tam præsenti diuinitatis fauore sustulimus, & contrario uis ulcisci, rebus faciem muta. Tua est enim fortuna, tuæ sunt sortes, tuæ successuum humanorum uices. Imperauimus insolenter, seruiemus humiliter, auerte latronum iugum, si unquam latronum more regnauimus, si te offendimus, & tibi libertas nostra non placet: at saltem illorum cædes, sacrilegia, rapinæ, furta, adulteria, stupra displiceant. Obsta [illegible] malis, & te dominū [illegible] ostende,

qui

qui dixerunt in corde suo: Non est Deus. Tuosq; pater adiuua fortasfis immeritos, sed de te sperantes, tuumq; nomen cum lachrymis inuocantes, & ingenuè fatentes: Quia non est alius, qui pugnet pro nobis nisi Deus noster.

FRANCISCI PETRARCHÆ V. C. AD NIC. LAVRENTII, TRIB. P. Q. R. DE CAPESSENDA libertate, Hortatoria.

Rimum ne tibi Vir magnanime, pro tantarum rerum gloria, an libertatis partæ ciuibus, pro tuis erga illos meritis, & fœlicissimo successu libertatis graruler, incertus sum: utrisq; pariter gratulor, utroque simul alloquar, neque quos tàm coniunctos rebus ipsis uideo, sermone disiungam, sed quibus interim uerbis utar, in tàm repentino, tamq; inopinato gaudio? Quibus uotis exultans. Animi motus explicem? usitata sordescunt, inusitata non audeo, furabor me tantisper occupationibus meis, & Homerico stylo dignissimos cogitatus, quod penuria tēporis hortatur, tumultuaria complectar oratione. Libertas in medio uestrum est, qua nihil dulcius, nihil optabilius, nunquam certiùs, quám perdendo cognoscitur, hoc tamen grand bono, & experimento tot annorum cognito, læiè, sobriè, modestè, tranqui leq; fruimini, gratias agentes, talium munerum largitori, Deo qui nondum sacro sanctissimæ suæ Vrbis oblitus est, & eam seruam diutiùs spectare non potuit, apud quam terrarum orbis imperium collocârat. Itaq; uiri fortes, & uirorum fortium successores, si çum libertate sana mens redijt, non prius hanc, quam uitam deserendam, sibi quisque pro se cogitet, sine qua uita ludibrium est. Præteritam seruitutem ante oculos assiduè reuocate, sic etenim, nisi fallor, erit præsens aliquanto, etiam quàm uita charior, libertas, ut si alterutro carendum sit, reperiri ualeat nemo, cui modo supersit quicquam Romani sanguinis, qui non malit in libertate mori, quàm in seruitute uiuere. Elapsus hamo piscis, quicquid in undis internatat, metuit, excussa faucibus luporum ouis, glaucos eminus horret canes. Explicita uisco uolucris, tuta etiam arbusta formidat. Et Vos, mihi credite inescati hamo falsæ spei blanditijs: & Vos pestiferæ, consuetudinis uiscum: & Vos famelici luporum greges obsident Circumspi ite uigilantibus animis & uidete, ut quicquid omnino cogitatis, quicquid agitis, libertatem sapiat, ad hanc unam curæ, uigiliæq; uestræ, ad hanc omnes omnium pertineant actiones, quicquid præter hanc agitur, uel irreparabile iactura temporis, uel insidias ex[illegible]te. Amor immeritus, quem ad tyrannos uestros longo usu forsitan concepistis, & affectionis [illegible] memoria omnis, ex pectoribus uestris excidat, & seruus superbum dominum ad tempus colit, & clausa possessori suo auis alludit, & ille si liceat cathenas excutiet, & hæc si detur exitus, cupido fugiet uolatu. Seruistis clarissimi Ciues, quibus omnes nationes seruire consueuerant, & quorum sub pedibus reges erant, sub pauco infimi tyran[illegible]nide iacuistis quodq; ad dolores cedit, & pudoris cumulum, aduentitios & alienigenas dominos habuistis, decoris uestri, fortunarumq; raptores, libertatis euersores dinumerate, singulorum origines recensete, hunc uallis Spoletana, illum Rhenus, aut Rhodanus, aut aliquis ignobilis terrarum angulus misit. Ille uinctis post tergum manibus, ductus in triumphum, repentè de captiuo factus est ciuis, imò uerò non ciuis, sed tyrannus, ut minimè mirandum, si talibus urbs Roma, si gloria, si libertas. Denique si sanguis uester [illegible] est, dum [illegible] am patriam, dum propriæ seruitutis ignominiam, dum campis effusum sanguinem recordantur. Illud potius miror, unde uel nobis tàm longa patientia uiris Romanis & [illegible] uel illis [illegible] m intolleranda superbia? quid enim præcipuum, cur tantoperè sibi pla[illegible], habent. quibus inflantur & efferuntur [illegible] tibus, uirtutibusne? Quarum nullum ge[illegible] om[illegible] m pau[illegible] crius usquam est. An ex superabundantibus diuitijs, quæ sine furtis, [illegible] nequeunt? An ingenti potentia quæ mox, ut uos Viri esse cœpe[illegible] [illegible] mem nequeunt? An [illegible] laritate nominis, uel sanguinis, & furtiuo forsan, aut precario domicilio [illegible] id est autem [illegible] Romana prosapia glorientur. Impudentissimè ta-

men id faciunt, & quia diu se Romanos esse mentiti sunt, ceu mendatio præscripserint, iam Romanos sibi uidentur, quidque utrum risu, an lachrymis prosequendum sit: nescio, iam Romanorum ciuium uiluit nomen. Non Romani ciues, sed Romani principes appellantur. Sed minus indignor, dum eos etiam humanitatis oblitos uideo, non enim iam pridem eò uesanæ peruentum est, ut non homines, sed dominos dici uelint, pròh nefas, in qua urbe diuus Cæsar Augustus, mundi rector ac regnorum omnium moderator, edi[illegible]o ueruit, sed dominum dici, in ea nunc mendici, lures, graui se iniuria effectos putant, nisi domini uocentur. O' miserabilem fortunæ uertiginem: O mutationem temporis inauditam, discutiantur umbræ, pellantur errores, perueniatur ad uerum, utrum homines ij sint totius rationis expertes, uiderint qui diffinitionibus rerum student. Vtrum domini uos, quorum res agitur, uideritis, dum memineritis in eadem Vrbe, illos simul dominos & nos liberos esse non posse, quod unum diffinire meum est. Certè Romani homines non sunt, horum omnium, quos inani nobilitatis titulo, tàm fastidiosos uidebatis, undecunque uenerint, quolibet infœlici uento delati sunt, quæcunque illos miserit barbaries, quamuis foro uestro obuersarentur, quamuis stipati satellitum turbis, in capitolium ascenderent. Quamuis superbo gressu Romanorum illustrium cineribus insultarent, nemo non peregrinus erat, & ut ait Satyricus:

Nuper in hanc urbem pedibus qui uenerat albis. uetificatumque est illud alterius Poëtæ:
Solatia tanti perdidit Roma mali, *Nullos admittere reges, sed ciui seruire suo.*

Vobis uel illud utinam solamen miseriæ contigisset, ut uni saltem seu Ciui, seu Regi, & non pluribus simul externis prædonibus seruiretis. Sed uerum est, quid dixisse traditur ille famosissimus olim Romani generis hostis Hannibal, præterita magis reprehendi posse, quam corrigi, ideoque ne amplius urgeam, neu transacta uobis exprobem, quin potiùs, ut aliquid pudori uestro uelamentum præbeam, fuerunt & maiores uestri sub regibus, iisque non semper Romanæ, sed nunc Sabinæ, nunc Corynthiæ, quibusdam etiam si credere libeat, seruilis originis. Verum ut prospera, sic aduersa fortuna suum finem habet, & illorum, & uestræ libertati defensor insperatus affuit, & suum Brutum, utraque tulit ætas. Tres iam hinc ex ordine celebrantur. Bruti primus, qui Superbum regem expulit. Secundus, qui Iulium Cæsarem interfecit. Tertius, qui nostri temporis tyrannos, & exilio, & morte persequitur. In hoc ambobus similis, quod geminæ laudis materiam, quam inter se alij duo unitam diuidunt, iste totam occupet, priori tamen quadam morum ac propositi occultatione similior, iuuenis uterque, lõge aliius ingenio, quam cuius simulationem induerat, ut sub hoc obtentu, liberator ille populi Romani animi latens aperiretur tempore suo. Et illius quidem ueteris Liuius princeps historiæ, huius autem, uestri experientia testis est. Ille regibus, hic tyrannis contemptus. Primum postea formidabilis, illum legitis, hunc uidistis despectum ab hominibus, quibus æquo iure uiuere cum ciuibus extrema seruitus. quibus nihil nisi iniustum, atque insolens uidetur esse posse magnificum. Illi humilitatem uiri huius contemnebant, atque calcabant, sub qua tamen magnus animus interim tegebatur. Tel[illegible]is ego sibi sum, semper eum, hoc quód tandem peperit, sub præcordijs habuisse, sed tempus idoneum expectabat, quod ubi affuit, nihilo segnius primo arripuit. Eductum corde Lucretiæ cultrum tenens, nihilo utilius ille conciuibus tunc suis, libertatem reddidit, quàm iste nuc uobis, hoc interfuit, quòd illorum patientia unius indignitate sceleris, uestra innumerabilibus flagitijs, atque intollerabilibus iniurijs uicta est. Pro quibus sanguinem uestrum totiens fudistis, quos uestris patrimonijs aluistis, quos publica inopia ad priuatas copias extulistis, ij neque uos libertate dignos iudicarunt, & laceratas Reipub. reliquias, carprim in speluncis, & in fandis latrocinij sui penetralibus congesserunt: nec pudor ap[illegible] gentes uulgandi facinoris, aut infœlicis patriæ mis[illegible]ratio, plerasque comminuit, quo minus impiè spoliata Dei templa, occupatas arces, opes publicas, regiones urbis, atque honores magistratuum inter se diuisos, quam una in re turbulenti ac seditiosi homines, & totiùs reliquæ uitæ consilijs, ac ratione discordes, in humani fœderis stupenda societate conuenerant in pontes & mœnia, atque i[illegible]meritos lapides desæuirent. Denique pòst, ui, uel senio collapsa palatia, quę quondam ingentes tenuerunt uiri, post diruptos arcus triumphales, unde maiores horum forsitan corruerunt. De ipsius uetustatis, ac propriæ impietatis fragminibus uilem quęstum, turpi mercimonio captare non puduit. Itaque nunc, heu dolo[illegible] heu scelus, indignum te uestr[illegible] cis c[illegible]lumnis, de liminibus templorum, ad quæ nuper ex toto o[illegible]be concursus deu[illegible]hebat, de imaginibus sepulchrorum, sub quibus patrum uestrorum ue

n[illegible]ia

necabilis ciuis erat: ut reliquas sileam, desidiosa Neapolis adornatur. Sic paulatim ruinæ [illegible]sæ deficiunt, ingens testimonium magnitudinis antiquorum, & uos tot millia uirorum fortium, coram paucis latrunculis non aliter, quàm in capta urbe crassantibus, ceu totidem non tàm serui, quàm pecora, cum publicè matris membra discerperent, siluistis. Nimirùm enim super uos sortes fecerant, quis huic, quis illi credere in prædam, & quid imbelli ciuitati Athenarum miramur, & indignamur obtigisse, cùm legimus eam ornamentis suis omnibus & liminibus orbatam, ad triginta tyrannorum arbitrium peruenisse, hoc in Vrbe Roma, domitrice, urbium ac terrarum domina, sublimis adhuc imperij, & summi Pontificij titulis illustrata, potuisse contingere. Vt non multò plurium fortè etiam paucorum tyrannorum libidinibus subiaceret, nemo quidem usque ad hoc tempus, qui satis indignaretur inuentus est. Quis illorum precor unquam à uobis seruili aliquo, nisi eodem sordido contentus obsequio fuerit, seruis paulò altioribus, ipsisque iumentis parcitur, & si no[illegible] eorum charitate, & saltem damni metu, uobis quis pepercit unquam? Quis n[illegible] unumquenque hyeme, & nocte media, dum ubertim pluit, aut fulminat, charæ gremio coniugis auulsum, uel in periculum mortis misit, uel niuosis montibus, & limosis paludibus, ceu uile mancip[illegible]m circumduxit? Experrecti tandem, ex tàm graui sopore uidemini, ideoque si p[illegible] te[illegible]m feritatum pudet, ac pœnitet, aciem mentis acriter aduersus omnes casus exacuite: ne quis fortè luporum rapacium, quos à uestris ouilibus expulistis, & qui etiam nunc assiduè septa uestra circumstrepūt, ululatu ficto, aut spem aliqua blanditiora, unde uiolenter exierunt, fraudulenter irrumpant. Nisi enim hoc prouideritis (quod omen [illegible]e[illegible] quod ne dum cernere, sed excogitare etiam abhorret animus) nolite credere, eandem [illegible]os, quam pertulerunt famem recreaturos, sed multo rabidiorem, & magis magisque tra[illegible]u temporis efferatam, atque quæ gregis sanguinem sitiunt & pastoris, & libertatē uestram, & li[illegible]eratores uestri gloriam, miseriam atque ignominiam suam ducunt. Aduersus hos ho[illegible]denter insurgite, pauci & contemptibiles erunt, si uos unum eritis. Sed multum t[illegible] [illegible], quia multum diligo, eademque ratione multum audeo (amor enim & pauidos facit [illegible] securos) scio quidem, in illa tempestate Reipub. cuius si memini, fuisse qui paucorum [illegible]yrannidi aduersùs libertatem omnium fauerent, quodque non ab obscuris, sed à præcla[illegible]imis adolescentibus, atque ipsius liberatoris filijs admissum, quibus & mixti sanguinis [illegible]exus, & consuetudo longior, & familiarior conuictus obliuionem sui ipsius obuexerant, co[illegible]le tamen orbitate forsan infœlix, sed uirtute animi fœlicissimus pater, morte mulctauit, sanctiùs extimans sibi filios eripi, quam patriæ libertatem, idemque prorsus in hac tempestate permetuo, eoque magis, quò fragiliora nunc, & uolubiliora sunt pectora. Permultos arbitramur futuros, quibus uel mixto sanguine, cum tyrannis, uel miserrima consuetudine seruiendi persuasum sit, dulciorem esse seruilem crapulam, quam sobriam libertatem. Qui se grande aliquid assecuturos putant, si salutentur in publico, accersante, fatigentur obscœnis imperijs, tandem infames & sordidi parasiti, iniquis mensis assideant tyrannorum, atque aliquid de reliquis gulæ tam capacis absorbeant. Hæc enim profectò non alia miserorum solatia, hæc tantorum discriminum, & laborum præmia. Tu uerò Vir fortissime, qui tantam labentis Reipub. molem pijs humeris subijsti, nihilo segnius aduersus tales ciues, quàm aduersus crudelissimos hostes armatus inuigila. Iunior Brute, senioris imaginem ante oculos semper habe. Ille Cos. erat. tu si conferimus dignitates, multa quidem à Coss. aduersus plebem Romanam animosè dicam: multa etiam atrocia facta sunt, cuius TRI[illegible]. constant[illegible]ssimos defensores semper accepimus. Quod si Cos. ille studio libertatis filios interemit, quid Trib. tibi agendum sit, in cæteris uide. Si fidele consilium non respuis, nil [illegible] [illegible]ribues uel amo[illegible] quem libertatis inimicum senseris: scias hunc non amicum tibi esse [illegible]m sibi, dum [illegible]ue quod præstantissimum habet tendit eripere. De urbe Roma [illegible]atur Sal[illegible]stius, [illegible]ait: In tàm magna ciuitate, m[illegible]lta & uaria ingenia sunt. Q[illegible]tamtem [illegible] eadem modò sunt, qui exiguo prætio facilè seipsos, & uniuersam Rem[illegible] omne [illegible]um, humanumque ius proderent? Bene nobiscum agitur diuinitùs, si maior [illegible]o- p[illegible] sentit, si torporem quo premebatur excussit, magnum & formidatum no[illegible] [illegible]quamuis a[illegible]icti. P.R. magnæ opes, magna pr[illegible]sid a, [illegible] o gubernen[illegible] [illegible] seipsum potest, modò uelle unum incipiat. In[illegible]ip[illegible]t a[illegible]em iam, uu[illegible] [illegible]nt non de [illegible]o[illegible]uli sed de hostium numero sunt haben[illegible], qu[illegible] [illegible]s ex[illegible]era[illegible]m [illegible]pub. corpus, quò tenuiùs, & expeditius, ualidius que ren[illegible] [illegible]e a[illegible]umus desit, robur quippe non deerit, non mod[illegible] ad li[illegible]tate [illegible]iend

 [illegible]

sed etiam ad imperium repetendum. Quantum uero confert recordatio uetustatis, & mundo dilecti nominis Maiestas? Quis non Romæ ius suum prosequenti proprios optet euentus? tam iustæ causæ patrocinium Deus, hominesq; suscipiant. Italia, quæ cum capite ægrotante languebat, sese iam nunc erexit in cubitum. Si perstiteritis in cœpto, & lætus rumor inualuerit, mox sic spes etiam iucunda consurget, boni omnes, qui poterunt auxilium ferent. Quibus posse negabitur, uotis saltem, & precibus adiuuabunt. Contrà autem proditores patriæ, & hic gladio ultore ferientur, & apud inferos meritas pœnas luent, quas eis non noui tantùm doctores, sed etiam ueteres comminantur. Ii sunt enim, quos in acerrimo suppliciorum circulo Maro conclusit:

> *Vendidit hic auro patriam, dominumq; potentem,*
> *Imposuit, fixit leges pretio, atq; refixit.*

In hoc igitur genere hominum, seu potiùs beluarum, dicam quid sentio, omnis seueritas pia, misericordia omnis inhumana est. Tu quidem tibi uir egregie ad immortalitatem nominis aperuisti aditum, perseuerandum est, si cupis ad terminum peruenire, alioquin scito, quod quantò clarius principium, tantò obscurior finis erit. Hoc autem calle gradienti, multa periculosa, multa perplexa, multa aspera se ostendunt, sed uirtus arduis, patientia difficilibus delectatur. Ad laborem gloriosum nascimur, quid ad quietem inertissimam suspiramus? Adde, quod multa difficilia primùm aggredientibus uisa sunt, quæ longiùs progressis, apparuere facillima, quanquam ego de qualitate rerum disputo, cùm multa quidē amicis, plura parentibus, omnia patriæ debeamus. Itaq; & si infestis cuspidibus cum sceleratis hostibus concurrendum fuerit, concurres tu prorsus impeterritus, Bruti ipsius exemplo, qui oblatum in acie Superbi regis filium occidit, mutuis ipse uulneribus occumbens: ita, quem Vrbe depulerat, in tartarum usq; persecutus est. Tu uerò uictor incolumis illis pereuntibus consistes, & si utique cadendum sit, reddendaq; patriæ uita, illis ad inferna properantibus, cœlum petes, quo tibi uirtus, & tuorum charitas uiam strauit, æternæ famæ uestigium hic relinquens. Quid aliud sperare licet? Romulus urbem condidit, hic quem sæpe [illegible]omino Brutus libertatem, Camillus utranq; restituit. Quid ergo, inter hos tecum clarissime uir interest, nisi quod Romulus urbem exiguam, fragili uallo circumdedit. T[illegible] mnium quæ sunt, & quæ fuerunt, per maximam ciuitatem ualidissimis muris cingis? [illegible] tus ab uno, tu à multis tyrannis usurpatam libertatem uendicas? Camillus ex nouis, & adhuc fumantibus, tu ex iam pridem desperatis, ac ueteribus ruinis euersa restituis? Salue noster Camille, noster Brute, noster Romule, seu quolibet alio nomine dici mauis. Salue Romanæ libertatis, Romanæ pacis, Romanæ tranquillitatis auctor. Tibi debet præsens ætas, quod in libertate morietur, tibi posteritas, quod nascetur. Duo quidem citò dictu leuia, sed effectu saluberrima, nominatim petere, uir illustris, institueram. Tu me in altero sponte præueniens efficis, ut alterum petiisse satis sit. Sic enim fama de te loquitur, solitum per singulos dies, ex quo ad Reipub. regimen ascendisti, luce prima antequàm publici, priuatiq; negotij quicquam agas, uenerandum dominici corporis sacramentum, cum multa deuotione, & exactissima tuæ mentis discussione suscipere, hoc nimirum sapientis fragilitatē, corporum & uitæ breuitatem reputantis, & impendentes undiq; casus uarios circumspectantis uiri opus est. Seruasset, ut auguror, hunc morem, si ad hæc tempora peruenisset, seruauit quoddam simile, quantum obducta tenebris, & ætheteæ lucis egens permisit ætas, ille Romanorum ducum longè clarissimus. Reliquum est igitur, ut quotiens seu discumbere sorte, seu in somnis iacens, seu quid aliud corpori tribuens, aliquid ociosi temporis nactus eris, ani[illegible] [illegible] etiam sui generis alimenta ne subtrahes? Lege dum uacat, qua[illegible] id ex commodo non potes, egentes ausculta. Habes in huiusmodi rei ducem imitati[illegible] dignissimum Augustum, de quo ita scriptum est, quod in lectulum transgressus non amp[illegible]ius quàm septem horas dormi[illegible] ac ne eas quidem continuas, sed ut in illo temporis [illegible]atio ter, aut quater exper[illegible]cre[illegible] [illegible]nter[illegible] ipsum somnum recuperare ut euenit non posset, lectoribus, uel fa[illegible] b[illegible]lateribus ac[illegible]is. De eodem legitur: quod tàm parcus temporis dispensator fuerit, ut inter comedendum, bibendumq; legeret, aut scriberet. Tibi autem in hoc præcipuè rerum stat[illegible] le[illegible]ndum, audiendumue sit potiùs, qu[illegible]m maiorum [illegible]orum res gestæ. & [illegible] [illegible]a[illegible]dant[illegible]or[illegible]s est omnis u[illegible]s exempla[illegible] ome[illegible], [illegible] sine [illegible]bro de[illegible] [illegible] [illegible]s, [illegible] [illegible]nere ad to[illegible]cen, de clarorum hominum uirtutibus, id non ex[illegible] hoc [illegible] er[illegible]um [illegible]nillare animos, & ad im[illegible]nda exardescere [illegible] mihi [illegible]tem [illegible]it, [illegible] ram te cre[illegible] R[illegible]ni an[illegible]les, [illegible]

hactenus: Vos uerò nunc primum ueri Ciues, hunc uirum cœlitus uobis missum credite, hūc ut rarum Dei munus colite, pro salute eius animas uestras exponite, sicuti & sibi cum reliquis in seruitio degere, & quod tàm magnus populus spontè subierat, iugum pati. Licuit sed molestum uidetur, procul à cōspectu miserrimæ urbis effugere, & quod quosdam summos uiros fecisse nouimus, spontaneo exilio suum caput contumelijs eripere, retraxit eum solus amor patriæ, quam cùm in eo statu deserere sacrilegium putaret, in hac sibi uiuendum esse, pro hac moriendum statuit. Fortunas uestras miseratus, in quam præcipitem locum uenerit uidetis, opem ferte ne corruat. Cogitare quæso quotiens uos periculo mortis pro tyrannis superbissimis, & ingratissimis obtulistis, dum ferro decernitis, non ubi res uestræ, sed illorum sint, hoc est, quis potissimum regnet, quis licentiùs rapiat, spoliet, laniet, spargat, occidat, ausus pro indignis dominis, & pro obscœna seruitute tàm grandia, audere aliquid pro uobis, & pro libertate dignum est, pro qua inuentus est, & qui urbe Reges, & qui uita Cæsares spoliarent. Dicite mihi, si Romanorum regum, & imperatorum licentiam nō tulistis, alienigenarum prædonum tàm diu cruentam rabiem, & inexplendam auaritiam perferretis? Non ita Deum à piorum consilijs aduersum reor, uiuere sub illis tristibus quam sine illis mori. Audendum præterea aliquid pro filijs uestris, pro coniugibus, pro parentum canitie, pro auorum tumulis. Postremò nihil non audendum, pro Repub. cuius charitas Decius coëgit, ut deuotis corporibus ad mortem irent. M. Curtium, ut se in horribilem illam terræ uoraginem eques armatus immergeret. Horatium Coclitem, ut armis onustum corpus, quod muri loco legionibus Hetruscis obiecerat, in Tyberini amnis uortices, effracto ponte dimitteret. C. Mutium Scæuolā, ut erranti dexteræ inferret, mirandum ipsis hostibus, formidandumq; supplicium. Attilium Regulum, & cum manere domi posset, ad irati carnificis tormenta remearet. Duos Scipiones, ut in Hispania morientes, iter Carthaginensium, quando aliter non poterant, corporibus suis, & morte præcluderent, horumq; alterius natum, ut inops inglorius mori mallet, quam libertatem populi ulla ex parte concutere. Alterius ut priuatus T. Gracchi turbidos motus morte comprimeret, multos item alios, ut aduersùs tumultuosos ciues, eodem remedio uterentur. M. denique recentiorem Catonem, qui agnomen à more sortitus est, ut sibi ipse manus ingereret potius, quàm tyranni eiusdem, licet singularis, & unici uiri, uultum & seruientem patriam uideret. Singulos enumerare curiosum est, apud illos præsertim, quorum de sanguine non uiri tantùm, sed eiusdem unanimis, & iuncti propositi illustres etiam fauillæ surrexerunt. Cuius rei testis est Cremera, sexq; & trecentorum Fabiorum clarus simul, & miserabilis casus, nec familiæ modò, sed legiones, sed exercitus, quibus ruere in mortem pro patria dulce fuit. Ad hoc cùm in eo ipso Capitolio, ut augur tor, ista relegenda sint, de cuius olim uertice uir acerrimus Manlius, qui eius paulò antè custos fuerat (ob id solum, quia libertati cui fauerat insidiari, & egregio cœpto dissimiles exitus spectare uidebatur) præceps impulsus est, idemq; saxum habuit, & eximiæ laudis, & supplicij monumentū, exemplarq; reliquit perpetuum, similia non audendi. Nec sibi uerò. Quisquam falsò persuadeat, eos qui pro libertate excubant, qui hactenus desertæ Reipub. partes suscipiunt, alienum agere negotium, sui agunt. In hoc enim una reposita sibi omnia nôrint omnes, securitatem mercator, gloriam miles, ubertatem agricola, postremò in eadem religiosi cæremonias, otium studiosi, requiem senes, rudimenta disciplinarum pueri, nuptias puellæ, pudicitiam matronæ, gaudium omnes inuenient. In hoc enim tàm publicè, tamq; priuati, salutare negotium, omnia publica & priuata ope Romani ciues intendite. Huic uni reliquę cedant curæ. Si hanc omittitis, in quantalibet occupatione nihil agitis, si huic incumbitis, & si nihil agere uidemini, cumulatè tamen & ciuium, & uirorum impleuistis officia. Deleatur, oro, de medio uestrum ciuilis furoris omne uestigium, incendium quod in nobis tyrannorum flatibus exarserat, liberatoris uestri monitis, & munita beniuolentia restinguatur, unum ex omnibus certamen assumite, non uter potentior, sed uter melior, uter patientior, uter patriæ amantior eius sit, uter uicinis humilior, uter tyrannis infestior. Certate uicissim eum Tribuno, an ille ad honesta imperia prudentior, an uos ad obedientiam promptiores, & fortassis amor, quo nihil solet esse ualidius, ad coniunctionem animorum, non satis uirium habet, habeat communis utilitas, & si uno colo nexi hærere inuicem, tenaciter atq; pacificè, & tradita uobis à patribus uestris, non [illegible] in hostes publicos, arma conuertite. Horum exilio, ægestate, supplicijs, illorum [illegible] pulcherrimas inferias date. Qui hæc si dum aguntur exultabunt, si ante [illegible] præu[illegible] us expirassent. Sed iam uereor, ne plus æquo uos in uerbis detineam, hoc præsertim

præsertim tempore, quo factis potius opus est. Quæ quoniam neq; professioni, neq; fortunæ meæ suppetunt, quod unum auxilij genus habeo, uerba transmitto. Et primo quidem clarissimis rumoribus excitatus, inuidi fateor honori uestro, fortunamq; meam multiplicibus querelis oneraui, quod me præsentis tanti gaudij fecisset exortem. Sed ne exorte fecerit, uenit ad me per terras, & maria, mea uirilis portio lætitiæ. Itaq; calamum festinabundus arripui, ut in tanto, tam celebri libertatis populi consensu, uox mea de longinquo saltem audiretur. Vel sic Romani ciuis officio fungerer. Cæterùm quòd soluta oratione nunc attigi, attingam fortassè propediem, alio dicendi genere, modo mihi quod spero quidem & cupio, gloriosi principij perseuerantiam non negetis. Apollinea fronte redimitus, desertum atque altum helicona penetrabo, illic Castalium ad fontem, Musis ab exilio reuocatis, ad mansuram gloriæ nostræ memoriam sonantius, aliquid canam, quod longius audietur. Vale uir fortissime, ualete Viri optimi, uel gloriosissima Septicollis.

FRANCISCVS PETRARCHA, IOAN. BOCCATIO S.

Librum tuum, quē nostro materno eloquio, ut opinor olim iuuenis edidisti, nescio quidem, unde, uel qualiter ad me delatum uidi. Nam si dicam legi, mentiar. Siquidem ipse magnus ualde, ut ad uulgus & soluta scriptus oratione, & occupatio mea maior, & tēpus angustum erat. Idq; ipsum ut nosti, bellicis undique motibus inquietum, à quibus & si animo procul absim, nequeo tamen fluctuantis Rep. non moueri. Quid ergo? Excucurri eum, & festini uiatoris in morem, hinc atq; hinc circumspiciens, nec subsistens, animaduerti alicubi librum ipsum canum dentibus lacessitum, tuo tamen baculo egregiè, tuaq; uoce defensum. Nec miratus sum. Nam & uires ingenij tui noui, & scio expertus, esse hominum genus, & insolens, & ignauum, qui quicquid ipsi uel nolunt, uel nesciunt, uel non possunt, in alijs reprehendunt, ad hoc unum docti & arguti, sed elingues ad reliqua. Delectatus sum in ipso transitu, & si quid lasciuiæ liberioris occurreret, excusabat ætas tunc tua, dum id scriberes, stilus, idioma, ipsa quoq; rerum leuitas, & eorum qui lecturi talia uidebantur. Refert enim largiter, quibus scribas, morumq; uarietate stili uarietas excusatur, inter multa sanè iocosa & leuia, quædam pia & grauia deprehendi, de quibus tamen diffinitiuè, quid iudicem, non habeo, ut qui nusquam totus inhæserim: at quod uerè accidit, eo more currentibus, curiosius aliquanto quàm cætera, libri principium, finemq; perspexi, quorum in altero patriæ nostræ statum, illius scilicet pestilentissimi temporis, quod pręomnibus nostra ætas lugubre, ac miserum mundo uidit, meo quidem iudicio, & narrasti propriè, & magnificè deplorasti. In altero autem historiam ultimam, & multis præcedentium longe dissimilem posuisti, quæ ita mihi placuit, meq; detinuit, ut inter tot curas, quæ penè mei ipsius immemorem fecère, illam memoriæ mandare uoluerim, ut & ipse eam animo, quotiens uellem, non sine uoluptate repeterem, & amicis ut sit confabulantibus, renarrarem, si quando aliquid tale incidisset, quod cum breui postmodum fecissem, gratamq; audientibus cognouissem, subitò talis interloquendum cogitatio superuenit, fieri posse, ut nostri etiam sermonis ignaros, tàm dulcis historia delectaret, cum & mihi semper ante multos annos, audita placuisset, & tibi usque adeò placuisse perpenderem, ut uulgari eam stilo tuo censueris, non indignam & fine operis, ubi Rhetorum disciplina ualidiora, quælibet collocari iubet. Itaq; die quodam, inter uarios cogitatus, animum more solito discerpentes, & illis, & mihi, ut sic dixerim iratus, uale omnibus ad tempus dicto, calamum arripiens, historiam ipsam tuam scribere sum aggressus, te haud dubiè gauisurum sperans, ultrò rerum interpretem me tuarum fore, quod non facilè alteri cuicunque præstiterim, egit me tuj amor, & historiæ: ita tamen, ne Horatianum illud poeticæ artis obliuiscerer:

Nec uerbum uerbo curabis reddere fidus
Interpres:

Historiam tuam, meis uerbis explicui, imò alicubi aut paucis in ipsa narratione mutatis uerbis, aut additis, quod te non ferente modò, sed fauente fieri credidi, quæ licet à multis & laudata, & expetita fuerit, ego rem tuam, tibi non alteri dedicandam censui. Quam quidem, an mutata ueste deformauerim, an fortassis ornauerim tu iudica, illinc enim orat, illuc redit, notus iudex, nota domus, notum iter, ut unum & tu noris, & quisquis hæc leget, tibi non mihi tuarum rationem rerum esse reddendam. Quisquis ex me quæret, an hæc uera sint, hoc est an historiam scripserim, an fabulam, respondebo illud Crispi: Fides penes auctorem, meum scilicet Ioannem sit.

Hæc præfatus incipio.

FRAN.

FRANCISCI PETRARCHÆ V. C. DE OBEDIENTIA ac fide uxoria Mythologia.

ST ad Italiæ latus occiduũ Vesulus ex Appennini iugis, mons unus altissimus, qui uerticе nubila superans, liquido sese ingerit ætheri, mons suapte nobilis natura, sed Padi ortu nobilissimus, qui eius è latere fonte lapsus, exiguo orientem contra solem fertur, mirisq; mox tumidus incremẽtis, breui spacio decursu, non tantum maximorum unus animum, sed fluuiorũ à Vergilio rex dictus. Liguriam gurgite uiolẽtus intersecat, dehinc Aemiliam, atq; Flaminiam, Venetiamq; discriminãs, multis ad ultimum & ingentibus ostijs, in Adriaticũ mare descendit. Cæterùm pars illa terrarũ, de qua primùm dixi, quæ & grata planitie, & interiectis collibus ac montibus circunflexis, aprica pariter, ac iucũda est, atq; ab eorũ quibus subiacet Pede[illegible]ntiũ nomen tenet, & ciuitates aliquot, & oppida habet egregia. Inter cætera ad radicem Vesuli, terra Salutiarum, uicis & castellis satis frequens, Marchionum arbitrio nobilium, quorundam regitur uirorum, quorum unus, primusq; omniũ, & maximus fuisse traditur Gualtherus quidam, ad quem familiæ ac terrarum omnium regimẽ pertineret, & hic quidem forma uirẽs atq; ætate, nec minus moribus quam sanguine nobilis, & ad summam omnium ex parte uir insignis, nisi quòd præsenti sua sorte contentus, incuriosissimus futurorũ erat. Itaq; uenatui, aucupioq; deditus, sic illis incubuerat, ut alia penè cuncta negligeret: quodq; in primis ægrè populi ferebant, ab ipsis quoq; coniugij cõsilijs abhorreret. Id aliquandiu taciti cùm tulissent, tandem cateruatim illum adeunt, quorũ unus, cui uel auctoritas maior erat, uel facundia, maiorq; cũ suo duce familiaritas. Tua (inquit) humanitas optime Marchio, hanc nobis præstat audaciam, ut & tecũ singuli, quotiens res exposcit deuota fiducia colloquamur, & nunc omniũ tacitùs uoluntates, mea uox tuis auribus inuehat, nõ quod singulare aliquid habeam, ad hanc rem, nisi quod tu me inter alios charum tibi multis indicijs comprobasti. Cùm meritò igitur tua nobis omnia placeant, semperq; placuerint, ut fœlices nos tali domino iudicemus: unũ est, quod si à te impetrari sinis, teq; nobis exorabilẽ præbes, planè fœlicissimi finitimorũ omnium futuri sumus, ut coniugio, scilicet animum applices, collumq; non liberum modò, sed imperiosum legitimo subijcias iugo, idq; quàmprimùm facias: uolant, enim dies rapidi, & quanquam florida sis ætate, continuè tamẽ hunc florem, tacita senectus insequitur, morsq; ipsa omni proxima est ætati. Nulli muneris huius immunitas datur, æquè omnibus moriendum est, utq; id certum, sic illud ambiguũ, quando eueniat. Suscipe igitur, oramus eorum preces, qui nullum tuũ imperium recusarent, quærendæ autem coniugis studium nobis linque: talẽ enim tibi procurabimus, quę te meritò digna sit, & tàm claris orta parentibus, ut de ea spes optima sit habẽda, libera tuos omnes molesta [illegible]licitudine quæsumus, ne quid humanitus tibi forsan accideret. Tu sine tuo successore abeas, ipsi sine notiuo rectore remaneant. Mouerunt piæ preces animũ Viri, & cogitis (inquit) me amici, ad id quod mihi in animum nunquã uenit, delectabar omnimoda libertate, quæ in coniugio rara est. Cæterùm subiectorũ uoluntatibus me sponte subijcio, & prudentiæ uestræ fisus, & fidei: Illam uerò quã offertis quęrendæ curã coniugis, remitto, camq; humeris meis ipse subeo, quid unius enim claritas cõfert alteri, sępè filij dissimili sunt parentum. Quicquid in homine boni est, non ab alio, quàm à Deo est. Illi ergo & status, & matrimonij mei sortes sperans de sua solita pietate, commiserim, ipse mihi inueniet, quod quieti meæ [illegible] expediens ac saluti. Itaq; quãdo uobis ita placitum est, uxorem ducã, id uobis bona fide polliceor, uestrumq; desiderium nec frustrabor equidem, nec morabor: unũ uos mihi uersa uice promittite, ac seruate, ut quamcunq; coniugẽ ipse delegero, eam uos summo honore ac ueneratione prosequamini, nec sit ullus inter uos, qui de meo unq; iuditio aut litiget, aut quæratur. Vestrum fuit mei animum quos nouissis liberrimũ, iugo subiecisse, [illegible]gij mea sit iugi ipsius electio, quæcunq; uxor mea erit, illa, ceu Romani principis filia domina uestra sit. Promittunt unanimiter ac lętè nihil defuturũ, ut quibus uix possibile uide[illegible] o[illegible]ta[illegible]m diem cernere nuptiarũ, de quibus in diem certũ magnificentissimè reparan[illegible] c[illegible]ũ alacres susciperent. Ita à colloquio discessum est, & ipse nihilominus

minus eam ipsam nuptiarũ curam domesticis suis imposuit, edixitq́ diẽ. Fuit haud procul a palatio uillula paucorum atq; inopum incolarum, quorum uni omnium pauperrimo, Ianicolæ nomen erat, sed ut pauperũ quoq; tuguria nonnunquã gratia cœlestis inuisit, unica illi contigerat Griseldis nomine, forma corporis satis egregia, sed pulchritudine morum, atq; animi adeò speciosa, ut nihil suprà, hæc parco uictu, in summa semper inopia educata, omnis inscia uoluptatis, nil molle, nil tenerũ cogitare didicerat, sed uirilis, senilisq; animus uirgineo latebat in pectore, patris senium inextimabili refouens charitate, & pauculas eius oues pascebat, & colo interim digitos atterebat, uicissimq́ domum rediens, oluscula, & dapes fortunæ congruas præparabat, durumq́ cubiculum sternebat, & ad summam angusto in spatio, totum filialis obedientiæ, ac pietatis officiũ explicabat. In hanc uirgunculã Gualtherus sæpè illac transiens, quandoq; oculos nõ iuuenili lasciuia, sed senili grauitate defixerat, & uirtutem eximiam, supra sexum, supraq; ætatem, quàm uulgi oculis cõditionis obscuritas abscondebat, acri penetrarat intuitu. Vnde effectum, ut & uxorem habere, quod unq; antè uoluerat, & simul hanc unã, nullamq́ aliam habere disponeret. Instabat nuptiarũ dies, unde autẽ uentura sponsa esset, nemo nouerat, nemo nõ mirabatur, ipse interim & anulos aureos, & coronas, & balteos conquirebat, uestes autẽ pretiosas, & calceos, & eius generis, necessaria omnia, ad mensuram puellæ alterius, quæ statura suæ persimilis erat, præparari faciebat. Venerat expectatus dies, & cum nullus spõsę rumor audiretur, admiratio omnium uehementer excreuerat, hora iam prandij aderat, iamq; apparatu ingenti domus tota feruebat. Tum Gualtherus aduentanti uelut sponsę obuiam profecturus domo egreditur, prosequente uirorum, & matronarũ nobilium caterua, Griseldis omniũ, quæ erga se pararentur ignara, peractis quæ agenda domi erant, aquam è longinquo fonte cõuectans, paternum limen intrabat, ut expedita curis alijs, ad uisendam Domini sui sponsam, cũ puellis comitibus properaret. Dum Gualtherus cogitabundus incedẽs, eamq́ compellans nomine: Vbinam pater eius esset, interrogauit, quę cũ illum domi esse reuerenter atq; humiliter respondisset, Iube (inquit) ad me ueniat, uenientem seniculum, manu pręhensum, parumper abstraxit, ac submissa uoce. Scio (ait) me Ianicola charum tibi, teq; hominem fidum noui, & quæcunque mihi placeant, uelle te arbitror, unum tamen nominatim nosse uelim. An me quem dominum habes, data mihi hac tua in uxorem filia generum uelis? Inopino negotio stupefactus senex obriguit, & uix tandẽ paucis hiscens. Nil (inquit) aut uelle debeo, aut nolle, nisi quod placitũ tibi sit, qui Dominus meus es. Ingrediamur soli ergo (inquit) ut ipsam de quibusdã interrogem te præsente. Ingressi igitur, expectante populo, ac mirante puellam cura patris obsequium satagentem, & insolito tanti hospitis aduentu stupidam inuenere, quam ijs uerbis Gualtherus aggreditur. Et patri tuo placet (inquit) & mihi, ut uxor mea sis. Credo idipsum tibi placeat, sed habeo ex te quęrere, ubi hoc peractum fuerit, quòd mox erit: An uolenti animo parata sis, ut de omnibus tecum mihi conueniat, ita ut in nulla unq; re à mea uoluntate dissentias, & quicquid tecum agere uoluero, sine ulla frontis, aut uerbi repugnantia te ex animo uolente mihi liceat. Ad hæc illa miraculo rei tremens. Ego mi domine (inquit) tanto honore me indignã scio: at si uolũtas tua, sicq; sors mea est, nil ego unq; sciens, nedum faciam, sed etiam cogitabo, quòd contra animũ tuum sit, nec tu aliquid facies, & si me mori iusseris, quòd moleste ferã. Satis est (inquit ille) sic in publicum eductã populo ostendens: Hæc (ait) uxor mea, hæc domina nostra est, hanc colite, hanc amate, & si me charum habetis, hanc charissimam habetote. Dehinc, nequid reliquiarum fortunæ ueteris nouã inferret in domum, nudari eam iussit, & à calce ad uerticem nouis uestibus indui, quod à matronis circunstantibus ac certatim sinu illam, gremioq́ fouentibus uerecundè ac celeriter adimpletũ est. Sic horridulã uirginem, indutã, laceramq́, comam recollectam manibus, comptamq́ pro tempore insignitam gemmis, & corona uelut subitò transformatam, uix populus recognouit, quam Gualtherus anulo pretioso, quẽ ad hunc usum detulerat, solenniter desponsauit, niueoq; equo impositam, ad palatium deduci fecit, comitante populo, & gaudente. Ad hunc modũ nuptiæ celebratæ, diesq; ille lætissimus actus est. Breui dehinc inopi spõsę, tantum diuini fauoris affulserat, ut non in casa illa pastoria, sed in aula imperatoria educata, atq; edocta uideretur, atq; apud omnes supra fidẽ chara, & uenerabilis facta esset, uixq; his ipsis, qui illam ab origine nouerant, persuaderi posset Ianicolæ natam esse, tantus erat uitæ, tantus morum decor, ea uerborum grauitas, ac dulcedo quibus omnium animos nexu sibi magni amoris astrinxerat. Iamq́ non solum intra patrios fines, sed per finitimas quasq; prouincias, suum nomen celebri pręconio fama uulgabat: ita ut multi ad illam uisendam uiri ac

matronæ

matronæ studio feruente concurrerent. Sic Gualtherus humili quidem, sed insigni, ac prospero matrimonio, honestatis summa domi in pace, extra uerò summa cũ gratia hominum utus erat: quodq; eximiam uirtutem, tanta sub inopia latitantẽ, tam perspicaciter deprehendisset, uulgo prudentissimus habebatur. Neq; uero solers sponsa, muliebria tantum hæc domestica, sed ubi res posceret, publica etiã obibat officia uiro absente, lites patriæ, nobiliumq; [illegible] discordias dirimens, atq; componens, tam grauibus responsis, tantaq; maturitate, & iudicij æquitate, ut omnes ad salutem publicam demissam, cœlo fœminam prædicarent. Neq; multum tempus effluxerat, dum grauida affecta, primum subditos anxia expectatione suspendit, dehinc filiam enixa pulcherrimam, quamuis filium maluissent, tamen uotiua fœcunditate, non uirum modò, sed totã patriam lætam fecit. Cœpit, ut fit, interim Gualtherum cum iam ablactata esset infantula, mirabilis quædam, quàm laudibilis, doctiores iudicẽt, cupiditas, sat expertam charæ fidem coniugis experiendi altiùs, & iterum atq; iterum tentandi. Solam igitur in thalamum se uocatam, turbida fronte sic alloquitur. Nosti ô Griseldis, neq; enim præsenti fortuna te præteriti tui status oblitã credo: nosti inquam, qualiter in hanc domum ueneris, mihi quidem chara satis ac dilecta es: at meis nobilibus non ita, præsertim ex quo parere incepisti, qui plebeiæ Dominæ subesse animis ferũt iniquissimis. Mihi ergo, qui cum eis pacẽ cupio necesse est, de filia tuã non meo, sed alieno iuditio obsequi, & id facere, quod mihi posset esse molestius. Id enim uerò te ignara nunq; fecerim, uolo autẽ tuũ mihi animum accommodes, patientiamq; illam præstes, quã ab initio nostri coniugij promisisti. His auditis nec uerbo mota, nec uultu. Tu (inquit) noster es Dominus, & ego, & hæc parua filia tuæ sumus, de reb. tuis igitur fac ut libet, nil placere enim tibi potest, quod mihi displiceat. Nil penitus uel habere cupio, uel amittere metuo, nisi te hoc ipso mihi in medio cordis affixum, [illegible] inde, uel lapsu tẽporis, uel morte uellendũ, omnia prius fieri possunt, quàm hic animus mutari. Lætus ille responso, sed dissimulans uisu mœstus abscessit, & post paululum unum suorum satellitum fidissimum sibi, cuius opera grauioribus in negocijs uti cõsueuerat, quid agi uellet edoctũ, ad uxorẽ misit, qui ad eam noctu ueniens. Parce (inquit) o domina, neq; mihi imputes, quod coactus facio. Scis sapiẽtissima, quid est esse sub dominis, neq; tali ingenio prædita [illegible] quamuis inexpertæ dura parendi necessitas est ignota: iussus sum hanc infantulã accipere atq; eam hic sermone abrupto, quasi crudele ministerium silentio exprimẽs subticuit, suspecta uiri fama, suspecta facies, suspecta hora, suspecta erat oratio, quibus & si clarẽ occisum iri dulcẽ filiam intelligeret, nec lachrymulã tamen ullam, nec suspitiũ dedit, in nutrice quidem, nedum in matre durissimum. Sed trãquilla fronte puellulã accipiens, aliquãtulum respexit, & simul exosculans, benedixit, ac signũ sanctæ crucis impressit, porrexitq; satelliti: uade (ait) quodq; tibi Dominus noster iniunxit exequere. Vnũ quæso, cura ne corpusculũ hoc feræ, aut uolucres [illegible] cerent, ita tamen, nisi tibi contrariũ sit præceptum. Reuersus ad Dominum [illegible]ũ quid dictũ, quidue responsum esset exposuisset, & ei filiã obtulisset, uehementer paternum animũ pietas mouit, susceptũ tamen rigorem propositi, non inflexit, iussitq; satelliti, ob[illegible] annis, cistæ intectã, ac iumento impositam, quiete omni quanta posset diligẽtia Bononiã deferret, ad sororẽ suam, quæ illic Comiti de Panico nupta erat, eamq; sibi traderet alendam materno studio, & charis morib. instruendam, tanta præterea occultandã cura, ut cuius filia esset à nemine posset agnosci. Iuit ille illicò, & sollicitè quòd impositũ ei erat impleuit. Gualtherus interea, sępe uultũ coniugis, ac uerba considerans, nullũ unq; mutati animi perpendit indiciũ, par alacritas atq; sedulitas, solitum obsequiũ, idẽ amor, nulla tristitia, nulla filiæ mentio, nunq; siue ex proposito, siue incidenter nomen eius ex ore matris auditum. Transierant hoc in statu anni quatuor, dũ ecce grauida, iterũ filium elegantissimũ peperit, lætitiam patris ingentẽ, atq; omniũ amicorũ, quo nutrici ab ubere post bienniũ subducto, ad curiositatem solitã reuersus pater, uxorẽ rursus affatur: & olim (ait) audisti populũ meum ęgrè nostrum ferre cõnubiũ, præsertim ex quo te fœcundam cognouère. Nunquã tamen egregius, [illegible]m ex quo marem peperisti, dicunt enim & sępè ad aures meas murmur hoc peruenit [illegible] e igitur altero, Ianiculo nepos nostri dominabitur, & tàm nobilis patria, tali domino subiacebit. Multa quotidie in hanc sententiam iactantur, in populis, quibus ego & [illegible] & ut uerum fatear, mihi metuens permoueor, ut de hoc infante disponam, [illegible]e disposui, id tibi prænuncio, ne te inopinus, & subitus dolor turbet. Ad hæc [illegible] repe[illegible]o, nihil possum, seu uelle, seu nolle, nisi quod tu, neq; uerò in ijs filijs quicq; habeo [illegible] ei laborem, tu mei, & ipsorum dominus, tuis in rebus iure tuo utere, nec con[illegible] quæras, in ipso enim tuæ domus introitu ut pannos, sic & uoluntates, affectusq;

ctusq; meos exui, tuos indui, quacunq; ergo de te, quicquid tu iiis ego etiam uolo, [illegible] quasi futuræ tuæ uoluntatis essem præscia, ante etiam quicquid id esset, & uelle, & [illegible] inciperem, quam tu uelles, nunc animum tuum, quem præue[illegible] non poss[illegible], lib[illegible] quo[illegible] sententiam, tibi placere quod moriar, uolens moriar, [illegible] res ulla denique, nec mors ipsa nostro fuerit par amori. Admirans fœminæ constantiam, turbato uultu a[illegible] confestimq; satel[illegible] olim mi[illegible] ad eam remisit, qui multum excusata necessitate parendi, multumq; petita uenia, [illegible] quid ei molestum, aut fecisset, aut faceret, quasi immane scelus acturus poposcit infantem. Illa eodem quo semper uultu, qualicunq; a[illegible] illum forma corporis atq; indole, non matri tantum, sed cunctis a[illegible] ilem in man[illegible] cœpit, [illegible] eum signo crucis, & bened[illegible] eius filiam fecerat, & diu [illegible] oculis inhærens, atq; deoscu lans, nullo penitus signo [illegible] is edito, petenti obtulit. Et tene (inquit) fac quid [illegible] ssus es, unum nunc etiam precor, ut si fieri potest, hos artus teneros, infantis egregij, proteg[illegible] à uexatione uolucrum ac ferarum. Cum ijs mandatis reuersus ad Dominum, animum eius magis in stuporem egit, ut nisi eam nosset amantissimam filiorum, paulominus suspicari posset, hoc fœmineum robur, quadam ab animi feritate procedere, sed cùm suorum omnium ualdè, nullum erat amantior quàm uiri. Iussus inde Bononiam proficisci, & illum tulit, [illegible] sororem tulerat. Poterant rigidissimo coniugi, hæc beneuolentiæ, & fidei coniugalis e[illegible] mento sufficere: sed sunt, qui ubi semel inceperint non desinant, imò incumbant, hæreantq; proposito, defixis ergo in uxorem oculis, an ulla eius mutatio erga se fieret contemplabatur assidue, nec ullam penitùs inuenire poterat, nisi quòd fidelior illi indies, atq; obsequentior fiebat, sic ut duorum non nisi unus animus uideretur, isq; non communis amborum, sed uiri duntaxat unius, uxor enim per se nihil, uel uelle, ut dictum est, nihil nolle firmauerat. Cœperat sensim de Gualtero decolor fama crebrescere, quòd uidelicet effera, & inhumana duritie, humilis pœnitentia, ac pudore coniugi filios iussisset interfici, nam ne[illegible] pueri comparebant, neque ubi nam gentium essent ullus audierat, quo se ille uir alio[illegible] tus, & suis charus, multis infamem, odiosumq; reddiderat, neq; ideò trux animus [illegible] batur, sed in suspecta seueritate experiendiq; sua dura illa libidine procedebat. Itaq; [illegible] ab ortu filiæ duodecimus annus elapsus esset, nuncios Romam misit, qui simulatas [illegible] teras apostolicas referent. Quibus in populo uulgaretur, datam sibi licentiã à Rom. [illegible] ut pro sua & suarum gentium quiete, primo matrimonio reiecto, aliam ducere posse[illegible] uxorem: nec operosum sanè fuit alpestribus, rudibusq; animis quidlibet persuadere. Quæ fama cùm ad Griseldis notitiam peruenisset, tristis ut puto, sed ut quæ semel de se, suisq; de sortibus statuisset, inconcussa constitit, expectans quid de se ille decerneret, cui se & sua cuncta subiecerat. Miserat iam ille Bononiam, cognatumq; rogauerat, ut ad se filios suos adduceret, fama undiq; diffusa, uirginem illam sibi in coniugium adduci. Quod ille fideliter executurus, puellam iam nubilem, excellentem forma, præclaroq; conspicuam ornatu, germanum p suum simul annum iam septimum agentem, ducens cum eximiâ nobilium comiti[illegible] a, statuto die iter arripuit. Hæc inter Gualterus solito, ut uxorem retentaret, ingenio, do[illegible] s ac pudoris ad cumulum, in publicum adductæ coram multis. Satis (inquit) tuo coniugio delectabar, mores tuos non origine respiciens: nunc quoniam, ut uideo, magna omnis fortuna, seruitus magna est, non mihi licet, quod cuilibet liceret agricolæ. Cogunt mei & Papa consentit, uxorem me alteram habere, iamq; uxor in uia est, statimq; aderit. Esto igitur forti animo, dansq; locum alteri, & dotem tuam referens, in antiquam domum æqua mente reuertere, nulla homini perpetua sors est. Contrà illa. Ego (inquit) mi domine, semper sciui, inter magnitudinem tuam & humilitatem meam nullam esse proportionem, meq; nunquam tuo, non dicam [illegible] gio, sed seruitio dignam duxi, inq; hac domo, in qua tu me dominam fecisti, Deum teste, animo semper ancilla permansi, de hoc igitur tempore, quo tecum multo cum honore longè supra omne meritum meum fui, Deo, [illegible] tibi gratias ago, [illegible] reliquo, parata sum bono, pacatoq; animo, paternam domũ repetere, atq; ubi pueritiam [illegible], senectutem agere, & mori, fœlix semper, atque honorabilis uidua, quæ uiri talis uxor fuerim. Nouæ coniugi uolens cedo, quæ tibi utinam fœlix adueniat, atque hinc ubi iucundissimè degebam, quando ita tibi placitum est, non inuita discedam: at quid iubes dotem meam mecum ut au[illegible]eram, qual[illegible] sit uideo, neq; enim excidit, ut paternæ olim domus [illegible] mine spoliata meis, [illegible] is ind[illegible] a uestibus ad te ueni, neq; omninò alia mihi dos fuit, quam fides, & nu[illegible] as. [illegible] ce [illegible] ut hanc uestem exuo, anulumq; restituo, quo me subarrasti, reliqui anuli & uestes, & ornamenta quibus a te donante ad inuidiam aucta eram, in thalamo

tuo

[illegible] eidem reuertar, [illegible] indignum [illegible] hi[illegible] populo nudus appareat. Quamobrem [illegible] pla[illegible] cium uirginitatis, quam huc attuli, quamquam [illegible], carum [illegible] tecum uti soleo, qua uentrem, [illegible] lach[illegible] continere amplius iam non [illegible] ucam ha[illegible] uerbis tremendibus uix ex[illegible] manu [illegible] sese exuens, [illegible] sibi retinuit camisiam, [illegible] coram cunctis egreditur, atque ita [illegible] sequen[illegible] fortun[illegible] bus siccis una oculis, & honesto uenetanda [illegible] domum remeauit. Senex qui has [illegible] ias, semper suspectas ha[illegible] tantam spem mente coeperat, semperque [illegible] euenturum cogitauerat, [illegible] humilis exorta [illegible], iam quandoque uir tantus, & more nob[illegible] [illegible] cam eius [illegible], & attritam senio, abditam paruae domus in parte [illegible]. Audito ergo non tam [illegible] tacitae redeuntis, quam comitum strepitu occurrit [illegible] antiqua ueste cooperuit. Mansit illa cum patre pau[illegible] dies, aequa[illegible] umanit[illegible] mirabili [illegible] nullum in ea signum animi tristioris [illegible] [illegible] pro[illegible] extare, [illegible] in medijs opibus inops, semper spiritu ui[illegible] humilis. Iam Panicius Comes [illegible] quabat, & de nouis nuptijs fama undique [illegible] praemisso uno ex suis, diem quo Salutias peruenturus esset acceperat, [illegible] alterus ad se Griseldam euocans, deuotissime uenienti: Cupio (ait) ut puella [illegible] prandium uentura magnifice excipiatur, uirique, & matronae qui secum sunt, [illegible] nostrisque qui conuiuio interesse erunt, ita ut locorum, uetborumque honor integer, sin[illegible] [illegible] dignitate seruetur, domi tamen foeminas, adhoc opus idoneas non habeo, proinde [illegible] ueste inopi, hanc tibi quae mores meos nosti, optime, suscipiendo[illegible], locando[illegible] [illegible] curam sumes. Non libenter modo (inquit illa) sed cupide & haec [illegible] [illegible] placita sensero faciam semper, neque in hoc unquam fatigabor, aut lentescam dum [illegible] reliquiae uelle superent, & cum dicto, se tuilia mox instrumenta [illegible] [illegible] uerrere, mensas instruere, lectos sternere, hortarique alias coeperat, [illegible] Proximae lucis hora tertia, Comes superuenerat, certatimque omnes, [illegible] [illegible] fantis, mores ac pulchritudinem mirabantur. Erantque qui dicerent [illegible] [illegible] ac feliciter permutasse, quod & sponsa haec tenerior esset, & nob[illegible] [illegible] accederet. Sic feruente conuiuij apparatu, ubique pr[illegible] [illegible] nec tanto casu deiecta animo, nec obsoletae uestis pudore [illegible], sed ie[illegible] intranti obuia puellae, flexo poplite seruilem in modum, uultuque [illegible] [illegible] Bene uenerit domina mea, inquit. De hinc caeteros [illegible] [illegible] suauitate susciperet, & immensam domum [illegible] [illegible] omnes & praesertim aduenae unde ea maiestas morum, atque ea prudentia sub [illegible] uehementissime mirarentur, atque ipsa in primis puellae pariter, atque infanti[illegible] [illegible] nullo modo posset, sed uicissim modo uirginea, modo infan[illegible] [illegible] [illegible] eo ipso in tempore, quo assiduendum mensis [illegible] eam uer[illegible] [illegible] omnibus, quasi illudens. Quid tibi uidetur (inquit) Griseldis de hac mea [illegible] [illegible] pulchra atque honesta est: plane (ait illa) nec pulchrior ulla, nec honest[illegible] [illegible] ut cum nulla unquam, aut cum hac tranquillam agere poteris [illegible] ac [illegible] fit cupio, & spero: unum bona fide te precor ac moneo, ne hanc [illegible] [illegible] alteram agitasti. Nam quod & iunior, & delicatius enutrita est, [illegible] [illegible] non ualeret. Talia dicentis alacritatem intuens, [illegible] constantiam [illegible] [illegible] ulieris examinans, & indignam sortem non [illegible] meritae miseratus, [illegible] [illegible] Satis (inquit) mea Griseldis cog[illegible] tata, & [illegible] declarata mihi [illegible] [illegible] tem [illegible] quis tanta coniugalis amoris experimenta perce[illegible] [illegible] [illegible] cum laeto stupore perfusam, [illegible] uelut e somno [illegible] [illegible] [illegible], & ru[illegible] ait) sola uxor mea [illegible] nec ha[illegible] [illegible] [illegible] meam reris, [illegible] [illegible] [illegible] perdita uidebantur [illegible] [illegible] expert[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] cum lachrymis [illegible] [illegible]

lis, [illegible] gemitu madefacta, rapuimq; matronæ alacres ac [illegible] tã liis, [illegible] ind[illegible], coronaruq;, planus sq; [illegible] o [illegible] cũ [illegible], m[illegible] cũ gaudio, & fletu. ille dies celeberrimus fu[illegible] fuerat n[illegible] ar[illegible] Iuli osq; post per annos ingenti pace, concord[illegible] ux[illegible] inopem [illegible] m [illegible] rem hactenu[illegible] lexit [illegible] us erat, ne q[illegible] re [illegible] xperie[illegible], suam in d[illegible] h[illegible] no e[illegible] a[illegible], h[illegible] ain [illegible] m[illegible] g[illegible] nest s n[illegible] locauit, [illegible] m [illegible] successorẽ [illegible], & co[illegible] us, [illegible]

Han[illegible] iam stylo nun[illegible] retexere uisum fuit, nõ tàm ideò [illegible] s [illegible] m [illegible] s ad im[illegible] am huius ux[illegible] is patientiam, quæ mihi [illegible] mitab[illegible] [illegible] s ad [illegible] a n falcon[illegible] stantiam excit[illegible] m, ut [illegible] p [illegible] c p[illegible] æ [illegible] Deo no[illegible] o[illegible] a[illegible], qui licet (ut Iacobus ait Aposto[illegible] tentat[illegible] [illegible] um, [illegible] neminem tentet. Probat tamen & sæpè nos, multis ac grauibus flage[illegible] ex ce[illegible]. non ut animum nostrum sciat, quem sciuit antequam crearemur, sed ut nobis [illegible] stra [illegible] as [illegible] s, ac domesticis indi[illegible] ijs innotescat, abundè er[illegible] o constantibus [illegible] ri p[illegible] er[illegible], q[illegible] is fuerit, qui pr[illegible] Deo suo sine murmure patiatur, quod pro suo mortali co[illegible] rust[illegible] a hæc mulier cula passa est.

[illegible] sit amor tui, ut scriberem senex, quod iuuenis [illegible] x scripsissem, nescio an res ueta[illegible] ctas, quæ iam nõ historiæ, sed fabellæ sunt, ob[illegible] um, quod res tuæ, & à te scriptæ [illegible] qu[illegible] hoc præui[illegible] ens, fidem terũ penes au[illegible] hoc est, penes te fore [illegible] m præfatus: & [illegible] t[illegible], qu[illegible] de hac historia, quã fabulam dixisse malim, mihi cõtigerit. Legit eam primũ com munis a[illegible] us Patauinus uir altissimi ingenij, multiplicisq; notitiæ, & cùm epistolæ me[illegible] uix transi[illegible] et, subito fletu præuentus substitit: post modicũ uerò cum in manus eam [illegible] p[illegible] et, [illegible] o animo perlecturus, ecce iterũ, quasi ad condictum rediens, lectura [illegible] tus int[illegible] pit. Fa[illegible] us itaq; se non posse prodesse, eam uni suorum comitum doct[illegible] ro le[illegible] endam tradidit. Quod accidens, quorsum alij traherent incertum habeo, e[illegible] mam partem traxi, mitissimumq; uiri animũ intellexi, uerè enim homo humanio[illegible] e[illegible] uidem nouerim nullus est. Redijt illo flente, ac legẽte ad memoriam Saty[illegible]cu[illegible]

——molli[illegible]ima corda
Humano [illegible] dare se natura fatetur.
Quæ lac[illegible]rymas dedit, hæc nostri: pars optima sensus.

Post tempus amicus alter noster Veronensis, sunt enim nobis ut reliqua, sic amici eu[illegible] munes, audito quid alteri inter legendum accidisset, eandem legere optauit. Gessi morem in[illegible]enioso, & amico uiro, legit eam totã, nec alicubi substitit, nec frons obductior, nec uox fra[illegible] or, nec lahrymæ, nec singultus interuenere, & in finem. Ego etiam (inquit) flesse[illegible] & pl[illegible] res, & ue[illegible] a rebus accõmodata fletũ suadeba[illegible] t, nec ego duri cordis sum, nisi q[illegible] ficta omnia credidi, & credo. Nam si uera essent, quæ usquam mulier, uel Roman[illegible] [illegible] libet gentis hanc Griseldim æquatura sit: ubi quæso tantus amor co[illegible] ugalis [illegible] ae [illegible] tàm insignis patientia atque constantia? His tunc ego nil respondi, ne rem [illegible] ocis [illegible] col[illegible] oqu[illegible] festa dulcedine ad acrimoniam disceptationis adducerem: erat aute[illegible] n[illegible] onsio. E[illegible] c nonnullos, qui quæcunq; di[illegible] ia eis sint, impossibilia omnia arbitrentur, sic [illegible] nsura sua omnia metientes, ut se omnium primos locẽt, cùm tamen multa fuerin[illegible] for [illegible] nt, quibus essent faci[illegible] ia quæ uulgò impossibilia uiderentur. Quis est enim exe[illegible] pli [illegible] a, qui non Curtiũ ex n[illegible] s, & Mutium, & Decios: Ex externis autem Codrũ, & [illegible] e[illegible] tres, uel quoniam de [illegible] minis sermo er[illegible] t, quis uel Portiã, uel Hipsicrat[illegible], uel Al[illegible] [illegible] atum similes non fabulas fictas pute[illegible]. Atqui historiæ ueræ sunt. Et fa[illegible], qui [illegible] al[illegible] m spernit, quod non [illegible] ernere, quid nõ pati [illegible] ossit non intel[illegible] o. Cæterùm & [illegible] & [illegible] era[illegible] s ma[illegible] as [illegible] las ad te nõ perue[illegible] nc sentio: sed qui[illegible] ciam? Pati o[illegible] portet, [illegible] d [illegible] ari[illegible] licet [illegible] on ulcisci. Apparuit ecce pe[illegible] isalpinam Gal[illegible] simũ hoc [illegible] inum genus, cu[illegible] odes passuum, imò pestis nunciorum, qui literas apertas introsp[illegible] [illegible] & moro[illegible] ssimè contemplentur, quod dominorum forsan iu[illegible] excusat, qui f[illegible] [illegible] con[illegible], trep[illegible] a ac [illegible] perba uita, de se, & c[illegible] tra se omnia dici pu[illegible], atq; omnia [illegible] se [illegible] e[illegible] cusat[illegible] d si q[illegible] in literis ipsi[illegible] uen[illegible] u[illegible] t, quo[illegible] aures asinina[illegible] ul ce[illegible] qu[illegible] tra[illegible] endo tem[illegible] us terere, & nuncio deti[illegible] ere, n[illegible] c c[illegible] escen [illegible] tcant, [illegible] c[illegible] si e lite[illegible] s, quod[illegible] aul[illegible] im [illegible] ac[illegible] [illegible] pr[illegible] oportet, Imp[illegible]

nemo

me stomachantior nullus impatientior, ita ut sæpe me à scribēdo interterit, sæpe quo ... contra hos prædones, literarum nulla uindictæ alterius ... bus, & Reip. libertate pessundata. Sane huic tędio accedit ætas, ... omnium scribendiq; non satietas modò, sed fastidium, quibus ... amici, & omnibus quibus scribere soleo, quod ad hunc epistolarem sty... mum. Vale dicam, tàm ne usq; in finem me, quod diutiùs iam fecerūt, à me... scripturæ fragiliores impediant, quam ne ad horum nebulonū manus ineptissi... perueniant, quorum sic saltem ab iniurijs tutus ero, si quādo uel tecum, ... opus sit, sic scribam, ut intelligar non delecter. Promiseram memini, in ... epistolis, me deinceps in epistolis breuius scripturū, decliui iam tem... penuria, promissum implere non ualui, multoq; facilius, ut intelligi datur, ... cum amicis est, quam breuiloquium, tantus est, ubi semel incepimus ardor c... facilius fuerit, nō cœpisse, quàm frenare impetum cœpti sermonis. Sed promis... ne sat promissum implet, qui plus prę stat. Eram credo, dum promitterem oblitus ... apud Ciceronem latè notum: Quod natura ipsa loquacior est senectus. Va... uale te epistolæ, inter colles Euganeos 6. Idus Iunias M. CCC. LXXII.

FRANCISCI PETRARCHÆ, V. C. DE AVARITIA VITANDA, EIVSQVE MAGISTRIS, ATQVE INSTRUMENTIS FUGIENDIS, Oratio.

CIO tibi magistrum auaritiæ domi esse. Ex diuerso autem te eius artis indotilem spero, non mihi multis hortandus, sed monendus es paucis. Mox ut loqui cœpi, quo pergam, atque ubi desinere uelim nosti, liberalis ac nobilis animus ad auaritiæ scholam mittitur, additur lateri pædagogus, populus peritissimus artium pessimarū, cui linguæ centum sint, oraq;, ferrea uox, Adamantina mens, obstinatumq; iudicium: & tamen uide, quam de te spem geram, uincet ueritas, succūbet opinio, & discipulus unus, tot ludet ingenia magistrorum. Neque uerò me præterit, quæ nam esse solent auarorum ... ad amicos, ad contubernales suos, citò lucra desinere, sumptus nunqu... m. ... m sit pecuniæ, tantum est nobilitatis & gloriæ: perdita pecunia, fidē perdi, nihil cre... Et similiter, suspectum esse periurium. Contrà autem, diuitum mendacia pro ueris ... ne op... nudam esse uirtutem, ut corpus sine amictu, sine uagina gladium, sine p... pauperis sensum stultitiam haberi, eloquentiam temeritatem dici, clar... esse dedecori, formam impedimento, amicitias oneri, sobolem dolori, coniugiū ... uitam ludibrio ac labori, donare pecuniam, uoluptates, honores, imperia, clientelas, familiaritates regum, suffragia populorum, uestem tyriam, sericamq; suppellectilem, aureas mensas, arborū, ferarumq;, uasa corynthia, augusta palatia, cœlestes thalamos, prēclara connubia, figere illam leges, atq; refigere, tueri quos uelit, & opprimere, quodq; est longè maximè boni uiri nomen quærere, pessimis. Nam non iocor, indignetur, ut libet Cicero. ... Socraticam exaggeret ironiam: Viri boni in populo nunc ... pantur, qui ... & ... omnibus inquinati sunt, quod nomen nulla unquam ... super uirtute mer... Itaq; ... nuocato bonorum concilio, nunquam hodie nostris in ... us, iuxta Crassum Curius, ... Fabricius cedebit, neq; in Grais iuxta Samium Policratem Atticus consīdet Aristides. Sic uir... locum occupauēre diuitiæ, uerumq; appaiet illi Flacci:

Et genus & uirtus, nisi cum re uilior alga est.

... eiusdem illud:

... omnis enim res uirtus, fama: decus. diuina, humanaq; pu... diuitijs parent
... construxerit ille clarus erit, fortis, iustus, sapiens ... & ... quid uolet.

... t, quis eundem Poetam miretur, qui ... exclamantem:

O ciues ciues quærenda pecunia primum.
V... nummos.

Nam quis q[illegible],non primum quærere studeat,quia opti[illegible]? Atq; unde [illegible], & bona alia prouentura confidat? Ne'ue unitest parū fidei sit,a[illegible] Pecuniæ [illegible] omnia(inquit Salomon) & quoniā multos poterā citare,sed res no[illegible]a est,nec'eget te[illegible]

Aurum per medios ire satellites
Et perrumpere amat saxa potentius
Ictu fulmineo.

Audis auri potentia quāta est? Eaq; utrunq; fulmen atq; aurum,nulla uis,nulla queant ar[illegible] propagula,ut illud callidi hominis apud Tullium non minus uerè, quàm facetè d[illegible] Nullum inexpugnabilē locum esse,in quem asellus auro onustus,posset ascendere, n[illegible]lus autem fermè est,in quem hodie non possit ascendere: sic omnem foueam, omne [illegible] copianauit auaritia,eaq; uincendis mœnibus,ac turribus euertendis uis est auri. Quid mul[illegible] omnipotentem dicunt e[illegible]e pecuniam, quod paulò minus in regno auaritiæ uerum est, & q[illegible]d restat,nisi ut pecunia Deus quispiam sit, & est haud dubiè multorum Deus.

—— & si funesta pecunia templo
Nondum habitas, nullos nummorum ereximus aras.

Quod licet ijs uerbis à Satyrico dictum cōstet,tamen siue illum res fefellerat, & erant [illegible] [illegible]en dum id scriberet,ignotæ ubi nummorum aræ,siue postmodum institutæ sunt. Certè [illegible] Augustinus inter deas gentium pecuniam ponit, & utinam non hodie, quæ non dicam [illegible]ium,sed eorum plane,qui fideles se uideri uolunt,etsi non professione expressa, at c[illegible] [illegible] Dea esset. Hæc sunt auaritiæ præceptorum dogmata,hæc praelara consilia, pecu[illegible] terræ fecem super astra tollentiū. Quos nimirum notabat Apostolus, ubi auaritiā [illegible] [illegible]m dixit, esse simulachrorum. Quod uitium,cùm in eunctis fœdum,tum in senibus, [illegible] ntibus, reg[illegible]antibusq; fœdissimum, sed tamen in ijs ipsis, nescio qua'nam c[illegible] [illegible]mum est,quod utiq;, si quid ueræ lucis esset, à nullis mortalibus deberet esse remo[illegible]. Cæteri enim necessaria fortasse,ij certè superuacua concupiscunt, & per uitij c[illegible] periculi metam tendunt: nempe mortalis opulentia, & sæpe fraudibus,ac initijs cre[illegible] cum mc am necessitatis excesserit, mox uergere incipit in discrimen. Et de senili q[illegible] auaritia nescio quid efficatius,ac breuius dici possit, quàm quod ait Cicero. Auaritia [illegible]lis,inquit,quid sibi uelit,nō intelligo,potest enim quicquam esse absurdius, quam q[illegible] minus restat,eò plus uiatici quærere? Et profectò illud Senecæ: Nec multo opus, ne[illegible] dtm in omni ætate uerum,in senectute uerissimum est Attamen ut quæramus mali h[illegible] non dico rationem,quæ uitio nulla est,sed eausam,hanc fortassis nō ineptè dixerim,q[illegible]m in Rhetoricis scribit Aristoteles. Qui cùm de moribus agens iuuenum,ac senum, illos magnanimos dixisset: ratione addita, quod à uita nondum humiliati sunt, sed necessariorū [illegible] experti,hos pusillanimes esse ait. Ratione contraria, quia humiliati sunt,scilicet à uita, simulq;.quia propter experientiam sciunt.quod difficile est possedisse, & facile abijcere. Quæ ratio exactiorem in sene custodiā,utrunq; forsitan, propter necessitatis, difficultatisq; memoriam culpa leuet,illam anxiam atq; ardentem,utique concupiscentiam,non excusat, e[illegible] [illegible]perationе nisi fallor,senilíq; ortam metu,quibus omnia sibi defutura permetuunt, cum nil defectui propinquius sit,quàm uita,cui illa seruantur, quæruntur'ue. Contra diuitiarum uero cupiditatem,quid acrius,quid grauius,quàm illud Flacci, ait enim:

Deniq; sit finis quærendi cumq; habeas plus
Pauperiem metuas minus, & finire laborem,
Incipias parto quod auebas.

Sed huius etiā mali causæ alijs fortasse, aliæ se obtulerint. Seneca illam, quæ sibi uerissima [illegible] est,huiusce rei causam [illegible]psit. Ego aliā,quę mihi probabilis uidebat, adieci,quæ q[illegible]d [illegible] loco erat,repe[illegible]ere sup[illegible]cuā duxi. Cæterùm mali huius una radix est, q; qui plura [illegible] bent,pluribus indigent,si Philosophis,experientiæq; credimus,quodq; ait Flaccus idem:

Multa petentibus desunt multa.

Quod ipsum altiùs, ubi intendas humani animi inexplebilem appetitum arguit, qui post [illegible]t experimenta,tanto studio,ad indigentiam, defectumq; suum n[illegible] nunquam, se egentiorem fore,quàm c[illegible]m multa possederit. Restat de auaritia regi[illegible] aliquid, q[illegible] omnium indign[illegible]sima est. Nam quid,oro,deformius homine, inter fontes siticuloso atq[illegible] arido[illegible] talis est [illegible] ex auarus, cui non quæsitæ diuitiæ, non quærendæ [illegible] [illegible] erint renascentur. In ea fortuna igi[illegible],sitien[illegible] [illegible] pecuniæq; [illegible] [illegible]ul[illegible]ma, desperatæq; miseriæ est. H[illegible] autem regi ut prop[illegible]

cam morbi, inter ea quę Aristotelis secreta nominãtur, tripartita distractio lecta est. Nã regum alius, sibi & subditis auarus, hunc cur bonũ regem Indi dixerint, ignoro, alius sibi auarus, subditis largus, hunc minimè uitiosum regem Italici dixerunt. Ideo nisi fallor, quia auaritia in alios, non damnabilis esse non potest. In se autem potest etiã esse laudabilis, & quasi pars una modestiæ, licet eo casu auaritiæ nomen perdat, & iustiùs frugalitas nuncupetur. Quæ quanquam magnificentiæ aduersa uideatur, temperantiæ est amica. Est enim ut Senecæ placet, uoluntaria paupertas, gloriosus status, apud nos maximè, quorum Deus adamauit illam, & laudauit, & probauit. Sed nec apud externos inglorius, dicente Flacco:

Quanto sibi quisq; plura negauerit, à dijs plura feret.

Hoc, ut puto Italos mouit, ne Regem indulgentem alijs, & negantem sibi multa reprehenderent: licet per se utrisq; contrarij regẽ, qui nõ & sibi sit largus, & subditis nihil ualere diffiniant. Alius aũt est auarus subditis, largus sibi. Hunc ex omnibus pessimum nemo negauerit, atqui fermè omnes hodie tales sunt, itaq; quod ibidem sequitur. Nomen auaritiæ dedecet multum regem, & disconuenit multũ regiæ maiestati, iam quasi uersum in naturam regiam, & maiestatis regiæ pars quædã ac præcipuũ decus auaritia est. Quã eo sibi magis licitam putant, quo maiores sunt, & sub obtentu regalis prouidentiæ, pulchro uelo fœdum scelus tegitur. Hæc est, hercle, nostrorũ Regum gloria, hæc maiestas. Sed sit nobis loquendi aliquis, qui nullus est illis aceruandi, & quærendi modus, habes ergo de multiplici hominum auaritia, quod occurrit: tu nec senex, nec diues nimiũ, nec rex quidem, ex diuerso autem, nec adolescens certè, nec pauper, nec seruus es, sed medio omnium in statu, unde liberius deformitatem aspicias extremorum, & rideas, quos uel ætas, uel diuitiæ in culpam, uel regna præcipitant, deq; illorum dedecore tuum decus intelligas. Noli obsecro pædagogũ publicum, aut quem ille tibi domi substituit, audire, mihi potiùs si fidis, etsi mercor aurem præbe, neq; tàm mihi, quàm Ecclesiastico sapienti. Auaro (inquit) nihil est scelestius, quid superbis terra & cinis. Nihil est iniquius, quàm amare pecuniam, hic enim & animam suam uenalem habet. Quod ut non quidem ueriùs, sed latiùs patens scias. Cicero noster in libris Officialibus, uitam formans. Nihil est (inquit) tàm angusti animi, tamq; parui, quàm amare diuitias. Nihil honestius, magnificentiusq;, quàm pecuniam contemnere, si non habeas, & si habeas ad beneficium, liberalitatemq; conferre. Audis en pecuniæ uel contemptum, uel usum, atq; ut rursus ad scriptores sacros ueniar, ut uideas quanta omnium concordia sit ad uerum. In Psalmo ita scriptum est: Nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere. At ne fortè diuitias ultrò oblatas abijciendas, & non potiùs auaritiam secludendam crederes. Sequitur. Diuitiæ si affluẽt, nolite cor apponere. Quod hic omnibus suadet, tuus tibi iampridem persuasit animus modò, non dissuadeat pædagogus. Et miramur si auaritiæ regnum latè patet, si cunctis aurum rebus anteponitur, cuius in laudem, non uulgi tantum cupiditas, sed scribentium quoq; maximorum hominum conspirasse, uideantur ingenia, qui omne quod laudare instituunt aureum uocant. Nam quis, oro, non magnum aliquid putet, quòd omnis diuini ac humani cultus præcipuum, ac penè unicũ ornamentũ. Quod omnium laudabilium, optabilium, mirabilium rerum, unum ac perpetuum epitheton audiat. Magnum quiddam quicquid id esset, & optabile, parq; uel Heroum laboriosæ perfectioni, uel rudi nauigio tentandis æquoribus, rei ad eum diem inexpertæ & ancipitis experimenti, uellus aureum uocauẽre, quasi nulla res alia digna esset. Quæ tanto discrimine, tanto mari, tot littoribus Barbarorum, inter gelidos, ac turbidos Aquilones, inter tumidos, & ignotos fluctus, inter scopulos, non tantùm proræ obuios, sed in puppim etiam ruituros, apud Colchos, & Phasidem, tunc horrida nomina, orbe uelut alio peteretur, contra insomnis excubias draconis, cõtra flammiuomos boues, hostesq; terrigenas magicarum ope artium implorata. Nero Cæsar, domum illam suam, magnas urbis partes occupãtem, adeò ut de ipsa non immeritò dictum sit:

Roma domus fiet, Veios migrate Quirites
Si non & Veios occupat ista domus.

Si auream dici uoluit, non miror, quod id nomen, & impensæ inextimabilis magnitudo, & parietes crustati auro, & stellati gemmis mereantur. Id mirabile, quod & Romæ Georgij martyris, & Ticini Petri Apostoli domus est: illa ueli, hæc cœli aurei nacta cognomen, cum tamen aureum, uel omninò æneum cœlum, neq; solibus, neq; imbribus, aut roribus utile, & ero maledicto in libris sacris accipi, Ticinensiũ uicinus, sacer probet Ambrosius: nec auctoritate ualuerit, apud aurei nominis inuentores. Mons est Romæ ad occiduam plagam,

secus Vaticanum,& Apollinis olim templum,nunc primam & maximam Petri sedem. Alter mons Veronæ est,ad Orientem uersus,haud procul à mœnibus,ut utrunqꝫ nobilitaret, uterqꝫ mons Aureus dictus est. Priscum sæculū,summis laudibus efferūt,haud certè quantum mihi uidetur immeritò,sequētib. namqꝫ collatū sæculis,inuenietur & cupiditatis ignarum,& innocentiæ amicum,quid uerò omnes eius laudes,ut una uoce comprehenderent, aureum sæculum dixêre. Qui & illius ducem sæculi aureum,à Virgilio dictum scimus:

Aureus hanc uitam in terris Saturnus agebat.

Idem & comam insignem corporis habitum describens,auream cæsariem,atqꝫ auream uestem dixit,& lactea colla,aureis seu uinclis,seu uerbis innexuit, neqꝫ hominum modò, sed cornipedum idem habitus,quandoquidem

ostroqꝫ insignis & auro
Stat sonipes. atqꝫ alibi:
Aurea pectoribus demissa monilia pendent
Tecti auro fuluum mandunt sub dentibus aurum.

Quo minus miri est si reginalem habitum aureum fecit: unde est ille Didonis celeberrimus progressus:

Cui pharetra ex auro,crines nodantur in aurum
Aurea purpuream subnectit fibula uestem. quid? Panthesilea,
Aurea subnectens exertæ cingula mammæ. quid? Camilla,ut
Regius ostro Velet honos leues humeros. ut,
Fibula crinem auro internectat.

Quid autem ille,cuius hæc eadem circumuenta cupidine perijt bellatoris habitus sacerdotis,ut aureus ex humeris sonat arcus, & aurea nati cassida, tamen croceam,chlamydemqꝫ, sinusqꝫ crepantes:

Carbaseos fuluo in nodum collegerat auro:

Aut ille ludi puerilis ornatus,& pectore summo flexilis obtorti, per collum circulus auri. Quanquam quid habitum loquor,qui reuera multis est aureus. Alio idem loco,Didonem ipsam,Circenqꝫ alio,pulchram dicere dum ueller,utramqꝫ auream dixit, sicut supra Saturnum,pro bono,iustoqꝫ rege,aureum dictū memoraui,quasi omnis, & animi decor, & corporis,non nisi aureus posset intelligi. Iam non dicam:

Cælataqꝫ in auro fortia facta patrum,
Et pallam signis,auroqꝫ rigentem,
Colloqꝫ monile bacatum.
Et duplicem gemmis auroqꝫ coronam.
Et leues ocreas electo,auroqꝫ recocto. non dicam,
Pateram grauem gemmis auroqꝫ.
Crateresqꝫ auro solido,& pleno se auro proluentem.

Bicina & Iopam aurata cythara personantem,& uictor chlamydem auratam,ac leuibus hamis consertam,auro trilicem loricam,&

Tunicam molli mater,quæ ueneerat auro. &
Diues quæ munera Dido
Fecerat,& tenui telas discreuerat auro.

Aut immania pondera balthei,quæ colonus Euritides multo celauerat auro. Hæc (inquā) & multa similia prætereo, quæ passim apud Virgilium occursant, nec sequor apud Statiū, in Adrasti thalamis ostro tenues, auroqꝫ sonantes thoros, & auratis uincula lichnis, eiusdemqꝫ ad mensas patera signis perfectam,auroqꝫ nitentem,aureumqꝫ in circuitu alitem armatum,inqꝫ auro secta Gorgonis ora,Pallentia:

Nec pictus exudans uestibus aurum.

Et quæ sunt eiusmodi,infinita apud alios,atqꝫ alios,uulgatissima enim sunt omnibus, quæ iam ferè communis usus auri, in armis, in uestibus, in lectis, in cytharis, in uasis, in fibulis. At quid Carthaginensis regiæ surgentis laquearibus aureis? Quid Troiæ ruentis auratis trabibus,aut quid deniqꝫ notius,quàm barbarico postes auro, spolijsqꝫ superbi? Non satis est uestiri auro hominem,trabes,postesqꝫ, utqꝫ mox dicam pauimenta, & lapides auro uestiuntur. Quid apud Homerum Alcynoi domus, Phæacum regis in limine æneo argentea hostia,ianuæqꝫ aureæ,aureiqꝫ, quibus traherentur anuli, atqꝫ ad custodiam regiæ domus, à Vulcano mira arte fabricati aurei canes, & argentei,opulentum limen,hinc inde seruantes. Non sufficit domum esse auream, nisi aurei sint custodes, & aureæ intùs iuuenum statuæ, candela-

[illegible] um uice fun[illegible]m. Quis non ferat tamen Homeri etiam ætate, qui ante ur-[illegible] o[illegible]bile, cum eod[illegible] auctore apud inferos, & Tyresias [illegible] [illegible] sceptrum aureum tenens Minos, iura det mortuis, aurea quoque [illegible] uel arcus, uel ensis Herculei simulachri, quod in inferno posuit, mirum dictu, [illegible] superos Deos locet. Quæ si de hum[illegible] untur aut cernuntur habitacu[illegible] quod apud Nasonem:

Regia Solis erat [illegible] imibus alta columnis,
Clara micante aur[illegible]

Quo[illegible] Ph[illegible] currus aureus, axis erat temo aureus auream summæ curuatura rotæ. Ne-[illegible]tum currus, aut regia, sed Sol ipse apud Virgilium, utque alios sileam, apud meipsum a[illegible], ne me styli uitio eximam, Solisque sorori, Phœbe aurea, eundem apud Virgilium, at-[illegible]os nescio, an melius aurata esset, aureum illud lumen, aduentitium habens. Apud i-psum quoque Virgilium, non semel aurea sydera, quin & uerius solis hospes taurus, au[illegible] anum [illegible] cornibus aperit, & Martis frena aurea, quo minùs mirer, si Cupidinis tel[illegible] u[illegible] amoris infligitur, ut nobilitent auratum faciunt. Illa de cœlo in terram pen[illegible] m[illegible] catena, qua se[illegible] nexus elementorum, seu quid illud grandè quidem, occultumque [illegible]itur, nō aënea, nō ignea, sed aurea est, undique in cœlum graui aur[illegible] scandente. Hinc & V[illegible]rem pulchram dicere uolens, ipse a[illegible]eam dixit Homerus, & Dianæ thronum [illegible] [illegible] parenti aureum indumentum [illegible]amque auream, & comant[illegible] auro eq[illegible] de-d[illegible]e ue u[illegible]la esset inuidia inter fratres, parem penitus habitum, & Neptuno tribuit. Hinc & apud Homerum ipsum, somno thronus aureus à Iunone promittitur, & collum aureum [illegible]ribitur uenatricis cōforme. Ratio caput aureum, coll[illegible]m uero pot[illegible] requi[illegible], [illegible] quod nihil prorsus, in rebus auro pulchrius persuasum est. Hinc & eidem Dia-[illegible] thronum modò, ut diximus, & collum, sed colum auream dat Homerus. Auream [illegible]um Helenæ, atque argenteum calathum, cum haud dubiè, & uimineus calathus, & [illegible]dinea esset habilior, aureumque calicem Curæ, quo miseros trans[illegible] [illegible]ceos dat Iunoni. Sed hoc minus mirum, propter aëris splendorem, propter que[illegible] [illegible]num aureum dat Auroræ. Sed una est omnium ratio, hinc & Ioui Olymp[illegible] [illegible], & auream barbam Aesculapio, aureos crines patri, auratas lances fat[illegible] [illegible]t Mercurio auream uirgam dant, talaria nectunt a[illegible]rea, cum tamen [illegible] p[illegible]s, [illegible] opu[illegible]t. Sed iuuat & deorum omnia, & ipsos Insuper deos aure[illegible]ere, i[illegible]que qu[illegible]olunt, & de quibus sperant, quasi ditiores futuros, atque eàob rem a[illegible] beneficia prom p[illegible] a[illegible]reos uolunt, & uetustos habitus mutant, dicentes illud Persij:

Præc[illegible] uno, sit; illis aurea barba.

[illegible] p[illegible] est quod se[illegible]uituri

Aurum uasa Numæ, Saturniaq; impulit æra
Vestalesq; urnas, & Tuscum fictile mutat.

[illegible] æc inter idem Persius auditur clamans:

Dicite Pontifices in [illegible]to quid facit aurum.

[illegible]em gentilium morem, à nostris usurpatum doleo, contra præceptum Dei dicentis: Nec d[illegible] a[illegible]reos facietis uobis. Neutris sane sat fœliciter cessit, aurea ista diuinitas, [illegible] dixe-rim. nam [illegible] illos deos [illegible]u magis propitios fuisse, dum fictiles fuerunt, auctor est Seneca. Et [illegible] CHRISTUM Deum nostrum fuisse præsentiorem, antequam sibi aureas cuderemus [illegible]es, ut qui [illegible]e pura ac pietate animi, nō auro delectetur. Nemo usquam [illegible]ius est [illegible] [illegible] de q[illegible] non solum amicos apparatu aureo excip[illegible], sed hostes qu[illegible] [illegible] a[illegible] persequuntur, compedibus aureis uinciunt, ut usque ad ultimas ho[illegible] [illegible]erias, ambitio descendat uana. Quod in rege Persarum Dario, nephandus [illegible] prod[illegible] Bessus fecit, [illegible] eodem regno, fratri suo Cyro Artaxerxes rex antè iam fece[illegible] b[illegible]e pòst, animosa quidē ac bellax fœmina, fecit Aurelian[illegible]s u[illegible]r, q[illegible] [illegible] [illegible]a, in tri[illegible]mpho ducta est, catenarum patiens, sed caro sæpè quæsita de p[illegible] [illegible]d [illegible] te[illegible]m in captiuitate, & in uinculis fulgere, in morte etiam fu[illegible]er, in f[illegible] [illegible]cultus omnium [illegible]nus, isque perpe[illegible]s, nec æquæuus modo [illegible] [illegible]. Adde quòd urbes eximias, laudaturi pari præc[illegible] [illegible]cu[illegible]e [illegible] unde [illegible] apud Maronem, Capitolia urbis R[illegible]æ aurea. Et apud Au[illegible]nium. Aurea [illegible]est, q[illegible]o ambit[illegible] sermonis torrentem, [illegible] c[illegible]teros l[illegible] su[illegible], qui[illegible]a. [illegible] ue m[illegible]e cæter[illegible]s, non me [illegible]am A[illegible] [illegible]o [illegible] tamen hoc nunquam, adeo improprie dictum e[illegible] [illegible]citur ætate,

quando heu, non aurum, sed ruina est uerum ad tempus, de [illegible] quodq; tunc ignorabam, dum id dicerem, in [illegible] illo aure [illegible] Romam haber, [illegible] perti [illegible] auree [illegible] est Aurea [illegible] potius Romam, auream Babylonem, & Nabuchodonosor regis [illegible] dicent ut [illegible] paupertasq; uirtutum diues. Sed sic aurum cordi est, [illegible] num putent, nisi aurum sit c[illegible]en. Credo si paupertatem laudare uellent, [illegible] nuncuparent, quod [illegible] in al[illegible] r in me[illegible]o, si[illegible] em [illegible] e, nam me [illegible] egestatem in Epistola quad[illegible] ipsi [illegible] nimuero & copiam laudare, & mediocri[illegible] mam dicere uolens Flaccus, utramq; auream dixit. Deniq; regulam, qua anni, festi[illegible] [illegible]io dierum constat, utilissimam ut ostendant, aureum numerum [illegible] uocant, [illegible] dem, [illegible] in cœlo, & in terra, c[illegible] pené sunt aurea, Midæ recidimus in fabellam. Sed [illegible] se dica aliquis, prophana hæc, deq; gentilium libris eruta, ad scriptores sacros prodeat [illegible] lum ne quem moueat apud gentium scriptores, auream Romam dici, cum apud hos, Hierusalem [illegible] gemmis ædificentur, portæ margaritis niteant, plateæ, & muri eius [illegible] ex [illegible] [illegible], ne p[illegible]men hic hæreat, neq; in eo, quod uel Hieronymus [illegible] Ciceroni [illegible] tac ind[illegible] aud[illegible] exprimens, aureum illud flumen dixit eloquentiæ, quod de Aristotele [illegible] ple[illegible] eo iam dixerat, uel Græcorum ille disertissimus, Christianorum au[illegible] [illegible]ne, a[illegible]quam nihil inuenit ei, quod esset eloquij [illegible] r, q[illegible] [illegible] c[illegible] eius, ad maiora illa festinet. Nam quid [illegible] iant homines in [illegible] ubi aurum [illegible] [illegible] excuditur, custoditur, quando Deus ipse de cœlo alloquens Moysen [illegible] a[illegible]am [illegible]bet, nec ut satis erat [illegible] adderet, auro mundissimo intus [illegible] [illegible] [illegible] sequ[illegible] quæ de hac re Exodi liber continet, ut ibi [illegible] licet & co[illegible] circulos aureos, & uectes auro opertos, & propitiatorium, & Cherubin aureos, [illegible] in[illegible]urat[illegible] ensam labiumq; in circuitu aureum, & phialas, & thurribula, ac cyathos, & candela[illegible] c[illegible], & [illegible]henas & anulos, & tintinabulum, omnia ex auro purissimo fieri, at[illegible] p[illegible] m ue[illegible] auro præcipit. Quid in libro Numeri, ut obmittam acetabula & p[illegible] teas non ne ibi legitur, altare aureum, inuolutum iacynthino uestimẽto & in sancti[illegible] ne rabe[illegible]culi [illegible] altaris, oblationes principum Israel, quarum nulla sine mortari[illegible] [illegible] facta d[illegible] ribu[illegible]r, ut ad summam, tot sint mortariola, quot tribus. Quid tu [illegible] du[illegible] g[illegible]teæ, quas fieri ad conuocandam multitudinem dominus imperat Moysi q[illegible] [illegible] ores [illegible] essent, quàm argenteæ Quid in libris Regum, ac Paralipomenõ [illegible] te[illegible] Salamo[illegible]ne oracu[illegible]m ill[illegible]d toto o[illegible] sanctuar[illegible]m uestiuit, domum [illegible] c[illegible]per[illegible], atq; a[illegible]re ipsum te[illegible] auro, affixitq; laminas etiam clauis aure[illegible]. D[illegible] ul[illegible]entum domu[illegible] intus ac extra, ex auro tectum legimus, ac ne longius sim. Nihil [illegible] erat in templo quod non auro tegeretur. Post hoc paululum procede, & inuenies [illegible] [illegible] aureum, & mensam aureã, & candelabra aurea, & lucernas aurea[illegible] [illegible], & [illegible] nulas, & phialas, & mortariola, & thuribula, & cardines aureo[illegible] [illegible] centa scuta, [illegible] hastas aureas, eburneumq; thronum regis, loquar, au[illegible] f[illegible]um ipsum aureum, & omnia uasa, unfuerfamq; supellectilem ex auro p[illegible]queadeò ut in diebus eius, argẽtum nullius pretij [illegible] ret[illegible], tanta [illegible] a[illegible] n Hierusalem, quanta lapidum ac lignorum. Quid autem sunt en[illegible] li[illegible] d inquam quid in prouerbijs idem ait, posside sapientiam, quia aur[illegible] e[illegible]m, q[illegible] re[illegible] tiosior est argento. Et e[illegible]dem [illegible] Beatus qui [illegible]am, & qui [illegible] uit prudentia, melior est acquisitio eius ne[illegible] argent[illegible] [illegible]um sapientiam loquentem faciens. Melior est inquit fru[illegible]us meus a[illegible] & [illegible] p[illegible] gemm[illegible] me[illegible] argento electo. Vides unam eandem[illegible] sententiam quam sæp[illegible] pe[illegible] gentumq;, & lap[illegible] pretiosum [illegible] æstimet, cu[illegible] ab mine [illegible]no, sapientia compareret. Nam er[illegible] clarem [illegible] d[illegible] [illegible] am [illegible] m[illegible] atq; argento uidetur inuenisse cui sapientiam anteferret. Qu[illegible] od [illegible] m [illegible] [illegible] m in tempore mala aurea [illegible] n l[illegible] argenteis, qu[illegible] ouer[illegible] [illegible] Q[illegible] q[illegible] em [illegible] ant[illegible] a[illegible] [illegible] melius p[illegible]. Quid iam re[illegible]at, ni[illegible] [illegible] d[illegible] a[illegible] d[illegible] tam dic[illegible] aureum qua[illegible] [illegible] [illegible] in t[illegible]um [illegible] [illegible] dera[illegible] [illegible]a su[illegible]

[illegible] O[illegible]b[illegible] [illegible] [illegible]os [illegible]o aurũ, gem[illegible]
[illegible] m[illegible] [illegible]um at[illegible] fortissimis le[illegible] S[illegible]
[illegible] lapide pre[illegible] Q[illegible] in Ecclesiastico, P[illegible] &
[illegible] æ aureæ [illegible] ses argenteas? Quo[illegible] od ad[illegible]
[illegible] Dauid [illegible] Esaias præ[illegible] & Matthæus narrat oblatum
Q[illegible] [illegible],non ne, & illi suum altar[illegible] bent, & libatoria, & phia-
l[illegible] m[illegible] o[illegible] au[illegible] & intermedias h[illegible] mpli coro[illegible]is aurei[illegible] exor-
n[illegible] e[illegible] is. [illegible] Ionath[illegible] [illegible]n ei face[illegible] d[illegible] præ[illegible]
[illegible] at[illegible] et[illegible] addid[illegible] aurea, & [illegible] ellatem [illegible] bibend[illegible] n au
[illegible] endi. Quis non magna reputaret [illegible]bus uti sine licentia regia non
[illegible] eter[illegible] on u[illegible] gilans, uerum aurum, ma[illegible] haberet in pretio, cui pe[illegible]
[illegible] rum [illegible]let[illegible]. Certè cum a[illegible] Seleuci ad diripie[illegible]m te[illegible]
[illegible], & orante, diru[illegible] m[illegible] [illegible]um e[illegible] eq[illegible] pr[illegible] a e[illegible] &
[illegible] Is, [illegible]inuit, equitis apparentis ad auxiliũ tem[illegible]
[illegible] re aurea. Mirum, qu[illegible] si cœlesti[illegible] d[illegible]ator, locum san[illegible]
[illegible] m, armis, nisi aure[illegible]s uindicare. D[illegible]e cùm p[illegible]
[illegible] exte[illegible] nis [illegible] cir[illegible] m[illegible] Ierusalem, de rerum [illegible] ne[illegible] s[illegible] a est
[illegible] p[illegible]r[illegible] ierunt in aëre equ[illegible] t[illegible] antes, & co[illegible] orte[illegible] ar[illegible] is[illegible]
[illegible] mp[illegible] reis, & hastilibus aur[illegible] dutæ. Deinde aut[illegible] a[illegible] e[illegible] fu[illegible] mo[illegible] e
[illegible] das Machabæus, ipse cũ [illegible] iis indutí, & terra cap[illegible] t alper[illegible]
[illegible] um auxiliũ implorassent, cœpto p[illegible]ælio, apparue[illegible] au[illegible]xi[illegible]
u[illegible] ri, quorum ope magnã uictori[illegible] con[illegible] ti[illegible] [illegible] ea[illegible] a
ue[illegible] m [illegible] xercitum Lysiæ Iudas idem, cum pauci[illegible] proper[illegible] et[illegible]
m[illegible] uoce dominum exoraret, ut eis bonum angelum mitteret ad[illegible] al[illegible] e[illegible]
p[illegible] e[illegible] ns eos eq[illegible]es armatus: & quibus armis, nempè aurei[illegible]. Q[illegible] co[illegible]
[illegible] t, [illegible] cerunt. Postrem[illegible] Iudas ipse cu[illegible] Nicanore be[illegible]
[illegible] uod ille cum innumeris esset, iste cum p[illegible]ucis, anxi[illegible] e[illegible]
[illegible] prophetam, sibi gladium porrigentem: & quem gladium [illegible]
[illegible] e[illegible] Accipe sanctum gladium, munu[illegible] a De[illegible] in qu[illegible] dene[illegible]
[illegible] somnio [illegible]m id suis recitasset eo[illegible] [illegible]ati [illegible] mi[illegible]
[illegible] erat, pauci p[illegible]urimos ulcerun[illegible] exe[illegible] XXX[illegible]. [illegible]
I[illegible] e aurum [illegible]uod uisu pulchrũ, & scripturis omnibus laudatum &[illegible]
s[illegible] m[illegible] Audis Dei munus aureum fuisse, utrumq́ fortissim[illegible] ire[illegible]
d[illegible] e[illegible] uterer[illegible]. Quid Apocalypsis liber sacrorum plenus, at[illegible]
[illegible] Philadelphiæ suadetur, aurum emere, ignitu[illegible] pro[illegible]
[illegible] ne[illegible] etiam candelabra, & phialas aureas, & angelum stantem [illegible]
[illegible] uo[illegible] est ante thronum Dei, & h[illegible]bentem thuribulũ aureum in manu su[illegible]
[illegible] meretricem illa[illegible] magnam, cum regibus fornicantem, [illegible]ratam a[illegible]ro
[illegible] & [illegible] ar[illegible]s, & [illegible]bentem poculum aureum in manu[illegible]
[illegible] e[illegible] ari[illegible] sed uiginti quatuor seniores, sedentes in sed[illegible]us [illegible] u
[illegible] aureas in capitibus eorum, & septem angelos è templo tabernacul[illegible] te[illegible] o
[illegible] ca[illegible]ctora [illegible]onis aureis præcinctos, & quò altius iri nequit, filium hom[illegible]s
[illegible] d[illegible] [illegible]ona aurea, & eiu[illegible]dem [illegible] e[illegible]pite sedent[illegible] [illegible]ibus a[illegible] e[illegible] o
[illegible] am [illegible] plateas e[illegible]s, [illegible] dictum est. Ex [illegible] m[illegible]nd[illegible], por[illegible]s ac [illegible]
[illegible] etiosis, legimus. Qu[illegible] etiam non ex au[illegible]o labre[illegible] actam, sed ciui[illegible]
[illegible] c[illegible] undum dixit, dimensioni[illegible] eius [illegible] od mirabens dedit mensu[illegible]
[illegible] s, ta[illegible] a[illegible] n[illegible] metiri aurum nefas sit[illegible] le[illegible] t[illegible]lia, uixq́ ullu[illegible]
[illegible] u[illegible]cat. Quædam uero tam f[illegible]ola ut a[illegible] rep[illegible] ea[illegible]
[illegible] a nocturna sanctæ uirg[illegible]is Agnetis, ac ui[illegible] nei [illegible]lam co[illegible]
a[illegible] tan[illegible]m sine auro [illegible] nec in cœl[illegible] p[illegible]
[illegible] martyris Stephani, ille pro[illegible] e[illegible] m[illegible]
[illegible] p[illegible] [illegible] textæ[illegible] ces aureæ cum cr[illegible]x[illegible]
[illegible] uerit, se[illegible] nea, [illegible] per[illegible]
[illegible] e, [illegible]s e[illegible] tiui[illegible] man[illegible] us au[illegible]
[illegible] mus[illegible]
[illegible] dia, [illegible]

[illegible] nec experg[illegible]mus [illegible]rmimus [illegible] [illegible]untur. Et Adria[illegible] thalamo apud [illegible] Virgilium [illegible]:

Au[illegible] [illegible] erbis,
Aurea comp[illegible] [illegible]

[illegible] omnia, & quæ [illegible] in [illegible] ribus non ex[illegible] leg[illegible] at[illegible] tat[illegible] endi arbore, in [illegible] pro[illegible] nõ d[illegible] hic ubiq; aures loquendi mo[illegible]s, ex[illegible] [illegible]m [illegible] potest forsitan, nonnun[illegible] uelut au[illegible]toritate quadã, a[illegible] meliorem [illegible] irritare. [illegible] exter[illegible] stimuli [illegible] internis an[illegible] [illegible] exemp[illegible] quisq; infra, [illegible] quæ di[illegible] [illegible] num ge[illegible] [illegible]es. Non e[illegible] opus [illegible] [illegible] Midam, in undis [illegible]tientem [illegible] Tantal[illegible], nullis fabulis res eg[illegible] uere a[illegible] [illegible] historij, aut scriptor[illegible] testimonio opus sit, omne f[illegible]um omni[illegible] [illegible] fiat, quis [illegible] es auaritia iusiurandũ spreto, fra[illegible] fide[illegible] [illegible] sanguin[illegible], p[illegible] Dei metũ, [illegible] ne dem[illegible] [illegible]sq; p[illegible] [illegible] a[illegible] etiam au[illegible] au[illegible], uis[illegible] fœda, sed iam [illegible] [illegible] [illegible]era mercede uendentium, [illegible] propriã pudi[illegible] [illegible] [illegible]um sorores, cõiuges, [illegible]asq; mercantiũ. Iamq; alia nisi [illegible] [illegible] omni[illegible]m causa, [illegible], quę raræ, seu nullę essent, si ut prouerbium [illegible] [illegible] [illegible] Meum & Tuum de medio tollerentur. Quòd q[illegible] n[illegible] [illegible] breuem [illegible], & infœlicem uitam, ob hanc causam maximè t[illegible] numen[illegible] [illegible] [illegible]audimus Ouidium in magni operis primordio proclamantem.

Viuitur ex rapto.

[illegible] rapina & cupiditas malorum radix, uis autem ramos nosse audi reliqua:

——non hospes ab hospite tutus:
[illegible] socer à genero, [illegible] atrum quoq; gratia rara est.
I[illegible]net exitio uir con[illegible], illa mariti.
[illegible] terribiles miscent aconita nouercæ.
Filius ante diem, patrios inquirit in annos.

& ut uno uerbo cuncta co[illegible] et addit:

Victa iacet p[illegible].

[illegible] pietas, quia cupiditas [illegible]trix. Totam uerò ma[illegible]ummam, fraudes [illegible] [illegible]um, falsum t[illegible]imonium, impie[illegible]tem, discordias, fœd[illegible]tes, adulteria, cor[illegible] [illegible] Maro, ubi [illegible] erro[illegible] & exclamans ai[illegible].

[illegible] non mortalia pe[illegible] cogis.
A[illegible] sacra fam[illegible]

[illegible] nihil m[illegible] est, quòd non & suadeat, persuadeat, & ad extremũ cogat, eius d[illegible] [illegible] hodie diximus aurĩ fames, tantũ oculos quodq; miserius animũ ipsum, [illegible] ceus delectat. Quod nec Apostolũ fugit, ubi radicem omniũ mal[illegible]rũ dixit esse [illegible] [illegible] pe[illegible]es [illegible]quit) e[illegible]auerũ [illegible], & inseruerũt se dolorib. multis. Nam [illegible] [illegible] Qui uo[illegible] diui[illegible] eri, incid[illegible] in tentationẽ, & in laq[illegible]eũ diaboli, & d[illegible] [illegible]ta, & [illegible]tilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem [illegible] omnibus, tum in [illegible] præc[illegible] [illegible] uideas, qui citò diuites fieri u[illegible]lun. Q[illegible] [illegible]m est pr[illegible] dicente [illegible]:

——[illegible]m q[illegible] [illegible] fieri uult
[illegible]o uult [illegible].

[illegible] uer[illegible] [illegible] frenum ponet, atq; [illegible] ai[illegible]

——[illegible]uæ reuerentia legum?
[illegible]tus, [illegible] p[illegible]or est unquam, properantis [illegible]?

[illegible] de[illegible] mal[illegible]is, ac malis [illegible] [illegible] Hierosol[illegible]m[illegible] templ[illegible], a quo e[illegible] [illegible] [illegible] auro, nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]empe[illegible]

a[illegible]

[illegible] finibus, nō retrax[illegible] quidē cōtra decorem ac pudorē con[illegible] animi miserū, flagrantem [illegible] mū, ut [illegible] eba[illegible] fames, [illegible] [illegible] tutus aurū [illegible] etiā [illegible] ca[illegible] at unicum tantū [illegible] tetur, [illegible] V [illegible] hec abies: nempe nō ab[illegible]de, quā [illegible] te. Qui ben[illegible] fons malorū omniū, uidet mihi Cicero [illegible] opin[illegible] [illegible] recte agere, opinio infecta, [illegible] mio, si quæri[illegible], nimirū, [illegible] ep. p[illegible] uellet esse, cuius f[illegible] us, [illegible] cial [illegible] est [illegible] ita rem P. R. [illegible] do [illegible] as usurpabat, [illegible] hic homin[illegible] di[illegible]simū om[illegible] simus [illegible] mortaliū [illegible] optaret, [illegible] nquamq; nisi egenus, & [illegible] as usquā habet orbis terræ diuitias acci[illegible]sset eō [illegible] hæred[illegible] latā testamēto dissimulās adiret, & ut ioc[illegible] Ci[illegible] [illegible] ret, qd alienū fac[illegible]nus, suo [illegible] [illegible] Dei templū, omni auro, seq; prim[illegible] [illegible] tissimū Re[illegible] iret, qui eū uita [illegible] [illegible] itte cōpleuit, [illegible] mus fateor tantæ [illegible] [illegible] exercitus ruina, tamq; infontis nati sors mi[illegible]abilis, & in[illegible] s oppressit inn[illegible] meros, terū nimis m[illegible]lta de C[illegible], de qu[illegible] mil[illegible] tot [illegible] suspicabi[illegible] tulit impetus, [illegible] auaritiæ odiū, uen[illegible] ad alio[illegible] ne Cr[illegible] [illegible]. Qui utin[illegible] in hominib. fo[illegible] us esset. Et q[illegible] iam hac peste laborau[illegible] [illegible] excruatio agā, san[illegible] quantū posit auaritia, n[illegible] clarius, q̄ bell[illegible] [illegible] ut usq; ad Metellū, nemo C[illegible] nemo m[illegible] les, non auaritiæ fer[illegible] in [illegible] man[illegible] fuerat, q̄ res perdidit [illegible] rege & uirib. disidentē suis, & parē, & [illegible] [illegible]cit, & [illegible]nis tandē sceleribus, monib[illegible] suis d[illegible]gnus accesserit. Qu[illegible] [illegible] nomen [illegible] ui, & S[illegible] de quo & p[illegible]imo præclarē ait Cri[illegible] [illegible] ar[illegible]es ani[illegible] erāt quas oēs auaritia p̄pediebat. Qui[illegible] [illegible] ercitus impudentissim[illegible] nō audiuit? Se[illegible] partius forsan in [illegible] [illegible] ad[illegible] cœstis hæc sæuit, ubi nō so[illegible] a auaritiæ pedi[illegible] subiecta, sed ue[illegible] [illegible] atq; ea flagitia sunt au[illegible] ista, q̄ me[illegible] [illegible] omnis ret[illegible] xēda ætas, omnis [illegible] [illegible] [illegible] mil i pe[illegible] agrandus est hic or[illegible] [illegible] auaritiæ exēpla cōplecti. Reuocāda in med[illegible]ū Euripylæ, q̄ auri cupidine [illegible] a [illegible] ducendū denuò Polydori funus, adulter imbre aureo [illegible] [illegible] qu[illegible] dus auarus, & infamis illo muris uenditor, ein[illegible] tot [illegible] [illegible] dex[illegible]ema m[illegible] famis adductus. ut preti[illegible] icet in [illegible] [illegible] pecuniā tū exiguā p̄ cupido sinu abderet, & neglex[illegible] uit[illegible] [illegible] dē turpi dehonestauit auaritia. Ambiēd[illegible] [illegible] [illegible] apud ue decc[illegible] rū in singulas domu[illegible] au[illegible] tristis [illegible] [illegible] illi tres, [illegible] apud Valeriū le[illegible] Cassius, [illegible] Ptolo[illegible] primus percussores suos, cū gladijs ad se inte[illegible] endo [illegible] pera [illegible] [illegible] res. si clementiæ, non auaritiæ c[illegible] acta [illegible] Gracchi ca[illegible] [illegible] ex[illegible]rat, ampu[illegible] perq; urbem etiam [illegible] lo circum[illegible] [illegible] liquato ei [illegible] [illegible] cau[illegible] plumbo. quo ponderosus f[illegible] ret, quoniam scilicet auro [illegible] [illegible] dixerat, d[illegible]na ut l[illegible] et Gracchi mors, Septimij tamen trux at[illegible] [illegible] esset C[illegible] & propter opum mag[illegible]itudi[illegible] [illegible] [illegible] pit, [illegible] pe d[illegible]s, se lu[illegible] p[illegible] dam[illegible] [illegible] ere, atq; hoc animo pro[illegible] re[illegible] pelagu[illegible] [illegible] pertusa naui, cūcta [illegible] [illegible] ex[illegible] animo[illegible] entem [illegible] auara[illegible] ns auro at[illegible]nte, & [illegible] [illegible] uerat, non [illegible] sed mutato pro[illegible] o, a[illegible] redi[illegible] [illegible] um refere[illegible] [illegible] ridicula, & ut[illegible] Valerij uerba ponam:

Procul [illegible] te non p[illegible] s p[illegible] ut est.

[illegible] sententiæ [illegible] Do[illegible] erunt somnum suum & n[illegible] il in [illegible] [illegible]

FRANCISCVS PETRARCHA [illegible]
[illegible], S.

[illegible] Ard admodum [illegible] no [illegible] rer [illegible] re [illegible] on [illegible] in [illegible] perata co [illegible] int, necp [illegible] quam [illegible] re [illegible] accidat. Si [illegible] em ratio [illegible] rum re [illegible] n [illegible] hil autem m [illegible] a [illegible] ersum ration [illegible] ortuna. [illegible] illa rst [illegible] ta era [illegible] hæc [illegible] etuo [illegible] an [illegible] probatio [illegible] m eerer. Neq; his [illegible] uere [illegible] deo [illegible] ita hom [illegible] ena [illegible] [illegible] ad rem noſtram ue [illegible] ue [illegible] lenıem, fateor, [illegible] n [illegible] mitem h [illegible] ere nam [illegible] m [illegible] [illegible] ıtor uıa [illegible] ſtıorıq; peregrin [illegible] qu [illegible] d ſe [illegible] chrū, u [illegible] e [illegible] ct [illegible] [illegible] hıatem nobı [illegible] & æternā uıtam p [illegible] perit [illegible] S [illegible] pu [illegible] rum, ubi, ſi dici ſı [illegible] eſt, [illegible] in c [illegible] ſ pulta e [illegible] O bea [illegible] m iter, & in [illegible] dıo [illegible] m Chriſtiano animo ſpectaculum, [illegible] c [illegible] q [illegible] us peccatorum uectibus arceor nutisq; detineor. Infans quidem, ut Flaccus a [illegible].

Pudor loqui prohibet,

ſed imperioſ [illegible] ueritas fari iubet, ea ut paream cogit. Cum multæ me detinea [illegible] ca [illegible] æ, [illegible] o [illegible] [illegible] m pelagi metus, non quod aut uitæ cupidior, aut timidior mortis ſim, qu [illegible] m c [illegible] te [illegible] [illegible] ſtem mortem maritimæ præferenda rear, neq; enim in loco, ſed in an [illegible] fœlice [illegible] miſeros, & cum ubiq; moriendum ſciam, ubi ſit melius mori ignoro. Fruſt [illegible] bel [illegible] m, & mar [illegible] fruſtra labores fugimus, perituroq; parcimus corpuſculo. In medias uoluptuoſoru [illegible] te [illegible] regum th [illegible] lamos inuiſa mors penetrat, & ſæpe quam forte labor, & exercitium diſtuliſſent, iners [illegible] anticipat, ſemel uiiq; moriendum eſt, & hanc mortem u [illegible] rceſcere ueritum, ſic euitare ue [illegible] deme [illegible] [illegible] roeraſtin [illegible] re mollities, & æquanimiter expectare, tanquam ubiq; proximam, & hor [illegible] n bu [illegible] fur [illegible] m, ea uirtus eximia eſt, uerumq; uiri opus, ſecundam mortem omni n [illegible] u fugere, con [illegible] S [illegible] d ita re [illegible] ſe [illegible] bet ad impoſsibilia ſtudii omne conuerſum eſt non mori, non æ [illegible] tare non labor [illegible] n do [illegible] te, non ſeruire, non egere uolunt omnes, non peccare uult nullus. Cum ea ueta, & maxim [illegible] s, & [illegible] udinis, & laboris, & doloris, & ſeruitutis, & penuriæ cauſa ſit. Mihi uero forte nſic [illegible] is, [illegible] em erg [illegible] non metuis, quid metuis? longam mortem, & priorem morte nauſeam? N [illegible] o q [illegible] dem [illegible] d expertus metuo, quotiens putas illud monſtrum tetentaui, ſ [illegible] ortem naturam [illegible] ſue u [illegible] d [illegible] uel uincer [illegible] t, uel leniter, ſi quid p [illegible] fecerim quæris, non metum minui, ſed [illegible] na potius eum nauig [illegible] gat [illegible] pli [illegible] um hoc forſan animo uagn, & rerum nouarum uiſione inexplebili, oculo fren [illegible] fu [illegible] t nat [illegible] Con [illegible] tellum itaq; horri hoſtis exhorreo, cuius proſpectu tamen adeo delector, ut qu [illegible] m ge [illegible] e ab [illegible] nor quam cupide uideam ſtupor ingens ſit. Iſte me non metu [illegible] hic detinet, exoptat [illegible] m mitat [illegible] m tuum inuidet fortuna, an unquam uero poſthac metum huſc uictura ſit charita [illegible] tu [illegible] coniectura eſt. Ibis ergo ſine me, & multa conſpicies, quorum tibi dum uixeris memoria uolup [illegible] renouet. Ego interim dum tu redis Quod ut celeriter, feliciterq; ſit cupio, Europæ, Italiæq; finibus tentus agam, nihilominus te animo comitabor, & quoniam ita uis, his etiam comitabor ſcriptis [illegible] æ tibi [illegible] reuis itinerarij loco ſunt. Morem enim ſecutus amantium. Cuius præſentia cariturus es, im [illegible] e flagitaſti, qua utcunq; tuam abſentiam ſolareris, non hanc uultus imaginem, cuius indies mutati [illegible] ca ſit, ſed [illegible] biliorem effigiem animi, ingenijq; mei, quæ quantulacunq; eſt, profecto pars mei o [illegible] eſt. Hic tibi ergo, nō amici domicilium corpus hoc, quod uidentes quidam totum ſe hominem u [illegible] fa [illegible] putant, ſed amicum ipſum terrenis ſpectare luminibus licebit, quoniam ut ait Cicero: Mens iuſcunq; [illegible] eſt quiſq;, non ea figura, quæ digito monſtrari poteſt. Sed iam nimium te moror, quem ſocij expectant, quem tranquilla ueris facies, fauentesq; uocant auræ, quem nos omnes, qui ſuſpiramus abeuntem iamiam reducem exoptamus.

FRA[illegible]

FRANCISCI PETRARCHÆ, V. C. ITINERARIVM SYRIACVM.

IN QVO, QVICQVID PER EVROPAM, VEL ASIAM PEREGRINIS HI[illegible]R[illegible]SOLYMITANIS M[illegible]M[illegible] ABI[illegible]E [illegible] C[illegible]VRR[illegible]T,

diligentissimè describitur.

[illegible]Oscis ergo uir optime, quoniam me non potes, comites has habere literulas, [illegible]n quibus, quę oculis ipse tuis mox u[illegible]debis, ex me, qui ea certè nec dum uidi omnia, nec unquam forte uisurus [illegible]m, audire expetis, mirum dictú, nisi quia passim multa, [illegible]uæ non uidimus ignoramus. Parebo equidem, eoq́ promptiu[illegible], quo [illegible] stius cupis: primum scilicet, ut quæ ad salutem [illegible], [illegible] quæ ad notitiam rerum, & ingenij ornamentum, po[illegible] quæ ad memoriam exemplorum, excitãdumq́ animum pertin[illegible]re uidebunt explicem, ne[illegible]q́ longissimum breui stylo metiar. Prima, quæ nisi fallor religiosi prorsus ac fidelis, alia feruẽt[illegible] a[illegible] stu[illegible] [illegible]is, ac magni animi cura est. Quod uerò non possit amor, certius te u[illegible]surum [illegible] [illegible]mus meus hinc, quàm quæ oculus tibi tuus inde monstrauerit. In[illegible]rediam[illegible] [illegible]dem iter hoc, & mœnia prætermittentes, quæ assiduè subiecta oculis, in[illegible] [illegible]eruacuum est. Nondum tibi uisam, ut ais, Ianuam ueniamus. V[illegible]debis erg[illegible] [illegible]m u[illegible]bem, lapidosi collis in latere, uiris q́; & mœnibus superbam, quam dominam mar[illegible] aspectus ipse pronunciat, sua sibi potentia, quod multis iam fecit [illegible]us obst[illegible] [illegible]it. Iungis unde materia ciuilium simultatum [illegible]tet, auctorem [illegible]b[illegible] & [illegible]m[illegible]nt, primum ut quibusdam placet, Italiæ regem. Quod an ita sit, a[illegible] ip[illegible] [illegible]n[illegible]men d[illegible]derit, quod nostri orbis, quasi ianua quædam esse uideatur, incertum ha[illegible]co [illegible]is [illegible]iculpta monimentis. Vtriq́; autem illud obstat, qu[illegible]d apud ueteres n[illegible] Ianuæ, [illegible] n[illegible]men in usu est, huius sanè multa recentia, & memorabilia dici possunt q[illegible]æ prætereo, neq́; enim scribo nunc historiã, sed lecta describo, antiqua autem paucior[illegible] [illegible] n[illegible] h[illegible]c. Sed quantum intelligere est, cap[illegible]t gentis Albigaunum fuerat, [illegible] d[illegible] [illegible] Ianua, t[illegible]poribus Belli Punici secundi, à Carthaginẽsibus euers[illegible] [illegible]a [illegible]tuta e[illegible]n qua tu nunc & populi habitum, & locorum si[illegible]m, & [illegible] [illegible]minis cl[illegible]em, [illegible]uod de Tyro scriptum uides, cunctis terribilẽ, tremendamq́ [illegible] p[illegible]lago o[illegible]iectam, portumq́ mirabere manufactũ, inextimabilis sump[illegible] r[illegible] qu[illegible]m [illegible]otidianæ ne quicquam feriunt processę. Quid multa, cum se[illegible]d[illegible] [illegible]ne, & dextera, læuaq́; circumfusum littus, ac montes fluctibus impen[illegible] [illegible] hæc corpora, inopes animos, & uictum genus aspexeris, scio te uidisse contem illam a[illegible] [illegible]æ Roman[illegible] uirtutis aciem, longo exercitio multos olim annos exacuit, quod [illegible] credi[illegible]r, nulla prouincia magis fecit, ut cum scilicet omnia essent, quę uigilem [illegible]um Romanum exercitum haberent, locorum montana durities, hosti[illegible] prom[illegible] [illegible]as, [illegible]mmeatuum difficultas, insidiarum opportunitas, communitio castellorũ [illegible]en[illegible] plurimum, prædæ minimum, ocij nihil. Itaq́; cum urbibus terrarũ, [illegible] m multis di[illegible]cultatibus, uno tempore pugnandum erat. Hinc t[illegible] tame[illegible] [illegible]pere[illegible]t, & nautæ de littore funem soluant, nõ tamen ante discesseris, qu[illegible] pretios[illegible] [illegible]insi[illegible]ne uas solido è Smaragdo quo CHRISTVS, cuius te tàm procul â patria am[illegible] [illegible]e usus fertur, u[illegible] de[illegible] deuotum. Si sic est, ali[illegible]quin sua[illegible]pt[illegible] specie clarum [illegible]us ad læuam totum illum diem, ne oculos à terra dimoueas caueto, mul[illegible] current, quæ mult[illegible] faciliùs tibi sit mirari, quàm cuiquam hominum [illegible]ylo [illegible]s amœnissimas, interlabent[illegible], c[illegible]le[illegible], asperitate gratissima [illegible] [illegible]os [illegible]que auratã d[illegible] qu[illegible] u[illegible]te uerteri[illegible] [illegible]is sparsas in [illegible] talem decori [illegible]otum [illegible]tum de[illegible]s q[illegible]e[illegible]bere [illegible] a[illegible]m emensus, [illegible]x[illegible] a[illegible] promo[illegible]tor[illegible]m, Caput [illegible]

tis ip

tis ipsi uocant, ob[illegible]m habebis, & [illegible]inis, siue ut nautæ nuncupāt Al[illegible] exiguum, sed tranquillum, & ap[illegible]ibus abditum. Inde R[illegible]p[illegible] ac [illegible] mine Veneris in[illegible]nem portum, securum uentorum omnium, & omnium quæ [illegible] sunt classium capacem, nostrum prope Erycem, habet enim alterum Sic[illegible] opportunus [illegible]gatis puppibus, & hoc quidem littus omne palmiferu[illegible] ce[illegible] ut aduer[illegible]um Cereri, sic Baccho g[illegible]atissimu m ac Mineruæ. Nulli u[illegible] terrarū[illegible] certum est, quo magis id pr[illegible]is rerum scriptoribus, & præsertim [illegible]us prætermi[illegible]um m[illegible]ro[illegible] sed a[illegible]ducor ut extimem, non [illegible]nuidiam, sed desidiam causam dedisse silentio, uidelic[illegible] quod [illegible]n[illegible]um tentata, ideoq; nondum nota fertilitas locorum erat. Hinc est, ut cum [illegible]eis sępe carm[illegible]ibus Maroneum, [illegible]ale[illegible]q; concelebrent, terrasq; [illegible]s, hanc cu[illegible] laude præstantem omnes ignotam præ[illegible]rant, id me mouit, omi[illegible]m quæ scripserunt, [illegible] ingenio, & stylo, & ætate nouissimum, ut in Africæ meæ quodam [illegible]co, idoneam na[illegible] oc[illegible]c[illegible]sionem, loca ista describerē charactere, di[illegible]cēdiq; genere longè alio. Qui[illegible] er[illegible] br[illegible]uitas, uel ingenij tarditas, uel aliorum librorum unum in tempus c[illegible] oncidens, u[illegible] q[illegible]or[illegible] n[illegible]l[illegible]us est modus, fortunæ impedimenta uetuerint, aliquando fo[illegible] b oculos tuos uen[illegible]s, in horum te atq; aliorum, quæ multa nūc uisurus es locorum memoria reuocab[illegible]it. [illegible]ed [illegible]multum iam nobis restat, progrediamur ad reliqua. Non procul habebis cōtra extre[illegible]a[illegible]nuenses fines, Coruum famosum scopulum, & nomen à colo[illegible]e sortitu[illegible]ac pau[illegible] [illegible]nectus Macræ amnis ostia, qui maritimos Ligures ab Hetruscis dirimit, supra [illegible] littus [illegible] et sinistramq; ripam fluuij ruinas Lunę iacentis aspicies, si famę fides e[illegible]. Aliu[illegible] enim hac in pa[illegible]te nihil habeo, magnum exemplum fugiendæ libidinis, quæ sæpè non mod[illegible] singul[illegible]rū [illegible]num, sed magnarum urb[illegible]um, & locupletium populorum, ac re[illegible]m fortunas p[illegible] [illegible], licet huiusce rei exem[illegible]um maius, & antiquius Troia sit. H[illegible]c iam sensim cede[illegible]ti[illegible]s montibus aliquandiù planum & absq; scopulis leue littus, [illegible]ortus rari, castell[illegible] [illegible]ro[illegible] [illegible]rol[illegible]ibus, pla[illegible]a maris inhospita, Sarzanum paulò submotum à littore nouum [illegible]q; [illegible]d[illegible]m, [illegible] [illegible]auentia uicus [illegible] nobili[illegible], fluuius deinde re & nomine frigidus, [illegible], are[illegible]n[illegible] perl[illegible], secus Massa[illegible] amœnissimam terram, descēdit in pelagus: propè [illegible] e[illegible], quod [illegible] sanctam dicunt. Cuius auctor & audio conciuis quidam tuus fu[illegible] tunc p[illegible]æses, & uir domi clarus ac nobilis, itaque familiæ suæ nomen transt[illegible] suum opus: ultrà iam Pisanorum duas arces, nihil memorabile, quarum alteram Ad[illegible]nem, alt[illegible]ram Viam regiam appellant. Nec multò pòst Ferchi atq; Arnifauces sunt, q[illegible]rum alter Lucam prærerlabitur alter patriæ meæ muros, primùm tandem Pisas interfluit & de Luca quidem dubius sum. Florentiam prorsus extra conspectum latet. Pisas autem ex [illegible]sa p[illegible]p[illegible]e gubernaculi tibi rector ostendet, ciuitatem peruetustam, sed decenti, & deco[illegible]e[illegible]cie, & licet inter plana sitam, non tamen ut magna pars urbium paucis turribus, s[illegible]d [illegible]q; [illegible]licet eminentissimis apparentem, quomodo quoq; maris potentissimam, donec p[illegible] memoriam non modò uires æquoreas, sed animos nauigandiq; propositum ma[illegible]no [illegible] prælio Ianuensium amisêre. Post hæc paucis passuum mil[illegible]ibus portus, & ipse manu[illegible]us, Pisanum uocant, aderit, & ferè contiguum Liburnum, ubi prævalida turris est, cuius [illegible] t[illegible] pernox flamma nauigantibus tuti littoris signum præbet. Hinc si ad dexteram te de[illegible]ct[illegible], [illegible]orgon atq; Capraria paruę quædam Pisanorum insulæ, præstò erunt, nec non [illegible]rris exi[illegible]ua pelagi medio, quæ Mellora uulgò dicitur, Infausta illi populo, quod sci[illegible]et illic p[illegible]a [illegible]uius paulò antè memini, pugna commissa est. Si presśius intenderis, uideb[illegible] & Co[illegible]cam incultam insulam, & armentis syluestribus abundantem: qui[illegible]quaginta inde [illegible] multo amplius passuum millibus Plumbinum insigne oppidum. Ad læuam fert[illegible] se[illegible] et in colle, portus subest, nec multarum capax nauium, & securitatis ambiguæ, ad dexteram exiguo spatio Ilua est insula, inexhaustis chalybum generosa metallis, ut Maro ait [illegible] perhib[illegible] qui lon[illegible]re[illegible]ibi traxerunt moras, omnia illic ad ętatem optimam peruen[illegible]re de[illegible]q; p[illegible] diniam a[illegible] Pisanaru[illegible] opum illam præcipu[illegible]m sedem esse: haud procul inde Po[illegible]nia Massa ma[illegible]ima, Grossetum, Thelamon[illegible] por[illegible]s, an ab Aiacis patre, an unde d[illegible] pro[illegible] eor me nescire, inde rursus ad dexteram [illegible]ilium insula, uino & marm[illegible]re nobi[illegible] [illegible]d læuam [illegible]ancti Stephani, quem dicunt, & [illegible]ox portus Herculeus. Argentar[illegible]æ mo[illegible] me[illegible]di[illegible] Corn[illegible]m, [illegible]urritum, [illegible]p[illegible]le [illegible]ppid[illegible]m, gem[illegible]c[illegible]nctum muro. [illegible]t ex a[illegible]o [illegible] maria longa despiciens. H[illegible]us Tarq[illegible]ij [illegible]m fuerat ciuitas, nunc [illegible]ter nudum nomen ac rui[illegible]s, [illegible]de [illegible]ui R[illegible] regnaru[illegible] Tar[illegible] prodider[illegible] [illegible]ec illa, quæ Ciuitas ue[illegible]s dicit[illegible], [illegible]ecem [illegible]si fallor [illegible]al[illegible]um millibus sita [illegible], dei de,

deinde, quem Adriani portum uocant, opus inter cuncta mirabile, quod'ue inter septem ſi la famosiſsima numeretur, nil ſibi niſi ætas, & iactantia Graia defuerit. His exactis Tyberinæ fauces ad læuam ſunt, ad dexteram remanente Sardinia. Supra Tyberis ripam Oſtia eſt, Anci Marcij colonia, quarti Romanorum regis, quam in ipſo maris, fluminisq; confinio poſuit, ut ait Florus, iam tamen præſagiens uidelicet animo, futurum ut totius mundi opes, & commeatus illo ueluti maritimo urbis hoſpitio, reciperentur. Illic ſanè cum fueris ſcito te à regina urbium, Roma, non niſi duodecim paſſuum millibus abeſſe, de qua ſi tàm paruo ſpatio loqui uelim, intollerandæ nimis audaciæ ſim, cuius geſtis, atq; gloriæ, totus orbis terrarum anguſtus eſt, cuius nomini libri, linguæq; omnes non ſufficiunt. Poſt Oſtia Tyberina caput Ancij apparet, ita enim uocant nautę, ciuitas ibi Ancium fuit, Volſcorum caput, quę cum multa olim bella cum Romanis geſsiſſet, capta demum, & cum tota gente ſubacta eſt, proximè deſtructa eſt. Inde mons præaltus cui carminibus Circe nomen impoſuiſſe creditur. Ibi enim (ut dicunt) habitauit, atq; ibi Vlyſſes ſocios uertit in belluas. Quæ transformatio quid myſterij uellet noſti, locus eſt autem & fama celebris, & ſcriptorum ingenijs. Hic ad dexteram Pontiæ remanent, breuis inſula, & olim carcer illuſtrium. Progredienti tibi Terracina nunc, olim Anxur primum aderit, mox Caieta nutricis Aeneæ nomen ſeruās, ubi quo proſperior nauigatio ſit, ſacrum Eraſmi tumulum adire ne pigeat, cuius opem multis iam in maritimo diſcrimine profuiſſe opinio conſtans eſt, hic flexus littorum, & pelagi ſinus ingens, ſaltusq; lauriferi, cedriferiq;, & odoratum, ac ſapidum ſemper læte uirentium nemus arbuſcularum. In hoc tractu Formiæ, ſeu Formianum, & Liternum, dicam uerius, fuerunt alterum Ciceronis infanda cæde, alterum Scipionis indigno exilio nobilitatum, & cineribus patriæ negantis, ſed hæc duo loca, extimatione magis animi, quàm oculis aſſequeris. Alter enim iacet, alter & latet, niſi quod apud Formias duæ adhuc ſeu tres magnæ ſupereminent arenæ. Ipſa ſed in oculis erit maximè, quæ ſe obuiam dabit, inſula poëtarum nota præconio, Iſclam moderni uocitant, ſub qua à Ioue ob uinctum Typheum gigantem fama eſt, ſecitq; locum fabulæ uapor, uelut hominis anhelantis, & Aethneo more æſtuare ſolitum incendium. Vicina hinc Prochyta eſt parua inſula, ſed unde nuper magnus quidam uir ſurrexit Ioannes, ille, qui formidatum Caroli diadema non ueritus, & grauis memor iniuriæ, & maiora ſi licuiſſet auſurus, ultionis loco huic regi Siciliam abſtuliſſe. Simul & ad læuam cuius colle humili Sibyllæ patriam uidebis, ubi Tarquinius Superbus regno pulſus, tandemq; Tuſcorum, & Latinorum deſtitutus auxilijs exul obijt. Nam hoc Mediolano proximum Latio imminens, alpibus adiacens Comum eſt, non Cumę. Quod ne cum uulgo fallereris dixerim. Hinc iam Miſenus collis, in mare porrigitur. Illic humati tubicinis Phrygij nomen habens, cuius rei meminit Virgilius. Sunt qui putent Miſenum ibi peremptum, ab Aenea dijs inferis ſacra facturo, quæ ut aſſerunt, abſq; humana cæde heri nequeunt, atrocitatemq; facinoris Maroneo eloquio excuſatam, illic ſanè ſacrificatum ab Aenea narraſſe Virgilium: ubi ſacrificaſſe Vlyſſem Homerus ante narrauerat, pari ritus immanitate. Ea autem huiuſcemodi ſacra apta loca, quod ibi ſint Auernus, atque Acheron tartarea nomina, ibi Ditis hoſtia limen irremeabile, & ille facilis deſcenſus Auerni, de quo loquitur poëta, quem parentem diebus dixit, ac noctibus, ſed laborioſi atque operoſi reditus, de qua re, quia quod ſcriptum eſt legiſti, ſi quid ipſe præterea uiderim, atque audierim ſequar, extra propoſiti metas erit. Hic Sibyllæ Cumanæ domus maxima, ſuper horrentem amnis ripam cernitur, iam ſenio ſemirupta, habitatore quidem nullo, ſed uanarum uolucrum nidus frequens, in eodem flexu fontes calidi, tepentesq; inſigniùs quàm in aliqua parte noſtri orbis erumpunt, quidam uerò ſulphureum ac feruentem cinerem eructantes, eſt ubi terra ſine igne uiſibili, ſine aquis, ex ſeipſa ſalubrem uaporem, & medentem corporibus, fumum profert. Denique ijſdem in locis, & humanæ uitæ remedium conueniſſe dixeris, & mortis horrorem. Et ſub Miſeno quidem ſemper in anchoris Romanorum una claſsium ſtabat, ad occurrendum repentinis incurſibus, alia equidem Rauennæ erat, idq; alto conſilio Auguſtus Cæſar inſtituit, ut mare ſuperum, atque inferum, quibus inſulæ inſtar, Italiæ magnæ pars cingitur, hoc gemino præſidio tuta eſſent. Intra Miſenum Baiæ ſunt, ab illic ſepulto Baio quondam ſocio Vlyſsis appellatæ, ſitu longè amœniſsimo, ut non immeritò hybernæ, Romanorum deliciæ uideantur fuiſſe, quod & marmoreæ teſtudines calidis fontibus ſuperiectæ, & murorum reliquiæ indicarur. Ampliſsimæ urbis & ſatis multæ, & ſcriptorum aſtipulatur fides. Hic Veronianæ piſcinæ ingentia monſtrantur exordia. Nam furoris alterius, quo foſſam ab Auerno uſque Oſtiam tanto terra-

rum

rum ſpatio, per tot montes non impenſa Reipub. ſed iactura, non labore populorum, ſed exitio, fodiendos deſtinarat, ut humano uincta ſtudio natura, tutò & liberè tantum iter nō aperto quidem mari, ſed marinis, ac nauibus ageretur, nulla niſi in literis ueſtigia remanſerunt. Hic angulus & Lucrinum habet, & undam illam Iuliam, atque æquor indignās, quorum & Poëta recordatus eſt, dum Georgicum ſcriberet opus, à Iulio extructum, ab Augusto Cæſare immutatum, & aut memoria fruſtratur, aut mare mortuum appellant, ſic maris ferociam atque impetum, compreſsêre hominum manus. Contra Miſenum & Baias, Puteolæ tribus, aut quatuor paſſuum millibus procul apparent, hoc maris interuallū, Caius quartus Rom. Imper. peſsimus uerò poſt Neronem, primus per inanem, ſumptuoſamq; iactantiam terreſtre ponte connexuit, quem ipſe idem equeſtri primū habitu, mox triumphantis in morem, magno procerum comitatu, fauſtuq; pluſquam Cæſareo permeauit. Non longè à Puteolis Falernus collis attollitur, famoſo palmite nobilis, inter Falernum, & mare mons eſt ſaxeus, hominum manibus confoſſus, quod uulgus inſulſum à Virgilio magicis cantaminibus factum putat: ita clarorum fama hominum, non ueris contenta laudibus, ſæpè etiam fabulis uiam facit. De quo cum me olim Robertus regno clarus, ſed præclarus ingenio ac literis, quid ſentirem multis aſtantibus percunctatus eſſet, humanitate fretus regia, qua non reges modò, ſed homines uicit, iocans nuſquam me legiſſe magicarium fuiſſe Virgilium reſpondi: quod ille ſeueriſsimę nutu frontis approbans, non illic magici, ſed ferri ueſtigia confeſſus eſt. Sunt autem fauces excauati montis anguſtæ, ſed longiſsimæ, atque atræ tenebroſa inter horrifica ſemper nox, publicum iter in medio, mirum & religioni proximum, belli quoque immolatum temporibus, ſic uerò populi uox eſt, & nullis unquam latrocinijs ac tentatum patet: Criptam Neapolitanā dicunt, cuius & in epiſtolis ad Lucilium Seneca mentionem fecit. Sub finem fuſci tramitis, ubi primo uideri cœlum incipit, in aggere ædito, ipſius Virgilij buſta uiſuntur, peruetuſti operis, unde hæc forſan ab illo perforati montis fluxit opinio. Iuxtà breue deuotiſsimum ſacellum ſupra è Criptæ exitum. Et mox ad radicem montis, in littore uirginis Matris templū, quo magnus populi aſsiduè pernauigantium fit concurſus. Proxima in ualle ſedet ipſa Neapolis inter urbes littoreas una quidem ex paucis, portus hic etiam manufactus, ſupra portum regia, ubi ſi in terra excas, Capellā regis intrare nō obmiſeris, in qua cōterraneus olim meus pictor, noſtri æui princeps, magna reliquit manus, & ingenij monumēta. Non audeo te hortari ut extantē in colle urbi proximo, Cartuſiæ domū adeas, ſcio ut nauigatio fatigationem, & ſtudium faſtidium parit, at claræ uirginis præclarum domicilium, quamuis à littore parumper abſceſſerit. Videto regi reginæ ſenioris ampliſsimum opus, illud nulla feſtinatio, nullus labor impediat, quin duos illius urbis uicos, Nidum ſcilicet & Capuanam, uideas ædificijs ſupra priuatum modum. Antequam peſtis terræ funditùs exhauſiſſet, uix cuipiam credibile, militiæ numero ac decore memorabiles, militem ad militem, pelagi opus, profeſſioni tuæ debitum, te mitto non ſtudioſum ueritatis ad fabulas, & id credo, caſtrum omni titulo cognitum eminùs aſpexiſſe ſatis fuerit. Hæc eſt ciuitas ubi Virgilius noſter liberalibus ſtudijs operam dedit, cum iam patria illum tua, Mediolanum, tenerioribus annis diſcipulum habuiſſet. Hic ſe carmen Georgicum ſcripſiſſe, hic ſe ignobili ſtudio, floruiſſeue iucundiſsimè memorat, hanc dulcem uocat ille Parthenopem, id enim eſt aliud de nomine conditricis ciuitati nomen, demum peregrè moriens inter extrema ſuſpiria, ſuæ meminit Neapolis, & huc reuehi optauit, ut quas uiuus amauerat, uita functus incoleret. Hinc tandem digreſſa biceps aderit Veſæuus, uulgò Summa monti nomē, & ipſe flammas eructuare ſolitus, ad quod olim ſpectaculum uiſendum cum experiendi, noſcendiq; cupidine perrexiſſet Plinius Secundus, uir ſcientiæ multiplicis, & eloquentiæ floridæ, uento cinerē ac fauillam excitante oppreſſus eſt, miſerabilis tanti uiri exitus, ſic Neapolis, hunc Mantuani, inde autem Veronenſis ciuis oſſa cuſtodit. Mons autē eſt multarum rerum, ſed in primis uini ubertate mirabilis, quod Græcū ideò dicitur, quia illa pars Italiæ à Gręcis poſſeſſa olim magna Gręcia dicebatur. Hinc ad dextram Capreæ inſula linquitur, aſperrimis rupibus circūſepta, ſeceſſus infamis ſenilium Tyberij uoluptatū, & officina ſęuitię, pulcherrimus terrarū tractus ad læuam Pompeios atq; Herculaneū habuit, celebres olim urbes, nūc inania nomina, quas terræmotib. euerſas Seneca inter cæteros teſte didicimus. Supereſt adhuc Surrētū, & ipſum mellifluo, palmite generoſum. Tota regio Terra laboris hodie, pars olim Cāpanię fuerat, utraq; pręcipuę ubertatis appellatio, quo pręrextu, Cereris hic, Liberiq; certamē incerta uictoria ſtatuêre. Poſt hoc gremiū maris, mōs alius ex ordine pandit̄, in quo Salernū

uidebis

[illegible] &c Silerim. Fuisse hic medicinę fontem fama est, sed nihil est, quod non senio exare-[illegible] [illegible] tu sec[illegible] uentibus, & cursu tàm facili proueharis, ut ego ad Italiæ hūc [illegible] stylo [illegible] itaq; perpetuo tractu Calabrum littus extenditur, dextra autem [illegible] Trinacria & Vulcanus, ac Liparis, minoresq; insulæ, & ipsæ fumū, flammamq; fundentes, [illegible] tosq; adeò, ut Aeoli uentorum regis hinc regiam fuisse, uel fabulosum cer[illegible]è, uel [illegible] sit. Vtcunq; enim lectum est, hinc quod conuenit Aeolicæ dictæ sunt, ubi angustissima Italia est, Scalam uocant, nescio quàm uetus oppidum, sed nomen haud dubiè modernum. Vnde cùm ad extremum Italiæ angulum perueneris, eum scilicet qui ad occasum [illegible] hinc Rhegium Calabriæ Metropolim, hinc Siciliæ Messanam paruo admodū oculorum flexu, & ferè simul aspicies. In medio Fatus est, qui Massaneum dicitur, in quo sunt infamia illa portenta multum formidata nauigantibus Scylla & Charybdis. Scyllam esse saxum constat, ad læuam, uindisonum, procellosum. Charybdim contrà, aquarum magnam [illegible] rapidamq; uertiginem, neq; te moueat, quod libro tertio poëmatis locatæ aliter a [illegible] uideantur: ille enim uenientis, ego autem euntis iter prosequor. Caussa uerò tan[illegible] uetus [illegible] apud poëtas, & historicos una est: ferunt enim hunc nostrum qui nos obit, sic dictum [illegible] Apenninum, in Trinacriam protendi solitum, donec multis seculis, duo maria, uelut [illegible] dicto, geminum latus montis, hinc illinc sine intermissione tundentia undis succumbere coegerunt, ideoq; illic amoto obice, maria suo impetu aucta concurrere. Apen[illegible] ultima, sic à toto corpore montis exsecta nomine etiam obmisso, concessisse in [illegible] Siculi Pelori, unius scilicet ex his tribus, unde Trinacriæ appellatio sumpta est. Qui mons Messanæ proximus est, cui quod nomen ante fuerit incertum habeo, hoc enim a Peloro gubernatore Hannibalis, quem ille, siue tota cum classe Italiam linquens, ut Valerio placet, siue ut alij nolūt, & uero quidem simillius, dum patriā suam peteret naui [illegible] Romanos fugiens uictores, dum eminùs exitum nō uidet, sese delusum, ac studio in eas locorum angustias, ab illo eò delatum ratus, occiderat, ibiq; tandē errore recognito terræ mandauerat, accepisse notissimū est. Et Scala quidem digressis, usq; Rhegium fermè rectus in meridiem est cursus: inde cursus ad orientem, relicta procul à dextris Aethna flammantium principe montium: inde breui flexu in Septentrionem uersus, & Scyllaceis naufragijs infame transiens, Crotonem uenies, ciuitatem quondam inter Italiæ populos, & animorum robore & corporum, & forma, & opibus, ac gloria præcellentem, nunc (quid non poterit longa dies) uix ipsis Italicis benè notam, hic Iunonis Laciniæ templum fuit toto orbe percelebre, inde in intimo quodam pelagi recessu Tarentum tibi monstrabitur, Ennio natalis, Virgilio fatalis locus, quamuis alij Brundusium dicant, magni quæ quos Romanis belli causa, Pyrrho in Italiam accersito, aduectoq;, armis ac mœnibus pòst longum tempus Hannibale, quos hostilium ducum primos Romanæ historiæ omnibus seculis numerabunt. Iam ad finem orbis Italici peruentum est, in quo ultimum cum promontorium attigeris Leucopetram, Ionicum mare habes obuium, Adriaticum æquor emēsus, primam insularum ab aduerso littore Corcyram, ignobilesq; alias inuenies, donec ad Achaiæ primum angulum perueneris. Illic equidem optabis, Isthmum quod quidem uenit in mētem esse perfossum, quo cùm rectior tibi, tamen breuior cursus fit: mons est duo maria dirimēs, qui [illegible] loco caderet, in insula esset Achaia, eius in uertice Corynthus est, situm inexpugnabili, & sibi cum à Romanis capta esset, euersionis præbuit materiam, securionis opportunitate loci, maximè (ut ait Cicero) ne posset aliunde ad bellum faciendum, locus ipse adhortari [illegible] uerò limes æquoreus ille præclusus sit, parendum naturæ, & prætermissa Corynthi, [illegible] alææ flexus ille longior obeundus est. Videndum quod littus Achaiam, atq; urbes in littore Methonum, Corona, & quicquid terrarū mare illud ambit usq; ad extremū regionis angulum. Vt uerò alter Italiam, sic ille Cretam respicit, nunc possessio Venetorum ut [illegible] moria uoluuntur, olim Iouis regimen, superstitionum ferè omnium fontem atq; [illegible]m. Habet à dextris Euboœam, quam Nigropontum uocant, à nostris habens inter Cyclades Aegei maris insulas, quæ sydetum in morem, pelagus illud illustrant, crebris [illegible]bus iterages. Hic Scyros Achillei amoris, atq; adolescētiæ prima sedes, unde Vlysses [illegible] inde illum uenit ad Troiā. Hic Coos Hippocratis, Lesbos, Theophrasti, Samos Pythagoræ patria, qua ille deserta, in has nostras terras uenit, & Italicus Philosophus dici meruit, [illegible] Phi[illegible] nomē, q; primus inuenerat, sumo studio atq; ingenio exornasset. Sed quid a[illegible]s Cyclades omnes, quæ cæli stellas [illegible]umerē, has ergo nauigās, & procella [illegible] linquens, illa duo ad dextram lumina, Lacedæmonē & Athenas, ad læuam uerò

Hellespont[i]

Hellespontι fauces, Sextonq; & Abydon infaustis amo[illegible]bus notas, & By[illegible]um Ilion illud, æmulationē Romani imperij. His præteritis famosum mali[illegible] Græcis uamit[illegible] dum petes, olim soli, nunc CHRISTO scilicet ueriua soli sacram, & mi[illegible]iæ dom[illegible], [illegible] iam hinc Asia minor ad læuam iacet, olim prouinciarum mitissima, post [illegible] roiæ [illegible] cis refecta cultoribus, nunc Turcorum ueri hostium ferox regio. Hu[illegible] partes a[illegible] uersæ & itineri tuo proximæ sunt Bithynia atq; Cilicia, & caput regionis Ysauria, a[illegible] omnium pyratarū, qui summis [illegible]nc uiribus maria cuncta peruerterant, ita ut ipsis quoq[illegible] Romanis classibus aperta acie decertarent, summa tamē Pompeij uirtute, ac prudent[illegible] perati, abductiq; maritimis latrocinijs, & terræ cultibus restituti, a[illegible]ua unquam illos ad consueta retraheret, à conspe[illegible]aris procul abstracti [illegible] ex ijs inter cæte[illegible]dem, Coloniam patriæ tuæ proxim[illegible], constare de Pompeij laudibus sumptū nomen, [illegible]adi-tur. Quæ quidem non tantùm à mar[illegible] sed à fluminibus etiam longè erat, donec nuper eu[illegible]sa, dum resurgeret, ut sibi casus ad aliquid profuisse uideretur, trāslatę sedis ripa[illegible]ch[illegible]rimi amnis obtinuit. Sed nondum tempus est, in patriā redeundi, ad ea quæ rest[illegible] proceda-mus. Ante Ciliciæ frontē Cyprus est, terra nulla re aliqua, quàm inertia ac delitijs nota, quā merito Veneri sacrā dixêre, & nunc quoq; Veneri magis, quàm Marti seu Palladi sacra est. Ratio ibi, seu nunquā uir aliquis clarus fuit, neq; enim in molli agro uoluptatis uirtu[illegible]m semina rigida coalescunt, libidinem incolarum, cœli, terręq; f[illegible]or indicat, cùm enim r[illegible]o-nes tractu maximo, soli uiciniores, grata temperie perfruantur, hæc propè contra naturam intollerandis ardoribus æstuat, quasi hominum complexio animi elementa transierit. Noli [illegible] multū immorari, non est enim militaris certè, neq; uirilis habitatio saulius Gallicus, Sy-ra mollities, Græcæ blanditiæ ac fraudes, unam in Insulam cōuenêre. Quod optimū ac pre-ti[illegible]sissimū habent illic, dissimilimis moribus aliunde ueniens, iacet Ilion. Cōtra Cy[illegible] in [illegible]remo maris angulo, minor latet Armenia, cui tergum puppis obuertēs, in dext[illegible][illegible]enda est. Sed iam quasi tecum periculi, fastidijq; particeps, ad terrā peruen[illegible] audeó, inquā, [illegible] descensurus sis, nescio. Neq; enim unus tantū portus, latet accessus [illegible] ten[illegible]tina, [illegible] c[illegible]nicensus, uentus, mare, locus, opportunitas dicent. Nam ut antiq[illegible] prouer-bio m[illegible]mur. Consilia capiuntur ex tempore. Sūt autem in littore illo, ut ab Aquilone in Au[illegible] descendā, maritima oppida, Tortosa, Tripolis, Baruth, Sur, Cæsarea, Iapha, A[illegible]ca-lon, horumq; in medio nobilis olim, nūc euersa, & in cinerē uersa iacet Accon. Summ[illegible] expiabile dedecus, ac turpissima cicatrix Christianorū Regum, nisi aliquantò turpior [illegible] ipsa Hierusalem. Sanè si altiùs descēdas, & hærebis ampliùs, ut uideas caput Syriæ Da[illegible]scum: sic enim uocauit eam, non quicunq; Cosmographus, sed clarissimus prophetarū E-saias, quamuis non ignorem apud alios Antiochiā Syriæ, primā ac metropolim habere se-dem, cu[illegible] entiq accedit Egesippus lib. 3. historiarū, Iosephum secutus, aliquāto [illegible]tabilior ut puto, & certè multo uetustior est Damascus. Videbis ciuitatē, & forma [illegible]a-bilem, & ætate, de qua quidē ab ipsis temporibus Regum Israel, multis seculis ante ur[illegible]em conditam, crebra in utrisq; literis sacris ac secularibus est mentio. Sin infrà magis applicue-ris, quantum spectaculo defuerit, tantum demittitur labori, minus terrestri calle laxaberis, quod in terrā egresso uicina Hierosolyma est, itineris, propositiq; tui terminus. Itaq; tamet-si multa tibi in medio quærenda, & uisenda monstrauerim, quæ poteras improuisus forté, solumq; uiæ finem cogitans, præterire, hic quid te moneam non habeo: omnia enim [illegible]m hinc antequàm pedem domo moueas, præconcepta animo, & diu agitata sunt, tibi [illegible] finis rerum, ut Philosophis placet, sicut in executione ultimus, sic in intentione pri[illegible]. Neque uerò tu aliam ob causam, tantum laboris, negotijq; te suscepisti, nisi ut in illa [illegible]ra ur-be, morte domini, locisq; finitimis uideres oculis, quæ non iam uidebas. A[illegible]ue ibi [illegible]et, quo loco est CHRISTVS sepultus, templi ruinas, in quo docuit, locum ubi [illegible] humilitate passus est corpore, ut nos animi passionibus liberaret. Sepulchrū uerò [illegible]mū illic corpus sub[illegible]titit, dum ille mortis uictor, & [illegible]nferni ad regna hostis spoliand[illegible] d[illegible]deret: unde etiam reuersus idem corpus quod iam immortale recipiēs, pressis graui co[illegible]o-re cu[illegible]odibus resurrexit Syon. Præterea & Oliueti montē, ad hæc & unde a[illegible] cœlum a[illegible]dit, quod ad [illegible]ditiū reuersurus creditur, ubi uētis, & fluctib. imperauit: ubi c[illegible] exi[illegible]o[illegible]a [illegible]mā ru[illegible]bā pauit: ubi aquā uertit [illegible]um, quæ licet magna conu[illegible]uant[illegible]bu[illegible]ere[illegible]ur, laci [illegible]a[illegible]rāt, [illegible] qui cibū & uinū, & aq[illegible] ipsos de nihilo creaue[illegible] cōuiuantes. V[illegible] deniq; ele[illegible]doctos atq; inopes piscatores, quorum hamis ac retib[illegible]scatentur imperato[illegible]at-qu[illegible]g[illegible]ū. Vbi ægros curauit, cæcos illuminauit, lepro[illegible] mūdau[illegible]t, paralytico[illegible] ere-

[illegible] tauit quatriduanos iam fœtentes, uiuos uerbo etulit e sepulchro. Q[illegible]dq;
[illegible] e[illegible] quia omnia æquè facilia sunt Deo, [illegible]monit[illegible] ac [illegible] op
[illegible] a[illegible]am, restat ut libe[illegible]at. M[illegible]a etiā quæ persequi potius l[illegible]gū quā
[illegible]bi est, u[illegible]omnia ex Euangelio nota sunt, quæ sola mente cernētis per singu-
[illegible] deuotam animam primus horror inuadit. Vn[illegible] quod elabi posset ad[illegible]oneo,
[illegible] e[illegible]em [illegible] uicisse uict[illegible]es gentium R[illegible], tàm clarum o[illegible]u[illegible]e duxe
[illegible]s & exer[illegible], p[illegible] imperij gubernationem [illegible] ingre[illegible] mœnia urbis [illegible]dmi
[illegible]n[illegible]am uictoriam [illegible]n humanæ uirtutis, sed diuinæ [illegible]t æ faterentur: & profect[illegible] sic
[illegible]TV[illegible] ips[illegible]m surrexi[illegible]e de tetra u[illegible] exi[illegible]imabant, aduc[illegible]s suos ho-
[illegible]er tò faueb[illegible]oribus, licet adh[illegible]c i[illegible]us, noscendus tan[illegible]e[illegible]rum fa-
[illegible] & colendus, itaq; tamē sæpè alterum [illegible]m statione præcipuè impletum est,
[illegible]rs[illegible]na eius in Psalmo: Resuscita me &[illegible]uā eis. Ea hominum st[illegible]ges, e[illegible] fa-
[illegible]rū[illegible]m mœsta necessitas, quæ ex or[illegible]e[illegible]e cupis, Iosephū[illegible]ege Non au[illegible],
[illegible]munia sibi cum cæteris referentē. Quid uero nunc cogitas, an nondum de[illegible]de
[illegible]pit, ut domū, ut patriā, ut amicos inuisere animus sit, credo id quidē, imò ne[illegible]
[illegible]rtus sum. Sed n[illegible]s est acrior stimulus, quam uirtutis [illegible] ire per omnes d[illegible]
[illegible]ero[illegible]um animū impellit, nec consistere patitur, nec retrò respicere, cogi[illegible]q; non uo-
[illegible] modò, sed honesto[illegible] pignorū atq; affectuū obliuisci: nec aliud quàm uirtutis spe-
cie[illegible]tare, nihil uelle, nihil deniq; cogitare [illegible]ic stimulus qui Vlyxem Laertis, & Penelo-
pe, & Thelemachi fecit immemorem, te nunc nobis uereor abstrahet diutiù[illegible]uàm ud[illegible]-
mus, uideo tibi faciem esse longiùs euntis, nec immeritò, ubi enim dimitteres [illegible]ethlee[illegible]
u[illegible] Dauidē quàm cœlesti ortu clarā fore, diuini fates præsago ore cecinerāt, illic pri[illegible]
[illegible]a no[illegible]ri regis aspiciens cogitabis, q[illegible]am De[illegible] grata fuit semper humilitas, q[illegible]
[illegible]u[illegible]eniti primordijs euidentissimè consecrauit. Cogitabis ineffabilē [illegible]alua[illegible]
[illegible]nem [illegible]te principiū genitus, in fine temp[illegible]orū, si ad ætatum numerum att[illegible]
est. V[illegible] m[illegible]tr[illegible], in præsepio iacent[illegible]m [illegible]ntemplare, & diuinū inf[illegible]ntem [illegible]a-
g[illegible]t[illegible] angelos ab æthere concin[illegible]tes, pa[illegible]tores attonitos, stupētesq; re[illegible],
[illegible]neribus uenientes, indignum uerò regem gladio sæuientem. Terram [illegible] san-
gu[illegible]e beatorum infa[illegible]ium, & miseratum genit[illegible]icum lachrymis madentem, & [illegible]s reso
n[illegible] cœlum omn[illegible]gem[illegible]tibus, inter hæc mo[illegible]itu angelico, secundum altorem, cum [illegible]e
[illegible]ata matre, cœlestiq; alumno, clam ex ingrata patria, in Aegyptum ire, tanto pignori [illegible]utas
[illegible]ebras quærentem. Iam tamen gentibus spe immota, primogenito ingenio, propter in[illegible]a
ti[illegible]em abdicato, summi patris hæreditatem, ad minorem filium, hoc est, ad popul[illegible]en-
dum [illegible]e uenturam, sed tu quoq; nunc ut auguror Iosephū, imò Mariam, imò C[illegible]STVM
p[illegible]m sequi uis, sacrum profectò teq; dignum iter. Sequēdus in terris, que[illegible]q; no-
bis [illegible]ISTVS est, utuel sic eum discamus, ad cœlum sequi, ut ubi aliquādo h[illegible]uit, diū
[illegible], eundem ubi habitat inuenire. Iam uerò non longè huic mare, q[illegible] Sodomorū
dicitur, Iordanis influit, ubi consumptarum urbium, uindictæq; cœlestis a[illegible]estigia ap-
parent: his deserti solitudo proxima, & durum iter fateor. Sed ad salutem tendēti, nulla dif-
ficilis uia uideri debet, multas ubiq; difficultates, multa tibi tædia uel hominum, uel loco[illegible]
hostis noster obijciet, quib. te uel ab incepto, uel retrahat, uel retardet, uel si ne[illegible]rū pos[illegible],
[illegible]m in sacra peregrinatione te minus alacrem, efficiat, hic uerò circa naturam loco[illegible]um,
[illegible]t[illegible]peritatem, penuriamq; rerum omnium. Sed meminisse cōuenit omne optimum
[illegible] pretio constare, & Virgilianum in tuos usus transferre, ubi ait

Vicit iter durum pietas.

[illegible]aululum imitare, durum iter ad leges, animæq; r[illegible]entis amorē. Nihil tàm durum,
[illegible]us ardens, & pietas incensa, non molliat. Equidem si per Syrtes Libycas, & areno
[illegible]pe[illegible]um. M. Cato, mite Cæsaris imperium fuisse laudatur, tu per desertum non fu
[illegible]mmit[illegible]roxq; iugum Sathanę, per quod tantus olim populus fugit furiam Pharao-
[illegible]es, a[illegible] pueri, & mulierculæ potuerunt, tu uir fortis, ac iuuen[illegible]s non poteris.
[illegible]m cu[illegible] erat, & tecum erit. His autē in locis le[illegible]em datam Moysi, co[illegible]oquium cum
[illegible] hab[illegible]nem Rubi uidendi, quòd propriè [illegible]oëta non mare, sed littus rubrū dictū
[illegible]n[illegible]m a[illegible]quis, sed [illegible] colore littoris nomen h[illegible]abitur. Quo cū perueneris, nō odo
[illegible]mer[illegible] illic stantibus in Aegyptū atq; inde in n[illegible]strū mare conuectas,
[illegible] popul[illegible]o[illegible]utū, per medios fluctus sicco pede transuectū, meditabere, illud etiam
humanæ

[illegible]tis,& [illegible] hoc diuinæ pietatis ac potentiæ [illegible] Ca[illegible]es, [illegible] angel[illegible]bus coll[illegible], nec [illegible], u[illegible] ad mortem decertauerat, & in eo i[illegible] mote requiesceret [illegible] ex [illegible] hæc loca formida[illegible] esse solent Arabum incursus, siti, fames, labor, [illegible] se[illegible] s errore uix. [illegible] ditijs ad rectū [illegible]erentibus, ideo [illegible]ilanter caue, [illegible] te necel[illegible] ieiun[illegible]at, à so[illegible] tandem in Aegyptū labori[illegible] ac ancipiti calle peruen[illegible] [illegible]go supra Nil[illegible] bis Babylonē nouam, Camby[illegible] opus, & aras Aegypti[illegible] [illegible]requentissimā & imm[illegible] urbem quæ Babylonem ueter[illegible] Euphratem & Cair[illegible] [illegible]ytias, [illegible]epræsentant. Specta[illegible] Al[illegible]æ atq; Africæ li[illegible], aduersus Tan[illegible]men ingens, stupendumq́; de quo [illegible]hi, & poëtæ, & co[illegible]graphi multa sunt [illegible]pinati. Aristoteles uerò libro integro [illegible]umen & æstiui mirabilis incrementi & inundationis uberrimæ, & infiniti alu[illegible] fontis incogniti, cuius certitudinem & A[illegible]tiorū & [illegible]ersa[illegible] Macedonum reg[illegible] postremùm quoq; Romani imperatores, [illegible] omnes qu[illegible]sière. Fons hactenus ignoratus man[illegible] opiniones atq; inquisitiones h[illegible]min[illegible], & historiæ de hoc scriptæ multa legentibus not[illegible]sunt. Clarum quiddam & relatu d[illegible], quod ab illustribus uiris accepimus, locus hic exigit, fontem esse perlucidū illic, ubi [illegible] b[illegible] Herodis rabie CHRISTVM occultabant, quem puer omnipote[illegible] [illegible]era arida, in refrigerium anxiæ matris eduxerat, ex illo Christianos iucūdissimè bibe[illegible] Sarracenis absynthio a[illegible]riorem ess[illegible]ta ut degustare illū, uel summis labijs pœna sit, nos quoq; tàm cupidè haurientes inde, ce[illegible] monstrum aliquod admirentur. Nec sanè magnum fuit illi, qui fontem fecit, e[illegible]em quo[illegible] quos uoluit edere, & pro uarietate bibentium, fidei unum saporem q[illegible]quis [illegible]mittere. Nil iam restat memorabile, quod quidem non meminerim præter Alexandriam [illegible]andri opus, Alexandri nomen, Alexandri b[illegible]um, ad quod Iulius Cæsar post Thess[illegible] [illegible]m diem, mortemq́; Pompeij, cum Alexandriā uenisset, ambiguo turbati uul[illegible] urmu[illegible] re p[illegible]s, per speciē religionis esse legitur: & Augustus Cæsar, post uictoriam [illegible]ctiacā, [illegible] deuictum, & coactum mori, eòdem ueniens, Alexandri corpus reuerenter asp[illegible]q; ex eo quæreretur, an & Ptolemæum uellet aspicere, elegantissimè, regem, ait, [illegible]eu elle nō mortuos. Cui dicto illa proculdubio sentētia inest, uirtutem animi & r[illegible] g[illegible]oria non regno, non sceptro, non diademate regem fieri: hoc tu dictū eatenus inflectes, ut sanctos cupias spectare, non mort[illegible]os. Quia tamen uetustas & fama clarorū hominum, non sic quibusdā faucibus animos hominū tangunt, potens & hoc bustum, si nondum senio cesserit spectare, nec minus urnam, quæ Pompeij cinerū ostenditur: illum enim G[illegible]æc[illegible] [illegible]c Romani scriptores Magnum uocant, Galli autē hoc cognomen ad suum Carolum [illegible]ulêre. Illos duos habet una urbs, quorū alterum arctos, alterum mis[illegible] cludens. [illegible] Alexander pelle, hunc Pompeium, hunc Roma, uidebis ubi iniquo M[illegible] re-uentus, & cir[illegible]undatus: illa magnalia & uix credibilia gessit Cæsar. Videbis Pharum, unde hoc Phari n[illegible] per alias terras usquequaq; diffusum est. Spectabis multifidas Nili fauces ubi fort[illegible]a P.R. truncum sui ducis, & lacerum cadauer, abscissumq́; trunco caput flens uictor aspexit, sic cum genero partitus orbem, ut illum Nilus, Tybris hunc abluat: ô fortunæ fides, ô rerum finis humanarum.

OPERVM FRANCISCI PETRARCHAE, [illegible]OMI PRIMI FINIS.